

5353

t. 1-2

lech barhannikow (textores)

Przywilej Władysława IV d. 14 Februar. 1637 Var-
saviae in Convent. Regni dany lechowi Barhannikow
powiada: Roboty rzemioſta tego barhannickiego
jako białe, czerwoone, czarne, potre i wsze-
laciej inſzej barwy, byle na oſnowaniu (oſno-
waniu?) przedzionem robione wetną i bawetną,
mają być na Smatrucie na miejscu ich daw-
nem uprzywilejowanem przez tychże miſtrzów
przedawane, wezem ich nikt robotami takimiż
nieſykadzać nie ma, i gdzie by kto tak potre-
tach jako i inſzych miejscach przy Krakowie
nieſykadzał, mają być te roboty zabrane. —
Jeżeli by kto z kąd inąd przywiózł roboty bar-
hannicką aliaż tkacką do Krakowa, ta kowa
może na ſamym tylko Smatrucie sztukę całą,
jako z warsztatu wytożę przedać.

Dekret Zygmunta III Varſaviae fer. 30 in Vigilia ſ.
Andree Apoſt. 1616 inter Contubernium Texto-
rum Pracov. et ſam. Franciſcum Rogocka, Joſephum
Radziej ſeniores alioſque juniores confratres
Smeterhaus latum

1666 d. 2 Octobr. — Rządy Krakowskie godząc nieporozu-
mienia w Lechu barikadnym Krak. polecają aby dla
rozróżnienia roboty fatorskiej i partackiej, były ko-
czyki na Łokiec wzdłuż i w szerz Kosmow na pół to-
cia a Szlakow także na pół tocia

Cech tkaczy i barcanników (w Krakowie) i farbiarzy. 2

Stephanus rex Polon. Varsoviae in comitiis regni generalibus
d. 1. Februar. 1588 potuerunt nactus quicquid ustauri Teatorum
et Barcanistarum civitatis Cracov. datus p[re]s[ent]e Rajc[im] Krakow.
Cracoviae fer. 4to infra octavas solennis Paschae 1548. Nos Con:
rules... moderando veteres constitutiones novis ordinationibus
Contubernii Barcanistarum statuiimus:

Kto chce mistrzem zostac' ma miec' list dobrego urodzenia,
nauki i byc' z[em]ianinym i przysię prawo miejskie i zaplatić
do cechu na zbroję groszy 16 a jeźli p[er]mie m[ie]stkowski
(filiam magistri) gr. 12.

Jeden majster ma miec' najwyzej 4 warsztaty (officinas)
tkacze in quibus mensalia, manutergia, Barcanum,
Czwilichy et telam texere possint.

Mistrz towaru[ry]zowi od roboty postawon (petia) zaplati 4gr.
a szwaczce (netrici) od kamienia welny (lanae alias bawelny)
z ternasios (trojakow). Towarysz mistrzowi u ktorego
robi b[ie]dzie p[er]taci (a m[ie]n[sa] (a wikt?)) z groszy jeźli c[ie]p[er]
nie b[ie]dzie droz[si]e. Gd[ie] towaru[ry]z b[ie]dzie robi alienum laborem
tum tunc occasione officinae powinien dac' majstrowi
troci grosz.

Wolno kazdemu mistrzowi ~~przebiec~~ p[er]t[er]no na sprzedaz
w jakim kolwiek kolorze farbowac.

Kazdy mistrz wyrobiwszy sztukę (petiam) barcanu, regni:
kow lub obrusow powinien ja pokazac' starstwu przysięgłym,
czy dobra; gdyby byla zła maj[er] ja p[re]s[ent]e frodek p[re]s[ent]ac'
i za karę ma oiw mistrz zaplatić kamien' wosku. Barcanu
szuka ma miec' 26 Toka (ulna) i p[er]t. Obrusow 15 Toka, R[eg]y-
nikow 30 Toka

Kto ryby mistrz odmawia drugiemu towaru[ry]z lub szwaczce
lub innym ~~celem~~ szuk zaplati kamien' wosku.

Wielmo mistrzom ea filamenta quibus pro artificio exer-
cendo utitur kupowac' na sprzedaz lub wywozienie pod karę zabrania

nie wolno tej innym mieszczanom kupować filamanta tylko
na potrzeb domowy.

U którego mistrza kobieta niecnotliwego życia znaleziona
będzie ma być mistrz karany, a towaru który by o takiej
kobięcie nie doniósł również karze podpadnie.

Kary za słowa bzywe w cechu; i co nieprzyjda na schadzke
płaca kary 6 gr.

Wdowie gdyby niecnotliwe życie prowadziła ma być odebrane
rzemiosło.

Gdyby mistrz nie zapłacił towaru swojemu ma go w cechu zapier-
zy i a gdy mu w 15 dni nie zapłaci mają go w rzemiosle zawie-
zić i póki nie zapłaci.

Mistrz który by pracował za towaru i innego mistrza
niechcąc sam być mistrzem po opłacie 4 groszy do skrynki
towaru wolny od innych opłat

Kto się z towaru w ~~skrynce~~ tak gospodzie tak spije izby
womitował zapłaci funt wosku, także i ten który w kofce
płaca funt

Kto ~~z~~ z mistrzem lub towaru imię L. Proga nadaremnie
wypie: bez potrzeby czyto by się przypiegał ma być karany
Od roboty rozpuszczonego postawu (stamen) czyli sznurka (petia)
nie wolno odchodzić pod karą 4 funtów wosku.

Nie wolno towaru w dnie powszednie odchodzić od roboty
tylko tempore quadragesimali porządku a pulsu vesperarum
sen completory. ^{opis przedziatka w polu to tych dni pro o radzownia na}
mistrz może przestać.
Uczeń ma się 3 lat uczyć przy wstępie na naukę złożyć do cechu
8 gr. potem w ciągu 3 kwartałów złożyć uczyć rodowod lub 2 mszów
wierogodnych postawu. Gdyby uczeń odjechał w przeciagu 3 lat sam
wolnie od mistrza ma się na nowo uczyć 3 lat i zapłacić.

Łachanistom wolno sprzedawać in Schmetterhalle wyroby
biate garne i kolory (verschlores)
na Boże cioto majłobie sprawie Jurieis mistrz woskowe wagi i kamie-
nia a towaru wagi pół kamienia. — mają być na cackurach
i pogrzebark pod winą i groźba
Gdy kto mistrzem zostaje ma dać pro armis 4 flor. a gdyby był magistrem
filii alias ojczowicy ma dać 2 flor. lub gdy pojmie magistrowa 2 flor.
Łachan i Stalange w Krakowie i na Karpimierz mają być karani

In locum solitum alius na Umistrz nie licząc przeliczając przeliczając magistrem
na cypore et cetera. Magistriconefsum est in 4 uel 5 officium alius na Kroszniech
a ten fectionem cetera.

Przyn. na parę. z pręgią majł na smutku niebistno —
Zielono-ugrodo- jstym.

3

Barhanniy robili Barhany, Didumdeje (przedawali
w Smatrucie na górze Łukennic)

Smatrucianie (czyli Kupcy) mieli sobne bractwo

R. 1623. Barhanniy Krakowsky zabrali Kleparskim towar chęci ich
wybrownie przedać w Smatrucie.

Sigismundus Rex Polon. Cracoviae in convent. gener. feria
5ª post dominicam Palmaram proxima 1523. ad petitionem circum-
spectorum virorum teatorum barhani et talae videlicet Martinus
Heyser, Thomas Ungarus, Joannes Moriz, Klemens Lancykorunski,
Stanislaus Beher, Joannes Weyolowski, Michael Seydel, Joannes
Vithchen, Matias Voyner suo et suorum fratrum absentium
nomine - skanyli vs iz nowuli subditi nostri pneszkadzali
owym tkaczom wremiosle, Król wiec uznał iz należy do
rzędu mechanicorum absque omni infamiae nota, i że im
te prawa staję co innym nemiessnikom w Krakowie (ustanawia
ech tkaczy)

Byggin. na pergam. bez pieczęci.

In contubernio cracoviensi fer. 3^a in festo sanctor. Simonis et Judae
1539. Stanislaus Dobniski, Martinus Słowik, Martinus Kleparski,
Stanislaus Droszdzał, magistri seniores et juniores totumque
Contubernium Barhannicorum civitatis Kleparz, - Gregorius
Broka, Klemens Lancykorunski, Joannes Murcz, et Joannes
Szwaneyas magistri seniores contubernii Barhannicorum
extra valvam S. Nicolai Civitatis Cracov. - Bartholomaeus
Szymczel, Mathias Rayor, Joannes Ciocharz et Joannes
Piekalski magistri seniores contubernii artis Barhannicorum
civitatis Casimiriensis - z powodu wielkiego proznicstwa to-
warzystwa, że gdy się ktoremu nie podoba robie u mistrza porzu-
ciwszy rozpoczął robote wędruje i drugich od roboty odmawia
stosownie do rozkazu radców miasta Krakowa Stanowiz:

Aby towarysi rozporządziły u jakiego mistrza postaw
nie miały odejść od mistrza póki postawu nie dokonają pod
karą 4 kamieni (talentorum) wosku, tak jak to jest w zwyc
czaju u mistrzów w Wrocławiu i hiszpie. Od roboty sine
legitima causa niewolno odejść towaryszowi nisi feria 2^a ad ~~pos~~
pulsam vespereorum tempore quadragesimae na niespory pod
karą i kamienia wosku.

Oryginał na pergaminie. Którym dawniej
były 3 pieczęcie cechów.

Dopis: Anno 1662 d. 14 maj. stała się uгода między
3 cechami Krakowskim, Kazimierskim i Kleparzkim aby
uczniowie przez 3 lata się uczyli.

Cech tkaczy i Barhannikow i Farbiarzy

Actum feria 4ª post Dominicam Judica 1574 Rajcy Krak. (na papierze odpis
w sprawie pomiędzy kupcami sprzedającymi płotna różne ^{pracytki mata pierwsz.}
(telesvaria) w Smeterhaufz a pomiędzy Baltazarem ^{ciemniowa wytłoczona}
farbiarzem mieśkim Krak. (linictorem) zakazują temuż ^{przedstawia herb}
Baltazarowi kupować płotna takowe farbować i pro- ^{miasta brans z 3}
dawać, zaś kupcom niewolno płócien gotyć indziej farbować ^{wieziemi)}
tylko u Baltazera.
Spory między tkaczami a innemi kupcami o sprzedawanie
płócien w Smatrucie wolno było tylko przywiezione innym
sprzedawać.

Cracoviae fer. 5^a in festo S. Thomae apost. 1564 Hasi 3
cechow barhanniczego i tkackiego w Krakowie, Kazmierzu i
Kleparzu (Barhannistarum et Telae textorum) stanowią
aby każdy towaru tygodniowo za wikt (pro mensa
stał 3 groszy z powodu drożyzny (a nie 6 groszy jak
dawniej)

D. 1616 w sprawie inter Seniores et Juniores de Smaterhaufz
pozwanyymi a Seniores et Juniores Barhannistarum seu Textorum Cracov.
aktorami o zabranie ^{farbowanych} płócien i wzbromienie miejsca do
sprzedaży w Smatrucie aktorom Komisia wyznaczona
przez Króla wydał 1613 wyrok: Zważywszy iż Barhannicy
pełnią obowiązki miasta i oddzielnie mają basty, zważyw-
szy iż nie są w stanie mieć własnej farbiarni, iżli Barhannicy
wewnątrz sobie farbowali i z niej Dirdundeje i Barhanny robili
a nie zaś płotna - przeto Komisia zakazuje płotna farbowane
w Smatrucie sprzedawać jeżeli są obcego wyrobu, własnego
zaś wyrobu mogą sprzedawać.

August II Król pol. Cracoviae 19 Decembr. 1697 potwierdza
aprywilej Władysława IV Vasa. in comitijs generalibus 14
februarii 1637 w którym potwierdza następujące Ustawy
Contabftrii Pauchanienorum Cracoviensium dane przez
Burmistrza i rajców Krot. D. b. Wniefnia 1636. następne:

Cał barczannizy Krakowskiej według potrzeby zmienił
niektóre a tytuły są takie: Starożytność

niektóre a tytuły jakote: Starzym wstępnego
 mistrz wstępnicy do cechu na dół 2 zł. i na Kolacy a chle-
 biwa dobrego dwuraznego, parę gęsi, parę pieczeni i
 parę kaptonow, a na potrzeby cechu do karczynki cehowej
 10 gnywier w pnieuigu 2 lat. mistrzowie lub którzyby pojął
 małtkowna zapłaci notow.
 w dacie nowinnie staron dag czelednika, uciebie porostali ro mistrz maza bze
 1711. 1712. 1713. 1714. 1715. 1716. 1717. 1718. 1719. 1720. 1721. 1722. 1723. 1724. 1725. 1726. 1727. 1728. 1729. 1730. 1731. 1732. 1733. 1734. 1735. 1736. 1737. 1738. 1739. 1740. 1741. 1742. 1743. 1744. 1745. 1746. 1747. 1748. 1749. 1750. 1751. 1752. 1753. 1754. 1755. 1756. 1757. 1758. 1759. 1760. 1761. 1762. 1763. 1764. 1765. 1766. 1767. 1768. 1769. 1770. 1771. 1772. 1773. 1774. 1775. 1776. 1777. 1778. 1779. 1780. 1781. 1782. 1783. 1784. 1785. 1786. 1787. 1788. 1789. 1790. 1791. 1792. 1793. 1794. 1795. 1796. 1797. 1798. 1799. 1800. 1801. 1802. 1803. 1804. 1805. 1806. 1807. 1808. 1809. 1810. 1811. 1812. 1813. 1814. 1815. 1816. 1817. 1818. 1819. 1820. 1821. 1822. 1823. 1824. 1825. 1826. 1827. 1828. 1829. 1830. 1831. 1832. 1833. 1834. 1835. 1836. 1837. 1838. 1839. 1840. 1841. 1842. 1843. 1844. 1845. 1846. 1847. 1848. 1849. 1850. 1851. 1852. 1853. 1854. 1855. 1856. 1857. 1858. 1859. 1860. 1861. 1862. 1863. 1864. 1865. 1866. 1867. 1868. 1869. 1870. 1871. 1872. 1873. 1874. 1875. 1876. 1877. 1878. 1879. 1880. 1881. 1882. 1883. 1884. 1885. 1886. 1887. 1888. 1889. 1890. 1891. 1892. 1893. 1894. 1895. 1896. 1897. 1898. 1899. 1900. 1901. 1902. 1903. 1904. 1905. 1906. 1907. 1908. 1909. 1910. 1911. 1912. 1913. 1914. 1915. 1916. 1917. 1918. 1919. 1920. 1921. 1922. 1923. 1924. 1925. 1926. 1927. 1928. 1929. 1930. 1931. 1932. 1933. 1934. 1935. 1936. 1937. 1938. 1939. 1940. 1941. 1942. 1943. 1944. 1945. 1946. 1947. 1948. 1949. 1950. 1951. 1952. 1953. 1954. 1955. 1956. 1957. 1958. 1959. 1960. 1961. 1962. 1963. 1964. 1965. 1966. 1967. 1968. 1969. 1970. 1971. 1972. 1973. 1974. 1975. 1976. 1977. 1978. 1979. 1980. 1981. 1982. 1983. 1984. 1985. 1986. 1987. 1988. 1989. 1990. 1991. 1992. 1993. 1994. 1995. 1996. 1997. 1998. 1999. 2000. 2001. 2002. 2003. 2004. 2005. 2006. 2007. 2008. 2009. 2010. 2011. 2012. 2013. 2014. 2015. 2016. 2017. 2018. 2019. 2020. 2021. 2022. 2023. 2024. 2025. 2026. 2027. 2028. 2029. 2030. 2031. 2032. 2033. 2034. 2035. 2036. 2037. 2038. 2039. 2040. 2041. 2042. 2043. 2044. 2045. 2046. 2047. 2048. 2049. 2050. 2051. 2052. 2053. 2054. 2055. 2056. 2057. 2058. 2059. 2060. 2061. 2062. 2063. 2064. 2065. 2066. 2067. 2068. 2069. 2070. 2071. 2072. 2073. 2074. 2075. 2076. 2077. 2078. 2079. 2080. 2081. 2082. 2083. 2084. 2085. 2086. 2087. 2088. 2089. 2090. 2091. 2092. 2093. 2094. 2095. 2096. 2097. 2098. 2099. 2100. 2101. 2102. 2103. 2104. 2105. 2106. 2107. 2108. 2109. 2110. 2111. 2112. 2113. 2114. 2115. 2116. 2117. 2118. 2119. 2120. 2121. 2122. 2123. 2124. 2125. 2126. 2127. 2128. 2129. 2130. 2131. 2132. 2133. 2134. 2135. 2136. 2137. 2138. 2139. 2140. 2141. 2142. 2143. 2144. 2145. 2146. 2147. 2148. 2149. 2150. 2151. 2152. 2153. 2154. 2155. 2156. 2157. 2158. 2159. 2160. 2161. 2162. 2163. 2164. 2165. 2166. 2167. 2168. 2169. 2170. 2171. 2172. 2173. 2174. 2175. 2176. 2177. 2178. 2179. 2180. 2181. 2182. 2183. 2184. 2185. 2186. 2187. 2188. 2189. 2190. 2191. 2192. 2193. 2194. 2195. 2196. 2197. 2198. 2199. 2200. 2201. 2202. 2203. 2204. 2205. 2206. 2207. 2208. 2209. 2210. 2211. 2212. 2213. 2214. 2215. 2216. 2217. 2218. 2219. 2220. 2221. 2222. 2223. 2224. 2225. 2226. 2227. 2228. 2229. 2230. 2231. 2232. 2233. 2234. 2235. 2236. 2237. 2238. 2239. 2240. 2241. 2242. 2243. 2244. 2245. 2246. 2247. 2248. 2249. 2250. 2251. 2252. 2253. 2254. 2255. 2256. 2257. 2258. 2259. 2260. 2261. 2262. 2263. 2264. 2265. 2266. 2267. 2268. 2269. 2270. 2271. 2272. 2273. 2274. 2275. 2276. 2277. 2278. 2279. 2280. 2281. 2282. 2283. 2284. 2285. 2286. 2287. 2288. 2289. 2290. 2291. 2292. 2293. 2294. 2295. 2296. 2297. 2298. 2299. 2300. 2301. 2302. 2303. 2304. 2305. 2306. 2307. 2308. 2309. 2310. 2311. 2312. 2313. 2314. 2315. 2316. 2317. 2318. 2319. 2320. 2321. 2322. 2323. 2324. 2325. 2326. 2327. 2328. 2329. 2330. 2331. 2332. 2333. 2334. 2335. 2336. 2337. 2338. 2339. 2340. 2341. 2342. 2343. 2344. 2345. 2346. 2347. 2348. 2349. 2350. 2351. 2352. 2353. 2354. 2355. 2356. 2357. 2358. 2359. 2360. 2361. 2362. 23

*małkowas załatwi polow.
włowie powinni być proz daz czelednika, uciebie porozali do mi
Roboty remonta barkanijego jako bracie czerwone game*

do urzysu oddawane.
nie wolno towaru drugiego miotła garść lub kupującego odmawiać
pod karą ignywn. *o t* ... wolno tylko pod smatrujen

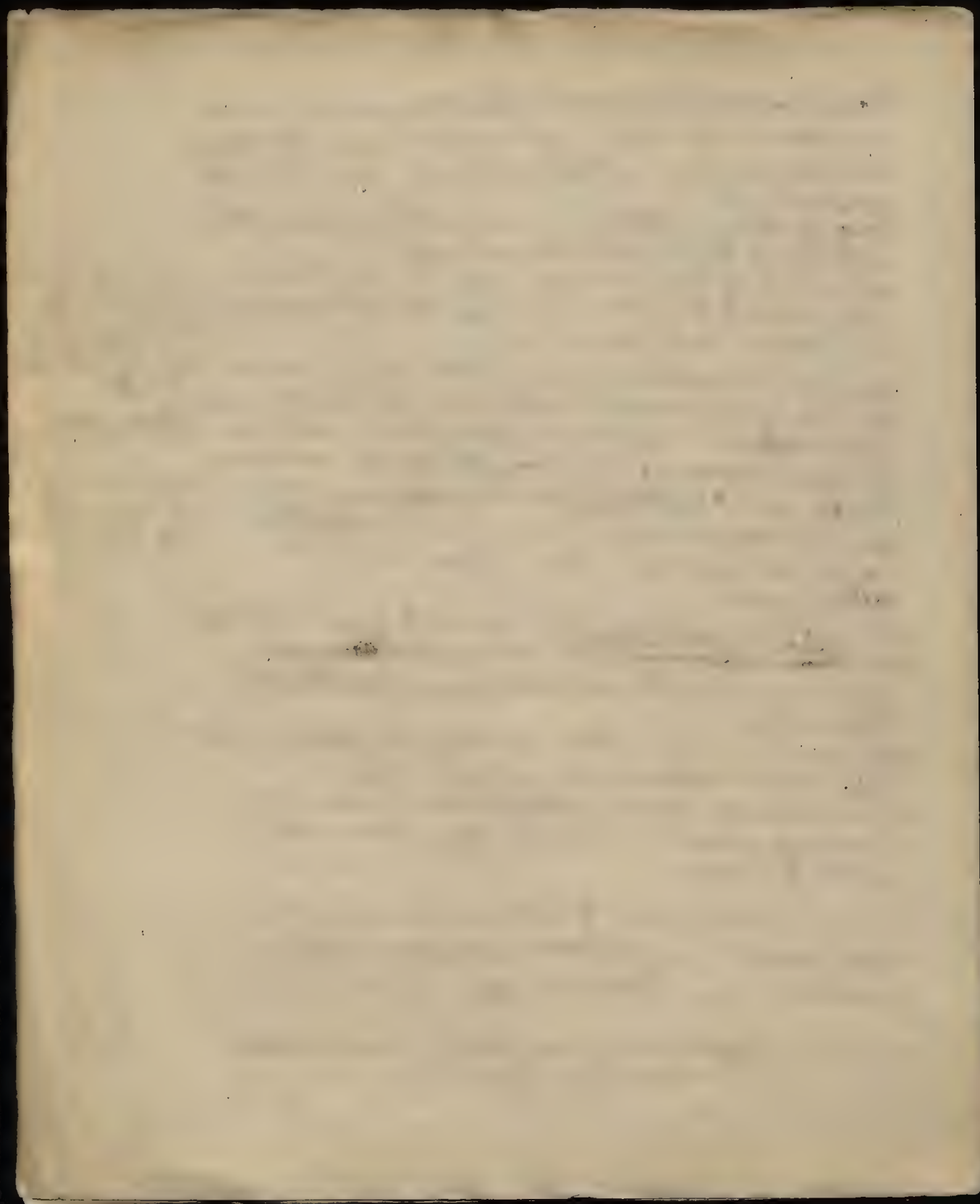
pod karą ignywn.
W swiata wktore Smatruz zamykaja wolno tylko pod Smatruzem
przedawac z koleja, a w urzysze Swiata P. Jezufa, P. Marji i Apo.
Stofkie, atkiem niewolno przedawac.

Stółkie, cakiem niewolno przesławać.
 Pastuszom i Stulierzom w Krakowie na Kazmierzu Kleparzu
 innych przedmieściach Stółkowie do ugody z cechami Kazmiejskim
 i Kleparzkim wolno zabierać roboty i takowe oddać do szpitala
 Sukiennicy Krakowskiej, Kleparskiej i Kazmiejskiej nie mają przysędzić
 bankownikom i innym w Kłótych być ofnowa albo wstępek z
 przędzy na im być zabrano.

nikomu w Krakowie niewolno przodek kupować procy mieczow
na wtafny potnebs.

na wstępną potnebs.
Nugen będzie się uczył 3 lat u mistrza nieodchodząc dopiero wy-
wódki genealogii, na być wyzwolony. Tytko wtedy gdy nugen z la-
ta pniebsi się wolno drugiego swierzego przjąć do nauki.

Na męz iatobną suchodniową bractw, która ma być świętą
i na pogrzeby mają chodzić mistrze pod winą 12 gr. a łowanych 6 gr.
Kto czeładnika odmówi mistrzowi zapłaty winy i kamień wosku i ma
wrocie czeładnika.

Cech barchanników

1546 fer. 6ª post fest. S. Laurentii — Jan Moriz, Jerzy Kriger, Symon Lenhartt i Gregorz Schado starci cechu barchanników skaza Andrzeja Widram, Felixa Kogu: tek, Jana Ubyezky, Gabryela Bendziwiata, Piotra z Pacanowa, Marcin Wilka, Jana Mnich, Mikołaja Maczmarz iż nienależąc do cechu prowadzą rzemiosło barchannicze i tkackie. Rajcy nakazali aby się do cechu wpisali.

Consules cracov. (fer. 4ª post f. Conversionis S. Pauli 1593)
confirmant sequentem ordinationem contubernii Bar-
chanistarum.

- 1) Aby każdy towarzysz, rzemieślnik barchanniczego, który u mistrza robotę płócienną albo i serwetę robi, z tego co za robotę swoją weźmie potowic oddawał mistrzowi swemu z tego co za robotę swoją weźmie, potowic, a drugą potowic sobie brał, z której jednakże ma dawać na tydzień mistrzowi swemu za strawę i ogrody; które to podwyższenie płacy nastąpić może za następną drogą: ciż i wynosi.
- 2) Każdy towarzysz który obrusy robi, ma się podobnie jak powyżej zachować, któremu to towarzyszowi mistrz zachować ma od toknia najgrubzych obrusów po 2½ grosz. od średnich po 3 gr. od prawie cienkich po 3 grosze i po szelagu, albo według bawienia mistrzowskiego czego potowicą mistrzowi a drugą towarzyszowi przychodzić ma.
- 3) Także towarzysze którzy u mistrzów robią, sami po

robotę chodzić i oni jednak nie mają, lecz wspólnie z
mistrzami.

Wdowi wolno stać po towarzysza dla robienia rze-
mięta, przyszedł ona go na we wzem zastąpić i wszelką
szkodę nagrodzić.

(Acta consul. irac. Tom 29 pag. 328-329)

3
r

)

Cech tkaczy i barchannicy (na Kazimieru)

Joannes III rex Poloniae (Cracoviae d. 26 Februarii 1684) confirmat sequentes ternas literas (binas quidem pergameneas Sigismundi I de a. 1523 et Stephani de a. 1534 (1584), tertias papyraceas Officii consularis Casimiri de a. 1681) Contubernii Telae textorum civitatis Casimiriensis, cum facultate divenditionis telae et aliarum mercium per se elaboratarum in civitate Cracoviensi:

I) Sigismundus I Rex Poloniae (Cracoviae in conventionem generali, feria 5^a post dominicam Palmarum 1523) significat: Quum regum tanta sit auctoritas ut illis liceat creare ex ignobilibus nobiles, ex illegitimis legitimos, ex inhabilibus habiles: ideo ad praef. Martini Wadowski, Valentini Foltinzaui, Bartholomaei Smycarz, Nicolai Kigiek et Andreae Honik Teatorum nomine Confratrum absentium qui quæsti sunt quod nonnulli homines eosdem Teatores multis opprobriis afficiunt, asserentes eos impares esse honores et indignos ad obeundos aliquos magistratus et officia civilia: — ideo nos Teatores telae magistratos et socios tam in Civitate Casimiriensi quam extra illam ab omni infamiae nota liberamus, decernentes ipsos idoneos esse ad omnia officia et magistratus civiles, Advocatiae, Scabinatus, Consulatus et Proconsulatus nec non ad quasunque artes mechanicas. Nulli ergo liceat huic nostro decreto contraire sub poena 40 marcarum argenti. (pag. 564)

II) Stephanus rex Polon. (Lublino, die 28 mensis Augusti 1534 sive 1584 P. Zylicki Cancell.) confirmat sequentes literas pergamenas Contubernii Textorum Telae civitatis Casimiriensis juxta Cracoviam:

a) Proconsul et Consules Civitatis ~~Cracoviae~~ Casimiriensis apud Cracoviam videlicet Martinus Purnak, Joannes Rabka, Joannes Pellico, Nicolaus Kunecki, Stanislaus Loszek et Bartholomaeus Kromer (In praetorio Casimiriensi Sabbato ipso festo S. Margarethae Virg. et Mart. 1533²) significant quod Textores Telae Casimirienses produxerunt literas pergamenas Consulum Casimiri. lingua latina scriptas continentes erectionem Contubernii Telae Textorum cum laudibus et articulis, petentes articulos minus necessarios et inutiles adimi et alios articulos nuper per eos laudatos adungi et ascribi. Quarum literarum originalium et articulorum nuper laudatorum series est talis.

a) Consules Civitatis Casimiriensis: Petrus Izyolo proconsul, Stanislaus Swiebeda, Petrus Sugier, Christianus Izola, Martinus Foyth, Stanislaus Virysto, Nicolaus Zagorski consules Casimiri. (Datum d. 1457 proxima feria 5^a ante Mariam Magdalenam) significant quod providi et laboriosi Nicolaus Gduleda, Georgius Kotnar, Mulcius Priscae gener, Joannes Lanka Paszchelo, Nicolaus Pelifex, Albertus Jurczowicz cum alijs Magistris Textorum Cubileti et Telae petierunt eisdem Fraternitatem et Contubernium juxta consuetudinem aliarum regaliarum civitatum permittere et sequentes articulos confirmari (latine) scriptos:

1) Towarysz checy mistrzem zostac' ma przysięc prawo
miejskie, pokazać pp. rajom list dobrego urodzenia i
zachowania oraz że się przez 3 lat rzemiosła uczył;
listy te jeżeliby był z Krolestwa, ma okazać w przeciagu
kwartala; jeżeliby był z zagranicy, w przeciagu pół roku.
Potem ma dać i butel piwa, 4 zł. i 2 kamienie (talenta)
wosku do Cechu. Potem mu wolno będzie robić najwiecej
na 4 Krosnach (in 4 cercebas alias Krosna) plotno,
ręczniki, obrusy i barhan (cubiletum). Wzela Koz nie
może robić rzemiosła dopokąd się nie ożeni.

2) Mistrz, któryby miasto opuścił przez rok i 6 nie
dział i obowiązku nie pełnił, traci miejsce w Cechu;
a gdyby napowrót wrócił ma się na nowo do Cechu jako
młodzy wpisać.

3) Mistrz któryby odchodząc z miasta, zabrał z sobą
obcą robotę, takową zastawił lub sprzedał ma być kara-
ny i kamieniem (lapis) wosku.

4) Jeżeliby Mistrzowie w Cechu skazali brata za prze-
stępstwo na więzienie, ma takowy dobrowolnie udać
się do więzienia miejskiego pod winą 2 funtów (talenta)
wosku.

5) Wdowa może po śmierci męża rzemiosło prowadzić
trzymając Towarysza lecz nie kobiety. Gdyby zaś poz-
ta za nią utraciła rzemiosło, albo ma jej drugi ma
prawo miejskie i magistraturę przysięc. Osobom nie-
należącym do Cechu ~~nie~~ a robiącym rzemiosło
Chackie mogą pp. rajce zabierać Krosna i narzędzia.

6) Skazane nie należący do Cechu czyli Partacze i Szta-
larze mają być przez urząd imani i Karani i nepo-
winni się w cioterc' mili do kota miasta znajdować.

7) Ktokolwiek byłby podejrzany w wierze, o kradzież,
o ~~poślusze~~ cudzołóstwo, takowy ma być
złożony z rzemiosła, dopokąd się nie oczyści z zarzu-
conego pniepstwa.

8) Towarzysz któryby miał zionę a z nią przez 4 tygodnie nie mieszkał, ma być przymuszony do mieszkania z nią, a gdyby się wzbierał ma być z roboty złożony pod winę i funta (talentum) wosku.

9) Towarzysz któryby lekkomyślnie nie robiwszy wprowa-
dy rachunku, odszedł od swego mistrza, ma być trybowany (debet postipsum mittere alias przepowiedzieć), a gdy powróci ma być karany 2 ~~talentami~~ ^{talentem} (talenta) wosku.

10) Któryby towarzysz roboty mistrzów nieechowych (alias u Plakutów), ma być karany 4 ~~talentami~~ ^{talentami} funtami (talenta) wosku.

11) Towarzysz który od mistrza swego dostanie do wyro-
bienia sztukę (stamen alias klark), nie powinien od roboty u mistrza swego odstawać, dopóki owej sztuki nie odrobi pod winę 4 funtów (talenta) wosku.

12) Aby żaden towarzysz w dni powszednie, zwłaszczając, jeżeli się w tygodniu święto przytrafi, nie ważył się chodzić do rynku, wyjdźszy w poniedziałki i to dopiero po wieczornem dzwonieniu (post pulsum Vesperorum) pod winę i funta (talentum) cerac, którą winę takżei mistrz gdyby go nie doniósł do Cechu ma być karany.

13) Co roku przy wyborze Starszych mają wyjść z fkrzynki cechowej (pisco) 3 fertyny na piwo; przy której to uczcie (collatio) mają się wszyscy mistrze uczciwie zachować podobnie jakby w Cechu gajonem (Gannito). A gdyby który odszedł lub kłótnie wszurynał, ma dać i Ahtel piwa (Ahtuale)

14) Na święto Bożego Ciała ma każdy mistrz z Cechu wziąć swoją świecę pod winę i funta (talentum) wosku.

15) Na wzór innych Cechów przyjmowani będą do Cechu wprawy zdatni mieszczanie jako w Kupni (alias za w Kupne).

16) Gdyby który skazany na winę, niechciał takowej oddać, ma być najprzód przed mistrzów stawiony, a gdyby ich niechciał słuchać, ma być do pp. Rądzic odniesio-
ny.

(pag. 566-571)
III) Conuiles civitatis Casimiriensis (ser. 59 post domin. Exaudi 1620)
ad praesentiam Nicolai Dochenburgi et Alberti Kostecki seniorum
Telae textorum Casimiri confirmant laudum polonice conscriptum
articulorum (Krańców w dzień Matgoriaty 1619) consiliorum
Telae textorum Cracov. Casimiri et Cleperd. (pag 571-573) (Ob. Odry III lib.
Cana. Cracov. T. 790)

III)

Consules civitatis Casimiri. (fer. 5ª post domin. Exaudi
1620) approbant sequens laudum quinque articulo-
rum polonie conscriptum in pergamento cum 3 sigillis
Contuberniorum Tellactestorum Cracov. Casimiri.
et Clepard.

R. 1619 w dzień S. Matgorzaty, w Krakowie w gospo-
dzie Cechu barchaniczego Krakow. stala się międ-
mienna uchwata za zezwoleniem Starzych i młodszych
mistrzów 3 Cechów: Krakowskiego, Kazimierskiego
i Kleparzkiego Rzemiosła Barchaniczego albo Skar-
kiego albo Płociennego, na której następujące arty-
kuły postanowili.

1) Ktoby chciał mistrzem zostać w tych Cechach, ma
dać wstępnego starzemu cechu 12 gr. potem na mis-
terią 8 zł. ma w potrochu być podany do Urzędu aby
prawo miejkie przyjął; proin tego Cechowi Kazimierskie-
mu ma dać butel piwa. A jeśliby się trafił Fundarz
to jest ten który przez 3 lata rzemiosła się nie użył a
chciałby być do cechu przyjęty, powinien na misterią dać
jedną Kopy więcej, a niżeli ten który się przez 3 lata użył.

2) Dowiedziawszy się o jakim Stularzu albo Przechod-
niku, obowiązują się wszyscy z cechy spólną ręką prze-
ciw niemu działać i na kłady wspólne czynić.

3) Gdyby towarzysz był trybowany w jednym z tych cechów obowiązując się postać trybowanego onemu cechowi w którym przewinął, dla prawnienia się.

4) Gdy towarzysz z łada fraszki z roboty nowostanie, a szedłby do Starżych kazać sobie obstać Cech na zupełny Cech w dzień robotny, niechając czekać do święta albo niedzieli: takowemu nie powinien Starży Cechu obstać aż potoży 12 groszy.

5) Z strony towarzyszy którzy robią u mistrzów na rachunek, postanowiono: aby każdy mistrz z towarzyszem z połowice się rachował, a z jego połowice przy rachunku powinien sobie mistrz wziąć na każdy tydzień od stolu po 11 groszy.

Ta artykuły zobowiązanie uchwalone obowiązują się Cechy Krakowski, Kazimierski i Kleparzki. Trzymać pod winą Sgragaren, Kłowej winy połowice Urzędowi temu pod którym by był Cech zawiniony, a drugą połowicę obciema Cechom takową uchwałę trzymającym potożyć powinien.

(Ex Actis Consul. Casimiri. Tom. 790
pag. 312)

(Też same Artykuły potwierdzone p. pryncipale dla cechu Skarży Kazimierskich Joannis III regis Cracoviae d. 26 Februar. 1684. in Actis Consul. Casimiri. Tom. 824 pag. 531-533)

IV) Jakub Groszkiewicz Burmistrz i Rada miasta
Kazimierza przy Krakowie (na Ratuszu Kazimiers-
kim w Sobotę przed Świętem S. Józefa opata bliższym
d. 30 Sierpnia 1681) na prośbę stawetnych Jędrzeja Ław-
towskiego, Wawława Mikulczyńskiego, Urbana Wadows-
kiego, Kazimierza Gorclowicza Starszych i Walentego
Dolanowskiego, Marcina Gornickiego Mowcy Młodzych
Łechu płocienniczego i barhanniczego miasta Kezi-
mierza potwierdzają następujące (13 Artykułów) Artykuły
w zupełnem zebraniu ich Łechu od więcej niż 200 lat
fundowanego poprawionej i niektóre zawężają bez po-
ma będące na piśmie zebrane i niektóre nowo przę-
dane:

Artykuły Łechowi Dzemioſta płocienniczego i bar-
channiczego stuzkie umowione w zupełnej Kongre-
gacji tegoż Łechu d. 24 Sierpnia 1681.

1) Nowy mistrz i brat wstępujący do Łechu powinien mieć
prawo przyjąć, list uziwowy urodzenia i wyuczenia się
remioſta okazać i wstępne odprawić, to jest dać starszym
zt. 2 i od obestanej refrygi grofzy 24, potem Lichtel piwa
dwuraznego i Magisterzy do Skrzynki Łechowej zt. 32
ratami wypłacić, wosku na świecę do ołtarza funtów 4
i Kolażyę przystojną, podczas elekcji starszych sprawić
lub za nią zt. 20 dać. Gdyby takowy brat nie wywodził
rok i 6 niedziel, powinien dać dla braci Lichtel piwa
dwuraznego, a gdyby się do roku i 6 niedziel nie ożenił
co roku Lichtel piwa dwuraznego póki się nie ożeni.
Takowy brat powinien mieć wasytów 2, oraz nazy-
wa i 6 płociennego, ręcznikowego, barhannowego, Kili-
mowego i inoze naczynia do remioſta.

2) Syn brata którego to jest mistrzowszyc, lub który mistrzow-
sz albo wdowca po bracie Łechowym pojmie, odprawiający
wstępne ma dać do Skrzynki Łechowej 12 zt. ratami, za Kolażyę
zt. 4 i 2 funty wosku i przystojną dla braci według dyskrety.

3) Gdyby który brat poniechał remioſta i jest się kupiectwa Kocykami,
płotkami i innym towarem tego remioſta, powinien jak drugi
ktoś dać Łechu płacić.

4) Chłopek przysięsty do rzemiosła ma najprzód zostawać na probie niedziel 4, potem ma być zapisany na lat 3 i przy zapisie ma dać do cechu zł. 2, a wyterminowawszy przy wywołaniu półakhtela piwa i 2 funty wosku. Każdemu bratu gdy chłopiec u niego 2 lata po zapisaniu przebędzie, wolno innego przysięść.

5) Podatki Rzeczypospolitej i inne Cechowe ma każdy oddawać według roboty na wielu warsztatach robi.

6) Od mistrzów powinna wychodzić robota takowa: Kocyki na tokieć wózek, a wzdur według woli Kupieckiej, Plotna różne, Obrusy, Agizniki, Dreliki, Barchany, Kiliiny, Gunki albo Kocze z welny na przędzy robione i inne.

7) Świeżo z innych miast do Kazmierza i Żydowskiej ulicy takowych towarów nawozić pod zabranie; lecz kto chce takowy towar queniszyć, winien mieć pozwolenie od cechu. Przekupniowie też takich towarów w swięta ani w niedziele ~~nie~~ u żydów nie mają wykladać i przedawać plotu i takich towarów.

8) Przekupniom i przekupkom niewolno przysięść szary i biatej wykupować pod konfiskatą.

9) Elekcyja starszych ma się odprawiać co roku w pierwszą śchadzkię po rożnie drach króli. do średniego stolu; przy elekcji mają się zachować spokojnie i trzeźwo i przy traktak półakhtela piwa dwuraznego; a któryby katar woszczgnął ma za winę nalać achtel piwa i starszych i stronę przepraszać. Na śchadzki które co 4 niedziele odprawiać się mają, powinien każdy za dostaniem przysięgi pod Karą funta wosku. Także powinni się wszyscy na morze Suchemnowej zjeżdżować pod winę 6 groszy a starszy w duplo.

10) Towarysz który z kądokolwiek przywędruje, powinien pojsi do Gospody Czeladnej a tam mu Starszy Towarysz ma roboty szukać. Mistrz któryby drugiemu Czeladzi lub chłopcowi odmawiał, ma być karany więzieniem z którego się rzucić powinien na 4 funty wosku. Towarysz któryby się w dni robotne zabawiał po gospodach pianstwem ma być karany 2 funtami wosku, podobnie i mistrz któryby takowego niedońcał Towarysz któryby zniewarzył mistrza lub matzonnego, ma być karany więzieniem 3 dni; ma dać karmień wosku, woszczgnął ma być przysięść i półakhtela piwa wystawić. Za ciężkie przewinienie ma być do Urzędu doniesiony.

11) Wzycy brauā, mają swój Magiel cechowy, w którym
wszyscy maglować powinni i do niej płać pod winę
4 funtów wosku.

12) Brat któryby sekreta cechowe wyjawiał ma być ka:
rany więzieniem niedziel 4, magistratowi grzywien 5
nieodpuszczonych i wosku funtów 4 do ołtarza cechowego.

13) Starci za podjęte prace i za swój czas, pobierać
mają wstępnego zł. 2, oddajku tego rzemieślnika zł. 3, od
pięćści dla brau potachtela piwa dwuraznego; od
zapisania chłopca groszy 18 i gdy tenże chłopiec left urodze:
nia swego prezentuje, 12 groszy dla starzych. Kiedy starci
na miejskie prezentują nowego brata, mają dostać
i grzywnę. Brat któryby magistratem został niepowinien
dotąd pociągać robić półkijs Starzym nie opowie, przy:
czem ma dać Starzym i grzywnę. Wolnoter Starzym, kiedy
jaki traktament mają wziąć z cechu piwa konewke
garnową każdemu z osobna oprócz tego z kłorem
zarówno w cechu siedzieć powinien.

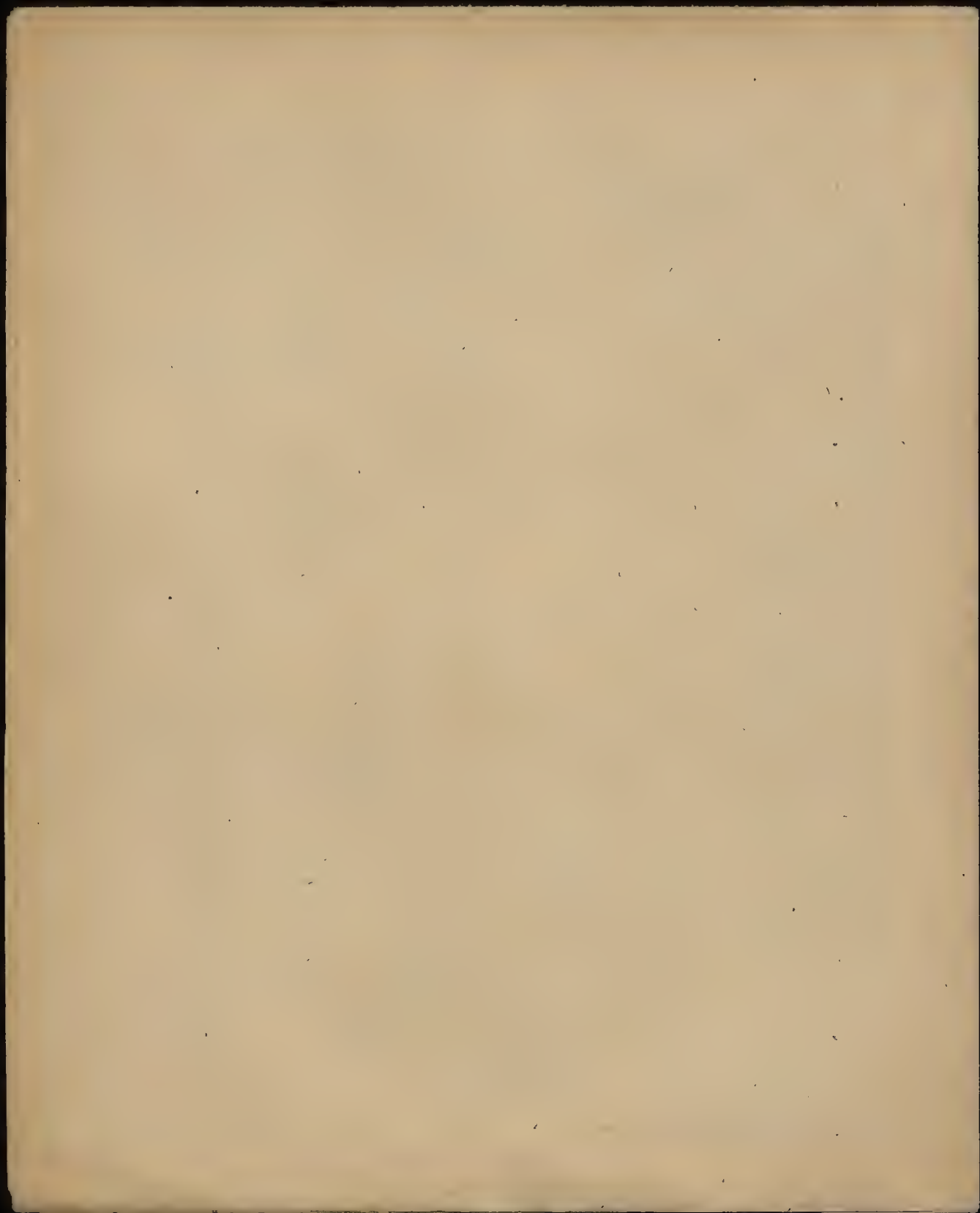
Confirmatum per Joannem III Regem Polon. Prawo:
vise d. 26 Febr. 1684.

(Protocolon Actorum Consularium Ca:
simirien. Tom 82⁴ pag. ~~563-580~~ 563-580)

(Ostatni IV Przywilej z ustawami z r. 1681.
jest w Acta consular. Casimir. Tom 82.
pag. 309-315.)

Handwritten text, mostly illegible due to fading. The text appears to be organized into several paragraphs, with some lines indented. The ink is very light and the paper is aged and discolored.

at the end of the page, there is a small section of text that appears to be a signature or a date, possibly "1851".

miejscach dozwalającego nie wydać, onych zapewniamy. Co do wiadomości
 rozprawy temu przedzieli należą, przez egotniey zaś Magistra-
 tom miasta Krahowa Kramieria y Kleparza podaję, mieć
 chcemy, aby pomienionym Salachetnym Lichom Matzonhom
 wolności y pożytkow rozprawy przez Drukarsow używanych
 używać miał broni, y aby imo miłt nie bronił y nie przepcha-
 wał, pilnie o to starał się, dla Lichy napier Wodenskiej y z
 powinności Wodow swoich. Na co dla Lichy widny Krah-
 wia, podpisali, Reizcia horona, istnieć zie prohodzący.
 Dan w Wabieanie dnia 7. miesiąca czerwca R. 1783.
 Panowania Naszego 19. Roku.

Stanisław August Król.

Locust Sigilli
 Majoris Cancell
 Laniel
 Regni.

Przywilej na trymanie
 Drukarni Drukku Ptoacnego
 w Mieście Krahowie dla
 Lichom Matzonhom
 na dat R. dany.

Między Krahli Główny Re-
 cza Wkr. na ten czas Kraharsz
 Ali 167.

Przywilej dla Lichom
 Matzonhom na Drukar-
 nia Druku Ptoacnego.
 Stoszącego.

Kopia.

¹⁷⁸³
 cancellaria Jm. Exm. et R. D. D. D.
 Antonij Omskij de Olgie Olski
 Epi. Romanet tal. Episcopi Regni
 Cancellarij Sigillatus est in actis

¹⁷⁸³
 Statum et Inductum in Actis
 Inculari Ptoac. P. 3. post Actum
 D. Petri et Pauli Episcopi Roman.
 Die 1. Mensis Julij 1783.

¹⁷⁸³
 In Actis Ptoac. P. 4. post die 17. Julij 1783.
 4. 2. Mensis Julij 1783. In actis P. 3. post die 17. Julij 1783.
 sub hoc Actu post Oblectam Incepta et Fouda
 4. 2. Mensis Julij 1783. In actis P. 3. post die 17. Julij 1783.

Cech tkaczy czgli płoćcienników (w Bieczu.)

15

Vladislaus rex Poloniae (Cracoviae d. 15 Julii 1644) confit:
mat literas Stephani regis dat. Prizouij d. 23 Septembris 1585

continentes approbationem articularum contubernii textorum civita:
tis Biezenois ^(był trzeci) ^(nec non alteras) per Consules in praetorio Biezensi feria 6^a ante

festum S. Margarethae 1644 tenoris sequentis (polonice):

Albert Piezek, Maciej Piktowicz, Andrzej Tesnarowicz, Marcin
Rekieth, Andrzej Swistanski Paweł Schinder, Albert Gurecki
cechmistrz i starzy cechu płoćcienniczego podali następujące artykuły (1644)

1. Płoćcienniczego rzemieślnika ma się każdy 3-let wziąć dawny 2 zł.
do skrynki cechowej; po wyzwoleniu ma robić za towarzysza 3 lata albo
wszędrowską odprawę ~~6000~~ rok i 6 niedziel i dać 4 zł. na
wosk do cechu.
2. Kto w cechu chce mistrzem zostać ma najpierw mieć prawo, dać
do skrynki cechowej 4 zł. 4 funty wosku, 4 funty prochu do bafoty, 2
achtel piwa na wszystkie bracia, kolacyję na starzych.
3. Syn mistrzowski i kto mistrzowski pojmie tylko potowu powinności ce:
chowych ~~cech~~ dać.
4. Gdyby Fundarz do cechu chciał wstąpić powinien dać do skrynki
cechowej 6 zł. 6 funt. wosku, 6 funt. prochu, 3 achtele piwa i kolacyję
a pomy kolacyję dać achtele piwa. Każdy Kłory do cechu wstępuje ma
mieć 2 warstwy porządne i 6 bard także ceników porządných.
5. Kłoryby brat za obestaniem krowia na pogrzebie nie był i na Requiem
da winy 1 funt wosku a towarzysza pół funta.
6. Kłoryby mistrz z towarzysza z jeńcem wychował a potem by się chciał do
inzego mistrza na robót przenieść tedy mu nie wolno u inzego robić tylko
na wszędrowską powinien iść, a skoro by się przedko wrócił ma u tego mistrza
robić gdzie mu wkaże a nie gdzieby chciał.
7. Młodziecy bracia gdyby na nas w kofele świec nie zapalił lub nie zgasił
ma być dać winy 1 funt wosku a gdyby na procesję zamieszał ma
być in duplo karany.

8. Płotno żeby nie było robione węzłowe nad półtora łokcia i pół-
wice pół cięciwi wiszącej: Ktoby węzłowe robił ma być karany wię-
zić kamienia prochu na obronę miasta.

9. Cechmistrz na każde fuchedni powinien być z mistrzów wysyłać
do pomiarzenia naczynia.

10. Płotna przedz cechmistrze z mistrzami na to wysłanemi z
cechu powinni doglądać tak starzyszych przedz jako i wąskich
płocien i mają je rabować za wiadomością psp. Radziec.

11. Mistrz Kłoty się gdzie indziej wyprowadzi a w cechu mistrzowi
sobie na zachow i niewróci się do roku i 6 niedziel takowy od
cechu odpaść ma. A gdy cechmistrz Kłórego mistrza ku sobie
obierze z postrzodku braci takowy ma odprowadzić Kłocąją na cech-
mistrza z starzyszymi wedle pniemienia.

12. Sejmnice cechowe Kłóreby były Urzędowi, miastu albo Cześć
szkodliwie z cechu Kłórego brat wzięt się komu objawiać, takowy
ma być karany 4 funtami wosku.

Bartholomaeus ~~Olshausen~~ ~~paron~~ consul civitatis bi-
erfis. (1644)

(Orygin. na pergamin. z podpisem króla - pieczęć
oderwana - tylko spurek rozow. biały pozost.
tak.)

Augustus II (Cracovia d. 17 Octobr. 1697) confirmat sequentes lite-
ras telactextorum contubernii in oppido Myslenice:

Proconsul et Consules oppidi Myslenice (ser. 6a ante fest. Pentecost.
ten 1696) confirmant sequentes Articulos Contubernii Telactextorum
civitatis regiae Myslenice:

Porządek obierania starzych w cechu tkackim: mają być 2 z młodszych
i 2 starszych mistrzów z pomiędzy stołecznych braci obrani - kto
chce mistrzem iść ma się uzyć w cechu, ma przeszkadzać i rok i 6 nie
dział i robić u cechowych (a nie u przespólnych i niecechowych) mistrzów,
potem ma dać do cechu w kupu 6 zł. i 4 funty wosku, 2 achtele piwa,
2 garce gorzałki i kolacyja na braci tj. 6 przegoni, 4 gęsi, 8 kur i chleba.
Potem ma sztykę odprawić i przy odprawianiu sztyki mistrzowie sztywci
lub też sztykę odkupić dając 8 grzyw. do cechu. - Każdemu mistrzowi
wolno mieć tylko 5 warsztatów na których Obrusy, Ręczniki, Cwilichy,
Barachany i Płotna robić mogą i od tejże roboty to jest od tokcia 2 grzeb-
nej przędzy po 1 gr. od tokcia lniowej po 2 gr. od cienkiej po 3 gr. braci
mają. - Każdemu mistrzowi wolno płotno farbować - mistrz gdy odrobi
sztykę Cwilichu, Ręczników, Obrusów ma ją starczym przysiężnym
ku oglądaniu podać; jeżeli by się pokazała fałszywa i nieobrac
mają starci oni na poty rozkroić, potowa bóg nie należyć rajcom
a druga do cechu, prócz tego mistrz kamień wosku ma potozyc
do cechu. - Syn mistrzowski lub towarzysze który mistrzowski ciotkę
lub wdowę pojmie ma dać tylko potowu w kupu. - Każdy mistrz
ma być w stanie matzjenskim cnotliwie urodzony i ma się w przeciągu
roku ożenić lub co roku achtele piwa i i garniec gorzałki do cechu potkać
się nieozemni płacić. - Dwiecechowym niewolno przędzy skupować. Przędzy
sprzedawano powinna być taka: motowidło tokciowe w tokciu jednym powinno
być po 20 a w palnie każdym 30 nici. Któraby niesprawiedliwa była nie
ma być spalona. - U któregoby mistrza biatogłowa nieuzięw i żwot pro-
wadząca była załtana, ma być karany - niewolno towarzysza lub czeladzi
odmawiać. - W mieście Myslenicach i we wsiach gorzkich do kasytelanii
Krakowskiej należących niewolno nikomu rzemieślniaka tkackiego robić, który
by cechu w Myslenicach nie trzymał. - Partacz ma być karany i tygodniem

wiszenia, ognymami i kamieniem wosku — jeżeli by ^{ten} ~~chciał~~ ^{chciał} mistrzem zostac, który się uczył u Bartacza lub sam sobie robić cechu
nie tracymając (takich nazywają fundarazkami), na przerobić u
mistrza jedne suchedni, potem na dawać przez 3 lata po ahteln piwa
i po 2 funty wosku, potem na ministeria odprawic. — Obecnie Karczowi
w myślenicach nie wolno na jarmarku lub targach sprzedawać Obusów,
Ręczników, Diełichów, Barhanu, Lłouen farbowanych lub biel-
nych, dopóki się w cechu nie opowie i od pułsetka płotna po 3 gr.
nie zapłaci. — Jeżeli by się który z mistrzów albo towarzyszy w goś-
podzie tak się bardzo upił, żeby stąd zwrocenie nastąpiło na
być Karany 6 funtami wosku i wiszeniem, także jeżeli fuknis
swoje przegrał lub zastawił — Towaryż, który rozpocznie postaw,
nie powinien odchodzić pod winą 4 funtów wosku; a gdyby w który
dzień tygodniowy nie robił, ma być do wiszenia w jato po nie-
porze wszedzony i dopiero na jutro na sumie wypuszczony. — W nie-
działę, piątek po suchych dniach ma każdy mistrz przybyć z towarzyszem
do cechu, dać 1 gr. do karczki cechowej na męsz dw. in. nie być pod
winą funta wosku, a gdyby pijany przyszedł na męsz ma być wszedzon
do wiszenia — Kuch ma się 3 lata uczyć, przy przyjęciu ma cechow
położyć przyprowadzonego 12 gr. i ahteln piwa, 1 garniec gorzałki, 2 funty
wosku; wolno mistrzowi mieć tylko iucynia — jeżeli by mistrz który
nie był, kiedy furca robią a pić by piwo brackie, ma go opłacić. —
Dwa bracia młodzi mają strzyc i piwo cechowe frynkować tak aby
go nie zamącić. — Na święto Bożego Ciała ma każdy mistrz mieć furcę
ważącą funt jeden, a towarzysze postawionych i bywać na nieczynach i
męszach — który by mistrz nie przyszedł na pogrzeb i na poszedł pod
dach gdzie ciato leży umarłego, da i funt wosku.

(Oblat. in castro cracov. fer. 3ª post dominic.
misericordiae 1698 lib. Relat. Tom 125
pag. 787 — 7813. no 291)

Artykuly Cechu Barchannicaego i Płocienniczego
w mieście Kleparzu (w sierpniu 1698) radcom mias-
ta Kleparza do approbacyi podane.

- 1) Któryby chciał przy Kleparzu mistrzować, takiowy ma
mieć żonę i dać wspólnego 2 zł. mistrzygi, aichtel piwa dobrego
i 3 grosze, i pozwoli wyptacać temiz grzywnami 10; po-
winien mieć kiel prygac, dać muszkiet do cechu albo za
pieniądze, na kollacyję dla braci aichtel piwa dobrego i
na potrzeby 10 zł. Mistrzowie lub który pojmie mistrzow-
nę albo wdowę ma płać tylko połowę mistrzygi.
- 2) Któryby mistrz bez przyczyny nieopowiedziałwszy się
wydalit się przez rok i 6 niedziel, braci mistrzygi. Mistrz
albo towarzysz który by grając w karty albo kości za sta-
wit cyapkę, pas, chustkę albo inżeracyę ma być karany
kamieniem wosku, a gdyby nie nocował w domu ma dać 12 gr.
winy.
- 3) Towarzysz któryby się dopuścił w domu u mistrza nieporząd-
ku z dziewczką ma być karany podług uwagi braterskiej
lub do Urzędu oddany. Postanawiamy też na Towarzysze
od myta potowuie a od flotu według uwagi braterskiej.
- 4) Któryby towarzysz nawinął postaw i niedorobiwszy go
odszedł ma być karany 24 gr. do cechu i na przesiedkę do
innego magistra; a gdyby odszedł nie rachowałwszy się,
ma być za nim dana trybówka to jest iż przez każdego
towarzysza który nadwiedzi je ma być ruszony do tego
miasta kiedy szkoda uczynit.
- 5) Magistr może jednego ucznia chować na 3 lata, który
uczeń ma się wywieść z dobrego urodzenia drugiego roku
nauki i dać odpowiednego 12 gr. od zapisu 1 zł. 6 gr. i na ucz-

woleniu funt wosku i półbeczkę piwa. Mistrz ma uznać według używości i zastug okryć przystojnie i dawać buty i kopyta. Uczeń jeżeliby podzysk nauki samowolnie odstąpił i w 4 niedzielach niewrócił, ma się na nowo jednać.

6) Podczas schadzki ma być zegarek całej godziny na stole położony, a gdyby który zaniedbał przyjść jak długo zegarek ućknie ma dać magister groszy 12, a towarzyszy gr. 6. Podobnie każdy z braci na schadzce ma dać po 1 gr. na misie rekwizjalne. 7) Każdy magister może mieć tylko 4 warsztaty na których robić będzie płotno, bar-

chany, kocyki, drelisy, chustki, także wetną i bawetną.

8) Wdowa może robić rzemiosło, tylko mając chłopca zapisanego, powinna go na 4 niedziele przed wyzwo-

leniem dać do innego brata.

9) Któryby brat tajemnie cechowe wynosił ma być karany potkameniem wosku. Chłacy w postronnej sprawie mieć seforę zwrotną, ma dać grzywnę a jeżeli brat, pół grzywny. Magister nie ma przyjmować czeladnika który odstąpił, dopokąd mistrz jego nie zezwoli na przyjęcie.

10) Któryby odmawiał towarzysza albo czeladnika ma być karany potkameniem wosku. Toż samo nie ma drugi magister stanowiąc sobie towarzysza, który przyjmie robotę z drugiego i wziąć grosz na robotę zadany. Który towarzysz chciałby wstąpić ma na tożycie dozwolenie.

11) Nie wolno wynosić się w sprawach do ~~celi~~ wojtowskiego urzędu, dopokąd wyzód sprawa w celu barhanicznym i płociennym nie będzie przedłożona.

12) Podczas zagażonego bractwa niewolno jest mieć broń ani nożów pod winą funta wosku. Towarzysz któryby się

18
wazył robic' nad rozkazanie mistrzowskie ma być karany
3 funty wosku, a to zwolafuza co w jaką wigilię świstych
przy świecy, okłom lindowania.

13) Świechowych cryli Partacy i Przeszkodników wolno
zabierać i karać, i mają zostawiać o milę od miasta
Kleparza. — Z sukienników także któryby warsztat
miał naszego rzemiosła, powinien mu być zabrany do cechu
Łkałskiego, i na przędzy nie powinien się wazyć robić,
jeno tylko z wetny osnowę mieć, nie z przędzy jeno
cwiół w kraju. — Niciarki także które przędzy wy-
kupują powinny dać do cechu na Suchedni 12 gr.
a któreby była przeskoda cehowi, powinny być jej
zabrane drelichy, chustki, barchan i inne roboty
Artykuły te podali do potwierdzenia Jan Brzame-
rowicz, Bstajej Smolendzki, Stanisław Strumienski
i Wojciech Skarz r. 1698 w sierpniu.

(Bblat. in Actis consul. clepard.
Tom. 242 pag. 385-397.)

2
 6
 7
 2
 5
 7

18
Komissia Królewska dla uporzędkowania dobrego
razu w mieście Krakowie wyznaczona, d. 10 Kwiet-
nia 1747 robiąc przegląd ustaw wozystkich Cechów
widziata także przywileje Cechu Barianiów, Ska-
czów i Farbierów od r. 1523 aż do r. 1697 przez Jana
Halińskiego starszego i Adama Jagockiego podstarżego
Cechu produkowane, które potwierdza, z następującymi
zmianami:

Od majstra przystępującego należy brać 2 fl., za kolecyę
20 fl., a do skrytki z osobna 10 grzywien - która to opła-
ta może być i na raty rozpisana. Synowie magistrów lub
córkę lub wdowę za mąż idąc mają przez potomstwo płacić te same
opłaty.

Wozystkie swawolne igryzka przy podwyższeniu ucznia
na czeladnika albo czeladnika na magistera, zakarują się
jako quodam i zabobonom podległe pod więz 100 grzywien.

Decrety cechowe nie mają być obracane na niepotrzebne expensy
co roku przy prezencji Starzych w Magistracie mają być produ-
kowane konnotacje percepty cechowej.

Co roku na septych suchedniowych mają być czytane prawa
i przywileje cechowe 4 razy do roku.

Zawód w robotach ma być więz 14 grzywien karany.

Partacze i przeżytkownicy drogą prawa Fori competentis
starsi Cechu dochodzić mają.

Czeladnik wstępujący na magistera ma przyjąć wprzód prawo
miejskie.

Cech bednarzy i leglarzy (w Krakowie)

Burmistrz i rada M. Krakowa. (W Sobotę przed niedzielą
rodopisną R. 1598) potwierdzają Artykuły przedłożone
przez starszych i młodszych mistrzów cechow bednars-
kiego i leglarskiego: (po polsk.)

Kto chce do cechu należeć, ma na Suche dni w cechu się
opowiedzieć. Jeżeliby uprosił się sztuki onych rzeką się nie:
dokażać, takowy ma jeszcze wędrować rok i niedziel
który towarzysz zostający u mistrza którego dnia nie
przyjdzie na robotę, nie dostanie roboty aż zapłaci winę
6 groszy do cechu.

Który towarzysz ma odpuszczenie na wdrowkę a trze-
ciego dnia z miasta nie wyjdzie ma być do cechu opo-
wiedziany

Który towarzysz w noc nie będzie spał u mistrza w domu
zapłaci winę 3 grosze

Mistrz który ratuje w cechu że towarzysz jego w ponie-
dziątek nie robił zapłaci winę 2 funty wosku a towarzysz
1 funt

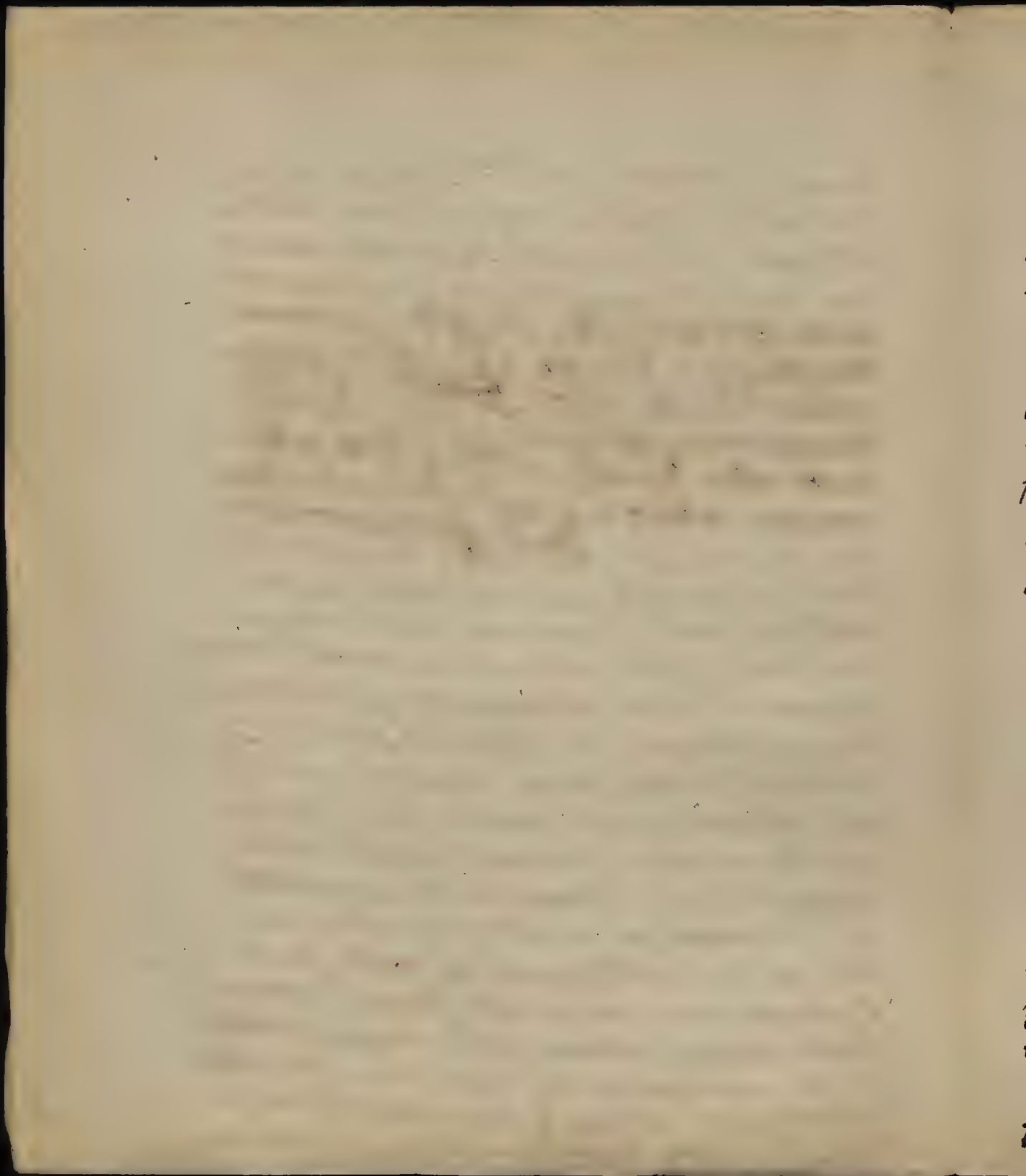
Który towarzysz zastrawi w grze suknią zapłaci winę
kamień wosku „za który wedle wyroczni Kopa przychodzi
a cykadzi przepada za wiadunek piwa. Też samą
winę zapłaci towarzysz który na drugim co wygra.

Mistrz któryby z towarzyszem w karty lub inną grę grał
zapłaci do cechu winę 2 funty wosku a ~~cechu~~ towarzysz
1 funt.

Każdy towarzysze powinien na każde zwołanie przysięć do
sechadzki cechowej i tam pójść do skrytki cecho-
wej pójść.

(Z ustaw dla towarzyszy cechu leglańskiego: bed:
naskiego - spisana na pergaminie z wierzchołkową
na sznurku amiantowym podpisat: Joannes Szilling
Civitatis Cracoviae Notarius. - Original zbutwiał
niezostawiono wierzchołkową)

R. 1541 Bednarze krakowscy robią ugodę z Bednarzami
tarnowskimi, iż towarzysze w tych miastach wyuczani
uznawani będą przez mistrzów. ~~Wszystko~~ Towarzysza który
by się gdzie indziej uczył a niżeli w Tarnowie lub Kra-
kowie, mistrze tarnowscy nie będą uznawać za to-
warzysza i nie dadzą mu przymierek (novum nomen)
(ser. 5ª post Invoavit 1541)

22
Komissya Krolewska boni Ordinis dla miasta
Krakowa d. 10 Kwietnia 1742, przed Ktoig sie Sebastyan
Szatkowski i Jan Sobczyński Starsi cechu bednars:
kiego stawili i Ordynacyja cechowa przez Magistrat
Krakowski r. 1644 postanowiona a przez Krolow
Wladystawa IV r. 1644 i Michala potwierdzona pro:
dukowali powziwozy wiadomosci z tejze ordynacyi,
iz odwyzwolenia ucznia do Skrzynki cechowej 2zt, od
podwyższenia ucznia na czeladnika 10zt. na traktament
brano, i ze zostajacy magistrem musiat swoim kosz:
tem zrobic 4 sztuki, t.j. Kadz' piwna, Kadz' wannista,
dopina, Szarp do roboty garbarskiej i Dichtel piwny
wszystko z drewna modrzewiowego, ktore to narzynia
na cech zabierano albo sprzedawano, a poniewaz o drzewo
modrzewiowe trudno i takowego w kraju Krakowskim
niema, wisc optano za te 4 sztuki cechowi 80zt. Sgd
Komisarz Krolewski baczac iz dla tak wysokiej
oplaty cudzoziemcy mijali Krakow i Polacy wyuczylw:
szy sie tego rzemiestu w Krakowie, rochodzili sie do
inzych miast; wisc ustanowic: od Ucznia wpisowego
2zt., przy wyzwoleniu na czestowanie czeladzi nie
wiecej nad 10zt., od wstępnego na magisterstwo 30
zt. przyzym na byc' wolny od sztuk. Rowniez znosza sie
bezbozne wyczaje i ceremonie jako to sadzanie w wannie
ucznia i przymaszenie go, aby trzaski suchej wodka polane
a potym zapalone na talerzu cynowym i na gotej ryce po:
tozone nosit i z niemi tancowat; co sie zakazuje pod Karą 100 grzywn.

Z powodu iż się cechowi starsi uskarżali na piwowar-
ów Krakowskich, że skład inąd Ahtele nawożą, a od nich
nie kupują: Komisja przykazuje aby Kacymarze skład
inąd nie nawożili ahteli, które powinny w sobie trzy-
mac 62 garby - Prawa i przywileje cechowe mają
być na sejmach cechowych średniowych czytane.
- Bragiostrowie i Czeladź mają się z ludźmi pobożnie
obchodzić nie depakując robot potrzebniejszych, lecz
mają takowe dobrze wykonane i punktualnie na czas
podwój 14 grzyw. oddawać. Czeladnik wstępujący
na magisterię ma wprzód prawo miasta przysiąc.

Łech bednarzy i leglarzy

22

Ratmanne der Stat Cracow geben den Botenern und
Leglern der Stat Cracow folgende Artikel und Sazunge:

Nto chie zoftac' majstrom wechu ma dac' 13 groszy und
6 groschen zu Harnisch

Nto nieprzydzie gdy obwiefuz (umlaufen lassen) ptaci
i grosz, tor samogdy nie przydzie na pogreb majstra
majstrowej lub dziecka

Bednarzom niewolno wystawiac (aufsetzen) nacynia
w swista pod Karq i grosza a leglarze nie smia wysta-
wiac an keinem Unseres Frauen Tage noch am zwelf
boten tage noch an dem Markte feyl haben bei dersel-
ben buffe.

Gdy knecht oder Geselle przywodzi do Krakowa klory
majster do niego sie najprzod odezwie und erbt u tego
ma robic' najmniej 8 dni, gdy by niechciat robic' ma i-
ci dalej

Ozenionemu parobkowi niewolno dluzej robic' jak 14 dni bez zony
niewolno grac' majstrom i czelednikom podwinq 2 funtow
wofku a czelednik i funt

Wolno tylko i chlopaka miec uynia

Bednarze maja sprowadzao of der Breyten Gassen a
leglarze bey Sinte Albrecht wedir zene halben Kremer
noch am Kaymir noch am Burggassen pod Karq 6 groszy
jeden druzem na ma pniefkazac'
niewolno an der Weichsel vosparte Bretter noch
faule Boren kaufen noch ~~cora~~arbeiten pod Karq i
Vierding pod Karq konfiskaty.

Bednarz ma leglarowi potowu kupionego materiata
ostapic i leglar bednarzowi pod karą 2 funtow wosku
Dy Botner sollen binden mit schwarzen die
Legler mit weissen Reifen. Die Legler sollen nicht
gebogen Gefässe machen noch grofse Wannen noch
Wasserzuber. Die Botner sollen binden Scheffeln
adur Eymer

Sprawy pomiędzy Karczmarzem a bednarzem ma cech
rozstrzasc

~~na mistrzostwo~~ Maję robie Botnerer. Eine grofse
meyfel umb und eine von

10 Schuken um 1 Mark Eine vom . . . um 1 Ker.

ding. Eine vom Vomerhalben Schuke um 10 gro.

schen Eine von 4 Schuken um 8 gr. und eine von

vierdehalben um 6 grofchen. Ein Viertelig Vas um

5 grofchen. Ein . . . um 3 grofchen. Ein halb Achtel um

zweene Grofchen, Ein klein fr. . . um 2 grofchen Ein

Schock reifen um 6 grofchen. Ein Viertelig Vas zu

picken einen halben Grofchen zu lone

Und dy Legler sollen ein Viertoplegil nicht teurer

geben als um 1 gr. Ein zwetoplegil (Zwintopfdingel)

um 12 heller und ein toplegil um ein halben grofchen.

Niewolno obyci außser dem Jarmarkt spreda:

wac Gefässe pod karą rabranie

Niewolno in temu mistrzowi u Karczmarza piarwej

przymowac robotę po ki się nie obrachuje z mistrzym

mistrzem i nie zaplati

Gdy kto in der Morgensprache obraci drugiego niewziwemi

stowu lub dobyciem noża ma byc dem Rathe opowiedziany

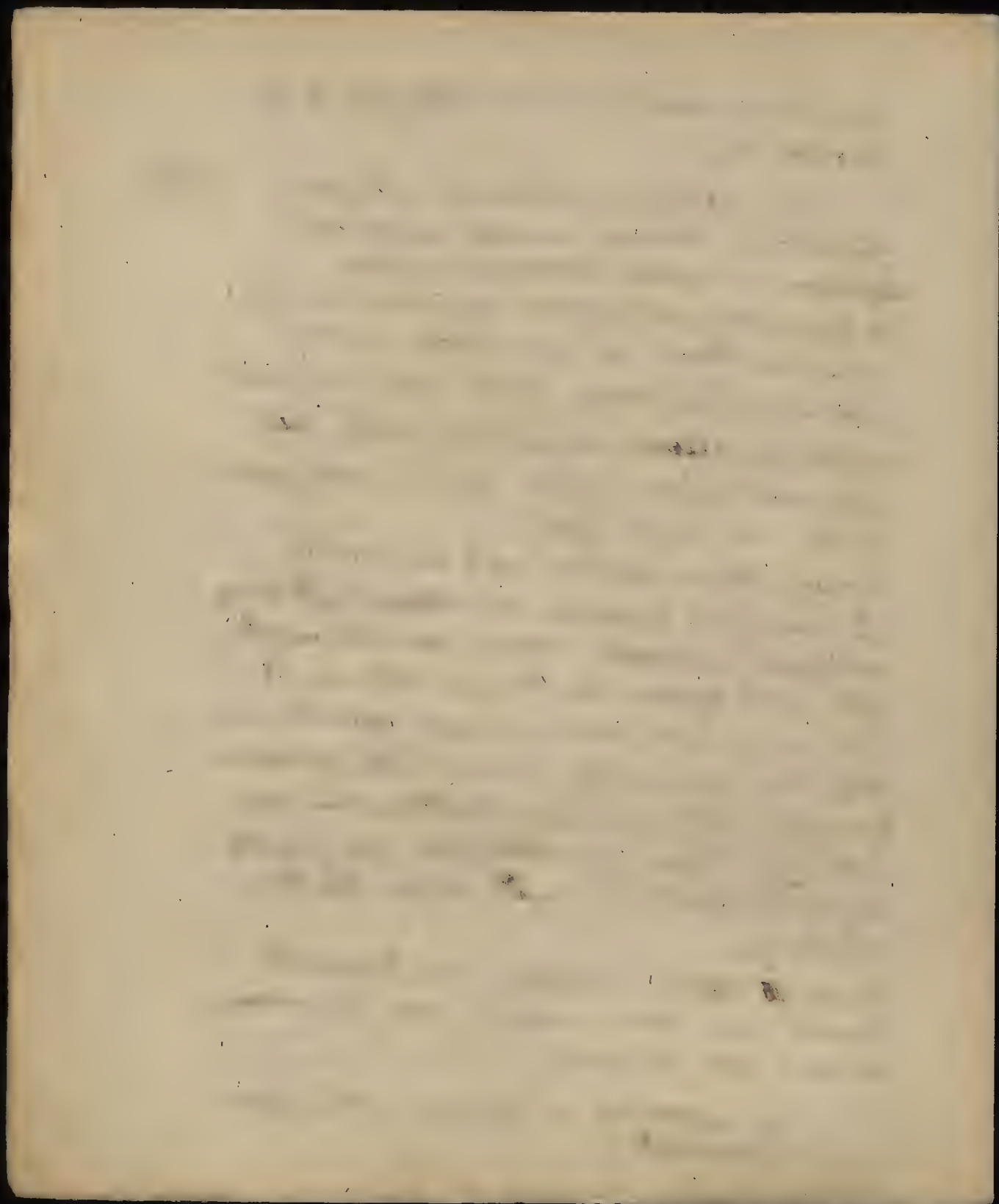
Gegeben am Sonnabend des Abendes Sante
Barbare 1435

Darnach 1448 haben die Ratmanne *naſte, puiſyay* (dopify)
ortykut dodali: Bednarze nie maję *preſykadzai*
Leglarzom ani Leglarze Bednarzom *w roboice*
Die Legler ſollen mit weyſſen reſſen binden und
machen ein Wennil zu eyne Kinde und ein
ſpeise wennil und einen heſve eyner und nicht
groſſer bey *iſtande* wach; auch ſollen die
Legler nicht gebogen Gefäſſe machen noch groſſe
Wannen noch Waſſir Gobir.

Darnach 1456 am Freitage nach Margarethe
xto chie cycke gewinnen ma *ukazai* liſt *dobry*
urodzenia i moralnotci Bednarz ma robic maſſter
sztuk eyne eywene oder tennene Bote von 12
Schuh eine groſſe Wanne von eywene oder tennene
holze, Ein Gerberſchaf und ein Vürtelig Faß —
Ein Legler ſol machen: eine Butterwanne, ein
Legil von 4 Toppen ein Lotterwaſ eine gedakte
Kanne ^{und} dy Arbeit ſoll mit weiſſen Reißſen
gebunden ſein

Darnach 1485 am Montage nach Eliſabeth
ſtanowiq rajay: Kary *pieniszne* maję *byc* *obrocone*
na Kupno woſku *do Koſciota*

(na pergaminie po memiecku z matę pienisz
przyſniſta.)

Cech bednarzy i leglarzy

R. 1532 feria 2^a in Crastino Conceptionis B. Mariae V. Cracoviae.

Rada miasta Krakowa na prośbę mieszczan jednego cechu rzemiosła bednarskiego i leglarskiego (contubernii doleatorum et leglarorum)

1) potwierdzają następujące ustawy cechowy (po łacinie)

1) Kto chce do cechu należeć ma dać do skrynki cechowej 13 groszy a na zbroję 6 gr. ma pokazać list dobrego urodzenia swego i dobrego zachowania. — Ma nauki swoje pokazać stuzne. Jeżliby był bednarzem tedy mistrz powinien mu będzie dać drzewa na pokazanie mistrzostwa i sztuuki takie pokazać ma: Kadez wielką na 12 ftop z drzewa Jhronowego albo jakiego kolwiek, potem jedną tunnę albo wannę z takiegoż drzewa, potem jedno naczynie garbarskie i drugie wielkie

Leglarze zaś: Tunnę albo wanienkę na jedno dziecię z białego drzewa, jeden beben co by było w nim 4 garce, jedną faszękę na masło i konewkę z wiekiem, a te sztuuki leglarskie mają być pobijane białemi obręczami

Obwieżony mają się stawiać w cechu w sprawie, Ktoby omieszkął płać grosz kary, równie jak i ten Kto nie przyjdzie na pogrzeb lub na wigilię skoro majster lub żona mistrzowska albo dziecię umrze.

Ktoremu z braci przykazano będzie w kofie le świec woskowych pilnować lub takowe zajeżdżać, ilekroć omieszką replać grosz kary.

W dzień niedzielny i inne święta pod karą i groźbą niewolno roboty na miedaj wykładać ani na rynek wynosić.

Niewolno drugiemu majstrowi odmawiać ueladnika lub towaru pod winą 2 funtów wosku.

Który towarosz przywodzi do Krakowa ma u mistrza z którym się zjed-
nat. robić przynajmniej 8 dni gdyby węgry znowy pierwszemu mistrzem innego
sobie szukał, nie ma być od żadnego przyjęty i musi gdzie indziej we-
drować pod winą 2 funtów wosku.

Który z naty towarosz przywodzi nie ma mu więcej dopuszczono być
robić bez wtafnej zony tylko 2 tygodnie.

Mistrzowi nie wolno tylko i użnia chować

Bednarze i leglarze nie mogą do swej roboty gdzie indziej drzewa ku-
pować tylko w rynku; jeden drugiemu ani słowem ani skinieniem nie ma
przekładać targu pod winą 6 groszy.

Niewolno na miejscach targowych ani u kioły drzewa i defuzek zginiętych
albo od robotów powierczanych na robotę narzyni kupować pod winą 12 groszy.
Mistrzowie starzi przysięgli mają takie zte narzynie potłuc.

Drzewo i defuzki któreby kupił bednarz ma leglarzowi skoroby ich potrze-
bowat rozdzieliwszy na połowę po tej samej cenie oddać, toż samo i
leglarz bednarzowi pod winą 2 funtów wosku.

Bednarze i leglarze nie mają sobie przekładać. Bednarze mają robotę
swoją pobijać czarnemi obręczami, a leglarze białemi obręczami i tunny
albo wanny na jedno dziecko mają robić i narzynie na chleb albo
dziecię albo też dzuber. Nie mają też robić leglarze nagistego narzynia
ani wielkich wanien ani też cebrów albo wiader do wody pod winą
i funtu wosku.

Karzymarz przy oskarzy bednarza o nieostanną i nieprzystojną robotę
mają starzi z cechu z mistrzami innymi to narzynie obejrzeć i ogadzić
a winnego ukarać

Podług starego wyroczaju sprzedawac mają bednarze: Wielką kędz na piwo
do browaru na 12 lub 13 stop po 60 gr. - a na 9 stop po 48 gr. - na 5 stop
po 12 gr. - na potężwaty stopy po 6 gr. - a beczka za 5 gr. achteł za 3 gr.
potachteł za 2 gr. Saska na piwo za 2 gr. Obręcy kopę za 6 gr. od smole =
nia beczek pół grosza.

Leglarze zaś Osmben w którymby 4 garce były za 1 grosz, na 2 garce
12 pieniedzy, na półgarca pół grosza

Zaden też drugiemu nie ma w robocie przeszkadzać dopokąd się nie wstąpi z karzą-
marzem nie porachuje i nie będzie raptacomy.

Zniewolna w niedziele i święta u karczmarze próżne znaczone naczynie opina-
wać, chyba gdyby w naczyniu piwo albo co innego było dla jakiejś szkody
to może uszyścić.

Obuym z innych miast: wsi którzy nie są w cechu i nie mają prawa miejskiego
niewolno sprzedawać roboty swej ku szkodzie majstrów krakowskich pod karą
zabrania.

Kto by się w cechu nieumyślnie zachował, swarył albo do noża porwał, tego mistrzo-
wie mają karać wedle potrzeby, a gdyby winy nie chciał zapłacić, tego
mają urzędowi opowiedzieć aby go skarać.

Kto by nie miał towaru, podczas pilnej potrzeby ma być opatriony to-
warowym od innego mistrza.

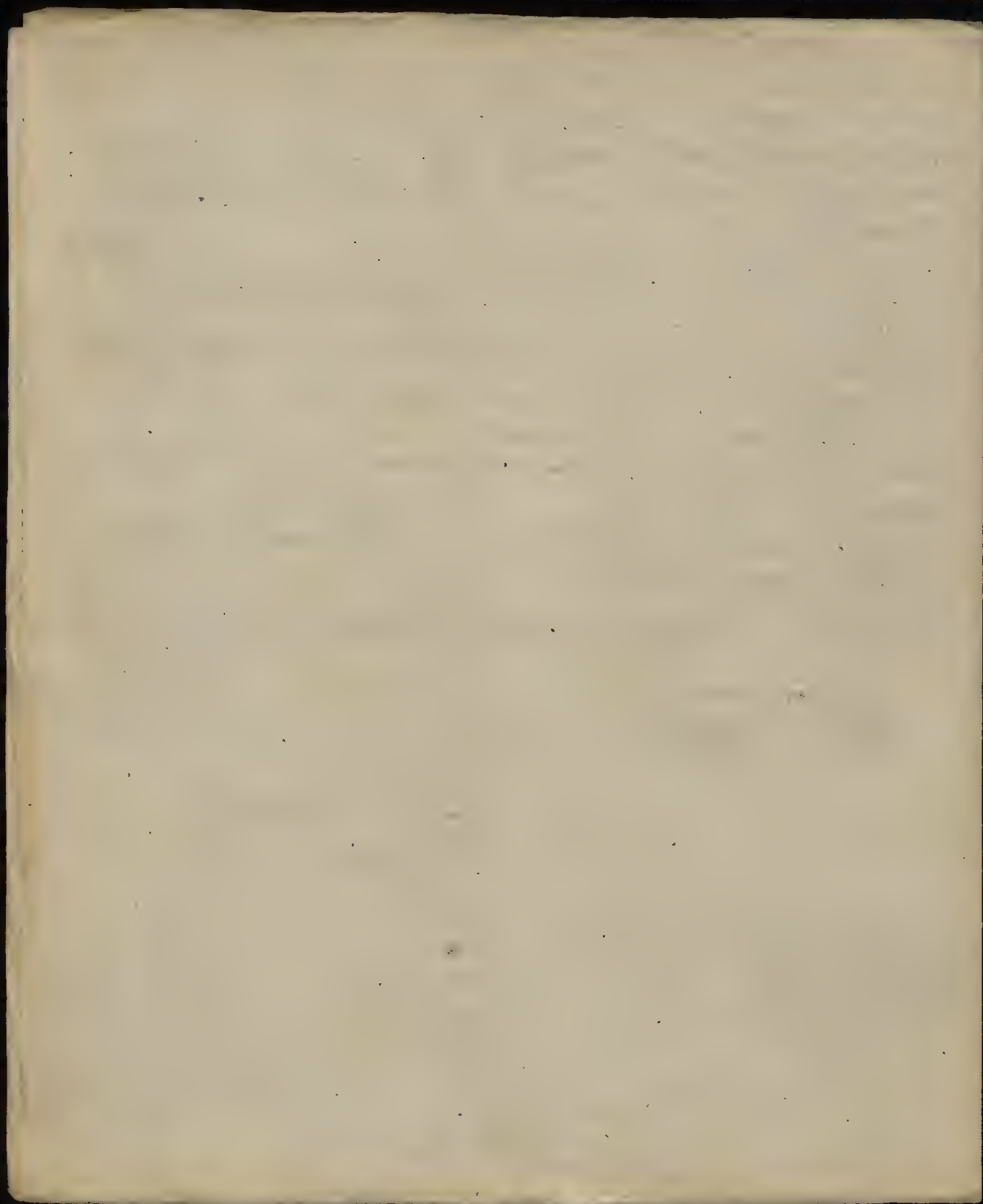
Lenigdzie z win i kar mają być obrócone na kupienie wosku do kościoła
a nie na jedzenie lub picie.

Działo się w poniedziałek po Lourgu L. Maryi 1532.

Doleator = bednarz

Leglar = leglarz.

(Kopia stara po łacinie z tłumaczeniem
polskiem przypisana moim)

Vladislaus IV rex Polon. (Cracoviae d. 21 Augusti
1644) confirmat sequentes literas pergamentas ordinatio-
nem seu articulos boni regiminis contubernii Doliato-
rum Cracov. in se continentes:

Burmistrz i Rada miasta Krakowa (d. 20 Sierpnia (Zbiór pag. 13.)
1644) na prośbę starosty. Wawrzynca Piątkowicza i Piotra
Magdalenkowicza starożytnych Cechu Bednarzów i Leglarzów
Krakow. potwierdzają następujące podane artykuły:

Kto chce zostać mistrzem, ma przy wywodzie dobrego
urodzenia i zachowania przysięść miejscie prawo, przy
zgodzeniu sztuk dać do skrynki ^{cechowej} występnego 2 złp. i robić
sztuki następne: Bednarz: Każdą wielką morderzewicę
albo podobnego drewna na 12 stop szeroko, wannę do tegoż
wielką browarnię z takiegoż drewna, garstosf garbarski
i Rihitel piwny. — Leglarz: Wanienka na jedno dzieło,
Pogbenek na 4 garce, maslnica i Konew z przykryciem,
z tym dokładem że robota leglarska ma być obrocami
białemi. Przy porzuceniu sztuk powrót dać na potrzeby
cechowe do skrynki cechowej 20 zł; a przy dokonaniu
sztuk powinien wedle zwyczajn. bracia skromnie
porządować, aby to porządowanie nie kosztowało
więcej nad 10 zł. A gdyby pomienionym sztukom dożył
nie usynił ma rok i 6 niedziel znowu wędrować, a po-
tem sztuki konczyć.

Każdy brat i towarzyszy obeszany na żatobną mśszę cechową
albo na pogrzeb gdyby się nie stawiał, ma dać funt wosku do cechu.

Dwaj najmtodzy w cechu jeden bednarz, a drugi leg-
larz powinni we dni swiste swiece palic i gasic, takze
i martych nosic przybrawszy do tego 2 mtodzych pod wing
2 funtow wosku. Strzelbę jednak cechowa wzytych porząd-
kiem jako w cechu siedzą, po dwu powinni odprawowac
pod tąż wing.

Jeden drugiemu nie ma towarzysza odmawiac pod
wing 2 funtow wosku; a gdyby o male bylo towarzyszon
mtodzy powinien go ustapic starzemu.

Gdy towarzyszy przywodzi, powinien do najpierwszego
mistrza, który napierwej od brony którą przyjedzie mieczka
wstapic, który o nim mistrzowi starzemu da znac, aby
tam szed robic. Gdy mu mistrz starzy naznaczy. A gdy
niechciał na naznaczonym miejscu przestac ma zaraz w
pole wderowac, i zaden nie ma mu dawac roboty pod
wing i kamienia wosku. Wszakze przyrobisz 2 niedziele
wolno mu za robotę podziwkowac, a po podziwkowaniu
koro drugie 2 niedziele ming, do innego mistrza odejść.
A wozowiec to jest zmaty towarzysz gdy przywodzi
niepowinen go zaden chowac bez zony tylko 2 niedziele
aby sobie tylko na straz w drogę zarobit, pod wing 4
funtow wosku. Zaden tej towarzysz towarzysze nie
powinen odmawiac mistrzowi lubo do Węgier lub
gdzie indziej pod wiszieniem i wing kamienia wosku.

Uznioz niemoze mistrz więcej chowac tylko jed-
nego, chyba na wyzwoleciu moze przyjac drugiego.
A gdzieby uzer porzawty się uzyć u jednego, prze-
niost się do drugiego, taki nie ma być już przyjmowany
do remiostra w Krakowie i miastach przyległych.

Do drzewo niegodzi się zachodzić za miasto, a po
obracz tylko za szewską bramę, a drzewo w rynku tylko
kupowac na targu i jeden drugiego nie podkupowac pod wing
2 kamieni wosku. I to kupowanie sami mistrzowie mają

odprawować a nie przez żonę, chyba gdyby który był chory lub po potrzebie z Karkowa wyjechał. Żaden jednak zgnitego i napflowatego drzewa nie ma kupować i z niego robić pod winą potkamienia wosku. Dla tego też co mieścić starzy takową robotę i materij co mieścić u każdego mistrza oglądować. A gdzieby też o mało materij przywieziono, gdy ja jeden kupi powinien drugiemu potowu ustąpić pod winą 2 funtów wosku.

8 Bednarz leglarzowi i leglarz bednarzowi nie powinien się w robotę udawać. Leglarze mają robotę robić tylko białą mianowicie konwie pułne i wodne wielkie i małe w białą obręcz, Łagwieże do limonii rozmaite wielkie i małe z wiekami, Wanienki do dzieci, Szafliki wielkie i małe, Szberniki wielkie i małe, Masłnice wielkie i małe, Szkopce wielkie i małe, Barytki niemają większej roboty nad garcy 6, Luszcz nie ma być większy i szerszy na 2 1/2 piędzi u dna, i wszelką robotę drobną która im należy. — Bednarze powinni tego dogliść: dać żeby achtele były stużnej miary, tak żeby achtele miały w sobie garcy 62 a potachtelek 31 garcy. Smiężce achtele powinni pflować i tych co by je robili lub poprawiali; 1/2 kam. wosku karać.

Żaden bednarz nie ma drugiemu przekazywać w robocie u Kaczmara, chyba ażby się Kaczmarski z pierwszym porachował. Żaden bednarz nie ma Kaczmarszowi w furysta naczynia poprawiać, chyba gdyby tego gwałtowna potrzeba okazała.

Mistrzowie starzy mają w tądże bracia w cechach o wy: stępki karać; wolno jednakże apelować do Urzędu radziców:kiego.

Niepowinien też żaden z cechów tajemnicę wnosić ani z żadnym partaczem przedstawiać, pod winą i Kamienia wosku.

Niepowinien też żaden przekupień lub kaczmarz na-
tercy do rzemioła należące wykupywać, pod utraceniem
takowej. Niepowinien też żaden do Krakowa lądem ani
wistą do Brzegu z tej strony Wistki ku Krakowu robotich
rzemioła nawozic i onych w Krakowie i w okolo ani
w kamienicach duchownych i świeckich, dworach, klasto-
rach (chyba na potrzeby iotafny) sprzedawać na Podzam-
czu, na Zwierzynie, Smoleńsku, Rhetoryce, Krupnikach,
Priskupin, Wesołej lub innej Jurysdykcji pod utra-
ceniem towaru.

Żaden obcy bednarz nie może tu kaczmarzom
Krakowskim roboty robić pod winą 14 grzywien na
kaczmarzów. Wolno też z pomocą urzędu miejskiego
i grodzkiego partaczom w Krakowie i w okolo
robotę zabierać i wzięc, dopokąd powinności
cechowej zadośćc nie uczynią.

(Oblat. ad acta castr. crac. fer. 4ª ipso
die s. Priskae V. 1645. Libr. Relat.
Tom 71.)

- a) Burmistrz i rajcy miasta Bochni wstawiają się do Rajców miejskich i Cechu bednarzkiego w Krakowie za Janem Krzysą: nowskim z Krzyżanowic towarzyszem bednarzkim podejrzanym o zabiciu konia. X Bochnia feria 2ª infra octavas Epiphaniae 1539. po łacinie (na papierze z pięćcią wycionistą miejską -)
- b) ^{Original.} Urząd radziecki krakowski nakazuje Cechowi Bednarzy Krakowski. przyjąć do Cechu Bartłomieja Krzeczowskiego. ^{Erasmida} W Krakowie feria 3ª infra S. Lucae Evang. 1644. po łac. (na papierze z pięćcią miejską mniejszą wycionistą) Wypis oryginalny z akt
- c) Dekret Urzędu radzieckiego Krakow: w sprawie Sebastiana Baryzki karczmarza Krakow. który sobie kazał zrobić karczmierskiemu bednarzowi kadz wielką niemającą miary. - ^{Erasmida} W Krakowie d. 20 maja 1637. po polu. (na papierze z pięćcią miejską mniejszą wycionistą) Wypis oryginalny z akt
- d) ^{dyktu} metryka (Franciszka Borgiafa Duży, urodzonego w Morawicy 1738. - wydana 1756 d. 30 Augustu pnie proboszcza) (na papierze z pięćcią niewyraźną wycionistą) Wypis oryginalny z akt
- e) ^{Original} Dekret Urzędu radzieckiego Krakow: pozwalający ^{mistrzon między soba} karać mę: dbatych majstrów bednarzskich. - W Krakowie Sabbato post septem Escaltationis S. Crucis 17 Septembris 1650. po pol. (na papierze, z pięćcią miejską mniejszą wycionistą) Wypis oryginalny z akt.
- f) Dekret Urzędu radzieckiego Krakow: pomiędzy Krzysztofem machendrowiczem a Starzym cechu bednarzkiego - W Krakowie d. 13 Sept. 1642. po pol. (na papierze z pięćcią miejską mniejszą wycionistą) Wypis oryginalny z akt.

g) Ukława Cechu bednarskiego względem taryx obręczy
w Krakowie in festo S. Trinitatis 1666
na papierze bę piersci z podpisami mistrzów po polsku.
Original

h) Dekret urzędu radzieckiego Krakowskiego na kazuja
Sebastjanowi Lanochemu i jego synowi złożył opłatę do skryni
cechu bednarskiego — w Krakowie ^{Cracoviae} sabato pridie dominica
Rogationum 1620

(na papierze z pierscią miejską mniejszą wycionistą)

Originalny wypis z akt.

i) Wypis z akt miejskich radzieckich Krak. d. 13 Sept. 1753 świętujący
ii Maiej Horkowicz bednarz Kleparzki robotnik zt, si nie
pnejskadzuł cechowi Krakowskemu bednarzy. po taunie

(na papierze — bę piersci)

Kopia.

k) Wyrok Urzędu radzieckiego Krakow. na kazuja Wawrzyniowi
Koflarzowskiemu i Zebrowiowi stuchac starzych cechu bednarz.
Kiego. w Krakowie d. 14 Novembr. 1643.

(na papierze — z pierscią miejską mniejszą wycionistą)

Originalny wypis z akt

l) Wypis z akt urzędu wojtownskiego Krakowskiego zawierający Proter.
tauję bednarzy Krakow. przeciwko bednarzom Kleparzskim. —
w Krakowie in crastino festi trinitatis B. merid. 1. 1600.

(na papierze — z pierscią miejską mniejszą wycionistą)

Originalny wypis z akt.

Nr 882 Leżęć miejska większa w pusie blaszanej.

1645 d. 17 Octobr. Rejcy Krakowskiej do 30 zł. pniejszonych na szkodę strzelecką by się uszczególniło w obronie
murów miejskich, dodają jeszcze 27 zł. z Kasy miejskiej, rocznie tak aby cała fabryczna 200 zł rocznie
wyróżnia. ex libro Conclusionum actonum consulationum Cracov. tom 1498
1665 d. 3 Julii uoalniają Laurentium Dobrowolnego aliaż Kaczmarskiego i wem tabernatorem anni currentis galli
detruforem od podatków miejskich

Cech potoczony: Bednarzy, Holarzy, Powozników, i
Tokarzy na Kazmierzu mają przynależ: Cracoviae
Jer. 6ª ante domin. Innotavit 1546

Burmistrz i rajce miasta Kazimierza przy Kra-
wie (In praetorio Casimirie ad Cracoviam feria
2ª pridie festi S. Petri et Pauli Apost. 1604) oznaj-
mują iż starci i młodzi mistrzowie cechu Bednars-
kiego miasta Kazimierza i Stradomia, mianowicie
Znarcin Rodzina, Jakób Kamoczki, Jan Brosido,
Tomasz Panek, Szymon Węgrowski, Wojciech Ło-
brzeski i Krzysztof Leszczyński, opowiedzieli iż
w r. 1596 d. 5 Augusti otrzymali od rajców otrzymali przy-
wilej cechu swego bednarskiego, nad ten który z Sto-
larzmi, Poworóznikami i innymi spółny mieli. Te-
raz zaś uczynili poprawę niektórych artykułów, któ-
re to artykuły poprawione i nowo przydane z onemi
przedniejszemi spisane. Rajcy potwierdzają:
(Dodatki:)
1) Najprzód któryby towarysz chciał mistrzem zostać
oprócz dawniej opisanych 3 sztuk (Kędz, Wanna i Garść)
ma zrobić beczkę buntowną miary Kazimierskiej. 8 Na
być wian katolickiej to jest papieskiej, ma dać wstępnego
12^{zł.} i miasto Kolacy 10^{zł.}, a syn mistrzowski 10^{zł.} także
2) Chłopiec wyzwolony powinien 2 roki wędrować.
3) Mistrz ma dawać co dwie niedzieli do skrynki na wósk
po potrzebku, a towarysz tyleż co suchedni.
4) Gdyby który z mistrzów w cechu gajonym słowami nie-
uczciwemi się targnął, albo korda, noża dobył ma być kane-
ny według uznania mistrzów.

12) Żaden z innych miejsc oprócz mistrzów Kazimierskich
nie ma robić w Szopach rolnych Krolewskich Kłose-
sz na gruncie miasta Kazimierza, także i w Szopach
Łoiszowskich ani też w dworach pod Karcz 2 Kamieni
wosku lub węgierki.

21) Towarysze z miast Wójcisz, Lipnicy, Pleska,
Dobczyce, Myślenie, Łatona, Kęty, Błuszczyca, Chazanowa,
Olkusza, Skawiny, Łilce, Skarmisza, Koryczek, Opa-
towa nie mają nigdy indziej brać przemianku
okrom cechu Kazimierskiego albo Krolewskiego
a jeśliby brat gdzie indziej przemianek, nie ma być
za towarysza rozumian.

(Prócz tych dodatków cały przywilej ten sam co
r. 1596.)

(Acta consul. casimiri. Ann. 1604
Tom. 726 ^{pag. 637} fol. 24 pridie
festi S. Petri et Pauli Apost. 1604)

Turnistrz i rajce miasta Kazimierza przy Kra Kowie
(per. 23 ipso die festi S. Mariae ad Nives 1596) starszym
i młodszy mistrzom cechu bednarskiego miasta Kazimierza
oprócz przywileju który z Stolarzami i powroznikami
wspólny mają, potwierdzają następane artykuły:

1) Towarysz któryby chciał mistrzem zostać, ma być wiary
napieskiej, ma u mistrza jednego przez rok robić, potem
listy od urodzenia, wyuczenia rzemiosła i od Pana jeźli:
by był poddanym pokazać i te sztuki wyrobić: najprzód
każdy wielką z drzewa modrzewiowego albo jemu podob:
nego, Wanę wielką piekarską z wiekiem, Narzynię
garbarską Garsoń wciętą nitownej miary Kazimierskiej
w przeciągu 4 niedziel ustarzłego. Potem ma miejskie prawo
przyjąć, wstępnego do cechu dać i złp. a na potrzeby cechu
miasto Kolaucy 6 złp.

Syn mistrzowski albo towarzysze który dziewczkę mistrzow:
ską albo wdowę tegoż rzemiosła pojął, ~~albo wdowę mistrzowską~~
ma robić pot sztuki t.j. Każdy i Garsoń i dać wstępnego 6 złp.

2) Turnistrz na którego przyjdzie służba Kosielnia, gdyby furie
nie zapalił, albo nie zgasił ma dać 6 gr. winy.

3) Chłopiec ma się 3 lata uczyć, do cechu 3 gr. dać, list od
urodzenia i pana swego roolny pokazać; a jeśliby się uczył mniej
niż 3 lata ma dać do cechu i złp. Gdy się wyuczy, przemianku niktędy
inziej brać nie może tylko w tym cechu i a po wyuczeniu przemianku po
winien rok wędrować.

- 4) Za obestaniem mają się bracia zejść do cechu pod winę 6 gr.
- 5) Bra potrzeb mistrza, żony jego, dziecięcia lub czeladnika także na żalomsze rękodzielnicze i różnicze mają się wszyscy zejść pod winę 3 gr.
- 6) Niewolno czeladzi odwozić obietnicami albo darami pod winę kamienia wosku.
- 7) Gdy drzewo ku rzemiosłu bednarskiemu należące przyswieszone będzie na sprzedaż, bednarz który je zakupi, drugiemu bratu podług tejże samej ceny, jeżeli potrzebować będzie, potowu ma odstąpić.
- 8) Do cechu niewolno z bronią wychodzić pod winę i kamienia wosku.
- 9) Starsi mistrze mają doglądać aby nauczynie robione miały sprawiedliwą miarę: ahtele, potachtel, trzeciacyki, czwartacyki. Ahtel ma mieć w sobie 66 geracy. Takowe nauczynie mają pomierzać raz w tygodniu wędzłaty obchodząc, nauczynie mniejsze ma być potrzebne a mistrz 6 funtów wosku karany. Ahtele i potachtelki mają być dobrze smolone, trzeciacyki i czwartacyki mają być pod cechę miejską.
- 10) Proznego nauczynia niewolno w niedzielę i święta uprawiać, wyjątkiem gdyby piwem, winem napetnione były i potrzeba wymagana.
- 11) Jeden drugiemu targu nie ma psować.
- 12) Z innych miejsc, miast i wsi niewolno robot bednarskich ku przedawaniu przynosić pod zaborem takowych.
- 13) Wdowie pozostatej ma być dodany skromny i stateczny towarzysz. Starsi mają przestrzegać wszelkiego nieładu.
- 14) Starszy każdy ma być przedniejszym towarzyszem patronem.
- 15) Towarzysz któryby robił u partacza ma być karany z kamieniami wosku.

16) Towarysz któryby w poniedziałki nie robił ma być
karany 2 funtami wosku, podobnie i mistrz, któryby go
nie doniósł.

17) Świątek któryby grał z towarzyszem karty albo kości.
Karan będzie kamieniem wosku, a towarzysz pot kamieniem.

18) Towarysz któryby chciał od mistrza wziąć odpus-
zczenie, ma pierwaj z niedzielą przedtym opowiedzieć. A gdy-
by nieobyczajnie bez odpuszczenia odszedł, na takowego mają
dać trybowkę, za którą tu ma się sprawić i być karan,
a trybowki na każde świątki ma dać 3gr. i ma iść robić
do tego mistrza od którego nieprzyjaźnie odszedł.

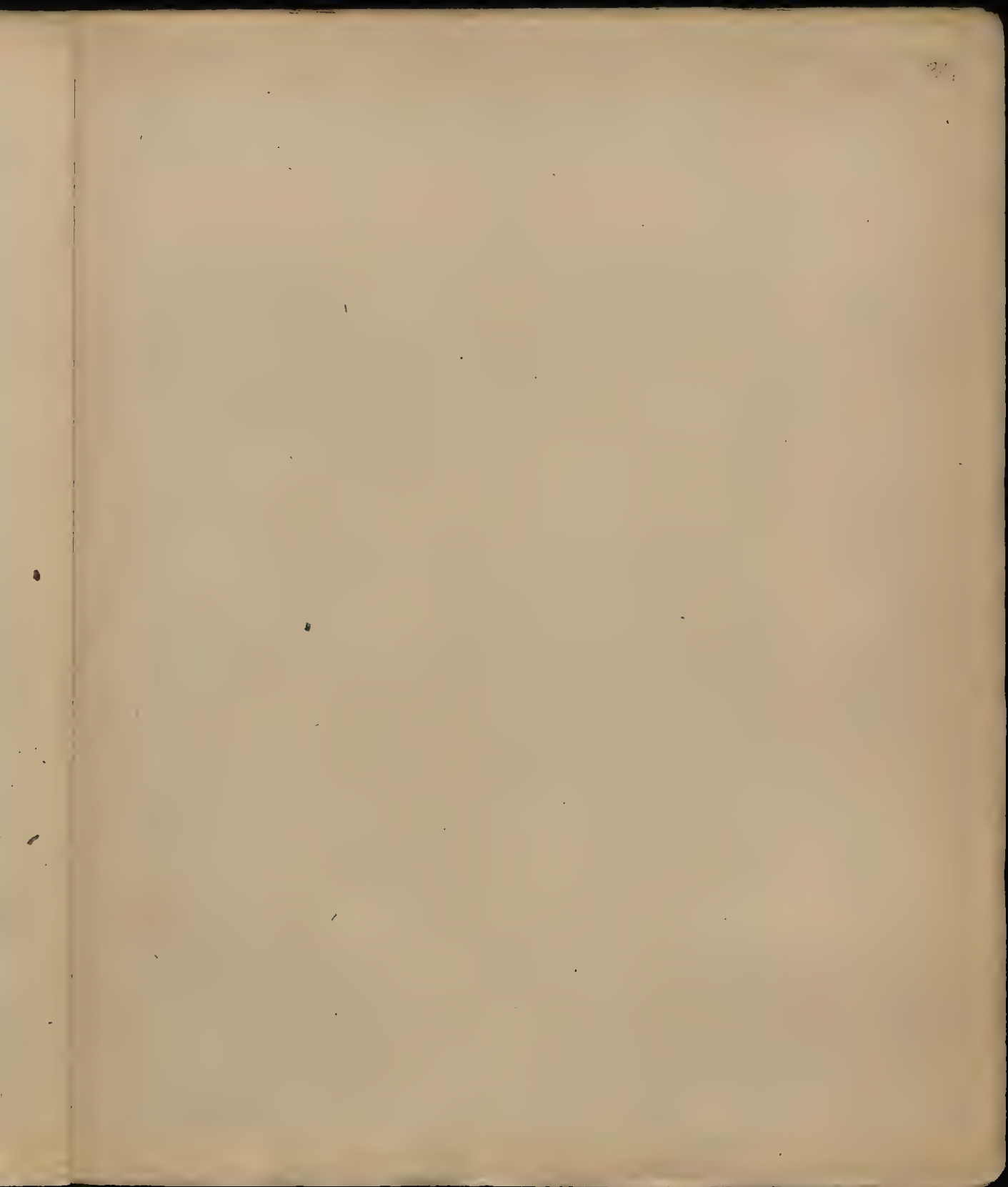
19) Strony oprawiania beżeki u głodoł dla kupców, ma pokolei
każdy podług rejestru do takowej oprawki postać
w swój tydzień; a czasu wody, gdy bywa pilna potrzeba,
powinni wszyscy iść do takowej oprawki.

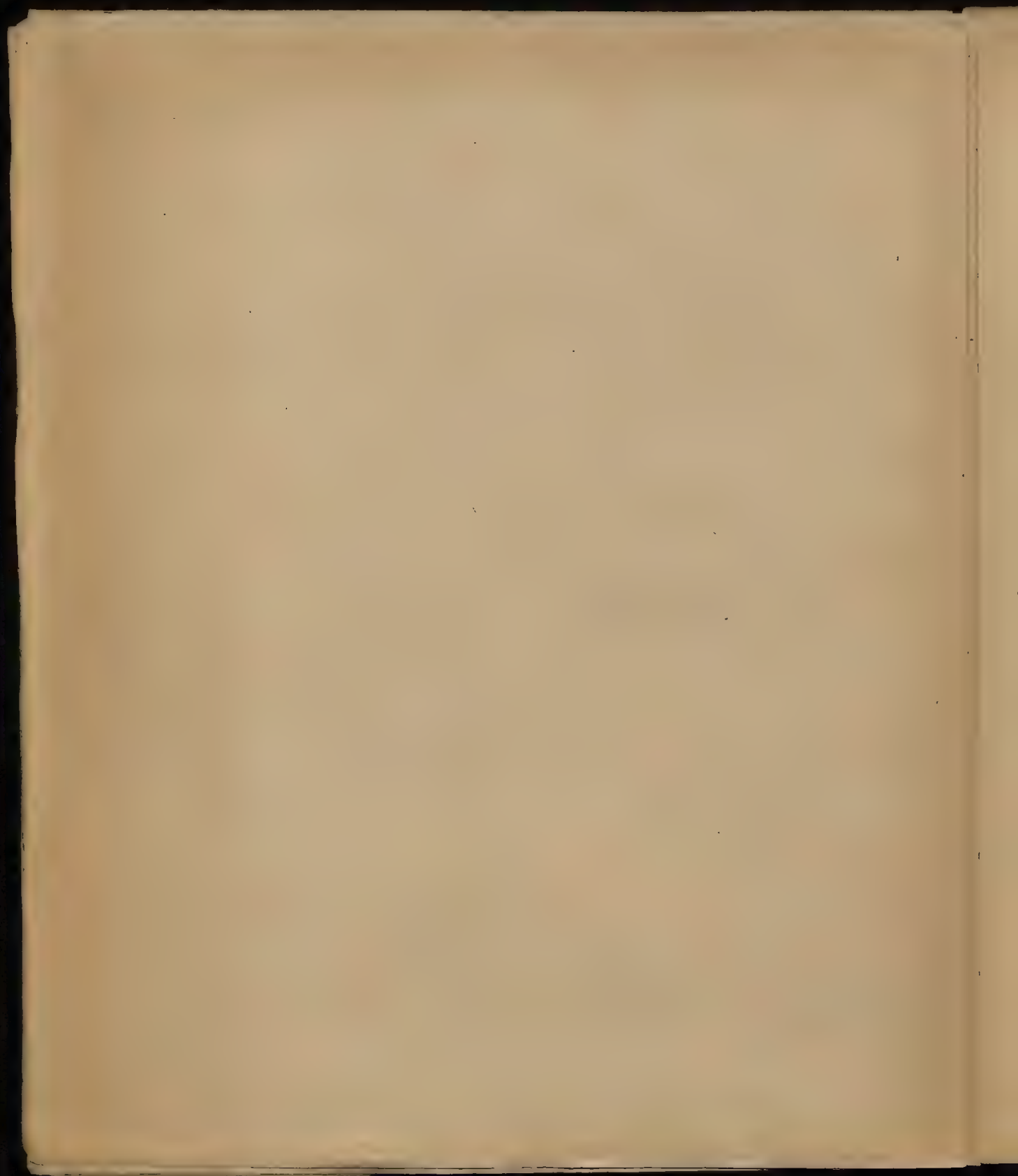
20) Świeżo oprawiać i pobijać aichteli nie mających
cechy karmarza.

21) Gdyby towarzysz albo młodzieniec przyszedł
z innego miasta postroznego i chciał przy tym cechu
brać przemianek, takowemu ma być dany prze-
mianek przez mistrza i towarzysza według zwyczaju:
ju i ju za towarzysza ma być wszędzie rozumian.

(Acta consul. casimiri. A. 1596 Tom
772 pag. 534-537.)

1871
The first of the year was a very
cold one, and the weather was
very disagreeable. The wind was
very strong, and the rain was
very heavy. The snow was
very deep, and the ice was
very thick. The people were
very much distressed, and
the animals were very much
suffering. The crops were
very much damaged, and the
livestock were very much
starved. The people were
very much distressed, and
the animals were very much
suffering. The crops were
very much damaged, and the
livestock were very much
starved.

Cech bednarzy w Wieliczce.

Augustus III rex Pol. (Varsaviae d. 23 Julii 1744)
confirmat sequens privilegium Contubernii ac Du:
odecim Magistrorum Doliatorum Wieliciensium:

—Augustus II rex Polon. (Cracoviae d. 18 Decembris
1697) approbat sequentes articulos polonice conscriptos
ad bonum ordinem Contubernii Doliatorum civitatis
Wieliciensis:

Burmistrz i rajce miasta J. K. M. Wieliczki (w
poniedziałek po Świącie S. Andrzeja Apostoła blizszy
d. 2 Grudn. 1697) na prośbę Starzych i Rattodrzich
Mistrzów Cechu Bednarskiego Wielickiego oznajmiają:
Ponieważ Przywileje, de Kreta i ordynacye Cechu Bed-
narskiego przez nieprzyjaciela Szwedzkiego w miasto Wie-
liczkę zwrócić urabowane i poprosowane zostały, iżżycia
przez odstąpienie się od Cechu Stalmachów, Kotodziejów,
Stolarzy, Siodlarzy poginęły: więc Urząd radziecki po-
dane niniejsze artykuły iżżycia z przywilejów r. 1570,
1577, 1683, 1695 wyjęte, iżżycia z nowa postano-
wione potwierdza:

Punkta albo raczej Artykuły Przywileju Cechu Bed-
narskiego Wielickiego:

1) Cech ma się składać tylko z 12 mistrzów; a mistrzom wol-
no swą magisterią bednarską sprzedąć, a bez magisterji nie-
może żaden w Cechu Bednarskim wielickim zostawać, chyba
żeby sobie wakującą magisterję za konsensem Cechu kupił.

2) Sztuki rzemiosła bednarzkiego to być mają: Wanna
kiemowana, Kadz kiemowana i Sab na potrzebę
garbarską, jako się w Cechu Bednarzy Krakowskich
zachowuje. Sztory zaś to bednarz tak towarzyszy jako
i z worowców będzie chciał zostać w cechui bednarzki
wielickim magistrum, ma wprzód prawo miejskie przy-
jąć i przysięść na ratuszu, potem dopiero magistrus
kupić oraz przed 4 niedzielami w cechui się opowiedzieć,
wstępne po 4 tygodniach odprawić składając do Skrzyn-
ki cechowej 12 zł. Powinien też Sztuki, Kolany, Jurysy
i listowe odprawić, a za każdy artykuł dać do Skrzyn-
ki cechowej 30 zł. i bracia cechowi uzgodzić według
przeobrażenia. Jednak wolno Kolany odprawić jeżeli
będzie wola magistrów.

4) A jeżeli sztuka mistrzowska tu przy mieście wielickim
ce nie jest potrzebna i materji na nią nie dostatek,
razem wstępujący ma ją odkupić od cechui za 30 zł.
5) Wszak to jest syn mistrzowski, także ten który
wdowi albo córce magistrumską w stan maternalski
pojmie, ma potowuś mniej dać do Skrzynki wstępu-
jąc do cechui; a pieniądze te mają się obracać na po-
możenie cechui.

6) Rzemieślnikom cechui bednarzkiego wolno będzie
dawać przemianki czeladzi według rzemiosła prze-
wiska, nie tylko tym którzy się rzemiosła uczą ale i
tym którzyby skąd inąd przywiedli. Wzajem tak mają
postępować: Najprzód ten który się rzemiosła wyuczył po-
winien u magistrum i którego się wyzwoli tegoż dnia prze-
mianek odprawić według wyroczni i upodobania cechowego,
powinien uzgodzić tak mistrzów jako i towarzyszy.

- Gdyby na tym przemianku dla jakich buntów nie byli towarzysze (co sie czesto przytrafia): wyzwolone mu tak ma byc wazny przemianek jakby na nim byli woznicy, i wolno magistrowi bez czeladzi przemianek odprowadzic.
- 7) Od zapisywania chłopców do rzemiosła nalezy starszym mistrzom 12 gr. pisarzowi 3 gr. Od wyzwolenia starszym mistrzom 12 gr. pisarzowi 6 gr.
- 8) Partaczom jurysdykcji miejskiej nie podległym, którzy nie są magistrami, powinni starsi materye drzewiane i naczynia konfiskować: a gdyby sie sprzeciwiali mają ich grzywnami karać; albowiem partacze ci materye drzewiane po gospodach na kradzione sole wykupują.
- 9) Dolni bednarze mają do cechu nalezec i cech ma ich po dawac do roboty w zupie.
- 10) Towarzysze mają sie do swojej gospody co 4 niedziele dla dobrego rzadu i występnych, schadzac przyzem apelacya do cechu jest dopuszczona. Wolno tez cechowi występnych towarzyszy karać winami cechowymi t.j. waskiem, wiszeniem i plagami. Gdyby sie towarzysz porwał ręką na mistrza, ma być karany starym obyczajem; a jeżeli stowem, szantami wasku. Mistrz zaś któryby bez przyczyny czeladnika wybił, ma być winą uznany w cechu karany.
- 11) Stowczych magistrów ma być 4 w cechu: 2 do usługi karbowej; 2 do cechowej; ci młodzi nie mają sie starszym sprzeciwiać pod winą potkamenia wasku.
- 12) U Góry Kunegundy ma być Bednarz z Wielickiego Cechu, a nie partacz, aby bezki na kradzione sole nie wyrabiano.
- 12) Aby naczynia bednarskiego z innych miejsc i wsiow nie wprowadzono bez opowiedzenia w cechu, okrom jarmarkow, pod utraceniem naczynia.

- 13) Partanom niewolno naczynia bednarzkiego sprzedawać pod utraceniem takowego: czego ma dojrzec Urząd podkomorski.
- 14) Kiedy cech skarże mistrza albo towarzysza więzieniem, a skazany sam pojdzie do Sztosza na więzienie: Urząd miejski nie ma brać od niego, chyba żeby cech prosił o exekucję.
- 15) Przy sefoiach nie ma jeden drugiemu wółow albo sentenij przerywać pod winą 3 funt. wosku.
- 16) Jeżeliby była pilna robota skarbowa, wolno cechowi do roboty zabierać bednarzów wozowców, którzy po różnych gruntach mieszkają: w tym ma mieć wzgląd Urząd Podkomorski i Żupa, zabierając i karząc nie posłusznych cechowi.
- 17) Siostrza podejrzanego w nieuczynnym uczynku i cudzołóstwie wolno cechowi od rzemiosła oddalić i magisteria na cech odebrać.
- 18) Siostrz młodzian ma się w przeciągu roku ożenić pod winą cechową co roku: chyba żeby był szafek i przy rodzicach mieszkał.
- 19) Żupa ma bednarzom cechowym zaraz za oddaniem roboty płać.
- 20) Cech bednarzki wielicki jako rzemieślnik skarbowy z Król. Mui ma mieć pierwsze miejsce tak na ratuszu przy sefoiach jako i we wszelakich ceremoniach, pomiędzy innymi cechami wielickimi.
- 21) Gdyby towarzysza nie trybowany nadwzdrawał, powinien mu się z warsztatu trybowany odstąpić, dopóki się z trybowki nie sprawi.
- 21) Szafek powinien swą magisteria którą chce sprzedać, tylko cechowi sprzedać, chyba żeby jej cech nie affektował.
- 22) Cech ma na każdy tydzień mieć po rekwiabną na każdy tydzień za zmarłą bracią najmować.

Cech bednarzy w Kielisze.

- 23) Śnagister któryby drugiemu towarzysza odmówił ma być karany 2 funtami wosku.
- 24) Magistrowie aby drzewa za bramą nie kupowali ale tylko w rynku; a gdyby który brał s kontraktował drzewo, ma to cechowi opowiedzieć, i z drugim iednakowo ma się podzielić.
- 25) Śnistrz albo towarzysz nie ma się w sprawach cechowych uciekać do urzędu, ale się w cechu sądzić.
- 26) Syn mistrzowski bliższy będzie do przyjęcia mi: strzostwa a niżeli przychodzeń, do liczby 12 magistrów.
- 27) Wdowie ^{młodej} wolno po śmierci męża robić rzemiosło tylko do roku i 6 niedziel, póki za mąż nie pójdzie ~~cech~~ a to dla swywoleństwa z czeladzi. Wdowie zaś w sta: rych cechach z działkami wolno robić rzemiosło aż do śmierci; przegiem starsi mistrzowie mają jej dodawać czeladzi i doglądać aby się żaden nieślad nie dział.
- 28) Śnistrz albo towarzysz który by po obestaniu na naznaczonej godzinie do cechu nie przyszedł, ma dać nim miejsce założyć w inny bgr.
- 29) Zwanż cechowy ma być przez starszych mistrzów wybierany.
- 30) Porządek starszych mistrzów ma być taki. Starsi mistrzowie którym się rok kończy mają z urzędu swego wszystkiej braci podzielać i rachunki z percepty i dystrybuty pieniędzy cechowych uczynić. Potem mają się starzy z młodszymi na 2 części rozdzielić, tak aby przy skrypcie zostało 6 starszych z ~~6~~ młodszymi i z prymasem; a podprymas z drugą potawą ma iść do innego posiedzenia i tak mają obieranie części nowych starszych wybierać albo dawnych potwierdzać; potem wszyscy mają iść na ratusz gdzie

Starci złożyć jurament przed pp. radzami.

31) Towarysz, któryby przywodził, ma wstąpić do
pierwszego magistrata od bramy i z tamąd ma sobie postać
po starszego towarysza, który mu się powinien o robotę
starac; a gdy roboty dostanie: mają się wszyscy towary-
sze we 2 niedziele do gospody obestac; gdzie ow ten towarysz
władowany ma dać o sobie sprawę i przysięgę swoją na
im zjawie według obyczajów towaryszkiego rzemiosła
bednarskiego. A któryby tego nie uczynił, nie ma być przy-
jęty za towarysza i ma być karany według uprzedzenia miastow.

32) Towarysz, gdyby co mistrzowi skrzywdził, ma być
od rzemiosła odtącony.

33) Z strony oddawania beczek do Góś rolnych ma być
zachowany porządek między magistratami pod winę i ka-
mienią wosku. A gdyby który mistrz dla niedostatków
nie miał potrzebnej liczby beczek, powinien o tem przed
czasem dać znać do lechu pod winę i kamienia wosku,
aby się skarbowi ~~nie~~ szkoda nie stała.

34) Sędziarz nie ma więcej nad 2 chłopców użyć, którzy
mają być wpisani do ksiąg cechowych.

35) Kto już w lechu magistratem zostanie, ma starożytnych
prosić o miarę na beczki i o cechy, za co ich powinien
ukontentować.

36) Ktoby przemianę wielicki wazgi się stamać, ma-
być karany taką winą, że by ten przemianę kosztował.

37) Towarysz, któryby u magistrata nie robił w poniedziałek,
ma być karany 2 funt. wosku.

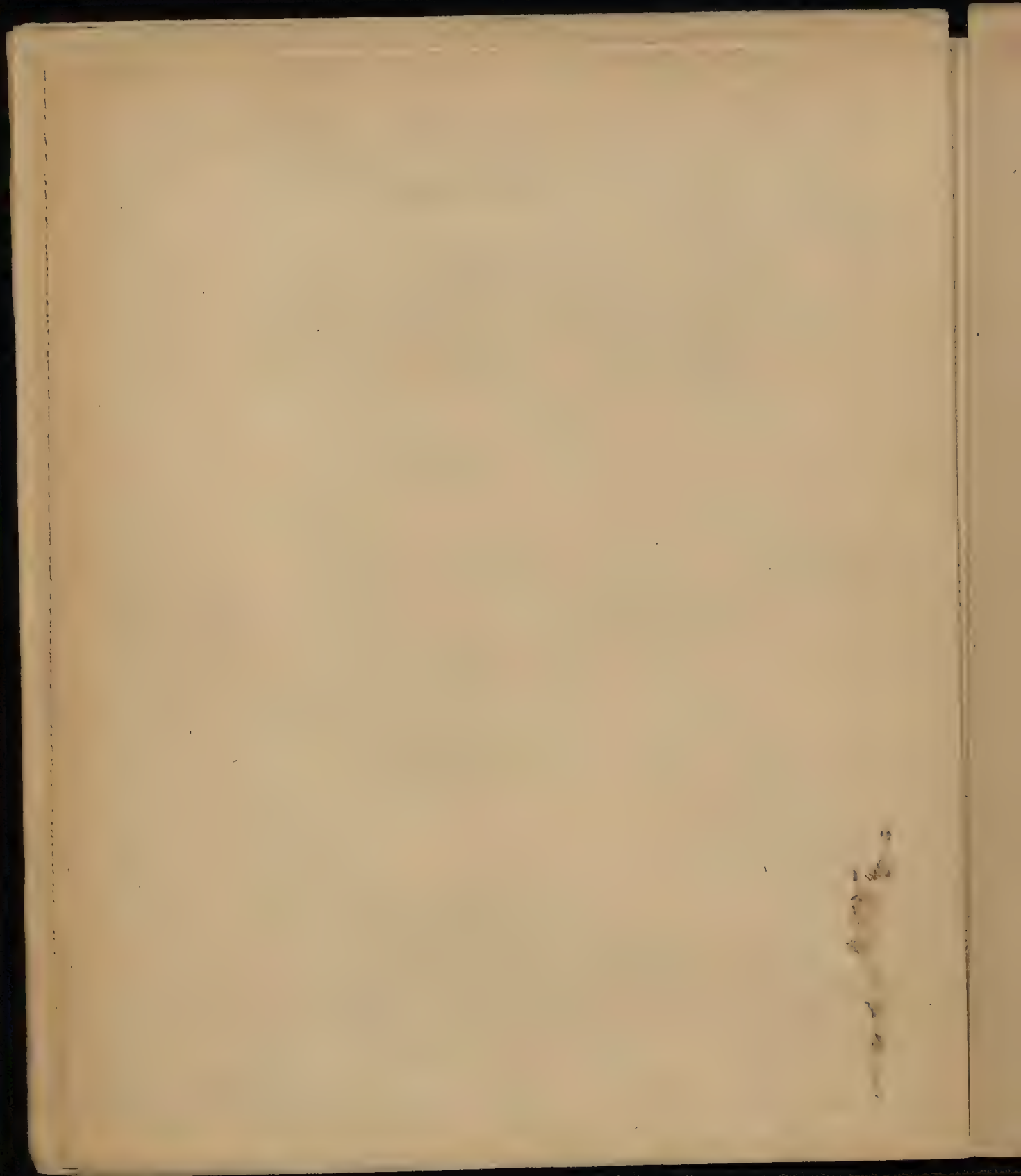
38) Magistrat albo towarysz, któryby z siebie cokolwiek z
siebie załatwił na jakąkolwiek grę w gospodzie, ma
być karany kamieniem wosku.

39) Magistratowie i wdowy nie powinny być przy cecho-
wych sekretach i wotach.

40) Żadnemu z mieszczan lub innym osobom niegodzi się mądry
bednarskich kupować na przekup pod utratą takowych.

4) W urzędzie miasta i w niedziele w które się nabożeń-
stwo procesjami solennymi odprawia, nie ma być celi
wyosztana na sefrie, chyba gdyby tego gwałtowna
potrzeba wymagata.

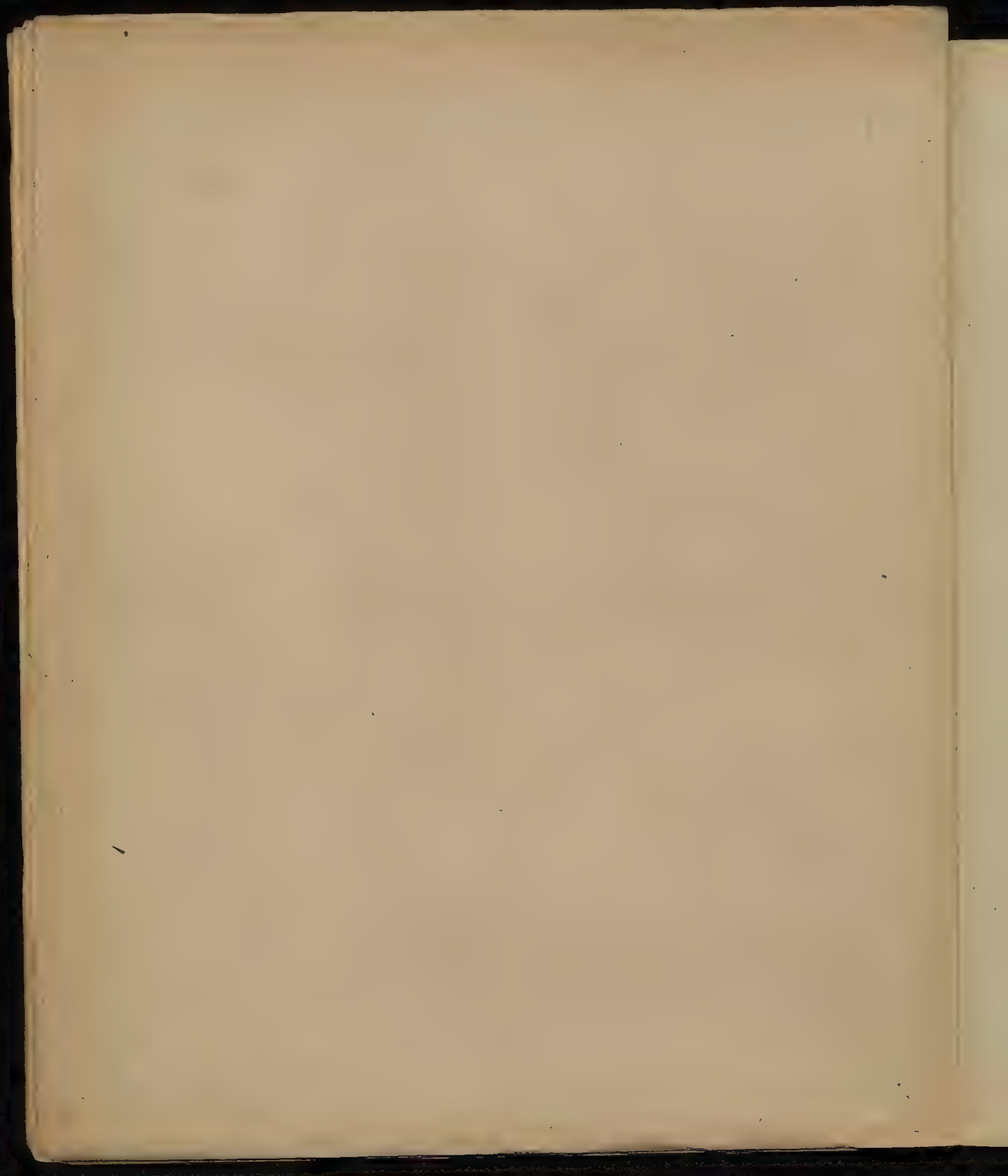
(Księga aktów miasta Wieliczki w Archiwum
hipoteczn. Krakow. Tom 341 pag. 1493 -
1504 Acta Succameralia apellationum wieli-
cienſia ab a. 1713-1743.)

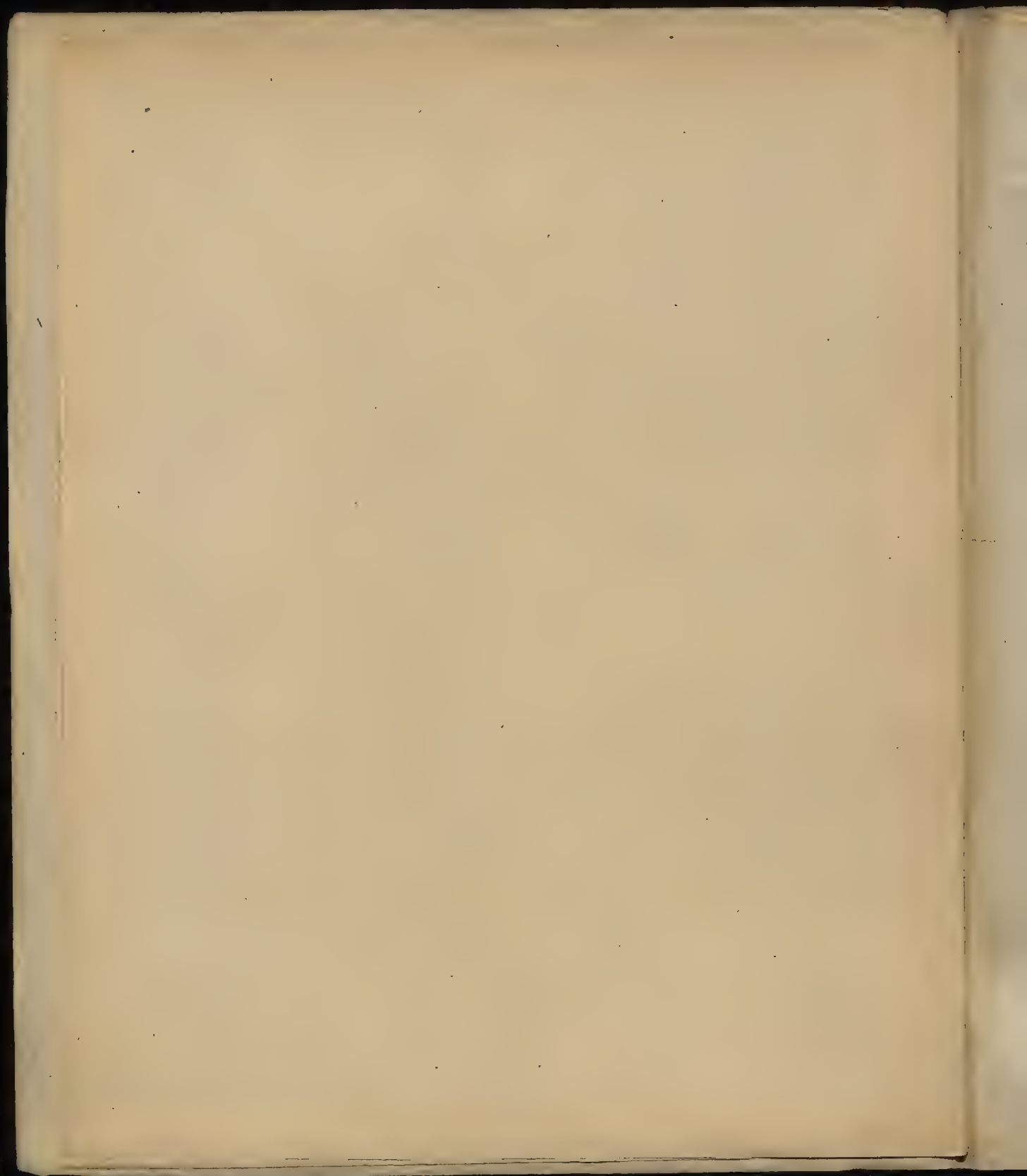

Stephanus rex (Lublina d. 26 Augusti 1584) confirmat
sequens privilegium fraternitatis Doleatorum, Rotificum
Carpentariorum et Sorensariorum civitatis Bochnensis:
- Jan Lihowski z Wojstawic wojt dziedziczny bocheniski
z burmistrzem i radą miasta Bochni (Dan w ratuſzu
bocheniskim we frodę w wigilię Bożego Lata 1578) potwier-
dzają ustawy cechu Bednarzy, Stolarzy, Kotodziei i Stelma-
chów w Bochni po pogorzeniu miasta: Swobodno obym bed-
narzom ſkąd inąd wozic do Bochni naczynia pod utratę
krom 2 jarmarków na S. Augustyn i na S. Katarzynę; a mieſz-
czanom swobodno ſkąd inąd kupowac piwne kadzie i przykadki
do browarów dla warzenia piwa, zalawania i mowienia
ſtodów tylko u bednarzy bocheniskich. Wolno bedzie bednarzom
dawac przemianki albo przezwiska wedle rzemieſta. Kaſzdemu
a kaſzdy przyjmujący przemiarek ma dac do cechu 30 gr. pol.
Ktoreby chiał niſtrem zostac ma przyjac prawo mieſzkie
dac 30 gr. do cechu i we 4 niedziele na wſytek cek ma juznac
uczynic albo 5 grzywiem polſkich potozyc i liſt urodzenia wniesc.
Prawinienia towarzyszcy lub niſtrzow maja byc tylko w cechu
od ſtarſzych kerane zwyczajem Krakowſkim, toz ſamo i odwa-
biane towarzyszcy lub uczniow. Gdy chlopia przyjmą na rze-
mieſto ma dac 12 gr. a gdy ſię wyzwoli również 12 gr. do cechu.
Lupy bochenſkie tylko od mieſzkich bednarzy becyki brac maja
swobodno podkupowac ſię przy kupnie drzewa lub obroczy. Do cechu
za obſtaniem znaku maja ſię zejci pod wing. Towarzyszcy ſtadac

się mają po półgroшыku na każde uroci roku do Krynki-
chowej, a gdyby się który z nich rozniecił bądź w mieście
bądź w mieli według mają go opatrzyć które pieniądze odda
wrociwszy do zerowia, a jeżeliby umarł mają go przystojnie
pochować. Bednarze mają w każdy targ na rynku nauczynia
sprzedawać. Drostkowie rzemiosła bednarzkiego wolni będą
oddawania sum do cechu które dają przystojniowie. Bed-
narzów mistrzów ma być tylko 10. Stelmazzy stolarze,
Kotłodzieje gdy się do cechu bednarzkiego w kupią ma
dać każdy i złp. do Krynki

(Oblat. ad acta cast. crac. fer. 5ª pridie
festi S. Luciae 1585 Tom Relat. XII)

Vladislaus II rex Polon. confirmat articulos contubernii Doliatorum civitatis Cracovienfis. (Cracoviae d. 21. Au-
gusti 1644) - per Consules Cracov. approbatos 1644. Przyw. po ławn.
Ustawy po polsku.

Sejmistrz i rajcy Krakowski potwierdzają na Ratuszu
d. 20 sierpnia 1644 następujące podane artykuły
cechu bedarzy i leglarzy Krakowskich. (Orygin pergam.
in fol. k. 42 pergamin Krol. wiszący w puszcze blaszanej.)

X¹⁶⁶⁹ Michael rex confirmat privilegium Gnowyżan Vladislai II
de a. 1644) - Cracoviae d. 9 Novembr. 1669. (Orygin pergam in fol. k. 42 pergamin Krol.)

Jan III Javoroviae d. 10 Januarii 1692 potwierdza przywilej
Krola Stefana Cracoviae d. 19 Decembris 1578 zawierający Con-
sules quatuor Contuberniorum Mensatorum Torneatorum,
Doliatorum et furnificum civitatis Casimiriensis jako też appro-
bationem dictorum quatuor Contuberniorum per Sigismundum
I creatorum et per Joannem Casimirum Varsoviae d. 20
Martii 1661 confirmatą i na prośbę Stanisława Bogu-
towskiego, Jana Jaskółskiego i Augustyna Bukows-
kiego bedarzy Kazimierskich odstąpić ich od cechu stolarzy
et torneatorum Casimirovianum od którego to cechu już
się powrozgnięć odeszali i nadaje temuż cechowi
Kazimierskiemu bedarzy Krol Jan III następujące
artykuły wyjęte z przywileju Krola Stefana.

Kto chce być majstrem ma być religii Katolickiej rok
ma u mistrza robić i następne fustu k. zrobić, Cadum videli:
et magnum alius Kajo, Labrum magnum alias Wanne
erdonum et dolia duo alias achtele: do cechu ma zapłacić
iż ma pokazać literas legitimi otus: gdzie się uczęst.
na jakadymki cechowce obwie szucone mają się pchodzić
nie wolno kupować materiatu do nemiošta tylko in foro.

mają na to uważać aby nauyenia były robione podług
miary miejskiej i wtem celu mają być rewizye, aby
cihtele i potachtele i inne były robione z miarą miejską.
nie wolno poprawiać beyki fzynkanom w swista wyjętą
potrzebę
nie wolno przywozić fkaż inąd roboty i sprzedawać
nie wolno u pastary robić
I inne uftawy co do świńcenia niedzielatkow (pod wino
2 funtów wosku) co do wdow, i. t. d.

Orgg - na pergam. po faunie cały z wchłecą
neggais na fymurku.
Kopia na pergaminie.

(W cechu ftolefskim Krakow.)

Contubernii Doliatorum Civitatis Cafimir.

Cech białoskorników (Albicerdone)

Consules Cracov. (feria 6ª ante fest. s. Thomae Apost. 1606)
~~sequebantur~~ sequentes 4 articulos per veniores et juniores con-
fratres contubernii Alutariorum Cracov. predictos:
1) Żadnemu z mistrzów niewolno więcej nad 3000 skór rocz-
nie wyprawić 2) Niewolno mistrzom gdzie indziej skór kupo-
wać tylko na rynku (in foro) 3) Zakazuje się biednym bia-
łoskornikom robić u bogatych. 4) Aby winy Kamieni wsku-
żostaty podwyższone - quoniam illis per nonnullos confratres
repugnatum est - annihilant, eam monitione, ut Alutarii
~~sequebantur~~ vetus privilegium illis concessum ~~sequebantur~~ et veteres
consuetudines observent.

Consules Cracov. (fer. 7^a ante fest. Purificat. Mariae 1607) confirmant
sequentes articulos Contubernii Albicerdonum Cracov.
1) Aby żaden mistrz od drugiego mistrza łaim ładru na przekup
nie kupował pod winą 48 gr. lecz powinien z takiego kupnego
łaim ładru klej warzyć: a to dla ukhodzenia drogości tego łaim
ładru przez przekupstwo. 2) Aby żaden mistrz z zamysłem bliżej
niż w 10 milach od Krakowa na targi tygodniowe nie jeździł
pod winą 5 grzyw. oprócz jarmarków wyjątkowych, które każdemu
wolno być mają; a to dla ubogich brać i wdów które na łma
trudzić się mają. Dalej niż w 10 milach wolno każdemu na targi jeździć.
3) Winą mają być na potrzeby i armatę cechową obrocone. Działo
się w cechu Białoskorników Krakow. d. 22 Julii 1600.

1623 fer. 6ª post fest. Visit. B. Mariae - Confules cracov. con-
firmant sequens laudum Contubernii Alutariorum
seu Albicardorum cracov. vulgo Białofkorników.
- Każdy ~~chłop~~ tak bogaty jako i ubogi który by
się trudził białofkornictwem powinien od każdej fłory
^{spędając} (wszelkiego rodzaju jako to ławiej, jeleniej, wotowej,
kozłowej, sarniej, cielziej wielkiej lub malej na spo-
żob białofkorniczy wyprawionej bądź w Wąszech-
nie na jersze bądź zółto na zamecz, spędając tako-
wą czy to w domu czy w Smeterhanzie dać i troja-
ka (ternarium) co skrynki cechowej na potrzeby cecho-
we. Starci z wydanych pieniędzy co roku nakunek
zdawać mają.
(Acta Conful.)

41
D. 1539 fer. 6ª ante f. Mathei Apost. - Ponieważ Star-
si i mistrze Lechu Farbierzy (tinctorum) wniosli
do Rąjow skargę na białoskorników (albicer-
dones) iż skury kozłowe (cutes vervéines seu
mutoninas) wyprawiają tłuszcem rybnym (adi-
pe piscium) nakładają Zamachu pruskiego i
takowe skóry pomieszawszy z skarami sar-
niemi (fiscinis et doranis cutibus) gatując ofu-
kują nimi ludzi wobec ustawom cechowym; z tego
tego iż iż białoskornicy smarują wszystkie
skóry zwane Lech tłuszcem rybnym (adipe
piscium inungunt) tak iż Farbierze cierpią wielki
nieдостatek tychże skór do farbowania (coloran-
dam). - Na to odrzekli białoskornicy iż jest
wyczerpaniem we wszystkich miastach, iż białoskor-
nicy skóry kozłowe (mutoninas) wyprawiają tłus-
zczem rybnym, i iż skóry Lech zwane tłuszcem
rybnym smarowane zdadne są do farbowania -
Rąjow z powodu wielkiego poprytu i odbytu owych
skór zmieniają ów artykuł ustaw cechowych
który zakazuje białoskornikom wyrebiac skóry

• kozłowe (severinas seu, mutoninas) Hufuzem rybim
• pozwala im wy^{prawa}~~prawa~~ tej skóry nakłztałt Zam-
szu pruskiego jako tej skóry Leż zwane Hufuzem
rybim pod warunkiem aby iż Białoskornicy mie-
li także zapas skór białych (vocatarum stabrini)
dla Szewców i innych rzemieślników wygody,
oraz aby się nie wazyli owych kozłowych skór
sprzedawać za granicę pod karą odebrania rze-
mieństwa. - Farbianom zaś wolno sprowadzać sobie
skóry i gdzie indziej wyprawiane, i dozwala się
kupcom tej skóry wyprawne do Krakowa ~~prawa~~
~~prawa~~ sprowadzać i sprzedawać. Białoskornicy
zaś mają skóry wyprawne nakłztałt Zam-
pruskiego i skóry Leż w Smatrucie (in Smat-
terhufz)

(pag. 343-345)

Aut. offic. consul. ord. Tom XII.

Cech biatoskornikow. (Albicerdone)

A. 1548 fer. 2ª post fest. S. Bartholomei Apost. - Consules
cracov. amovendo veteri constitutione contraria et multo-
rum malorum auctrice decreverunt pro sociis contuber-
niis Albicerdonum: Quod amodo non debent amplius fieri
collationes et vespertinae computationes et symbola sono-
rum simul cum propinationibus, nec ullus socius sine
aliqua legitima causa debeat in septimana a Magistro dis-
cedere, nec debeat congregatio et convocatio in septimana
fieri absque Seniorum ritu juxta novam Constitutionem
per Vratislavienses in Silesia factam Consulibus cracov. exhi-
bitam, quam consules approbant. Si quis ex contubernio ausus
fuerit hujusmodi novae ordinationi contravenire incidet
in severam poenam. Quod se observaturos obstrinxerunt
Socii Albicerdone utpote: Andreas Schlegell, Joan. Mynich,
Cronaldt de Monaco, Joan. Reder de Vratislavia, Nicol. Hempel
de Vratislavia, Joan. Fraywerth de Swidmicia, Joan. Lox de
Vratislavia, Michael Grithner de Swidmicia, Laurentius Szaydell
de Vratislavia, Georg. Scholze de Vratislavia, Joan. Hoffman
de Vratislavia, Nicolaus Kregmer de Brega, Michael Helman
de Brega, Joan. Scholze de Legnica, Joachim Conrath de
Vratislavia, Thomas Maczner de Cracovia, Gallus Tauszer de
Egra, Joan. Georg Comstan de Egra, Wolfgangus Huber de Vienna,
Petrus Hoffman de Glogovia. (Ex actis consul. crac.)

A. 1550° fer. 6^a ante fest. S. Simonis et Judae. — Consules cracovienſes volentes Contubernium Albicardonum Cracov. conferre circa literas S. R. Maj. de immunitate ab omni jūgo regiminis exterarum civitatum vel regionum, volentes ut idem Contubernium in minimis sequeretur regimen et gubernationem Vratiſlaviensem, ſed cum animadvertenter decretum Conſulare fer. 2^a poſt feſt. S. Bartholomei 1548 eſſe ſalubre et decorum: ideo non attenta ulla Vratiſlavienſi conſtitutione, illud decretum prout dignum imitatione, iterum conſirmant, quod obſervare ſanxerunt aſtantes ſocii Albicardonum: Franciſcus de Warſavia, Mathias Nickel de Vienna, Mathias Greger de Vienna, Martinus Rupertus de Gerlycz, Georgius Garbeck de Niſſa, Joachimus Conradus de Vratiſlavia, Joannes Bauczen, Simon Bockner de Monaco, Franciſcus de Gerlycz, Marus Dolfke de Vratiſlavia, Paulus de Amburg, Joannes Wagner de Stiria, Nicolaus Wago de Gerlycz, Petrus Richter de Glogovia, Mathias Lyttman de Thach, Michael Conradus de Bauczen, Simon Margner de Szaragonez, Franciſcus Horke de Gerlycz, Sixtus Thumacher de Ratiſbona, Laurentius Szedell, Paulus Rautenzweig de Egra, Joannes Wetter de Gerlicia
(Ex actis officii conſularis cracov. 1550)

Cech białoskorników.

1545 feria 5ª post festum Undecim milium Virginum. Cracoviae.

— Zygmunt August Król pol. świadczą iż Białoskornicy
Krakowscy (Albicerdonez qui Białoskorniczi nuncupantur
pernes Cracoviam in Cerdonia degentes) uskarzali się z po-
wodu fskory która im się dzieje ponieważ towarzysze ich
rzemieślni, wbrew ustawom Krajowym w sporach pozy-
wają ich do Wiednia, Wrocławia i innych miast zagranicz-
nych. Praetor niniejszem znosimy ten wyzyszek (abusum
reū consuetudinem seu licentiam evocandorum Albicerdonum
ad aliarum civitatum iudicia) pod karą 200 uez. zł. usg.
na prozywającego z których potowa na iść na cech białoskorni-
ków. Znistoz lub towarzysz rzemieślni białoskorniczego
powinien tylko w swym cechu szukać sprawiedliwości.
Proiz tego stółowie do dekretu naszego (Cracoviae sabbato
ante fest. S. margarethae 1545) pozwalamy Białoskornikom
wyprowadzić wszelkie fskory tłuszcem i tranem (adipe et
pinguedine piscium) na sposób prutki i sprzedawać podobnie
jak inni rzemieślnicy, warując tylko aby skot fskorzonych
z warownemi nie mieżali lub za warowne nie sprzedawali
pod karą konfiskaty. Z resztą potwierdzamy wszelkie ich cechowe
ustawy i zwyczaje starodawne, o ile się takowe prawom
Krajowym nie sprzeciwiają.

Przywilej ten potwierdza Zygmunt Aug. Cracoviae fer. 6ª ante Do-
minic. Kal marum 1549.

(Oblat. in cast. crac. fer. 3ª ipso die festi S. Galli
1565. Lib. inscript Tom 85)

1545 (Sabbato Vigilia Inventionis S. Crucis) — Dla załatwie-
nia sporów cechowych, rajcy Krakowscy w przytomności
Diotra Boratyńskiego podstarościego, wezwawszy rze-
mieślników pracujących okot skóry uchwaliło następują-
cą: Kasyje się pozwolenie dane białoskośnikom wypra-
wiać skóry (cutes ^{agninasi} ^{vitulinasi} fluszem rybin na spo-
sob zamku pruskiego, wolno im tylko wyprawiać
skóry jelenie, sarnie i kozłowe mniejsze (podług
dawnych ustaw z r. 1444 i podług Dekretu między
Białoskośnikami a Farbiarzami fer. 2ª post Stanis-
łai 1535 wydanego). Ziewolno tymże rzemieślnikom
skóry wyprawionych z kraju wywozić. Rzemieślnicy
którym do sprzedaży skór wyznaczono miejsca w
Smatruzie (garrulatorium alias Schmetterhaus) lub
w kramach) powinni tam tylko skóry sprzedawać, a nie
w domu lub gdzie indziej. Białoskośnicy winni mieć
zawsze dostateczną ilość iredy (alutarum vulgo nuncu-
patarum dysoch) dla Farbiarzy i innych rzemieślni-
ków.

(Acta offic. consul. A. 1545)

1545 fer. 4ª ante fest. Lenticostes — Rajcy na zażalenie Białoskośników znoszą uchwałę poprzednią i pozwalają
im skóry cielce i baranie wyprawiać nakłystat
zamku fluszem rybin pod warunkiem aby je nie
sprzedawano za jelenie lub sarnie i nie gdzie indziej
tylko w Smatruzie. Następny ma być rzemieślnik odjęty.

1545 sabbato ante fest. S. Margarethae, Cracovia - Zygmunt I
notarius^{i obywatel} (dekret Rąjów Krak. wydany die Sabbato in vigilia
Inventionis S. Crucis 1545 w sprawie pomiędzy cechami Farbiarzy,
Kalewników (bursifices) rz. Kawiężników (chiroterarii) i innych
robących z matych skór a cechem Białoskorników z powodem
wygrabiania skór nakazywał pruskiego Zamech: 1) Aby się
Białoskornicy nieważyli wyprawiać skór uślepcy i baraniach
(agnias, vervecinas, vitulinas) nakazywał pruskiego Zamech
też mają wyprawiać skóry jelenie, ławie i kosztowe mniejsze.
2) Niewolno żadnemu z tychże rzemieślników skór wyprawio-
nych z kraju wywozić. 3) Rzemieślnikom tym niewolno w domu
ani gdzie indziej sprzedawać skór tylko w Smatuzie. 4) Biało-
skornicy mają mieć dostateczną ilość skór (alutarum i merck-
fel dictarum) potrzebnych dla farbiarzy i innych, pod karą 14 grzyw.
- Proiz tego pozwala Król Białoskornikom skóry ławie
czyli rybim wyprawiać, tak jednak aby zawsze była różnica
pomiędzy skórami jeleniemi, ławiem i kosztowemi a skórami baraniami
uślepcami i innemi (cutis ex vervecinis, vitulinis et aliis con-
fectae) które ławiem tylko nakazywał ichu (aluta
alias liersch) wyprawiane być mogą, to jest aby z jednej
strony były gładkie, a z drugiej kostmate, tak jak jest Zamech.
Mająć mieć w dostatecznej ilości białe skórki Schmerckfel i
Stabrin zwane na potrzeby innych rzemieślników. Niewolno jest
też ~~skór~~ skór inaczej wyprawionych, jak tu przepisano, ^{Białoskornikom} przywozić
do Krakowa, pod konfiskatą. (Lib. Inscript. castr. crac. 1562 Tom 81 p. 225)

Consules cracov. (feria 2^a in crast. dominical Innoce =
vit 1593) ad macej Seniorum et Juniorum Magistrorum
Contubernii Albicardonum Cracov. licet jam habent artos
articulos a consulibus crac. approbatos et per Stephanum
regem confirmatos, quia tamen 2 articulos prioris ordinatio-
nis immutaverant, et ~~ad~~ novam ordinationem constituerant,
ideo ipsis ordinationem hanc (polonice) approbant:

- 1) Młody mistrz który dopiero mistrzem został ma 3 lata bez
ucznia być.
- 2) Kuzłowiek przedtem staremu mistrzowi, to jest który już
jednego ucznia wyuczył, wolno było w rok innego ucznia
przyjąć, tedy teraz się postanawia iż przyjmować może
dopiero drugiego ucznia a j. we 2 lecie.
3) Uczeń, każdy ma być na 5 lat jednany.
- 4) Uczeń zostawszy towarzyszem ma 3 lata wędrować.
- 5) Mistrzowski synowie acz przedtem i rok wędrować i po-
winni byli; teraz według teraźniejszego postanowienia
mają 3 lata wędrować.
- 6) Kiedy towarzyszy przyprowadzi tedy za niego nie ma być
wiecej zapłacono jeno 2 gr.
- 7) Uczniowie będący na ostatnim roku w uczeniu, nie mają
być od towarzyszy przymuszani do szynków.
- 8) Strony szynków albo uczy mają i z towarzyszy zachować
wedle postanowienia pp. radziec Jer. 2ª post f. S. Bartholomei
1548.
- 9) Towarzyszy każdy ma się w czas znaleźć w domu u mistrza
swoego i żadnej innej swobodnie przebyć podwój 12 grosz.
- 10) Towarzyszy każdemu ma być dano za wochlon potofna
grosza ale w ten obyczaj, aby mu żadna robota nie była przeciwna
jako zola, rzucać, szwedować i inşe co do rzemioła przystupa

(stary mistrz)

Żeby też od towarzyszoj żadne karanie niebyło. Na Tajnia
po starciu.

11) Każdy towarzysz ma robić przysięgę od J. Świątka aż
do miłosierdzia każdy dzień do 24^{ej} godziny.

12) Towarzyszom nie mają być rodzajem listy wydane być, a by
pierwej powiedziać gdzie mistrzem chce być, a to dla umię-
szczenia partactwa.

13) Towarzysze mają być lordowani, którzy czasem
niegodnemi bywają od innych nazwani, tak długo, aż
do rozprawy mistrzów; a towarzyszom rozruch czyniącym
nie dawać tak łatwo wiary jak dawniej.

14) Jeśli się co między mistrzami a towarzyszami zawini
ma między nimi być jednano; a żeby się wzięt do
wyższego królestwa albo państwa o sprawiedliwość nie-
kac, ma być karany 200 czerw. zł.

(Acta consul. cracov. Tom 29 pag. 344-345)

Oburmistrz i rada miasta Krakowa (we wtorek przed Na-
rodzeniem P. Maryi 1597) potwierdzają następującą uch-
wałę Cechu Białoskorników Krak.: Żaden mistrz nie ma
bez wiadomości starszych kupować od żydów skóry kozło-
wych i skopowych, lecz wszystkie skóry mają być kupowa-
ne na zupełny cech t.j. na podział, podwina 2 groszy
od każdej skóry.

(Acta consul. cracov. Tom. 30 pag. 699-700)

ig

6

by
if =

ym

ni

il =

45)

2

=

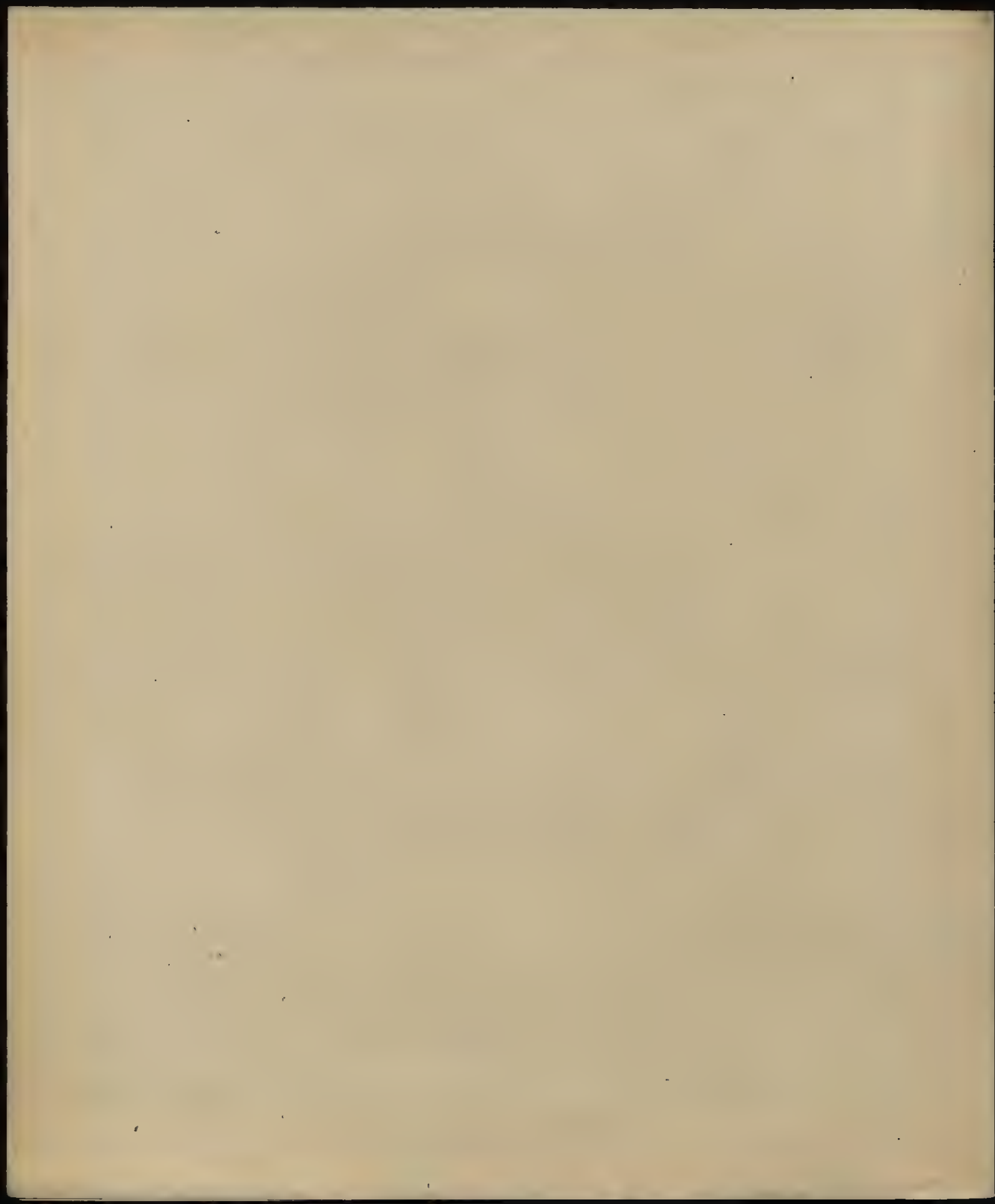
a

=

a =

1

9-700)

1563 fer. 2ª ante f. S. Catharinae. - Consules cracov. sequen-
tem morem et leges sociorum officii Alutariorum Cra-
coviensium usitatas, latino et germanico idiomate con-
scriptas approbant. 1) Czeladnik obaj jezeli do Krakowa
przywodzi, ma pojsc do gospody tamze do wieczora zostac,
potem postac po starszego towarzysza, ktory go zaraz do
mistrza gdzie ma robic zaprowadzi, tam na robie dni
14 i potem o robote dalroz sie jednac. Towarzysz nie ma
wyzszego wochlonu zgdac jak bgr. przyzem jezeli codni
ciernasie dostanie od mistrza potrosza na tagnia. Co
sześci tygodni dostanie tez swiezą czystą posciel, i wlecie
4 razy dziennie jadto az do S. Marcina, a od S. Marcina do
Zapust 3 razy dziennie. Czeladnik nie ma w dzien powzedni
swistowac ani tez w tygodniu roboty wymawiac, pod
wina utracenia 2 wochlonow, ktorych potowa do skrynki
towarzyskiej przypadnie a druga na ucztę ich ma byc obro-
cona. - Towarzysz ma wzimie o godzinie 10ej do roboty
wstawac i do 2 3ej godziny pracowac. Gdyby mistrz miał
lichy i rezsuty towar, powinien towarysz nieco dluziej praco-
wac, aby mistrz szkody nie poniosł. Towarzysz ma pilnie
roboty w garbusie (fullonica mola) dogladac, a skargi o
reponcie towaru maja sie wechu tozyc. - Kazdy mistrz
moze tylko 2 miec towaryszy, wyjqwory gdyby inni bracia
towaryszow nie potrzebowali wiecej. - Co 14 dni maja sie
towarysze fiodzic i do skrynki towarzyskiej dawac pot-
szelaga (dimidium solidum) z ktorych to pieniadzy maja
byc chorzy towarysze opatrywani, ktory po wyzdrowieniu

obowiązan są do zwrotu. — Do gospody mają się schodzić tylko
 w niedziele, przyczem mają być 2 mistrzów, gdzie także syni,
 kowal będą towarzyszem przywiedzionym, przyczem ma być
 i pieczęć. — Towarysz nie jest obowiązany wyjmować skóry
 z tugu (aqua cinerica) czyli z role, lecz ma wydobyte skóry
 wymyć z nieczystości tугowych aby takowe lepiej skrobać
 można. Towarysz może też czasem skóry na ziemi rozposłać
 rac, lecz nie jest obowiązany aby je posypywał popiołem
 zmieszanym z wapnem, tylko skóry jelenie i łosie (de alce)
 ma posypywać. — Do gospody i do stołu nie ma żaden z towarzy-
 szy z bronią przychodzić, ma mieć czyste suknie i — wapna
 wychodzone; nie powinien też piwem albo innym trunkiem
 towarzyskim czestować osobę nieuczciwą. — Towarysz
 ma się u swego mistrza wystrzegać słów spornych, ani
 też kobiet wziętych ^{tajemnie do domu} prowadzić, albo się nieuczciwie
 zachowywać. — Towarysz nie powinien boso wchodzić do
 miasta, chyba gdyby miał ranę lub szkodę. — Żaden towarzysz
 nie ma przy robocie drugiemu przeszkadzać ani też roboty
 odmieniac, ani też u mistrza stać drugiego szarpać. — Pod-
 czas szynkowania w gospodzie nie ma żaden towarzysz odzy-
 wać się z słowem zakazanym, ani też wstawać lub odcho-
 dzić bez zezwolenia drugich. — ~~W~~ mistrz jeżeli nie może
 dostać czeladnika, może trzymać najemnego parobka, które-
 mu dziennie a nie tygodniowo ma płać. — Każdy towarzysz
 ma w domu mistrza swego nocować a to dla ratunku ognia
 w czasie pożaru. — Wstawy te podpisał towarzysze: Mathias Samuel
 de Vienna, Petrus Menzel de Vratislavia, Petrus Smith de civitate
 monasteriensis, Mathias Barlos de Cracovia, Martinus Thim de Frank-
 sten, Andreas Henhauser de Vienna, Nicolaus Kreymer de Gierlice,
 Thomas Schilink, Michael Gibel de Poznan, Martinus Begier, Ha-
 niclaus Showman, Bartholom. Laizner, Nicol. Zabior de Cracovia,
 Petrus Minich de Legnica, Joannes Scholz, Mathias Beer de Poznań,
 Caspar Hlink de Gierlice, Joannes Scholz, Sigismundus de Szwinica,
 Urbanus Garban de Thorunia, Benedictus Platner de Cracovia — oraz star-
 mistrze cechu: Jakob Richter, Michael Rmende, Simon Zaidel, Valentin Kazer.

Cech biatostokowski

Cech biatostokowski krakowski otrzymał Ordynacyją
d. 19 Decembris 1697 potwierdzoną przez Augusta II
Zgodnie z nią każdy nowoprzyjęty na majsterkę powinien
dać wstępne 8 fl. muszkiot id' szyni lontu, półka=
mienią prochu i półkopę kul muszkietowych do basz=
ty cechowej, co się ma rozumieć o szyni majstrowskiej;
zaś obcy wstępujący powinien dać in duplo.

Od wpisu chtënia dawano 2 tynfy, zaś od wyzwolenia 16
fl. z których połowa dla majstrów a druga połowa
dla czeladzi.

Zgodnie z 1990 punktu powyższej Ordynacyi d. 21 Novem=
bris 1697 zabroniono garbarzom i kordybanikom wy=
kupować i sprzedawać skóry z danielow, skóry
sarnie, jelenie i z ~~in~~ dzikich kóz.

Przywileje cechu biatostokowskiego: Zygmunta I z r. 1549

Stefana Batoryego. 1578

Rajców Krakow. z r. 1593

Jana Kazimierza z r. 1661

Jana Kazimierza z r. 1661 w języku niemieckim

Rajców Krakow. z r. 1661.

Rajców Krakow. w dzień Ofiarowania N. L. Maryi 1697 (w zbiorze pag. 17.)
potwierdzony przez Augusta II d. 19 Grudnia 1697 (w 22
artykułach po polsku) (same ~~regulacje~~ ustawy po polsku w 22 artykułach.
oblat. ser. 53 info die f. Praesentationis B. V. marie d. 21 Novembr. 1697
lib. infript. consul. erec. Tom. 48 pag. 699-706)

1661 Stosownie do przywilejów cechu Białofkorników Krak.
za Kazane było obyczajem do Krakowa nawozic' Zamore róż-
ne i Drehy, oprócz samego jarmarku w którym wolno było
na tachry a nie pojedynkiem takowy towar sprzedawać
- również niewolno było sadelników i przekupniom
wykupywać rybiego tłuszcza, dopokąd go sobie Białof-
skornicy nie nakupią.

Komisja Królewska Boni Ordinis dla Krakowa d. 10
Kwietnia 1742 potwierdzając produkowane przez Karola
Kolostroffa Starszego i Andrzeja Lukielcain (Puklizant?)
Podstarszego Cechu Białofkorników przywileje cechowe
mianowicie: Zygmunta I z r. 1545, Zygmunta Augusta z
r. 1549, Stefana z r. 1578, Jana Kazimierza z r. 1661, Augus-
ta II z r. 1697 - nakazuje aby zaniechali zwyczajowi prze-
mowac do rzemiosła białofkorniczego samych tylko Niem-
ców, lecz żeby przyjmowali uczniów wszelkich nacji a Pola-
ków żeby rezerwe w rzemiośle exercytowali. - Od zapisania
ucznia i wyzwolenia mają brać tylko 10 złp. - Czeladnik
postępujący na Magistera ma płać do Skrynki za ucze-
nie albo 120 złp. a synowie, córki lub wdowy magistrów:
kie tylko połowę, t. j. 60 złp. - Percepta cechowa ma być
obracana na światło Kościelne i obronę praw Krajowych
tylko, z niej ma być w roku przed delegowanymi od Magis-
tratu linia czyniona. - Swawolne i grzyzka przy wyzwole-
niu czeladzi albo przyjmowaniu na magistrata za karę
się pod karą 100 grzywien. - Zawód w robotach ma być karany
winą 14 grzywien.

Consules cracov. (ser. 6ª post fest. S. Annæ 1581) approbant
sequentes Articulos Magistorum Albicardorum Cracov. (pols-
nie conscriptos):

- 1) Nowy mistrz, który dopiero mistrzem został, ma być 3 lata
bez ucznia.
- 2) Stary mistrz po wyrzuceniu jednego ucznia, może w rok
drugiego przyjąć.
- 3) Uczeń ma być na 5 lat jednanym.
- 4) Uczeń zostawszy towarzyszem, ma 3 lata wędrować.
- 5) Mistrzowski synowie mają tylko rok wędrować.
- 6) Kiedy towarzysz przegrodzi, nie ma za niego na gospodzie
więcej być zapłacono, jedno 2 grosze.
- 7) Uczniowie będąc na ostatnim roku w uczeniu nie mają być
od towarzyszy przynuszeni do szynków.
- 8) Strony Szynków albo Uczty towarzyskiej, ma być zacho-
wane postanowienie pp. rajców ser. 2ª post. S. Bartholomei 1548.
- 9) Towarzysz każdy ma się wczas znaleźć w domu mistrza swego,
a któryby noc swawolnie przeżył ma być karany 2 gr.
- 10) Towarzysz ma brać worklonu $7\frac{1}{2}$ gr. ale żadna mu robota
nie ma być przeciwna jako: żoła, rzucić, zwiedować i inną
do rzemiosła należącą; na tążnis po starciu.
- 11) Każdy towarzysz ma robić porządek od S. Michała aż do
misfopustu, każdy dzień do 24 godziny.
- 12) Towarzyszom nie mają listy ich rodzaju być wydane pier-
wej, ażby pierwsi powieźli gdzie mistrzem chce być, a to
dla zapobieżenia mnożeniu się partaczów.
- 13) Towarzysze mają być foldrowani którzy czasem niegodnymi
od innych bywają nazwani, aż do rozprawy mistrzów.

13) Sprawy mają być zjednanie między mistrzami i towarzyszami, a któryby się użyczył do innego państwa albo ~~pa~~ Królestwa posyłać po sprawiedliwości ma być karany 200 czern. zlot.

(Ex actis offic. consul. mac. Tom 25 pag.
80-81)

Cech blackarzy.

Proconsul et consules civitatis Cracov. (datum in Praetorio Cracov. d. 10 Januar. 1666) confirmantur petitionem seniorum contubernii laminariorum videlicet Laurentii Jawtowic et Christophori Biatecki civium Crac. exhibitos per eos 16 articulos propter bonum ordinem in contubernio servandum conscriptos polonice:

Artykuły ustanowienia cechu blackowniczego Płciom P.L. Rajcom do apro. (w Zbiorze pag. 25)

1. Któryby towaru chciat mistrzem zostac przy mieście Krakowie ma mieć listy urodowe pożądanego urodzenia i przystojnego wyuzszenia z remiostwa blackowniczego.
2. Taki ma się ożenitć w rok przedtym i przed 6 niedziel w cechu opowiedzieć i prerozbiwry u jednego mistrza rok i 6 niedziel nie odcho-
dząc, mieyskie prawo przysięg, wstępnego do cechu 10 zł złożyć i takową sztukę zrobić: Latarnia wielka która na okrycie bywa ma być w niej rogów 24 drotem ma być nitowana z czarnej blachy punkle na tych nitach mają być mofidzowe. Druga: Latarnia ma być ze zwiarsciem której więc używają w nocy przed koniami jadącymi u której ma być zwiarsciem kontryfaktowe ma być dwa razy smorza kresyńsko według proporcji trzymania ma być punklow mofidzowych 15 i cyrowania na wstępkim stronach osobisto. Szuki te ma robić pod dozorem starzych i przytem mistrzom sprawić kolecyą uczynną po ogłędzinach (przy ogłędzinach nie wolno wymagać na kosztu ma dać 6 gr. a na miejscu ostatecznym usiąść i być mistrzom posłusznym)
3. Mistrz we wstępkim sprawny który z obiego miasta chce osiągnąć w Krakowie wolen będzie od pierdzenia roku i 6 niedziel leg ma przysięg mieyskie prawo dać wstępnego do cechu 20 zł i sztukę zrobić ale jej nie płać do obeptania cechu gr. 12, pisarzowi gr. 6. i niższe mieysce otrzymać.
4. Lastacyowi ma być robota zabrana i zapłać rajcom 5 grzyw. a do skrynki cechowej drugie 5 gr. winy i robota przepada.
5. Synowie mistrzowski po śmierci ojca ma się użyć rok u matki i u innego mistrza przeczyc się 12 pozem będzie wyzwolony.

6. Syn mistrzowski towarysz może w pół roku zostać mistrzem, przytem będzie wolny od wstępnego i kolacyi bez sztuks odprawy.

7. Towarzysz który się z córką mistrzowską ożeni zrobi pół sztuks i zapłaci pół wstępnego chcąc zostać mistrzem.

8. Toż samo ma się rozumieć o towarzyszu który wdowa mistrzowa skę pojmie. - wdowa może, niemniej prowadzić bez ma wstępnego, powinien zaś cechowemu pisać a gdy z danym jej od cechu towarzyszem odprawuje rachunki ma przytem jeden mistrz być przytomny.

9. U każdego mistrza ma być tylko i uczeń ma się uczyć lat 4 jeżeli luby ~~określi~~ uprzedz a nie było go pół roku, a przychodzący chwał się uczyć powinien też lata odprawować znowu. ~~W~~ ~~o~~ wpis zapłaci pisarzowi 3 gr. od cechy 6 gr. i ma mieć list uczciwego urodzenia lub ma rękojmię stać się do ciweta roku ten list stoją. Innego ucznia wolno tylko na pół roku przed wywołaniem mistrzowi przyjąć.

10. Uczeń wyzwolwszy się powinien być robcieniem przez rok wdrażając po miastach koronnych i cudzoziemskich i ma być postępujący a gdy chce zostać towarzyszem ma przerobić opowiadając się w przod, u mistrza 12 niedziel i ma go opowiadając mistrz z towarzyszem aby go zmyli, przy którym zmyciu i za towarzysza uczynieniu powinien być przynajmniej 1 mistrz i 2 towarzyszy sprawnych. Mistrz ten który nie porzyskował jeździ towarzyszem z towarzystwa boby nie było jego myśle ważne.

11. Który towarysz przyprowadzi ma być obestany od starzego do młodszego mistrza na próżny wydział. Dwie niedziele przerobisz u mistrza potrzebującego go, po rachunku i ustanowieniu kontentaży ma przerobić 12 niedziel. Któryby towarysz na noc nie był w domu popadnie winie 1 zł. a gdyby poniedziałek przyszedł 18 gr.

12. Choroby nawiedzonymu mistrzowi mają drudzy dać towarzysza z eladnika.

13. Mistrz który odmówi u innego ~~toż~~ z eladnika albo którego będzie karany, a odmówiony towarysz zapłaci 3 wochłony a gdyby nie chciał wrócić do pierwszego mistrza ma przez wdrować z miasta. Mistrze i towarzysze którzyby z pastarami mieli jakie skłaki mają być karani.

14. Towarysz który robi u pastacza lub pastaczem zoflanie
nie ma miejsca mieć między towaryszami cechowemi.

15. Któryby mistrz z zoną dla drugów użęł z miasta nieopowie:
działył się w cechu, a jeżeliby w rok i 6 niedziel piśmem się nie
zgłosił: gdy się zaś wróci na znowu dać do cechu wstępnego
být i cuganty wszystkie przez czas niebytności swej odłożyć dla tego
ponieważ podczas niebytności nie ponosił cós zarów cechowych.

16. Mistrz który bezpamiętanie porozumienie z pastaczami zażądał
kasy winy i kamieni wosku. Robota wolno pastaczowi zabierać
przez urząd grodzki lub miejski:

Orz. na perg. z pieczęcią miejską wpiętą
w puszcę blaszaną

Jan III Kazimierz Varsavia d. 16 novembri 1666 potwierdza
powyższy przywilej i artykuły Contubernii Laminariorum
Cracov. toż samo potwierdza Jan III Cracovia in Comitibus
Coronat. d. 20 Febr. 1676 na prośbę Błażeja Kozakowicza
Mathiasza Grafpe i Jana Jerzego Eorach.

Orz. na perg. z pieczęcią król. w puszcę
blaszaną moją znowu piśkną z orłem (Kart 4 in fol.)
na pokrywie pieczęci moją piśkną zgrabnie
wykuty orzeł i napis: Błażej Kozakowicz 1669.
widac że wiench później dorożony.

Augustus II rex Pol. Varsavia d. 16 novembr. 1697 po-
twierdza powyższy przywilej Jana III z artykułami

Orz. na perg. z pieczęcią w puszcę mo-
ją znowu piśkną na ~~tytuł~~ amarantowy
wstępnym (fol. K. 2)

Augustus III rex Pol. Varsavia d. 30 Julii 1735 potwierdza
powyższy przywilej Augusta II contubernii Laminariorum.

Orz. na perg. z pieczęcią w puszcę blaszaną
z nową na tytuł biał. zółto-niebieskim
jedwabnym.

Michael rex Polon. Varsaviae d. 12 Junii 1673 zważając na
peritię in arte laminatoria egregii Matthaei Graffe in
extenis provinciis acquisitam tam tempore antecessoris nostri
Joannis Casimiri quam etiam nunc apud oculos nostrae
laminatorem ordinarium Hermannum Wilatus exerci-
tam damus ipso facultatem artem laminatoriam tam
Cracoviae quam ubivis exercendi locis fovendi tyrones
instituti mercedem per se elaborata aut aliunde
sibi advenia libere venum exponendi et ~~liberum~~ liberum fa-
ciendi unius ab omnibus oneribus (exceptis publicis) et a qua-
cumque jurisdictione

(Orig. na pergam. z pieczęcią: pod
pisem Król.)

Braed Komissary Krokuskę Boni Ordinis dla Krakowa
d. 10 Kwieciana 1748, Karol Kryskier Starszy i Maksymilian
Rezny Podstarszy Cechu Blacharskiego pokazali przywileje
cechowe: Jana Kazimierza z r. 1666, Jana III z r. 1676 i August-
ta III. Komissary oznaczają: Opłata cechowa: Od ucznia przyjętego
2 fl. od wyzwolenia 6 fl. od ucznia zostającego Czeladnikiem 2
caperkami i Kolać 40 fl. od wstępującego na magisterię za wstąpienie
wogrzanie i sztuksi 150 fl. — Swawolne igryzka przy podwyższe-
niu ucznia na czeladnika albo czeladnika na Magisterię raka-
ruię się pod winę 100 grzywien. — Do ~~tego~~ rzemiosła mają
być przyjmowani nie tylko sami Niemcy ale także i Po-
lacy, pod winę 200 grzywien. —

5
55
Pech cieślów, trawzy i dychtarzy (carpentarii, fabri
lignarii)

Innotus II papa (Romae d. 22 Maji 1479) filius utriusque sexus ordinis
S. Francisci et S. Clarae permittit ut eligant confessorum idoneum
qui tribuit absolventi etiam de casibus reservatis. Cum notificatione
fratris Francisci Sampson de Senis J. Theol. Prof. Ord. S. Francisci
Generalis quod ^{propter} ~~habet~~ ^{um} ~~ista~~ ad eam patrem magistrum de Cracovia
provincialem Polon. et Bohem. Ord. Minor. sit discepta. Dat.
Cracovia dominica Oculi 1479.

(Orig. na perg. z pieczęcią wsiągłą -
w Cechu Cieślów Krakow.)

Johannes episcopus Cracov. (Cracovia dominica proxima ante festum
Conversionis S. Pauli apost. 1468) significat quod muratores,
Carpentarii et Lictores capellam in eulefia S. Francisci fratrum mino-
rum in ingresso de platea Circuli fraternitatis nuncupata ad val-
vam pitam administrant et fovent id est indulgentiam 40 dierum eidem
fraternitati muratorum carpentariorum et pistorum eandem
capellam visitanti permittit.

(Originat na pergaminie, pieczęć odwrócona)

Franciscus Marcus a Turri Venetus J. S. Prof. provinciar. Poloniae et
Bohemiae minister, daję przywilej (Cracovia d. 20 Martii 1532
civilibus carpentariis: Bartholomeo Arcerfi, Petro Brwieczymfki,
Stanisławo Zachwieja, Martino Kmoży, Joanni Jaroczyki, Joanni
Łacyko, Joanni Dziachno et Stanisławo na Kaplicę którą popa-
dali prope portam eulefia na odbywanie nabożeństwa z Bowigyskiem
co roku wico kwartał dawali 10 groszy Komwentowi franciszkanów,
przyjem mają Kaplicę pokryć Dachówką i wyprosić, daję
im tej pozwolenie grzebać się w Kofiecie

(Orig. na perg. z pieczęcią wsiągłą
powinny być podług) w piśmie napisanym

✓
notac. Fr. Marcus a Turri Venetus provincialis Poloniae et Bohemiae
przyprawił ~~przebiegiem~~ cieśli (carpentarij) w Krakowie
do wszelkich indulgencji za konn. S. Franciszka. (Craco-
viae d. 28 Januarii 1520)
(Oryg. na pergam. - pięćcy brak)

(Kaptlica S. Salomei) ✓ Dekret wydany przez Lejona Fontana audytora comitis
Elandii Ragoni episcopi Regii in regno Poloniae nuntii
Apostolicę, przyśladzący cieślom (carpentarij) Kaptlicy
w klasztorze franciszkanów w Krakowie, którą z dawna
posiadali. D. 15 Decembris 1606.
(Oryginal na pergam. z pięćcy większą na
złotym amarantowym) w pusze blaszanej.

✓ Proconsul et Consules civitatis Casimiriensis ad Cracoviam
~~recepit~~ recognoscunt d. 20 Maji 1644 quod Stanislaus
Kozienka lignifaber civis casimiriensis de villa Zabłotie
civitatis Casimiriensis haereditaria, condens testamentum
ultimae voluntatis sortem suam bonorum in villa civili Zabłotie
ad Andreas filiiastro suo resignavit.
(Oryginal na pergam. - z pięćcy pozmniejsz. dolepio-
ną, mniejszą sekretną czerwona kłosa Kazimierza
Jagiellończyka)

1652 ✓ Joannes Casimirus rex Poloniae (Cracoviae d. 14 Septembr. 1652)
egregie honestum Simonem Marzec fabri lignarium qui inter alia
publicae letitiae usibus Cracov. indicia superato turris ad aedes D. V. Mariae
circuli Cracov. rarae altitudinis fastigio (z powodu radości odebrania
Krakowa z rąk nieprzyjacielskich i przyjeźdu kłosa) vexillum triumphale:
le ferrumque vindex in hanc et illam partem quasi contra omnes regni
hostes vibrando, bombardamque explodendo cum fummo omnium spectantium
applausu, ingressum nostrum quodam modo condecoravit - suscepit in
numerus servitorum regis aulae artificum pozwała mu fabilem artem exer-
cendi sine contradictione seniorum et magistrorum, triumfować zwyciężi-
towanie, uwalnia go od ciężarów, podatki: przydykujący uwolnić i poddaje
go przydykującej magistrat Kowpniej; ^{in imieniu kłosa}
(Oryginal na pergam. z pięćcy większą kłosa, na
złotym tynku w pusze drewnianej z podpisem kłosa)

Cech cieslow

Sigismundus I rex Polon. (Cracoviae die dominico infra Octa-
vas festi Omnium Sanctorum 1525) volentes providere ut
ut magna campana nostra regia, quem Deo vere optans Virgini
Deiparae sanctisque ipsius ecclesiae Cracov. cathedralis et
regni nostri patronis fieri et illic appendi in turri inter alias
campanas fecimus possit facilius vatem in praecipuis festi-
vitatibus exhiberi et quia Sanctuarii in ecclesiae cathedr. Cracov.
in pulou communium campanarum eius tum aliorum officiorum
plurimum sunt distincti: hunc contractum per Severinum Do-
ner burgrabium castri Cracov. biensem et in Ozyez et Rapstyn
capitaneum magnum procuratorem et praefectum salinarum
Cracov. fecimus cum magistris et sociis contubernii carpen-
tiorum in civitate Cracov. et oppidis Casimiri et Cleparien.
degentibus: quod carpentarii ipsam campanam nostram pul-
sare debent incipiendo a primis vespereis deinde ad matutinum,
maturam et summam missas ac secundas vespereas festi nati-
vitatibus Domini Jesu Chr. item ad primas vespereas ad maturas et
summas missas festi S. Stephani proto mart et Joannis evang. S.
Trinum regum, Purificationis et Annunciationis S. Mariae. Item ad
summam missam sabbati in Vigilia Pasche ac ad matutinum, matu-
ram et summam missas et secundas vespereas Dominicis Resurrectionis.
Item ad maturas et summas missas ac secundas vespereas reliquo-
rum duorum festorum Resurrectionis D. Item ad primas vespereas et matu-
ras et summas missas ac secundas vespereas festi S. Adalberti, Sigismundi regis, Flo-
riani mart. et natalis S. Stanislai in mayo. Item ad primas et secun-
das vespereas ad maturam et summam missas festi Ascensionis Domini
Item ad primas vespereas matutinum maturam, summam missas et se-
cundas vespereas dominica pentecostes, ad maturas, summas missas et

V
(w 2 hiorae pag 36
pro polsttu)

seu nias vespere ferie secunda et tertiae Pentecostes. Item ad primas et secundas vespere ad matutina et summa missas festi s. Trinitatis et Corporis Christi. Item ad processione infra summa missam die Corporis Christi si pluvia non impedierit. Item dominica infra octavas Corporis Christi similiter ad processione infra summa missam si ipsam processione in die Corporis Christi pluvia fieri non permiserit. Item in Octava Corporis Christi ad processione tantum. Item ad primas et secundas vespere, matutina et summa missas festorum Nativitatis s. Joannis Bapt. Petri et Pauli apost. Visitationis, Assumptionis ac Nativitatis B. V. Mariae, Translationis s. Stanislai in Septembre, Veneslai, O. Sanctorum et Conceptionis B. V. Mariae sub poena unius festonis seu 12 gross. pro qualibet negligentia in pulsando commissa a magistris et sociis Carpentariorum per seniores ad eorum fraternitatem exigenda. Nos vero pro eorum fatiga in pulsando ipsis omnibus in commune unam marcam cum media de proventus et deposito: rio aleum provenientibus singulis anni quastalibus solvenda assignamus. Mandamus proterea Severino Boner ut oleum, fures, candelas, et alias res ad pulsus ipsius campanae et pro eius reparatione necessarias quoties opus fuerit ex magna procuratore subministret. Magistratui vero mandamus ut negligentes in pulsando si poenam pro negligentia solvere noluerint poena carceri puniat.

miejscu
(Original na pergaminie z pieczęcią wsię-
ca Koron. na łapnia) w purpie błękitnej z podpisem Łukasza
biskupa krak. podkanclerz.

✓
(w Zbiorze pag. 31) Consules civitatis Cracov. (Cracovia fer. 6^a post Octavas Corporis Christi 1583)
confirmant certos articulos in lingua polonica per seniores Carpentario-
rum Cracoviensium porrectos:
Kto chce mistrzem zostac ma prawo mieyskie przyjac, dac do cechu 4 gny.
ne armaty cehowq.
Abg zaden mistrz remiosta ciepielniwego niemial wiecej jedno dwie ro:
bowie trzech dos abiajac pod winy kamienia wosku na stuzb boiz.
mistrz ma uzyc ty ko jednego ugnia do 3 lat. Goy przyjmie ugnia a pnewy
iz jeden rok wolno na drugi rok drugiego a trzech roku trzech
przyjac
Gdyby ktory towarzysz przerobiwszy tydzien u mistrza, nieopowiedzialu by
iz w sobole przy ptacy niechial byc na drugi tydzien ma byc karan mytem
co za tydzien zarobi. A mistrz ktory by go chial pod kamieniem wosku.

Który towaru nie przyniósł w porządku do roboty ieden mistrz nie
ma miedzi roboty przez tydzień, a któryby mu mistrz dał robotę będzie karan
po kamieniu wosku.

Któryby mistrz nie chciał bywać na jehadykach będzie karan 6 gr. a który
by cieśla na pogrzeb albo żałobę nie przyszedł będzie karan 2 gr.

Któryby z towaru rymu cieślińskiego wiechu nie był: postug
nie czyni niema nemięsta robić: mają go panom burmistrzom tra:
konfickiemu, Kazimierskiemu i Klepańskiemu opowiedzieć.

Do potrzeby rzeszypolskiej miejscy zwołują czas przegody
ogniowej w sudy towaru pod winę kamienia wosku a mistrz:
wiechow pod winę 5 grzyw. stawie się mają, oprócz tych którzy
by przez zamknięcie miasta stawie się na miejscu kiedy by ogień
był z siekierami nie mogli.

Cieśle od Srodopostnej niedzieli do S. Bartłomieja nie mają na dzień
od roboty więcej brać mistrzowie tylko po 6 gr. topornicy po 4 gr. 5
a siekiernicy po groszy półtora. A od S. Bartłomieja do Srodopostnej
niedzieli mistrzowie po 5 gr. topornicy po 4 gr. siekiernicy po pół: (Obl. in Artij consul.
Crac. Tom. 25 p. 375)
czwarta grosza. A mają na robotę stawiać o wschodzie słońca, na
śniadanie odpoczywać pół godziny a na obiad godzinę a nie
mają z roboty schodzić aż o dwudziestej i o wtorej godzinie

(Oryginał na pergaminie, pieczęć na tafnie
pergamin. urwana.)

Stephanus rex Polon. (Cracovia d. 28 Augusti 1583) ad petitionem
fraternitatis seu Contubernii Carpentariorum Cracoviae, Casimi:
riae atque Clepardiae degentium confirmat bina privilegia pergame:
nea: Sigismundi I de anno 1525 (ordynacja odzwonieniu jak
wyżej) et Consulum Cracov. 1583 (artykuly cechowe jak wyżej)

nr 827

✓

(Oryg. na perg. Pieczęć Koronna na smurku białym, zółto, ro:
dowo niebieskim, Koronna) z podpisem Krol.
w puce białej. 1595

Sigismundus III rex Polon. (Cracovia d. 22 Augusti 1595) ad petitionem
contubernii Carpentariorum Cracoviae, Casimiri Clepardiae degentium
confirmat bina privilegia unum pergameneum Stephani I de anno
1583 (jak wyżej) alterum papyreum Consulum Cracov. poloniam sequens:
Burmistrz i rada miasta Krakowa (in praetorio feria 4ª ante festum S. Joani:
nis Bapt. proxima 1595) uwazając iż wielu do cechu nie należących pastani:
mistrzów się bawia i Hanowia aby żaden nie należał do cechu cieślińskiego
i nie robiąc u mistrza ani tej prawa miejskiego nie mając, nie śmiał ro:

✓

(w zbiorze pag. 33)

(Oblat in laticor. crac. Tom. 30° pag. 214-216.)

bić w mieście i po bregach, lez aby był zabrany przez urząd i Karany.
Każdy któryby chciał mistrzem zostac ma dac przy przysięcin bęgrzywn
do skrynki cechowej
Ponieważ tenże cech ma kaplicę cehową w kościele franciszkańskim
ma każdy mistrz co świędnie dac po 2 gr. a towarzyszy po 1 gr.
Każdy mistrz z towarzyszami w przyszłości każdego roku na dzień Ś.
Trojcy ma przyci do zgromadzenia cechu i tam mają owe świędnie
płaty złożyć na ozdobę kaplicy cehowej. A którzyby do cechu nie
przyszedł pnaprednie do cechu kamień wosku.
Który by z mistrzów gdy będą obeftani do cechu nie przyszedł da kary 6 gr.
Czeladź ma z roboty nie o dwudziestę, wtorej lez o dwudziestę.
Trzeci godzinie schodzić tak lecie jako i zimie, godzinę jedną
na objad sobie zostawiwszy.

mniejsza, na
(Oryg. na pergam. z pieczęcią niebieską, ceglato,
złoto zielonym fymurku wstęga) z podpisem
Krol w purpurze mofirze. z ozdobami malowan.

Sigismundus Rex Polon. (Cracovis d. 13 novembr. 1605)
confirmat privilegia: Stephani regis de anno 1583 (jak wyżej) et
Consulum Cracov. ordinationem de anno 1595 polonicam (jak wyżej)
pro contubernio Carpenteriarum et insuper ~~ad petitionem~~
seniorum eiusdem contubernii Cracov. statuit aby każdy który chce
zostac mistrzem zapłaci do cechu 10 grzywn. i aby ci ciele aliaż
komicznicy którzy na bregami wstęgi chcą robić statki. dawali do
cechu 6 grzywn. i aby pastarzów za pomocą urzędu ~~do imali~~
i Karali.

(Oryg. na pergam. z pieczęcią Kor. wstęga
na fymurku białym - złoto zielonym) z napisem
w purpurze mofirze i podpisem Krola

Przyj. po taci
wstęgi po pol.

Michael Rex Poloniae (Varavia d. 3 Aprilis 1620) potwierdza
powyższy przywilej Sigismundi III (Cracovis d. 22 Augusti 1605)

(Oryg. na pergam. fol. kart 4 z pieczęcią
Kor. na fymurku perłowym wstęga) w purpurze białej
z napisem mofirze i podpisem Krola

✓ Joannes III rex Poloniae (Cracovis in Conitu Coronationis d. 25 Martii
1626) potwierdza powyższy przywilej Krola Michała 2 r. 1620.

(Oryg. na pergam. fol. k. 4 z pieczęcią Kor. wstęga
na fymurku perłowym wstęga) z napisem mofirze i podpisem Krola

✓ Augustus II rex Pol. (Varavia d. 11 Julii 1726) potwierdza powyższy przy
wilej Sigismundi III z r. 1605.

(Oryg. na pergam. z ozdobami malowan. i z napisem
z wielką pieczęcią wstęga na fymurku różowo białym) z podpisem
w purpurze białej Krol

Cech cieślów

- Stanisław Witowski chorąży Łęczycki wielki radca Krakowski, bochenński, niepołomski nowotański, kreczowski starosta (na zamku Krakowskim dnia 8 Lipca 1627.) z powiniąć Urzędu Wielkorszadawczego który ma władzę nad temi rzemieślnikami (t.j. cieślami) za częstą skargą ludzi na rzemioło cieślskie wezwaniem do siebie mistrzów cieślskiego Krakowskiego, którzy się na towarzysze rzemioła swego na ich swawole i nieposłuszeństwo składali, racym urzyszyć uchadzkę generalną tak z mistrzami jako i z towarzyszami w Krakowie, w Kazimierzu, w Kleparzu i w miejscach różnych tym miastom podległych pod rozmaitemi jurysdykcjami międzykajscemi urzyszyć takową ordynację między nimi:
1. Rzemioło cieślskie, trawskie i dychtarskie przechodzi wiele innych bo żaden bez mieszkania, budowania domów, statków różnych wodnych do upustów należących i tarcie drewna na nie także i dychtowania ich żaden obejść się nie może, przetoż porucznając od chwały Bożej mistrzowie i towarzysze mają co niedzieli bywać na mszy św. w kaplicy w kościele S. Franciszka przez prołki ich fundowanej i na każdy kwartał dać do skrynki kaplicznej mistrzowie po 2 gr. towarzysze po 1 gr.
 2. Gdy który umrze mają mistrze i towarzysze być na pogrzebie i żałować pod karą na mistrza gr. 6 na towarzysza gr. 3.
 3. Towarzysze mają przynajmniej raz w miesiącu bywać w cechu gdzie im mistrze mają dawać naukę jako się sprawować powinni.
 4. Towarzysze cieśle, trawcy i dychtarze co około budynków jako i statków wodnych wiszą i około dychtowania robia mają mieć własną skrynkę i do niej co kwartał składać po 3 gr. tę skrynkę mają w swej moły mieć 2 mistrzowie i 4 obranych towarzyszy, pomiędzy którymi jednego obracają z dychtarzem. Ta skrynka ma być o jednym zamku i o 4 klodkach od zamku ma mieć mistrz klucz a od klodki 4 towarzysze. Jednego z nich mają być obracane na podobieństwo kiedy 2. Procy którego chorobę złoży albo mu się trafi na robocie obrazić, albo z przypadku poraniony będzie bądź przez przypadek ogniowy albo powodzi albo powietrzną chorobę lub gdyby z stufynej przyczyny do ubożstwa przypadek, mają takowego towarzysza ratować a on jeżeliby to być mogło ma rękę później wrócić.

5. Profili tej towarysze aby mogli mieć swoj własny cech schadzki i własne artykuły, których pozwolenie i aprobatę obiecaliśmy się do Króla przysyłać.
6. Aby na roboty zamkowe dostawali towaryszowie umiarkowanych, ma być jeden rejestr u p. podzięczego, drugi u przykaza a trzeci u mistrzów starzych u którym mają te roboty zamkowe porządkie pisać i kolejno odprawować, nie wyciągając od mistrza większego salarium nad to jako na zamku zwykli pisać.
7. Co do płaty najwzrostniejszemu towaryszowi nie ma być więcej pościepowano tylko i zt. na dzień młodszyemu po gr. 24, trzeciemu towaryszowi po gr. 18, młodszyemu po nim gr. 15 na ostatkiem najmłodszyemu to jest chłopcu gr. 12. Także od S. Michala do wielkiej noży na starzego towarysza gr. 24 na drugiego niższego gr. 18 na młodszego gr. 15 na najmłodszego gr. 12.
8. Trzaski które przynależą schodzić z roboty i z pod piekiery które się mogą zawrzeć w firmie we dwa toki.
9. Mistrz i towarysze mają przychodzić na roboty od wschodu słońca na śniadanie mają mieć odpocznik godzinny, na obiad drugiego a na śniadanie mają mieć odpocznik godzinny, na obiad drugiego a to na śniadanie ma być rozumieć od wielkiej noży do S. Michala. Od S. Michala na śniadanie półgodzinny na obiad godzinny mają mieć odpocznik i z roboty schodzić po 22 godzinie. Od S. Michala mają robić do 23 godzin.
10. Towarysze póki przy mieście są nie mają odchodzić na wieś na roboty: przyjeżdżają u mistrza roboty powinien robić przynajmniej 2 niedziele nie odchodząc pod utraceniem myta tygodniowego: a gdyby inni mistrz dał mu roboty ma być karany winą i grzywną i kamieniem wosku. Nie mają mistrz celadzi sobie celadzi odmawiać i drożej pisać.
11. Towarysze powinni w poniedziałki robić i poświęcać na zapłatę a któryby nie robił nie ma mu być robota dana przez cały tydzień: toż samo gdyby się przy robotach upił. Za trzeci raz gdyby się tego dopuścił ma być karany winą 2 grzywny i wzięciem dwóch dni: 2 tydzień win jed na grzywna pojdzie do krzyżki mistrzowski, a druga do towarysza. Mistrz za piątko gdyby nie robił materys z budownika w poniedziałek ma być karany kamieniem wosku.
12. Gdyby się na mistrza pokazało iż by przy robotach ludziom po kryjomu zabierał goty lub gwoździe, ma być z niemostu zrzucony a towarysz ma być karany dwiema grzywny i wzięciem 2 niedziel.
13. Gdy się defek trafia nie ma towarysz od samej roboty odchodzić bez opowiadzenia się mistrzowi aby mu inna robota obmyślił pod straceniem myta tygodniowego.

57

$$K =$$

11

2m
leand
ref=

225
 226
 227
 228
 229
 230
 231
 232
 233
 234
 235
 236
 237
 238
 239
 240
 241
 242
 243
 244
 245
 246
 247
 248
 249
 250
 251
 252
 253
 254
 255
 256
 257
 258
 259
 260
 261
 262
 263
 264
 265
 266
 267
 268
 269
 270
 271
 272
 273
 274
 275
 276
 277
 278
 279
 280
 281
 282
 283
 284
 285
 286
 287
 288
 289
 290
 291
 292
 293
 294
 295
 296
 297
 298
 299
 300
 301
 302
 303
 304
 305
 306
 307
 308
 309
 310
 311
 312
 313
 314
 315
 316
 317
 318
 319
 320
 321
 322
 323
 324
 325
 326
 327
 328
 329
 330
 331
 332
 333
 334
 335
 336
 337
 338
 339
 340
 341
 342
 343
 344
 345
 346
 347
 348
 349
 350
 351
 352
 353
 354
 355
 356
 357
 358
 359
 360
 361
 362
 363
 364
 365
 366
 367
 368
 369
 370
 371
 372
 373
 374
 375
 376
 377
 378
 379
 380
 381
 382
 383
 384
 385
 386
 387
 388
 389
 390
 391
 392
 393
 394
 395
 396
 397
 398
 399
 400
 401
 402
 403
 404
 405
 406
 407
 408
 409
 410
 411
 412
 413
 414
 415
 416
 417
 418
 419
 420
 421
 422
 423
 424
 425
 426
 427
 428
 429
 430
 431
 432
 433
 434
 435
 436
 437
 438
 439
 440
 441
 442
 443
 444
 445
 446
 447
 448
 449
 450
 451
 452
 453
 454
 455
 456
 457
 458
 459
 460
 461
 462
 463
 464
 465
 466
 467
 468
 469
 470
 471
 472
 473
 474
 475
 476
 477
 478
 479
 480
 481
 482
 483
 484
 485
 486
 487
 488
 489
 490
 491
 492
 493
 494
 495
 496
 497
 498
 499
 500
 501
 502
 503
 504
 505
 506
 507
 508
 509
 510
 511
 512
 513
 514
 515
 516
 517
 518
 519
 520
 521
 522
 523
 524
 525
 526
 527
 528
 529
 530
 531
 532
 533
 534
 535
 536
 537
 538
 539
 540
 541
 542
 543
 544
 545
 546
 547
 548
 549
 550
 551
 552
 553
 554
 555
 556
 557
 558
 559
 560
 561
 562
 563
 564
 565
 566
 567
 568
 569
 570
 571
 572
 573
 574
 575
 576
 577
 578
 579
 580
 581
 582
 583
 584
 585
 586
 587
 588
 589
 590
 591
 592
 593
 594
 595
 596
 597
 598
 599
 600
 601
 602
 603
 604
 605
 606
 607
 608
 609
 610
 611
 612
 613
 614
 615
 616
 617
 618
 619
 620
 621
 622
 623
 624
 625
 626
 627
 628
 629
 630
 631
 632
 633
 634
 635
 636
 637
 638
 639
 640
 641
 642
 643
 644
 645
 646
 647
 648
 649
 650
 651
 652
 653
 654
 655
 656
 657
 658
 659
 660
 661
 662
 663
 664
 665
 666
 667
 668
 669
 670
 671
 672
 673
 674
 675
 676
 677
 678
 679
 680
 681
 682
 683
 684
 685
 686
 687
 688
 689
 690
 691
 692
 693
 694
 695
 696
 697
 698
 699
 700
 701
 702
 703
 704
 705
 706
 707
 708
 709
 710
 711
 712
 713
 714
 715
 716
 717
 718
 719
 720
 721
 722
 723
 724
 725
 726
 727
 728
 729
 730
 731
 732
 733
 734
 735
 736

✓ 823/6

827.

*) w oblatie r. 1590

Wysłać r. 1600
na okładzie
(Oryginał na pergaminie)
półkę wiskę na
frynku zielonym)
z podpisem król.
w purp. blask. z napisem
na.

830/1 Creladzi V
(Oryg. na pergaminie,
fol. kart. 4. z pie.
złoty na frynku
porcelanowym)
z podpisem
król. pieczęć w. kor.
w purp. blask.

830/6 Creladzi V
Oryg. na pergaminie,
z podpisem król. pieczęć
koron. mniszka
w purp. blask. na
frynku

przy urzęd zamkowy pod winą 30 grzywien. 2) Schadzka towarysow
ma się odbywać w dworze miejskim zwanym z dawna dworem ciepielkim
przy parach mistrzackich, a który by się przeciwit na być karany 2
grzywami i 5 dniędzeniem. 3) Który by chciał mistrzem zostać;
przyjęć jaką robotę konieczną ma przyjęć miejsce prawo, dać do
frynki cechowej 20 grzywien i kolejną sprawić 4) Majster powi-
nia chłopca w 6 niedzielań cechowi opowiedzieć i wpisać i dać 1 zł
do frynki cechowej pisanzowi gr. 6. postowi gr. 3 po 3 latach ma
być wyzwoleony przy wyzwoleńni da do frynki 3 zł. i rok u
mistrza robić za zapłatą

d) Joannes Casimirus rex (Cracoviae d. 31 Decembris 1660) confir-
mat privilegium Vladislai de anno 1633.

e) Joannes III rex (Cracoviae d. 12 Augusti 1683) confir-
mat privilegium Joannis Casimiri de anno 1660

(na okładzie
mylacie 1680) (Oryginał na pergaminie, z pięćdziesiąt wiskę
na frynku czerwonym wetnianym mniszka)
1) Oblat in libr. inscript. officii Consul. cracov. d. 20 Novembr. 1683 Tom
45 pag. 666-672)

zarząd stawny majster z chorzenie wystawit w zimie 1409 dywina sztyku
most na todziach przy kisle pod Łockiem dla wojska polskiego i ggrnego
na koryzki. (D. Ługoz, Lib X)

Joannes Casimirus rex (Varsoviae d. 7 Julii 1662) consulibus cra-
cov. mandat quia Stanislaus Mikulina, Stanislaus Hlacz et alii
lignifabri magistri cracov. socii lignifabrorum in usu contubernii
impediant et aliud secundarium contubernium sociorum constituere
proponunt, praecipue vero articulum 19^m Ordinationis per d. Stanis-
laum Witowski realliferum lancie laevipendunt, ut hos magistros
ad observanda privilegia antiqua et ordinationes adstringant.

(Libr. inscript. consul. crac. l. 1683 Tom 45 pag. 674-675)

Cech ~~cechu~~ ciesielski.

Rejestr wpisowania braci cechu ciesielskiego Krakowskiego
na magisteria 1653. - 1804. i aktów cechowych (ms. in fol.)
(nr 831)

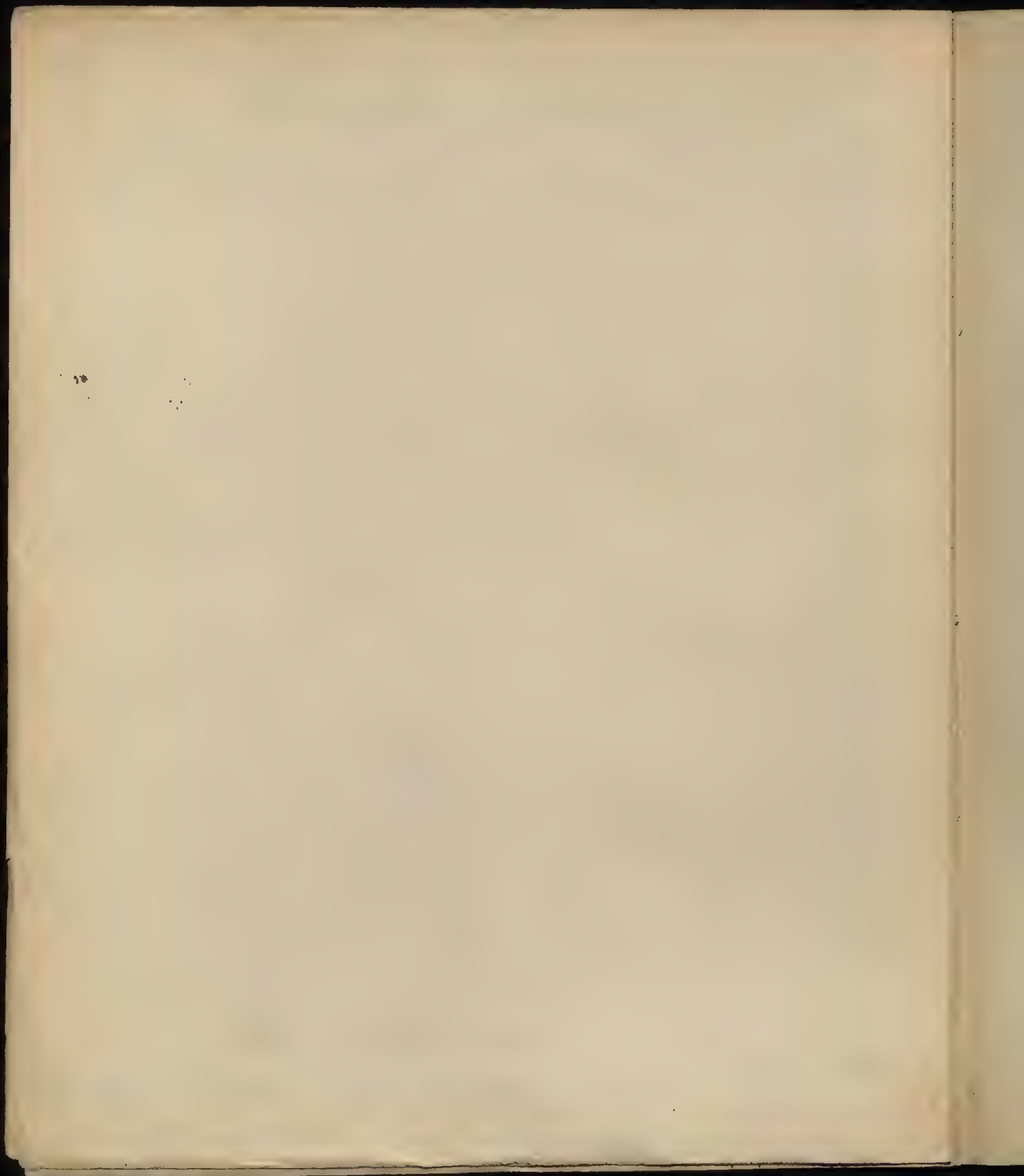
R. 1659 d. 15 Junii przyjęty do cechu ciesielskiego Stanisław Smot-
kowicz ze wsi Sierakowa rurmistrz miejski. Dał towarzyskie:
30 4flor. Wyzwolonego 4flor. Pijarzowi 2flor. Na magiste-
rię na dać gnywien 20 muszkiet na wież, prochu pół-
kamienia, kolacji dla braci (tyle co wbyły ptauli)

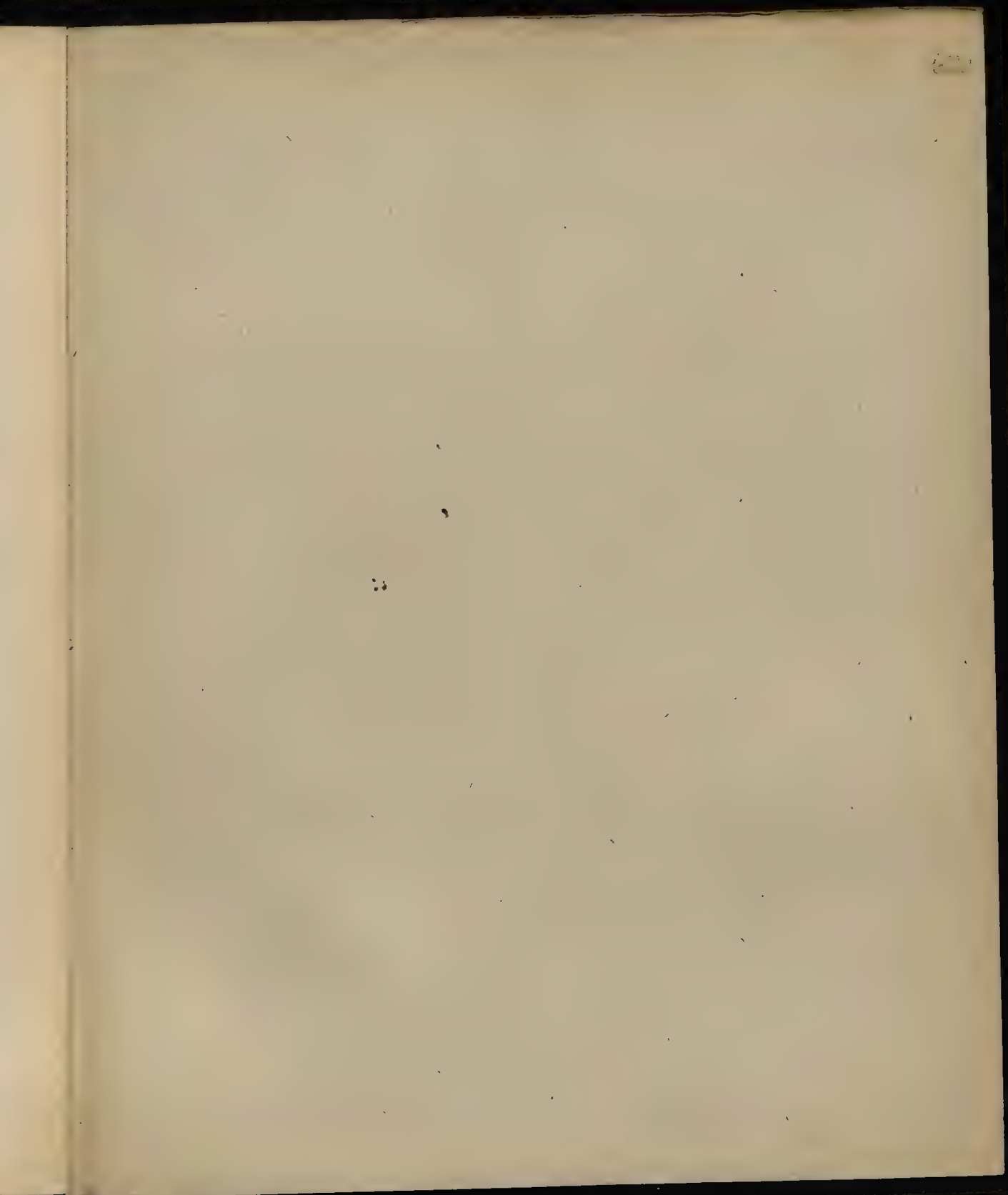
1711 Szymon Zachimiowicz ^{prymas} i Jan Lubkowiez podprymas cechu ciesielskiego
oraz Podprasbi cechowy i Przyjaciół mistrz (stał 4)

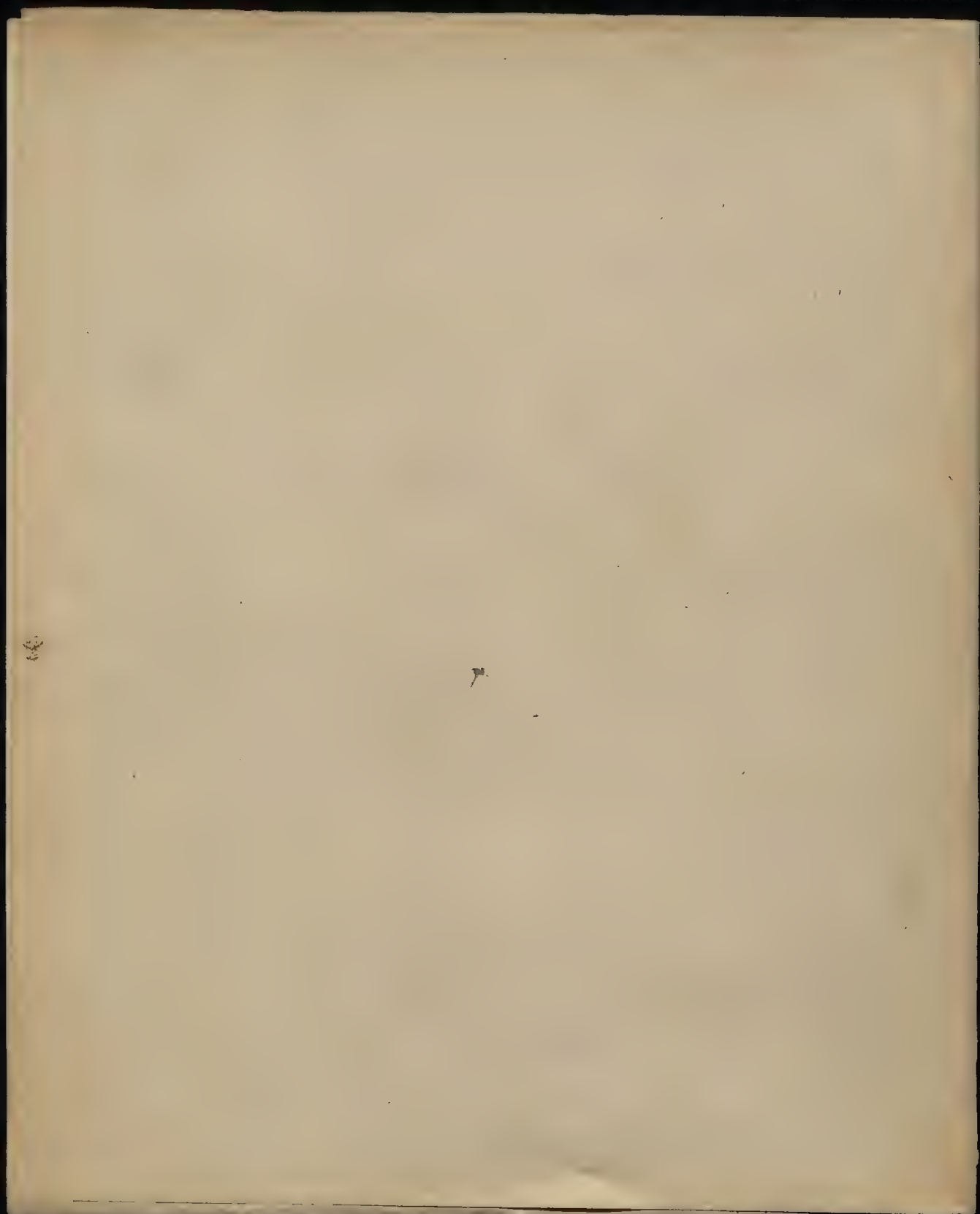
Inwentarz cechowy: Pięć dziesięć staroswieckich 10, Przywilejów 15. Książka
zapisu czeladzi, Książka dutorum, Pięć frebna, Pięć żelazna

Komisja Królewska dobrego porządku dla miasta Kra-
kowa d. 10 Kwietnia 1747 przed którą produkowano Cechu
ciesielskiego Ordynance dawne od Zwierzchności r. 1583 i
1595 uftanowione a od Zygmunta III potwierdzone oraz Ord-
nacja Stanisława Witońskiego chorążego wojew. Krak. starostę
niepotom. nowotarg. z r. 1622 powaga Królewska approbowana
ukwała dla Cechu ciesielskiego następujące artykuły: 1) Ponieważ
Cech ciesielski co do Magistrów mających się na budowaniu
znazynie podupadł, tak iż jest tylko 7 magistrów (pomiedzy
którymi 3 dla starości starych), 8 czeladzi i 14 uczniów zony
mających a dotąd niewyzwolonych, ^{lecz} w cechu zapisanych, oraz
33 tak zwanych chłopów, w cechu nie zapisanych ani wyzwo-
lonych, lecz zony mających i wykonywanych roboty odprawiających -
więc nakazuje się, aby czeladź do magisterii bez wszelkiej opłaty
również i uczniowie na czeladź bez wszelkich trudności przyjęto do
1. Michala roku bieżącego. - 2) Na potem zaś mają się w Cechu Konten:

łowac' ptacz: Od zapisu ucznia 1zt., od wyzwolenia 8zt.,
od czeladnika wstępującego na Magisterią najprzód 20zt.
a potem ratami dwoje 14grzywien, co wynosi 44zt. 24gr.
- 3) Synowie majstrów lub biorący córki lub wdowy takowych
ptacic mają potowę opłaty. Percepta cechowa ma być nę-
wana na Światło Kościelne i Utrzymanie praw cechowych,
z niej co roku ma być zdana liczba. 4) Od Środoposia
aż do Ś. Mikołaja magister pracujący ma brać dziennie
1zt. 6gr., Czeladnik doskonały robący toporem 1zt., robia-
cemu siekierną 24gr., młodzie czeladź po 18gr., wyzwo-
lenie 15gr., uczeń 12gr. - Od Ś. Mikołaja do Środoposia
ma dziennie brać ptacy magister 1zt., Topornik 24gr.,
Siekierą robący 18gr., Młodzie 15gr., Podleszy 12gr., Uczeń
10gr. - 5) Bractwowie zawodu czynić niepowinni, niepowin-
ni więcej podejmować robot tylko na 2 warsztaty. -
6) Zakazuje się zabierać wiozy, staruznę, nowe kłose i
pozostałe od drzewa kawałce na własną potrzebę. Gdy drzewo
pod topór ciosać będą, wolno tylko jednemu czeladnikowi
albo chłopcu dla magaistra lub dla siebie nawiązać wiozów.
w postronek dwutokowy i to ma codziennie, pod winą 50grzywien.
- 7) Zakazuje się aby od czeladnika lub ucznia niewyzwo-
lony nie wazył się podejmować roboty bez wiadomości
magaistra. Przyjęty z wiozów czeladnik lub uczeń, niepowinien
się na cały rok od Magistra oddać. Świe wolno odmawiać
magaistrowi ucznia lub czeladnika od drugiego pod winą
14grzywien i 3 dni więzienia. Czeladnik albo uczeń swawolny
niechący się stawić w cechu, ma być przez Jurysdyk-
cyją miejską tapany i do więzienia miejskiego odstawiony.

Cech Cyrulików

6

Contubernium Chirurgorum Cracov. miało przywileje
1) Sigismundi Augusti Varsoviae ser. 29 ante fest. S. Jo:
hannis Bapt. 1570. 2) Sigismundi III Cracoviae d. 21 Maji
1592. 3) Vladislai IV Cracoviae d. 30 Martii 1633. 4) Joan:
nis Casimiri Varsoviae d. 10 Januarii 1649. 5) Michaelis Cra:
coviæ d. 10 Octobr. 1669. 6) Joannis III Cracoviae d. 20
Aprilis 1676.

August II przywilejem danym w Warszawie d. 23 Januarii
1698 i reskryptem w Warszawie d. 22 lipca 1699 szlachetnego
Jana Leopolda Szpeer chirurga dooru królewskiego mia:
nię serwitorem nadwornym i pozwala mu pty jako doł:
wiadczony chirurg wywiezić miednicę z herbem królew.
kim w Krakowie należąc do cechu cyruliczego Kra:
kowskiego. —

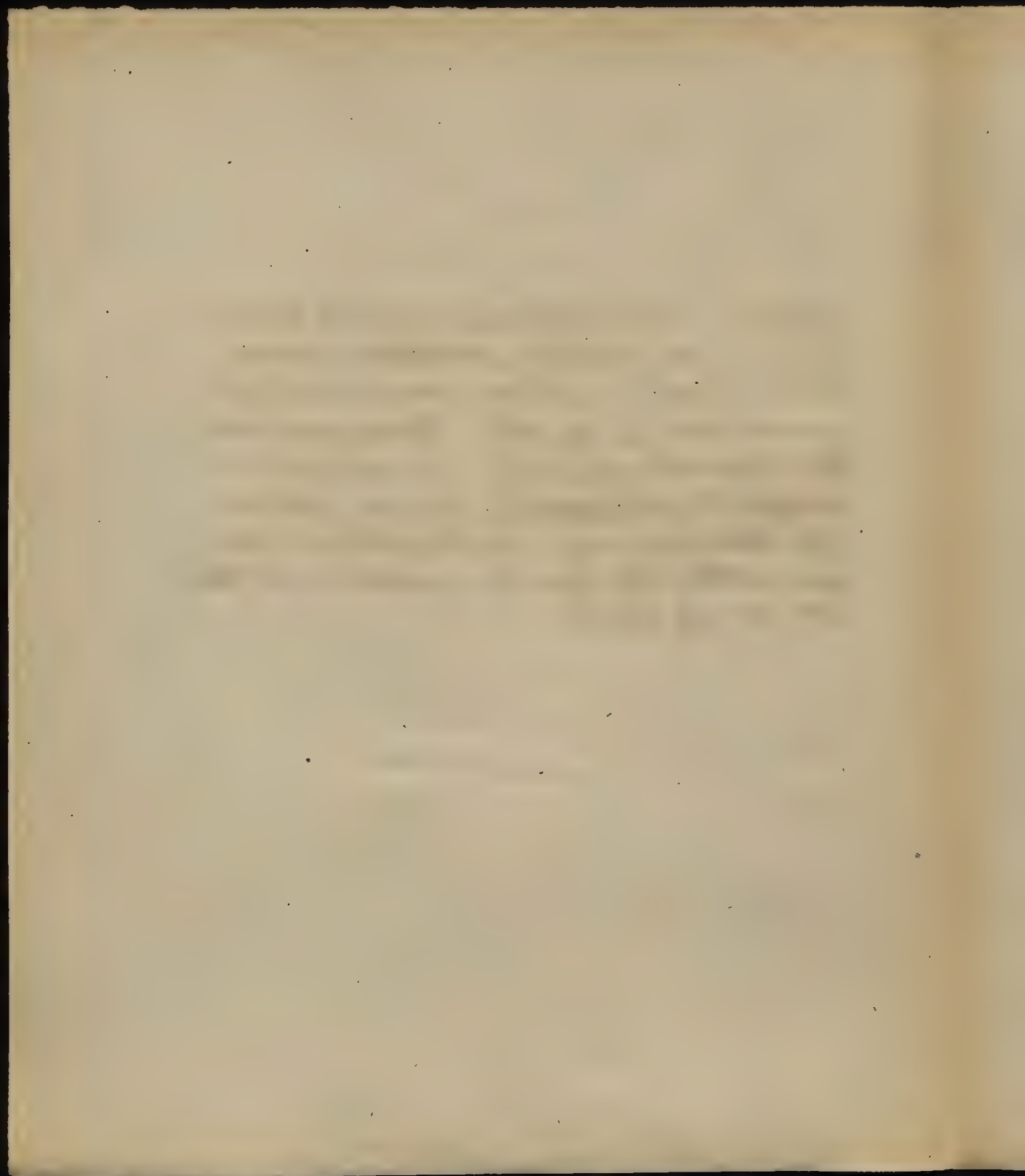
Imię tego Michał Ziaykowicz, Michał Wykierad, Piotr
Madejsi i Klemens Zarembe starci cechu cyruliczego
Krakow. 1700 zabraniali temuż Szpeerowi petycję cyru:
liczną i nawet go uwięzili nakazując mu aby się wpisał
do cechu.

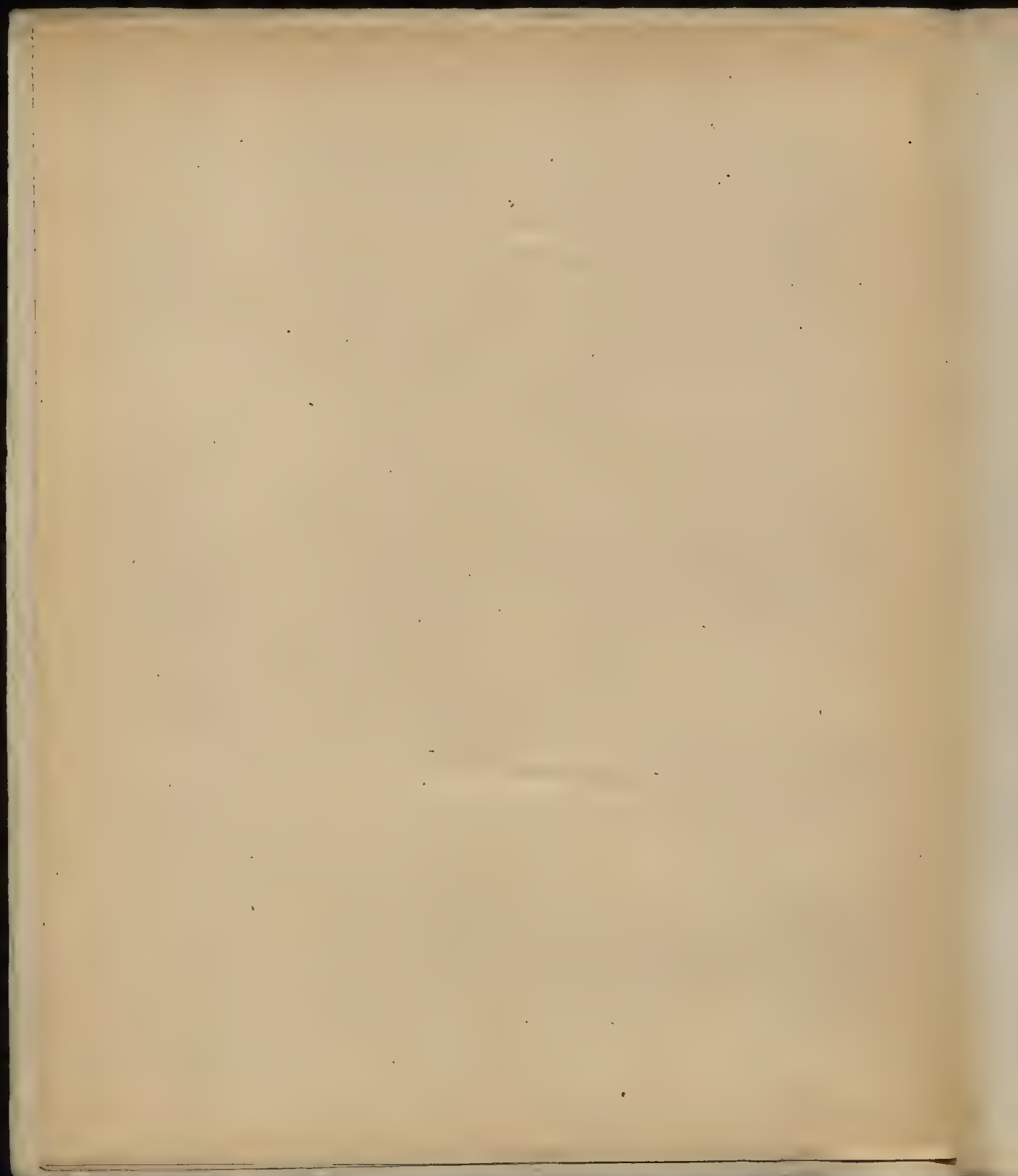
Burmistrz i rada miasta Krakowa (na ratuszu Krakow.
d. 29 marca 1638) widząc exorbitancyę cechu cyruliczego
Krakowskiego deputowali do rachunków cechu tego 2 starszymi
pp. Krzysztofa Naymanowicia Med. Dⁿⁱ i Andrzeja Piotrkow:
czyka J. U. Dⁿⁱ rajców; i aby wydatkom niepotrzebnym na potym
zabieźć wydali następną ordynacyę: Ci którzy się chcą wpisać
do Cechu mają według przywileju dać roztępnę, a Kolaucyja ma
kopiować 100 zł. najwiecej przyczem urząd m^{ie} moderować

mniej zamorinego. 2) Względem Oktawy mają dawać tylko
po 40 złp. pro usu confratrum pauperum. 3) Aby starci
nie wybierali większego Łoboru tylko tyle ile dają pp
Łoborcom. 4) Wydatki przy śchadzkach na wino okrom
kwartalnych śchadzek abrogują się, na których kwar-
talnych śchadzkach wolno tylko 4 garce popołitego
wina kupić; przyczem się abroguje rechowcy garniec
który trzyma w sobie kwart 8. Prywatnych gości nie
należy ex publico urządzać, także gdy z kolacyi
starci odprowadzeni bywają. 5) Na prywatne lites
nie należy czynić expens z kasy publicznej.
6) Do kasy mają być 3 klucze: dwa przy starstwach
a jeden przy pisarzu który ma siedzieć przed stotem
przy starstwach. 7) Co roku ma być czyniony rachun-
ek i urzędowi prezentowany oraz inwentarz. 8)
Ma zgodą wcechu parować.

(Acta consul. crac. msscript. T. 37 p. 78)

61
R. 1579 Starsi i młodzi mistrzowie rzemiosła barwiers-
kiego cechu krakowskiego w Krakowie i na Kar-
mierzu uchwalili przykładem innych miast, aby
uzniewie którzy się wyrwalają i towarzyszaniami zos-
tają nie sprawiali więcej kłopotu dla mistrzów i to-
warzyszów; lecz aby dawali do skrzynki mistrzom
2 zł. i Towarzyszom 2 zł. - a to dla zapobieżenia niez-
nym wydatkom które lepiej aby uzniewie na ochłofu
swe i na wraży obracali.

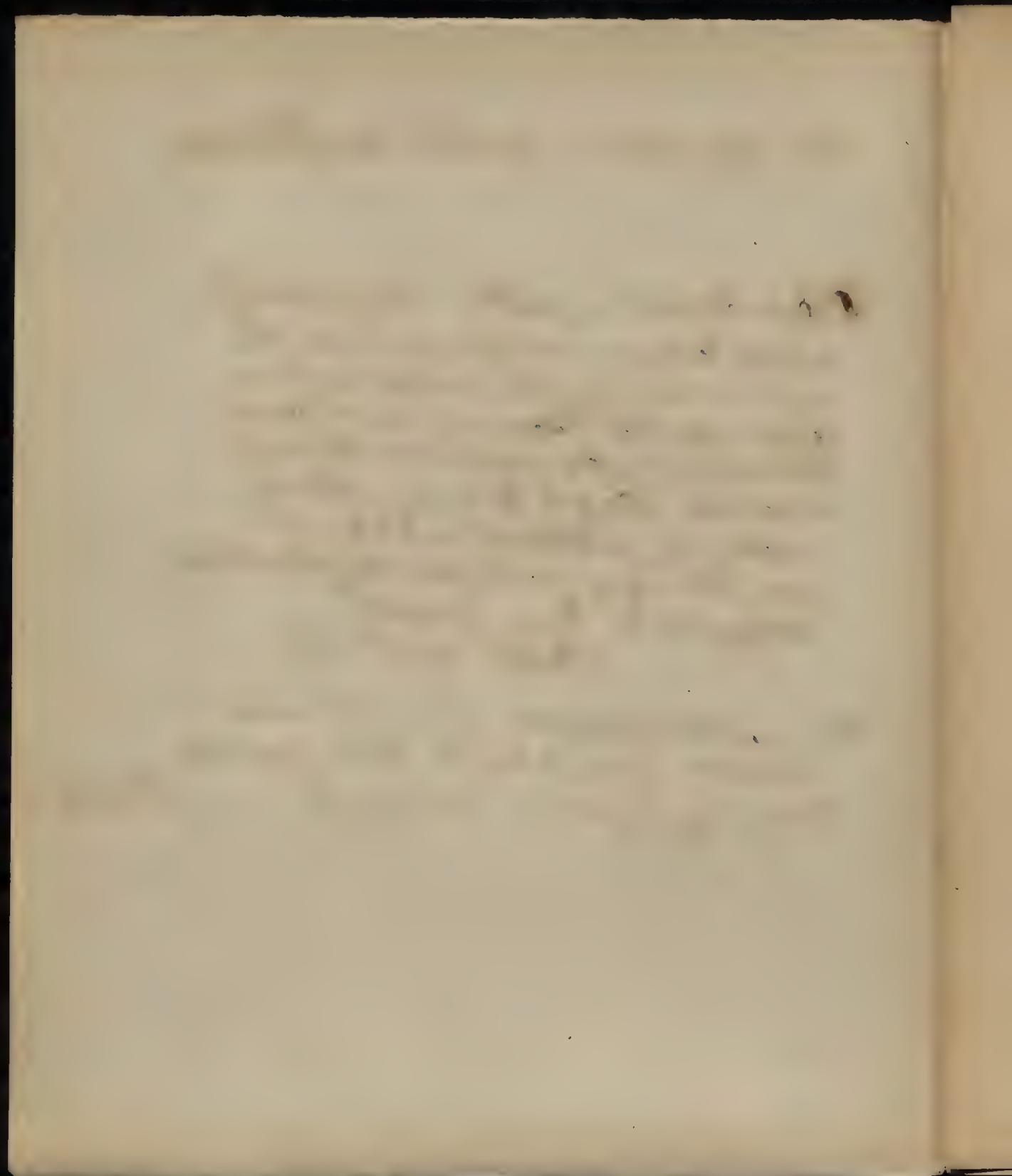

Cech czapników i kapeluszników (Lileatores)

1546 fer. 6ª Ante margarethae. — Rządy Krakowskie
na f. karg towarysz rzemiosła czapniczego z Ło-
wicza, iż w brew przywileju królewskiego danego
cechowi czapników w Łowiczu (in convent. general.
Piotrkow. fer. 6ª post Innocentii 1544) towarysze
w Krakowie zgadzają od towarysz z Łowicza
prześliznku (contubernale symbolum sive
propinatio pro recipiendis foris alijs Przerdniek)
zakazują na dal tegoż wymagać.
(Acta offic. consil. 1546)

Cech czapników Krakowskich miał przywileje królów
Kazimierza, Zygmunta Augusta, Stefana i Zygmunta III
Ustawa cechowa bez roku (za Władysławem IV) . . (w zbiorze ps. 103
(w bartykustach))

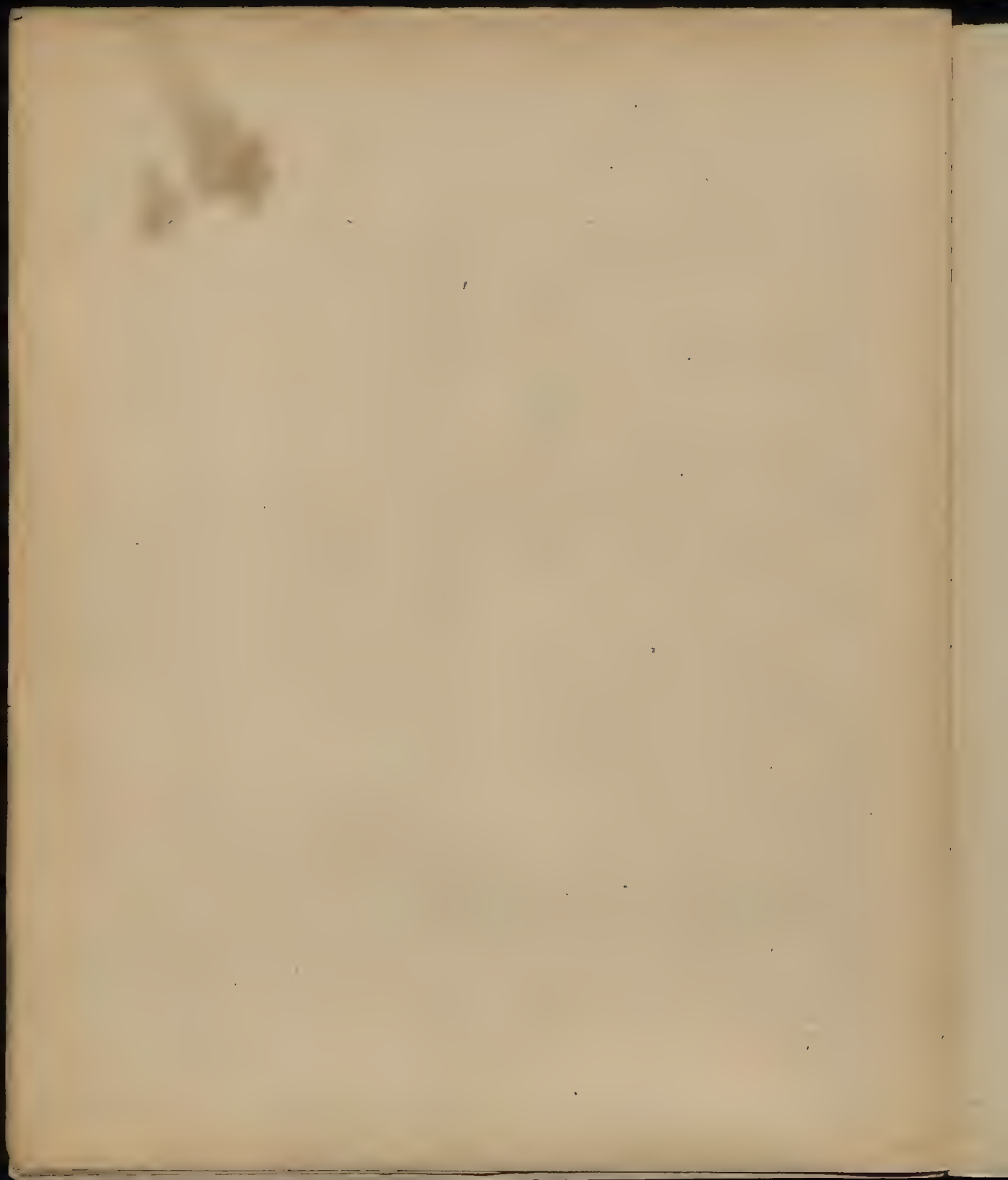
Cech czapników (pileatores)

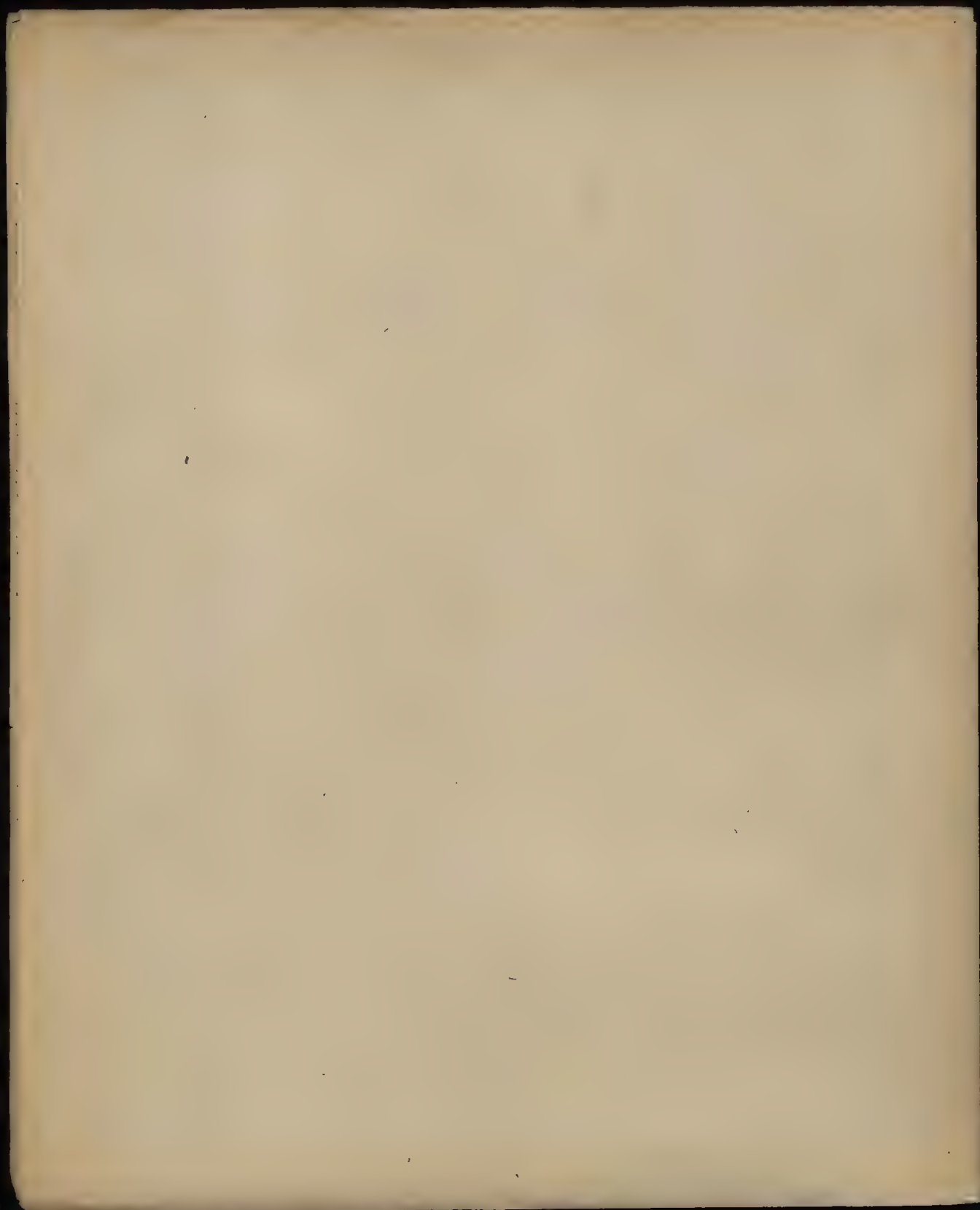
Czapnicy Krakowscy otrzymali przywilej od Zygmun-
ta III r. 1613 mora którego za kazano aby Kupcy i rzę-
dzi Czapek to jest Magierk i Kodpaków wszelakich
skąd inąd a zwłaszcza z Węgier Presburskich sprzedawali
w Kramach w Krakowie pojedynkiem na smieci, tylko
stem.

Consules cracov. (ser. 6ª post fest. Purificat. B. Mariae V.
1597) ad praesent. honest. Simonis Ostrowski et Adami Ru-
miencki seniorum Contubernii Pileatorum Cracov. appro-
bant sequentes articulos sancitos (polonice:)

- 1) Zamiast dawnego zwyczaju iż mistrz młody mający
sztuki robić musiał przez 4 dni podejmować 8 lub czasem
i więcej mistrzów: ma teraz każdy młody mistrz dać do
skrzynki cechowej 30 zł. i sztukę sam robić według opisanja
przywileja, a przy oddawaniu sztuki już być nagotować.
 - 2) Synowie mistrzowski nie mają żadnych pieniędzy dawać
do skrzynki cechowej, tylko miejskie prawo przyjęć i sztukę
robić. Toż samo i ten który córkę mistrzowską pojmie.
 - 3) Toż samo iż tego i tego towarzysza który pojmie wdo-
wę rzemieślnika czapniczego.
 - 4) Gdyby przez nieopatrzność śmierć bądź wrocie bądź id
zasię powrócić morowego syn pozostał: więc wolno starszym
takie mistrzowskie syny wolnymi czynić od wyuzenia rzemieślnika.
- (Acta consul. cracov. Tom. 30 pag. 581-582)

Cech garbarzy.

8

Consules civitatis Cracov. (Actum in praetorio Cracov. feria 5ª post
Unicam Jubilate ante festum Philippi et Jacobi Epist. 1627) potwier-
dzają articulos boni ordinis oblatos per seniores contubernii
cracoviensis Sufficerdorum:

3 mistrze starsi i młodzi namiesta brzozonogarbarskiego cechu
krakowskiego zgromadzeni dla zachowania dobrego rzędu między
sobą przychylając się do porządków swych przodków w r. 1600 uczyn-
ionych następnie zgodnie ustanawiają artykuły:

1. Każdy mistrzowski syn tutejszy ~~do cechu~~ po przyjęciu prawa mieś-
kiego chce mistrzem zostać, aby się pokazał w remasle swym
być doskonałym powinien sztuksę robić to jest skóś dobrych woto-
wych 12 które mu z cechu będą podane, swym kosztem dobrze wa-
rownie wyprawić powinien czego starsi doglądać mają, a gdyby
przywyprawił jaką wadę upatrygli, podlegać będzie karaniu.

2. Każdy niebędący synem mistrzowskim wstępując do cechu na
miejskie prawo przysięga jakże wstąpić mieć, o przyjęciu ^{z brata} do cechu przez
2 mistrzów którzy już starzymi bywali zgodac, ostępnego 4 grzywny
dać i na kupienie hakownic i innej armaty 2ł. 20. Kamień pro-
chu kul 200, a z osobna na insze potrzeby cechowe 20 zł odstąpić
i sztuksę wystawić to jest wotowych skór 24 dobrych z cechu sobie
wydanych kosztem swym dobrze i warownie wyprawić. - Któryby
zaciorek mistrzowski lub wdowę po mistrzu pojął takową sz-
kę miał Folge iż tylko połowiś podatków odda jednac całą sztuksę
24 skór dobre i warownie wystawić powinien.

3. ~~Każdemu~~ ^{uynia} ~~zadnemu~~ ^{mistrzowi} młodziemu ~~niegodzi się~~ ^{uynia} ~~mistrzowi~~ ^{uynia}
aby w przod całej zupełny rok mistrzem zastąpił w cechu był pod karą
wdowę. Zaden użen przysięga na wynuzenie skóry do roboty przykładać
sobie niema, wszakie na opatrzenie potrzebek swoich użyc się przez
lat 2 od sternów rogów i ogonów groź trzeci ma mu przynależec, a w
trzecim roku od tychże sternów, rogów i ogonów, połowę brać będzie

nr 301/5
mistrz 1627
oryg. na pergam.
pisane 23 wój
mi przyłączone
na papierze.
Dziwnie. po Tain.
ustawy po pol.

4. Żaden z mistrzów nie ma uczniowi pozwalać innej nagrody
niez wyżej opisanej i nie ma pozwalać uczniowi wyprawiać skóś
na uczniowską szronę, a by się uczniowie innych mistrzów nie
beztwili. Który by mistrz tego dopuścił zapłaci 5 grzyw. winny
które to artykuły uchwalone w cechu zwołanym d. 18 kwietnia
1627.

(Oryg. na pergam. z pieczęcią miejską przybitą)

(Pieczęć miejska okrągła wielkości 5^{1/2} złotowki
przedstawia bramę otwartą z 3 wieżami pod koroną
herbu Łacińskiego z XVII w.)

Cech garbarzy.

[n° 301/1]

Orig. na pergam.
pieczęć uniewna

[n° 301/2]

Kopia

2butwialy miej
scami niecypelny
na pergam.

Wladislaus rex Poloniae (Actum Myslicie dominico die proximo
Ante festum S. Bartholomaei Apost. 1423) significat quod licet
dudum Garbarzy nostri extra muros Cracovien. ante plateam Su-
torum nobis ratione census singulis annis 16 marcas et cutes sive
corrigiaolvere fuissent obligati: quum autem predicti Garbarzy
numero et profectu creverant: decernimus proinde ex nunc
pro ipsis 40 marcas in Civitate Cracov. in loco in quo alias cutes
suas vendere solebant edificare et erigere de quibus praefati
Garbarzy quotquod erint tam pro censu quam pro pellibus 40
marcas monetae polon. (videlicet singulis quatuor tempori-
bus 10 marcas) perpetuoolvere teneantur. Volumus etiam
quod Garbarzy de Kazimiria Stradomya et Eleparzo et alii
extranei qui alias singulis diebus libere cuttes suas in
Civitate Cracov. vendere consueverant solummodo una
die in hebdomada videlicet feria 3^a cuttes vendendi liberam
habeant facultatem et ne in domibus vendere praesumant
in praesudicium Garbariorum. Quilibet Garbariorum potest
mersam suam sive locum suae Stationis potest vendere obliga-
re, commutare sed sine detrimento census nostri.

(Inquit. orig. na pergam. bez pieczęci)

Powyszy przywilej potwierdza Zygmunt August (retrioria
in convent. general. d. 9 Januar. 1563) privilegium Rusficerdonum Crac.

(Orig. na pergam. bez pieczęci)

Henricus rex Polon. (Cracovis in conventu regni feria 6^a magna 1574)
confirmat privilegia contubernii rusficerdonum Cracov. Wladislaus rex
1423 ktorzym pozwała miel garbarzom 40 sztolow. Sigismundi I z
r. 1540 quibus datur facultas Cendonibus Cracov. institas regales in usum
vendendum cutium extrinitas non nisi coram senioribus vendendi
invariandi, tum etiam facultas liberae venditionis tam internis

nicoz
nful

[n° 301/3]

Sign. Aug.

1563. na perg.
podlepiomy pieczęć
sem z podpisem
Jana Oueskiego
Kancelarza
miejscu bract.

[n° 301/8] Orig. na

pergam. ze zlocemiami
podlepiomy pieczęć
z podpisem
Wl. Oueskiego
Kancelarza

Consules civitatis Cracov. (Cracoviae ser. 4^a post Pentecostes
1503). Considerantes multas quærelas contubernii cordorum
et edocti ~~esse~~ privilegio regio quod nullum elaboratum
coreum hic invohere debet nisi sit corearius: quum contuber-
nium futurum hanc constitutionem in detrimentum suum factam
esse contingeret quia ardoneis illis sufficientiam actuum
ministrare non possunt - ideo constitimus quod ea nunc
~~est~~ nullus rivenditor Cracovien. Plesard. et Casimir nullum
elaboratum coreum in jacturam cordorum Cracov. inve-
here ^{aut vendere} ~~audcat~~ vive in foro sive in alio loco exceptis foris annali-
bus seu mundinis. Ex aliis locis et ex aliis civitatibus homines
habebunt facultatem advehendi corei elaborati liberam, sed tantum
serius tertius vendere debent, quod vero in foris consuetis vendere
non potuerint id totum ex foro domum referre denuo tenebun-
tur sub amissione corei

(Brzyd. na pergam. bez pieczęci brack.

Władysław IV rex. (Warsaviae d. 22 Septembr. 1637) ~~Władysław~~ confer.
 mat privilegium polonicum: Zygmunt III (w Warszawie d. 3 Genwra
 1616) w skutek fchargi Melchiora Kraina i Wojciecha Widmana star.
 rych Cechu Czerwonych Garbarzow Krakow. iż pomimo iż pewną
 summa do fcharb. Wielkiegorządu od jatek swych Gabarze oddaje, jed-
 nak doznają wielką pnieffkodę w przedawaniu fchari od ludzi którzy
 do cechu nie należą: pnieff gdy Gabarze Krakowscy doftatek fchari
 wyprawnych mieć się podeymu, rozkazujemy aby raden z Gabarz
 obwych do cechu nie należących, pniekupniow, żydow i innych nieśmiał
^{do Krakowa} wozieć fchari wyprawnych procy, jarmarkow Krakowfkich z to jeft na
 S. Hanieftaw w maju, na S. Wit i na S. Michał i przedawac ani w mieście ani
 po przedmieściach na Kazmierzu, Kłepierz, Stradomiu, Podzamczu, Powi-
 ślu i wsiach okolicznych aż na mil 2 pod utraceniem takowych fchari kłó-
 wlasz ubarżom Krakowfkim zabierać. Wszakże garbarzom Kazmierfkim

(pismo 24 gm III
w polsce)
quibus ter utar ysa
II polio edict Jan
ymien Eicovias in
nventa Coronet. d. 17 febr
649) i August II Craxo
d. 19 Decemb. 1697 i co.
thien i pnia exenonog
nquielno obrym Jho
stowai w Krakowie
Kopnia 24 gm polsce
m. or. - obg Kunyqet
nem Kow Jhny i wro
kwe maj polsce
to cepu

między królów Władysława II
potwierdził Joannes
Casimirus rex Cracoviae przy Krakowie wolno w każdy dzień w domach swych na Ka-
in conventu regni cor-
nation. d. 10 Febr. 1646 mierzu przedawać a w Krakowie tylko we wtorek na miejscu
Augustus II Cracoviae zwykłym.
d. 19 Decemb. 1647 z dodat.

(Oryg. na pergam. bez pieczęci)
Którym naftę pływającą: 1) niewolno obywateli przedawać w Krakowie tylko pod ręką jarmarku między 2 ty-
godnie 2) pod ręką konfiskaty: podwójnej tary 1) gromadzić 2) obie osoby zakupywać skóry u regimistrów w Krakowie
mają od każdej skóry dać 3 grosze do cechu garbani, nie potrzebny kaplicy i oddać do cechu cehowego. 3) Garbani jako
mieszkańcy Krakowskiej wolni są od opłat celnych, wodnych i podwójnych. —

(Oryginal Jana Kazimierza na perg. z pieczęcią)
Sigismundus Augustus (Petriovis in conventu general. per. 23 post
1567) Samatibus Albicerdonibus in Subur-
bis Eerdonum extra muros Cracov. Designavimus certos comis-
sarios nostros revidendi fluvii minoris Rudawka dicti Faul-
rade a mole lapidea per Eerdoniam versus templum B. M. V.
in Arena furrentis cuius liberum usum Rubricerdonibus in-
terdixistis atque ejus aquam variis immunditiis infecistis.
Mandamus ergo ut coram commissariis nostris compareatis.

(Oryg. na papierze)

v Stephanus rex Polon. (Cracovis Sabbato in Vigilia Nativitatis
B. mariae 1585) decretum ~~de~~ appellacionis a sententia officii
Consulari Cra c. in causa inter Rubricerdoneos Cracov. actores et
Cordubanarios Cracov. parte ab altera ratione elaboracionis cu-
tium Zerba vulgo Borowka et quod Cordubanarii Cracov. nullis
aliis cutibus praeterquam caprinis ad conficiendum cordubanum
uti debent ^{esse} libera facultate easdem cutes Galassem albo Borowka
prout commodius poterint elaborare a quo decreto Cordubanarii
apellaverunt: Nos in iudicio relationum quum Artificium Corduba-
norum in Regno nostro novum et recens sit causam suspendi-
mus donec Magistratus Civitatis ne zapyta innych miast gdzie
w Kordubaniach czy wolno tamże Kordybaniom quosvis aliascutes
non tantum caprinas elaborare

(Kopia)

Cech garbarzy

Consules civitatis Cracoviensis (Actum in praetorio Cracov.
Sabbato post Linerum 1600) approbant (60) ordinationes et arti-
culos boni ordinis per seniores et juniores Magistros Rufficer-
donum Cracoviensium in polonica lingua conscriptos:

1. Boraż być obrani 4 starzi cechu Czerwonnych Garbarzy.
2. Gdy urząd radziecki nowy obior starzzych, mają starzi na ten czas będący cech obestac pod pańską wina.
3. Gdy się zjedzą do cechu, starzi objawiożyć przyczynę obestania rozka:
29 wstąpić kim ustąpić, a zostawiać sami i wezwawiać z ustępku jeździ
2 którzy przedtym starzymi byli wybiera na swe miejsce 4 nowych.
4. Tak obranym starzym złożyć przesiłki rachunek z wstępnego oddadzą
apparatu, privilegia, klucze.
5. Nowi starzi zagańszy sądy obioru Urzędniiki nowe kofielne i cechowe.
6. Starzi co 4 niedziele powinni sądzą gajiny miewać.
7. Powinności starzych będą: od prawowaci sprawy cechowe i o krywde cechowy.
8. Cechy gdy kto potrzebować będzie tak swojemu jak obremu, obestac powinni.
9. Biedobaty lub występnny w urzędzie karan będzie kamieniem wosku.
10. Mistrzowie którzy starzymi byli nie będą żadnych postug czynić
procy w pilnych sprawach prozjeni od starzzych gdy ich dozorcami budynków
11. Kto chce być mistrzem powinien będzie, jeżeli jest syn majstelski.
12. Przyjść prawo miejskie
13. Mieć wstąpić jatkę. Potem będzie prosić przez 2 mistrzów którzy
starzymi bywali aby był przyjęty za brata w cech da 21 gr. a na armatę
cechową 6 zł.
14. Ludzoziemiec ma przyjąć prawo miejskie, mieć jatkę, dać 42 gr.
i do cechu na armatę i pół ha ki 10 grzywien.
15. Który wdowę mistrzową lub córkę mistrzowską pojmie, da tyle co syn mistrzowski.
16. Postugi cechowe na rozkazanie starzzych czynić mają pod winą 1/2 kamienia wosku.
17. Ktoby tajemnie cehowe wynosił choi byleż, zonie wstąpić ma być od:
niecion do Urzędu radzieckiego na karanie.
18. Który by się swanył w cech lub swawola z cechu wyszedł da kary kamień wosku.
19. Ktoby się z bratem pobit lub nieuziowie przymówił, karan będzie kamieniem wosku.
Gdyby obestany na poqneb bez pozwolenia nie przyszedł, da kary 3 funty.
20. Ktoby się nie rzadu dopuścił albo nie rzadne ludzkie przechowywał ma być do
urzędu odniezion.
21. Mistrz, mistrzowa albo czeladnik gdyby podusz dozom Tajas starzym
karan będzie kamieniem wosku.

22. Któryby w Jurosto robił lub w jatłkach pnedawał da kamień wošku.
23. Któryby dla kupna cudzoziemskiego skóry kupował ma być odniesion do Urzędu.
24. Któryby ueladnika lub sługa drugiemu odmawiał, da 3 kamieni wošku kary.
25. Ktoby grał w karty, lub się upijał używał strojów nieprzyzwoitych lub jego żona potrzebą kłótnym napomnieniu karan będzie kamieniem wošku i siedzeniem tydzień na ratuozu.
26. Któryby zabawiał się na gwie lub pijanstwem w domu na noc nie był zapłacon pot kamienia wošku.
27. Gdy który brat na rynku skóry targuje a nieodszedłby dalej jako wóz furmański zastąpić może: ten brat co by go podkupywał za: płaci od każdej skóry pot kamienia wošku kary.
28. Gdyby który majster na rynku więcej niż 10 skór za kupił, powinien drugiego do kupna przysłać pod karą 1/2 kam. wošku od skóry.
29. Któryby na Wolnię więcej kupił a niż rozkaza wiechu da kary od każdej skóry kamień wošku.
30. Skór do 20t nie ma żaden więcej stosować jedno do pięciu ani więcej w jednych zotach jedno bopospolitych skór albo 300 skórów uelących.
31. Od każdej skóry kupionej u rzeźników żydowskich powinien każdy dać pot grocha do cechu, pod karą za 1^{sz} raz 3 kamieni wošku, 2^{ty} raz 6 kamieni wošku, 3^{ty} raz 12 kamieni wošku, 4^{ty} raz wrzuceniem z rzemiołka.
32. A który by się wargł więcej kłasi takowe skóry, wolno mu je zabierać a potowos na szyniel, drugą potowos na cech oddać.
33. A który by takich skór brać bronił, lub tych co doglą dają do domu puszczać niechiał karany będzie 5 kamieniami wošku a gdyby to czwarty raz uczynił ma być odniesion do Urzędu.
34. Skóry wyprawne któryby pnedawał w domu Szelwom, Pafnikom, Sadelnikom, Rymarzom, Kaletnikom, Siodła: rzom i infzym rzemieślnikom, gdy za kazało w Cechu będzie zapłacon karę 10 gnyarom na armatę cechową i mają mu być skóry zabrane.
35. Któryby dożatek więcej skór wynosił watafnych od drugiego brata a niż w cechu rozkaza według potrzeby targu, zapłacon od każdej skóry 4 funty wošku.
36. Nie może żaden brat w więcej jatłkach pnedawać tylko w jednej i nie ma tamże mieć więcej skór jak drugi brat.
37. Gdyby jeden drugiemu w pnedawaniu przeszkadzał karan będzie 1/2 kam. wošku.
38. Gdyby z jatka kupna z sobą wyniósł, karan będzie 2 kamien. wošku.

39. Dąb ma być kupowany porządkiem wedle miary jednej furze każdy mistrz osobno brzozy, osobno świerkowy; a kłoby zacząć więcej kupować karan będzie 5 kamieniami wosku.
40. Ryndy, sielcholeż mają także porządkiem każdy furę kupować pod karą i kamieniami wosku.
41. Kłoby mistrz, mistrzowa albo czeladnik ważył się wyprawiać skory szewcom, pasnikom innym rzemieślnikom robiącym rzemień, karan będzie 1 raz 5 kam. wosku, 2 raz 8 kam. wosku, 3 raz 10 kam. wosku, 4 raz utraceniem rzemienia.
42. Towarysze kłoby tu robić będą powinni mistrzowi, skory, wyra-
biać wedle wyroczni futernego dobrze to jest lutować, ^(klocek) szkiełkować, broniować, wyrobiwszy osuszyć, chłodego wyrzucić do jatek wynieść. Kiedy potrzeba mają inne roboty robić: kugły, ^(legę) deptać i sta-
wiać, drwa rąbać, rzezać, okolo ryndów wszelką robotę gdy je do młyna noszą i w domu je uprzątnąć, dąb zaosic, sielcholeż typić, kapno, popiół nosić, pod kotłem drwa za dnia zaszyć ukła-
dać, w warsztacie ogień czuwać i tam pilnować aż wygore. Za to mu powinien mistrz dać co kwartał 16 groszy i pozwoli mu przy każdym warku 2 skorki jatowice, i powinien mu dać wsuflskie cyota od skor, ogony, rogi.
43. Towarysz cyot wyrabiać nie będzie ale furze przedawać powi-
nien, skorek jatowiczych nie kupować indziej tylko na wytytnym miejscu w dworku wtorkowy pod kamieniami i może tylko 12 nich wyprawa w jacie sprzedać a nie więcej pod winą kamienia wosku.
44. Towarysz zaskanony od mistrza o nieposłuszeństwo karan będzie sędzeniem i kamieniem wosku, a gdyby towarysz przewiniłszy co z tą przyczyną odjechał nie usprawiedliwił się, mają mistrzowie za nim pisać by nigdzie nie mógł mieć miejsca azby się sprawił.
45. Towarysz, kłoby mistrzowi przymowił karan będzie sędzeniem i kamie-
niem wosku.
46. Wszakże mistrz gdy towaryszowi przymowi lub nadaje, karan nie będzie.
47. Towarysz sam siebie karać nie będzie ale kary dyfwe do mistrzów dnościć mają pod winą kamienia wosku.
48. Towarysz gdy do Krakowa przychodzi, ten mistrz do którego przyjdzie, powinien go prowadzić a niedziela ma pokazać w domu list
49. Uczeń który by się chciał uczynić u mistrza ma pokazać złata, poftu, dobrego rodu i mieć rękomin co zań rezygi będą, ma się uczyć złata, poftu, gi wszelkie podług wykazu, robic, w domu bez woli mistrza nie wychodzić koftek i gry żadnej nie grać pod karą sędzenia i 4 funtów wosku.
50. Gdyby się uczeń nie ~~zawo~~ dowiedział, i nie wyzwoliwszy oddał winni go i co zań rezygi dobrego rodu poftawić pod karą 30 złot. a jeśli by go dopiero po niedzieli poftawili ma się on uczeń znowu złata uczyć. A gdyby się

pozwanywszy z mistrzem oddalił i znowu chciał prężyć, na się
narowo użyć. Użyć będzie miał na swoje potrzeby u mistrza albo
od towarzysza jeżeli by z nim robił pierwszego roku grosz trze-
ci od Izternów, od Ogonów, od Rogów, trzeciego roku połowicz
i wolno mu było jedną przy Warchu wyprawić jeżeli się dobrze zachowa.
A który by mistrz z uczniami albo z towarzyszami wchodził w
umowę z strony rękostwa. Skury im kupował lub nieco im po-
powat, karany będzie po trzy kroci 6 kamieniami wosku, a gwar-
tym razem ma być urzędnikowi odniesiony.
(60) Mistrzowie wystąpi winę swe pieniężną odprawować
będą za wosk rachując po 2 grosze funt wosku.

(Kopia na pergaminie kart 8 in fol.
- z XVIII wieku - w Cechu Kordyban-
ników.) - (nota na nim że jest odpi-
sany in Codex Contubernali)

(In Act. Consular. Cracov. Anni 1600 pag.
522 - 526)

Sigismundus III rex Pol. (Cracoviae fer. 5ª post festum S. Mar. ✓
garethae 1588) w sprawie pomisdy Contubernium Corduba-
nariorum Cracov. actores et Contubernium Rufficardonum
Cracov. ratione exercendi artificii cutium varii generis
gdy ~~in~~ paszactores okazata testimonia civitatum Gedanensis,
Coloniensis, Lipsiensis, Olmuenensis, Viennensis et Pragensis
probantes quod liceat Cordubanariis non tantum Caprinas
sed et quasvis alias cutes idque tam Galla quam herba
Borowka vocata tinctura elaborare i. g. dy pars ad:
versa pokazata testimonium civitatis Vratislaviensis
probans quod ad conficiendum cordubanum cutes caprinae
caeteris sint aptiores et competentiores — nos itaque decre-
vimus quod Cordubanarii non tantum caprinae sed etiam
aliascuiusque generis cutes laborare debent. ~~et de~~
~~ab~~ ~~de~~ ~~de~~ Galla rive herba Borowka vocata illud tin-
gere possunt. Quum autem comperimus Cordubanum ex
vitellinis agnellinis aliisque pellibus confectum vilius
esse eo quod ex caprinis fit. ideo mandamus ut Ma-
gistratus Cracov. videat ne Cordubanarii Cordubanum
vilius pro praestantiori vendant sub poenam transgressionis.

= [Kopia]

Joannes Casimirus (Varsoviae fer. 5ª pridie festi S. Immanuel. ✓
concept. B. Mens. 7. 1651) w sprawie pomisdy Arvinarios
Cracov. actores et Rufficardones Cracov. citatos ratione cer-
tanum angarianum in emptione et venditionis corriorum
w której Magistrat Krak. wydał dekret aby rachowana była u
Garbarzy okotka rive turnus pnieuwo kłóremu dekretowi
Arvinarii (szelmy?) apellowali — Krol w śladach a szefoszkich

Taby krajac skory
na spinedaj ty kso Gar-
barom byto wolno i ab-
ty kso garbarom wolno by-
kunowac oile skory do on-
ty kso za odpowiedzialni co k-
bore w sprawie.

gdy starzy garbarzy Krak. Piotr Szubert i Jan Kranz
pozwani francji - powyższy dekret magistratu potwierdza
t.j. aby brwinarii sprzedawali tylko per turnum vulgo
okotka, aby im tylko garbarze po 3 skóry wyprawione sprzedawali
aby krajac skóry na sprzedaż czyli drobna sprzedaż tylko
u garbarzy była, aby brwinarii nigdzie indziej tylko
u garbarzy skóry nie kupowali. bo i ~~to~~ za dobroć ~~tego~~
wyprawy 1809.

(Oryg. na ~~pergamencie~~ papierze)

Daniel Henke advocatus Suburbii Cerdonum Cracoviensis
r. 1619. ^{skarany od} ~~cechu~~ cechu garbarskiego iż jako majster garbar-
ski kupił corties quercinas bez objawienia tego w cechu
- tajnie, co przeciw artykutom cechowym.

Garbarze sprzedawali skóry wyprawiane dopiero 1691

✓ 1707 Obym nie wolno skóry furowych na targu i u rzę-
ników kupować bez poprzedniego pozwolenia Garbarzy
a kłómy ^{od} kupując skóry u rzemieślników mają płać do cechu
garbarskiego po 3 gr. do cechu od skóry. Sprzedawać zaś
obym wolno skóry wyprawione dopiero sprzedawać za ~~wszystko~~
i to 2 razy w tydzień we wtorek i w piątek. Mandat
Augustawa Ernesta hrabi Dönhoffa podkomorzego
w. x. lit. generał lejtnanta wojsk austrojęm. gubernator
miasta Krakowa. W Krakowie d. 18 marca 1707.

(Oryg. na papierze)

✓ 1711 Jan Kępiński pułkownik wojsk kor. wielkorskiego
Krak.

cech garbary Krak posiadał przywileje powyższy od Wt:
 dyktawa Krola — r. 1765 skarga his czerwono garbarze iz ^{Kurdybanicami}
 dybaniki ankolwack podlug ustaw skury swe tylko (Kau =
 szem, szmatkiem, Borowkami, Dębionkami i Galasem
 wyprawiać powinni jednak wbrew przywileju Zygmunta
 III zakupują materjały tylko cechowi garbarskiemu przy:
 zwile Dąb tłuzyony, Sier kowy, Brzozyowy, Dębowy
 drogi i inni skory wyprawiają przy co ow materjał drogi.
 oraz skarga iz w kupowaniu fur owego towaru to jest skór
 wotowych, Jerowych, jątowiczych, chabelca kow, i cie:
 kęch ciepią garbarze wielka Krywda od przezkodników
 z wsi Skotnik, Mogilan, Zembrzye, Jordanowa, Fili:
 powie, Nowejgory, Sieprawa ^{Chelma} ~~Przez~~ co towar drogi. Także biewy nie.
 klony wyprawiali
 skory

Przywileje cechu garbary r. 1762. były:

- 1423 Włcisław. Krola Władysława Jagietty na 40 jatek
- 1562 Łomża Zygmunt August potwierdza powyższy przywilej
- 1616 w Warszawie ~~Od~~ Zygmunta III co do przezkodników
- 1649. Cracovia in conventu Coronat. Joannes Casimirus Con:
firmatis Privilegiis Ruficardorum Cracov.
- 1697 Cracovia d. 19 Decembr. Augustus II approbat
Confirmationem Contubernii Ruficardorum Cracov.

1777 Cech czerwono garbarzki skarga iz Kurdybanicy Krakowscy
 wyjednali sobie pozwolenie od magistratu sprzedawania towaru
 kurdybaniczego w 3 kramach otwartych w rynku mają już 5 kra:
 now otwartych podług gdy czerwono garbarze mają jatki obmurowane
 wane zamknięte na gruncie wielkorządów Krakow. od których jatek
 czynzą wtaczałoby te jatki mają wchod kramikami zastłonięte; preto postano:
 wili na jeszy 16 lutego 1777 wydać działy do tychże jatek kółtem cechu na przeciw
 ratusza: izba wrotowkiej, Krakowickiej

uprzążają oraz
 aby mając od r.
 1423 przywileje
 wraz z Dębnikami:
 mi - przy afors:
 Krywskich według
 dawnego przywileju
 ju niedługo ucehami
 lokowany był.

✓ Augustus II rex Pol. Varavia fer. 6^a in Vigilia festi Immac-
ulat. Conception. B. Mariæ V. de 7. Decembris 1725. wydaje
dekret w sprawie pomiędzy Contubernium Cordubanariorum
Crac. Auctores a Contubernium Rufficardorum Cracov. Citatoj
wydaje wyrok w sądach alrobofchich apelacyjny od dekretn
Rady Miasta Krak. Kordybanią skaza Gabary i z i
ci wazę fų rakupuwai skury i wywozić za granicę Lanftwa
i sprzedaja skury ~~czarno~~ czarno farbowane co tylko
kordybaniom wolno. Magistrat Krakowski wydał dekret
i z Gabazom wolno sprzedawać czarno farbione skury
- Krol potwierdza wyrok Magistratu dodaje i z ~~nie~~
wolno wyrabiać czarne skury gabazom jednak ~~nie~~
~~nie wolno im przyjmować do farbowania~~
nie wolno im przyjmować do farbowania

(Bryg. na pergam. 4 Kartach z pieczę.
uż wifzyc)

cech garbary

Stanislaus Augustus rex Polon. (Varaviae d. 11 Julii 1774)
confirmat privilegia: Augusti II de data Cracoviae d. 19 Decembris
1697 quibus confirmat privilegia Sigismundi III et Vladislai IV
contubernio Russicordum Cracov. data et: Constitutionem
boni ordinis seu ordinationis pro contubernio Russicordum
Crac. per Magistratum Urbis Cracov. d. 4 Julii 1767 datam
tenoris sequentis:

Proconsul et consules urbis Cracov. confirmant (in prae-
torio Cracov. Sabbato post festum Visitationis B. V. M. d. 4 Julii 1767)
articulos per magistros contubernii Russicordum Cracov. in
suburbis Cerdoniae fundo civili degentes praesentatos et ex
antiquis jurebus desumptos polonice: (O Magistrat boastynki)

Punkta do dobrego rzadu cechu Czerwono-Garbarskiego tak
dawnych ordynacyi magistratu Krakow w roku 1600 i 1627
cechowi nadanych, jako tej zokoliznosci czesnu nowozelbrane:
ma byc coroku 4 starzych obranych w soboty przed niedziela 3^{cia} po
3 Krolach. To jest na jełoy po ztozga przeszli starzi rachunki docho-
dow i wydatkow po wotowie w Kosiele S. Kerepana przed oltarzem
cechowym S. Mikolaja wdadza sie do cechu gozie klesknawszy po
modlitwie rozda pisarz cechowy kartki na wota
Co 4 niedziele ma byc sad gajny w cechu.

Gdy po odestania cechu sie nie jezda raptani magister kary 8zt byc:
ladnik byt. obcy magister 10zt.

Kto chce magistratem zostac ma byc ueladnikiem 3 lat i 2 jedne:
go magistrata i rok robic przytem pokazyac konfzasty i listy swe
gdzie sie ucyt oraz metryke dobrego i wolnego urodzenia.
miejkie prawo przyjac jakas wtafra miec, do skynki cechowej
wotnego byt. pisarzowi 2zt, pemu starzemu cechu 3zt. pod:

starzemu 2zt. zaplatcie i powinien nastepne futuki zrobic niektore
mu z cechu skory dadza: skor wotowych dobrych i cięzkich 3, Kowich 3,

Orig. na pot:
gam. 8 kart in
fol. 2 piarsas
miejka wota. gnu.
na poslowym
jedwab. pynurk.
po poslowu

(w Zbiorze
p. 39.)

jątownicz 1, cielszych 7, chabelek 1, korytowych 2, barania
i. Te skóry ma swoim kofetom wyprawić i w cecchu pokazać a
gdyby były skóry zepsute zapłaci Kasy 20 grzyw.
Magistrowski syn powinien tylko 2 lata być czeladnikiem i następne
sytuacji robić: 1) Skórę wotową aby była wyprawiona czarno
razem z której by mogły być podszewy dla szewców i na prostą robót
tę dla rymarzów i siodlarzów. 2) Drugą skórę powinien wyprawić
czarno na jucht dla siodlarza na wierzch taryty lub dla rymarza na
tłomoki albo szory. 3) Skórę powinien wyprawić na biało która powin-
na być przezręczysta na pół to jest jedna strona powinna być gład-
kowana gładka jak marmur, a druga połowa czarno która się
wład powinna dla rymarza na parafie szory i szdy pod rządk
jako też i dla siodlarzy do kulbak angielskich. 4) Skórę juchtową
krowią jedną która się wład powinna dla szewców na boty czar-
ne tak polskie jako i niemieckie. 5) Skórę na woskowane boty
dla żołnierzy i hajduków konwione. 6) Skórę krowią na
flintpasy dla żołnierzy i hajduków do karabeli i dla szu-
sarów jako też i na pasy dla Bractwa czerwono wyprawić.
7) Chabelek jeden wyprawić na firanki albo na matelgę
lub repet do obicia dla siodlarza. 8) Skórę cielszą wyprawić
i wychodzić na czarno z której mogły by być boty cielskie, nie-
mieckie jako też i polskie, która skórka zowie się lujna ci-
elsza smarowana. 9) Skórę czarną wyciąganą w kratkę
na białogłową robotę czyli trzewiki. 10) Skórę z mizdry
czarno jak sukno dla dam na trzewiki. 11) Skórę cielszą na
woskowane boty dla oficerów pod szwarc którą zowie się angiel-
ska. 12) Skórę cielszą czarno wybijaną na szotki: 13) Skórę czar-
ną gładką na szotek albo pod barwę dla kozaków, hajdu-
ków albo i dla siodlarzów i rymarzów na obłamki do karet szorów
14) Skórę korytową na parafie boty smarowaną lub trzewiki. 15)
Skórę korytową drugą na glanc czarny na boty polskie. 16) Skórę jedną
barania dla introligatorów na kfiżki. 17) Skórę barania czarno
gładką na kulbaki angielskie.

Cudzoziemiec garniecy się do cechu gdy chce mistrzem zostać zapłaci wstęp-
nego do cechu 12 zł. pisarzowi 4 zł. starszym po 4 zł. i tym co mu do kupna
jaki dopomoga majstrom po 4 zł. do skrynki cechowej dać 200 zł. w które
się i konsolacja mieścić ma

Z obiego pobliskiego miasta gdy ~~któ~~ magister chce być do cechu krakow. wpi-
sany wyhizy starzym 12 wstępu na cech 24, Magistrowi 200 i co
fuchedni ptacie 2 zł. Gdyby zaś był wyzwoleniec krakowskiem będzie od tego
uwolniony. Każdy taki konkurrent ma się 12 niedziel naprzód starać
gdyby się chciał do Krakowa sprowadzić ma miejskie prawo przyjąć i jettę
kupić i sztućki odprawić.

Postugi cechowe mają młodzi mistrze pisać pod karą 1/2 kamienia wosku.

Ktoby wynosił tajemnice cechowe, gdyby się w cechu swarył lub drugiemu
gelać, odmańlat zapłaci i kamień wosku, toż samo ten który się drugim
bratem cechowym potaje lub o nim nie uczciwiem słowy mówi.

Kto nie przyjdzie na pogrzeb lub na fuchedniows mży zapłaci 3 funty wosku.
Gdyby magister, magistrowa albo gelaćnik Tajat starzym Jedy tego co im
ręceć dopłacać będą zapłaci kamień wosku.

Ktoby w swięto robił, w jak Kach przedawał albo iń dobre nie zamykał
zapłaci i kamień wosku.

Niewolno dla obcych kupców skoi kupować.

Kto by w kasty, kofki, grywał, trun kami się upijał, strze bezmieśne
nieprzygotuje nieć swój stan i kondycia dla siebie i dla żony sprawić

będąc 3 krotnie upomniany gdy nie poprawi się. Karan będzie i ka-
mieniem wosku i tygodniem ^{guzienice} ~~guzienice~~ na ratuszku krakowskim.

Ktobyby zabawiewy się na gnie lub pijanstwie w domu na noc nie był
zapłaci potkamienia wosku.

Na rynku gdy brat targuje skoi a nie odstęby dalej jak wóz furman-
zastraci może nie ma iń wykupować drugi pod karą od każdej skoi

potkamienia wosku.
Gdy będzie na rynku skoi więcej jak iodo kupienia nie smie iń jeden ma.

gister sam kupić leć ma drugiego przypuszc pod karą 1/2 kam. wosku
od skoi

Na wolnię Ktobyby więcej kupił a iń rozkaż w cechu zapłaci i kam. wosku
od każdej skoi

Skoi do zot żaden niema więcej sfośwać jeno do Śm ani więcej wjed-
nych zotach jeno poprositych skoi wotowych Krowich jatowiczysk bo

albo skosiek wielkich kosztowych baranich wpełkiego rodzaju matych
chabelezyków razem poprosu 300. a Ktobyby się wanyt więcej skoi do zot Kłaje mają być zabrane od rani-
zotow.

Od skoi kupowanych od rezników żydowskich ma każdy podług Kon-
traktu do cechu dać potgrofę od każdej skoi jatowiczę Krowię i wotowej
pod karą 3 kam. wosku

Kłoby skóry wyprawne w domu prowadzić szewcom, pasnikom, szadelnikom,
rymarzom, kaletnikom fiodlarzom i innym, gdy w cechu zabroniono
będzie raptacji kary 10 grzyw. i zaborem skór umowiono będzie i;
Kłoby inżę skóry ^{wielkie} jak ^{potrzeby} ~~jak~~ ^{potrzeby} albo więcej skór jak ^{potrzeby} ~~jak~~ ^{potrzeby} rozkazy do jatek wyno-
sić (dla dobra publicznego i ~~potrzeby~~ ^{potrzeby} targu) Karan będzie od skóry po
4 funty wosku. Tossamo Kłoby kupca odwożyc 2 Kam. wosku.
Dąb ma być kupowany porządkiem wedle mieżkania każdy magis-
ter po jednej furze a nie więcej osobno brzożowy, osobno pierskowy,
jakoteż dębowy i wkitowy. Szyzki dębowe powinny być konem
rozdzielane które się tu nie w każdy rok rody i przywożę
z Węgier - pod karę. Ryndy, Sielcholtz także porządkiem kupo-
wać mają każdy furę. po 1 raz 5 Kam. wosku a

Kłoby skóry roznośić szewcom pasnikom Karan będzie straceniem
niemięsta po czwarty raz, jeśli będzie ~~zabranie~~ ^{zabranie} pniekonany.
Do cechu każdy magister ptać ma od skór wotowych Krowich jatowi-
czych haberczakow po 1 gr. międzyanym od jednej; od wielkich, kózto-
wych baranich i innych drobnych po 1 szelagu od jednej i zaraz gdy
zjadają opowiedzieć się starzym, a nim przyjdą do dęba postać po
rewizorów. Kłoby w now szabować skóry nieopowiedziały ich,
Kle raptacji kary od kado skóry po 1 zt.
Magister któryby ~~zabawa~~ ^{zabawa} kupował skóry wyprawu obcej lub od
pałaczais ma być karany zabranie skór.
Kłoby wyprawiać skóry funtowe ma ~~dobierać~~ ^{dobierać} ciężkie skóry wotowe
a nie konie ^{czernone} ~~czernone~~ ^{czernone}
nie wolno aby u garbaze mieżkał. Ryznik szewc albo kury-
bannik w jednym warsztacie robot pod utraceniem niemięsta.
Kłobyby szefzkodnik miał skóry u rzeźników drożę kupować i drożę
mają mu być zabrane.
Magistrowie wyjeżdżający na jarmark powinni mieć jedno mieżę i
jedną gofrowę
Kłoby mogły być pieniężni Karane rachując każdy funt wosku
po 1 zt.

O szowaryszach i szeladzi: (bastyk.)
Szowarysz ma dobre skóry wyrabiać to jest lutować, ftrekować,
szabować, falcować, strachować, dębić i inżę roboty robić a
wyrobiwszy chłodo go ofużyć, wykrypować, wyzernić, wyflikto-
wać, wygotować i fzare wyrychtować, do jatki wynieść. Także Kigle
deptać, wsadzać, wybijać, drew fobie ugrać, dąb znosić, sielcholtz

Tupić, wapno popiół nosić, pod kotłem drwa za dnia układać tamże ogień czynić pilnować aż wypore. A za to ma dostać work: lonu na tydzień jeśli doskonały 4 zł a mniej doskonały 3 zł. Magister który by dawał wiskę worklon, podawanki lub tringiełt jaki będzie Karan potkameniem worku: oprócz gdyby się pilna robota trafiła po Jayrobut eurychtować, kłóremu po godzinie od sżtuki po gr. 12 od skory bydłej a po 4 gr. od skory cielęcej. Także powinien mu magister dać do warsztatu buty warsztatne i fir: flek dla uparowania swóich. Towarysze powinni pnieć 5 godzi: nę z rana wstawiać a robić do 8 wieczor zimie i lecie pod karę potkamenia worku.

Dla pobawiania pijarstwa, gry i niemuzycznego życia czeladnik przywórowawszy do miasta nie ma dłużej bez roboty zostawiać jak tydzień u magistra lub na gospodzie garbarskiej. Lotym powinna czeladz w niedzielę pokazywać i nabożeństwo tego czeladnika sżyćkowac nie zabawiając go dłużej jak godzin 4 inotem go u Starszego Pana sżyćkowac czeladnik opowie, który Starszy Pan mu mistrza wskaze. Czeldz, synowie magistrów i uczeniowie na ostatnim potrogu terminu swego zostający nie: powinni dłużej w kompanii się znajdować poki napawier ze nie zadzwonią to jest do godziny 7mej. A gdyby towarysze sżyćkow swego nie dokonali to się im pozwala najdalej do godziny 9wej Kłoby potem do domu nie poszedł ma być Karany i worklonem a mistrz któryby tego do cechu nie doniósł lub z czeldzią sam poszedł kamienia worku zapłaci.

Nieposłuszeństwo magistrów Karane będzie przedzeniem więzienia na ratuszu Krak. i potkameniem worku. A który by towarysz pnie: winiwszy co pnie poszedł bez usprawiedliwienia się, powinien cały cech za nim pisać. Magister Karze lub Tajac czeladnika sżtowy niepowinien wykazywać proemko przytójnosci i uczciwości czelad: nika. Towarysz taki ma być w cechu sżdzony Towarysze którzy do Krakowa przywórowują, magister na kłórego okotka powinien go sżtrować tydzień jeden lub dwa to jest tych ja kto z sżłaska goinego albo dolnego, saxonii, z niektórych miast jako to z Wielkopolski z Węgier, gdzie też sżtrowują najszy czeladz wódrują za oddaniem poz: drowienia od ras. Towarysz, bly, grusu i konzafftu do roboty przyjeżdż być nie może.

Uczeń po czteroniedzielnej próbie ma być do cechu zapisany za
co da zł. 12 i pisarzowi 4 zł.

Gdyby który niewyterminowałszy odejść od magistra powinien go
rękomieścić w niedzielę postawić pod karą 30 zł.

Uczeń przy wyzwoleniu zapłaci do cechu 30 zł i szylt czyli
wotum srebrne potem po zapisaniu w pewnym cechu ma mieć
robotę przynależną na dni 14 a po tych ma się zabierać
na wdrówkę na 2 roku jeżeli obcy, a na 1 rok jeżeli syn majsterski.
Zwróciwszy z wdrówki powinien temu magistrowi gdzie
terminował czyli magistrowi oświadczyć porządowanie
od tamtych gdzie wdrował.

Magister nie powinien innego ucznia przyjmować aż po wyz-
woleniach w 25 niedziel, a gdyby uczelnika nie miał w 15 niedziel
magister który nie ma ucznia, może tylko na 15 niedziel uczel-
nika przyjąć, potem dopiero wolno mu ucznia przyjąć (a to
aby jeden nie miał więcej uczniów od drugiego)

Syn majsterski może być w każdym czasie od każdego mistrza
przyjęty i będzie terminował tylko 1 1/2 roku.

Gdyby synowi zstającemu w domu ojciec zmarł może zostawiać
i uczyć się przy matce lecz przed wyzwoleniem ma u panów
stać przy robocie 12 tygodni.

Wdowie ma dać uczelnika najdoskonalszego. ~~Wdowie~~ wolno
jej niemniej prowadzić tylko ma zwykle jak dnoży ptacę
do cechu stać i pełnić obowiązki (okrom zaplądania w cechu)

Ucznia ~~gdy~~ obcego gdy mistrz umrze mogą pp. stać
od wdowy odebrać i dla dokonania nauki dać do innego
mistrza.

Podpisali te osoby: Petrus Andreas Heynig, Sebastian Szyk,
Fridencus Lefzka, Antonin Lisowski, Andrej Lila, Michal
Jerdom (Gabare) et Michael Horkowski Confulcraci,
Michael Wohlman Confulcraci. (a magistratu deputatus)

(Orig. na 8 kartach pergaminu fol. 2 pieczęć wpuść
bląsanej. Krolew. habsburskiej)

[The text on this page is extremely faint and illegible due to fading or poor reproduction quality. It appears to be a single paragraph of handwritten text.]

1532 fer. 6^a ante Iubilae. - Severinus Poner castelan.
zarnovien. zupparius, burgrab. et magnus procurator,
Samaritanus Wroniczki vicecapit. crac. et Consules
cracov. ad mandatum Regis componunt controver:
rias inter magistros contubernii Cordonum ex una
parte et Sutores, Cingulatores, Sellatores, Gladiatores,
Peratores, Frenificos et alios artifices corio laboren:
tes, qui quasi sunt quod Cerdones illis corrigia ne:
cessaria non subministrant, meliores cutes e regno
educendo et exteris vendendo ipsi tantum viliores
cutes magno pretio vendant: - Cerdones debent omni
die demptis festivis ~~diebus~~^{venum} exponere in bancis seu jat:
tis eorum 120 bene elaboratas cutes, (quorum 3^a pars
bovinarum cutium, 3^a pars mediocrium et 3^a pars sim:
plicium esse debet); et non 3 in simul cutes ut ante:
hac sed unam quamque singillatim iusto pretio
vendere debent; et circa venditionem sedere debent
usque ad horam prandii. - Corrigium quod ultra eis
excreverit elaboratum possunt Cerdones alijs viribus
et exteris vendere, non tamen e regno educere

(Acta consul. Tom 8 pag. 517)

[Faint, illegible handwritten text, likely bleed-through from the reverse side of the page.]

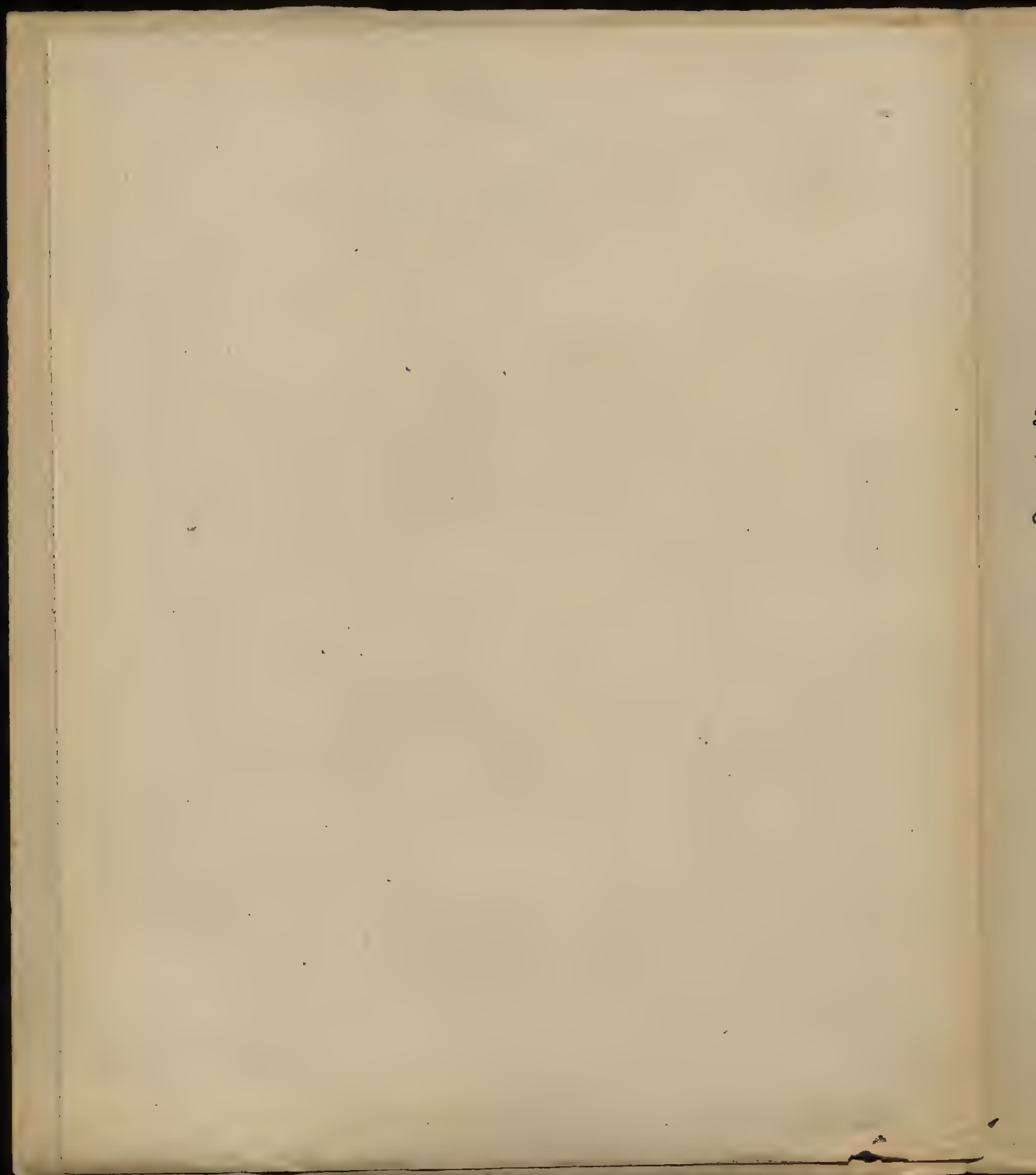

1585 Lech Czerwonych Garbarzy Krak. (Lufficardones) Proces o prze-
skarżę Kordybanników Krak. (Cordubanarios) iż wbrew Kradanie
dekretowi rządzickiemu z r. 1444, rzemioſto im przekradają. rzemioſta.
i że ku wielkiej szkodzie ludzi robią z Kozłowny, ciel-
ciny, skopowny skóry nakształt Kordybanu skóry
i z żółtych czarne, wyprawiając skóry borowką, lubo
wyprawianie Kordybanu ma się odbywać tylko od gallasa
i ze skór tylko kozłowych. — Kordybannicy zaś skarżyli
iż na przeszkodę ich Garbarze wyprawiają skóry bo-
rowką, a z kołwien im tylko dębem wyprawiać pozwo-
lono. — Tęsam tylko Białoskornikom wolno było
robić — Rządy Krak. wydali ser. 64 poſt f. Viſit. B. Maia
1585 dekret w powyższej sprawie, aby się Kordybannicy
nie narzgli żadnych innych skór tylko kozłowych, i to
gallasem albo borowką. ~~wyprawiać~~ zieleń które Rązem
zowią wyprawiać.

1585 d. 28 Bartł. Dnepolomicus — Stephanus rex: quia non
ita pridem in Regnum hoc introducta est ars parandi prae-
stantioris corrigi Kordiban vocati cum utilitate publica
dam antea ab externis illud petere necesse esset: quibus Arti-
ficiibus statuta more aliorum opifium confirmavimus — ponie-
waż zaś Kordybannicy się skarżą iż Czerwoni Garbarze Kra-
kowski przekupiwszy jednego Kordybanika nauczyli się skóry
na sposób Kordybanu wyprawiać (nie wolny razgi wyprawiać
Czerwony garbarz, Hlany Brykner o koto r. 1584 i Matys Tropet

Garbanz nauczył się Kordybanowej wyprawy
od Hermana Kordybanika Niemca) i im przez to
w rzemiośle przekłada się; więc Król zakazuje;
aby Czerwoni Garbanze nie śmieli wyprawiać Skok
na frosob Kordybanu.

1
100

84
Zygmunt III (w Warszawie d. 3 Czerwca 1616) wsku = (w Zbiorze p. 77)
tek prośby Melchiora Kraina i Wojciecha Widmana
starzych bractwa cechu Czerwonych garbarzy Krakow.
rozkazuje aby garbarze obcy, pnie kupnie, żydzi i inni
cechu niemający ^{nie kupowali i nie} sprzedawali skór wyprawnych w Kra-
kowie okrom 3 jarmarków na S. Stanisław w maju,
na S. Wit i na S. Michał, tak w Krakowie, Kazmierzu,
Kleparzu, Stradomiu, na Łódzance, Biskupiu i po
wszech okolicznych aż na mil 2, pod utraceniem tychże skór
i zabranie, z których i czci' farsowu, 29^g wżę dawi;
z^ug bractwu Garbarskiemu na wólk do Kosciota S. Prze-
pina należeć ma. A jeżeli by skóry przed zabranie
sprzedane były ma być sprzedawca 100 grzywami karany.
Garbarzom Kazimierzskim jednak wolno w każdy dzień
w domach swych na Kazmierzu, a w Krakowie tylko
we wtorek na miejscu zwykłym skóry wyprawione
sprzedawać

16
A. 1520 ipso die S. Andree. — Est iot eyn Vereinigung
gescheen zwischen den ehrbaren zween Zeichen der
Rothgerber und Weissgerber wegen des Wassers Faule
Randa genannt

Oba cechy maja wspólnym kosztem naprawiac Tozysko
rzeki aby mieli wszegdy dostatek wody

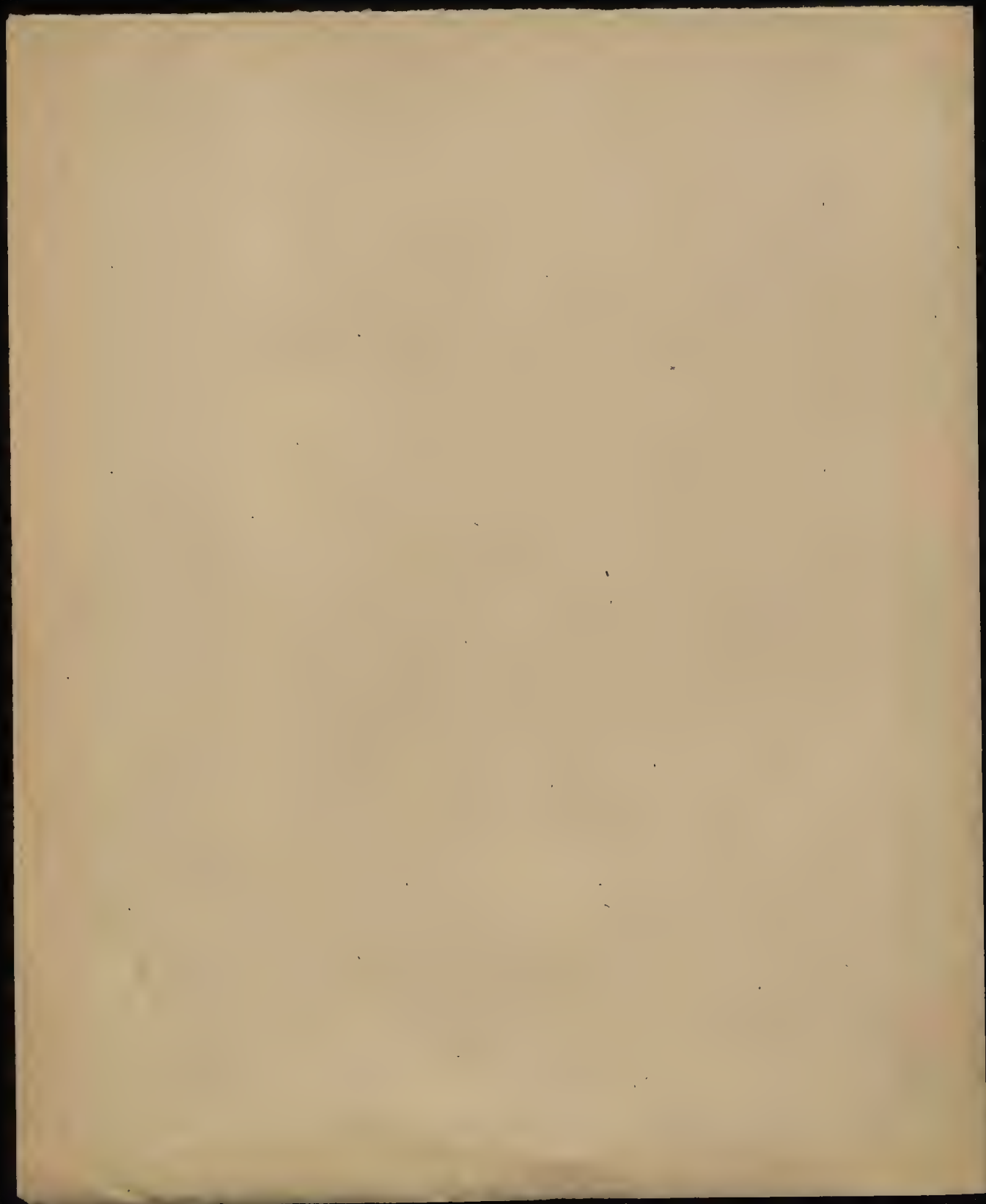
Czerwoni Garbarze maja w dnie poniedziattek, wtorek
srodę wolne do uzywania wody; w tych dniach mepo-
winni bialoskornicy do rzeki wylewac tugowych optuczyn
(Afterlaug), ani tej ptoakać w wodzie skor klejowych.
(Leimleder) coby szkodzie moglo Czerwono Garbarzom
(ausgenommen das Einmachen in die Becken und die
Zauche hinwegfliessen lassen, was den Weissgerbern zu
jeder Zeit zugelassen werden soll)

Bialoskornicy maja w dnie czwartek piątek i
sobote wyznacznie robic u rzeki, wtedy mogą wylewac
optuczyny tugowe (Afterlaug), mogą skury (Fehle)
myc i skory klizowe (Leimleder) ptoakać

Swobodno Czerwono Garbarzom siera watowej, krowiej
i cielcej, a Bialoskornikom siera (Haar) capiej (Bark)
ani koziej (Ziegen) myc w rzecę coby rzemiosciu szkodzilo.

Swobodno tej nad rzekę stawiac kloak i chlewko swiniskih.
Z kazdego cechu bedzie 2 majstrów dogladac tego porzadku
i aby jeden drugiemu wody nie samowat.

Oblatum ser. 64 ante S. Mathiae Apst. 1521 per Senio:
res contuberniorum Rufficardonum et Albicardonum Crec.
ad Acta Magnae prouerat. Gaur. Tom 5. Tom Arch. 1261 pag. 306-308)

Sigismundus Augustus Rex Polon. (in conventu generali
Lublinski d. 12 Augusti 1566) famalis cordonibus conta-
bernii in suburbio Cracoviensi... relatum est nobis Vos
contubernio Cerdonum Casimiriensium ad rippam Botulae
vulgo Podbrzezie prohiberi liberum uorum emendat-
que vendendi cutium exopolitarum, quam nondum ea-
cultarum in foro Cracoviensi, et collocandi familiam
seu discipulos apud eos edoctos in contubernio suo,
ideo mandamus ut Contubernium Cerdonicum Kasimi-
riense in eorum praerogativis conservetis, et discipulos
apud eos edoctos pro veris sociis retineatis, nec
in vendendis et emendis cutibus in circulo Cracoviensi
molestari praesumatis.

(Acta consul. Casimir. Anni 1593 Tom 767 pag. 20)

Consules civitatis Casimir. (sabbato post f. J. Annae 1594)
confirmant sequentes articulos polonice conscriptos conta-
bernii Russi Cerdonum Kasimiriensium:

- 1) Ktoregby chciat zostac mistrzem miodym, ma dac starszym
mistrzom 12 gr. do koscioła na swiece 4 funty wosku za
24 gr. i na katoroniz ochowq 2 zł. Procz tego ma dac pp.
mistrzom wstepnego achtel piva i do strzaski brackiej
strony przyciqa za mistrza 12 zł. Dora zas jako sztuks
robic u p. mistrza starszego bez nagany i skazy 8 skor
wielkich wolowych wyrobic za 2 medzeli; a gdyby tego
nie dokazal ma rok wsdrowac, cwiqac siq w rzemiefle.
2) Ktorepiec kiedy na rzemiefle przijdzie ma dac do strzaski
ki mistrzowski 1 zł. i po wyuzeniu ma wsdrowac 3 lata.

(Acta consul. Casimir. Anni 1594 Tom 771 pag 474-475.)

Cech Garbarni Kazimierskich miał przy zachw. cechu
późszy przywilej Zygmunta Augusta Króla (Lublina
in conventu regni generali ser. 2ª post dominic. I. Trinitatis
1566.) oblatowany in Actis consul. casimis ser. 5ª post
f. Visitationis Mariae 1566 - oraz Konfirmacyją tegoż przy-
wileju przez Króla Stefana (Cracoviae d. 3 Septembr. 1583)

1562 Contubernium artis Scarselatorum alias Salsniczego et Marfipia:
riorum.

Burmistrz i rajce miasta Kazimierza (fer. 5ª ante f. l. Ma-
thiae Apost. 1555) oświadczają iż opatrzni Paweł Niebojski;
Stanisław Stupiecki, Marcin Długowski, Jędrzej Lapuga
tasownicy - Waworzyniec i Jędrzej pasowicy - Wojciech
i Piotr miechownicy bracia cechowi jednegazw Kazimierza
i na Stradomiu, obarzając porzet braciej cechowych być mają
i ku wszystkiem wyługom i nakładom cechowym doległomy,
chcąc przerzeczony cech ku lepszemu przyżłtłowi prz-
wieść, przyjęli do swego cechu opatrzne Matysa Łokrzyw-
ki, Walentego Kiziele, Matysa Lalufyka, Pawła Kępcę,
Szeffnego Chaskiego, Pawła Mnicza Jana Kosa garbarze
Kazimierskie. Przerzeczoni Garbarze ma każdy z nich do
cechu włożyć po 1 złot. do roku, kładąc na każdy kwartał
po orcie. Co się dotyczy infzych garbarzów, to jeżeli by który
z nich chciał cech przjąć ma każdy do cechu włożyć
2 zł. i infzykie postugi i brzemiona wedle przywileju
postępowac.

(Acta Consular. Casimir. Tom. 6. Tom
Archiv. 758 pag. 645)

1561 fer. 2ª post f. Nativitatis Domini. - Staroi i młodzi mistrzo-
wie Rzemioſta Garbarskiego iatowali się na przeciwko
Szymonowi Kaletnikowi, Janowi Salsnikowi i Stanisławowi
Kaletnikowi, iż prosili Garbarzy wprzody, aby ich do Cechu
swego przyjęli, teraz zaś nie mają ich ni zezw powiedając: iż
wy nie jesteście jako my, albowiem rzemioſto nasze jest
szynkowe a u was nie szynkowe. Wic też przy rkhadzka
nie dobrego niebowa jeno swary a kłopoty. - Kaletnicy i Salsnik
zaś powiedzieli iż te nieśnastki. Dzieją się opiemiadze brackie,
z których po większej sumie Garbarze pobrali i kupcy bracką
gozies zapodzieli. - Garbarze zaś ofiadali iż niechaj z nami
miec cech jednego. (Acta consul. casim. t. 8. Tom Arch. 760 p. 119)

1562 Kaletnicy, Szasnicy i Lasnicy otrzymawszy konfir-
macyę Króla na artykuły i porządek Cechu swojego,
ku któremu Cechowi r. 1555 przyjęli Garbarze Kazi-
mierskie; teraz iż Garbarze ich praw i cechu uży-
wać nie chcą, tedy je od swego cechu wolne puszczają.
(Ser. 5ª poſt f. Epiphaniar. 1562.)

(Acta consul. casimiri T. 260 p. 127)

1563 Cech Kazimierski Szasników, Miechowiników i Lasni-
ków.

~~Wicekról~~ ~~Wicekról~~ ~~Wicekról~~ Sigismundus Augustus rex
Poloniae (Lublino in conventu regni generali fer. 28 post
dominica festi S. Trinitatis 1566 Articulos sequentes in poloni-
ca lingua conscriptos Cordonum civitatis regiae Casimirien-
sis ad Cracoviam confirmat:

Na każde cztery niedziele gdy cech ma być zagaiony mają wbywać
dać po szelaku a na każde świętę po 1 gr. Samże nie mają mieć
oreza a wystawcy za dozwoleniem mają bez szemrania każdy
odprawować swą rzecz. Ktoby na obęstanie starożytnych nie przyjeżdżał
na być karan i funtem wołku a gdyby po zagaieniu przyjeżdżał
ma dać 1 grosz winy, a gdyby wyjeżdżał lub śiadł bez dozwolenia ma
dać 1 gr. — Kto chce mistrzem zostać ma dać 4 gr. mistrzom star-
szym i bęgrozcy na 2 funty wołku i 12 na zbroję, a na szutki 6
zt. ma pokazać list od urodzenia i od wyuczenia i ma kłolać
sprawie, ma proz tego ma postugi wyznici. — Wolno przyjeżdżać do
cechu winy cech i kogo innego tylko strony bractwa (Kocielnego —
gdyby mistrz mistrza wyzwał przed urząd miejski i obywateli
tedy ma to urząd odejść do cechu, gdzie winy da 2 funty wołku.
Od cechu można sprawę odejść do Urzędu miejskiego Kazmier-
skiego przyciem mają być starzi. — Skory mają wbywać na spot
kupować w innym mieście na targu a potem się dzielić. — W
Krakowie lub Kazmierzu gdy skory przegwiozą ma mistrz który je
pieniędzy użyć opowiedzieć że innym, pozem dopuści wolno mu ku-
pować ile chce pod winę i funta wołku. — Nie wolno odwabiać kupia,
matronki mistrzów aby nie kupowały skoi chyba podczas namowy męzja;
gospodarz ma być przedniejszym przy kupowaniu skoi od Komornika

garbarza. Wolno też w Krakowie na każdy dzień kupować i
sprzedawać skóry wszelakie. - Kto mistrzem zostanie ma dać na
zamek na wielkie rzędy 6 gr. - Mistrzowski synowie mają być
wolni od pieniędzy sztużnych, powinni tylko dać 12 gr. do cechu.
- Na pogrzeb i na załomę mają iść wszyscy z matryonkami i na
ofiary 2 razy pod winą funta wosku. - Garbarni Kazimierskim
wolno robić skóry demne (dobre) białe i ramię także i far-
bować wszelakie skóry jako nachełdoziej mogą i sprzedawać je.
Czeladzi krakowskich garbarzy dembnych wolno robić u Kazi-
mierskich garbarzy i kazimierskim u krakowskich. - Któryby mistrz
rzemiosła garbarskiego dał robić towarzyszowi około krochmalu
taki ma być karan funtem wosku. - Mistrz powinien towarzyszowi
na tydzień według robot i tęgki (?) 5 groszy bez przykładu a jeśli
z przykładem tedy jeść 3 grosze i 10 skorek ~~u~~ swoich matych
przykładać do mistrzowskiej roboty. - Kiedyby towarzysz u
mistrza chciał swięcić takowego mają karać 2 wochlonami, a
mistrza któryby to nie opowiedział 2 funtami wosku. Mistrz
któryby przyjął towarzysza jeżeli odstanie samowolnie ma
być karan winą mistrzowską. Chłopcy mają się uczyć 3 lata, a mistrz
ma go opowiedzieć we 2 niedziele w cechu pod winą i funta wosku.
Ujednolity chłopca ma mistrz potożyć do brackiej skrzynki 12
gr. i pisařowi 1 gr. Tenże uczeń ma po 6 skorek drobnych przy-
kładać do roboty mistrzowskiej aż do wyuczenia; po wyuczeniu
ma tenże uczeń u mistrza przerobić 2 niedziele. - Mistrz mistrzo-
wi nie ma odwabiać towarzysza i ucznia pod karaniem mistrzows-
kim. - Gdyby się przydało garbarskiemu ~~przejechać~~ garbarzowi prze-
prowadzić do Krakowa, mają go tamże garbarze przyjąć do swego
zgrupowania cechowego brackiego tylko ma służyć cechową czynić;
toż samo dotyczy towarzyszy i uczniów; toż samo strony przedaw-
nia kupowania i porządku nie ma być różnicy między Krakowskie-
mi a Kazimierskimi. - Ciotwiekowi nie należącemu do cechu niewolno sko-
wozić skóry wyprawnych chyba na własną potrzebę pod przepaśnięciem towaru.

Stephanus rex (Cracoviae d. 3 Septembr. 1583) confirmat pri-
legium Sigismundi Augusti datum Lublini fer. 29 post fest. S.
Trinitatis 1566 Lendonibus Kazimiriensibus - cum additione
novorum articulorum per Consules Casimirienses concessorum:
szkista ma do potroku pojci matzonka pod wina kamienia
wosku. niewolno przekupniom innych miast, rzeznikom i zydom
kupowac skor furowych pod utraceniem, tylko na wlasna potrze-
be. Gdyby wakowato miejsce mistrza na byc blizszy syn mi-
stowski a nie przychodzien. Szwecowi i Kufnierzowi niecho-
wemu czyli partaczom niewolno skor kupowac. Actum in praeto-
rio fer. 29 in Crastino festi S. Augustini 1583.

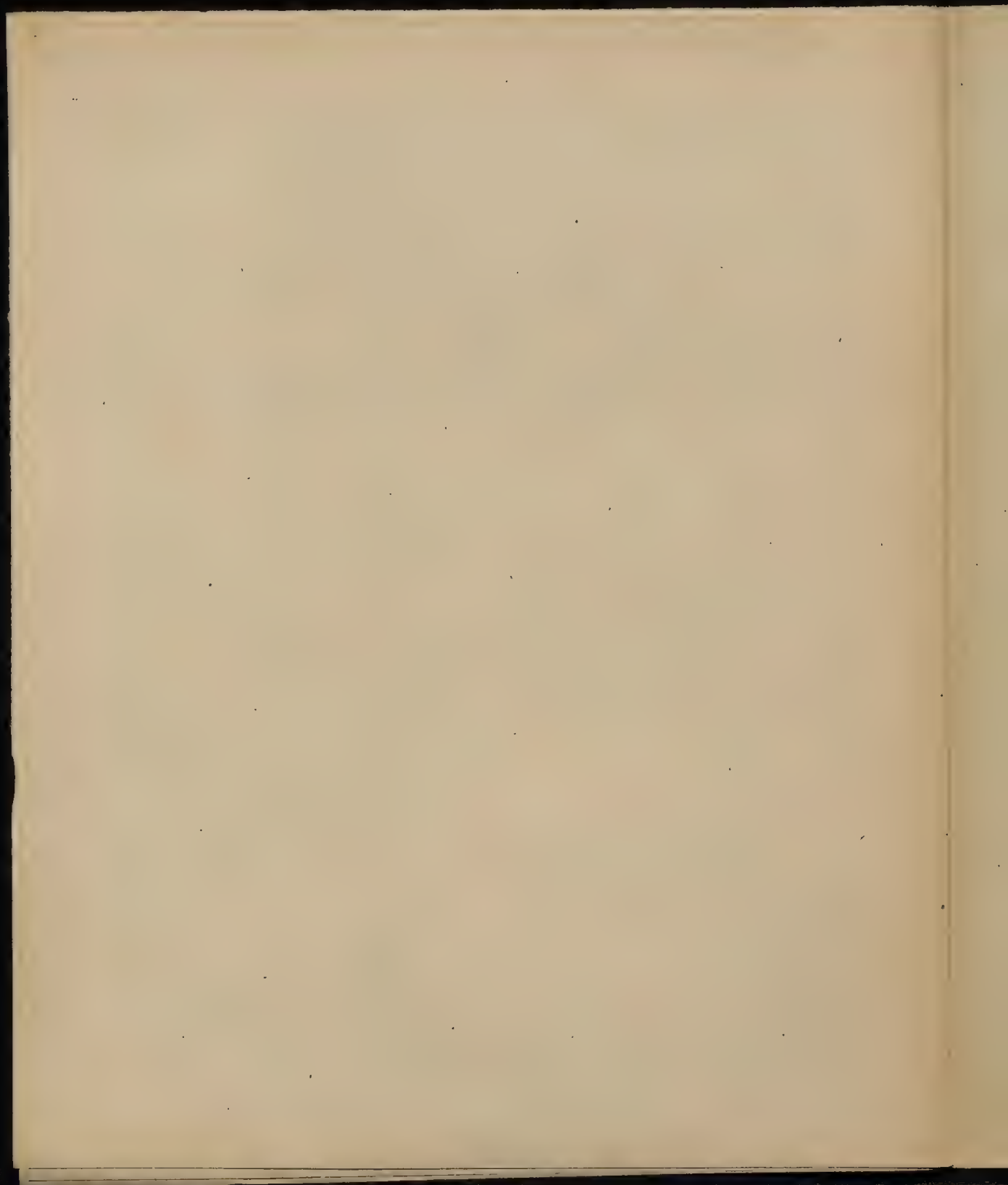
(Libr. Oblat. Tom VIII. A. 1583 fer. 29 ante fest.
S. Helisabeth. pag. 1606-1613. N° 2175.)

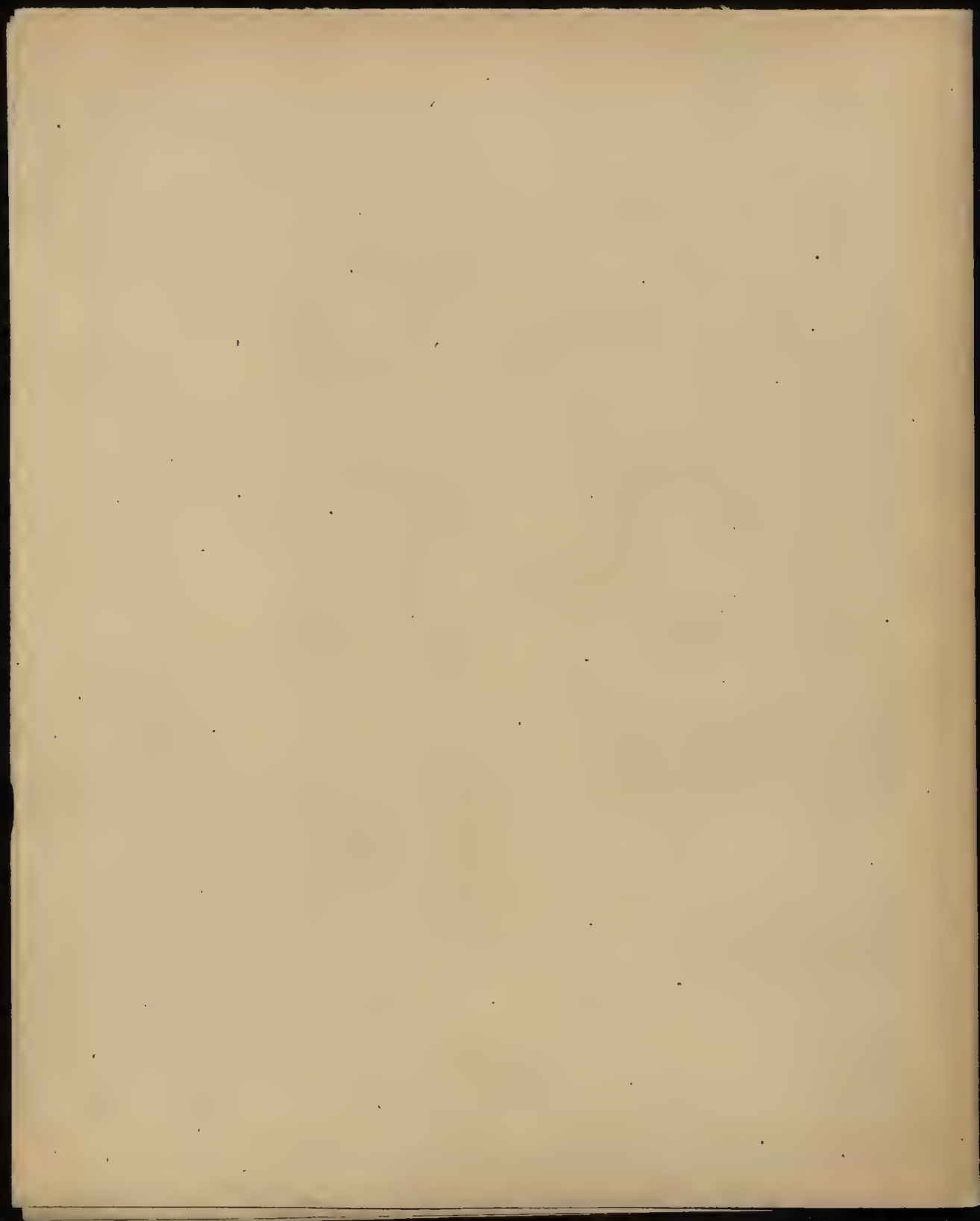
Consules civitatis Casimiriensis ad Cracoviam (Sabbato post
fest. S. Annae 1594) Approbavit sequentes Articulos Fratemi-
tatis Contubernii Sufficerdonum civitatis Kazimiriensis:

Ktoryby chial zostac' mistrzem mlodym ma dac mistrzom
starym 12 gr.; na 4 funty wosku do Kosciota na furce 24 gr.; na
hakowanie, cehowa 2 zt.; wstepnego Ruktel pira; do skrynki
brackiej strony przyjscia 12 zt. i ma te skrynki robic: 8 skor
wielkich wotowych z swaj materyi za 2 niedziele ma wyro-
bic u p. mistrza staryego bez zadnej nagany i skazy. a goscie:
by tego niedokazal tedy ma wsdrowac rok wuzgc z rzemiosla.
Ektoniec przy wpisie ma dac do skrynki mistrzowskiej
1zt. a po wyuczeniu ma wsdrowac 3 lata.

(Acta consul. casimiri A. 1594. Tom 771
pag. 474-475.)

[The text on this page is extremely faint and illegible. It appears to be a single paragraph of handwritten text, possibly in a historical or scientific context, given the style of the script and the use of some red ink for initials or headings. The text is too blurry to transcribe accurately.]

Stanislaus Augustus rex (Varaviae d. 29 Maji 1772)
confirmat erectionem Contubernii Coenariorum civitatis Var-
saviensis et sequentes articulos:

Prezydent i rada miasta J. K. Mui rezidencyonalnego
Warszawy (d. 2 maja 1772) potwierdzają następujące arty-
kuły Cechu profesyi Garbarskiej czarnej:
Cech garbarski nowo erygowany ma mieć co roku 4 sefory
na S. Bozego narodzenia, w Srodoposie, na S. Jan i na S. Michał
- Na sefiorach mają się sprokujnie zachować - Ła kwartal na
sefiorach mają brać składac grosz kwartalny po bgr. srebrnych
do skynki cechowej. Wolno też odbywać sefore extraordy-
naryjne. Sekretów cechowych wyjawiać nie wolno. Co roku
mają obierać 6 starzych. - Kto chce majstrem zostać
ma rok i 6 niedziel u majstra pnerobić, potem zapłacić 50
złp. odpowiedniego, przyjęc prawo miejskie za rekomendacyją
starzych i sztuks majstrowskią zrobić to jest 10 skoi kro-
wiec, 40 celszych i 10 kosztowych czarno uprawić, potem
złożyć do skynki achowej 300 zł. i młotki, stuzkę doprawić.
- Czeladnik powinien 3 lata wędrować a syn majstrowski
2 lata. - Wolno majstrowi zapisać czeladnika z zagranicy za
wiedzą starzych - majstrowi wolno przyjęc i chłopa do terminu
na 3 lata to jest na 2 lata do garbowania a na trzeci rok do
uzenia się zaprawy; od zapisu złoży majster 20 zł. a od wypisu
przy wyzwoleniu 20 złp. - Obierać będą starzych 3 t.j. Har-
nego, Łodstarzkiego i Łodskarbiego, których Prezydent potwierdzi.

- Starsi co roku mają rachunki składać - nie wolno wrobione
 podchodzić lub ulewać od mawiać - Zakazuje się aby Kurdy-
 baniki z (Tugiem) dębem nie robili tylko ze jymagiem. niewol-
 no też czerwonym garbom i Białofkornikom wdawać się
 w profesję cechu garbarskiego: ani też majstrów garbarskim
 fabryk zakładać. - Handlujący skórami mają takowe tylko
 na składzie sprzedawać. - Żydom niewolno sprzedawać skór
 wyprawnych, prócz juchty moskiewskiej. - Dzeźnikom
 niewolno wywozić skór lecz mają je w cechu garbarskim
 opowiedzieć. - O 2 mile do Kota Warszawy niewolno bez wiedzy
 cechu robić profesję. - Włowa może rzemieślniśto prowadzić -
 Ulewać ma na gospodę ulewniczą co 4 niedziele się schodzić. -
 W gospodzie zasiadać będą 2 Dzeźnicerów mistrzów wybra-
 nych w cechu i starszy Ulewnik. - Ulewnik który by bez
 obchowania się z mistrzem i bez konszafu długi zastawiać:
 ry wyusadowat ma być na czarną tablicę zapisany. -
 Ulewnik który by się ~~do~~ samowolnie wyprawił, ma wy-
 wędrować z Warszawy. - Każdy Ulewnik ma podać do
 gospodniej dać do skrynki 15 gr. i za wpisanie do książki
 15 gr. zapłacić. - Wyzwoleniec za zapłatą od wpisanie w
 książkę Ulewniczą 2 zł. i na konsolację 20 zł.

Garbanze używają do wyprawiania skór kory dębowej, galasu
 (do garbowania białego), Knoprow (do garbowania na zielonkowato)
 Szmak (rumak, pouki z niego do garbowania safianu) Katechu
 (do garbowania ciemnoczerwono), gambis (ziemia japońska - rodzaj
 Katechu) - Gośnia powierzechnia skóry zwie się lice lub lyczka
 podnia zaś Mizdra - Gnieś (jest to naskórek ogli uienka warku
 powierzechni skóry) - Liqha (kanka siatkowa) - Skóry wotowe
 są pny szuldzie (ogonie) najgrubsze - Krowie skóry używają
 się na faledry i juchty - Skórki kozłowe na safian - Saki czyli
 skórki uelce

95
Skóry powinny być najprzód często myte i wyjmowane
(szlagowane) potem się oczyszczają (sztrekuja) na kocietku
(baumie) nożem szpym (sztrekejen) - Potem się odbywa napr.
nowanie skóry; przyciemnia się kapiel wapienna mieżą mieżadkiem
(kryka) - Dalej czyszczy się skóry z sierści (harowanie) nożem
szpym, oraz z mięsa relazem szpym (szadawanie) lub iela:
zem ostym (szerowanie) przyciemnia się odrywką odpadki
zwane lejnteder - Potem odbywa się bajeowanie dyli
mycie w wodzie (zompa) lub gnoju; przyciemnia się skóry gładzi
(gletuja) - Następnie idą do farby czyli dębnicy (braja dę:
bowa) przyciemnia się płyn w kadzi ponuża (trajbowanie)
- Później się skóra wygładza (platenje) po wyschnięciu (ab:
welkowaniu)

Skóry futrowe na sposób mastrychtowski trafia w toj pny
rozgniewanie (szwicowanie) przyciemnia się pobypując popiołem
(pelowanie) następnie wyklepują się (sztampuja) aby były
równe.

Skóry krowie wygrebione na faldę lub żuchę podają się
restrugowaniu (falcowaniu) - uważają się na przysypy.
Wyprawa skór baraniich i kozłowych: smarują się wapnem
za pomocą redyła (szwedowanie)

Skóry wygarbowane podają się przynadżaniu (usztychto:
waniu do czego potrzebny jest (hasła) platerciż czyli retz
(dogładzenia), kryszpal (Armholz - sztychlica) pantofelholz,
szluhtmund żelazny do krośowania i szluhtowanie lub plan:
zyrek, falc (zielo) falcbok (kociotek) warka (bsen drew:
mamy) rekbank (kobiela) - alurowanie skóry
gatunki skór: faldy (krowie) żuchty, rejceja (na ramię
warne) beca (na ramię szare) blanki, rafian, surowiec
(na ramię)

Biblioteka rzemieślnika polskiego: Przewodnik dla gar-
bany utożyt A. Rogalewicz. Warszawa (Cels. Lewicki) 1862.
8° k. 2. ff. 58 i XII (przynilej) II rejestr. 2 ff.

Przewodnik dla Kowali utożyt Alexander Miecznikowski
(z Dzeworytam.) 1862. 6 ff. 209.

Przewodnik dla stolarzy utożyt Jan Hecurich (z Dzewo-
rytam.) 1862.

Sigismundus Augustus rex (Petrioviae in conventu regni ser. 29
post Domin. Rogationum 1567) ponieważ oświadczone, iż Garbarze
(~~Rubriciones~~) (Rubriciones) miech kają na przedmieściu kra-
kowskim zwanym Garbary, skóry większe przez siebie wyrabiane
dla tego drożej sprzedawac muszą iż przez kupnie (revenditores
et proloae) skóry surowe wykupują i za granicę sprzedają
więc w obrotie 10 mil od Krakowa surowe skóry wykupować
pod konfiskatą takowych, z wyjątkiem garbarzy.

Cech garncarzy.

Jer. 22 Ante fest. S. Laurentii 1542 - Andrzej Kono-
picki i Marcin Orłowski starci Garncarzy kra-
kowskich z miemi mistrzami tegoż rzemiosła robo-
wizali się rajcom za glinę którą kopią na gruncie
miejskim na Polonii koto Cegielni miejskiej i ku
solwarkowi s.p. Jana Mornsteina podług liczby
kramow garncarskich których jest 21 od każdego
mistrza wzięli od każdego kramu płaćć rocznie
po 12 gr. (ratione fundi) i ze wszelkie wykopane
doty swym kosztem zrównają.

(Acta offic. consul. 1542. Tom. XVI p. 59)

Jer. 22 post f. S. Lucae 1584 - Antoni De Stezy zażkażył

Michała Tendurzy z Faventini (Faventinum Italiam)

iz robił z nim kontrakt w sprawie którym się obie-

cał w Krakowie robić bragiolizę w pracowni z majo-

liki) na sposób jako robią w mieście Faventij (Faventia

= z tą fajans) i obiecał mu dawać 10 skutów na każdy

miesiąc i straż; lecz przyjechał ^{z prawnym} tenże Tendurzy

do Krakowa zadaną robotę dobrze nie do końca, ^{przez} wstawione ^{przez} ^{robotę} ^{robią} ^{(choć}

co de De Stezy pomógł ^{by} koda na 1200 złp. - Tomasz (a nie z wótek)

iz Michał Tendurzy iz robił jako mógł najlepiej; lecz

iz glina i materia niedobra była, (Acta consul. Tom. 25)

i do roboty paenckiej żadną miarą niepodobna: albowiem acy na glinie
nie tak phodzy ale piasek grubo moczny, jest miedzijsia a niż el. jest zamortka

ogień z drzew tutajnych, jako ogień z włońskiej trzawy nie jest do tego
sprasobny

1585)

[czyli Avezuto]

169 post f. S. Stanisłai in Majoli (= honest. Clemente Au =
quid) Stalus wloch z Faenicy a mistrz rzemioſta onych
Krajow wloſkich garnuzarskiego, ktore tam zowia
Majolika jako ofobluwie w mieſcie Faenicy we
wloſzech robią, skazy, iż Piotr De Stezi w Wenecyi
winienin brata jego Antoniego De Stezi mieſzczanina
Kra. K. zawarł z nim umowę aby do Krakowa przyſzedł
ku robienniu i toczenniu rozmaitego naczynia glinianego
na kształt wloſki (czyli robiennia kotem) przyrzec mu obie-
cał co mieſiąc płać po 10 Koron w złocie i ſtraus. Je-
raz goy jest w Krakowie niechce mu Antoni De Stezi
płać i winien mu zapłaty zarobionej i wykonanej
za kilkanaſcie mieſięcy, za ktory defalkując to co wziął
przyjdzie mu jeſzcze 96 Koron w złocie. - Tomasz r. s.
Antoni de Stezi iż chiał przywieſi do Polſki rzemioſto Ma-
gioliki na ktore ma przywilej od Króla Zmii, poſtąpił do
Wloch po 2 miſtrzów i zrobił z nimi Kontrakt o robotę
w Krakowie na 3 lata obicując każdemu dawać mieſięcznie
po 10 Koron w złocie i ſtraus jeſieli będą robić taką Ma-
giolikę jako robią w Faenicy, uſzelatką, ~~le~~ (a nie zas-
tożyci mioty i zbanki z gliny jako garnuſze robią.)
ktori nieodpowiedzieli Kontraktowi, a Avezud zrobił

Fl. Włochy i przybyli w szkody na 500 zł. gerw. F. Włochy tłumaczyli r. s. iż uł.
Kwiecniu 1584 do Krakowa robota żadnej przygany nie miała, a Avezud tłumaczył r. s.
i lichy tylko robotę, robili, iż miał tylko naczynnie kotem tożyci a nie malować ani pobielać,
nieumiejące naczyn malować bo inſzy wykle maluje, inſzy pobiela, a inſzy wypela
i polewać. tego on ſię nie podejmował.

Do różnych wykryciach Włocha Antoniego de Stezi
przedsiębiorcy tej fabryki majoliki w Krakowie, oparta
r. s. ſprawa o Króla, ktory na kazał ~~o~~ zapłacić
Włochom ^{dużym} karobek uł. i dać im pieniądze na drogę,
aby o czym powrócić mogli.

(Acta confus. crac. Tom 26)

Joannes III rex Poloniae (Cracoviae in comitiis regni gener.
d. 14 Martii 1676 confirmat sequentia privilegia Contubernii
Figulorum Cracoviensium cum facultate ut ipsis figulis li-
berum sit argillam circa civitatem Cracov. fodere:

a) Michael rex (Vasaviae d. 25 Martii 1671) confirmat sequentia
duo privilegia Contubernii Figulorum Cracov.

1) Joannes Casimirus rex (Vasaviae d. 23 Junii 1649)
confirmat omnia jura, privilegia, literas contubernii figulorum
Cracov. nominatim literas pergamenas Sigismundi III continen-
tes confirmationem jurium bonum regimen et ordinem Contuber-
nii spectantium a regibus Sigismundo Augusto, Stephano et
Sigismundo III concessarum — insuper statuit: aby w Krakowie
Kazmierzu, Kleparzu, Żydowskim mieście ^{imporować} ~~nie wolno~~ było
glinianych garnków sprzedawać oprócz cechowym garn-
carzom, pod karą zaboru towaru.

2) Consules civitatis Cracov. (in praetorio d. 5 Martii 1671)
ad petitionem fam. Alberti Dulkowic primatis et Joannis Skup.
niewic seniorum contubernii figulorum Crac. approbant se-
quentes articulos in lingua polonica conscriptos:

Si is regredito sit prefekodnikow który robotę garncarską (w Zbiorze p. 85)
wozami skupują i sprzedają roznojąc kożami, stanowią aby
żaden który nie trzyma cechu garncarskiego w Krakowie i Kaz-
mierzu, niewziął się roboty garncarskiej i kaflow do Krakowa,
Kazmierza, Kleparza, Stradomia, Biskupia i żadnego grodu
ślacheckiego lub duchownego i do Żydów kożami nowic, wozic
ani pokatnie sprzedawać ani przekupować oprócz tych który
je sami po innych miastach i wsiach robią pod utratą towaru i
karą 20 grzywien, exceptując jednak jarmarki trzy w Krakowie:
na S. Stanisław w maju przez 3 niedziele trwający, na S. Witę przez 10
dni trwający, na S. Michała archanioła przez 4 niedziele trwający, na które

wolno każdemu przywozić garniarstką robotę do Krakowa
i sprzedawać. Garniarze krakowscy niemają nigdzie indziej
roboty garniarstkiej sprzedawać tylko w jatkach swych
garniarstkich, co się ma rozumieć i o garniarzach kazi-
miejskich, którzy z krakowskiemi cech trzymają i w
jatkach swoich taką robotę sprzedawać mają.

(Oblat. in libr. Relat. capit. crac. A. 1633 Tom 104)

(przywilej ten potwierdził August II d. 18 grudn. 1697 i August
III d. 20 listop. 1738)

(w zbiorze p. 87.) Ustawy dla cechu garniarstkiego przez Rządców Krakow.
dane w sobotę przed S. Szymona i Judy 1504. (w 28 artykułach)

227
04)
Sigismundus Augustus rex Poloniae (Petri-
coriae in conventionem generali fer. 3ª post Domini-
cam Judica 1552) w skutek skargi zanesionej przez
Wojciecha Schala, Wojciecha Miętko, Jana Trugon, i
Jakuba Legulka mieścjan krak. i starszych cechu
garniarzskiego krak. iż mieszkańcy miasteczek pobli-
skich naczynia gliniane (ollas, amphoras, cacabos
ex argilla cocta paratos) na Kleparzu i w Krako-
wie pokątnie sprzedają; przetoż król potwierdza Lny.
wilej i Ustawy cechu garniarzskiego nadane ^{im} przez
rąjców krak. (nie ma ich treści) i zakazuje aby żaden
obcy niecechowy garniarz pod karą 20 grzywien niewa-
żył się sprzedawać naczyń w Krakowie lub na Kle-
parzu i poleca Janowi Bonarowi z Balic kass:
talanowi chetmskiemu wielkorządcy krak. aby
czuwał nad wykonaniem tego rozkazu.

Król Stephen (Cracoviae d. 26 Decembris 1578) potwier-
dza powyższe pismo Zygmunta Augusta i przykazuje
Dnihalowi Dmalkowskiemu wielkorządcy krak. aby
konfiskował takowe przywiezione na sprzedaż garnki,
przez obcych które tylko podczas jarmarku sprzedawać

wolno, również pozwala garncarzom Krakowskim
według dawnego zwyczaju koto miasta glinę kopać.

1552 fer. 3ª post dominicam Judica. Piotr Koria in
conventionem generali. - Sigismundus Aug. - Skazali
się Wojciech Szala, Wojciech Miasko, Jan Thugon,
i Jakub Legulka starzy cechu garncarzy Krak. iż
oby garncarze garbki, dzbanki, rynki (ollas, ampho-
ras, cacabos) gliniane ~~z~~ (ca argilla cocta) sprzedają
dają w Kleparzu i po innych miejscach niezwykłych
- pnetoż my potwierdzając wszelkie przywileje na-
dane przez rąjów Krakow. garncarzom, i zaka-
zujemy aby oby nierechowi garncarze nieważyli
się sprzedawać w Krakowie, na Kleparzu i innych
miejscach niezwykłych oprócz jarmarków
(mundinas forenses) polecając rąjom Kleparzskim
i Janowi Bonarowi Kęstelanowi chełmskiemu
wielkomarządy Krak. aby tego dopilnowali. (Obłot
fer. 5ª ante fest. Nativit. S. Joannis Bapt. 1564
dib. Inscript. Tom. 82)

Przywozicie i

Vladislaus II rex Polon. (Cracoviae d. 20 Januarii 1633)
confirmat sequens privilegium Contubernii Figulorum
Casimiriensium ad Cracoviam:

1) Sigismundus III rex Polon. (Varsaviae d. 15 Novembr.
1615) confirmat sequentem Ordinationem Confraternitatis
seu Contubernii Figulorum Casimiriensium, cum adjuncta
conditione ne liceat cujusunque generis hominibus vase
figularia undecunque advecta in damnum Figulorum
Casimiriensium praeter mundinam tempus vendere in
Civitate Casimiriensi, in suburbis et plateis Judaeorum
sub poena amissionis:

2) Joannes Raphael proconsul, Albertus Konnegisoer,
Petrus Schelig, Martinus Bournak, Bernhardus Fokls,
Valentinus Carnifex consules civitatis Casimiriensis
(Casimiriace habbato intra Octavas Visitationis Gl. Vir:
ginis Mariae 159°) ad petitionem provid. Artis figu:
lorum magistrorum Contubernium eorum erigunt et
sequentes articulos laudatos porrectos (latine) confirmant.

Nto chce być przyjęty do cechu ma prawo mieścić
pijgoc, list dobrego urodzenia okazac i szukać jako to:
Dyban (Amphoram) Garnek (Glam) Rynek (mutrale), po:
winien też być biegi w robieniu dachówek (Tegulis)
i gstrychu, ma dać do skynki cechowej 18 gr. i na cehowi

przez miesiąc stując dopoki się nie trafi drugi młody
syn następcy.

Żaden nie może się bez pozwolenia starszych sta-
rać u pp. Rąbów o jatkę (macellum).

Każdy mistrz powinien glinę dobrze wyrobić i na-
czynia należąco wypalić; a gdyby nie dobrze wypa-
cone sprzedawał, ma dać winy i funt wosku (talentum);
roboty też mają doglądać z starszych i młodszych którzy
też dopilnują porządku w wystawianiu towaru na spacer
daj.

Niewolnie też żonom odwabić kupców w jatkach
lub poszwartków wfruynąć pod winą i funta wosku
i pod winą rądzicką za trzecim razem. Gdyby przy tych
poszwartkach przyszło do obelg, targania włośców, bicia
i ran, wfruynający ma być karany i kamieniem wosku.

Niewolno dwóm razem jechać za miasto na
jarmarki, aby jeden drugiemu nie przeszkadzał w targu.

Jeżeli by który z tego swiata ma być mistrz
lub żona jego na pogrzebie i żałobny podwiną i funta
wosku.

Niewolno drugiemu czeladzi odmawiać podwiną
z funtów wosku.

Czeladnik żonaty jeżeli przywodzi, nie może
u mistrza zostawać w robocie tylko 15 dni.

Jeżeli by jeden drugiemu w polu wykopał
glinę zabrat, da winy w cechu 6 groszy.

Siostry cechowe mają brać towar od mistrzów i
to tylko z jednego ^{z jednego} pieca. Gdyby mistrz ~~dał~~ dał towar
z 2 pieców jednej siostrze, da winy z funty wosku.

• Czeladnikowi niewolno odejść od roboty, niewypowie:
działy naprzód takowej mistrzowi (dni 15)

Wdowi^{ie} po zmarłym mistrzu wolno przez rok jeden
trzymać czeladź, wyrabiać towar i w jatkach sprzedawać.
Do roku nie może już trzymać czeladzi, tylko
powinna towar brać u mistrza podobnie jak inne
rodziny.

Uczeń chcący się użyć rzemiosła, ma przez 2 ty-
godnie zostawać na probie, potem da wóchni 6 gr. od
wpisu.

Do stawiania kółtowniejszych pieców nie ma
mistrz posyłać towarzysza lub czeladnika, lecz sam
powinien stawiać takowy, mając do pomocy cze-
ladnika. Niewolno też mistrzowi więcej towarzyszy
mieć tylko jednego, chyba gdyby wsiyscy mieli już
po jednym.

Cechowi powinni się godnie, uczciwie, po bratersku
zachować, a gdyby się na którego pokazał jakiś wry:
stępek, nieprzyktaś cudzołozstwo, takowy ma być od
rzemiosła oddalony.

(Oblat. ad acta cast. cracov. ser. 69
post fest. Conversionis S. Pauli Ap. 1644
Lib. Relat. Tom. 70.)

1875

który chce mieć bractwo z garniarzami powinien mieć 3 kopyt wina i 1 funt wosku.
Młodzieniec który się będzie chciał użyć ma dać pół beczki piwa i 1 funt wosku.
Przychodźni który będzie chciał przjąć bractwo powinien dać beczkę
piwa, 2 funty wosku i 3 groszy do Skrzynki.

maja, 2 funty wosku i 3 grofny do przyniesienia.
Mają się tego bracia strzedz aby jeden drugiemu gliny podle dołu kiedy
bywa wykopowana, niebrał pod wino beżki piwa.
Który do stotu będzie obran, ma 2 ftarzymi siedzieć pod wino i grofny, tak-
że który będzie wezwan od ftarszych dla spraw jakich mówionych, ma
przypir pod wino 3 grofny: toż samogdy ftarsi wyjri kara, ma wyjri pod
winą i funta wosku a jeżeli wracający się nie zdejmie czapki nie rach-
ując powinien użyciwoski powłore ma dać funt wosku ani siedzieć ma
aż dla karanie pomienione.

ajda Karanie pomienione.
Gdy mistrzowie z pozwolenia brackiego kupią beczkę piwa albo dwie dla
poświecenia biefiednego zaden nie ma mówić ftów nieuczynych i wgar.
dzonych podwing napetnienia ftatku z którego bracia na ten czas
piją; a jeżeliby który za poswarkiem, miecza korda albo noża doby-
wał ma być do wyifzego ftadu odeftan. Zaden ckm mistrzow młodych
nie może piwa nalewać, pod wing funta wftku. Zaden z mistrzow nie ma drugiego
wzagnac doprowa + mieć ftatego, pod wing funta wftku. Zaden z braci nie ma grac ani ftadu mieć z butlem
na kazy kwartat kiedy vs bracia powinni rkhodzić mają ftatki kupic podwing funta wftku.
jedną fwiżkę za grofz i onę rozdzielić na 3 ftatki i jedną ftatkę
Kto po zapaleniu jej przyjdzie ma dać półgrofza a to przy obecności
jednego przyfifznego i z bratu
zeden drugiemu nie ma ftatki na rynku kupując i sprzedając te rzeczy
które należą do rzemiofta pod wing beczki piwa; toż samo jeżeli by który brata
lub ftatke zelżył nie uczyniemi ftowu na rynku.

na pogrzeb umarłego mają włożyć być tak po rannu jako i na wiezior
a gdyby mają być nie mógł żona winna być wód winą 2 funtów; a gdyby
na wigilię który nie przyszedł da 1 gr.

Niewolno odmawić czeladzi pod winą beczki piwa.

Niepośtużyny ma dać 2 funty wosku i do tego mu na rynku wykta =
dać niewolno poki za dosi nie uczyni.

Włocławscy bracia na święta P. Maryi mają na mżach rannych i wielkich
wiece zapalać, a gdy ma być powiedane słowo boże mają gasić po
Kazaniu zaś winni świece zapalać a po elewacji zaś gasić pod
winą funta wosku.

Aby się żaden nieważyt sprzedawać innych wyrobów tylko swej roboty
pod winą Kamienia wosku i beczki piwa.

W dzień targowy mają starzy oglądować robotę i tę która by nieważyta
mają pobrać a dać do szpitala.

Żaden nie ma drugiego rzucić z miejsca przez starzych wyznawo:
nego pod winą 2 funtów wosku.

Niewolno robić w dni święte pod winą Kamienia.

Obym któryby robotę gawarską oprócz jarmarku na rynku sprzedawali
ma być takowa zabrana.

Łowany, któryby w poniedziałek świętował da 4 funty wosku i nie ma
mieć roboty przez cały tydzień.

Ktoby odjechał do innego miasta a rok i dzień bractwa trzymać nie:
zjadł, jeżeli się wróci ma znowu brać miejscie prawo i do bractwa
dać co należy.

Ktoby nieśluśnie uciekał się do urzędu będąc od braci pokazany ma dać winę.

Gdyby się któremu trafiło garnce wypalać w niedzielę w dzień apostołski
lub P. Maryi ma dać 2 funty wosku.

Gdyby który brat mając własną żonę chował prostytutkę ma być karan od Urzędu.

Niewolno chować robieńca bez woli starzych.

Niewolno chować w domu swoim takiego któremu rzemiosło zakazane pod
winą pół beczki piwa i funta wosku.

Niewolno braciom przekupować nauczynia od przyjeżdżących pod winą beczki
piwa.

Żaden z braci aby nie jeździł z robotą przez kwartał do wsi jedno 2 razy
albo 3 razy do roku, pod utraceniem roboty.

Niewolno tajemnie uchowywać ołwiarz przed nikim nawet i pod wiechem.
Co kwartał ma dać brat do starzyski po bgr. na zapomogę innych

zostawiać któryby chciał bractwo przyjąć powinien braci kupić beczkę piwa
i piętynię a od postu być wolny.

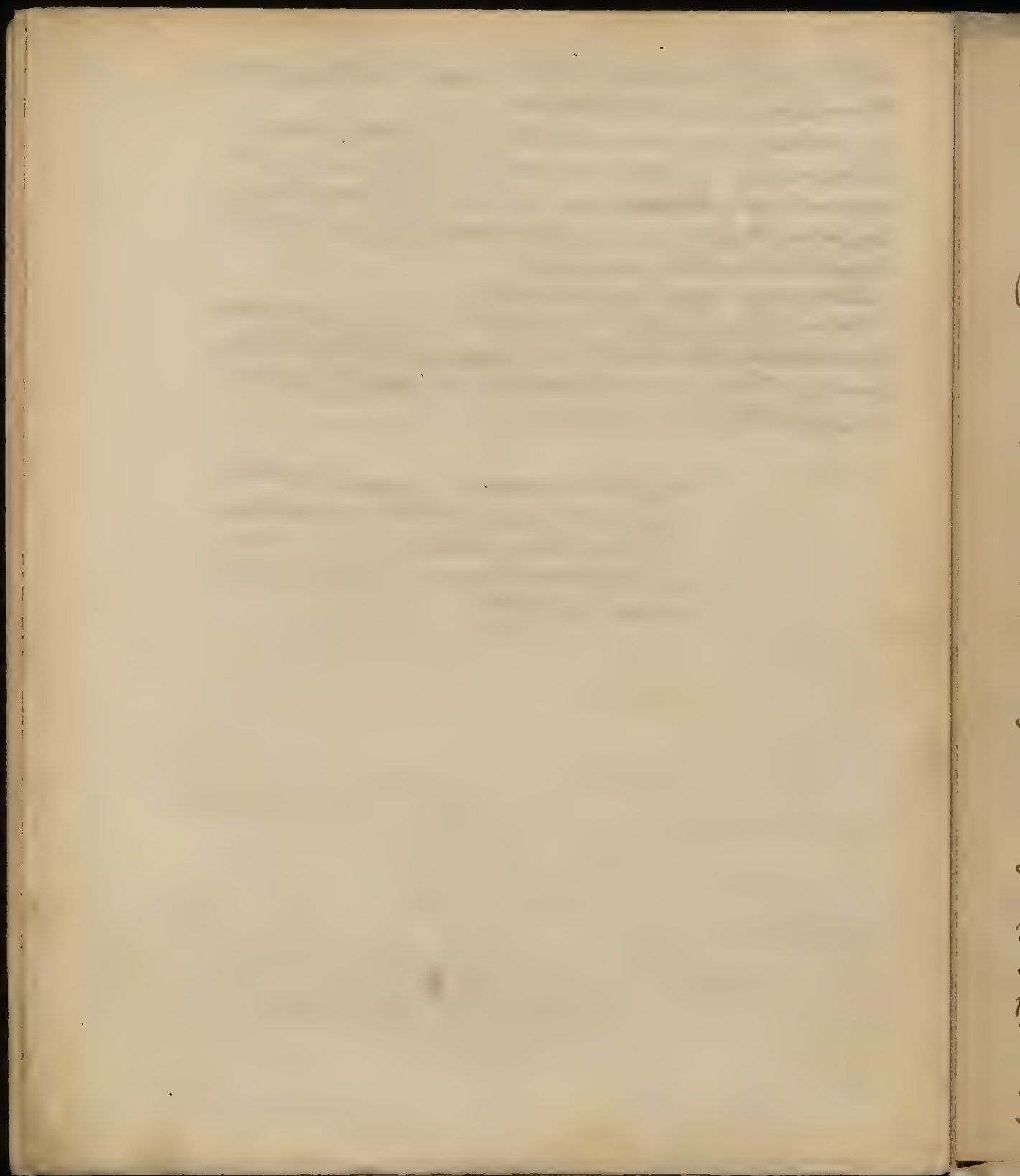
402
Młodo: gdyby się po rozjeściu brać bez dozwolenia starszych wzięli
tęcić piwo mają dać półkamenia wosku.

Gdy się trafi brackie piwo a rozkazaby Kłóren z starszych któremu
z brać rachować młodszych w postugach nie ma się wzbierać pod
winą funta wosku: ~~Wszak~~ gdyby Kłóren brat porządkował obrego bez
dozwolenia starszych pod winą pod funta wosku, toż samo gdyby roz-
lewał brackie piwo bez przyczyny.

Niewolno przyjąć ugnia toż nieuczynowego.

Ugnę przy wstępie do mistrza ma dać pół beyki piwa i funt wosku
a po wypuczeniu znów pół beyki i co obyczaj mistrzowski jest groźny
Towarzysz Kłórenby się urządził u mistrza na rządzeniu powinien
za niego mistrz zapłacić brać 6 gr.

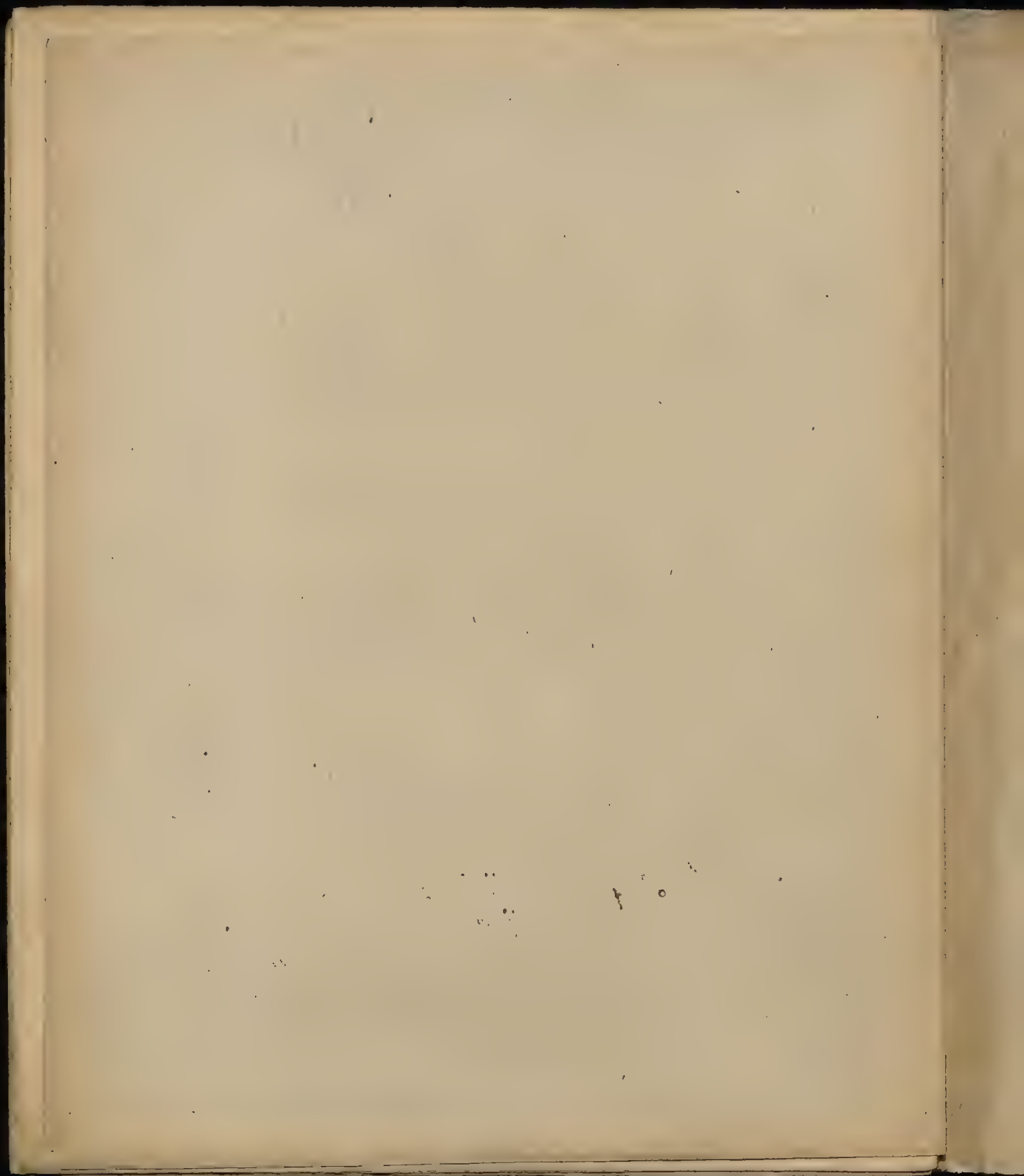
Original na pergam. - z pięćciq woprowq
ciemno zieloną w pufce białej na jedwabnym
białoamarantowo zielonym sznurku. na pię-
ciq wieża miejka z bramy i napis: Sigit.
civium de Cozton.

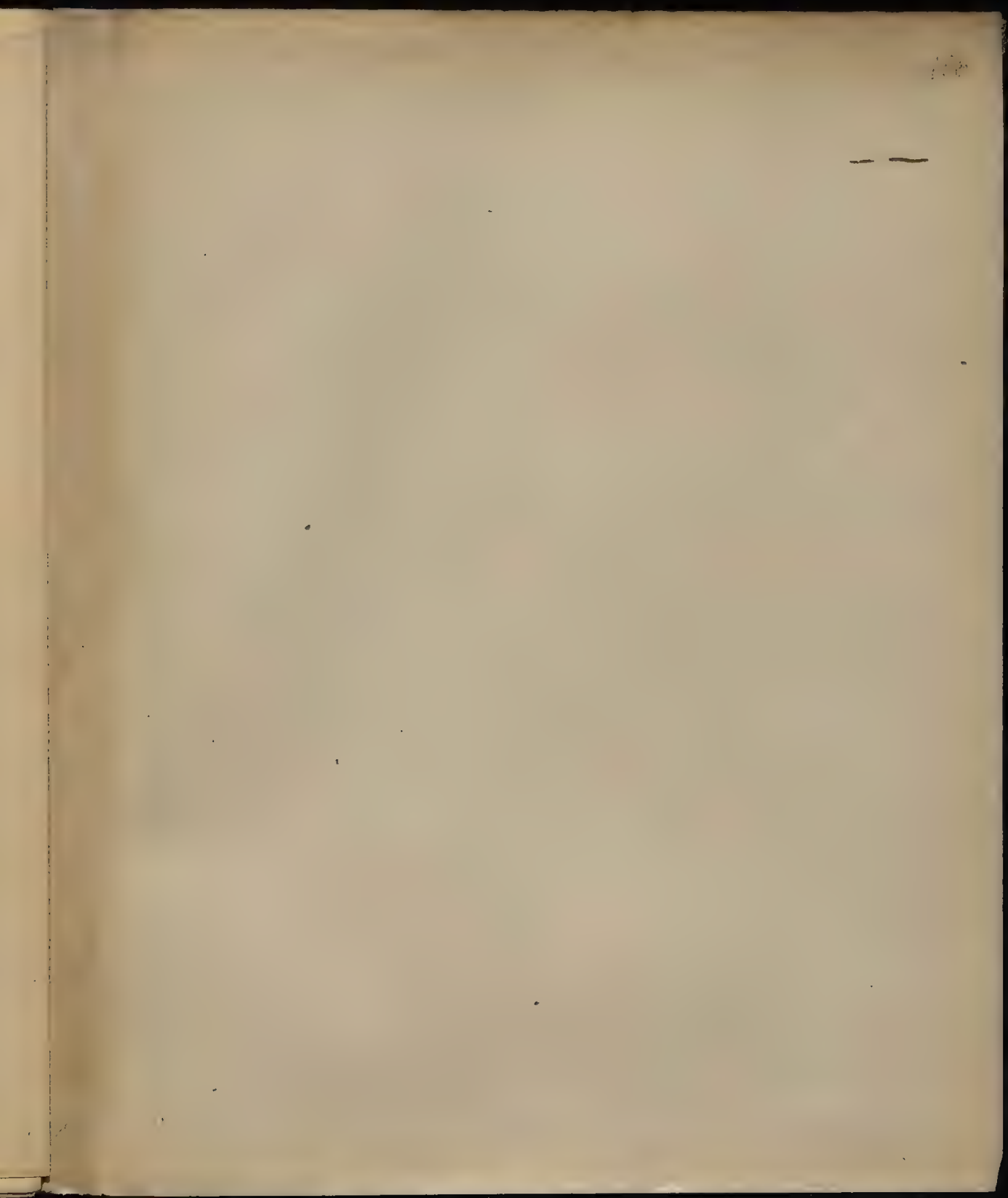

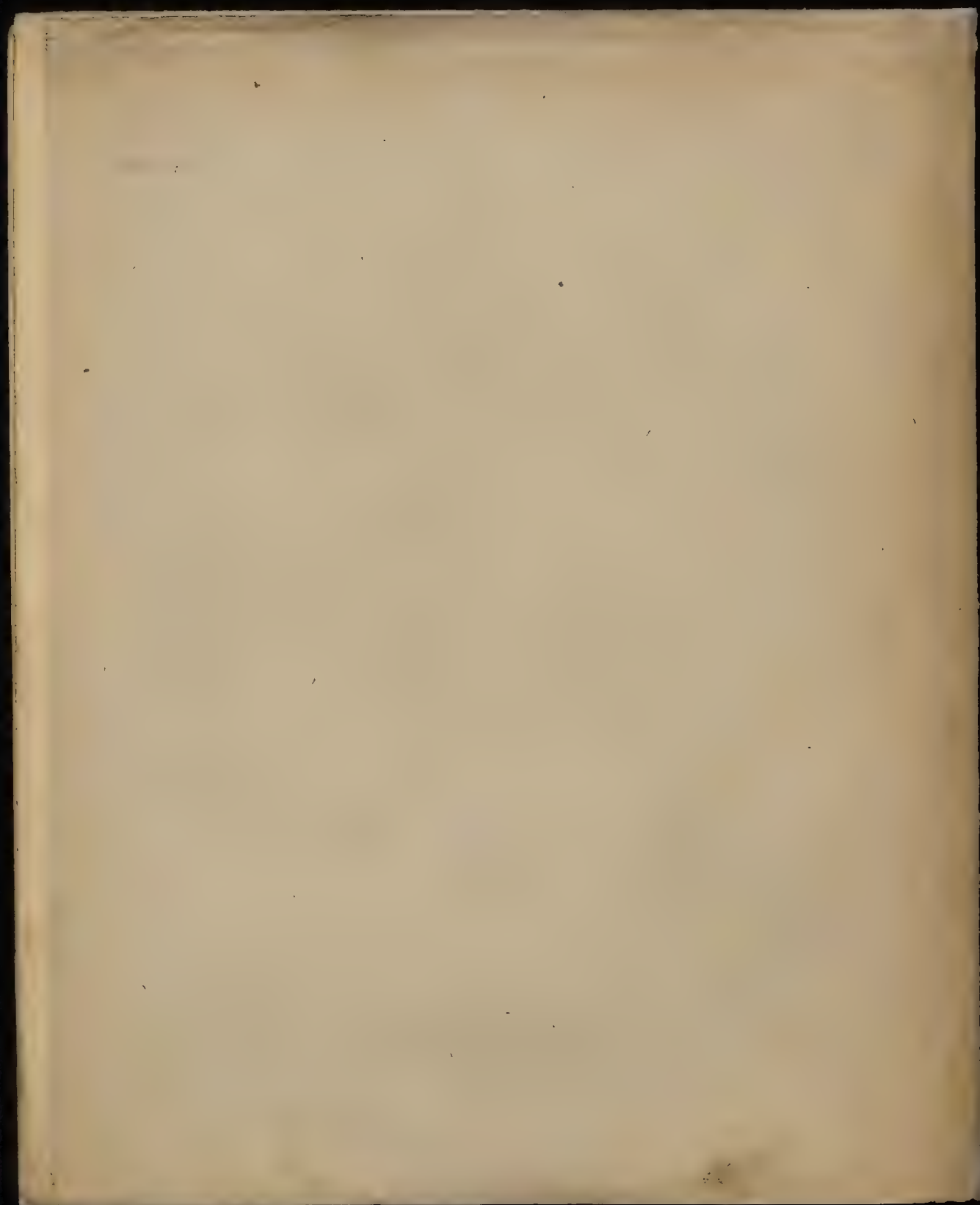
Cech garncarzy, Kowali, Bednarzy, szuchterzy i slusarzy
w Starym Sączu.

Anna Lipska Ksieni Starosądecka za Kona S. Klary
(d. 16 Decembris 1638) potwierdza podane ustawy pota-
wonego cechu garncarskiego (artis figulinae) Kowals-
kiego (artis fabrilis), bednarskiego (artis doleatoriae) i
szuchterskiego (artis serifabrilis) rzemiosł. Między innemi:
Towarzysz chcący mistrzostwo przjąć ma dać wotępnego
do cechu 1 złp. bgr. i ma robić następujące sztuki:
Garncarskie sztuki: 3 garnce, 3 dzbanki, 3 rynki i 3 du-
nice; garnce i dzbanki mają być wysokie na 3 piądozi i 1 łon
igłonek a szerokie na 3 piądozi i 1 łon według proporcji i
miary; donice i rynki mają być szerokie na 3 piądozi i 1 łon igłonek.
Kowalskie sztuki: Łódź Kowa z jednej szyny żelaza wygię-
wana; Siekiera kotodziejska ze dwu szyn żelaza.
Bednarska sztuka: Kadz' kimowana, wanna i achteł.
Szuchterska sztuka: Zoruszkieć zrobić i osadzić z rurą
na 5 piądozi, z ramkiem krytym; który muszkieć na pozostłość
w cechu na potrzeby mieścić, procepsie kłapstorne i farne.
Slusarska sztuka: Słupy zamek intrychowy i kłotka
wielka sperowa która by się zamykała we troje. —
Przy tych sztukach winien bracia czystować, a po oddaniu
sprawie jurysną i potachtela pisać wystawieć. Przy tego
powinien w tymże roku sprawić mistrzostwo na worytkę
bracia z żonami ich, to jest Kolarzów, zaryczajów i i achteł pisać
wystawieć i oraz do cechu oddać 4 funty wosku i 4 funty prachu.
Następnym powinien robić tylko pot sztuki, także i ten który
się z mostkową ożeni. — Aby się żaden z rzemiosła slusarskiego

Kiego nie ważył na formę waskową ani papierową
ani inną kluczyw ani wytrychów robić oprocz wiado-
mosci cechmistrzowej, pod utratą ~~cechu~~ cechu.
(Rozmaitosci lwowskie 1859 Nr 2.3)

Cech grzebienniarzy

Consules civitatis Cracoviae (Cracoviae seria 3ª ante festum S. Agnetis 1552) ad petitionem seniorum Contubernii Lecti-
nistarum (Cechu grzebienników) confirmant ordinationem
(sequentem latino idiomate scriptam):

1. Kto chce być mistrzem na pierwszy miejskie prawo potem na szuki
(experimentum artis suae) wtafniem rękami zrobić. Najprzód ma
urobić tuzin (duodenam) wielkich grzebieniów (pectinum), drugi
tuzin radkich grzebieni, trzeci tuzin barwierskich (ad barbiton-
orum usum) grzebieni, czwarty tuzin koniskich (equariorum)
grzebieni, piąty tuzin owucugów (cornuorum auxiliariorum
ad induendum calceos), szósty tuzin tyrek, ^(cochlearum) siódmy tuzin
rogów do latern przerygotych (extenuatorum et pellicenti-
um cornearum laminarum ad laternas praeparatarum)
osme: dwa rogi (cornua) ma wywiercieć na trąby (cornua exa-
rare ad blutinandum apta) które mu mistrzowie wybiorą; dzie-
więte: ma postawić rąby u Snajdasa (conficere tenetur in-
strumentum ad designandos et deliniandos minores dentes
pectinis); dziesięte: ma postawić drugie rąby u mude (debet
conficere unam ferrulam ad diffindendos et limandos mi-
nores dentes pectinis), jedenaste: ma postawić trzecie rąby
u grebrajsij (alteram vero ferrulam ad diffindendos et li-
mandos majores et crasiores dentes pectinis.) Tych szuk
mają dojrzeć 2 staści mistrzowie i ocenić, które to szuki w 6 niedziel
mają być wygotowane i okazane. Drowy taki mistrz zapłaci pół gnyw-
ny do cechu i 18 groszy na zbroję a dla pisarza i grosz; potem ma
zwieć doglądać póki nowy na jego miejsce nie nastanie, bez żony
być nie może jeno 13 niedziel. Gdyby zamieszkał finiec za palic lub za-
wieć zapłaci winy 2 funty wosku, w czym ma go doglądać ten który po-
przednio był na jego miejscu.
Mistrze i mistrzowie mają bzywać na zatomfje w rutchedni i na pogre-
bach pod winą i gr. a towarygoze półgrosza.

Niewolno też nieciecho
wym pagnąć pisać: ^{nie tytuła magistra.}
L pod kara 2 funtów wosku

Żaden Kupiec nie ma wykupywać i wywozić rogów (cornua) pod kara
za bór przez urzędników niewolno też kupcom ani obywatelom robić gniebień i inne obra-
żenie ^{pod kara 2 funtów wosku.}
Mistrz ucznia przyjętego ma w 2 niedzieliach w cechach opowiedzieć,
a gdyby odjechał od mistrza i nie było go 12 niedzieli, ma się na nowo użyć.
Niewolno mistrzowi drugiego ucznia przyjmować jeśli się nie wyuczył 4 lat w cechu.
Uczeń wyuczywszy się ma rok wędrować lub za rok gdyby chciał
mistrzem być dać kamień wosku.

Mistrzowie pojedynemu towarzyszowi mają być opatrzeni i to starci najpiśniej.
Gdyby towarzysz pozostawił mistrzowską wdowę którąby dziaćki miała, ma
być wolny od sztek; gdyby ta wdowa za niego nie poszła ma być opa-
trzona towarzyszem, a gdyby nie miała dziatek nie ma stuziej niemofsta
prowadzić jak rok i 6 niedzieli.

Gdyby któremu uczniowi mistrz umarł, tedy się ma douczyć u star-
szego u którego służył.

Gdyby cech był obestany pod pańską winą, kto nie przyjdzie zapłacić
6 gr. a pod bracką winą zapłaci mistrz i groź a towarzysze nieobecni
połtę groja, a jeżeliby u którego mistrza cicha (signum convocatio-
nis) przez noc leżała zapłaci funt wosku.

Któryby drugiemu zreladzi odmawiał dać winy pół kamienia wosku.
Mistrz któryby z towarzyszem grał w kostki (falis) albo w karty opie-
nił gdzie ma być karany czwartą częścią kamienia wosku a towarzysz 3
funtami wosku. A jeżeliby wuknisz nie grał zapłaci winy mistrz półka-
mienia wosku a towarzysz czwartą część kamienia wosku.

Mistrz któryby drugiego podkupywał w kupnie ma być karany 6 funt. wosku.
Jeżeliby towarzysz towarzyszowi coś nieuczynnego zadał ten coś zada ma się
obrócić a drugi ma iść po listy z świadectwem swego zachowania.

Gdyby która mistrzowa odważyła drugiego kupującego zapłaci 2 funty
wosku, a gdyby się jedna z drugą poswaryły przy prowadzeniu, to co
zważy zacznie, ma jej dać do cechu 4 funty wosku.

Towarzysz któryby w niedzielę swiżował straci wochlon jeden (co-
tinanalem meradem) a mistrz któryby go nie zdał do cechu zapłaci 2
funty wosku.

Któryby mistrz w surista prowadził zapłaci winy 2 funty wosku.

Towarzysz ma brać wochlonu 5 groszy. a mistrz może tylko 5 gr.

Towarzyszowi pożyć.

Towarzysz któryby chciał z miasta wędrować ma wziąć z cechu list swe-
go zachowania, a gdyby nie miał takowego listu straci 2 wochlony.

Mistrzowie wolni być od okazywania sztek.

Gdyby się jeden mistrz z drugim powadził, ten zważy rozpocznie zapłaci
winę 40 gr. to jest 40 groszy rajcom a 20 groszy do cechu.

178
Kto mistrzowski ^{porozumie} ma być wolny od okazowania sztuk.
Starsi powinni sami kupować a nimi wrytą się dzielić, a któryby
bez dozwolenia starzych kupił zapłaci winy kamień wosku.
Gdyby się trafiło dwóm jednego dnia mistrzami zostać, tedy ten co pierwszy
szuki okaże ma być wolny od swiec lecz za to zapłaci cechowi kamień wosku.
Na każde święto ma być cech gotowy dla lepszej sprawy podług
wyzwazę innych cechów.

(Originat na pergamin. z pięcioma czerwonymi woskami
koronką i rycerzem w pufce na tamie
pergaminowej)

(To ma być polskie na pergaminie bez pieczęci
i za staraniem Ambrożego dyplomatycznego mistrza
starzego remiennika grebienniczego d. 8 septembra
1623 dokonane)

Michael rex Poloniae (Varaviae d. 20 Januarii 1671) ad petitionem
famatorum Andreae Hawnowicz, Joannis et Thomae Mich-
chowskich, Blasii Zieleni pectinistarum Cracoviensium ordi-
nationem Cantubernii Pectinistarum Cracoviensium per Consulem
civitatis Cracov. a. 1552 latino idiomate conscriptam confir-
mat.

(Originat na pergamin. z pięcioma woskami
koronką wielką czerwoną w pufce blaszanej
na wstędze jedwabnej zielonej)

Consules civitatis Cracov. (Cracoviae feria 3^a post festum S. Egidii
proxima 1578) z powodu niedogodności jakie mają grebiennicy (Pecti-
nistae) krakowscy w czasie jarmarku przenoszą swe kramy ex
treta inxtitarum vulgo sub Cruce dictarum versus ecclesiam S.
Mariae V. ubi antiquitus pectines suos divendere soliti fuerant
ut in ptenosze kramy in locum vacuum a praefata treta in-
cipiendo verous inxtitas ferramentarias (aedificia pro disven-
dendis pectinibus transportanda permissimus) z których czynsz
mają ptaic na ratusz. kramy te tak mają być ustawione aby wko-
du do zblaznych kramow nie tamowały.

(Originat na pergamin. z pięcioma czerwonymi woskami
koronką i rycerzem w pufce woskowej zółtej na
tamie pergaminowej)

Vladislaus IV rex Polon. (Varaviae d. 20 Septembris 1632) na prośbę
Ambrożego dyplomatycznego, Walentego miechowskiego, Stanisława Gostkiewskiego
i Kaspiera Kwaśniewskiego pectinariorum Cracov. potwierdza powyższy
wilej rajców krakow. z r. 1578 przeniesienia kramow grebienniczych.
(Orig. na pergamin. z pięcioma koronkami czerwoną w pufce
blaszanej na wstędze jedwabnej zielonej)

Starši cechu grzebienniczego daję świadectwo niejakiemu
Szymonowi iż się remiostu wyuczył. (Cracoviae 2^a domini-
ca proxima Adventus 1569)

(Oryginał na pergamin. z blakły i zbutwiał - po-
tawia z pięścią przyklepioną papierową na
cechowę, na niej grzebień w tarcę a nad nim
kufra)

Simon Jaworski et Gregorius Miechowski seniores contra:
berni officinae pectinatoriae (Cracoviae feria 4^a in vigilia
festi SS. Petri et Pauli 1595) daję świadectwo iż się Tomasz
Lolanka alias cognomine Przemyanka przez 4 lat remiof-
ta grzebienniczego u mistrza Grzegorza Miechowskiego
wyuczył.

(Orygin. na pergamin. pięść odenwana)

Krakow.

R. 1792 cech grzebieniarski. (Ktadał się z 8 majstrów i 3 chłopów.
Starzym był Józef Sterza a podstarzym Mateusz Ro-
dakić.

Cech Haftarzy (Acupictores)

11

Burmistrz i Rada miasta Krakowa (na ratuszu Krakowskim d. 30 lipca 1689) potwierdzają następujące artykuły podane przez Wojciecha Dąbkowicza, Wawrzynca Zawalskiego i Stefana Zawadowskiego haftarzy Krakow. pragnących trybem innych miast jako to Lwowa i Lublina mieć swe osobne Zgromadzenie:

- 1) Ktobykolwiek chciał mistrzem zostać ma prawo miejskie przysięgając list od urodzaju, nauki, wyzwolenia pokazać i dając do skrzynki brackiej 10 zł. i igarniec wina.
- 2) Potym ma sztuki kunsztu swego zadane dla próby rzemiosła u mistrza którego mu z cechu naznaczyć.
- 3) Po odprawieniu sztuki powinien kolekcję sprawić, która nie powinna więcej kosztować tylko 10 zł.
- 4) Kto nie chce należeć do Zgromadzenia Haftarzy, nie powinien znaku swego na ulicy wystawiać.
- 5) Przeszkodnikom którzy się tego kunsztu nie uczyli ma być robota wzbroniona pod winą 14 grzyw. i zabranie takowej. Pretor rymarze, riodlarze, ofsternicy i miechownicy nie powinni przeszkadzać ani czeladzi haftarskiej przechowywać.
- 6) Kunszt i robota haftarska ma się odprawować tym sposobem: Sajdki haftowane i gładkie i drukowane z skóry juchtowej, moskiewskiej, kowelskiej, litewskiej, capowej, wotorskiej. Item Tebinki gładkie liczkowane, drukowane, haftowane, sukienne, szafianowe, skorzane, capowe, axamitne i innych różnych matercy. Item Lyrniki,

- „Błoien'ki, Szabeltasze, Szawłuki gładkie i haftowane,
 „na Moskiewskim juchcie i na różnych materjach i skorak.
 „Item Siódła i Siedzenia różne z poduszkami sporządzone
 „ze wstążkami, z Tarczami różnemi (Tarczami?) Tebin:
 „kami, Wajstokami, z Płatami, z Ciotdarami, Czapragi i
 „inne rzeczy kościelne, Ornaty, także Złotnierzom przy-
 „należące do roboty kawtarskiej służące robić, hafto-
 „wać i sprzedawać.”
- 7) Wolno też Hławotarzom Kramy swoje mieć.
- 8) Żaden mistrz niepowinien się podejmować drugiego mistrza
 roboty sąsiedniej dokonując, ażeby się podobnemu dosięć statu,
 pod winą Kamienia wosku.
- 9) Kiedy do cechu obeszło, któryby się na godzinę nie stawiał
 ma być karany i funt. wosku.
- 10) Też sama kara da, któryby pijany przyszedł.
- 11) Przy schadzce powinien się każdy skromnie zachować,
 pod taką winą.
- 12) Mistrz który przyjmie ucznia za zapłatą, powinien cwa-
 ta uczyć takowej złożyć do skrynki cechowej. Uczeń powyż-
 woleniu ma u mistrza robić ćwierć roku.
- 13) Wdowie wolno robić kunszt ten z jednym towarzyszem
 bez chłopca, przyczem ma oddawać tylko połowę skądki cechowej.
- 14) Towarysz który się ożeni z wdową lub z córką mistrzowską
 ma być wolny od odprowadzenia połowy skądki, toż samo i syn mistrzowski.
- 15) Uczeń ma trwać u mistrza na ćwiczeniu 3 lat nieodchodząc
- 16) Powinno być 2 starszych co roku obieranych.
- 17) W każde święto w niedzielę ma być schadzka cechowa.
- 18) Mistrz może tylko chować 2 chłopów a trzeciego na wyz-
 woleniu. Towarysz który się zadłużył ma tak długo u mistrza
 robić póki długu nie wypłaci. Z strony Przeszkodników Par-
 tacz należy się do Urzędu udawać.

(Oblat. in Actis consuls. cracov. l. 1689. tom. 42 pag.
 172 - 174)

h.
re

re

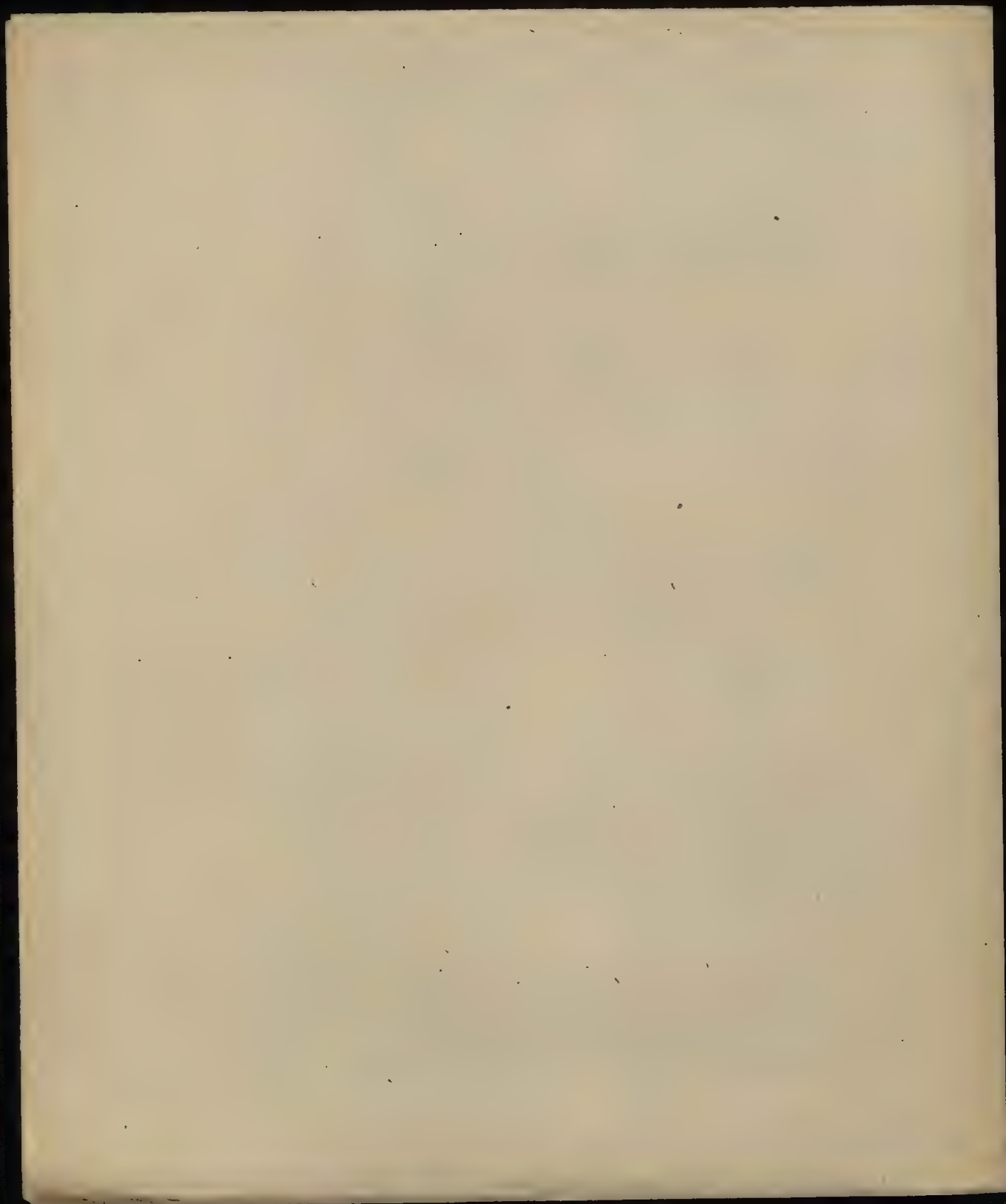
ga
i

re
=

reg.
ag
ph.

re
=

re

Zgromadzenie Jaglarzów (Reverenditores milii)

Burmistrz i Rada miasta Krakowa (w ratuszu Krakowskim d. 29 marca 1722) na prośbę sławetnych Starzeja Sliwińskiego i Franciszka Respondowicza jaglarzy Krakowa, którzy w imieniu innych braci żalili się, iż przez kupnie jagły, grochy do Krakowa wierzone po przedmieściach zakuwają, potem je pod pretekstem dworskich albo wiejskich czesni na koleśkach, czesni na wozach przegwiozłszy w rynek po tretach kociami i miarkami nieśmia- wiedliwemi sprzedają, oraz iż podczas dni targowych przedzbi- ciem wystawionego proporca o godzinie dwu na stę jagły, groch i inne leguminy ^{po bracie} wykupują, za nim niebezpiecznie obywateli i inny lud pośpolili na własną potrzebę a nie na prze kup na kupię, przez co według woli swej sprzedając drogocno czynią a tutajżym jaglarzom którzy sukedni od siebie naznaczonych i podatki znaczne opłacać pożywienie odbierają - potwierdza podane przez nich artykuły do zachowania dobrego rzędu:

1) Zgromadzenie jaglarzów co roku po wystukaniu Mszy św. w kościele św. Wojciecha obierać będzie dwóch starozgch którzy złoży- szy jurament na starzeństwo Urzędowi Radzieckiemu, zajmow- su będą sprawami Zgromadzenia, za co od płacenia składek bra- cich uwolnieni być mają.

2) Brać i siostry Zgromadzenia powinni być na sefoiach oraz na mszy żałobnej kwartalnej za obecnością; pod winę 12 groszy. Na każde sukedni powinni po 3 grosze każdy 2 osoby składać, artykułów czytanych skromnie słuchać.

3) Dla kupowania jagły i grochu nie powinni brać pny, się lub przez faktory wychodzić na przedmieścia, ani też w rynku przed zbiżciem chorągiewki legumin kupować pod winę pot kame- nią wosku, a przez kupnie pod zabranie kupi.

4) Starosta za każe aby się żaden z Przekupniów Krakowskich niekontentujący się miejscem sobie do sprzedaży wyznaczonym,

na wozach i wózkach w rynku groch i jagły sprzedawać
pod zabranie grochu i jagół i oddaniem takowych do domu
correctionis albo na szpital; nie zabraniając jedna kze
jagół i grochu szlachackiego, kmieckiego lub zagrodniczego wypo
w dni targowe sprzedawać ćwiercią, korcem albo potkorem
a nie miarkami i mniejszym naczyniem.

5) Zagłazom do sprzedawania jagół i grochu jest z dawna
naznaczone miejsce w rynku między Stonimiarzami z jednej
a kurniezkami z drugiej strony aż ku Łudlarzom; w
którem to miejscu dwiema linijami albo rzędami jeden podle
drugiego, tak jako który do zgromadzenia wstąpił, siadać
mają a nie po trzeciach, i to bez sprzeczek i poswarków
pod winą funta wosku.

6) W niedzielę i inne święta tylko z braćmi okółką, gdy na nich
przypadnie, dla wygody sprzedawcy mogą korcami, miarkami,
półmiarkami, kwartami pod winą 2 grzywn.

7) Odwoływanie kupca i podkupywanie po zchowanym pro
porcu karane będzie 4 funtami wosku i surowiej.

8) Wiewolno odbywać sejsy bez konsensu p. prezdydenta, ani
też przyjmować do Bractwa ^{osoby} nie mającej prawa miejskiego.
Ktoby chwał w bractwie zostawać, gdy zgodne wota na
przyjęcie są, ma złożyć do Brackiej Skrzynki na potrzeby
Zgromadzenia 10 grzywn i kłauję sprawić, oraz o wyznacze
nie miejsca prosić, na którym ma sprzedawać leguminy a nie
gdzie indziej pod winą 2 grzywn.

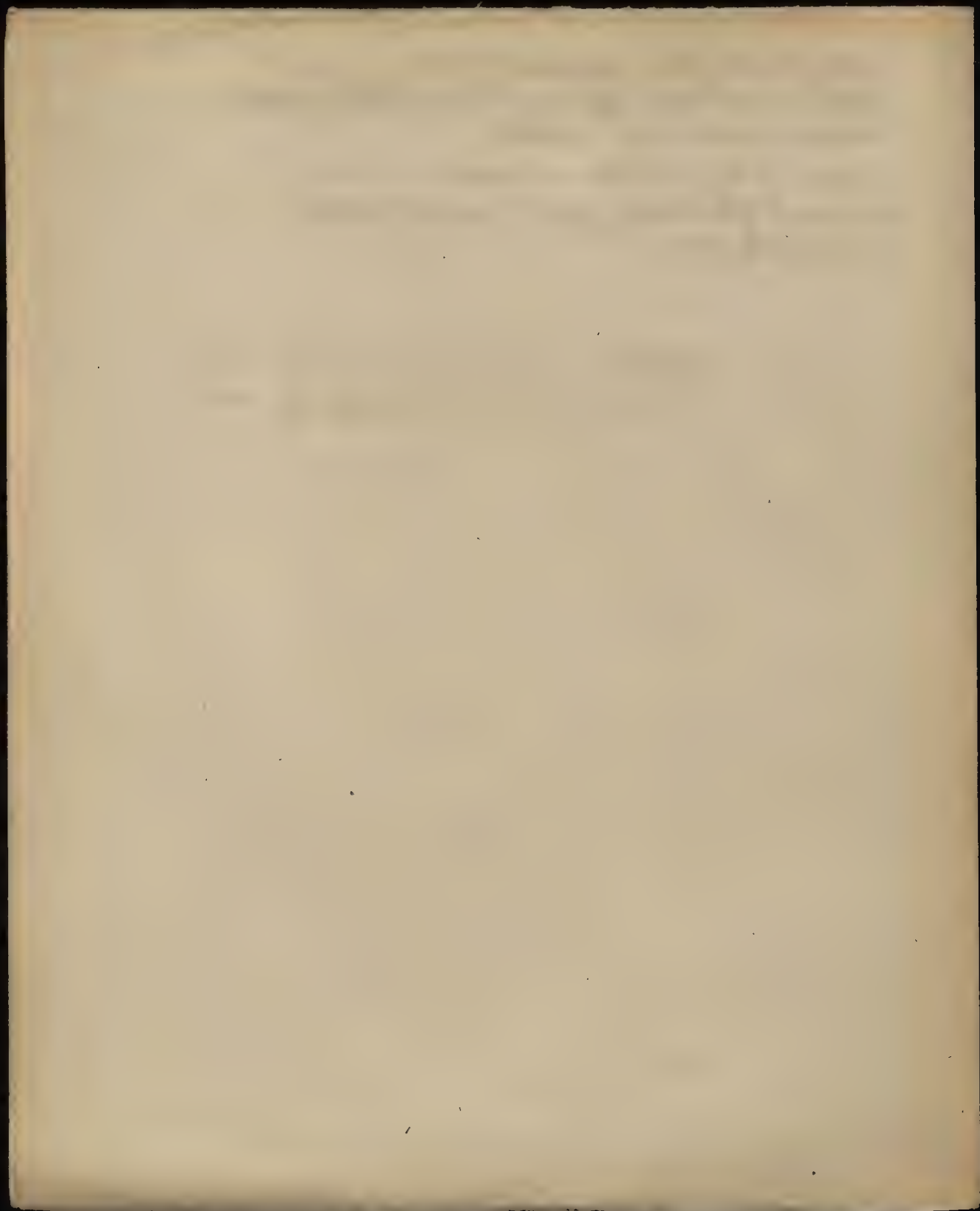
9) Brat najmlodszy, dopóki inny na miejsce jego nie wstąpi
ma w braku pozosta Bractwa na sejsie i na msze obchodzić,
brata lub siostrę zmarłych z innymi do grobu nieść, przy kup
niach doglądać i z pomocą urzędu ich kupie zabierać.

10) Wszyscy mają wsejnie na sejsie przychodzić pod winą bgr
ry na absentyjnego 12 gr. na późno przychodzącego; bron
tamże nie nosić, jeden drugiemu nie przerywać, a jeżeli na niego
przyjdzie pod winą 2 funtów wosku, salva appellatione do
pp. Radziec.

11) Któryby de kłetowi zgromadzenia zadosyć uczynić nie-
chciał i nie apelował, mają mu starci zabronić miejsca
zasiadać, dopóki winy nie odłoży.

12) Żaden do tego Bractwa nie wpisany nie ma po ulicach,
kamienicach lub dworach jagiet i grochu sprzedawać pod
zabranem takowych.

(Oblat. in Actis inscription. consular. cracov
d. 1 Aprilis 1727. Tom 52 pag. 2059-2062)

Cech iglarzy

1598 fer. 5ª ante Dominic. Cantate - Consules cracov.
ad petitionem Joannis Jaraska et Petri Kropnicki
seniorum et 7 fratrum Contubernii Acusficum Cracov.
confirmant sequentes Articulos: 1) Żaden brat nie ma
się ważyć предаwać roboty nażej na smatruś to jeſt
na rynku Krak. po dole i po kramiakach oprócz
kupców, którzy z taką robotą po jarmarkach jeź-
dzą, pod wino i kamienia woſku. 2) Cena naſtępna
być ma: Papierkowe hażyki 6 tuzinów za groſz,
tuzinkowych hażyków pobielanych po 10 tuzinów
za groſz i, tuzinków ſwitych po ii za groſz i. Kołec
moſiądżowych za i złoty 36 papierkow.

1562 fer. 6ª poſt Annae - Consules cracov. ad petitionem ma:
giſtrorum artificii Acusficum concedunt: Synowie miſ-
trów oraz ci którzy pojmia córki miſtrów mają być
wolni od robienia ſztuk tylko ztoż do cechu z groſzy
i 2 fanty woſku. Kto zaś pojmie wdowę miſtra, ma również
być wolny od ſztuk tylko ztoż z 1/2 do cału na zbroję.
Do cechu mają być przgpuszczani tylko zdatni.
(Acta conſul. f. 22)

1476 am Montage nach Thomae Apoff. - Uſtawa dobrego porządku
dla cechu Iglarzy (Goldener) Krakowskich potwierdzona przez
rajców Krak. (piſana na pergaminie z przyklepioną papierową pieczęcią
sekretnego magiſtratu Krak. - w zbiorach Towar. nauk. Krak. z legatą po Smoleńskim)
z dodaniem nowych artykułów 1508 fer. 6ª ante dom. Oculi - piſana
po niemiecku.

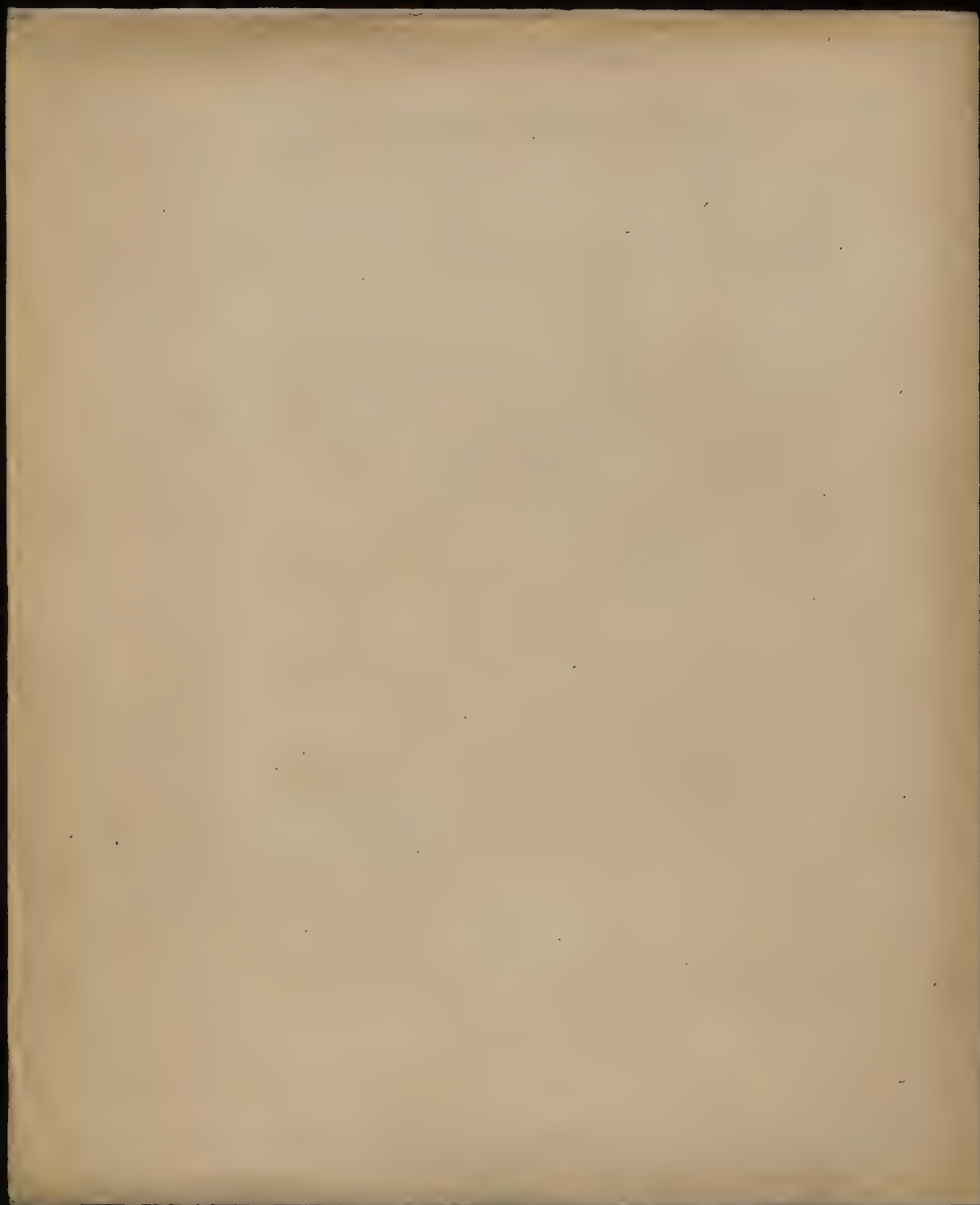
(jeſt odpiſane
w zbiorach wst.
Kęzgow)

1586 (for. 4a post f. Exaltat. s. Crucis) Consules cracov.
approbant statutum contubernii Acusium cracov.
vigore cuius cuiuslibet Magister acusium crac. licet
in circuitu 20 milliarum cum meribus suis ad fora anna-
lia sive nundinas proficisci sub poena 2 flp. contra in-
hibentes. (Acta consul. crac. Tom. 26 p. 607-608)

1587 Consules ^{crac.} prohibent Joanni Wolice tiru, Joanni, Petro,
Bernardo Italis et eorum sociis aliquid laborare seu
vendere quod ad artificium acusium pertinet.

l =
=

114

Cech introligatorów i skatulkników.

14

Rajce miasta krakowa (w piątek po Brech Królach 1562)
potwierdza następnę podane artykuły cechu introligatorskiego.
(Wypis z głównego przywileju artykułów dotyczących towarów
z objasnieniem historycznym niektórych po polsku:)
Panowie towarzyſze mają wiedzieć obyczaj nam od starszych
mistrzów dany i przez Ich Mści Łany potwierdzony:

Dodatki: do art. 3. Gdyby w zdrowemu czeladnikowi razem robotę
nie wyprodukano. w zdrowy towarzyſz będzie stał ojcu gospodniemu
od obiadu gr. i od wieczerzy gr. i a tuteżny towarzyſz od obiadu i
wieczerzy gr. 3.

Do art. 6. niewolno towarzyſtom i chtonom z libraney kłigami prze-
kupować, albo w nowy robić. Towarzyſz któryby u puźdarnika (fu-
rularzom) wyprawał kłigi jakże ku swemu pożytkowi ma być in-
duple karan. Najwiſtſzy tryngielł towarzyſki u puźdarników i u
introligatorów jeſt 4 grosz. a co nadto mistrzowi należy.

Do art. 12. Towarzyſze gdy mają iść po kołędzie aby wſyſcy zeſli-
li do gospody na godzinę im naznaczoną, tam za wiadomością ojca
ſwego mają chodźcie wſyſcy niewypredzając ſię pod winę z wachlonów
Jeż kołędę mają uczynić u ojca ſwego przepijac a nie gdzie indziej

Do art. 15. Każdy towarzyſz powinien robić mistrzowską robotę tak
lece jako i zimie godzin 16. Sniadanie tak lece jako i zimie
ma być im dane gdy porobi 4 godziny, ſużyna (Wynjzrobrot) po-
czyta ſię w tydzień po Wielkiej noży a trwa do S. Bartłomieja. Kłi-
reby dziennie 16 godzin nie robić ma mu mistrz wytracić, a który-
by w poſzedni dzień ſużyn da winę 3 grosze.

Do art. 17. Szynk nie ma być indziej jeno u ojca przy którym tak ſię
mają ſprawować. Towarzyſz który ſzynku tego ſtaſi towarzyſze przy
okrycie mają pytać gdzie ſię ucyt. jeſli jeſt deponowan (inżynier)
co jeſli ſwiedectwem podeprze mają takowemu artykuły czytać z
przywileju, bo żadnemu beanusowi nie mają być czytane i przy ſpra-
wie nie mają ſiedzieć aż będą deponowani. Gdy mają ſzynk czytać
powinni pytać czy który niewie na towarzyſze jakową zwedę aby od
podejrzanego ſzynku nie przyjmowano. Samie mają opowiedzieć towarzyſzom
trybowany (inżynier). Przy tym ſzynku dwa młodzi towarzyſze mają
wſyſzować. Kłorby z niego zbyt wykraczał nieprzyſtojnie ma być karan
wachlonem do skłębki towarzyſkiej.

(odprawianie w:
drownych)

Do art. 18. Gdy towarzysze pracy wdruje tedy jeno 2 godziny zamiesz-
kac ^{możących} a jeżliby dzień zamieszkał da każdy do sturynki mistrzów.
Kiej winy i gr.

Dodatki nowych artykułów:

22. Aby żaden towarzysze nie robił u pastarza pod winą i talara
 23. Towarysze przyspedrowawszy ma najprzód postać do swego le-
mistrza o robotę pytając.
 24. Któryby nie mając odpuszczenia od mistrza ~~szedł~~ szedł na inną
robotę nie dostanie później roboty aź będzie ukarany.
 25. Któryby towarzysze pokatnie robił w dworze lub u żydów ma
być karan przez pp. rajców.
 26. Gdyby mistrz wziął sobie na pomoc sturarza, mają towar-
sze nim gardzić i dać znać o nim mistrzom.
 27. Towarysze mają między sobą w używaniu żyć aby żadnego pro-
zywania między nimi nie było i zelżywości.
 28. Aby żaden towarzysze nie śmiał się rozbierać gdzie nie jest tego
obyczaj ale na osobliwym miejscu przy tożu. Każdy powinien
w domu sypiać pod winą 15 grofy.
 29. „Item Depozyt nie ma być jedno cytery kroć do roku jako
„na każde świętynie a to ma być w niedzielę albo w poniedziałek”.
„Tek; a kłoby się więcej domyslać chciał ma być karan jednym
„wochlonem”.
 30. Stałi dwa towar-
szy na każdą niedzielę powinni być u oja-
cieladnego pro objeżdżie jednę godzinę czekając jeżli by który
towarysz westał sobie o robotę; a któryby towarzysze wtedy o
robotę nie westał musi czekać do drugiej niedziele.
- Dany ten list pod pieczęcią rzemiośta naszego 1567

(Opis - Na pergaminie - z pieczęcią matką cehową na czarnym
wosku wpuście drewnianej - na tafnie pergamin: Ligil. intro
ligatorum civita. craco. in praes. - Nr 548)

Cech introligatorów

Daje miasta Krakowa na prośbę mistrzów rzemiosła introligatorskiego: którzy się stawili jakoś: Otajci Dziurawski, Clemens Stulanus, Martinus Krepel, Jakub ~~Bogacz~~ ^{Bogacz}, Florian Czapiez, Marcin Kopyto, Bartosz Gendziez, Marcin Lijrowicz, Mathaeus ~~Kokala~~ ^{Kienula}, Caspar Raiman, Symon Kendziorka, Hlanus Kozhan, Jan Wiellunski z Stradomia, Jacobus Grochowski z Kazmierza, Jan Mazelka z Kazmierza także towarzysze tegoż rzemiosła: Adam Dziurawski, Kalixti Sikula, Maciej Brziwicki, Andrej Varschinski, Adam Kiedziński, Stanisław Izadko pan, Malcher Guide, Stanisław Schemotuli, Lorenz Poznanietha, Dawid ~~Skro~~ ^{Schro} Sektro, Augustin Junferknecht, potwierdzają następujące podane na piśmie artykuły (Na ratyfikacji Krakowskiej w piątek po Trzech Króliach 1567):

Porządek artykułów rzemiosła introligatorskiego

I Około wybierania starszych (18 art.)

Co roku mają wysyłać bracia 2 starszych wybierać pomiędzy sobą.

Każdy powinien mieć miejsce prawo i list od urodzenia.

Starzi mają uzgadzać i rozstrzygać między bracia sprawy strony rzemiosła.

Gdyby kto ich skazania narzucał, mają wysłać bracia sądzić, a w końcu do urzędu pp. radziec odejść.

Gdyby młodszy brat starszego skarżył: starzy rozsądzą między miejscem swe młodszyemu ma odpowiadać albo skazywać.

Gdyby starzy wyszedł z cechu nie rozsądzający miejsce swe a skazywać by nie była zamknięta ma pociągnąć winę do skazyki 2 gr.

Któryby brat za obciążeniem braci bez słusznej przyczyny nie przyszedł da 1 gr.

Na każde święto każdy brat ma dać do skazyki po 1 gr.

Gdyby który brat zaniechał mają mu dać starszego towarzysza: podobnie i wdowie dopokąd zamąż nie pojędzie, która może chłopów wielkimi czynić gdy ich czas wynidzie.

W wysyłkach mistrzów ma być cześć jedna ko poradzona, nie wolno mistrzowi więcej robić jedno samotnie t.j. albo z 2 towarzyszami albo z 2 chłopaми albo z 1 towarzyszem i 1 chłopa. Mistrz mający 2 chłopów na pół roku przed wyzwoleńiem może przyjąć trzeciego.

mistrz z obcego miejsca ożeniosy się gdyby chciał w Krakowie ro-
bić remiostwo ma ukazać list z onego miasta o swym zachowaniu i wo-
dzeniu, przysięc miejscie prawo i do skrynki potożyć 1 flor.
Którybrat niema prawa miejskiego temu niewolno czeladzi chować.
Ktoby drugiemu bratu odwabił czeladnika da winy 12 gr.
Czeladnik nie ma robić u towarzysza któryby sobie robił pod winą
i talera

Któryby się upornie starzym sprzeciwiał da winy 6 gr. toż samo gdy-
by się dwaj młodzi bracia poswargli.
Któryby brat pisał sobie po czeladnika gdzie indziej ma kopię owego
listu ztożyc starzym.

Towarzysz któryby przywodził gdy ma służyć mistrza w Krakowie
powinien się o robotę u niego pnieć 2 niedziele starac i opowiedzieć
się u ojca starzego

II Artykuły o chłopcach. (10 art.)

Chłopiec by był najmiejmiej 14 lat ma się 3 lata uczyć.
Chłopiec ma wprzód postawić rekolekturę za wierność i że jest z uczci-
wych rodziców i z dobrego toja.

Chłopcy mają być jednan przed starzymi u skrynki i dać za wpis 6 gr.
a gdyby mistrz pokatnie chłopca ujednat nie ma mieć miejsca.

Chłopiec gdy niedowzysosy się remiostwa odejdzie nad wolę mistrza,
nie będzie u drugiego miał miejsca aż skończy mistrzowi powetuje a
gdyby do pierwszego mistrza powrócił czas utraci ^{okom uku} ~~wypłatę~~ (powietna
i potrzeby wojennej Króla J.M.

Aby żaden mistrz niedowzysosy chłopca nie przyjmował aż będzie miał
list wolny od pierwszego mistrza, potem ma być ujednat do lat 3.

Chłopiec gdy się wyuczy ma być wolno wypuszczone przed starzymi
mistrzami i wolno mu robić u swego słuźmistrza

Któryby syn mistrzowski wderował albo przy skrynice między czeladzi
bował ma być między towarzysze liczon.

Niewolno nikomu robić remiostwa któryby się nie wyuczył, aby par-
tagów nie było.

Aby żaden mistrz ani towarzyszy nie miał u żydów robić.

III Artykuły o towarzyszach. (21 art.)

1. Towarzysz któryby chciał zostać mistrzem ma opowiedziać się wprzód
starzym robić u jednego mistrza rok i 6 niedziel i okazywać list
wymuszenia i rodzaje swego dać do skrynki 1 zł. 18 gr.
2. Towarzysz wderawny który pojmie wdowę albo córkę mistrzowską ma
być wolny od roku i 6 niedziel i winy pieniężnej.

3. Towarysz, który przywodzi albo od mistrza odstanie na się do gospody, ojca wybranego który pośle po starzysze towarysze aby mu robotę pokazali.
4. Żaden towarysz nie ma gardzić robotą mistrza tak bogatego, jako i uboższego.
5. Towaryszowi i młodszemu wedla przedkośi ręki jego mistrz ma dawać myta po gr. 4 albo po gr. 5. a starzysiemu który na wystanie wszystkiemu siostrze najwiecej gr. 7 1/2
6. Frynkielty im te przynależą: Kłauzur i punklow przybijanie, herby albo imiona wybijac, starzysza do której da kto swoj pergamin pisany albo gdy ma być w papierze farbowany robiona; ale z libarycy nie mają mieć żadnego trinkietu.
7. Co 2 niedziele mają się schodzić do gospody, mają być postużni starzyszym towaryszom z których jednego mistrzowie a drugiego zeladz wybierze tam każdy powinien dać do frynki posługu a na każde suchadzi po półgroszku.
8. Któryby towarysz siadł do stołu w gospodzie przy frynycie z miezem albo z kordem ten ma dać winy i gr. a jeśli by s kuryem (2) albo z noj: nie albo inżym orzeżem da winy i półgroszek.
9. Mistrz ma dać towaryszowi co 4 niedziele na fajnis i gr.
10. Żaden towarysz nie ma robić u mistrza Któryby bractwa nie trzymał pod winą 18 gr.
11. Towarysze w gospodzie przy frynycie, przy sztuksu, przy depoficycy nie mają kosztu ani kart grać pod winą 2 worklonów.
12. Nie mają chodzić do domów nie pożyczonych pod winą i siedzeniem
13. Nie mają brać od pufierzenia przed jarmark, Wielką nocą, Świątki, Bożym narodzeniem na 2 niedziele przed i dwie niedziele po takowych.
14. Gdy towarysz przywodzi awarysz nie dostanie roboty, mają mu dać 2 frynki na strawę 15 gr.
15. Towarysz powinien leżeć i zimie robić mistrzowską robotę godzin 16. a Któryby w powtórni dzień swiutował da winy 3 gr.
16. Gdyby się trafiło 2 swiucie w jednym tygodniu mają przestać na półwoch: tonu a dla i swiusta nie ma być wytrącono.
17. Frynki ma być tylko w niedziele na który się mają składać po i gr.
18. Gdy o robotę będą chodzić nie mają dłużej mieszkać godziną jedną a oby Któryby przywodził 2 godziny
19. Mistrz ma chować towarysze gdyby zachorzał do 2 niedziel a potem ma leżeć w gospodzie i mają go gdyby pieśnidu nie miał opatrować z frynki. Ki: a jak ozdrowieje ma im powrócić: a gdyby umarł mają jego nagę przedać i kosztu potrącić.
20. Gdy towarysze przy frynycie siadają ma być także przy nich jeden mistrz i oćiec naszażony, którego mają suchać.

Cech introligatorów.

Consoles civitatis Cracov. (in praetorio cracov. feria 3ª post fest. s. luciae Vig. proxima 1603.) ad petitionem Stanislai Stoninka et Benedicti Kuiawin seniorum contubernii artis compactoriae librorum alias Introligatorum confirmant sequentem ordinationem polonice scriptam:

1. Wszyscy bracia (cechu introligatorzkiego i puzdarniczego na każde świętowanie się schodzić na męz. i robotę. Towarysze na każdą niedzielę. Swięto mają alternatim wychodzić z pers. furier na summy ku clewacy w kosiele s. Annę przed wielki Oltarz pod winą 6 gr.
2. Wdowie wolno niemioście prowadzić wyjąwszy gdyby się na nią jakiś excelsz strony uszuiości i stały pokazał. Gdyby wdowa introligatorzka uszuioła poszła za towarzysza introligatorzkiego ta kowu ma być wolny od sztyku tylko da do szynki szynę. i winien kolacyę sprawić skrom: na - z których to opłacać mają w roku armatę albo potłaki do cachu sprawić.
3. Każdy mistrz może robić samoczwałt to jest z towarzyszo i i chłopca albo i towarzysza i z chłopciow nicie. Gdyby który mistrz nie miał towarzysza a potrzebował ma być wzięty towarzysza od mistrza który samoczwałt robi. Gdyby który który mistrz z domu wydawał robotę za ptaci winy szynę.
4. Mistrz któryby nie robił niemiości i w cechu niebywał: a potem znawu za siebie niemioście prowadzić, ma zapłacić w szynę w szynę za: legtosci.
5. Towarysz który chce mistrzem zostać ma 3 lata wzdrować wedle porządku miasta w Łysku, Wrocławiu; potem ma się opowiedzieć i w rok po opowiedzeniu się ma sztyku zrobić w przeciagu białdział następujące: Cosmographie mundi Munsteri in folio margines natrapia: ne rymaitemi szabami na brona tym dnie szabowanym a na szynę ztote chędogo ztote z obudwu stron z klauzurami kresconami i punkla: mi. Item Calepinus undecim linguarum czerwone margines do szynę i szynę w szynę z klauzurami na szynę wyštenlowane chędogo. Item Missale romanum in folio cum aeneis figuris Antverpiae papieru wielkiego margines postawione i na szynę w szynę chędogo wyšten: plowane ztote z klauzurami chędogiem i z punklami. Item Brevia: rium romanum in octavo tymże sposobem. Item Hortulus polski albo infre modlitwy in octavo polskie tymże sposobem. Item Methodus Grammatices i Preces minores także postawione tymże sposobem w cała czerwona szynę a w szynę z kresconami klauzurami i z punklami

2. tych się książek na ~~1000~~¹⁵⁰⁰ urobionych mają wziąć stać do skrynki
cechowej Miśrale romanum. Toż samo i szkatulnicy wedle przywileju szkatu-
robic mają. - Syn mistrzowski ma wdrwać półtora lata jednak wolny
będzie od szkat robienia.
6. Syn mistrzowski niedouczywszy się u ojca po śmierci takowego ma być
innego mistrza jednanym. Któryby z uczniów nie uczużywszy się
odszedł od mistrza powinien się na nowo za chłopca wycić.
7. Któryby mistrz towarzysza w warsztacie uderzył da winy 40 groszy
Towarzysz któryby się porwał na mistrza ma być oddany do więzienia
pp. Radzic.
8. Gdyby ra którym towarzyszem list trybowany był postany takowy
nie ma mieć roboty dopokąd się nie uprawi adliwi
9. Gdyby się coś na towarzysza nieprzystopniego pokazało strony wie-
nosu i nierządu ma dać winy 3 talary do skrynki czeładnej lub ma
być karan wgołpodzie według porządków innych cechów karbanem
na tawie.
10. Towarzyszom słasnym niewolno bez przytomności p. ojca i przyjed-
niego mistrza skrynki otwierać, artykułów towarzyszowi któryby
nie stał w robocie czytać pod winą półgrywny.
11. Któryby towarzysz poszedł z Krakowa na wdrówkę i przyjeżdż-
rychlejsz niż w 12 niedziel takowemu wódrówka nie ma być przyzna-
na, ani mu czeładzi powiama na szynku czynić.
12. Towarzysz któryby wzgardził robotą mistrza, takowemu ro-
bota nie ma dalej być szukaną.
13. Towarzysz któryby z jakiej kolwiek przyczyny z roboty powstał
nie zaskanywszy się, utraci z wochłony. Tylko z towarzyszów starszych
może zaskanyżenie przed mistrzów wnosić. Któryby towarzysz uponi-
dziatek swistował zapłaci kary 12 groszy: nie wolno też z domu
wychodzić po północy swej okrom pozwolenia mistrza pod winą 3 gr.
14. Aby się towarzysz nie bawił po gospodach stulej tylko wlecie do
godziny 19 w noc a w zimie do godziny 39 pod winą 15 gr. wy-
jeżdżany gdyby którego na wesele prosił albo na wesele jakę.
Przyjeżdżany do domu gdyby było zamknięte nie kotatać, bronią
nie krzesać, nie wykrzykać po ulicy, gromu też żadnego w domu
nie czynić. Mistrz któryby takowego niesforne go towarzysza w
cechu nie opowiedział ma być karany.
15. Gdyby towarzysz sobie robił a potem przyjeżdż prosić o robotę ma dać
winę 2 gr. wy

16. Aby iaden towarzys nie wazył się robić żadnych trunkiów ani roboty pozostawie ani w pergamin nowy i stary bibliopolom do kramu pod wing i goryw. Trunkiety mają mieć według głownego przywileju. Gdyby się robota trafila która by wynosiła talerza należeć ma mistrzowi a nie towarzyszowi.

17. Wing mają być w księgi echowe osobne wpisowane

(Orygin. na pergamin. — pięćcie mniejsza czarna z rycem wpuszc blaszan. na sznurku żółto, biało, rozow, granatowym. Nr 542)

Sigismundus III rex Polon. (Cracoviae d. 13 ~~marcii~~ Februarii 1604) confirmat privilegium Contubernii artis compactoriae librorum alias introligatorum Cracov. approbatum per Consules Cracov. feria 3ª post festum s. luciae 1603) continens in se articulos 17 polonice conscriptos (ut supra)

(Orygin. na pergamin. — z podpisem Król. — z pięćcia koronną mniejszą potamany w puszc blaszan. na sznurku rozow, żółto, niebiesko, zielonym — Nr 541)

Stanislaus Stoninka, Nicolaus Brientkovic seniores contubernii Introligatorum et Thecarum confectorum sive Crumenariorum videlicet Luzdernikow albo Szkatulnikow (Oddane na ratyżu Krakowskim d. 31 Martii 1605 przy obecności rady Krakowskiej) articulos boni ordinis inter suos contubernii accomodantes se se ad illos quos Consules Cracov. feria 3ª post fest. s. luciae 1603 concesserunt compilatos publicant (polonice)

1. mają na nabożenstwo chodzić towarzysze do księzota s. Anny pod wing bgrz (cf. Art. 1)
2. Towarzysz który chce mistrzem być ma 3 lata uszdrować i sztuć robić (cf. Art. 5)
3. Towarzysz trybowany nie ma mieć roboty (cf. Art. 8)
4. Za nieprzyjatojności ma być towarzysz karany (cf. Art. 9)
5. Nie wolno bez wiadomości p. oja i mistrza przysadniego trunki otwierac (cf. Art. 10)
6. Towarzysz nie ma z uszdrowki przed 12 niedziel wracać. (cf. Art. 11)
7. Towarzysz który wgrady robota nie ma jej dostac (cf. Art. 12)

8. Towaryzom niewolno od roboty wstawai. (cf. Art. 13)
9. Ktoryby towaryz w poniedziatex furitowat ma byc' karan. (cf. Art. 13)
10. Towaryz nie ma jic dlugo po gospodach bawic' (cf. Art. 14)
11. Towaryzom niewolno sobie robic na pozytek (cf. Art. 15)
12. Towaryzom niewolno robic Trunkiellow wielkix (cf. Art. 16)
13. Winy maja byc' w kfigi cechowe wpisowane. (cf. Art. 17)
- (~~Wypis~~ Wypis ten na pergam. - pięzce cechowa mata
czerwona w pufce blaszanej na tapnie pergam. 17550)

Cech introligatorów

Consules civitatis Cracov. (Cracoviae fer. 22 post festum S. Petri
vinulati proxima 1592) ad instantiam contubernii Compatorum
librorum atque Thecarum Consectorum alias Szkatelników
albo Luzderników artículos infra scriptos polonice conscriptos
approbant:

Oblat. in libr.
in script. Consular.
Cracov. Q. 1730
Fom 53 pag. 367-
370.

1. Gdyby który mistrz jego żona lub dzieci umarli mają młodzi do grobu nieść pod winą 4 gr. a ~~złoty~~ towarzysze mają nieść zładź mistrzowską pod winą 4 gr. Mają też wrysy mistrzowie z małżonkami bywać na pogrzebie i żałobnej mszy.
2. Wdowie ma być dodany towarzysze żeby warsztatowi zdołał i zładź: wolno też ubogiej wdowie robić u mistrza któryby miał nie zupełny warsztat; toż samo i mistrzowskiem córkom.
3. Gdyby który mistrz zadzierzał fabliczke którą do cechu obryta ma być karan za każdego mistrza którego nie dojdzie i gr. a jak ją straci ma infy natychmiast dać zrobić pod winą 20 groszy.
4. Aby żaden mistrz nie śmiał sobie po deski jeździć ani je fortela: mi dostawać pod winą i złot. tylko u starszego mistrza mają być składane i tam się nimi dzielić mają.
5. Obyemu mistrzowi niewolno tu robić rzemiosła aż odprowadzi fytuki. Mieścić prawo przyjmie list zachowania pokaje. A jeżeli już w owym mieście odprowadzi fytuki będzie wolno od robienia fytuk tylko da do skrynki 12 zł.
6. Któryby mistrz odwabił drugiemu towarzysza lub ucznia da da do skrynki i zł.
7. Któryby mistrz nie był postużny starzym ma mu być zładź od: jeta; toż samo i ten który rzeczy z cechu rozstaje.
8. Każdy mistrz ma ucznia który się bez jego woli oddali pnie z niedziele z warsztatu, wypisać.
9. Żaden mistrz i towarzysze nie ma robić rzemiosła u żydów albo ich uczyć.

Porządek o uczniach:

10. Aby żaden mistrz nie miał na probie ^{tużej} ucznia tylko 2 niedziele podwójną bgr. Do douczenia ma każdy uczeń przy spuszczeniu dać do skrynki mistrzowskiej 1 zł i odwypisowania pisarzowi gr. 2.

Porządek towarzyszyów tych remiost:

11. Towaryś chęć mistrzem zostać ma przed rokiem się opowiedzieć i w 6 niedzielach które nad rok naznaczone są szyćki te wyrobić wstawnym nakładem wstawnego jakoto: Cosmographia mundi in folio margines nakrapiane rozmaitemi farbami na brunatnym dnie farbowanym, a na skórze złotem chędogo wszędy z obudową stron z klauzurami kreszonemi i z puklami. Item Missale romanum in folio margines pozłoczone i na skórze wszędy chędogo złotem z klauzurami chędogiem i z puklami

Item Breuiarium romanum in octavo tymże sposobem.

Item Hortulus polski także i ławni albo inoze modlitwy in octavo polskie tymże kształtem.

Item Methodus Grammatyka i Breues minores także pozłoczone tymże sposobem w całą czerwoną skórę wszędy z klauzurami kreszonemi i z puklami wszędy.

Z tychże ksiąg za szyćki wyrobionych mają stać wziąć na celową potrzebę do skrynki Missale romanum.

Także i Ławni tym kształtem i w tymże czasie wyrabiać będą szyćki w tymże czasie 6 niedziel: Szyćki dębowe na

wszędzie stronie otworzysty a wewnątrz ma być wszędy drewno farbowane i na nim złotem szpłowanie a nie papierem oblepione i naroznizy i wszędy okow ma być mofią:

drzewy swą ręką wstawną robiony i zamki wszędy do ręk należą. Ziga i klauzury mają być mofiądzowe wstawną ręką jego robione.

Item Szyćki do korzenia z wymowanemi puszki na arkusz wielki które puszki aby się każda straciła na swoje miejsce choćby były odmieniane i pomieżane a w skórę czerwoną złotem chędogo szpłowane i mofiądzowy okow i zamczek swą ręką wstawną robiony być ma. A ta ma być do celu wyższego potrzebna.

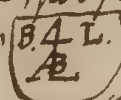
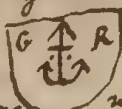
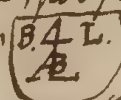
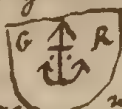
Item Luzdro barwierskie w czerwona skórę mofiądzem okowane
zameczek mofiądzowy i kluczyk a złotem chędogo występlowane
być ma. Item Brintheraik barwierski tymże sposobem chędogo
wyrabiony być ma.

Przy oddawaniu tych sztuk Introligator jako i puźdernik manij-
ciwq ucztę na cały cech sprawić: a wżakże wzglę na ubożego
potrzeba mieć.

12. Towarysz który pojmie wdowę lub mistrzową wolny będzie
od szteki tylko da do szteki 4zt. toż samo i syn mistrzowski.
— leż każdy ma niejakie prawo przysię bez czego mu nie będzie wol-
no czeładzi chować. A któryby towarysz szedł do wdowy robić
bez porządku pierwój niżeliby ją pojął za matzonkę ma być
karan 2 zlot. (któryby towarysz nie miał w uczynności mistrza
mistrzową lub jego czeładz ma być karan winą 15gr.
13. Któryby towarysz swowolnie bez porządku obfytania wszedł
do mistrza robić da winy gr. 15 a zaraz ma od tego mistrza iść
a wedle porządku o robotę obestac.
14. Gdyby towarysz chciał odpuścić wzięci bądź na wdowkę
albo do innego mistrza ma mistrzowi pierwej 2 niedziele opowiedzieć
pod winą 2 wochlonów.
15. Aby towarysze nie brali odpuśczenia przed jarmarkiem: Krakowskie:
mi przed wielką nocą, przed świętkami i przed Bożem narodzeniem
i na 2 niedziele po tym czasie pod winą 2 wochlonów.
16. Wolno jest towaryszowi się ożenić i robić, leż gdyby chciał
mistrzować choć żona ma powinien rok i 6 niedziel u jednego
mistrza robić i szteki odprawiać. A gdyby chciał być towaryszem
wolno mu nim być leż żona jego nie ma okoto się robić u nikogo
go, ani z mężem swym komu pomagać.

(Oryginał na pergaminie. pióro miejscami wy-
stłaknięte nieczyste pokruszona miejscami czerwona
rozczernieniem wpisu błahawej na sznurku złotego
rozownym nr 539.)

✓ Sigismundus III (Varsoviae d. 15 Decembris 1596) ad petitionem
 Contubernii Compactorum librorum atque Thecarum Confectorum confis-
 mat literas binas pergameneas 1) Daje miasta Krakowa (na ratyżu
 w Krakowie w piątek po 3 Królach 1567 potwierdzają artykuły podane
 rzemioſta introligatorskiego (po polsku) 2) Consules civitatis Cracovi
 (Cracoviae feria 2ª post festum S. Petri vinculati proxima 1592
 confirmant 17 articulos polonice conscriptos Contubernii Compacto-
 rum librorum atque Thecarum confectorum.

(Orig. na pergam. - z podpisem Król - z złoceniami;
 malowanym herbem Króla i malowanym herbem
 cechu przed stawiającym w niebieskim polu praś intro-
 ligatorską w błękitnej księżkę czerwoną; nad praś czerwoną
 puzderko otwarte; pod praś puzderko na narzędnia;
 z boku monogram - z pięciami
 koronną mniejszą i - z pięciami
 na sznurku żółto-zielono-zielonym - nr 543.)

✓ Księga papierowa zawierająca: 1) oryginalny Dekret Zygmunta III
 w Krakowie d. 18 lutego 1604 nakazujący ~~na~~ uzgodnieniu Karaci
 i zabieraci księgi tym który nie należą do cechu introligatorskiego
 i szkatulniczego Krakowskiego, księgi rozmaite w sexternach
 do okolicznych miasteczek i wsi białych i one oprawiać napęd do
 Krakowa przywozić (na papierze - z podpisem Król i pięciami koron.
 mniejszą papierową) 2) Odpis przywileju: Sigismundi III Vasaevae
 d. 15 Decembr. 1596 potwierdzający artykuły cechowe introligat. (z pię-
 ciami papierową; in fol. kart. 9.

(ms. in fol. opraw. - nr 533.)

Sigismundus III (Cracovia d. 4 Aprilis 1595) honestum Samuelen
 Wielunski scrinarium (szkatulnik) ob eximiam suae artis
 peritiam assumit in numerum artificum servitorum aulae
 cum facultate officinam instituere et paratas operas ve-
 rum exponere. (był mefzkanicem na Kazimierzu)

Cech introligatorów.

- Consules civitatis Cracov. (Cracov. feria 6^a ^{post} festum S. Annae proxima 1616.) ad petitionem Gasparis Rayman et Stanislai Mazurkowie seniorum magistrorum artis Introligatoriae seu Compactoriae tum etiam artis Liotelariae seu Arculariae alias Szkatulnicy articulos conscriptos polonice approbavit:
1. Jeżeliby się który introligator z któregokolwiek miasta, lub wsi wyciął (w Zbiorze p. 91) się do Krakowa Księgi sprawne przynosić i one Bibliopolom sprzedać: wolno będzie Starzym takowe zabierać: a jeżeliby takowe Księgi który Bibliopola kupił ma je introligatorom Krakowskim wrócić: co się i o Kazimierskich introligatorach rozumieć ma który cechu nie mają.
 2. niewolno Bibliopolom, drukarzom kupcom robić roboty introligatorów: Kiej mieć narzynie albo chłopów chować pod karą zabrania.
 3. niewolno kupcom handlującym (ani) drukarzom robot żadnych do Kazimierza ani innych miasteczek dawać pod winą grzywny 14 i zabrania tychże Księg.
 4. Żaden introligator z Kazmierza i z Kleparza nie ma Księg robić: nych, Szkatul albo pudeł na flasze do Krakowa przynosić pod karą zabrania onych.
 5. Gdyby mistrz z innego miasteczka przyjechałszy chciał mistrzem zostać ma miejscie prawo przyjęcia sztućki odrobić, kolacyję wydać i 10 grzywny dać.
 6. Któryby towarów, zapisany na robienie sztućki nie odrobiłszy roku takowemu wręczył, nie ma być więcej do sztućki przypuszczony.
 7. Każdy mistrz nowy ma sztućki odprawować i nie wolno się od kupić pieniędzy.
 8. Przy osądzeniu sztućki wolno każdemu mistrzowi zdanie swoje powieć: dzieć i nad przyjęciem sztućki i uznaniem wotować mają.
 9. Podczas schadzki cechowej mają się mistrze wzajemnie zachować i jeden drugiego wotum nieprerywać pod winą 12 groszy.
 10. Uznaniowie w innych miasteczkach wyzwoleni powinni w Krakowie douzgać się onych: ceptować i znówu się wyzwolić. Co się o uznaniach Kazimierskich introligatorów i szkatulniczych.
 11. Ponieważ Cech remiesski introligatorskiego w Krakowie jest naj:

dawniej nad inſze miaſta przyſtawej a kademiej KraKowſkiej
fundowany i prawy i przywilejami królów polſkich utwierdzone;
chcemy i poſtawiamy aby Depoſitia alias Œolnye towary:
~~te~~ zów nie byſa ważna tylko ſamego cechu KraKowſkiego
wyjąwszy inſze naſyje.

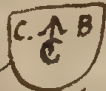

12. Któryby kołwiek towaruſzy robiąc u miſtrza KraKowſkiego był
pomocnik i ſzturarze chował a on to towaruſzom ſtaſzym ie
przy takim robie' nie chęć nie oznajmił na dać winę i gnywać.

13. Gdyby ſię który towaruſzy wziął robie' niemioſto w którym kłaſztorze
albo u ſzlachcica albo a kta w grodzie uprawia, albo takim na
czynie ſprawował albo ich użył nie ma mieć miejsca między mi-
eſtami ani towaruſzami a i winę odda.

14. A iż ſię wiele paſtagów namnożyło który Kſiężki lada jako
ſtaſtolone na wendeie i po rożnych ulica pnedają: ta kowi mają
być jako lożni ludzie przez urząd Karany i Kſięgi ich ſprzedawane
na potrzeby ſzpitala Zakowſkiego obracane będą.

(Originat na pergamin. — pięćć mieſka cyerw:
na wpuſcie blaſzanej na ſzynurku biało żółto
różowym wielkoſci podwojnego talara pnedſta:
wia tarcz herbowa pod koroną na tarczy
herb z ~~herbem~~ wieje z bramą gotą otwartą. 2
jednej ſtrony tarczy berło a z drugiej miegi do
koła napis łaciński: Sigillum Cracoviae Met-
ropolis Regni Poloniac. — nr. 540)

✓ Sigismundus III rex Polon. (Varſavia d. 29 februarii 1620) confirmat
14. articulos contubernii cracov. aſtis introſigatoriæ poloniac con:
scriptos et per conſules cracov. (Cracovia ſer. 6ª poſt feſtum ſanctae
proxima 1616) approbatos.

(Origin. na pergamin. — z podpiſem króla — z 3to cieniemi
malowanym herbem króla i herbem cechu introſigat.
z monogramem pobożu. i (brze).
wielka korona cała wpuſcie blaſzanej
pięćć urowana ~~herbem~~ ſzynurek ieliſto biały pa:
~~herbem~~ — nr. 537)

2ª pięćć mieſka.

Proconsul et Consules Civitatis Cracov. (in praetorio cracov. feria 2ª post festum Conversionis S. Pauli Apost. proxima 1676) ad petitionem Joannis Trzyska et Stanisłai Chmielewskiego seniorum contubernii Introligatorum atque Thecaniorum Cracov. confirmant articulos polonice conscriptos: Punkta panom Introligatorum Krakowskim należące:

1. Ponieważ się wiele pastarzy namnożyło którzy Książki nowo introli: gowane po różnych miejscach i ulicach, trefach i kramach sprzedają: Stanowi się aby iaden drukarz, piaciornik jako i wpselki infyży to: wiek oprócz pp. Bibliopolow, Drukarzów i Introligatorów niewarżt się takowych Książ nowo oprawnych przedawać pod zabraniam Książ i winę dwójga 14 grzywien.

2. Aby się żaden niewarżt Książek dawać do oprawy żydom pod utra: ceniem Książ i winę 50 grzywien. Także aby się Żydzi nie warżyli Książ katolickich oprawiać.

3. Defezek do oprawy Książ należących Żydzi wykupywać nie mają: poki ich introligatorowie Krakowsy nie nakupią

4. Któryby chiał cich introligatorów przyjąć ma mieć miejskie prawo: nie będącemu w cehu nie wolno nemięsta introligatorówkiego robić pod winę 50 grzywien

Dziato się w cehu d. 22 stycznia 1676. Jan Trzyska, Stanisław Chmielewski, Gregorz Gomołkiewicz, Walenty Krokiet, Wojciech Szalkowicz dykatulnik.

(Oryg. na papierze z miejscis mijskx do papieru in fol. kart. 3 w Księdze prawne = nr 536.)

Joannes III rex Polon. (Cracoviae sub tempus comitionum coronationis d. 10 martii 1676) confirmat privilegia Contubernii Compactorum librorum atque Aftulariorum Cracovienfium: a) Sigismundi III dat. Varsaviae d. 15 Decembr. 1596 pergameneas continentes confirmationem articulo: rum (bez wypisania) b) Sigismundi III d. Varsaviae d. 29 februarii 1620 conti: nentes confirmationem articulo: rum polonicor. per Consules fer. 6^a ante fest. S. Annae 1616 aprobat. (z transumpt.) pergameneas. c) Proconsulis et Consulum Cracov. d. feria 2^a post fest. conversionis S. Pauli apost. 1676 conti: nentes in se polonice: Punkta pp. Introligatorum (z transumptem) papyraceas.

(Orygin. na pergam. ze z podpisem Krol. fol. kart. 8 z ma: lym herbem Koronnym, herbem Krakowa i herbem cehu intro: ligat. z monogram I. T. S. C. - z miejscis Koron. wielknotamena w pufel: alaphan. napisu roku. - Oprawa w Książ nr 536)

Oblat. in libr. inscript. consul. Cracov. d. 17 30 Tom. 53 pag. 361-366.

(w zbiorze po. 101)

Jan III Król pol. (We dworze d. 24 Marca 1682) stanowi: Aby
żydzi ani przez siebie ani przez subtytuowane osoby nie sprzedawali
ani w sestrach nie uprawiali i nie sprzedawali ani na sejmach ani na
jarmarkach i targach; nad ciem cyować mają na sejmie urząd mar-
szalkowski, w miastach urząd Podwojewodzy albo Grodzki a na jar-
markach stawnych Jarostawskich wędzia podcas jarmarku będący
przyjem im tej księgi chrefianiskie zabierać mają a czego potow
sędowi a potow parte cedere debet. Aby też żaden z Chrefian sięg
chrefianiskich na handel żydom w drukarniach nie kupował i aby
drukarze żydom sięg chrefianiskich nie sprzedawali. Mają tego się
dom zabraniać pod winą 50 grzywien. A jeśli by się w sklepach tychże
żydowskich sięg chrefianiskie jawiły tedy wolno będzie tymże in-
troliigatorom Krakowskim z postanym od urzędu rewiżym czynić.
Introliigatorom wolno uprawiać sięg jako też i one w publicznych
i prywatnych miejscach to jest po sejmach jarmarkach i targach
sprzedawać.

(Orygin. na pergamin. - z podpisem Króla -
niegdy brak tylko ~~zapisu~~ wstążka ielista
zostata - nr. 535)
(z malowaniami i złoconiem herbem polsk. her-
bem Krakows i cechu introliigator.)

Wnioskowie introliigatoru Kazimierskiego ~~z dnia~~ donoszą r. 1582
mistrzom Krakowskiego introliigatorzkiego i fiskalnemu
Urząd Kazimierski przychylił się do żądań utworzenia oddzielnego
cechu introliigatorzkiego na Kazimierzu: wkr. prosta cech Krakowski
o odpis artykułów.

(Kopia z r. 1627)

Krakow
(Dekret Urzędu radzieckiego) (dotyca
cechu introliigatorzkiego - nfer. in fol.
papier z XVII wieku - nr. 534)

Zygmunt III (w Warszawie d. 16 Maja 1627) potwierdza
następujący przywilej dany Introligatorom i Szkatul-
nikom miasta Kazimierza i Stradomia:

Burmistrz i rajce miasta Kazimierza przy Krakowie (na
ratuszu w sobotę w dzień Ś. Doroty 1627) na prośbę Star-
szych i młodszych mistrzów Cechu introligatorskiego i szka-
tulniczego potwierdzają następujące bo artykuły podanych
przez sławnych Starost. Łacykowieza szkatulnika, Grygiera
Liszkowicza introligatora, Wawrzynca Orlika introligatora,
Antoniego Miłowskiego introligatora i Jakuba Zgodzieckiego
szkatulnika:

In nomine Domini Amen. Iż wszelkie zgromadzenia
naprzód ku czci a chwale Ś. Boga, sągnać się mają, a
potem ku rozmnożeniu ~~z~~ polnej miłości między bliźniemi
przez ~~przekładki~~ na to uczynione: przetoż my staroi i młod-
si mistrzowie m. Kazimierza artykuły cechowi na szereg
należące postanawiamy:

1) Dla zachowania postuszeństwa i rzędu wecechu mająco
roku ~~od~~ brać brać z Starzych w dzień 15 Maja, który
potem na ratuszu pp. Radzcom mają oddać przysięgę. Do
tych Starzych ma należeć szereg cehowa, w szereg k'razo,
mają procenta odbierać i onemi szafować, przed elekcyją
nowych Starzych, liczyć z nich czynić; skargi między brać
strony rzemiosła rozstrzygać i ugadzać, z wolności apello-
wania od ich dekreto.

2) Gdyby młodszy brat miał k'zywę od starszego mistrza,
albo starzy mistrz na kogo starzy chwał, tedy ten starzy
bratem młodszy miejsce swe zasądzić ma, potem ~~na~~ ~~pr~~
~~awać~~ ~~pod~~ ~~ostojnie~~.

3) Gdyby podlegał schadzki braterskiej starzy który wyjechał
z Cechu, niecaładwozy miejsca jego introligatora, a szkatulnika

jeżeliby zamknięta nie była, ma pociąć winę do skrzynki gr. 26.

4) Któryby brat na obectanie starszych nie był postuszy za każdą razę da do skrzynki bgr. wyjąwszy gdyby za pilną swą sprawą miał dozwolenie od starszych.

5) Na każde Suchedni ma każdy brat do skrzynki dać 3 gr.; a tam mają być czytane porządki i artykuły cehowe; a któryby brat nie był nieopowiedziany się ma dać do skrzynki bgr.

6) Na każde Suchedni to jest w poniedziałek po suchedniowej niedzieli, mają się stawić wszyscy bracia z matzónkami i towarzyszami na zatomosze, na Ofiarę w półmocy iść porządkiem psalnym i prosić p. Boga za dusze zmarłych. A pp. starsi z dochodów cehowych mają obmyśleć odzież na mary i 4 swiece do mary a 2 na oltarz do Mary s. i Kapłanowi jałmużnę dać.

7) Gdyby który brat albo matzónka albo dziecko z tego swiata zeszło, mają się wszyscy za obectaniem zejść do cehu i zmarłego uczciwie do grobu doprowadzić wedle przygotowania ich greckianstkiej pod winę bgr.

8) Gdyby który brat będąc bardzo chory i zubożony zmarł, mają go starsi i bracia pieniędżmi cehowemi pogrześć.

9) Jeżeliby który brat zaniemógł, mają mu dać starszego towarzysza lub innego godnego.

10) Wdowie którąby po zejściu męża chwiała rzemiosło robić, mają dać starszego towarzysza, póki za męża nie pójdzie; a gdyby się co na nią pokazało niemożciwego, takowa miejsce trafić między bracią.

11) Po śmierci męża może wdowa ucznia gdy mużrao wynidzie wolnym uczynić; a gdyby tak wdowa rzemiosła nie robiła, starsi takowego ucznia oddadzą do innego mistrza.

12) Jeżeli ma być u wszystkich jedna kołoposadzona, to jest niewolno robić mistrzowi jedno samotrzeciennio; a gdy ma mistrz 2 chłopów, tedy ma towarzysza puścić bliższemu; jeśli jednego chłopca ma, tedy też ma mieć jednego towarzysza; a gdyby nie miał żadnego chłopca, wolno mu mieć 2 towarzyszy.

13) Jeżeliby się trafiło któremu mistrzowi mieć 2 chłopców do jednego czasu, tedy wolno mu trzeciego chłopca na pół roku przed ich czasem przyjmować.

14) Mistrz Któryby skąd inąd przyszedł, a chciałby zemścić
robić, ma ukazać list z onego miasta skąd się wyprowadził
o swem wyuznieniu, zachowaniu i urodzeniu; ma przynieść
kie prawo, dać do skrynki na potrzeby cechowe iągrny
i kolację dla braci sprawić.

15) Starsi mają doglądać aby każdy mistrz miał miejskie
prawo, którego gdyby nie miał, nie ma czeladzi okrować.

16) Żaden brat nie ma drugiemu czeladzi odmawiać podwinę 2 gr.

17) Wchadzeł cehowej żaden niema się wyrywać z masy
ani też wota porządkiem idące przerywać, podwinę 6 gr.

18) Żaden towarzysz niema robić u tego Któryby nie był w porządku
ku cehowym; a Któryby robił pokutnie, takowego wolno za:
bić i z roboty za pomocą urzędu i na odprawować winę
partackie.

19) Któryby się Starszym upornie sprzeciwiał, albo drugiego
nieuszanował, ma być karany winę i grzyw.

20) Gdyby który brat pisał sobie po towarzysza do innego miasta
ta, ma zostawić kopię listu w skrynce cehowej.

21) Gdyby towarzysz przyszedł z drowat, mając ta Lormistrza,
któryby tylko samotrząć robot, ma sobie do niego wysłać
o robotę na 2 niedziele; a Lormistrz ma go na ządanie jego
puścić po 2 niedzielach pod winę i grzyw.

22) Aby żaden mistrz nie miał dawać roboty towarzyszowi
a mu pierwszej roboty bieżącej szakana, podwinę 2 grzyw.

O chłopcach artykuty:

23) Chłopiec ma najprzód list pokazać, jako jest opłodzony
w stanie sw. matrzejskim i że jest katolikiem.

24) Dorosły ma się zapisać na 3 lata nauki; a młodszy na lat
cztery albo 5.

25) Chłopiec od zapisu ma dać 12 groszy a pisarzowi 3 gr.

26) Mistrz niema na próbie trzymać dłużej nad 2 niedziele pod
winę i grzyw.

27) Któryby chłopiec odszedł od mistrza a niewrócił by się za
temu czas przepadł, wyprawę podczas powiatu, wojny i potrzeb
by Króla etc.

28) Chłopiec gdyby był przemieszczony do innego miasta, do mistrza tegoż
miasta, wolno go bieżąco wzywać przez urząd.

29) Mistrz powinien ucznia gdy dosyć uczyń, wolnym ucznia przed mistrzami, a potem 2 niedziele na przetrwać po wyzwoleniu.

30) Syn mistrzowski powinien się uczyć półtora lata.

O towarzyszach artykuły:

31) Towarzysz po wyzwoleniu we 12 niedziel powinien się opowiedzieć na depozycyę, która Depositia alias Męce, Kreowanie i Przemianki ma być 4 razy w rok, a ma być opowiedziana na suchedni. A ta Depositia Kazimierska ma być warna tak jako w infagach na cyach i miastach i jako w mieście Krakowie.

32) Któryby towarzysz chciał iść do radek między mistrzami, ten ma najprzód wędrować 3 lata albo robić u jednego mistrza w tymże mieście 3 lata nieodchodząc. Potem ma się opowiedzieć na Sztuki które ma robić wprzód rok, a w 6 niedzielach sztuki wykończyć a do skrzyżki mistrzowskiej powinien dać wstępnego 4 zł. A do tego Sztuki takowe robić: Naprzód Cosmographia z figurami na brązatnem dnie nakrapiana w fioletową czerwoną farbowaną; Mszal medyanowy złoty; Perewiarz in quarto na brązatnem dnie szpłowany w czerwoną skórę; Precesek w czerwoną skórę złoty z kłauzurami i z punkkami. Z takowych sztuk ma zostać Mszal przy skrzyżce na cehowe potrzeby.

33) Sztuki Szkatulnicze: Naprzód Szkatuła regalowa która ma się otwierać na dwojgu drzwiach z przodu i z wierzchu wieko a wewnątrz ma być na gotem drewnie szpłowana złotem, na środku mają być 4 zamki ryglkowe; u szafład na dole szafłady mają być w jedną miarę zrobione; na wierzchu u tejże szkatuły półskrzyżki z zamkami, a u kłamaża zamczek mosiężowy, a ma być kowana okowem rezanym.

34) Item Szkatuła Korzenna medianaowa ma być okowana

okowem mosiądzowym pitowanym, w której ma być
szuflad 12 w jedną miarę zrobione a wieczka w skórę
czernonej szpłowane i z zawieszkami mosiądzowemi
pitowanemi i z haczykami.

35) Item szkatułka balwierska z okowem mosiądzowym
pitowanym; Także i Puzdro balwierskie. Z tych sztupek
szkatułka wielka ma zostać przy Skrzynce cechowej.
których sztupek powinni starci doglądać; a przytęm Kola-
cyę według zwyczaju na wrystkę mistrze. Towarzysze
któryby pojął wdowę tegoż rzemiosła, ma być wolny od
sztupek, tylko powinien dać wstępnego 8 grzyw. na potrzeby
cechowe. Toż się ma rozumieć o Łowcach mistrzowskiej
gdyby któremu Towarzysztwo w małżeństwo była wy-
dana. Synowie mistrzowscy także będą wolni od sztupek
robienia tylko mają dać Kolacyję i wstępną i Masz-
kęt do Łechu jak każdy mistrz.

36) Robota któraby była robiona dobrze i warownie od mistrzów
Kazimierskich i strądomskich aby nie była hamowana
w Krakowie leż. wolno zanieść i przedać bądź
do Kramu, bądź do sklepu Kupcom krakowskim.

37) Towarzysz który przywoźdrużę albo od mistrza dosta-
nie ma iść do gospody bycia czeladnego i zgodzić aby mu
robota była szukana.

38) Żaden Towarzysz nie ma gardzić robotą tak bogą:
tego jak i ubogiego mistrza pod winą z wochłonoń.

39) Aby każdy Towarzysz miał w używosci mistrza swego
mistrzowską i wrystkę w domu mież Kasyjusz, a gdyby
się porociał na mistrza i z niego stawał jako i używ-
kiem ma być Karany według uznania wrystkę Łechu;
a gdyby reka, ma być oddany do pp. Radzic. Mistrz, kto-
ryby deprektował Towarzysza leż przyczynny ma być wcechu
Karany winą z grzywien.

40) Towarzysze aby nie mieli z łada przyczyny powstawać od roboty

- w powszednie dni pod wino 2 worklonow; a tylko 2 towarzy-
szom starszym wolno o takowe rzeczy czynić przed pp. mistrzami.
- 41) Towarysz któryby w poniedziałek lub infy dzień omiesz-
kał robocie powinien dać do skrynki mistrzowskiej 6 gr.
a mistrz nie ma go ochraniać pod wino 24 groszy.
- 42) Towarysz jeżeliby się co na niego nieprzygotowanego poka-
zało w warsztacie albo gdzie indziej ma być karany 2 grzywn.
do skrynki czeladnej na święcę, a gdyby na tę winę nie był,
dostąpi mają go towarzysze nakryć i korbażem i karac.
Strony mistrzowi sami pp. mistrzowie ustrawiać będą i karac,
a gdzieby był przeciwny, mają go oddać do pp. radziec.
- 43) Towarysze starsi aby się nieważyli odmykać skrynki
bez p. Ojca także przysadnego mistrza, ani artykulow czytać
towaryszowi który w robocie nie stoi pod wino 2 worklonow.
- 44) Towarysze aby się nieważyli z skrynki pieniądze wybie-
rać a mistrz przysadny powinien byćować w gospodzie na
każdej schadzce pod wino 12 groszy.
- 45) Towaryszowi z wyuczenia ma być myto płacone po
6 gr. a starszemu który sprostka jako mistrz, po 10 groszy.
- 46) Szynekielty towarzyskie są starzyna do której dają
swoj nakład, także klauzury, pukle, herbów wybijanie w
pergamie pisany i papier.
- 47) Towarysze mają się schodzić do Gospody co 2 niedziele
a tam każdy powinien dać do skrynki potrzebę a na
sukiedni po półgroszku, i mają stukać 2 starszych towarzy-
szów z których jednego mistrzowie a drugiego towarzysze wybierają.
- 48) Towarysze nie mają brać odpuszczenia przed jarmarkami
ani po jarmarkach przed Wielką nocą, przed świętami i
przed Bożym Narodzeniem, aż w 4 niedziele mają się opowiadzać.
- 49) Towaryszowi który z daleka przyjeżdża a jeżeliby nie
dostał roboty, mają mu dać 2 skrynki towarzysze 15 groszy.
- 50) Każdy towarz powinien robić mistrzowi 15 godzin pod
winem worklonu.
- 51) Szynek towarzysze mają czynić w niedziele, na który się
mają składać po grzy 6, a ten ma być odprawiany z uroczno-
ścią w gospodzie u Ojca czeladnego.
- 52) Gdy się trafi wyszynek choć w powszedni dzień nie mają mie-
ścić towarzysze więcej jedno i godzinę pod winem worklonu.

- 53) Gdy towarysz szukać roboty towarzyszowi, nie mają
wiedzieć mieścić jedno godzinę i pod winę wochłoni.
- 54) Gdy towarysz zachoruje u mistrza powinien, go mistrz
opiekować niedzieli 2, potem ma dać znać starszym To-
warzyszom, aby go do gospody zaprowadzili i o nim
staranie mieć z skrynki towarzyskiej; przytem mają jego
rzeczy spisać i wydatki; a jeżeliby towarysz przyszedł
do pierwszego zdrowia, powinien to wszystko nagrodzić
co wydano na jego potrzeby; a jeżeliby umarł mają te
rzeczy oddać jego przyjacielowi jeżeliby się ożwił, który
powinien kosztu nagrodzić, gdzieby zaś towarzysz nie
był, mają te rzeczy sprzedać, z tego co on napisał wydać do
skrynki zbrojowej a resztę ubogim rozdawać.
- 55) Aby żaden towarysz nie miał z chłopiętym mistrzowskim
kimi chodzić do Kazimierza ani nieuzawo miejsca pod
winę i wochłoni.
- 56) Któryby towarysz nieopat u mistrza swego ma
dać winę 3 grosze.
- 57) Któryby towarysz odszedł od mistrza swego ex cesso
jaki uczyniłszy takiego wolno trybować, kiedy kolwiek
się o nim dowiedzie mistrz; a on powinien z trybówki przysłać
i sprawić się jako na uczciwego należą.
- 58) Aby żaden mistrz ani towarysz nie miał robić u
Żydów ani u ich Niemców uczęść, pod winę wedle uzna-
nia pp. Rądzic.
- 59) Który by brat przysięgłszy cech, a kiedy indziej odwracać
by się chciał ma obowiązki swej wprzód dosyć uczynić.
- 60) Ony Burmistrz i Rądze Miasta Kazimierza aprobując
wypisane artykuły warujemy to, gdzieby kto na-
ganił ten cech albo artykuł którykolwiek ma oddać
winę 100 grzywien, z których połowa Instygatorowi
Kroła Jm. a połowa Urzędowi naszemu Rądzickiemu.

...the ... of ...
...the ... of ...
...the ... of ...

...the ... of ...
...the ... of ...
...the ... of ...

...the ... of ...
...the ... of ...
...the ... of ...

...the ... of ...
...the ... of ...
...the ... of ...

Cech introligatorów.

1782 Szymon Dynkiewicz oddał dobrą wolę, Klejnot, miodzian - Beaniowi rytano
 stwo, examen i uspokoił całą gospodę. V artysty rytujący.
 Kiel.

1791 deponowani: Tomasz Stachowicz "Dokorny" Teodor Lichocki
 "Spokojny" Alexander Jeziorzki "Dokorny" Józef Godecki "Stachu-
 jacy" Franciszek Wolfki "Progu miły i ludziom"

1796 deponowani: Kąty Kozłowski "Dokorny"
 Adam Gurołowski "Spokojny" (ostatni deponowany)
 Stawiejsi mistrzowie introligatorscy w Krakowie:

Bartosz Kempini 1621, Reynker, Krokiet, Mieszporko:

wicz w XVIII wieku, Michał Drelinkiewicz 1718, Wojciech
 Maczeński 1733, Sebastian Drelinkiewicz 1777. Fryderyk Friedlein 1799. Jacek
 Benisław 1798.

Deponowani: Stanisław Stachowicz 1733, Jan Szlichtyń
 1733, Stanisław Hebanowski 1743, Łukasz Rozworski,
 Jan Dziedzicki 1751.

Nikołaj Gątkowski uczęszczał u Wojciecha Malefzkowicza trzy:
 mającego bractwo z mistrzami Krakowickimi 1642.

Arzemięsto szkatulników ustaje w Krakowie w XVIII wieku.

Inwentarz skarbu towarowego introligatorskich: (1798)

Drywilejów 3, Klejnotów 32, Kopyjki z Tarcuszkami 35,
 Krucyfiks cygli Paryjska cynowa, Rejestrow 5, Wilkom z przykrętką,
 Kubków cynowych 11. Szkatulka na pieniądze, Wachle i świeca,
 Kroje 4, Figurka do Kolędy miedziana, Rycerzów cynowych 2,
 Dzwonek, Tabliczka, Skarb z 3 zamkami, Obrazek sprawiedliwej
 (bat?)

(Regestr główny Spraw Towarzystwa Cechu
 introligatorskiego w odr. 1522-1800 V
 mfer. in 40 (no 546)

Inwentarz skarbni cechu introligatorskiego r. 1606

Przywileje cechowe. Armata cechowa: i hakownica i 1 rufznica far-
gowa, 3 Lutarki nowe, 2 Zbroje i Panier, 3 workiem i Legtuch
stologtowowy i 2 herby haftowane, Preziesadto nowe, Kufza do ptaka
2 betty - przybyto r. 1622 musykietow ^{8 = R. 1646 dwie betty prochu}
Q. 1622 fanty zastawione: Figura in 4° Wzrost rogaty, Ewan: ^{1324 w 1622 23 figura w 1622 1324 w 1622 1324 w 1622}
gielisty in folio, figura 12° Angularze in fol. Angularze in
4° 2 figure in 8°

relazna
F lafka do Kul, fym-
flada do Kul, dwie
formy do odlewania
Kul z prochownic,
zamelie, Kłodka
do wioje

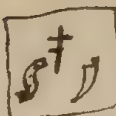
(Regeſtr glowni bractwa introligatorskiego
miasta Krakowskiego 1564-1718 in fol.
rapisy praw cechowych, inwentarz, opisy ucznia)
nr 532.)

(Księga rapisów towaruſkich odr. 1641-1788
i oddanych klepiotów towaruſkich in 4° nr 547)

Przytem na cele oprowne broszury drukowane

Orędownski Stanislaus de Dzieworzy Art. Mag. et Phil. Dr. Profes.
Orhet: Philakai Dzieworiana domus Gregorio Joanni
Dzieworowski a lafko Concionatori Ofwiciemensi ordinario
Amoris ergo DD. 1639. 4° K. 8 Genealogia domu Dzieworowski.
Kich wieſzem) na koniu, Jenes Vite et Anthon Gregori Dzieworowski.
Eravoniae in off. Sta. nidał Beſtutorze 1639.
" " Stephanus studii philoſophici Gregorio Joanni
Dzieworowski Idem Art. Mag. et Phil. Doctor in Academia
Cracov. renuntiaratus ab illuſtri Juventute Academica
ea ſchola profeſſor DD. Sub auſpiciis Stanislai Orędownski.
Cracoviae ex off. typogr. Franciſci Caſlani 1638. 4° K. 8
Cwieſze Studentow na pochwałę Dzieworowskiego. między innymi
oda Nicolaus de Zmigrod Stadnicki
Kwiatkowski Paulus praepoſitus Sileſiae S. Joannis Crac. Art. Mag.
Phil. Dr. et Prof. in lica. Crac.: Epideſmion Gregorio Joanni
Dzieworowski concionatori ofwiciemensi ordinario amoris ergo
oblatum Cracoviae in off. typ. Stanislai Beſtutorze 1639. 4°
K. 6 (wieſze na pochwałę)

Zdziewojscy herbu

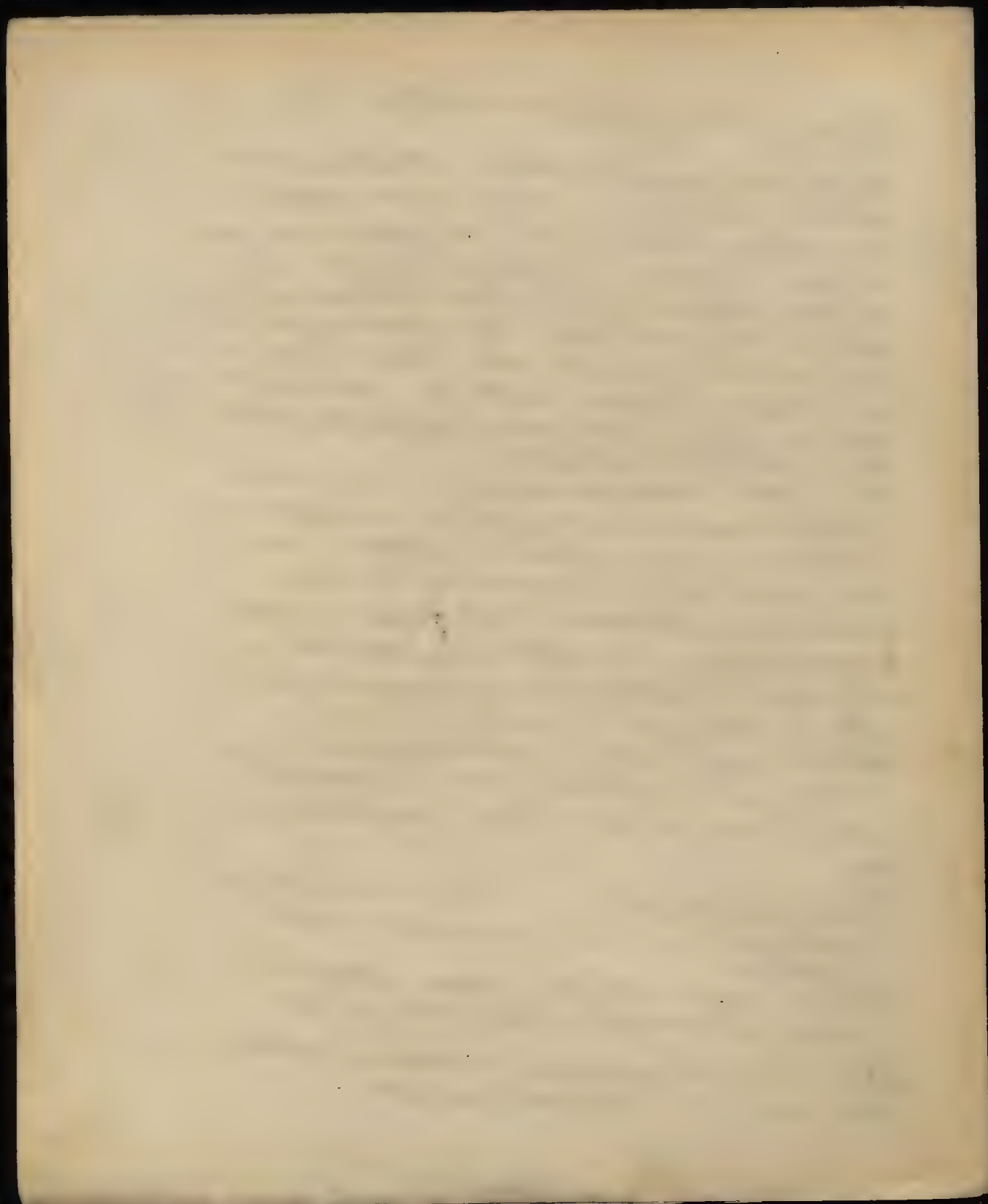
(Litawa - podporokowy i Kosa)

Zdziewoj ^{stary} pod Jarostawem Łaskim zostawił syna Walente-
go, Alberta Zdziewojskich. — Albert Zdziewojski pożyty
Anna z Dolefyna Dolecka zmarła r. 1600 zostawił synów Jaku-
ba, Jana, Stanisława. Z tych Jan ożenił na Łasku, Jakub
w Morawie, mieszan w Łasku + 1628 d. 28 Octobr. mając lat 62
miał zony Katarzynę z Bucyka + 1619 d. 9 Junii mając lat 40.
Dzieci Jana: Katarzynę brynow i córka: 1) Marcin 2) Jan 3)
Dawid 4) Szymon 5) Gregorz 6) Bartłomiej. 7) Maragoneta.
Z tych Marcin mieszanin w Łasku pożyty Zofia Kowalska zostawił
Zofię, Złzbię, Stanisława i Ławta. —

Liety syn Jana: Gregorz Jan ur. 1609 d. 10 marca w Łasku
Kfytatut się tamże 1615 i w Kurzelowie 1619 w Lieradzu 1621
w dublinie 1623 a r. 1625 w Kamieniu podolskim. — Roku
1626 z pośtem Gabriela Bethlema zwiedzał obce kraje:
R. 1628 zapisał się do Akademii Krak. gdzie 1631 został
baccalarem filozof.; r. 1632 został nauczycielem fizyki i
notariuszem w Kurzelowie; a r. 1633 nauczycielem fizyki
w Licy; r. 1635 wyfurował na zidza w Werszawie
został kaznodzieją w Łasku; r. 1636 notariuszem publicznym
r. 1637 kaznodzieją w Kosięle i Jana w Krakowie
r. 1638 Dr. filoz. w akadem. Krak. i kaznodzieją w Ofwie.

inim
wydat:

- 1) Dakryois patrice Janta a. 1636. Praeovis in off. Stanisłai
Bertutowie 1639. 4° K. 8 opis wierszem Łaska miasta i
swej rodziny
 - 2) Charisma magna Matri Virgini eulogiae collegiatie
Łasensil patronae dicatum a. 1639. 4° K. 6. wierszem.
- Jeśwe prace wraz z panegirykami Ofiedowskiego i Kwiatkows-
kiego razem Oprawne r. 1640 dawat Zdziewojski.

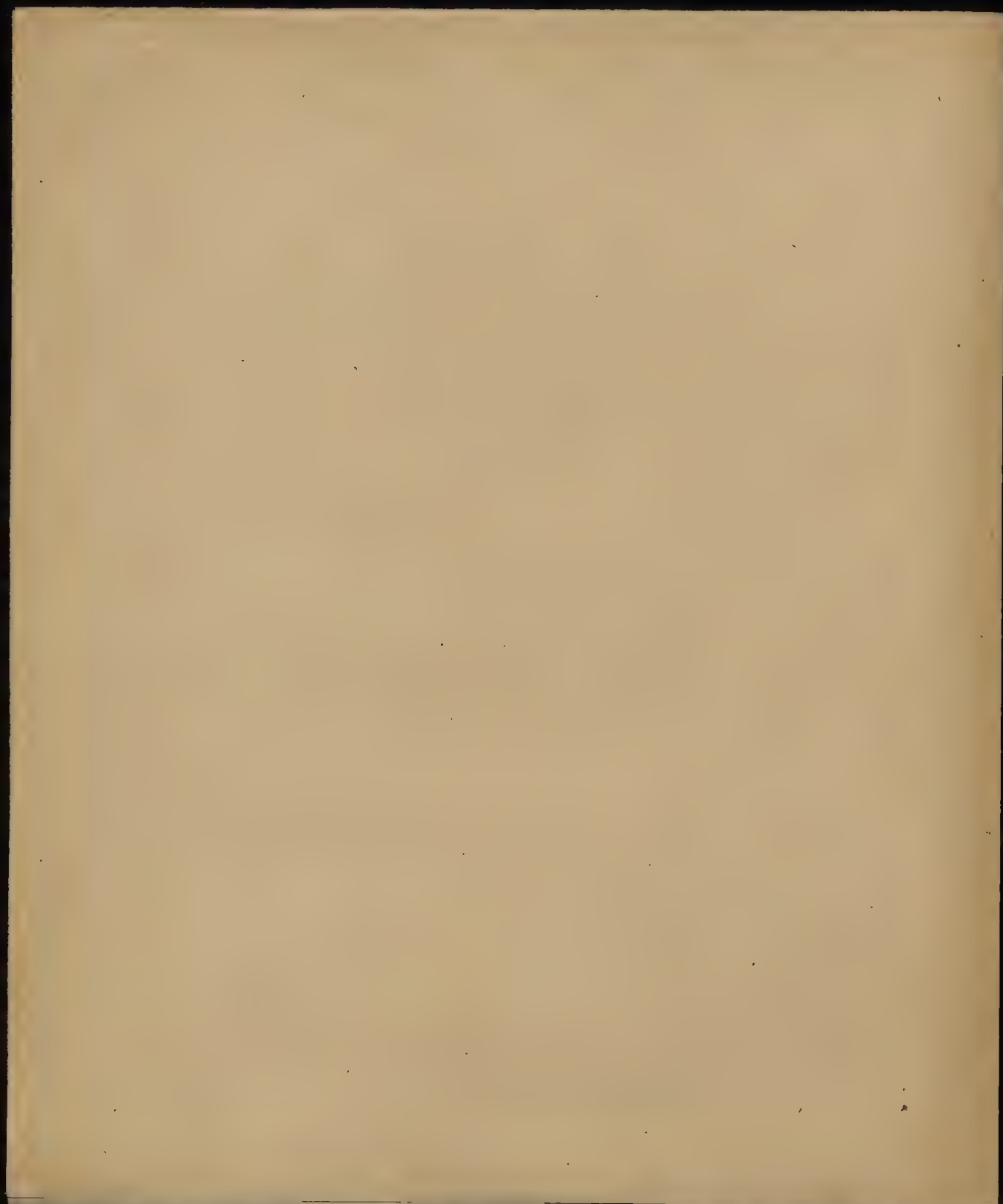

1627 w sobotę w dzień Ś. Józefa Introligatorowie i Szkatulnicy
 Kazimierscy oderwawszy się od Cechu Krakowskiego, ujęli:
 Kaci od Rady Miasta Kazimierza potwierdzenie ~~tego~~ listy:
 Kulow bo swego Cechu, który przywilej Zygmunt III w War-
 szawie d. 16 Marca 1627. - wskutek tego Starsi Cechu intro-
 ligatorskiego Krakowskiego, zażyczyli przed Radą miasta
 Kazimierza Introligatorów ~~Kazimierskich~~ Kazimierskich
 iż oderwawszy się od Cechu Krakowskiego w którym sta-
 tecznie trwać obowiązywali, wzięli się lekko myślnie
 schadzki w Kazmierzu czynić i na nich odprawować
deposita, które się nigdzie indziej w Koronie Polskiej
 tylko w samym Cechu Krakowskim introligatorskim
 dziać mają; iż Żydów rzemiosła ujęć i sami u nich
 za towarzyszyów robić; iż deski do Ksiąg, które chłopi
 do Krakowa przez Kazmierz przewożą, sami wykupują
 i Żydom na rynek sprzedają; iż czeladź introligatorską z
 Krakowa do siebie odmawiają; iż poddane szlacheckie
 mistrzami czynią; iż robota z Krakowa wynoszą: o co
 sobie Aktorowie Krakowscy stąd szkody na 2000 grzyw-
 pol. rachują, jak opiewa Protestacya w Urzędzie Tawni-
 czym Krakow. fer. 3ª post. J. Assumpt. Mariae 1626 uję-
 mona.

(Sabbato priore
 dom. Judic. 1627)

(Acta consil. Casimir. Tom 797. pag. 96)

Cech introligatorów.

Regeſtr główni ſpraw thowarziſkich piſani roku pańſkiego 1572 ✓

Przywilej potwierdzony przez Rąców Krakow. obejmujący uſtawy
towaryſzów rzemioſta introligatorſkiego — w piątek po 3
Kwiatach 1567 i projekt niemiecki tegoż przywileju.

Sprawy pochozące thowarziſkie. (od r. 1573)

Ojciec Łeladni Klemens Hortulanus oddał nowotnemu ojcowi
Kaſprowi Raimanowi 1573 r. ueladną ſkrynkę w której były:
Pieniądze ſflor. 48 gr. bez kwartnika, przywilej na pergaminie
regeſtr główny ueladni, drugi regeſtr kwartalny, 2 Korce i
wot 2 nacięciem od deponowania: naprzód Topor; item Liſa;
item Łyżkiel; item Obar; item Bean; item Kaleta bean-
ska; item Łapka beanſka; item Grzebień; item raſz.;
item Klepoze; item Łopatka; item Surma; item Młotek;
item Porzytwa; item Okulary; item Łożysko rumuſz tyſka
potym broc.; item Nożyce; Książki co ſadnej karty
wnik niema; Katarakty co ~~Łeladni~~ niema.

R. 1577 Kupiono almarę za 1 fl. 6 gr. i 2 ſklenice. Wtęjal.
margę chowano nacięciem do depozycji.

R. 1590 przybyło 2 fanty: wacek frebny i rąkiel

R. 1608 " ſzklenica albo Wilkom cynowy

R. 1621 " fanty: 2. Stanisława ſzkatułnika praſa drewniana,
Węzeł mofiądzowy, Kołoda mofiądzowa
Dwa anguleze mofiądzowe

R. 1640 " Kubek złoſty, Roſtruchanik cynowy, ſklenic 8,

R. 1669 " Klejnotów cynli wotów frebnych 10, Wilkom cynowy
z wierzchem i z chłoptkiem, Kuſłów cynowych 52 przy:
Kryciem i bez tegoż, Kuſłów cynowych półgarcowych 2
Korowka kwartkowa cynowa, 1 Kubek cynowy,
1 Kuſel ſklanny 8 ſklenic 2 przykrywadłami

R. 1691 " Klejnotów talerowych 2, Kryſtynek kopowych 26, Kryſ: Tęczyki kopideł
tęcynek celowych (wota ?) 10 (razem Klejnotów 38) Łyżki półgroszowych

R. 1733 " Było Rycerzów mofiądzowych cynli Chłoptków do Wilkomu 2
Klejnotów 93 tabliczek 10, Kopideł mofkieſkich 20, Kubełków cynow. 12.
(Klejnotów warty 360 tyńfów)

R. 1743 odebrali Jędrzej Łukasz Rogowski i Stanisław Stacho;
wicz oraz ojciec gośpodni wojciech męczyński Klejnotów 107

R. 1783 było klejnotów srebrnych 168 z których wydano 148. sztuk
w wartości 600 złp. które Jędrzej cechowi przysyła na procent.

R. 1788 przysyłał cech reżyse Klejnotów od towaru szary

R. 1793 było jeszcze przywilejów z Klejnotów 41, kopiejek
moskiewskich 27, Wilkom cynowy z paryżu, Kubłków
cynowych 11, Figurka z gliny Kolęda moskiewska, Dzwonek,
Rygarów szarych 2, Wackli 2, Krojcow (do świec) 2 pary
wstępnice towaru szary

Czas kiedy p.p. towaru szary z świecami wychodzić mają
Proje narodzenie, Gronnie, Melkanec, Wniebowstąpienie,
Świętki, J. Trójca, J. Anna, P. Maria Zielna, Urodzenia
P. Maryi, Zwiastowanie P. Maryi

R. 1574 Porządek wpisowania w drukownych towaru szarych udzielenie =
ców (zamiast wpisania gdzie się użyli oraz gdzie deponowani po nie-
miecku, polsku, niemiecku, łacińsku)

(kiedy umiał pisać)

(zapisywano depozytów
i pomowników oraz kmo-
row, leżących oia gośpodni-
(po niemiecku depono-
wani zwanego saufe)

1574 Martinus Longinus von Frankstein depon. w kiedniu przywilejo Lange czape		
Michał Erdner	"	Nürnberg
Stefan Dittorus durenburgenois	"	Leipzig
1578 Erhard Agricola von Salzburg	"	" Wohlgemut
Christophorus Jacobus Zittariensis	"	Leipzig
1580 Andreas Fünke von Breslau	"	Wittenberg
Jacob Duas vom Alten Hetin	"	Prag
1582 Matys Ławnicki z Poznania	"	Poznan
1589 Ambroży Rogowski wyuczył się rzemiosła puzderniczego w Legnicy	"	" Springinsfeld
1592 Samuel Gentilis auf dem Schweitzerlande Neuenburg	"	"
1600 Jędrzej Katuszy z Legnicy	"	"
" Marcin Podjadcki	"	"
1602 Jan Goniec uczył się w Wilnie	"	"
1603 Marcin Fortilla uczył się rem. szkatul- niczego w Kazmierzu.	"	"

czeladź z dublina, Wilna
Warszawy, Kalisza
Lwów 1640, Łowicz 1644
Łęczyca 1646 Piotrków
1600 Cegstuchowa 1742

Przean

czeladź z Brussel
(in Kłodzku) Prag,
Frankfort, Hamburg

1603 Wacławy Zafadzi z dublina	"	"	" Dolerz abjad
" Melchior Czarnota	"	Poznan	" ledwoustat
1610 Jan Molenda	"	Kraków	" Zanicobas
" Marcin Krzyżkiewicz	"	"	" Wszedychuat
" Jakub Ruchwałski	"	"	" Prokory wilk
" Jakub Świątkiewicz	"	"	" Dumna mysl
1615 Jan Wozniak	"	Forun	" Przedkowiat
1617 Jakub Wafkowicz	"	Łowicz	" Smagły

o XVII wieku ma to za
graniczną celadzi.

1596 Matys mazurek wyrzyszenioſta puzderniczego u Wojciecha Logozelskiego.
1598 Jan Panikowski " " " fikatulniczego w Warszawie

Przezwiska dawane beonom przy depozycji w XVI wieku
(które często króć brano później za rodowe)

ceytowka

wyzwolenie

Klejnot daty ~~wyrost~~

dobry wola towany
zom. cyrowalio

Klejnot tabliczki srebr.
na zawieszana
na wilkowie *)

Podepinowaniu rąpi:
rowat si sam do Księgi.

*) te potem pniełano
na kubbil lub Wilkom.

Węsiersp, niedospaś, Węszdybyt, Babięrad, Ledwoziy, Tęgo:
ſtroj, Bęzkost, Darmoch, Stawinoga, Wilzapokora, Tręsiwet:
na, Zawaliwoga, Zyſka, Dzięslata, Swawola, nieborak, Strojny,
Szurany, Skromnocy, nie zachowalec ^{ryli imiona}

Przezwiska ryli pniecianki (deponowanych w XVII wieku)

Włocęga, Łazigęba, Storzypistka, niedozrat, Darmochwał, Węsolę,
Licha owca, niezgata, Mokrospat, Łapikufel, Drygant, Widygat,
Łostawny, Darmozalecat, Gmerat, Kwasięroch, Węszdybyt, Gniecibaba,
Trefny, Smagły, Olbrym, Węsolowſtat, Ledworuch, Sobie omięſkat,
Zachowaty, Lichowłazt, Dzięb, Nieranowſtat, niedoroſtek, Dobryro:
botnik, Wielomowny, Kurantoch, niedotwał, Dorobion, Poniewieracz,
Zalecata, Kolebata, Wytręfikufel, Dzięwkomrad, Lichowłazt, Wichro:
wały, Łociecha, Miłofny Pókata, Kłopotibaba, Łęa Raczowſtat,
Wielomowny, Długomyſlny, Zechapek, Wachata, niedoroſty, Węszdybyt,
Długospat, Sekretarz dziwory (Wawonyniec Skoronſki 1665), Kierach,
Wotek, Ledworuch, Obiezymila, Długomyſlny, Skorzyłas, niedojadek,
Ledworuchajto, Skorzygroch, niepytata, Macata, Mitęga, Kładzięryſowka,
Swarzybaba, Przybyſz, Łoturata, Kaptun Baſza (Jan Łoskowiec 1683),
Skwapliwy, ſprawny, Węsztkochiat, Arzełotno, Węardlepienigdy,

Przezwiska dawane w XVIII wieku:

Węsolę, Lichy, Foremny, Rozmaity, Krafny, Łowolny, nieſtateczny,
Smieſznogładki, Zaboſny, Maſdry, Japilrad, Łapikufel, Kwasi:
groch, Zawaliwarſztat, Przykoſtat, Skapozrat, Tręsiwetna, Ledwo:
ruch, Dobrywdom, niedoleżat, naſirzat, Zuchapuk, Skorzyłas, nie:
dobrat, Wartogtow, Stęſęwilk, Dobryobjad, Zęytulicki, Ledworzek,
niebalec, Lierojek, Łtazek, Łotyrata, Łojeżdżata, Poniewieracz, Ker:
townik, Pęglazto, Darmochwał.

R. 1780 d. 24 czerwca depozycja towanęſzów na ten raz ceaminujących się
pnie, 2 magiſtroſ (pryſadnich) przy ſtaſym towanęſzu, oſiach goſpodnich i towanę:
ſzach, odebrali ſaſkawy pniecianek z oſobna porządkiem od ſwoich pan ma:
giſtrowych, ſacenty Węszbowſki, Węszowſki, Węszowſki, Węszowſki, Węszowſki,
ry terminator, Łokorny, ſymon Zielenſki, tutejſzy, Łaszek, ſebastyen Węsolowſki
tutejſzy, Wyſtuzny, Wojciech Jabłoſki, tutejſzy, Łonidęwka

Alexius Surowy et Christophorus Zakrewski seniores Contuber-
nii introductorum atque Thecarum Consectorum alias Sykatal-
nicy albo Luzdernicy (Cracoviae feria 2ª post festum S. Petri
Vinculati proxima 1592) udzielają Towaryszom cechu introl-
igatorskiego Ustawę wypisaną z Ustawy ogólnej przez rajcę
nadanej (r. 1592)

Porządek towarzyszy tych rzemioł:

1. Gdyby który towarzysz umarł albo uciekł albo jaki infyrelad-
nik takowego i towarzysze miedzi do grobu nieśli mają podwinąć
4 gr. i wpyssy powinni być na pogrzebie i żałobie ~~z~~ mpy za mistrza
lub mistrzowską lub dziecka. (cf. Art. 1.)
2. Aby żaden towarzysz u żydów nie robił ani ich uczył (cf. Art. 9)
3. Towarzysz chcący mistrzem zostać ma robić sztuksi (w powyższych
wymienione (cf. Art. 11.)
4. Towarzysz który pojmie wdowę lub mistrzową, wolny od sztuksi
(cf. Art. 12)
5. Towarzysz któryby nie miał w uczaiwosci mistrza będzie Karan (cf. Art. 13)
6. Towarzysz któryby bez porządku obśietania wszedł do mistrza robić ma
być Karan (cf. Art. 14)
7. Towarzysz chcący wstać od mistrza odpuszczenie ma ~~z~~ wprzody
opowiedzieć 2 niedziele wprzód (cf. Art. 15)
8. Towarzysz nie ma brać odpuszczenia przed jarmarkami i przedwistami (cf. Art. 16)
9. Towarzysze wolno jest ożenić się, lecz żona jego nie ma około niego
robić. (cf. Art. 17)

(Na pergaminie wypis - z pięćdziesiąt cechów na wosku
czerwono-zielonym wpisał drewnianą - ze taksu pergamin.
- nr 549)

Introductorowie Krakowscy twierdzili iż mieli najdawniejszą
ordynację z r. 1547
R. 1790 skazyli się na Księgarza Grebla iż trzymając partaczę
sam kazał oprować Książki - przez co cech do ostatniej nędzy
podupadł.

15

Cech Kartowników (chartarii)

Consules cracovi. (Ser. 52 ante J. S. Simonis et Jadae 1577)
ad instantiam Joannis Bock, Sebastiani Driesporek,
Gregorii Zak, Benedicti Dnakuta et Andreae Prze-
orek magistrorum contubernii Chartariorum seu
Chartificium Cracovi. approbant sequentem ordina-
tionem: (pro tunc)

- 1) Kto chce być przyjęty do cechu ma przysiąc prawo
miejskie i złożyć do skrynki cechowej 10 zł.
- 2) Żaden z kupców przybyszów nie może oprócz jar-
marków dorocznych, sprzedawać kart pod utratą
takowych.
- 3) Każdy mistrz może tylko 3 uczniów na naukę ctero-
letnią przyjmować.
- 4) Jeżeli by towarzysz w poniedziałek jurystował, ma
dać winy 12 gr. podobnie i mistrz gdyby o tem w cechu
nie doniósł.
- 5) Gdyby towarzysz który na karę cechową zasturzył,
nie ma się żaden mistrz za nim wstawiać pod winą
i kam. wosku.
- 6) Mistrzowie podług dawnego zwyczaju nie powin-
ni towarzyszom płać większego wosklu jak 3 gr.
jeżeli są dobrze w rzemiośle biegli, a mniej biegłym
po 3 i po 3 1/2 gr. pod winą i kamienia wosku.

(Acta consul. cracovi. Tom 24 pag. 649)

1870

Received of the Hon. Secy of the Navy
the sum of \$100.00 for the year 1870

for the purchase of the following articles

100 lbs of sugar

100 lbs of coffee

100 lbs of rice

100 lbs of flour

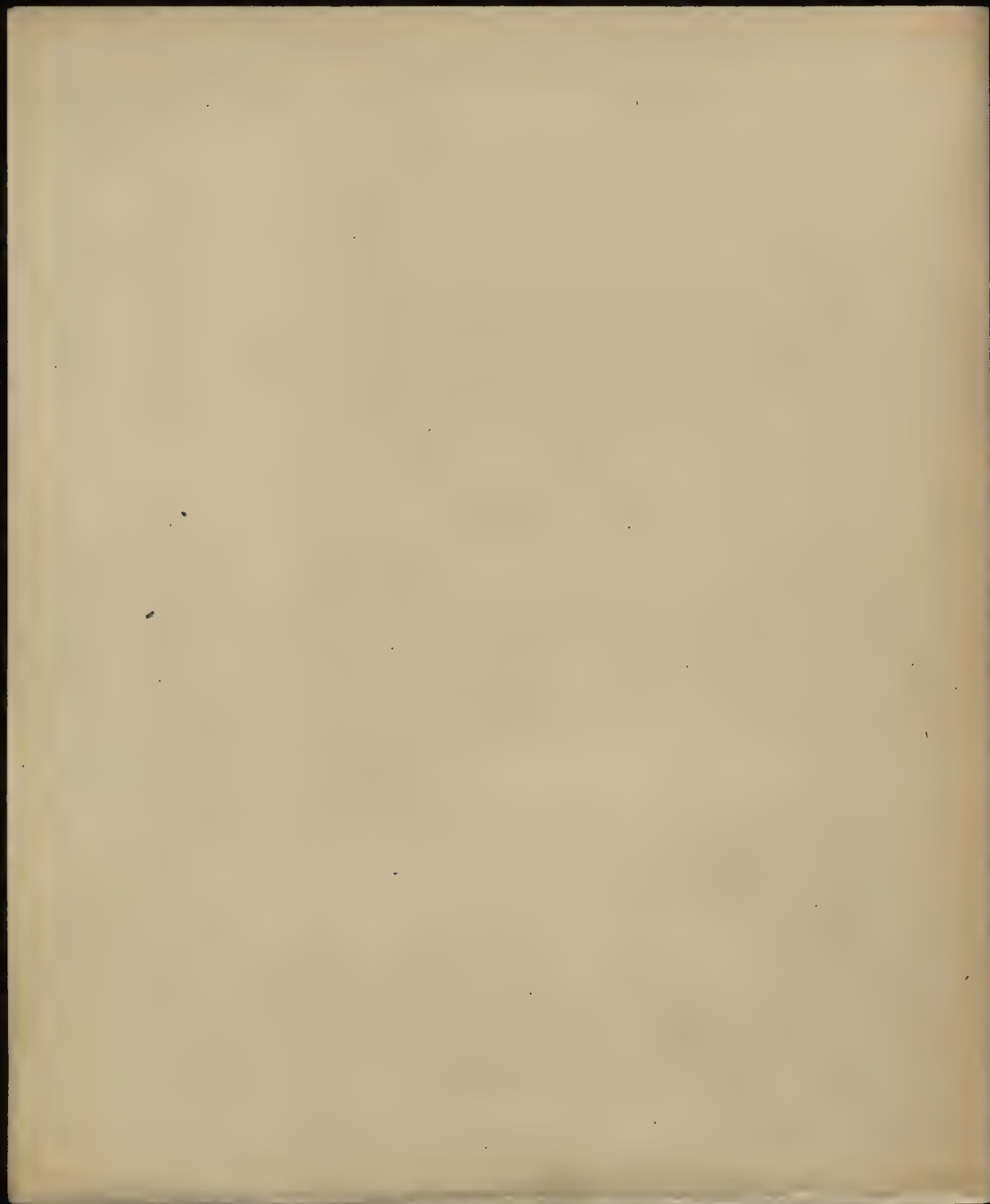
100 lbs of butter

100 lbs of lard

100 lbs of oil

100 lbs of soap

100 lbs of tea

Cech Kichlarzy czyli piernikarzy.

Vladislaus IV rex Poloniae (Varsaviae d. 30 Octobris 1646) (drugi przywilej)
confirmat Ordinationem rive articulos contubernii Cuch-
lerorum Cracoviensium per officium consulare cracov.
concessos in litteris pergamenis sigillo civili munitis
partim novos articulos per hos additos quorum tenor
est talis. (1^{ty} przywilej)

Consules civitatis Cracov. (vine data) satisfaciendo suppli-
cationibus famatorum Joannis Thermoerterfer, Gasparis
Talega, Joannis Kozłowski, Stanisłai Łzichon, Christophori
Korniewicz, Simonis Ragnka, et Joannis Szowicz atque
honestarum Dorotheae olim famati Francisci Korniewicz,
et Reginae olim famati Thomae Schado relictarum vidua-
rum Seniorum et Juniorum Magistrorum Cuchlerorum
cracoviensium propter defectum constitutionum ad bonum
regimen fraternitatis ipsorum ~~concedunt~~ concedunt sequentem
ordinationem rive statuta Fraternitatis ipsorum, in prae-
sentia illorum lecta et per eos acceptata, quorum tenor talis
(in idiomate polonico:)

- artykuł 1. Aby mistrzów rzemiosła kichlarzkiego więcej nad q nigdy nie
bywało, a to dla tego aby cech przez zagrozenie ^{ty 2 r.} 1609. mistrzów
nie ubojat i ażeby robotę tym lepszą mieli.
2. Kichlarze mają q jatek rzemiosła do żywota czynić na lat 5.
zapisanych, które to jatki z ręk bractwa nie mają wychodzić
z każdej jatki płacony będzie na ratu Krakowski czynsz po-
winny po 3 wiardunki w 4 ratach porówny od Łopieha pierwszą ratę
które to czynsze mają starci wybierać z każdej jatki pod utracę-
niem takowej, i da skarbu miejskiego oddawać.
3. Wdowa ma po śmierci męża zostawać przy rzemiosle i jacie: w razie
gdyby poszła za mistrza innego rzemiosła, mają starci tę jatkę jako
wakiującą wziąć w swoją dyspozycję.

Consules cracov.
(Cracovia, per. 5^a
ante fest. S. Valen-
tini 1609) ad pe-
titionem famatorum
(i fami do w przywilej
z r. 1646) magistro-
rum Cuchlerorum
Cracov. Constitutio-
nem ad bonum re-
gimen fraternita-
tis Cuchlerorum
approbent (na ste-
paja po polsku
pieniosze b. a stykato)
Vladislaus IV rex
Pol. confirmat 6
articulos contuber-
nii Cuchlerorum
Cracov. ex anno
1609. -- Datum
Cracovia in comi-
tibus coronationis
d. 12 mart. 1633.
(Blat in acty casti
Crac. per. 2ª post
dominiam Jubi-
late 1644 in
libr. Rel. Tom 70)
(jest w zbiorze p. 413)

4. Syn mistrzowski gdyby po śmierci rodziców chciał się rzemios-
tem kichlarskim bawić, nie może dotąd dostać jałtki od star-
szych, póki nie przyjmie prawa miejskiego i pp. radcom nie będzie
prezentowany.

5. Żaden nie może być za mistrza przyjęty do bractwa, aż
ktoś z tych 9 jałek wakuować będzie.

6. Władnej z tych 9 jałek niewolno sprzedawać innego towa-
ru krom samej roboty kichlarskiej.

artykuły nowe
z r. 1646.

7. Ponieważ piernikarze krakowscy w młynach królewskich
jako miefuzenie mielają i od miodów albo semy przez się albo
przez tych u których kupują, kontrahują do Komory Królew-
skiej oddają: przetoż niewolno robić ani sprzedawać miodow-
ników, pierników tak wielkich jako i małych wozelaków for-
mą i też form robionych i cokolwiek z miodu, z maki i z
pięprzem i z innymi ziołami zrobione bywa, oprócz samym
lechowskim Piernikarzom Mieszczanom krakowskim tak w
mieście jako i po przedmieściach, jurysdykcyach, dworach kamie-
nicach i domach pod karą 100 grzywien z których połowa Urzę-
dowi a połowa Lechowi przypadnie i zabranie roboty i instrumen-
tów do rzemiosła należących. Okiennicy i u których by się robota
nieciechowa znalazła, każda 5 grzywienami do Urzędu Karanabędzie.

8. Na 12 mil wokół Krakowa w miastach w których jest Komora
koronna niewolno innym tylko Piernikarzom krakowskim lub
z nimi cech trzymającym w targach i po jarmarkach i Kie-
sach sprzedawać. Również nie ma im nikt w Krakowie pod-
czas targów i jarmarków przeszkadzać.

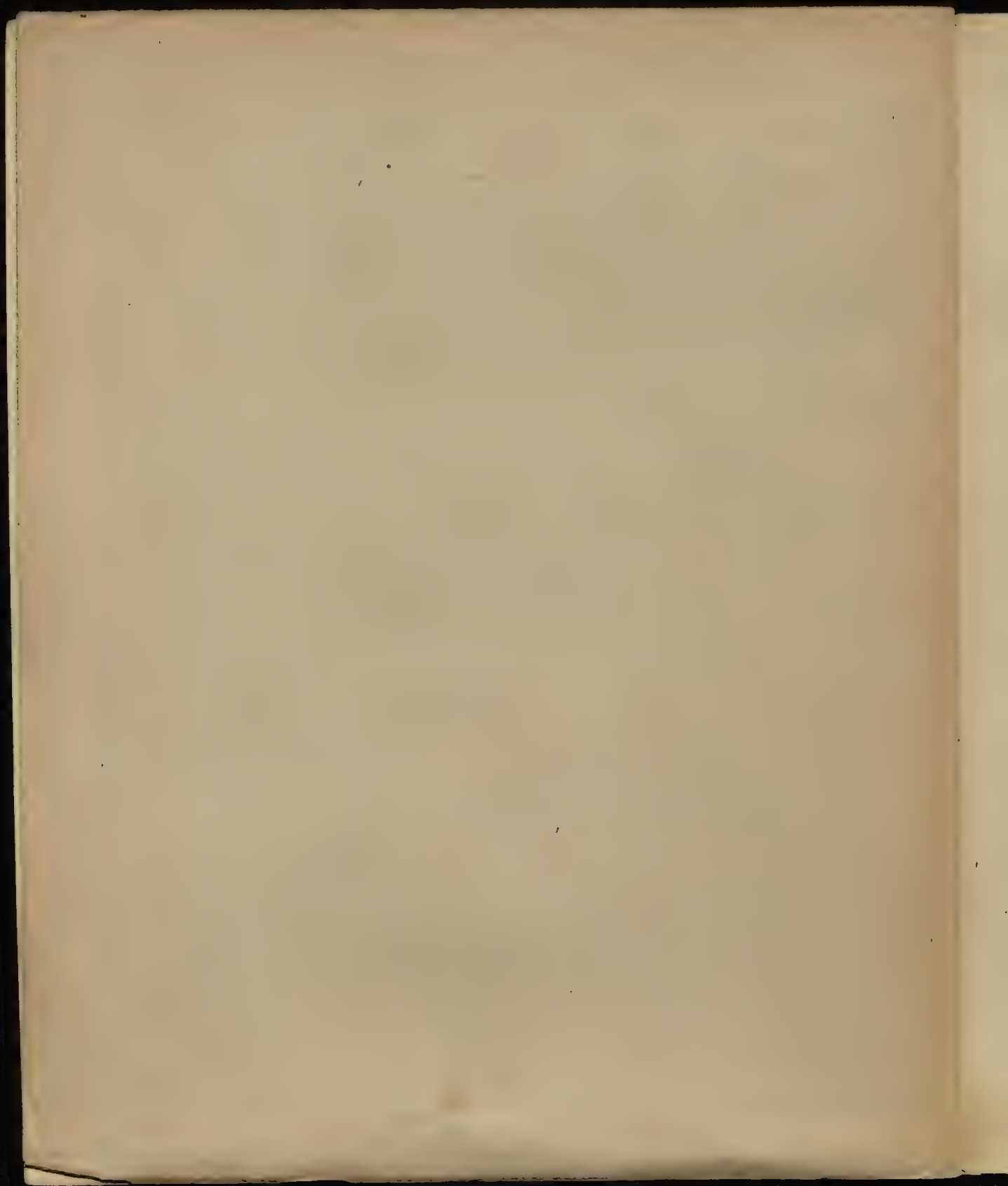
9. Do cechu za mistrza nie może nikt być przyjęty póki wprzód
u piernikarza cechowego porządnie wyuczony i wyzwolony nie
będzie i który będzie według zwyczajów cechowego nie odprawił.
Mistrzowie mają tylko uczonych towarzyszy w wszystkich cho-
wać i ich na trzy lata wpisanym wyzwalać, pozwalając im
tylko 2 niedziele na próbę, nim wpisani będą, pod winą 5 grzywien.

10. Niewolno żadnemu piekarniowi miodu wykupywać, dopóki pier-
nikarze dla swej potrzeby nie nakupią pod winą 6 grzywien. Piekni-
cy starogowawscy miodu winien go potrzebującemu piernikarzowi
wystąpić. Kto by podkupił piernikarza przepadnie 14 grzywien wprz-
dowi przed którym go obwinia.

1520 opatrny Gregor ~~Derink~~ Derink mieśczanin i kuchlarz
Kazimierski, skarżąc iż burmistrz i rajcy Krakow.
wbudzie przed kamienicą Krupnicząską i przed ka-
mienicą s.p. Kregla rajcy, idąc z Grodzkiej ulicy ku
Kościotłowi Ł. Mary, pozwalają codziennie przedać
pierniki norberskie, i że temuz Derinkowi w
jarmark ~~Krakowski~~ Krakowski kazali pobrać jego
pierniki i miódowniki wbrew przywilejom
Krolewskim.

1520 d. 5 Martii V^{er}foviae - Sigismundus Aug. rex
consulibus cracov. Skarżyli się nam Stawetni miście
cechu piekarzkiego Krakow. ^{w imieniu} ~~cechu~~ piekarzkiego piernikow
(pannis melliti) czyli Kuchlarow ~~cechu~~ który od wielu
lat wspólnie z nimi mają cech, gospodę (simplicium con-
tubernale) i uczniów wyzwalają i jatkują w Krakowie
mają, iż niejaki Gregor Dymelz mieśczanin Kazi-
mierski (Derink?) przekadza tymże Kuchlarzom nawozić
do Krakowa w targi i jarmarki pierniki. To wskutek
naszego Król. mandatu który przez opaczne przedstawie-
nie dostał. Polecamy więc aby owemu Gregorzowi
Dymelz za kazano w Krakowie sprzedawać pierniki.

Joannes III (datum ad Viennam in castris d. 13 Septembr. 1683)
quia ad malam cancellaria informationem dedimus famato
Thomae Baranowski civi cracov. licentiam operam suam
Cuchleariam minus attentis juribus et articulis Contubernii
Cuchleariorum cracov. exercendi, ideo mandamus vice capi-
taneo cracov. ut eidem Baranowski exercitium artis hujus
in circumferentia 12 miliarium circa Cracoviam interdicat.

Sigismundus Augustus (Lublin in conventu regni generali
d. 7 Martii 1569) propter bonam conditionem et ordinem civitatis
Casimiriensis in augendis opificibus artificiorum ad suplicationem
certorum consiliariorum honesto Gregorio Dirinck pannis mel-
liti pistori vulgo Kichlaro nuncupato et alijs pistoribus pannum
mellitorum pistoribus in civitate Casimiriensi confert potestatem
caerendi artificium pannum mellitorum Kichkarstwo dictum
instituenti et caerendi discipulos quotquot voluerint ac magis-
tros juxta ordinem aliorum Kichlariorum civitatis Cracovien-
sis creandi, panem mellitum generis cujuscunque generis ^(piernikowi miodownikowi)
singulis diebus in civitate ~~Cracov~~ Kazimiriensi et Stradomien-
si quolibet tempore, in civitate vero Cracoviensi diebus fora-
libus et tempore nundinarum venum exponendi adscribendo il-
los Kichlaros fraternitati pistorum Kazimiriensium. Ratione
census tenebuntur idem Kichlarii ad magnam procuracionem
Cracoviensem ex institis suis quolibet anno per 24 grosos
pendere. (Acta consul. casimis. a. 1569 tom 362
p. 137-138)

Sigismundus Augustus (Warschoviae d. 5 Martii 1570) fema-
tis proconsuli et consulibus civitatis Cracov. Expositum est in
querela nomine famatorum Seniorum Contubernii totius Pisto-
rum Cracov. cum quibus et pistores pannis melliti Kichlarowie
vulgariter nuncupati contubernium seu fraternitatem si-
multaneam et simposium contubernale a pluribus annis tenent,
quendam Gregorium ^{Derinck} ~~Derinck~~ civem casimiriensem, Kichlaros
Cracovienses magistros macella sua in civitate Cracoviensi jam
a multis annis ordinata habentes in quibus panem mellitum
diversi generis et formae vendere consueverunt, deturbare
per appotationem pannis melliti ex civitate Casimiriensi ad
venditionem diebus forensibus septimanalibus et nundinarum vigore
cujusdam mandati regi ex insufficienti declaratione obtenti. Itaque

mandamus ut Gregorio ^{Dirink} ~~Toccello~~ civi casimirienfi venditionem
pannis melliti in civitate Cracoviensi die forensi septimanali et
alijs diebus temporeque nundinarum prohibeant et si rebeliter
resisteret panem mellitum illius laboris Cracoviae aportatum
per famulos ad praetorium Cracov. accipiant. —

Inductum in Castrum Cracov. feria 6^a post festum Ascensionis
Domini 1570.

Uchwata w cechu pierni Karlskim Krakowskim d. 13 Kwietnia
1766 na sefory za konsensem p. Lukazja Szostakiewicza prezy-
denta rady Krakow. Majstrowie obowiazuja sie nie po dwu lecz
po jednym terminatorze chowac a to dla tego aby czeladz z cu-
dzych krajow dla wiekszego poloru mogla miec miejsce. Ter-
minatorowie maja po 4 lata terminowac. — Uchwate te podpi-
sali: Antoni Kromer starszy nieumiejacy pisac, Kasper Nowa-
kowski + Tomasz Starzykiewicz + Ignacy Kromer. Florian
Kromer.

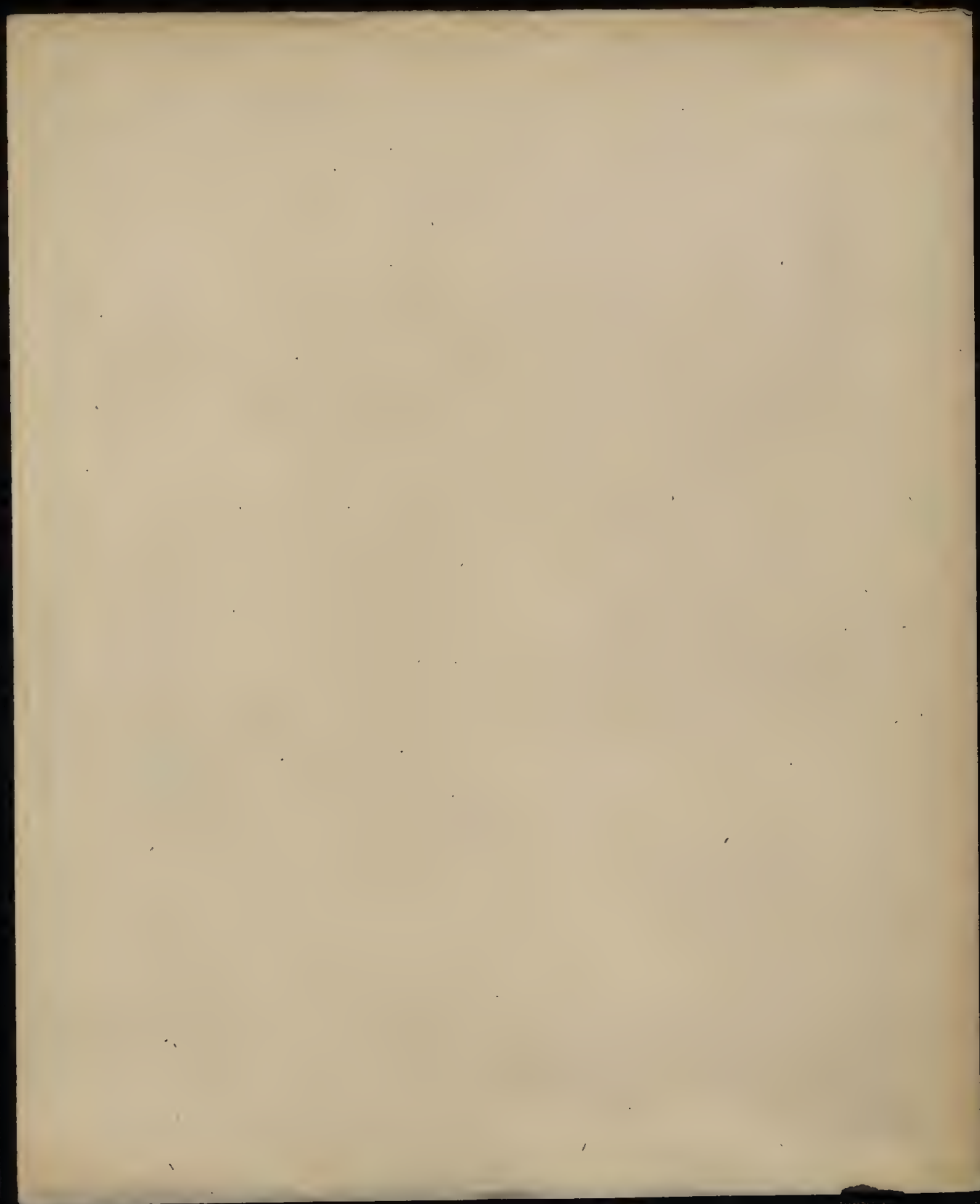
Łech Kołtryniarzy (Koltrinarü)

5

1592 fer. 4^a ipso die S. Mariae Nivis - Seniores
et juniores fratres Koltrinariorum cracov.
omnes rixas inter se sustulerunt ope arbitrorum
designatorum: Joannis Burstin pictoris, Sebastiani
Kawieczki leglarz, Adami Urzędowski angularii,
Jacobi Lipiezicki crumenarii, Felicij Morala
(Acta consul. crac. Tom 29. ps. 288)

1890

Received of the
Hon. Secy of the Navy
the sum of \$100.00
for the purchase of
the sum of \$100.00
for the purchase of
the sum of \$100.00
for the purchase of
the sum of \$100.00

18

Cech Konwisarzy (Cantrifusores)

Sigismundus Augustus rex Poloniae (Lithoviae in
conventionem regni generali ser. 3° ante fest. Nativitatis
Domini 1558) quia relatum est, Cantrifusores (Konwisarze)
cracovienses in operis suis adeo diligentem curam apponere,
ut extraneis peritia nihil cedant: ideo ipsis indulgemus:
Liceat ipsis stannum dictum Pur lanther sive durum
(twarda) sive molle (miakka) tantae puritatis prout mon:
tibus naturaliter eruntur aut Gedani conficitur praeparare
et vasa operaque ex ejusmodi stanno praeparata signare
aquila literis Set R. simul complicatis impressa (dla znak
wistzego ma byc w takowem nazyniu wybity orzel, a ma
byc przepasany literami Si R.) ad differentiam alterius stanni
duodecim graduum quod Wratislaviense dicitur, ex quo
hucusque quata probam in praetorio cracov. servatam
vasa operaque, aquila similiter sed absque literis signa:
ta, ex aequo cum Wratislaviensibus ipsis conficiunt. —
Liceat cantrifusoribus aliarum civitatum regni Poloniae ex
utroque stanno vasa operari et ad instar Cracoviensium aquilis
ejusmodi imprimi: sed nullo alio stanno quod sit inferioris
graduum 12 in vasis conficiendis utantur et superioritati
cantrifusorum Cracoviensium subiecti sint, ita ut Cracovi:
sibus cantrifusoribus licitum sit, tempore mundinarum
de vasis et operibus eorum ad vendendum expositis experimen:
tum seu probas sumere (czy na ma byc probna, badz lauter, badz
ku dwunastemu) et opera inferioris stanni quam graduum duode:
cim conficere. Prohibemus omnibus incolis regni stannum extraneum

operasque et vasa ex illo confecta, ad vendendum inferre.
Extransis tamen id facere licebit, dummodo ejusmodi ~~op~~ opera
stannea adducta more mercatorum centenariis aut remi-
centenariis divendant, a venditione vero eorum lapide aut
libra seu commutatione novorum pro vetustis abstineant
sub confiscatione.

(Oblat. in castro cracov. fer. 32 ante Conver-
sionis S. Pauli 1559. libi. inscript. Tom
71. pag. 1374 nr 1353)

(w zbiorze ps. 103) Ustawa rąziow Krakowskich dla Konwisarzy i mosiężni-
kow dana w wiliu S. Matgorzaty r. 1512.

1559 d. 20 Aprilis Cracoviae. — Sigismundus Augustus
rex Polon. quia Cantrifusoribus civitatis Cracov.
seuimus potestatem, ut liceat ipsis stannum Pur
lanther vocatum, sive durum voluerint, sive molle
tantae puritatis prout e montibus naturaliter
eruntur, aut Gedanic conficiuntur, praeparare
atque vasa et opera ea ejusmodi puro stanno
fabrefacta, Aquila, literis S et A simul compli;
catis impressa signare ad differentiam alterius stan-
ni, quod Vratislaviense dicitur, ex quo juxta pro-
bam in praetorio Cracov. servatam vasa operaque
Aquila itidem sed absque literis signata ex aequo
cum Vratislaviensibus conficiunt — ita videlicet ut
ex ejusmodi stanno utroque itidem Cantrifusores
aliorum Regni nostri civitatum et oppidorum
omnia vasa operari et ad instar Cracoviensium Aquil-
lis simpliciter imprimi teneantur, nec deinceps nullo
alio stanno, quod sit inferius gradum duodecim
in vasis conficiendis uti audeant: utque Cantrifusores
aliorum Civitatum sub sint superioritati Cantrifusorum
Cracov. ita ut ii tempore mundinarum de eorum
vasis probas sumendi habeant facultatem — et si

alicubi vasa inferioris stanni quam graduum 12
compererint confecta, illorum alteram medietatem
pro fisco regio, alteram pro loci capitaneo
capiant. Ideo mandamus, ne quisque incola stan-
num extraneum et vasa ex illo confecta in regnum
Polon. ad vendendum inferat. Extraneis tamen
id facere permisimus sub conditione, ut eiusmodi
vasa stannea aliunde adducta, ^{tantum modo} centenarii aut
semicentenarii pondere divendant more merca-
torum, sub amissione vatorum. Quod omnibus
Capitaneis, Consulentibus, notificamus.

12

tem

7

ing

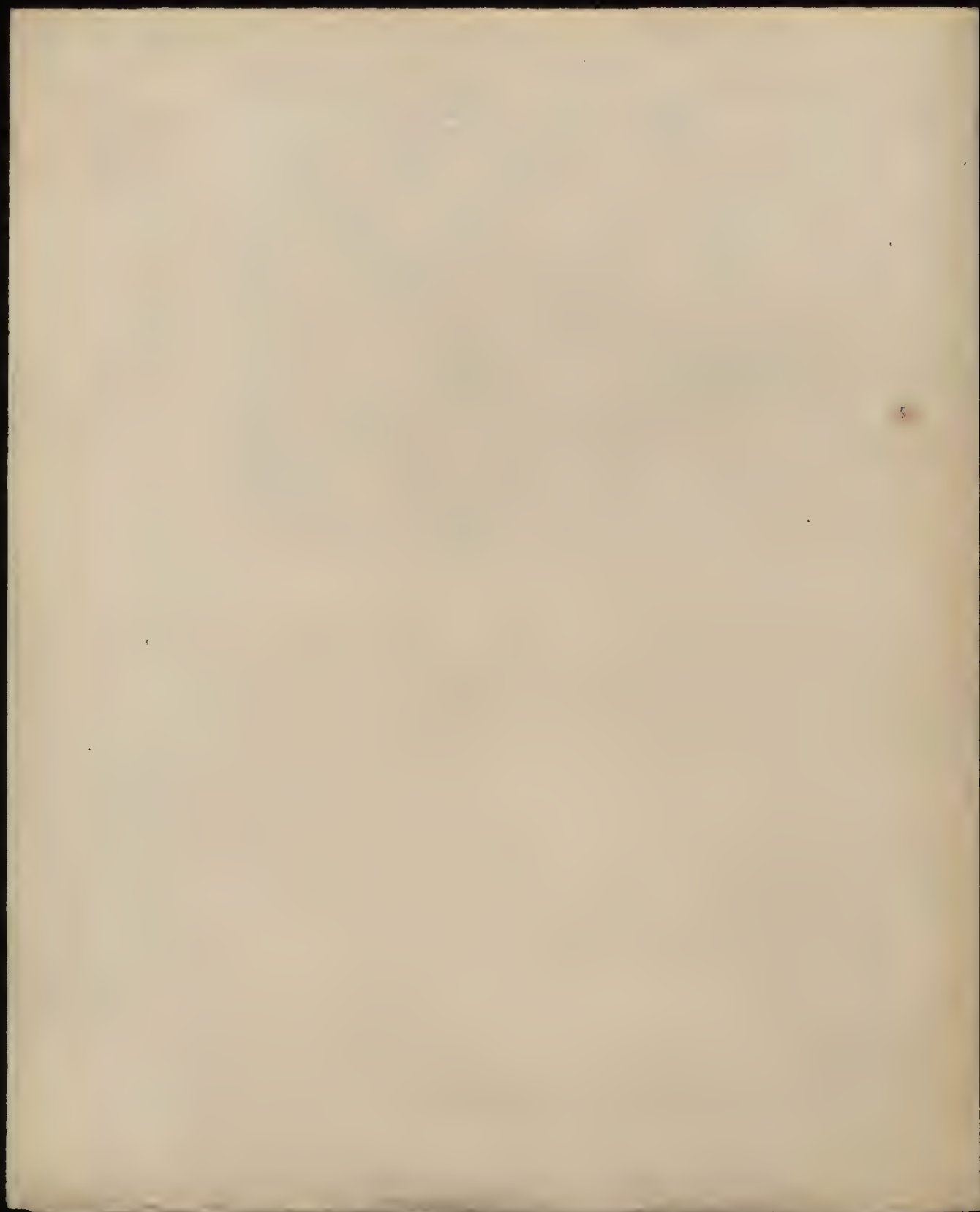
um

odi

at

2 =

buy

Cech konwoisarzy (Stannifusores)

Ser. 4ª post fest. S. Martini 1548: Jan Wesołowski konwoisarz (stannifusor) przyrzekł przed rajcami Krak. iż nie będzie pobudzał towarzyszy do niebezpiecznych między mistrzami, i że roboty żadnej nie będzie podejmował, dopóki go sztek nie okaże w cechu krakowskim.

A. 1539 d. 22 Augusti Vratislaviae. - Consules civitatis Vratislaviensis ad Sigismundum I regem Pol. Otrzymaliśmy list W. Król. Dani donoszący iż konwoisarze (stannifusores) krakowscy uskarżają się na konwoisarzy wrocławskich, iż nie chcą uznawać przybyłych tamże towarzyszy krakowskich z powodu iż konwoisarze krakowscy nie zachowują Statutów cechowych wrocławskich - jednakże wezwaliśmy wszystkich naszych konwoisarzy (Kannegisser) mistrzy i towarzyszy, którzy d. 20 August. 1539 w Radzie miejskiej przyrzekli zanowić i jednakić z nimi prawa oddawać towarzyszom krakowskim.

(Acta off. Consul. Anni 1540 Tom XV p. 193)

Zdumio tego ser. 4ª post Franciscei 1540 zeznaje w Radzie miejskiej Krak. Marcin Pleban towarzysz konwoisarski, iż tego roku około S. Matgorzaty gdy przybył do śląskiego miasta Fraistadt i w gośpodzie dopominał się o pobyt (propinationem ac diversorium)

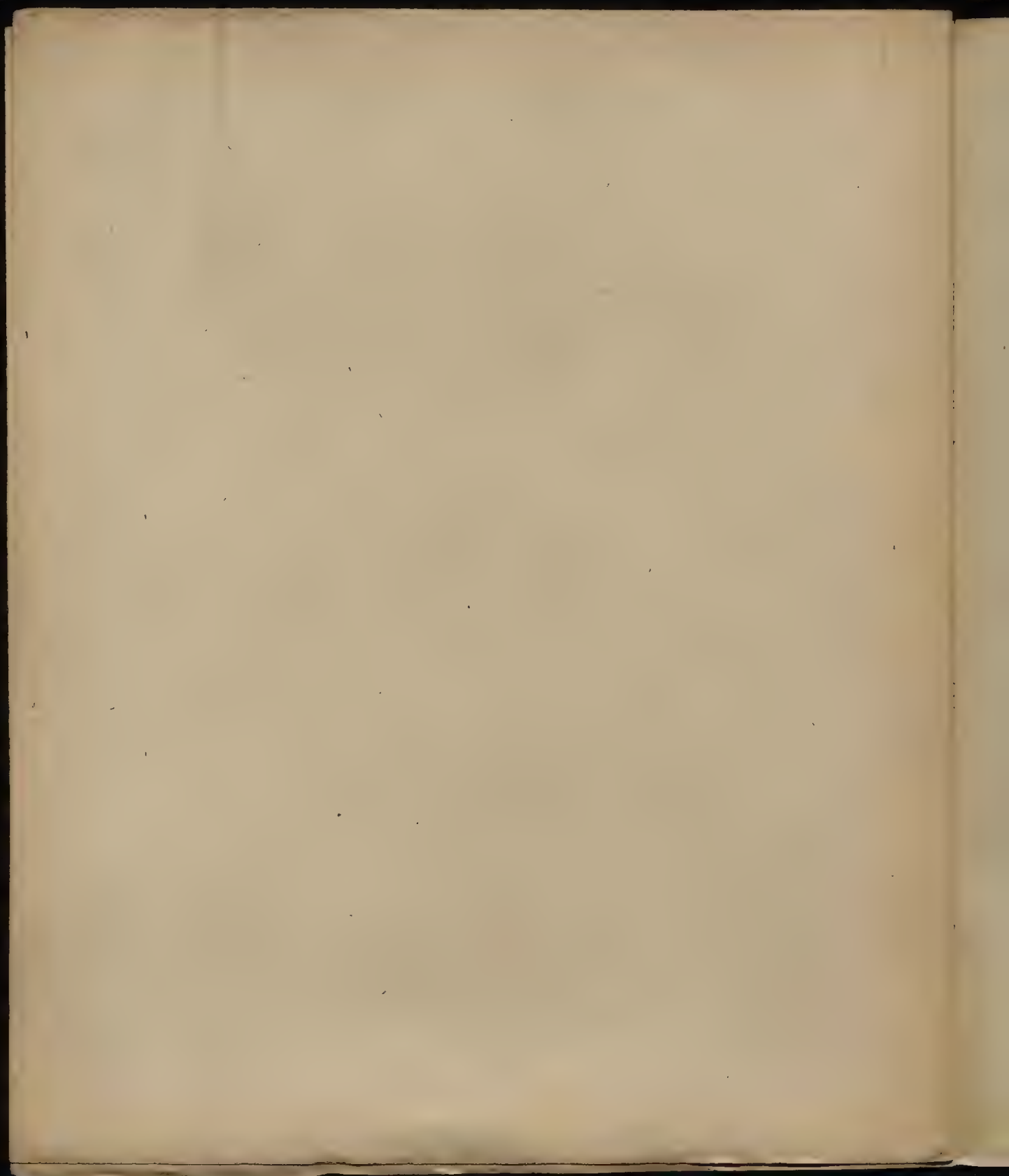
Konwiarze tamtejsi oddalili go z ządaniem, dając za
powód, iż się rzemieślnik uczył w Krakowie, i że w Wroc-
ławiu mistrzowie uchwaliли między sobą nie przy-
mować towarzyszy z Polki (p. 201)

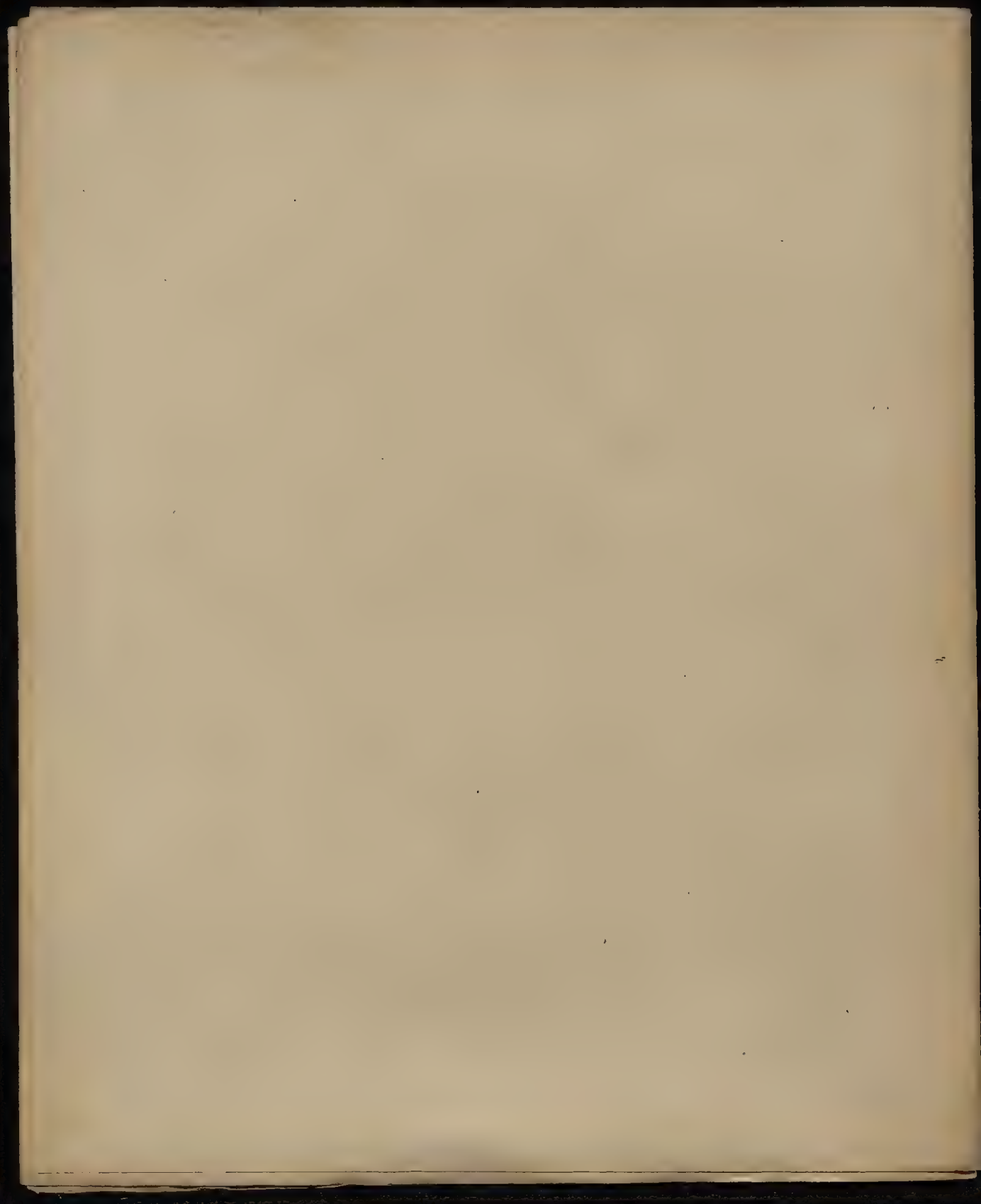
1545 fer. 29 ante fest. S. Johannis Bapt. — Maciej Śniha-
elski i Gawet Baranizyk towarzysze rzemieślni
Konwiarzkiego oświadczyli iż będąc w Wrocławiu
w Wilczym znalezieniu S. Krzyża 1545 oświadczyli im
wcechu Konwiarzkim starci towarzysze że ich do-
pięro wtedy do roboty przyjmują jako obcych,
jeżeli wprzód poddadzą się ciwieniu (correctioni
et castigationi): lecz gdy się ciwieniu poddać nie
chcieli zmuszeni byli odejść bez roboty z miasta
oświadczywszy to wprzód urzędowi wrocławskiemu.

1567 ser. 3ª vigilia s. I. Hedvigis. — Jam. Paulus Koston,
Adam Springesfeld, Nicolaus Schalek Stannifusores
cracov. nomine reliquorum confratrum contubernii
Stannifusorum Cracov. faciunt concordiam cum contubernio
Stannifusorum Leopoliensium in praetorio cracov.
1) Umarzają się wszelkie spory. 2) Konwisarze lwowscy ob-
wierzają się nie wyrabiać naczyń z ~~metal~~ cyny pospo-
litej (stannum simplex cognomento Gemein) i takowych
sprzedawać pod karą zabrania. 3) Konwisarze lwowscy
mają z takiej samej cyny t.j. 12 gradusowej (ad 12 gradus)
wyrabiać jak i konwisarze krakowscy, czego po jarmar-
kach doglądać będą. 4) Wolno jest z konwisarz krakow. i z lwowsk.
jeździć na jarmarki do Lwowa i Jarostawia i tamże
naczyń z cyny 12 gradusowej sprzedawać na waga lub
na zamiar. 5) Wolno jest i z lwowskich i z krakowskich
konwisarz jeździć z towarem na jarmarki do Przemyśla.
6) Konwisarze krakowscy we Lwowie, ani też lwowscy w
Krakowie nie mają odmawiać czeladzi przez postów, lecz
mają o czeladzi pisać do cechu. 7) Czeladnik tak we Lwowie
jako też w Krakowie któryby w poniedziałek ~~swiętokost~~
ma ~~jechać~~ w ~~wiecznieniu~~ od soboty aż do poniedziałku,
to samo i mistrz któryby go nie zdał. 8) Żaden towarzysz
nie ma się udawać za družbę lub za uczennika na wesela
albo na uroczyska bez wiedzy i woli mistrza swego. 9) Gdy
czeladnik przywodzi mają w dzień powołania z towarzysz
starszych nie dłużej jak z godziny być przy szynku (circa
propinationem), a przy wyprawie czeladnika z miasta nie dłu-
żej jak godzinę. 10) Mistrze lwowscy i krakowscy nie będą

Towarzyszom dawać większego wachlonu jak 7 grzyby.
11) Towarzysze pomiędzy sobą nie mogą towarzysza karać.
większą karą jak 2 wachlonów. 12) Śmieszowie Krakowskiego
Lwowskiego ani też Lwowskiego Krakowskiego nie powinni ma-
gistrów i towarzyszy w raemiośce trybować (artificium
deponere alias trybować); wyjąwszy gdyby który z nich
zbrodnię popełnił lub się zadurzył. 13) Szarżyna sprze-
dawane przez konwojary któreby nie były 12 gradusowe,
mają być zabierane w potowie na skarbie królewski a
w potowie na miejski. — Uchwata ta pod rektadem
200 grzywien ma być przestrzegana.

(Acta consul. crac. Tom. 22 pp. 958-959)

Cech Kordybannicków.

Joannes III rex Poloniae (Cracoviae d. 12 Aprilis 1676)
confirmat ~~per litteras~~ litteras pergamineas regis Michaelis
(Cracoviae d. 5 Decembris 1669) continententes in se lite-
ras cum confirmatione articulorum contubernii Cordu-
banariorum Cracov. videlicet: Sigismundi III (Craco-
viae d. 13 Julii 1588) ~~et~~ regis Stephani Neapolomiciis
d. 9 Augusti 1585) Articulos contubernales (v. 3 Julii
1583) item Alios novos Articulos ^{19 Novemberis} per proconsulem
(ser. 4ª post festum s. Catharinae 1669) approbatos.

(Originat na pergaminie na 4 kartach
in fol. - z podpisem Króla z pieczęcią
koronną wiszącą na tasiem w pusce
blaszanej) (cały po tasiem)

Stanislaus Augustus rex Poloniae (Warsaviae d. 5 Febru-
arii 1725) ad petitionem famatorum Francisca Sreyter
et Josephi Stayguel confirmat ~~per privilegium~~ privilegium Johannis
III datum Cracoviae d. 12 Aprilis 1676 (z powyższemi
artykulami: potwierdzeniami) Contubernii Cordubana-
riorum Cracoviensium - z dodatkami aby vigore Dere-
torum Judicii esecutorialis anni 1725 et 1747 wydanych
w sprawie z cechem Garbary (Rufficordum Cracov.) wolno
było Kordybannikom na wzór innych miast zagranicznych
wzywać także debiarki (quescorum) do wyprawiania skór.

(Oblat. d. 21 Julii
1780 in lib. inscript.
offic. consular. Cracov.
Tom. 65 pag. 599-

(Originat na pergaminie na 4 kartach in fol.
z podpisem Króla - z pieczęcią wiszącą na tasiem
biato amaranthowym w pusce blaszanej -
Oprawny w kfięgu.)

Peck Kurdybanikow

Nos artifices qui artem cordubanariam profitemur (Rzemieślnicy bawigocy ię rzemioſtem kurdubanickim) ſequentia capita idonea ad conſtituendum et erigendum Cordubanorum collegium redeginimus Anno 1583 d. 3 Julii (pro tacinie:)

1. Kto chce należeć do Zgromadzenia Korzybanicków Krakowskich ma przez Króla Stefana ukazać list dobrego urodzenia, odbytej nauki i ma przyjąć prawo miejskie. r. 1585)
2. Dla zgromadzenia cechowe niewolno z sobą przynosić broń ani pugi:
natu (^{wiel} fusione) ani miecz (^{zbroję}) pod winą 6 grzyw.
3. Najmłodszemu nie ma siedzieć w zgromadzeniu lecz stać przy drzwiach.
4. Dorosłowi młodemu niewolno przyjmować ucznia do nauki aż już rok mistrzem będzie. a 4 tygodnie odbyć się mającem
5. Dla każdego zgromadzenia ~~kuchnia~~ ma starosta pytać czy nie ma kłó-
ry skargi lub kłyny na drugiego na które pytanie każdy pojedynczo
po usłyszu od najmłodszego ma odpowiadać pod winą. (Winn 20 wosan Gr =
botf.)
6. Dla ma jeden drugiego bić, ani roboty drugiego ganieć ani robotę
drugiemu odmawiać pod winą. co tygodnie
7. Dla każdym zgromadzeniu ~~kuchnia~~ ma każdy dać do skrynki
cechowej 2 gr. pol. pod winą 6 gr. polsk.
8. Ktoby nie przyszedł do zgromadzenia wezwanego przez radę miasta
zapłaci winę.
9. Towaryści którzy chcą mistrzem zostać, ma przez 2 lata bez przerwy
pracować w przód u jednego majstra, potem stworzyć list dobrego
urodzenia ma wypisać następujące sztuki: trzy tachry skór
(tymbros pellium) surowych ~~szkoda~~ ^{nate prostokątne} nakształt ^{na pół} kurdybanu
~~czarnego~~ ^{białego} i odblędnego (levis et polit). - Dwa ^{tachry} kurdybanu
czarnego i odblędnego (levis et polit). - Dwa ^{kurdybanu}
białego i odblędnego według zawieszonych remioła nabytego wyprawione. -
Prócz tego tachry ^{czarne i białe} kurdybanu czarnego i odblędnego koloru nierdzewnego
albo koloru infesti) aby rior ^{aby rior}
nakształt ^{bielakornich} jak ^{potrzebane} (pellium alutarium) które są w ^{użyte}
quae nigro colore tinctae sunt). Które to skóry surowe
równie jak i materię do wyprawy potrzebne powinni mu dać maj-
strowie. Skóry tak wyprawione jeżeli za dobre uznane będą, mają być
opieniane i na pojetych zgromadzenia obciążone, a robiąc sztuki ma za-
stać do cechu 20 talarów. Jeżeli zaś sztuki są złe uznane będą
może znowu po 2 latach takowe robić.
10. Towarzysz który równy i obły jeżeli chce mistrzem zostać, ma spowyzić

- złutki robić i 30 talarów do cechu zapłacić.
11. Towarysz wędrowny przybywszy do Krakowa ma na gospodzie ba-
wić do wieczora, potem ma być dano znać do starzega, który owemu
wędrownemu majstra wskaże, do którego go to wędrowny po wypytaniu
są o rzemieśle przez celnika ma zaraz się udać aby majster z wie-
czora dlużo nań nie czekał.
12. Towarysze młodzi i starsi nie powinni więcej wędrownemu towarzy-
szowi dawać jak 2 grosze, a mają go do niedzieli tylko trzymać. W
gospodzie przed rozejściem się mają wszystko zapłacić aby co na drugi
dzień winni nie zostali. Niewolno też żadnemu towarzyszowi w gospodzie
więcej nad 3 grosze pnieć ani też pnieć do nieuczniwej osoby lub
nieuczniwej niewiały. Występni mają być między sobą karani ^{przez do drugiego}
13. Niewolno towarzyszowi samowolnie odejść od roboty, ^{przez do drugiego} ~~przez~~ na
przez 2 miasta pojeść: gdyby go zaś sam majster odprawił wtedy do:
pierw towarzysz może pojeść do innej roboty. Towarysz pniebiwszy
u mistrza dni 14 ma się dopiero godzić o wachlon.
14. Niewolno towarzyszowi w powszednie dni frustować ani też poza
domem nocować.
15. Uczeń który ma być przyjęty na naukę ma najprzód 14 dni zostać:
wać na próbie i list urodzenia okazać, potem ma stać dwóch mezo-
wiarogodnych którzy podwina 10 gnywien polskich z niego zarczą
i ucyenia nieknie. Gdyby uczeń uciency po upływie 6 tygodni do:
pierw powrócić, ma mu czas czteroletniej nauki na nowo być ra-
chowany. Uczeń po 4 latach ma być wyzwolony, i dopiero po roku wód-
rówki może się starać o majstra. Majstrowi niewolno niego
ucznia dotąd pnieć dopokąd ~~uczeń~~ uczeń ~~nie~~ dawniejszy u niego 2 lat
nie przebędzie.
16. Niewolno mistrzom ~~przez do drugiego~~ wyprowadzić fkoł faszarych
nakstalt kordybann które się po niemiecku Meschyn i Fuchfahle
zowią pod karą 10 gnywien z których połowa do fkarbu miasta a druga
do cechu przypadnie. Niewolno też obcym fkoł wgnawnych sprzedawać
po domach pod karą zaboni.
17. Syn majsterski jeżeli mistrzem zostaje wolny jest od wyrobienia
złutka i od opłaty, tylko zwykła da pisanzowi cechowi nagroda. Poj ~~zawo~~
ma się rozumieć i o tym który cokoł majsterski pojat za żonę. Towarysz
zaś któryby pojat wdowę po mistrze kordybanniku ma być wolny
od złutki i tylko 6 talarów zapłaci do cechu.
18. Wdowie która chce rzemieślniczo kordybannicze prowadzić ma być
dodany 2datny towarzysz; jeżeli która wdowa ta ma na kwartalne
składki cechowu po 2 grosze polskie opłacać.

2 r. 1785

u Ap. probat. Met. rhym
et Luth. jele

19. Świeżo wolno nikomu innemu tylko mistrzowi Kordybanikowi do cechu należącemu zakupować materij potrzebnych do wyprawy Kordybanizacji jakimi są: Gałki gallasowe (baccae gallearum) i ziota: Porowka leśna (Rausch, latine: Rhus pellium), Ziele Dębionki (Schmack, latine: Gallus, struszy, Summachia), które to materjaly samym tylko Kordybannikom przy: (Zerkstünke), (Linnestünke) (Arlstünke) (grub vinn) Tusiąją.

20. Wolno jest Kordybannikom wyprawiać skóry kozie, baranie, jato (błonia) wężne ryli jerowe ryli mniejsze (pelles hircinas, agninas, vituli: nas rive joros rive minores) które się wyprawiają materjalami Kordybanizacji.

21. Każdy majster powinien się ożenić, aby natkaśny sobie mie: rzek miasta nie porzucał.

22. Ktoby nie zachowywał ustaw lub ktoby się na wezwanie do cechu nie stawiał ma być karany winą 6 groszy.

23. Dojster młodszy powinien starszych słuchać i mowy ich nępre: rywać, a niepostępną i kłopotliwą ma być dla kary postawny do Ra: dy miasta.

24. Starzi mistrzowie mają przed młodszy mi co roku rachunki składać.

25. Ktoby tajemnice cechowce wyjawiał lub z innemi rzemieślnikar mi na fękodę Kordybannikois się tarczył ma być ze zgromadzenia cehowego wydalony.

26. Kordybannikom do cechu nie wpisanym niewolno robić re: miota po domach szlacheckich i kfiarych ani też na Kazmierzu, ani na Kleparzu, ani w mieście Krakowie ani w pobliżu miasta, takowi pęfęzkodnicy i ich robota ma być zabierana.

Kraków d. 3 lipca 1583. podpisani: Jakub Stenischorb, Hfsterman Barburg, Jakub Klodebóżyk, Wilhelm Remolet.

~~Stephanus rex Poloniae~~
Stephanus rex Poloniae articulos praefatos Inagistorum Kordyban confectorum approbat, quatenus legibus publicis, honores: tisque moribus et S. Religioni catholicae non repugnent. (Quēpoto: mius die 9. Augusti 1585)

Sigismundus III rex Poloniae confirmat literas pergameneas Stephani regis (datae nepotomius 2.9 Augusti 1585) oblatas per Ma: gistros Corrigi quod Kordyban in vulgari dicitur (Cracoviae d. 13 Julii 1588)

(Originali Summista III na pergaminie z podpisem Kola - cały po łacinie z małymi słowami, na którym herb Kola i białokornik w koronie, ułożonych wierszami, niebieskich poręczach, i herbem Kordyban - niebieski brzocho.)

Michael rex Poloniae (Cracoviae d. 5. Decembris 1669) con-
 firmat) privilegium membranaceum Sigismundi III (Cracoviae d.
 13 Julii 1588) regis Stephani (Niepolomicis d. 9 Augusti 1585) con-
 tinens in se articulos contubernii Cordubanorum Cracov. (conspic-
 tos d. 3 Julii 1583) - atque 2) alterum privilegium sequentis tenoris:

Id. 28 Novembris

Proconsul et Consules civitatis Cracoviensis (datum in praetorio
 Cracoviensi fer. 4^a post festum S. Catharinae Virg. 1669) adpeti-
 tionem Georgii Genc et Georgii Fichet seniorum contubernii
 cordubanorum Cracoviensium approbant sequentes articulos:
 (pisane p. 1ª taurine): 1) Mistrzowi młodemu przysiętemu do achn niewolno
 przysięć w pierwszym roku ucznia dopoki nie będzie miał u siebie
 towarzysza przez 4 tygodnie a później przez 2 tygodnie. - To-
 warzysza ma o godzinie 10 do roboty wstawac a o 24 godzinie
 w wieczor 2 roboty schodzić w zimie; w lecie zaś ma wsta-
 vac do roboty o godz. 8 rano; robic do godz. 24 wieczorem
 na wielkim zegarze. - Mistrzowi nie wolno przysięć nowego ucze-
 nia, dopokąd dawniej przysięty uczeń 3 lat u niego nie prze-
 będzie - Uczeń ma być rodu niemieckiego (siebetefor de ger-
 mana flirpe) i jeżeli jest obcym ma się uczyc 4 lat. - Mistrz
 lub mistrzowa wdowa może swego syna wyzwolnić wezając
 w jakimś podobu; gdyby zaś pozostat syn po zmarłym mistrzu
 a wdowa gdyby pozstała za mąż znówu wtedy syn mistrzowski
 ma się 2 lat u innego mistrza uczyc. - Towarzysza wyzwolony
 ma 2 lat dla lepszego przyuczenia się w remiofle wśorowac;
 potem dopiero wolno mu powrócić iżeniwszy się mistrzem
 zostac: syn zaś mistrzowski tylko 1 rok ma wśorowac. -
 Mistrz z obcy przybyłszy do Krakowa gdyby chciał nalezec do
 cechu, ma robic sztyki, a gdyby chciał być wolny od sztyku ma
 zaplatić 20 talarów (imperiales) - niewolno iżdom i obcym
 sprzedawac kordybanu i skór na ksztaft kordybanu wy-
 prawnych, w Krakowie (wyjąwszy podraz jarmarku) pod
 karą zaboru tychże skór, za wiedzą Ratusza którego zaboru
 potowa magistratowi a potowa lechowi przypadnie. - Nie
 wolno nikomu innemu tylko kordybanitkom kupowac ma-
 teriaty do ich remiofla potrzebne. (podpis: Andrzej Gwoicki
 civit. Cracov. Secretarius)

tyro
 socius
 manumittere

(Originat na pergaminie z podpisem
 Krol. i Hieronima Lincolli se kretarza Krol.
 - caly po taurine - puzyc koronna woskowa
 wpuszcz blaszana na sznurku jedwabnym rozow-
 białym.)

Cech Kordybannikow.

Ustawa dla czeładzi cechu Kordybannikow w Krakowie.

R. 1583 d. 3 Junii podali uczciwi towarzysze rzemiosła Kordybaniejszego mistrzom w cechu następnę artykuły do dobrego pomieszczenia i porządku do potwierdzenia: 1) Towarzysz obcy który przychodzi na postać po 2 towarzyszy miejscowych (Altgesellen) którzy mu albo uowczaj rzemieślnicy (Handwerksgewohnheit) okazać albo robotę u majstra kłórego ukazać mają. Towarzysze mają się go porządnie omistrza u kłórego się wyuczył wypytac i mogą z nim miarę wina (Sopf Wein) lub 2 miary piwa (2 Sopf Schwartzbier) wypić a nie więcej i mogą tylko z nim 3 godziny zmięszkać. Gdyby zaś ów towarzysz przez wśrodek mający ~~gdy~~ owi dwaj najstarsi towarzysze od prowadzić (Geleit geben) powyższą miarę wina lub piwa z nim wypić i 3 godziny zmięszkac. 2) Wolno ~~do~~ towarzyszom co 4 tygodnie w gospodzie mieć schadzki i nazywają w poniedziałek fwisłowac (guten Montag zu halten) każdy towarzysz ma podać takiej schadzki (Wirt. Aufmungerbot) dać do skrynki 4 białe fenigi. Gdy na schadzce czeładz kolejno pyta: na bywa ~~co~~ (Umfrage) czyli jeden na drugiego coś nieuczciwego nie wie, ten któryby zamykał a wiedział podobnie jak i pniestępcia mają być karani wochlonem. 3) Obcy wśdrowny towarzysz gdyby w środę pojechał do mistrza do roboty, ma dostać całą wochlon, gdyby zaś we czwartek zaczął robić ma dostać tylko pół wochlona, a gdy rozpocznie w piątek, nie dostanie wochlona tego tygodnia 4) Wśdrownego towarzysza powinni miejscowi towarzysze podczas cyterotygodniowej schadzki zaprosić na pół miary wina (halbe Maß Wein zu Geschenk), gdyby zaś przed schadzka wśdrował mają 2 flar. i towarzysze z nim miarę (Maß) wina lub 2 kwarty (Töpfe) piwa (Schwartzbier) wypić na koszt skrynki towarzyskiej wspólnej? 5) Któryby towarzysz drugiego tyżt ma być karany podług uznania najstarszow podobnie jak i ten któryby nie doniósł o tem. Któryby opuszczył się w gospodzie wmitował ma być karany wochlonem. 6) Towarzysz nie ma nalać mu wina lub piwa w gospodzie od flotu wynosić ani też pić do nieuczciwej osoby lub niewiasty pod karą. Podobnie też ma być karany któryby bez wiedzy majstra: Kiej kazał sobie w noży dom otwierać. 7) Towarzysz nie ma do gospody z sobą przynosić broni lub puzynatu (Tollich) i nie ma wygadywać tajemnic gospodskich przed majstrów lub ugniem pod winą towarzyską.

3) ~~Handwerker~~ Na szadzie, po obeftaniu mają się wfuycy zejść i ze szadzi bez wiedzy starszego (alt knecht) nie odchodzić pod winę pot wochlonu.

9) Towarysz nie ma lekkomyślnie od roboty odchodzić jeżeli zaczął wyprawiać skórę (wenn er das Leder in der Lohgerbringt) ma ją i dokończyć. Towarysz któryby z powalaniem wapnem sukniami lub z gotemi gołeniami (entblößten Lihenkeln) pokazał się na rynku lub na pniehadzie ma być karany pot wochlonem.

10) Gdyby towarzysze przyswadował a gdyby warsztat wfuycie były ob-
sadyne ueladzia, mają mu dać mistrzowie z Wochlonu lub tej
roboty przez dni czterdzieć, aby miał dalej za co wśdrować.

11) Gdyby który towarzysze po 2 latach tylko nauki był wyzwolony
ma się na dalsze 2 lata za mierną reptałę wochlonu ugodzić u mistrza
tak aby miał 4 lata nauki jak to u nas jest w zwyczaję.

12) Majstrowie mają przyjmować na naukę tylko uczniów Niemiec;
kiego narodu i mającego urodzenia; Czechów, Polaków,
Węgrów i tym podobnych narodowości nie wolno przyjmować do nauki.
U ponieważ w Kolonii (Köln) naszych nie chcą uznawać przeto też,
i u nas żaden któryby się w Kolonii uczył rzemiosła nie ma być
uznany. Ktośby zaś i do tarynrykowie (Hellschen und dothrin-
ger) jeżeli pokaza listy dobrego urodzenia i nauki mogą u nas
być majstrami.

13) Towarysz któryby u nieproszonego mistrza stał się nad 14
dni pracował ma być karany, a chłopiec któryby się u takiego
partacza (unredlichen Meister) fuzyt, nie ma być uznany za towarzysza.

14) Towarysz gdyby wstąpił do mistrza do roboty a po 14 dniach
odszedł, ma przez wśdrować i przed półrokiem nazad nie przycho-
dzić; gdyby go zaś sam majster po 14 dniach odprawił, może mieć
robotę u innego majstra.

15) Towarysz młodszy ma starszego towarzysza szanować pod
winę pot wochlonu.

16) Majster przyjmujący ucznia ma go u siebie przez 4 tygodnie
trzymać na próbie a potem ugodzić go do nauki; gdyby go zaś
majster po 4 tygodniach bez ugodzenia trzymał: to nie ma żaden
towarysz z takim uczniem razem robić. Uczeń wyzwolony
chcąc należeć do grona towarzyszy ma im zapłacić pot talara
a potem może robić u jakiego majstra w miejscu; jednak
z wyznaczonych 4 lat wśdrowki powinien na rok jeden z majstra
się wydać a dopiero potem może mistrzem zostać.

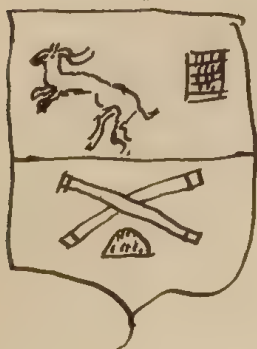
17) Towaryszowie potrzebni mogą być za rekojmia ze skrupki
nie mogą być poruczone.

Cech kordybanników.

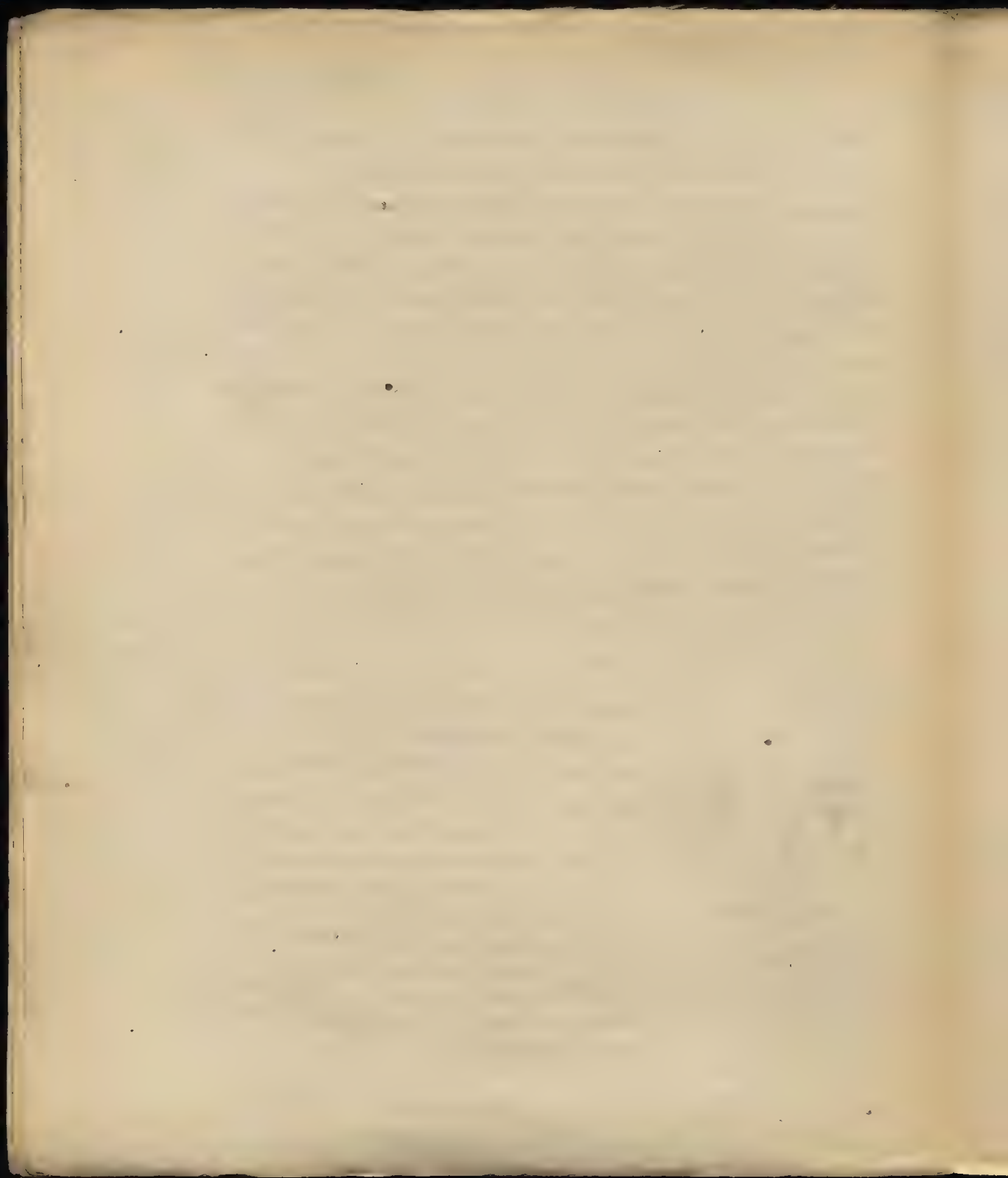
18) Towarzyże mają mieć swą schadzke co 4 tygodnie do kłórej dodany im będzie jeden mistrz z cechu młodszy.

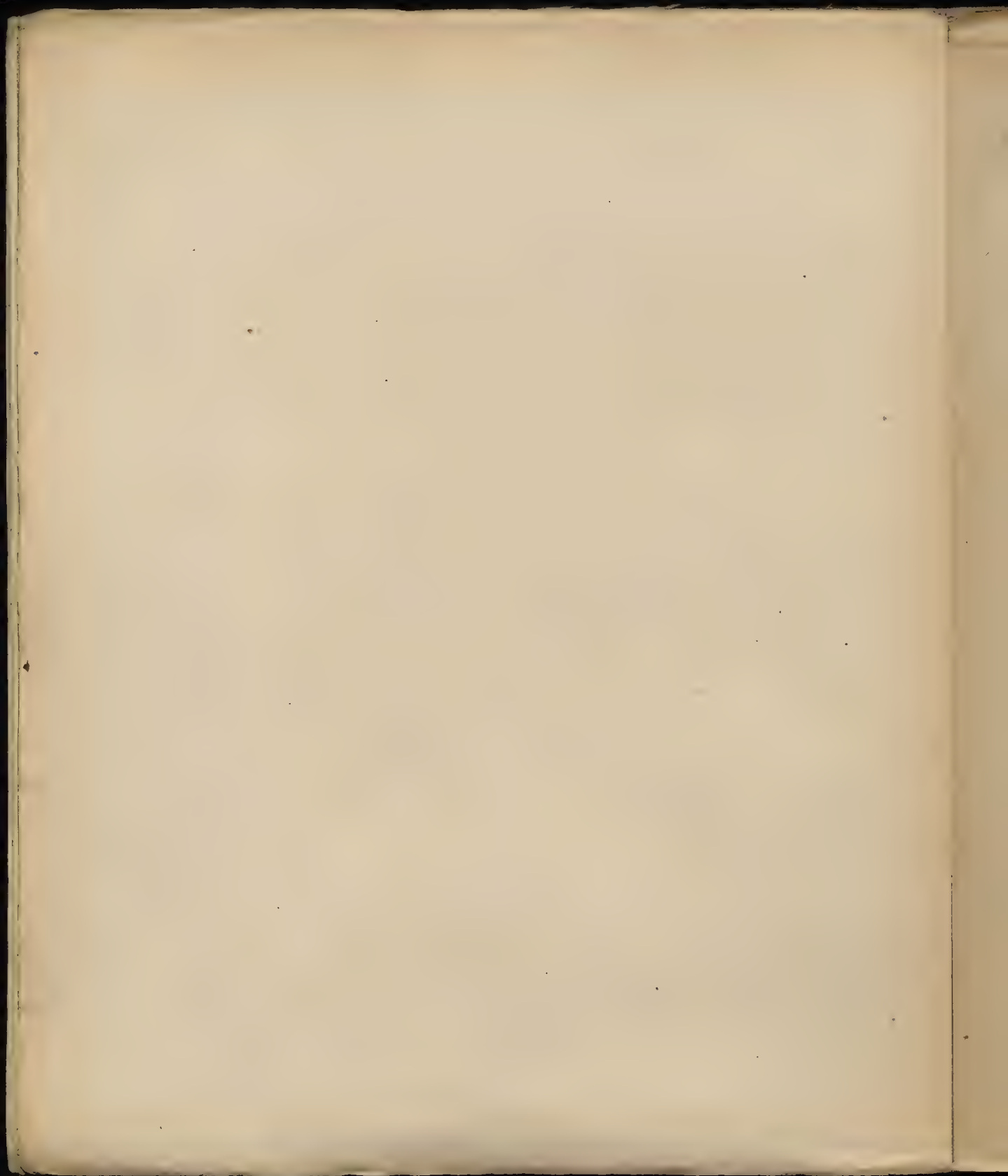
Powyższe artykuły d. 17 czerca 1583 przyjęli i obowiązali się trzymać następni towarzysze kordybannicy (Kordiuwaner-Handwerks): Hanns Joseph, Philip Rauch, Hans Losser, Hans Pfeifer, Michael Arester, Niklas Striph, Markus Weiss, Hans Helfinger, Peter. ... icht Oyll, Erhart Von Werth. pro danim rekti i uff.

Roku 1644 dnia 20 stycznia powyższe artykuły zatwierdzili i obowiązali się zachowywać następujący towarzysze kordybannicy: Hans Pregner von Strellen, Paul Kloss von Jägerndorf, Hanns Petters von Lübeck, Matheus Burgermeister von Lübeck, Georg Krayzenes von Lossen, George Wockhe von Brünn, Hans Müller von Großglogau, Thomas Pfeiffer von Brünn, Adam Pflaum von Kleinlogau, Hans Vollers von Lübeck

(Original na pergaminie zniszczony - w języku niemieckim - przy nim na sznurku biało amaryntowym jest: wabnym pieczęć cechowa woskowa czerwoną: mającą tarzę na 2 pola w poprzek podzieloną: w górze kozier i nacynie do zbierania pszczy na sztyt i gniebta w dole 2 noże garbownicze: kupa garbownicza do kota napis Ta: cinksi: * sigel. der. cordiuwanmacher. der. stat. croca. in. pole. - Szp. el. mo. szyny piechownicze Towarzystwo Naukowe Krakowskie.)

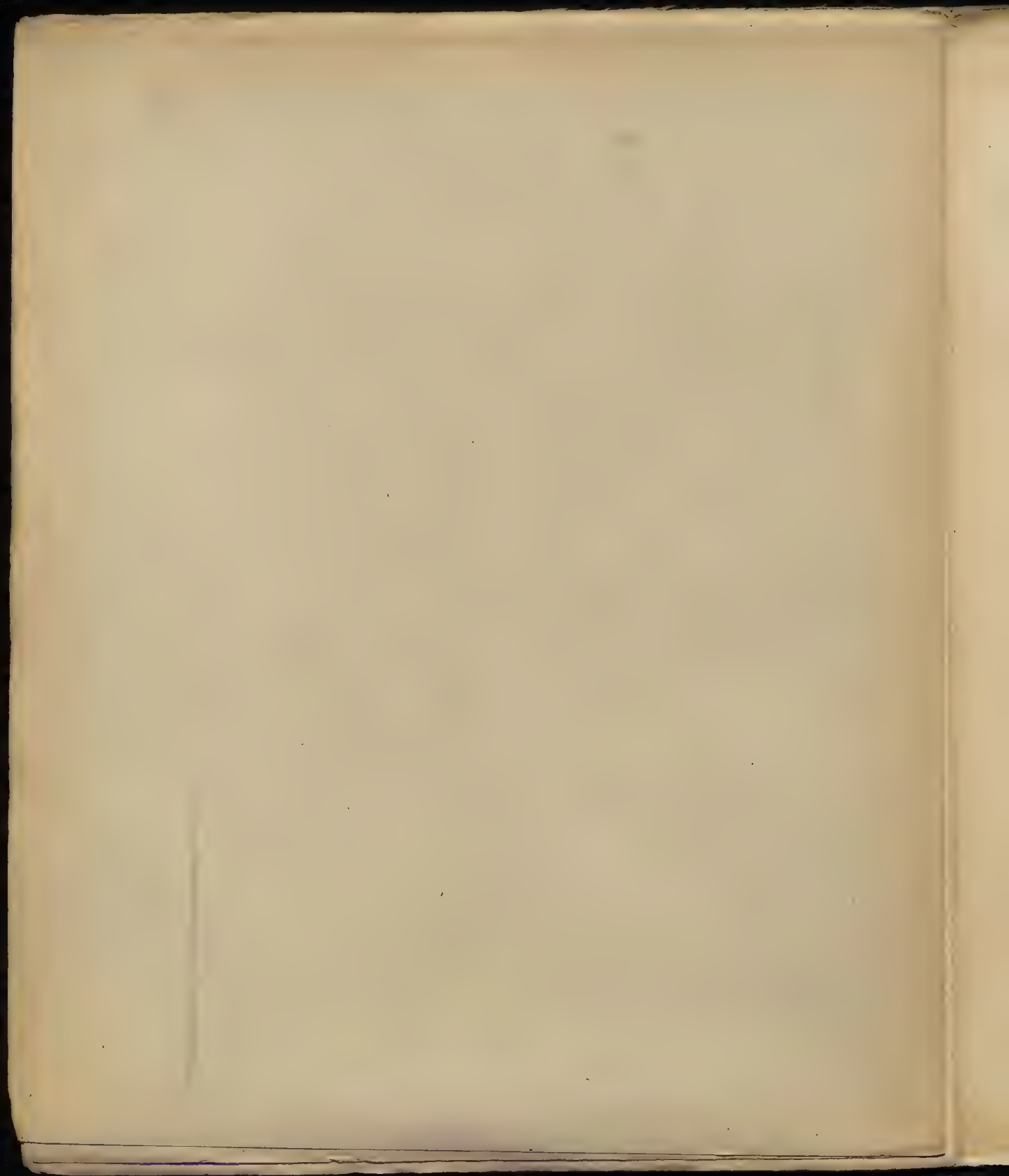

174
Stephanus rex (Varaviae in conventu regni generali d. 20
Novembris) Corduanicos qui Corium Corduanum praeparant
ad contubernii formam reducit eorumque articulos sequentes
in polonica lingua conscriptos confirmat:

1. Soltodzieniec, któryby się chciał uczyć rzemiosła Kordywanicz-
kiego tego ma mistrz ujednać przed zebranym cechem, gdzie chło-
piec ma pokazać dowód uczniwego rodzaju swego i dobrego za-
chowania swego przysięm ma mieć rok i pół i z ma w uczeniu
swym być wiernym i posłusznym i trwać w uczeniu 4 lata pod
przepisem do cechu i o grzywien. Mistrz inny niedouczzonego
chłopca nie ma przyjmować i cech sterać się ma pilnie aby on uczeń
nie stał się partaczem, robotą swą rzemiosła nie hanbił i ludzi
nie oburkował swym niedostępnym towarem a nieumiejętnym rze-
miosłem. Od takowego ujednania winien uczeń dać do mistrzów:
skiej karbony 10 gr. a do towarzyskiej 5 grzyw. Po wyjściu 4 lat ma
tego ucznia mistrz wolnym uczynić. Jeśli zaś mistrz chce przed
wyjściem 4 lat tego ucznia wolnym uczynić musi dać do cechu
10 grzywien a mistrz nie będzie mógł na jego miejsce innego ucz-
nia przjąć aż do wyjścia 4 lat. Po wyjściu 4 lat mistrz ucznia
ma w cechu postawić i czynić go wolnym dać 6 złot., z których
1 złt. przypadnie cechowi, 20 gr. mistrzowi a 10 gr. towarzyszom na
szaty wędrownie: porobiofry z niedziela u mistrza musi wędrować
przez 4 lata pozem jeśli do Krakowa wróci a będzie chciał mistrzem
zostać musi dać 10 talarów, a gdyby mistrzowską dziewczkę wziął
dać tylko 5 talarów, a jeśli pojmie wdowę cechowego 6 talarów. Mistrz
z innego miejsca któryby chciał przjąć cech z Krakowskimi Kor-
dybanniki ma dać 15 talarów, mistrzowie Krakowscy ma dać 2 talary
a jeśli mistrzowską dziewczkę pojmie dać tylko pisarzowi od zapisu.

widowie mistrza cechowego powinni dać starzego towarzysza z uczniem do warsztatu. — Towarysz ma pilnować warsztatu mistrza swego; towarzysze, którzy sobie swięto zmyśli nad swiętą zwyżajną ma za każdy przewinowany dzień dać do cechu 7 1/2 grosza, za drugie przewinienie 15 gr. za trzecie 22 1/2 gr. a za czwartym razem ma być złożon z rzemiosła. — Towarysz jeśli skądinąd przywiedzie, powinien mu miejscowy starzy towarzysze wyprzedzić z warsztatu o dwadzieścia jedną godzinie robotę zjednać, potem w gospodzie 3 gr. za zapłatę i potem go do zjednanego warsztatu odprowadzić. Na blisko przyszłej niedzieli mają się wsiąscy towarzysze do gospody zejść gdzie ten wódrowny towarzysze ma o dobre zachowanie porządków cechowych wedle zwyżajnej być pytany, potem mu mają wsiąscy zrynkować i zacić, jednak aby każdy na jutro był przy swjej robocie. Jeśli by taki towarzysze nie miał dobrej sprawy o sobie nie mają mu zrynkować i dopuścić mu tylko 2 tygodnie prze-robic. Jeśli by godny towarzysze wódrowny roboty nie dostał ma dostać z cechu 1 zł. Robota ma być w niedzielę przed 2 niedzielami wymówiona. — Mistrz który najprościej cech przyjmie nie ma sobie ucznia zjednać aż po roku, lecz może jako inni 3 towarzyszy przyjmując; również ma być poSTEM w cechu i wrotnem w gmachu w którym siedzi, świece brackie zapalać i gasić, na każde szukalni zatonfze obwieścić. Kto zatonfze omieści winien dać 4 gr. — Mistrz młodszy ma odnieść świece, przykryć i mazać do domu zmarłego brata. — Partaczom którzy kordybany do Krakowa przywiezli ~~wobec~~ na przędzaj wolno je zabierać oprócz jarmarku, sejmiku i przyjęciu króla do Krakowa

(Libr. Relat. Castri Cracov. Tom II, pag 736-742.
no 1053, Anni 1583 ser. 5ª post fest. S. Stanisłai
in Mayo)

110
Safiannicy należeli do cechu szewców, dawali oni skóry
safiannowe gotte i czerwone dla zabawy pogrzebów lub
z powodu zamożenia czerni kordybannikom którym
samym tylko wolno było skóry farbować

W procesie wytoczonym Garbarzom Krakowskim przez Kor:
dybanników i białoskorników r. 1723 iż się Garbarze po:
wazają czernić skóry odrzekli garbarze iż od Korona:
cy Augusta II nastąpiła moda noszenia niemieckich botów
oficerskich, kawalerskich i rajtarskich oraz trzewików
z czarnej woskowanej skóry wotowej lub cielskiej której
kordybannicy wyprawiać nie umieli. Garbarze wypra:
wiali skóry wotowe, krowie i jałowicze oraz cielsce i ka:
belczaki dębem ~~z woskiem~~ farbując je żelazem
możonym w tazbierze albo piwie i woskując je sadzami
z woskiem. Kordybannicy zaś wyprawiali skóry cielsce
kozłowe i baranie na na zambo i kordyban borowka
farbując je galasem i szlafem. — Dzięki farbowania skór gar:
barskich na czarno i woskowania zaprowadzili między garbarzami
szewcy którzy po powietrzu sprowadzili z Ołomuńca i z Czech
dwóch majstrów zwanych Leuterstaud którzy ^{czernić} ~~woskować~~ skóry
i woskowali, ci mieszkali na Rynekku lecz im kordybannicy pre:
zkażali lubo sami takich skór nie umieli wyrabiać

Senat Krakowski oddał tę sprawę kordybannikom
jako niestufzną dopiero r. 1725 po długim procesie który
to wyrok w Warszawie d. 3 Grudnia 1725 potwierdził
Także sam proces wytoczyli r. 1767 kordybannicy
Garbarzom w sądach austryjskich król. — lecz Stanisław August
dekretem wydanym w Warszawie d. 29 Novembr. 1779 orzekł
iż Garbarzom podobnie jak kordybannikom wolno farbo:
wać skóry na czarno tylko Garbarze mogą wyprawiać skóry
dębem a kordybannicy borowką.

R. 1787 było 8 majstrów Kordybannicznych: Sebastian
Gesel, Franc. Szlegel, Józef Szteggel, Józef Stercelhei-
mer, Chrystyan Schlenker, Antoni Koch, Walenty Ko-
chanowski, Jan Schnagder.

R. 1843 d. 26 maja Wydział Spraw wewnętrznych senatu
krakowskiego nakazał Cechy Kordybanników i Guma-
nolgarbarzy w jedno potoczyć i wtedy to spisano
inventarz cechu Kordybannicznego:

Numizmatów srebrnych z uszkami 21

Przywilejów pergaminowych 6.

Ordynacji magistratualnych 3.

Lada cechowa z 2 zamknięciami

Pasyjka drewniana

Kilimek karmazynowy (leotuch)

Pięczę cechowa mosiężna - Książki cechowe

Inwentarz czeladzi:

Lada z 2 kluczami

Przywilej pergaminowy

Konewka cynowa z nakrywką 1.

" " mniejsza 1.

Kufelków z przykrywkami 19

Wilkom z przykryciem 1.

Talerz 1

Herb czeladni za szkłem 1.

to była własność
Garbarzy

R. 1825 u Stanisława Wągtelewa starzego było 2 burdyany
a w kofiele gdzie ten cech miał oltarz i. miłkotaja chorągiew
cechowa.

R. 1651 było 6 majstrów Kordybanników w cechu.

R. 1792 byli majstrowie Kordybannicy: Walenty Kochanowski
starzy (+1819) Józef Stercelheymmer podstarzy, Józef Szteggel,
Sebastian Gesel, Jan Schnagder, Chrystyan Schlenker (+1818)
Antoni Koch, Jacek Freiter, Jan Bok, Antoni Glain,
Franc. Baum.

Samym kordybannikom wolno było wyprawiać skóry czarno,
żółto, czerwono, biało. - Garbarze powinni byli swe skóry da-
wać do farbowania kordybannikom

Dekret sądow. absesorskich r. 1725 zakazał czerwono garbarzom
krakow. przyjmować skóry do czernienia

R. 1767 otrzymali czerwono-garbarze od magistratu krak. swych
nowych ustaw approbacyja, w które między innemi włożyli iż
mogą też wyprawiać skóry na czarno. - Przeciw tej ordynacyi
zaprotestowali kordybannicy, twierdząc iż wyrobienie skór
czarnych jako to: glans kordyban, błand kordyban, ciemno
kordowe, ciemno cięte - przysługują tylko rzemieśln. kordybanizemu
Jesuse r. 1774 Franciszek Sreyter i Józef Haggel protes-
towali przeciwko garbarzom w tej mierze.

Cech Kottlarzy (Caldeatores)

20

141

Sigismundus Augustus rex (Varsoviae d. 25 Septembris 1568)
ad petitionem Caldeatorum cracoviensium confirmat sequen-
tes articulos ^(długie i polskie) ~~polonice~~ conscriptos:

- 1) Każdy któryby chciał być w cechu rzemiosła Kottlarzkiego
ma ukazać list świadectwa o rodzaju swym i o wyuczeniu rzemiosła.
- 2) Towarysz któryby chciał być mistrzem ma przedtem obwieścić
starze cechowe na ciwerc lata przedtem i ma złożyć 12
grzyw. do skrynki cechowej na zbroję ku potrzebie wojny
polnej a za to nie potrzeba mu szynki czynić ani kolarzej;
syn zaś mistrzowski ma dać 6 grzyw.
- 3) Zabiegając sposobom z todzieskim który między kradzioną
zwykli przedawać strażom i innym przekupniom nie
cechowym, zakazuje się w mieście i na przedmieściach na
Kazmierza, Stradomiu i Kleparzu strażom między robić
ani jej przedawać jeno kottlarzom cechu krakowskiego pod strażą.
- 4) Żaden przekupien bądź chrześcijanin, bądź iżd z Kazmierza, Stra-
domia i przedmieścia nie ma wozić między robionej na sprzedaż
do Krakowa pod utratę towaru miedzianego: wygwoździ mistrzów
rzemiosła Kottlarzkiego obywateli Korony polskiej którym wolno
przedawać towary miedziane w Krakowie na cechnas podczas
jarmarku obyczajem kupieckim. Krom tego niewolno frymarchu
z starzyzną pod utratę tegoż towaru, którego potowa do strachu
Krolewskiego a potowa starość miejscowemu.
- 5) Żadnemu przekupniowi z Krakowa i przedmieści niewolno mie-
dzi starej wykupować i z Korony wywozić pod utratę talarów.

6) Aby ~~by~~ żaden brat cechu nie odmawiał czeladnika drugie-
mu pod wing kamienia wofku.

7) Aby każdy mistrz zachował się według uchwały i starego
wzyciają względem czeladzi i uczniów i niechował więcej
jedno dwu uczniów)

(Oblat. ser. 42 ante fest. ! Hedvigis 1568 in lib.

Inscript. castri crac. Tom. 96 pag. 133.)

(Oblat. ser. 82 ante f. c. Martini pontificis 1642
in lib. Oblat. castri crac. Tom 68)

Przywileje cechowe.

(w zbiorze pag. 111) Ustawa cechowa w języku polskim w 29 artykuł. potwierdził
(wstawić 2 r. 1697) Władysław IV w Warszawie d. 20 Grudn. 1642. dalej

Michał Korybut w Warszawie d. 27 lutego 1672 - dalej

Jan III w Krakowie d. 28 lutego 1684. - dalej

a)

August II w Krakowie d. 26 listop. 1697.

(w zbiorze pag. 125) Ustawa (odmienna) ^(zawieszona) rajców krak. 2 r. 1635. *)

(w zbiorze pag. 131) Ustawy cechowe (po polsku) w 15 artykuł. potwierdzone
przez króla Michała d. 28 lutego 1670^{myślic!} - dalej przez
Jana III d. 28 lutego 1684 - dalej przez Augusta
II d. 26 listop. 1697 **)

a¹) Ustawa 2 r. 1568

a²)

*) Taż sama ustawa w języku polskim potwierdzona
per Consules civitatis Cracov. In praetorio Craco-
viensi Sabbato post fest. 30 SS d. 4 Novembris 1630.
(Contubernii herifabrorum seu Chaldeatorum Craco-
viensium.) (ob. w zbiorze p. 125 i w Globnym Odpisie)

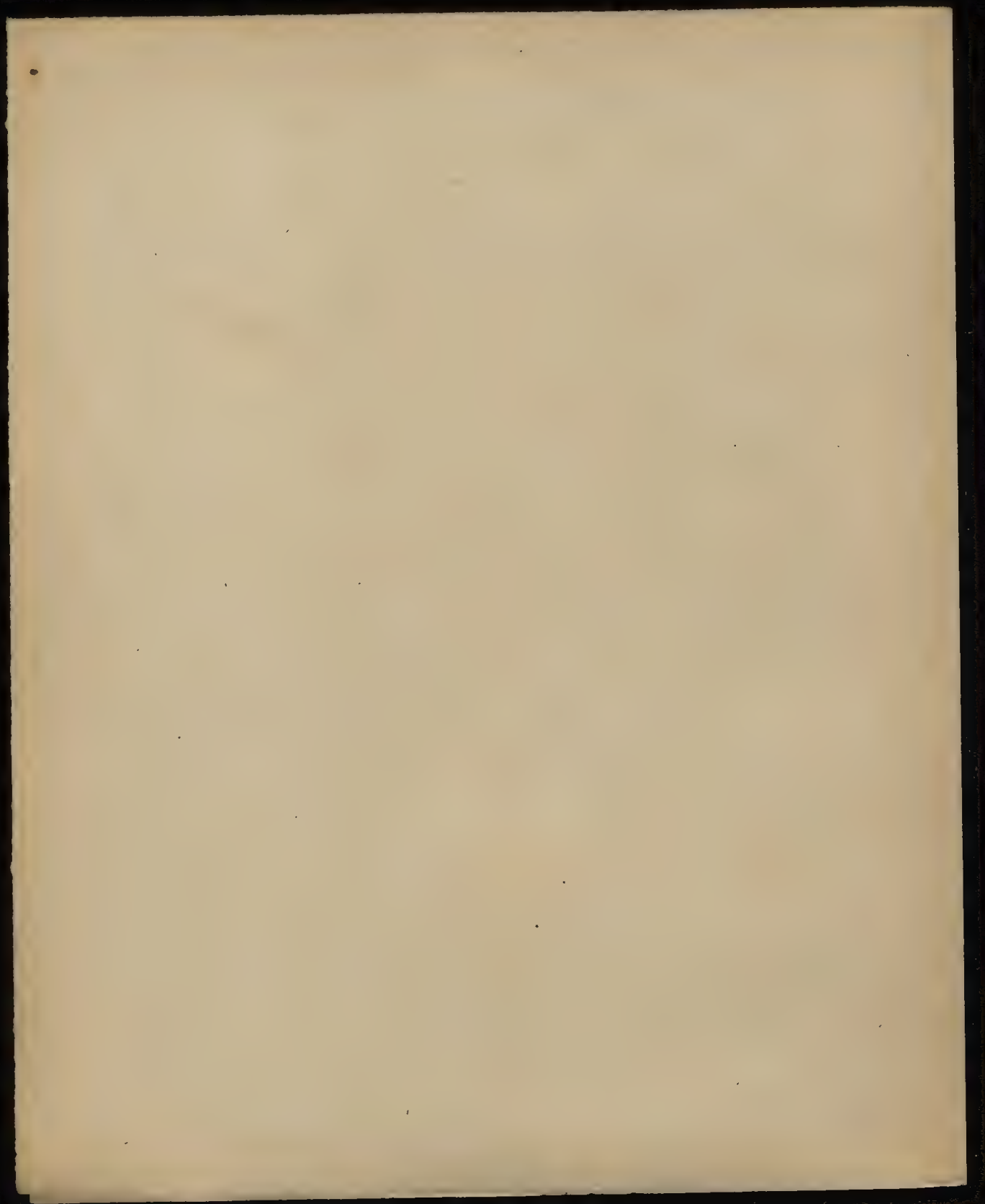
b) Ustawa 2 r. 1669 (obacz ~~na~~ na drugiej stronie)

c)

*) Taż ustawa po polsku potwierdzona per Consules
civitatis cracov. In praetorio Cracoviensi feria 3ª post
festi SS. Fabiani et Sebastiani d. 19 Januarii 1672 (Contu-
bernii Chaldeatorum Cracov.) (ob. w zbiorze p. 131 i w Globnym Odpisie)

d) Ustawa 2 r. 1697 (nowej redakcji) ob. w zbiorze pag. 111.

1633 Starsi i młodzi Cechu Kottlarzy Kazimierskich odta-
cają się według ~~przepisów~~ dekretem król. od Cechu
Mieczników, Rymparzy, Siódlarzy i Nożowników Ka-
zimierskich i otrzymawszy od Burmistrza i rajców
miasta Kazimierza (w poniedziałek po śródojusznej nie-
dzieli Lactare 1633) potwierdzenie artykułów swego
Cechu Kottlarzkiego, zaprozowali lubo ich tylko 4 w Cechu
było - Cech Mieczników, Rymparzy, Siódlarzy i Nożow-
ników o zwrot składanych pieniądze cechowych których
wogóle razem do półtora złota w skrajne cechy
było - Rządy Kazimierskie dekretem (ser. 29 pośt f. 1. Annae
1633) przysądziły Kottlarzom aby im miecznicy tylko
30 złp. na zapomnienie cechu wydali. - Poprzednio
już r. 1628 oderwali się Siofary od tegoż Cechu.
(Acta consul. casimiri. Tom 799 p. 1123)

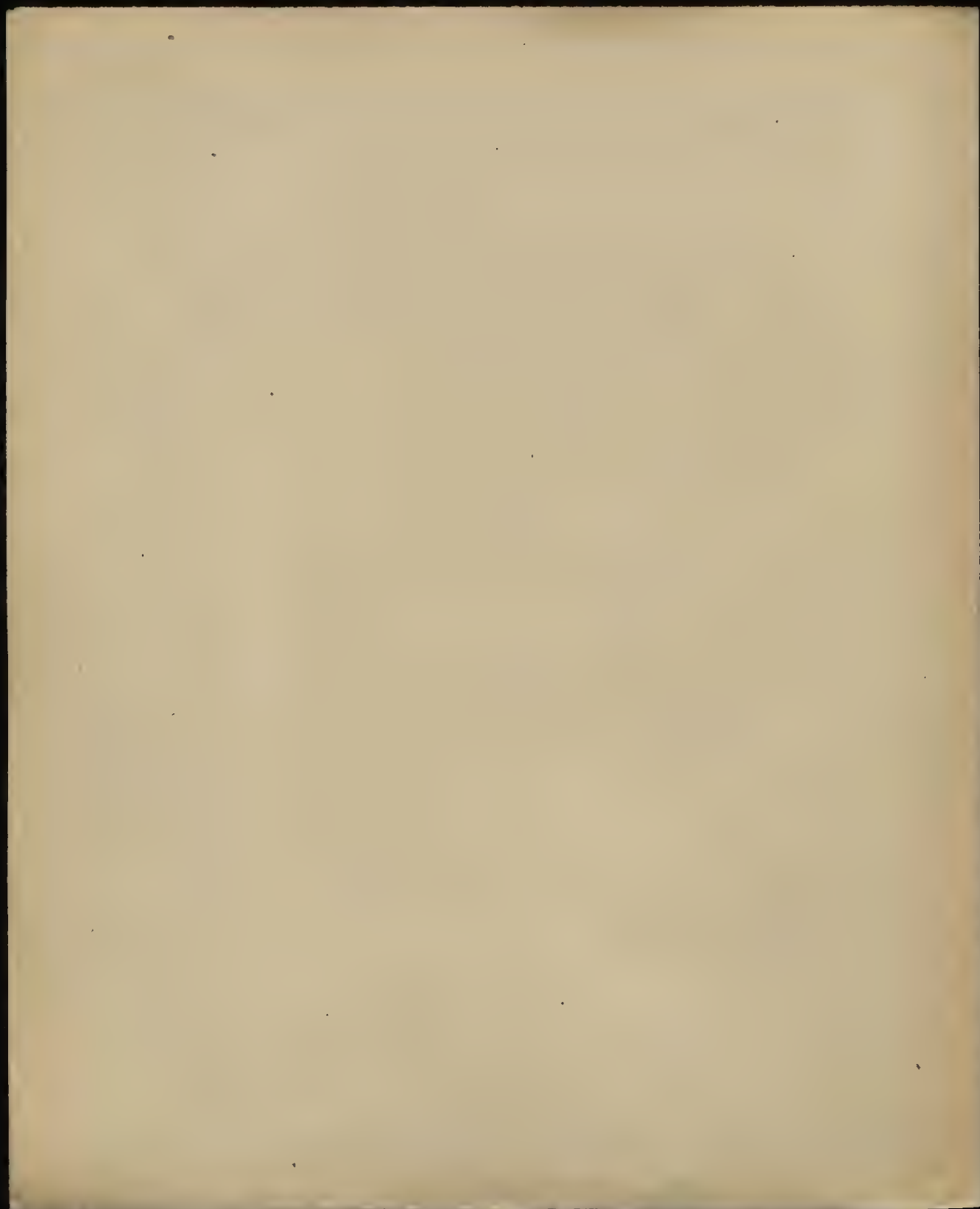

117
Consules cracov. (ser. 6ª post f. S. Bartholomei 1575)
confirmant sequentes Articulos ~~et~~ ^{et} Contubernii ~~et~~
Aerifabrorum seu Caldeatorum ^{et} in lingua polonica con-
scriptos:

- 1) Towarzysz rzemiosła kotlarskiego któryby chciał
mistrzem zostać ma to starszym w cechu w ciwiec roku
albo 6 niedziel oznajmić i dać do cechu 5 grzyw. pol. na
zbroję Dzierzypopolitej, i Kolacyi nie będzie powinien jui
prawować. Syn mistrzowski z Krakowa da tylko 2 1/2 grzyw.
2) Żaden mistrz nie ma odwabiać albo przynajmować od
drugiego Towarzysza albo i czeladnika pod winą i kamien. węg.
3) Żaden Kottlarz nie może więcej chować uczniów, jeno 2,
a trzeciego może przjąć w trzecim roku.
4) Żaden nie ma mieć więcej towarzyszy u siebie w robo-
cie jeno 3.)
5) Wdowa ma być zachowana przy dekrecie Łd. Radziej.
6) Towarzysz ma się u mistrza swego tak w warstacie,
u toia i u stotu dobrze i poczciwie pod winą 12 wochlonów
a czeladzi 6,, to się zachowało z starodawna i zowią
to Zawyathem.
7) Jeżeli by się trafilo iżby Towarzysza mistrz uderzył
albo natężył nieuczciwie, tedy ma być obżalowany w
cechu.
8) Żaden towarzysz aby się nie warił trunkielu brać
większego jeno 2 gr. a to od starzyny, a co więcej, to
mistrzowi, pod winą wochlonu jednego.

9) Gdyby się trafiło kowal dziać, co my zowieć kras-
kowski, od tego będzie powinien mistrz dać czeladzi
6gr. a gdy do starego kotła nowe dno przegrobą
tedy 3gr. Od panwie nowej browarnej albo tazi-
nej 12gr. a gdy dno do niej przyprawią 6gr.

(Data consul. erac. Tom. 24 pag. 98-100)

166
Consules civitatis Casimiriensis (Sabbato dominicae Conductus
Lafchae 1628) confirmant sequentes Articulos per Bartholomeum
Fichlau et Simonem Zetkowie cives et Rhenarios Casimirienses
oblato boni regiminis et disciplinae Sociorum eorum arteficii
concernentes, polonice conscriptos: ^{naręgo}

"Uchwata i wola wszytkiej Braci Lecha (Wieżniaczego, Ry-
maszkiego, Sioddarskiego, Nożowniczego, Kotlarskiego i
"Strong porządku Czeladzi Kotlarskiej.

Naprzód kiedy towarzysz przyswodzi do miasta i będzie miał
robotę u mistrza ma się kłaniać z kąd przyswodzi i u którego mis-
tra robot. Potem 2 niedzieli przerobiworę, ma się upomnieć szynku,
jako się zachowuje u Czeladzi; a gdy nie będzie Czeladzi, tedy
u mistrzów powinien się go upominać. A kiedy z kąd przyswodzi-
raje, żeby warstata pierwszego nie minął nigdy, to takowy
karany będzie dwanaście wachlonów.

W warstacie tak się ma zachować: Naprzód mistrza także i
mistrzową ma mieć w uroczowości, jego też także mistrza. Do
tego niema się nic upominać nad zwyczaj; żeby się też w mis-
trzowskie rzeczy nie wdziemat, tylko co jemu należy. Kiedy
się trafi starzyzna, choćby jej najwizcej pragniesiono: tedy
niema od niej więcej brać, tylko grosz: wozakie to na tas-
ce mistrzowskiej będzie należało. Z strony cyny, co od sta-
rych rur: tedy nie powinien jej towarzysz brać, tylko co
mu mistrz z tasaki swojej da. Farba sucha i mokra, ta
jego, noga na parę goździ do panwie, tylko co na trzy,
to powinien mistrzowi ukazać, nawet i potrzebarta grosza,
bo nie powinien nic brać więcej nad potrzebua grosza.
Błaska co na ctery gwóźdź, to jego, choćby najwizcej
wziął za nią. Para naplonek, to jego. Od kotła miejskie-
go co się robi, od tego mu mistrz powinien dać półgrzywo-
ny; kiedy od nadstawiania, groszy dwanaście; ode dna grosz 6.

Kiedy się też trafi Kuciel mydlarski zrobić: od tego mu mistrz
powinien będzie dać półgrzywny. Także jeżeli się trafilo zro-
bić panew, co do piwa: od tej ma mu dać taler.

Kiedy się też będzie miał odprawić od mistrza, tedy nie po-
winien się odprawiać na dwie niedzieli przed Świętą, tylko
we Świętą, i to od mistrza do mistrza mu nie wolno tylko
w drogę. A jeżeli się tego wariet: takowy karany będzie dwu-
nasto wochlonow. Także niewolno mu się odprawiać dwie
niedzieli przed jarmarkiem, tylko w półjarmarku. Kiedy
się odprawi we dwie niedzieli po Święciech: tedy mu wol-
no od mistrza do mistrza i w drogę. Jeżeli mu się też tra-
fity, że z daleka wędruje: tedy mu wolno przerobić choć
nie u cechowego; jeżeli się więcej nad dwie niedzieli wa-
riet robić: takowy karany będzie za każdy tydzień wochlo-
nem u mistrzów i u czeladzi.

A żeby też wiedział jako się ma sprawować przy tem mie-
cie kiedy robi, żeby butku nie poprawiał, wiech nie obinał
obraczy na beczkach: bo takowy karany będzie od Miejskie-
go Urzędu i od mistrzów. Jako też rano ma wstawać od
Świętego Smukata o godzinie dziewiątej o trzy mawoz but-
kach, a od jednej godziny w noc przestać. Tego też sam
ma doglądać, żeby co dwie niedzieli posłał mu była pow-
leczona; tylko żeby jej też sam nie mazał upiwoz się.
Koszule, choćby tylko jedną miał, tedy ją powinien sobie
dać uprać mistrzowej u której robi. Ręczników dwa
białych powinien mu dać mistrz do warsztata; kiedy
też na Święto, to mu powinien dać mistrz rękaw i myd-
ła do Tarnie.

Jeżeli się trafilo, żeby mistrz na czeladnika albo stowem
albo ręką się porwał: takowy za to przepada ahtel piwa.
Także też towarzysz jeżeli się na mistrza albo stowem
albo ręką porwał: za słowa ma być karany więzieniem; jeśli-
by się ręką porwał, takowy godzien ręki uwięzienia.

117
jeżeliby się trafiło, żeby Towarzysz odszedł od Mistrza bez
odpuszczenia: takowy trybowany będzie u Mistrzów i u
Czeladzi. A gdy go drugi nadwędruje wiedziawszy o tem,
i robiłby przy nim: takowy będzie jako ion. Kiedy się
też trafi odprawić towarzyszowi na tydzień albo na dwie
niedzieli przed Suchemidniami: tedy powinien zostawić
Suchedni u Mistrza albo u Czeladzi. Kiedy się też od-
prawiawszy nie pożegna z Mistrzami, także i z Towarzy-
szami, albo żeby też zamiast co towarzyskich pieniędzy:
takowy trybowany będzie u Mistrzów i Czeladzi."

(dostówna - Acta Consul. Casimiri. Tom
797 pag. 454-455.)

[Faint, illegible handwriting, likely bleed-through from the reverse side of the page.]

118

Starosta i rajce miasta Kazimierza przy Krakowie (w ponie-
dziatek po Środopostnej niedzieli Łactare 1633) oznajmują: acz
Kotlarze Kazimierscy należeli po te czasy do Cechu Śmieczników,
Rymarzów, Siodlarzów i Brozowników Kazimierskich: jednak
że ich już jest czterech a w takiej liczbie podług Dekretu Króla Jmci
moga już być osobny stanowieć: tedy my pozwalamy na od-
tępienie i utworzenie osobnego Cechu Kotlarskiego, potwierdza-
jąc następujące podane artykuły dla lepszego regonu.

Artykuły Cechu Kotlarskiego podane i sporządzone przez pp.
Bartłorza Fichlausa, Andrysa Smit, Symona Zerkowicza i Jana
Grabanie Kotlarzy mieczan Kazimierskich i stradomskich:

1) Któryby chciał mistrzem zostać powinien pokazać list dobrego
urodzaju swego, mieścić prawo przyjęcie i w Cechu 22 miesią-
ny uczyniemi prosić o przyjęcie za mistrza; potem ma dać wstępnego
do skrzynki 2 złp. i ma przerobić w ciągu roku u mistrza starszego.
A iż w Królestwie Polskiem nie ma zwyczajn. aby sztuki w tem
zmięściu miały być robione, ale je tylko meniszkami opłacać: więc
nowy mistrz ma dać do skrzynki 60 złp. na potrzeby cechowe; a wol-
ny już będzie od robienia sztuk i od kłótcy.

2) Syn mistrzowski i ten towarzyszący córce mistrza za żonę pojmie-
wienien złożyć do skrzynki tylko 30 złp. Wdowie wolno robić rzem-
iostwo do roku i 6 niedziel, jednakże gdyby miała syna wolno
robić rzemiosło poki jej się będzie podobato i czeladź chować.

3) Stodółny mistrz ma być stróżem u wiec w kościele i one zapalać
ku ewangeliej w święta i niedziele, a gasić po Komunii pod winę
fanta w ogniu. Tenże stodółny mistrz powinien w Cechu wszelkie postęgi
uczynić odprawować.

4) Mistrz któryby tajemnie cechowe objawiał ma być karany bezradnej
szelgi potkaniem i 1000 ku.

5) Mistrz któryby drugiemu ueladnika od roboty odwoził, ma być karany potkameniem wosku. i ueladnik zaraz ma być przywrócony.

6) Jeden drugiemu nie ma przesyłkować w przedewaniu i ku powaniu towaru pod winą kamienia wosku.

7) Towarzysz ma być według dawnego zwyczaju do roboty przyjmowany, to jest skoro z pola przywróci, nie powinien mieć pierwszego warsztatu; a gdyby miał, powinien będzie trybowkę odprawić i winę. A gdyby go mistrz pierwszego warsztatu nie potrzebował, tedy ma iść do drugiego i tak porządkiem. Winiących porządkach Towarzysze według dawnego zwyczaju zachować się mają.

8) Jeżeliby który z Braci pokazał się nieposlušnym, takowy powinien iść na Ratusz, gdzie przez Braci p. burmistrzowi opowiedziany będzie, i z tamtąd nie ma schodzić, aż się wyroczy z uczciwymi mieszkańcami i z w karanie cechowe podda. Co roku na Sukedni które bywają na S. Mikołaj, mają Starszych obierać, u których Skrynka przez cały rok zostawać będzie i którzy z پروwentów cechowych rachunek zdawać będą.

9) Żaden nie ma chodzić z bronią do Cechu pod winą potkam. wosku.

10) Któryby z Starszych upornie się przeciwko młodszemu mistrzom zachowywał i nie zgadzał się na wyrok, takowemu zachowujemy apelacyję do pp. radziec.

11) Któryby z Braci będąc obestany do Cechu nie przyszedł, ma być karany funtem wosku.

12) Gdyby się trafilo wzyśtkiej Braci piwo cechowe, każdy powinien się uczciwie zachować pod winą potkamenia wosku.

13) Mistrz młodszy któryby się do roku nie ożenił, a niestępcznie by się rządził: ma być za każdą razą kamieniem wosku karany. Toż samo ma się rozumieć o wdowcach i o wdowach.

14) Strony postugi pogrzebowej mistrzów, plan, dziatek i ueladzi zmarłych, mają się zachować zwyczajem innych cechów.

15) W Sukedni wstający bracia z Towarzyszami mają być przy zalanym i na ofiarę iść pod winą funta wosku.

16) Każdy po obestaniu przez Cechmistrza ma przyjść do Cechu pod winą 2 funtów wosku; a gdyby sprawa urzędowa zachodziła, pod winą planfka.

17) Młodzieniec Kłóby się chciał uczyć rzemiosła Kotlarzkiego
ma najprzód dać świadectwo o urodzeniu swym potem ma u
mistrza 2 niedzieli sobie przepatrzyć, potem gdy będzie zapisanym
ma do furzanki na wosk odłożyć 16 gr. Przytem ma mu Czeladz
obiecać przepowiedzieć, jako się ma w warsztacie zachowywać.
Rzemiosła powinien się uczyć 3 lata, a na trzecim roku mistrz
ma mu dać opatrzenie. A gdyby się trafiło mistrzowskiemu syno-
wi rzemiosła uczyć, takowy powinien przed wyzwoleniem uin-
nego mistrza coieró roku robić, gdyż go sam owec nie może wyz-
wolić. Mistrz ma uczniowi dać na wyzwolenie 1 zł. i 6 gr.

18) Towarzysz Kłóby nie robot w poniedziałek, a w ten tydzień
trafiło by się roiste, ma być karany 2 wochlonem.

19) Kłóby 2 Partaczów chciał mistrzem zostać, ma wprzód
uńis partackę odłożyć, pozem pokazawszy list od prynciwaego
urodzenia i od wyzwolenia, przyjmąszy oraz prawo miejskie,
ma być dopiero do Cechu przyjęty.

20) Aby żaden z mistrzów nieważyt się robić roboty na przekup
żydom ani też kupować roboty cudzoziemskiej pod winą 5 grzyw.

21) Kotlarzom Kazimierskim i Stradomskim wolno czeladz cho-
wać i chłopów wyzwalać, którym w innych miastach nie ma
być dawana przygara pod karą 100 grzywien do skarbu Króla Jm.

22) Partaczom niewolno pokątnie i po kryjomu rzemiosła robić
pod utraceniem roboty. Ziewolno też przekupnikom i żydom
towaru do rzemiosła należącego skupować ani przywozić
pod zabranem takowego przez urząd.

(Acta consul. Casimiri. Tom. 799 pag. 923-926)

6)

Mikhael rex Poloniae (Cracoviae d. 6 Decembr. 1669) ad peti-
tionem Contubernii Cuprifabrorum civitatis Cracov. seniorum
Germanorum approbat Ordinationem seu Articulos boni
regiminis ejusdem contubernii conscriptos (latine) cum addita
clausula in fine ne ullus Judaeorum Cracovis novi cuprimenes
Cracovia divendat et ne quisquam antiquum cuprum de regno
nostro extra limites evahere audeat sub poena confiscationis.
Series Articulorum erat talis:

Suos Artifices qui artem cuprifabrorum profiteantur in sessione
sequentes articulos in congregatione sanamus (Cracovia d. 22
Novembr. 1669 Paulus Stubendstein et Johan Plaff seniores con-
tubernii cuprifabrorum): 1) Młynka cechowa ma zostawać zawsze
przy starszym cechowym w mieście i na ządanie każdego ma być
zwolana zjazdowa. 2) W cechu podczas zgromadzenia mają być tro-
jaki pytania według zwyczajów cechowego przegłosz. od starszego
cechu aż do młodszego mistrza i od starszego towarzysza do młod-
szego, pozem ma być wystukane zdanie każdego, a większość
wotów rozstrzygnie. 3) Towarzysz gdyby chciał należeć do
cechu ma potrokiem naprzód objawić swe życzenie, przeto pot-
rokiem robić u starszego, wykazać się listem dobrego urodzenia
i wyrobić następujące sztuki: z dwóch sztuk (z dwóch glabris cupreis
varis vulgo Schalen) między z których każda ma ważyć 12 funtów,
powinien urobić garniec gorzateczny bez symelicowania (vinecolo-
natione) udziałowsky powierchni (superficijs) na 2 piędzi (digit.).
Powłokę ma zrobić dzban (cathanum) dwugardowy (2 collarum) z jed-
ną sztuką między (ex uno frusto caelesti) z nakrywą z 30 tęgiz (z 30 rru = czyli wanierny)
głaz sztuki między. Potrzebie ma uczynić naczynię podługowatą (lebes)
~~Wanienkę~~ ~~glaz~~ z okrągłego bez wady. Hamernik (Aerifaber seu
Hammerfynid) towarzysze chcą być przyjęt. do cechu ma zrobić naczynię
czyli Gespan dziesięciofuntowe na wanienki na tokić wydotur'a na
potłokaia wierz, tak żeby w tym Gespanie znajdowały się quoro naczynia
bez nagory. Tymczasem imię towarzyskie odda ueladzi i 3 zł. a cechowi 24 zł. Syn
cechowy lub który najmie mactłowne albo wdowi ma tylko jedną sztukę według

upodobania robić i potowu pieniędzy dać. 4) Użen przy wpisie
 na dać 9 zł. i tyleż przy wyzwolnieniu. Peniądze te mają być na 3
 części podzielone, z tych dostanie się jedna cechowym, druga towarzyszom
 trzecia służy na zapomnienie przysługujących towarzyszom:
 rzy lub chorych i na pogrzeby. 5) Do zagajenia cechu potrzeba trzech
 cechowych mistrzów lub i z towarzyszami, albo z mistrzami i z towarzyszami.
 Użen przy wyzwolnieniu powinien dać 3 zł. towarzyszom. 6) Towarzysz
 który przysługuje na mistrza według wyuczaja uczuć Kiełkiem
 cechowym (pouulum contubernii seu wilkom) jednak nie ma się towarzysz
 upić. 7) Towarzysz który przysługuje na przez 2 tygodnie mieć trak-
 tawę, towarzyszowi według wyuczaja cechowego, skoro przysługuje
 mają być zadane 3 pytania, po której traktawie towarzysz może na-
 zaputrze zacząć robić. Na gospodzie zabraniają się kłótnie, bitki
 igry w karty lub kostki pod winą zapalenia całej traktawie. 8)
 Towarzysz który przez odchodzi na wódrowkę powinien mistrza
 lub towarzysza sprawić podobną traktawę w domu lub gospodzie
 wynieść mu wyuczajne cechowe zapytania; potem ma mu powieścić
 aby się dowiadywał o mistrzach bez czi. Po odprawieniu trzech pytań
 ma towarzysz wszystkich przeprosić, pozem otrzymana pozepranie
 a drugi towarzysz powinien mu klomok za miasto wynieść. Trak-
 tawia ta rozciągać się ma tylko na igranie piwa. 9) Dzwon po
 2 tygodniach na się z towarzyszem o wochlon ugodzić; od naprawy
 każdego kotta ma mu płać 14 gr. którą to naprawę towarzysz ma
 wykuteżniać dopiero po robocie dziennej; popiót od między pozos-
 taty ma należeć do towarzysza. Towarzysz ma do roboty o 4 godzinie
 rano wstawać i do 7 wieczor robić. Mistrz obowiązany sprawić towarzysz-
 szom wiegerz vulgo diehtgan lub dać towarzyszowi 3 zł. a wtedy
 towarzysz od S. Michala do Zapału ma robić przy swietlu. Towarzysz
 kamerny vulgo Hamerfymid obowiązany popiót z między sprawić
 swemu mistrzowi. Popiót z pod Klefery nie ma brać towarzysz tylko
 mistrz. 10) Jeżeli towarzysz samowolnie robotę porzuci, niewolno mu
 u innego mistrza robić, dopóki na 3 miesiące z miasta się nie wydał
 wprzód, lub za karę 3 miesięczny wochlon cechowi utratę. 11) Towarzysz
 któryby się u mistrza kłócił lub bit ma być karany utratą 1 wochlonu;
 mistrz któryby bit towarzysza bez przyczyny, zapłaci 3 zł. kary. 12) Sprawy
 dotyczące się ubliżenia dobrej sławy mają być sędzone w cechu. 13) Mistrz
 któryby kupił koiel skradziony bez doniesienia cechowi ma utracić zapłatę.
 14) Cech ma stararz wydalac i naczynia im grabić.

Cech Kowalski (Ferri fabri)

21

Reada miasta Krakowa potwierdza (2.10. Julii 1761) uchwałę
cechu Kowali (Ferri fabrorum Cracov.)

Aby majstrowie cechu Kowalskiego Kleparzkiego nie robili robot
dla miasta Krakowa pod zabranem, aby nieczy Kowalskich nie
taxowali w Krakowie, aby Krakowskim mistrzom nie pnieżka:
diali kupować węgla na Kleparzu - Znieży kodnikom spinedajgym
Kowalską robotę ma być takowa zabrana - Aby pnieżki nie
zakupowały węgla na fary tylko wtedy gdy ich Kowale Krakowsy
nie potrzebują - Aby szalmaci Krakowsy nie podejmowali się
okucia wozów.

Komplancja między cechami Krakowskim i Kleparzkim Koweli.
zezwala 1603 względem robot w Krakowie na Kleparzu iż wolno
robić w Krakowie na Kleparzu dozwolom, a kom jak się podobą.

R. 1773 uchwalono aby zeladnik chęci pstać mistrzem dać
opowiednego do skrynki 18 zł. wstępu do cechu 24 zł i ma
szutki robić nie według opisów dawnych lecz jakie mu stawi
nadadzą, ma je zrobić w 6 dniach i przy oglądaniu ma dać co
dziennie 4 zł. na konsolacyę. Do aprobowacy tych sztuk ma dać do
cechu 40 zł 40, na konsolacyę dla starszych 16 zł a za ich
dozor i prace 8 zł. - Młodszy mistrz okupując służbę ma dać
do skrynki 16 zł. a cechę jedną na sepsie a drugą na mże za tobie
ma jeden mistrz drugiemu pnieżać, a za usługę kofielna dać 2 zł.
- Przy zapisie chłopca ma dać do skrynki 2 zł a jeżeli go szlach:
uc dać do cwiczenia 6 zł. przy wyzwoleniu 4 zł. szlachetkiego
uznia 12 zł. - Przy obestaniu starszych do cechu gdy się kto nie
stawi zamiast funta wosku zapłaci 1 zł. - Sepsia rachunkowa
ma być na 3 dni przed elekcyą; elekcia w dzień Agnieszki d. 21
stycznia.

Roku 1778 skorygowano dawną ordynacyę w ten sposób: Uczeń ma
po wyzwoleniu rok pnieżać a potem udać się na wdrówkę pnieżać dwa
a wdrówkę znów pnieżać rok u magistra za zeladnika. Okupując wdr.
drowkę ma złożyć 50 zł. - Kolacya magistrowska znosi się na to miast

ma być dane do skrynki cechowej 4 zł. w. zł.

(Wypis z Msypu: Książka cechu Kowalskiego
Krakowskiego w której kopia prawa i punkta
od magistratu approbowane za staraniem
Mikołaja Hurla Kowskiego cechnikstra
wypisane 1769 — przytem oprowne oggiz
nalne uchwały cechowe przez Magistrat po:
twierdzone fol.)

Kowale Krakowscy mieli miejsce uprzywilejowane na Smatruzie
i piwnice pod wagać miejscą do sprzedawania przynagone
in w r. 1592 przez donkierów

Q. 1607 Uгода między Kowalami cechu Krakowskiego: Kle-
parskiego: Aby Kowale Kleparscy nie wariyli się Kowalskich robot
po Krakowie sprzedawać tak przed Kramami żelaznymi
jakoteż na traktach, po ulicach i tracie, także i do żelaznych
Kramów i na Smatruzie sprzedawać nie mają pod wing 149 rzywien
Rowniej pod tą samą Karą niewolno Krakowskim Kowalom
sprzedawać na Kleparzu. — Wolno też Kowalom Krakowskim
stargować się o wóz z żelachaim, kupić, furmanem albo
gościem mieszkałym na Kleparzu, do jakiego wozy skryją
przyprawić, szynali na kota nabijać, Tagwi przyprawić
jednak te roboty nie robić w Krakowie. Toż samo: Kleparscy
w Krakowie jednak po stajniach w Kleparzu i na Kamieniu
niewolno podkoi przybijać — Zgodzili się również aby się
jedni drugim w roboty nie wtręcali: nie taxowali — Także
się zgodzili strony trybowki żeladzi. D. 9 Martii 1607.

1719 Kamienica pod Murzyną rukięrow żelachetnego
Mebanowskiego na przeciw Kofuota L. Manji.

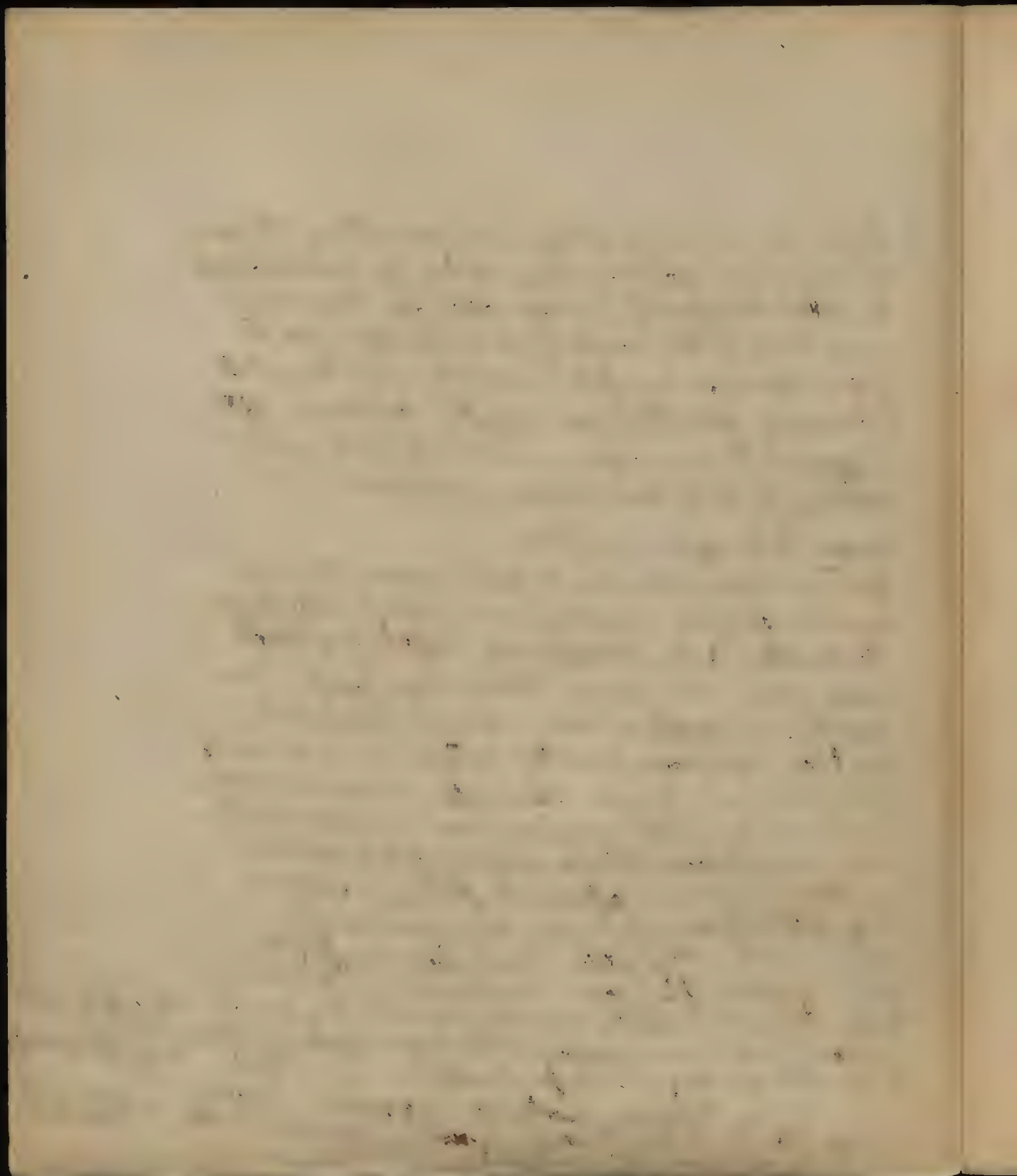
1719 Rajcy ~~z~~ z Kazymierz sprzedawać na Tandeie robot
nowych Kowalskich: starych żelaz przyzernionych albo
meliowanych.

Q. 1670 w cechu Kowalskim Krakowskim było tylko 4 Kowalów
Tandeta dla samej tylko staryzyny postanowiona 1592 niewolno
było starego żelaza smota żymaliowanego w niej sprzedawać
dni nowego (Forum servitium)

Przywileje cechu Kowalskiego w mieście Starej Warszawy potwierdzili Królowie Stefan Batory (fer. 22 ante f. 1. Mar. tini 1582) Władysław II (d. 2 Maja 1633) Jan Kazimierz (d. 6 Maja 1649) Michał Korybut (d. 20 Aprilis 1671) Jan III (d. 20 Aprilis 1677) August II (d. 26 Martii 1715) August III (d. 6. Novembr. 1754) Stanisław August (d. 18 Februar. 1798) - Zygmunt III przywilejem 20. 14 Kwietn 1616 wielił Kotłarzy do Cechu Kowalskiego w Warszawie.

Wyrazy techniczne Kowalskie.

Osok = Ventilator; Brandmud = Brandmauer; Diwurog = Sperrhorn; Forshlag = Vorschlaghammer; Gasido = Löschspieß; Głowa młota = Bahn; Gwoździanka = Nagelschloß + Hartowanie; Kapa = Rauchfang; Kleszcze, legi = Zange; Kłoc Kowalowy = Ambossstock; Kolor naleciaty = Anlaßfarbe; Korytko = Löschtrog; Kowado = Amboss; Kuć na mokro = Nachschmieden; Kuznia = Schmiede Feuer; Mięk waliowy = Cylindergebläse; Młot ręczny (Handhammer) Krzyżowy (Kreutzschlag) przyntadowy (Setzhammer) skokowy (Schwanzhammer) młotowy (Mutterhammer); Nastalenie = Anstücken; Nagrzanie (Hitze); Odhartowanie = Anlassen; Odjadzenie = Ansetzen; Odradzka = Ansat; Ofiż młota = Finne; Pąc razysty (Gluh-ofen) wygniewalny (Schweißofen); Pierśien = Lochring; Łodkad = Wn: terlage; Przebijak = Durchschlag; Przekroj = Abshrot; Przybijak = (Przybił młotek lub kowado do rozgina-
nia żelaza)
(Kryzyki gęstograniste młot)
Zufschlaghammer; Spajanie (Zwajfowanie) = Schweißen; Spalenie = Abbrand; Styliko = Stiel; Surwizna = Roheisen; Szubczyłak; Szon = Herd; Winda = Krah; Wyciąganie = Ausziehen; Wygniewanie = Ausglühen; (Angli forma do kucia żelaza)
Wykroj = Gießen; Zandra = Glühofen; Zgnubianie (Zstachowanie) = Stan = chen; Znacznik = Körner; Zwał = Schlacke.

142
Sigmundus Augustus rex Polon. (Varaviae d. 26 Septembr.
1571) confirmat sequentem Constitutionem contubernii Fabro-
rum ferrariorum civitatis antiquae Varaviensis:
Proconsul et consules civitatis antiquae Varaviensis (Vara-
viae fer. 6^a ante fest. divae Agnetis 1567) ad petitionem Fabro-
rum civitatis ~~Vara~~ Varaviensis, disjungunt eos a conta-
bernio Lutificum ac Rotificum, ipsisque contubernium eorum
more fabrorum Cracoviensium et Poznaniensium institunt
et sequentes articulos confirmant:

Kto chce zostac majstrem ma dla nabycia obyczajow i dostko-
nalszej umiejscowosci swojaem rzemiosle przez 2 roky i 6 niedziel
wzdrowac, a jezeli by towanysz wyuczysz sie rzemiosla indziej nje-
miejsza, chcial w Warszawie majstrem zostac powinien wprzod
przez 2 roky i 6 niedziel u majstra cechowego robic. Towanysz
w Warszawie wyuczony moze jedna k wzdrowne lata odkupic daw-
szy na bron. 8 zlp.

Kto chce zostac majstrem powinien za wstsep dac dostatkowi 20 zlp.
pokazac listy uczniaego urodzenia i dostatecznego wywiczenia
alias uzone. Potym powinien zlozyc dostatkowi 20 zlp. przyjac
prawo miejskie i w przytomnosci 2 majstrow cechowych robic na-
stepne szutki Kowalskie: 1) Siekiera wielka wozbna karbowska
nazwana; 2) Sopot kotodziejski szutkowy; 3) Podkowa wielka szut-
kowa ma byc do dwu razow z gotowego drumu, a drum ma byc
nieprawie zakrzywiony na kształt orazka. Przy robieniu szut-
ka kolacyja za 30 zlp. Sprawic. Przy okazywaniu szutka ma sprawic
kolacyja za 200 zlp. lub kolacyja ta zajedno z wezselem swoym odbyc.
Jezeli by szutki niedoskonale zrobil ma znów przez rok wzdrowac.

lub niedoskonałość swoą 200 zł. odkupić do szynki. Ściegły i
doskonaty towaruż może też swe szuki według bawienia mis-
trów odkupić.

Towaruz który przed robieniem szuk pojmie zione, ma być
według porządku krakowskiego o Magistrata Karany.

Majster który z innego miasta przybędzie powinien ^{okazać} listy
dobrego urodzenia i uzone i złożyć 30 złp. ^{do szynki} ^{okazać}
wojnowy mistrzów krakowskich i poznawskich, który wolni
sz od robienia szuk, tylko 30 złp. złożyć ^{innemu} ^{szynki} ^{okazać}
który towaruz pojmie w dowoż lub corkę kowala wolny ^{szynki}
od potawy szuk i od potawy ^{szynki} ^{okazać} i da na koleucy 100 złp.
chynowie majsterscy wolni sz od robienia szuk i ^{szynki} ^{okazać}
na koleucy 100 złp. dać mają.

Młowie wolno towaruzów trzymać, tylko ^{szynki} ^{okazać} nie może
przyjmować.

Któryby za obestaniem nie przyjechał do cechu ma być Karany
jeżeli młodzi i funtem wosku, a starszy w dwójna sob. Star-
szy gdyby nie przyniósł kluczy do cechu lub dla wygozdu swego
na swoje miejsce nie dał tychże kluczy innemu ma być 4 funt
wosku Karany, a któryby z braci przyniósł kluczy ^{szynki} ^{okazać}
chwał 2 funt. wosku. W cechu mają się wbyć ^{szynki} ^{okazać}
wac pod karą i funta wosku. Gdyby się który targował na brata
uwrzyspliwem słowy ma dać winy potkamenia wosku, któryby
z bronią wszedł do cechu ma dać 4 funty wosku, a jeżeliby bez do-
wolenia starszych zuchwale wyszedł za drzwi da 2 funty wosku.

Młotki towaruzów mają być według ^{szynki} ^{okazać} mistrzów Karane
z wolną jedną kę apelaucy do Magistratu, która gdyby była
lekkomyślnie ma być przez rajców Karany.

Młotkiem rzemieślnikom Warszawy wolno jest towaruzów
niedouczonych i uczeniów na mistrzów w całem ^{szynki} ^{okazać}
wiekiem podwyższac za wiedzą ^{szynki} ^{okazać} magistratu

Mistrz chorobą złożony może syna niedorośłego by też dopiero 4 lat
mającego wyppolcić wezwawszy do tego 2 mistrzów; takowy syn wyz-
wolony po śmierci ojca może rzemieślniczo robić i towaruzów chować.

Mistrz któryby potrzebował towaruzów, może ^{szynki} ^{okazać} ^{szynki} ^{okazać}
udzielić mistrza mającego kilku. Choremu mistrzowi winni starsi do-
dać towaruzów; Ktoby drugiemu odmaował towaruzów ma być Karany.

417
jeżeli by się później zjawili w Warszawie Ryngmacherowie
takowi mają tylko robić podkowi do butów polskich i mają
należać do Cechu Kowalskiego płacić co kwartał po 6 zł. do skarbnika
kajdy.

Niewolno obcym oprócz jarmarków wozić do Warszawy roboty
kowalskiej. Niewolno też warszawskiemu mistrzowi sprzedawać
obcej roboty pod winą pokarmienia wosku.

Ktoby przywiózł żelazo do Warszawy na zapłatę od żelaza
po 3 zł. a od wozu sprzedanego po 3 zł. do Cechu. Niewolno też obcym
do 3 dni przywiezionego żelaza sprzedawać aż kowale na kupia
pod winą 14 gnygrów.

Żaden kowal nie powinien robić roboty stelmachowi o którą się
stelmach z kupującym piętnej targował pod winą 2 zł. do karcz.
bratu i kamienia wosku do Cechu.

W targu nie ma jeden drugiego podkupować: a z kupionym żelazem
ma się na żądanie z drugim podzielić jeżeli sam kupi pod
winą 5 funtów wosku.

Ucznia powinien mistrz po przyjęciu 2 tygodnie dla doświadcze-
nia chować, potem na go w kłósie bractwa zapisać i ma się uczeń
przez 2 roku uczyć. Wolno jednak uczniowi rok awizowania odkupić
u mistrza. Gdyby uczeń odjeżdżał lekko myślnie do ucznia
na nowo mu się czas nauki kupić będzie. Jednemu mistrzowi
wolno tylko 3 uczniów chować. — Zarządowi wolno mistrzom pisać
młodszy brat winien przez 2 lata pełnić usługi kapielne: zapłacić
swojemu bractwu i nagotować mary z caturnem. Bra pogrzeb lub
całkowicie mistrza, żony lub dzieci ich winni się włożyć stawić.

Lutrowi, Kalwinowi i innych odrażonych od religii katolickiej nie
bzdą do Cechu przyjmować.

Towarysz któryby złożył mistrza ma tydzień w więzi miejskiej
siedzieć; a gdyby go uderzył, przez 6 niedziel i da 3 razy po 14 gnygrów.

Niewolno towarzyszom robić u parstacy

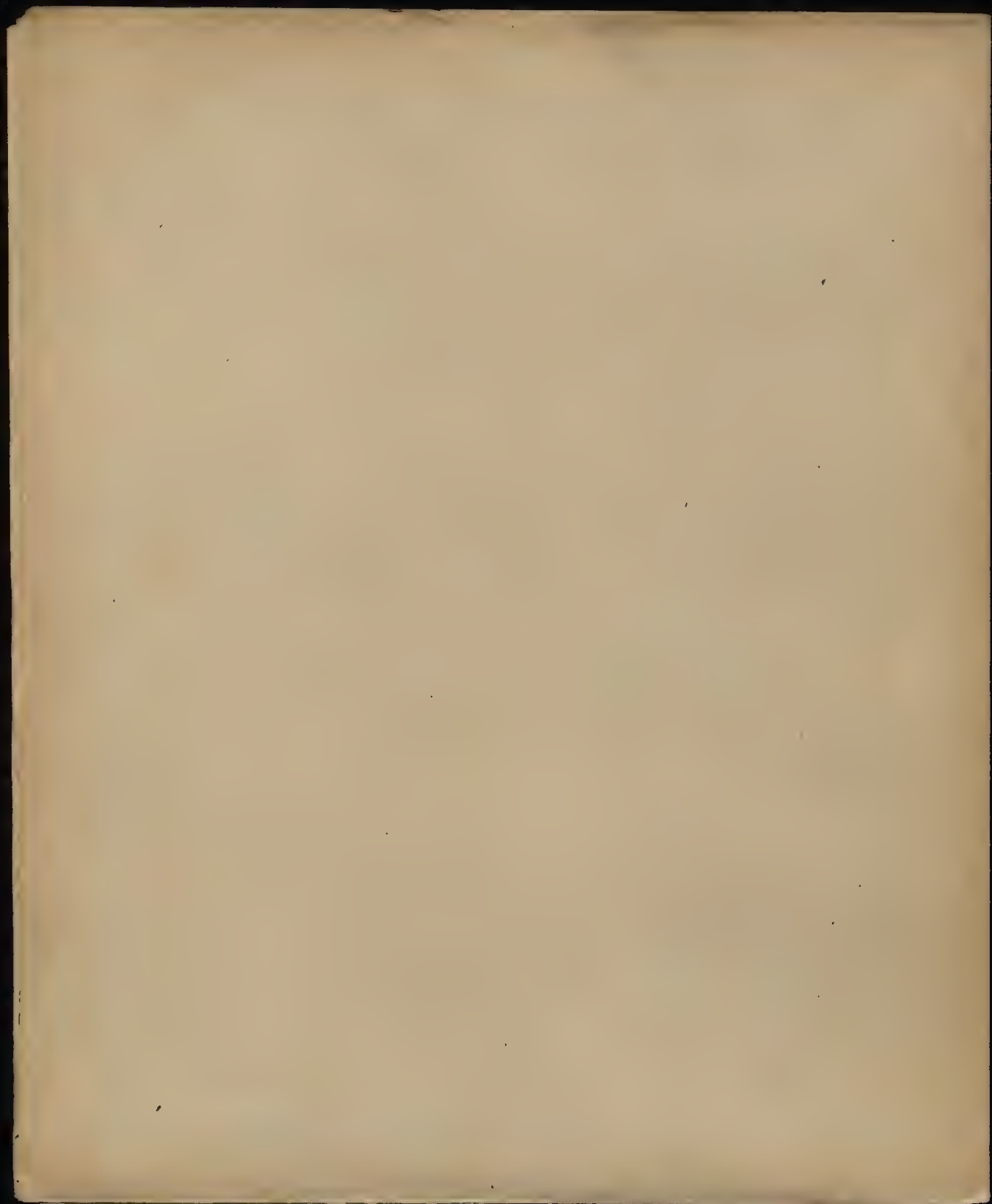
któryby towarzysz świadkował u mistrza karany będzie 2 tygodnie =
wym wachlonem, a któryby u mistrza nie nocował i tygodniowym wachlonem.
Uchwata ta ma być co kwartał w Cechu czytana.

Prezydent i Rada miasta starej Warszawy (d. 11 września 1754) potwierdzają
następujące dodatkowe artykuły Cechu Kowalskiego:
Niewolno jest nalegać do płacenia sędziów mistrzowskich, lecz powinni je robić
 sami — Niewolno roboty robić taniej nad postanowienie tary marmatowskiej

lub ziemskiej. Podczas sejry za zadzwonięciem przez starzego
powinni się wstąpić i uszyść. - Sandeierzom nie wolno nowej ro-
boty kowalskiej kupować. - Dysydeni mistrzowie nie mogą być
mistrzami, nie będą też należeć do cechu: jednak odwieść i od
czeladzi powinni płacić pieniądze kwartalne do skrynki cechowej.

Prezydent i rada miasta Starej Warszawy (d. 20 września 1777)
na prośbę Starzych cechu kowalskiego niektóre artykuły dobrego
porządku stosujące się do norm zagranicznych cechów potwierdzają:
Dysydeni mogą być członkami cechu. - Czelnik chęć majstrów
zostać ma dać odpowiedniego 50 zł. po zrobieniu sztuksi 200 zł. do skrynki
cechowej. - Któryby nie udrwał ma dać 150 zł. za udrwał do
skrynki - Majstrowie co kwartał z czeladzi mają mieć rachunki;
płacić też mają: towaru szuflarym majstrów z ognia robicemu
był. Koni dobrze kujemu 5 zł. innym po 2 lub 3 lub 4 zł. w roku.
- Słusznie nie wolno robić roboty kowalskiej: ankiw, zawiad
kam, haków murowych, klamrow, ofkardów, krat prostych do okien,
wilków na kuchnie, form do fajerek, przętów, tacyk, bęsek, kadzi,
kuf, wiader, rani, tancuchów, bójaków, duf, do żelazków, rozno,
fajek, karot, wozów, kar i innej grubej roboty - wolno jest czeladzi
po dworach szlacheckich robic przed śladu maszyn kowalskich lub grubej.
kie - Bra i gda nie majątra jeżeli 8 zł. złoży może być osobna sejsia
złożona - Podczas sejsi, ofkarszeni za zadzwonięciem ofaj sprawę
mający mają ustąpić i dopiero za zawołaniem dekretnu występują
- Nagodność czeladzi czeladzi co 4 niedziele schodzić firma, gdzie będą
zasiadać Starzy czeladnik i 2 bazydów obranych z mistrzów; Star.
ry czeladnik powie o kwartał ma być obierany. - Czelnik uda-
jąc się na wstąpić winien mieć konfakt. - Czelnik który by
dług zostawiołby uszedł, ma być napisany na czarną tablicę. - Czelnik
może mistrza skazyć przed Starzymi - Każdy czeladnik ma podać
sejsi gospodniej złożyć do skrynki 15 gr. a który po wy-
woleniu ~~100~~ czeladnikiem zostaje ma dać do skrynki gospodniej 18 zł
z konfolaują. - Na gospodzie czeladzi ma się spokojnie zachować; kara
tamże może tylko do 8 zł. dochodzić. - Gospody nie wolno bez wiadomości
cechu w inne miejsce przenosić. - Czelnik jeżeli chowałby mistrzem
nie został może rzemiosło prowadzić za opłatą 18 zł. kwartalnie do skrynki
kiechowej; może tylko jednego czeladnika chować i nie wolno mu
wyniosu przyjmować.

Ob: Biblioteka rzemieślnika
nika polskiego: Inżynier
nik dla Kowali ul. 101
Alexander Miecznikof
Ki. Warszawa (w dr. Gęstki
polska - u Celsa Lewickiego)
1862. 84 K. 4 ft. 128.
1. i XIV (pnywiel.) 2
Inżynier. 24. 20 gr.

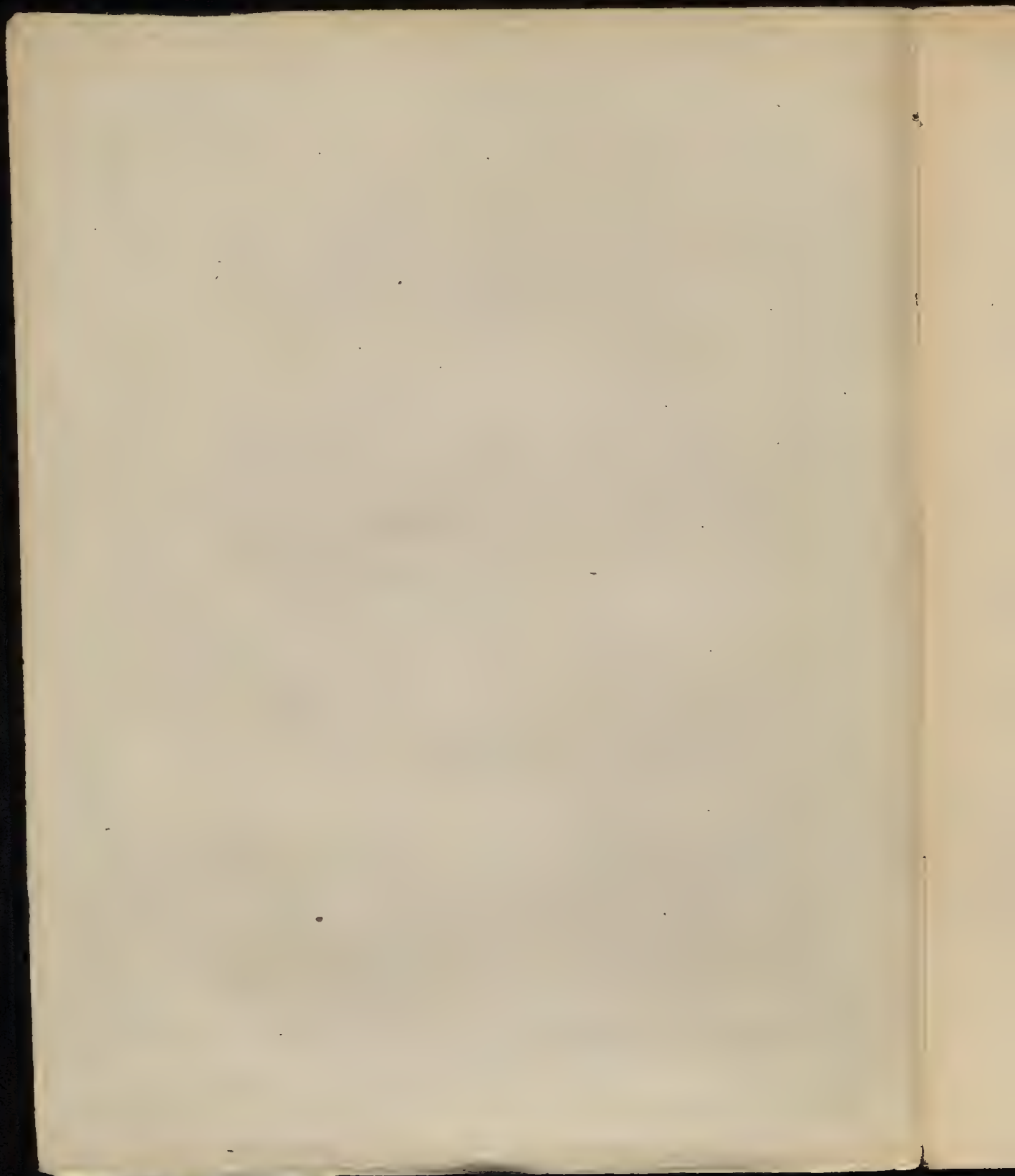

SŁOWNICZEK POLSKO-NIEMIECKI

wyrazów technicznych używanych w kowalstwie.

Bąk (wentylator), *Ventilator*.
 Brandmur, *Brandmauer*.
 Dwuróg, *Sperrhorn*.
 Forma, *Windform*.
 Forszlag, *Vorschlaghammer*.
 Gasidło, *Löschspiess*.
 Gięcie, *Biegen*.
 Głowa młota, *Bahn*.
 Gwoździarka, *Nagelisen*.
 Hartowanie, *Härten*.
 Kapa, *Rauchfang*.
 Kleszcze (cegi), *Zangen*.
 Kłoc kowadłowy, *Ambosstock*.
 Koks, *Kokes*.
 Kolec, *Dorn*.
 Kolor naleciały, *Anlassfarbe*.
 Korytko, *Löschtrug*.
 Kowadło, *Amboss*.
 Kucie na mokro, *Nassschmieden*.
 Kuźnia, *Schmiedefeuer*.
 Kuźnia przenośna, *Transportables Schmiedefeuer*.
 Miech, *Gebläse*.
 „ walcowy, *Cylindergebläse*.
 Młot, *Hammer*.
 „ ręczny, *Handhammer*.
 „ krzyżowy, *Kreuzschlag*.
 „ przykładowy, *Setzhammer*.
 „ parowy, *Dampfhammer*.
 „ skokowy, *Schwanzhammer*.
 „ mutowy, *Mutterhammer*.
 Nastalenie, *Anstählen*.
 Nagrzanie, *Hitze*.
 Odhartowanie, *Anlassen*.
 Odsadzanie, *Ansetzen*.
 Odsadzka, *Ansatz*.
 Ostrze młota, *Finne*.

Piec żarzysty, *Glühofen*.
 „ wygrzewalny, *Schweissofen*.
 Pierścień, *Lochring*.
 Podkład, *Unterlage*.
 Przebijak, *Durchschlag*.
 Przekrój, *Abschrot*.
 Przybijak, *Zuschlaghammer*.
 Spajanie (szwejsowanie), *Schweissen*.
 Spalenie, *Abbrand*.
 Stal, *Stahl*.
 „ cementacyjna, *Cementstahl*.
 „ lana, *Gusstahl*.
 Stempel, *Stempel*.
 Stylisko, *Stiel*.
 Surowizna, *Roheisen*.
 Szrubstak, *Schraubstock*.
 Trzon, *Herd*.
 Węgiel drzewny, *Holzkohle*.
 „ kamienny, *Steinkohle*.
 „ brunatny, *Braunkohle*.
 „ torfowy, *Torfkohle*.
 Winda, *Krahn*.
 Wyciąganie, *Ausstrecken*.
 Wygrzewanie, *Ausglühen*.
 Wykrój, *Gesenke*.
 Zendra, *Glühspahn*.
 Zgrubianie (sztachowanie), *Stachen*.
 Znacznik, *Körner*.
 Żelazo, *Eisen*.
 „ lane, *Gusseisen*.
 „ kute, *Stabeisen*.
 „ okragłe, *Rundeisen*.
 „ płaskie, *Flacheisen*.
 „ modelowe, *Faconeisen*.
 „ przepalone, *Verbranntes Eisen*.
 Żuzle, *Schlacke*.

111

PRZYWILEJ I USTAWY
CECHU KOWALSKIEGO.

I.

Sigismundus Augustus

Dei Gratia Rex Poloniae, Magnus Dux Lithuaniae, Russiae, Prussiae, Masoviae, Samogitiae etc. Dominus et Haeres.

Significamus Praesentibus Literis Nostris quorum interest harum notitiam habituris: Exhibitas coram Nobis Literas Pargameneas sub titulo et Sigillo Famatorum Proconsulis et Consulum Civitatis Nostrae antiquae Varsaviensis sanas salvas nullique vitio ac suspitioni obnoxias continentes in se Constitutionem Contubernij Fabrorum Ferrariorum Civitatis Nostrae Antiquae Varsaviensis supplicatum quae esse Nobis ut easdem Literas Autoritate Nostra Regia confirmare approbare et ratificare dignaremur, quarum quidem Literarum tenor de verbo ad verbum sequitur et est talis: Proconsul et Consules Civitatis Antiquae Varsoviensis: Significamus tenore presencium Universis et Singulis quibus interest, ad quoscunque Literae Nostrae praesentes pervenerint. Quodcum fabri Civitatis Antiquae Varsoviensis qui

Zygmunt August

z Bożej Łaski Król Polski, Wielki Książę Litewski, Pan i Dziedzic Rusi, Prus, Mazowsza, Żmudzi etc.

Wiadomo czynimy komu o tem wiedzieć należy niniejszym Naszym przywilejem, że przedstawionym Nam został akt opatrzone podpisami i pieczęcią Sławetnych Burmistrza i Radców Miasta Naszego starej Warszawy. Akt ten, nie podlegający żadnemu podejrzeniu i zarzutowi, owszem prawny i dowodny, zawiera w sobie utworzenie Cechu kowalskiego Miasta Naszego starej Warszawy. Proszono nas nadto, ażebyśmy ten akt powagą Naszą królewską raczyli potwierdzić, umocnić i siłę mu nadać. Dosłowne brzmienie tego aktu następuje i jest takiej osnowy: Burmistrz i Radcy Miasta starej Warszawy: Wiadomo czynimy każdemu w szczególności i wszystkim w ogólności komu wiedzieć należy, i którym akt ten będzie znany: że kowale Miasta starej Warszawy, którzy przez poprzedników Naszych z powodu małożna-

a Predecessoribus Nostris propter eorum paucitatem et exiguum numerum in unum cum Currificibus et Rotificibus Contubernium adscripti et conjuncti fuerant, coram Nobis exposuissent Fabrorum in Civitate Varsoviensi eam esse frequentiam, satisque justum numerum eorundem magis augeri ut ipsi vigore alterius et diversae a Currificibus materiae suum specialem Contubernium in ornamentum et majorem Civitatis Varsaviensis utilitatem debite disponere commodique administrare possint peterent que a Nobis ut eos tanquam alterius Materiae Opifices a Contubernio Currificum ac Rotificum disjungeremus, Ipsis que Contubernium eorum more Cracoviensium et Poznaniensium Fabrorum Institueremus, tum et certos Articulos Artificio Contubernioque eorum spectantes eisdem confirmaremus. Ea propter Nos legitimis petitionibus Magistrorum Fabrorum Varsaviensium adducti, attendentes eorum materiam aliam et diversam esse a Currificibus et Rotificibus, satisque justum numerum Fabrorum in Civitate Varsaviensi existere, ita quod suum speciale Contubernium more Cracoviensium et Poznaniensium Fabrorum disponere et administrare possint inhaerendo Privilegio per sacram Majestatem Regiam omnium Artificiorum Magistris et opificibus Civitatis Antiquae Varsaviensis clementer concesso, ornamento quoque et utilitati civitatis prospicere cupientes cupientes dictos fabros Varsovienses a Contubernio Currificum et Rotificum disjungendum duximus prout disjungimus et separamus praesentibus, ipsisque Contubernium speciale Fabrorum instituimus et ut melior ordo et administratio inter eos fieret iisdem infrascriptos articulos Artificio et Contubernio expectari confirmationem duximus confirmamusque praesentibus quorum tenor sequitur talis:

ARTYKUŁ I. — Wszelki Towarzysz, któryby po skończonych u któregokolwiek kowala Majstra Cechowego w Warszawie latach, chciał zostać Majstrem, powinien wprzód dla nabycia obyczajów i doskonalszej w swoim rzemiośle umiejętności, do inszych miast dwa roki i sześć niedziel wędro-

czącej swej liczby wcieleni i załączeni zostali do cechu stelmachów i kołodziejów, pokazali Nam, iż są liczni i tak dalece się wzmogli, iż z uwagi na różność i niejednostajność rzemiosła swego z powołaniem stelmachów i kołodziejów, stanowić mogą oddzielny cech, któryby się z większą korzyścią i dobrem miasta Warszawy słuszenie i należyte rządził i rozporządzał; i prosili Nas, ażebyśmy ich jako ludzi innego rzemiosła odłączyli od cechu stelmachów i kołodziejów, utworzyli, zapatrząc się na urządzenie kowalskie w Krakowie i Poznaniu, oddzielny cech kowali, i zatwierdzili pewne artykuły ściągające się do ich rzemiosła i cechu. My przeto przychylając się do sprawiedliwych prośb Majstrów kowalskich miasta Warszawy, zważając, że ich rzemiosło jest inne i różne od rzemiosła stelmachów i kołodziejów, i że liczba istniejących kowali w mieście Warszawie jest dostateczną do prowadzenia i utworzenia oddzielnego cechu na podobieństwo kowali miast Krakowa i Poznania, stosując się do przywileju przez Najjaśniejszego Króla Jegomości Majstrom wszystkich rzemiosł i rzemieślnikom miasta starej Warszawy nadanego, i działając na korzyść i sławę miasta, postanowiliśmy pomienionych kowali Warszawy usunąć z cechu stelmachów i kołodziejów, których niniejszym aktem usuwamy i oddzielamy, i utworzyć oddzielny cech kowalski. Uznaliśmy również potrzebnem dla dobra i porządku cechu i rzemiosła kowalskiego, zatwierdzić następujące artykuły, które niniejszym aktem zatwierdzamy, a treść ich taka:

wać. Jeżeliby zaś który Towarzysz gdzieindziej rzemiosła tego wyuczywszy się, tu do Warszawy przyszedł i na Majstrostwo postąpić chciał, ten wprzód w Warszawie przez dwa roki i niedziel sześć u Majstra Cechowego robić będzie, aby przez ten czas Majster o jego obyczajach i w rzemiośle biegłości dostateczniejszą mógł powziąć wiadomość.

ARTYKUŁ II. — Towarzysz zaś w Warszawie wyuczony, gdyby wędrowne lata odkupić chciał, ten na powszechne Cechowe pożytki, na broń ośm złotych polskich złożyć powinien, zachowując łaskę proszącemu, które pozwolenie kowale z wiadomością dwóch Panów Radnych uczynić powinni, aby te pieniądze za broń na powszechny pożytek całego Cechu obrócone były.

ARTYKUŁ III. — Któryby więc rzemiosła tego kowalskiego Majstrem zostać chciał, ten przy wezwanych tego Cechu Bratach zgodnemi ludźmi do Cechu przyszedłszy, o policzenie siebie w liczbę Braterską żądać będzie, za który wstęp do skrzynki Cechowej Braterskiej trzydzieści złotych polskich tenże Towarzysz dać będzie powinien, i tam listy uczciwego urodzenia swego, tojest metrykę, i dostatecznego wyćwiczenia *alias* uczzone, u którego Majstra rzemiosła się nauczył i wszelkiemu ćwiczeniu swemu zupełnie zadosyć uczynił, pokaże. A po takowych listów prezentowaniu, tenże nowy Majster złotych polskich dwadzieścia do skrzynki dać będzie powinien; to uczyniwszy, u Magistratu na Mieszczkie przysięże, potem od Majstrów o naznaczenie sobie czasu według obrządku i zwyczaju, na odrobienie sztuk Majsterskich będzie prosił, który czas ciż Majstrowie przepowiedzieć mu powinni, tak, iż on Towarzysz do zrobienia swoich sztuk Majsterskich przeciągu niedziel dwie mieć będzie, *alias* do wygrzania blach do obuchów, i na dromy do podkowy sztucznej; a po wyjściu dwu niedziel ma u Mistrzów żądać o dwóch Braci Cechowych, którzy będą obecni przy robieniu sztuk, przy których robieniu dwiema Braci z Cechu do tego naznaczonej kolacją za złotych trzydzieści polskich sprawić będzie powinien, które sztuki kowalskie tak mają być robione: naprzód siekiera wielka wrębna, karbarska nazwana, *item* topor kołodziejski sztuczny, *item* podkowa wielka sztuczna, któraby się nie trafiła pod żadnego konia, która podkowa zawiniona ma być do dwu razów z gotowego drumu, a drum ma być nieprawie zakrzywiony nakształt orczyka; do których wszystkich sztuk robienia młodemu Mistrzowi dwa Towarzysze mają być użyczeni, które jemu Starsi Mistrzowie naznaczą. A gdzieby który Brat to wszystko wyprawić i te sztuki zarazem wygotować mógł, tedy dla kosztu większego i zatrudnienia Braterskiego, to wszystko zarazem wygotować i sztuki wszystkie wyprawić może przy onych dwu Mistrzach, które mu Cech do tego naznaczy, onych dwu niedziel do wygrzania blach do obuchów, i na dromy do podkowy sztucznej nie czekając.

ARTYKUŁ IV. — Potem nowotny Majster zrobiwszy takowe sztuki, one Braci w Cechu będzie prezentować, które jeżeli od Majstrów za należyte zrobione, uznane i przyjęte będą, Majstrowie onego Majstra nowego między siebie policzyć, przyjąć i za Majstra przyznać powinni, który przyjęty dla zgromadzonych w Cechu Braci kolacją sprawić, albo za nią złotych polskich dwieście dać obowiązany będzie. A jeżeliby któremu żonę pojąć się zdarzyło, gdy swoje sztuki odbędzie i za Majstra przyjęty zostanie, natenczas za jednym kosztem i wesele i kolacją dla Braci odbyć może.

ARTYKUŁ V. — Żadnemu zaś kowalowi w mieście Warszawie rzemiosła swego jakimkolwiek sposobem robić niewolno będzie, aż wprzód przepisowi i artykułom niniejszej uchwały wszystkim zadosyć uczyni.

ARTYKUŁ VI. — Jeżeliby zaś nowy Majster w zrobieniu sztuk niedoskonałym się pokazał, takowy znowu przez rok do inszych miast powędruje, aby w rzemiośle swoim tem doskonałej przepatrzyć się i onego nauczyć mógł, którą wędrowkę i niedoskonałość w robieniu sztuk jeżeliby okupił

chciał, a przebaczenie w tem u Majstrów wyprosił, wtenczas Majstrowie prosiącemu łaski nie odmówią, i onego mocą i powagą Przywilejem przez Króla Jegomości wszystkie rzemieślniki miasta starej Warszawy łaskawie pozwolonego, rządzić się i na Majstra podwyższyć mogą; ale w nagrodę wędrowki i niedoskonałości w sztukach, na powszechny pożytek i ozdobę Cechową dwieście złotych polskich do skrzynki Brackiej złożyć będzie winien; Starsi zaś takowe rozrządzenie i podwyższenie Magistratowi zawsze donieść powinni, ani bez wiadomości Magistratu takowej dyspozycji uczynią, aby z tak niepożądaney ich dyspozycji jakowa ujma Przywilejom Jego Królewskiej Mości nie stała się. A jeżeli zaś sztuki swoje odkupić zechce, za też sztuki nowotny Majster do skrzynki Cechowej Braci kowalów dwieście złotych polskich dać będzie powinien.

ARTYKUŁ VII.—A jeżeliby ktośkolwiek z Kowalów i Towarzyszów, którzy w liczbie tego Cechu chciał być, tak doskonale w tej robocie wyuczony i biegły był, iż umiejętności jego i biegłość żadnemubym powątpiewaniu nie podlegała, i Majstrowie tę jego doskonałą umiejętność oświadczyli, a zamiast urobienia sztuk swoich nagrodę na powszechny Bractwa pożytek uczynić chciał, może sztuki swoje okupić, ale za słuszną rekompensą na ozdobę i pożytek Bractwa, którą za zdaniem Magistratu Warszawskiego i Starszych kowalów, według biegłości i wyćwiczenia się jego, uczynić będzie powinien do skrzynki Cechowej, zachowując w tem łaskę prosiącemu.

ARTYKUŁ VIII.—Jeżeliby zaś ktośkolwiek wprzód pojął żonę niż sztuki swoje odrobił, nie będzie dlatego od rzemiosła oddalony; ale ponieważby to przeciw dawnemu zwyczajowi w Warszawie także i w Krakowie zachowanemu uczynił, zaczem według uznania Magistratu i Starszych kowalskich ma być karany.

ARTYKUŁ IX.—Gdyby zaś kto z Majstrów kunsztu tego z żoną lub bez żony z inszego miasta do Warszawy przybył, taki za Majstra nie ma być poczytany, ani rzemiosła kowalskiego robić może; ale jeżeliby o przyjęcie siebie do Cechu prosił, tedy to zwyczajem inszych Braci Majstrów uczynić powinien, pokazawszy wprzód listy swojego urodzenia i uczone; wstępne go zaś złotych polskich trzydzieści do skrzynki Brackiej złożyć, i dla Braci kolacyą albo za kolacyą złotych polskich sto dać będzie powinien, wyjąwszy od tego tylko Majstrów zupełnych krakowskich i poznańskich.

ARTYKUŁ X.—Jeżeliby zaś ktośkolwiek z Majstrów z Krakowa i Poznania tu przybył, i listem Brackim iż w liczbie Cechu kowalskiego w Krakowie albo Poznaniu był, wypróbował, ten do robienia innych sztuk pociągany być nie ma, i tylko do skrzynki Cechowej wstępne go złotych trzydzieści polskich dać będzie powinien.

ARTYKUŁ XI.—Także jeżeliby który Towarzysz wdowę kowala albo córkę jego za żonę pojął, ten z tej przyczyny większy wzgląd mieć na siebie będzie, i dlatego tylko połowę sztuk odrobić, wstępne go też połowę, i dla Braci albo kolacyą albo za kolacyą złotych polskich sto dać powinien. Synowie także Majstrowscy, aby i oni ojcowskiem prawem cieszyć się mogli, od robienia sztuk i od wstępne go wolni będą, tylko albo kolacyą sprawić dla Braci, albo za kolacyą złotych polskich sto dadzą.

ARTYKUŁ XII.—Wdowa zaś, aby po śmierci męża swego pożywienie mieć i pożytkować z rzemiosła mogła, wolno jej będzie Towarzyszów chować i uczniów przez męża przyjętych uczyć, ale nowotnych uczniów do rzemiosła przyjmować nie ma, które rzemiosło tak długo robić może, póki za inszego męża nie pójdzie. A jeżeliby się w stanie swoim wdowim nieuczciwie zachowała, od rzemiosła dlatego nie ma być oddalona, ale według jakości i wielkości występku skarana; gdyby zaś Towarzysza nie miała, a u Starszych o przydanie sobie onego prosiła, natenczas Starsi sieroctwo jej opa-

trując, bez wszelkiej zwłoki, gdy sama sobie w pożywieniu wydostarczyć nie będzie mogła, teŝe wdowie proszącej Towarzysza od inszego Majstra, którego by doskonalszego uznali, albo którykolwiek by w mieście u któregokolwiek Majstra był, do roboty onej dać powinni będą, nie czekając nawet inszego, który by tymczasem do miasta przyszedł.

ARTYKUŁ XIII. — Aby zaś w Cechu między Bracią należyty porządek i urządzenie się zachowane było, wszyscy Bracia dla sprawowania Cechowych powinności i potrzeb na godzinę przez Starszego naznaczoną wezwani, do Starszego zejść się powinni; który by zaś opóźnił albo przyjść zaniebdał, albo swojej zabawy, którą by wtenczas roztargniony był, sam przyszedłszy przed Starszymi nie rozpowiedział, młodszy Brat każdy jednym funtem wosku, Starszy zaś w dwójnasób za winę nieposłuszeństwa karany będzie.

ARTYKUŁ XIV. — A gdyby Starszy, który klucze od skrzynki Cechowej ma, odszedł, i tymczasem sprawunkami własnymi był zabawny, albo z miasta wyjechać chciał, aby dla jego nieprzytomności w sprawowaniu interesów Braci opóźnienie się jakie nie stało, klucze Cechowe sam przez się, nie przez żonę albo służbę do Cechu przynieść, albo z wiadomością drugiego Starszego, inszego Brata na swoje miejsce subordynować będzie powinien, pod winą czterech funtów wosku. Jeżeli by zaś kto z Braci w tej rzeczy proszony od Starszego, kluczy od niego upornie przyjąć nie chciał, dwiema funtami wosku za winę ma być karany.

ARTYKUŁ XV. — Wszyscy Bracia w Cechu będąc, uczciwie, skromnie i trzeźwo się zachować, i sprawy Brackie pilnie sprawować będą powinni, wzajemnie szemrania i w prywatnych swoich zabawach naradzania się na stronę oddaliwszy, o co przez Starszego napomnieni, jeśli znówby toż samo czynić ważyli się, każdy z nich funtem wosku skarany będzie.

ARTYKUŁ XVI. — Aby zaś wzajemna miłość i zgoda między Bracią zachowaną była, jeden drugiego uszczypliwiemi słowy i na sławie obrażającemi, albo inaczej jakożkolwiek znieważać nie powinien, pod winy pół kamienia wosku popadnięciem; do Cechu zaś nikt z bronią jakkolwiek, którą by jeden drugiego obrazić mógł, przychodzić nie powinien, pod winą czterech funtów wosku; z Cechu także bez dozwolenia Starszego nikomu zuchwałe wychodzić za drzwi nie będzie się godziło, pod winą dwóch funtów wosku.

ARTYKUŁ XVII. — Jeżeli by kto z Towarzyszów, robiąc u swego Majstra, jawny występki popełnił, taki Towarzysz wszystkich Majstrów sądowi podpadnie, i naznaczoną przez ich dekret karę ponieść będzie powinien, zachowując mu wolną apellacyą w sprawie kryminalnej; a jeżeli by kto dekretem Cechowym widział się być obciążonym, apellacya do Magistratu Warszawskiego nie ma mu być broniona; ale jeżeli by ktokolwiek z Braci z zuchwałości bardziej niż z obciążenia do Rady apellował lekkomyślnie, a o takową nierozmyślną apellacyą napomniony był, i panowie Radni jego niesłuszną apellacyą uznali, zuchwałość jego w założeniu nierozmyślnem apellacyi według wynalazku panów Radnych skarana będzie.

ARTYKUŁ XVIII. — Ponieważ zaś osobliwszym przywilejem od króla Jegomości wszystkim rzemieślnikom miasta starej Warszawy łaskawie nadanym, zupełna moc pozwolona jest, wszelkich Majstrów niezupełnych i ich Towarzyszów uczniów niedouczonej i przyjętych rozrządzić, i na Majstra podwyższyć, w całym Księstwie Mazowieckiem według przepisu tegoż przywileju, kowale miasta starej Warszawy zupełne pozwolenie będą mieli wszelkich Majstrów, ich Towarzyszów i uczniów z całego Księstwa Mazowieckiego, według obszerniejszego przywileju Króla Jegomości rozrządzenia i na Majstra wywyższenia i inszych rzeczy wszelkich sprawowania, według tegoż przywileju wyrażenia: to jednak wszystko z wiadomością i zezwoleniem Magistratu Warszawskiego pełnić i zachować będą powinni.

ARTYKUŁ XIX. — Jeśliby kto z Majstrów, chociaż już chorobą złożony, syna swego niedorosłego, by też dopiero lat cztery mającego, chciał Towarzyszem uczynić, tedy przyzwawszy do siebie dwóch Majstrów, przed nim go wyzwolić może, który wyzwolony i podwyższony, po śmierci ojca swego Towarzyszów chować i to rzemiosło robić może.

ARTYKUŁ XX. — Majster, któryby Towarzysza na potrzebę swoją nie miał, a drugiego Majstra, u którego by kilku Towarzyszów było, o to rekwirował, tedy mu powinien będzie jednego Towarzysza wypuścić, pod winą pięciu funtów wosku.

ARTYKUŁ XXI. — A jeżeliby który Majster chorował, natenczas Starsi Majstrowie, dla wyżywienia i opatrywania potrzeb jego, o przydanie mu Towarzysza starać się będą powinni; żaden zaś drugiemu Towarzysza, ucznia, sługi, tak samo przez się, jako też przez inne jakiekolwiek subordynowane osoby, do siebie odmawiać nie będzie; inaczej, przeświadczony w tem, winę pół kamienia wosku do Bractwa popadnie.

ARTYKUŁ XXII. — Jeśliby w przyszłe lata inni rzemieślnicy, to jest rychmaterowie, zeszli się i zbliżyli do Warszawy, żadnej roboty inszej, oprócz tej, której się nauczyli, jak tylko do polskich butów podkówki, robić nie będą, i do Cechu kowskiego do zapłacenia na każdy roku kwartał do skrzynki Brackiej należyć będą, po sześć złotych od każdego z osobna oddając Majstra.

ARTYKUŁ XXIII. — Nie ma być także nikomu wolno z inszych miast i miasteczek roboty obcych kowalów, jakiegobykolwiek kształtu była, dla sprzedawania przywozić, oprócz jarmarków; a jeśliby kto przeciwko temu przepisowi jakąkolwiek robotę kowską tu przywiózł, na tego Starsi, według zdania Magistratu i z wiadomością jego baczenie dadzą, zachowując jednak łaskę prosiącemu. Żaden także z Majstrów obcej roboty kowskiej do Warszawy przywozić, i onej rozprzedawać nie będzie powinien; któryby inaczej przeświadczony był, winę pół kamienia wosku przepadnie; i z tej przyczyny Majstrowie kowale warszawscy wszelką robotę kowską, tak ogólnie jako i przypadkową robić, i na każdym targu do przedania wyłożyć powinni będą, i submittowali się.

ARTYKUŁ XXIV. — Kupcy obcy zkańdokolwiekby przybyli i żelaza przywożący, a one wraz i z wozami sprzedający, od materji żelaza po sześć złotych polskich do Cechu Majstrów kowalów, od wozu zaś przedanego po trzy złote zapłacić powinni będą, a gdyby tego nie uczynili, winę czworo czternaście grzywien polskich do Cechu kowskiego popadną. Żadnemu z rozprzedawających i obcych nie będzie się godziło żelaza do Warszawy przywiezionego do trzech dni skupować, aż wprzód kowale na potrzebę rzemiosła swego żelaza nakupią, pod winy czternastu grzywien Magistratowi Warszawskiemu popadnięciem.

ARTYKUŁ XXV. — Żaden z kowalów roboty jakiegokolwiek stelmachskiej do oprowadzenia żelazem od któregokolwiek z stelmachów Majstra przyjmować nie będzie, o którą robotę kowską stelmach się z kupującym ztargował, kowala w tej rzeczy pominawszy, dlatego iż stelmasy Majstrowie w innego materji robotę mieszać się nie powinni, oprócz prywatnej stelmachów roboty, którąby na sprzedaż wyłożyli; któryby zaś z kowalów inaczej czyniąc przeświadczony był, ten Urzędowi Radzieckiemu winy złotych dwa, do skrzynki zaś Cechowej kamień wosku popadnie.

ARTYKUŁ XXVI. — W targu jeden drugiemu jakimkolwiek, tak o robotę jako i o materją wszelką ani sam przez się, ani przez inne jakiekolwiek subordynowane osoby przeszkadzać nie powinien: kto jeżeliby w tem przekonany był, winę pół kamienia wosku do skrzynki Cechowej przepadnie. Gdyby zaś który z Majstrów żelazo ciągle i inną materją ich rzemiosła, tak na rynku jako i u Wisły, i gdzieindziej sam zakupił, a drudzy Majstrowie

tego potrzebowali, tedy to podzielić między siebie powinni będą, czego gdyby kto upornie uczynić nie chciał, winą pięciu funtów wosku ma być skarany.

ARTYKUŁ XXVII.—A gdy kto wcale artykułom wszystkim wzwyż wyrażonym zadosyć uczyni, ucznia do nauki przyjmujący, i po wyterminowanych tegoż ucznia latach onego wyzwalający, dla powagi zupełnego Majstrowstwa zapłacenia wstępnego nie będzie popadał; ale jeżeli jeszcze nowotny Majster zupełnie nie zakończył majsteri, wyzwalający przyjętego ucznia szesnastie złotych polskich do skrzynki dać powinien. Tegoż ucznia, dla doświadczenia, najprzód dwa tygodnie chować będzie; po skończonych zaś dwóch tygodniach, uczeń jeżeli w rzemiośle zostaćby chciał, Majster onego Starszym doniesie, i w księgę Bracką zapisać powinien, i będzie przez zupełne dwa roki u tegoż Majstra w rzemiośle się ćwiczyć; lecz jeżeli drugi rok ćwiczenia swego odkupiłby chciał, ten Majstra swego za niego ukontentować powinien, której kontentacyi Majster jedną połowicę na swój pożytek obróci, drugą zaś połowę na powszechny pożytek Bractwa złoży, co jednak każdy z wiadomością Starszych uczynić powinien. Jeżeli zaś uczeń od Majstra do rzemiosła przyjęty swywołniłby od niego poszedł, tego nikt z Majstrów do rzemiosła przyjmować nie powinien, pod winą pół kamienia wosku, chyba pierwszego Majstra zezwolenie na to zaszło. Wszakże ów zbiegły uczeń, od powrotu czas ćwiczenia swego rachować i dwa roki zupełne u tegoż Majstra rzemiosła uczyć się powinien będzie; Majster zaś tylko trzech uczniów do rzemiosła przyjmować powinien, aby tak jeden albo kilku Majstrów zadosyć uczniów mieli, a inni ich mieć nie mogli.

ARTYKUŁ XXVIII.—Majstrowie też kowale inszym i u niektórych dworów kryjącym się partaczom przeszkadzać, i onych prawnymi terminami do swego Towarzystwa pociągać będą, wszelką zaś robotę do karet i wozów należącą kończyć będą.

ARTYKUŁ XXIX.—Młodszy także Brat w każdą uroczystość w wigilią i samo święto świece zapalać powinien, którą posługę dwa roki odprawować ma, a gdy skończy, do skrzynki Brackiej dwadzieścia złotych dać powinien. Tenże Brat młodszy na pogrzeb i exekwie świece, mary z całunem nagotować, a po skończeniu onych, to wszystko złożyć i pilnie zachować obowiązany jest, pod winy dwóch funtów wosku Cechowi popadnięciem, ile razyby o popełnione niedbalstwo przeświadczony był.

ARTYKUŁ XXX.—Ponieważ zaś ludzkości i pobożności powinność jest przytomnym być na pogrzebie zmarłego, w takowej rzeczy wszyscy Majstrowie przez Starszego obwieszczeni, z żonami i Towarzyszami na pogrzebie którego zmarłego Majstra, żony albo dzieci jego, tudzież na exekwiach przytomnymi być powinni, ani precz odchodzić, póki się to wszystko nie skończy, pod winą dwóch funtów wosku; a jeźliby Majster natenczas stawić się wcale nie mógł, żona przecie onego z Towarzyszami wszystkiemi, pod winą przerzeczoną przytomną być powinna, męża swego niebytnością nie składając się. Toż i o wdowach ma być postanowiono.

ARTYKUŁ XXXI.—Majstrowie kowale odłączonych od wiary katolickiej, jako: lutrów, kalwinów i innych konserwować i do Cechu przyjmować, ani przypuszczać nie będą powinni.

ARTYKUŁ XXXII.—Wszyscy Towarzysze w tem rzemiośle doskonali, według przepisu artykułów, trzeźwo i uczciwie w domu ojca swego gospodniego postępować sobie powinni. Jeźliby który z Towarzyszów Majstra swego honor zelżył, siedzenie w wieży miejskiej tygodniowe odprawi; gdyby go uderzył, przez sześć niedziel i troje czternaście grzywien da; a jeźliby zaś ranił go, Sądowi Magistratu Warszawskiego podpadać będzie.

ARTYKUŁ XXXIII.—Żaden także z Towarzyszów u kowali dworskich robić nie powinien, pod winą Towarzyską.

ARTYKUŁ XXXIV.—Ciż Towarzysze ustawicznie przez cały tydzień u Majstrów swoich, wyjąwszy święta, robić powinni; a jeśliby inaczej który dzień jeden z niedbalstwa swego opuścił, taki Towarzysz u Majstra swego dwutygodniową zapłatę straci.

ARTYKUŁ XXXV.—Żaden z Towarzyszków swoją mocą do partaczów wysłać innych nie powinien.

ARTYKUŁ XXXVI.—Gdyby który Towarzysz w własnym domu nie nocował, winą całotygodniowej u Majstra swego zapłaty będzie skarany.

ARTYKUŁ XXXVII.—Aby nowotni Majstrowie kowale, w tem większem mieli artykuły wzwyż napisane poszanowaniu, wszystkie rzeczy stojący odprawować będą.

ARTYKUŁ XXXVIII.—Aby zaś niniejszego postanowienia i artykułów samych lepszą wiadomość wszyscy tego Cechu Bracia mieć mogli, dlatego też postanowienie czyli uchwała i wszystko co się w niej zawiera, wszystkim Braci każdego kwartału w roku w Cechu czytana i ogłoszona być powinna, aby ktośkolwiek, pod pretekstem niewiadomości, przeciw tejże uchwale i temu co w sobie zawiera, czynić i przestępować nie ważył się.

In quorum omnium fidei Sigillum Nostrum Civitatis Antiquae Varsaviensis presentibus literis Nostris est subappensum. Datum Varsaviae Feria Sexta ante Festum divae Agnetis Anno Domini Millesimo quingentesimo sexagesimo septimo. Nos itaque Sigismundus Augustus Rex praenominatus Supplicationi uti justae ejusmodi benigne annuentes Literas superius insertas in omnibus earum Punctis, clausulis, Articulis et conditionibus approbandas, ratificandas et confirmandas esse duximus, prout quantum quidem de jure est approbamus, confirmamus et ratificamus presentibus Literis Nostris: decernentes easdem vim et robur debite et perpetuae firmitatis obtinere debere. In cujus rei fidem et evidentius testimonium praesentes Literas Manu Nostra propria subscripsimus, Sigilloque Regni communiri mandavimus. Datum Varsaviae die XXVI Mensis Septembris Anno Domini Millesimo quingentesimo Septuagesimo primo, Regni vero Nostri Anno Quadragesimo Secundo.

Sigismundus Augustus.

Na dowód prawdziwości tego aktu, pieczęć Naszą miasta Starej Warszawy zawiesiliśmy. Dan w Warszawie w sobotę przed dniem świętej Agnieszki roku Pańskiego tysiąc pięćset sześćdziesiątego siódmego. My zatem Zygmunt August król pomieniony, łaskawie przychylając się do tej słusznej prośby, wyżej wymieniony akt we wszystkich jego punktach, zastrzeżeniach, artykułach, warunkach potwierdzić, umocnić i siłę mu nadać postanowiliśmy, i rzeczywiście o ile ten akt zgodnym jest z krajowym prawem, niniejszym przywilejem zatwierdzamy, umacniamy i siłę mu nadajemy, stanowiąc, aby miał moc i siłę na wieczne czasy. Na dowód i mocniejsze świadectwo czego niniejszy przywilej własną ręką Naszą podpisaliśmy i pieczęcią Państwa opatrzyć rozkazaliśmy. Dan w Warszawie dnia 26 września roku Pańskiego tysiąc pięćset siedmdziesiątego pierwszego, a Panowania Naszego czterdziestego drugiego.

Zygmunt August.

II.

Prezydent i Rada Miasta J. Kr. Mości Starej Warszawy.

Wszem w obec i każdemu zosobna komu o tem wiedzieć należy, oznajmujemy, że sławetni Starsi i drudzy Bracia Cechu kowalskiego, stanąwszy przed nami osobiście, produkowali nam artykuły niżej wyrażone, podczas Sessyi Cechowej, dla dobrego porządku przez nich, *in supplementum* dawniejszych praw tegoż Cechu, według potrzeby czasu teraźniejszego uformowane, żądając, aby też *suppletorie* ułożone artykuły przez Nas były approbowane, którychto artykułów tenor taki:

ARTYKUŁ I.—Że temi czasy, na fundamencie Prawa Cechowego, nowo do Cechu wstępujący Towarzysze nie wędrując nikędy, albo mało co się w innych miastach przejrzawszy, zamiast odrobienia sztuk Majsterskich, one według artykułów dawnych odpłacają, a potem dla niedoskonałości w tem rzemiośle ludzi zawodzą, przez co częste skargi do Cechu wniesione bywały: przeto odtąd nie będzie wolno żadnemu z Towarzyszków do Bractwa się wpraszać do sztuk Majsterskich pieniędzmi odpłacać, lecz one w istocie, tak jak w artykułach dawniejszych są opisane, odrobić; jeżeliby zaś te sztuki za niedobrze zrobione przez Braci w Cechu uznane były, każdy takowy Towarzysz, dla lepszego nabycia w tem rzemiośle umiejętności, według ustawy dawniejszych artykułów, do innych miast powędruje; któryby zaś sztuki należycie bez przygany odrobił, i za doskonałego Majstra był od wszystkich przyznany, nie prędzej w Cechu między Bracią zasiądzie, aż wprzód Mieszczaninem zostanie, i to za rekomendacją dwóch Majstrów Cechowych kowalów, a nie innej professyi ludzi.

ARTYKUŁ II.—Dekreta w Cechu przez sentencye PP. Braci ferowane, aby swoją exekucyą w czasie tymże dekretem naznaczonym miały, i winy na obwinionego włożone bez odwołki oddawane były, każdy gdy dekretemowanym będąc zadosyć nie uczyni, lub też apellacyą założywszy sprawy zaniecha, miejsca swego między Bracią w Cechu nie zasiądzie i wolnego głosu mieć nie będzie; a gdyby w tem upornie trwał i napomnienia Starszych nie zważał, tedy dla większej exekucyi Urzędowi Miejskiemu doniesiony będzie.

ARTYKUŁ III.—Majstrowi Cechowemu komużkolwiek robotę na regestr robiącemu, aby żaden Brat sam przez się lub przez subordynowane osoby roboty do siebie nie przemawiał, i onej się, chociażby był o nią rekwirowany, nie podejmował, aż wprzód pierwszy Majster swój regestr zapłacony zupełnie i według niego uspokojony zostanie; roboty też aby żaden bez uznania Starszych nie ganił, pod winą Cechową według wynalazku i zdania PP. Braci.

ARTYKUŁ IV.—Żaden z Majstrów Cechowych nie będzie się ważył roboty jakiegokolwiek kowalskiej taniej przedawać i robić nad postanowienie Taxy Marszałkowskiej lub Ziemskiej, pod winą pieniężną do skrzynki Cechowej, które pieniądze z takowych win złożone, nie na winnego, tylko na Prawo przypadkowe Cechowe mają być obracane.

ARTYKUŁ V.—Po każdej elekcyi PP. Starszych i po wykonanej przez nich przysiędze, powinni będą przeszłoroczni Starsi wszystkie przywileja, papiery, chorągwie i inne Cechowe sprzęty, jakie się w sobie znajdować mogą, według inwentarza, który ma być zawsze w skrzynce Cechowej pod zamknięciem chowany, na najpierwszej po elekcyi Sessyi oddać nowo obranym PP. Starszym, a cokolwiekby zaś tak z papierów jako i innych rzeczy dla Cechu przybyło, rzetelnie do tego rejestru zaraz powinni wpisać.

ARTYKUŁ VI. — Aby w sprawowaniu interesów Cechowych na Sessjach jeden drugiemu w mówieniu nie przeszkadzał, za najpierwszem zadzwonieniem przez Starszego we dzwonek uciszyć się i uspokoić wszyscy powinni, czego gdyby na trzykrotne dzwonicie który nie uczynił, a od gwaru, wrzasku albo szemrania nie wstrzymał się, tedy takowy według artykułu XV nieochybnie będzie karany.

ARTYKUŁ VII. — A że przez rozmnożenie się w tem mieście tandeciarzów wiele szkody tak Majstrom Cechowym kowalom, jako też i innym różnej kondycji ludziom, przez złą czeladź lub inne lekkie osoby dzieje się, przeto nie będzie wolno tandeciarzom nowo zrobionej kowalskiej roboty od kogożkolwiek kupować, i one do przedawania wykładać; ale gdyby do nich co kto nowego przyniósł, powinni będą dać znać do Cechu, i oświadczyć, co kupują, czemu jeżeliby się sprzeciwili, i roboty kowalskiej jaka nowa sztuka u którego pokazałaby się, tedy za konsensem Szlachetnego Magistratu ma być zabrana, konfiskowana i dla ołtarza Brackiego obrócona.

ARTYKUŁ VIII. — Kowale dworscy tylko swym panom robić mają, dla obcych zaś innych osób roboty się podejmować nie powinni, w czem jeżeliby przeświadczeni byli, ta kontrawencya Prawem na nich ścigana będzie.

ARTYKUŁ IX. — Dyssydenci zaś kowale, ponieważ dla religii przeciwnej Mieszczanom zostawać nie mogą, zatem też i do współbraterstwa Cechowego przypuszczeni być nie powinni; względem jednak rzemiosła swego powinni się będą tak od siebie jako i czeladzi swojej z Cechem kowalskim na pieniądze kwartalne jako będą mogli zgodzić, i jeżeliby kiedy na publiczny Cechowy interes składka jakowa uchwalona była, tedy proporcjonalnie każdy z nich z osoby swojej przyłożyć się do tej składki powinien będzie.

Zaczem, aby takowe artykuły dobrze zlustrowawszy, i one z dawniejszymi Prawami Cechowymi skonfrontowawszy, że się w nich nic przeciwnego Prawom dawnym i słuszności nie znajduje, i owszem lepszy porządek za sobą przynoszą: więc one powagą nam przyzwoitą approbujemy, i onych obserwancyą, tak jak i dawniejszych artykułów zalecamy, pozwalając onych konfirmacyą od Najjaśniejszego Króla Jmci szczęśliwie nam panującego Pana naszego Miłościwego otrzymać.

Działo się na Ratuszu, dnia 11 miesiąca Września roku Pańskiego 1754. — *Joannes Felix Dulfus*, Prezydent M. S. W. *Józef Benedykt Loupia*, Starszy R. Wójt i Sędzia S. W. (m. p.). *Józef Antoni Loupia*, R. M. S. W. *Antonius Casimirus Andrychowicz*, C. C. A. W. (m. p.). *Joh. Jestell*, C. C. A. V. (m. p.). *Michael Sacre*, C. C. A. V. (m. p.).

III.

Prezydent i Rady Miasta J. Kr. Mości Rezydencyonalnego Starej Warszawy.

Wiadomo czynimy tak teraźniejszego jako i przyszłego wieku ludziom, a mianowicie komu o tem wiedzieć będzie należało, iż gdy przelożono Nam jest przez Sławetnych: Tomasza Klein, Ignacego Dekkańskiego i Marcina Patiewskiego, Starszych Cechu kowalskiego, swem i całego Cechu imieniem czyniących, iż na wielu onym artykułach do dobrego rządu ściągających się, a według zagranicznych Cechów kowalskich regulujących się, w dawnych prawach tegoż Cechu niedostaje, a ztąd upraszali Nas, abyśmy wspomnianemu Cechowi takowe artykuły przydać raczyli: przeto My Prezydent i Rady Miasta Jego Królewskiej Mości Rezydencyonalnego Starej Warszawy, na mocy prawa Nam służącego, artykuły następujące do dobrego porządku

i chwalebnych zwyczajów stosujące się, *ad normam* zagranicznych Cechów kowalskich przepisujemy, i Cechowi kowalskiemu miasta tegoż przydajemy, których osnowa jest następująca:

ARTYKUŁ I.—Ponieważ z rozrządzenia Prawa, dyssydenci do współceństwa Cechowego są przyjęci, przeto odtąd jedność tak krajowym Majstrom jako i zagranicznym w tym Cechu znajdującym się, oraz dobra harmonia zaleca się, niemniej wszelkie uszanowanie praw z obydwóch stron aby było, przykazuje się.

ARTYKUŁ II.—Któryby Czeladnik umiejętnością rzemiosła kowalskiego zaszczycić się mogący, chciał być do Cechu za Majstra przyjęty, powinien będzie, według pierwszego artykułu w Przywileju dawniejszym wyrażonego, dwa roki i niedziel sześć przerobić, a po wysłym tym czasie listy terminacyjne i urodzajne pokazać, na Sessyi Cechowi całemu intencją swoją opowiedzieć, i opowiednego złotych pięćdziesiąt wyliczyć; potem o rekomendacyą do Prawa Miejskiego PP. Starszych upraszać; po wykonanej zaś przysiedze na Miejskie, ma Cech onemu naznaczyć do robienia sztukę Majstrowską, którąby według okoliczności czasu mógł sprzedać, a po zrobieniu tej przy dwóch deputowanych Majstrach, jeżeli we wszystkim za dobrą uznana będzie, ma do skrzynki Cechowej złotych trzysta wyliczyć.

ARTYKUŁ III.—Wyżej nadmieniony Towarzysz powinien być wędrowny, a któryby nie wędrował, ma dać za wędrowkę do skrzynki Cechowej złotych polskich sto pięćdziesiąt; syn zaś Majstra wypłaconego lub wdowę czyli córkę takowegoż Majstra pojmujący, wszystkiego tylko przez połowę odbyć i zapłacić ma; na Sessyach jednak żaden póty zasiadać nie będzie, dopóki we wszystkim artykułom nie uiszczi się i Prawa Miejskiego nie przyjmie.

ARTYKUŁ IV.—Cech kowalski artykuły do dobrego rządu i człości Braci ściągające się, a w Przywileju przez ś. p. Najjaśniejszego Króla Jmci Augusta III konfirmacyjnym znajdujące się, ma uroczyście zachowywać, one obserwować, i aby były w mocy egzekucyi pilności swej przykładać.

ARTYKUŁ V.—Majstrowie kowale powinni co kwartał z Czeladzią swoją mieć rachunki, i onym według ugody między sobą uczynionej, rzetelnie i należycie ich wochlony zapłacić, na które wochlony aby się inaczej nie godzili, jak tylko według teraźniejszego przepisu, to jest: Szyrmejstrowi Towarzyszowi z ognia robiącemu tygodniowej zapłaty po złotych sześć, konie dobrze kującemu po złotych pięć, a najwięcej po złotych sześć, innym podobiejszej w rzemiosle kowalskiem umiejętności podług uznania Majstrowskiego po złotych dwa, trzy aż do czterech nie wyżej płacić obowiązani będą; któremu ustanowieniu gdyby który z Majstrów przeciwnym pokazał się, ma w Cechu do skrzynki Cechowej na pół kamienia wosku być ukarany, a w sprzeciwieniu się takowej karze, Szlachetnemu Magistratowi doniesiony.

ARTYKUŁ VI.—Zapobiegając temu, aby professya w professyą nie wdały się, ale każdy rzemiosła swego aby pilnował, nie będzie wolno ślusarzom roboty kowalskiej robić, jakoto: fabrycznej, różnych ankrów, zawias do bram, haków murowych, różnych klamrów, oskardów, kratów prostych do okien, wilków na kuchnie, formów do fajerków, prętów różnego gatunku, taczaków, beczek, kadzi, kuf, wiader, sani, łańcuchów różnych, bosaków, dusz do żelazków, rożnów, siekier, karet, wozów, kar i innej grubej roboty: ale swej roboty professyą kontentować się; przestępujących zaś temu artykułowi Cech w Sądzie przyzwoitym oskarżyć moc mieć będzie, i kary z nich za przeskody sobie czynione poszukiwać.

ARTYKUŁ VII.—Na naznaczoną godzinę, za obesianiem znaku, wszyscy Bracia trzeźwo schodzić się mają, i na Sessyach skromnie zachować się, a to pod karą na wykraczającego przeciwko temu artykułowi funtów czterech wosku.

ARTYKUŁ VIII.—A że Cech kowalski wiele ma przeszkody ztąd, iż wielu Czeladzi udając się pod protekcyę pańskie, po szlacheckich dworach, pałacach, kamienicach i klasztorach mieszczą się, o żadnych zaś podatkach publicznych i miejskich nie wiedzą: przeto takowych partaczów, w mieście i całej okolicy jego znajdujących się, będzie miał moc Cech kowalski do Sądów Miasta Starej Warszawy, czyli też Marszałkowskich Koronnych lub Grodzkich Starościńskich zapozwania, i kar z nich przyzwoitych żądania, oraz pod konfiskacyą robót zabronienia.

ARTYKUŁ IX.—Którykolwiek z Majstrów żądać będzie u Starszych, aby Sessya dla własnego jego interesu złożona była, odmówić mu tego PP. Starsi nie mają; lecz na Sessyą, jak w innych Cechach praktykuje się, tymże PP. Starszym złotych ośm powinien złożyć.

ARTYKUŁ X.—Na kwartalnych Sessyach, jeżeli jeden na drugiego skargę z Braci jaką mieć będzie, zapytany od Starszego, powinien ją skromnie opowiedzieć, a skończywszy, drugiemu justyfikującemu się w mowę nie wpadać, hałasów przez to nie czynić, i opowiedziawszy wszystko, wraz z oskarżonym na ustęp za pierwszym rozkazaniem Starszego czyli zadzwonieniem ma wychodzić, a na ustępie dekretu Cechowego obydwaj sprawę mający powinni czekać; przywołani zaś stanąć, dekretu słuchać, i onemu ukarany zadosyć uczynić będzie powinien. Jeżeli zaś widział się być tymże dekretem obciążonym, wolno mu będzie apellacyą do Szlachetnego Magistratu założyć, której założenia Cech wzbraniać nie ma.

ARTYKUŁ XI.—Starsi obrani rachunki swe, według obowiązku przysięgi, porządnie, osobno perceptę, a osobno expensę pisać powinni, i z tych na Sessyi kwartalnej ostatniej kalkulować się, oraz co rok do zakwitowania Szlachetnemu Prezydentowi przy confirmacyi nowych Starszych na Ratusz podawać mają.

ARTYKUŁ XII.—Zakazuje się także tym artykułem, aby jeden drugiego w robocie nie podchodził, Czeladzi ani chłopców nie odmawiał, a to pod przykładowem ukaraniem, za dowiedzeniem mu tego przez świadków.

ARTYKUŁ XIII.—Na gospodę czeladnią, która od Cechu wyznaczoną będzie, Czeladź tak w robocie zostająca jako i wędrowna co niedziel cztery schodzić się ma, i tak się sprawować, jak osobne artykuły *ad normam* zagranicznych Cechów przepisane i oddane przez Cech onym będą.

ARTYKUŁ XIV.—Cech kowalski na Sessyi swej obierać będzie co rok Bejzecerów z pomiędzy siebie dwóch, którzy na Sessyach gospodnich przytomnemi być zawsze powinni, i Starszy Czeladnik od skrzynki gospodniej jeden klucz, a PP. Bejzecerowie drugi mieć powinni; Starszy zaś Czeladnik na swym urzędzie nie dłużej jak jeden kwartał ma zostawać, a po skończonym tym następujący z porządku (jeżeli zdatny będzie) Urząd ten Starszeństwa ma obejmować.

ARTYKUŁ XV.—Przywędrowany Czeladnik ma według zwyczaju, okazawszy swój kotszafft, PP. Starszych o robotę upraszać, który jak Majstra dostanie, powinien się będzie w robocie skromnie zachowywać, innych do kłótni, buntów i zwady nie podmawiać, a jeżeliby znów miał z Warszawy wywędrować, powinien będzie kotszafft drukowany z pieczęcią Cechową i podpisem Starszych wziąć i z tym pójść na wędrowkę.

ARTYKUŁ XVI.—Jeżeli Majster takowego Czeladnika dostanie, że nie jest tak doskonałym, iżby swoje należytość zarobił co tydzień, a Majstrowi koniecznie potrzebaby było Czeladnika, tedy wspomniany Czeladnik może się z Majstrem na mniejszą tygodniową zapłatę ugodzić, o czem chociażby się inna Czeladź dowiedziała, nie mają tego wspomnianemu Czeladnikowi wymawiać, i buntów przez to czynić, a to pod karami przykazuje się.

ARTYKUŁ XVII.—Czeladnik, który z Warszawy bez obrachowania się z Majstrem i bez kotszafft odejdzie, dług zostawiwszy, ma być na czarną

tablicę napisany, i póty nie wymazany, póki by długu nie uspokoił, albo jeżeli jaki excess popełnił, nie został ukaranym.

ARTYKUŁ XVIII. — Któryby Czeladnik miał krzywdę od Majstra sobie uczynioną, Czeladź inna dlatego z robót ruszać się nie ma, ale ukrzywdzony powinien do Starszych udać się i o Sessyą upraszać, na której skargę wnieść ma, a Cech satisfakcyą według sprawiedliwości takowemu Czeladnikowi uczynić ma.

ARTYKUŁ XIX. — Czeladnik odprawny przez Majstra, może Starszego o robotę upraszać powtórny raz; jeżeliby zaś sam dobrowolnie odprawił się, takowy roboty nie ma dostać, lecz z Warszawy wywędrować powinien na kwartał, nie wprzód jednak, aż wszystko na gospodzie zaspokoi.

ARTYKUŁ XX. — Każdy Czeladnik podczas Sessyi gospodniej powinien do skrzynki groszy polskich piętnaście złożyć, który zaś po skończonym terminie swym Czeladnikiem zostaje, ma dać za wpisanie siebie w czeladną książkę złotych polskich ośmnaście wraz z konsolacyą do skrzynki gospodniej.

ARTYKUŁ XXI. — Na gospodzie Czeladź powinna się skromnie sprawować, hałasów i kłótni nie czynić, także na Sessyach gospodnich spokojnie sprawować się, skargi swe nie przeszkadzając jeden drugiemu wnosić, na ustęp za rozkazaniem wychodzić, i przywołani stanąć, a gdy którego za przewinienie ukarzą, ma zadosyć temu uczynić, która kara do złotych tylko ośm ma się rozciągać.

ARTYKUŁ XXII. — Czeladź nie będzie mogła na inne miejsce gospody przenosić bez wiadomości Cechu, a to pod ukaraniem przyzwoitem zakazuje się.

ARTYKUŁ XXIII. — Gdy się który trafi z Czeladzi, że dla takich przyczyn nie będzie mógł do Cechu przystąpić za Majstra, ale ożeniwszy się, na kwartalne przyjęcia żądać będzie, tedy Cechowi ma dać submissyą jako chłopców do terminu przyjmować nie będzie, Czeladnika zaś jednego tylko chować onemu pozwala się, a za pozwolenie prowadzenia professyi do skrzynki Cechowej co kwartał złotych ośmnaście płacić powinien; a jeżeli zadosyć temu artykułowi nie uczyni, tedy za pomocą Urzędu Marszałkowskiego Koronnego, lub Grodzkiego Starościńskiego, prowadzenie professyi zabronione mu być powinno. Któreto artykuły przez Nas Prezydenta i Radców Miasta Jego Królewskiej Mości Rezydencyonalnego Warszawy przydane, aby były przez każdego zachowywane przykazujemy, i o confirmacyą onych u Najjaśniejszego Króla Jegomości Pana Miłościwego szczęśliwie nam panującego wystarać się zalecamy, a dla tem większej wagi i waloru, przy przyciśnięciu pieczęci Urzędu naszego Radzieckiego, rękami własnymi podpisujemy się.

Działo się na Ratuszu Miasta Starej Warszawy, dnia dwudziestego września roku Pańskiego tysięcznego siedmsetnego siedmdziesiątego siódmego. — *Jacobus Maraszewski*, Praeconsul Civitatis S. R. Mttis Residentionalis Antiquae Varsaviae (m. p.). *Franciscus Witthoff*, Senior Consul Judex Advocatus Civilis S. R. Mttis A. V. (m. p.). *Gregorius Łyskiewicz*, Consul C. A. V. (m. p.). *Casimirus Borakowski*, C. A. Vars. *Franciscus Paulin*, C. C. A. V. (m. p.). *Johan Christian Walter*, C. C. A. V. (m. p.). *Adalbertus Lobert*, Consul C. A. Varsaviae (m. p.). *Adamus Kowalski*, C. C. A. V. (m. p.). *Jan Gidelski*, Radca i Podskarbi Miasta (m. p.). *Antoni Rożański*, Radca M. S. W. (m. p.). *Joannes Thomas de Andrychowicz*, Consul Judex Advocatus Solecens. (m. p.). *Jakób Rzecznik*, R. M. S. W. (m. p.). *Jan Józef Rembowski*, J. Kr. Mości Sekretnarz, Pisarz Radziecki Miasta Starej Warszawy (m. p.).

Powyższe przywileje zatwierdzone zostały przez króla Stefana Batorego *feria secunda ante S. Martini*, 1582 r.; przez króla Władysława IV, d. 2 maja

1633 r.; przez króla Jana Kazimierza, d. 6 maja 1649 r.; przez króla Michała Korybuta Wiszniowieckiego, d. 20 kwietnia 1671 r.; przez króla Jana III Sobieskiego, d. 20 kwietnia 1677 r.; przez króla Augusta II, d. 26 marca 1715 r.; przez króla Augusta III, d. 6 listopada 1754 r., i przez króla Stanisława Augusta d. 18 lutego 1778 r. Oprócz tych przywilejów, Cech kowalski posiada przywilej króla Zygmunta III, pod dniem 14 kwietnia 1616 r. wydany, zawierający wcielenie Cechu kotlarskiego do Cechu kowalskiego.

(w zbiorze pag. 137.)

Cechu Kowalskiego w Krakowie

Cech Kowalski.

Stanisław August (w Warszawie d. 27 listopada 1786) potwierdził przywilej
Jana III (Krak. d. 14 sierpnia 1683) władysława II (w Krakowie d. 27
grud. 1644) Zygmunta III (w Warszawie d. 30 maja 1593) Rajców
Krakow. (w piątek przed J. Wawrzyniem 1592)

(po pol. na perg.
Kart 4 w głębie opr.
w progu - 3 podpisem
Krola z pieczęcią
wielk. Kor. i pieczęcią
Klasyfik. pryncip.)

~~Legacja~~

ser. 6 ante f.

(po faimie woryginalie)

Rada miasta Krakowa (na ratyfikacji Krakowskiej w Listek
S. Landen...
przed J. Wawrzyniem 1592) oświadczają iż postano:

wili dawniejszym lat ordynacyji w cechach Kowalskim Slo-
varskim, ^(Gorzyńskim) Legarskim, mistrzowski i Rusnickim na ten czas

Ferrifabrorum, Serri-
fabrorum, Calceariorum
Horologistarum et Ma-
glarorum. (woryginalie
w poprzednim tomie
zrobiono i tego Rusnickim)
Ferrifabrorum

złożonych, jednak gdy potem rozłączenie między cechami
nastąpiło także teraz Cech Kowalski oddzielony od innych co-
staże, pnetoż powtórnie potwierdziliśmy Ordynacyję Cechowi
Kowalskiemu podług artykułów przez Mistrzów tegoż cechu spi-
sanych następujących odmienią:

(woryginalie po
połku)

Kto chce mistrzem zostać ma rok lub pół roku u Krakowskiego
mistrza pnerobić, left od urodzenia i wyewięzienia pokazać i
prawo miejskie przyjęc i następujące rzutki robić: Ma urbić 1)
jedną rękierę wielką okrągłą z jednej szutki żelaza
nie z tej szutki nie zmniejszając ani przyczynając 2) Drugą
rękierę wielką stalową z jednej szutki żelaza 3) Podkowę
wielką z jednej szutki żelaza dwa kroć w ogniu żelaza zagre-
wając. Które to szutki ma w 4 niedzieliach wyprawić: a jeżeli by
w nich znaleziony był niedostatek ma je powtórnie robić. Zatem
da do skrynki na zbroję gr. 15 pierszowi i postawi po 1 gr. Za:
czym wolno mu będzie kraty, okiennice, drzwi żelazne i
wszelką robotę cerną okrom pitowanych rzeczy robić. Mi-
strzowie ma tylko pół szutki robić t.j. podkowę wielką i in-
sze rurykłe postępkę odprawic.

Nowotny mistrz cechowy ma opatrywać świec brackie i ley-
tuch (świecznik) pod karą ifunta wosku.
Co roku obiera 2 starszych bracia młodszy jednego z młodszych a
drugiego z tych co u sztolu zostają. Skrynka u starszego
przyjętego zostawiać ma.
Co sukiedni mają się na rękady bracia zgromadzać pod karą ifunta
wosku.

Niewolno do cechu chodzić z orszem pod wing i funta wosku. —
Ktoby drugiemu czeladzi odmawiał lub się w jego robotę wtrącał
zapłaci 1/2 Kamienia — jeżeliby który zaskarżon był z robotę
niewarowną urobił zapłaci i funt. — Ktoby tajemnie cechowe
wyjawiał zapłaci i funt. — Sprawiedliwości ma jeden mistrz na dru-
giego dochodzić w cechu z wolną apelacyją: a któryby naj-
pierw do pp. radzic lub do p. wojta przyzwat a nie w cechu
zapłaci 2 funty.

Niewolno temu co do cechu nie należy robić roboty Kowalskiej
ani do kramow ani na smatruż pod karą zaboru.

Na ftrelbę tak z kusze jako z hakownice pp. starzy po pół-
wicy na ftawkę mają dawać z ftrynki brackiej: gdyby który
kufsz albo ruffnicę zepsował albo i hakownicę po swojej po-
trzebie ftrelając winien ją swoim groszem naprawić, a gdy
po brackiej potrzebie tedy na poty szkodę iść ma.
Kto bez ftuszynej przyczyny na pobrób albo jatompze nie przy-
dye zapłaci 1 gr.

Od nożenia uat zmartwych brania w lewicz podęzgli są wolni, a z
kolwicz w powietrze wpyasy mają być, a z ftrynki cechowej
zapłata być ma ludziom do tego sposobnym.

Obcemu nie należącemu do cechu niewolno sprzedawać w Kra-
kowie i przy Krakowie rzeczy Kowalskich oprócz jarmar-
ku pod karą zaboru. Ludzie postronni którzy rzeczy Kowalskie
na jarmark przywożą mają je pierwszej ftarższym Kowalom po-
kazać orz są warowne. Niewarowne rzeczy mają być zabra-
ne. Sierpy przez nikogo innego tylko Kowalow Krakowskich
przedawane być mają, pod utraceniem piśpiew i pod wingi Kopy
pp. rajcom.

Na smatrużie gdzie jest cechowi Kowalskiemu miejsce
dane od pp. radzic, tylko kowale mieszkające w Krak. i w dowy
ich sprzedawać mają. Gdzie tak w rynku jako i w krami-
cach albo piwnicach nie ma nikto sprzedawać na Kopy ani na
dzięgiatki ~~cechy~~ (okrom kowalow samych na smatrużie) jak ca-
temi faskami i to w przytko w targ; jednak w jarmark gdzie
wzelać każdyemu sprzedawać wolno. Żaden niema roboty kowal-
skiej na żadnem innem miejscu sprzedawać jeno na smatrużie oprócz
tancuchow i infzych żelaznych rzeczy które w piwnicach pewnych
według ftarego wyprzaju sprzedawane być mają.
Wendeta i dla przedawania ftarych rzeczy jest postanowiona, pnetoz
ktoby nowe rzeczy na wendecie sprzedawał mają być takowe zabrane.

Żelazę tak polskiego, węgierskiego i morawskiego które przegwożą na rynek niewolno kupcom i przekupniom kupować na przekup, aż do obja-
dów, póki cytowiek pospolity na swą potrzebę nie zekupi.
Towaryż, nie ma od mistrza odchodzić nie wypowiedzianym wprzód
2 niedziele a przed świętą, przed jermarskiem na 3 niedziele: a je-
liby to uczynił ma być jawnie opowiedziany. Któryby w poniedział-
tek albo inny dzień nierobit traci wochlon. Towarysze na pogrzeb
mistrzowski mają iść i ciało nieść i zaraz po pogrzebie wrócić do
domu pod utratę jednego wochlonu do frynki brackiej.
Uzjen ma się uznać według umowy z mistrzem a ma dać jedna-
zego do frynki gr. 6. a gdy ma zoffać towaryżem zaptai znów
gr. 6 a postowi i pisarzowi po 1 gr.

Zygmunt III Król pol. (w Warszawie na sejmie walnym d. 30 maja 1593) potwierdza powyższe artykuły dodaje: Aby się jeden
tutaj, parstaj, czyli sterarz nie wazył się ukryć robić roboty
Kowalskiej i aby ci byli przez urzęda z warsztatami zabierani. —

Władysław IV Król polski (w Krakowie d. 27 grudnia 1644) po-
twierdza powyższe przywileje, dodaje następujące artykuły:

1) Najmłodszemu mistrzowi na postugi w kościele i w cechu, co mu rozkażę
pełnić. — 2) Młodzieńcy, którzy się w cechu do rzemiosła na jeden
rok zapisują mają zaptaić do cechu 2 zł, który zaś na 2
lata iżt. Aby ieden z cechowych w dni święte bez pozwolenia
stałbych nie wykładat na sprzedaż, fiespow. (pod karą 10 kamie-
nia wosku) Aby każdy Kowal w Krakowie Kone (Korofatka)

niecechowy w nagrodę rzutku do cechu na każdy Kowalstat dawał 4 zł.
niebóże jednak mógł kuć pod kowami Kone (Korofatka) aż się do cechu za-
piore. — Aby ieden przekupień w Krakowie i na jednę milę doko-
ła Krakowa nie wazył się przekupować węgla pod karą konfis-
katy. — Abyby słosare Kowalskiej roboty nie robili: jakoto
żelaznych prostych drwi, okiennic, krat, haków radzonych
do kamienia, sprężyn do karet i balasów pod karą konfiskaty

lub zgrzywień pieniężny. (wapprobac d. 14. sierp. 1683)

Jan III Król pol. (w Krakowie d. 14 sierpnia 1683) potwierdza po-
wyższy przywilej pergaminowy cechu Kowalskiego (ferrifabrorum)
Stanisław August Król pol. (w Warszawie d. 27 listopada 1786) potwierdza powyższy przywilej pergaminowy ureguj polskim cyrtis

(potainie)
(w konfirmacji
pap. Stanistawa
Aug. popolnu)
(po polsku cały
przywilej jest
kopią) w konfir-
macji potainie

(potainie)
(jest kopia - cymat.
niema)
Oblat. in libr. infir-
officii Confal. Cracov.
d. 1765 tom 58 pag.
240-246)

Tajmnikiem języcznym pisany, a teraz, w całości po polsku przetłumaczony
i dodaje artykuły: Wolno majstrom cechu Kowalskiego Krakow.
pojazdy i powozy, wszelkie jako to Karety, Kolaszki, Koce
i inne wystawiać, przyzem niewolno tandeciarzom i tan-
denciarzom roboty nowej kowalskiej sprzedawać jakże
w kramach kowalskich się znajduje. — Chęć majstrom
w cechu rościć zamiast sztuki majstrowskiej teraz w modzie
nie będącej, na zrobić inną jaką mu stać się podług czasu i
mody przepiętą. — Niewolno majstrom do terminu innego
wzyna przyjęć tylko takiego który z wolnych rodziców
urodzony lub od pana swego z poddaństwa uwolniony.

(Oryg. na pergam. kartach in fol. K. 4
z pięścią wpiętą w puszcę blaszanej
na sznurku czerwonym jedwabnym)

(i Kopia prosta na papierze w księdze z
r. 1787)

(Coty przywilej po polsku w: Protocollon
~~act~~ oblatarum actorum terrestrium
palat. cracov. d. 1787 Tom 15 pag.
663-680 n.º 914)

(Coty przywilej po polsku oblat: in libr. in script
offic. consul. cracov. d. 1787 Tom. 72
pag. 267-285)

Starsi i młodzi majstrowie niemiosta Kowalskiego miasta
Kra Kowa (d. 18 lutego 1785) uchwalają następujące artykuły
do rządzenia się między sobą Towaryszom:
Mają dla siebie i towarzyszy wzdrownych gospodę spokojną
obrać. — ma być obrany przez mistrzów starszy towarzysz —
Mając jaką sprawę w gospodzie mieć powinni towarzysze prosić
mistrzów starszych aby im do tej sprawy z mistrzami poszli,
potem mają obchodzić towarzyszy przez Kłuczyki. Towarzysz
wchodzi wtedy do gospody ma mieć w poszanowaniu naprzód
Ł. Boga, N. Panne, Wł. Świętych Ojczych, Pana Ojca z Łania
matką siebie samych i jego cieladkę, gości przychodzących
i odchodzących. Do sprawy towarzyskiej powinni za stoł zasiadać
ani w czapkach ani z swawolą ani z orzechem: wach mistrze za
stoł, młodziemcy przed stoł zasiadać powinni. Kto by przyszedł
z orzechem ma być karany równie jak ten, kto by omieszkął do to-
waryskiej sprawy. Które sprawy mają być w święto a nie w
powołani dzień. A gdy towarzysze starsi kolce napierzą,
wzysocy powinni dać po groszu. Gdy towarzysz przyszedł ma ić
pokazać swoj uziwiny konfrakt a gdyby go nie miał ma ić
do starszych czy go kaza przysię do gospody lub nie. A by
Towarzysze u mistrzów pięknie się sprawowali w warsztacie
aby każdy w warsztacie posługujący był wach mistrzowi ten
co po stronie robi, a temu zaś słażarz. Także powinni
wiedzieć jako należyć magistrowskie oporządzać mają a
nie spuszczać się na chłopca którego magister więcej od posługi
chowa. Wach mistrz wachumbel obsadzić a drugi towarzysz inne
należyć. Jeden drugiemu pomagać porządkować oraz warsztat
przed warsztatem uchwodzić pod winą utraceniem Frankalów
aby w święto nie w powołani dzień pod utraceniem Frankalów
obsadzał. W sprawie towarzyskiej wolno apelować do mistrzów.
w niedziele i w święta aby towarzysze wprzód przed magistrem do
stołu nie zasiadali ale w powołani dzień może pierwszej razicy nie
w czapkach ani z swawolą tak przy obiedzie jako i przy wieczerzy.

Wachlonow upominac' si majs dopiero po objedzie i to nieco
odszedlisy do warsztatu albo do hieni albowiem magister dlu-
zej u stolu siedziec moze niz ~~gledziak~~ towarzyszy. Przy
posiueli albo tozku towarzyskim pisz knie kazdy ma si prawo:
wac' aby si nie dzialy regy nieprzystojne. Izwarow ktorotania
tak przy stole jako i warsztacie nieczynic' pod wing magistray.
Ks b wachlonow. Ktoryby towarzyszy w domu niespat bez stuf:
nej przyzyny gdy jest w robocie winien jest do magistra y
wachlonay. Przyprawie towarzyski pisz knie ma siedziec sto:
tow nie hyblowac' ani stow diabelskich wspominao pod
wing na starzego 12 gr. a na młodego 6 gr. — Kiedy towar-
przygoduje do Krakowa ma si poklonic' Panu Gnu gospod:
niemu i Pani Matce a po robocie do magistray obestac' pne:
robiwisy niedziel 2 ma dac' do skrynki towarzyski 12 gr. a
gdy zostanie w robocie drugi stoty. Jezeli by tak nie uczynit'
a do innego miasta dat' tlomoczek nie wstajac' ma byc try:
bowany od magistray na 2 wachlonay trybowskie a jeden
do skrynki. Do tego nie ma majstrami Krakowac' a który
by z magistray mowit do roboty nie ma si wzbraniao' pod
wing 2 wachlonow majstrayskich. Ktoryby przywdrowat
do miasta a roboty nie dostat' ma si opowiedziec' starzym
magistrom i towarzyszom starzym. Gdy kto od magistra
odejdzie ma isi do gospody a jezeli by nie wstajit' ma byc try:
bowany do towarzyszow Krakowskich, gdy si towarzysze
znajduja Ktory si w gospodzie usprawiedliwic' powinni. So:
warysi kazdy Ktory tu w miescie nie robot ma dac' do skrynki
towaryskie; po wachlonok t.j. 18 gr. Towarysze maja do
cechu magistray dawac' na kazde suchedni po groszu. Towarysz
wiazkie; Kolwiek przygodzie bsdacy ma byc' ratowan z skrynki
towaryskie; za pozwoleniem magistray; a gdy go 2. Pdz do
dobrego zdrowia przyprowadzi winien oddac' i nie odchodzić od
miasta az si usprawiedliwi. — 8. Ktory by towar-
Tasrawe; rski od pana starzego maja go w gospodzie przed
wzyszkimi opowiedziec' i onego wszedzie gdzieby o nim wiedzeli
ofwiadczac' a gdyby go który naduwdrowat ma go tamze zaraz
przed towarzyszami i magistrami opowiedziec' a nie ma przy nim

ani jednej godziny robić, inaczej ma być na rzemiośle Karany. —
 9. Towarysze mają iść na pogrzeb magistrów i ciała nieść. Ktoś-
 by po pogrzebie do warsztatu nie poszedł ma być Karany wochlonem
 do magistrów a potwachlonem do towarzyszy. Ma być posłuszny
 magistrówi. Gdyby magistr dał robotę towarzyszowi, a znowu
 go niepotrzebowat mago odprawić; ma mu za 2 niedziele za-
 pisać. — 10. Przy sprawie towarzyskiej tak sobie postępować ma-
 ją: najprzód potows Kotelnego do skrynki towarzyskiej od-
 dać i potwachloniki powinni iść na potrzeby towarzyszy.
 Potows aby swięt nie przerywał i poniedziałków za swięta
 nie przysyłał pod winę magistrówską. — 11. Gdyby towar-
 ysz u magistrza zachorował mago mieć u siebie przez 2 niedziele
 (krom powietrza) a ten towarysz ma mu odstąpić. — 12.
 Towarysze mają 4 razy do roku na męce suchedziowe nago:
 dzins opusć do Kosiota s. Macieja wraz z magistrami chodzić;
 po męcy zaraz do swych magistrów przychodzić i na s. Stanisła-
 wa Kofki z swięttem z skrynki swęj na wotywie służyć. Kto
 zaraz po męcy do warsztatu nie przyjdzie ma być z wachlonem
 mi Karany. Także mają na Boże Ciało ze swięttem służyć
 i potows suchedni do sw. Macieja pisać. — 13. Panowie
 Towarysze którzy nie robili przy stawetnych gospodach
 powinni przemianki odprawiać. Gospody stawne są: Kraków,
 Kazimierz, Warszawa, Wieliczka, Bochnia, Łęczy, Lwów,
 Kłenarz. — 14. Abyście tych tedy dobrych i młotliwych pniest-
 gali porządków, to się pilnie starajcie aby s. Bogu chwata,
 magistrów pojecha, wam towarzyszom nieśmiertelna remiošta
 Kowalskiego miasta Krakowa kwitnąta stawa. Co za
 pozwoleniem pp. rajców a probujemy — Jan Wawrnyer das:
 Kiewin Koteln. miasta Krakowa prezydent Senior Later i Pro:
 tektor cechu Kowalskiego d. 18 lutego 1785 za ojca gospodniego
 p. Franciszka Krawczyńskiego za beelcefnów pp. Smoleń:
 kiego Joz. i Burkiewicza Marc. za starszych towarzyszów Anton.
 Matyszkiewicza i Andrzeja Gorczyckiego.

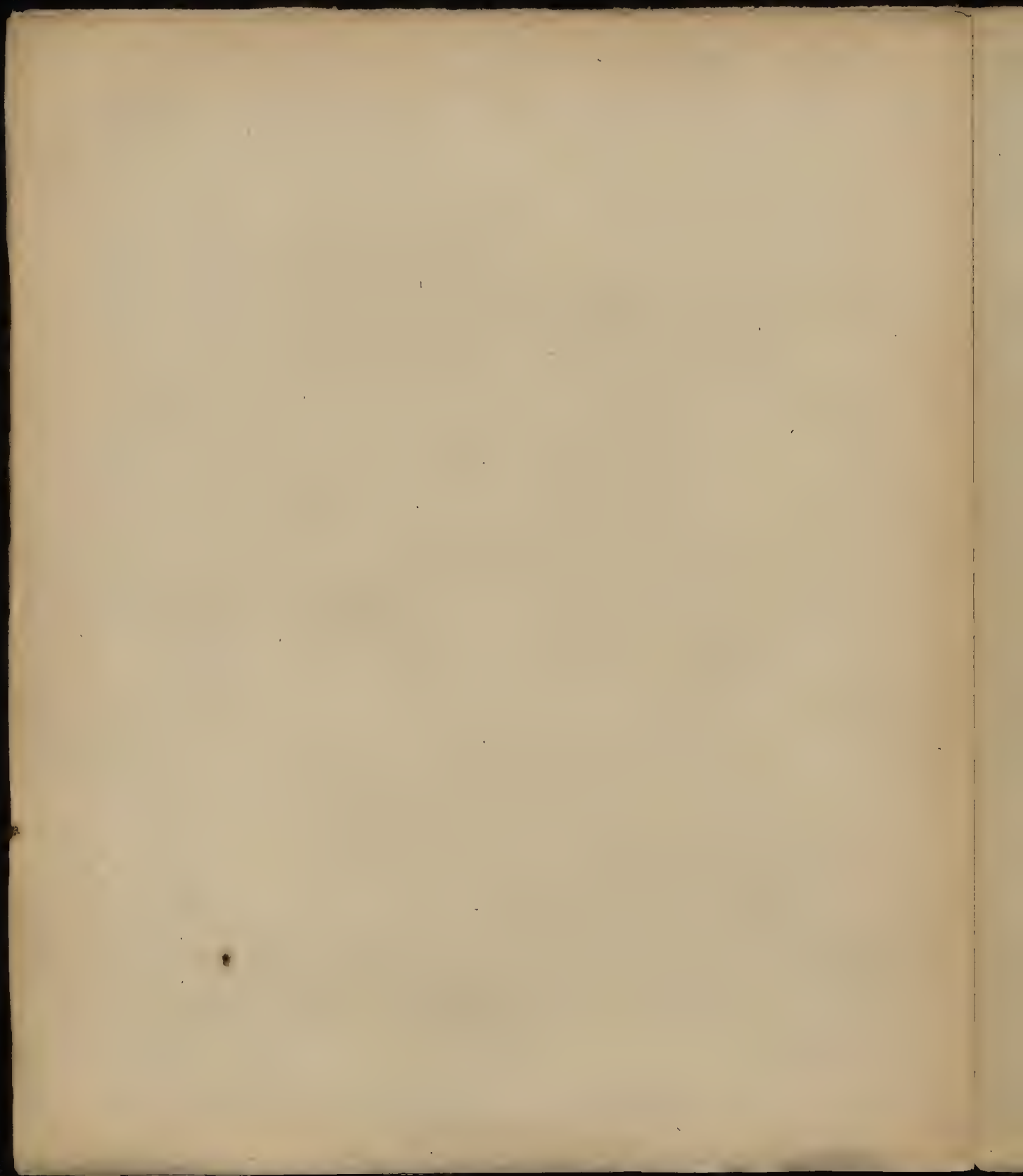
(Kopia w kpię z papierowej — nowa fol.)

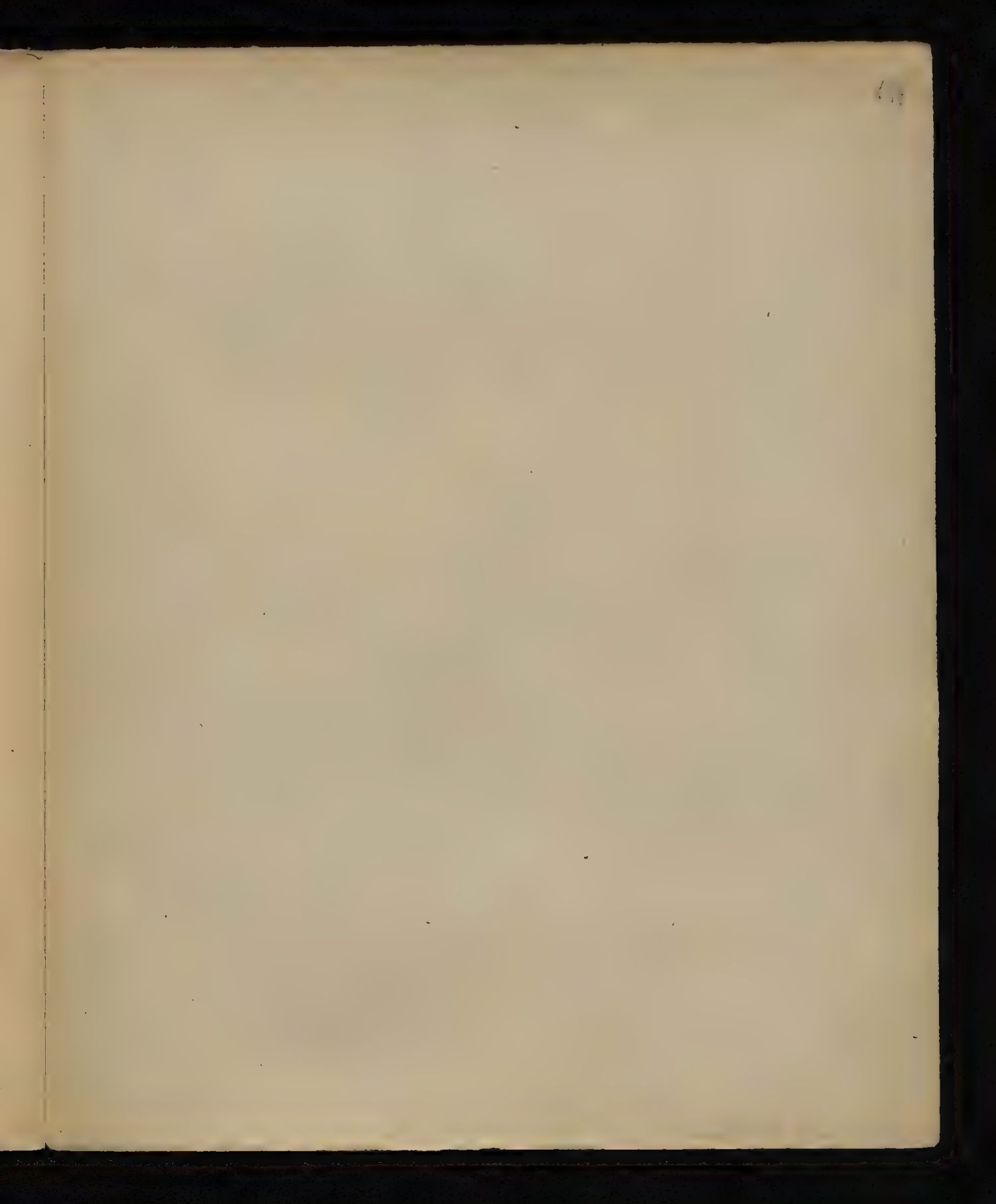

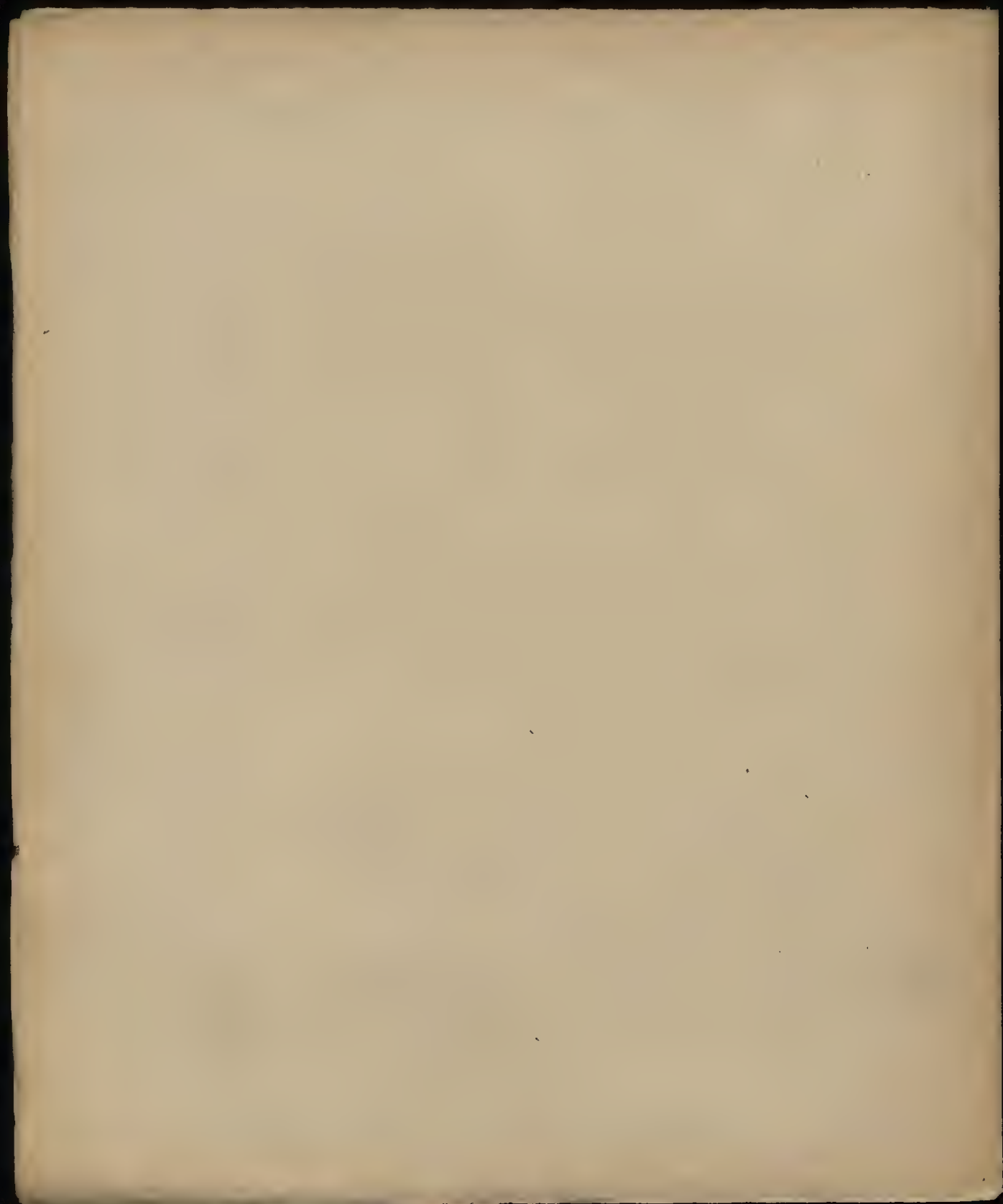
116
Sigismundus Augustus (Varševiae d. 26 Septemb. 1564)
consulibus civitatis cracov. ponieważ rzemieślnicy potrze-
bujący żelaza surowego do swych robot, brak cierpią tak-
wego z powodu iż jest mnóstwo kramów wybudowanych
przez Radę miejską w których żelazco sprzedają, a nawet
inne kramy, mianowicie kram maieja Willera na sprzedaż
żelaza obrocony zostat: pnetoz polecamy abyście kram
oddali Willerowi na sprzedaż innych towarów, oraz abyście
więcej kramów lub piwnic (cellarii) czyli sklepów, tylko tyle
ile ich dziś jest to jest 8 na sprzedaż żelazna nie prze-
nawali.

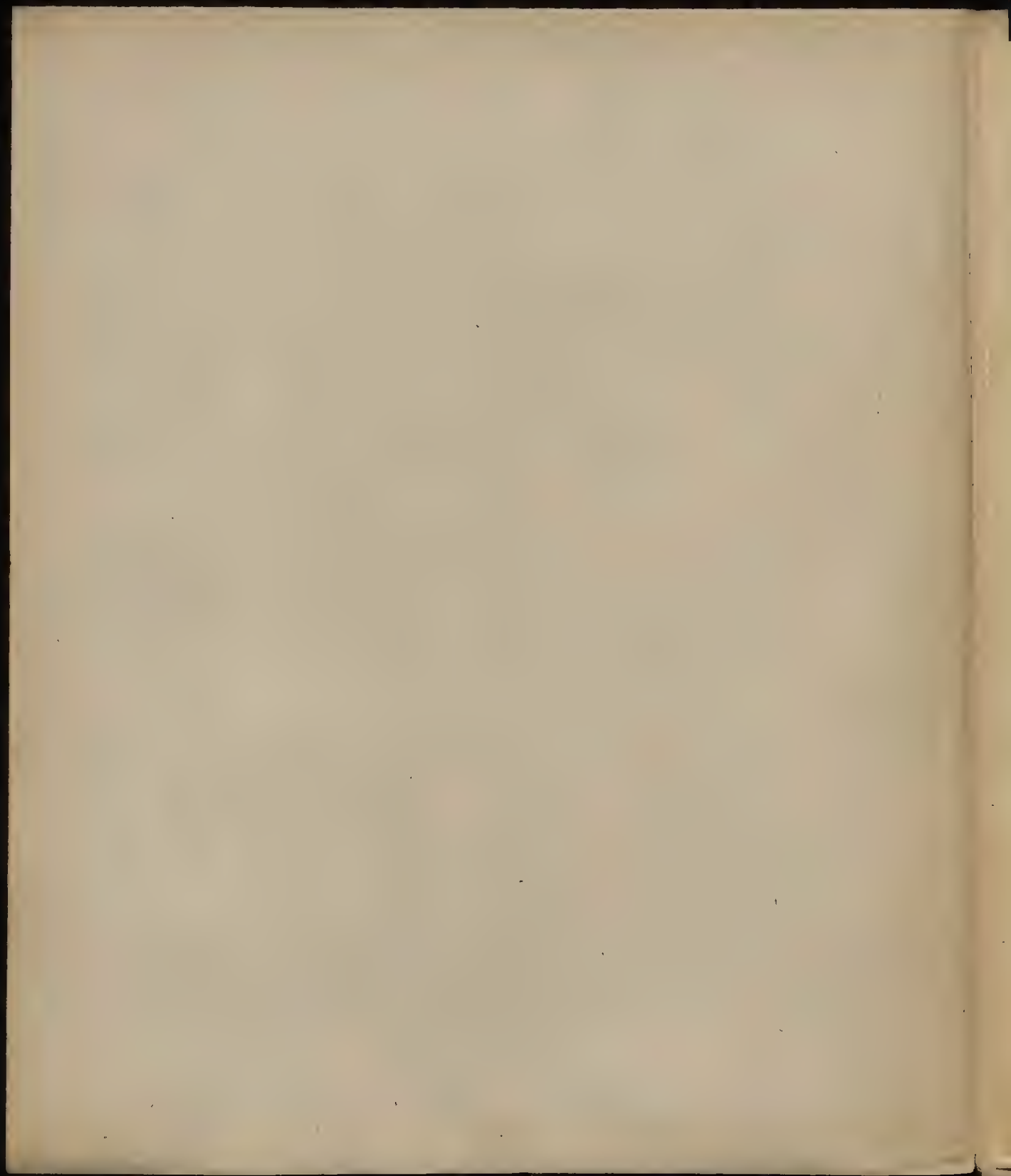
La Belgique, capitale de la nation, est
une ville très ancienne, qui a été
fondée par les Romains. Elle est
située sur la rive gauche de la
Meuse, et est la plus grande
ville du pays. Elle est très
ancienne, et a été fondée
par les Romains. Elle est
située sur la rive gauche de la
Meuse, et est la plus grande
ville du pays. Elle est très
ancienne, et a été fondée
par les Romains. Elle est
située sur la rive gauche de la
Meuse, et est la plus grande
ville du pays.

1652 d. 19 Aprilis w Krakowie. — Franciszek Kortyni, Knyż:
toż Krauz, Stajez Summarowski, Jerzy Wolf taxuj
50 beczek Kos: Każde 100 Kos po 13 talarów twarych
rygli 39 zł. Kosy te lubo są Wartowskie nie są z przednich
cech. Z cechami przedniejszemi Kosy mają znaki Łódkowa,
Nozice, Kleszcze, Kuś; podlejsze Kosy z znakami Między,
Dzwonek, Dwójsta złoty, Małe serce, Szabla lubo są
Wartowskie sprzedają się 2 lub 3 złotemi taniej

102

Cech Kowali, Stalmachów i Kotodziejów (na
Kazmierzu) | Ferrifabri, Currifices et Rotifices |

Burmistrz i rajce miasta Kazimierza przy Krakowie
(w poniedziałek po świątecznej niedzieli Lactare 1633)
oznajmują, iż sławni Kowale i ~~Stalmasi~~ Stalmasi Kazimierscy i Sta-
domscy pokazali spisane artykuły Cechu swego, które my po-
twierdzamy:

W imię Pańskie, Amen. My Starsi natenaza Łukasz
Kochanowski Kowal i Wojciech Bocheniński Stalmach
po spólnie z wszytką Bracią Starszą i młodszą Cechu ~~Kowali~~
~~Kowali~~ Kowalskiego, Stalmaskiego i Kotodziejskiego
porozumamy się w powinności aby porządek uczciwy w rzemiośle
naszym rozmnożony był na chwałę P. Boga wszechmogącemu
z Król. Mei P. n. miłosci. nam szeregliwie pomagącemu. Wszey:
po spólnie, miastu i wszytkiemu po spólnictwu na wieczną pamięć:
Kę nam teraz będącym i braci potomnej, zachowany i wiadnym
artykuły nie naruszony, jako to:

1) Zi rzemioło Kowalskie, Stalmaskie i Kotodziejskie zdawna
spólne i nigdy nierozdzielne jest w jednym cechu: mają na
każdy rok obierać z starszych: jednego Kowala, drugiego stal-
machu albo Kotodzieja, którzy na ratuszu przysięgą złota.

2) Kowale, Stalmasi i Kotodzieje mają mieć wspólne swoje wiece
przy jednym kościele, na które mają się zoboobnie składać. A którzyby
z braci młodszych niezauważony był do zapalenia wiece w kościele,
a omieszkali na za każdym razem karany być i funtem wołku.

3) Gdyby który brat nie był na zatomszą suchedniową, lub na po-
grzebie brata, zony, dziatek jego, powinien oddać pot funta wołku winy.
Takie też i towarzysze czeladź ta winą mają być karani.

4) Towarzysz, któryby prosił o posadek mistrzów do Cechu, powi-
nien Starzemu mistrzowi się opowiedzieć i cich dać obstaroć do Cechu
z użyciem ludźmi z zabeceniem przysięgi dać listępnego zlotych 3
i następujące szutki odprawić: jeżeli jest towarzyszem rzemioła
Kowalskiego: naprzód Łodkow jaką mu pp. Starsi narząz; potem

Siekier dwie jednę Stalmaską, drugą Karczmarzką wielką.
Jeżeli jest towarzyszem rzemieślnika Stalmaskiego: naprzód
Rydwana z kramami i z fargulcami rzezanymi, także do
Hag z gawiorami, które sztuki dostateczne zupełne być mają.
Jeżeli jest towarzyszem rzemieślnika Kłodziejskiego, ma robić
Kot cztery do Rydwana i Kot dwie furmanki wielkich.
- Gdyby której z sztuk dobrze nie uczynił ma znowu rok i
6 niedziel wędrować aż się rzemieślnik wyuczy: A po oddaniu
sztuk powinien w rok na mistrza i mistrzowskie Kolać, sprac-
wić, oraz 10 zł. do karczmarzki ochowcy oddać, do roku w stanie
matrimonialnym się poślubić, List urzędny urodzenia pokazać
i prawo miejskie przyjąć.

5) Któryby brat bratu naśladował, czeladź mu odmawiał, podobiał
większą pracę, roboty ganiał, do buntów poswarów przyczynił
ma dać winę na Ratusz i procy tego potkamenia wosku do cechu.

6) Któryby nie był mistrzem i sztuk nie odprawił nie ma robić
z czeladzią.

7) Któryby się mistrz w rok i 6 niedziel nie ożenił ma dać co
roku do karczmarzki 2 złp.

8) Stalmach niema robić rzemieślnika Kłodziejskiego, ani Kłodziejskiego
Stalmaskiego pod winą potkamenia wosku.

9) Przywilej dla porządku Braci ma być na każde Suchedni
przed Bracią w Cechu czytany.

10) Bra schadzka to jest Eugant co 4 niedziele stawic się
mają.

11) Któryby się w Cechu Stawem niewziwem porwał, albo
gadkami niepotrzebnymi zabawiał, ma być karany według uznania.

12) Każdy Któryby po obsecaniu cechy przez Starstych do Cechu
nieprzyjeżdżał bądź w miejskiej albo brackiej potrzebie, ma winę
potkanta wosku oddać.

13) Mistrz przyjmujący chłopca do uczenia, ma go po 2 niedzielach
do Cechu opowiedzieć i zapisać na wystęgi jeżeli Kowal lub Kłodziejski
na lat 2 a jeżeli Stalmach na lat 3 i powinien dać groszy 15 do Cechu.
A gdy czas przyjdzie do wyzwolenia powinien dać i 1 zł. na Kolać
dla mistrzów i towarzyszy. A Któryby zapisany był na Treitenskę
na rok jeńca ma dać uproszonego 1 zł. i a na wyzwoleniu 2 zł.

14) Śmierzowie wyżejopisanych 3 rzemiołt mają dawać Przemianniki uczciwie, jako w innych rzemiołtach są zachowane, a który się z infyżych miał korony śmiać takowych naganiać i narażać na przeszkodę: takowy do Urzędu zapozwany, winien nieodchodząc od Urzędu dać funt złota, i by kady wszelakie nagrodzić.

15) Któryby się towarzyszył w poniedziałki roboty u mistrza nieodprawować; powinien do cechu za każdym razem odłożyć po wochlonu tygodniowego; a któryby noły u mistrza nie spał ma być karany całym wochlonem tygodniowym; a gdyby nie uczciwie na warsztacie u mistrza się zachował ma być według rozroku pp. mistrzów karany; mistrz zaś któryby takowego nie opowiedział, będzie dwójnasób karany.

16) Żaden nie ma od mistrza odstawać i odprawować się, nieo: powiedziawszy się 2 niedziele przedtem mistrzowi; a gdyby jak: mark albo sejm walny na ten czas był tedy w niedzielę czyterę ma się odprawować z warsztatu, aby mistrz robotę podjętą wystał. Jeżeliby towarzyszył swawolnie odjechał, tedy go żaden mistrz nie ma przyjmować także i w innych miastach, dopokąd się w cechu nie sprawi i winy nie odłoży.

17) Słofarze któryby się prostych robot kowalskich im nie na: leżących podejmowali; jako to kraty proste, pręty, hantry, samki, drzwi z czarnymi intagliami, zawiasy, smole, smalcowane okiennice robili; mają być w urzędzie winę 12 grzyw. karani.

18) Partaże nieumiejętni, którzy dla nieumiejętności rzemioła po różnych miejscach robotę partając ludziom szkodę czynią podatkom królewskim i miejskim także i cechowych porząd: ków się uchroniając mają być pospota z naczyniem zabierani i przez Urząd karani.

19) Przeszkodnikom, wendeciarzom, którzy robotę od partażów przekupują i takową na przeszkodę cechowi sprzedają, ma być takowa za pomocą Urzędu zabierana.

(Cita consul. Kalinis. tom 799 pag. 926-929)

[The text on this page is extremely faint and illegible due to the quality of the scan. It appears to be a single paragraph of handwritten or printed text.]

197
Vladislaus IV rex Polon. (Varsaviae d. 16 Aprilij 1646)
confirmat sequens privilegium:

a) Stephanus rex Polon. (Cracoviae d. 20 Januarii 1583)
confirmat sequentes literas pergamenas Contubernii Fabro-
rum et Serrifabrorum civitatis Elepandensis, cum adiec-
tis articulis: Ut Magistri omnes Sccolos alias Partaze dictos
eorum contubernio non adscriptos cum instrumentis et opere
accipiant, ex quo recepto medietas ad contubernium, medie-
tas vero ad Magnam Procuratorem cedere debet. - Porro
pозwala się zabierać wozy i kółka Kowane, tym Kłómby
je w dni targowe sprzedawali pod imieniem Kowali
Krakowskich, wolno im jednakże takowe sprzedawać
podczas jarmarku.

b) Nicolaus Strwatka, Joannes Snierkoth, Nicolaus
Kozarzewski, Clemens alias Kłisz, Stanislaus Zambek
et Nicolaus Suchywilk consules praesidentes, nec non
Niclos Doleator, Mathias Kleparski, Joannes Dłunth,
Gregorius Colonifex, Laurentius Currifex et Bartho-
lomeus Thurek Advocatus Consules antiquae civitatis Flo-
rentiae alias Kleparz extra muros Cracovenses (Anno
1490 tempore carnisprivii, res Nicolaum civitatis notarium
inscriptum in praetorio) ad praes Joannis Matdzyk Serrifabri
et Nicolaus Siracki Fabri ceterum magistrorum et senio-
rum artis fabrilis et serrifabrilis et aliorum artium quae
malleis ad eundem fabricantur transcribunt et approbant Sta-
tuta at lauda secundum quae ipsorum antecessores se reaverunt
omnibus quibusdam causa brevitatis:

c) Statuta et lauda feliciter conscripta in laudem et gloriam Dei omnipotentis et suae gloriosissimae genitricis Mariae V. et S. Floriani sub Anno Nativitatis Domini 1450.

(pro Taurinē Spisane)

Cechy cech ma obrac' z starszych, którzy przed pp. rajcami przyjąć i z będą wiernie i sprawiedliwie swoją wraę sprawować. Ci z starszych obierą znowu z starszych dla pomocy sobie

Starci co 4 tygodnie wraz z cechem zasiać będą w mieście nowym. Gdy starci zasiać wtedy ma być zapalona świeca długoci i palca (digit) i wtedy cech ma się zagać (barnisare) wtedy każdy z braci zdołać zapalić ma przyjąć przed starszych i złożyć do skrynki brackiej 4 denary pod winą pot grofza. Gdyby który z braci przyjechał do cechu gdy się już świeca wypaliła ma dać winy pot grofza. - Podobnie gdyby, kto z braci miał sprawę w cechu, ma przed starszych przyjąć zdołać głowę pod winą pot grofza. niewolno żadnemu do cechu przyjąć z bronią pod podobną karą

Jeżeliby który z ludzi pracował u mistrza na karb (ad dicam alia na karb) i jeżeliby nie wykonawszy rozporządzenia alia na karb) i jeżeliby nie wykonawszy rozporządzenia tej roboty przenosił się do innego mistrza, ma to mistrz pierwszy donieść starszym który zakazał mu robotę u drugiego mistrza który jeżeliby mimo zakazu dał mu robotę, kara: mu będzie 3 funtami (talenta) wosku.

Któryby chciał mistrzem zostać ma się udać do starszych i złożyć przyjęcia do cechu. Gdyby zaś który niebędąc mistrzem bądź kowal bądź stolarz prowadził na swoją rękę rzemiosło ma być przez starszych do pp. radziec odniesiony. Chcący zostać mistrzem ma dać do cechu 6 groszy 4 denary i 1 funt wosku.

Jeżeliby który z braci lub siostr umarł, po zawiadomieniu o tem z domu zmarłego mają starci obścić znak na pogrzeb; a gdyby który z braci wraz zoną nie przybył na pogrzeb ma dać

116
winy i grob, chybać dla ważnej przyczyny ~~nie~~ usprawiedliwił,
wprzód swą nieobecności. A któryby przybył na pogrzeb za poz-
no, to jest gdy podniosła ciata i z domu wyniosła ma dać winy
i grob. — Gdyby zaś kto z domowników (familia) mistrza umarł
wtedy po dostaniu na jedną osobę albo męża albo żonę przysię-
na pogrzeb przed podniesieniem ciata pod winą potgrofza ^{za mistrza}
złożono ma każdy mistrz ~~z~~ z żoną być na zatomfzy (tobse-
quia) podwiną i grob; jeżeliby zaś dla słusznej przyczyny nie mógł
być obecny, ma się powiedzieć starszym i złożyć za siebie lub za żonę
starszym 2 denary na ofiarę (pro offeritorio) za duszę z martwego; toż-
samo ma się rozumieć o zatomfzy za czeladnika (famulus) ^z żonę
(famula) lub chłopca (puer) na których tylko mąż albo żona ^{przynajmniej}
być przegłoni pod karą potgrofza — jeżeli znak obywatelski ^{bywa},
(vignum) ma jeden mistrz takiowy znak do drugiego porządkiem
prześćać ~~go~~ nie opuszczając żadnego pod winą potgrofzka; a u kogo
by znak przez noc zostal, ma dać i funt wosku.

Każdy brat podczas zagajonego cechu ma sam ~~prześćać~~ lub przez
wzrost domowego (familiarem) złożyć pieniądze do cechu, a nie
przez innego brata. Jeżeli by zaś inny brat powierzył się braci od
niego pieniądze da potgrofza winy.

Jeżeli by obcy przywiozł do miasta na sprzedaż roboty nowe
kowalskie lub ślusarskie, ostrogi, noże, miecze (gladii aut frameae)
szable, siódła i inne rzeczy do cechowego rzemiosła należące, mają
starsi cechowi iść do pp. radzić, aby te rzeczy były zabrane.

Żaden z mistrzów nie ma się ważyć kupować wyrobów od obcych
i takowe w oknach za swoje sprzedawać pod karą zaboru ~~pp.~~
jeżeli od czeladnika swego do pp. radzić doniesiony będzie.

Żaden z braci nie ma drugiemu odmawiać czeladnika, stuzkiej
lub chłopca pod winą potkamienia wosku.

Jeżeli by brat drugiego brata obwiniał, a tego nie dowiodł, ma być
karany.

Gdyby jeden brat drugiego podkupywał (corisaverit) w towarzystwie starszym (foriseta)
lub w mieście kanim, albo sklepie ma być karany funtem wosku; a który
od drugiego kupował ^{wzrost} odważył ma być karany kamieniem wosku do cechu.

Mistrz uczenia na naukę tylko za wiedzą starszych przyjęć
może, i powinien go tylko przez 2 tygodnie trzymać na próbie, a
gdy już przyjęty zostanie, ma uciec dać do Księcia i funt wosku.

Nowo przyjęty mistrz obowiązany jest zapalać świecę w Księciu
aż do przyjęcia innego na swoje miejsce; a jeżeliby aż do lekcji
epistolę świecę nie zapalił, lub też po elewacji Księcia Janiskiego
nie zgasił ma dać Kary i funt wosku.

Starci powinni każdemu z mistrza pożądanego czynić
sprawiedliwość, a jeżeliby mistrz skazany skazancemu w przeciwny
2 tygodni ~~nie~~ radości nie uczynił, ma dać i funt wosku Kary i
ma być sprawa do Wójta miejskiego odesłana.

Każdy mistrz winien za obestaniem znaku (cechy) stawieć
się do starszego pod winą i funta wosku, a jeżeliby po obestaniu
na ządanie pp. rajców się nie stawiał, zapłaci Kary do Lechu b. grochy
a pp. rajcom i wiardunek; podobną Karę ~~ma~~ także każdy mistrz
zapłaci, który by omylił być przy obiorze starszych.

Skoro ~~po starości~~ ^{zawsta} zagajona zostanie (quando collatio
banizata fuerit), jeżeliby który z braci ^{uży} wpuścił nieśnaski
(rixa) z drugim, ma za Karę ^{uży} sprawić podobną kolację na
swe Księcia.

Każdy z braci cechowych może podczas dni targowych (forum)
~~około~~ Tawki (fiabellum) długosi i tokcia w Krakowie przed Kof:
uotem P. Maryi na miejscu Treth postawić i na niej wygrać:
nie przez siebie rzeczy swego rzemiosła sprzedawać: albowiem
przywileju królewskim danym miastu Kleparzowi jest powie-
dziane, iż miasto Kleparz (Florentia) ma mieć te same prawa
i wolności co Krakowscy mieszczanie. Z miejsca tego jednakże
obowiązany jest Lech, co fukhedni zwykły czynią pisać.

Żaden mistrz nie powinien wynosić się nad drugiego, ani
też wyrażdować jakowych nowych obyczajów i statutów pod winą
i kamienia wosku.

Każdy ~~z~~ zaim niszczem zostanie chęć być przy:
je tym do cechu ma rotasami ^{re}kami wyrobić fytukę (por-
tionem alias fytukę) i jako to Kowal (faber) ma zrobić
topor wozniący (bipennem carificalem), sekiere okrągłą
(securim rotundam) i podkowę (fabatum), ze dwóm zagra-
niem alias 2 dromu" (cum duobus calefactionibus alias ze
"dwóm zagrzaniem alias 2 dromu) - Słusarz ma zrobić
zamek (seraculum) z ryglem (cum regiel) i cienioką i halt-
reglem z 18 refami (repolis). Do wtorek kłódkę (ad istam
seraculum) z 12 refami (refulis) 4 folgami (folgis). Do
trzecia Zamek (?) (Truncellum) to jest (relicet) Drajregiel
z 6 refami (refulis) pod miarą. Item Łazę ostrog (calcaria)
z 2 refami (refulis) i, z zapisciem zawarzonem i zamczowa-
nym" (prededrati gladificali). Item Łazę ostrog kłiszych
(calcaria sacerdotalia) z kapica (cum capula alias kapica).
Item Łazę ostrog, rostrucharfkiuk (calcaria mangonistaria)
należycie "wymieczowanych" (degladificanda). - Strzenie:
niarz (?) czyli, Lograzar (Strepator) ma urobić fytukę
następującą: Strzemiona (Strepas) z 2 ryfami (refulis) i
Łazę, "Wedzid" (nas habenarum rive lorarum alias wedzid)
z "ustęgami" (stingulis) z mustigami (cum inflatis mustigis
alias mustigami) i kiendrewem (et kiendrew). Item inne
Wedzida (lora) zwane, kypowe i wlofkie (italica) z musti-
gami i kiendrewem (cum inflatis mustigis et kiendrew). - Dłozów:
nik (Cultellifex) ma urobić fytukę: 2 noże tylce (2 cultros alias
tylce dorzatos) i 2 przynozie (duos cultellos alias przynozie) i
2 szwajcy (duos cultellas alias dwie szwajcy). - Miecznik (Gladiator)
ma urobić fytukę: Miecz (gladius) należycie wymieczowany (degladificet)

i w pochwach ozdobnie wygotowany (et in vahinis ornate
 reformat alias by wygotował). - Igłarz (acufex) ma urobić
 sztuks: Sto igieł kufnierskich z ~~celownikami~~ dziurkami (acus
 pellificales perforatas) drugie Sto igieł krawieckich (artori-
 cales) trzecie Sto igieł grubych i prostych (grosses et simplies).
 - Siódlarz (Sellator) ma urobić sztuks: Pierwsze siódło
 z zębem (sellam cum costa) Drugie siódło ryckie z mosiądzem
 (sellam militare cum auricalco), Trzecie siódło z żelazem.
 - Kotlarz (Caldarista) Lancernik (Loricex) i węguszy inni
 klony młotkiem na kowadle robią, klonych sztuks: tu nie wy-
 pisane, mają takowe sztuksy robić według Statutu i zwyc-
 zaju Miasta Krakowa. Śmieszowic jednak cegli syn mistrza
 wolny będzie od urobienia i pokazania sztuks: Każdy zaś
 mistrz z wyżej wyrażonych rzemieśł może robić rzemieśło
 każde które się robi młotem na kowadle.

Starci cechowi w pewnych dniach mają obejść wszystkich
 braci i obejrzeć ich robotę a jeżeli by była nie warowna
 (non valentes) mają takową zabierać i karę wyznaczyć (pro-
 nam vallare) ponieważ starci przysięgli w urzędzie radzieckim
 iż mistrze ~~cechów~~ rzemieśła swe sumieinie prowadzić czyli
 "trybować" będą, a od złych się wystrzegac.

"Et sic finis Statutorum et Laudorum feliciter conscriptorum
 in laudem et gloriam Dei omnipotentis et suae gloriosissimae
 Genitricis Mariae V. et S. Floriani, Sub Anno Nativitatis Domini
 ni 1450, in cuius rei testimonium sigillum nostrum consulere
 est sub appensum". (następnie potwierdzenie rajców kleparskich z
 r. 1490.)

(Obłat. ad acta castr. crac. fer. 23 post domin. Invocavit 1648
 per Joh. Gallum Pola Kowic et Valentinum Waskowic seniores contubernii
 factorum depandensium - libr. Relat. Anni. 1647 et 1648 Tom 34
 kart 7 1/4 [tędy początek ostatniej trzeciej części księgi])

Proconsul, Advocatus, Consules Civitatis reg. Clepardiensis (In (w zbiorze p. 149)
Protocholo Actorum Officii Consularis Clepardiensis d. 25 Januarii 1661)
ad affectationem famatorum Stanislai Reychowicz et Alberti Piwkato:
wicz Seniorum Contubernii Ferrifabrorum Clepardiensium confirmant et renovant
articulos sequentis Ordinationis iuribus civitatis non contrariae, si-
quidem in conflagratione civitatis Clepardiensis tempore Svecicae
invasionis privilegia et ordinationes praedicti Contubernii per ig-
nem sublata sunt. Tenor articulorum talis:

- 1) Kto chce zostać mistrzem rzemiosła kowalskiego, ma najprzód u mistrza
Kleparzkiego 12 niedziel przerobić; potem ma iść do w cechu 2 mistrzów
którzy by mu coś do robienia sztuki informować dali i przyglądali
iż on w wyznaczonym miejscu w taflę rzeką sztukę kował. Przy ob-
liczności tychże mistrzów ma najprzód zrobić z jednej sztuki żel-
laza rękawicę wielką okrągłą lewą nie tej sztuki żelaza nie
umniejszając ani przyczyniając. Potem ma zrobić drugą rękawicę
tę wielką stalową, też z jednej sztuki żelaza. Potem ma
zrobić podkowę wielką z jednej sztuki żelaza dwa kracie w og-
nin żelazo rozgrzewając, którą to wszystkie robotę ma w 4 niedzie-
lach wyprawić, potem ma te sztuki przed wszystkim cechem pokła-
zać. Jeżeli by niedostatek w jednej sztuce nalezion był tedy takowy
mistrz powtórnie i potrzebnie robić powinien aż dostatecznie be-
dzie doświadczony i pochwalony. Potem ma kolację mistrzowską
sprawić. Za czym wolno mu będzie robić kraty, okiennice, drzwi
żelazne i wszelką robotę czarną okrom pitowanych rzeczy. Syn
Kowalski lub któryby pojął córkę lub wdowę mistrzowską powinien tylko
po sztukę zrobić to jest podkowę wielką i wszystkie postępy odprawiać.
2) Nowotny mistrz cechowy ma opatrywać furcie i leżących, to jest w każde
święto na Mary wielkie, i podczas nieporów furcie brackie zapalać i na
każde suchedni leżących i Mary gotować pod karą i funta wosku. Gdyby

zas' będąc w wielkiej trudności przyjęć nie mógł, powinien prosić
Braci starszych i młodszych i Chłopa swego do tego zostawić.

3) Tenże mistrz młody dziękując za służbę powinien dać na Boże Ciało
na beczkę piwa prostego do cechu, i wypłacić poprawy sztuk złotych 12
razem lub na cuganty i na suchedni za uproszeniem braci. Przemem
ma list od urodzenia pokazać i mieć takie prawo przyjęć.

4) Co roku zszedłszy się bracia do jednego u którego skrynka bracka
zostaje, mają obierać 2 starszych to jest bracia młodzi jednego z starszych
który u stołu zostają, a starsi zaś drugiego z młodszych. Wolno zaś
będzie za zgodą zostawić i przyszłych starszych.

5) Skrynka bracka ma być chowana u starszego przysięgłego.

6) Schadzka braci tak w potrzebach króla, radziec lub w ważnych spra-
wach ma się odbywać za obestaniem u starszego gdzie skrynka zostaje.
Któryby nie był na schadzce lub któryby z orężem lub bronią przyszedł
do cechu ma być karany i funtem wosku.

7) Żaden mistrz nie ma się jeden drugiemu w robotę wtrącać ani czela-
dzi odmawiać pod winą potkamentu wosku. Gdyby na którego z mistrzów
przyjść skarga iż robotę niewarowną robił ma być karany i funtem wosku.

8) Tajemnice cechowe mają bracia wiernie zachować pod winą i funtem wosku.

9) Na obestanie mistrza starszego ma przyjęć każdy z młodszych pod winą i funtem wosku.

10) Każdy z mistrzów i czeladzi, powinien sprawiedliwości najprzód w cechu
dochodzić, a któryby się opuściłszy cech porzucił do pp. radziec albo
do p. wojska ma być 2 funtami wosku karany. Wszelako wolna będzie

Każdemu apelacja od wyroku pp. ~~radziec~~ starszych do pp. Radziec.

11) i. t. d. artykułów 22, które potwierdził Jan Kazimierz w Egosto-
chowie d. 5 Febr. 1661 i August III w Warszawie d. 14 Januara. 1754

(w zbiorze p. 149)

z dodatkiem nowych artykułów)

(Oblat in libr. Magnae Procurat. Cracov. Tom 1315 pag.
1376-1382)

h

the.

with the.

e.

3

4

Or
m
do
m
k
i
d
i
k
n
f
L
n

17

Ordynacja cechu Kowalskiego pny sąd Komisarzski Krowieński r. 1747
postanowiona uchwalona aby cech Kowalski rachował się pny
dawnych przywilejach z tą odmianą aby czeladnik występujący na
magistera dał do cechu 24 zł. za sztukę do przyrętki 21 60. a za
konfolarza i inne traktamenta 21 60. - Skanęli się przytem starzy
i podstarzy cechu Kowalskiego iż kupcy w żelaznych kramach kan-
dliarzy i Tandeiarze zakupują z obcych miast podkowę, goździk
i inne rzeczy, pnie to Komisaria stanowi aby kupcy, Tandeiarze nie
kupowali ze wsiow podkow, goździki, Tancuków, zawiąsów i takor-
wych nie wystawiali na sprzedaż pod winą 50 grzyw. - Wychyftkie
swawolne i grzyfka pny podwyższenie na czeladnika albo na ma-
gistera (grzyfka) zakazuje Komisaria pod winą 100 grzywien -
Dawać i przywileje cechowe mają 4 razy do roku na sezyach być czytane:
ne - Ex Ordinatione Cortuberniorum per Comissionem S. R. M.
Cracovis in praetorio d. 10 Aprilis 1747.

(2 Infortu : Książka cechu Kowalskiego Krakow.
kiego w kto jej napierzy różne jako to Dekreta
(od r. 1595) protestant i publikaty z dawnych pa-
terow pnie kopiowane za starzeństwa Anto-
nego Cieplikiewicza 1776. fol.)

(najwięcej dekretów w sprawach iż szufanie po odgzeniu
cechu smię sprzedawac w smatruzie i robic roboty
Kowalskie wbrew ustawom)

samych Polaków

1765 Cech Kowalski na Kleparzu składał się z 11 magistrów (mistrzów)
którzy byli Starzy, Podstarzy i 2 Seniorzy (Patres) mieli
oni przywileje od królów, wystawiali na sprzedaż wózki;
karetę co im jednak wtedy zakazano za powodem cęfli
(Helmachow?)

Izromadzenie Kramarzy w Bogatych Kramach
(*Institores institarum opulentarum*)

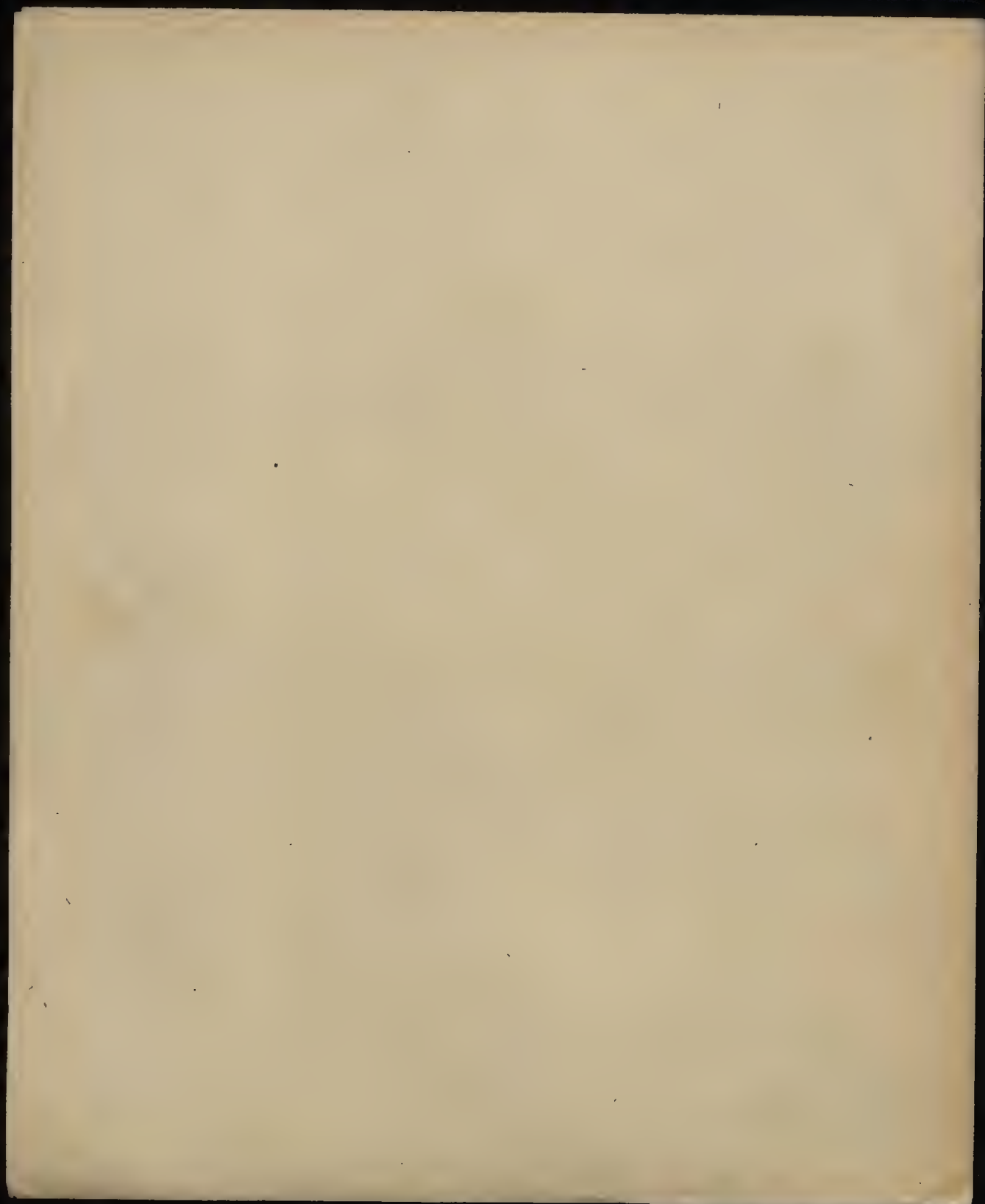
Sigismundus Aug. Rex (in Laregow d. 9 Augusti 1564)
ad praeces Institutorum opulentarum institarum mandat
consulibus cracov. ut Institores in domo dicta Smat-
herhaus et sub Cruce confidentes observent in ven-
dendis rebus metam praescriptam per Decretum com-
missariorum regni approbatum per Sigismundum I et
Sigismundum Aug. in quo decreto specificatae sunt
merces quae quovis loco vendenda sunt tam a Mercatoribus
et Mercatricibus quae Opulentiores cognominantur vulgo
= Bogatych Kramow, quam a Mercatoribus et Merca-
triciibus in loco Smaterhaus et sub cruce viliora mer-
monia vendentibus.

Sejwamej tresci drugi reskrypt Stephani regis Pol.
Cracovia d. 28 Decembr. 1578.

(Acta consul. Tom 24 pag. 806)

Spencer's Letter to the Secretary of the
American Society for the
Prevention of Cruelty to Animals

My dear Sir,
I have the honor to acknowledge the receipt of your letter of the 10th inst. in relation to the proposed amendment to the laws of the State of New York, relating to the prevention of cruelty to animals. I am very glad to hear that you are so interested in the subject, and I am sure that your efforts will be successful in securing the passage of the proposed amendment. I am, Sir, very respectfully,
Yours truly,
Spencer

Cech Krawców

23

Sigismundus I rex Polon. (Cracoviae Sabbato ante festum S. Hl. nisłai in majo 1521) na fkarze Krawców (Sartorum) miasta Krakowa rozkazuje aby ani na zamku ani w jurysdykcji burgrabskiej Łodgrodzie zwanej niecierpiano partacze Krawców z wyjątkiem Krawców zostających w usługach biskupów wojewodów i kasztelanów zostających, aby ta kowi partacze doniesieni do urzędu grodzkiego byli imani do więzienia wsadzani i kam 3 grzywien karani
 2) Zygmunt August (Petitovis in conventu regni fena 4a post domini: cem judica 1552) potwierdza powyższą ustawę pnieis Sturazom dodając aby i ci którzy ich pniechowali 3 grzywienami byli karani pozwalając oraz aby Krawcy Krakowscy in foro venditae i tra remtentiam pannicidarum cracov. mieli prawo sprzedawać su: knie zakazując Krawcom na Kazmierzu, Kleparzu i na Łodgrodzie jurysdykcji burgrabskiej oraz Krawcom na zamku międzykajacym aby się nie wariyli sprzedawać na wendeie nowych sukien.

3) Stephanus Rex (Vasaviae d. 3 Martii 1581) potwierdza powyższą przywilej.

4) Sigismundus III (Vasaviae d. 17 Februari 1626) potwierdza powyższy przywilej.

5) Władysław rex Polon. (Cracovia d. 2 Aprilis 1633) potwierdza powyższy przywilej.

6) Jan Kazmierz (Cracovia in Comitibus coronat. d. 11 Febr. 1648) potwierdza wstyffkie przywileje Krawców.

7) Michat Krol (Cracovia d. 15 Novembr. 1669) potwierdza powyższy przywilej.

8) Jan III (Cracovia in comitibus coronation. d. 13 Martii 1676) potwierdza powyższe przywileje

9) August II (Cracovia d. 13 Junii 1706) potwierdza powyższe przywileje Krawców z dodatkiem aby żydzi Krakowscy niewarili się od partacze kupionych nowych sukien malkich i zenfkich z sukna i innych materij jedwabnych sprzedawać mianowicie tych „loro gostinji canapiis inparunatas pod winą 20 grzyw. Krawcy zaś cechowi robiąc nowe sukna i inne materij starzym okazywać aby ich nieczłowali od której to obywateli zapłać po 2 gr. (oryg. na pergaminie infol. Krol z podpisem Krola i malow. oSTEM pol. nieczłow. brak.)

oprawne w pergamin z podpisem Krola nieczłow. brak

R. 1706 w Krakowie było 7 seniorów Krawców

R. 1750 były następne cechowe przywilegi:

1. 2 r. 1432 (w piątek przed św. Jana Chrzc. Tawniacy Krakowscy za pośrednictwem Jan Cymerman i Stanisław Odejsza exekutorowie testamentu Apolonii Flontej cedowali kamienię na S. Jana Ulicy Michałowi Wechterowi bibliopoli z czynszem ziemnym 26 gr. do Księcia S. Jana.
2. Jan Rzeźgowski bisk. Krak. w Krakowie d. 6 Gm. 1480 potwierdza fundację Jana Czemykhna prebendary Księcia S. Jana i Grzegorza Konde wojta myślenickiego uczynioną aby 8 Księż z Księcia N. L. Księż który nie mają innego mieszkania mogli mieszkać w owej kamienicy na ulicy S. Jana. Cech Krawiecki będzie obierał starzszego tychże Księży i stał tymże Księżom po 3 grzywny z których 2 na opat.
3. Zygmunt I Dekret (w Krakowie w sobotę przed S. Stanisławem 1531) (to mylnie pewnie 1521?) przeciwko partaczom Krakowskim.
4. Magistrat Krakowski zakazuje (w Krakowie w dzień S. Andrzeja 1534) aby się nikt nie wazył szukać nowych lub pniebianych pochodzących z innych miast od partaczy sprzedawać.
5. Ordynacja cechu Krawieckiego przez Magistrat Krakowski (w Krakowie w środę przed niedzielą (rodopłotną 1534))
6. Zygmunt III (w Warszawie we Czwartek po S. Kwiecień 1534) wydał dekret pomiędzy zgromadzeniem bogatych Kramów a Krawcami który zabrali z tychże Kramów bogatych ornaty i Koldny przyrządy Krol zakazuje aby w bogatych Kramach nie sprzedawano ornatów: Koldny przez partaczy robionych pod Karą zabroni.
7. Homaczenie polski Aprobacyj przywilejów Augusta II
8. 1728 Komisya w kontrowersji pomiędzy młodziemi a starzemi magistratami Krakowskimi Krawieckimi
9. 1730 Dekret Magistratu Krak. w kontrowersji pomiędzy starzemi a młodziemi magistratami Krakow. obejmująca artykuły nie Kłose boni ordinis
10. Ordynacja cechu Krawieckiego uchwalona w cechu d. 20 Gm. 1626 aprobowana przez urząd radziecki we wtorek przed S. Trzech Króli 1627 oblatowana na wspaniale Krakowskim w Złotek po S. Trzech Króli 1731
11. Ustawy o dobrego obywateli (Boni Ordinis) r. 1750 przez Magistrat uczynione a przez Krola zatwierdzone.

(w zbiorze pag. 178)

(w zbiorze pag. 173)

Cech Krawców (w Kazmierzu)

Stanislaus Augustus rex (Vasaviae d. 21 Februar. 1782) (Acta consul. Casim. Tom 882 pag. 64-82) confirmat requers privilegium Sartorum Casim. : n° 572.

Joannes III rex (Cracoviae d. 26 Januat. 1684 confir. mat. sequens privilegium Sartorum Casim. : Joannes Casim. y

Joannes Casim. rex. (Cracoviae d. 20 Januarii 1661) confirmat re: Pryw. po Taim quens privilegium Sartorum Casim. : Ustawy po pol.

Vladislaus IV rex Poloniae (Cracoviae in conventu Coronatio: 2e ptyt in fol. nis d. 10 Februarii 1633) significat exhibitas esse ex parte Con: k. 4 papiet. tubernii Sartorum Casimiriensium literas pergamenas ternas opawne w pergam. et duas papyreas ex actis consularibus casimiriensibus descri: Kopis z XVII w.

tas, videlicet: 1) Decretum Sigismundi I^{Cracoviae} in anno 1524 inter artifi: Joannes III z k. ces cracovienses et casimirienses quo mediante licitum erit artifi: 1684 p. g. wilej bus casimiriensibus omnibus et singulis operas suas ubilibet vendere po tainie, ustawy po polsku. 2e ptyt 2) Sigismundi Augusti quae continent immunitates artificibus casimi: in fol. 4 kart rienfibus et stradomienfibus concessas. 3) Sigismundi Augusti conti: pergam. opawne nentes certos articulos ejusdem contubernii. 4) Stephani continentes arti: Kopis z XVIII wie culos certos contubernii memorati. 5) Sigismundi III regis tenoris sequentis: Ku w bibl. Univ. Krak.)

Sigismundus III rex Poloniae (Vasaviae d. 10 Novembris 1629) confir: mat articulos boni ordinis in literis papyreis scriptas sigilo consulum civitatis casimiriensis munitas tenoris hujus: (w 30 art. z. po polsku) Ten sam Doradca k. n. o.

~~Wobec tego~~ Powinno nemiosta krawieckiego Ktoreby chiat mistrzem twierdzą radcy Kazim. dostac na przyji do Kpotnej szadzyki brackiej pod gajną gromadą fer. sz. in. r. 1629 w 3 art. przyji tam szuffnie i nuzawie pozdrawic w szuffkach i profic o naznaczenie p. Acta consul. Casim. 1777 p. 999-1005 z tem od: mianami [202].

cechu sztuk mistrzowstwa swego wyrazic albo napisac na stole przed szuff: 1) szutki mistrzowstwa swego wyrazic albo napisac na stole przed szuff: keni mistrzami powinien: albo Kapitanfki, Szumerat, Ornat, Kapz albo 2) szufy w Kłorym Liadz Kropi w Kosiele, Kaptur Doktorfki, Kaptur Nmiszy, Szpalery albo na otutkę na Konia, Zasz kawię szarofwiec: Kie namiotie dwu palach zotmieski, namiot 10 jednym palu in akory przy Kłorym będzie powinien powiedziec wiele to Kci na naja kę kolwiek szutki na tenzi wychodzi i na wzduz wiele to Kci Kłory szutki dına byc.

L grzywien 10
L (w sz. misdu)

L sz. kawy
L na 2 drągach
L o 1 drągu

ma dać winy starzy i
młodszym 8 gr.

12 zł

Kosztów i sztuksi pokazy

zachowania wzmianke

16 zł

16 zł

16 zł

niepitanego ma dać do
sztuksi 1 zł.

12 zł

- 4) Któryby brat do ta kowej sztuksi zamieścić, starzy powinien będzie
dać od sztuksi jednej 2 gr. a młodszym 1 gr.
- 5) Mistrz nowotny ma w przeciągu roku matzontkę uczynić według Kłoso-
ta chłopskiego sztuksa pojść, a gdyby przed rokiem nie pojść
powinien na każdy rok wystawić szachtel piwa i tak coroku aż się ożeni.
Który mistrzowski, ten który pojmie ciotkę mistrzowską lub wdowę da tylko
potows summy i potows sztuks zrobić ma.
- 6) Każdy do cchu przysięgi ma do potowsa pokazać list od urodzenia i od urocz-
nia zemiostu, a jeśli by na ow czas naznaczone nie pokazał będzie winien
dać 3 grzywny (winę mistrzowskiej).
- 7) Mistrz młodszy ma rok służyć tak długo aż się infry trafi, a gdyby dwóch,
było ma jeden służyć na Kazmierzu a drugi na Stradomiu pod winę 2 funtów
wosku gdy starzy rozkażą obchodzić brań. W każdy kwartał mają na procesji
świece palić, także w niedziele i w święto w kaplicy S. Damiy i Dorocego ciato pod
winę 6 gr. a Któryby brat zamieścić na procesji w Doroce ciato takie
i w ołtarzu pod chorągiew zapłaci winę 12 a jeśli by który nie był ma
dać 1 zł.
- 8) Mistrz nowotny nie powinien dłużej przyjmować do ucznia ani tablice
lub roboty przed dom wywieźć, póki powinien w sztuksi nie odprawić.
Chłopa tej drugiego nie ma przyjmować póki drugiemu rok nie wymiżie
pod winę 4 zł.
- 9) Bra szadźkę Któryby brat przez młodszego opowiedziany nie przyszedł
da 6 gr. a gdyby zamieścić da 3 gr. a gdyby wyjechał z szadźki zapłaconej 6 gr.
Zapłaconego starzych 6 gr. a Któryby wyjechał upornie z cchu 12 gr.
- 10) Bra szadźkę aby iaden z brań nie przyszedł pod winę 12 gr.
- 11) Któryby się brat młodszy porwał nie uczyniwszy stowary starzym
będzie karan 2 zł. a jeśli by starzy nie uczyni młodyemu 1 zł. a jeśli by się
wybrał dać winy w cchu ma iść na ratuż, a gdyby był uporny mają
postrugać małego postracić i ma z nim iść na ratuż.
- 12) Kiedy który przyjmie ucznia ma go najdłużej przez tydzień mieć na pokucie
a w drugi tydzień ma go w cchu postawić i pny zapisowanie ma dać
ten uczeń 2 funty wosku i szachtel piwa.
- 13) Przy obiorze starzych obioru biał starzych i sztuksiedzących jednego
a młodszy mistrzowie drugiego. Któryby się wybrał pojść urząd starzego
będzie karan kamieniem wosku.
- 14) Mają na potrzebach i załatwianach bywać pod winę 6 gr. Któryby z brań
kłuzni do zamknięcia na szadźkę zamieścić da winę 12 gr.
- 15) Któryby tajemnie uchówę wyjawiał lub szadźkę powierzoną sobie załatwił
ma być karan postrakamieniem wosku, a jeśli by się co nie uczyniło na Kłosego
pokazało ma być karan kamieniem wosku.

Gdyby który uporny przez rok w cechu nie bywał mają mu staćsi tablice
wziąć i czeladzi robić zakazać aż winy z kamienia wosku za niepostrze-
żeniem raptai: a gdyby bez dozwoleń stałych odjechał z miasta:
rok go nie było na jako rowotny mistrz znowu cech odprawić.

19) Gdyby się który mistrz z drugim pokłócił lub pobił na się o sprawiedliwość
niec najprzód do cechu pod winą 12 gr. od cechu zaś wolno apelować do
urzędu miejskiego.

Zaden pniefskornik rzemiosła krawieckiego nie ma robić tak w mieście
Kazimierz jako i na przedmieściu także i na Zabłociu pod karą zaboru;
towarzystwo tylko u mistrza ma robić.

20) Każdy któryby rzemiosło potajemnie w Kazimierzu na Stradomiu
w Podbrzeziu także i na Zabłociu chowając pastaga robić rzemiosło
winien winy 5 grzywien lub do wyrzucenia się.
A któryby się warił po kamienicach, domach duchownych i szlacheckich pnief-
kadzao rzemiosła ma być wzięty z Urzędem przy robocie lub na ulicy
i ma dać winy ugodowi zamkowemu 14 grzyw. a do cechu 5 grzyw. L ma dać do cechu
winy szlacheckiej 2 gr.

21) Abyż żaden (zyc) Chreścian tak w mieście Żydowskim (Vicus Judaeorum?)
na Kazimierzu i na Stradomiu wklepach: po ulicach roboty krawieckiej
sukienniej, płóciennej i wstępek praz kotraków nie sprzedawał pod
winą 16 grzyw. i zabranie roboty.

22) Każdemu mistrzowi będzie się godziło wszelką kupię należącą do pnief-
zonego rzemiosła jako: sukno przędz, płótno i inne rzeczy w każdym
miejsu i w każdym mieście sprzedawać bez pniefskody.

23) Będzie się też godziło mistrzom rzemiosła krawieckiego cechu Kazimierskiego:
go sprzedawać po miastach Królestwa na jarmarkach, targach, i wło-
dzie wszelką robotę starą i nową dwa razy w tydzień we wtorek i
w piątek bez pniefskody: pod winą 100 grzywien na każdem krola kto by pnief-
kadzał.

24) Któryby brat chwał na jarmarkach iachac na się w przyodwcehu opowiadając
pod winą 12 gr. L także i czapki
Kataniki, furcany
ki wszelką robotę
futrem: bremeni
rozrywta pnief-
wac

25) Ktoby drugiego robotę ganił w domu lub na jarmarku za parę wstępek
złoty. L tak ufał
jako: białe
główny

26) Gdyby który brat przyniesiono robotę szycować na jarmarkach do stałych
który na to przysięgnął pod winą kamienia wosku.

Aby jeden drugiego w mieszkaniu nie podnajmował ani tej z tego domu gdzie
drugi brat nieka robotę nie brat podwiną kamienia wosku.

Dostrzegając tak na Kazimierzu jako i na Stradomiu mają należec do cechu
Krawieckiego i wszelkie powinności pełnić pod winą 12 gr.

Elekcia w cechu ma się w rok i 6 niedzieli odprawiać pod winą z kamienia wosku. Wazn:
jemny też aby karykka cechowa przy której bracia siadają nie była za bramą wyniesiona.

L aby go inny wstęgi
był zastąpił; a który
by na jarmarkach
albo na iatomys
funkcjonował nie
musiał dać winy
6 gr.

Joannes Casimirus rex Polon. (Cracovia d. 20 Januarii 1661) ad petitionem
famulorum Andree Lesniowie, Joan. Dobski, Adami Maffkowie seniorum
contubernii factorum Casimiriensis ad Cracoviam potuerunt pervenire
et primum in Tadeusawa IV. (sigillo quidem regni perfoli per Russia,
rium militem Sueticum communem hostem patrias avulso) in proz tezo

Inni naftę pociąg papierowy przymyła:

1. Aby każdy który chce mistrzem zostać wprawdzie mieć prawo przystąpić, muszę mieć 12000, 2 funty prochu i 12 pulwersa kół albo pułpek na proch na ratusz Kazimierski do skarbni miejskiej oddać.
2. Mistrzom cechowym Kazimierskim i stradoskim wolno wyjechać do: boty krawieckie męskie i biatogłowskie w targi to jest we wtorki i w piątki publicznie w mieście Kazimierza na rynek na miejscu wyznaczonego wódek sprzedawać przykładem jako też Krawcy Krakowscy w Krakowie sprzedają: pod zabranieniem robot pastarzy: ukara: nim uł 14 grzywien.
3. Uczeń przystąpi do rzemiosła przy zapisie da 4 zł. a przy wyzwoleniu i wypuszczeniu 1 zł. 6 gr.

(Kopie na papíru z 17. věku, fol. K. 4)

1780°. i Czenia Cech Krawiecki Krakowski uchwalit na sefoyi
aby z 6 starzych wybrano co roku jednego majzcego strze-
low do kurka. a i zmusz przed miastem Kazimir. r. 1629)

Łac do Kurka
Zmiany warty i natch potwierdziłem przez rycerza Kazimier. r. 1629
21. Duki z Kazimier. wsielst bez dogowdzenia starosty chosć dec winy ogr. a któryby

13) Ktofar 2 sachetyni na gubozhnyy - 80 gr.
wyzhnyy 2 sachetyni upornye 12 gr.

14) Kłopoty we 2 niedziale w dniu starego zwyczajnego zamieszkania w...

16) При описании статуи, лежащей на
ее в чаше бронзового стола другого:

16) klóby ibrenat z pnygc u rzdu staro go ma dac wny / kum
17) realty wny / kum

robie premioſto. powinien retenta ruel odprawic.

Wartość historyczną, prawną artykułom wyjątku, należy więc uznać za
 2) nieprawie obowiązującą nie pełnię władzy państwa i podatkowej.

1871

3

Przywilej królewski dla krawców krakowskich z r.
1586 między innemi zawierał: 1) Aby żaden szlachcic albo
mieszczanin albo żyd nie ważył się w domu swym prze-
chowywać towarzysza krawieckiego pod winą 5 grzywo.
a dla żyda 10 grzywo. — Aby żaden nie ważył się na krakowsku
i u żydów na podwieniach sprzedawać płócienne i
sukienne ubrania, kitlików nowych, prócz krawców
cechowych. — Krawców którzy cechu nie trzymają a stugami
się ozguwają, rzemiosło robią i tablice albo proporzec wy-
wieszają, wolno urzędowi grodzkiemu brać opłat dworów
rad koronnych.

Stephanus rex (Niepolomicki d. 28 Martii 1585) samato
Mathiae Kiersten sartori krakowien. permittit liberam
facultatem Mitras quae vulgari Mięzki vocantur
pro usu virorum ac foeminarum ex quacunque materia
confuendi, pellibus omnis generis tam cum fimbriis castorum
et coloris nativi et tinctorum colore quam etiam sine fimbriis
subduendi et vendendi item fouis suae artis fovendi et
pelles ad mitras ubique locorum coemendi.

Sigismundus Augustus rex Poloniae (Cracoviae d. 21
Maj 1559) ad petitionem Seniorum et Fratrum Contubernii
Sartorum de Kazimierza confirmat sequentes articulos per
eos laudatos ad bonum regimen latine conscriptos:

Towarzysz rzemieślnika Krawieckiego któryby chciał mistrzem
zostać ma przysięść do schadzki brackiej i pozdrawiać w sztyk:
Kukucziwie ma prosić o wyznaczenie czasu do robienia sztyk.
Sztuki mistrzowskie według dawnego porządku ma następować
na stole Kłeta, nakreślić przed wszystkimi mistrzami:
Albę, Kaptanikę, Ihumerat, Ornat, Kaps (Pallium) w której
Kfigdz kropi w kościele, Kaptur doktorski (Caputium docto-
rale), Ihabit mniarzy (Capam monachalem), Szapka konoski
(Phaleram equorum) czyli Nastolkę, Zarekawie (manicas plias
Zarekawie) staroswieckie, Damiot o dwu palach (Tentorium
in duabus palis), Damiot inakosy. Gdy te 10 sztuk ukaże
ma dać do cechu 7 zł. na rzeczy cechowe i na armatę cechową
zamiast Kollacyi, która od tego Kasyuje się. A któryby z mistrzów
nie przysięgł na okazanie tych sztuk w cechu ma dać winy 6 gr.

Gdyby który partacz (Corruptor) czyli Sturarz chciał należeć
do cechu ma dać przez powyższej opłaty, jeżeli 12 gr. z wyjątkiem
tych którzy Sturzyli robic u Panów (Magnates). Podob-
nie Summa mają także dać i ci którzy się w cechu tym rzemieślni-
kami nazyli. Synowie mistrzów mają tylko połowę tej opłaty dać
i przysięść sztuki okazać.

Każdy któryby chciał być przyjętym do cechu ^{w przeciagu} ma do pół
roku pokazać list swego urodzenia, dobrego zachowania i
nauki, pod Karą.

Mistrz młody ma tak długo Cechowi Sturzyć aż się młody

trafi, i to jeden na Kazmierzu a drugi na Stradomiu. A któryby z mistrzów obwieśczoney przez młodziego niechciał przyjść do cechu ma dać winy 6 gr.

Brat schadzki cechowej zagajony (contubernium bannitum) któryby z bronią przyszedł ma dać winy 6 gr. Tamże w gajonym cechu ma się każdy przystojnie zachować pod winą 6 gr.

Któryby się na drugiego ^{brata} słowami nieuczyniemi porwał ma być karany podług uznania mistrzów.

Zaden nie ma bez pozwolenia starszych wychodzić z schadzki cechowej zagajony pod winą 1 gr. Któryby z gospody cechowej (hospitio) lekkomyślnie odczedł ma dać winy 6 gr.

Każdy któryby w przeciągu 2 tygodni, jak to jest zwyczaj starodawny, nie był w gospodzie ma dać 1 gr. winy.

Podczas obioru starszych mają siedzący przy pierwszym stole obierać jednego, a młodzi mistrze drugiego. Mają też wtedy na rok przyszły obrać miejsce na gospodę i schadzki. A któryby niechciał przyjąć obowiązku starzego ma być karany i kamieniem wosku.

Mistrz któryby się wydalil z miasta i przez tak cały reamięsta nie prowadził, powróciwszy ma się na nowo starać o przyjęcie do cechu.

Mistrz przyjęwszy ucznia może go tylko przez dni 15 mieć na probie pod winą 6 gr. Do piętnastu dniach powinien mistrz ucznia w cechu opowiedzieć; przy czem uczeń ma do skrzyżki cechowej złożyć 8 gr.

Gdyby się jeden brat z drugim prowadził lub pobit, ma szukać sprawiedliwości w cechu pod winą 6 gr. Od cechu wolno jedna kręć apelować do pp. Radzic i Wójta, przy czem winy dubeltowo ma być karany.

Wszyscy mistrze mają starzym być posłusznymi pod winą 6 gr. tylko.

Mistrz młody ~~cech~~ w przeciągu roku ma pojąć zons pod karą i auktela pawa corocznie według zwyczajów innych cechów.

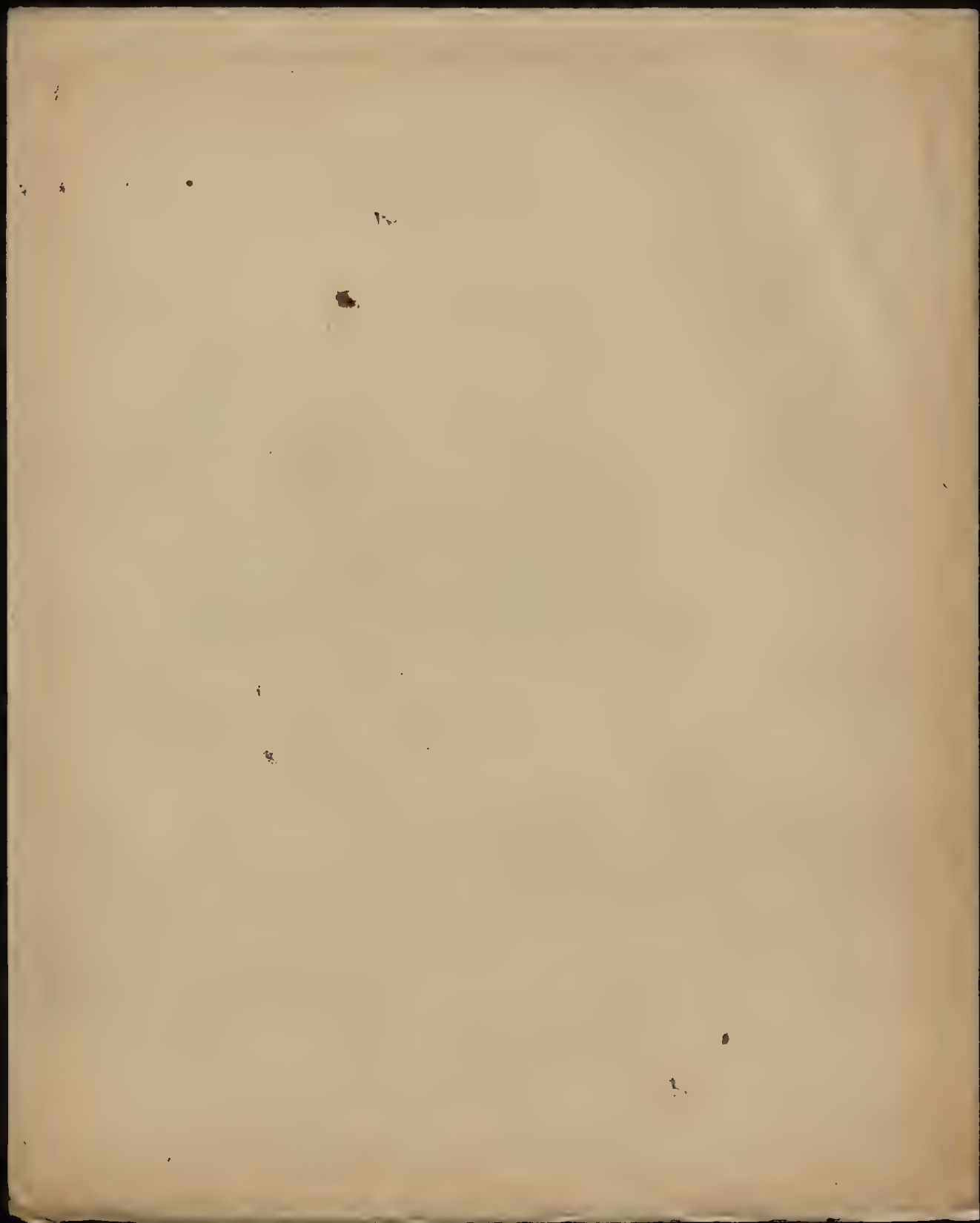
jeżeli Starzy poszły po sprawie cechowej młodego mistrza,
a ten by się później wdrażał, ma dać winy 6 gr.

Towarzyszowi niewolno w obrębie miasta Krakowa pro-
wadzić rzemiosła tylko u mistrza swego, wszelki zaś stwarz
(praepeditor) czyli Zafiskownik, jeżeli robi u Ehszefiana ma
być wzięty przez sługi ratuszne, a jeżeli robi u zydów ma być
wzięty przez sługi ratuszne do więzienia i ukarany.

(Oblat in Cuius consularibus
civit. Kasimis. per Stanislaum
Czudniusek et Joannem Walaub
Seniores Contubernii Sartorum
Kasimis per 22 ante fest.
Margaretae 1559 Tom. 7 ant
Tom nov. 759. pag. 540-548)

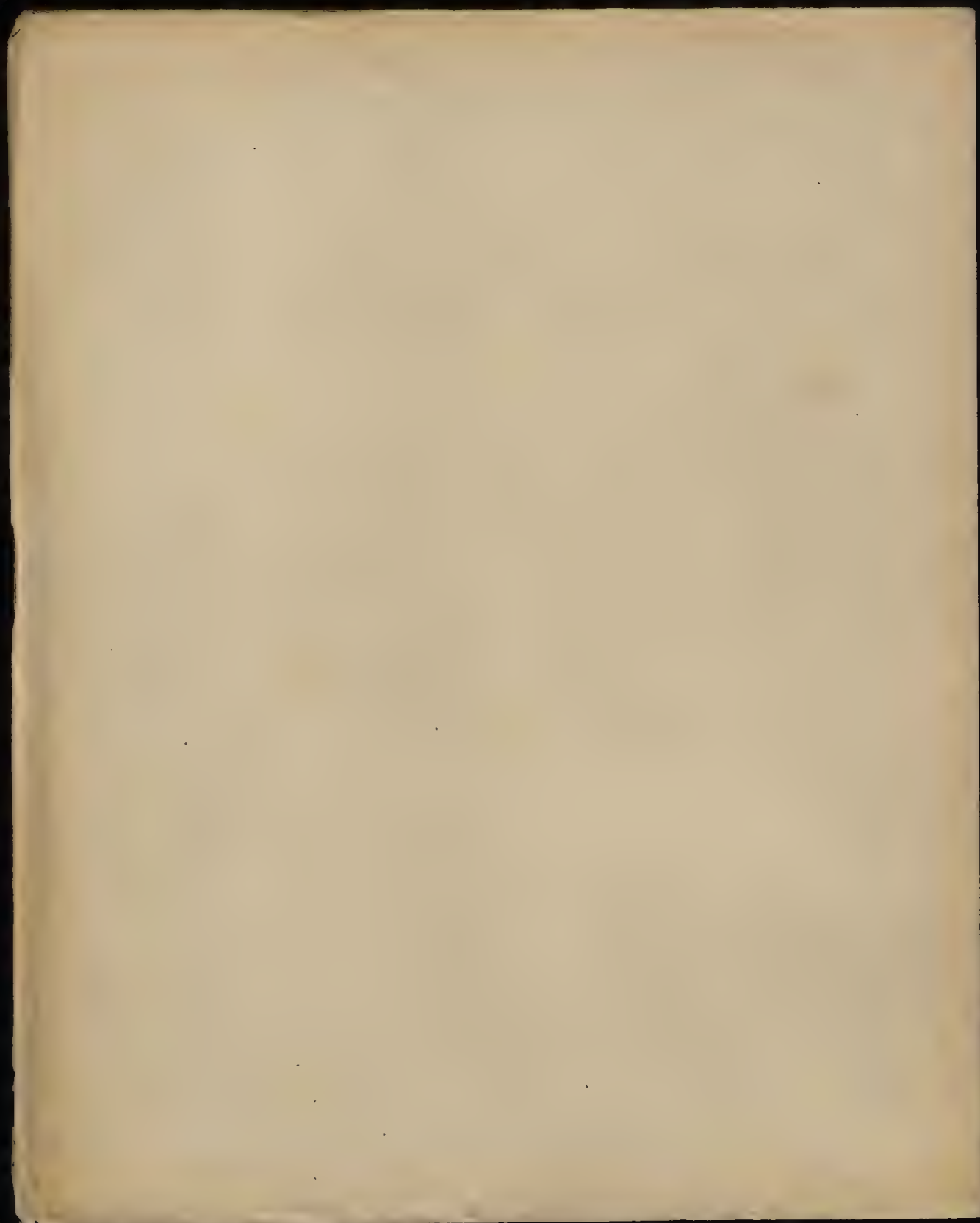
Handwritten text in a cursive script, likely a letter or a page from a manuscript. The text is arranged in several lines and is mostly illegible due to fading and blurring.

Handwritten text in a cursive script, likely a letter or a page from a manuscript. The text is arranged in several lines and is mostly illegible due to fading and blurring.

1487 fer. 2^a ante Sophiae - Jacobus de Dąbno
castel. et capit. cracov. per ven. Gregorium
Lubranski procuratorem gener. in gratiam lani-
ficum kasimiriensem tulit decretum: Quod
nullus cidentium et vendentium pannum Kas-
miriae in pannicidio Regiae Majest. debet cedere
et vendere alium quam pannum Kasimiriensem,
Cracoviensem et Florentiae minoris alias Cle-
pardiensem habentem valorem vulgariter "ktore
ma warunk", neque cedere nec vendere debet
aliquem alium pannum polonicum, quam Kos-
czyńskiensem et quemlibet alium pannum magis
valentem, quam pannus Kasimiriensis, sicut
est pannus coloratus alias "Kraschone" et pan-
nus bohemicus. Tales pannos dumtaxat exceptos
licite cedere poterit et vendere quilibet pae-
fatorum usorum et vendentium pannum in panni-
cidio Kasimiriensi Regiae Maj. - Item factores
Kasimirienses partientes tunicas et vestes alias
verales debent pannum emere a lanificibus
kasimiriensibus aut in pannicidio regio Kasimiriæ.

neque debent cedere aliium pannum pro rari-
dis venalibus quam pannum Kazimiriensem.
cracoviensem et leopardiensem habentem valo-
rem alij Kłose fu Kno ma warunk; si vero
ex alio panno polonico duntaxat kofaryenon-
si, aut ex meliori et magis valenti, ut est
pannus coloratus vestes facerent; non debent
easdem vendere Kazimiriæ sed alibi ducere
extra Kazimiriam, ut ad forum annu-
ale. Quod decretum virores et venditores
panni Kazimiriæ et in panniūdio regio et
similiter factores observare debent sub
poena. (Acta consul. kasimir. Tom I pag. 159)

Bractwo sukieniczników czyli Krojery (Pannicidae)

Consules civit Cracov. (Cracoviae ser. 59 pridie festi Un-
decim millium Virginum 1616) ad petitionem Seniorum
et juniorum Pannicidarum Cracoviensium sequentes
articulos ad bonum ordinem oblatos approbant.

1) R. 1548 ser. 22 post dominicam Suocavit in convoca-
tione per fratres Pannicidas habita est sancitum: (potainie)
Co rocznie w styczniu mają być obrani 4 starszych, ucho: 1)
nych (eruditi viri) t. j. 2 z jednej strony a 2 z drugiej strony
sukienic którzy mają porządku przestrzegać; a 2 star-
szych będą złożyća skrynica z przywilejami i munimen-
tami Bractwa, a z drugich klucze od takowej. Ci star-
si mają co roku po złożeniu swego urzędu zdać rachunek.
Cateri razy do roku mają się wstąpić zgromadzić po ober-
taniu. Pod rządem tych starszych zostawiać będą 2 stróżów
sukienic (vigiles seu custodes pannicidarum), będą na to
dawać bacznosci aby ciż stróżowie pilnie otwierali i za-
mykali sukienice w święta i dni powszednie, aby niko-
mu nie pozwalali wchodzić do środka przez Dostępcalnię,
aby dla faworu nikomu wcześniej otwierali ani też później
zamykali krat (cancellos), lecz aby przestrzegali dawnego
zwyczaję pod ukaraniem. — Po obertaniu ma każdy
brat przynieść do skradzki pod winą 12 gr. — Każdy brat na 2)
każde suchedni ma dawać do skrynki brackiej po 4 gr.
pod winą dubeltowej składki to jest 8 gr. — Każdego dnia 3)
targowego mają stróża według dawnego zwyczaję, za ryka-
zem pp. starszych iść na Wendetę (forum ferutarium seu
vendeta) wraz z pachotkami radzieckimi i tam dać bacznosci

- czyli kto nowych sukien na szkodę pp. Sukieniczników
 4) nie sprzedaje. — Któryby z braci wszedłszy w układy z kraw-
 cami kleparzami sprzedawał im tajnie sukna w tym celu
 aby z niego robili suknie nowe i takowe w dniu targu
 we a nie w jarmarku na Wędecku sprzedawali wbrew
 przywilejom królewskim, takowy brat, po zabraniu su-
 kien gotowych przez urząd miejski, ma być karany
 50 grzywami do skrynki brackiej.
- 5) 2) R. 1549 ser. 4ª post fest. Epiphaniarum in convo-
 catione laudatum: aby żaden z braci nie ważył się ganić
 sukna drugiego brata (dla przódzego sprzedawcy swego sukna)
- 6) pod karą 10 grzyw. — aby jeden drugiemu nie odmawiał służ-
 (samulos) i pisarzy (notarios seu veribos) pod karą 50
 grzyw. dla p. sukienicznego, a oddalenia ze służby sukien-
 ycznej dla służ. Takiego tylko wolno przysięść służ, który się
 świadectwami i pozwoleniem odejścia od służby poprzedniej
 wykaze. — Zwazając na prawo rzymskie, stanowi się
 aby się żaden nie ważył dla służby swych sprawić sukien
 z innego sukna ~~jak~~ jak morawskie, byle nie było koloru
 czernego, dla pisarzy zaś mają być suknie z sukna,
 w Anglii wyrabianego kararia zwanego, byle nie czerwonej
 barwy. Jeżeli służa 6 lat pierwsz nie wystuży, wolno będzie
 panu odzierać go suknią wedle upodobania. Dnie wolno też
 służom sprawić obuwia różnego koloru ~~tylko~~ (flavei co-
 loris) tylko czarnego pod winą 14 grzyw. — Ktokolwiek z pi-
 sarzy służby czyłszy załadzi po wystudze pewnej liczby lat chciałby
 na siebie osiągnąć w Sukienicach i należeć do Bractwa, mo-
 że to dopiero w 3 lat po odejściu od swego pana może się o to
 ubiegać, a to z powodu aby (panu swemu nie odmawiał
 znajomych kupujących i sprzedających sukna z innych miejsc
 8) (viscores pannorum eternos). — Czeladnik któryby z innym

215
czeladnikiem pobliskiego pana schodząc się prowadził gad-
ki i niepotrzebne rozmowy, niedbając o sprzedaż towaru pana
swego, takowy sluga dostreżony powinien być od pana swego
ukarany, inaczey pan jego bgr. do skrynki brackiej kary
zapłaci. — Czelnik któryby pod imieniem pana swego 9)
sukna drugiego pana Exaktorem dla Krolewskiego
obwiescił, ma być przez pp. Starszych Karany. — Żaden z
braci nie ma się wazyc pod karą radziecką w sklepach
swych i domach przechowywać sukien obcych kupców
wbrew przywilejom.

3) R. 1586 d. 16 Junii per Fratres Domicidas laudatum 10)
constitutum est unanimiter: — któryby z czeladzi chciał
należeć do Bractwa pp. Suknienniczych, ma wprzód przy-
jąć prawo miejskie, i ma złożyć do Skrynki brackiej
50 grzyw. na obronę praw i przywilejów wielkim kosztem
nabytych — P.L. Bracia mają według rozdziału złożyć załogę 11)
retenta kosztów na obronę praw wyłożonych przez p. Joa-
chima Ciepielowskiego raję Krak. plenipotentę r. 1583. ¹⁵⁹⁴
Aby się żaden z braci nie wazyl szragi (promptuarium alias 12)
ciota vel expofitorium vulgo szraga) swojej z sukniami szlag-
kieni na sprzedaż wystawiać dalej jak 5 1/2 łokcia od proga
czyli muru swego sklepu pod karą 5 grzywien. — Aby się żaden 13)
z braci nie wazyl kupujących sukna mianowicie iatobne
poszukiwać w gospodach, lecz na przybycia ich w swoje
sklepie suknienniczym oczekować, pod karą 14 grzyw. —
Dla porządkowej wypłaty czynszów Krolewskich z sukniennic 14)
powinien każdy z braci za pierwszym wezwaniem przez pachot-
ka Wielkorządcę Kamku Krak. złożyć ten czynsz na S. Mariin
bez omieszkania. — Dzielwolno braciom używać do mierzenia
sukien łokci drewnianych, lecz mają te łokcie być ielazne
opatrzne stemplem miejskim pod karą 5 grzywien

na igrzyskach w r. 1586)

Powysze artykuły zobowiązały się, wzywały pp. bracia
rukienicznicy (Fratres Parricidae) zachowywać.

(Acta consul. cracov. Anni 1616 Tom. 34 pag. 603-606)

1. Orzynamt na pergaminie Złoty Kart 4 in fol. - znaczek
jedwabny korony biały, złoty, zielony, niebieski - pięć
czerwona w puszce blaszanej przedstawia S. Władysława kr.
jako: S. Między Cywilizacji - w bibl. Uniw. Krak. 1
(Xl. b.)

Sigismundus III Rex Polon. (Varsoviae d. 25 Januarii
1612) confirmat articulos a Senioribus et junioribus
parricidis Cracoviens. boni ordinis causa laudatos
et per consules Cracov. d. 1616 confirmatos (jak wyżej)

1. Orzynamt na pergam. Złoty Kart 4 in fol. -
znaczek jedwabny biały i różowy - pięć
mniejsza korona herbowa (dwa amoty trzy:
mały, tenże pod koroną) czerwona w puszce
blaszanej - w bibl. Uniw. Krak. 1
(Xl. a.)

Stephanus rex Pol. (Cracoviae per. 20 post fest. Nativitatis
B. Mariae V. 1585) w sprawie inter Seniores Parricidas Cracov.
et Jam. Baptistam Czeki Italum civem Crac. (per plenipotentem Joann.
nem Tedaldi nobil.) potwierdza wyrok sąsiedów Krak. aby tenże
Czeki nie wazył się sprzedawać na tokiu innych sukien jak tylko
wstanie w swoim sklepie. (Orzynamt pergam. pięć mniejsza kor.
w puszce blaszanej. znaczek biały złoty różowy
niebieski jedwabny - Nr. VI. w Bibl. Uniw. Krak.)

1591 (lex 52 post fest. S. Margarethae, Cracoviae) Dekret Zygmunta III w sprawie pomisady cerkiew Krawców Kleparzkich a Sukiennikami (Pannicidae) Krakowskiemi.
 ~~Prze~~ Kazał, iż Krawcy i podczas jarmarku gotowe suknie sprzedawać mogą w Krakowie, jednak sukno na tej suknie kupować mogą u panów sukienniczych.

1635 d. 9 Węgśnia w Gdańsku. - Władysław IV na prośbę
Sukcinników (pannicidae) i Korzenników Krakow. iż żydów
po domach sukna rozmaite kraja oraz korzenie sprzedają -
zakazuje aby żydzi na Kazmierzu miejskajacy nie warieli
się sprzedawać sukien angielskich i szlafki, stołownie
do rąk przez Jana Amora z Łarnowa wojewodę Krak.
uzyskanych i dekrete Zygmunta III z r. 1619 - pod Konfiskatą.

1591 (ser. 2ª ante S. S. Margarethae, Cracoviae) Dekret Zyg:
munta III w sprawie inter Seniores Congregationis Pan-
nicidarum Cracov. et famat. Joannem Goldsmith zakazuje
temu ostatniemu przystąpić na tokuć sukna w Krakowie
- i wyszkamy w tym względzie przywilej królewski: umie-
warzania (Oryg. pergam. pięćsiemnaście kor. w puzie blaszan.
zawrętek różowy, biały złoty nr IX. w Bibl. Uniw. Krak.)
1586 Joachimus Czepiel pannicida Cracov?

1586 Joachimus Czerwiec panniuda Cracov?

od Wielkopolan

1744 Sklepy sukienne w Krakowie: a) Idąc od Brackiej
 Ulicy po lewej stronie: 4) Giesyngowski (arenduje
 Middleton) 5) Januszowiczowski potem Wozniakiego
 6) Zaleski po Teuzie. 7) Zaleski po Jm. P. Kempotkin
 8) Weitmana albo Szmidowej. 11) Lindiego albo Fryz-
 kiera potem Karlega. 12) Rolin'ski ugił Berna
 potem Krauze 13) Bolejski (trymata Frezerowa)
 14) Cyrasow P. Domastawka. 15) Klossowiczowski vel
 Mikrowiczowski, P. Szulc Kasserer Zup Wielkich po
 Soldadynim. - b) Idąc od Ulicy Jana po lewej stronie
 3) Gładyszewiczowski potem Kajer'skiego 5) Węgrzynowi-
 czowski X. Nekrembucki pleban Morawicki. 6) Kłoso-
 wiczowski potem Weitmana. 8) i 9) Segnizowski
 J. P. Bajer. 11) Natankowski Krajny, teraz J. P. Oziarof.
 Kiej 13) Szumberowski ten Bemowski, Leftolocięgo,
 14) Kłopotowiczowski potem J. P. Fuchsa, 16) Zywicki
 vel Bellego potym J. P. Fuchsa.
 Bogatych Kramow n. 2 niegdys J. P. Józefa
 Sapkiewicza Ktorego corka recenter byta za J. P. b.
 bieniowskiem.

(Z Dzierżon Cechu Sukienników Krakow. darowa-
 nych z przywilejami r. 1839 przez Józefa Heblika Kypca
 Krak. do Uniwersytetu)

16. Fundationes et Resignationes Pannicidiorum Crac. na 2 pokazy
 Resignationem Regis Casimiri ex Actis Resignationum Civitat. Crac. 1342
 Nicolas Vislingi daniker landomis. z tych jedne fundowane na ołtarz
 P. Maryi a druga trzymają dziedzice Foltyna Conrata - Potom Kowie
 nieb. Jana Wonzema przyznika prawa wyszł. ukarali na i kram
 Actum Resignat. in of. Scabin Crac. R. 1520 - Fundatio Pannicidii S. Antoni
 Confes. et B. V. Porotae ac martyris ser. 2^a post f. 1. Lunae 1393 per Gotfri-
 dum resignat. et erectis. 2) Resignatio Nicolai Daniker Gallico Jacubo 1365.
 2) Resignatio Jacobi Gallici Gotfrido Zuppario in Bochnia ser. 6ª anno 1366. F

Fo) Resignatio R. 1373
 post f. Nativitatis B. M. V.
 Confules nomine dominice
 Regine et Elisabeth et
 totius Senatus Jacubo.

Stefan Król dekretem swym (Cracovia fer. 6a post fest. ^{seniores Contubernii}
S. Marii 1583) w sprawie pomiędzy Sukkennicznymi (Pap:
nicią Crac.) a Kupcami (orzekł, iż Sukkennice zbudowa-
ne zostały w tym celu aby w nich sukna na Łokcie ^{nieporozumieniem} sprzedawać

^{Łosowanie do wyroku rajców Krak. fer. 6a p. 1552. 1553}
dawano (parricidia publica) przeto też Kupcom (w skutek
tego w mieście) za kazat sukna na Łokcie sprzedawać. <sup>Org. pergam. między
Król. miastem Krak. na granicę
jen powyższy dekret Król. Stefana
Ciebieżka odzawnego miejsca dla Sukkennic
nr VIII. w Bist. Wn. Krak.</sup>
Krak. potwierdził Zygmunt III (Varsovia Sabbato
post domin. Misericordiae 1589) — Zygmunt III dekre-
tem (Cracovia fer. 3a post dom. Judica) w sprawie między
rajcami Krakowskimi a Lubelskimi, za kazat po in-
nych miejscach sukna Łokciem sprzedawać tylko w sukien-
niach.

Stefan Król dekretem swym (Cracovia fer. 6a in vigilia S. Omnium
Sanctorum 1578) rądów relacyjnych, w sprawie pomiędzy <sup>(Orginaty na pergami-
nie bez pieczęci nr II</sup>
cechem Krawców Krak. a pomiędzy cechem Sukkennicznych
(Contubernium parricidarum) Krak. ponieważ Sukkennicz-
ni ukazali przywileje: jeden z r. 1434, drugi z r. 1476, trzeci
dekret rajców Krak. z r. 1530, Krawcy zaś przywilej Zyg-
munta Aug. z r. 1531 potwierdzony z nowymi dodatkami
przez Zygmunta Aug. r. 1552 przykazując, aby Krawcy
stosownie do Włknera wydanego dla Sukkennicznych
nie wargli się sukna i ubiorów robionych z nowego suk-
na sprzedawać na Wendeie (in foro publico antiquario seu

scrutario seu Vendeta seu Tendeta) ani też w domach
swoich ani sklepach ^{pod karą 10000 denarów r. 1539.} ponieważ prawo sprzedawania nowych
sukni należy do Sukienniczych, a na Wendeie tylko
stare suknie sprzedawane być mają.

Stefan Król mandatem swym (Vilnae d. 18 Junii 1581)
poleca rąjom Krakow. aby dopilnowali zachowywa-
nia dekretu wydanego r. 1578 na Korzyci Sukiennic-
zych względem sprzedawania sukni nowych.

R. 1581 Starsi Sukienniczy imieniem Contubernii Lannicida-
rum Cracov. Karza Sebastiana de Monte lupi, Antoniego
de Hesi, Juliana de Pace, Daniela Zaiglicza, Mikolaja
Alantrego, Lorenza Lencza, Bernatha Gallera, Fili-
pa Taldurzego, Lukasz Wtocha, Hieronima Orlemusa,
Pawła Celarego, Soderinow z Minuze i innych Kupców
iz sprzedaja na tokiac sukna w sklepach swych wbrew
przywilejom stuzacych Sukiennikom Krak. jako to
Casimiri regis die dominica ante f. J. Galli 1342, i De-
kretu Zygmunta I Cracovia fer. 4a posttridie f. J. Annae
1530 potwierdzonego przez Zygmunta Aug. Vilnae
d. 20 Augusti 1563, Laudum civitatis Cracov. z r. 1375,
Przywilej Zygmunta I Cracovia fer. 2a post Mathiae Apost.
et Evang. 1532, Plebisjusz miejski Krakow. z r. 1495
— Kupcy tloaczylisi ze tem ie nieb. Dedino, Simon Lippi, Galea-
cio Gwioscardini, Fabian Baldi sprzedawali dawniej sukna —
ie kupcy ci nie sprzedaja sukien lunsckiego, flanderskiego, ani
purpuranu ani utofinow, ani niemiekkich lonotkich, ani Karazyi,
ani morawskiego, ani bozslawskiego, ani gierlickiego ani ma-
zowieckiego, ani yeskiego, chyba tylko wioska sukna t. j. szarlatu,
potszarlatu, granatu, potgranatu i t. d.
Przy tego maja Kupcy Krakow. przywileje: 1) Lesconis ducis Cracov.
(Cracoviae a. 1288) in quo ducis crac. cum mercibus a theloniis
liberat. 2) Wladyslai regis Cracovia fer. 3a post conduct. Basiliae 1431)
in quo civibus cracov. concedit facultatem ubique pannoj omnis generis
ulnatim vendere

R. 1520 Lanowie Sukiennicy Krakow? (Lannicidae) zabrali
 Krawcom Krak. suknie gotowe robione na Wendet; o co
 Cech Krawiecki Krak. wytoczył sprawę i dowodził praw
 nych Przywilejem Zygmunta I (Cracovis Sabbato
 ante f. S. Stanislai in Majo 1531) obejmującym Ordynacyją
 cechu Krawieckiego podług którego nikomu innemu
 tylko Krawcom majstrom wolno było robić suknie;
 który to przywilej potwierdził Zygmunt Aug. (Leticio:
 vis in convent. regn. general. ser. 4ª post dom. Judica 1552)
 przyzem pozwolił Krawcom sprzedawać gotowe suknie
 na Wendet. — Starzi Sukienników Krak. dowodzili zaś
 swego prawa Dekretem Rajców Krak. z r. 1426 który
 zakazywał aby Krawcy nie sprzedawali gotowych sukien
 z sukna nowego ku szkodzie Kupców, którzy w Sukien:
 niach sukna kraj. brają Sukiennicy Krak. (Lannicidae)
 przywilej Zygmunta Aug. (Vilnae d. 20 Augusti 1563)
 Sukiennicy Krakow? następującymi przywilejami dowodzili
 praw swych wyjąznej sprzedaży sukna:

- 1) Przywilej Bolesława wstydliwego Księcia Krakow? i sandomis
 (Bonif Junii 1257) na założenie Sukiennic (Lannicidae)
 miejskich w Krakowie.
- 2) Privilegium Casimiri regis Pol. (die dominic. ante f. S. Galli
 1342) iż nikt niema sprzedawać postraw całego, i że tylko
 Sukiennicy (Lannicidae) w Krakowie mają prawo
 krajać na sprzedaż
- 3) Laudum Communitatis civitatis Cracov. (ser. 5^a ante Judica
 1375) quod hospites suos pannos integraliter possunt vendere
 sed si hospes vellet religare bellas pannorum et inde distributim

divendere, id nullibi alibi praeterquam in Pannicidiorum
aede fieri debet.

4) Laudum Civitatis Crac. (inter Dominicam primam Quadra-
gesimae 1432) i.e. iaden tak w piwnicach, sklepach, domach
i gdzie indziej krom Kramow na to sprzedawanych nie ma
towaru wszelakiego miezyc i wazyc.

5) Decretum Casimiri regis Pol. (Cracovia ser. 5^a ipso die
Divisionis Apostolor. 1451) inter Consules et Institores Crac.
Casimiri (A. 1452) i.e. ka: quod homines cameras et loca pro venditione rerum habentes
zupcy obcy Kupcom, non debent in iis pannos practicos, subtiles et nobiles in tela
sprzedawac su kna opoz, (qua tantum Institores camerarum nostrarum divitum vendunt)
jarmarku. verum exponere.

6) Plebisitum civitatis crac. (An. 1426) i.e. iaden Krawiec
niema na tokie sprzedawac sukna ani karrasu.

7) Decretum Consulum cracov. (ser. 4^a posttrire s. Annae 1530)
approbatum per regem Pol. (Cracovia ser. 6^a in vigilia 0055
1538) i.e. niewolno w domu i sklepach sprzedawac na tokie
sukna farbowanego.

8) Privilegium Sigismundi Aug. (Vlnae d. 20 August. 1563)
Pannicidarum in Pannicidijs cracov. sedentium.

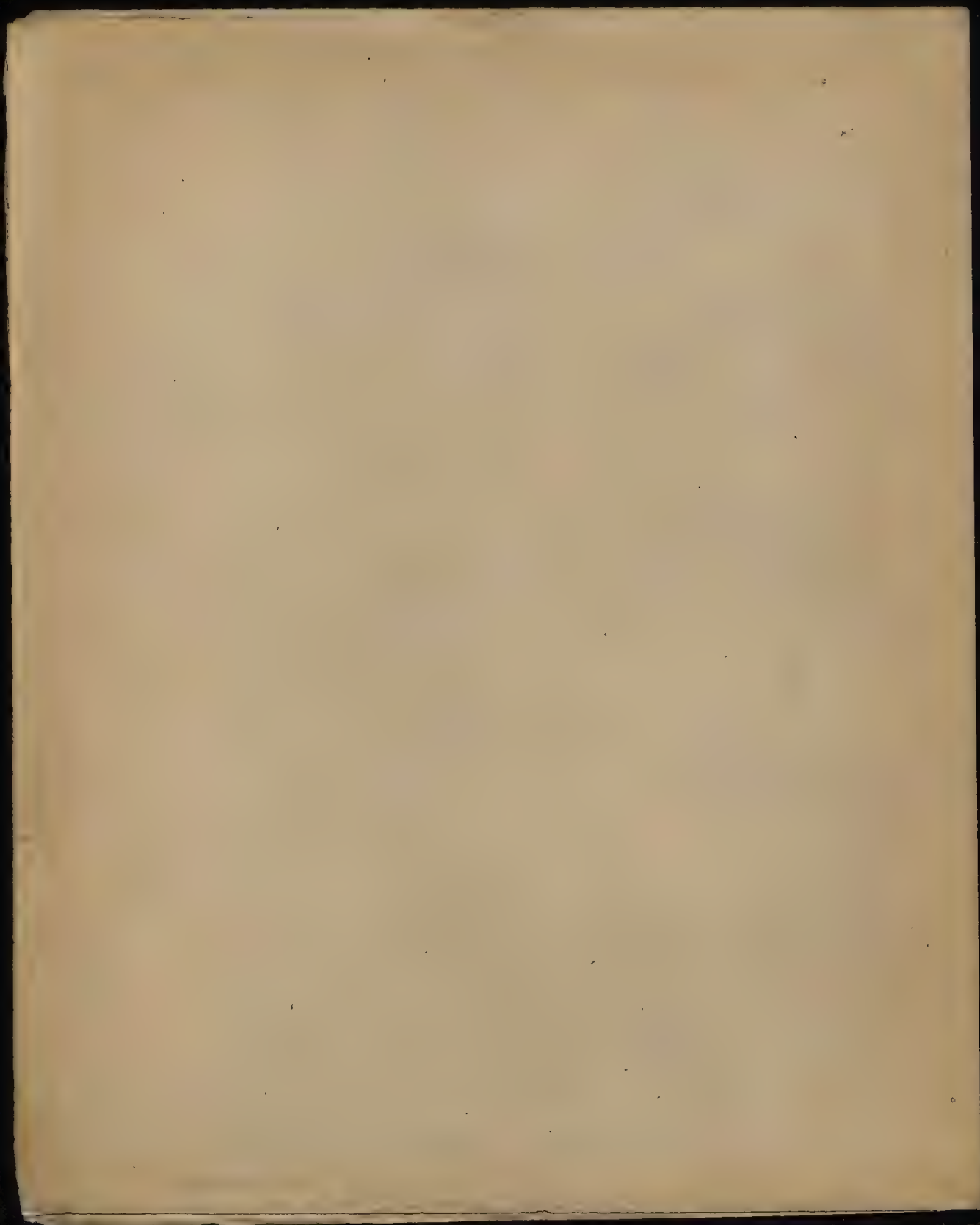
9) Confirmatio generalis Stephani regis (Cracovia ser. 5^a
post dom. jubilate 1536) omnium privilegiorum Pannicidarum
Cracov.

Sukiennicy Krak. prowadzili proies o zakazanie sprzedazy
sukna, z Gregorzem z Kleparza 1524, z Alexandrem Lajer
z Villach 1552, z Hieronimem Canavezo 1574, z Szymonem
Sabinko 1574, z Henrykiem Gralf Tuga Braaka Jzaller z Ant-
werpiu 1574, z Kupcami Wlochami 1581

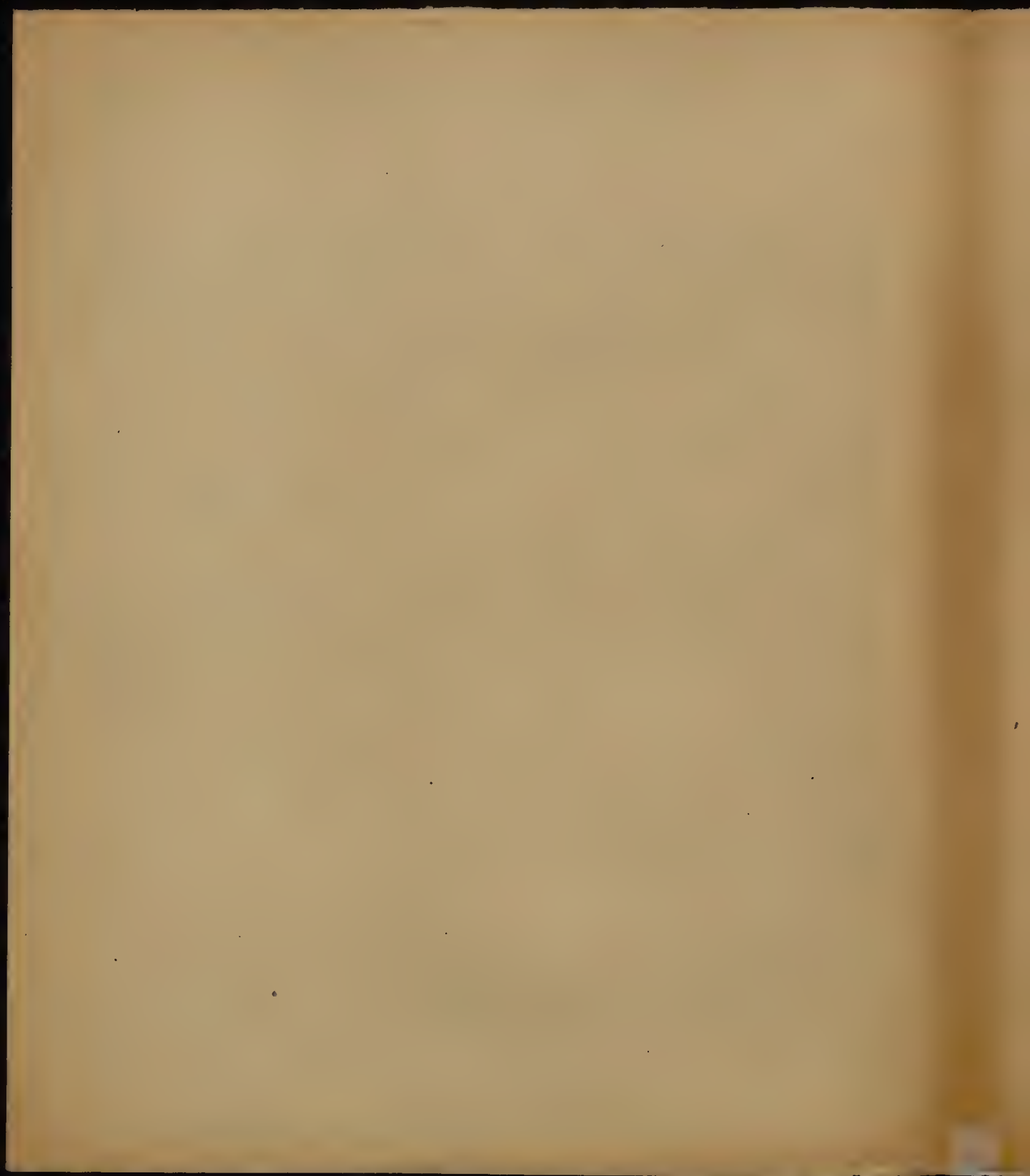
Wlasciacle Sukiennic: Matys Geyzotka 2, Rozina Brooma i,
ol. Erasmus Hrusa i, Franz Gorn i Kollegiacki, Stanistaw
Czirus i, Stanistawowa Geyzotczyzna 2, Hieronim Zaleszowski 2

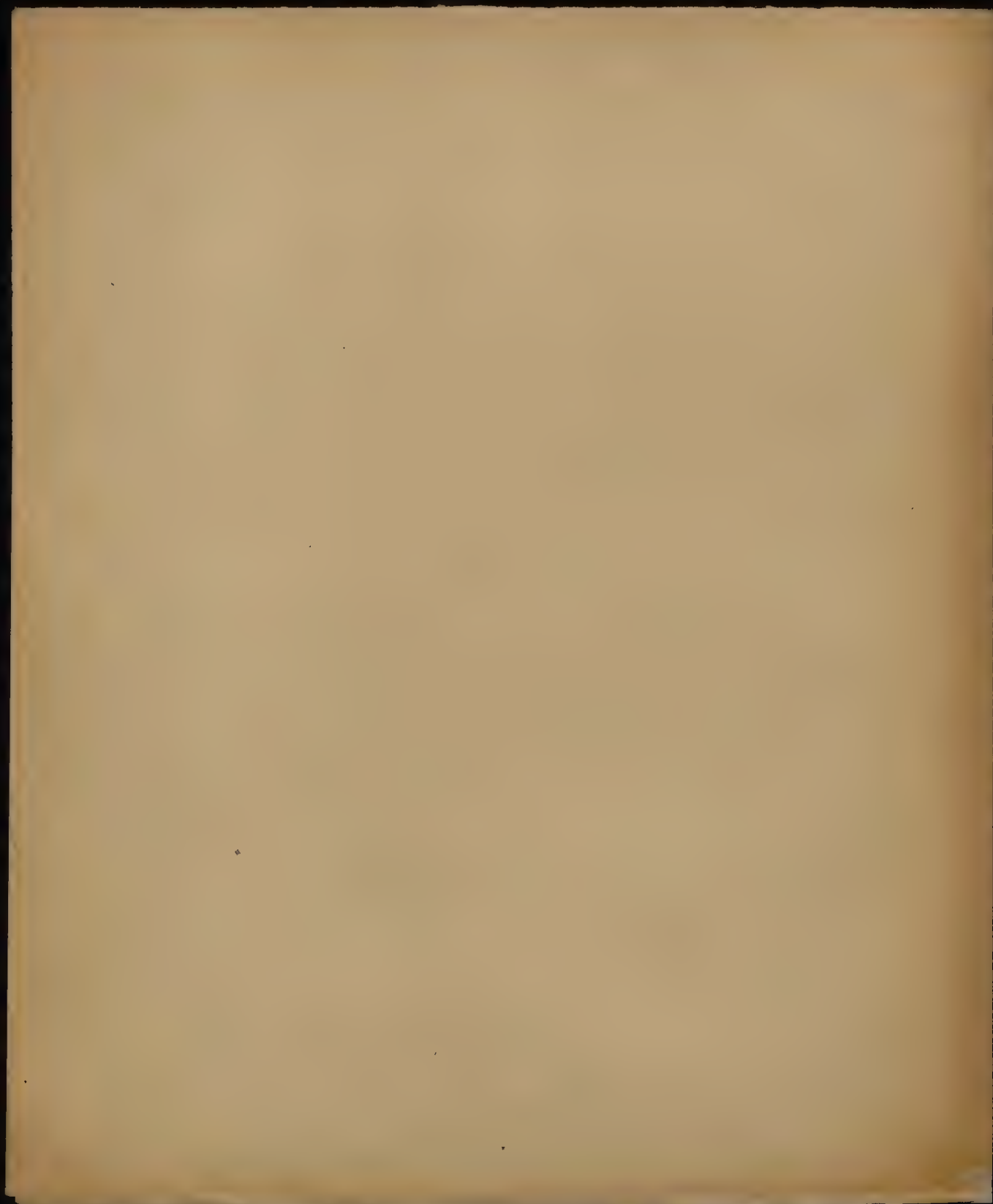
(inter seniores Contubernij
Pannicidarum Crac. et
mercatores in testudinibus pon-
nentium vendentes)
Stephanus rex Polon. (Cracovia ser. 5^a in crastino s. Exaltat. s. Crucis 1583)
wydat de kret w sprawie miedzy Sukiennikami Kupcami, ktorym Kupcom
pozwala sprzedawac tylko sukna, de wlozcek robione, jezeli zas inne
de kret w jakich relacyjny, sukna chca na tokie sprzedawac maja placic ten sam podatek co Sukiennicy
od nich. (Orig. na pergaminie, przechowywany w bibliotece Krak. w bibl. Al. Krak.)

1)
atom
e
in
it.)

1451 fer. 5^a ipso die Divisionis Apostolorum, Cracoviae
Kazimirus rex Polon., sapiendo discordias inter Con-
sules Cracov. et Institores Cracov. de Institutoribus seu
Cameris Divitibus, quae pro eo concurrerant, quod
in Domo publica Consulatatus Cracov. muris noviter erec-
ta, quae in vulgari Theuthonico Smetherhaus voca-
tur, nonnullae ~~res~~ res et panni nobiles, contra obser-
vantiam veterem vendebantur, in praejudicium Instito-
rum de Cameris Divitibus: ideo decernimus quod
homines ~~in~~ in domo Smetherhaus ad Consulatatum
Cracov. pertinente, cameras et loca pro venditione
rerum habentes, non debeant telam dealbatam et
pannos practiores subtiliores nobiles, quae in Insti-
tis vendi soliti sunt vendere; quam venditionem
ad Institores Camerarum nostrarum divitum vo-
lumus pertinere, prout in Statutis per Consules
Crac. praefatis Institutoribus traditis est expressum.
Per hoc tamen hominibus Cameras in domo Smetherhaus
habentibus venditionem aliarum rerum inferiorum
et telae crudae non inhibemus. (Postquam transsumptu
r. 1583 Sabbato post domin. Jubilato per Consules Cracov.
- pergam. de pnegu - w bibl. Univ. Krak.)

Articuli contubernii lanificum civi-
talis Biebr.

Anno 1452.

Ista sunt arbitria causalium ipsorum lanificum de an-
no MCCCC^{II}° ~~an~~ re.

Item quilibet ex ipsis debet sequi signum dum mittitur
et qui non venerit incidit in penam 4 gr^o dentis legit-
tima causa.

Item quilibet tenetur dare qualibet feria sexta i
den. et qui non dederit infra spacium trium dierum
incidit penam 4 gr^o.

Item quilibet qui neglexerit funus antequam porta-
tur de domo sit magistro aut causalis aut alicujus ex
fraternitate incidit in penam medii grossi.

Item quilibet tenetur transire (transire) ad offertorium
dum funus est ad minus semel sub pena unius 4 gr^o.

Item quilibet tenetur transire ad offertorium dum
celebratur fraternitas duabus vicibus sub pena 4 gr^o.

Item dum causales emunt cerevisiam ad festum
corporis Christi ad laboranda^{um} ~~ad~~ candelas tunc quilibet cau-
salis qui tunc habet^{ur} laborem tenetur cum ipsis solve-
re sub pena 4 gr^o dentis illis qui non interessent.

Item dum causales emunt cerevisiam ad festum
Burkardi, tunc quilibet qui laborem habet tenetur
solvere cum ipsis sub pena 4 gs.

Item qui biberit in taberna et absque licentia
exierit hospitis et querularetur incidit in penam
4 gs.

Item nullus causalis debet honorare cum ce-
revisia ^{quoque} ~~factum~~ et ^{etiam} ~~coram~~ ex ordine dum biberet ^{recte} in ta-
berna aliquam mulierem suspectam vel de prostibulo
sub pena 4 gs.

Item quilibet ex ipsis qui biberit in taberna
seu cerevisia magistrorum sue fraternitatis usque
ad vomitum, pena: i talentum de cera.

Item nullus ex ipsis ludere debet quocunque
ludo nec cum magistro artificii nec cum discipulo
artificii ^{um} nec unus cum alio interesse nec cum aliqua
persona suspecta sub pena 4 gs.

Item quicumque ex ipsis iet nudipes ambulans
pedibus per plateas vel in circulo incidit in penam
4 gs.

Item nullus debet deferre cultellum vel cam-
bellam nec securim ad cerevisiam magistrorum seu
fraternitatis nec inter nos dum congregamur ~~et~~ sub
pena 4 gs.

Item dum aliquis sociorum venerit in civita-
tem et acciderit in infirmitatem aliquam itaque
moriatur tunc debentur sibi celebrari exequie tanquam

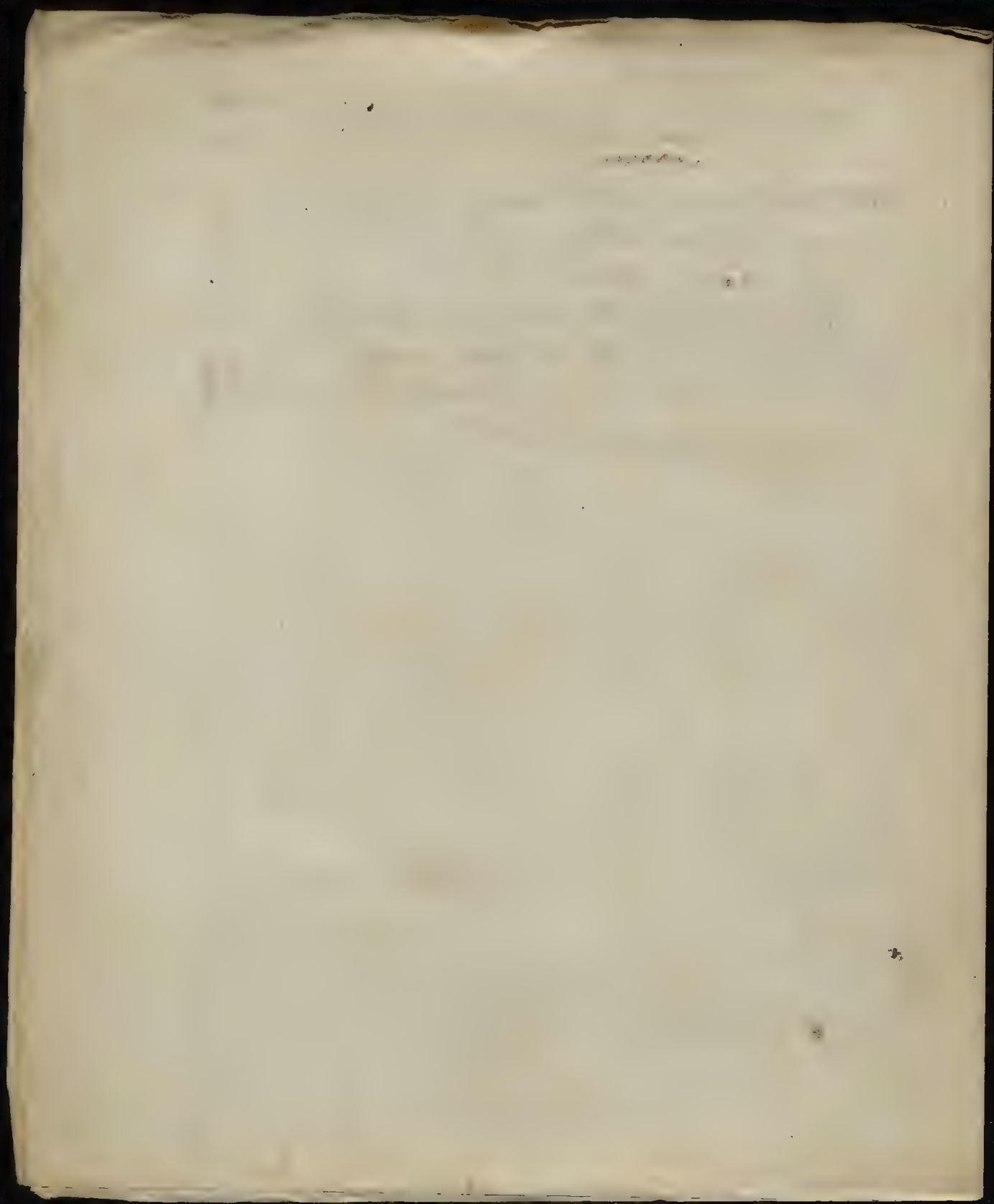
etri natus hic fuisset.

Item quilibet qui inciperet contencionem sine licen-
cia in cereuicia ^{patrum fratrum} ~~etiam~~ et etiam in ipsorum cereuicia
~~etiam~~ videlicet Stulgeld posito quod ebibebissent medie ta-
tem vasis citra vel ultra si ceteri noluerint sibi fa-
cere misericordiam repleat vas &c.

Item nullus debet accedere ad offertorium ha-
bendo vittam in capite sub pena unius medientii
Anno domini 1506 per me Casperum bogner de Betsch.

Helff goth Maria beroth.

(Ex ^{transcripto} ~~autographo~~ membranaceo sine
sigillo)

Cech Krawców.

Sigismundus Augustus rex (Vasoviae d. 25 Augusti 1570)
ad quaerelam seniorum Contubernii Sartorum Cracov. quia
pannicidas seu pannorum venditores Cracov. Sartoribus
in foro publico vestes novas vendere coerceant contra
privilegia Sigismundi I mandat consulis Cracov. qua:
tenus sub poena 4000 marc. non permittant pannicidis
arestare Sartoribus vestes novas per eos elaboratas in fo:
ro ad vendendum expositas.

Rajcy Krakowscy (1602 feria 2ª posttridie Dominica Laetare)
potwierdzili 40 artykułów dla cechu krawieckiego miano:
wicie dla towaru - zar feria 2ª posttridie Dom. Cantate
1602) później wydali następne objaśnienie niektórych ar:
tykułów: Artykuł 4^{ty}: Każdy towaru i pachole powinni w
Każdą niedzielę bywać w gospodzie i tam ma oddawać do szyn:
ki towaru pół grosza a pachole szeląg - Rajcy tak to zmieniłi:
iż co 2 niedziele mają w gospodzie bywać i to szeląg dawać.
- Artykuł 24^{ty} tak się tłumaczy: Każdy towaru starszy lub
młodszy, gdyby się potrzeba okazała przed jakim swiętym
powinien nadzwyczajną godzinę jeździć 2 godzin robić - Arty:
kul 40^{ty} dotyczący strojów mianowicie używania szafian i so:
wanych szafian żadnego barwnego t.j. żółtego, brązowego i
czarnego (okrom kapci) nie mają nosić; i jeśli nie długie zupa:
niki, tedy kurtki po same kolana mają nosić, a krótkich kurtki
zamiętać - co i mistrzowie rehować mają. Niwolno też mistrzom
i szeląg nosić broni do gospody. -

Cech krawców w Kleparzu.

(w Zbiorze p. 189)

Vladislaus IV (Cracoviae d. i Aprilis 1633) recognoscit obla- (oblat. in act. cast.
tas fuisse binas literas: unam Sigismundi III de data Var: orac. ser. 62 post
saviae in conventu regni generali ser. 5ª post fest. S. Mathiae fest. S. Margare:
Apost. proxima 1615 continentem in re confirmationem arti- thae 1633. Libr.
culorum Contubernii Sartorum Clepardiensium; alteram Offi: Relat. tom 57)
cii Consularis Clepardiensis continentem in se novos Articulos
eiusdem Contubernii, quorum Novorum Articulorum tenor est talis:

Proconoul et Consules Civitatis Clepardiae ad Craco-
viam (dat. in praetorio Clepardensi ser. 2^a ante festum S. Fran-
cisci confessoris proxima 1628) ad petitionem honorati Al-
berti Kwapińiewicz alias Nałowski scabini, Mathiae Ło-
niecki Seniorum, Stanisłai Przycieski, Alberti Kociotkowicz
alias Krolki et Martini Gładysz juniorum magistrorum
Contubernii Sartorum Clepardiensium confirmant sequen-
tem Ordinationem seu laudum ad meliorem statum contuber-
nii conscriptum:

Panowie Starzy i młodzi mistrzowie cechu krawieckiego kle-
parzkiego w zupełnem zgromadzeniu przez cechę obełstani
(w niedzielę bliską przed świętem S. Stanisława w jesieni 1628)
jednomyślnym głosem takową uchwałę uchwytli ponieważ wrafu
terazniejszemu odmiana wyiąga to po cechu aby ewierzenia
biegłości i nauki większe były, aby jeżdżącym na jarmarki
nie naganiano robot jak się to trafiać zwykło i aby się młodzi
zaraz po wyzwoleniu do cechu nie garnęli lecz wzdrowieli wed-
ług dawnego zwyczaju dla przeciwienia się w remiole,
otaz ponieważ wydatki cechowu teraz daleko większe są niż pierwej: —
1) Kto chce w cechu mistrzem zostać powinien odprawiać z występne
okrajac futnia taką jaką mu Panowie Starzy na kaza i naznają
z futna które mu P. Starzy dać mają, i sztuć znaki po staremu
pisac. Potym ma dać do skrynki cechowej 80 złp. na raty (t.j. pierwszą

ratę 60 złp. przy wstępie a resztę 20 zł. na każde suchedni płacąc po
15 gr. oprócz gdyby jaka potrzeba cechowa zaszyła to i przed suche-
dniami) nadto przy odprawowaniu sztuki ma oddać do cechu Musz-
kiet dobry, kamień proch i kopy kul. Gdy to wszystko odda ma
być wolny od sprawowania Kolarczy na wziętą bracią. Mistrzo-
wie młodzi postugi koczalne i cechowe podług dawnego wyrozu-
ju odprawować mają. Synowi mistrzowski jako też ci co córki
albo wdowy mistrzowskie pojmą zapłacą tylko połowę to jest
40 złp. i wolni będą od muszkietu prochu i kul.

2) Mistrzowie albo bracia cechu jadąc z robotami do Krakowa
na wendę w dni targowe lub do miast odległych na jarmarki
mają się pomiędzy sobą wzajemnie zachować i jeden drugiemu kup-
ców nie odwrabiać. Na wendę niepowinni tylko samowolnie wycho-
dzić to jest mistrz sam albo zina jego do przedawania a czela-
dź do przyglądania. Aby zaś roboty swe na jarmarkach w miast-
tach królewskich i na wendę w Krakowie 2 razy w tydzień
w dni targowe we wtorki i piątki bezpiecznie sprzedawać mogli
mają jeden przy drugim stać trzymając się dekretów: Zygmun-
ta I z r. 1524 na rzemieślniki krakowskie i Zygmunta III z r. 1612
na rajce lwowskie wskutek skargi rzemieślników i Krawców
klepańskich Jerowanych, które to dekrety są zawrowane jest
wolna sprzedaż robot swych na jarmarkach i targach zwy-
czajnych które się wykły odprawiać przed świętami uroczystymi
obowiązuje przed Bożem Narodzeniem, Wielką Nocą, Środą pośnią
niedziela i kwiecień, Świętami, Wniebowzięciem, Bożym ciałem
i na wendę w Krakowie 2 razy w tydzień niedając do cechu żad-
nej kontybutcy.

3) Ponieważ wiele mistrzów pod inszą jurysdykcją miejską, więc
niepowinni w jednej jurysdykcji cierpieć parstaczy koto sobie ale
przeciwko nim sumptem i pracą całego cechu wystąpić.
4) Aby żaden mistrz nie wazył sprzedawać roboty Kęckiej lub ku-
pować bez opowiedzenia pod wing z kamieniem wosku. A którzyby
brat nakupił roboty Kęckiej, ma do skrynki cechowej dać od każ-
dej sztuki po 3 gr.

Je uchwale a probuje król Władysław IV mniejszym przywile-
jem zakazując aby tychże Krawców klepańskich przy sprzedawaniu nie tar-
bowano w miastach królewskich, duchownych i szlacheckich jako też w
Krakowie inforo scrutano aliaz na wendę w dni targowe. =

245
Joannes III rex Poloniae (Cracoviae d. 6 Maji 1676) con:
firmat privilegium Vladislai IV a. 1633 et Ordinationem a. 1628
contubernii Sartorum Clepardiensium et injungit ne sartores
ex civitate Kety vestes a se elaboratas in Clepardia (exaptis
mundinis sine scitu contubernii Sartorum Clepardiensium
importare et divendere audeant.

Augustus II (Varsoviae d. — mensis — 1733) Confirmat pri:
vilegium Joannis III a. 1676 cum transsumpto privilegii Vladis:
lai IV a. 1633 et Ordinationum a. 1628, et decernit ut Sar:
tibus contubernii Clepardiensis ~~liberum~~ sit vestes sacro:
tales, masculinas, foemininas et germanicas per ipsos ela:
boratas tempore mundinarum et foralium in omnibus civita:
tibus et oppidis, Cracoviae autem in foro scrutaris alias
na vendicis singulis diebus forensibus, sine ullis vectiga:
libus dis vendere et ut officiales castrenses et consulares ora:
cienses atque vielicienses et aliarum civitatum praepedito:
res artificii ipsorum vulgo Pastaze Vadovianos praeser:
tim rurales et villanos item praetextuosus contubernales
ab exercendo artificii coerceant. Approbatque sequentia
nova ordinationis puncta:

Procurator et Consules Civitatis Clepardiae ad Cracoviam
In praetorio Clepardensi sabbato ante festum S. Fabiani et
Sebastiani Mart. d. 17 Januarii 1733) ad petitionem famulorum
Karoli Gatuskiewicz senioris, Michaelis Dudkowicz vicese:
nionis, Casimiri Jezionkowicz, Alberti Olszewicz et Petri Sliwini:
ski Sartorum civium Clepardiensium confirmant Ordinationem
seu laudum infra scriptum:

1) Mistrzowie cechu krawieckiego Kleparskiego za obeftaniem
panow starstych maja sie stawic w lechu pod karg jakg starst
i młodzi wyrazd.

2) Zeby mistrzowie zadnej roboty z Kgt ani z kądkolwiek od
pastazow nie kupowali ale swa wlasna robotę kaptańską,
woarską, białogłową lub też niemiecką w Kleparzu jako
też po jarmarkach sprzedawali.

3) Aby mistrzowie do siebie nie przyjmowali na jarmarkach
przeżytkowników z innych miasteczek i ze wsi, i roboty od nich
nie nabywali.

4) Aby Starzy Rzeki Kleparzkiego według przysięgi swojej robo-
tę brać swoją po jarmarkach rewidowali.

5) Gdyby który mistrz robotę cudzą hartacką a nie swoją spie-
dawał, takowa za pomocą urzędu ma mu być zafekweso-
wawana.

(r. a.) Nob. Joannes Vilhelmus (Wilam) advocatus et haeres
Bochenensis confert privilegium fraternitati sartoreae
in Bochnia:

Nienależącym do cechu wolno grabić suknie - Każdy
z cechu może robić szuby (subdina / alia / szuby) - Majstra
można w cechu skarżyć z apelacją do sądów wojtowskich -
Majstrom wolno zawsze gotowe suknie przedawać, obcym zaś
tylko w jarmarku - Każdy kto chce zostać mistrzem, ma dać
do cechu 10 zł. węg. sztukę odprawic i kolacyję sprawić
lub za nią dać 10 zł. - Ktokolwiek przy wpisie ma dać na kola-
cyję mistrzom 2 zł. - Potwierdza się posiadłość ról ce-
chowych.

Stefanus rex Polon. (Lublina d. 25 Augusti 1584) potwierdza
powyższy przywilej wojtowski bez daty. -

Joannes III rex Polon. (Cracoviae d. 21 Martii 1676) po-
twierdza przywilej Króla Stefana dodając aby Żydzi i Kramarze
Krawcom bochenским nie pnieżykają, ani u furmanów sukien
nie wykupywali i aby kufnierze wierzichów i ubiorów zamkowych
nie robili.

(Abbat. ad acta castr. crac. ser. 63 in vigilia
S. J. Andree Ap. 1743. lib. Relat. Tom 169.
pag. 2169 - 2175. nr 621)

THE
HISTORY
OF
THE
CITY
OF
NEW
YORK
FROM
THE
FIRST
SETTLEMENT
TO
THE
PRESENT
TIME
BY
JOHN
B. HOGGINS
NEW
YORK
1898

Jan Krotophila przyrzęty Lechmistrz (juratus Magister)
 oraz Marcin Kleyn, Jan Boortch, Krzysztof i Bene-
 dykt Pregosner starsi (seniores) rzemiosła krawiec:
 Kiego w Krosnie (Crosnae fer. 5ª post f. Conceptionis
 B. Mariae 1530 - po faunie cały dokument) za pozwoleniem
 rajców ustanawiają gospodę dla towarzyszy (hospiti-
 um sociis) i ustawy dla tychże towarzyszy:
 Iza gospodzie mają mieć w poszanowaniu ojca matkę
 i siostry gospodnie - Towarysz świeżo wyzwolony, gdy
 chce jeść obiad z ojcem gospodnim ma dać za takowy 4 trojaki
 (ternarios) a za wieczernę potrawę. - Towarysz nie dostawszy
 roboty u mistrza, może bawić przez 2 tygodnie u gospodzie
 i trudnić się naprawką starzyny tylko; po 2 tygodniach
 zaś ma się oddalić. - Nie wolno obcować z partaczem
 (cum sturero) podwiną i ~~parta~~ Kamienia (talentum) wosku.
 - Schadzki (congregatio) mają mieć co 2 tygodnie. - Nowo
 przybyty towarzysz (socius) ma dać do skrzynki (ciotula)
 4 denary (denarios) a robieniec (adolescens) trojaka; po
 tego co 15 dni ma dać towarzysz do kota (ad rotam) 6 dena-
 rów a robieniec i trojaka; i co kwartał towarzysz i pół
 groszek a robieniec 6 denarów. - Gdyby się który w tożku
 nieprzygotownie zachował, ma dać i grosz - Co 2 tygodnie
 przez godzinę wieczor mają mieć kąpiel (balneum); na kiel-
 kanoe, zielone kwiatki i Bożenarodzenie ma mistrz to-
 waryszowi dać pieniądze na Taznis. - Nie wolno w ponie-
 działek świętować podwiną i grozga. - Iza dwa tygodnie przed
 i po jarmarku niewolno towarzyszowi wstać od roboty, także

na 2 tygodnie przed Wielką Nocą, Zielonemi Świątkami i
Bożem Narodzeniem. - Dnie wolno pod Karą półgroša przy-
chodzić do gospody w sukniach rzezanym (laciniatis) i
rozrobaczonym; za gospodę może się każdy nosić jak
chce. - Do roboty mają wstawać o godzinie 4ej i w zimie
pracować do godziny 8ej a w lecie aż do godziny przed
nieśporami. - Towarzysz może się trudnić naprawką
nie więcej nad 2 grosze. - Chorego towarzysza obowiąz-
ny mistrz trzymać przez tydzień; po czym go złożyć:
ki towarzyskiej opatrywać mają i gdy zemrze pogrzeb
mu sprawić oraz do pogrzebu kościół (interulam). -
Z pieniędzy złożonych do kasy powinni towarzysze dać
mistrzom połowę na wosk na Boże Ciało. - Gdy mistrze
na Boże Ciało sprawią napitek (cervisiem emunt), mają
towarzysze prawo pić z niemi (compotandi) i być na
jużynie (symposio) oraz mieć wtaśnego ~~pod~~ ~~pod~~ ~~pod~~
cresnika (pincernam). - Na jużynie towarzyszy nie
wolno dobywać miecza ani też grać pod winą i kam.
wosku. - Dnie wolno w swista towarzyszom użyszczać
do zamtużu ani do nierządnic (lupanar seu fornicem)
pod winą na towarzysza 1 gr. a na robienia półgroša.
(Rozmaitości lwowskie 1859 nr 7. 8. 9.)

Cech Krawców w Biecu.

275

Sigismundus III rex Polon. (Varsoviae in conventu regni 13 Decembris 1590) na prośbę cechmistrza (archimagistri) i starzych (seniorum) cechu ^{krawieckiego (sartorum)} ~~zawieskiego~~ miasta Biecu potwierdza na: stępujące artykuły: (po łacinie)

Kto chce mistrzem zostać ma robić szutki, prawo miejskie, przysięgę do cechu dać 2 zł. 12 gr. i achteł (vas) piwa, oraz 6 funtów wosku i okazać list od urodzenia i nauki

Któryby mistrz niechciał formulas alias sztuki artificii sui manu scribere aut depingere ma dać za to 4 ceno. złot. (po 56 groszy jeden rachując) na broni i kollażyjg sprawić

Sztuki na mistrzostwo mają być okazane cechmistrzowi i innym 6 mistrzom, potem cechmistrzom i innym 8 mistrzom przyśadnim, potrzebi narzuciłkim mistrzom cechowym. Sztuki te są następujące: towarysz stojąc pojednej stronie szutu ma odrzycować: 1) Albam 2) Casulam seu ornatum i ma go ~~przekryć~~ przykryć 3) Kappe seu Pallium eclesiasticum 4) Luculam monasticam 5) Cappam doctorem 6) Tunicam super cerna iuxta ritum et habitum antiquum cum amplis manibus et alijs ne: cessarijs; 7) Tegaturam equi ad torneamenta alias D'ek ku gonitwie; 8) Tentorium majus cum globulis duobus prout in campo stare poterit 9) Tentorium minus cum uno globulo 10) Pallium doctore alijs Okolisty.

Przy tym rysowaniu sztuk na towarysz na zapytanie wiele ~~szut~~ ma: terij do każdej sztuki potrzeba odpowiedzieć. Po użyciu sztuk ma tenże towarysz przysięć iż nikomu nie wyjawia owych formuł

nie wolno nie cechowemu prowadzić rzemiosła krawieckiego

Mistrzowi wolno mieć tylko 2 towaryszy i ucznia pod karą 2 kamieni wosku co tydzień - a nie więcej.

Zaden z braci nie ma się ważyć wuere vestes pannificibus alias Gaski pod karą i funta wosku. Krawcom zaś wolno z każdego sukna robić i szyc suknie. Gdyby okleiniecy na targu sprzedawali suknie mają im takowe być zebrane.

Mistrzowie wolny będą od sztuk tylko kollażyjg ma sprawić.

a który mistrzowny pojmie wolny będzie od sztuk tylko da i kops na zbroję i kollażyjg.

Kogo obiera cechmistrzem ma ten urząd przyjmować pod karą jednego
aktera piwa. Ktoby nie był na obiorze cechmistrza zapłaci 2 kamie-
nie wosku (talenta)

Cechmistrz któryby w należytym czasie cechu nie zagaił zapłaty winy
4 funty wosku

Ktoby się zostawiał mistrzem do roku nie ożenił zapłaci karę
actuale cerevisie

Młody mistrz ma tak długo służyć cechowi póki winy na
jego miejsce nie nastanie: i ma w święta Wskaznocy, Wielkich Świąt,
Bożego Ciasta, Wniebowzięcia i Urodzenia P. Maryi, Bożego Narodzenia
integras octavas in matutinis misas, vesperibus facere podwiną
1 grosza

Koro mistrz sukno w wodzie zmoć (wstępuje) niewolno już inne:
mu przyjmować go do roboty pod utratą całego zarobku. (talenta)

Ktoby drugiemu zelać odmawiać da winy 2 kamienie wosku

Ktoby robotę drugiego ganił da winy i lapidem cerd

Ktoby w święta robot lub suknie na sprzedaż wystawiał da 2 talen-
ta cerd

Ktoby obcany nie przyjeżdżał do cechu jeżeli służył lub towarzyszył
ojego nieobecności nie doniósł cechmistrzowi da i talentum cerd
na pogrzeby braci: ich żon mają chodzić pod winą 2 gr.

Cechmistrz ma raiturki pisać cechowi

Niewolno przyjmować do cechu Heretyka lub Lutra póki nie przyrzecze
że zostanie Katolikiem

Abi, niktoby nie warił przyjeżdżać na jarmarki dum vestibus
alias z Gaskami i takowych sprzedawać póki nie da Krawcom
bieckim 12 groszy

Ktoby podziarzał gajonego cechu Kto nie rozpoznał da winy me-
diūm lapidis cerd, a Ktoby z bronią przyjeżdżał do cechu da i libram cerd

Ktoby z bronią w gnie przegrat i zastrawił suknie da po raz pierwszy
pot kamienia (lapidis) wosku, a po drugi raz ma być od remiasta wykluźony.

Chłopca przyjętego na mistrza Ktoby w cechu opowiedzieć pod winą 2 ka-
mien wosku w 2 tygodniach przy 2 mistrzach Ktoby chłopiec da przy
włosie i talara i 2 funty wosku oraz pokaze list o urodzeniu dobrego.

Co kwartał ma każdy mistrz dać do skrynki cechowej 1 grosz

Ktoby sekreta cechowej wypowiadał da pot kamienia wosku

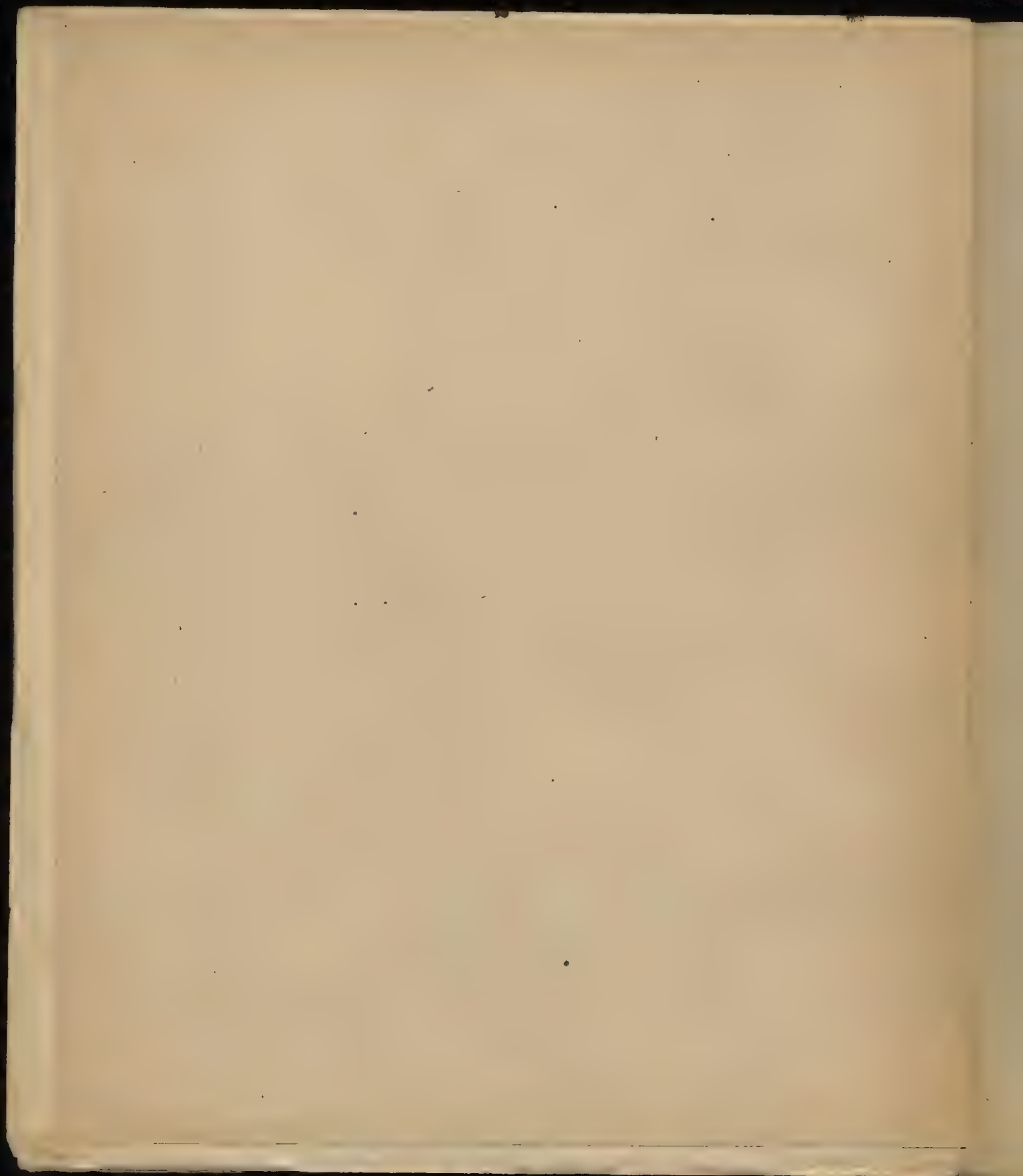
Niewolno z sukienki cechowej pożyczać pieniędzy nie złożyć w przód
zastrawu z tego lub frebrnego równie wartości.

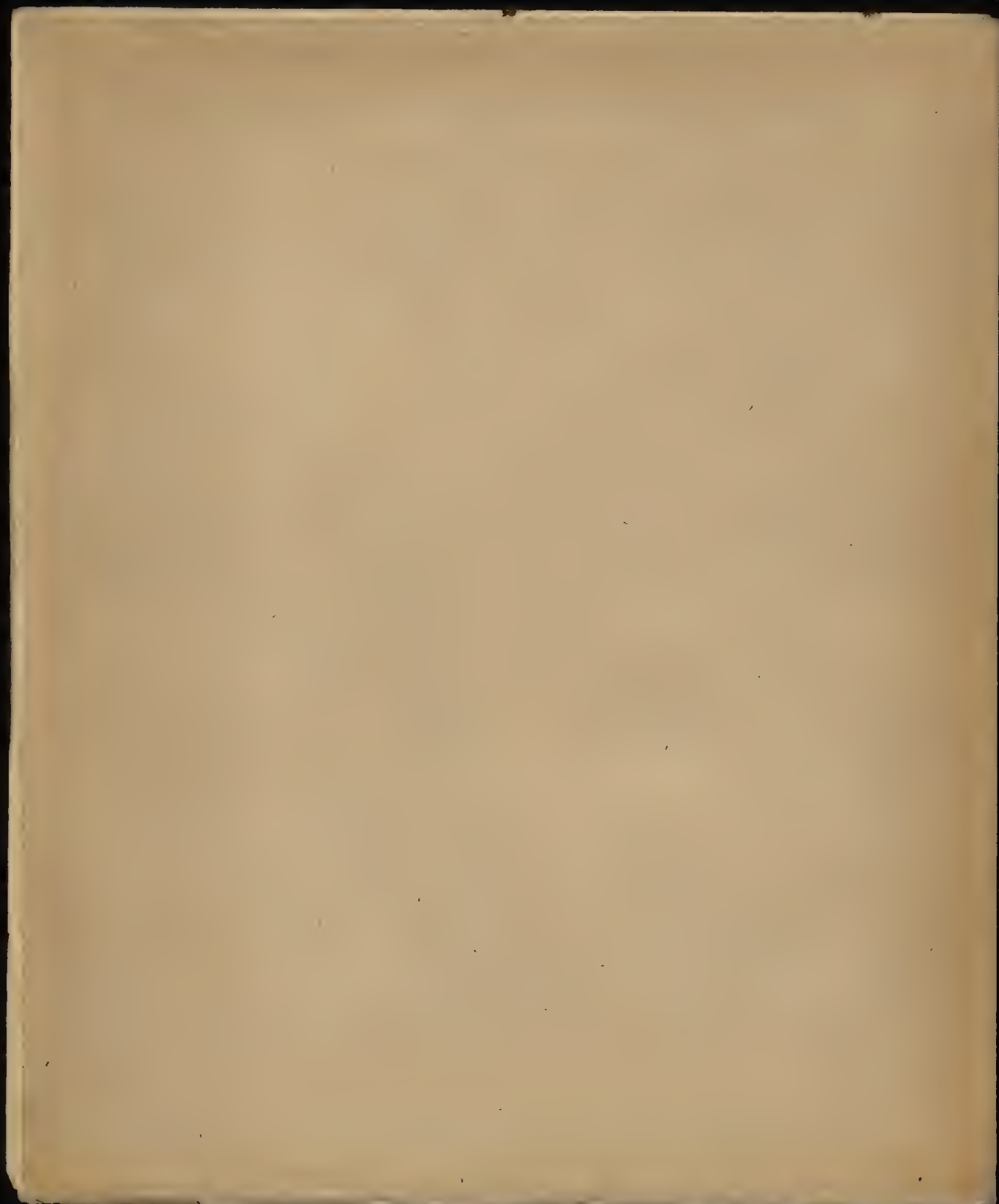
Ktoby z braci popsuł suknie Komu, ma się w cechu brać u sprawiedli-
wie

127
Gdyby w mieście lub na przedmieściu Stularza robiego Krawiectwo kto
przechowywał takowy reptań winy rajom Kops a stularz cichowi
potkamiem wosku i achteł piwa za każdym razem.

(Z podpisem Króla - na pergaminie - pięćset urwano)

Cech Krawców w Starym - Sądzu.

R. 1631 d. 3 Października, w Konwencie Starosądeckim. — Helzybieta Kotarskowska xieni Starosądecka z innemi siostrami potwierdziła ię, stępując przywilej Cechu rzemiosła Krawieckiego miasta Starego Sądza za staraniem Jakoba Gawlika, Szymona Reszki, Jakuba Reja, Tomasza Dotęgowskiego Krawców — tudzież Stawnych Stanisława Łębrzykowica, Grygla Kępczkiego, Malesza Fladrowica, Tomasza Gardy Radziec miasta. (w języku polskim) ułożony.

Gdy będzie wybieranie pp. Radziec, powinien Cechmistrz obierać bracia, a gdy się zejść, ma uczynić liczbę z wziętku i wydatku, po tym obierać innych Cechmistrzów 2, a ci powinni przysadzić 2 braci do stołu Starszego.

Na Suchedni powinni bracia wystuchać Moryszu, a na ofiarę ior, także i czeładzi, pod winą i grozem.

Co 4 niedziele ma być schadzka ~~całego~~ z czeładzią, przy której schadzce na wosk do skrzynki powinni dać towaru 2 grosz, na chole 2 szep, a bracia po 1 gr. Mistrzowie powinni być podać Starszego, który by czeładzi sprawę przepowiadał. Któryby z braci po otworzeniu skrzynki na stole przyszedł, będzie Karany i grozem, a gdyby wcale bez waznej przyczyny nie przyszedł, pot funtem wosku.

Ktoby chciał zostać mistrzem, powinien mieć prawo przyjęcia, na wosk pnie dać 6 szp. 6 funtów wosku (czyli 3 szp.) — Kolać ię takową sprawić: ma nagotować na 2 misie, dać iackiel piwa, i garniec wina. Ma też 3 sztuki wyprawić: namiot brozioty, Kapu i alby, i ma pod czas wyprawienia braci czystować. Gdyby nie chciał sztuk wyprawiać, ma potować 3 szp. w cechu. Braterski syn, lub któryby braterską córkę pojął za matronkę, ma dać tylko do cechu 3 szp. 3 funty wosku, pot Kolać ię i potować sztuk wyprawiać.

Wdowa ma wolność robić rzemiosło do roku i 6 niedziel; a gdyby
ją pojął towarzysz, ma być wolen od potowry Cechu.

Łanowie starsi nie powinni od młodego stolu zaciągac do spran
pod winę cwieci Kamienia wosku.

Bracia mają być obrani z Bracia młodzi do potrzeb; do zbroje na po-
treby miejskie, do roszczenia umarłych braci.

Bracia od młodego stolu mają mieć w uroczności starszych
pod winę cwieci Kamienia wosku.

Brat któryby niepowiedziałszy się, zaniechał cechu do roku i 6
niedziel traci bractwo i cech.

Brat przyjmując chłopca do nauki, ma go opowiedzieć w cech,
dać od niego 1 sz. funt wosku i półtuctela piwa; a gdy się uczeń
będzie wyrzalał, powinien do cechu 24 gr.

Aby żaden brat niewarzył się ucznia przyjmując do nauki, aż minie
rok pierwszemu uczniowi którego pierwszej wyzwoli.

Niewolno drugiemu odmawiać ucznia pod winę półtuctela
a gdyby nagenił drugiego o taką robotę, a gdy go przewiadzą prze-
pada winę półtuctela Kamienia wosku.

Żonotrz młodziemiec albo wdowiec, gdyby się niechciał do roku
ozienić przepada półtuctela piwa, i tak rok od roku póki się nie ożeni.

Wolno Braciom sukna rozmaitej barwy kupować w Krakowie,
dublinie i innych miastach, z tego robić i sprzedawać na każdy
targ i jarmark w innych miastach okolicznych.

Aby żaden z postronnych krawców, kuźmierzów, kramarzy
niewarzył się sprzedawać sukna i roboty rozmaitej, kosztatkon, pier-
naków rozmaitej materji po jarmarkach, pod utratą towaru.

Wokolicy na dwie mile niewolno nieuchowemni robić roboty,
pod zabranie takowej; a gdyby się takowey nieuchowey krawiec
albo partacz znalazł u którego mieszczanina, takowey przepada
winę ppo. Rajcom 3 grzywien i do Cechu 6 funtów wosku.

Towarzysz który przysporuje: ma się pytać o robotę do pana
Cechmistrza. Mistrz któryby z innej gospody wziął towarzysza: przepada
winę i funt wosku, a pachole ma być obciążeniem cechowym karane.

Bratu niewolno mieć więcej jak 2 towarzyszy i uwnia trzeciego, al-
bo za niego krawczyka trzeciego.

Aby żaden nie miał się wazyć wynosić spraw cechowych pod
winę wiersi kamienia wosku.

Brat któryby się porwał na drugiego ręką albo słowem wzry-
pliwem, ma być karan 4 funtami wosku.

Któryby niniejszy przywilej spotwarzał, ma być karany pół
kamieniem wosku.

Któryby brat zatrzymał Cechę w obywataniu, ma dać 2 funty
wosku, a gdyby zgubił Cechę, ma dać pół kamienia wosku i tak-
woż sprawić.

Któryby zaraz za Cechę nie przyszedł do Cechu, ma dać funt
wosku za nieposłuszeństwo.

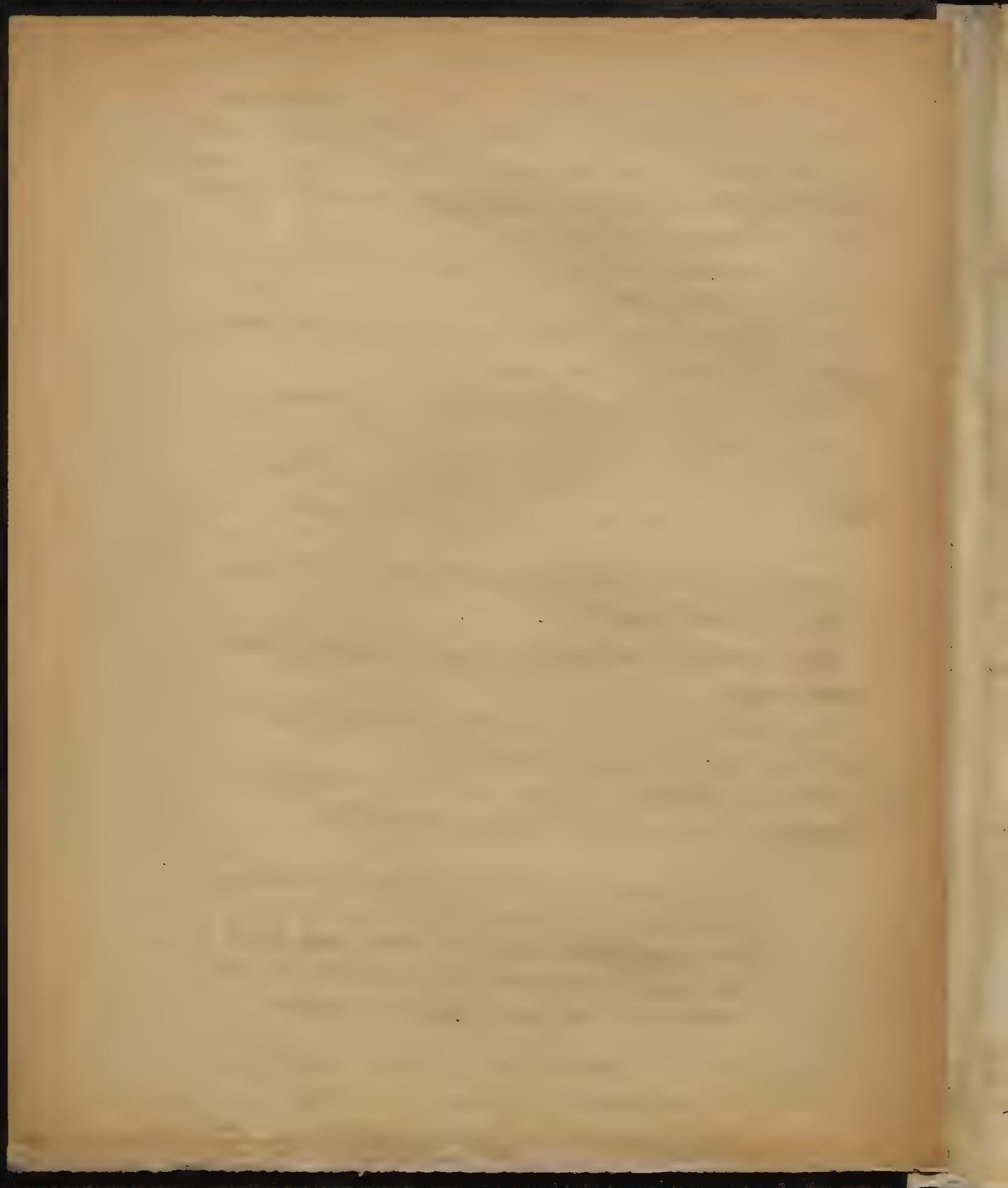
Bracia wierzory naszego Cechu powinni dawać na jeden
pobór po 40gr.

Który braterstwo przyjmie na do roku i 6 niedziel przynieść
list od urodzaju i od użycia rzemiosła.

Bracia młodzi powinni być z armatą na procesyji w
Klasztorze w dzień Ś. Trojcy i w Oktawę Bożego Ciała.

Damy zakonne jako dziedziczne DAME miasta Starego
Sądecka dołączyły: „Na tę Kondyggę nie pozwalamy, że kie-
dyby się w majtności Konwentckiej który znalazł, co by
nie był wpisany do tego Cechu, tedy nie od Radziei pomy-
śli i pomocy zgodzić mają, ale od Konwentu naszego.”

(Oryginał na pergaminie miał 3 pieczęcie, pozostała tylko
jedna klasztorna eliptyczna na czerwonym wosku, na fura-
kach jedwabnych niebieskich, wpuście drewnianej. - W magistracie
Starego Sądecka)

Ustawy cechu Krawieckiego w 30 artykułach potwierdzit (w Zbiorze p. 182)
Zygmunt III w Warszawie d. 10 listopada 1629.

Consules civitatis Cracov. (w Krakowie we rods przed niedzielą Srodogost-
ną 1534) potwierdzają następującą ustawę:
Kto chce majstrzem zostac ma mieć ucywioną żonę lub zastubioną pannę
albo wdowę dać do cechu i pieniędzy na orgi i na sztuiki pokazać.
Aby się żaden z celadzi nie wazył na Kleparza, Kazmierza, Biszkupin
trudnić pastactwem pod Karą zaboru roboty.
Gdyby się który krawiec od obooru odprawił chęć być zapisanym w cechu, ma
wprzód robic' pot roku u mistrza a potem sztuiki robic'.
Aby żaden męszczyzna nie wazył się w domach sztych chować pastazy.
Nie wolno tandeiarzom sukien sprzedawac okrom targu.
Nie wolno towarzyzom stawac od roboty od majstra na 14 dni przed święt:
tami Bożego narodzenia, Wielkiej Nocy, Wielonych Świątek ludzkiej przed
rocznym jarmarkiem i 14 dni po jarmarku.
Głazelnik czy Polak czy Niemiec bez uwagdenia ma robic' w u
majstra gdy go ządac' będzie za zapłatą.
Winy maja być na bron cechow obracane.
Starci pospota z młodymi mistrzami radzić maja. Starzych ma
być 6 których obierać będą majstrowie bez różnicy czy starzy czy
młodzi, czy Niemiec lub Polak. ~~Starci~~ Na miejsce starzego gdyby
zjechał maja obraci' zastępcę któryby dawniej był starzym. Starci maja
expensy i pencepty za wiadomości młodych czynić.
Nowy mistrz tylko za wiadomości w sztykch może być przyjęty do
cechu ma dać na Kolacyję 25. 12 i przysięgn mistrzowie lub który
mistrzowie pojmię na miec' uwzględ.
Obrani 6 starzych maja sędzić sprawy młodych mistrzów z wolną
apellacyją do rajców.
Młody i nowo przyjęty majster ma petnić wszelkie postugi cechow dopoki
inny nie nastanie
Nie wolno innym przygotowywac sobie starzeństwa tylko tym co uń obiorą
Do zakonieniu rachunkow pozwala się Kolacyja braćom tylko skromna.

(Zwypis)

Ordynacya cechu Krakowskiego uchwalona 1626 d. 20 grudnia i zatwierdzona przez
urząd radziecki we wtorek przed 15. Brzech Krawieckim 1627 oblatowana w
grodzie Krakow. w Dziele po S. Brzech Krawieckim 1731. Nie wolno majstrzowi trzymać
wiecej celadzi tylko 4 to jest 3 towarzyzow pod Karą potka- *) per. 32 podie S. Trim
nienia wofnuza kazda ofoba excepto qm by była wielka robota przed święt. Bożego naro- regum 1628
dzenia, Wielkiej Nocy, Wielonych Świątek taniemu może przynas na 2 niedziele przysięg
głazelnika. 2) Aby jeden drugiego w robocie nie podchodził lub zle zrobioną naprawiał albo **) per. 60 post. 1731
expantował pod winą 10 funt. wofnu. 3) Aby jeden drugiemu celadzi nie oddawał pod winą Trum regum 1731
potka kamienia wofnu. 4) Aby w wofnu i niedziele roboty nie robiono pod winą tylu Kamienia (ustawa potka
wofnu ile robiących 5) Zwypis Kto chce przysięc prawo miec' Kie rajców potaun

przez Starzych i młodych mistrzów
Libi Oblat 1731

Tom 155 p. 84-89.

Subpojmujący cörke
mistrza

i ma szyć do cechu 30 zł. musykiet drugi, prochu potkamienia, Kul musykiet
towarych 20 i na 12 osób starzych cechowych Koleszów sprawić lub za nie 20 zł. dać i
4 zł. na piwo dla młodszych braci. Syn zaś mistrzowski da potows t.j. 16 zł. wstępnego, na
Koleszów 10 zł. napowoda braci młodszych 4 zł. musykiet i prochu.

Magistrat Krakowski w kontrowersji pomiędzy starzemi a młodsziemi
mistrzami Krakowski. wydaje 1730 dekret następujący:

Rachunki mają raz co roku w cechu zwykłym odbywać i mają być przed elekcją
starzych przez 2 starzych i 2 młodszych być podpisane.

Akcydensa od tax należec mają do starzych.

Niewolno majstrom dawać roboty pastarom i żydom pod winą 14 grzyw. i
tygodnia więzienia

Niewolno się młodszenemu wprzód zenić póki powinnościom w gospodzie za towaryszę
zadost nie uczyni i miejskiego prawa nie przyjmie.

Żywotnych fundzek pokatnych nie wolno odbywać pod karą ośrozenia od cechu.

Elekcyę starzych mają odbywać co roku we czwartek po kawrocaniu s. Pawła

w kamieniu cechowej trzeźwo i spokojnie przez kreski mają 6 starzych obrać.

Mają chodzić na mże fundedniowe i pogrzeby pod winą 1 grzywony. Ktoby na

rejsię przyjeżdż piany zaptani kary 15 a gdyby chatafy robił da i zł. i ma

si do domu aby nie pniefkadzał. Ktoby nie oddał co kwartał należytaszi do

cechu nie ma być do obrad przypuszczony.

Magister przyjąwszy chłopca ma go w 2 niedziele opowiedzieć a w 4 niedziele

zapisać do księgi przyczem da 6 zł i furcie do korony. Towyżre 3 lat zaptani

od wypisu starzym 12 zł. i ma metrykę pokazać

Gdyby magister chłopca sposobnego niechciał wyzwolić mogą to sami starzi uczynić

zaptaniwszy 20 zł. ojcu gospodniemu, 10 zł. na expensę kapliques i 10 zł. na porgępe.

Starzi powinni mieć 5 księg cechowych 1) na pencepty i expensy 2) na prawa, przysięgi

1) i inwentarz dóbr cechowych 3) na zapisy, wyzwoleny i metryki chłopców 4)

na przyjęcie do cechu i odprawienia żytuk 5) na dekreta cechowe, transakcyje i sepcje

Magistrowie gospodni mają mieć 3 księgi: 1) na expensę i pencepty 2) na inwentarz

Kapliques i cechowych rzeczy 3) na konstytucyę sepcyj fundedniowych i transakcyj.

Czeladź polacy i cudzoziemcy mają bywać na sepcyach; Ktoby z nich nie bywał

zaptani pierwszy raz 6 gr. drugi raz 12 gr. trzeci raz 18 gr. i plag 20.

Czeladź tak polska jak i cudzoziemka nie ma chodzić przy szablach szpadach ani w

zuparach lub kamizelkach bławatnych ani z potrzebami złotymi lub srebrnymi

mi ani w kapeluszach szamerowanych lub w czapkach z sobolezykami pod konfiskatę:

ty furcie i karę grzyw. 14.

Co roku mają podawać gospodniom w zdrownych Kłory odbiorę inwentarzem kapliq:

ne i cechowe rzeczy po przyjeździe; i mają przed obiorom nowych uczynić rachunek

Który podpisze 4 towaryszę

(2 wypis)

Ustawa dobrego rzędu 1750 przez magistrat uzyniona co do obioru starzych:
Z powodu znacznej liczby Krawców stanowiących liczbę starzych dożywotnich (młodszych)
Gemiast 12 t.j. starzych dożywotnich przy wytykach obieranych 6 i starzych przyśladnich czyli do starzych
6) wolno je raz obrać i młodszych do tej liczby za zwykłym złozeniem kłopotów pod imieniem
synów sto. Ci 18 mają być dożywotni. Dawniej było 6 starzych wyższego stopnia i 6 starzych
niższego czyli młodszych dożywotnich z młodszych, Ci starzi mieli na procesjach
i aktach publicznych pierwszemu miejsce.

(2 wypis)

24 200

Cech Krupników (multarii) (mączników)

Cech Krupniczy krakowski otrzymał pierwszą r. 1521 a drugą r. 1591 Ordynacją od Senatu i Magistratu approbowaną od Zygmunta III Władysława IV, Jana Kazimierza, Jana III i Augusta II (dn. 30 Maja 1712) w której te artykuły były co do prefekodników:

Niewolno przekupnikom, młynarzom i innym stularzom krusz tatarczanych, jeżyemiennych, maki, otrąb przywozić (chyba w jarmark, okrom szlachty której wolno na każdy wtorek i piątek takowe krusze kornami i półkornami sprzedawać) pod karą roboty na szpital. A gdyby się stularz albo Przekupień (revenditor, propola) powieził w domu szlacheckim albo indziej: ryzydykui sprzedawać: wolno Krupnikom krakowskim do zabrania mu towaru iść w urząd grodzkiego. - niewolno też krusz takich naszego nemieścia na Kłeparszu, Kazimierzu, Stra: domiu i w mieli od Krakowa robić i sprzedawać okrom cechu naszego; a jeźli by chciał który gdzie indziej robić albo sprzedawać: tedy takowy na cech z nami przyjdzie.

Władysław IV król polski (w Warszawie d. 24 Maja 1638) wydał mandat do Starosty do Podstarostiego i sędzię grodzkiego Krak. i do Magistratu Krak. aby ze zgodą Krupników mieszkających w Krak. nie pozwalano ludziom krakowskim i cudzym do cechu Krupników nie należącym sprzedawać w mieście Krakowie kruszy i inne Krupnikom należące potrzeby. Podobny Uniwersał wydał już wprzód Władysław IV (w Wilnie dn. 26 Kwietnia 1636) do Urzędu grodzkiego aby prefekodnikom cechu Krupniczego żadnej ~~przekupki~~ pomocy i protekcji nie dawali.

Od r. 1580 cech krupników krakowskich zanosił bezustannie skargi przeciwko przeszkodnikom którzy kaszę, krupę, krupki, przesiaki, otręby, mąki, gruce i inne do rzemiosła krupniczego należące roboty nie cwiertnią, korcem, półkorcem ale miarkami i kwartami i to nieprawiedliwemi publicznie i pokątnie po różnych miejscach, domach, kamienicach, dworach, pastarach klasztorach w mieście Krakowie i po przedmieściach sprzedawali, mianowicie Sutozowanie, Skalanie, Promniżanie, z Wielkich Prunowic, z Brzezia, z Modlnicy, z Biskupia, Kleparza.

Krupnicy mieli własne Jaski Krupnicze które musieli reparaować.

Podług Ordynacji wolno było tylko Głobom szlacheckim i gośpodarzom wsiów (a nie chłopom) sprzedawać z własnych dóbr w dni targowe to jest we wtorki i piątki krupę wszelkie i to tylko korcami, półkorcami, cwiertciami i miarkami a nie kwartami.

R. 1772 mieszkali krupnicy w Jurysdykcji Garbarskiej (gdzie dotąd Ulica Krupnicza) i podlegali tej Jurysdykcji, przeto też upraszali aby od podatku Serwisgeltowego i od Symple uwolnieni byli.

R. 1788. 17 Maja Starzy i Młodzi i całe Zgromadzenie Cechu Krupniczego krakowskiego Uchwalili na Sejwie składkę tygodniową do Skarbu cechowego (którego skrynka zostawała u Starzego a kłęczek u Półstarzego) na potrzeby cechowe. Każdy majster lub wdowa siedząca w jaskach obowiązana była dawać po 3 gr. na tydzień które to pieniądze co sobotę brat młodszy wybierał, a gdy którego niechciał płacić wolno mu było jaskę zamknąć.

Cech Krupników (pul tarii)

220

Cech Krupników (pul tarii - pulmentarii) Kraków. miał przywileje: 1) Rajców Krakowskich potwierdzony przez Króla, oblatowany w Aktach grodzkich Kraków. fer. 2ª poft domin. Jubilate 1555. 2) Przywilej Królewski oblatowany w grodzie Krak. fer. 2ª poft domin. Oculi 1562 - podług których przywilejów co Kwartal jatki Krupnicze losowane być powinny.

[Faint, illegible text at the top of the page, possibly a title or header.]

[A large block of faint, illegible text in the upper middle section of the page.]

[A small, dark, illegible mark or stamp located in the lower left quadrant of the page.]

237

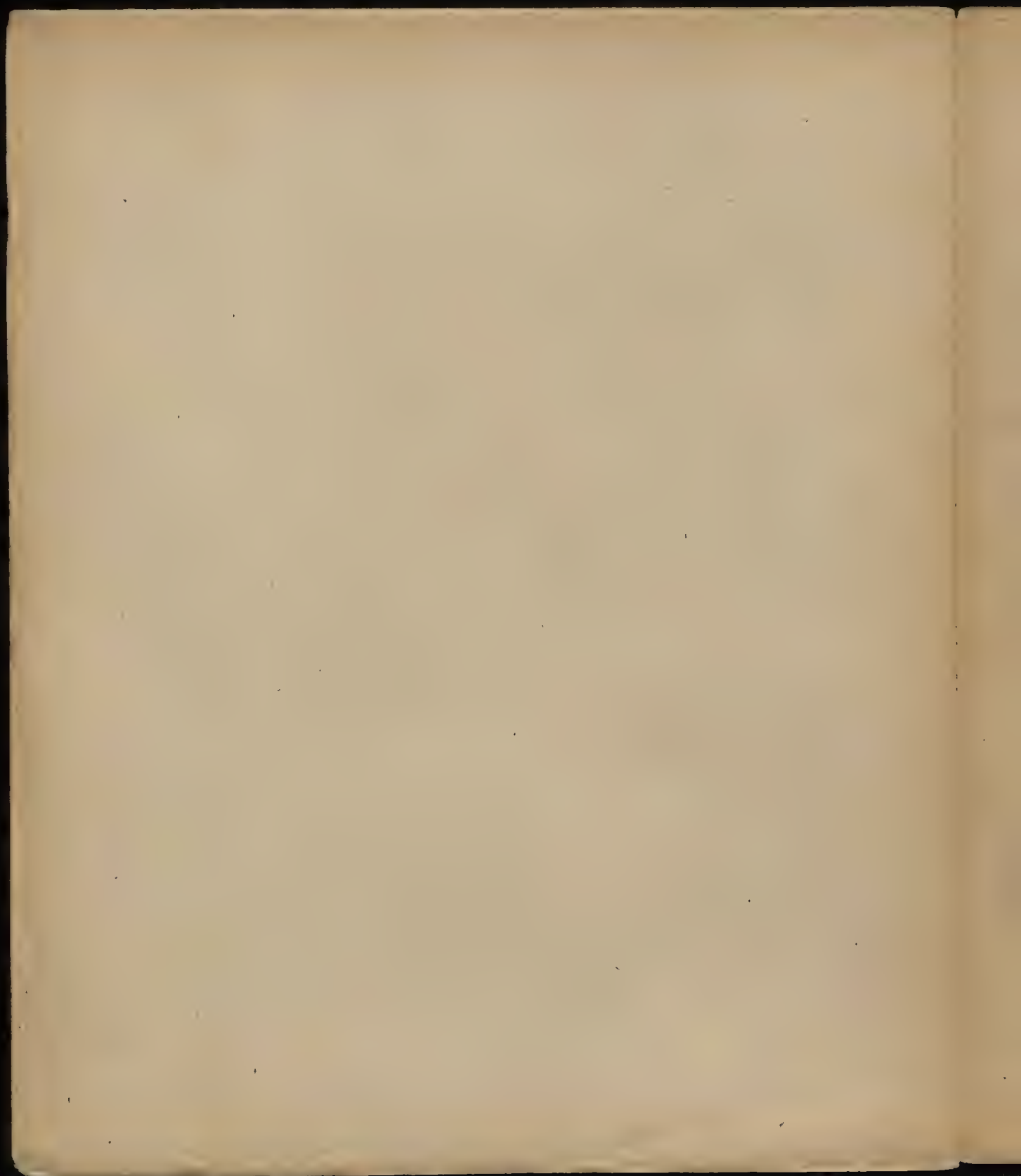
Łech Krupnikow (Pultariorum.)

1600 fer. 22 ante fest. Simonis et Judae. — Consules cracov. ad petitionem Seniorum Pultariorum Cracoviensium confitent sequens laudum: 1) 2 powodu iż teraz ta tarka podróżata nie ma iaden wiścej niż 4 Korce (modios) kupować takowej. 2) Rybacy aby się nie wazgli bliżej jak tylko 4 Tokie od jatek Krupniczych ryb furych sprzedawac.
(Acta Consul.)

1629 sabbato in Crast. S. Bartholomei d. 25 Augusti. Consules Cracov. ad petitionem Valentini Szazurek, Andree Drabik, Jacobi Buldzik, Martinus Grzywka Seniorum contubernii Pultariorum cracov. approbant sequens laudum: Bez przywilejem radzieckim od J. Krol. Ma potwierdzonym Łechowi Krupniczemu warowano jest aby się iaden nie wazliżt zboża na Kleparzu i na innych miejscach przerywać albo kupować je no tu na targu, choc temu zabiejeć aby nie było monopolium ustanawiamy aby każdy kto ryby miał tajemną znowu o przywożenie zboża, kara = ny był s grzywnami.
(Act. Consul.)

The first of these is the fact that the
the second is the fact that the
the third is the fact that the
the fourth is the fact that the

The fifth is the fact that the
the sixth is the fact that the
the seventh is the fact that the
the eighth is the fact that the
the ninth is the fact that the
the tenth is the fact that the

219
1631 d. 5 Decembr. - Consules cracov. in vim ordinatio-
nis pro Pultarijs statuerunt: ut juniores pultarij
circa susceptionem sui ad contubernium respectu in:
gressus alias wstspnego 10 florenos juxta antiquam contubernij
Ordinationem de Anno 1591 ad contubernium reddent,
alias autem flor. 10 pro armatura alias na Zbrojs
dare non teneantur sed loco eorum bombardam
longam alias muszkiet et pulverem tormentarium
more aliorum artificum ad praetorium reponant.

1636 d. 26 Kwietn. w Wilnie. - Władysław IV wskutek skargi
leśm krupniczego Krakow. iż luzni ludzie niema-
jący prawa miejskiego krupy sprzedają, poleca wze-
dom aby takowe zabierali i do szpitali oddawali.

1717 August II nadał przywilej cechowi krupniczemu w Krako-
wie mocą którego zakazano aby, żaden z przekupniów,
przekupek, młynarzów i frutarzów ze wsi nie nawoził i
nie sprzedawał w Krakowie krupy tatarskiej, jęczmieni-
nych, pszenki, maki, otrąb, gruc oprócz targów we dni
wtorkowy i piątkowy i to nie miarkami ale korcem i
połkorcem, jęczmieniowych zaś krup samych tylko sprzedawać
nie mogą; z wozami mają w targi przed krupnikami stawiać

1718 d. 22 Marcia na ratuszu Krak. - Burmistrz i rada
 miasta Krak. na prośbę Jana Kantego Sapieńskiego
 i Józefa Wojtakowicza Starożytnych cechu Krupniczego
 którzy okazali) Ordynacyją dobrego zachowania w tymże
 zgromadzeniu przez Zygmunta Aug. w Łomży d. 1 Sycznia
 1562 aprobowaną. 2) Pozwolenie rady miasta Krakowa
 d. 1 Września 1671 na wybieranie od każdej ciwentni je cmię-
 nia do którego Kolwiek młyną sprowadzonego po 1 gr. do
 skrynki cechowej na święcie do ołtarza cechowego. 3) Ordynacyją
 przez Radę miasta Krakow. d. 9 Lipca 1700 zatwier-
 dzoną aby żaden z cechowych braci Żydom Krup nie prze-
 dawał - wydają potwierdzenie nowej ordynacyi: a) Aby
 się Bracia cechowi za obeftaniem po nabożeństwie na
 sefiorą trzezwo schodzili o godzinie 7ej z rana. b) Aby bracia
 i siostry cechowi na męz. św. Juchedniowe do Kościoła S.
 Jacepiana gdzie jest ołtarz tego zgromadzenia chodzili
 pod winą 12 gr. c) Aby żaden z braci nie wazył się Żydom,
 oraz do Wieliczki i Bochni Krup donosić na przestar-
 pod winą dwojga yternastu grzywnien i Kamienia wosku.
 (Oblat in libr. inscript. officii Consul. crac. Tom 52 ftr.
 223 - 225.)

1718 Gra mocy przywilejów nadanych cechowi Krupniczemu Krak.
 zakazuje było aby żaden z przeżytkowników, przekupniów, prze-
 kupex, młynarzów, fularzów z wsi i miasteczek Krup tatarz-
 nych, żydmiennych, piekaru, młk, otrob, gruce, Kaszy jezymien-
 nej do Krakowa nie nawoził i po kątach nie sprzedawał oprócz
 jarmarku i dni targowych i to nie miarkami ale tylko ciwent-
 nia, Korcem, potkorcem i ciwiercia. Zwrożeni zaś w targowe dni
 i podraz jarmarków przyjeżdżający mają stawać przed jat-
 kami Krupniczymi

1592 w piątek przed niedziłą Środopostną. — Starsi Krupnicy cechu
Krupniczego Krakow. oświadczają iż Rada Krakowska, niebawem
na przywileje cechu Krupniczego jako: Zygmunta Starzego Króla
fer. 22 poſt feſt. J. Valentin. 1555. i Konfirmacyę Króla Stefana
1562 i Konfirmacyę Zygmunta III, dopuszczając obcym Krupy wſze-
lkiego zrozu, jeżynienne i tatarczane w jatkach maślnych
sprzedawać przez maślników ~~poza cechy~~ czyli przez kupników
pozwalać: lubo maślnicy tylko maślo, groch, kury, mak, sie-
mie, ptaki bite, jajca, jagły i wſzystkie leguminy, sprzedawać mają

1592 fer. 5ª poſt dom. Reminiscere. — Seniores et juniores inſti-
tarum Sultariorum Cracov. quaſti ſunt contra Seniores et
juniores ex inſtitis butyraceis — iż wbrew przywilejów
sprzedają w jatkach maślnych Krupy. Starsi jatek maślnych
dowodzili iż im według przywilejów wolno sprzedawać Krupy
(minutatum per groſſos, medianos, ſolidos, ternarios et ob-
los) i twierdzili że najdawniejsze ich przywileje rządzają,
że jatki maślane pierwſzą ſa zatorzone od Krupniczych, pod-
czas gdy Krupnicy sprzedawali ſwoje towary ze worki tylko i
to w mieſtach. Rada Krak. potwierdziła to prawo jatek
maślnych pod warunkiem aby kupowano Krupy na ſprzedaż
drobną od Krupników.

Sigismundus Augustus rex Polon. (domrae d. i. Januarii 1562) ad praeses seniorum et magistrorum contubernii Pultariorum civitatis Cracov. confirmat sequentes articulos antea a consulibus Cracov. ipsis datos continentes ordinationem et regimen sui officii.

Starsi cechni Krupnikow (Seniores contubernii pultariorum) mają być co roku w cechni obierani i mają co roku przed rajami złożyć przysięgę; Kto by tymże starszym w cechni był nieposłuszny, ma być karany przez rajców, a w cechni i kamieniem wosku.

Wolno jest Krupnikom w potrzebie używać pomocy
Tuz miejskich (familia praetorii) czyli cekarzy (licitores)

Kto chce zostać mistrzem ma w cechni robić następne sztuki (experimentum): Trzy gatunki Krup (pultes) z jednego i tegoż samego jęczmienia (hordeo) bez zepsucia takowego, jako to: Łęcałk (prolentam agrestiore, mediorem et tenuiorem) chłopski, średni i drobny. I Łęcałki (ex cierecula alias z Łęcałki) dwa gatunki Krup (pulmentorum) białe i obwarzane (decortum alias obwarzane). I Owosa (avena) jeden gatunek to jest Grucę (Avenaria alias Grucę). Po okazaniu sztuk ma do Łęcałki (pisavis) cechowej złożyć 4 złp. potem ma przyjąć prawo miejskie i przysięgę złożyć.

Żaden nie może mistrzem zostać dopóki wprzody listu dobrego urodzenia i zachowania nie złoży.

Wdowie wolno po śmierci męża prowadzić rzemiosło dopokąd powtórnie za męża nie pojdzie: niewolno jej jednak trzymać i przyjmować uczniów. (Discipulos)

Każdy uczeń przy wpisie i przyjęciu ma dać do cechu 3 funty (libras) wosku; ma przez 4 lat uczyć się rzemiosła, podczas którego to czasu ma mu mistrz dawać żywność i odzienie.

Wtorek mistrz ma tak długo świecę zapalać i inne postugi cechowe czynić, dopóki inny na jego miejsce nie nastąpi.

Któryby ^{z mistrzów} do cechu na szadzką kwartalną albo miesięczną lub na wezwanie pp. rajców gdy obecny będzie się nie stawiał, da winy do cechu 2 funty wosku.

O się dotyczy sprzedawcy i kupna otręb (furfurum) krup (pultium) i maki (farinae) mieć to chcemy, aby przekupnie (revenditores) i mielcarze (traseatores) którzy robią słody zboiowe (tritica trasea) nie przeszkadzali krupnikom w kupnie jagmienia pod winą dla pp. radziei.

Świeżo jest przekupniom ani też nienależnym do cechu szwarzom w młynach lub pokatnych miejscach wyrabianej maki i krup sprzedawać w Krakowie, Kleszczynie, Kazimierzu, Stradomiu i miastach dookoła miasta, quousque parzu, Kazimierzu, Stradomiu i miastach dookoła miasta, quousque w 24 kramach cechu krupników leżących w rynku z tyłu jatek śledziowych (instatae haleum). Podczas jarmarku jednak i w dni targowe we wtorek i piątek wolno szlachcie i mieszkancom wiejskim przywozić krupy, otręby i inne leguminy i takowe miarami lub na korze sprzedawać. Gdyby zaś winne dni w tychże miejscach sprzedawać się ważyły maki i krupy w drobnej ilości (minutatum) albo wszelkimi (faciendis) mają być im takowe przez krupników zabrane i do szpitali oddane.

tylko samym

2422

Wolno jest (Krupnikom i ich wdowom, mistrzom cechu Krupniczego sprzedawać w 24 Kramach swoich (ponieważ z dawien z dawna od każdego kramu po i gównie roznego rodzaju optacają) mąkę, krupy i inne leguminy swego rzemiosła na drobne miary (minutalim per denarios, solidos, medientes grosos)

Któryby z mistrzów cechowych drugiego przy kupnie podstępnie podkupował, da kary 2 funty wosku.

Któryby z mistrzów kupił najwiecej do 3 wozów zboża (frumentum) a potem z takowym się po cenie kupionej z mistrzami innemi podzielić niechciał, da winy i kamień wosku. Któryby z mistrzów sam bez przytomności innych mistrzów zakupił i wóz zboża, ma to do niego należeć czy się nim podzielić ze chce.

Któryby z mistrzów nie opowiedziałowszy się starszym zawarł kontrakt kupna z rolnikiem (colonus) lub innym o dostawę zboża, karany będzie i kamieniem wosku.

Któryby z mistrzów w ulicach (vias, plateis) lub innych nieprzykłych miejscach na Kazmierzu; Kleparza, podku: pywał zboże da winy cechowi i kam. wosku.

Rozdzielenie zboża kupionego od tego mistrza zależy na, który przenosi starguje takowe.

Gdyby który z mistrzów przy kupnie porwał się na drugiego słowem nieuczciwem, da winy i kamień wosku; gdyby zaś uderzył, da 2 kam. wosku.

Któryby do sprzedawcy wzywał miar fałszywych da i kam. wosku.

Któryby drugiemu kupującemu odważył, karany będzie 2 funtami wosku.

Gdyby który o dług w cechu zaskarżony został, takowemu ma być rzemiosło wybronione i kram jego zamknięty dopokąd długu nie zapłaci i nie da winy 2 funtów wosku.

Któryby mistrz drugiego zażądał do Urzędu radziej-
kiego, nie przetożyci wprzód swej skargi starszym w
cechu, ma dać winy i kam. wosku.

Wolno jest cechowi stosownie do potrzeby sta-
nowić nowe artykuły dla siebie.

(Oblat. in pergamenis per Jacobum Bulga,
mathiam Dobrochowski et Simonem Surdeg
pultanienses cracov. ser. 2ª post dom. Pauli 1562
Libr. Inscript. castri crac. Tom 80 p. 64-71.
n° 37.

jest w Zbiorze p. 199. Odmiennie ustawy cechowe (po polsku) potwierdził Zygmunt
III w Krakowie d. 17 Września 1603 - następnie Władysław
Taw IV, Jan Kazimierz, Jan III i August II w Warszawie
d. 30 marca 1713.

Cech Kusierny.

Cech Kusierny Krak. otrzymał przywilej od Zygmunta III r. 1606 mocą którego zakazane było wyrabiać i sprzedawać ~~te~~ osobom niecechowym towarów kusiernyckich tak całkowitych płamów, jako i na różne odkrojonych, parzecznych i pojedynkowych, czapek białogłowskich i męskich i szat futrem podszutych, w Krakowie mieście oprócz na Smatruzie Kusierny Krak. uprzywilejowanym. Nadnemu niewolno było robić rzemiosła kusiernyckiego aż cech przystąpi; sygnalny cechowi mają być sędziami.

Jan Hartlib farbierz Krak. r. 1607 zeznaje, iż rzemiosło farbierskie tego nie nieść aby towar kosmaty mianowicie futra farbowano co tylko kusiernom przynależy. Farbiarze zaś farbują barchany, płótna, muchajery, bagazie, przodki i inne rzeczy.

1518 fer. 6ª post Lunae Consules Cracov. statuat: quatenus Sartores non exerceant labores pellifium et signanter quatenus Szubas aliasque vestes viriles et muliebres pellibus subducere et fodere non debent sub poena 5 marcarum

1641 otrzymali Kusiernie ^{Krak.} otrzymali królewski, aby nikt z Krawców nieważyt się robić robot kusiernyckich, ani czapek białogłowskich i męskich.

1642 (Sabbato ipso die f. S. Lunae - Warszawa) w sprawie pomiędzy Krawcami a Kusiernami Krak. potwierdza wyrok rajców Krak. t. j. iż Kusiernie którzy piszą do różnych miast smieli się oszemniać ~~te~~ Krawców, mają takowych przeprosić i grzywny za karę zapłacić (złoto o sprzedaz podfitywanych sukien futrem)

12
The first of these is the fact that the
the second is the fact that the
the third is the fact that the
the fourth is the fact that the
the fifth is the fact that the
the sixth is the fact that the
the seventh is the fact that the
the eighth is the fact that the
the ninth is the fact that the
the tenth is the fact that the

the eleventh is the fact that the
the twelfth is the fact that the
the thirteenth is the fact that the
the fourteenth is the fact that the
the fifteenth is the fact that the
the sixteenth is the fact that the
the seventeenth is the fact that the
the eighteenth is the fact that the
the nineteenth is the fact that the
the twentieth is the fact that the

the twenty-first is the fact that the
the twenty-second is the fact that the
the twenty-third is the fact that the
the twenty-fourth is the fact that the
the twenty-fifth is the fact that the
the twenty-sixth is the fact that the
the twenty-seventh is the fact that the
the twenty-eighth is the fact that the
the twenty-ninth is the fact that the
the thirtieth is the fact that the

Cech Kucnierzy.

204

Consules cracov. (Cracovia ser. 6^a ante fest. S. Hedvigis
2. 16 Octobr. 1532) quia litterae constitutionum contuber-
natum Lellionum cracov. in novissima ignis voragine
quos majorem fere civitatis partem servit, igne absumpta
sunt nos volentes contubernium ipsorum olim celebre et
primerium reducere ad pristinum splendorem, Constitutio-
nes quae A. D. 1337 ser. 23 infra Octavas Assumptionis
B. Mariae concessum, quas in libro privilegiorum offendi-
mus, denuo concedimus. (Artykuty po łacinie)

Kto chce cech przycić ma dać 12 gr. — ma wprzody pojąć
uzgiwaj zion — ma prawo miejskie przycić.

Mistrzowie promowujący nie należących do cechu mają
być karani 12 gr.

Każdy mistrz ma do cechu co kwartał dać 1 gr. na sprawie-
nie broni miejskiej.

Kto ma sprawę w cechu ma za pozwoleniem starszych sto-
jaca mówić pod karą 1 gr.

Ktoby do cechu przyszedł po trzecim obwożeniu (in qui-
sitio) da winy 1 gr. — Zostaje gdyby po wzięciu nie sta-
wił się do cechu.

Ktoby na pogrzeb nie przyszedł za nim ciato z domu
wziąć, da winy 1 gr.

Ktoby do cechu przyniósł noż (cutellum) mały lub wielki.
da winy 1 gr. — Zostaje gdyby mówił w cechu słowa nieucz-
ciwe.

Ktoby do cechu z bronią (arma) przyszedł ma być ka-
rany 1 grzywną.

Gdyby złapano u kogo robotę nową nadzituowaną starą,
ma być zabrana i sprzedana; z sprzedanej tej 2 denary na miasto
a 1 dla cechu iść ma.

Ktoby wyszedł z cehu bez pozwolenia starzych, da
kary bgrópy.

Gdyby który mistrz na wezwanie rajców lub starzych
w miejsce naznaczone w dzień lub w nocy się nie stawit
ma być karany bgrópy.

Ktoby rzeczy kufnierskie na targ przyniósł, ma
je sprzedac razem summarię; a gdyby pojedynczo
sprzedawał mają mu być zabrane i sprzedane.

(Oblat. per. 6a post fest SS. Undeum
millia Virginum 1535. - Lib. Inscript
castr. crac. 1535. Fol. 44)

Michael rex Poloniae (Dat. Varaviae d. 20 Martii 1673) res:
piciendo quod Contubernium Pellionum civitatis Cracov. magne
praejudicia patitur maxime ab Judaeis, qui pelles vari gene-
ris praecipue vulpinae, agninae minutiores, murium por-
ticorum alias Popielice crudas et novas pillosque ex iis:
dem confectos plateas circumcursitando divendere au-
deant, sequentia puncta Contubernio Pellionum concedit: 1)
nequisquam Judaeorum audeat pelles suprafatas crudas et
novas, tum pillos qualescunque nec non alia utensilia iis:
dem pellibus subducta in circulo civitatis Cracov. et per
plateas divendere (praeterquam intra muros civitatis Ju-
daicae) 2) ne quis ex Contubernio Pellionum vel alius qui
non sit inscriptus fraternitati contubernii ejusdem pelles
crudas perficere in usum Judaeorum vel aliarum perso-
narum ad contubernium non pertinentium. 3) ne externi
mercatores pellium praesumant singillatim pelles venum
exponere, sed summam vendant requisitis prius in eo pabu-
cehmagistris et fratribus contubernii sub poena amissionis
pellium et 4 lapidum cerae ex quibus 2 contubernio appli-
candi. 4) Illi qui Judaeis pelles ex crudis perficere prae-
sumpserint in hospitio Sodalium Contubernii poena arbi-
traria punientur. —

Joannes III rex Poloniae (Cracoviae sub Comitibus Coronatis:
nis d. 15 Martii 1676) approbando et transsumendo praefatum
privilegium regis Michaelis a. 1673 statuit ne quis ex Judaeis
et Armenis merces pellium sine scitu contubernii divendere
praesumat item ne quis ex contubernio Sodalium pelles sine
scitu cehmagistorum emere audeat.

Augustus II rex (Varaviae d. 15 Novembr. 1701) trans:
rumenda praefata privilegia regis Joannis III (a. 1676)
et regis Michaelis (a. 1673) confirmat jura antiqua Con:
tubernii Pellionum Pracov. per Sigismundum Augustum
in Conventione generali Piotrcoviensi feria 2^a post festum
Conceptionis B. Mariae V. 1548 item per Stephanum regem
de data Diepolomicius d. 29 Junii 1585 item per Sigismun:
dum III de data Pracoviae d. 8 Sept. 1588, item per Vladis:
laum IV de data Varaviae d. 20 Decembr. 1641, item
per Joannem Casimirum de data Varaviae d. 12 Martii 1649
(tych przywilei nie ma tu w transsumpcie) — item sequentes

Ordinationes polonico idiomate scriptas:
Intodry brat wstępując do cechu powinien dać do krynki 50 zł.
i brać uzyćtować i ma mieć potrochu folgi od szutki robienia.
Do wyjściu potrocha powinien będzie według dawnego wyroczaju
szutkę robić: najprzód powinien wziąć popielic 500 catkowitych
z bruzkami, do którego towaru obierania ma zaprosić 4 brać
starzych i onych uzyćtować. Do pomprowania popielic także
do strykowania i odbierania bruzeków ma także zaprosić
4 nowi starzych i onych uzyćtować. Także do strykowania
tegoż ma zaprosić starzych na których dyskrety będzie najprzód
lub nie. Przy nakładaniu szutki powinien zaprosić wstę:
kę brać i kolaucję sprawić według należytosci sterodaw:
nej. Skonorycoszy szutkę powinien ją prezentować przed
wszystką brać a potem dać Hlernerst-Geld (Harnist-
Geld) t. j. z 20 złotych, jurament uzyćtować, na bazy cehową,
kuźnierską dać muszkiet z prochem i brać uzyćtować.
A któryby brat intody niechciał szutki robić ma potrożyć 200
zł. opioz wstępnego (50 zł.) i kolaucję sprawić; z których to
200 zł. starzi brać na posiedzenie powinni wziąć sobie za fa:
tyż 50 zł. — Syn magistrowski albo któryby corts magistrowski
pojął ma być wolen od 50 zł. wstępnego.
Jaka też kuźnierska przy Kofiele Archipresbyteralnym w rynku
P. Maryi, uprzywilejowana. swoim Kofiem dawną fundowaną,
Kaplicę z grobem pod nią. Na potrzeby tejże Kaplicy mają się obierać

owe półtorafta zł. od młodszego brata złozione. Procz tego po:
winni starżi obierać z młodszych braci na rok ~~całe~~ cze:
reń do usługi w Kaplicy porządku i ochodoftwa. Li mają ową
Kaplicę, w niedziele i święta o 7 godzinie otwierac i za:
mykac po nabożeństwie, wiedziec o apparatach, świece zapwie:
cac i ~~zaga~~ zagasac. Każdy z tych braci przez cwiert roku ma
posługi czynić. Któryby z nich kaplicę nie rychto otworzył
albo zamknął, ma być od starżych karany. Jeżliby dla nie:
ostrożności cokolwiek zgineło z kaplicy, powinien takowy
brat rzecz straconą in duplo sprawić i świece do Korony za:
winę dać. Któryby na summach w niedziele lub podczas ok:
tawy Bożego ciata i w uroczystości N. P. Maryi lub podczas proce:
sji i na nieffporach niezafwilił świec należycie lub nie:
rychto nie zagasił, podpadnie winy parę świec funtowych
na ołtarz do Kaplicy Brackiej Kufnierskiej.
Cech Kufnierski ma w rynku Krakowskim kamienicę albo ra:
czej Smatruż wtafny Kofztem cehowym wymurowany r. 1568
odwojny wschodach i uprzywilejowany od Króla Tyg. mun:
ta r. 1585 (?) w którym Smatruż bez przeszkody urzędu ra:
dzieckiego wolno im wszelakie pożytki prowadzić, a nie
powinno być pod tym Smatrużem budowań drewnianych
ani kramow żadnych od Urzędu Radzieckiego wystawionych
tylko od Cechu Kufnierskiego.
Przeżytkownikowie cyli Zarządcy wolno ~~z~~ zabierać z towa:
rem tak w mieście jako i w cyrkumferencyi miasta i domów
i dworów duchownych i świeckich za pomocą Grodu Krak. i
Urzędu miejskiego. Połowa tej Konfiskaty pojdzie na Urząd, a połowa na Cech.
Żydzi zobowiązali się membranem po hebrajsku pisany
i wysnili lub misiora całej synagogi żydowskiej (na co się podpi:
wali ub starżi Mordech syn Efragima, Jakub syn Alexandra, Jozue
syn Efragima, Mardeck syn Jakuba, iż nieboga wyprawiać
wszelakich towarów kofmatych i towaru furowego ani też
po domach i kamienicach robot robic pod grzywnami i więzieniem
zakładowym. — Któryby kupiec z towarem kofmatym do Krakowa
przyjechał, powinien dać o tem wiadomości PP. Kufnierzom starżym
i nie sprzedawać towaru na futuki tylko ogółem, pod karą Konfiska:
ty jakoby przemycił na cło. Któryby z PP. Kupców i Ormian pojedynczo

chiał sprzedawać, ma cech przyjąć i miejskie odprawic' on
ponosić onera Rzeczypospolitej. - Któryby z mieszczan Krakow-
skich mając inne rzemiosło bawił się towarem kufnierskim
kim i zydowi przedawał na pojedynkę, ma mu być towar skon-
fiskowany i on sam karany. - Któryby brat z cechu kufnierskiego
wyrabiał towar szlachecki, kupiecki lub miejski w spótcie
ma być karany urzędowicie. - Jeżeliby się który miał postano-
wić z rzemiosła kufnierskiego, ma mieć pół roku wolności
od podatków cechowych; po wyjściu półtora ma dać do cechu
50 zł. wstępnego i przeprawić cech wedle prawa. Gdyby zaś
cechowi zadość nie uczynił, nie powinien być z usług wy-
puszczony, po jarmarkach ma być z towarem zabierany
i na nim żadnych znaków wywieszać. - Któryby z braci
przedawał z pastaczami ma być karany 5 grzywunami do
urzędu miejskiego, tydzień dobrowolne więzienie siedzieć
i powinien do korony świecę sprowadzić. Podobnej karze podpad-
nie i ten któryby na jarmarkach sprzedawał towar pastaczy
pod swym pretekstem i proz tego ma mu być towar zabierany.
- Któryby z braci lub pastaczów zydowi lub kupcom poka-
zywał towar wyrabiał albo dla pożytku kupca towar nie-
szlachecki wyrabiał, będzie karany w cechu kamieniem wosku,
a w urzędzie miejskim dwoje czterdziestu grzywunami i ma
w niedziele więzienie siedzieć. - Panie klóre siedzą w boza-
tych kramach i czapki białogłowskie robią, niepowinni na
pojedynkę przedawać brzuszków popielic, groności ani
do ptaśrzyków pod karą urzędowych grzywien, więzienia
i zabrania towaru.
Jeżeliby który z braci za obestaniem w cechu nie bywał
niepowinni mu zezwolić dopuszczać i ma dać na otwaz i
do korony za winę świecę. A gdyby się tego więcej razy wzięt
ma być karany grzywunami i więzieniem i bracia przeprosić.
Któryby nie był na ratobnej mszy lub na pogrzebie magistra, magis-
tryni lub dziecizcia, powinien dać do kurnyki 12 groszy, a gdyby
nie przyjechał albo niepowiednie odjechał, 6 gr.
Któryby brat nie był w cechu podczas sułedni (gdzie te arty kuty mają
być wystawne) ma być karany pół kamieniem wosku, a jeżeliby był sporny
to i na ratuszu grzywunami karany będzie.

Któryby brat wyśforował się z nieprzyjstojnymi słowami i z nieścig przeciwko bratu Kłoremu tak w cechu jako i w posiedzeniach ma dać za wins do korony albo na oltarz furie: ce funtowe i solemnie przeprosić.

Świegodzi się nikomu takłowac towaru krom starszych braci którzy na to przyśigają w urzędzie miejskim Kra. Kowf. ma a kłoby bez braci starszych i za korupcyją towar takowac, ma być karany 5 grzywien do urzędu i 1/2 kamieniem wosku do cechu. Jeżeliby przyszedł jakiś towar należący do kufniarzy Kraw. Kowf. kich, powinni starzy obeśtać wrygskich i ten towar wziąć mis: drygiebie lub zakupić na cały cech i niedopuszczaj komu innemu na pojedynak przedawac.

Któryby z Przekupniow, Prychodniow lub Partaury w tarc: gi jarmarczne między iydami kupował lub handlował, ma mu być towar zabrany. Dla tego też będą wyznaczeni 4 bracia młodzi którzy w targi i jarmarki przestregac i zabierac będą. Jeżeliby podraz zjazdu jakiego kolwiek przyjechał który postronny z kufniarzy lub kupiow, powinien się on starszym w cechu opowiedzieć; a gdyby chciał sklep otworzyć, powinien cech ukontentowac albo przeprawić i miejskie prawo przyjąć, pod karą zabrania towaru kufniarskiego.

Któryby brat przyjął chłopca do nauki rzemiosła kufniarskiego, nie powinien go mieć więcej na próbie tylko 6 niedziel, potem powinien go zapisać na lat 3, a gdyby odziedziczył: woli lub od innego brata odmówiony, na dalsze 3 lata ma być zapisany.

Towaryż Któryby święcił poniedziałek lub inny dzień okrom święta, ma dać do urzędu grzywnę i tydzień więzienie siedzieć. Równie i mistrz któryby takowego towarzysza nie oznajmił lub się za nim wstawiał ma być karany.

Jeżeliby który z partaury mieszkając w obrębie miasta nie był wstanie zapłacić na cech: powinien dać na suchedni po 6 zł. par. fałszywego i postużnym być braciom starszym pod winą zabrania towaru.

Żydzi gdyby innym żydom sprzedawali na cał towar przy-
wiozły powinni dać do cechu kuśnierskiego Krakows-
kiego pewną penoż aliaś Kozubalecz.
Według dawnego zwyczaju powinien cech Krakowski kuś-
nierski na przywitanie Króla do Krakowa wystąpić pod
chorągwią generalnie starsi i młodzi, pod którą to chorągiew
należy też cech Zglański Krakowski podczas potocznych
okazji różnych i procesyj.

(Oryginał był na pergaminie z wisiąca pięćścią Koronną)

Stanislaus Augustus rex Poloniae (Varsaviae
d. 24 Septembr. 1785) confirmat 3 privilegia contuber-
nii pellionum cracov. (w ogóle) videlicet: 1) Sigis-
mundus III (Cracoviae d. 11 Januarii 1606) w którym
zakazuje się wszelkim osobom nienależącym do cechu
Kufnierzy Krakow. jako też z ydom wszelkie towary
Kufnierskie grobione i wrowe, jako też futnie in-
trane oraz czapki biatogłowskie podzycie lub bramo-
wane futrem. Sprzedawać w Krakowie pod Kam Kon-
fiskaty. 2) Mihael rex (Vasaviae d. 20 Junii 1671)
przywilej konfirmujący przywileje Sigismundi a. 1531
którym osobom nienależącym do cechu Kufnierzy Krak.
choć i zbyć mieścił w kamienicach Księżych, Szlache-
kich i na Podgrodziu ^{zwanym} (sub castro) zakazuje prowa-
dzić Kufniernictwo. 3) Vladislai IV a. 1641 przywilej
którym konfirmuje powyższy przywilej Zygmunta III
(z r. 1606) przywilej Zygmunta Augusta (z r. 1548) potwierdzający
Ordynację i artykuły przez Magistrat Krakowski
r. 1532 dany Lechowi Kufnierzy, z poprawą artykułu iż
wszelkie winy cechowe nie dla magistratu lecz na spra-
wienie broni mają być obracane, — ^{oraz} (przywilej Stephana
Króla (z r. 1585) potwierdzający nowe artykuły ^{cechowe} przez Ma-
gistrat Krak. r. 1585 uchwalone, który to przywilej oraz
artykułami cechowymi potwierdził Zygmunt III (r. 1588)

3) Augustus II (Varsoviae d. 15 novembr. 1701) przy-
wilej obejmujący Konfirmacyją wszelkich artykułów
cechowych i statutów jako: przywilej Jana III
z r. 1676 którym potwierdza przywilej Króla Micha-
ła z r. 1673 i zakazuje aby się żaden Żyd ani Ormia-
nin nie ważył handlować futrami.

(Oblat in lib. inscript. officii consul. cracov.
Anni 1785 tom. 69 pag. 398-401)

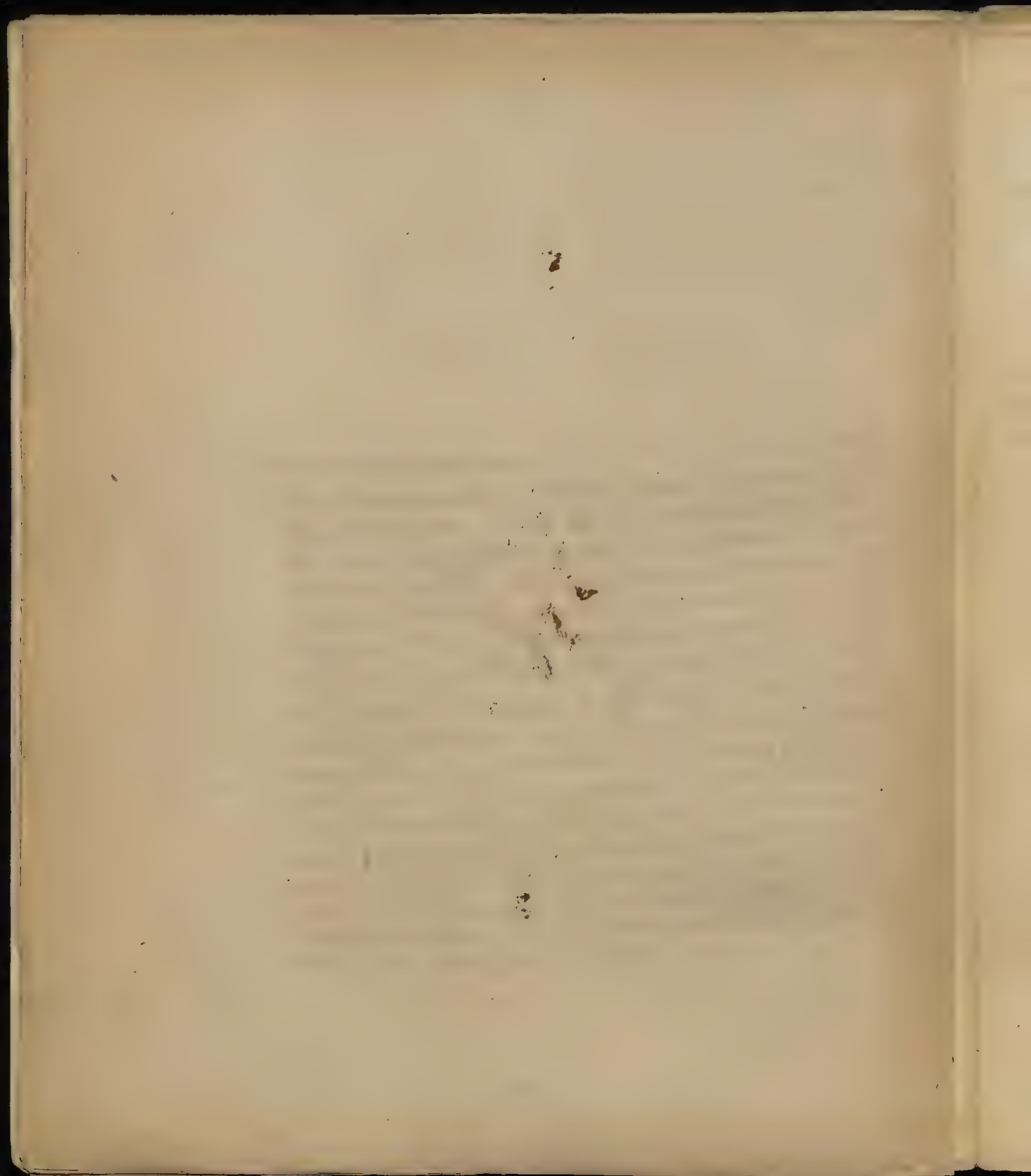
1747 d. 10ª April. Cracoviae. — Sąd Król. Komisarzski ~~1847~~
dla dobrego porządku miasta Krakowa oświadcza, iż sławetni
Szymon Fludziński i Antoni Zmudzinski starsi cechm. Kuś-
nierskiego prawnikowali przywileje: List pergaminowy Magis-
tratu Krak. d. 18 Octobr. 1532 poświęcający iż Kufniezom ordy-
nacya dawna z r. 1372, pogorzata podczas pożaru r. 1532 i
Ordynacya nowa z r. 1532, Przywileje pergaminowe Zygm-
unta Aug. 1548, Stefana 1581, Zygmunta III 1588 i 1606,
Władysława II 1641, Michała 1671 i 1673, Jana III 1676,
Augusta II 1701 potwierdzające ordynacyę. — Expenza poniesiona
od zapisania na ucznia aż na magisteria nie mogą wisić i wy-
nosić tylko 250 złp., dla synów magistrów tylko i corek
tylko połowa opłaty; wszelkie ceremonie i zwyczaj um-
ciarscy znoszą się. Profili też Kufniez przywrócić być
na przedawanie futer różnych Smatrów odebrany im przez Ma-
gistrat dla nieptaczonego czynszu rocznego 44 flor. 24 gr.,
w której sprawie Janak de Kret w sądach asesorów Król.
r. 1585 — w czym odesłani na drogę prawa.

8
5
T
-
99
98

tu
88
95

by
:

2

Sigismundus Augustus rex (In comitiis regni gener. Letricorien.
 d. 28 Januarii 1563) ad petitionem famat. Valentini Przędziecki
 et Laurentii Boguta seniorum magistrorum artis pellicum de
 civitate Kleparz certos articulos causa boni regiminis in con-
 tubernio illorum conscripta confirmat (pro Teanie)
 Kto chce zostać mistrzem w cechu Kucnierskim ma robić szutki
 następne: Kozuch (Kobiec, z szrokiem, długiem, zawieszonym
 rekawami (Jedną pellicam agninam muliebre cum manicis
 amplis, longis et appensis) Kozuch drugi jagnięcy zwany Glesfueder
 z 4 skór (Pellicam agninam vulgariet Glesfueder nuncupatam
 ex 4 pellibus confectam). Potem ma 10 skór popielic sztra kowac
 (Decem pelles glacialiorum vulgo popielicz disponere et ordinare
 alias sztra kowacz) Potem ma przjąć prawo miejskie okazać
 list dobrego urodzenia i nauki, dać do szruga cehowej 2 zł.
 i ma sprawić Kolaucję dla braci przed któremi szutki okazują bieżą.
 Każdy mistrz ma na każde szukoni dawać do szruga po 1 gr. na
 potrzeby cehowe. — Co cztery tygodnie ma się odbywać szadżka ce-
 chowa (bannitum contubernium celebrare) na którą gdyby się kto:
 ry z mistrzów ^{braci} spóźnił ma dać 2 gr. winy, a z mistrzów młodszych
 1 gr. (ad fiscum contubernii). Do szruga cehowej ma każdy mistrz
 dawać 1 solid. — Któryby z mistrzów podczas szadżki cehowej lub
 Kolaucji zachował się nieprzystojnie ma dać winy 2 gr. a któryby
 się nieuczciwie spłowy na drugiego targował 2 zł. — Któryby nie poszedł
 na pogrzeb albo żałobę brata, dać kary 1 gr. — Któryby z braci wyra-
 bił z zmarłego Kozucha (de pellibus morticii vulgo Zmarlicz pellicae
 laboraverit) ma dać za każdym razem winy potkamienia wosku. —
 Mistrz który przyjmie ucznia na naukę ma go w 2 tygodniach w cechu opo-

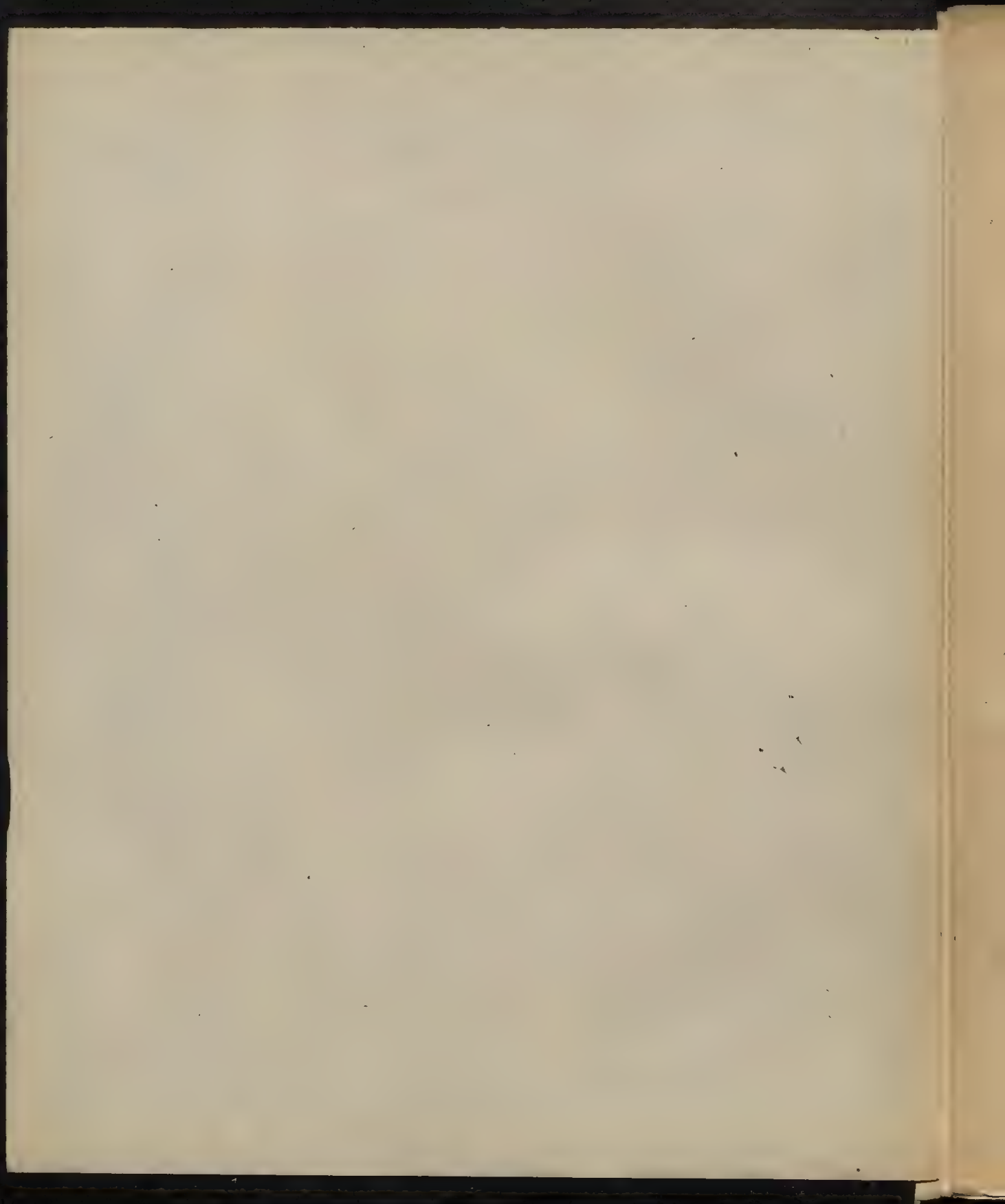
wiedzieć pod Karę 12 gr. a uzeń ~~o~~ (novicius) ma przy zapisie
złożyć 12 gr. i pokazać list dobrego urodzenia (legitimi ortus)
— Gdyby który towarzysz (socius) w powiedziatok fwiżtkował winien
go w sobotę ~~st~~ mistrz opowiedzieć pod Karę 12 gr. starszym którym
go za to do więzienia miejskiego oddadzą. — Przy kupnie skór lub
innego towaru winien mistrz na zgodzie z drugim się podzielić pod
winę 12 gr. 13 t. — Żaden krawiec nie ma podrywać sukien, ko-
matym towarem pod winę 5 grzywien. — Kupcowi, obcemu lub stura-
rzowi niewolno sprzedawać ^{w Kleparzu} gdzie indziej robionych towarów, pod
Karą zabrania z którego jedna część pojdzie na Urząd zamkowy, druga
na Radę miasta Kleparza a trzecia na broni cechową. Rajcy zaś powinni
każdego u którego by sturarz robił karaci 5 grzywien. — Towarzysz
któryby nie przyjął lub nie miał roboty u mistrza ma do 3 dni Kle-
parz opuścić pod Karą więzienia. — Mistrz któryby drugiemu ro-
botnika odmówił będzie karan i kam. wosku. — Garbarze (lerdone) i
krakowscy nie powinni kupować skór na targu w Kleparzu
pod winę 2 grzywien.

(Oblat. fer. 5ª post fest. Exaltat. S. Crucis 1563. libi.
Inscript cast. erat. Tom 83)

1742 d. 8 Kwieśn. w Krakowie. — Łydzi z miasta Brodów
 robia ugodę z Cechem Kuśnierskim Krakowskim: iż przy-
 jeżdżając z towarem do Krakowa, takowy najprzód
 Kufnerom, a potem mieściezanom sprzedawać będą.
 Jeżeli zaś obcy sprzedawać będą, wtedy mają Kuśnierzom
 od każdego białemu futra zajęczego po 1 gr. od Wilzury
 mającej 5 wilków 2 gr. — od Białemu popielic, piejaków, szlem,
 gronostaj i innych futer które się na białym sprzedają
 2 gr. a w Buncikach miarkując 12 na białym 2 gr. — Od
 Białemu baranków ukraińskich ordynaryjnych 1 gr. — Od
 baranków które na czapki używają ogółem 2 gr. —

1742 Towar Kuśnierski: Iłiki po 8 gr. — Wilk 24 gr. — Szta-
 ka Rysia 20 gr. — Białemu amstrów 30 gr. — Przyszki i Bi-
 liszki — Dłozki Kunie — Kawatki Tabedzia — Kuny
 proste — Rosomaki po 12 gr. — Baranki kabsztanowate
 węgierskie 2 1/2 gr. — Czapka Kaptańska z Kuną 20 gr. — Kot-
 pak ilikowy 20 gr. — Konfederatka ilikowa 20 gr. — Czap-
 ka z barankiem czarnym 10 gr. — Kotpak z barankiem
 krymskim 8 gr. — Czapka z barankiem perskim i węgierskim
 ponfowym 15 gr. —

Czeko da

352

Cech mistrz i rajce miasta Kazimierza przy Krakowie
(per. 2ª ante f. J. Thomae Epist. 1595) potwierdzają nowe
artykuły dla Cechu Kusiernieckiego niedawno przywilejem ra-
dziekim postanowionego, które to artykuły nad inne daw-
ne zawierają poprawę i objaśnienie według Cechu Kusierni-
ckiego miasta Krakowa:

Kto chce mistrzem zostać, ma pokazać list dobrego urodze-
nia przed rajcami, prawo miejskie przysiąc, potem 2 2 mieś-
czany uczciwymi przyjaciółmi do zebrania Kusiernieckiego i pro-
wić o przyjęcie. Po przyjęciu ma dać wstępne do skrynki
10 złp. na potrzeby cechowe i ma te sztuki robić: Dalmuzyę
płaszcz białogłowski z skorek krolikowych, to jest Koszke
i kożuch z zawieszonymi rękawami białogłowski, które ma
robić u cechmistrza albo u brata starszego. Gdyby zaś tych
sztuk nie mógł robić dla nie małego kosztu, ma dać do skryn-
ki odkupując sztuki na 2 raty 15 złp. i pierwszą ratę 5 złp.
w 2 niedziele po przyjęciu do cechu, a drugą ratę potem w 12
niedziel albo jako sobie u braci uprosi. A gdyby sztuki
niedobrze urobił, powinien się rok zupełny jeprze wciągnąć
w rzemieśle. Syn mistrzowski tutejszy albo stradomski da tyl-
ko do skrynki 10 złp. i postugi kosielskie ma odprawować

Młodzi mistrz ma w święta i w niedziele ku Ewangielii
zapalać świece w kosielskiej, a starszy przed tymże młodym bę-
ma je zapalać po komunii podwójną 2 funtów wosku.

Dwa bracia młodzi powinni być w każdy czwartek w procesji
nosić świecę przed nabożeństwem, Sakramentem.

Talbo towarzysz,
który dziewkę ma
strawiającą za matroną
ktę pojmie,

Któryby objawił tajemnice braterskie cechowe ma
dać za winę potkamienia wosku.

Gdzieby jeden drugiemu czeladnika odmawiał ma dać
winę i kamień wosku.

Jeden drugiemu nie ma na rynku i w dni targowe
lub gdzie indziej pniefykować w targu pod winę potka-
mienią wosku.

Aby się żaden nie ważył położyć towaru tużego
u siebie, aż za wiadomości mistrza u którego pierwsz robić
pod winę potkamienia wosku. A towarużom nie ma wiszke-
go myta podróżować, jedno co by zarobił, pod winę bgr.

Jesli by który z mistrzów lub towarużów nieposłusznym
się okazał, a był winnym uznany, ma karanie podjąć na
ratunku do karni według wyroku, za wiadomości p. bur-
mistrza.

Żaden z mistrzów albo towarużów nie ma z żadną bronią
do cechu wchodzić pod winę potkamienia wosku.

W sprawach większych apelacja do Radziec

Jesli by cechmistrz przez brata młodszego do którego poszła
cecha, a on by nie przyszedł, dać winę 2 funty wosku. A gdzieby
samego nie zastał tedy przez jego czeladnika ma być cecha
do drugiego oddzielenia.

Gdy woszurowi bracia będą pić piwo cechowe ma się każdy
uczniwie zachować pod winę potkamienia wosku.

Mistrz młody, któryby by się w przelaggu roku nie ożenił, a nie-
stależna się chował, ma być karany kamieniem wosku co roku popo-
kod się nie ożeni, to się ma rozumieć i o wdowcach, wyjąwszy gdyby
byli w leciech podrznych

Jesli by który z mistrzów, żona jego dyć albo wtuga zmarła
mają się woszurowi bracia za oznajmieniem na pogrzeb i na zatompę
zejosi i ciato uczniwie do grobu prowadzić pod winę funta wosku.
Ciato mają młodzi i mistrzowie nieść do grobu a drudzy i świece
cechowe. Aownież mają woszurowi co sukcesni być na zatompę.

Gdy cechmistrz bracia oberę przestętek, mają się woszurowi zejosi
pod winę 2 funtów wosku, a jeśli by była sprawa uzgodowa, pod
winę parętkę.

734
Chłonec chce się wywieźć z miasta Kufnierskiego, ma pokazać
listu urodzenia, z niedzielę próbować u mistrza, potem w cechu poto-
żyć na wosk 16 gr. a przy wyzwoleniu po kamienia wosku

Mistrz jeżeliby nie opowiedział w cechu towaru który
w poniedziałek nie robił, ma dać winy funt wosku, a towaru
ma być karany kajnią miejską. Gdyby towaru bez stufnej ro-
boty od potygodnia wstał, mistrz dopiero w przyszłą niedzielę ma
z nim czynić rachunek.

Gdyby który z partaczów chciał mistrzem zostać ma dać naj-
przód do fronyki 24 występkę swoją 2 zł. a potem ma obowiązkiem
zadaci uczynić.

Dziwolno ^{do} robić na sprzedaj i wyprawiać dla nich
śmuków, lisów, krolików szarych, popielat i t. p.

Partaczom ma być towar zabierany.

Dziwolno przekupnikom przekupywać towary Kufnierskich
ani też garbaczom wykupywać skór Kufnierskich mianowicie
skór barani i lentgalów ziemskich pod winą zabrania

(Acta consil. casimiri. R. 1595 Tom 739
pag. 275-279)

Handwritten text, likely bleed-through from the reverse side of the page. The text is illegible due to blurring and fading.

1664 Radej miasta Kazmierza ogłaszają, aby żaden z przy-
kupniów niewarzył się na wolnicy i w mieście Kupo-
wać skur do rzemioła kusińskiego należ-
cych mianowicie baranich, lentwałow ziemskich,
(stryjski wyjąwszy), pod winą zabrania towaru na
korzyść Lechu kusińskiego Kazimierskiego.

1784
The first of the year
The first of the year
The first of the year
The first of the year
The first of the year

e

2

x

r

u

d

t

j

a

h

254

Cech Kufnierzy (w Koscianie)

Zygmunt I (in conventione generali Thorunienſi feria 4^a proxima ante feſtum Trinitatis Regum 1520) w sprawie pomieſz dzy Kufnierzami (pellifices) a Kupcami (mercatores) miasta Koſciany o kupowanie ſkor (pelles) ſtanowi aby porządki od S. Michała aż do Wielkiejnocy przywiezionych ſkor nie sprzedawano obcym Kufnom tylko Kufnierzom Koſciańskim jako też aby Krawcy nie robili ſuter na ſzkodę Kufnierzom Koſciańskim.

(Orygin. na pergam. z pięćdziesiąt kor. więcej)

Zygmunt III (Varſoviae d. 10 Septembr. 1592) potwierdza powyższy dekret nakazuje paſtacom Kufnierzom zabierać roboty oraz poſtawia aby niewolno było szlacheckim Kufnierzom z tych miast Szlacheckich gdzie niewolno Koſciańskim Kufnierzom sprzedawać ſwego towaru, na jarmarku w Koſcianie ſpreſtawiać ſwych wyrobów.

(Oryg. na pergam. - z podpisem króla - z pięćdziesiąt kor. więcej.)

Cech Kusierny (w Koscianie)

255

Burmistrz i rajce miasta Kosciana (Sabbatho ante festum S. Mathaei Apostoli proximo 1599) na ządanie stawnych Jana Kuriatek Łukasz Kusierny starszych, Wawrzyńca Weliyman, Stanisława Knip Stolorzych przysięgłych bractwa a rzemieślni stawetnego Kusiernieńskiego miasta Koscienskiego potwierdzają artykuły z Niemiec Kiego wilkierzu na polskie przetozione i drugie też temi czasami uchwalone:

1. Każdy mistrz przez się i domowników swe ma furisic furista od Kosciata rzymskiego przykazane P. Maryi i Apostolskie i w nie nie robić pod winą na mistrza 2 funtów wosku, a na towary: 1 rze i funta wosku.
2. Który towary mistrzem zostac' by chiał powinien miejscie prawo przyjac, list dostateczny od urodzenia i rzemiosła dostateczny pokazać dać 2 funty wosku i achtel piwa i sztyki mistrzowskie urobić: Najprzód Kleyfneider na chłopa Kozuch ze trzech fkor u Kroić Potem Knefflewy Kozuch na niewiaście 2 szesji fkor. Trzecia sztyka Smuszenny czarny Kozuch na niewiaście do którego smucow jako wiele chce może wziąć. A te sztyki skrajac' ma przed mistrzami jeżeliby sztyki nie były za dobre uznane ma ten towary rok i 6 niedziel wzdrować. A gdyby sztyk nie chciał robić może odkupując sztykę odtoczyć do szynki szczywny. Sztyki mają być robione po wielkiej noży aż do S. Jana.
3. Młodsi mistrzowie mają stać być postużni pod winą 2 funtów wosku, pod tąż winą mają świece zapalać i gasić.
4. Mistrzowie 4 do mas obrani gdyby który na pogrzeb zamieszkał pnapada 2 funty wosku. Wzyscy mają być na załomby (pod winą potgrzyka. Któryby gdy ceche obęsta nieprzyszedł do cechu a cecha jeśli go zastanie na stole przed mistrzami da potgrzyka. Ktoby się targował na brata reką albo stową taki ma być rzeczon i według mistrzowskiego uznania Karany Któryby drugiemu w targu pnapadzał lub kupca odwabił da winą achtel piwa Któryby mistrz zuchwale piwo brackie rozlewał pnapada pod achtele piwa.

Któryby czeładź drugiemu odwabiał da putkamentu wosku i achitel
piwa.

Któryby mistrz skóry stare między nowe wzywiał - to ma być spalono.

Któryby mistrz marlicze wyprawiał i z nich robił - to ma być
spalono jako rzeź fatyhywa.

Zaden mistrz nie ma dawać czeładzi wisłkłego wochłonu jedno
3 grosze na tydzień pod winę beczki piwa.

Towarysz w każdą niedzielę trzynastą kiedy będzie stał u mistrza
może sobie kozuch urobić ku swemu polepzeniu.

Aby żaden kupiec towaryszowi nie dawał odpuszczenia w dzień
wielkonoctny, w świętki i w gody to jest aż wtorego dnia po tych
święciach pod winę funta wosku.

Mistrzowski syn ma być wolen od sztuk robienia i postugi: Kto zaś
mistrzowską córkę pojmie ma być wolny od sztuk robienia lecz
postugi ma odprawiać.

Zaden kupiec nie mający bractwa nie ma być pod jurysdykcją
miejską tylko 3 dni, a gdyby co nowego robił ma mu być pobrano
i ma siedzieć w więzi 3 dni.

Aby nikt obcy okrom jarmarku nieśmi na targ kozuchów robić:
nich przywozić pod karą zaboru.

Aby żaden gość w targ nie wykupywał skór skopowych, jagnięcych
i towaru kupieckiego, pod utraceniem.

Aby żaden mistrz sposobem litewskim roboty swej jakiegokolwiek bądź
od domu do domu nieważyt się nosić pod winę ciwisi wosku.

Jeżeli ślad posle po mistrza o robocie, ma ją mistrz tamże w domu
skrajać a skrajana dopiero w domu u siebie robić pod winę 6 funtów
wosku.

Użyci ma się wywiadać listem rozrzuca lub ludźmi dobrej wiary
że jest to za dobrego, inaczey nie ma być do nauki przyjęty. Ma też
dać do uchu 2 funty wosku i achitel piwa.

Towarysz nie ma brać odpuszczenia od mistrza 2 niedziele przed jarmar-
kiem, przed świętki i święty uroczystemi i w tydzień po tychże.

Gdyby mistrzowski syn przed śmiercią ojca nie był spuszczon wolno mu się
dowziąć gdzie chce i ma mieć żołge od potowicy.

Ktoby się na drugiego słowy nie użyciem targnął ma być karan beczką
piwa.

Oryginał na pergamin. - i pięćdziesiąt woskowu ciemnozielo-
ną miedzą natasfnię pergamin.

Burmistrz i rajce miasta Koficiany (In praetorio Costenoi
 seria 3^a post septum S. Fabiani et Sebastiani proximo 1591)
 potwierdzają podane artykuły lechu rzemiosła kufnierskiego:

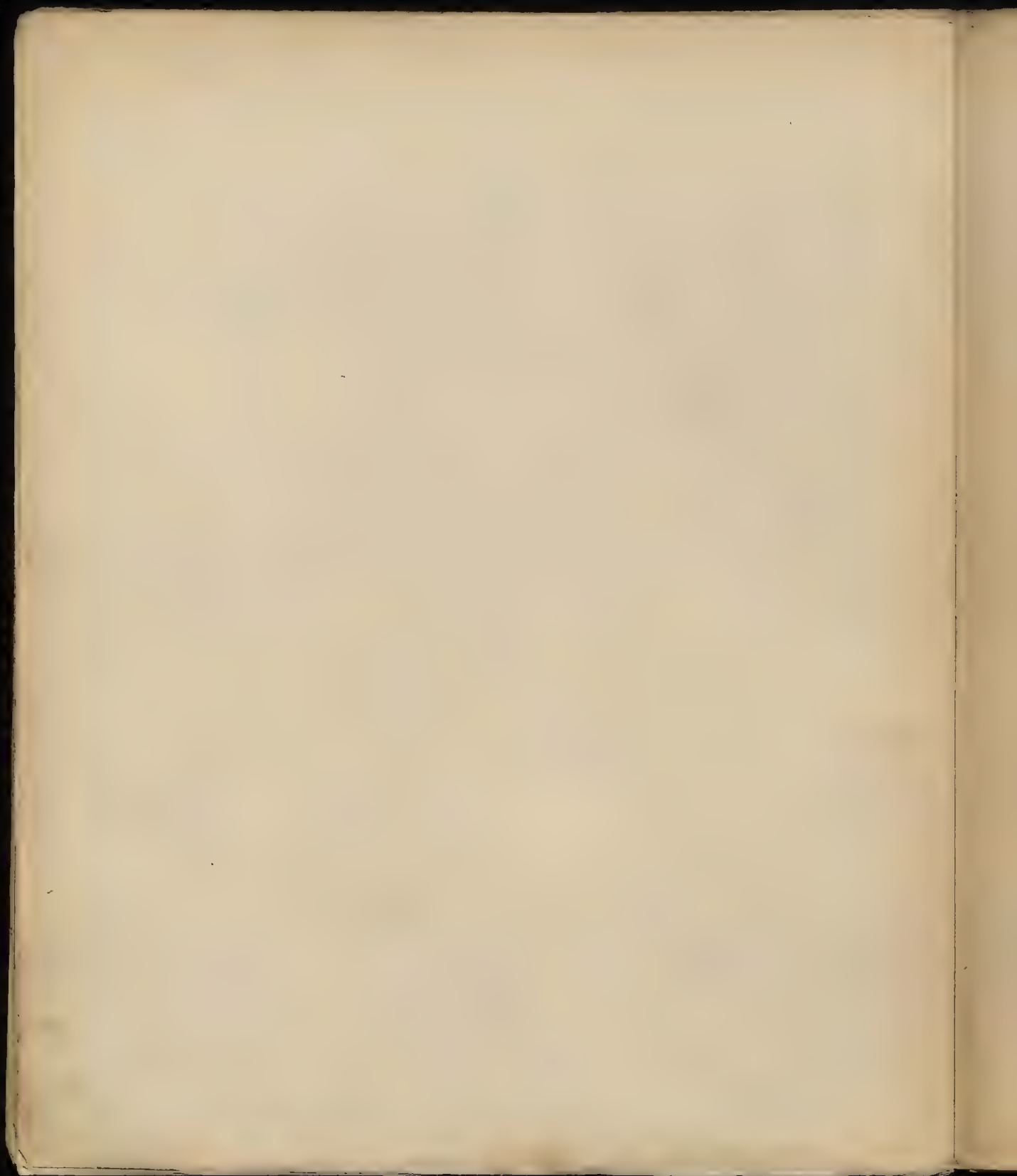
(Też same ustawy co z roku 1579 z dodaniem artykułu:)
 Oszczynicy wbywszy albo wolnicy z miasta miasteczek i ze wsi który
 tu fiony na przedaj oproważą aby żaden fionów nie przyprowadził
 na targ bez fiony.

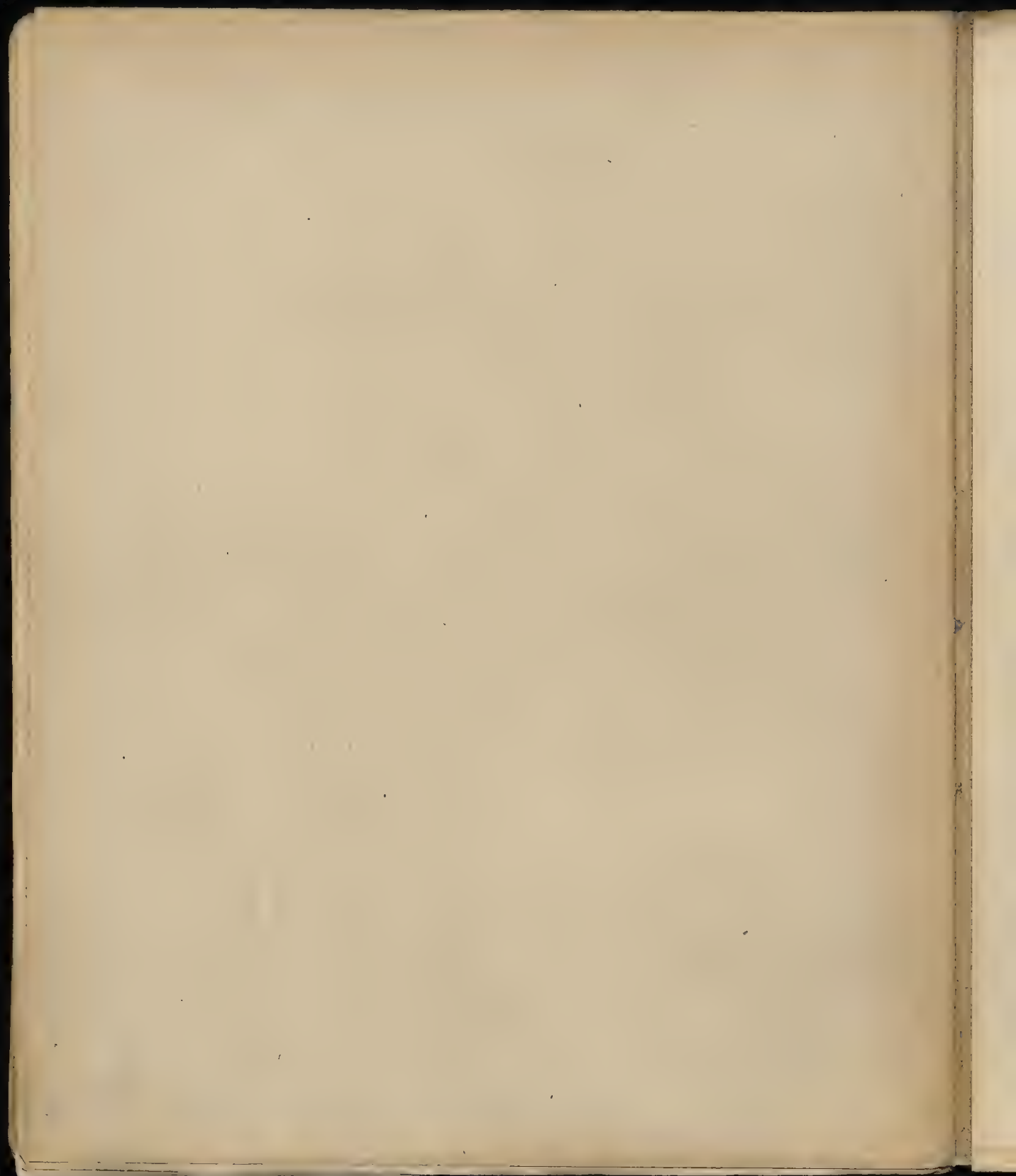
(Oryg. na pergam. — z pięćdziesięciu ujemno wsko.
 w 9 miejscach)

Ustawy te contubernii pellionum civitatis Costenoi
 potwierdzili Zygmunt III ~~Waza~~ (Cracoviae d. 31
 Julii 1591) i Władysław IV (Varsoviae d. 30 Maji 1640)

Statut Kazimierza Wielkiego wielicki z r. 1348 (Vol.
leg I) stanowi iż kłoby dawał nagany (apellowat)
wyrokowi kasztelana krakow. ma mu dać futro gro-
nostajowe (pellieam hermelinam) kasztelanowi sandomir-
skiemu i lubelskiemu futro łasicowe (pellieam mus-
tellinam) sędziom krakowskim lub sandomierskim
futro marmurkowe (mardurinam) podszedkom liście
(vulpinam) ~~jeść~~ toż samo futro liście pisarzom ziemskim.
za nim wyrok apellażyny nastąpi.

Z przywileju tynieckiego widać iż jako podatek dawał
no 4 fkoski wiewiórcze (aspreoli)

Augustus III rex (Varsoviae d. i Februarii 1749) confis-
mat sequentia puncta contubernii pellionum oppidi
Myslenice:

Proconsul, consules, viceadvocatus et frabini civi-
tatis Myslenice (in praetorio sabato ante fest. nativi-
tatis B. V. Mariae 1748) approbant sequentes articulos
contubernii Pellionum civitatis Myslenice ex actis Ken-
tenfibuz extraditos ac per praefatum contubernium receptos:
Porządki w cechu kuźnierskim Myslenickim 1) Starsi mistrzo-
wie obciążeni ^{starszych} z młodzieży, a młodzi mistrzowie zaś z star-
szych z starszych mistrzów na urząd cechmistrzów, którzy
na ratunek przyjdą. 2) Towarysz chcący mistrzem zostać,
ma i rok u mistrza robić, potem się opowiedzieć, dać przy-
powiednego 16 groszy pruskich i 2 funty wosku do skrętki,
przyjść prawo miejskie, iść do gospody towarzyskiej i prze-
prosić wosku dać 30 groszy pruskich do skrętki
towarzystwa i podziękować za towarzystwo. ^(kanonizacja?) 3) Ma robić następ-
ne sztuiki majsterskie: Dalmacya Hancwicza ^(kanonizacja?) potem Płaz
żeński to jest Krolikowe nożyki i Kozuch niewieści albo
panieński z zawieszonymi rękawami z zamorskich jagużan.
Zdaje też sztuiki od kupić dawny do skrętki mistrzowskiej
8 grzywnien polsk. Potem ma srawić kolecy na wosku mistrze
i towarzysze lub takowa od kupić dawny 3 grzywn. do skrętki mistrz.
3) Syn mistrzowski, lub towarzysz pojmujący córki mistrzowskie
da tylko 16 gr. pr. i 2 funty wosku i 2 grzywny (bez sztuik). 4) Młodzi

(Lator 1629)

Dalmaticam cono-
nicalem - Pellionum
um femineum cum
pellis univulvis, aut
pallium cum penden-
tibus manipulis

z mistrzów ma postugi czynić w kosciele 5) mistrz któryby
 przerwał wola przyprawie cechowej lub nie wystat da i funt
 wosku winy. 6) któryby tajemnice cechowe wygłosił da 4 funty
 wosku i aichtel piwa. 7) któryby przysięgł towaruśza bez dozwo-
 lenia mistrza u którego wprzód robot, lub któryby drugiemu
 towaruśza odmówił da i funt wosku. 8) młodej wdowie rzemieś-
 wolno do 1 roku i 6 niedziel prowadzić tylko, albowiem z 190
 przychodzi wielka swawola z czeladzią. Wdowa w starszych
 latach może rzemieślo do śmierci prowadzić. 9) mistrz lub to-
 waruśz gdyby za obeftaniem cechy nie przyszedł do cechu da 3 gr.
 10) mistrz któryby frędt na gospodę po starszym, aby ją wziął
 do domu oprawić da 6 gr. winy. 11) Dwiepostulzyny ma być bramy
 przez stągę miejskiego do więzienia. 12) któryby z bronią przyszedł
 do cechu da i funt wosku. 13) młody mistrz po kiferze nie ożeni, ma
 co roku do cechu dawać beczkę piwa. 14) któryby drugiemu na
 rynku w targu przeszkadzał da 1/2 kam. wosku, a gdyby zach-
 dził przed miasto na drogi fary wykupywać da 3 funty wosku.
 15) Dwie wolno pastarom o mil 3 od miasta robić pod zabranie
 towaru i winy 2 kam. wosku. 16) Dwie wolno przewozić fary wyku-
 pywać, które nie należą do ich rzemieśla. 17) Towaruśz przy-
 drowawośy ma iść do gospody, porobić u mistrza 2 niedziel wprzód,
 ma z obyczajem przed mistrza i towaruśz wyśtać. Każdy
 towaruśz ma co furhedni po 3 gr. do stągęki mistrzowskiej dawać.
 18) mistrz któryby obraził brata stągę da 1/2 kam. wosku. 19) Towar-
 uśz któryby mistrzowi co furhedni na być ztorony z rzemieś-
 la 20) mistrz może tylko mieć 2 uczniów, których do 4 niedziel
 powinien wpisać do cechu. 21) jeżeli kto umrze z cechu, mają
 woskuśy iść na pogrzeb pod winę i funta wosku. 22) Czterech mistrzów
 najmłodszych mają nieść ciało, a 2 mistrzów młodszych mają furte
 nieść przed ciałem pod winę i funta wosku. 23) Uczeń ma wprzód
 pokazać list urodzenia od dobrych rodziców, ma być 2 tygodnie na
 probie, przy wpisaniu ma dać 16 gr. prafanów, i aichtel piwa i 2 funty wosku.
 24) Towaruśz, uczeń, dziecko albo parobek zmarły u mistrza ma tak
 być chowany jak mistrz. 25) Towaruśz, któryby dzień nie robot u mistrza
 w tygodniu ma być wędzony do więzienia w sobotę po niechporze i nazajutrz prze-
 ciądem wypuszczony.

15) in pax is vno milliari
 utae civitatem distantu:
 bus

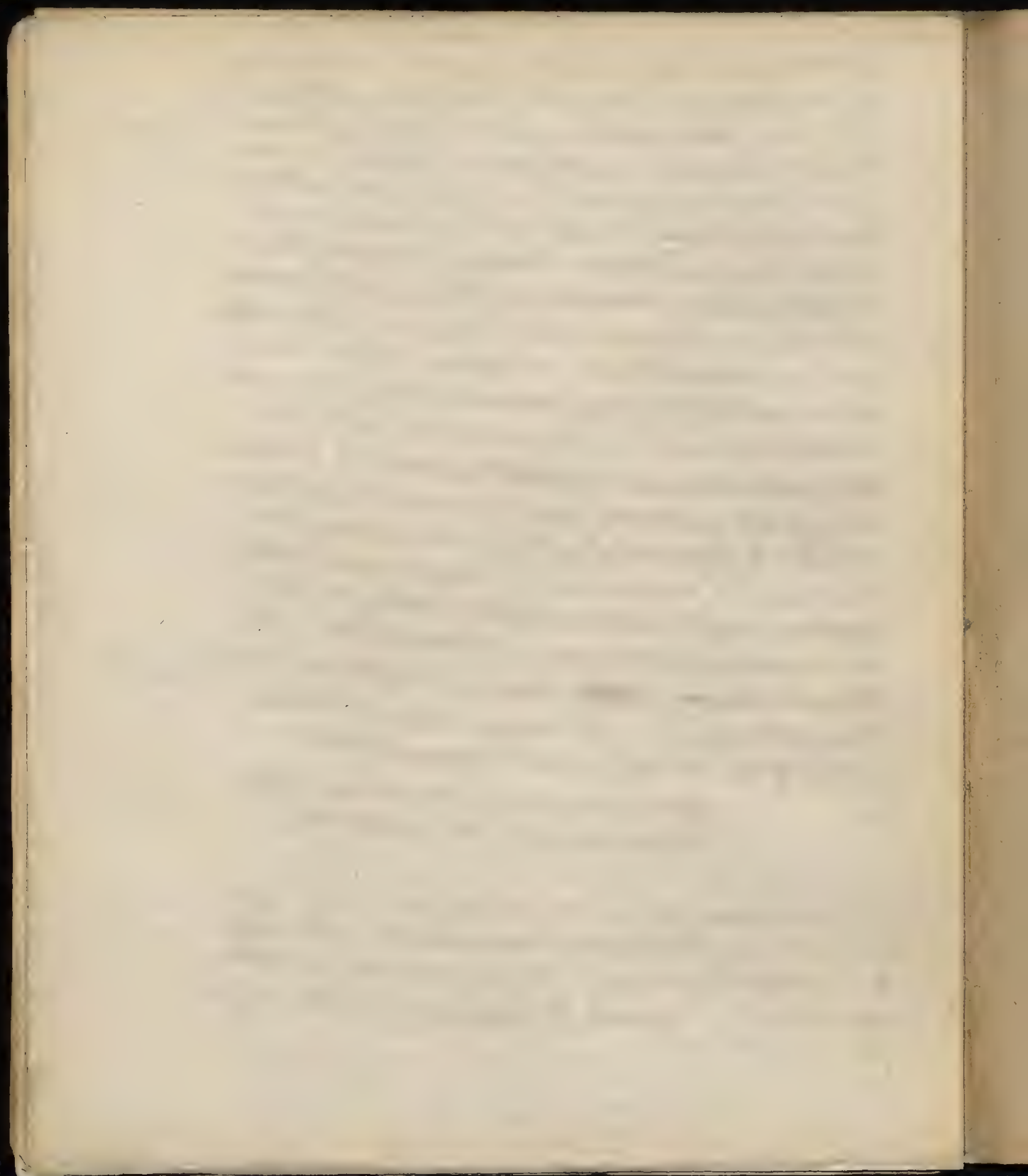
meduim go forum

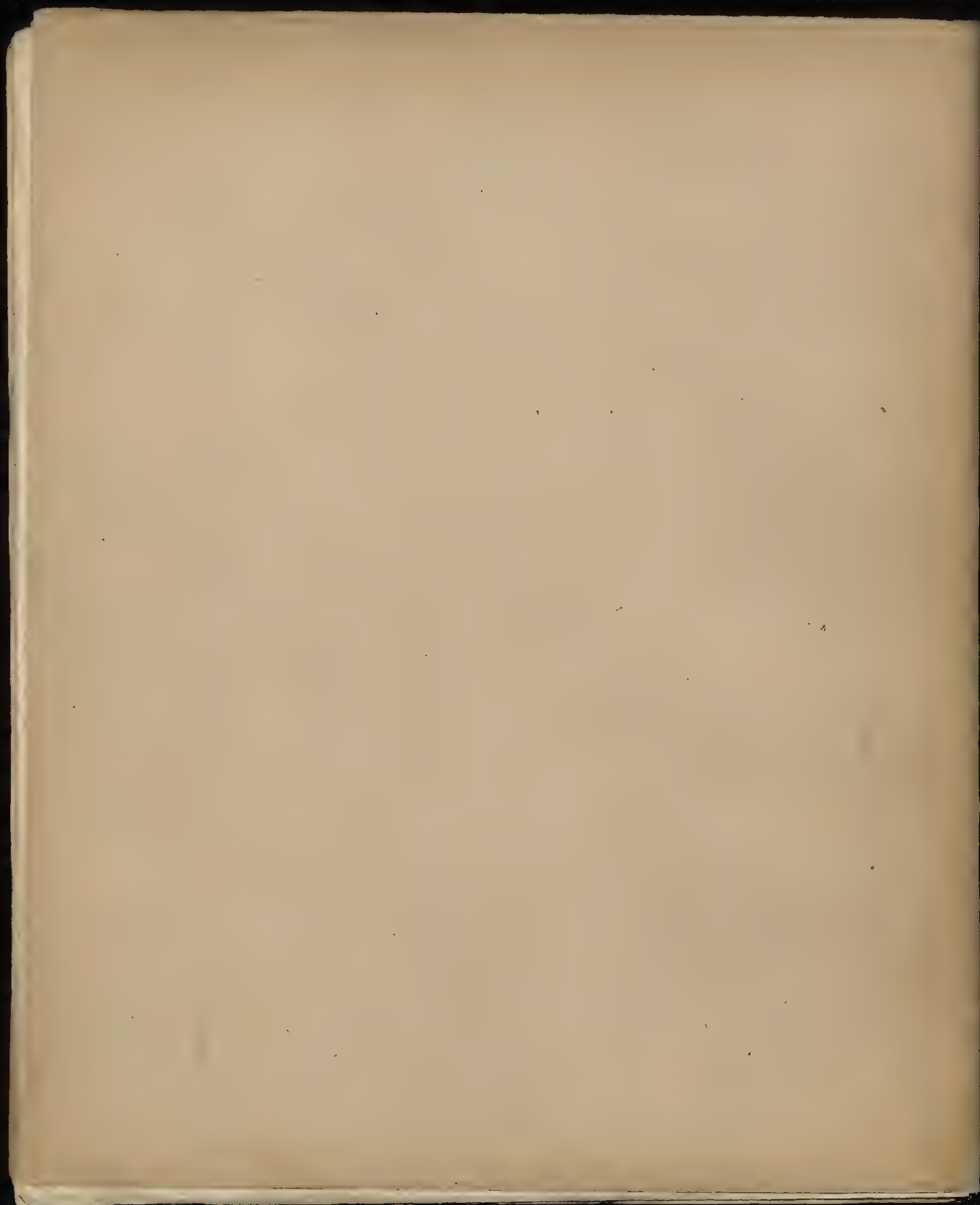
24) Solius habens apud
 ad gis rum labore non
 aucte sit in aliud domus repa-
 re veterar vobis supponat 2 rotas carae

26) Któryby robił futra z zdechłego rzemioſta, lub ſtare kożu-
chy pobierał da winy 1/2 kam. wolno każdemu miſtrzowi.
wilki, kuny, ſobole, popielice, wiewiorki, liſy ſprzedawac.
Cudzoziemcy niepowinni przeſyłać w jarmarkach towarem
ciężkim i grubym lecz mają krami na czełk przedać miſtrzowi.
Kufnier przyjeżdżający do innego miasta na jarmarki, ma ſię
miſtrzom owym opowiedzieć z towarem, rekac po ki ſtarsi
niewej nie wytoż i towar jego przez ſtarsze nie będzie oglądany.
27) Nie wolno przekupować roboli, wyder, kun, liſów, wilków,
nurek pod zabranieniem towaru. 28) Wolno w miastach kupować
miſtrzom myślenickim podzaj jarmarku i targu ſkóry grube
i cienkie. 29) Krawcom nie wolno podrywać ſzat futrem,
robic czapki, rękawice i ^(manipulos) zarskawice pod winą 3 zł. 30) Nie wol-
no kramarzom ſprzedawać czapek, rękawic lub ſzat futrem
podrytych 31) Gdyby kto dał miſtrzowi do wyprawy ſkóry,
a nie wykupił ich do roku i 6 niedziel, mają być ofiarowane
i ſprzedane, a reſzta wrócona. 32) Żydom nie wolno ſkoi do kuſ-
nieſtwa należących wykupywać. 33) Uporny miſtrz ma być
do Rajów ofiarzony i ~~recek~~ złożony z rzemioſta. 34) Któryby
ten przywilej nageńiat ma być karany 14 grzyw. dla koſciota
ſarnego, 5 grzyw. dla Urzędu radzieck. 4 grzyw. dla Cechu.

(Oblat. in caſtro crac. ſer. 4ª poſt dom Innoce:
vit. 1749 libri. Rel. Tom 179 pag. 495)

Zupełnie takie ſame uſtaury w 33 artykułach, tylko po łacinie napisa-
ne, i przez rajów zatorskich potwierdzone (in Praetorio civitatis Zato-
ſer. 22 poſt feſt. ſ. Martini episc. 1627 ma cech Kuſnierzy w Zatoſze,
approbowane przez Zygmunta III (Varſaviae d. 11 Octobr. 1627)

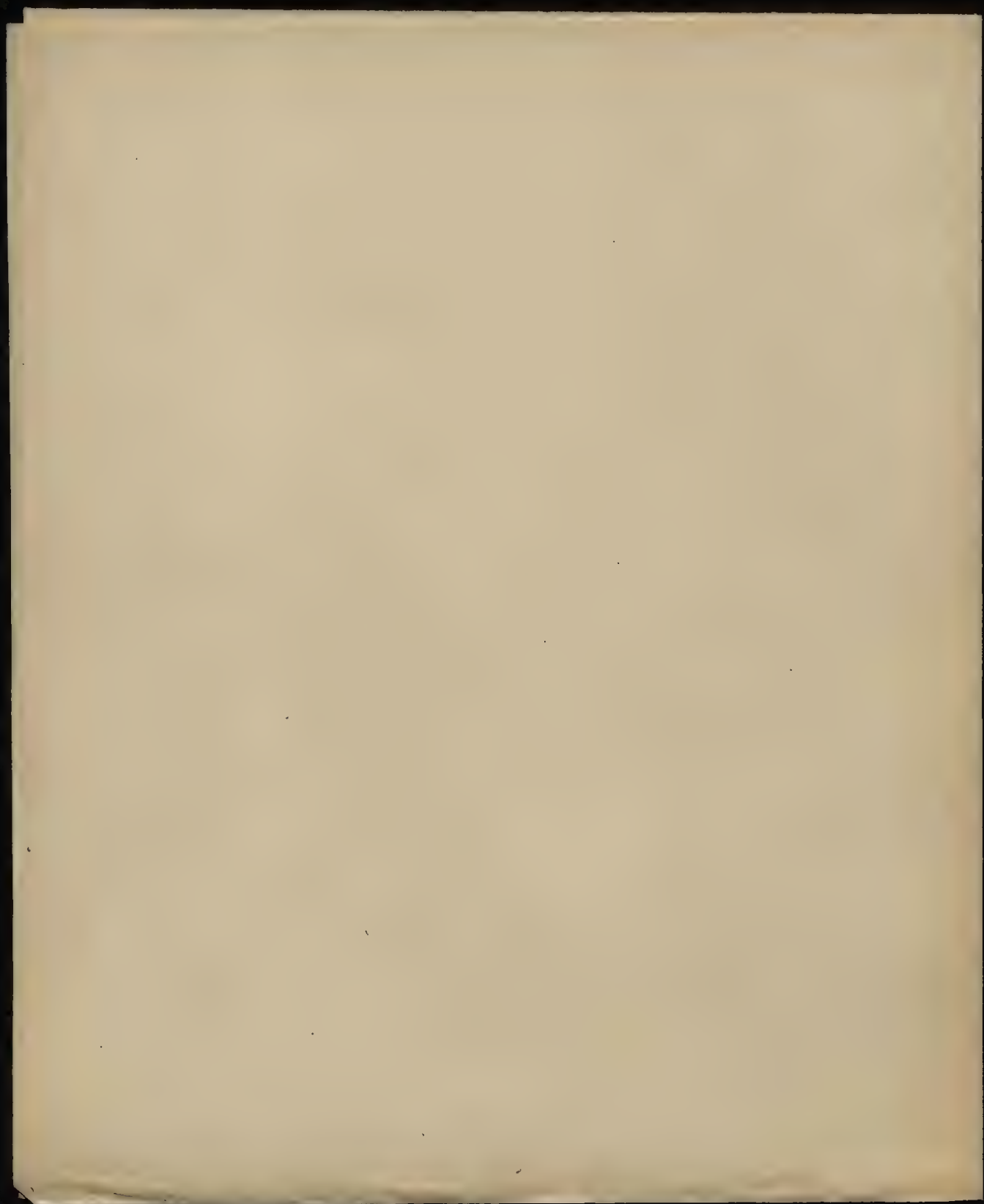

20
21
22
23
24
25

Kusznicy (balistarii)

Ustawa cechu tego dana przez rajców Krak.
r. 1463 (Ob. łód. dipl. łacov.)

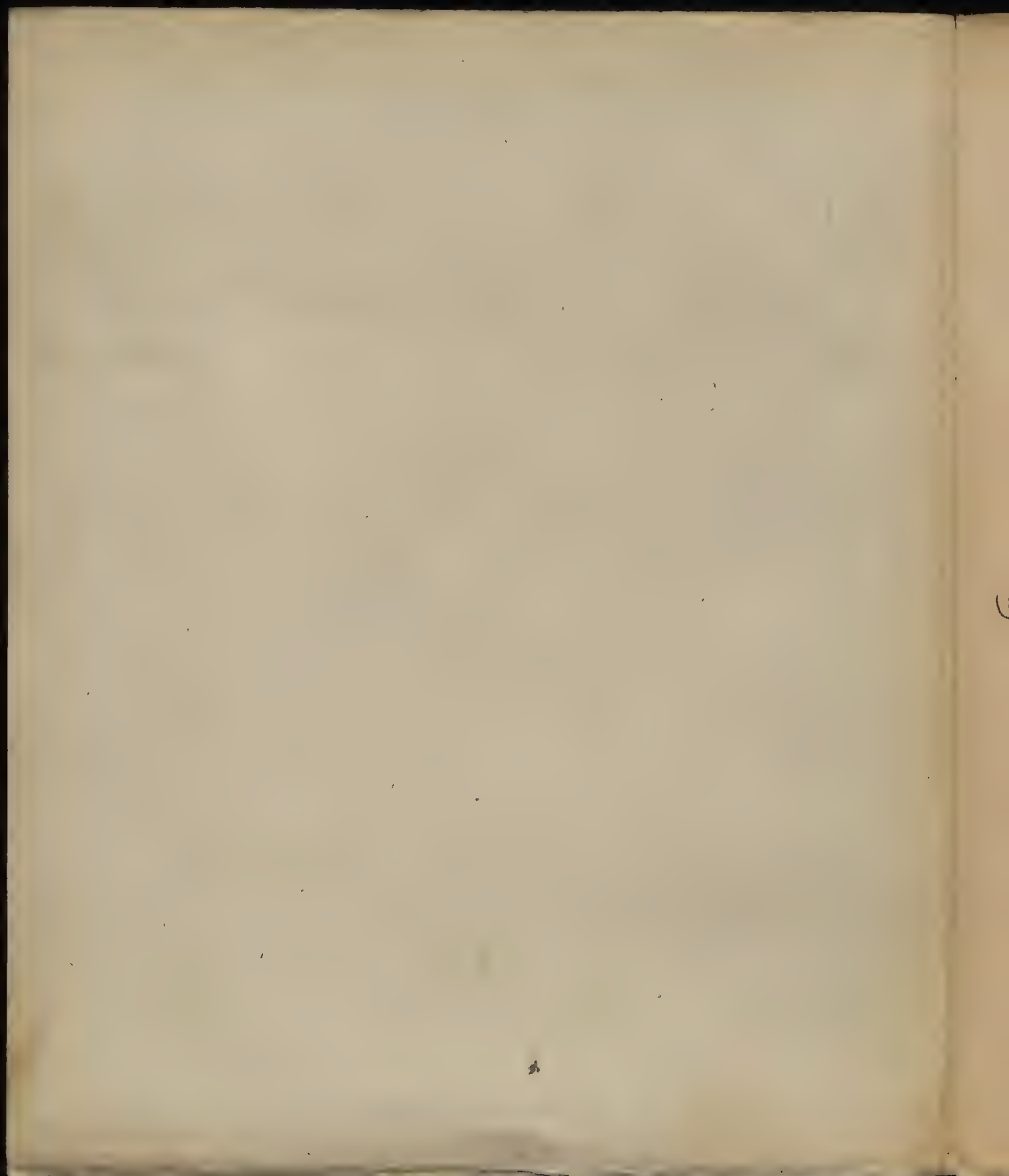

cech malarzy i sklarzy.

Stephanus primus rex Poloniae (Varsoviae d. 5 Martii 1581) confirmat ad petitionem fraternitatis Pictorum civitatis Cracov. literas germanico idiomate scriptas. (Tu po niemiecku ustaury jak w Bremie) przy tego zakazuje aby lignarii fabrie i menfarii in artificij suis aitem portoria non exerceant.

(Original na pergam.
z malowid. i złocon.
pięć wielka kor. w
pusze żółtej work. na
biało-rogow. żółto-
granatowym) - (u skla-
ry Krakow.)

(w zbiorze p. 255)

Stanislaus Augustus rex Poloniae (Varsoviae
d. 13 mensis Martii 1784) confirmat sequentem ordina-
tionem suppletoriam nonnullorum articulorum Con-
gregationis pictorum cracov.

Actum in praetorio cracov. sabbato ipso die s. J. Francisci (wzbiore p. 223)
conf. d. 4 Octobr. 1783. Prezydent i Rada miasta Krakowa
na prośbę Staetn. Karola Wschowskiego, Walent. Janowskie-
go, Kazim. Motodzińskiego, Symona Orlińskiego, Kazim.
Stanoskiego, Wojciech. Gutowskiego, Jana Piotra Molitor,
Franc. Meyzla, Florjana Dynarowskiego, Łukasza Racz-
kowskiego, Jana Littena, Jana Machiassa, Tomasza Doptaw-
skiego i Marjana Thury malarzy majstrów Krak. — po prze-
wzięciu Ordynacyi Malarzy, jako to Ordynacyi Magistratu Krak.
fer. 5° pośt fest. J. Bartholom. 1491, Konfirmacyi takowej prze-
wzięcia Władysława IV Varsovia d. 17 Maja 1638 i przez Jana Kaz-
mierza Cracovia d. 20 Januarii 1661 i Dekret Sędow asce-
sorskich Król w r. 1750 — następującą supplecyą praw Kon-
gregacyi Malarzy Krak. wydają, dotyczącą elekcyi starszych,
chłopów i uczniów (Następuje 20 artykułów; między temi
że chłopiec ma się wzyć malarstwa 7 lat, złocenia i lakie-
rowania 9 lat; przy dokonczeniu terminacyi ma pokazać sztu-
kę t. j. rysunek porządkowych figur lub sztukę malowania
twarzy, lakierunku lub złocenia. Zostaćby czeładnikiem i to:
waryszem, na 2 lat uczyć, w nauce magistra sypiać, po

gospodach i tańcach niechodzie, w Karty niegrzwać
 Zostając po 3 latach magistrem ma robić sztuuki i dać
 do szarynki 100 złp. a drugie 100 kwartalnie ratami.
 Starszy i podstarzy co roku obierani będą w dzień S.
 Łukaszki; mają być obrani 2 starszych jeden z sztuuki
 malarzkiej drugi z sztuuki, lakierniczej i złotniczej.
 Mistrz co fukedni ma dać 12 złp. a towary 6 gr. pol.
 Żaden z magistrów nie ma obrazów po mieście na
 sprzedaż roznosić, gdyż to z hanby Kongregacji.
 Obcy nie wolno robić malarzskich kolorami, farbami,
 złotem, srebrzem, lakiernikiem, klejem lub olejem robio-
 nych do Krakowa nawozic; wyjąwszy virtuosów viros,
 przednie obrazy i portrety malujących.) Działo się w
 Kongregacji, malowcy Krakow. d. 2 października. 1783.

(Oblat in Libr. Magna
 Praerogation. Cracov.
 Arch. civ. crac. Tom 1300

jp. 3-15)
 (Oblat in Actis cons. Casimiri. Tom.
 882 pag. 347-357)

(Oblat. in castro crac. ser. 29 post dom.
 Laetare d. 22 martii 1784 Libr. Relat.
 Anni 1784 Tom. 275 nr 192 pag.
 645-656.)

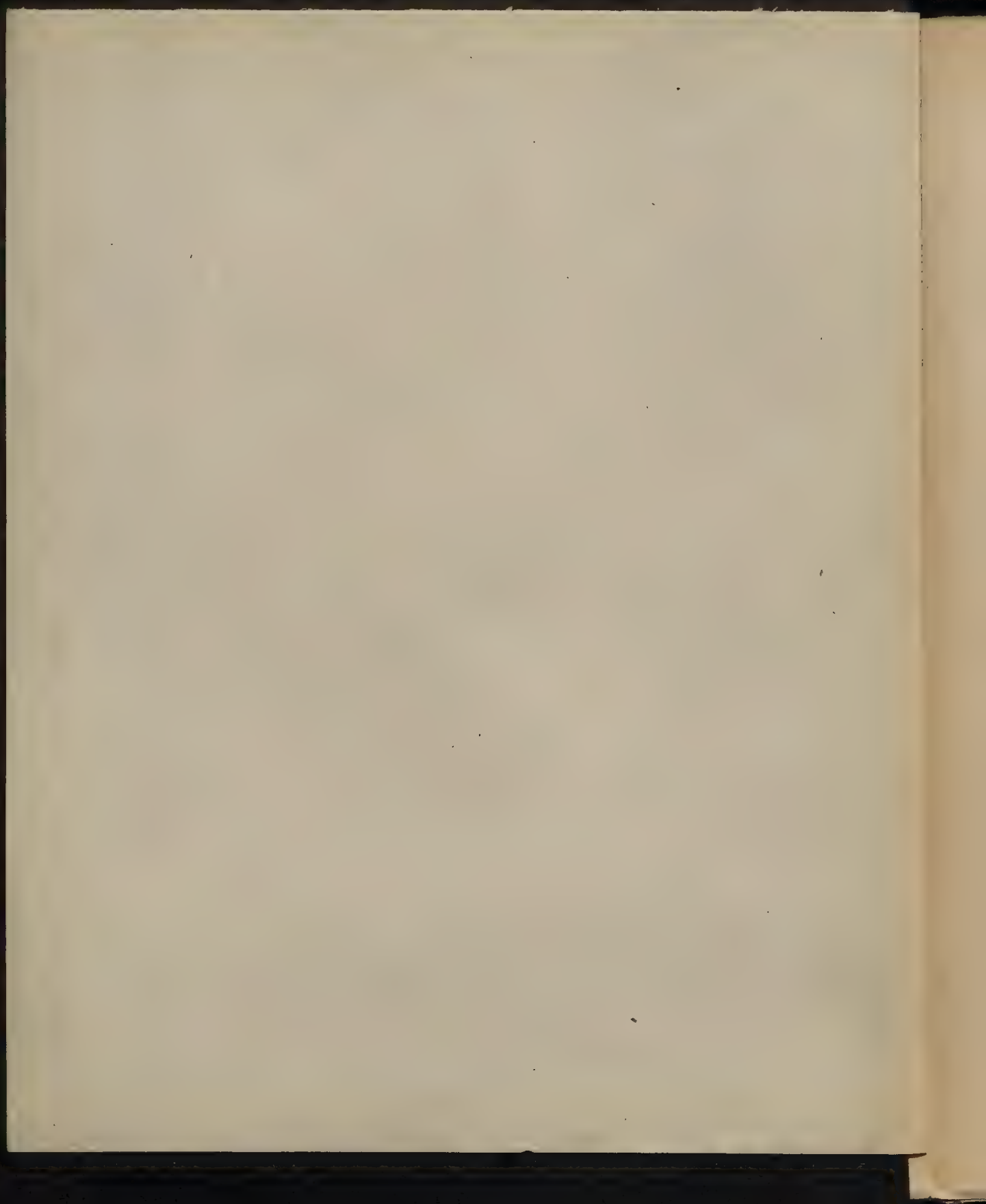
Zygmunta Aug. Ustawy dla malarzy Krak. w Warszawie
 d. 1 lipca 1578 (w Zbiorze p. 247) potwierdzenie
 tegoż przywileju z dodatkiem przez Władysława IV w War-
 szawie d. 17 marca 1638 (w Zbiorze pag. 251 i 253)
 Ustawa Rektora Akademii Krak. dla Malarzy d. 15 Hygn.
 1745 potwierdzona przez Augusta III w Warszawie d.
 5 Grudn. 1746 (w Zbiorze p. 261)
 Ustawa Prezesa w. m. Krakowa dla Malarzy z r. 1825 (w
 Zbiorze p. 231)

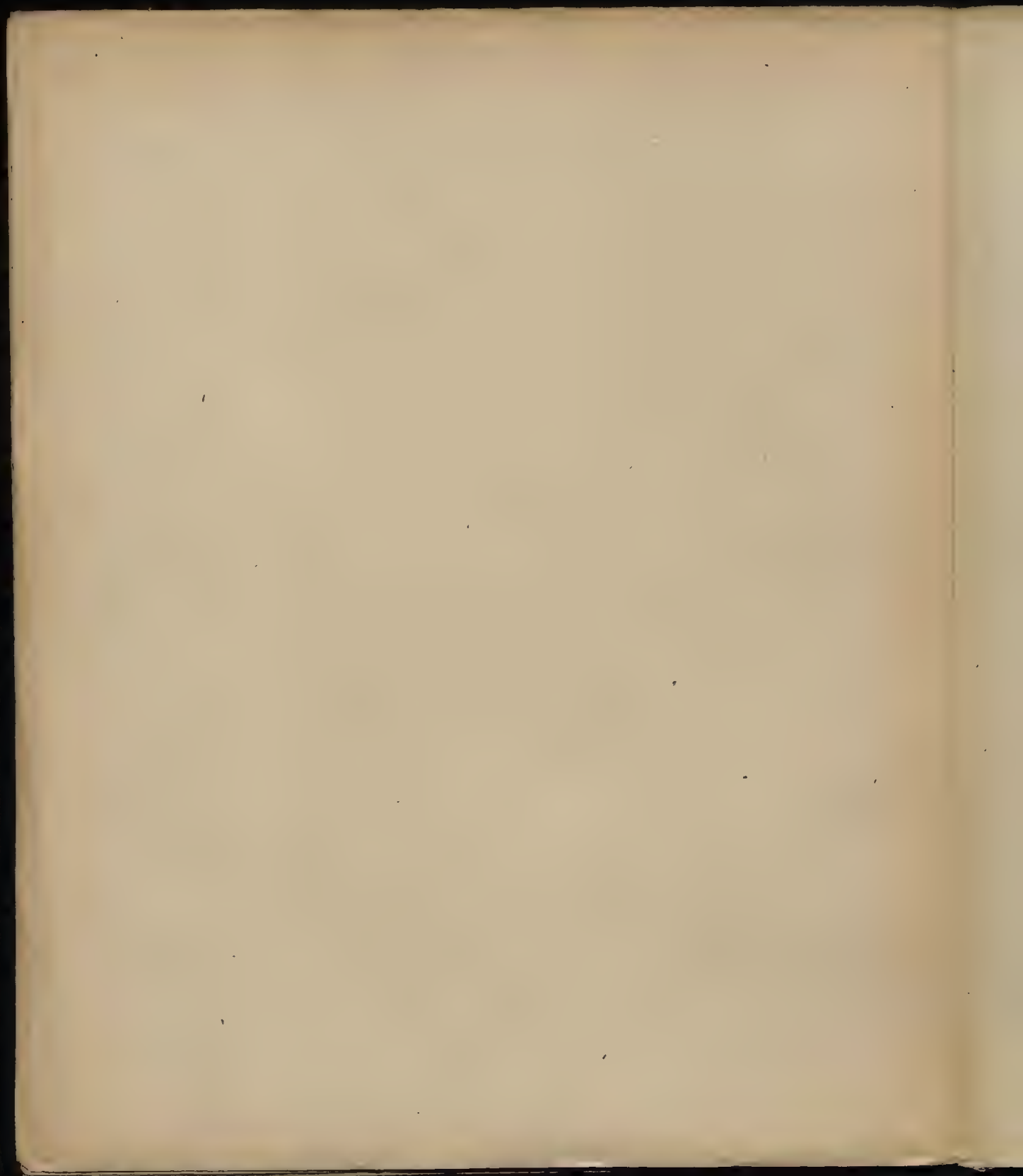
Stanislaus Augustus rex Poloniae (Versaviae
d. 13 Martii 1784) confirmat Ordinationem supplē-
toriam nonnullorum articulorum Congregationis
Licitorum Cracov. per Magistratum Cracov. praes-
criptam tenoris talis:

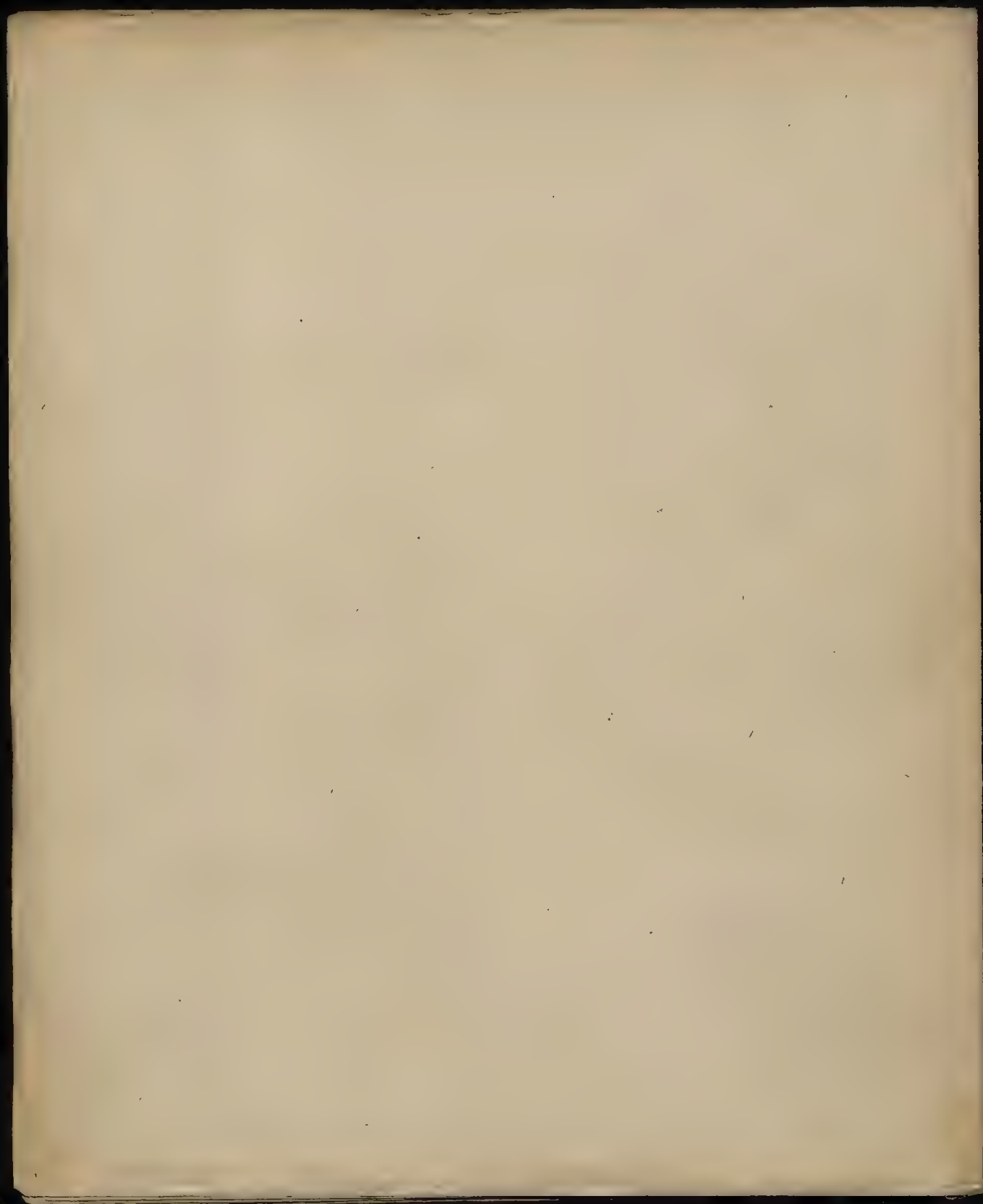
Actum in Praetorio Cracov. sabbato ipso die s. J. Fran-
cisci conf. d. 4 Octobr. 1783. Prezydent i Rada M. Kra-
kova potwierdzają, stolonie do konkluzji magistra-
tu z d. 2 Września 1783 Ułożone przez Malarzy Krak.
Artykuły następujące:

W Kongregacji malarzy Krak. (d. 2 Łazdziern. 1783)
za prośbą zaimię stawiających Karola Wochowskiego
Walentego Junoskiego, Kazimierza Motodzińskiego,
Szymona Orlickiego, Kazimierza Wstawskiego,
Wojciecha Gutowskiego, Jana Piotra Molitorę,
Franciszka Meyzla, Florjana Dynarowskiego, Lu-
kaszka Rauskowskiego, Jana Lichtena, Jana Mach-
raffa, Tomasza Loptawskiego i Marcina Tury Ma-
larzy majstroów Krak. na mocy konkluzji magis-
tratu Krak. z d. 2 Septembr. 1783 delegowani od
Magistratu Krak. Jan Laurenty Lafkiewicz i Jan
Antoni Mariani po przeczytaniu Ordynacji Magis-
tratu Krak. Jer. 54. post. s. I. Bartholomaei 1491 oraz

Konfirmacji per Vladyslaum IV Varsoviae d. 17 Maji
1638 et Joannis Casimiri Cracoviae d. 20 Januarii
1661 tudzież Dekretu Ładów asseforyskich Król. z r.
1750 takowa użytych praw ich supplecyja w
20 artykułach. (Oblat. in libr. inscript. offic. con-
sul. cracov. A. 1784 Tom. 68 pag. 4-15)

Cech masłników

Cech masłników (*fraternitas infirmorum butyracearum*)
krakowskich miał przywilej nadany Maślnym Jątkom,
r. 1165 mocą którego zakazano było aby się żaden prze-
kup i przekupka nie ważył przekładać masła z łasiek
w garki pod utraceniem, także aby się nie wazyli sprzedawać
miodów wszelakich fantem, kwartą, półkwartkiem ale
becyką pod wing & grzyw. Pod także wing zabroniono
było kuchlarzom sprzedawać miodu w jatkach kuchla-
skich; także Oleju nie wolno było przewozić do miasta
tylko w dzień targowe, a żeby olej przekupywał ma-
mu być takowy przez starszych jatek maślnych za-
brany i do szpitala dany. Także nie wolno było przekup-
kom sprzedawać grochu, ~~pe~~ maku, siemienia i innych
rzeczy jątkom maślnym należących pod utraceniem.
1639 zakazano było przekupkom sprzedawać masło
które tylko maślnicy sprzedawali.

1840

My dear Sir,
I have the honor to acknowledge the receipt of your letter of the 10th inst. in relation to the above named subject. I am sorry to hear that you are not satisfied with the result of the examination. I have, however, no objection to your making such use of the facts as you may think proper. I am, Sir, very respectfully,
Your obedient servant,
J. M. Smith

Zebranie Nasłochów (Butyrastae)

1631 d. 14 Novembr. — Consules Cracov. publicant:

Aby się lożyli ludzie którzy na to prawa nie mają
nie wazyli sprzedawać w piwnicach po kamienicach
i ulicach krom dnia targowego: Siemienia, jagiet,
grochów, sera prostego, natdrzyków, kur opraw-
nych i lęzi, pod wing 14 grzywien, bo te rzeczy
należą do jatek masłnych.

1632 d. 15 Martii — Consules Cracov. approbant laudum per
seniores et juniores Institores institutorum Butyrastae:
cearum conscriptum: 1) Aby 4 jatkki z obudwu konców
ogodzinie dwudziestejworej były zamknięte. 2) Aby
w Szwista i w niedziele okółka po dwa jatek otwierane
były z tego końca od ratusza 2 a od Solnego Składu 2
jako i w innych jatkach zachowując się. 3) Aby mło-
dow nie wolno było targować u kupców okrom starszych
bo bardzo wielką drogocę przez to czynią. 4) Aby się
porządnie dzielili olejami które chłopi przynoszą,
i aby onych żadna fariada nie wazyła się targować
okrom starszych samych. 5) Aby każdy z braci i siostr
od kamienia miodu po i szelagu dawał na poprawę
wrot i obronę przesyłników. — A którzyby temu przeciwny
był, karany będzie ignycion. — Rajcy potwierdając
te artykuły (articulos boni regiminis Fraternalis Buty-
rastarum) dodali do 3 i 4 artykułu, aby do kupna oleju i
miodu przez starszych także i z młodzieży należeli.

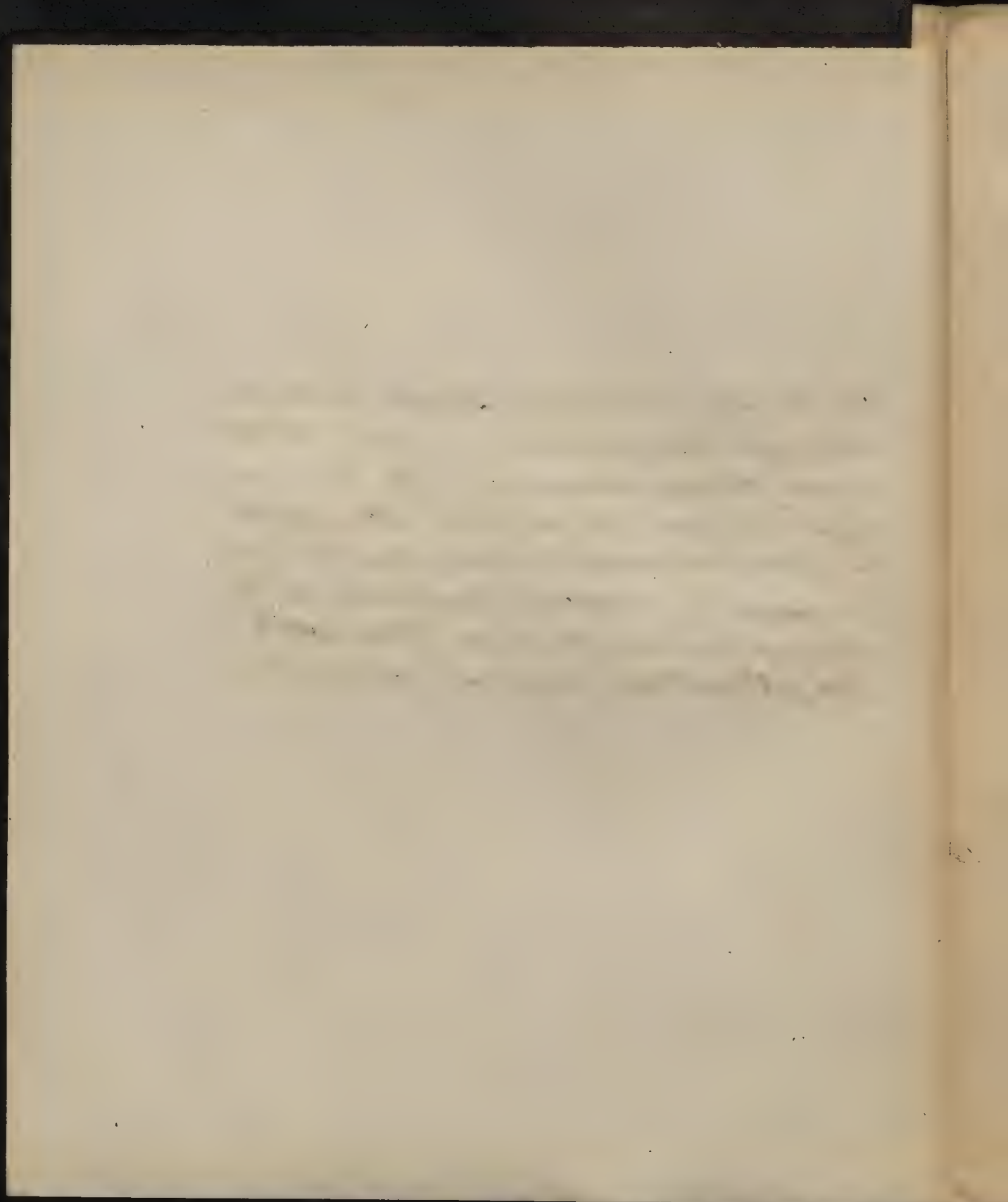
Handwritten title or header at the top of the page.

First paragraph of handwritten text, appearing as a distinct block.

Main body of handwritten text, consisting of several lines of script.

185

Cech Snaślników (Butyrastarum Fraternitas)
miał przed r. 1650 w Krakowie przywilej Królewski
na mój Kłórego za karane było: Aby żaden prze-
kupień Krakowa albo miasteczka albo prze społ-
ny człowiek nie wazył się olejów wżelakuh (mraz
targowych dni przywozić i sprzedawać; ani też
w targowe dni mniejszą miarą tylko Kwartę
albo potkwartkiem sprzedawać pod karą zabie-
nia.

Vladislaus IV rex Poloniae (Thorunii d. 29 Junii
1635 regnorum Poloniae Anno 3^e Sveciae Anno 4^e) confirmat
literas papyras continentes sequentes articulos ad bo-
num ordinem confraternitatis Butyratiotarum civitatis
Cracov. polonico idiomate scriptas (Confraternitas
infilitarum Butyracearum.)

Burmistrz i rada miasta Krakowa (na ratuszu kra-
kowskim d. 30 Marcia 1635) notwierdza, nastepne arty-
kuly w zgromadzeniu sprzedajacych w jatkach ma'slnych
zaowarte:

Ktoryby brat albo siostra majo jatkę a sam w niej niech:
ciat siedziec ale by ja najal komu, tedy wprzod tego na-
jemnika na obecnie postawic przed starszymi ktory go
jezeli by nie byl mieszanem od najmu odlozic maja. jezeli
by tego najemnika nie stawil, ma byc karany potgryzany.
A jezeli by ten najemnik czynil swary, kłopoty, rozruchy w
jatkach, za upomnieniem starszych, maja temu czyja jatka
obwiescic, aby inszego najemnika zasadzil pod winę 5 grzy-
wien. Procz tego ten ktory do jatki sidzie ma dac pp. starszym
wstępnego 24 gr.

Na kazde suchedni po obeccaniu przez starszych maja
sis bracia i siostry, zejść na schadzke pod winę 6 gr. do starzynki.
W schadzce ma byc najprzod ten przywilej czytany, w ktorym
maja sis tamże w pokoji zachowac, gdy pp. starci jaka sprza-
wa przed sis wezmą, a gdyby sis ktory znalazł niespokojny
i gdyby za wtorym razem niechcial ustapic ma byc karany

2 grzywami. jeżeli starsi puszają na woła braci młodszej,
sprawa jaką, niepowinien się jeden drugiemu w rzecz wrywać
pod winą 12 gr. Wolna jednakże appellacya do pp. starszych.

Przekupniowie wszelacy także i przekupki nie mają się
wazyć masła z fasiek w garstki przekładać i garstkami
przedawać, gdyż za takowem przekładaniem wielkie się oszu-
kanstwo dzieje, bo masła egorzkniate i niedobre natożone
bywają. A którzyby się tego wazył, ma mu być takie masło
przez urząd radziecki zabrane na szpital.

Niewolno też wszelakim ludziom obcym i w mieście
mieszkającym w dni targowe, w niedziele i w święta masła
krajać gdziekolwiek w rynku oprócz samych masłnych
jatek pod winą 5 grzyw. A którzy się wazył masła krajać
i przedawać na szuki to jest na grosz, półgrosza, szeląg
albo na 3 lub 4 grosze na miejscach wszelakich w rynku,
postrętach, w kamienicach, w piwnicach, po ulicach, pod
kamienicami oprócz jatek masłnych, takowemu starsi
masła zabierać mają.

Przekupnie i przekupki nie mają miodów kwartą albo
połtkwartkiem albo inszą mniejszą miarą sprzedawać w rynku
oprócz masłnych jatek pod parską winą 5 grzyw. Wolno
im tylko bezyką albo faską przedawać. Także i kühlarze
w jatkach swoich kühlarzkich niemają miodu sprzedawać.

Przekupnie i przekupki nie mają przedawać w wszelkich
grochów, knęp, jagiet, maków, siemion, rubiec i innych tym
podobnych rzeczy pod utraceniem tychże oprócz dni targowych
to jest we wtorek i w piątek.

Zaden przekupien, obywatel lub przespólny cztowiek
nie ma dejuw do miasta przywozić oprócz dni targowych. Oleje
te mają być dobre niepomięzane, a miary mają być warowne
i sprawiedliwe. Zaden przekupien albo przekupka nie ma prze-
dawać oleje na grosz albo półgrosza tylko kwartą a najmniej
połtkwartkiem pod utratą. Przekupien albo przekupka nie mają olei

przywieszonych wykupywać pod zabiciem olei na szpital i karg,
sgrzywien, lez każdy co oleje przywiesze na je sam sprzedawac
na kwarte albo podkwarty.

Starci maslnych jatek maja tego do pnestzegac aby izteny
jatkki z zobudow koncow o godzinie dwudziestej wtorej byly za-
mykane pod wino sgrzywien. Takze w swista, w niedziele okotka
aby otwierane byly po 2 jatek z tego konca od ratufja i po 2 ja-
tek od solnego jatkadu, dotqd azby sie woszystkie obezly.

Wnosow do jatek niewolno nikomu targowac u kupion
okrom starzych (dla rownego podziatu); rowniez aby sie wosys-
cy olejami ktore chłopi przywoza porzadnie dzielili, przyzem
starci maja targowac. Ktoby pokatnie chłopow do domu dla
kupienia oleju od nich odwozyl da sgrzywny winy

Kasdy z braci i siostri ma dawac do szynki po 1 szel-
gu ad kamienia miodu na obrone pnestkodnikow, pod wino
12 gr.

Bracia w maslnych jatkach sprzedawajcy i siostry
maja ten porzadek zachowac, aby niekupowali rzeczy wszela-
kich na sprzedaz az po zdjeciu chorogwii targ znazgcej, azby
nieuczanie dla potrzeb swych w przody nakupili.

Aby jeden brat lub siostra drugiego nie podkupowal, aby
od kupna drugiemu nie odwabił pod wino 24 groszy.

W niedziele i w inze woszyste swista jatkki maslne nie
maja byc otwierane az po kazaniu pod wino 1 grzywny.

Bracia albo siostry w maslnych jatkach gdyby między
sobą mieli jakie roznie maja sie z karga niec do starzych
pod wino 12 gr. Od starzych wolna jednak appellacya do upadu
radzieckiego. Krywdy te maja byc podzysk szadyki na kazde
juhedni starzym przedkladane. Swarow między sobą w masl-
nych jatkach zaczynac nie maja pod wino 2 grzyw. a powotom
razo 14 grzyw.

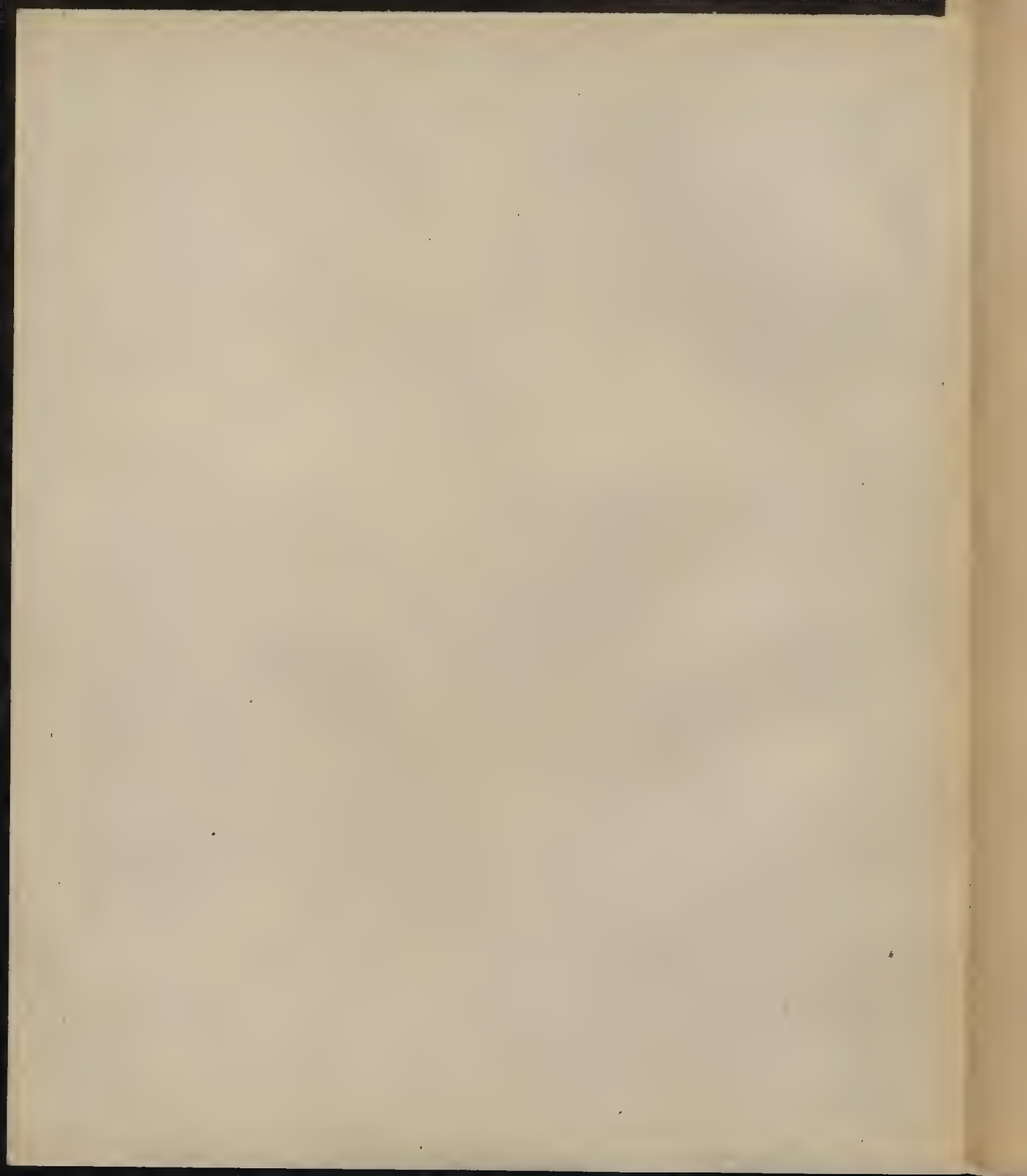
Na pogreb brata albo siostry maja sie wosyscy zejci pod
wino 12 grzyw.

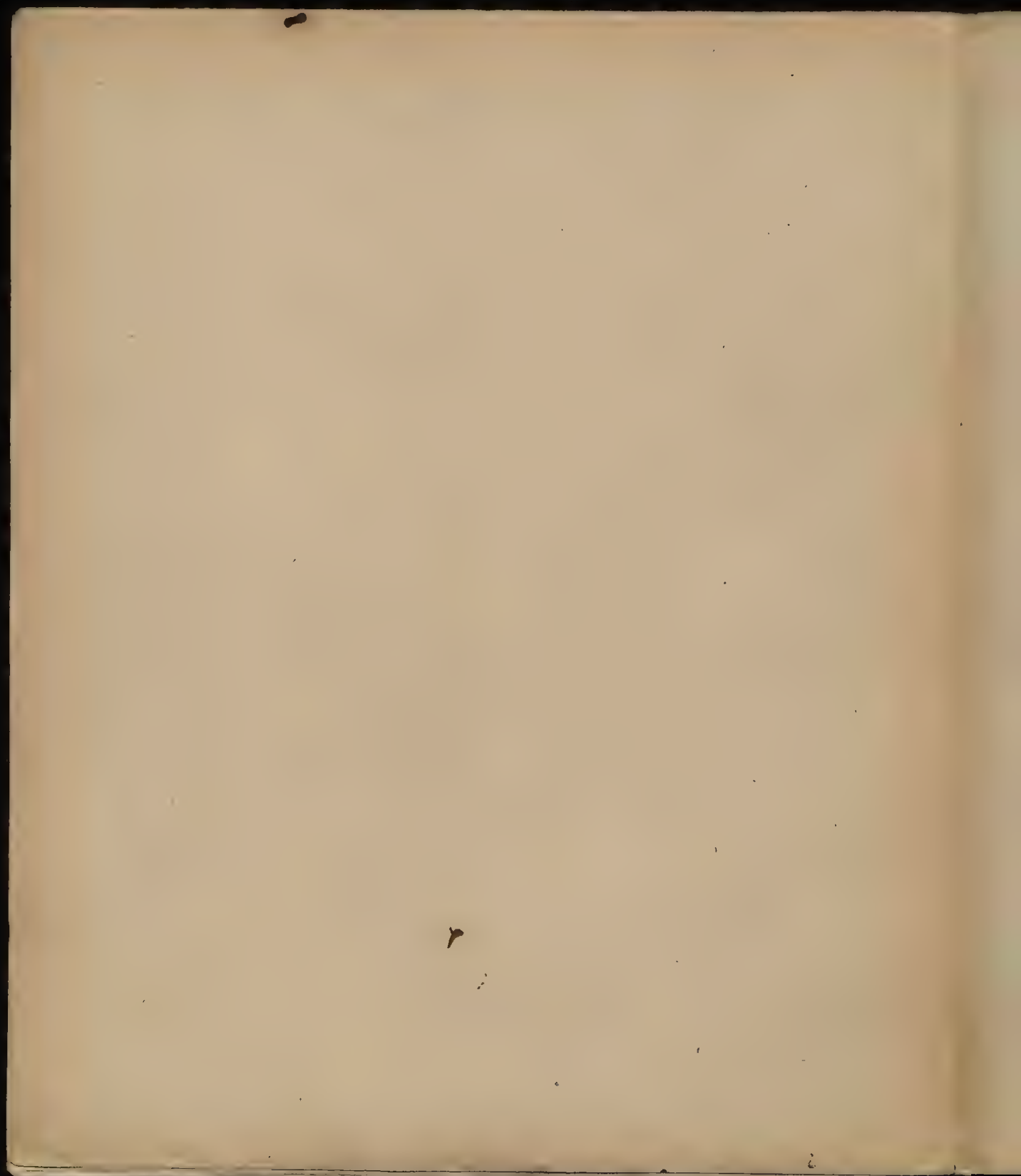
Ogniów w maślnych jatkach nie mają czynić, ani przy pieckach ognisk pod winą 5 grzyw. Gorzałek aby żaden w jatkach nie był kłosać pod winą 5 grzyw. i zabiciem. Jatki, aby były ohezdżne; nie ma jedna na drugą smieci wymiatać pod winą 24 gr.

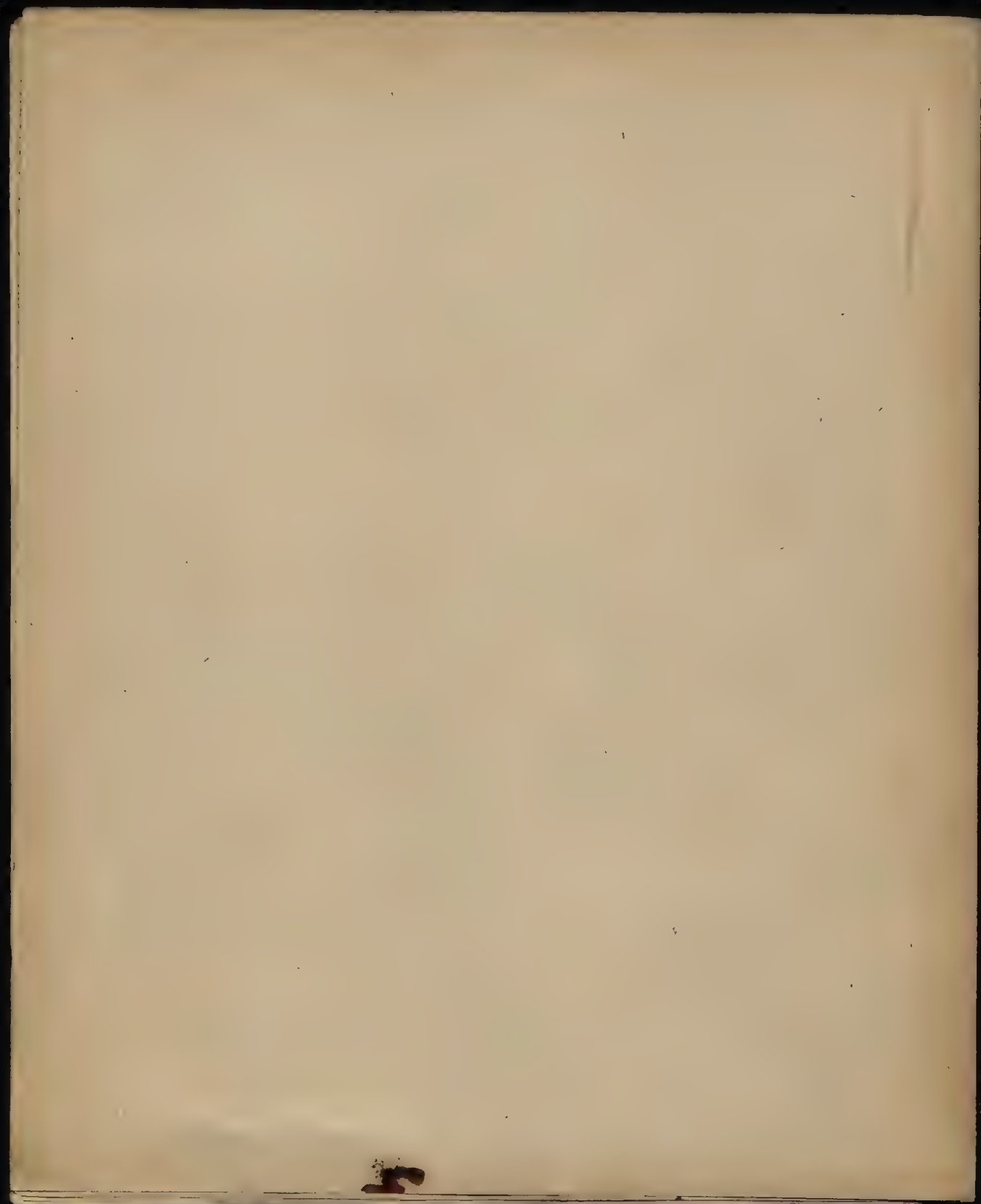
Jeżeli by brat albo siostra nie był starzym postużny, mają mu jatki zamknąć starci; a gdyby sobie sam jatki otworzył albo oknem wolał, ma dać winy i grzyw.

Co roku mają bracia w maślnych jatkach przedawać: jaży obraci 2 starzych którzy przed unędem radzieckim złożę przysięgę, iż porządki pnestnagać będą, tudzież aby miary były sprawiedliwe. Panowie starci z przychodu i rozchodu mają na każdy rok zdać przy oddawaniu unędu swego rachunek dostateczny braci młodszej.

(Oblatum per Sam. Melchiorum Kofniewicz et
Matthiam Kalprycki civis crac. nomine con:
fraternitatis butyraceae ad acta castr. crac.
ser. 32 ante fest. S. Margarethae 1639. lib.
Rel. Tom. 63)

Cech miechowników (marcupiariorum vel
crumenariorum)

30

286.

no. 286.

Porządne napisanie albo Regeſtr wſſitkich Miſtrzów
rzemioſta i Cechu miechowniczego którzy zupełna w ſtaryjſzej oprawie
byli roku od Narodzenia Pańskiego 1590. (fol. wſſka
książka tak zwana Dutka) na papierze zapisy od 1590 - 1797 Uchwały, zapisy rachunki.

R. 1590 ſtato ſię rozſtęczenie naſze od trojga rzemioſta
ręce, napisani miſtrzowie czaſów dawniejszych których
p. Bóg z tego ſwiata powołac raczył co niedorzeczali roku
tego wyżej napisanego

R. D. 1590 d. 15 Januaria ſtato ſię rozſtęczenie od tych trojga
rzemioſt (Farbierzów, Kaletników i Taſzników) którzy
z nami cech trzymali około 170 lat, za urzędu burmistrza
bronnego Stanisława Schönbecka i wſſyſkiej Rady
dekretem wydanym: Obraniſz 2 ſtarzi: Foltin Antoszek,
i Jan Liſſtel i czterej przyſadni: Sebeſtian Kubella, Matyſz
Glarowie, Endrzej Zielnik, Chryſtoph Gawlowie i piſarz
Sebeſtian Liſſtel

Miſtrzowie rzemioſta miechowniczego którzy zmarli przed
rozſtęcieniem cechów: Merten Krocke, Alexander Boocki,
Stanisław Syxienn, Stanisław Sroka, Sierżony Rętyki, Sta-
niſław Paſternath, Sierżony Krafnoſtaufki, Matyſz Jaworſki,
Błaſius Liſſtel, Jhannſ Lannig, Stanisław Wyżemboski,
Stanisław Swiſtek, Sebeſtian Kubella i. t. dalej najwiſiej
Polekowie n. p. Wicher, Przygoda, Miatkoſz, Warchot, Amiſa,
Krupa, Noſz, Mitrega, Swieboda, Kutzmorka, Liſſtel,
Skorka, Mlezyko, Loboda, Wietnyk, Krolik, Baran, Czernonka

R. 1744 już cech miechowniczy zwięſz ſię cechem rękawiczniczym
R. 1806 Rady dali cechowi Węgrz pod czaſ rokofny do której wzię-
li już cech kupiecki armaty.

Tu się pisać mają Akeye albo Sprawy cechu naszego
(J. Dostumiusz patron cechu powozników)

R. 1736 cech rz. Kawicarzy i miechownikow.

1736 prezydent miasta Łopacki

1737 " " Derjakubowicz

1706 " " Krokies

1738 " " Derjakubowicz

1739 " " Michat Awedyk

1746 " " Franciszek Soldadini

1731 " " Paweł Soldadini

1752 " " Jan Dzianott 1757

1751 " " Michat Szafter 1754

1753 " " Franciszek Soldadini

1756 " " Jan Laskiewicz

Sписание armaty cechu miechowniczego 1606.

1 Halkownica doniej Tadownica worek i prochownica

1 Tarczowa rusniza " " — "

1 Rusniza na okazy " " — "

1 Kufra do kurkowej sznelby

1 Kufra zielona do beltow i do tarczowej rusnicy

1 Kufra dla pisarza

2 Holstra do rusnic

4 Broje cechowe

2 Lancze

8 Szefelinow

1 Kura bez toza

R. 1606 Lanowie rajce dali cechowi bazytę do kłorej starfi

prawili armatę: Muszkietow czarnych 16, do nich prochow:

nich czarnych blach obitych 16, Wideltek czarnych 16 do

nich Tadunek 16 workow 16 Knotow do zapalania sztuks 23

prochu bezyka w kłorej 30 funtow, Latarnia do potrzeby nocej,

Kneziwoi Kłorek z potrzebami insemi, Hubki do zapalania,

Formy do Rusnic, Ladunkow z Kulami w workach do kazdej

rusnicy na 50 strzelenia. — Tej wiezy dozorca p. Dzuly Del paacy

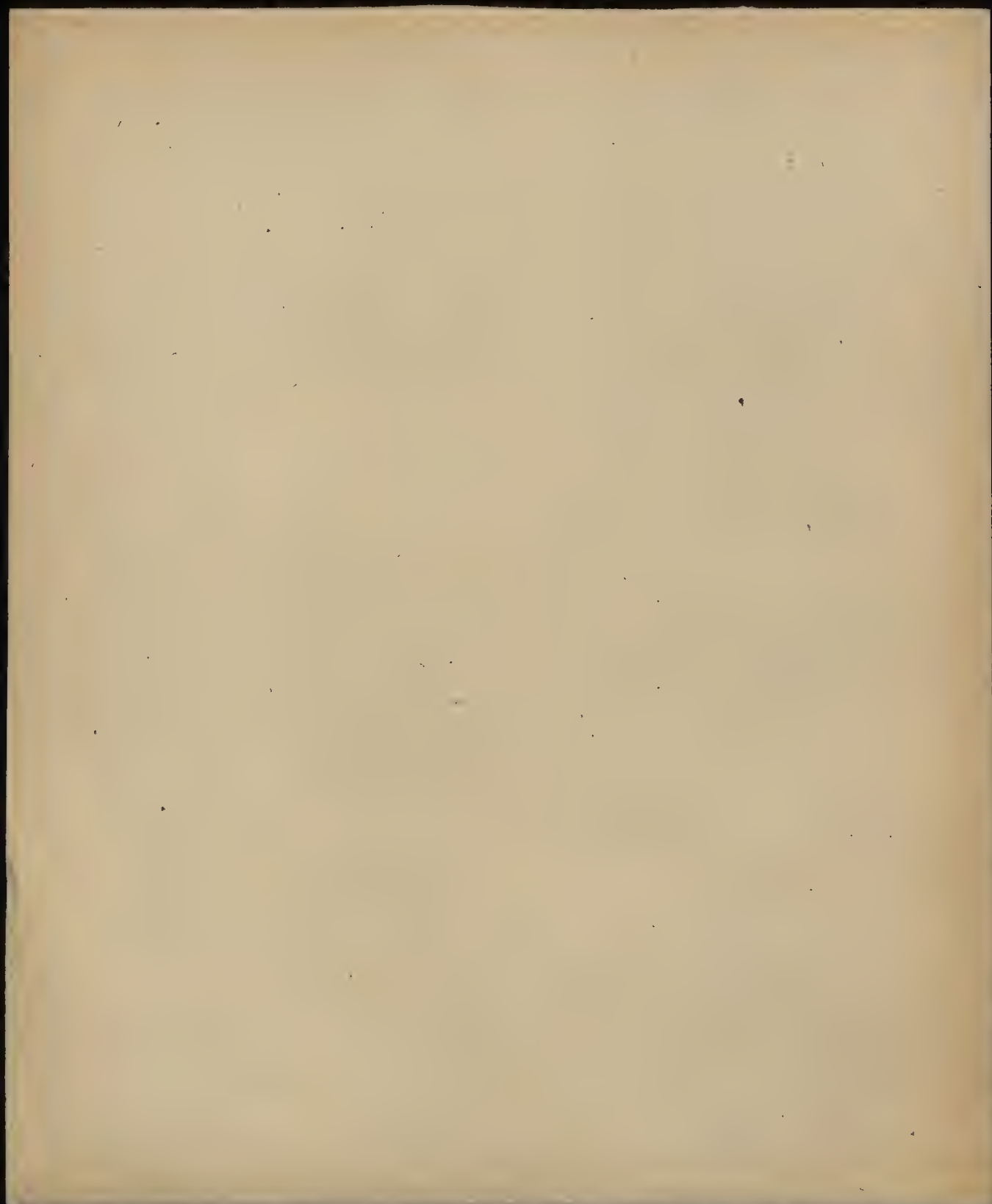
rajca Krakow.

102
Statut albo społeczne uzwolone prawa sprawy i
porządki wszystkich mistrzów cechu rzemieślniczych
i miechów tegoż starostwa Krakowa.

THE [illegible] OF [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible]

1590 Andrzej Wolf. chce należeć do cechu Kazimirskiego
 Kalesnikow ~~cech~~ (crumenariorum et
 petariorum) jako ringmacher, robi sztake ring-
 macherska: specimina ex 24 clausuris in opere
 ringmacheris compactis. — Cech ten miał przywilej
 od Zygmunta Augusta.

THE UNIVERSITY OF CHICAGO
LIBRARY
540 EAST 57TH STREET
CHICAGO, ILL. 60637
U.S.A.

Cech Kaletników (bursificum) ~~et marturarii~~

Consoles civitatis cracov. (in praetorio feria 5ª post do-
minicam Cantate proxima 1618) ad petitionem famatorum
Gregorii Schicke et Gregorii Chrzastowski seniorum jura-
torum contubernii Marsupiariorum Cracov. confirmat
nonnullos articulos ad bonum ordinem ~~per~~ spectantes inhae-
rendo prioribus articulis de ordinatione et regimine in con-
tubernio suo: (polonice:)
Mistrzowie cięzcy zostac majstrom ma być wolen od sztuk tyt-
ko ma rok wsdrowac w Koronie i krajach postronnych lub
za wsdrowks dac do cechu 12 zł. Ma rok u jednego mistrza robic
i przelten rok co kwastat odkladac 12 gr. do szynki, lub za rok
roboty u mistrza dac 12 zł. kolejnego 12 zł. za kolacyę 12 zł i ach-
tel piwa. Od sztuk będy wolen ten kto wdow lub mistrzownę popst,
Wyzucennik gdyby chiał mistrzem zostac ma 2 lata wsdrowac
lub dac 3 zł. 24 potem ma ~~zostac~~ robic rok u mistrza, oraz sz-
ki wyprawic i zaplacic jak mistrzowie prois tego jezyc dac
na proch i na potha k 10 zł.
Oby albo przychodzien któryby ris tego remiosta w Krakowie
nie uczyt ma wsdrowac trzy lata i robic szuki toz samo
optaic co wyuczennik.
Zostawsz mistrzem niewolno robic ani wykstadac dopokad
miejskiego prawa nie przyjmie.
Kto cechu szuka ma majstrom wyrzadzic uczciwosc.
Młody ~~zostawsz~~ mistrzem ma petnic cechowę postugi
za co wolny będzie od szynki kurkowej i od suchych dni;
moze jedna k na swe miejsce do postug innego ujednac.

(Origgin. na pergam z wiskaz na szmar-
ka pieczys mnię sz: sigillum minus) ~~byczem.~~
w puszce blaszanej - wosk czarny.

nr
n° 285/
6

1590 fer. 2^a in crastino S. Agnetis. - Consules cracov.

sciunt divisionem contuberniorum Marsupiariorum alias Miechowickow, Crumenariorum alias Kaletnickow, Pursesicorum alias Tarsznickow et Tinctorum ad eorundem praefas, ita ut Marsupiarum alias Miechowicorum quorum semper major est numerus regerentur et tertia pars pecuniarum et rerum illis cederet; nihilominus omnia 4 contubernia caeremonias eulestias singulis anni quartalibus in eorum Capella in eulestia B. Mariae V. obire debent. Marsupiarum seorsivam ordinationem contubernii sui conscriptam consulibus offerre debent.

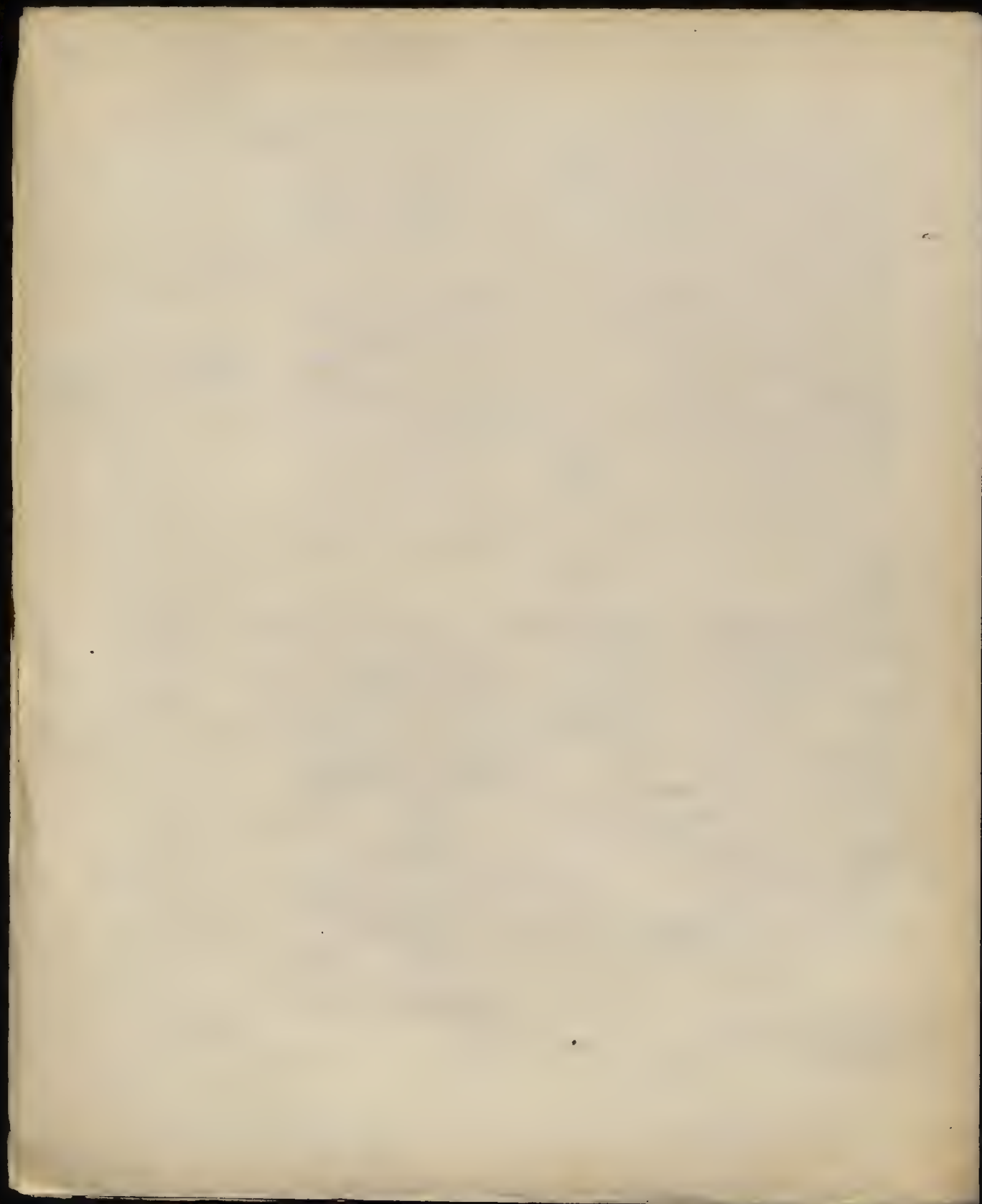
(Acta consul. crac. Tom. 28 p. 505)

1594 fer. 3ª post domin. Reminiscere. - Consules cracov. ad petitionem Magistrorum Contubernii Marsupiariorum crac. abrogant articulum ex eorum privilegio.

Ponieważ w przywileju jest artykuł mówiący, iż urząd 4 mistrzów przyrządzonych zwanych przysadni, (mensarii - stolarz, przysadni) którzy w zgromadzeniu cechowym siedzą przy stole, ma być dożywotni - ponieważ przez artykuł ten niezgodny mistrze stolarz nie mogą jeździć na jarmarki; przeto zmienia się ten artykuł w ten sposób: iż urząd 4 przysadnich mistrzów tylko rok ma trwać i co roku mają być obierani wraz z sterzonymi.

(Acta consul. crac. Tom. 29. p. 605)

item armorum et
blatnarum

Cech miechownikow

274

Sigismundus III rex Polon. (Varsoviae in Conventu regni general. 2.24 martii 1590) confirmat literas pergamentas sigillo civitatis munitas continentes commune laudum contubernii marsupiariorum civitatis cracov. idiomate polonico scriptum:

Burmistrz i rada miasta Krakowa (d. 3 lutego 1590) za prośbą mistrzów cechu Miechownikowego który przedtym z cechami Kaletników, Tążniców i Falbierzów złączony i porzuty był dla rozności i nieonasekując spisanie od mistrzów tego cechu, potwierdzamy: Starosi dwaj mają co roku być obierani którym dodani będą 4 mistrze przysięgli dożywotni obierani przez młodzieży.

Młodzieńcze chcący się uczyć rzemiosła ma wywieści genealogia listem dostatecznym, ma być przysięty na lat 4 i nie złożyć do skrynki 12 gr. Gdy już jemu czas do uczenia się wypidzie ma wędrować w postronnych krajach przynajmniej dwie latce, jeśli by chciał potem mistrzem zostać po winien u jednego mistrza przez rok robić a po 4 razy się w cechu opowiadać i za każdym opowiadaniem do skrynki 1 złt. włożyć i następne 4 sztuki robić. Naprzód: Szwedlar w półtora kota z czerwonego dobrego ramoru, na przodku 3 miechy nasadzone w jednej sztuce ukrojone pod forbogiem między temi miechy mają być cudne lagotyki na wierzchu, w haposztuku w forbogu mają być munt. Druga strona tego szwedlara ma być 3 Bodnem, na której mają być trzy miechy i munt. z jednej sztuکی, a przestrońno ukrojono i cudnie strakowane, a wszystkie miechy mają być przestrońno ukrojone aby się dobrze otwieraty, a szaty wszystkie u miechów i muntów mają być chędogo ~~stare~~ staderne tlowane farbistym jedwabiem. Wtóra sztuка jest miech dwanawie rzędny orzebi ~~stare~~ miechkach a te 12 rzędy mają być od jedwabiu chędogo wyrznięte, a na wierzchnich Cugrynach mają wicie dwa miechy sześci rzędne, Hengiel ma być chędogo jedwabiem wyrzwany, na nim knafel namiestniejszy, ku tej sztuce należący, takież też na przodku w koronie. Trzecia sztuка jest szatowany miech sta: rosiwiecki Krakowski na każdej stronie po jednym miechu nad nim i na nim rycerskie wzaty i z wierzchu i zewnątrz aby był dobrym ramsem futrowany i dobrze przestrońny. A z stron wprzód ~~z~~ falcowany z poztotki u tegoż miecha hengiel wyrzwany i knafel urobiony ku takowej sztuce należący strzemski i czerwone ramy poztotką futrowane. Czwarta sztuка: Para rąka: wiec duplowana z jednej sztuکی dobre ukrojona i użyta aby w niej był szew wewnętrzny żeby go niewidzieć a po wierzchu ma być chędogo wyrzwana roz: maitym jedwabiem co namiestniejszy być może. Te sztuکی mają być w domu starzego mistrza przy becnofu braci cechowej bez modla albo formy krajane i tak wygotowane.

no 282.
(jest w bibliotece p. 231)
Krola Michuta
1670 Zygmunt
III 1590: listy
wy 1590
zefy (z 4 kart
pergam. - 2 pod
pisem krola
niezarys. w. kor.
potamana w
puszce blasz.

Dalej jakowej szuki, niema żaden robic' nad 6 niedziel pod winą. Od szuki wolni
będą mistrzowie Krak. jednak rok cały mogą wdrówac: jako też i ten co
coraz lub wdowę mistrzowską pojmie. Mistrzowie gdyby niechęć wdrówac ma
dać do cechu zł. 12 i rok u mistrza robic' lub dać 12 zł. Item za kolary 12 zł
i ahtel piwa powinien dać
Któryby z wyrzenników cechu tego chciał mistrzem zostać ma 2 lecie wdró-
wac, na rok u jednego mistrza opowiedzieć i na każde suchedni do skrynki
cehowej i zł. oddać i szuki robic. lub też za wdrówkę gdyby nie wdró-
wał 24 zł. albo gdyby roku nie dorobił 12 zł. dać. Potem ma dać wstępnego
złoty, kolary według dawnego zwyczaju, ahtel piwa na proch i półtak
zł. 10.
Któryby się oby tego remiasta tu w Krakowie uczył ma wdrówac 3
lata lub za to dać 36 zł i list wyzwolenia pokazać. Będym będzie rok robic'
u mistrza lub okupując się dać zł. 12 i za każdym opowiadaniem się w cechu
na każde suchedni i zł. oddać a potem do szuki robienia przypuszczony będzie.
Mistrz młody ma służyć w cechu do 10 lat i na jego miejsce nie nastanie
przysięgą wolny będzie od kurkowej szelby i od suchych dni. Może też taki
młody mistrz za siebie do postępu innego nająć.
Gazienie cechu ma być co 4 niedziele z formułą: Przykazujemy mocą P. Boga
„Wszem mogącego, pokoj Króla Jmci naszego Miłosi Łana, pokoj Jmci P. Obr.
„mistrza z jego Uczniów Rada, pokoj P. P. Starzych, Pokoj P. P. Prządnych i
„ze wszystkimi braci, pokoj Któryby takowy przestąpił słowem nieuczciwym
„ptaka jego pieniądze, Któryby takowy pokoj przestąpił czego P. Bóg ucho:
„waż! z kę szkodzeniem, ten pniepada, co bóg a ten nasz cech w sobie ma.”
Przy gazieniu mają się wszyscy równie zachować, a ten który będzie miał spra-
wować, przed statem starowszym i powinien uczciwość cechowi uczyniwszy
wszyscy swą sprawować jak najuczciwiej ma. Ma być porządek w mówieniu,
wygłoszeniu co pilnego i nagłego
Kto ~~ma~~ po dojeździe do cechu nieprzyjdzie pod winą Króla Jmci zapłatą 12
gr. pod winą radziecką 6 gr. pod winą cechową 3 gr. Któryby do cechu przy-
szedł z orężem pniepadnie winy 12 gr. na zbroję cechową.
Każdy mistrz ma dobrą i warowną robotę robic' pod winą od każdego ofi-
cownika grofza po szelagu i robotę spruć ma.
Żaden mistrz do roboty remiasta swego nie ma używać pomocy osób
do remiasta nie należących jako dziewczki służebnej brata siostry ani
żadnego krewnego ani podejrzanej osoby pod winą półkamienia wosku.
Żaden nie ma gwałdzi drugiemu odmawiać ani w robocie przeskazywać
ani kupca odmawiać pod winą 24 gr.
Wolno mistrzom po jednym towarzyszu chować a starzym po dwóch.
Choremu mistrzowi i wdowie ma być towarzysz dany
Towarzysz przysięg wdrówkę gdy roboty niedostanie powinien dostać z
skrynki cehowej wochlon jeden.

gdyby się tuż nie opowiedział, gdyby go przez rok i 6 nie.
długo nie było: wóciwcy nie ma być do cechu przypuszczony aż po nad kom
cechowym radzie uszy.

Któryby mistrz bez matzénskiego stanu nieuziwiwie żył albo udziotyłto
popetnit ma być do sądu odestany

Któryby mistrz mając żonę uzziwiał dla totróstwa albo przywoli w domu
niełat popadnie winy kamień wosku, a towaru 1 zł.

Któryby mistrz w poswańku z drugim stowa nieuziwiwie zadal ma być
karan pół kamieniem wosku.

Jeden na drugiego ma sprawiedliwosci szukać najproźd w cechu a nie
w urzędzie aby tenże urząd nie był ustawnie turbowany

Kłóremaby mistrzowi z strony zachowania jego zadano w postro-
niz krajach nieuziwiwość ma się tu na miarę sprawić
Każdego mistrza żona ma się przy towarze siedząc uzziwiał i przyślojnie
zachować.

Żaden mistrz na żaden okoliczny jarmark wokół Krakowa nie
ma jechać z towaru pod winą pół kamienia wosku.

Kramarze nie mają sprzedawać robot do cechu miechownikom należących
oprócz gdyby od mistrzów kupili. Roboty te kupione w Krakowie
u mistrzów nie wolno po ulicach i wendetał ale po jarmarkach na:
mniej niż 12 Kramarzom sprzedawać.

Z powodu rozstąpienia cechu miechowniczego od cechu Kaletniczego
i Tasnówcego nie ma żaden mistrz rzemiosła Kaletniczego i Tasnówcego
robić ale się przy swym przysmaci

Że robienie rękawic zdawna cechowi miechowniczemu należy: nie
ma być wolno rękawicznikom ~~podstawa~~ który się na pokatnych
miejscach chowają przeszkadzać miechownikom w robieniu rękawic
pod winą zabrania takowych na ratu.

Parasole i szulce nie mają mistrzom przeszkadzać w rzemiosle
ani robić materaców, Węzłówek, Kreset, Słotkow, obijac, Wór-
kow, pokrowców, Trószow, miechów, amelij, Tadownic, wacków,
różnych Kaletek z rozmaitej materji drogiej i podlegszej także
juhtowych nożenek i tyżników tego wspaniałego pomienionego
srebrem złotem gładko a szłowanymi i sznukiem obwódzonych
tu w Krakowie robionych lub nawiezionych sprzedawać pokatnie
i w wendetał pod zabranem.

Co kwartał mają bracia z matzónkami chodzić na zatomie pod
winą 3 gr. i na pogrzeby pod winą 6 gr. a dla żony 3 gr.

Wszakże i między bracia cechu tego miechowniczego są nie którzy wyznania
ewangelickiego i ewangelicy od chodzenia na zatomie pogrzeby i w szel-
nie ceremonie kofielne są wolni, za co mają na każde funkeń 104 gr. dać do skrynki.

Żaden mistrz niema towaru swojemu więcej pożywać nad 12 gr. a ro-
biącowi 6 gr. pod karą 6 gr.

Ten przywilej Zygmunt III potwierdził Król Michał (Cra-
covie d. 14 Martii 1670)

(Orygin. na pergam. fol. kart 43 pięćciś
wspis na sznurku w pusze blaszanej -
Wiecek rękawiczników)

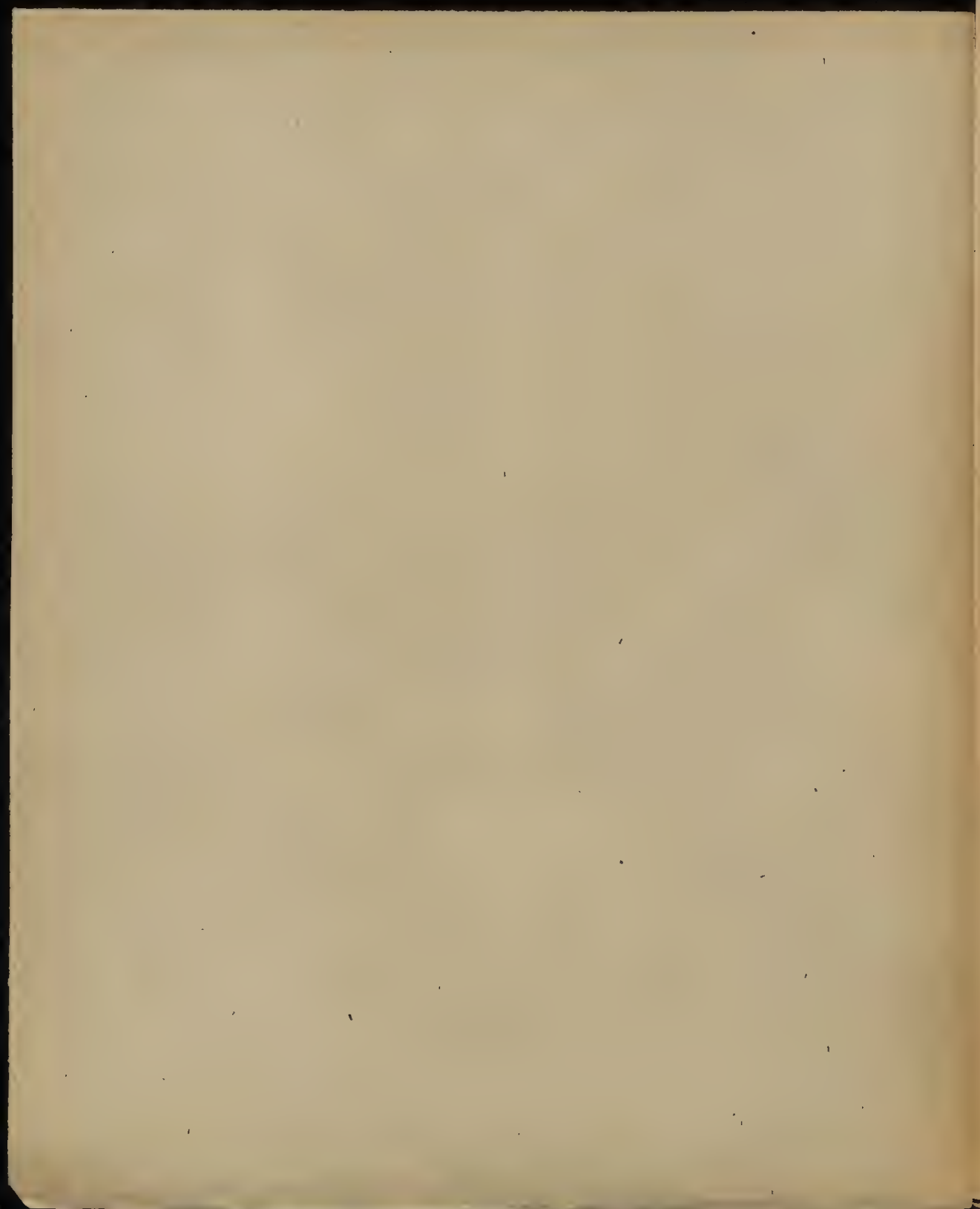
no 288

August II 1701
potwierdził Michała
1670 Zygmunta
III 1590: Ustawy
rajów z r. 1590.
zefyrt ^{on r. 1590} p. 231
fol. k. 4. z podpisem
Króla i pięćciś
w. kor. wyłożony.

(jest w zbiorze
p. 231)

Powyższy przywilej potwierdził Augustus II rex Poloniae
(w Warszawie d. 15 Grudnia 1701) potwierdził powyższy przywilej
Króla Michała z dodatkiem aby innego rzemioślnika ludzkie nie
przeszkadzała w robotach temuż cechowi a mianowicie:
w robieniu Materaców i Węzgotów, Kreset, Stotków,
Luzwarków, Spodnie robienia, Worków, Łokrowców, Trzosiów,
Miejsków, Amelii, Ładownic, Warków, różnych Kaletek z
drogiej i podleglej materij także i żuchtowych, Nożenek
i dyżników gładko lub srebrnem albo złotem aflowaniem,
Sasraków do pistoletów, Sakiew, Juków, Stumoków
żuchtowych, Pendentów, Łasów Karabinowych i mietetek
nie robili ani po tandytach sprzedawać się niemi węgry
sub confiscatione towarów. - Proiz tego aby urzędnicy
roboty walnej jako to kilkadziesiąt sztuk w sobie ma-
jącij żaden mistrz bez konsensu starzego nie podarmo-
wał się, ale starzy mają tę robotę dzielić i rozdać
pod wing kamienia wosku.

(Oryginat na papierze z pięćciś
Królów. fol. kart 4)

Consules civitatis Casimiriensis (ser. 5ª post f. 1. Trium Regum 1624) confirmant sequentes articulos polonice conscrip-
tos Contubernii Petariorum, Massupiariorum et Accu-
ariorum in Stradomia:

Starsi Cechu Kalcitniczego, Striechowiczego i Lasniczego z
Stradomia we spolek z Stotowymi i z Młodszymi Cechu
tego, stosownie do dawnych Przywilejów i Dorogoków Cechu
tegoż przez Królów polskich i Radę miasta Kazimierza na-
danych, za prolecznem zezwoleniem niniejsze artykuły postanowili:

1) Maja być obierani 2 Starsi, jeden Kalcitnik a drugi Lasnik
którzy co 4 niedziele obestawszy Pravi do cechu wezwac i cech
zagaci maja; a którzyby do tego zagajenia przyje omiejszkat ma
dać winy do skrzynki cechowej 6 groszy.

2) Jeżeli by który brat miał potrzebę w Cechu, takowy ma iść do
pp. Starszych zgadając od nich obestania zupełnego cechu, dawsz
wprzód Studze albo postowi, jako jego prawo i urgiebt niecie,
pot grosza. A jeżeliby obcy mistrz innego rzemiosła lub towarzys
obcy potrzebował zupełnego cechu, ma za kupić' cech zupełny
i do skrzynki oddać 12 gr. i dać 1 gr. postowi.

3) Któryby zgadał być wpisany do Cechu i przyjętym, ma w Kazawszy
list od Wroczaju przed pp. Rządy przyjęć prawo miejsce; potem
ma w Cechu tenże list od Wroczaju lub miejsciego prawa, oraz
list od wyuzzenia rzemiosła pokazać, i sztukę rzemiosła swego
okazać; pozem oddawszy postużeniestwo wozela kie Cechowi
i pp. Starszym, uczynić przysięgę na wszystkie porządki i postugi
cechowi.

4) Młodszymi mistrz rzemiosła Kalcitniczego powinien odpra-
wić i ukazać następujące 3 sztuki mistrzowskie, to jest 3
Kalcety albo Torby: Pierwsza ma być: Furca rubea subducta
„aut intexta serico cum tribus bursis et uno Flaser tota dup-
„lata alias duplowana. Wtóra: Gyricht cum 3 bursis etiam duplata

„quae valeret pro 8 grosz. Trzecia: tertia debet esse hirsuta
„cum spinula alias z punklem cum Barth interto, et tota debet
„esse interta, cumque 3 bursis et duobus Haory, unus sub spi-
„nula, alius sub bursis. A jezeli by ri te sztuki mistrzom niepodo-
„baty, ma zgodac nauki ukazania tej roboty i poprawy, albo tej
„te sztuki w Lechu okupic. — Z rzemiosła Lasniczego ma te 3
„sztuki mistrzowski odprawic i pokazac: „Pierwa: Kormait
„na zielezie o trzydziestu Worclach Haor (haar?) do tego
„Stapet. Druga: Vnitaiza o czterech Worclach. Trzecia: Las
„na bijany masiodzem, z gruszpiegami rzezanemi i do tego
„prędzka z szpinadlem robiona od wszelakich kunsztow,
„dluga ma byc na półtora palca i zan Kiel takimże kształtem.
„A jezeli by niedosyc uczynit w robieniu tej sztuki, powinien by-
„dzie tej sztuki poprawic za wynalezkiem i uchwata za petnego
„cechu. — Z rzemiosła Sniechowniczego ma te sztuki mis-
„trzowski odprawic i ukazac: „Dlaprzod Robotę rężną: Snie-
„szek okrągły zamoru Korkowego co by przednich skorczywo-
„no farbowany; okoto tego mieszka ma byc mierzkow 12 z
„wiekami zakrytemi a z guzikami dwadzieścia cztery sztycho-
„wemi; u tegoż mieszka na wierzchu uwiązanie ma byc na pół-
„torka, na którym uwiązaniu ma byc sznefel dwiescie szty-
„chow, a do stworzenia tegoż mieszka maja byc półtora sta
„sztychowe dwa knefle, na dole na cugrychmach, u tych
„malych mieszkow maja byc gwindy wespół z pierzem, z sznaf-
„likami i z łożkami, z wódnemi orzechami i z rozmaitemi
„jedwabiami dostatecznie maja byc piszka robotą urobione.
„Druga sztuka: Dekawica jedna z ręki na rękę, co by z jednej
„sztuki paluch byt wykrojony, ma byc przez szwów i przez
„sztychów na wierzchu palców, tylko między palcami ma byc
„zażyta, a na dłoni z rozmaitemi floresami w sztycha od jed-
„wabców wyrzyta i wyhaftowana, na łoku ma byc rozpot z cug-
„rynem, na którym ma byc gwint z portotki i kutas na konca.
„Trzecia sztuka ma byc jako Płassyneczek ^(z łacińskiego) z sześcianu Bronat-
„nego albo z Kordubanu, przedniego z wielkiem (wiekiem?) zakrytem
„onego ramka albo rurej zelerca, a na tem wieku od jedwabiu

211
"rozmaitego ma być różne ptastwo wyhaftowane; pod temże
"wiekiem ma być mieszek, który dla żywego ptaka ma się otwie-
"rac, poprzec pod tem wielkim w temże zielezie ten worek
"ma być rozaym jedwabien wyszyty, a wacek w szutek po obu
"stronach ma być wygitropany, a we szwie jako najchędzi:
"sza od jedwabiu frantela ma być wszyta, nad tą franzlą
"mają być guziki ptastkie czworograni od przedniego złota
"i jedwabiu urobione u tegoż wacka w około po obu stronach."
A jeżeliby który młody mistrz w robieniu sztuk pomienionych nie
umywał dosyć: powinien tych sztuk poprawić za uproszeniem pp.
mistrzów. Jeżeliby który młody mistrz nie chciał robić lub ukazywać
sztuk rzemioła swego, powinien dać za uproszeniem braci 40 zł.
mucznik tarzoną i kolację sprawić. Któryby kolwiek z tych orze-
miost zgodził się do cechu, ma dać wstępnego do cechu
naprzód na wiadro piwa 24 gr. na lejtuch 24 gr. na abroję 24 gr.
i na wosk 24 gr. Jeżeliby który mistrzowski syn albo masłak od tych
sztuk wolny będzie, tylko wstępnego do cechu powinien dać 1 grzyw.
na a na potrzeby cechowe t.j. na lejtuch, na wiadro piwa i na
abroję a potem na bractwo potrzebę 3 zł. A któryby porzucił
mistrzowską bractwo z cechu pojął, powinien będzie poprawić tylko
pot sztuki.

5) Rzemieślnicy tegoż cechu mogą dobrowolnie oddać swę
rzemioła jak najlepiej będą mogli i umieli; i wolno im kupo-
wać wszędzie skóry rozmaite oraz farbować skóry czgoli lesz
farbą rozmaity bez przeszkody dla swojej potrzeby. A któryby się
rzemioła nie użył u mistrza, nie ma być żadną miarą przypusz-
czony do cechu, lecz ma być za partacza pozostawiony.

6) Któryby nie był wpisany do cechu a robił robotę, takowemu
powinni mistrze za dozwoleniem pp. nadziet z sługami miejskimi
zabić robotę.

7) Towarzysz któryby skąd inąd przyjeżdżał, albo od drugiego mis-
tra wstąpił, znalazłszy robotę powinien u mistrza robić naprzód
2 niedziele, pozem jeżeliby dalej u tegoż robić chciał, ma robotę
robić aż do kwartatu zupełnego; a jeżeliby nie chciał, takowemu
mistrzowi ma pofarzyć na swoją wstąpił podwinę cechową i kamienią
wosku.

8) Jeżeliby który towarzysz wstąpił z roboty u jednego mistrza,

przygotować do drugiego robić; powinien mistrz który go przyjmie. rzu-
tać pierwszego mistrza, jako się ten towarzyszył od niego odprawiać, jeżeli
z dobrego albo zła woli; jeżeli mu czego niewinien; a któryby inaczej
użył na potójże winę 6 wochlonow.

9) Mistrzom niewolno więcej chować towarzyszy na warsztacie
nad jednego; starsi tylko mogą chować 2 i jednego ucznia wykubły
gdyby był dostatek towarzyszy. Siewolno też odmawiać drugiemu
czeladzi pod winą potkamienia wosku.

10) Mistrz przyjmując ucznia albo chłopca na naukę, ma go najprzód
mieć przez 2 niedziele na próbie, potem ma go wpisać w cechu na
4 lata; przyciem ma mistrz dać do cechu 12 gr. a pisarzowi i gr. Przez
te 4 lata powinien mistrz opatrywać ucznia i starać się o ubiór dla
niego; a gdy się uzeń 4 lata wyży winien mu mistrz dać kopę na futnia.

11) Żaden towarosz ani uzeń niech się nie wazy na swą rękę
robić roboty na warsztacie u swego mistrza pod winą i kamienia wosku.

12) Mistrz któryby u siebie przechowywał bógz powinnego swego,
bógz innego rzemiosła, ma dać winę 2 kamienie wosku.

13) Żaden z mistrzów nie ma drugiego bez rady i pozwolenia bógz
nego cechu pozyswać do którego kolwiek prawa, pod odłożeniem bógz.

14) Jeżeliby jeden mistrz drugiego złożył albo zefromował: na starwie
uszytych i przyciem by też przygotowały zaufoski, zagz bki mis-
dzy niemi: takowy, któryby był winniejszy ma odłożyć za słowa
uszytych potkamienia wosku, a za zaufoski i kamień.

15) Któryby miał odprawować sprawy w cechu przed mistrzami, po-
winien wstać z uszytych pp. starszych i ~~cechu~~ cechu woszytych
pod winą 6 funt. wosku. Któryby zaś uszytych w cechu nie siedział
czepki nie zdygował, ma dać winę 2 funty wosku. Któryby szemrał
w cechu, gdy starci o czym radzą albo sprawę potocznie odprawiają
albo gdyby mówił bez dozwolenia starszych, ma być skarany winą
bógz, albo za dzurami stać dotąd aż się sprawa skonczy. Kto-
ryby bez dozwolenia starszych wyszedł z cechu, albo przyszedł do
cechu siadł za stołem sądowym bez dozwolenia pp. starszych ma dać
winę i funt wosku. Także któryby z braci czasu posiedzenia i odpra-
wiania kolowego brackiej w wieńcu za stołem bez dozwolenia
starszych siedział, ma odłożyć i funt wosku. Któryby z mistrzów bez
stuszej przyczyny i pewnej wymówki do cechu za Eugant we 4 nie-
dziele przyszedł i nie dał na odłożyć funt wosku. A któryby ~~cechu~~ sprawy
kryte albo tajemne, które się działy w cechu, objawił przed mistrzami, towaro-
szem albo użniem, a co wskaza przed obcym, ma być skarany potęgą użnania całego cechu.

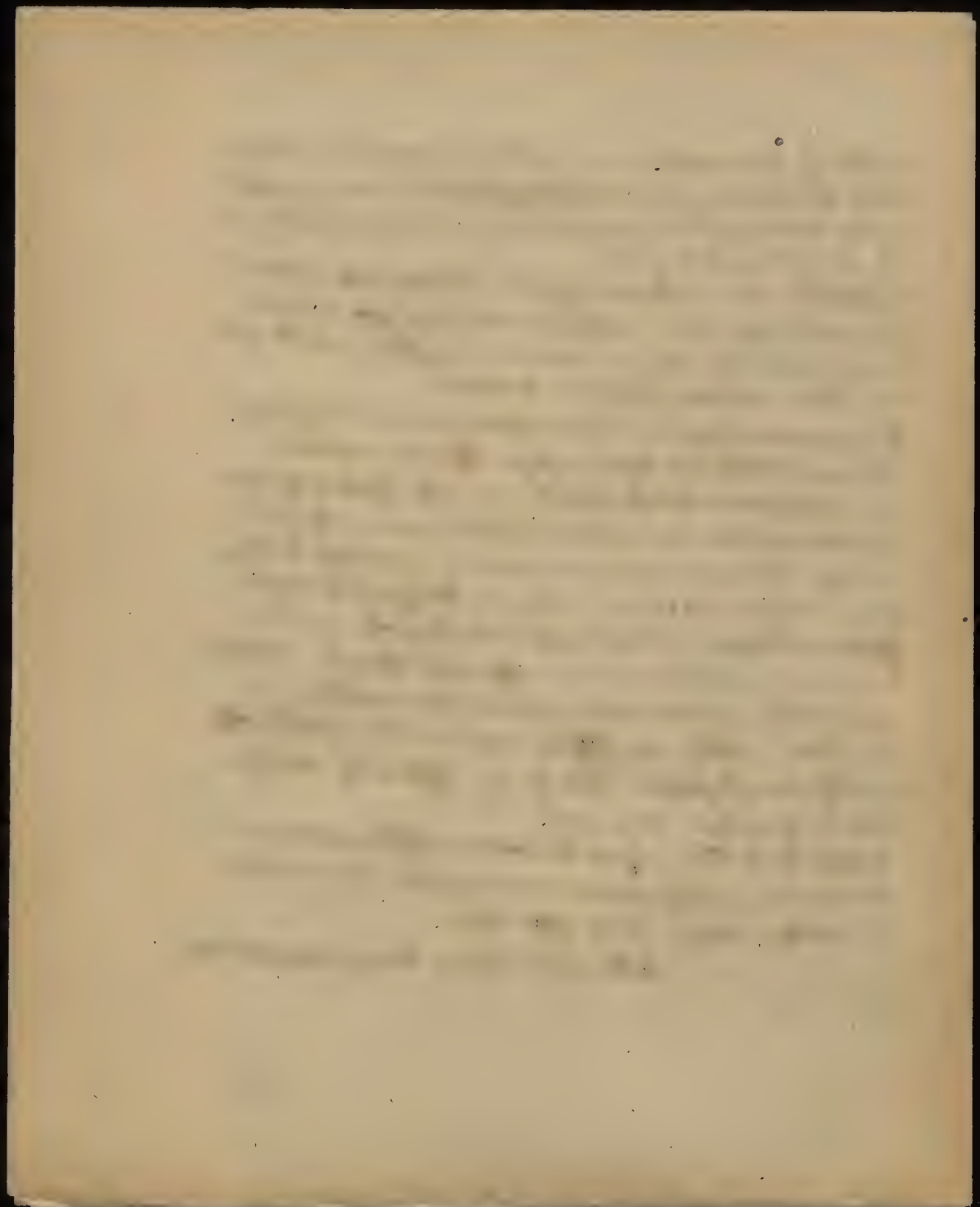
16) Któryby będąc obestany przez posła cechowego albo młodego i będąc obwieńczony pod winę krolewską do Cechu nie przyszedł, ma być karany 12 groszy; a jeżeli pod winę rodzicką 6 gr.; jeżeli pod winę cechową 1 grosz.

17) Jeżeliby który z mistrzów mieyskat w domach albo dworach szlacheckich, które nie są podległe jurysdykcji pp. radziec, takowy winien być posłuszny cechowi i uiszczać podatki, jak inni płacąc, pod karą złożenia z rzemiosła.

18) Sia pogrzeb mistrza lub matzönki jego, powinni od każdego mistrza za obestaniem dwaj przybyć i być przy wigiliach, przy prowadzeniu ciała do kościoła, przy mszy spiewanej i przy pogrzebie pod karaniem 1 grosza. Toż samo powinna być od każdego mistrza jedna osoba na pogrzebie zmarłego towarzysza pod taką winę, a jeżeli który z młodszych za rokka i upniem starszych niechciał nieść ciała do grobu, ma dać winy 6 gr. i 1 grosz temu co by za niego mógł. Któryby z mistrzów niebył wtedy, gdy się odprawia iatobna msza kwartalna za dusze braci zmarłej, przy offercie, ma dać winy 2 funty wosku, a matzönka mistrzowska która by przy offercie tej iatobnej kwartalnej nie była, winy 1 grosz.

19) Jeżeli by się który przeciw takowemu postanowieniu i porządkowi chciał sformować uporną gwałt i temu się opierać, ma być karany przez pp. rajce.

(Acta consul. Kasimiri. Tom. 794 pag. 435-440.)

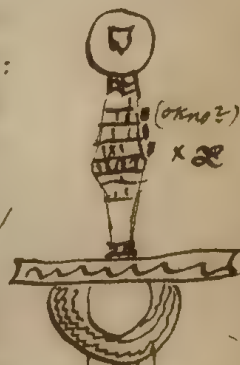
Cech mieczników i pancerników oraz szpadników i szustierzy.

Proconsul et consules oppidi Ropizice poleceją Bernarda no 7 Tai.
 artis gladiatorum artificem ex legitimis parentibus patre
 Joanne Ropyanek et Dorothea matre natum: qui sui
 genitores honesti sunt. In Ropizice feria 3ª ipso die decollatio:
 nis S. Joannis 1521.

(z przycięcia na zielonym wosku - ^{zpruche wosku iost} na pergam.)

Sigismundus III in causa inter contubernium gladiatorum no 3 Tai.
 Stradomien cives Casimirienses actores atque Contubernium
 gladiatorum Cracov. który tym pienosym nie dozwalają
 sprzedawać framea, gladios et id genus in foro scrutario
 seu antiquario Tandeta dicto i którym ^{pienosym} (Rada miasta Krak.
 nie dozwała nowych rzeczy sprzedawać na Tandecie - król
 rozstrzyga iż pomieścić cech mieczników stradomski na
 pozniejszy przypadek od krakowskiego i że każe mieczni-
 kom stradomskim sprzedawać na Tandecie swe wyroby
 wyjąwszy podczas jarmarku. Rzeczy rabrane jednak Kra-
 kowskim miecznikom mają w rózie (Cracovia labbat in festo
 S. Joan. Bapt. 1591.)

^{piorem} XVI wieku pod napisem sztyka miecznika
 Rysunek (rekojesia) pod mieczem na sztyku zrobionego
 z napisem: Hlangyel protkyem mieczowany - rekojesia drotom
 dwoustym przecnym białym pleciona z okny reby się w każdym
 oknie obejrzat jako wieszędzie na byci pleciona w ryarskim
 wązły, lizbatych wązłow (węzłow) rycerskich 40 bez dwu lizba okien
 56 - Item także jarzembacj nemym o 13 ft abrynow i jednym
 rycim na roorek pleiony. - Item poswa o 3 swoch wypiętych
 jarzembatym nemieniem a na środku frurek jeden - Item jeliza 529
 i glowa takie jak i taki kto chęłwi którym działu sztyka albo mieczu albo szpice. -
 na napisane

Khiga podTuzia
in fol. of 1541. —
1756
with arejoprano
r. 1546.

Księga cehowa: Rejestr zbrania mięsniczego lata bożego
1541 my mistrzowie star. Pan Jan Gach pan brzozi ~~brzozi~~
~~brzozi~~ i ze wsiytkę bracię jeftesmy kupili zbroje
na 4 pachołki: 4 piona strusie i jkynkę do cachu za
50 zł. za miecz 3 zł: 5 gr.

Ryftunk cehowy miegiczny: Ubroja polerowana na 4
pachotki i kapeluszy 4 i rękawy i rękawice 4 pary i 2
ryfzaki do pancernow. - Lancze 2 do nich 2 pary rękawic
Hakownic 2, Rufsnić kubryastych 2, Rufsnić 3 krzosem
do tarczy 1. Szefeliny do pancernow 2, Oficerzy do tracenia
2, Kusza i krynka i kiewa, miecze do zbroi wiel-
kie 4, Kozpergi (Hoypergi Gulebny) do zbroi 4, Pod
zbroje kabaty ramrowe 4, Pliudy gwelichowe do zbroi
6, Liora do zbroi białe 4, Kapeliny starofwieckie 2, Pod-
chowice 2, Forma do Rufsnię tarczowy, Forma do
Hakownic, Pletty ze ptasse jeden do łopaty.

(Pozniejszy dopisy) Leitnik Sprawili ze 77 zł: 2 gr.

26025 12179

Consules Cracov. (Feria 6^a post fest. S. Andreae Ap^{ost}. 1582)
inherent^{es} privilegio Contubernii Gladiatorum Cracov. per
officium consulare Cracov. concessio et per Reg. Majest. Var.
saviae d. 20 Januarii 1580 confirmato item Decreto conten:
to in actis consularibus Cracov. fer. 4^a post fest. S. Bartholomaei
1567 - ad instantiam Mathiae Rekan et Alberti Suchowzki
seniorum gladiatorum Cracov. nomine totius Contubernii fac:
tam, demandaverunt Alberto Mogielanski, Laurentio Opolski
et Andreae Bysskowski gladiatoribus civibus kasimiriensibus
ne novas merces suas ad artem gladiatoriam pertinentes Cracoviae
in foro antiquario vendere audeant sub amissione mercium. libe:
rum tamen illis est merces suas gladiatorias diebus forensibus vi:
deliat feria 3^a et feria 6^a Cracoviae in foro ferulario vendere.

4086
7.

Stephanus rex Pol. ad preces contubernii artis gladiatoriae
cracoviensis exhibitos certos articulos ex germanico idiomate
in polonicum translatos confirmat (Vasaviae d. 20 Januarii 1580.
Kto by chiał w Krakowie mieć miejsce w cechu ~~cechu~~ miecz-
niczym po okazaniu listu rodowego i wyuczenia takowe sztuki
będzie robił w cechu mieczniczym. Najpien aby na robienie
tych sztuk przyniósł głownię mieczową z amru i ma ją mi-
strzom okazać jeśli jest godna ku uczynieniu sztuki, albo
nie, której sztuki pokutnie raden indziej nie ma czynić ino
u mistrza starzego w Krakowie. Na tedy najpien tę głownię
którą przyniósł z hamru toczyć progi wstałą ręką tak jak
mu mistrz starzy rozkaza. A ma ją wytoczyć na stany szpelt
potem ma obchodzić wpuścić do oglądania jeśli godna ku
wyprawieniu. Na potym tę głownię wykłystaltowaną wymie-
czować prawie dobrze, posyłać nań ma uczynić z remienia
nie gładzonego a ma być sztyta powierzechu trzemi szwy
jedwabiem czerwonym: jeden szew ma być środkiem a drugi
podle sznorki a z drugiej strony takżej pod środkiem a
ma być ta pochwą faktuła aby koniec końca dochodził
w okrag ma też być głowica na nim nadrukowana o dwu
galezu po jednej stronie pitowane i mosiądzem nasiekane
także i z drugiej strony a na tej głowni ma być onitkow
osm mosiądzowych subtelnych, żelaz mają być okrągłe
sztukowane, mosiądzem obtozone, ktemu wypolerowane
dobre, Askojęci ma być drotem pleciona rycerskimi wzgry,
a drotna być kręcony pobielany w tej r. Askojęci ma być
58 okienek, a w rurze mosiądzowej dwanaście która
rura ma być na angli pod r. Askojęci. Angiel ma być wy-
miecowany. Taska ma być remięsta nie gładzonego czternaście

Vladislaus rex
Polon.
Cracovia d. 30
Julii 1646
pnywil. po Tain.
ustawy po pol.
na perg. i podpisem
Krole a pieczęcią
w. kor. w pufce
błysz. wosk. wstąż.

flabrinow szamowana, każdy flabryn ma być innej
farby, a ta taska we środku ma być przezroczysta
Gdy ta szutkę uwygni ma ją pokazać w cechu — Potym
wstępnego raptai 12 gr. a pisarzowi 2 gr. i powinien
uwygnić jurynę na wszystkie mistrze. Mistrzowie mają
z nim iść na ratuż, a tam ma list ukazać dobrego urodze-
nia i zachowania i przjąć miejskie prawo i cech.
Mistrz młodszy powinien wszelkie postugi dzielać tak w negach
kosielnym jak i cechowym tak długo poki inny na jego miejsce
nie nastanie.
Od robienia szutk wolni synowie mistrzów Krak. tylko dadzą
konę na zbroję i na innej negy cechowe, oraz jurynę.
Każdy mistrz ma dawać do cechu w każde suchedni 1 1/2 gr.
i bywać na pogrzebach i żałobach.
Takowe jak wyżej szutki mają być robione w Krakowie,
~~ale~~ w Kazmierzu, na Stradomin i Kleparzu.
Niewolno obuym do Krakowa wozieć nowej roboty wyjąwszy
podczas jarmarku i przy bytności Króla.
Gdy starzy obeszły cech pod winę paniszą kto nie przjdzie
raptai 6 gr. a gdy obeszły cech pod winę mistrzowską ptai 1 gr.
Gdy starzy cech zagają mają się wstąpić użaliwie zachować
bez broni zasiadać. Który przjdzie po zagajeniu cechu nie
wziąłszy od puszczenia od starszych za zamieszkanie raptai
1 gr, kto wstanie i porwie się na drugiego brata słowem
nieobyczajnem raptai na wosk 6 gr.
Kto wyda tajemnice cechowe ptai na zbroję i zł. kary a gdy
by nie pomógł ma być wyklużony.
Kto wyjdzie z cechu swowolnie nie wziąłszy od puszczenia
u starszych ma być karany i fantem wosku.
Niewolno odmawiać targujących ani ganieć drugiej roboty
pod winę 2 zł. na zbroję, rownie jezeł. Który mistrz dru-
giemu towar podkupi
Niewolno mistrzom bez dozwolenia starszych kupować
towar przyniesiony młynem pod kers 4 zł.

Rycerzyniey Krakowskiej r. 1646 otrzymali od Wta:
 dyktawa II przywilej zakazujący, aby się nikt z
 mieśzan i partaczów nie wazył na kuznice za:
 jeżdżąc dla kupowania robot, to jest szabel i
 kordów; aby się nikt nie wazył fordymentów
 krazyjów do broni na szkodę pomienionych miecz-
 ników wykupywać; aby tandeciarze i partacze
 broni niewazyli się sprzedawać.

+

274

(Starci Cechu mieczniczego Krakow) Praeoviae ex contubernio
confratrum gladiatorum Sabbato ipso die S. Trifae 1550
następujące ustawy dla ~~cechu~~ towarzyszy cechu mieczni-
czego spisują:)

1.
popol.

F Jeźliby ktokolwiek przyniósł do warsztatu ^{choć} sprzedawać: sz-
blę, kosa k, jedleza, głowicę, nożny i inne rzeczy
które przystępują do rzemiosła ma kupić towaru, a
jako zapłatę ma mistrzowi sprawnie powiedzieć: ^{choć} co da, a
^{jeżeliby} z mistrza więcej wziął, ^{nie} sam dał (ma być karany
a mistrz jeśli pieniądze ma powrócić)
Item Jeźliby który towaru, albo robienieć sprzedał w kowkę
szarg albo pas albo poszwę albo jedleza, theschke,
głowicę a mistrzowi pieniędzy nie oddał, ma być mocno karan.
Item jeźliby kto chciał wronić, cookolwiek tedy to jest
rezy mistrzowska.
Jeźliby jedna osoba dwie sztuki przyniosła to jest to:
waruskie, i jeźliby przyniósł 3 sztuki albo więcej tedy
to już mistrzowskie. bynajmniej robić okotów.
Jeźliby kto chciał szmalcować cookolwiek jedleza albo
głowicę, to jest mistrzowskie
Wstawić albo blackę do jedleza, wprawić to jest mistrzow-
skie
Jeźliby kto przyniósł porzyścić cookolwiek a towaru
by lizakiem zjął, tedy już mistrzowskie.
Jeśli by była potrzeba sądzić od obu końców na piędy,
jeśli towaruskie, a jeźliby wrystek ze rdze schyndować
tedy jest mistrzowskie.
Jeśli by kto przyniósł mierzować oficer a była by potrzeba
wprawić ze rdze porządzić albo nożenki najmniejsze
wrynić tedy to jest mistrzowskie.

jeżeliby kto przyniósł szabie Kozacką bądź ze frebrem bądź też i bez frebra tedy jest mistrzowskie.

jeżeliby też kto przyniósł szorować i tamane w rękojeści na trzy palce od ostrza jest towarzyskie: a jeżeliby w jedleach albo ostrzu tedy to jest mistrzowskie

Starą rękawicę (szur) która przy mieczu będzie albo przy kordzie albo przy szabli na dwie ręce gdy kto przyniesie oschylz to jest towarzyskie wyjąwszy by nowe dano dziać to jest mistrzowskie.

Towarysze mają robić do czwartej godziny w noc a o 12 godzinie mają ustajac robić.

Łosowy naftawic na piendzy od Konicza i na cytonku albo Konicza ratowyc jest towarzyskie.

Towarysz nie ma zgadzić odpuszczenia u swego mistrza przed dwiema albo przed jarmarkiem na 2 niedziele według starego wyroczaju.

Każdemu towarzyszowi mistrz ma dać piwa ku fradaniu także i przy jurynie po dwu piędzdu także też i robienicowi. Ma jemu mistrz kazać kofzule uprać we dwie nie-dziele

Infze doobniejsze rzeczy to jest gdy syje poskór, przebiję na ostrzu albo ha schwie albo też wiązanie podklijcz to wszystko jest towarzyskie kromia Kozackiej szabli.

Gdy się przyda iż będzie miał towarzysz odpuszczenie od swego mistrza wrzuc: tedy tegoż dnia ma wstac do mistrza o robotę: a jeśli nie weszle tego dnia którego przydzie tedy ma czekać do fursta prziolega między mistrzami Krenowskimi.

Gdy się przyda iż nie będzie towarzysz warstwian a będą dwa robienicy albo jeden tedy mają przed mistrza potozyc to przepicie które mogą mieć; a mistrz ujrawszy pilność ich może im to także wszystko dać.

- " Abyście wiedzieli kiedy weśle towarzysz albo robić
- " do mistrza o robotę a ten mistrz miałby dwu innych towarzyszów albo robienicow tedy nie maie tam patryć
- " o robotę u tego mistrza ale tak maie patryć jako cecha
- " iż nie jeden wele drugiego mistrza a tych przestępowac

mistrzów u których będą dwa młotki.

Gdy się przyda iż przerobi towaruż u mistrza swego cwierni lata tedy ten towaruż może sobie kupić klynkę (Aluign?) a mistrz ma jemu dopuścić te klynke oprawić i skury dać a jedyna sobie ma kupić a to wedle zachowania towarużkiego.

Kiedyby który robieniec chciał za towarużem zostać tedy ma pułtorka przerobić i więcej poki by nie zarobił towarużkiego wochlonu.

Gdyby się przydało iż by robił towaruż przy towarużnym trybowanym tedy jest tak dobry jako i on a mistrzowie gdy się tego dowiedzą iż robił przy niem więcej niżli dwie niedzieli, takowy będzie od mistrzów karan.

Gdyby się przydało iż by towaruż albo robieniec furcił tedy towarużowi ma mistrz stracić grosz z wochlonu a robienicowi półgrosza.

Gdy się przyda iż towaruż przychodzi do gospody, tedy nima więcej przepić jedno grosz kiedy wezle o robocie a gdy jemu będzie szyć kowac tedy niemacie nic więcej przepić jedno pogrosz a robienicy trzeci pieniądz.

Towaruże mają chodzić na gładzowną wieczery jedno dwa flaszki a trzeci szyć kowany, a robienicy gładzownej wieczery nie mają.

Takowe przepicia które jest wyżej opisane gdy do nich przychodzi mają je wyprawiać przy swym czasie ostatniej godziny przed wieczorem lecie, a zimie przy swym czasie aż po robocie mistrzowskiej. A jeżeliby kto chciał zarazem iż by to było zrobiono, a iżby nie chciał czekać tedy jest mistrzowskie. A tak to po was chcemy mieć tak po flaszki jako i po młotach towarużach i robienicach abyście ten stan a chwalebny obyczaj mocno a nieodmien: nie trzymali a to też po was chcemy mieć aby na każde

rukoni były thy obyczaje przed nami towarzyszmi
i przedrobienicy i też przed temi którzyby z inąd przy-
wzdrawali cytane i przepowiedane aby kaideń wiedział
jako się ma przeciwko mistrzowi swemu zachować.
In cuius rei testimonium sigillum nostrum presentibus est
subappensum. Datum Cracoviae ex contubernio confratrum
gladiatorum. Sabbato ipso die Sate Trise R. D. 1550.

Oryg. na pergam. pisze na tafnie pergam wifzaca
na wosku czerw. cech owe nie wyrazna, w białej
wopkaję powtoie. do kota napis: S. Magistris Scla:
diatis ~~Cracoviae~~ Krakoviensis:

Pozgtek: Cr

In nomine Domini Amen. Ku wiecznejmu tego listu namisa-
my starzi mistrzowie cechu Krakowskiego pan Jan Czech
i pan Brozy Bobowski ze wszytki bracia swoja tego
to prerrogowanego cechu mieczniczego Krakowskiego wszelkim
wobec i kaideń z osobna tym to listem naszym jawno
czynim ze daje my sprawę i naukę towarzyszom i remi-
nifstom mieczniczego pod temi asty kuty nizej opisaniem
obyczaje ktore były między mistrzami: między towarzyszmi
i remi-
nifstami mieczniczego, ktorych obyczajów towarzysze nie
starego ale nad obyczaj co ich nie jest na to się się gaja
i biorą oprawki ktore im nieprzystają. My widząc naszą
szkodę iż oni wistze zarobki mają niżli my mistrzowie
przeleştirzając starodawnych obyczajów ktorechmy zastali
i chcemy aby były trzymane mocno a nieodmiennie nie:
wymyslając nic nowego a nieprzeleştirzając też nic starego
dla tego aby więcej ty rozstanki nie były między nami z
towarzyszmi ktore przedtem byli aż do dzisiejszych czasów.
A iżby też wiedzieli towarzysze co ich jest a co mistrzowskie ażeby
się między nimi zachować przeciwko mistrzom i my mistrzowie
przeciwko im dla tego im sprawę i naukę dajemy napisanie. Naprzód

Kto drugiego w mieřkaniu pod namię pod i kamieniem wosku.
równie jak ten co drugiemu gelańnika lub chłopca odmowi
pod winę putkamentu wosku.

Gdy wybierają starzych na rozkaz rajców mają^{wybrać być i} z wybrancami
iść po potwierdzenie pod winę 6 gr.

Synowie zmarłego mistrza nierapisanu mają się użyć tylko
2 lata

Wdowie nie wolno trzymać chłopów okrom tych którzy
już byli przed śmiercią msia

Którzyby mistrz gelańcy prowat nowemi obyczajami albo
większe myto dawał albo zarobek rajców pod kamieniem wosku.

Mistrzowi wolno tylko chować 2 towarzyszy mytnych i
iucznia i wyjąwszy gdyby było nazbyt towarzyszy

użyć przyjęty ma być w cechu opowiedziany po 2 niedziele

lach próby po zapłaceniu rapiego 6 gr. i ma się użyć

3 lata a mistrz ma mu dać na wynagrodzenie rok i 2 zł. pol.

Towarzysz który mistrza swego podczas roboty odejdzie
i powołuje, ma być trybowan przez drugie towarzysze i

robieniec przez robiencie, i ma być karan 2 zł. na zbroję.

Kto drugiemu odmawia gelańnika ptani na zbroję 2 zł.

Gelańcy nie ma porzucać roboty i uśdrować aż się
mistrzowi opowie wprzód towarzyszy na 2 niedziele a robie-
niec na 4 niedziele pod winę 1 zł.

Uczeń który odejdzie mistrza nie ma być od drugiego przyjęty
- tylko iucznia wolno nieco wstąpić na ostatnim roku może
mistrz drugiego przyjęć

Co mają towarzysze do przepicia i porządku to tylko z tasaki
mistrzów mają.

Z matych miasteczek powinni miećnicy niedowierzonych na
lepszą naukę posyłać do Krakowa.

Co się tyczy pancerników który by chciał być mistrzem w Kra-
kowie nie ma tego czynić bez wiedzy cechu mieczowego i ma
użyć się sztuki; Panierz subtelny u mistrza starzego i okazać
go czy godny na potrzeby miasta - potem ma zachować wszelkie
inne porządki cechowe.

Król Władysław IV (Cracoviae d. 30 Julii 1646) potwierdza
 powyższy przywilej z dodatkiem następującej ustawy:
 Actum in praetorio cracoviensi feria 3ª post fest. / Mariae Magdal.
 proxima d. 24 Julii 1646 Rządy na prośbę majstrów conti-
 berni ensificum potwierdza następującą ustawę contra praee-
 ditores: Dniekupnie majstrujący na górnach miejskich,
 szlacheckich i duchownych aby się nie wzięli zjeżdżając na
 kuznia klinię wykłepować, fordymentów i krzyżów
 i innych rzeczy do remiostu należących pod karą zabrania
 potowu na uzgod a potowu na ceh. Takie wolno męszpanom
 remiostu mieznicego myć za towarzyszy tak swoich jak i
 zrognych miast przychodzących według remiostu szynkow-
 nego na co wsiudy pozwolili. A który by brat dawał robic
 robotę Pastazom i od nich kupował ma być karany 5
 grzywn. na powie do kofuota. Na co się podpisujemy Jan
 Rękaw, Matys Lefniowski, Andreas Winiak, Mathias Za-
 rowski, Mikotaj Magier, Krzysztof Węsbicki, Walenty
 Brybierowski. (Oryginał na pergam. z pieczęcią dużą Król.)

no 5.

Oryg. na pergam. z
 ozd. ob. malow. i pod-
 pisem Króla.

Król Michał Cracoviae d. 7 Decembris 1669 potwierdza
 powyższy przywilej cehu Gladiatorium Cracov. dany
 przez Króla Stefana i Króla Władysława IV

Oryg. na pergam. z pieczęcią dużą Król i malowaniem
 ozdobami przedstawiającymi oręż i zbroję.

Król August II 1703 (bez miejsca i dnia) potwierdza powyższą ustawę
 Stefana Batoryego, Władysława IV dla cehu Ensificum Cracov.

Oryg. na pergam. z pieczęcią dużą Król i malow.
 nym portretem Augusta II

ustawa rązów Krak. dla miezników d. 8 stycznia 1761 potwierdzona
 przez Augusta III w Warszawie d. 2 lipca 1761 (w zbiorze p. 283 i 293)

(w 15 artykułach) ustawa rązów Krak. dla miezników i szlifierzy d. 15 kwiecień 1777 (w 4 art.)
 ustawa rązów dla towarzyszy miezników i szlifierzy d. 24 kwietnia 1786 (w 12 art.)

no 6

A. D. 1544 fer. 2ª post dom. Inuocavit - Consules civi-
 tatis Cracov. ad instantiam Seniorum Contubernii Gla-
 diatorum sequens specimen pro futuris magistris edicunt:
 Vagina gladii debet esse tribus utilibus notis confuta
 existente nota superne exterius, zona vero rubtus
 corium - Gladius debet esse probe politus, habens man-
 brium alias Raskomyecz filis aeneis plexum et fe-
 nestriculis radiatum. - Crux siue manuum propugna-
 culum alias Jelicza, similiter et capitellum alia
 glowyca ad instar caseorum vulgo Maldrzyky
 formatum, debent esse aurichalco inrustata. Stem
 debet esse perula de corio inunito circumdata sem-
 briataque 14 variegatis plicis cum zamisch subducta
 - Denique capuli siue manubrii ferrum bene poli-
 tum debet includi fistulae de aurichalco elaboratae.
 (Lib Conclusionum I Tom arch. n. 9 p. 15.)

1590 fer. 6ª ante Cinerum - Sprawa pomiędzy Cechem mieczni-
 ków Krak. a cechem Mieczników Stradomskich którym
 krakowscy Bronili Sprzedawać towar na Wendeję w Kra-
 kowie. Cech mieczników Krakow. ukazał przytem przywi-
 leje: 1) Ordynacyja z r. 1405 dñ S. Scholasticae confirmata
 per regem Varjavis d. 20 Januarii 1580. 2) Dekrety między
 miecznikami Krakow. a Kazimiersk. wydane przez rajców
 Krak. 1565, 1582, 1586 zakazujące Kazimierskim miecz-
 nikom Sprzedawać nowe towary w Krakowie

1591 d. 26 Junii Cracovia - Sigismundus III ad Seniores et
contubernium Gladiatorum Cracov. ... skarżył się Starci
lechu męczyńskiego w Przemyślu iż niechcieli uznawać
towarzyszów w Przemyślu wyzwolonych, na kazusie my
aleysie ich uznawali.

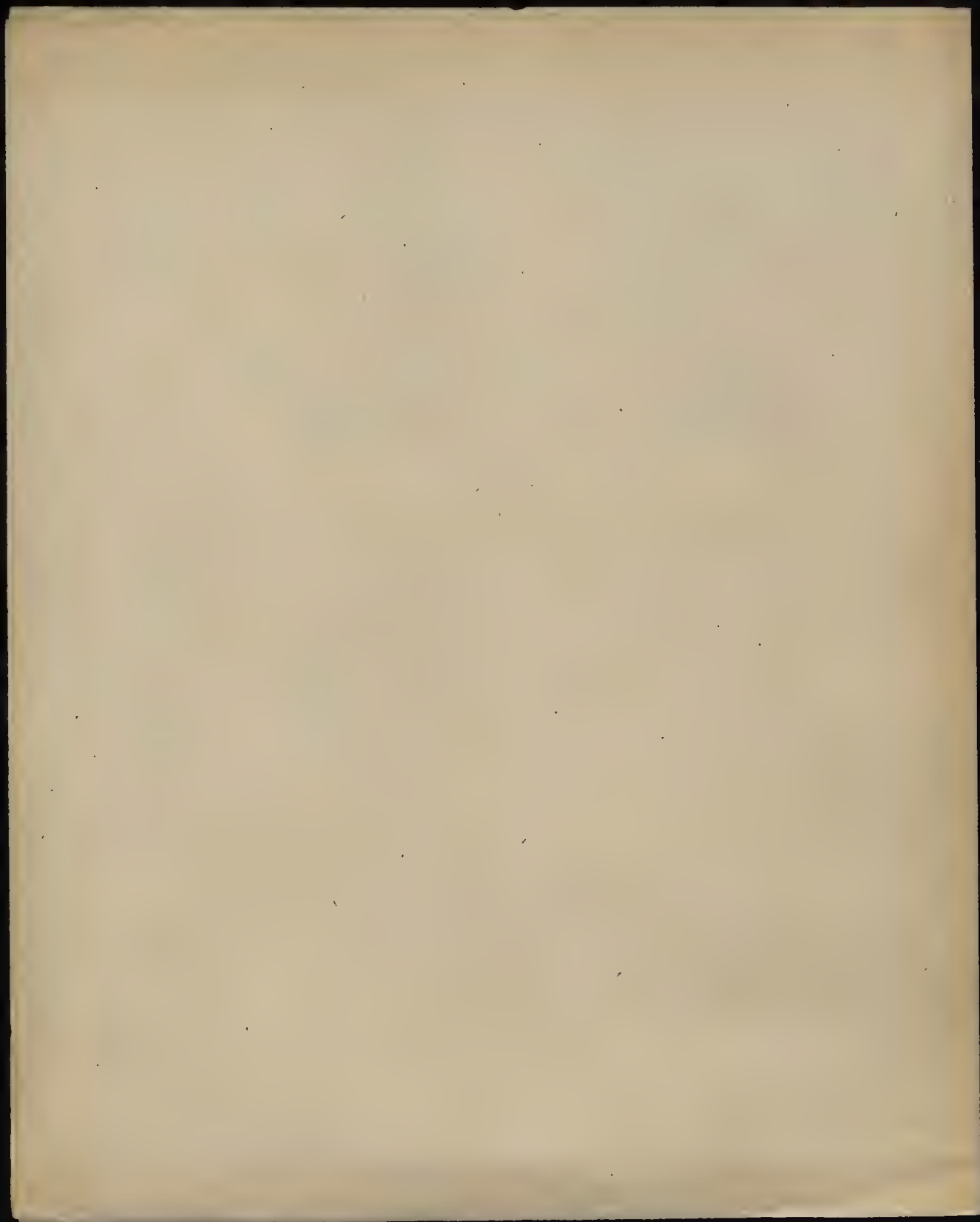
Towarzystwo Miastatników.

Burmistrz i Rada miasta Krakowa (d. 24 lipca w Grodz
w wigilię S. Jakuba 1680) ~~ogłosz~~ oznajmują: ponieważ
pracownicy Andrzej Katar, Łukasz Słoga, Łukasz Gora na
ustugę ludowi pospolitemu na Miastacie przy Wadze kra-
kowskiej będący, imieniem towarzyszy swych skarżących
różni luzni chłopi i żydzi roznosząc różne towary, ży-
wość odbierają, przyczem pokazali Artykuły w 10 punktach
d. 1 Kwiec. 1637 przez rajców Krak. do zachowania dobrego
porządku tymże wydane, które teraz potwierdzamy, posta-
nawiając oraz aby ich było na dal 16 Miastatników i aby po-
nieważ ich wiele przez powietrze ubyło, spłoszonych sobie do
towarzystwa przybrali. Każdy od wpisania do rejestru na po-
trzeby brackie ma dać do skrynki 2 zł. Przytem mają obraci
starożytnych, którzyby dobrego porządku przestrzegali. Chłopi
luzni i żydzi pod furrowością artykułu 2go, nie powinni żadnych
towarów kupieckich i żydowskich w mieście przenosić, prócz
swoich Miastatników na to naznaczonych. Według artykułu
9go mają ciż Miastatnicy w dzień i w noc być gotowymi na
ustugę miasta, podczas przypadku ognia gdy trzebaż na wieży
zatrąbi, mają wszyscy z siekierami pod wagę zbieżec się, czeka-
jąc urzędowego rozkazu, i podczas innej trwoży do zatarzania
dział powinni być ochotnymi, dla czego do dyrekcyi p. hetma-
na ratużnego należeć i wszelką czwóć w mieście mieszkać
powinni. Do dzwonienia też kosielnego, kiedy ich wzywać będą
według dawnego zwyczaju nie powinni się wymawiać, za co

od x. Zakrytyana zwyczajne salarium dochodzić ich ma.
P. Waznik ma doglądać aby nie defektowali ani uciążli-
li ludzi za odnożenie towarów, tylko trzymali się płacy ufta;
nowionej; w cem p. Waznik ma moc wykraczających karać.

(Oblat. in libr. inscript. conf. crac. d. 24 Julii
1680. Tom. 44 pag. 879-881)

Wistatnicy (od Meßstätte) przepili z pod wagi miejskiej
towary kupieckie pieszo - Fularze (od Vollader) prze-
wozili takowe na wozach.

1264 32
Cech mydlarzy, sukiarzy i gryfników (Saponarii, luminatores et sepi fusores)

Michael rex Poloniae (Varaviae d. 25 martii 1672) approbat literas papyreas polonico idiomate scriptas sigillo civitatis Cracov. munitas continentes certa puncta pro contubernio Saponariorum seu Smigmatonum Cracoviensium polonice:

Proconsul et Consules civitatis Cracov. (in praetorio Cracov. feria 5ª post dominicam jubilate proxima a. 1672) ad petitionem dudorici Jeltens et Joannis Brzeskiewicz seniorum contubernii smigmatonum cracov. confirmat puncta inscripta ex originalibus privilegiis descripta:

Nabożeństwo za bracia i siostry zmarłe na każde suchedni w Kosciółce L. Maryi ^{wrynk} ma się odprawiać, na których mają być mistrzowie ich matzjonki i towarzysze równie jak i na pogrzebach a którzyby niebył mistrz lub matzjonka zapłaci winy cechowej 6 gr. a towarzysze 3 gr.

Każdy mistrz na każde suchedni ma do skrynki cechowej dać gr. 20 a towarzysze gr. 3 pod winę Kamienia wosku - które to pieniądze na nabożeństwo a za dobrane suchedniowe obracane będą.

Każdy mistrz z cechowy powinien od każdej Podniaty Roboty dać do skrynki cechowej gr. 15 a to na obrędy Koscielne, pod winę Kamienia ^{z mistrzów} wosku.

Lubo to w przywilejach cechowych jest aby się żaden (nie warys kłaf) na jedną robotę więcej nad 24 kamienie toż: teraz za wrypskich zgodę pozwalamy że wolno będzie każdemu jak wiele będzie mógł tak: tego toż na urobienie jednej roboty wtożyć: wolno też każdemu według upodobania swego malej lub wielkiej formy do wylewania mydła raryzować.

Gdyby kto nie należący do cechu robił mydło w Krakowie, Kazmierzu, Kleparzu albo na przedmieściach lub z kąd inąd je przwoził albo partackie sprzedawał ma mu być przez urzędy zabrana i jedna część należeć ma Urzędowi, druga cechowi a trzecia szpitalowi.

Kto chce mistrzem zostać powinien się rzemiosła wyuczyć to-
waryszem zostać miećskie prawo przyjąć do skrynki na potre-
by cechowe zost. 2 zł. i rzemiosło Kolaży do skrynki zł. 30 dwie
na ratam.

Chłopiec ma się uczyć 4 lata rzemiosła u jednego mistrza przy
wpiśaniu raptacji 2 zł. a przy wyzwoleńiu bzt.
Myt a każdemu towarzyszowi powinien dać mistrz od jednej roboty
zł. 4 od rozpusty gr. 15, za tęg gr. 6 który tęg ma przy mi-
stru zostawać a towarzysze nie mogą sobie uzurpować.
Towarysz któryby rzemieślnik mistrzowi w robocie ma być ka-
rany.

Któryby mistrz albo towarzysz przez uczenie swoje parstajów
mnożył takowemu ma być rzemiosło w całym województwie krakow-
zakożane i ma niedziel 12 w więzieniu siedzieć a towarzysze nie ma
więcej robić rzemiosła pod winą 100 grzyw. i pół roku więzienia.
Jeżeliby w mieście kamieńszu mydlarza nie było wolno być mydlarzowi
z cechu krakowskiego tamże osiedlić leż ma należeć do cechu krakow-
skiego i ma być unowowi tutecznemu posłuszny.

Towarysz któryby u mistrza na noc w domu nie spał powinien 2 dni
w więzieniu siedzieć a któryby pijano wino do domu przyjeżdżony
katalizygnit i na mistrza albo kogokolwiek domowego ftowy następst
ma być karany więzieniem przez 2 niedziele i pieniądze od jednej roboty
jego mają iść potowe na świeć do kocioła a druga potowa do skrynki
na zaratowanie chorej cieladzi lub pogrubi a gdyby mistrza lub mistrza
wzuderzył albo ranit ma być do więzienia wzięty i od unowu karany.
Któryby towarzysz przez niedbalstwo robotę zepsował ma ją nagrodzić.
Mistrz któryby w cechu zgwałcił ma być w cechu sądzonej falwa apellatione ad
magistratum.

Każdego roku powoim losy ~~cechów~~ w śiadanin z mydłem na
rynku zaraz po obraniu starzych odprawic przyjem starci mają mieć
pięć miejsce: w cehm nie ma jeden drugiemu pofyżkażai a który takowe
mu losowaniu pocięty raptacji winę 6 świeć funtowych białych.

(Originat na pergam. Kart 4 in fol. 2
pięć uis w pufie na fymurku
zielono-brunatno-białym)

Sigismundus Augustus rex Poloniae (Leticoviae in conventu regni generali feria 2ª post Dominicam Rogationum proxima 1567) ad petitionem famulorum Saponariorum Eracod. articulos ad bonum ordinem et regimen fraternitatis ipsorum in lingua polonica confirmat.

(Original na pergaminie z pieczęcią koronną wielką na hymnisku niebiesko białym)

Mistrzowie, towarzysze i uczniowie wsiudy mydlarze Krakowscy mają być starożytnej wiary chrześcijańskiej. Bractwo mydlarskie swoje swoje w Kosiele S. Maryi w rynku Krakowskim mieć będzie oraz nabożeństwa i pogrzeby. Powinni być na obchodach Kosieleńskich, pogrzebów i żałobach ile kroi obcztani będą wraz z żonami podwina 197. a towarzysze put grofów.

(Browar ku robieniu nie może mieć kądzi mydlarzy w domu swym)

Na każde puchedni winni mistrze rejosi się dla rady i namowy mistrze, powinni też zbroję i szabelkę mieć mydlarzów w Krakowie nie ma być więcej tylko 12 podług dawnego zwyczaju a to dla tego aby warowne mydło było robione i wist.

szepi drogości toż nie było: i jatek mydlarskich będzie 12 mydło ma być robione dobre pod jedną miarą tak wzdłuż, jako i na szerz według starej miary aby był kamień szalecnie we 20 tablic pod winą i kamienia wosku.

Który będzie miał podniecać na postać po cechach doflaszczkach za którą ma dać 197.

Starzy mają doglądać aby browary były obchodzone 2 razy w tydzień, pnie mistrze młodsze pod winą pot kamienia wosku.

Aby żaden nie śmiał robić ani podniecać jedno we 2 niedziele raz pod winą kamienia wosku. Aby żaden nie kładł więcej toż na robotę jedno 24 kamieni pod winą kamienia wosku a jeśli by się towarzysze który ważył kwole mistrzowi żeby więcej toż włożył na być karą.

wizjaniem ratyfiknem i winą sgrofey. Aby woszczony formy jednolite nie mieli te w które mydło wylewają pod winą i kamienia wosku. Aby nikt nie wykładat i nie sprzedawał roboty niedrobionej pod winą i kamienia wosku. Starzy mają tego doglądać i taką robotę mają karać znówu przerobić aby żaden adzego mydła pod cechę swoją nie sprzedawał ale sprzedawcy swe ma jatkę zamknąć. Aby

aby żaden mistrz ani towarzysz nie rabił w browarze z pomocni: Kami i adzeni okrom uładzi ujednanej pod winą 697.

aby żaden drugiemu Kramarzów zwykłych nie odważył pod winą i kamienia wosku.

Abby żaden drożej nie pnedawał mydła jedno trzema groszmi niżli toj kupi
pod winą ~~z~~ kamienia wosku.

Abby żaden nie kupował towaru po gospodach jako toj gosiunego jedno
pned wagą gdzie taki towar pnedawany bywa pod winą i kamienia

Abby mydło nie było pnedawane po ulicach u okienniczek tablicami jedno
w jatkach u mydlarzyom okrom Krajane go; takowe mydło gdzie najdą
wolno stałym z urzędem pobrać.

Kiedy się pocznie sprawa w cehu który by wyszedł nie wziąłby od puszy
cienia ma dać 1 gr. Kiedy obedi bracia pod panstką winą który nie

przyjdzie nie wziąłby od puszenia ma dać 6 gr. pod bracką winą
1 gr.

Niewiały w jatkach mają porządnie przy pnedawaniu mydła się
dzieć; którąbyś pnygnata ma być karana. Żaden mistrz ani
mistrzowa nie ma niewiały takowej pniwabiac pod winą i kamienia

Abby żaden grifnik nie miał kupować toj smalcowanego jednemu
mory u rezników i u gosi i u prekupiach pod winą z kamieni.

Żydlarz w smalcużie niej kim gdzie smalcuż toj mają mieć
konst wstąpną kuf smalcowania i używać tego jako i ci co tojem

prekupią a miały być winni ptać od kamienia jako i grifni
cy, a z tej przyczyny wolno im kupować toj furory wżdzie a grif-

niczi żadnej drogocni ani żkody mydlarzom nie mają czynić wku
powaniu pod winą i kamienia wosku.

Gdyby mydlarz obuy który by się nie uwyż nemiosta w Krakowie chiał
mydło robić i pnedawać w Krakowie na Kazmierzu na Stradomiu na

Kleparzu lub po domach: nie wolno mu tego robić
Wdowa gdyby pnyta za takowego któryby nemiosta nie robić mają jej

stać jatkę zamknąć.
Na mistrzowsko takich obiecać mają który umieją dostatecznie nemiosta

i powinności zadacć uczynić. Kto zoffaje mistrzem dostanie jatkę
na pnyjac miastkie prawo. Mistrz mający syna ma wespotek z żoną

przyjść do cehu i tam go dać zapisać w księgi a on po śmierci ocowanie
jatkę mieć będzie. Gdy go będą mieli bracia pnyjac do cehu ma dać

do skrynki 2 złote w złocie; kolania uczynić a będzie powinował
zapisać się w bractwie, matkę opatrować do śmierci; gdyby temu doryć

nie czynił na każde zapkaganie matki ma być karany i kamien. wosku.
Mistrzowie któryby za żywota ojca nie był opowiedzian w cehu będzie

się uwyż nemiosta jako inny uczeń.
Kto dzieńec gdy ma być mistrzem ma pnyjść do cehu z 2 miefuzany

orad temi który zai pnyrekną że się ma uwyż 3 lata nemiosta u
tego mistrza którego mu bracia polecą, a gdyby oższedł pned wyucze-

niem powinien stałym i ogniem potożyć. Ma też ukazać list
od uródzenia, do prynci dać 6 groszy i być zapisan w księgi cechowe.
Młodymiec gdy będzie rozumiał remioſto ^{ia} ~~ad~~ go mistrz poſle do
innego mistrza robić będzie brać myta od roboty 4 gr. Gdy już wyſtąpi
3 lata ma zjść od mistrza ſwego przed brać aby go wolnym uczy-
nił. Wtedy mistrz ma go zalecić brać wſzystkie według jego zach-
wania, a ſtaſi będą mu powinni obyczaj towaruſki przepowiedzieć
a on da do prynci i zt a od tego czasu będzie myta brać od roboty
5 gr. od rozpuſzczenia 2 gr. a ma ſię zapiſać w cechu że będzie za
towaruſza robić powinienował 5 lat mistrzom.

Czeladzi wſzystkiej nie ma być więcej jedno cztery aby się naſtażow
nie ukończyło.

Gdyby towaruſz zameſzkał w robocie mistrzowi ſwemu nieobatoſia
ma być karan winą 5 gr. — Towaruſz albo uczeń któryby uſynił
ſzkoda w browarze albo ukipił mydło ma być karan więzieniem
ratuſznem i karą jakę ſtaſi on kła.

Towaruſz ma u tego mistrza robić u którego mu ſtaſi rozkaz pod
winą 5 gr.

Gdyby się towaruſz roznie mógł u którego mistrza ^{pry} w robocie, będzie
mistrz powinien go opatrzyć wſzelkimi potrzebami 2 niedzieli
pod winą i kamienia wosku.

Gdyby uczeń oſzedł od mistrza ſwego a drugi by go przypał niepo-
wiedziawſzy go ſtaſzym ma być karan i kamieniem wosku a uczeń
więzieniem.

Towaruſz nie może dotąd mistrzem zſtać aż jatką na niego przyjdzie
chyba gdyby wdowu lub dziewczę tego remioſta poſił wtedy ma przypa-
lić ludzi ni uczoſem do cechu który zaſi proſić będą a ma dać do prynci
4 zlotę i kolacyę na mistrze i mistrzowe na czas naznaczony pod
winą 10 grzyw.

Uczni wtem ponaſtku będą przyjmowani aby być dany do nauki bratu
ſtaſzemu, a gdy ſię wyuczyl ma być dan młodym mistrzowi na
ordynarię, tak żeby raz ſtaſi drugi raz młody mistrzowie uczyli.
Mistrz młody ma zrynie wſzelkie poſtugi cechowe które mu ſtaſi uſkaż
pod winą i kamienia wosku.

Stephanus rex Poloniae (Varſovis in Conventu regni generali 2. 17 Janu-
arii 1578) potwierdza powyſzy przywilej.

(Oryginał na pergaminie z pieczęcią duża Koronna
uſetwona w rubce zſteż. na pryncu różowa, zielono
brunatno-białym)

Stephanus rex Poloniae (Warschoviae in conventu regni generali d. 28
 Januarii 1578) ad petitionem seniorum contubernii artis Saponariae sive
 Smigmatoriae Civitatis Cracov. confirmat sequentes articulos idiomate
 polonico scriptos ad bonum regimen:
 Aby iaden mistrz nie sprzedawał drożej ani taniej mydła nad postępek innych
 braci pod wina i kamienia wofku.
 Mydła pokatne pastawy aby iaden nie sprzedawał ani w targowce ani
 w innem mieście pod karą zabrania na szpitalce.
 Kazimierskiej, stradomskiej roboty mydła tak sami pastawę, jako też prze-
 kupien, przekupki, kramarz aby nie miał sprzedawać wiecej pnie, Kraków i pny-
 ległosi jurzydykcyi Krakowskiej pod utraceniem mydła.
 Gdyby który pastaw, miał collasive cehować mydło cechy jakiego myd-
 larza Krakow. ma być pojman i jako fałszerz karać.
 Pastawom wolno zbierać mistrz, umenty w szelaki, materię i wafstat
 w szelaki należący do niego mydlarskiemu z urzędem w szelaku ^{injurdykcyi miejsk.}
 gruncie Prokupa.
 W Kazmierzu, w stradomiu, Kleparzu nie ma być iaden pny-
 chodzeń albo pastaw, który by się nie użył mydlarstwa; gdyby zaś
 które z tych miejsc potrzebowało mydlarza mają im mydlarza Kra-
 kowskiego z frodku siebie dać mydlarza ku osadzie i potrzebie
 onemu miastu, który zoffawai będzie w postępek i cehę
 mydlarzy Krakowskich.

(Originat na pergaminie z pieczęcią mniejszą ko-
 ronną na fursku różowo, brunatno, niebiesko
 białym)

Vladislaus IV rex Poloniae (Veslaviae d. 20 Decembris 1644) potuier.
 za powyższe przywileje Zygmunta Augusta z r. 1563 Stefana
 Batorego z r. 1578 i drugi z r. 1578. Contubernii artis Saponariae
 seu Smigmatoriae.

(Originat na pergaminie z pieczęcią wielką
 koronną w pusce blaszanej na fursku różowo
 zielono białym)
 (Oblat ad acta last. Crac. Sabbato in vigilia festi S. Jacobi
 ap. 1644 Lib. Relat. 76)

R. 1773 d. 29 marca Taksa podwojewódzkiego urzędu Krak. ozna-
 czyła cenę Szwec kamień z cyfrego toju 20 zł. - Mydła
 Kamień 20 zł.

Stanisław August Król polski (w Warszawie d. 11 Genowa 1789) po:
twierdza artykuły do dobrego porządku dla cechu Mydlańskiego przez
Magistrat Krakowa na papierze, spisane:

Prezydent i Rada miasta flotycznego Krakowa punkta i ordynacyę
w r. 1449 Zgromadzeniu Mydlańców nadaną i różnemi przywilejami
Krolow opisanę z oryginałnych praw i ordynacyj wypisanę potwierdza:
dzając porządkiem (w 28 artykułach) (w Krakowie d. 14 lipca 1788)

- 1) Ktoby chciał magistratem zostac cechu Mydlańskiego, Swickarskiego
ten ma prawo miejskie posiadać ma być przez 2 miesiące do cechu zarekomen-
dowany, ma złożyć w cechu 200 zł w 4 ratach, list rodowity i wyuzę:
ma się oraz dać kolaciz dla braci wstępujących według przepomnienia swego.
Cechowe usługi ma taki magistrat pełnić przez lat 3 a synmistrzowski rok, 2)
przyjemne tenże syn ~~cech~~ lub kto wdowę lub córkę mistrzowską pozmie
zapłaci ty lko potow summy t. j. 100 zł.
- 3) Magistrowej wdowie powinni dać starfi do roboty mydła i świec najlepszego
celadnika.
- 4) Gdy starfi obchyla braci do cechu lub na mfra suchodniow, którzyby nie
przyjeżdżali ~~z~~ ztorej parę świec funtowych cechowi
- 5) Nie ma żaden magistrat z tej roboty mydła i świec z tori nie myślećgo w domu
i w kramie sprzedawać, lby ma ją pnerobić pod karą pół kamienia wosku.
- 6) Mydło aby na jednę formę według miary wydanej od starfnych krejane było
pod karą wciere kamienia wosku. nieważno tej magistratom drożej lub taniej
- 7) Sprzedawać mydła i świec na kamień jako też i atemi taflami, nad umowę
starfnych pod winę i kamienia wosku.
- 8) Obracia cechu mydlańskiego i swickarskiego powinni rżone świeca tożowe
robić ani mniej nie ani więcej i na przewidliwy funt wazone pod winę
wciere kamienia wosku.
- 9) nieważno drugiemu kupców odważać pod winę wciere kamienia wosku
- 10) nieważno też jeden drugiemu celadzi odmawiać pod winę parę świec funtowych.
- 11) Ktoby pniećwko starfym mówit zapłaci wciere kamienia wosku
- 12) nieważno w niedziale i święta urozyste sprzedawać świec i mydła w kra:
- 13) mach - ani też w każdy indziej pokę tme pod karą wciere kamienia.
- 14) świece tożowe mogą tylko do cechu należąć robić: pokątne świece par:
- 15) Targow, mydła obie w Kazmierzu, Stradomiu, Kleparzu gdyby było obno
szore na sprzedaż, ma być zabrane na szpitala. Wolno też instrumenta i materjaly
partayow zabrac i warsztatę uburzyć za pomocą urzędu.

- 17) jeden drugiemu nie ma kramarzów wyktłych odmawiać podwójną kamienia wosku.
- 18) Świec cięgniomych tojowych wszelkiej formy niegodzi się tak w mieście jakoteż po przedmieściach komu innemu, robić tylko mistrzom cechu mydlarskiego i świecarskiego Krakowskiego vulgo gryffnięcego.
- 19) Magister bez opowiedzi stałym z cechu wyjść nie powinien pod karą 2 grzyw.
- 20) W cechu mają się wkręsy bregwo i skromnie zachować, którzyby kto nie czynił zapłaty 5 grzyw.
- 21) Magister lub zeladnik któryby się ważył przez użenie partaczów mrozić takowemu ma być za kazane remiasto w województwie Krakowskim i ma mieć 12 w więzieniu siedzieć, a zeladnik potrochu więzienia i 100 grzywien.
- 22) Każdy magister od zrobienia jednej roboty mydła nadać do cechu 15 gr.
- 23) Każdy ma robotę gdy ma zacząć opowiedzieć stałym podwójną kamienia wosku.
- 24) Jeżeliby w mieście kramarz mydlarza nie było może tam ~~nie~~ ofiarować ma: gifter krakowski leż ma podlegać cehowowi.
- 25) Zeladnik zostający w robocie będzie brać 2 złp. wachlona na tydzień.
- 26) Któryby zeladnik na noc u magistra nie spał, ma być karany więzieniem przez 2 dni, a gdyby phatały czynił lub stowry naste porwał więzieniem z niedziel.
- 27) Chłopiec da od zapisu 2 zł. do skryni cehowej, ma się 4 lata użyci u jednego magistra a przy wyzwoleniu ma dać 6 złp. i ~~ma~~ powinien będzie robić słat magistrum.
- 28) Magistrowi tego cechu syna wolno każdego czasu ojcu zapisać i wyzwo-
lić: gdyby go zaś ojciec odumart a zeladnikiem nie uczynił ma i rok u drugiego magistra terminować.
- 29) Ten mydlarski świecarski vulgo gryffnięcy Krakowski ma na wojni innych cechów wolną i ubezpieczoną strzelbę w czasie przy-
należnym strzelania do kurka.

(Oblat. in libr. inscript. offic. consul. cracov. 1781 Tom 63 p. 852-852)

(Oryginał na pergaminie in' fol. Kart 2. pie.
wielka koronna węgierska w pusze
blaszanej wisi na zielonym jedwabnym sznurku)

Ustawy rajców Krakowskich dla mydlarzy (pro Saponariis, sumi-
natoribus vulgariter Griffnykum - Zeifzider, dichterzier vnd
Grifner) dane 1449 ser. 6ª ante mathiae; 1455 ser. 2ª ante agnetis;
1494 ser. 4ª ante dominicam letare; 1506 ser. 6ª ante thomae apostoli
(po niemiecku)

(Oryginał na pergaminie z pięćdziesiątą miarką na papierze
przybita)

Też same ustawy (po łacinie) praeconione z r. 1449, 1455, 1494, 1506 z do-
danem krótkiej ustawy seria 3ª post fransis 1532 iż każdy mistrz któryby
od dextery cehowego apelowat do magistratu a pnegat, zapłaci podwójną karę,
i że stać go by nie mógł wyrok w cechu wydać także podwójną karę zapłaty.
(Oryginał na pergaminie z pięćdziesiątą miarką przyklejona)

Henricus rex Poloniae (Cracoviae in conventu regni coronatio: ^{przytem pozwala im}
nis d. 30 Aprilis 1574) approbat ad petitionem Sebastiani Laszki ^{Król pozwala im}
et Galli Koczorek civium et smigmatorum Kazimiriensium ^{na rzemiosło i sprzeda-}
literas in pergamento polonico idiomate scriptas cum sigillo ^{waru mydła, socisq; de}
consulani kasimiriensi tenoris sequentis: ^{more artificii eorum cog-}
^{nomina alias Premianki}
^{indicare et intitulare,}
^{Królu nazwa Laszkiego}

My Burmistrz i rajce miasta Kazimierza przy Krakowie ^{i Koczorka za mistrzów}
wie (na ratusza Kazimierskim w poniedziałek niedzielę pne- ^{oraz ostatek wstępnik}
wodniej 1574) na prośbę Sebastiani Laszkiego i Gawła Koczorka ^{mistrzów ra godnych}
mieszkań i mistrzów rzemiosła mydlarskiego ^{mastrowania i rzem}
następujące artykuły podane dotyczące porządku cechowego. ^{rodzajekich}

Ktoby chciał mistrzem zostać ma przjąć prawo miejskie, ma
mieć list rodzaju i dobrego zachowania i takowy ukazać rajcom
oraz list rzemiosła że się 4 lata uczył. A iż w tym celu mydler:
cechskim sztuk nigdzie nie wyprawiają tedy miasto sztuk
ma oddać do bractwa kamieni wosku i 20 zł. na sprawienie
pospolitej zbroje cechu mydlarskiego, kolaryj i prawni i matzowskiej.
Bacząc iż w Krakowie mieście nie ma więcej mistrzów uprzy-
wilejowanych tylko 12; nie ma być więcej mydlerzów na Kazimierza
tylko 6, każdy ma mieć jatkę mydlarską i warsztat
mistrza może mieć tylko i ucznia którego przymie na 2 niedziele
na prepatrowanie rzemiosła, a gdy jest dobrej stawy i dobrego toja
t.j. że z obojga rodziców według Księstwa, potofaknego Księcia
"Kiego w matzowskiej jest urodzon" ma być w cechu opowieszciany
przyjem od wpisania da do szynki 12 gr. i 1 gr. pisanow, Uczeń ma
się uczyć 4 lata potem mu mistrz kupi sukna ze grzywny (a przez wstępnik
kie 40 roki uczenia ma mu dawać ubiór t.j. Kofyul, torcarki) i ma
go w cechu wyzwolić. Potem ma tenże towarzyć wziąć od puszczenia
od mistrza i przez 2 lata wdrować. Wód rozone mu towarzyszy ma
być płacono na tydzień po 10 gr. a niewód rozonemu według roboty jego.

jeżeli mistrz który umrze na drugi wzięci użycia na dowiezienie rze-
mięsta. Wdowie wolno robić remięsto a mistrzowie dadzą jej to-
waryszka dobrego

Mistrz któryby na targu rynkowym, targ zepsował albo to-
wary kupował ma być karany 3 funt. wosku. Również niewolno kup-
ce odwabiać

Żaden mistrz remięsta mydlańskiego w Kazmierzu i na Stra-
domiu nie ma użycie tabliczek wiskowych jedno równie jak wiskowy
mistrz nie ma robić mydła jedno raz w tygodniu ma być mydło
dobre według miary, wagi, kształtu i brantu krakowskiego
który na świątkę iechowca co 4 niedziele nie przyszedł zapłaci
i groź winy. Mistrz miodowy ma zapłacić i groź furcie bractwie
w kosiele i postugi użycie w cechu pod karą i groź za każdym
razem.

Mistrzowie mają na każde święto być na załomach zger-
ladzi; mistrz który omieszyta zapłaci i groź a towarzyś pół
groź

W cechu mają się użycie sprawować pod winą 2 funtów wosku;
któryby nie był na świątkę lub po prostu zapłaci i groź
któryby mistrz był podejrzany w artykułach wiary krześcijań-
skiej, w kradzieństwie, czudzośćwie, nie ma być przyniesiony do
roboty.

Któryby towarzyś u mistrza swego porządku robić war mydła
nie ma go odchodzić pod winą 4 funtów wosku. Towarzyś
któryby w poniedziałek nie robot utraci tygodniową płacę.

Mydło przyniesione okrom jarmarku od niecechowych ma być
zabrane.

Mistrz któryby przechowywał towarzyś niedouczonego lub nie użyciowego
za którym były pisane były, lub użycia nie zapisanego, zapłaci 1/2 kamienia
wosku winy.

Mistrz lub towarzyś któryby drugiego odstawił słowy nie użyciem a nie
dowiodł ma być karany winą od Rajców, należną.

Towarzyś ~~przed~~ przed odejściem ma 14 dni wprzód robotę wypowiedzieć
Towarzyś któryby robot u partacza karany będzie 4 funt. wosku

Któryby z karczmy lub gospody wyjechał nie zapłaciwszy ma dać funt wosku;
za karczmarza są gry w gospodach. Któryby womitował albo fraty swe zapłacił, ma
dać i funt wosku. Dni obierania starzych co roku mają wyjść 3 wiadunki ze
Księgi na kłasy przy której gość, który mistrz swą użycie, ma napisać
gdyżel przym. Na święto świętego ciota na każdy mistrz wziąć z cechu 2 furcie. Wolno
też do cechu przynosić wszystkie niechciane goście zabierać albo za kupować.

1535 fer. 4ª ante Laurentiū. — Consules cracov. ad petitiō:
nem seniorum Smigmatorum, Griffuiconum et Lande:
lariorum decreverunt: quod nullus Smigmatorum
debeat qualibet septimana ^{plus} saepi coquere quam ~~1~~ lapides
20 (prius coquebant 15 lapid.) Quotiescunque contingat quem:
piam fragmenta saepi liquefacere ac distillare, is
ea septimana & coctione smigmati seu saporis
rese continere debebit.

[Faint, illegible handwriting, possibly a list or notes]

Cech murarzy i kamieniarzy (muratores et lapicidae)

38

- a) Statuta Muratorum - Bros consules. zwazywszy
iz z powodu niedbalstwa i niedokladnej wiadomosci
artis Carpentariae vel Architectoriae et Muratoriae
wiele szkod rzadzieje... ipso carpentariis et murato-
ribus ac lapicidis in hac nostra civitate laborantibus
nadajemy nastepujace statuta ktoremi sie ma rzadzic
ich cech. (Datum feria 2^a post festum S. Stanislai in Mayo 1512) K. 2. fol 311-312

Kto chce mistrzem zostac ma przyjac prawo mieszkic i przed
mistrzami sztuks okazac

Aby rzaden nie podejmowal budowy dopokad plac i granice
pnej rajcow lub wystanyh deputatow nie beda obejziane
i wymierzone mianowicie w ~~domach~~ gmachach na ulicach ut
sunt ambitus, tecta, ~~cellaria~~, pinacula tecta, cellaria et eorum
introitus aby nie byly od strony ulicy budowane bez wiedzy radziec.

Gdyby jakory z mieszczen majacy budowal nie mogl ujednocz z
cieplem murarzem lub kamieniarzem moze przyjac innego mistrza

Aby raden z mistrzy nie podejmowal sie wzajem robot na jedne
po skonczeniu ktorej moze przyjac drugie

Kazdy mistrz ciepla murarz lub kamieniarz ma brac od pracy
swej tygodniowo 30 gr. to jest po 5 gr. w dzien w lecie od Wielkiej
nocy do S. Michala; a po 4 gr. w zimie od S. Michala do Wielkoinow.
mistrz ma sam pracowac a w dzien w ktory nie robi nie ma
idac zaplaty

Mistrz ma z towarzyszami i robotnikami rano skoro dzien
zawsita przyjci do roboty ma robic do sniadannej godziny (per:
tauli hora) potem pnej polgodziny ma jesc i piowac, w potud:
nie cala godzina ma miec wolna do objadu i piowanki, pod wie:
400 rygli na podwieczorek (hora merendae) ma znów miec wolne pol
godziny; nadzem ma czuwac sam mistrz i ma miec zegar z pieknu
ciekacy (klepsydra) wiecy dopiero na jedne godzinie przed zachodem
słońca ma z swymi ludzmi wstawac od roboty.

Aby się raden z mistrzów lub towarzyszy nie ważył spierać
dawac ^{traski} (Kłose ~~skłasy~~) (kaskulas, truncos) i odpadki drewna
bez pozwolenia wstąpić do budowy, skoro że jednakoż wstąpić
nie pozwolić im niejaka uprzedzić trasek.

Aby się raden nie ważył żądać zapłaty za dni swięte w ty
godzin; ten kto by pisał mistrzom lub towarzyszom za swięta
ma być karany 50 rygnami.

Wolno wstąpić do budowy godzić się z mistrzem ogółem za całą
robotę lub dniowo.

Każdy mistrz ma mieć do roboty swoje własne narzędzia.
Gdyby ^{któryś mistrz} ~~któryś mistrz~~ prowadził do budowy ^{swych} ~~swych~~ jakiegoż z niego
tego mistrza cieśla mularza lub kamieniarza skąd inąd obcego
ma na to wprzód wziąć pozwolenie od rajców; gdyby zaś i tak
wy mistrz chciał podejmować inne roboty ma przyjmować cech.

O towarzyszach:

Gdy mistrz towarzysza u siebie przez zimę zatrzyma ma u niego
robić przynajmniej do S. Jana Chrzciciela; gdyby zaś wprzód chciał
odejść natenczas go żaden inny mistrz przyjmować nie może
Mistrz nie może chować więcej uczniów jak tylko 2 za każdego
nie ma więcej jak po 2 gr. dziennie wlecie a $\frac{1}{2}$ (1/2?) groszy w
zimie od S. Mikołaja do Wielkiej nocy żądać.

Uczeń ma się 3 lat uczyć mularstwa lub kamieniarstwa ucząc
Towarzysze uczyć roboczym towarzyszom mają brać za robotę dzien-
nie po 3 gr. wlecie a po 2 gr. w zimie; towarzysze pracujący
rekiersz prosta po 3 gr. wlecie a po 10 quadrant. w zimie; towar-
ze murarzy po 3 gr. wlecie po 2 gr. w zimie, Towarzysze kamieniarzy
po 3 gr. wlecie a po 2 gr. w zimie wyjąwszy tych którzy są nadobnie
i przydatne roboty robić ci mogą więcej pobierać.

Dzielnym jeden drugiemu odmawiać towarzyszy; robotników pod karą.
Towarzysze, którzy od mistrza odejdzie będąc dłużnym nie mają być od innych
mistrzów przyjęci lecz owszem ma być pojmany podobnie jak zuchwały
i buntowny towarzysz, który ma być na raty, oddany.
Mistrz i towarzysze murarzy i kamieniarzy mają co 2 tygodnie o 23 gr.
dziennie (a nie o 22 gr. dziennie jak sobie obrał) chodzić do Targu jako o godzinie
w której się 2 roboty uchodzą.

Cech murarzy i kamieniarzy (muratores et lapicidae)

1. Gdy ogień w mieście powstał mistrzowie cieśliści i kowalowie i parobcy mają z narzędziami iść do ognia, za co od rąjów otrzymają nagrodę. —

b) Pierwszą ordynacją otrzymał cech murarski i stamecki Krakowski (Braterritas muratorum et lapicidarum) postanowiona przez Jana Bieńskiego Kanderza Koton. Starostę podkomorzego i burgrabiego Krak. Doonera z Balic Kąszelana chełmskiego wielkorządcę Krak. zamku Starostę rabsztyńskiego wspólnie z Urzędem Radzieckim Krakow. roku 1554 mogą kłórej każdy kłórejby chciał na mistrzów. Stworzyć ma wprzód miejskie prawo przyjąć i sędziów mistrzów: r. 1618.

c) Druga ordynacja dla Łowczyków postanowiona przez Urząd radziecki Krak. potwierdzona została przez Jana Kazimierza 1649. i Jana III królow. r. 1676 i Augusta III r. 1752.

1) Przywileje z ordynacjami i zachowami otrzymali murarze Krak. od Zygmunta Augusta potwierdzone na sejmie w Piotrkowie (senia 6ª ante dominicam Laetare 1552) zawierające w sobie: Articuli constitutionem fraternitatis muratorum in se conti- nentes (po polsku) według niej ma być 4 starostych - Łowczyków mają mieć kielnie wielkie pod całą cegłą - Łowczy, który nie umie kłaść kamienia robic ma brać 3 grosze dziennie, który zaś prosty kamień cieple a muruje 3 1/2 grosz, a który cieple kamień na drzwi i do okien 4 gr. dziennie - Przy robocie mają mieć wolne od roboty pół godziny śniadania, godzinę obiadu, pół godziny jurysprowania, mogą iść do św. Michała odchodzić od roboty po 23 godzinie w pół godziny. Każdy mistrz może mieć braci 4. Uczeń ma być 4 lat uczyć. Mistrz może tylko mieć 2 roboty wielkie. (Oba przywileje z r. 1552 i 1578 oblaty. Wang w lista consul. civit. casimir. d. 1579. Tom 356 p. 678 - 684 per. 2ª post fest. resumpt. p. 1. Maria 9. 1579.) (jest w zbiorze p. 319 i 331)

2) Przywilej ten potwierdził Stefan Batory (Cracoviae d. 15 Decembris 1578) z dodatkiem o prefekciach. (jest w zbiorze p. 319)

3) Oba powyższe przywileje potwierdził Zygmunt III (Cracoviae d. 8 Maji 1591) dla cechu murarzy (contubernium muratorum) z dodaniem nowych artykułów: Łowczy, który chce mistrzem zostać ma być przed 12 nie- dzielami opowiedzieć starosty, przyjmując prawo miejskie, potem iść do gospody Łowczykiej i przeprosić i podziękować wszystkim, ma Łowczyom dać 30 groszy do śniadania. Potem ma sobie robotę wynaleźć na kłórej sędzię, bóg okazeć winien. Sędzię zaś ma być następny: Łowczy, który się murować uczył, ma najprzód narysować sklep krzyżowy jaki mu ukaza, potem sklep zasklepić tak krzyżowy jako i walny albo koszarowy, wprzód do niego bugzatele (jest w zbiorze p. 319)

właſnem rękami uczyniwszy, a gdy bugstela na ſtolec poſtawi, winni
je ſtaſi obejrzeć i ry pod ſynurem ſtoja potem ma ſam ſklepic i ſo-
wanie przyprawic do czego mu ſtaſi dodać z towaruſzów. Sklep on
ma być tak ſytownie zaſklepiony aby cyrkel dotknął cegły za kaj-
dę deſzczką, tak aby ſtrab iade n w onym ſklepie nie był. Druga
ſztuka: ma wymurować i zaſklepic framugę na ſtoki nie przycinając
żadnej cegły na bidze. Która nie ma cerkla mieć tylko cwierte
kamień cwielihowy w kącie na ſobie. — Towaryſz który rze kamienia
cioſać ucyſt zrobi ſztuki takim kęſtatem: najprzód ma ryſować forte
według miary Doryki potem winien ją według wyryſowania z kamie-
nia robic. Potem ma robic (kamień) cerklowy ze ſmigami do kąta
aby był bez tę kotek i doſois i poortowania. Każda zaś ſztuka
ma być ſtanc na ſwem miejscu według właſnej miary bez przycinania
i z ortowania. A któryby chciał murować i kamień cioſać taki
powinien robic potowe ſztuki na murze a potowe z kamienia. —
Do zrobiania ſztuk ma uczynic kołacyją albo dać od kupnego 20 zł. —
Towaryſz który zacznie robic w poſcie u miſtra nie ma odchodzić
aż do ſ. Bartłomieja pokarmu wieſzenia. — Towaryſza robicy za myto
towaryſzkie mają mieć goſpody. — Niewolno brać od poſtronnich roboty
z kamienia cioſanego pod karę z kamieniem wofku. — Miſtre i towaryſze
powinni być z ſwieceami na proceſy Bożiego cięta i w oktaſie. — Uſtawa
ta wſpomina o towaryſzach i miſtrach cudzoziemcach Wtochach i Niemcach.
(ta wſpomina o towaryſzach i miſtrach cudzoziemcach Wtochach i Niemcach.)

4) Król Jan Kazimierz w Krakowie na Kormacyi d. 30 Januaria 1649)

6) Te uſtawy w diatyku:

Te uſtawy aprobowane
przez rajów r. 1618
na proſbę Macieja
Kowina, Jana Cuganalla
tino, Krzyſtofa Zelaſko-
wicz i Tomafia Janko
ſtaſyuk magiſtroſw oraz
Augustyna di Kwinak,
Rozha Dybek, Jana
Zuſek, Sobieſława Sy-
dełkowskiego, Krzyſtofa
Zywerthy, Wojciecha Za-
wiſkiego i Franciszka
Jozefkiego młodych
miſtrów: Kłony dawo:
niejſze artykuty popra-
wili i pnegrieli.

potwierdza Uſtawy które kilku Murarſkiego i ſtameckiego w Krakowie.
Przód ſtaſi wybiorę 2 młodych a ci zaś 2 ſtaſyuk nowych. ſztuki
boga naſtepują: 1) Najprzód ma ryſować ſklep krzyżowy i uſtawiać ſklep
z papieru mię 5 f. 2) Kłonem d. 20 f. uſtawiać wedle kęſtatu ſklep
cerklowy i ma robic 3 bugstela na tryanguty pod kopuły. ſtaſi mają tego
dojrzeć i ſklep ten ma właſności cerkla i żby żadnego zagięcia i ſtrubów
nie było. 3) Powinien zaſklepic framugę na ſtoki nie przycinając żadnej cegły
ani bigi na których ma ſklepic i ma mieć cyrkla na cwierte ani więcej ani
mniej. 4) Powinien komin cwielihowy w kącie na bidze zaſklepic. — To-
waryſz któryby rze kamienia ucyſt cioſać ma: 1) Fortę ryſować według
miary Doryki i robic. 2) Komin cerklowy (d. 20 f. i uſtawiać) ze ſmigami
do kąta tak ryſować i robic aby każda ſztuka była bez tę kotek doſois
i poortowania. 3) Do tego aby zrobił kapitel korynthio według miary ſta-
meckiej z bazy (d. 20 f.) — Murarz i ſtamec powinien umieć ſzycować
robotę. — Cudzoziemiec murarz, ſtamec, ſkulptor albo ſztukator umie-
jący może miſtrem zſtać podług przywileju, a gdyby umiał ſtanc iſtne
potrafił coſ nad powyſzſze ſztuki, ma mu być ſolga w kołacyjnych pieniążach.
ſtamedz lub murarz ma 4 lata roboty ucyſt jednej, lub 8 lat w obnemiſtach.
Prztem dodano nowe diatykuty (za Jana Kazimierza) aby każdy miſtr
do towaryſza jednego po 12. co roku do ſynanki cenowej oddawał.

5) Przywilej nowożyty potwierdził Jan III Król polski r. 1676 i
6) August III r. 1752 z dodatkiem kilku nowych artykułów.

311

Cech murarzy i kamieniarzy.

Podług dekretu króla Władysława IV w r. 1646 (w sprawie towarzyszy) przeciwko majstrom murarskim nie wolno było majstrom chować większej liczby chłopów nad przepisane to jest 3, aby biorąc za więcej uczniów zapłatę, nie robili krzywdy towarzyszom. Każdy uczeń ma 4 lata wyterminować.

Dekretem Jana III z r. 1682 w sprawie towarzyszy przeciwko majstrom murarskim ^{który} (Inyera z Kaliskiego) przysięgli do cechu bez zrobienia sztuk, jako też za przyjęcie do cechu bez robienia sztuk murarzy Ihudziewicza, Wawerkowicza, Kopernaka, Bocz Kowicza na majstrów skazani zostali starzy na podwojną karę 14 grzywien - również zakazano majstrom więcej niż 3 uczniów nie chować, a chowających więcej uczniów majstrów zwanych: Gabris, Wojcik, Solary, Jerzecki, Kopernak skazano na winę 14 grzywien - także zakazano aby majster narecz więcej jak 2 robot większych nie przyjmował.

Dekret nowy Jana III z r. 1691 ^(d. 10 maji Warszawa) rozstrząsał te same sprawy towarzyszy z majstrami

R. 1686 skargli znowu towarzysze starzy, że wiele chłopów chowają, że więcej robot podejmują, że nie oświadczają w cechu jak wiele który towarzyszy do robot w ~~roku~~ roku wiewa, że majstromie do cechu z orziami, młotkami, łatkami, laskami pijani schodzą się, że nie pilnują aby towarzysze skońc dzień schodzali się do roboty i aż po 23 godzinie z niego schodzali, że nie odprowadzają za tomy azykolwiek narto biorą ze skrynki towarzyszy co rok 12 flor. - Na tę skargę towarzyszy odpowiedzieli majstromie przez Solarego że towarzysze trudniąc się partactwem podchwytyją magis:

trawskie roboty i towarysz Jan Liszkiewicz podsiadł u
zmił. Wodzickiego w robocie majstra Michała Łomona Ka-
mieniarza, towarysz Jan Długi podsiadł w robocie majstra
Solarego u Sw. Trojca u Dominikanów, na wendecie i w Koll-
gium podjęli robotę towarysze a nie majstrowie. - Co do
myta towaryskiego ustanowione było aby takowe płacono
tygodniowo trybem cudzoziemskim srebrną monetą to
jest towaryszowi szluznemu czyli starzemu po 9 potrojnych
czyli 45 groszy szelagami, a towaryszowi mniejszemu po
40 groszy szelagami czyli 8 potrojnych dziennie, świat nie
rachując; towaryszowi zaś podleyszemu 7 potrojnych
czyli groszy 35 szelagami. Płaca zaś majstrowska wyno-
siła od kielni po 10 potrojnych na tydzień przy robocie
wielkiej, którą to płac dawał majstrom budowniczym. -
Co do czasu roboty powinna ueladź wstawiać do roboty
o 4 godzinie na poręgarzu a z roboty wieczor o 7 godzinie
zejść, (pozmienie wolno było budowniczemu potrącić z myta.
- Przy przyjmowaniu wyzwolonych szynarów (robienców)
wyciągali towarysze po 20 zł. kufel cynowy za 5 zł i
za poselstwa i szynkarstwo 5 zł. razem 30 zł. od każdego,
przy tego dostawali towarysze od majstrom za każdego
szynara co się wyzwolił 3 zł, - co był abus, wisc uprażali
aby kilku wyzwolenców razem dawali im tylko bezkę pi-
wa i piczenie. Wogóle towarysze murarzy byli zuchwali
i przeciw majstrom częste czynili konspiracyje.

R. 1732 dla pogodzenia wafni pomiędzy towaryszami a majis-
trami musiał magistrat zjechać w Kłobrze do cechu Franciszka
Toriani i Thauynta Layfrel rajców, którzy osadzili na karę
starzysk i przyszli do cechu za majstra niejakiego Bobiko-
wica pomimo że sztuk nie robił.

R. 1738 d. 31 maja skanył cały cech murański i szlamecki i niejaki
le Poran architekt nie mający prawa miejskiego ani cechowego uje-
żdż do swej nartackiej roboty majstrom Krakow. podmaewiał.

Ordynacyja dobrego rzędu w r. 1750 i 1778 dla Krakowa
przepisana a dekretem sądów król. r. 1780 potwierdzona
była ustanowione aby żaden z czeladzi nieważyt się
robot bez majstra podejmować.

Actum fer. 2ª ante fest. S. Stanislai in Autumno 1571. Coram officio
consulari cracov. Josephus Paulus Paschek, Martinus Kaszuba et
Franciscus Grzymala seu Jassinsky dictus seniores magistri Murato-
rum Cracov. nec non Gabriel Smuda, Petrus Biati, Gregorius Stroi-
worski et Albertus Kolska socii artes muratoriae prodaxerunt (prolonice)
constitutiones inter se factas quas officium Consulare approbat sequentes:
D. 2 Julii 1571 Ustanowienie mistrzów i towarzyszy rzemieślników murar-
skiego i stamieckiego.

1. Towarzysze ^{e i mistrze} ~~do~~ do wspólnej kasy na wszelkie maję kłasy po groźni
i uczniowie; takież osthowe, w kupne, najemne i winy wszelkie, też,
kopy mistrzów młodych, a na przyjęcie mistrzów postronnych zachować
się mają według pisma króla.
2. Mistrzom wolno sobie jedną z uczniów przed towarzyszami, a niemoga
sobie uczniów przyjmować kiedy towarzysz jest.
3. Mistrzowie przy wyżywianiu czeladzi na potrzeby króla jako i na potrzeby
miękkie nie mają brać towarzyszami ale je w porządku wyżywiać.
4. Towarzysze, Polak, Włoch lub Niemiec gdyby był obestaw do gospoda albo
na robotę króla i miękką a byłby nieposlušny, ma być karany.
5. Gdyby towarzysz mistrza zelżył, temui towarzyszowi żaden mistrz nie ma
dać solidarności, aż się sprawi przed sądem.
6. Kiedy by się między mistrzami i towarzyszami rozgrydek czynić
między mistrzem a towarzyszem rozstrzygać.
7. Stare rachunki mają być opuszczone: a do piero od nowego roku nowe
porządnie prowadzone.
8. Mistrzowski i towarzyski stare długi mają być zmazane.
9. Któryby mistrz albo towarzysz z orężem ku sprawie przyszedł ma być
karany według uznania mistrzów i towarzyszy.

10. Któryby Koloiet mistrz albo towarzysz chował ^{nie wiast} ~~Koliet~~ nierządny
ma być karan.
 11. Mistrzowie dozwalają Towarzyszowi robotę zjednać za 12 zło-
tych i wyżej trofzkę w Krakowie za opowiedzeniem.
 12. Księgi mają być po sprawie w skrynice brackiej zamknięte.
 13. Będzie starszych 8 to jest starszych mistrzów 4 i towarzyszy 4.
 14. Na każde szukedni mają te artykuły być czytane.
 15. Występki mistrzów i towarzyszy mają być poddane pod rozstrzał
tychże
 16. Mistrzowie i towarzysze starzi mają ntodzym czynić leżbę
z pnieędzy brackich.
 17. Gdyby który mistrz albo towarzysz zubożał mają go grobem
pospolitym zatopić i schować.
 18. Gdyby się trudność stała iżby starzi towarzysze nie robili
mają być opatrzeni z skrynki pospolitej.
 19. Nie wolno z pospolitego grocha kupować ani za kładac ani
wydawać bez woli ntodzych mistrzów i towarzyszy.
- Ta ugoda i postanowienie stała się w dzień Nawiedzenia
P. Maryi między mistrzami a towarzyszami rzemiosła
murarskiego i ślusarskiego R. L. 1571.

(Lib. ~~Relat.~~ Relat. castri Crac Tom I
pag. 264 n. 354.)

Uгода między Stancami alias Kamierzami z jednej
a Murarzami Krakowskimi z drugiej strony (d. 21 Mar-
ca 1677) w lechu zgromadzonym: 1) Murarze ani przez
czeladź swoją lubo sztameczką lubo murarską nie mają
się podejmować robot kamieniarskich (bo się tego nie uczyli)
2) Murarze nie powinni czeladzi sztameckiej przez obietni-
cę większego salarium odmawiać. 3) Murarz na murarskie-
go a sztamec swojego rzemiosła pilnować. 4) Murarz szta-
mecowi ani też sztamec murarzowi nie ma swojej czeladzi
pozwalać. 5) Aby każdy murarz i sztamec 4 lata termi-
nował i sztuki odprawował. 6) Aby murarz sztameckiej
roboty ani też sztamec murarskiej nie targował. 7) Mu-
razz który sztamecowi robotę odejmie ma być karany. 8)
Towarzyszów murarskich na robocie sztameckiej zastanych
wolno brać. 9) W targowaniu i umowie robot nie mają sobie
strony przeszkadzać. 10) Czelaź murarską na robocie
sztameckiej będącą mają murarze zaraz pozwozić. 11)
Wolno magistrum doglądać i brać tego z czeladzi do wię-
zania, którzyby robili roboty do niego nie należące. 12) Per-
taczów mają obie strony doglądać, aby nie robili. Strony
mają te warunki trzymać pod karą 50 grzyw.

(Obl. in lib. inscript. consul. crac. d. ultima
Maji 1677 Tom 44 pag. 311-312)

Joannes III rex (Varsoviae d. 10 Maji 1691) fert Decretum inter
 Actores Socios Muratorum et Civitos Magistros Muratorum
 Craior. 1) Skarżono iż Lechmistrz murański z starszymi wbrew Ordynacji
 nauczom cechowym z r. 1554 przez Komisarzy Król. Owskiegow.
 Kancelerza Kor. Burgrab. Krak. i Bonera Kąstel. chetmisk. walczo;
 rządy Krak. wydanej i drugiej z r. 1618 przez Rąjców Krak.
 ogłoszonej, przysięgli dla Cechu Kaliskiego Snycerza i Chudzie-
 jowicza, którzy ani prawa miejskiego nie mieli ani sztuk nie
 okazali, tylko zaptauli. - Na Kazano więc wykreślić ich z cechu,
 aby sztuki robili. 2) Skarżono iż lubo ordynacye każdemu mistrzo-
 wi tylko 2 roboty podejmować pozwalają, magistrowie więcej
 robot podejmują. - Na Kazano trzymać się ordynacyi. - 3) Skarżono
 iż magistrowie wbrew Dekretu Władysława II z r. 1646 trzy-
 mają po 5 lub 6 uczniów i niemi zamiast towaru robót
 opędzają. - Na Kazano aby magistrowie trzymali tylko po 3
 uczniów; trzymających zaś więcej uczniów Gabrysa, Wojciecha,
 Solarego, Jęzdeckiego, Kopernika i Kazanym przez magistrat
 na grzywny, uwołniono. - 4) Skarżono iż magistrowie uczniów
 przed wyterminowaniem 4 lat wyzwalają. - Na Kazano, aby
 uczniów przyjętych na próbę w przeciągu 14 dni zapisano w cechu. -
 5) Skarżono: iż starsi nie składają rocznych rachunków, drugich
 Kazano aby na dal 2 starszych mieszkało w Krakowie, drugich
 dwóch może mieszkać na Kazmierzu lub na Kleparzu, ci mają
 co roku składać rachunki przed wyborami. - 6) Skarżono,
 iż starsi wbrew przywilejowi Jana III danego pod czas Korona-
 cyi, i wbrew Dekretowi z r. 1682, nie produkują rejestru so-
 wanych dla ustalenia płacy, i wiele robot który miał. - So-
 lecono usynić. - 7) Skarżono, iż magistrowie na schadzki cechowe
 z bronią, obuchami, kijami, pijani chodzą. - Na Kazano to nadal
 czynić. - 8) Skarżono: iż niema ustanowionej płacy (taxy) za ro-
 botę lowanyszom uczniom i pomocnikom (bajuli). - Magistrat
 Krak. w tym względzie postanowi następującą dziennej płacy:

Dieroszy podobny
 wyrok w drodze
 Apellacyi od magis-
 tratu wydał Jan
 III Dea Grodnae
 sabato przedwie-
 nica Reminiscere
 Quadragesimalis
 d. 13 martii 1688
 (Acta offic. consul.
 casimir. Tom. 825
 pag. 1137-1151)

Starszy towarysz czyli podmajstrzy mający dozór nad binnem
towaryszami ma brać 180 36 gr. Towarysz ^{starszy} 17 gr. Towarysz
pośledniejszy 24 gr. Wyzwoleniec półwiego roku po 20 gr. Wzeń
średni 18 gr. Wzeń zarygnający 15 gr. Pomocnik (Bajulo) 12 gr.
Płaćta kowa dzienna mają brać od Wielkiej noy do 1. Michata
wytraciwszy swięta. Do roboty mają stawiać z wschodem słońca i z niej
ogodzinie 23 z zachodem schodzić. Późno przychodzący ma być
za każdą godzinę po 3 gr. wytrącono. — Król to potwierdza. —
9) Si magistrowie nie dozoruja towarysz aby wczas rano do
roboty stawali i późno z niej schodzili, słowemnie do Ordy:
nauyi Komisarzy z r. 1554, drugiej Króla Zygmunta III z r. 1591
i Dekretu Król. z r. 1682. — 8) Magistrowie orzekli już w poprzednim
artykule. — 10) Si nie odbywają naboieństw i mszy brackich
— 11) Skarżono iż magistrowie trzymają po kwartale i wos.
ci chłopów niewpisanych do cechu. — 12) Si nie obierają
Starszych miezkających w Krakowie tylko na przedmies:
cach. — Sprawę tę rozpoczęli najprzód Towarysze przed
miejcami, r. 1688 którzy magistrów ostro ukarali grzywami
i procz tego nakazali aby się zaden z murarzy pod karaniem
nieważyt w publicznych ulicach stawiać nowych murów z fun:
damentów albo też wchodów (szj) do piwnicy, pod winą 50 grzy:
wien. — Od tego dekretu Rady miejskiej apelowali Starsi
magistrowie mianowicie Jakób Solary i Franciszek
Włoszkiewicz do sądów królewskich. Król wprowadzić
kary uchylił lecz wyroki i uchwały radzieckie po
twierdził.

(Oblat in Actis Consul. cracov. d. 9 Junii 1692
Tom. 47. p. 895-904)

Młodsi i starsi magistrowie Zgromadzenia mularskiego i Stawieckiego miasta Krakowa (d. 3 Martii 1694) uchwalają:
1) Aby każdy magister od każdego towarzysza płacił na tydzień po igr. podatku. Które to pieniądze mają być obracane na cechowye potrzeby, na obronę praw i insze podatki cechow. (Inny rozkład podatków ryczałtowy na mistrzów uchyla się.)

2) Aby każdy magister od każdego towarzysza odbierał co tydzień po igr. od S. Wojciecha do S. Michała. Pieniądze te powinien magister złożyć w cechu na każdej niedzielnej reforsji, które to pieniądze mają być obracane na potrzeby kapliczne t.j. msze św. święce i t.d.

Podpis: Franc. Rędziołkowie prymas mular. Symon Jędrzejki podprymas, Jacobus Sollan, Jan Liszkowicz Stawiecki, Symon Mikuszowicz, Jakub Lidzowski, Jakub Rędziołkowie Krowczyński, Symon Matudy, Stanisław Sliwinski, Krzysztof Mikuszowicz, Wawrzyniec Kronicki, Jan Brzechanski, Jan Sofronowski.
Cum approbatione Consulum cracov. d. 4 Augusti 1694.

(Oblat in actis consul. Cracov. Tom 47. p. 1367-1369)

Cech murarzy i stameców (kamieniarzy)

- 1649 Joannes Casimirus rex Poloniae (Cracoviae in conventio-
ne generali coronationis d. 30 Januarii 1649) ad petitionem (jest w zbiorze p. 335)
16 Samatorum seniorum Sebastiani Sala, Simonis Gajoszowic, Fran-
cisci Gujski, Bartholomaei Pienci et juniorum Francisci
Mucini, Alberti Gronowski, Alberti Drumla, Gregorii Re-
gulski, Hieronymi Karbunat confratrum confirmat sequen-
tem ordinationem Contubernii Muratorum et Stameorum Cracov.
In praetorio Cracoviensi sabbato in Octava festi Epiphaniae
(1618) Domini 1618 ad petitionem sam. Mathiae Litwinkowic, Joan-
nis Sugani Retino, Christophori Zelaszkowic, Thomae Jasko (jest w zbiorze p. 335 i
249)
16 Contubernii artis muratorum seniorum magistrorum nec
non Augustini Litwinek, Rochi Tibet, Joannis Zatorczyk,
16 Stephani Przefski, Mathiae Xypski, Joannis Zurek, Sebastiani
Sydzetkowie, Christophori Zywerth, Alberti Zielinski et
Francisci Gogski artis ejusdem muratoriae magistrorum
approbant sequentes articulos ad bonum ordinem in Contu-
bernio servandum consensu totius Contubernii conclusos:
Porządek wybierania starszych w cechu murańskim i sta-
meckim: i. Najprzód starsi mistrzowie... (i t. d. artykułów)
31 po polsku)
1676 Joannes III rex Poloniae (Cracoviae in comitijs generalibus (jest w zbiorze p. 344)
coronationis d. 3 Aprilis 1676 ad petitionem nob. Stanisłai
1a) Kopersak et sam. Marlini Bielański muratorum et stamet:
civium Cracov. confirmat privilegium Joannis Casimiri
de anno 1649 cum ordinationibus anni 1618 per consules
approbatis - et insuper adjicit sequentes 3 articulos: 1) Ponieważ
znacze prejidicium (Zartykuty po polsku)
(Colat. in Actis Magnae procurat. Crac. d. 1762 Jam arch. 1281
neg. 987 - 1005)

(jest w zbiorze p. 345)

1752 Augustus III rex Poloniae (Varsoviae d. 22 Septembris 1752) ad petitionem famat. Dominici Pucek et Josephi Chrzanowski seniorum contubernii Muratorum et Stamentorum Cracov. confirmat ordinationem Contubernii et privilegium Joannis III de a. 1676, item Joannis Casimiri de a. 1649 cum articulis approbatis per Consules Crac. a. 1618 additisque sequentes 4 articulos: i Chłopicz powoływaniach... (4 artykuły po polski)

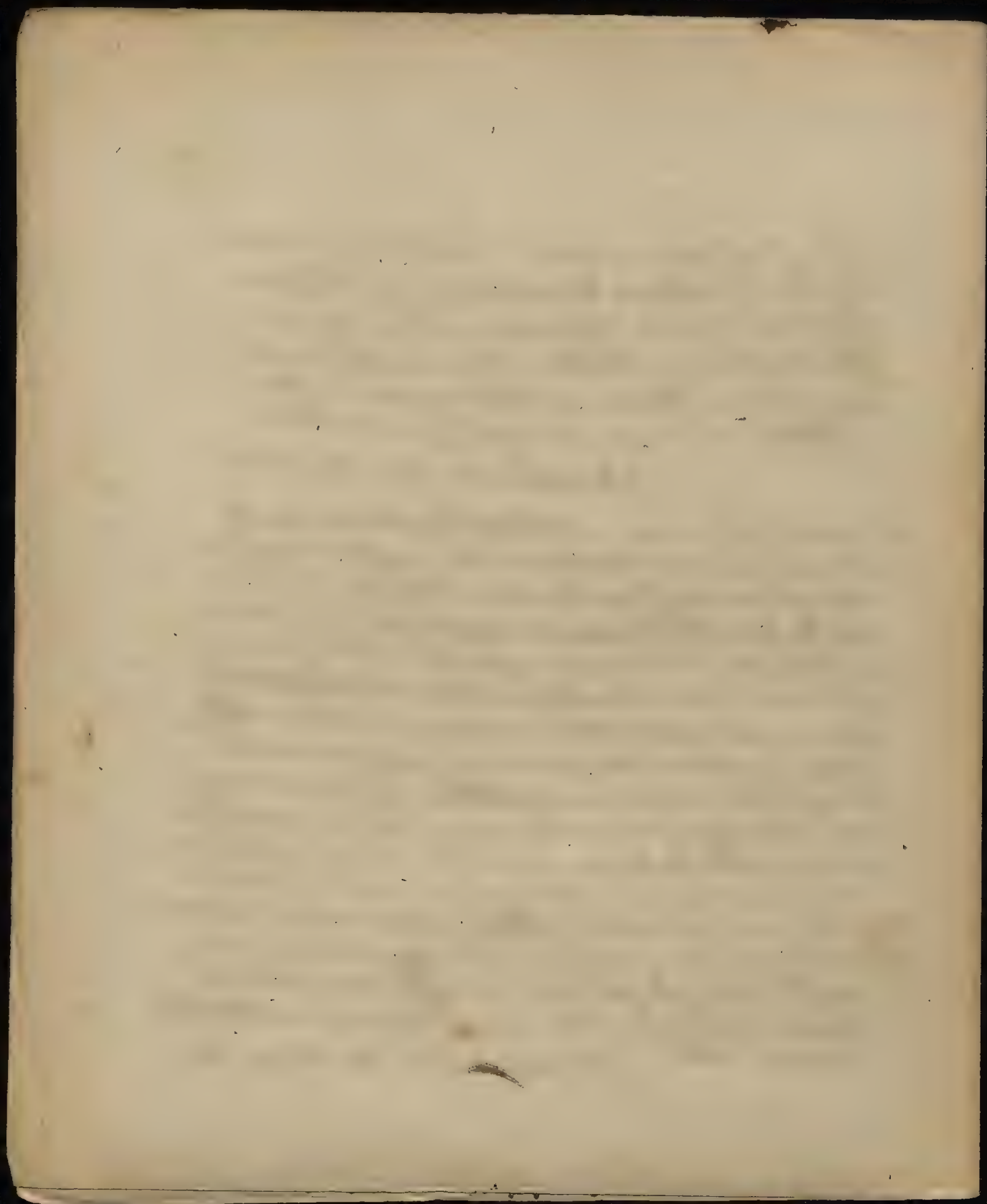
1540 ser. 60 ante Viti. - Consules Crac. concesserunt Magistris artis muratoriae, quod quilibet possit tenere 4 discipulos alias uenias; tum quod ipsimet magistri debeant inter se eligere seniores; item quod nullus discipulus debeat seorsum laborare sed aut cum Magistro aut cum socio.

1639 d. 29 lipca - Ordynacja dla towarzyszy Murarskich przez rajców Krak. Dnie wolno im ściągać zapłaty za swisto w które nie robili od mistrzów. Co roku mistrzowie z towarzysza mi powinni się zejść na ratuszu i tam taż zapłaty ustanowić. Towarzyże mają pracować do godziny 23 na całym zegarze. (Acta consul. Tom. 37 pag. 419-420)

1642 d. 11 Aprilis - Ordynacja przez rajców Krak. dla Murarzy: 1) Mistrze murarscy mają brać za robotę przez cały tydzień tylko 2 złp. i mają sami osobicie pracować. 2) Mistrzowi nie wolno odmawiać towarzyszy pracujących u drugiego mistrza pod winą 14 grzyw. 3) Towarzyże bieglejsi w sztuce (peritiores) vulgo magistrales i rygli podmagistrzy mają dostawać dziennie tyleż po 16 grzyw zapłaty za robotę. 4) Zaden z towarzyszy nie może zapłaty wymagać za dni swięte w których nie robot. 5) Do roboty murarskiej mają przystępować z rozpięciem stonia i robotę do godziny 23 na całym zegarze pod utratą zapłaty, na snia danie (jentaudum) do godziny, a na obiad i godzinę całą mają mieć wolne. Reszta ustaw z r. 1554 porządku taż sama. (Acta consul. Tom. 38 p. 304)

1554 fer. 4^a post dom. Invoavit. - Consules decreverunt
sequentem Ordinationem aduratoriibus: 1) Cuilibet ma:
gistro licebit servare 4 discipulos. 2) Discipulus quando
efficitur socius non tenetur ullam comessationem
vel convivium instruere, sed debet in marcam ad istam
contubernii ex qua pecunia aegrotis succurrere debent
(Acta consul. crac. Tom. 20 pag. 574)

1554 sabbato post s. I. Annae. - Consules decreverunt sequentes
articulos Contubernii aduratorum: 1) Bre magister majus divi:
nale praetium exigat pro discipulis videlicet pro discipulis
noviter susceptis toto primo anno per 2 gros. secundo anno
per 2 1/2 gros. tertio anno per 3 gros. Socii debent talem dis:
positionem de praetio denuntiare domino cui aedificabunt.
2) Comessationes omnes et convivra ex communi ciota
sublata esse debent; sed pecunia pro armis comparandis
et necessitatibus contubernii convertatur. 3) Rationes annuae
omnium expensorum et perceptorum fieri debent. 4) Magistri
qui anno praeterito tempore solennitatis nuptiarum regalium
vestituram ex pecuniis contubernalibus acceperant, debent ex
nomine conscribi ut in altera occasione similem ornatum suis pro:
priis pecuniis comparent sibi. 5) Ad istam contubernalem
magistri 2 claves et socii etiam 2 claves habere debent. 6)
Ex pecuniis contubernalibus arma et Bombardae contubernales
comparari debent. (Acta consul. crac. Tom. 20 pag. 682)

316

Stanisław August Król (w Warszawie d. 24 paździer. 1788)
approbuje następujące artykuły cechu kunsztu mularskiego
i kamieniańskiego miasta Kazimierza przy Krakowie:

Rada miasta Kazimierza przy Krakowie (d. 28 lutego
1788) ustanawia cech czyli Zgromadzenie mularskie i
flameckie a raczej Kamieniańskie z powodu gwałtownych
potrzeb w czasie oblężenia komendy wojsk koronnych
lub innych i następne obrządki czyli artykuły przepisuje.

- 1) Kto chce mistrzem zostać powinien okazać listy dobrego uro-
dzenia, biegłości sztuکی i dobrego sprawowania się, winien
prawo miejskie pójść, powinien sztukę ukazać i dać do
szranki cechowej wstąpi 10 złp. (z których połowa starszym
a druga połowa na potrzeby cechowe należyć ma)
- 2) Do ukazania wyznaczonej sztuکی ma mieć wolność o kwer-
tów; poczem przy uznanie sztuکی ma dać panom starszym
108 złp. resekcyję sprawić i dać cynowy kabat i piwa bejke.
- 3) Wstępujący na mistrza ma dać pisarzowi 18 złp.
- 4) Zgromadzenie cechu będzie miało w kościele parnym u Bożego
Ciała św. Ł. Barbary, Apolonii, Katarzyny i Agnieszki świętce
który winno opalać i przed nim mszę w turysta, w dzień elekcji
i świątki odprawiać.
- 5) Każdemu mistrzowi wolno robić w Kazmierzu, jurysdykcyjach
wałkorządowych i artykumferencyj na miłe i więcej - a nie innemu
- 6) Niewolno mistrzom cechu krakowskiego lub innego pogranicznego
podejmować się roboty na Kazmierzu lub w okolicy bez zezwo-
lenia mistrzów Kazmieskich.
- 7) Aby żaden z mistrzów nie rozpoczynał dotąd budowania nowego
noki piekarni wyznaczeni z magistratu granic nie rozmierną i

nie wyznacza i dopokąd nie będą wymierzone w budynkach
do ulic wybiegających się oblicze czyli okryzienia, ganki,
dachy, piwnice i ich wchody.

8) Kto chce stawiać z muru budowę, powinien się z mistrzem ugodzić.

9) Gdyby który z mistrzów dałszy abrys na robotę, takową in-
nym kształtem robił, któryby się dziedzicowi budowy nie po-
dobal, ma być od roboty oddalony i z kamieniami
wosku ukarany.

10) Żaden z mistrzów nie ma się podejmować dwóch robot
gdyby im nie wystarczył.

11) Nie wolno ~~z~~garnie roboty drugiego mistrza lub jego
podchodzić w robotę pod winą 100 złp.

12) Mistrzowi krakowskiemu nie wolno koniecznie rozpocząć
na kamieniu fabryki bez opowiedzenia się, pod przysięgą
czeladzi, zabranie naczymia i wzięciem do więzienia ratującego.

13) Mularz od roboty na dzień nie powinien więcej żądać jak
po 48 gr. miedzianych i ma na dni wielkim robić od godziny
5ej z rana do 8ej, wytrzymując godzinę śniadania od 8ej do
9ej oraz godzinę południową od 12ej do 1ej popołudniu i
pracować aż do 7ej.

14) Któryby z mistrzów lub towarzyszy wziął się braci za płeć
za dni fatalne ma być karany 5 grzyw.

15) Ugodzisz się o robotę ma mistrz takową rozpocząć bez
zmuśnienia się pod karą 50 grzyw.

16) Gdyby się który z mistrzów nie należał do zgromadzenia
podjął się fabryki, ma się stawać o pozwolenie lub o przyję-
cie do cechu.

17) Towarzysz który pojmie za żonę wdowę mistrzowską lub
pamię mistrzowską córkę, da tylko połowę wstępu i kolumny.

18) Nie wolno mistrzowi używać do roboty podejrzanej osoby.

19) Każdy mistrz winien się stawać za obeftaniem cechu przez star-
zych pod karą 5 złp.

20) Gdyby mistrz będąc obeftanym po zagajonym cechu przyszedł
ma dać do kary 15 gr.

- 21) Mistrzowi niewolno trzymać więcej czeladzi tytko 2, od których powinien dać po 24 gr.
- 22) Gdyby Kłoby z mistrzów przyjeżdż do cechu podpiły, ma być karany 5 złp. na furcie, a gdyby kłasy, przemowki lub posłany czynił ulegnię karze 24 złp.
- 23) Dni wolno do cechu z lasku, wypadu lub orzkiem przycho-
dzić pod winą 14 grzyw.
- 24) Starsi Kłobych po wstępniej niedzieli w poniedziałek
wpoście obierać będą, co rok powinni rachunki czynić
cechowe pod winą 50 grzyw.
- 25) Bez uchwały całego cechu niewolno starszym eksper-
ty czynić
- 26) Gdy brat, żona lub wdowa umrze powinieną zgromadze-
nie ciało pogrzebać i na pogrzebie być pod karą 50 grzyw.
- 27) Mistrz jeżeli by drugiego zetiżył, ma być w cechu są-
dzony z wolną apelacją do Rady miasta; jeżeli by pod-
czas ferij przy otwartych prawach wstąpił lub się
swarzył ma dać karę 2 Kamienie wosku i przez 2 tygod-
nie w więzieniu ratusza Kazimierzkiego siedzieć.
- 28) Mistrzowi nie wolno trzymać czeladzi nie wędrowną
pod karą 14 grzyw.
- 29) Starsi powinni co roku 4 razy cech stać i gaci
przeglądem artykuły winny być czytane pod karą 14 grzyw.
- 30) Dni wolno żadnemu Tamac Kamienia w górze czyli
olbrze dopokąd do zgromadzenia przyjeżdż tym nie będzie.
- 31) Kłoby z braci pod czas ferij w służebni nie być lub w
cechu na ferij, ma dać karę 15 gr.
- 32) Gdyby brat będąc obestany do cechu za trzecim razem
niemiem nie przyjeżdż, ma być od cechu oddalony.
- 33) Mistrzowi ^{starzy} obestani dla potrzeby komendy powinni
jechać do lazaretu, będąc na obwarach lub gdzie indziej, to-
warzyszów, zabrawszy ich nawet z innych robot, dostawić
pod karą 100 grzyw.

- 34) Wolno się mistrzom Kazimierskim znosić z Kras-
kowskimi
- 35) Na Kłórego z mistrzów gdyby się pokazało zło-
dziejstwo, cudzotwo, na być od cechu odszczepionym.
- 36) Kłoby tajemnice cechowe oznajmiać na być od-
dalony od cechu, i dać karę 50 grzyw.
- 37) Nie należącym do cechu niewolno robot kawałkami
robić czyli parolić pod karą 50 grzyw. i więzie-
niem.
- 38) Niewolno mistrzowi przyjmować uczniów czyli
towaryszów bez pozwolenia starzych.

Ustawa ta obywateli spisana d. 28 lutego 1777
za prezydencji miasta Tomasz Czerniewicza i
radców: Jana Okoniskiego, Szymona Rotkiewicza,
Grzegorza Kwiatkowskiego, Wojciecha Bukowskie-
go i pisana aktowego miejskiego Wojciecha Ku-
byszewskiego.

[. Oblat. per. Jan. Casimirus Łukaszkiewicz,
Simōnem Olchowicki contubernii muratorum
et Franciscum Rusnickiewicz contubernii
lapiidarum casimis. seniores - ad acta castri.
crac. d. 20 Decembr. 1781 - originale erat
in papyro. - libr. Relat. castri. cracov. Anni
1781 tom 212 pag. 2737 - 2748. n° 915)

1641. Dwaj mistrze starzi i towarzysze starzi rzemieśta
nożowniczego miasta Krakowa wydają Sebastianowi
Karłowickiemu towarzyszowi list dobrego zachowa-
nia i porządnego odesia.

1673 Arbitrowie: Dawid Fogiel kufnierz, Adam Triclowic
złotnik, Jakub Bistrzicki rymarz, Sebastian Gruszyński
stolarz mieszanie krakowskiej gody niezgody między
pani starzemi zgromadzenia nożowników. Cech ten
miał prymasa - Uchwala zapadła wtedy aby nikogo
na starzkiego nie obierano któryby był winien co do
skrynki - Każdy brat przysięgł odtąd na go w
prze ciągu 4 niedziel zapisać pod wing kamienia
prochu.

1561 ~~Pracowice~~ ^{Pracowice} post festum S. Luciae Pracoviae. Consules
Pracov. ponieważ starzi nożowników (Cultellificum) Pracov.
skarżyli ^{kramarzy} przekupniów (Institutores) Krak. sprzedających
zebrzo (feramenta) iż takowi wbrew przywilegiu królew-
kiego pisanego na pergaminie a danego Petricoviae in con-
suetudine regni generali dnia 4^{go} postronie festi S. Nicolai 1558
zawierającego potwierdzenie artykułów cechu nożowników
Krak. - poważają się sprzedawać noże (cultelli) skąd inąd spro-
wadzone - i ponieważ znów przekupnia utrzymywali że
noże w Krakowie wyrabiane lichsze są od sprowadzanych
skąd inąd, i że nożownicy Krakowskiej nie są w stanie dostarczyć potrzeb-
nej liczby nożów, jakoteż że przekupnia oddawna zajmowali się
sprzedawą nożów sprowadzanych - gdy na to nożownicy kra-
kowskiej przysięgli lepsze i niskiejsze noże od sprowadzanych
obcych wyrabiać i to w wystarczającej ilości - Rządy Krakowskiej
na mocy przywilegiu królewskiego uchwalili za każdego przekupniom

Sprowadzanych z kąd inąd nożów przedawanie. Iz
ukwał w formie dekretu wydał: Rządy Kraków.
Cracoviae feria 2ª postindie festi Innocentium 1561.
Który to dekret potwierdził Zygmunt August
Piłkowskiej in conventionem regni generalis d. 12
Decembr. 1562.

Cech nożowników (Cultellifices vel Cultellarii)

Sigismundus III (Varsoviae d. i. junii 1616) confirmat sequentes litteras Sigismundi Augusti Regis Pol. pergamenas continentes confirmationem articuloꝝ in vim fundationis contubernii Cultellificum Cracoviensium et alias:

1) Sigismundus Augustus (Petricoriae in conventionem regni generali ser. 4ª posttridie festi S. Nicolai 1558) confirmat sequentes articulos contubernii artificum cultellariorum cracov. ab anno 1408 et 1558.

a) Artykuły albo ustawy rzemiosła nożowniczego i ich cechu w Krakowie które im od przeszłej i niniejszej Rady Krakowskiej są dane i tem to listem potwierdzone we czwartek pierwszy przed S. Tomaszem Apost. 1410. Kto chce mistrzem zostać ma przyjęc miejskie prawo, po: 1) Kazać list od rodu i dobrego zachowania i w kupie się do cechu wiardunkiem, a ma być od mistrzow doświadczon jeżeli to rzemiosło dobrze umie a zwałszy Kowac i szlajfować, aby ziemia i to miasto dobremi nożmi i takowemi mistrzami zawsze była opatrzone - Mistrzo: 7) wie mają na każdy targowy dzień noże i kliny oglądać: wac: co jest złe ma być szluzone i na stronę odrzucone. A tak się też okoto noży zachować mają. Też komu będzie 8) porużone noże, kliny, albo i nożny oglądać, tak długo tego powinien doglądać aż starzy wybiorą innego pod przyjęcie. - Też się przykazuje aby dobre nożny robiono 6) z dobrego a wyprawnego rzemienia, dobrze szycie - Raje postanowity, iż aby żaden mistrz sam na się nie kupował 9)

*) bazylianoskiego drzewa
(w i. i. tomaz)

- czyprysowego i cyndelinowego drzewa; ale który
kolwiek co kupi, tedy ma się z innemi podzielić pod
Karą wiardunku dla miasta i drugiego wiardunku
do cechu dla zbroje. — Item mogą nożownicy wjechać
2) Kie noże małe i wielkie zawsze różnie i tachim
4) 5) sprzedawać. — Nożownicy obcy i kramarze niemają
przywodzić i sprzedawać towaru nożowniczego okrom
jarmarku: a jeżeli kto obie noże albo kliny bez jar-
marku przywozi i sprzedawat na ulicy albo na moście
w Krakowie, Kazmierzu, Kleparzu, Stradomiu, po
tandemie, w bronach po tryciach: ma mu towar z
uzgędu być zabrany i z połowy obrocone być mają na
miasto, a trzecia do cechu. Mistrz niebezpiecznie mogą,
jednak w kramiach swych zawsze noże sprzedawać. —
3) — Item żaden nie może noży nowych ani klinów na
tandemie sprzedawać: a jeżeli by się tego dopuścił, ma być
przez sędziego miejskie na ratyż wzięt, i towar jego
z cząstką na miasto a trzecia do cechu dla zbroje obrocony.
11) — Z niewiastry nożowników siedzące na smatraczce gdyby
się swaryły, karane być mają 4 grosz. na poprawę zbroi;
10) cechowej — Żaden mistrz nie ma zezwolić dłużej chować
jeńo do 13ej niedzieli pod wing 2 funtów wosku — Gdyby
12) kto po obeftaniu na zatonbż albo do cechu nie przyjeżdż
da pnewiny igr. a któryby po obeftaniu w sprawie
13) Króla Jm. nie rychto przyjeżdż da zamiejskanego igr.
14) — Ktoby do zagajonego sądu cechowego przyjeżdż z bronią,
z mieczem albo z nożem, Ktoby w gospodzie swar zaczął
albo się nieprzystojnie sprawował ma być karany wiar-
dunkiem. — Jeżeliby który mistrz towarów albo sędziego dwu-
15) mu co niepożuciego i fromotnego przywoził albo ztądziej:
stwor zadar: ma tego dowozić ludzi wiarogodnem albo
listy statecznem, pod pieczęcią miasta gdzie się to stało: inaczej
gdyby nie dowiódł ma być rade wynalazku cechowej karan.

6) Artykuły uchwalone i przyjęte wcechu we fródę po sw. Marku ewang. 1558 za starzeństwa Adama Popielawskiego i Alkaciego Wierzbickiego. - Kto chce mistrzem zostać ma umieć dobre kowac, słażować i okładać i następować sztuki przy starzych czynić: Kredent, dwa noże krajackie, wi-
delki, tesak, kuchenne przy nim 3 noże; Luzdro nożów w czadelinie; Rzeźnicze 2 noże wielkie; Podplis^{ca} ^{*)} ródpańskich
nożów luzdro obtożyć a hufnych nożów 50 kowac, Ne-
terlików 50, Podneterlików 50, Zamerlików 50 ^{*)} Kietlerikow
turatów 50, Rzeżaków ^{trzy} ^{*)} Kietlerikow
Rzeżaków 100. Takowe noże skowane są 9, 13, 15 kg ma
zbruszyć i obtożyć. Wszakże mistrzowie i wdowa
wolni będą od sztuk opisanych - Kolaże przed tym przy
okazowaniu sztuk odprawiane znoszą się, a miasto na
kładu kółta według wynalazku starzych mają być na
zbroję cechową obrócone - Bra sturany i innych szkodni-
ków mają w potrzebie cechowej wywacić według miejskiego
i zamkowego - Co kolwiek potem pożytecznego cechowi
wedle czasu i potrzeby wynalezione by być mogło: dla
dobrego porządku między sobą postanowić będą mogli.

2) Articuli per fam. Martinum Maik, Simorem Prujaiel, ^{oblati}
Sebastianum Guga et Joannem Prujaiel nomine con-
tubernii ^{et} noviter laudati (1616)
Mistrz może tylko chłopca ~~lat~~ jednego lat 4 uczyc, a
w czwartym roku dopiero może drugiego ucznia ujednać i
tego ucznia którego by na próbę przyjął przed czasem powi-
nień będzie puszczać temu bratu którego go bracia przysięgą
pod winą kamienia wosku; na próbę może go mieć tylko
12 niedziel - Towarzyszy po wyuczeniu powinien uśdrować w
widze krawa przez 2 lecie, a chcąc mistrzem zostać przysię-
drowawszy ma najwyżej u mistrza robić gdzie mu naznaczą
z cechu czeit na kowanie półtora lata, nieścahuje w czeit
uśdrowki - mistrz i towarzyszy tak ten co kuje jako i ten co
brusi albo okłada aby się niezwierzył partaczom robić albo pomagać

(oblati in castr. crac.
per. 66 post. Convento:
nisi J. Pauli 1559 (lib
inscript. tom 21 pag.
1398 nr. 1375))

pod winą kamienia wosku a za trzecim razem ^{pod}złożeniem
z remiostła - niewolno partaczowi w mieście lub w okolicy
ani w kamienicach duchownych, szlacheckich klasztornych w
Krakowie, Kazimierzu, Kleparzu, na Zwierzyńcu, pod
Zamkiem na Stradomin, na Biskupin albo po folwarkach
robić ani предаwać roboty pod utraceniem roboty i zabra-
niem oraz pod karą 100 grzyw. jeżeliby z niebesprezentnem
zdrowia robota sędziom była zabrana. Tej winie
podpadać i co towar nawozić. - Starci w cechach mają obać
dwa klony by doglądali, aby roboty warowane odprawiane
były; a klony się na nich porość stawy albo ich w dom
puszczyć niechciał ma być karany kamieniem wosku, a gdyby
się porość nfiwazę się ma być karany podług uznania
braci - klonyby by roboty fałszywe roboty jako nożentki
papierowe albo kliny bez stali: ma być do uzędu
podany i podpaść karę 100 grzyw. - Towarzysz zaden
aby się nie ienit aż mistrzem zostanie, inaczey wynigay
towarzyszom nieżenionym w gospodzie służyć będzie
a jeżeli by chwał zostać mistrzem, okrom powinności
ma dać 5 kamieniami wosku - klony wynosić tajemnie
cechowale ma być karany kamieniem wosku a drugi raz
wiedzeniem za drzwiami aż do woli cechu ~~cechu~~ wsiąst.
Kiegs

(Lny potwierdzenin tych przywilegi poleca Zygmunt
III aby magistraty i Wielkorsqda na wszelką rekuri-
cyęj9 cechu dawat pomoc.)

(Oblat. in act. cast. mac. fer. 2ª ante
fest. S. Mariae magdal. 1616. libr. Re-
lat. Tom 42)

Cech nożowniczy (Cultellifices) (Cultrifices)

1608 d. 12 lutego. Komisja wyznaczona od p. burmistrza do cechu nożowniczego krakowskiego następującą ugodę między nożownikami a szlifierzami uczyniła: 1) Szlifierze mają brusić 3 gatunki klinów które zowią pamięńskie tak z płaską patką jako i z łolikiem 100 za 8 groszy, Od klinów średnich tak z płaską patką jako i z łolikiem ^{od 20} 10 gr. Od klinów małych 60 tak z płaską patką jako i z łolikiem 10 gr. Od wielkich klinów małych które zowią pańskie tak z płaską patką jako i z łolikiem od 50, 10 gr. — a to pod karą i grzywny na oprawę kofielną to jest na świecie. — P. Szlifierze mają być w cechu 4 razy do roku za obecnym. 2) Szlifierze powinni kliny szpetne oddawać, nie zatrzymując. 3) Partaczom brusić nie mają, ani starych przebrusować. 4) ~~Partaczom~~ nożownicy mają zapłacić najdalej do 4 niedziel (Bita consul. cracov. Rmni 1609)

1614 Głowne artykuły cechu nożowniczego Krakows-
kiego: Srajsztrowie powinni bywać 4 razę w cechu
do roku i proz tego za każdym obwieszczeniem
gdzieby pilna potrzeba bądź królewska, bądź pań-
ska, bądź cechowa miasta. — Srajsztr ma postugi
cechowe czynić jak inni bracia i składki. —
Uczeń powinien się przez 3 lata rzemiosła uczyć
— li co robią nożeńki wszelakiej formy, win-
ni je robić bez traski z dobrego i wyprawnego
rzemienia.

1636 d. 4 Maja. — W cechu nożowniczym stało się międmienne pos-
tanowienie między drożownikami tak starzymi jak i młod-
szymi i wszystkim cechem z jednej, a między 13 cechami
co na żydowskim targu noże sprzedają, iż im nożownicy za
pewną opłatę do cechu pozwalają 6 gatunków nożów nożym-
berskich sprzedawać: 1^e wycinane, 2^e z kopytką, 3^e z gaterką
pitowaną od ostrza. 4^e węgierskie, 5^e styrskie i Alamu-
kie, 6^e krakowską rozmaitych robotę — z takową kondycją
aby żaden z nich nieważyt się sprzedawać ani nawozić stra-
domskich, chrzanowskich jako też paruckich nożów. —
Drożownicy zaś obiecują do nich na pogrzeb wychodzić
świec i aparatów kościelnych dać; a oni też na pogrzebach
i żałobkach bywać będą.

(Cita confal. Tom. 36 pag. 1491)

1563 Institores cracov. alias Smyerdiere protestantur
contra Seniores contubernii Artis Cultellificum ratione
privilegii per abusum temporis longissimi extincti.

1563 d. 22 Januarii Piotrkoviac. - Sigismundus Aug. mandat
consulibus cracov. quatenus honesto Joanni Wilhelm t.
bicinatori regio et uxori ejus et alijs institoribus interdi-
cent facultatem venum exponendi extraneorum cultellorum
in derogationem privilegii contubernii cultellificum ari-
tatis cracov. excepto tantum nundinarum tempore sub
poena 1000 aur. hung.

1536 fer. 4^a ante Lactare - Consules cracov. faciunt ordinatio-
nem inter Gladiatores et Cultellifabros, ita ut quilibet
per se suum artificium permaneat, nempe ut Gladiatores
laborent, excolant et praeparant gladios sive uni sive
duobus manibus aptos. Cultellifabri laborent, excolant
cultellos, possunt etiam conficere et reformare cultellos
coquinarios et alios oblongos, in quorum vaginis nihil
ligni continetur. Collationes, quae circa comprobationem
magisterii alias sztu ki fieri solitae erant addendae sunt
et sumptus convertendus ad compensationem armorum in
usum contubernii (Acta consul. Tom 12 p. 342)

1557 fer. 2^a ante f. S. Maris Magdaleneae - 37 *Socii*
 artis cultellifabrilis (sami Polacy prawie) promittunt
 quod nullas novas ferias sibi statuent extra diem solem-
 nem usitatum festivum sub poena 6 gros.
 (Acta consul. crac. Tom. 21 p. 228-229)

1558 fer. 4^a postridie festi S. Nicolai, Petricoria in conventu
 regni generali, Sigismundus Augustus rex Polon.
 approbat certos articulos, ordinationemque contubernii
 cultellificum Cracoviens.

1565 fer. 6^a postridie f. S. Annae. - Consules cracov.
 abrogant articulum de convivio (in privilegio regis
 1558 fer. 4^a postridie f. S. Nicolai) i uchwalili aby kazdy
 towarzyszy ktory chce mistrzem zostac, po zrobeniu
 szluka, zlozyt do cechu 10 zlp. na sprawienie bronu
 cechowej zamiast uczt.

(Acta consul. crac. Tom. 22 pag. 640)

1567 Cultelli Stirienfes boni in vasit oclufis cognomento
 Czwelinki unum mille per 66 flor. - Cultelli abaisin
 Czwilinki mille per flor. 31 - Cultelli Fringerok mille
 per 70 flor. - Cultelli abaisin Frinbergk mille per 20 flor.

1567 sabbato post f. Epiphaniarum. — Jacobus Skawinski
et Simon Guga Seniores contubernii cultellificum Cracov.
cum 1³ confratribus magistris ejusdem contubernii — faciunt
concordiam cum institutoribus Cracov. omnis generis ferramento-
rum venditoribus cognomento Schmedliere (t. j. s kra-
marzy i s kramarek zelaziwa): Rozownicy odstępując
od przywilejów sobie nadanych, pozwalają Schmedlierom
sprzedawać noże zagraniczne w tych gatunkach: Styryj-
skie, Węgierskie, Wathowijskie i Swidnickie. Również
pozwalają Schmedlierze sprzedawać Rozownikom Krak.
noże Styryjskie, Wathowijskie i Swidnickie. Obie zaś
strony zobowiązały się nie sprzedawać noży Śląskich,
Czeskich, Dniańskich, z Nysy i Wrocławia pod utratą
tegoż towaru, na których miejsce mają obie strony sprze-
dawać noże wyrobu Krakowskiego. Wszelakoż podług
jarmarku wolno będzie obu stronom sprzedawać noże
roznych gatunków Śląskie, Czeskie i inne.

(Acta consuls. Crac. Tom. 22 p. 837-838.)

1585 Rozownicy Krak. mieli od Rąpców Krak. nadanych 9
jatek za czynszem rocznym, które jatki następować wed-
ług starzeństwa; Które to postanowienie potwierdził Król
przywilejem w Warszawie we środę po S. Lucy 1563. Róż-
ni mistrze mieli zaś swe losy (miejsce sprzedają) na Smatruzie.

Handwritten text, likely a letter or document, written in a cursive script. The text is arranged in approximately 15 lines, though the handwriting is extremely faded and illegible. The ink is dark, and the paper is aged and slightly discolored. The text appears to be a formal or semi-formal communication, possibly a letter of introduction or a business document, given the structure and the use of capital letters at the beginning of some lines. The overall quality of the image is poor, with significant fading and some dark spots or stains on the paper.

R. 1608 d. 12 Lutego - Komisja wyznaczona odp.
Burmistrza do ugody między nożownikami a
slisierami postanowiła:

- 1) Slisierze mają brusić kliny gatunków 3 które
zowią Parianskie tak 2 płać pata jako i 2
stolikiem 100 za grzy 8.
- 2) Od klinów średnich tak 2 płać pata jako i
2 stolikiem od 70 gr. 10.
- 3) Od klinów niskich tak 2 płać pata jako i 2
stolikiem od 60 gr. 10
- 4) Od wszystkich klinów niskich które zowią
Pariskie tak 2 płać pata jako i 2 stolikiem
od 50 gr. 10

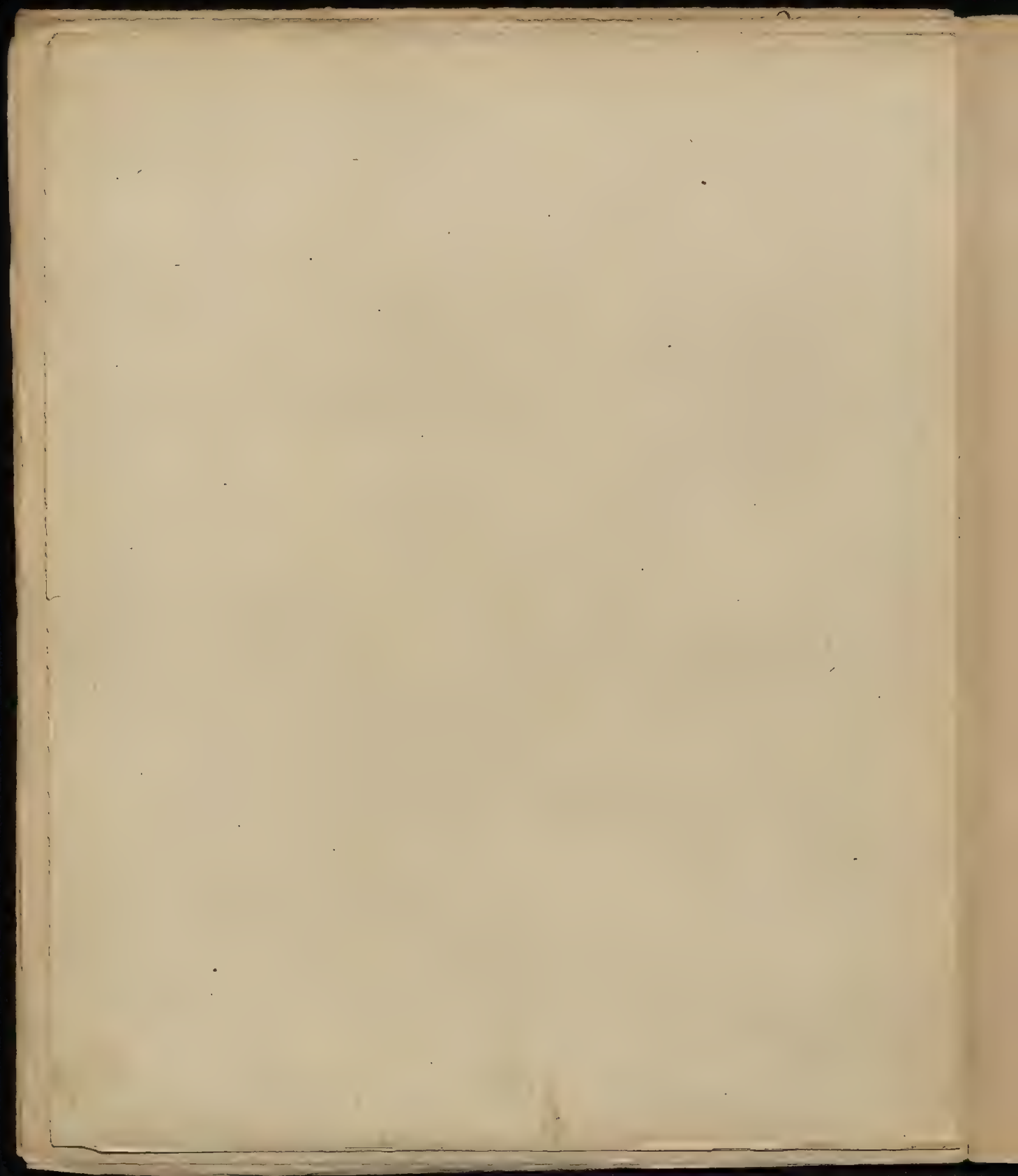
które to artykuły mają chować pod wing i grzywny
na oprawos Koscielną

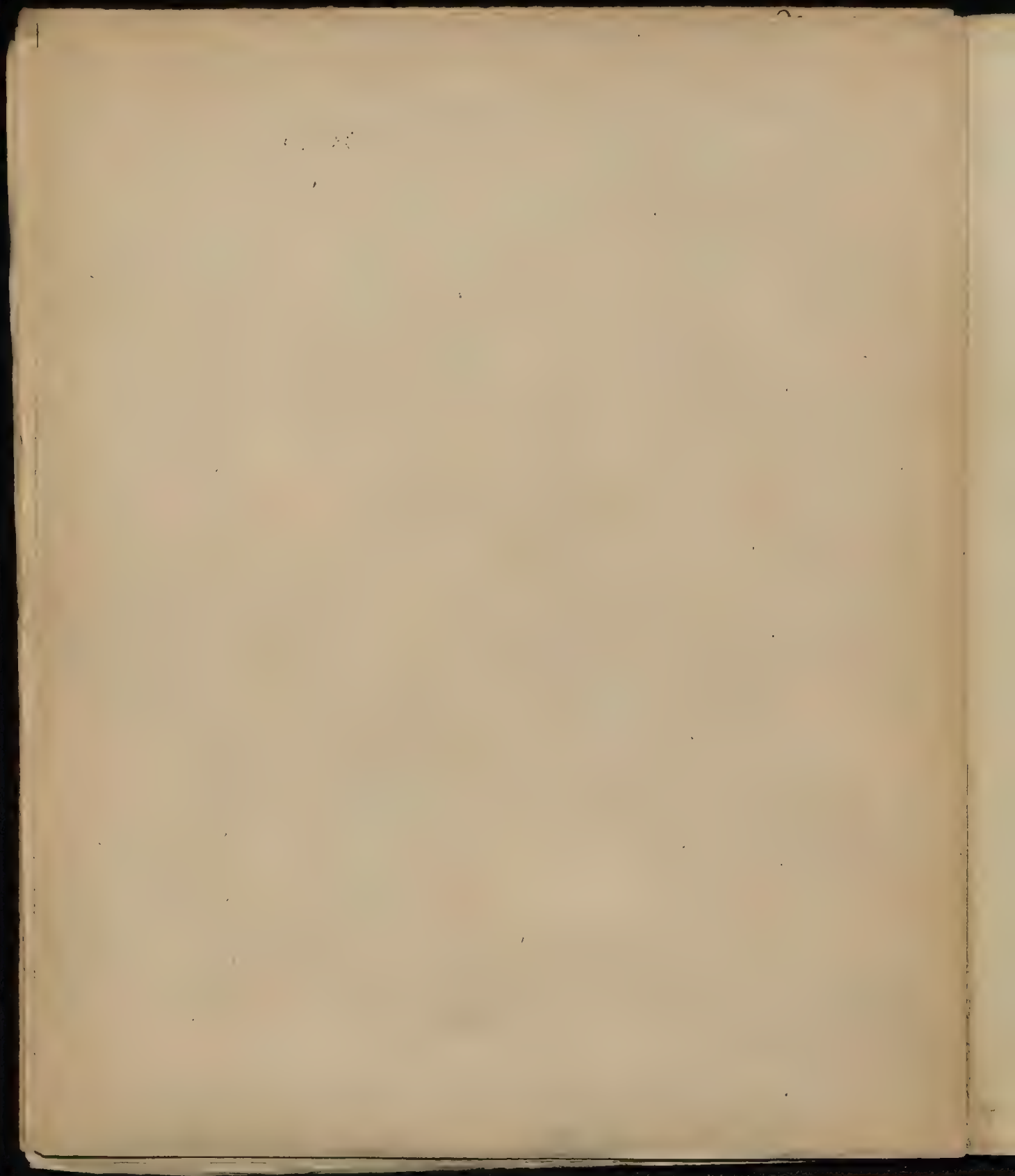
Slisierze mają w cechu bywać 4 razy do roku za obęsta-
niem.

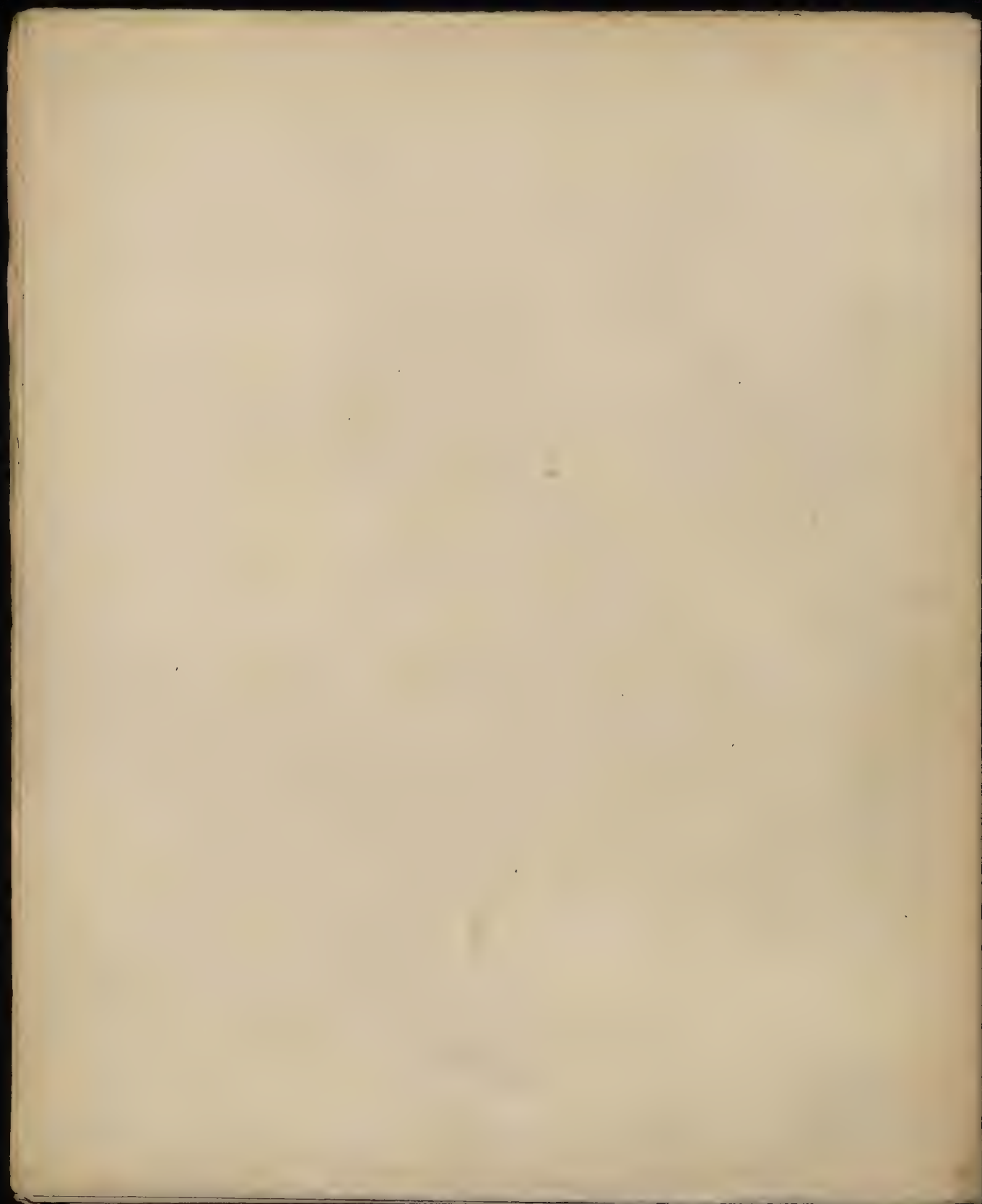
Slisierze powinni kliny drewna oddawać

Partaczom brusić nie mają.

~~Slisierze~~ Nożownicy mają slisierzom zapłacić do 4 ty-
godni.

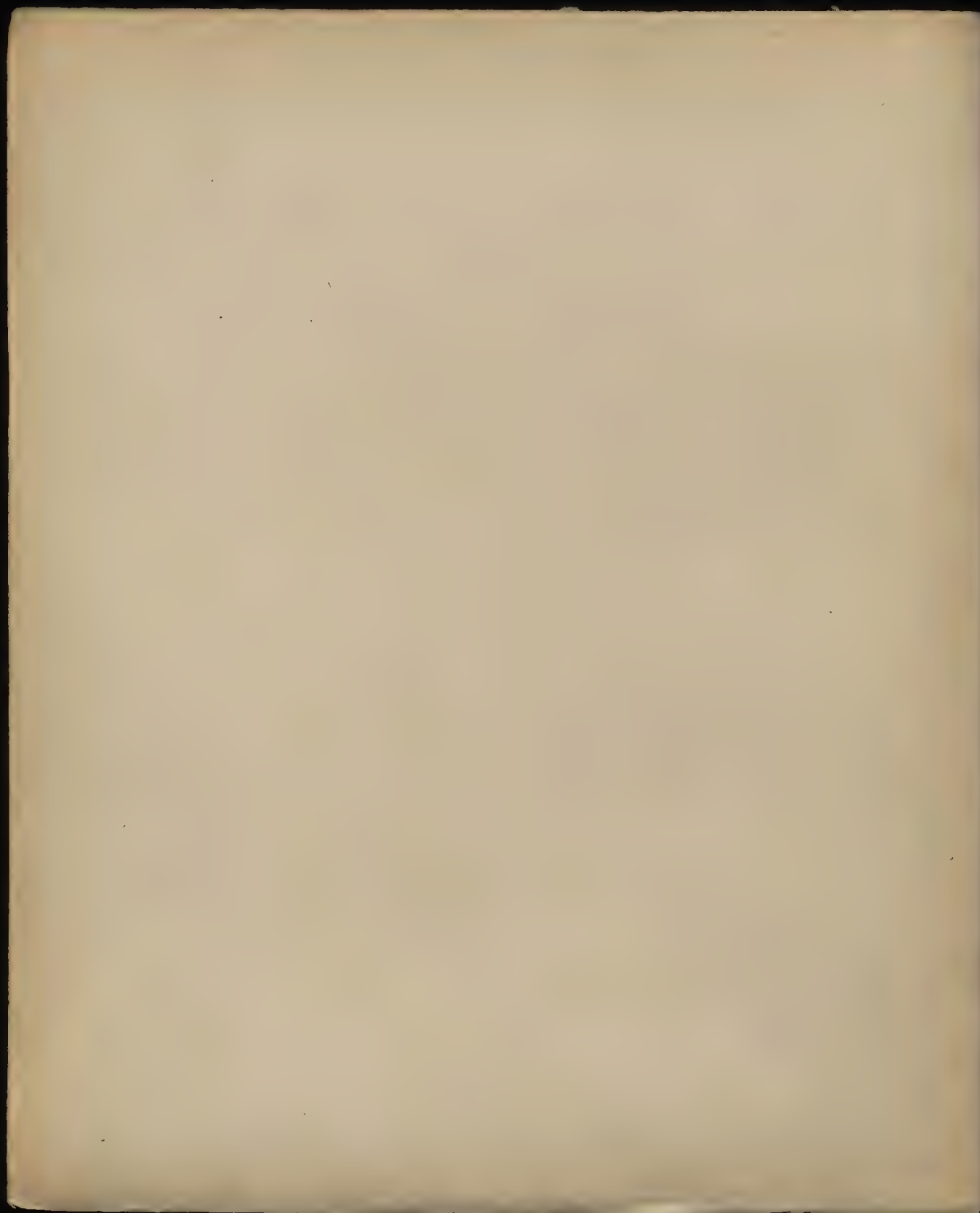

Officium Consulare cracov. (d. 13 Febr. 1728) ad instan-
tiam Seniorum contubernii Institarum aliaih Jatek
Olejnych (Contubernii Oleatorum) cracov. sequentem ~~proclama-~~
a publicationem proclamari jussit:

Aby się zaden z przekupniow obuych nie warił olejow
na przesz kodę tuteznych obywatelow oleje w jatkach
olejnych sprzedajacych, kwaterką sprzedawac. W targowe
dni jedna k we wtorek i w piątek wolno na miejscu zwy-
czajnem w rynku przy jatkach olejnych to jest na tar-
gowisku olejnym sprzedawac garcem, półgarciówką, kwartą
i półkwarcem i to nie roznosząc po kamienicach, chyba gdy-
by ktorego z miejsca do domu sprowadzono. Ktoby sprze-
dawal w dni nietargowe, albo mniejszą miarą nad półkwar-
tek, lub po kamienicach roznosil, takowemu oleje za-
bierane będą i na szpitalu oddawane.

(Acta consul. crac. T. 52 pag. 2250)

34

6gr
Kto się poradziliśmy z drugim targu na niego słowem nieuz-
waniem zapłaci winy ~~12 gr.~~ 12 gr. na zbroję. Także żona
na smatruzie będzie w tem winna zapłaci 6gr. na zbroję,
i jeżeli by jej maż w tem niechciał zapłacić ma być do kasy
dana.
Gdyby się mistrz na mistrza albo towarzysza na towarzysza się
targnął ^{albo} wziętym na jego nemieństwo powinien się przed starzym o-
czyszczyć i wedle uznania starzych karać.
Gdyby mistrz bez słusznej przyczyny przez rok miało opuścić ma-
nową miejscę przysięgi i cechu się znów dobywać.

Starfi mają doglądać aby mistrze gwarowną robotę robili
dobrą a gdyby była nie gwarowna ma od grofpa i szlaga
dać cehowi.

Mistrze co z swym towarem na jarmark jedzie ma robotę
wprzód starfym pokazać pod karg kamienia wosku.

Któryby kupno albo czeleż drugiemu odstąpił pniepada
z funty wosku.

Mają starfi doglądać aby kramarze albo przekupniowie
ciężkoziemscy w Krakowie robot tych remiost przy jar-
marku nie przedawali, też aby kramarzom robotę za słuszną
cenę przedawano.

Kto na pogrzeb mistrza lub mistrzowej nie przyjdzie da i gr.

Ma zatem być ma każdy mistrz dawać po 3 grofse a towaru
pułtorak.

Niesądy wszelkie między mistrzami i towarużami aby
wedle uznania starfych karane były.

Producebant praeterea iidem artifices Letharii alias Olyster-
nicy 4 decreta unum officii civilis Cracov. inter se et
et institores Cracov. merces apud non contubernales alias
od partayow ementes quo decreto interdictum erat insti-
toribus similes merces etiam lituanicas a nemine alio tan-
tummodo a magistris contubernii exceptis nudinis emere;
bina decreta officii castrensis inter se et quemdam Valen-
tinum Olysternik vulgo Partay eo quod in contubernium
se inscribere nollet cum refoine turrica lata - quantum
consularis inter easdem partes quo decreto injunctum erat
eidem Valentino Olysternik sub discessu a civitate Cracov.
in album contubernii se inscribere. - Quae omnia confirmamus

Michael rex Polonia (Varavia 2. 30 decembris 1670
potwierdza powyższy przywilej Władysław IV
Joannes III r. 1636 (bez daty) potwierdza powyższy
przywilej Michała Króla

(Bispon na pergaminie bez podpisu króla
bez daty i pieczęci - w Cechu Rękawiczników)
(nac wygotowany do approbaty co
jednak nie nastąpiło.)

da

ie

g

.

ph

ter.

ej-

m

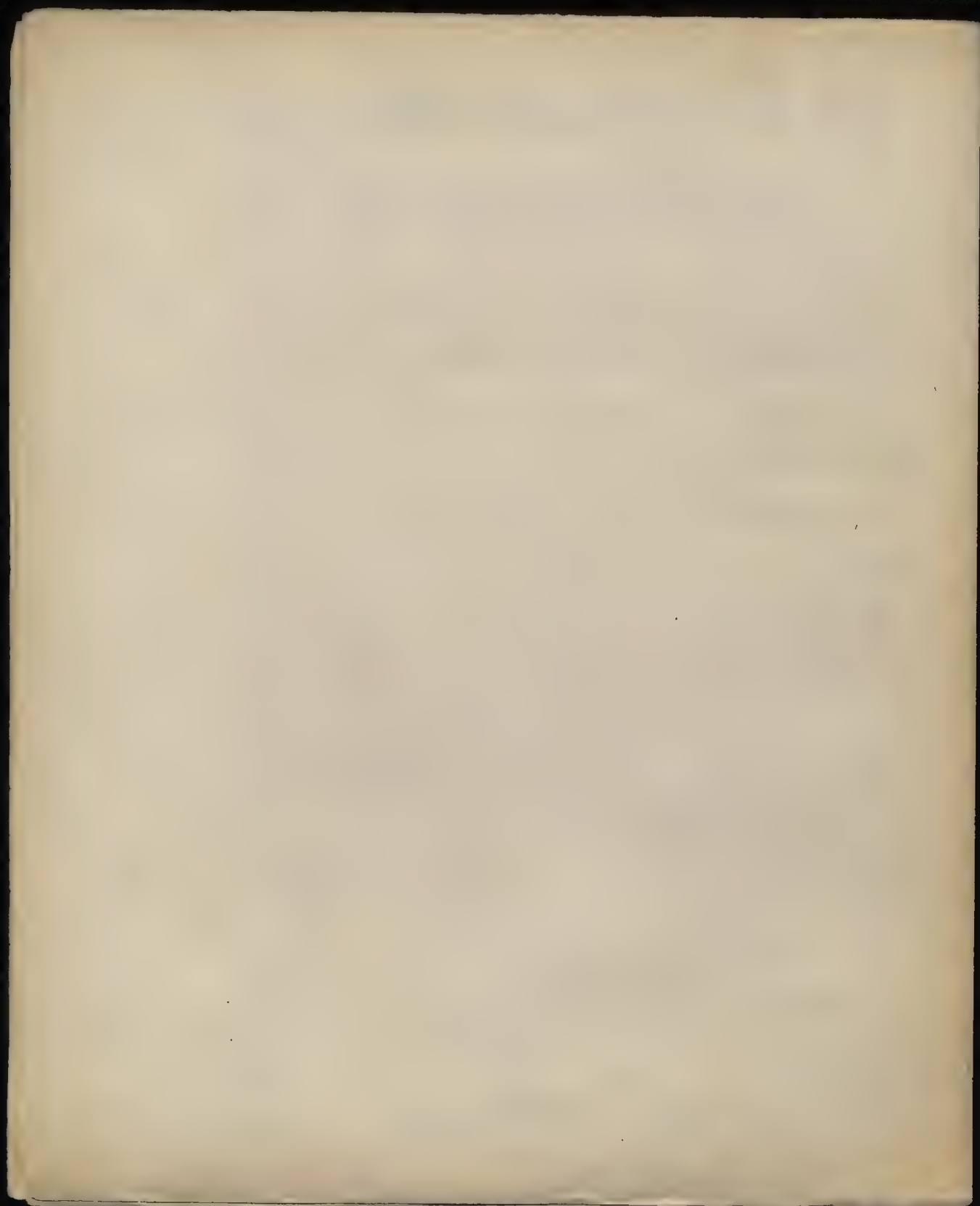
t

!

nam

pisu krolo

ekow)

50

Łgromadzenie Owiesników

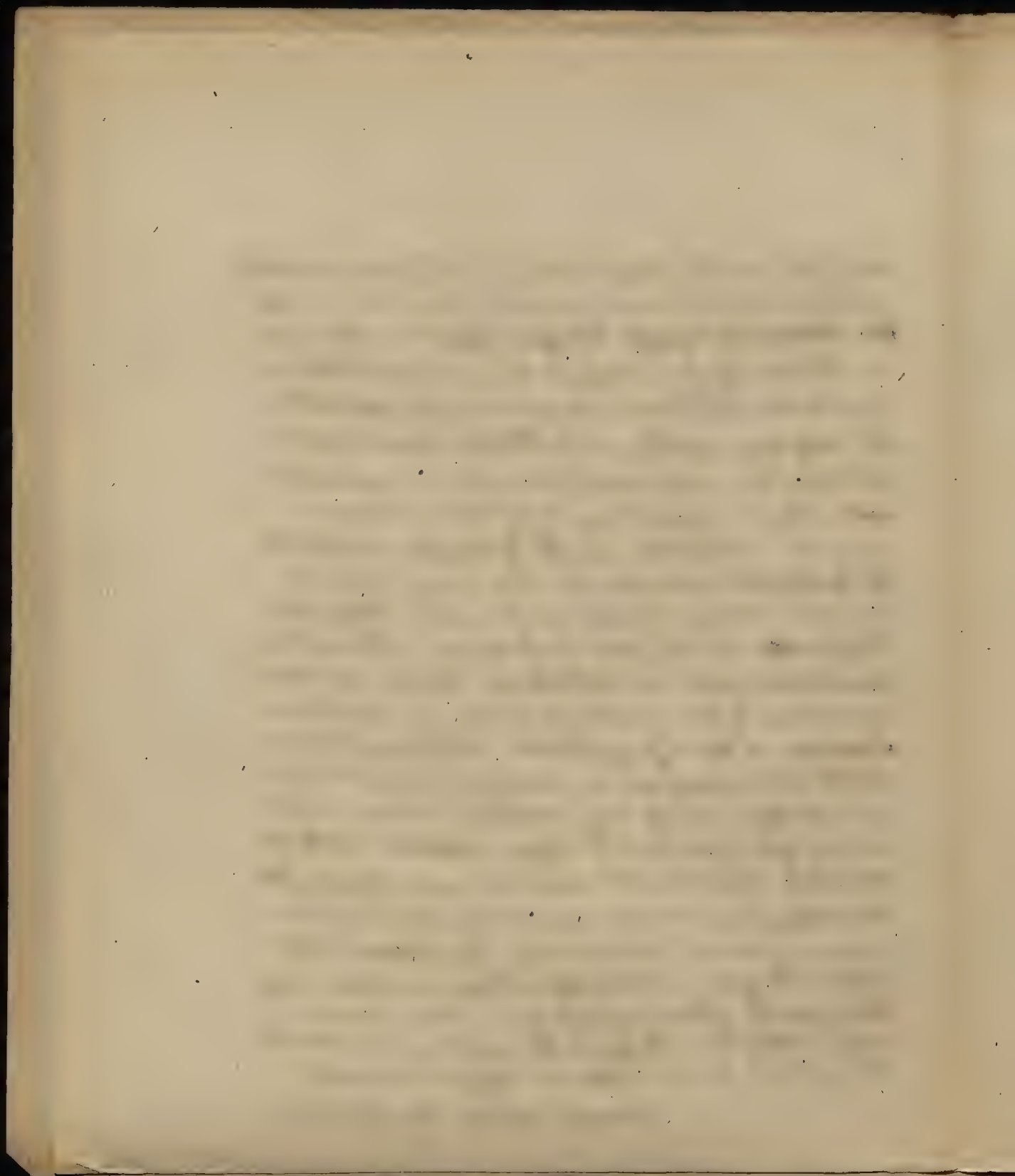
1631 Inhaerendo Mandato S. Reg. M. pro Senioribus
Institutorum Avenariarum in foro civitatis Cracov.
Consules Cracov. publicent: Aby żaden przeciwko
prawom starzym Owsiennych żatek owśoń nęfmiat
skupywać i sprzedawać po piwnicach, pod kamienicami
i po trzebach ku szkodzie ubogich żateczników
wdow i sierot, pod utraceniem owśa.

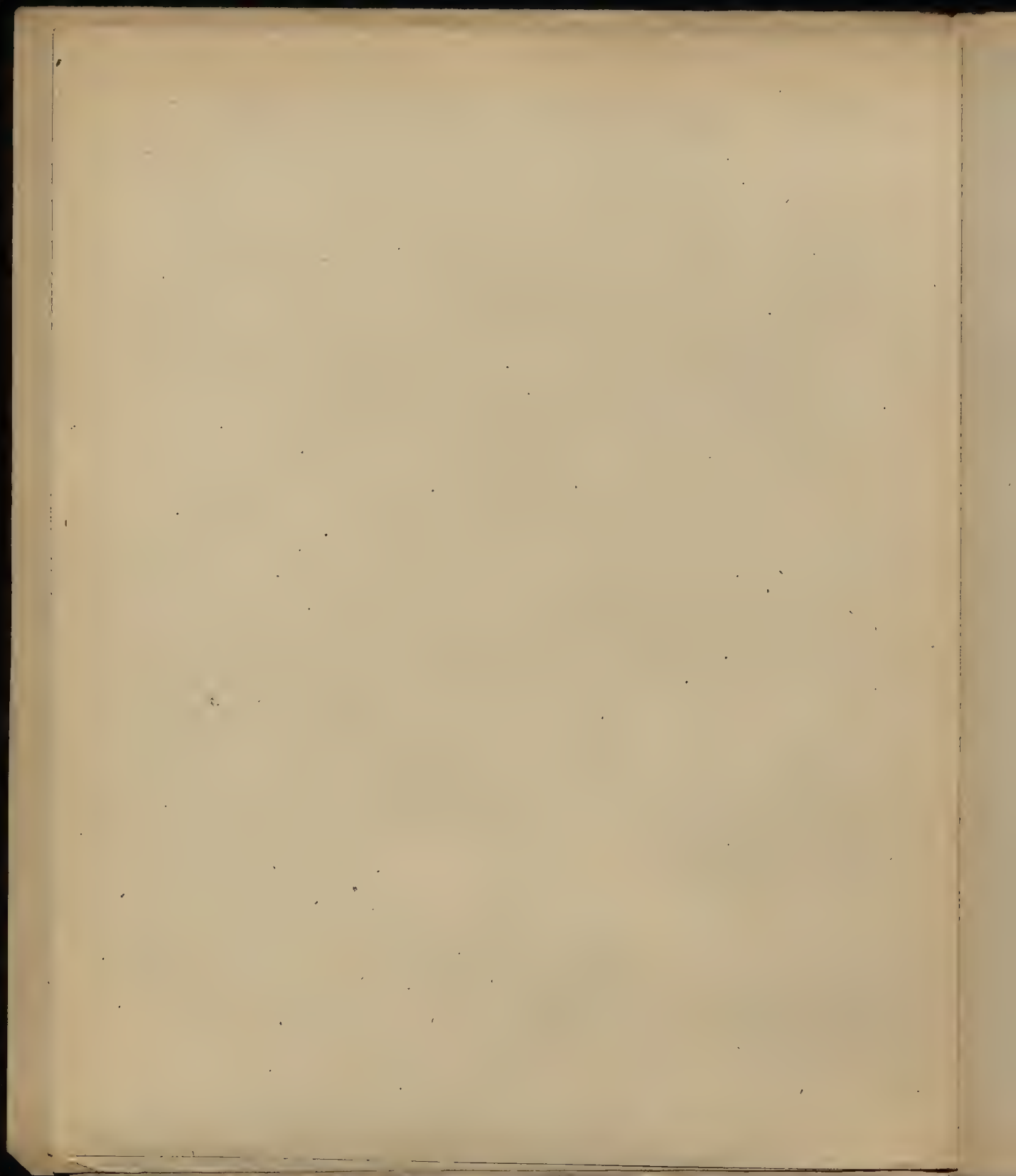
1870

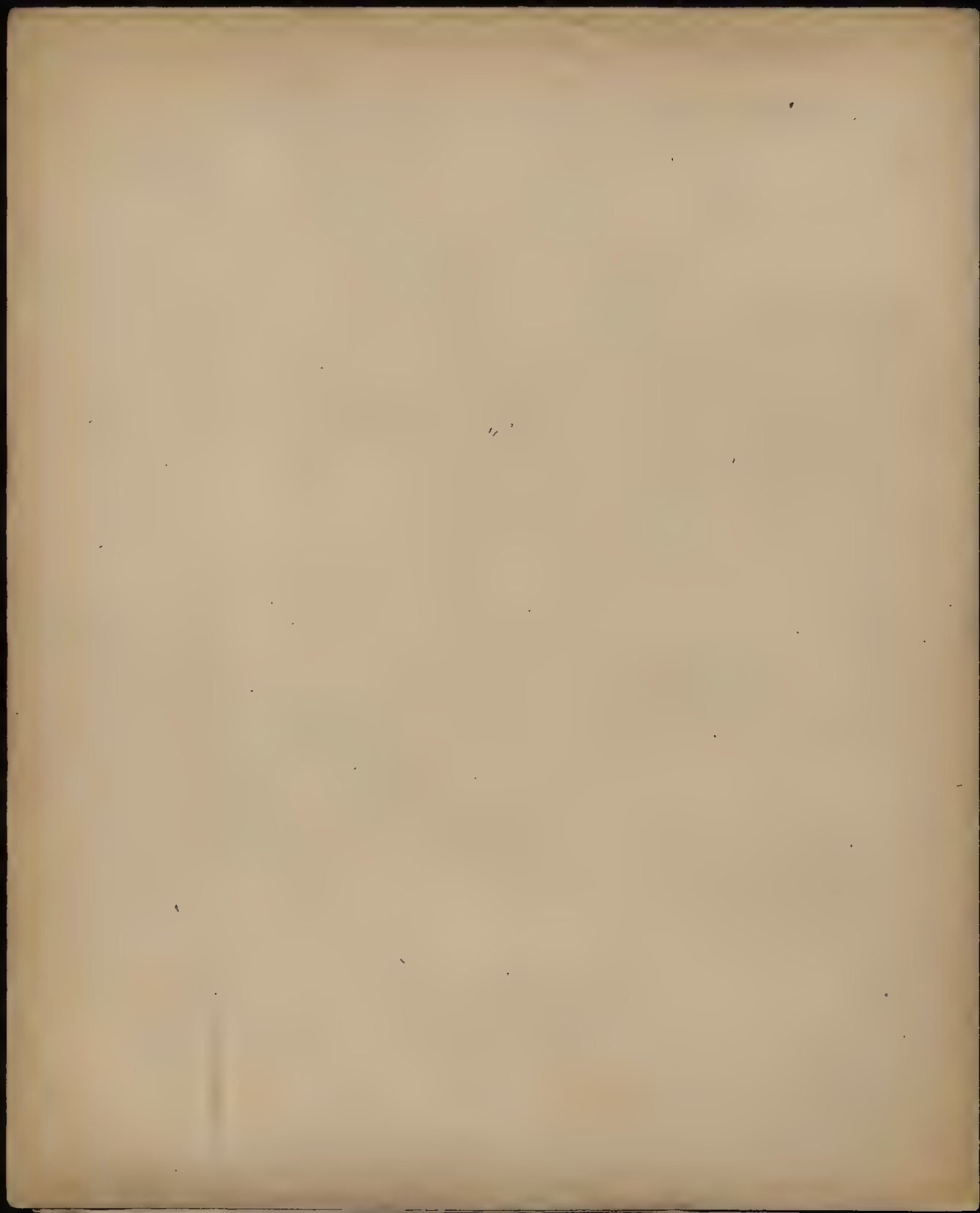
Received of the
Hon. Secy of the Navy
the sum of \$1000
for the purchase of
the land at
the mouth of the
River

174
Consules civitatis Kasimiriensis (d. 18 Decembris 1660)
approbant sequentia puncta servandi boni ordinis per
sam. Joannem Zakrzewski chirurgum, Gelasium Waslawo-
wic pellionem, Paulum Wieruszka lanium et Bartholomeum
Zapiorkowic Instructores avenarios Casimis. porrecta.
P.P. Mieszkańcy rozdzielzy się d. 2 Octobr. 1660 do Wagi Ka-
zimierskiej ten postępek względem porządku przedawania
owosa, siewki i innych rzeczy w jatkach owiesnych
rozwołali: 1) W niedzielę i święta tylko jeden po kolei bę-
dzie sprzedawał owies, siewkę i inne rzeczy, a drudzy
nie powinni skrzyżnić otwierac aż do późno. Tenże zaś
któryby owosa nie miał powinien drugiemu następującemu
sprzedawanie puszczać za kontentacyją. Któryby zaś wazył
się skrzyżnić tyłami w święta sprzedawać, lub kupującego
odmawiać, ma być 5 grzyw. karany. Kolej sprzedawania
w święta ma się zaczynać w pierwszym domu od Sukien-
nic a kończyć w Wadze Kazimierskiej. 2) Oprócz miejsc
wyznaczonych nie ma się nikto wazyć sprzedawać owosa po
kramikach, w sukiennicach, w budkach oprócz famych ja-
tek owiesnych pod winą 5 grzyw. 3) Aby jeden drugiemu
kupca nie odmawiał pod winą 5 grzyw. Sprzedawac mają
jednakim targiem i miarą szczerliwie uchwyceni. Liana,
stomy zaś dla niebezpieczeństwa ognia w domu chować nie
mają. 4) Mają być 2 starszych dla przestrzegania porządku
którzy jednak żadnych sądów nie mają odprawować.

(Acta consul. Kasimis. Tom 814 p. 502)

Cech paciorników (globularii.)

39

Przemistrz i rada miasta Krakowa (w Krakowie d. 26 Paź-
dziernika 1723) na prośbę Stawetn. Jana Sikorskiego, Wa-
wryńca Tokarskiego, Jana Kwapińskiego mieszczan, Kra-
marzy i paciorników Krakow. pozwalają erygować nowy cech
Paciorników, choć przez to małe zgromadzenie ludzi,
w mieście do większej liczby przyprowadzić i podźwignąć
ubóstwo w mieście w skutek wojen, powietrza, uciążliwych
podatków mianowicie nieznosnego pogłównego uszupkowanego;
przyczem następujące punkta Ordynacyi cechu i Zgromadze-
nia Paciorniczego do zachowania podają:

- 1) Za patrona cechu obrano Śś. Piotra i Pawła apostołów przed któ-
rych ołtarzem w kościele archiepiscopialnym Krakow. nabo-
żeństwa swe sukcedniowe odprawować będą.
- 2) Wolno będzie wzywać Cechowi Paciornicznemu własnych
infużnionów, a mianowicie pieczyli.
- 3) Elekcyja ^{starszych} ma się odbywać w niedzielę Środopostną, po wystuska-
nej wotynie na sejsji cechowej; przyczem krucyfiks na stole z
skrynki ~~cechowej~~ i ordynacye mają być wystawione; przez
ustne opowiedzenie albo losy. Za starszych mają być wybrani
mężowie bogobojni, stawy dobrej, uczciwi, baczni, roztropni, w
rzeczach przeczni, w kudsze swym biegli i doskonałi, w obyczajach
przystojni, w sprawach cechowych pilni i dozorowi, spokojni, nie
zwadliwi, przykładni, sprawiedliwi, trzeźwoci i dobro cechowe
kochający, bracia wrażliwie szanujący, zgoda bez wzięcia kaj naganu,
przegwary, suspicji, zması i zakata. Starsi cechowi mają razajutż
przed urzędem radzieckim złożyć przysięgę. Starsi obowiązani są
złożyć, grzechy cielesne albo cudzołóstwa i inne występki obja-
wiać urzędowi podwinię potkamenia wosku do ołtarza cechowego
i 14 grzywien do urzędu.

4) Magister przyjmujący ucznia do rzemiosła powinien go w 6
miesięcy, podczas świątecznej sefory do Księg cechowych wpisać;
przyjem uczeń powinien mieć list przeciwnego i dobrego
urodzenia, od wpisu ma potrącać 24 gr. za
ucie i przez 3 lata rzemiosła się uczyć. Od wyzwolenia ma
zapłacić 3 grzywom do Księgi cechowej; pp. majstrom garniec
wina za 6 zł. wystawić, "nie więcej jednak roku do większej
ludzkości świadectwa, i ochoty jego", a pisanowi od listu wyz-
wolenia i grzywom. Towarysz taki wyzwolony ma u magistra
swego przez pół roku zastawać, w którym to czasie magister
płacić mu będzie jako cieleśnikom: od roboty paucorkow to
jest od rżnięcia sta Kosci 18 gr. a od roboty w siliwkę pa-
ucorkow od tyśiąca 5 gr.; chyba jeżeliby paucorki w poziemkę
albo rznięte robot, tedy od 1000 groszy 15; a od drewnianych
wielkich okrągłych od tyśiąca 4 gr., a od małych 3 gr. dost-
wać będzie; także od tych paucorkow mosiężnych które
bywają między Dzieciakami od tyśiąca w grzybach 6 gr.
od mniejszych 5 gr. przycem wikt rzemieślniczy i inne wy-
gody. Po przerobieniu tegoż czasu ma wyzwoleniec dla
nabywania większej umiejętności rzemiosła na lat 2 do innych
miejst usadowić.

5) Towarysz jeżeliby po powrocie z zagranicy, konkurował
na magisteria, powinien będzie najprzód ^{na Księgę} sztuki artis real
plemnia ^{nie} przy obecności magistrów, przyjem wystawić
garniec wina. Jeżeliby sztuki wyrobić nie umiał, ma się do ma-
gistra naznaczonego na pół roku dla przeciwienia udać.
Po odprawieniu sztuki powinien sprawić kolację za 8 zł. oraz
wstąpić do Księgi cechowej i grzywnę odłożyć i prawo mieć
nie przyjąć.

6) Magister któryby drugim Chłopców angi. Uczniowi Towary-
szu odmawiał, Karany ma być winę 6 funtów w roku.

7) Żaden z magistrów nie ma więcej uczniów przyjmować tylko dwóch
trzeciego mając na wyzwoleniu. Każdy magister podczas świątecznej
sefory do Księgi cechowej ma dawać od każdego ucznia po 4 gr.
a od Towarza po 6 gr. Względem partaczów mają mieć rekurs
do magistrata.

8) Roboty paucorkow Magistrowie według proporcji nabywania ma-
terii Koscianej przedać mają.

- 9) Kiedy się trafi ze nawiozą na sprzedaż materji kosiącej, mają być obestani wszyscy magistrowie ^{do kupowania} na poczet podwina i kamienia wosku.
- 10) Śradmagistrowie towaru pańcornowego nie powinni obcym kramarzom sprzedawać tylko kupcom pod winą 14 grzyw.
- 11) Który by się z przekupniów lub pańcorników innego miasta wazzył nawozić i sprzedawać w Krakowie pańcornki, mają mu być zabrane, nie derogując pp. Kupcom Krakow. Którzy sobie towary z miast cudzoziemskich zaprowadzą.
- 12) Któryby pijany lub nierychto na sejsią uczoną przyszedł, ma być karany funtem wosku.
- 13) Podczas sejsji ma każdy skromnie, nie wyrzywając się na punkt propozycji Starzego odpowiadać pod winą i funta wosku.
- 14) Wdowie wolno dalej kunst robić z jednym towarzyszem i chłopami.
- 15) Towarzysz któryby się ożenił z wdową lub córką mistrzowską oraz syn magistrowski, mają być wolni od potowy sztuks.
- 16) Podatki uchwalone a mianowicie poborowy mają magistrowie w całości pomiędzy sobą stufnie rozdzielić.
- 17) W ślubedniowie niedziele za obestaniem powinni się magistrowie wcześniej do Starzego swego schodzić.

(Oblat. d. 26 Octobr. 1723 in Actis cracov. consul.
in script. Tom. 52 pag. 1335 - 1341)

- R. 1762 d. 22 Septembris podali Pańcornicy Krakow. w imieniu Lechu swego Śradmagistratowi Krak. do potwierdzenia następujące artykuły:
- 1) Każdy który chce być magistrzem, ma sztuksę robić.
 - 2) Magistrowie którzy robią z kosić pańcorny, mają robić same kosiące, a którzy z drzewa, drewniane, aby jeden drugiemu nie przeszkadzał pod winą 30 grzyw.
 - 3) Magistr może tylko mieć jednego chłopca zapisanego na lat 4.
 - 4) Łzłodnik który się odprawi od mistrza dla przewożenia się nie ma być przyjmowany aż powróci z wędrówki przynajmniej za uciere roku.
 - 5) Dzieciaki sztuks, których magistrowie potrzebują do rżnięcia drzewa, powinni do roku u magistrza doświadczyć, a którzyby wprzód odeszli, takowej inny magistr nie ma przyjmować.

6) Partacze w obrębie 10 mil od Krakowa nie mają paciorków robić i sprzedawać pod zaborem roboty.

7) Wiewolno jest mistrzom sprzedawać żydom paciorki pod winą 50 grzyw. i tydzień więzienia.

8) Magistrom wolno będzie z paciorkami przy kościołach gdzie odpusty będą, wiać i sprzedawać takowe.

9) Magister nie może być starszym obrany, póki się wprzód zupełnie cechowi nie wyptaci.

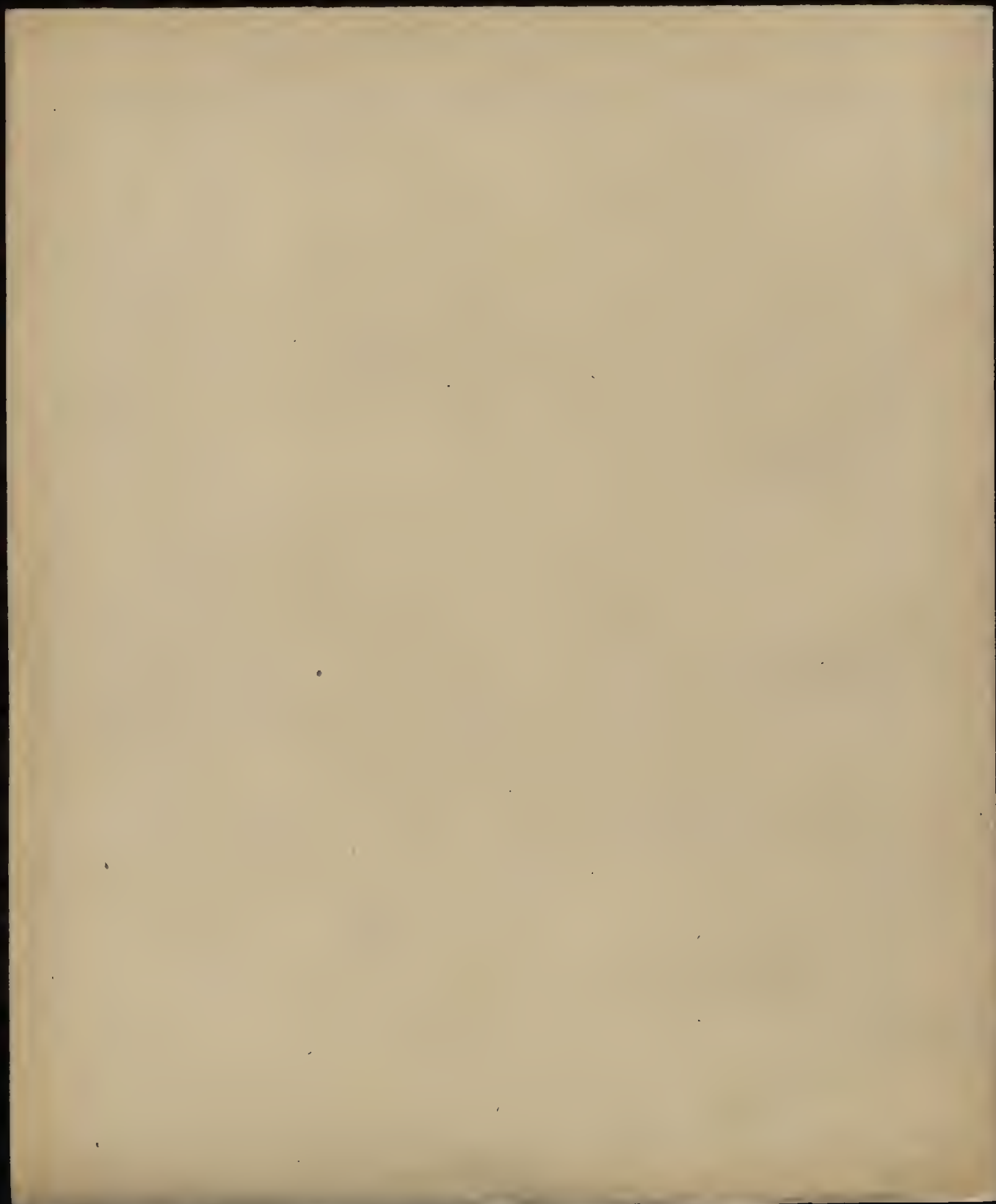
10) Magister nie powinien obym ludziom cechowych tajemnic objawiać.

11) Łą też paciornicy, którzy z gipsu, cynobru i t. d. takowe paciorki robią: ci także takowe paciorki robić mają.

1552. fer. 5^a in vigilia Visitationis Maris - Magistri
 et infra scripti socii papirificum: Georg Gebhart,
 Blasius Raszick, Benedictus Lyszinger, Melchior
 Bersz, Stanislaus Behm, Albertus Laweyki, Au-
 gustinus Nickisz, Georg. Schynder, Paul. Szyber, Ma-
 thias Tzygesko, Joannes Schainborn, Andreas
 Trepkowski, Casper Arleth, Laurentius Kalyna,
 Andreas Myller, Stanislaus Lyszarsz, Stanislaus
 Moranzowicz, Stanislaus Roman, Martinus Fran-
 ta, Blasius Gamrath concordant ratione diurni
 pensi alias Takwerck: 1) Socii nullas consti-
 tutiones debent inter se condere sine assensu om-
 nium magistrorum papirificum circum Cracoviam
 infra 4 miliarium spatium molendina habentium.
 2) nullus de huiusmodi rebus debet in alijs exteris
 regionibus obloqui. 3) Magistri promittunt socijs
 ultra diurni laboris pensum alias Takwerck, si
 amplius laborarent, solvere pretium laboris. 4) Om-
 nes socii debent ad sua loca ad laborandum reverti.
 5) Magistri habebunt facultatem servare tot
 discipulos, quot fovere possunt.

(Acta consul. crac. Tom 21. pag. 223-224)

From the Library of
the University of California
at Berkeley
The University of California
Library
Berkeley, California
400
The University of California
Library
Berkeley, California
400

Cech pasamonikow

41

Actum in praetorio Cracov. feria 3^a post dominicam Jabilate proxima
d. 12 Maji 1778). Prezydent i rada miasta Krakowa zatwierdza nastę-
pujące ordynance cechu pasamonicznego:
Czeladnik chcący zostać magistrem powinien po wyzwoleniu rok i,
u magistra przerobić potem 2 lat w cudzych krajach wędrować
(a mistrzowie połowę czasu) lub oddać do skrynki zł. 50 (a mistrzowie 25 zł.)
wrócićszy z wędrowki ma 1 rok u panów starzych przerobić (a mistrzowie
wiec pół roku) dla wyprobowania go; potem ma 2 sztuuki w 2 niedzie:
lach przy atlestarach starzych bez pomocy według mody jaka na ten:
czas będzie wyrobić lub za nie do skrynki zapłacić 64 zł (a mistrzowie
i mistrzówkę robić) potem ma dać do cechu: na leytunk do przykrycia
mar. 12 zł. wstępu do skrynki cechowej ³² 20 zł. do kaplice brackiej na
misy św. Juchedniowe 20 zł. na warsztat do robienia sztuuki 18 zł.
starzym za dozór przy robieniu sztuuki 16 zł. na koleccyja dla braci
46 zł. Syn zaś mistrzowski lub który pojmie cotekę lub wdowę mistrzów.
Jako połowę tego płaćć ma.
Zakazano imiej kondycyji ludziom sprzedawać robot pasamonicznych
srebrnych, ^{iedwabnych} ~~pot~~ jedwabnych, wlotkowych na tokie: sztuuki.
Nie wolno braciom cechowym z rydami wchodzić w handel i szotki pod
winą 10 grzyw.
Zydom nie wolno towaru pasamonicznego robić i sprzedawać pod zaborem.
Zaden z braci nie ma mieszkać po innych jurysdykcyjach tylko w mieście.
Nie wolno roboty podchodzić jeden drugiemu pod winą 10 grzyw.
Gdyby magister podjąłszy się roboty nie mógł jej wykończyć powinien ją
pomiedzy drugich rozdać.
Nie wolno sekretów cechowych wyjawiać pod winą 5 grzyw.
Dzielniki cechowe co roku starzy składać mają.
Nie wolno starzym żadnych podpisów czynić bez domieszenia o tem poprzed:
nio braciom cechowym.
Starzym nie wolno wydatków na konsolacyje czynić.
Czeladź ma się na naszym dniu najdalej o godzinie 5tej na przednim o wprost do
różni, a na wielkim o godzinie 6mej w domu u magistra znajdować się.
(Kopia na szteplu in fol. kart 7. bez podpisu)

R. 1713 d. 12 Lutego Sebastian Dybikowicz Prymas, Kazmierz
 Jankowski Podprymas i 12 innych Braci Cechu Pasamoni:
 z tego Krakow. uchwaliли nastepne ~~cechy~~ punkta:
 1) Poniewaz cechy pasamonnice cudzoziemskie towarzyszom
 swoim do Polski wędrowac zabraniają i wyzwoleniom Kra-
 kowskiem roboty dac niechcą: wiec za kazdej rz. aby żaden
 magister cechowy dwóch uczniow nie chował tylko jednego
 (jak w cechach cudzoziemskich) okrom syna magistrówskiego
 2) Bracia majacy po 2 chłopców jednych, powinni jednego
 z nich przy sobie zostawic a drugiego oddac na dyspozycyę cechar.
 3) Żaden z braci cechowych nie powinien roboty swej na przekup
 żydom i infyym niecechowym sprzedawac, tylko braciom ce-
 chowym Krakuy trzymajacym.
 4) Konformujac się do zwyczajow cechow cudzoziemskich postana-
 wia się między szeladzią Unozast, to jest aby sobie towaruż
 który przygodnie lub się odprawi, roboty nie szukał ale przez
 towaruża młodsze go kolei.
 5) Żaden magister nie ma towarużowi dawac pieniądze przyod-
 kiem, a ż zarobi; chyba w pilnej potrzebie może mu wygodzić
 20 zł.
 6) Szynki towaruży mają się odbywac tylko w dni nie-
 dzielne i świąteczne; aby towaruże z dni powszednich
 nie czynili sobie szynkowych pod winą 4 grzyw.
 Cum approbatione officii Consularis Cracov. d. 22 Aprilis
 1713.

(Libr. inscript. offic. consul. cracov. Tom
 51 pag. 513-514)

Cech passamonnikow?

Księga aktowa dla opisania wszystkich spraw cechowych powstających od roku 1654. (po rok 1717) in 4° oprawna w pergamin

№ 567/9a

R. 1654 zabrano kupcowi gdańskiemu towary passamonnike z kłóćmi przysłać; okupując je dał do cechu flor. 30.

R. 1655 było 23 mistrzów i i wdowa; a r. 1658 było 23 mistrzów i 6 wdów
Prymas cechu

R. 1660 starci napominali bracia o ueladź aby się nie wargli i nie spotkowali między studentów.

R. 1661 22. Smuklerze frankli trocunfkiego ze im pniefskad za ze pniefskad frankli smuklerfkie roboty

Towaryfkom ptacono od treuerekow po 3 1/2 gr. od Koronek wtozkowych po gr. 20.

Skazano w cechu p. szoftkowicza ze fypetna i falfypus robotę robi na 5 gr. od czego appelowat

Od byndalikow ptacono ueladzi po 1 1/2 zł. - Kszcili fypch

Akta cechu passamonnikego porcupajace się od r. 1787 do r. 1816. in 4° Księga. oprawna w skórę sepie i rachunki.

№ 567/9b

Mistrzów było 20 międzytemie Maiej Orazowicz wtozry 24 1815

R. 1788 było 15 ueladz i 13 uczniow

R. 1793 d. 22 wrefn. Karmier Dylowski za skany Maieja

Orazowicza iz on mu zarad jakoby pfa zabut

Z cechu wyznazano jednego do ftre lania Kurka

Doprafrat się cechu o chowrecht (fryfyt) 4 niedzielnym

R. 1797 było 19 mistrzów i i wdowa

Księga Aktów cechowych 1778. Księga in 4° uienka (Utomek)

Pofiedzeni cechowych oprawna w pergamin

Kanty Orazowicz fkarany 14 grzyw. iz bedac pijany na procefrji dozego ciata furce potamat.

№ 567/11

Księga aktów cechowych. od 1759 - 1773 i rachunkow cechowych od r. 1660 - po r. 1678. marcin oprawna w pergamin

marcin oprawna w pergamin
Mistrz Orazowicz Senior i Orazowicz (junior)

№ 567/13

R. 1760 uprafrat cech aby magistrat uk bafzle podrasz inturfrfij wrefk rucyfopolitej bafzle przynowana odebrat przyczem dali lonkarani na reparaucy 100 zł.

№ 562 / 10 ^{współkier} Summariusz (periepty i dyktysybuty cechowej) (od r. 1678 -
1737.) in 4° oprawa pergamin dochodów i
pod r. 1732 Marcin Oracowski sterfy. uwpekow

№ 562 / 11 "Ręka cechu paszamanowego" od r. 1682-1730. in fol.
oprawa w kore dla mł. aca protokół sejm.
R. 1690 było mistrzów 37 towarzyszy 17 i uczniów 52.

№ 562 / 15 Summariusz dochodów i Excerpty cechu Paszamaników
od r. 1815 - 1844. in fol. oprawa
Oracowski Karol 1844. majster.

№ 562 / 18 Księga aktów cechowych rachunki sejmowe bez powstki i końca
od 1759-1773 nieoprawna.

Inwentarz cechowy 1731.

- 14 Przywilejów Król. i konfessów radzieckich
- 12 Księg cechowych
- 1 Łyżka złota się pokazuje młodym magistratom o 5 paszamanach
- Długa " " " " " " " wpusze
- Freca " " " " " " " o 3 paszamanach "
- Dwie łyżki mienione mate
- Łącząc cechow
- Łętych uszonoży złoto głowowy wielki i przesieradło białe do niego
- " " Drewniny mate
- " uarmy rajowy okoto płotno białe
- Kobieriec 1. Kilim 1. Chorygiew 1. Bęben 1. Szefelinow 3
- 2 Kufle urowe potgerowe
- 2 Kubki urowe mate
- 2 Kiercio pas dwie
- Wakownica ftam
- Skrynka co bywa na stole
- Pudra na fariee.

Cech pasamonnikow.

Consules civitatis Cracov. (In praetorio cracov. feria 4^a ante fest. Assumpt.
Assumptionis B. Mariae V. 1614) ^{significat quod} ~~ad petitionem~~ Gerardus Wonszurchu:
sen, Christoph. Ambrozowic, Martinus Raysigk, Albertus Lo:
ratynski seniores atque Benedictus Magdalanowicz et Mar:
tinus Karmanski juniores magistri passamentariorum Cra:
coviensium articulos contubernii Passamentariorum, ~~causam~~
polonicis idiomate scriptos ad confirmandum porrexerunt:
Kto chce mistrzem zostac ma sobie 2 2 miesieczany ^{uzyciem} wstep do cechu
uzynic, dac wstepnego 20 grzyw. pol. i kinsoty ja kie mu starzi podadza
uzynic potem ma byc w pnieu roku do przyjecia prawa miejsciego
razcom prezentowany.
Gdzie ma sis iaden wazyc wyjednywac sobie wolnosc albo listow na fskode
cechu u Krola lub senatorow, a gdyby potem taki pneszkodnik majacy listy
chcial wstepic do cechu ma dac wprzod kary 2 tot. 50 a potem moze
dopiero za zwykta optata byc mistrzem.

Przeszkodnicy ~~cechu~~ pastaze rzemiosla pasamonniczego tak w
Krakowie, Kazmierzu, Kleparzu, pod zamkiem, na ft. adomin, Bziz:
Kupin lub w folwarkach nie maja byc ucpiani bez roboty ich
zabierac nalezy.

Mistrzowi Ktory by ucpial pastaze lub go cechowi nie obwiesci
ma byc czeladz ztozona tak dlugo az sis dostatecznie sprawi
i winz ftusznia odda.

Ably sis iaden niewaryt w swista czeladzi dac robic.

Lowinni co roku 4 starzyk obierac i na kazde fukedni obfietac do
cechu dla przyjmowania i wypisywania czeladzi i chtopow, oraz in:
nych potrzeb cechu i miasta i dla sprawiania sis 2 fkarz; Ktoryby
zamieszkal to jest pozno przyssed do cechu zaplati 6 gr. a Ktoryby
cestem nie przyssed bez pilnej przyzwyny gr. 12.

Ktoryby w zpromadzeniu brata przykrym slowem obrazil lub z bronia
przyssed zaplati 12 gr. a gdyby wistly exels uczynil ma byc Radie
miejsciej od niesiony, Ktoroly ~~na~~ na wyroku starzyk poprestac niechcial.
Ktoby sekreta brackie przed zong lub imeni wyjawial zaplati i grzywne.

bez piegi

Nr 562 61

(jest w zbiorze
p. 263)

Dwaj bracia młodzi mają przez rok posługi cechowe odprawować i miejsce swoje założyć.

Bracia obywateli do zgromadzenia się pro festo Paschatis mają jeden drugiego przejeżdżać.

Bracia mają w domu doglądać karności i skromności czeladzi.

Niewolno braciom o robotę z rydani robić kontrakty lub umowy pod winą 10 grzyw.

Niema mieć ~~brat~~ brat żadać mieć umowy o robotę z innymi rzemieślnikami, ani drugiemu bratu zabiegać pod winą 2 grzyw.

Aby się rzaden niewarył między złote roboty szynków jakichkolwiek mieć na ofiukanie pod winą 5 grzyw. Toż samo ma się rozumieć aby niebyły niciami ani wlotyżką fałszowane, jedno jako potrzeba i używać niecie.

Gdyby się jaka fałszywa robota tak od złota jak i jedwabiu pokazywała na jarmarku lub gdziekolwiek, który z pasamorników ją dostarczy ma ją donieść urzędowi radzieckiemu, aby była zabrana.

Brat wszelki powinien jarmarki porządkować i na swym miejscu odprawować nie rozpoznając roboty od kramu do kramu pod winą 5 grzyw.

Jeżeliby z innych miast Korony polskiej przedniej pasamornicy z pasamornikami krakowskimi bractwo przyjęte chcieli, nie mają im tego denegować.

Niewolno chłopa odmawiać pod winą 5 grzyw, tylko pastarzom wolno odmawiać chłopów. Toż samo się rozumie o odmawianiu towaru szyn. Jeżeliby który brat towaru szyn potrzebował ma się o to udać do starzych, którego gdyby się inny nie znalazł mają wziąć z wszystkich gdzieby ich było kilka.

Towaryszowi niewolno dawać wprzód roboty aż się mistrz dowie jak się u drugiego gdzie ostatecznie robotę sprawować.

Towarysz powinien mistrzowi na 4 tygodnie przed czasem robotę wyprosić a mistrz towaru szynowi na 2 tygodnie pod winą 10 grzyw. Towarysz wędrowny ma się starzym towaru szynowym sprawować oświeconym zachowaniem i wyuzdaniem; a i starzy towaru szyn mają go mistrzom starzym opowiedzieć i aby mu robotę oznaczono i dać.

Czeladź pasamornicza ma mieć osobne artykuły swoje a przy każdej ich składce powinno 2 mistrzów zasiadać.

Wdowa pozostająca nie ma więcej chłopców przyjmować, lecz tylko tych douczyć którzy po matce pozostali. Ochoz zaś dalej niemógł prowadzić gdy się uczyniło sprawować będzie tylko ma to sukedni dawać do skrynki roboty. a starzy powinni ją towaru szynem opatrzyć.

Syn mistrzowski wyuznoszy się, wzdrowkę odprawiający i rok zupełny u star-
zego przerobiowszy zostając mistrzem za wstęp nie niebiedzie ostacat tył.
Ko szuki wypraw. Boj samo jeżli kłóren ^{doszły} kłórkę mistrzowską pojmie lub
wdomę mistrzowską; tylko gdy wdomę mistrzowską pojmie da do szaryn.
Ki 10 grzywien ~~ale~~ za wstęp.

Chłopiów tylko usciwego wychowania i dobre urodzonych mają przy-
mować na lat 5: wolno jednakże mistrzowi za pozwoleniem braci star-
szych lat umniejszyć. Od wpisów ma młodzieniec lub rodzic jego zto:
1 zł. a przy wyzwoleniu 1 zł.

Wolno mistrzowi chłopiów 3 a najwiecej 4 ^{do} chować i uczyć: mistrz
ma od każdego chłopca co suchedni dać do szarynki brackiej 3 grochy.
Po wyzwoleniu każdy czeładnik ma rok u tegoż samego mistrza
za towaryszą robić a przez drugi rok powinien do cudzych krajów
dla obyczajów i pnieuczenia się w remiofle wdzrować.

Chłopiec ugodzony nie ma od mistrza swego odchodzić, a gdyby go
drugi mistrz przyjął ma być karany a chłopiec lata utraci i nanowo
się uczyć ma. Nie wolno też żadnemu bratu prywatnie chłopca
stałowić tylko przy bytności 2 starzych pod winą i grzywną.

(Oryginał na pergam. z malowanemi ozdobami
niezbyt urwana. — Monogramy: X , A , A° , M , A)

Nr. Cech. X)

Sigismundus III rex Polon. (Varsoviae d. 20 Febr. 1615) potwier.
dza przywilej Braciow Krakow. powyzszy z r. 1614 i 30 artykulow
po polsku boni ordinis Contubernii Sacramentariorum Civitatis
Cracov. z podpisem krol.

(Oryg. na pergam. z malow. ozdobami (fol.
na kartach 4. pięćci' urwana Nr. Cech II)
tylko spurek rozowo zloty pozostat)

Franiscus Cyrus consul et advocatus et iudex ordinarius civitatis
cracov. wydaie po łacinie swiadectwo legitimi ortus iż Jan Wronski
i Mikołaj Czarnikowic mieszkanie krakowsky reznali jako dobre
wiedzą iż Piotr Stojanowic przyjął na naukę jako uczeń od Baltazara
Skotkowica mieszkanca et sacramentarium cracov. opłodzony jest sub:
nie od zmarłego Jęzeka Stojanowica Kupca i mieszkanca krakow. oraz jego
żony do tegoż żyjącej żony dlingowny małżonkowi. (Cracoviae d. 8 Martii 1659)
Oryg. na pergam. niezbyt brak. z podpisem Fran. i Cyrul

no 562a/

Jan Kazimierz Król (w Krakowie d. 11 września 1652) nakazuje
aby wszelkie unęda w Krakowie i w województwie Krakowskiem
~~by~~ Karali wszelkich pastazów klony robią na fzkodę pała:
monników Krakowskich.

(Kopia późna na papierze in pol.)

Dekret pomiędzy cechem pasamonników Krakowskich a rzdami
Kazimierskimi wydany przez Jana III (Varsoviae Sabbato
infra Octavas festi Corporis Christi. 1685.

(Zeszyt papierowy w Bibl. Tow. Nauk. Krak. Nr VIII)

Stanisław August Król pol. (w Warszawie d. 23 lutego 1787)
daje przywilej szlachetn. Stanisławowi i Tekli Małowskiom mat:
żonkom obywatelom Krakow. przywilej na założenie w mieście Kra:
kowie fabryki pasów i szlaków ze złota i srebra i jedwabiu cizg:
nionych. na wzór Szwedzkiej fabryki (zwołajęca ze ludzi do tego
profobnych z niematem Kolztem sprowadzili) z wolnością sprzedawa:
nia i wywożenia wszędzie tylko pasów i szlaków, i z zabiepie:
ceniem iż przez 20 lat nikt inny podobnej fabryki w
Krakowie i przedmieściach, Kazmierzu, Kleparzu założyć nie
może.

(Oblat d. 14 martii 1787 in lib. Relat.
feu Oblatas. castri cracov. Anni 1787.
Tom 218 pag. 633-636 n° 229)

Cech passamonników.

Consules civitatis cracov. (in praetorio cracov. sabbato in vigilia festi S. Laurentii 1625) ad petitionem seniorum et juniorum magistrorum Passamentariorum Cracoviensium confirmant articulos boni regiminis polonice conscriptos:

Starzi i miodzi mistrze Passamanniczego Krakowskiego (D. 6 Sierpnia 1625) dla umiagodzenia dysfakcji strony chowania chłopów postanowili: Aby ieden mistrz nie wazył się więcej chłopów na krofra wosadzić do roboty tylko 2 pod winą 2 grzywien, w pół roku przed wypisem jednego może jeno trzeciego posadzić. Mistrz ma po ujednanii chłopa rapować pod winą 1 grzywę. Mistrzowski syn ma się tylko 3 lata uczyć. Żaden mistrz nie ma towarzysztwa większego myta stanowić, nad postanowienie cechowe tak na wachlon jako i dysfakcji pod winą 2 grzywien.

Mistrz może tylko 3 towarzysztwa trzymać 2 towarzysztwa pod winą 2 grzyw. Towarzysztwo przed strzymaniem cechu winien rok robić u starszego. Gdyby towarzysztwo w drodze nie miał roboty wtedy wolno mistrzowi go przysłać jako potrzebnego. Miodzi mistrz ma dbać nad tem aby u mistrzów więcej towarzysztwa nie robiono pod winą 24 gr.

niewolno kupcom szotom i innym nawozic do Krakowa passamonów i w szelakach robot rzemieślników szotych, jedwabnych, półjedwabnych, włóczy: krótych, szyszowych które się na tokić sprzedają (oprócz jarmarków w których wolno takowe passamony na szutki tylko sprzedawać) pod winą 20 grzyw.

Mistrzowie mają mieć dostatek robot i passamonów w swojej pracy. Nie politanie jednak i frankfortskie passamony na młynkach robione których lutejni passamannicy nie robią wolno kupcom tutecznym przysłać i na węgę sprzedawać.

Aby się obywateli zbiedzło każdy passamannik powinien szutkę tak jedwabnych jako i włóczykowych passamonów krajać sztoki a w pół sztoka 50 a w półtora sztoka 25 toku a krótszych albo mniej szutych sprzedawać nie wolno pod winą 2 grzyw.

Starzy nie mają więcej miodzich mistrzów na jeden kwartał przyjmować tylko jednego.

Starzy co kwartał lub gdy potrzeba będzie winien obchodzić w szutach szust: kie, a roboty szustowe ma zabierać, a taki brat będzie 5 grzyw. Karany

Wzrost na 1000 g 10,5

Joannes Casimirus rex Polon. (Varsoviae d. 21 Februarii 1651) confirmat
privilegium fraternitatis seu contubernii Saksamentariorum Cracov. datum
rex Vladislavum regem Pol. (Cracovia d. 9 martii 1633 Nr. cech V) cum addi-
tione sequentium novorum articuloz ejusdem contubernii in idem nate polonicos:
nie wolno kupcom i innym sprzedawac pasamonois ktore tu robia ale takze i
te ktore tu nie robia pod wina 100 grzyw. Zolgi karze ma tak: towar z kramu
sprzedac i na sztyku odbyc caikiem ale nie na to kiec.
Ktozby mistrz nie miał dostatku robie robotę z własnej materji: ma iść do
szafarzy: mistrzów o robotę się starać: a gdyby robot robotu udzię nie od
mistrzów bezpie karany 10 grzyw.

(Orig. na pergam. fol. Kart. 4. z podpisem
Krol. z pieczęcią koron. w pusku blaszanej
na sznurku różowym. Nr. cech. IV)

Michael rex Poloniae (Cracovia in conventu Coronationis d. 9 Novembris 1669)
confirmat privilegium Joannis Casimiri (Crac. d. 9 martii 1633 Nr. cech IV)
Contubernii Saksamentariorum Cracov. — 2 do datkiem na koncu
następującej ustawy:

Proconsul et Consules Civitatis Cracov. (datum in praetorio Cracov. feria
4a posttridie festi S. Hedvigis electae d. 16 Octobr. 1669) ad petitionem nobilium (jest w zbiorze
p. 377-390)

Joannis Sroczynski et Stanisłai Tomankowic seniorum contubernii
Saksamentariorum Crac. confirmant articulos polonicos:
Wdowa po pasamonniku gdyby za innego remiostu nie była nie może wie-
ciez roboty pasamonnicej robieć ani sprzedawac pod wina 100 grzyw. i intra:
cniem towaram — Wydzi ta kie niepowinni robieć i sprzedawac towaram pasam-
onnicego ani kofzatkami, ani kofzami, ani pudami po rynku
wlicach i kamienicach roznieść pod zabranien to wam. — mistrz każdy
tego remiostu przespólny to jest który w mieście Krakowskim nie mieżyka
tylko i chłopa trzymać może. — mistrz któryby 2 lub 3 razy cechowi
był nieprosty na być za trzecim razem odebraniem czeladzi i waz:
statu karany salva appellatione.

(Orig. na pergam. fol. Kart. 5 z podpisem
Krol. z pieczęcią kor. w pusku blasz. na sznurku
różowym — Nr. cech III)

(tego dokumentu nie
oddad magistrat to: 1676) confirmat privilegium regis Michaelis (cum articulis) (dat Cra-
covie d. 9 Novembra 1669) (ob nr cech III)
- leży być na Wykła:
wie)

(Orig. na perg. fol. Kart 2 z podpisem Król
z pięciu kor. w pułce blasz. na sznurku różo-
wym - nr cech nr II)

Augustus II rex Pol. (Cracovia d. 4 Junii 1706) confirmat privilegium
regis Joannis III & (cum articulis) (dat. Cracov. d. 3 Februar. 1676)
(ob nr cech III)

(Orig. na pergam. fol. Kart 6. z podpisem
Król. z utomkäm pięciu kor. w pułce
blasz. na sznurku różowym - nr cech nr I.)

Lech pasamonników

Consules civitatis Cracoviensis (Sabbato post festum S. Francisci Con:
fessoris proximo 1613) ad petitionem Alberti Zarathynski, Christopho:
ri Ambrozewic, Benediiti Magdalenkowic et Martini Harmanfski
seniorum magistrorum Contubernii Passamentariorum in praesentia
Jacobi Struelleki, Christoph. Gotsbiewski seniorum atque Petri Lipo:
macher, Joannis ~~W~~ Fuchs, Alberti Dobrynski, Joannis Kamin:
ski, Joannis Wargocki et Georgii Mitlowic magistrorum pasamen:
tariorum confirmant articulos ad bonum ordinem vociorum et dis:
cipulorum artis pasamentariorum servientes polonico idiomate
conscriptos confirmant:

A. D. 1615 d. i Februarii mistrowie niemioſta pasamaniczego
postarowili zgodnie następnice artykuły dla towarzyszy.
Dowinności starzych towarzyszy: jednego starzego towarzysza obiera
mistrowie starzi który będzie miał klucz od skrynki a drugiego star:
zego towarzysza obiera wbyrogi towarzysze który będzie miał klucz od
kłotki do skrynki. Gdyby obrany za starzego towarzysza niechciał przyjąć
owego urzędu zapłaci 2 grzyw. Kary lub ma na półroczu przez wódrowca.
Schadzki towarzyszy co 4 niedziele maja się w gospodzie odbywać towar:
skie przy każdej takiej schadzce maja zasiadać 2 mistrzów przyśladnich
dla lepszego porządku. Dopokąd przyśladni mistrze nie przyjdą nie maja
skrynki towarzyskiej na stoł wystawiać a poschadzce powinni skrynki towarzyską
przez 2 młodszych towarzyszy gospodarzowi do schowania odebrać. Schadz:
ka każda ma być pod winą 24 gr. Starzym mistrzom opowiadziana
Przy schadzce maja najprzód zapisać między siebie potem katalog crytac (któryby
nie był zapłaci winy gr. 12) potem mają skrynki otworzyć. Siedzieć maja wódrow
ni za stołem a tutejni przed stołem. Co szukani maja być artykuły w schadzce
crytane. Gdy towarzysza karac będą maja się z nim według mitłofu knesianskiej
obejść. Starzy towarzysze ~~nie~~ ofkarzony ma odejść z swego miejsca, innego
za nim posadzić, a jeśli uniewinni. Wódrowonemu towarzyszowi maja przez
młodszych wyśzukać robotę u mistrzów, a gdyby jej nie dostał ma dostać
starzowego z skrynki 18 gr. i maja mu więcej za zapłacić jeśli na noc zostaje
nie w gospodzie. Choremu towarzyszowi maja dawać ze skrynki 15 gr. co tydzień
a gdyby umarł powinni go użuwić pochować. Co szukani maja rachunki składać
Gdyby który starzy odusdrował nie oddawszy kluczy od skrynki ma być trybowką karany.

Niemają towarzystów pastackich przypuszczać do fihazek towarystkich
pod winą 24 gr. do mistrzowskiej fknynki. Wolni będą starzy od fihazek do fknyn-
ki. Co fihazni mają z młodszych towarystów z uznaniem Krakowskich do postępu
obierać a gdyby tego młodszy czynić nie chciał ma być Karan i gnany lub
na pół roku ma od Krakowa wędrować. W dni robotne nie mają fihazek
czynić

Artysty towarystkie: Towarysz wędrowni ma najprzód przyjść do gośpi-
dy potem do starzego mistrza dać mu sprawę fihaz przysługował. u kogo robotę
i gdzie się wykonywał i ma prosić o robotę; starzy odeśle go do towarystów
starzych aby mu robotę wynalegli.

Towarysz przywędrowały powinien z mistrza dostać roboty 4 niedziele
przebrać a gdyby przed 4 niedzielami iść odprawę ma na ~~4~~ rok
od Krakowa przez wędrować.

Każdy towarystwa powinien być wpisany do rejestru, za co zapłaci 2 gr. po-
winien co 4 niedziele bywać na fihazie, dawać do fknynki mistrzowskiej 2 fizeł:
gi a do fknynki towarystkiej gr. 1. Na każde fihazni zaś ma dać półtora groszy
które obracane będą na piwo dla towarystów przy fihazkach kompozycyjnych.
Każdy towarystwa skoro przebrze 6 niedziel w Krakowie powinien dać na pry-
wacie pogrzebowe gr. 6. Który to pieniądze osobno mają być chowane w
posłankynku w fknynce towarystkiej.

Ktoby zamieszkał do fihazki na naznaczoną godzinę powinien dać do
zamieszkanego i gr. a któryby nie przyjechał: kompozycji nie odeśle
ma być Karan winą towarystką i ma kompozycję zatrzymaną oddać do
fknynki. Któryby upornie na fihazki nie chciał chodzić ma być oddany
do więzienia - Towarysz nie mają z bronią lub nożem do fihazki chodzić.
Towarysz nim się fknynka otworzy mają zasięgi a przy fknynce otwar-
tej nie mają się gadkami i śmiechami bawić. A któryby miał potrawę do
mówienia ma wprzód starzych o pozwolenie prosić. Każdy ma uszanować
nie przypadnym i posłuszeństwo okazywać. Ofkany ma się sprawić wol-
no jednak appellować przed starzym mistrzem dawcy i gr. do fknynki to-
warystkiej. Mają mieć w uczciwości gospodarza i gospodarzynę w gospodarstwie.
Każdy ma się uczciwie zachować u mistrza swego w robotie ma być uczciwym i
chętny bez pozwolenia nie ma żadnej materji brać ani żadnych prób wyrwać
pod winą 12 gr. Towarysz nie ma się żużyć zabawiać kady kolwiek tylko
do wydzwaniania zamknięcia fortali a jeśli by w domu nie spał ma dać 12 gr.
Towarysz nie ma z kłopotu przedstawiać ani się z nim gadki zabawiać ale ma
ich napominać aby pilno robili, a gdyby się kłopotu coważystacie reputo ma
mu naprawić: nie ma też z mistrzem ani żong poswarów czynić, lecz ma się
z kłopotem starzym mistrzom. Gdyby się chciał odprawić ma na 4 niedziele przed
odprawą w niedzielę po objęciu wypowiedzieć; a jeśli by chciał wędrować
ma na 2 niedziele wypowiedzieć i ma iść o uciążliwą odprawę. Mistrz zaś
powinien towarystwom na 2 niedziele wypowiedzieć.

Któryby bez odprawy od swego mistrza wzdrowiał ma być Trybowką Karany a gdyby ois wrócił ma być igrzową Karany. Któryby będc winien jaki dług mistrzowi swemu nie wywiązał uszawej odprawy z długiem przez porządował ma być Trybowką Karany i na uszawej Tajany. Towarysze nie powinni się wzajemnie sromocić nieczciwemi słowy. Nie ma też jeden drugiego na pojedynki wyzywać pod winą urzędu radzieckiego - Towarysze każdy nie ma robić domu niedzieli przy naganionym towarzyszowi pod winą gr. 12 lez mają o takowym naganionym dać wiadomości do starstych który mu robotę mają zapowiedzieć a i się sprawi. Któryby wiedział co z tego nad drugiego a tait ma być Karany. Jednania między sobą mogą tylko przy skrypcie towarzyskiej czynić. Towarysze któryby partolit a potem chciał dostać robotę u mistrza ma wprzód dać Karę 4 grzywny. Towarysz żaden nie ma robić u pastaga pod winą 2 grzywien; wzdrow: u towarzysza przez niewiadomości swą tylko przez 2 niedziele u pastaga ro: bić może. niewolno też towarzyszowi u żydów robić ani u izotów pod winą 2 grzywien. Towarysz żaden nie ma robić w takim warsztacie gdzie: by białogłowa na kółkach robota pod winą 24 gr. Mają też na pogrzeby chodzić. Nie ma też sekretów mistrzowskich i towarzyskich wynosić pod winą 12 gr. Nie ma się raden wybierać gdy go mistrzowie chcą do drugiego mistrza dać pod winą 24 gr. Nie ma też żaden po gospodach ani nieuzgi: wch męjszych zabawiać Kartami, Koftkami ani żadną nieuzgiwą grę, nie: mają też przebywać w domach nieuzgiwych lub nieradom się bawić pod winą 24 gr. Żaden nie ma robić w furcie ani w porządnie dnie furtywać pod winą 6 gr. Towarysz nie ma chodzić jako kultaż lez ma mieć raufre uszawę ubior a bez wiezielnicy futry nie ma z domu wychodzić pod winą 12 gr. (które to wszelkie winy potowa do skrypcy mistrzowa potowa do towarzyskiej ma się dostać) Towarysz po wyzwoleniu przy wpisie do rejestru ma dać do skrypcy gr. 12 a wpisane 6 gr. i ma być młodszy towarzyszem, odprawiać wszelkie postugi towarzyskie a gdyby niechciał ma ~~po~~ na rok wzdrować. Towarysz po wyzwo: leniu ma u swego mistrza robić rok i a gdyby niechciał powinien przeobić rok 4 niedziele z Krakowa na rok i 6 niedzieli wzdrować co mu nie pójdzie za wzdrowką jedno za Karanie. Towarysze młodzi mają być wolni od wszelkiej kom: pozycji towarzyskiej do skrypcy krom Kart. niewolno towarzyszowi przyjmować na nocowanie innej osoby bez wiadomości mistrza pod winą pół grzywny. To: warysze nie mają żadnego postfania czynić u panów mistrzów z roboty lez mają się kłaniasz w duchu a nie buntować towarzyszów. Towarysz nie ma być żonaty: żonaty nie ma mieć roboty - z wyjątkiem gdyby mistrz zabój awsy robotę za towarzysza. Towarysze powinni na pogrzebie iść do grobu nieść i wieść koto mar. - Któryby z tutejszych i wzdrownych towarzyszów niechciał trzymać tych artykułów mają go oddać Urzędowi Radzieckiemu do wystawy. Powinności towarzyszów młodszych. - Mają towarzysze młodzi chodzić na schadzki. Towarysze młodzi mają towarzyszowi który przyjmie drugie roboty

natryć u panów mistrzów i do gospody uzeladnej ich zaprowadzić: po-
winni przy fihazkach wszelkie postugi odprawiać i powinni tak długo
udrzawić ftać póki fkrupka towaryska na stole ftoi a nikogo nie upu-
ścić do izby bez opowiedzenia ftafym pod wing. gr. 6 wyjąwszy gdyby który
mistrz przyjechał. Powinni wszelką uczciwość przeciw towaryszom ftafym
zachować. — Zaden towarysz nie ma się waić dawać jaką negan-
tym artykułom pod wing 14 gnywien potowa uzgodowi radzieckiemu a
potowa do fkrupki towaryskiej.

(Original na pergam. fol. kart 7 — pięciu
miejfka czerwona z rysem w pufce bla-
sanej na fymarku zielonym nr XII)

Wtożony na cele
VIII/a.

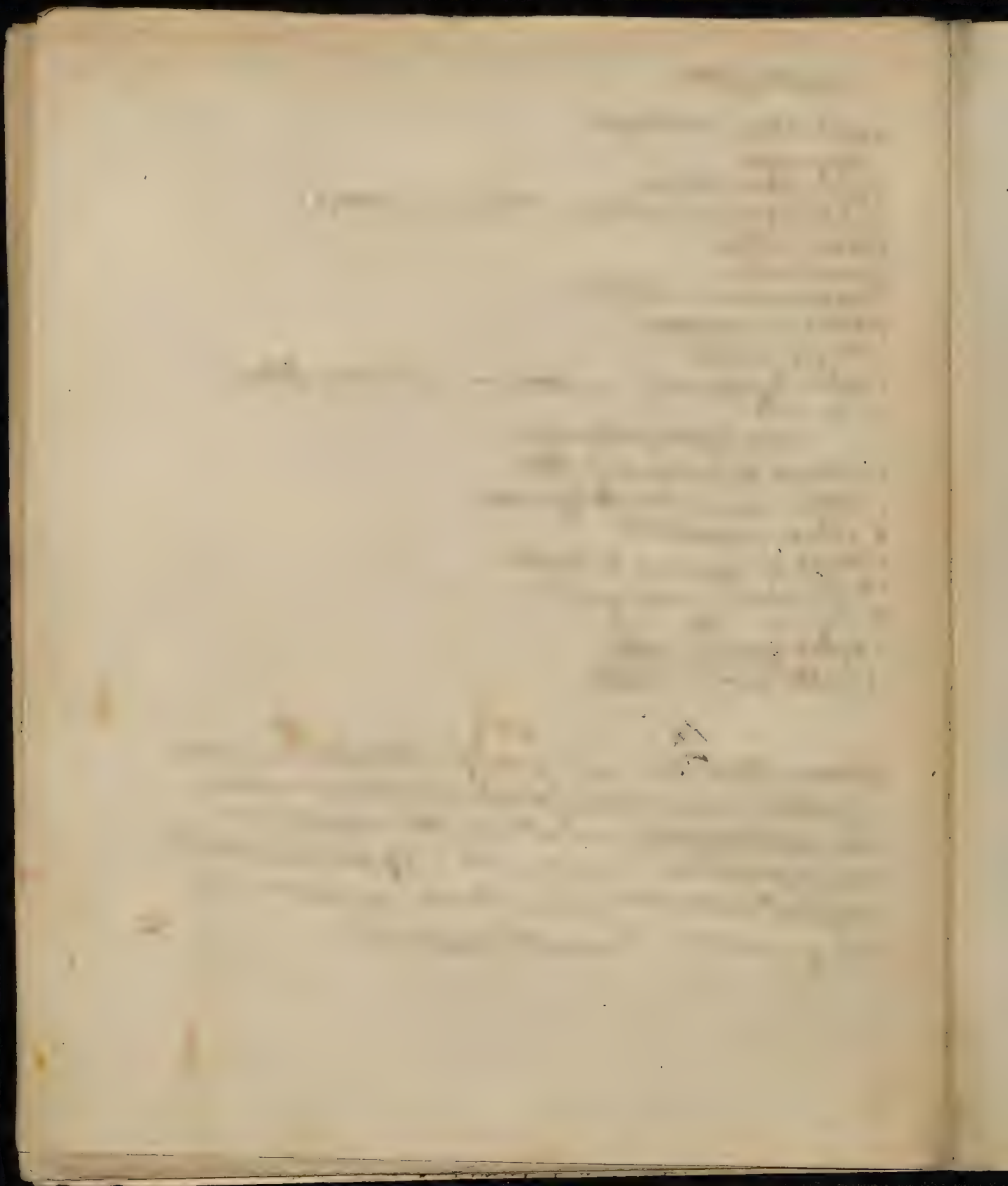
Saizfama uftawa na papierze z r. 1615 kopiowana (bez wftę pu faini:
skiego) — z pięciu pnylepioną lechow fol. kart 10 w defrycie ob potar
gudym na rypnie odpis nr. lech ^{na} ~~le~~ (Z pięciu mniejszą ^{na} ~~le~~ ^{herbową} ^{miasta} ^{iof} ^{na}
w pufce blaszanej na fymarku zielono-~~le~~)

Saizfama uftawa (z uftę pu faini trzem) z r. 1615 przez rajców poturiet.
dzona 1617 fol. kart 9. (Z pięciu pnylepioną mniejszą papierową
(bez nr. lech) z rysem)

Inwentarz 1810.

- Skarb cechowy o 2 kluczach
15 Przywilejów
Dzięci cechowa srebrna
Dwie butawy cechowe (restawione w miedzi za 200 zł)
Laskijka miedziana
Dzwonek cechowy
Chorągiew cechowa z pokrowcem
Główny 2 na Chorągiew.
3 Krynki cechowe
1 Sętkuch karmazynowy z galonkami i frędzlami złotymi
1 " maty
1 " czerwony szajowy ordynaryjny
1 Kilimek do nakrywania stołu.
1 Tablica marmurowa do sygnatur
5 sztuk majstrowskich
1 Blacha do wybijania konhaszów
2 Kufle cynowe z przykrywkami
4 " " bez
1 Kubek cynowy większy
2 Kubki cynowe mniejsze

Łańcuchy którzy robili pasy jedwabne i złotołutowe (paszta-
li podobno w wieku XVII. różni od cechu pasowników czyli miedzian-
ków (cingulatores) którzy z ich naftaniem ustalili) nie należeli do
cechu pasowników; dopiero r. 1805 d. 27 sierpnia polecił
miejscowy krakowski potęgować do cechu pasowników
także pasowników i tapicerów (szpalarników?)

200
1747 d. 10 Aprilis Cracoviae. — Stawetni Marcin Orzechowicz i
Stanisław Goleniowski starzi Cechu Laskomoniczego Krak. pro:
dukują przed Sadem Komisarfskim Król. dobrego porządku
Ordynacyją Magistratu dla Cechu z r. 1615. występującą na
magisteria niepowinien więcej płać tylko 100 złp. za wryft:
kie expensa traktamentowe.

Cech pasniczy (w Krakowie)

Sigismundus III Rex (Cracovia fer. 6ª post fest. Praesenta-
tionis B. V. Mariae proxima 1602) wskutek apellowania (mofizniy)
~~od~~ od rady miejskiej w sprawie pomiedzy Contubernium
Cingulatorum a Contubernium frenificum ~~ego~~ wyznarip.
Kaspra Maiejowskiego Koniuszego nadwornego aby sie
porozumiel z Rajcami w tej sprawie. Li ~~edle~~ Komisarze
uchwalili ^{taki wyrok} ~~potwierdzi~~: Pasy (cingulos seu zonas)
męskie i ienkie jakiej kolwiek roboty należą do robot
pasniczych. Zaś roboty ad apparatus equestrem spectantes
quae pensilibus armis tenacula et stralis seu phaleris
equorum ex usu militari aptari solent - te należą do cechu
frenificum. Co się zaś tyczy rzeczy wojskowych nowo wyne-
zionych a dawniej nieużywanych stanowi aby oba cechy
miały prawo ich wyrabiać bez przeszkody jako to: Szablaki
z pasami, pasy tak do rawieżania rufnic i kłuców
jako też do szadunków albo prochownic do tego podwiązki
paszki do ostrog, łoki do butaw. Cingulos vero qui frameis
applicari solent vulgo Czermem vocatos qui per nodos
locis suis complicatos construuntur tales cinguli ad
opificium frenificum spectare debent - demum cingulos
qui fibulis alias nitent i odzieżki albo z kotkiem nitowa-
ne bywają należąc mają ad Zonariorum artificium. —
Od tego wyroku apellowano do Króla który w 1602 Re:
lationum uchwalił potwierdzić powyższy wyrok: iż Lin:
gulos qui frameis applicari solent vulgo Czermem atque
per nodos locis suis complicati construuntur jako też
i te pasy qui fibulis seu circulis appenduntur alias nitent
odzieżki albo z kotkiem nitowane bywają, mogą oba Cechy
tak Cingulatores jako i Frenifices robić i sprzedawać.

Orygin. na pergam. z pieczęcią wisiącą Król

11

Zygmunt III (Cracoviae feria 4ª post fest. S. Andreae
apost. 1608) w sprawie pomiędzy Lechem pasnikow akto:
rami a Michałem Szwander i jego żoną Magdaleną
mieszkanem i Kupcem krakow. pozwanym iż chowa re:
ludzi pasniczą która mu robi król zakazuje temuż
pozwanemu zakazać trzymać pasniczą cyeladę i
robić robotę pasniczą pod karą 149 nywien - wyrok
apellacyjny. albowiem Rada miejska pozwołała w tej
sprawie wprzód owemu Kupcowi Szwander: "fibulas
stanneas zonis mulieribus dare, affigere alij do
pasow albo tkanic zamkle i cystki przybijac, dawac
(w skutek tego trzymać cyeladę pasniczą - co król tenż
zakazuje i zakazuje)

Orygin. na pergam. z pieczęcią

Rada krak. (fer. 2ª post Lucas evang. 1539) pozwa:
laja mistrzom cechu pasniczego, oprocz jednego,
ucznia (discipulus) wyrażonego w Ustawie, trzymać
jeszcze młodzieńca i chłopca który by takową tylko
robotę robili, jaką dzieciaki (ancillae) robić zwy-
kły, a nie inną. (Acta Off. Consul. Crac. T. XIV p. 370)

Pech pasniczy (w Krakowie)
(Mosizimkow)

R. 1517 Towarzyse rzemiosła pasniczego w Krakowie Bartosz Szobynocky, Erasmus Richtenicht, Marcin Dytkwa, Michal Stanislaw Zborawsky, Stanislaw Zokolowky, Stanislaw Hegenicht, Stanislaw Lemberck, Mikołaj Dyżowsky, Stanislaw Dzelnowsky, Stefan ~~Ala~~ Marcin Bockenky, Wawroynie. Brozyna z wolg mistrzow uuzynili na stępne obyczaje:

Gdy kto przywodzi ma iść na gośpodę i w niesporną godzinę po: stac po starzysze towarysze ci mają go pytać przed przywodem: jak długo się uuzyt, gdy się uuzyt 4 lata mają go zaraz posadzić a gdy 3 lata tylko na 2 niedziele

Gdy przyjdzie na pierwszy niedziele jeżeli nie ma roboty tedy ma je mu być szynkowane za ten grosz od wszystkich towaryszy; gdy przyjdzie bliższy niedziele a roboty tedy go mają towarysze u szynku przywitać.

Każdy towarysz ma dać zbrojsz siołowac.

Ma być pytan czy nie ma co polecono od mistrzow i towaryszy i ma to wyjawic pod karą.

Ma być pytan także czy ma jaką skargę u szynku - a jeżeli gdzie indziej wyjawia ma być karan

Zaden niema przy żadnym dziwieze robic' na olowye albo na am: bursze

Zaden przy szynku na ma wstac towaryski uderzyc' pod karą. ani pnieć drugiemu co kłamać, ani grać na stole towaryskim

Gdyby który siedł przy szynku nie mając nogawic, gdyby wstac od stołu przy szynku nie wziąwszy opuszczenia, gdyby który rosta: wał przez cwiert roku a nie prawił sobie nogawic; który karany ma; towaryszy mistrzowi wyjawia; gdyby towarysz ~~leżał~~ leżał krom gośpody na niepoziwym miejscu; gdy wejść na piwo i otworzyć a gdyby wstac na tejże ulicy na inżę piwo; gdy który ceklanowi albo nieumyślnie niewieście przy szynku z rąki dać; który grał na podejrzanym miejscu gdzie lotrowie grają;

Któryby tańcował z niepozyciwą niewiastą; który nie ^{w frynku} (a także) ^{zwornituje} ma być karany.

Gdy dwa towarzysze robią w ważytaie i są przeciwko sobie wgniewie i jeden drugiemu kłamie ma być karany.

Gdy powstanie swar a starszy towarzysz chce mu zrobić kłó-
go nie ustnika będzie karany.

Będzie 2 starszych towarzyszy, tedy maie trze niego frynku wzdeć
"gdyby który starszy towarzysz otdąd wandrował a nie zdał swaj
"urząd tedy ma być trybowan z jego z bodu... — róg ma być
wybieran na towarzyskim stole.

Towarzysz wprowadzony do domu mistrza ma wejść ugniewie.
Jeden drugiemu nie ma ganieć roboty.

Kto obiecuje wandrować a nie wandruje ma być karany.

Kto chce chodzić na gospodę ma złożyć po 4 pniogdy, potowś
do pusyki a potowś przepić, egdy nie ma który roboty ma
rynek wolny 2 niedzieli.

Towarzysz obaj który przyszednie złożyć do pusyki potowś
a będzie miał frynek 2 niedzieli jeżeli nie ma roboty.

Z kar ma być pot do pusyki być włożone a potowica
przepita.

Gdy cynicie towarzysza tedy on ma jeden wachlon
dać towarzyszom.

Kto wyjawia w domu sekreta towarzyszy w gospodzie będzie
karany.

Któryby w poniedziałek furicet, ma cały tydzień
furicet.

Mistrzowie z Krakowski i uczeń Krakowski mają dać
po grobzu do pusyki i na konew.

anemi i ztoconemi a chełskomi
w kłopotu

(Original ^{po polsku} na pergaminie z malowidłami w których
złoty napis Dawid Myśta przegry duży czerwona ce-
chowa, woskowa na frynku niebiesko-amentowym, potku-
zona: 2 anioły siedzące trzymają tarczę herbową, na której
kawałto młotek i pilnik napis do Kota Taciński.

R. 1548 rzeczy cehowe: List cehowy z pięćcią miejską -
 Pęczę cehowa wielka i mała, Księgi cehowe, Ubroje ryfo-
 wane 3, Ubroje gładkie 2, Obojczyków 5, Miśki 2 parze
 ryfowane a jedna gładka para, Rekawie potłuceni
 parę, Długobie 2, Lufka 1, Obojczyków 3, Biritthow
 10, Guleri 3, Flaszki 5, Obojczyki sukienne 3, płoienne
 2, Harkabuzow 5, Zargawia par 15, Harkawnicze
 2, Kufza zelazna i z ewarem co darował pan Paweł
 Szwirba, Skrynka z betty gładrowa w niej bettow 9
 i intotek, Kufza zelowana z ewarem, Hallabartow 5
 wócy 4, Panczerze 2 i obojczyki 2 co na pole
 chodzą, Laituchy 2 trefi nowy a xemitry szery
 (Luismutny), Miana zelazna i drewniana, Proponce,
 Spisow 10.

Starfy i pod:
 starfy.

Actum feria 5ª post festum S. Mathaei apost. et evang. prox.
 1599. na skutek niewiast w jaskach miejskich przedających przedmioty
 starzym cehu pańszczyzn z strony zabrania pasów i robot
 remiostwa pańszczyzn, Rządy rekarny o tym niewiastom spie-
 dawac pasów i robot cehu pańszczyzn i takowych od partayow
 kupowac: jednak wolno im pasy i inną robotę liteńską przywozić
 której pańszczyzn Krak. nie robią kupowac i sprzedawac - na
 ten raz pańszczyzn do zachodu słońca mają wynagrodzić nie-
 wiastom robotę zabraną. - To potwierdził Król Zygmunt
 III Cracovia d. 15 Decembr. 1608.

Oryg. na pergam. z pięćcią

Burmistrz i rada miasta Krakowa. (W Krakowie w ponie-
dyatek ^{Reminiscere} nazajutry po niedzieli Jankowej. 1600) potwier-
dzają artykuły uchwalone przez 4 mistrzów starczych i 4
mistrzów młodszych ~~2000~~ wybranych cechu pańskiego.
Przy obiorze starczych mają starzy wybór zostać a młodzi
majstrowie do niego ustąpić i tak starzy będą młodego
a młodzi starzego obierać. Który ~~se~~ jest majstrem lat
18 a starzym bywał wolny będzie od postęgu cechowych aż
do śmierci.
Starzym ten tylko może być który będzie wystawiony i z po-
selswa wolny; Ktoby niechciał być postem ma raptować
6 złotych w okup albo innego brata młodego zapłacić na
swoim miejscu. Ma być 6 starczych mistrzów którzy rządia-
ją przy stole, Kto by się na nich słowem nieuczciwie
sarknął raptować kamieniem wosku. "Dla przodziei odprawy
nie mają iść wotunki ^{Przed} ~~tylko~~ do potowick."
Przed smatrujem w swięto nie mają przedawać wprawy tylko
3 bracia ordynkiem
Niewolno braćom kupować roboty ~~a~~ innej od pastarzy
albo ^{podawaj} jarmarku i przedawać za swą pod winą 10 grzyw.
(z tych potowa cechowi a druga Włodowi Radzieckiemu)
Niewolno kupować forem u pastarzy ani też robić forem
pastarzom
Dorad przystający do cechu ma dać 10 zł. na strecie cechow
synowie zaś braci cechowej od tego wolni.
Ktoby po gospodach mówił o niezach cehowych, lub Ktoby się
na drugiego tak porwał karany będzie i kamieniem wosku.
Dziewki służebne nie mają zapierać miejsca na smatruje
okrom służby przegrany jako to chorby matzjonki cechowej.

(Kopia na papierze)

2 XVIII wieku

(Acta consular. cracov. R. 1600 p. 534-535)

Cech pasniczy.

324

Zygmunt I (w Krakowie dnia 4te po wryftkich swiętych 1518)
potwierdza następujące ustawy cechu rzemieślniczego.

Przed 2 starszych w cechu; przy obeftaniu przez pofta cechowego
mają się wbyć rejść na zgromadzenie cechowe do gajenia.
Kto będzie miał sprawę w cechu zapłaci poftawi jeżeli majster
półgrofza, jeżeli obaj groz za zwolanie.

Kto chce być majstrem ma zrobić ofyftakia) Przy pracy pod jednym
rędem z jednym podryciem wórzek powinien być przebyty
jedwabiem z 7 gwiazdami w wórkach, którejkolwiek cyfry, mę-
dzy kłosemi powinno być ryzowanie wzorami frebrnymi to
jest z 2 ftebkami jedwabnymi. b) Druga: Barne z 3 guzika:
mi splecionemi i podnieszania powinny być poftacane nad
ręką jedwabnym guzika pofrebranego i kutasy jedwabne.

c) Trzecia powinna być fczkowana z nadkryciem poftacanym
z ręką jedwabnym z guzikami pofrebranymi i ftebki
jedwabne i cała nakryta jedwabiem.

Wolno majstrom kupować skóry i remienie, oraz Ktadać
skóry to jest dyerz tylko dla fwego użytku w jakim kolwiek
kolorze

jeżeli towarzys od kłosego majstra odejdzie a do drugiego
przyftanie ma nowy majster pytać się czy towarzys z dobrego
wola od niego od fteot, pod karą 6 gr. na karnaf.

Majstrowi wolno mieć i towarzysza i iuznia, a ftarzemu z
towaryszu - wyjąwszy gdyby był doftatek towarzyszy

Uzey przebywafy z tygodnie próby ma się uzyć 4 lata.

Podczas zgromadzenia ma każdy trudną sprawę ftając odprawiać
i w kącie nie fczemrać ani mówić, z cechu nie wychodzić, za ftotem
bez pozwolenia ~~nie~~ starszych nie fiadać, ani fiadać w ptafeyu
lub cyapie pod karą i grofza

(Kopia późniejsza ttonazona)

Consules civitatis Cracov. potwierdzą, następną ustawę Contubernii
Lingulatorum ponieważ im się dawniejsze podobał pozarę Kra-
kowska Spaliny

Kto nieprzyjdzie na zgromadzenie zapowiedziane przez ^{Krola} ~~rajców~~ za:
ptaki 12 gr. ad Czecham, a na zapowiedziane przez starzych cech:
wych ~~600~~ 1 gr. a na zapowiedziane przez rajców 6 gr.

Sztuki na majstra: Lienckel Schneydany ... gespanck Schne-
dany, Brithersa cum tribus Voreyle. Rinskij par s schrotowa-
nym geschneidem. Przenieść ku schneydowy. Prace te ma zro-
bić w tygodniu lub w dwóch; potem zapłaci 12 gr. do Czechy
pro armis comparandis potem ~~a~~ w przeciągu 4 tygodni zapłaci
6 gr. a pisarzowi i groh. Lokaje literas genealogie et conserve:
tionis suae et doctrinae gdyby się gdzie indziej uczył i ~~po~~ przysięg
prawo miejskie oraz w pół roku pojąć zons

uczeń ma być 2 tygodnie na probie i 4 lat się uczyć i zapłacić 6 gr.
Wdowa po śmierci męża nie może przyjmować ucznia, lecz uczeń
rozpoznałszy naukę za życia męża może ją skończyć u wdowy.
Synowie mistrzów mają też robić sztuki i co mistrzowskie pojma
tylko chory synowie mistrzów wolni od sztuk.

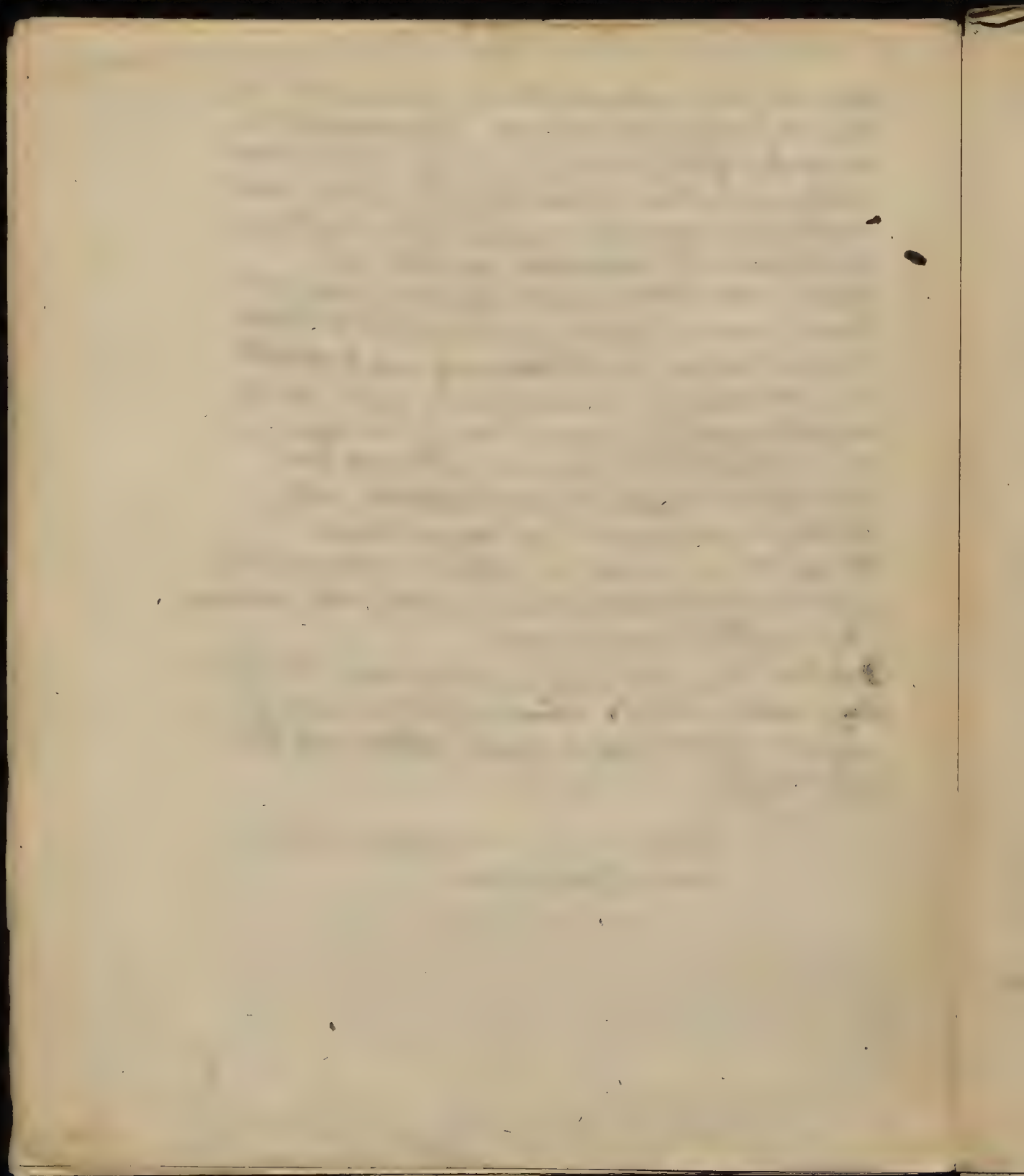
Łowacy, ma najmniej 2 lata po obydwu krajach i miastach
wśdrować disciplinac artificiali et bonorum morum capebendi
gratia, tylko chory synowie mistrzów i sieroci wolni od tego.
Który mistrz skończyłszy robotę takową nie okazawszy starzym
fehowa do pokrowa (capfam) lub fraryni i wyszły zapłaci
14 festerow. Gdyby labor erit ineptus alias niegwarowny
ma być zabrany a mistrz karany; a nieposłuszny rajcom
przedstawiony.

W Schmettershaws ma być częsta robota bogata i uboga rewi-
dowana i jeżeli zła zabierana; Ktoby z mistrzów sprzedał w domu
robotę za więcej jak 3 flor. a takowej wprzód starzym nie okazat
zapłaci 6 gr.

Zony mistrzów sprzedające w Schmettershaws mają być często
doglądane czy się cnotliwie prowadzą i prokownie

Kto wiechu o dług raskarzony takowy w przeciągu 15 dni nieg:
ptani ma dać kary 2 kamienie wosku i dług zary zapłacić.
Dla pagnęty mąftra, towaruży, uynia mają chodzić pod karą.
miechowicy (Leratores) nie fmią na fzkod pasników na mie:
chach (in peris) apponi alias przybijac' szętki et rytki pod
karą 5 grzyw. ani też Corrigiatores mają robić pasy.
nie wolno robzyć ftron na fzkod pasników prowadząc
Łasow, przanezki, kłoptki i geckneide pod karą zaboru.
Gdyby jeden drugiemu odważył towaruży i gdyby w smeter.
haus zóna kupującego u innej odważyła zapłacić 6 gr. kary.
mąftra pędnego i pracującego za towaruży nie można zmu-
rać aby dłużej nad tyżzieni gdy chce u miftra za pracować
Datum feria 4ª Vigiliae Divisionis Apostolorum 1529.
Dodatek: Anno 1536 feria 6ª post Assumpt. Mariae:
Cich pasników ma uważać aby gladiatorum obferramenta
inferiora alias Łakowky idonea parentur alias gwarione
i sami mają takie gwarione robić.
Dodatek. Anno 1532 feria 6ª ante Dominicam Reminiscere
Rajcy kasowyj artykuł. • robieniu sztuk przez synów
mąftrskich ofwiadczaając iż synowie miftrów mają być
wolni od sztuk.

Orygin. na perg. z pięćdziesiąt urowań wry.
Kowa na tafmie pergam.

Cech pasnikow.

1545 fer. 4ª intra Octavas Visitationis Mariae. —

Wzaniej Biały z Ostrowa towarzys pasnikow do:
nosi, iż w Wroclawiu starci towarzysze niepoz-
walaja towarzyszom pasnikowym Krakowskim
dotąd przyjąć roboty, póki nie złożą pieniężnego
okupu i nie pozwolą się za wtoły dobrze wy-
targać i obić (correctio): iż w Wroclawiu nie-
pozwalaja niemieckiej zeladzi udawać się do
Krakowa

1592 fer. 5ª ante domin. Jubilate. — Burmistrz i rajcy Krak.

na prośbę Starzzych Cechu pasnikowego potwierdzają
następne artykuły: I jeżeliby który z Pasnikow Krak.
w cechu zagajonym albo w zgromadzeniu zelżył drugie-
go stowy niuczciwemi na stawie albo na rzemiośle naga-
niać, a tego niedawidł, ma być karany 5 grzyw. także
też kiedyby ~~on~~ na drugiego rękę się porwał, również też
któryby się smiał cech zakładać lub zawodzić albo wy-
wać braci po gospodach i miejscach, również któryby
w cechu niepokojnie się zachował lub sedycyja czynił.

(Acta consul. crac. Tom. 29 pag. 193-194)

1593 fer. 29 ante f. L. Agnethis - Consules crac. appro-
bant confirmant sequentem constitutionem (polonia):
Pracica rzemioſta paſoniczego zſzedtrzy ſię wſpólnie
d. 4 Januarii 1593 uchwalili: Młodzieniec rzemioſta
paſoniczego który pojmie za żonę miſtrzowską dzie-
wczkę albo wdowę, ma być wolny od okazywania
sztuć tylko ma udzielać kołacyg według możności.
A jeſli by nie był wdrowny ma dać 4 zł. na armatę
cechowg, a miſtrzowski ſyn 2 zł. - Każdy inny towarzyſz
chcący miſtrzem zoſtać, jeſli by nie był wdrowny ma
dać 6 zł. na ſtrzelbę cechowg, miſtrzowſtwa ma doka-
zać gwarownego i ſztuki doſtatecznie o trzydzieſci
oruzłow, a którego by oruzla nie było, tedy zań złoty
dać i kołacyg przy oglądowaniu ſztuki ſprawić. Ktoby
tej uſtawie ſię ſprzeciwiał albo ją przyganiał, ma za
winę ktaſi 5 grzywien p.p. rajcom. - Uſtawili to
uſługowcy miſtrze, których na ten czas było 20, dnia cywar-
tego po ſrowem lecie A. D. 1593, za ſtarſzych Pawła
Śniroſzowskięgo, Potażęgę Chwałkowicę.

(Acta conſul. crac. Tom. 29 p. 322-323.)

1593 fer. 3a poſt domin. Oculi. - Conſules crac. ſequentem
ordinem in electione Seniorum Contubernii Lingulatorum cracov.
praefcribunt: Przy wyborze ſtarſzych mają w celu zagaionym
pozostać w izbie ſtarſi miſtrze przygoſzgli lub którzy tego-
roſi piastowali; młodzi zaś mają wyſi do ſieni. Starſi
mają obierać jednego z młodych, a młodzi jednego z ſtarſzych
w tychże mieſcach.

(Acta conſul. crac. Tom. 29 p. 367)

Ustawy.

dla towarzyszoŵ rzemioſta paſniczego
w Krakowie,

z r. 1517.

Jako tedy po narodzeniu pana naszego Gyrzycz
pucierzeth y sziedmynacze lyath, Thowarzy-
sche rzemiosla paſniczego w Krakowie ktorzy
na then czas byly jako Barthosz Szobynoszky,
Erasmus Aichtzeninght Marczyn dytwa, Michal
Stanysław Zborawoszky Stanysław Tokolowszky
Stanysław Hegenicht Stanysław Lembergk,
Mikolaj Dyszowszky Stanysław Szelynoszky
Steffan Elij, Marczyn Bochenoszky Hawryngier
Brozyna sz wolą mystrow gych wzyngly obczay
podlug gych rzemiosla thym obczayem a nyeynace
thy trzymajz.

Item naprzod pyrowichy obczay gdy który thowarzysh
przywandruye ma yćz na goſpode y ma w nyeporna
godzyna porlacz po starsche thowarzyze them starszy

thowarysze maye yego pytaic szkand przywandrowal
y gde rze wryl jako dlugo yestly rze wryl styrzy
lyata thedy yego maye posadzyc yestly rze wryl
try lyatha thedy go maye posadzyc dwye nyedzely
podlug obyrazu alye nye dluzsze Iho wy kordy tho-
warzycz ysz nye ma byc wyenise szynkowano tho-
warzyczowy przywandrowanem yedno yeden grooz
datze wyedzycz starszy thowarysze gdy wy datze
thowaryszowy robotke thedy yemu maize
rospowiedzycz obyrazu naprzod maize yego do wdowy
posadzyc nyozly do mystrza pothym yestly by wdo-
wa myala thowarysza thedy do starszego mystrza
pothym od starszego mystrza do rozmaitych war-
statow.

Item gdy on przydze na pyrwocz, nyedzely
yestly nyema robotky thedy ma yemu byc szyn-
kowano za then grooz od wozytlych thowaryszow.

Item gdy przydze blyza nyedzelya a ma ro-
botke thedy yego maye thowarysze przy szynku
przywytaic mlodzy y starzy.

Item kordy thowarysz ma datz szbroye zcho-
waic nyechay badze zbroya lyeda yaka.

Item drugi ma byc pythan yestly m' czo
poleczono od mystrzow albo od thowaryszow thw
ma tho szawyc yestly tho nyewerzyny ma byc
szkaran.

233
Item trzeci ma być pythan raz pygowy y
wthur yestly ma yake z karg przy szynku yestly
szmylcy a gundze tho zyawy ma być szkaran.

Item czwarty rathce wyedziec yose zadny nye
ma przy zadny drywce robyer na olowe albo na
amburce

Item Pyanthy yose zadny przy szynku nye ma
szwawolnye w stol thowaryszky wderzyc pod vynq.

Item Szosthy yose nye ma zadny szwawolnye
yeden drugemu karaic klamaic pod vynq.

Item Szodny yose by zadny nyeszmyal graic
na stole thowaryszkym przy szynku krom od-
puszczenia starszych thowaryszow pod vynq.

Item Brzmy gdy by ktory szynk przy szynku
nyemayancz nogawycz krom odpuszczenia ma być
karan.

Item dryewyanthy gdy by wstal nyektory tho-
warzow od stol przy szynku nye wszygowszy
odpuszczenia ma być karan.

Item dzezyanthy gdy ktory thowarzow nye
bandze myal nogawycz y bandze przy nasz izweric
rokw y nye sprawy szoby ma być karan.

Item ratce wyedziec gdy ktory thowarzow
bandze karan od thowaryszow y da tho ym w ranse
yos tho szynk a on tho pothym przed mystrzmy
zyawy ma być karan od thowaryszow.

Item yedennasthy gdy który thowarzysz lyżal
by krom gospody na nyepoczlywym myeszu ma
być karan.

Item dwanaasty rathore wyedreż gdy orzeż
w gospodze ma piwo y othworzy thedy gdy by który
szedł na thye vlyczy na ynoze piwo ma być zka-
ran.

Item Trzynasty gdy thowarzysz novothny
zosthany od smilku przy szynku y starszy thowarzysz
z nym ny vynyde thedy starszy thowarzysz ma
być z karan

Item Czwarthynasty gdy który starszy tho-
warzysz vynidze y nyevstawy myesto szecbye druge-
go thowarzysza ma być od thowarzyszow ka-
ran.

Item Pyathynasty ysz nye ma zadny iz-
clarzowy albo nywzlywy nyevyeshczye z ranky
dać piye pod vyno.

Item Schoothynasty ysz zadny nye ma gracz
na podeszranym myeszu tho yesh goze lotrowye
graze pod vyno.

Item Sziedmnasty ysz zadny nye ma thajn-
zrowaiz z nyepoczlywa nyevyestha pod vyno.

Item Oszmynasty gdy który piye w szynku
ysz z odpuszczenym zasze wroczy ma być zka-
ran.

Item dzewyanthynasthy gdy dwa thowarzysze ro-
byz w yednym warotacze y szq. przeczynko zoby
w gnewie y da sze yeden drugemu klamaiz ma bycz
karan.

Item Ostateczny Obyczay gdy thowarzysze szq
spioh nyechay bandre na ktorem kolwiek myscu
ysze by ~~z~~ z nych nyektory szwar poczał a star-
szy thowarzysze myr y pokoy myendzy ym vlozq
a yesthly then z nych mijs nye przyme a iny go try-
ma ma bycz z karan od thowarzyszow.

Item rathere wyedrzeiz gdy wasz bandre dwa
thowarzyszow starszych thedy maie trzeciego szyn-
kw wrdaiz gdy by ktory starszy thowarzysz od
thand vandrowal a nye wzdal swoy vrand the-
dy ma bycz trybowan z yego zkodq. ratere wyedrzeiz
ysz ma bycz rzand wybyran na thowarzyszkiym sto-
le.

Item gdy ktory thowarzysza prowadzy do domu
mistrzowego ysze by wszedl. vyzlyvye w dom bez
zadny zkody pod vyna.

Item yeden drugemu robothe nye ma ganycz nye-
nyacz by gorsza byla nysaly yego pod vyna.

Item gdy ktory obyczvye wandrowaiz a nye wan
druye ma bycz karan.

Item ratere vyedrzeiz myly thowarzysze yze sze
thv maie kordy we nyedzely zchadzacz na gospode y

maize poloszyer koozdy po sthyrzy pyenyandze polowy-
ze wloszyer do puszkę a polowycze w goopodze prze-
pyer.

Item gdy by rzę w thym przydal na szynck the-
dyze wolny dwye nyedzely.

Item gdy thu który thowarzyor nowoothery przy-
vandrye który thu yesze nyebyl then ma pul-
groza w puszkę wloszyer gdy bände myal robothe
dwye nyedzely.

A gdy karzeze thowarzyora thedy maize polowy-
ze wloszyer w puszkę a polowycze przepyer.

Item gdy czynyze thowarzyora thedy on ma ye-
den wachlon daer thowaryszom.

Item czo thowarzyore nyendry zobu w goopo-
dze vczynyaz albo gdzie yngdze y powij nyektory do-
ma ma byer karan.

Item gdyby który w ponyedzalegk szwencryl
then ma czaly thydzejn szwencyer.

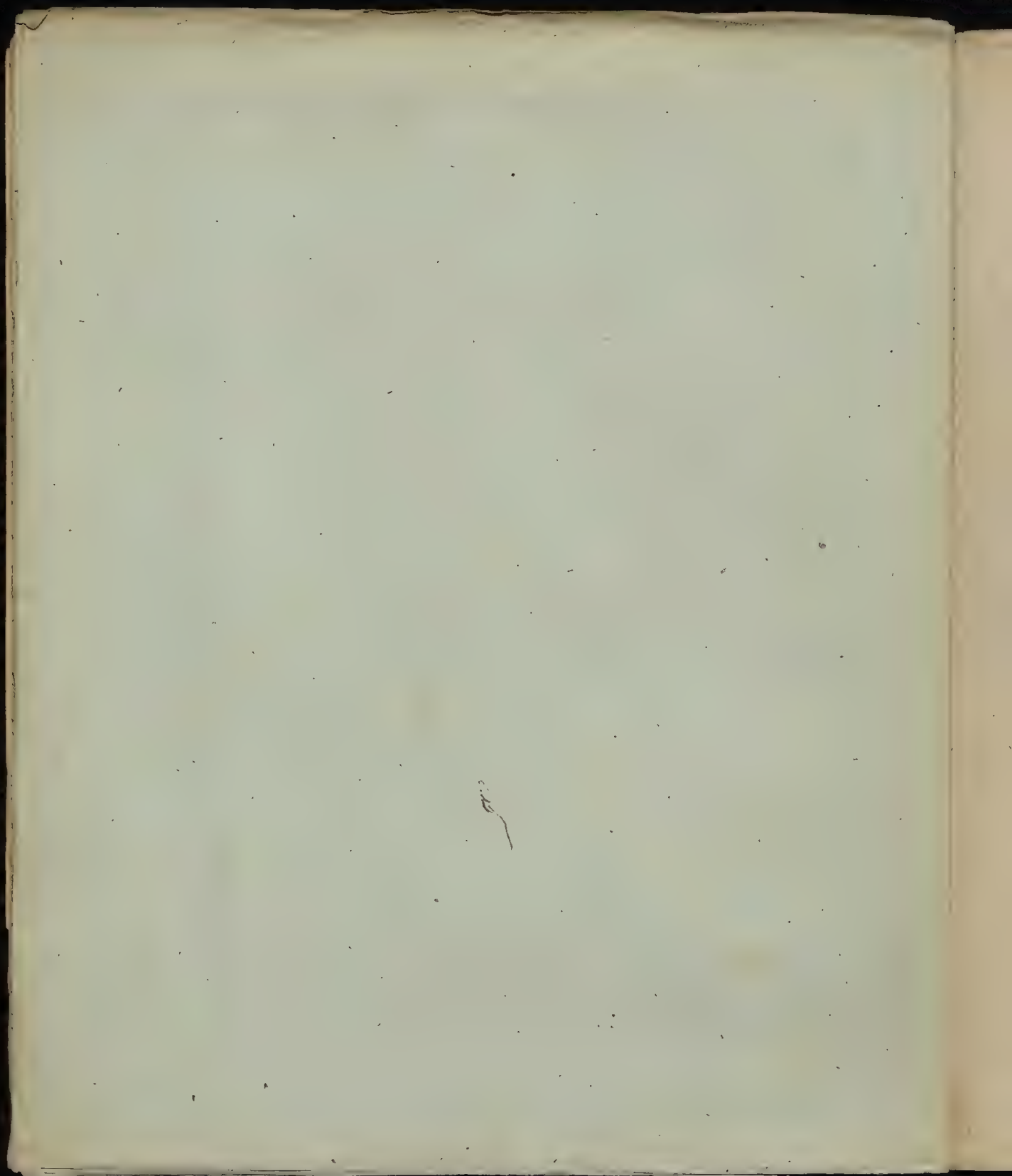
Item gdyby który chuzal szwencyer bez przy-
czyny then ma thysz worythegek thydzejn szwen-
czyer.

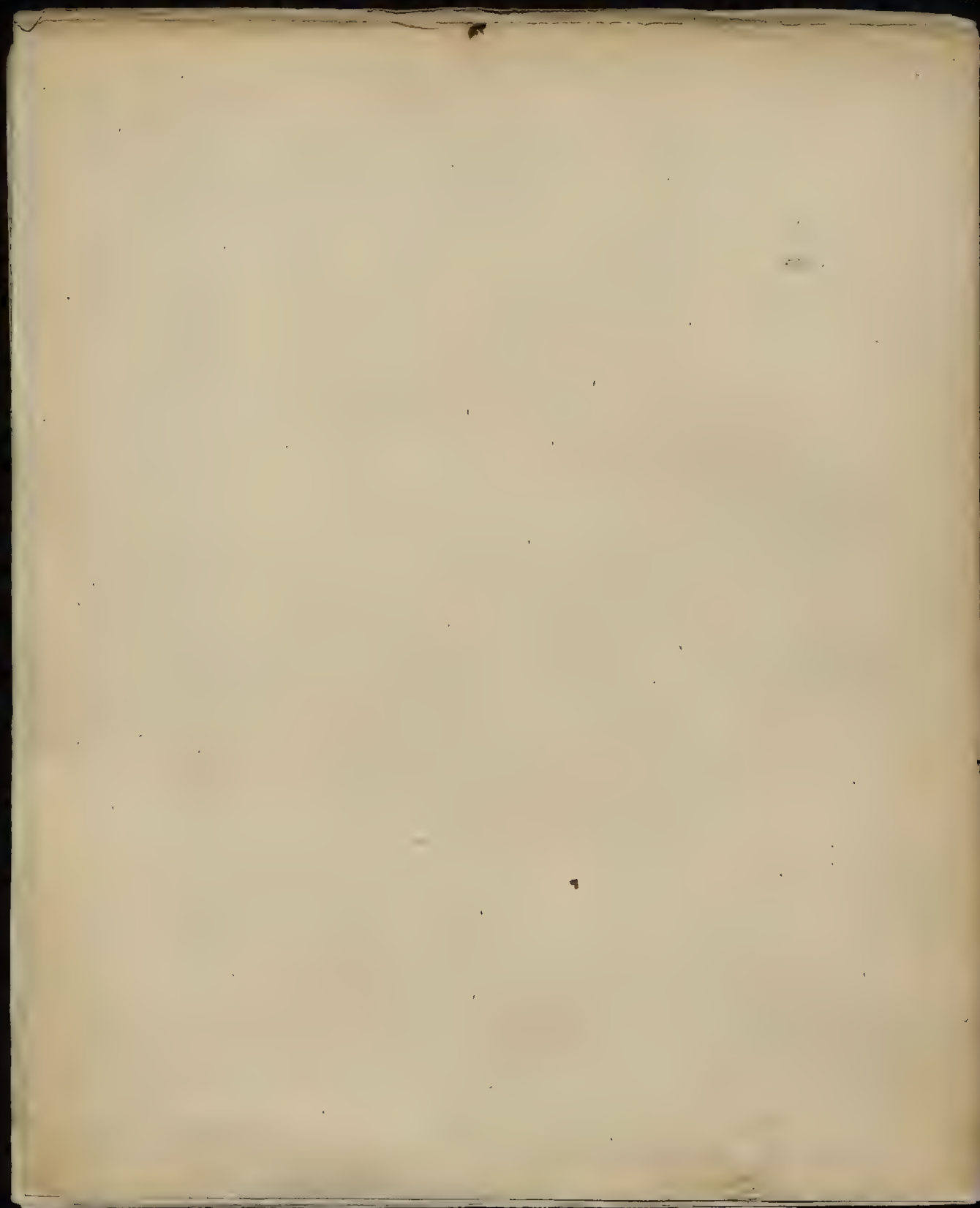
Item raterze wyedzyerz myly thowarysche yre
thy sthathutha y obczyrre rzymosza thego thako
thymze obczyrayem ma byer thu w Krakowie trzyma-
no a nie ginaize.

Item Zmistrzowiez Krakowski y verein kra-

Kowsky, mają dacz po groszu do puski y na ko-
new?

361

Cech paszterników i traktyerów?

773/2

- Prezydent i Rada miasta Krakowa (Actum in praetorio d. 15 Maji 1778) na prośbę paszterników mieczan Krakowskich czynią następujące uchwalone objaśnienia niektórych artykułów:
- 1) Od zapisu chłopca na magister tożyci expensę 8 zł. od wyzwoleńia ucladnikiem winien zapłacić 16 zł. do fiskuski.
 - 2) Subo paszternicy ~~o~~ doproszali aby ucladnik wyterminowany nie iędał większego salarium od magistra rocznie jak 100 zł. magistrat jednak uchwala aby to salarium stosownie do pierwszego przywileju wynosiło 150 zł.
 - 3) Na zażalenie paszterników że od traktyerów mają wielkie szkody ponieważ takowi roboty paszternicze wyrabiają jak oisto pokażę z dwóch traktyerów Francuzów jednego na floryanckiej ulicy u gmp. Nowickiego a drugiego u gmp. Wolfskiego i na iędanie aby tychże traktyerów do cechu paszterników przytącono: Stanowi magistrat aby traktyerowie obcy nie mieszkanie za konsensem urzędu tu się mieszający dawali certum quantum do cechu paszterników z dependencją od Urzędu, inni zaś Traktyerowie mieszkanie prowadzący w gotowaniu potraw jedno przywilemie mają się mieszyć w zgromadzeniu Paszterników.
 - 4) Sukcedniarki do zgromadzenia Paszterników przez konkluzję d. 5 marca 1777 ~~z~~ z pewnej solucyi co kwartał przyjęte nie mają pięć placów na większy cenę jak groszy 15 aż do izłoty.
 - 5) Na skargę paszterników jakoby p. Michalski kuchmistrz z dworami starosuną Lanekorowskiej i Skoczyskiej nadworny kuchmistrz suffragana Krakowskiego podejmując się zastawianiem stołów u różnych ugwali do tego paszterników dworskich z fiskusa zgromadzenia: Stanowi magistrat iż niewolno ~~o~~ osobom do cechu niema: leżącym robić nemiosta paszterniczego w mieście.
 - 6) Niewolno piekarzom białym wyrabiać robot francuskich do paszterników należących.
 - 7) Publikata precisko pieszkodnikom remiosta paszterniczego pono:

a) Stanislaus Aug.
fol. K. 4 z podpisem
Koola i pęyscis
wytłoczony na
papierze
b) Stanislaus Aug.
gustus

wi się, gdy tego będzie potrzeba.

~~Bo~~ Stanislaus Augustus rex Poloniae (Varsoviae d. 6 No-
vembriis 1778) approbat superscriptam conclusionem
magistratus Cracoviensis pro parte congregationis Crustu-
lariorum.

(Original na papierze - z pieczęcią
wiskę Krolewską in fol. kart. 2)

(Oblatow. in Libr. inscript officii consul.
Crac. 1778 Tom. 63 pag. 702 - 707)

Lech Łaszczewski Krakow. miał Ordynacyję od Magistra:
tu Krakow. d. 8 August. 1766 nadaną a od Króla w Warsza-
wie d. 30 Węgśnia 1766 aprobowaną - powyższą przywilejir.
1778 objaśnia więc z punktow tej Ordynacyj

cech pasztetników, i traktyerów

Comissarii regi publicant decretum latum in causa sequenti

Actum Cracoviae (in praetorio urbis feria 6ª post Dominicam
Oculi proxima d. 10 Martii 1747) ~~inter~~ inter famatos Jacobum
Sokotowski, Paulum Czarnecki, Lucam Dobrowski, Joannem Walter
Crustularios actores et Martinum Kwintowski indicantem ab
una atque famatos Albertum Moskulski, Jacobum Salwinski, Mar-
tinum Nitkiewicz, Sebastianum Rędziochowiez pistores citatos
parte ab altera ~~actore~~ per commissarios judiciorum asseroraliu
~~actore~~ d. 27 Februarii 1747 publicat:

Karol Gonzaga hr. na Zywie Wielopolski Komisarz Kor. sta rosta
Krakow. Jacek Lopacki Kanonik Krak. archiprezbiter Koscioła
P. Maryi, Kazmierz z Gofuryna Rutkowski podraszypłocki.
nakazują aby pozowani stawili się d. 6 marca 1747, iż się ~~po~~ osmie:
lili aktorom zabrać na rynku 2 wazy ~~z~~ (zarinam) pierzwo na
moy przywilegiu danego piekarzom iż ludziom obym luznym nie
wolno sprzedawać pierzonego chleba. - Do wystukani stron owi
komisarze przekonawszy się iż Crustularii vulgeriter Pasztetnicy
bynajmniej nie należą do zakresu piekarni, więc skarali piekarzy
za to zabranie 50 przegwami i nakazali aby na potem piekarze
nie przekładzali pasztetnikom. Dan d. 10 marca 1747 na ratulę.
(Oblata na papierze in fol. z transumptem)

Proconsul et Consules civitatis Cracov. (in praetorio d. 8 Augusti 1766
confirment articulos ad bonum regimen Confraternitatis Crustula-
riorum Cracov. polonice conscriptos) cum restrictione nonnullorum:
artykułów dobrego rzędu Zgromadzenia pp. Pasztetników Krakowskich
przez nas Franciszka Chylińskiego, Jakuba Waltera, Jacenta de
winńskiego, Jakuba Wroblewskiego, Antoniego Dobrowskiego i Jacen-
tego Ostrowskiego pasztetników Krakowskich nomisarzy soba
zgódnie ułożone d. 30 Decembr. 1765 i do approbaty Kierownika Rudzkiego podane: c)
chcący być w zgromadzeniu pasztetników na listy dobrego urodzenia
wyzwolenia i wyterminowania pokazać, mieliby prawo przyjąć in a wstę-
p

nr 723/1

rezyt

a) kurt 4

Wzięty urodzony
Komisarz
z naczyń koto-
w na lach.

b) Oblata ro-
wypisze
de kretu do
rodu Krak
feria 2ª post
Dominicam
jubilate

1747
in fol. K. 5.

z pieczy
lebowy starosty

723/2 orwane
w korp.

b)

Stanisław
Aug.

fol. K. 2
z podpisem
Krota
i pieczy papier

Proconsul

fol. fol. K. 4.
z pieczy pap.

(jest w zbiorze
p. 391)

do Kongregacji dać bożę. Po wstępie w niedziel 12 powinien być
ki następujące pny starzuch ^{wy} zrobić: 1) Krokantów karmelowych
dwa, Krokantów renistych dwa. 2) 2 ciasta migdatowego na półni-
ków 4, na jednym powinno być ciasto z migdatów palonych, na dru-
gim z masoy migdatowej, na trzecim z piostacyi, na czwartym z chle-
ba iętnego. 3) 2 ciasta biszkoptowego półniśków 2 na jednym z form
różnych które mu pp. starzi pokazać powinien wystawić, na drugim
z tegoż samego ciasta stawiane. 4) 2 francuzkiego ciasta półniśków
4, na każdym półniśku powinno być dwójakie ciasto francuskie.
5) 2 kruche ciasta półniśków 4 na każdym półniśku powinno
być dwójakie ciasto. 6) 2 smażonego ciasta półniśków 6, każdy pół-
niśek powinien być odmienny. 7) Pastyetów zimnych 2, jeden zimny
z zwierzyną ~~go~~ różnej gorący, z gotobit drugi i różnego gatunku
piśknie przyozdobiony. 8) Budyń z chleba białego Konfiturami ~~z~~
~~z~~ prze kładanę. 9) 2 ciasta ryżowego półniśków 2, jeden z
ryżu całego drugi z ryżu tłuczonego. 10) Ciasto z grochu białego
półniśek jeden na kształt biszkoptów. 11) Ciasta z marchwi na półni-
sek jeden, na kształt tej figu ki co z grochu białego. 12) 2 makaronów
półniśków 2; na jednym powinno być z włoskiego makaronu
na drugim z polskiego. 13) 2 pasteciów powinien zrobić 4 półniśki
na jednym powinny być pasteci ki z ciasta francuzkiego, na drugim
z angielskiego, na trzecim z hiszpańskiego, na czwartym z kruche go; z
tych zaś pasteciów każdy półniśek powinien być z innym rieką:
niem ptaków i zwierzyną. 14) Mazurków 4 na których powinno być
znajdować herbów 12 Konfiturami wysadzanych które mu jakie
być mają pp. starzi wyznać, jakie na którym mazurku i rita
ich być ma. 15) Kotlety przekładany różnym korzeniem i Konfitura:
mi w fachu osmaśać jeden. 16) Komputów farsurek 6 każda z in-
nego gatunku i z innym kolorem. 17) Galaret farsurek 6 podobnie
na każdej z innego gatunku i z odmiennymi kolorami. 18) Krymów
półniśków 4 każdy odmienny być powinien i inne terazniejszej mody
i używania które się tu wyrażają. Te figu ki powinien swoją ekspersę
wygotować, przy okazaniu tych figu k zgromadzenie uzgodzić. A rita
figu ki mu obfity by się bez znaczącej ekspersy więc powinien go starzi przod
serio wyexaminować, i wyznaczyć mu figu k 8 takowe pny pp. starzuch
ma zrobić swoją ekspersą które to figu ki nie powinny ani mniej ani więcej

Kosztować jak zł. 100. Do skrynki zaś zgromadzenia powinien
dać zł. 400. — Syn magistrowski tutejszy lub który córka magistra
zawzięty, pojmie winien tylko potowu sztuk pokazać i do skryn-
ki zaś dać zł. 200, w sklepu zaś płać nie bądą tylko zgromadzenie
wzyskiwać według możności.

Chłopiec przyjęty na naukę ma robić niedziel 12, potym bądzie za-
pisany w cechu za co da 8 zł, powinien terminować lat 5, przy wyzwo-
linach dać zł 16 i metrykę dobrego urodzenia pokazać.

Czeladnik nowo wyzwolony ma robić u mistrza 2 lat za roczną zępta:
tę 160 zł. — Czeladnik od obcego mistrza wyzwolony bądzie brat
rocznego salarium 200 zł. ~~zł. 100~~ i ma o niezapłacenie magistra
tylko w cechu pozywać.

Któryby czeladnik chciał wędrować ma wziąć od pąfetytników
krakowskich list wyterminowania.
Niewolno magistrowi u drugiego czeladzi odmawiać pod karą 20 gr.
wien i więzienia ratuśnego.

Zaden magister nie ma drugiemu pnie kupiek odmawiać pod winą 10 grzyw.
Jeżeli by pnie kupka która u jednego magistra brata przyjęta do innego
maga się ją tenże spytać u którego magistra brata, a potem ma owego
magistra spytać jeżeli mu stugu jakowego nie zawisła, w takowym
razie nie ma jej pnie dać.

Czeladź powinna się skromnie i pnie zachować, na noc caufe u ma-
gistrowi bywać, na objady i wieczerze punktualnie chodzić.

Na mfe suchedniowe mają magistrowie i czeladź pod winą 1 zł. chodzić.
Na sesye suchedniowe mają magistrowie chodzić pod winą 4 gr. Na każde
suchedni powinien dać magister 1 zł. a to na potrzebę zgromadzenia i na mfe.
Magistrowie na festiach mają się trzeć skromnie zachować i pro-
wasków wszelkich unikać pod winą 10 grzyw. Na festiach suchedniowych
powinny też być te artykuły cystane do których odmiany crafu wolno
bądzie inne zgodnie utożyc i do approbaty podać.

Abby jeden drugiego roboty nie podchodził i nie ganit pod winą 14 grzyw.
Jeżeli by zaś poftręgił tą robotę na najprzód pnie strzedz tego magistra
a gdyby się nie poprawił ma o tem starzym domieć.
Magister ma być starzym poftręgiem i młodym magistra zgromadzeniu wy-
stugiwać.

Niewolno nikomu do cechu pąfetytników krakowskich mienić się, jako
to kuharzom, ludziom luznym w mieście i na przedmieściach robić roboty
pąfetytniczej, która ma być zabrana i potowa zgromadzeniu a druga na
klatzory lub szpitale oddana. ~~Wszelkie~~
wszelkie kargi pomiędzy magistrami oprois gdzieby pąfetytnicze zachodziła

mają być w cechu sądzone, od których wolna apelacja do urzędu radzieckiego za poprzednim złożeniem 2 zł.

Uznia którzyby nie wyterminować niewolno drugiemu magistratowi przysięgę Czelechnik aby nie robił u pastarza pod karą kaptuważy i kamienia wosku. Księżyje mają się tylko starszego odbywać. Co roku zaraz w poniedziałek po niedzieli po starej wstępiej ma się odbywać elekcia pp. starzych to jest starzego i podstarzego przez sekretnie wota, którzy poprzedzi woty: wa granaw Kofuła P. Maryi archiprezbiterialnym. Starzina nowo obra: ni mają jurament złożyć w magistracie. Starzina 3 dni przed elekcią ma: ją złożyć rachunek rocznej persepity i expensy. Niewolno tej robić starzym expensów bez wiadomości magistratów.

Zaden z mistrzów paszterników Krakowskich nie ma być do innego sądu pozywany tylko przed urzędem radzieckim.

28. Paszternicy w kupnie nabiałów wszelakich jako to masła, sera, jaj jako też wszelkiej zwierzęcy, drobiu, gadziny, ptaków, maki: t. p. mają mieć być pierwszemi nad inne kupki, żydów i innych obcych ludzi. Jeżeli by który z magistratów miał wyjechać powinien aże do przyjazdu swego na miejsce swoje zostawić którego z wspólnym magistratów.

Consules civitat. Cracov. potwierdzając (8 August. 1766) powyższe punkta czynią następujące modyfikacje: Za wstęp do zgromadzenia ma dać chłopcy zastaci magistrat 30 zł. pol. (a nie 60 zł.) ma tylko robić 4 sztyki. (Speci: mi: na) które kosztować mają tylko 30 zł. i ma złożyć do skrynki 50 zł. (za: miast 100 zł) a synowie magistratów lub pojmujący magistratów za miast sztyk zapłać 15 zł. i do skrynki 25 zł. - Zwyżaję chłopca ma się płacić 4 zł. chłopiec ma się wzywać 4 lat, od wyzwolenia zapłać 8 zł. - Czelechnik nowo wyz: wolony ma robić u mistrza tegoż samego i rok i rocznej salaryj brać ma 150 zł. - Od apellacyj magistrata od cechu do urzędu ma się płacić 15 gr. (a nie 2 zł.) - Czelechnik nie ma robić u pastarza pod kaptuważy (kamień wosku

re opuszcza): jednak wolno ^{mu}robić do obiadu u magnatów. -

Punkt aby zaden z mistrzów paszterników Krakowskich nie był do innego sądu poizgany tylko do Urzędu radzieckiego, kasuje się jakopneiwny prawon. - 28. Co do pierwszeństwa w kupnie pnie paszterników zmienia się artykuł w ten sposób aby tylko nie wolno tego było podkupywać.

Powyższy przywilej potwierdza Król Stanisław August (Vassaviae d. 30 Septembris 1766.)

(Original na papierze i pieczęcią Król. wielk: pol. Kart 4)

44 97

Kongregacya perukarzy i fryzjerów (capillamentarii)

Ustawa i ordynacyja w 21 punktach, potwierdzona przez króla Stanisława Augusta d. 11 Maja 1783 (Ob. w zbiorze pag. 399) w Warszawie. — Ustawa sama w 21 punktach spisana w skutek konkluzji magistratu Krak. z d. 31 lipca 1776 potwierdzita Radą miasta Krakowa. Jer. 2ª przed festi Transfigurationis Christi d. 5 Augusti 1776, którą to Ustawę ~~celes~~ Zgromadzenia Perukarzy i Fryzjerów Krakow. (Congregatio Capillamentarii) potwierdził król Stanisław Aug. w Warszawie d. 11 Maja 1783 (Bibl. in libr. inscript. offic. consul. cracov. Tom 67 pag. 277 — 284) z wyjątkiem artykułu 1290 i zmieniwszy artykuł 9^{ty} w myśl prawa z r. 1775 tak iż dysydenci w religii oraz greccy mogli być magistrami perukarzy. Kongregacyja miała starszego i podstarszego, mistrza zwal się metrem; nabożeństwo odprawiali w Kościele S. Marię

[Faint, illegible title or header text]

[Multiple paragraphs of extremely faint, illegible text, likely handwritten or typed notes. The text is too blurry to transcribe accurately.]

45

Cech piekarzy.

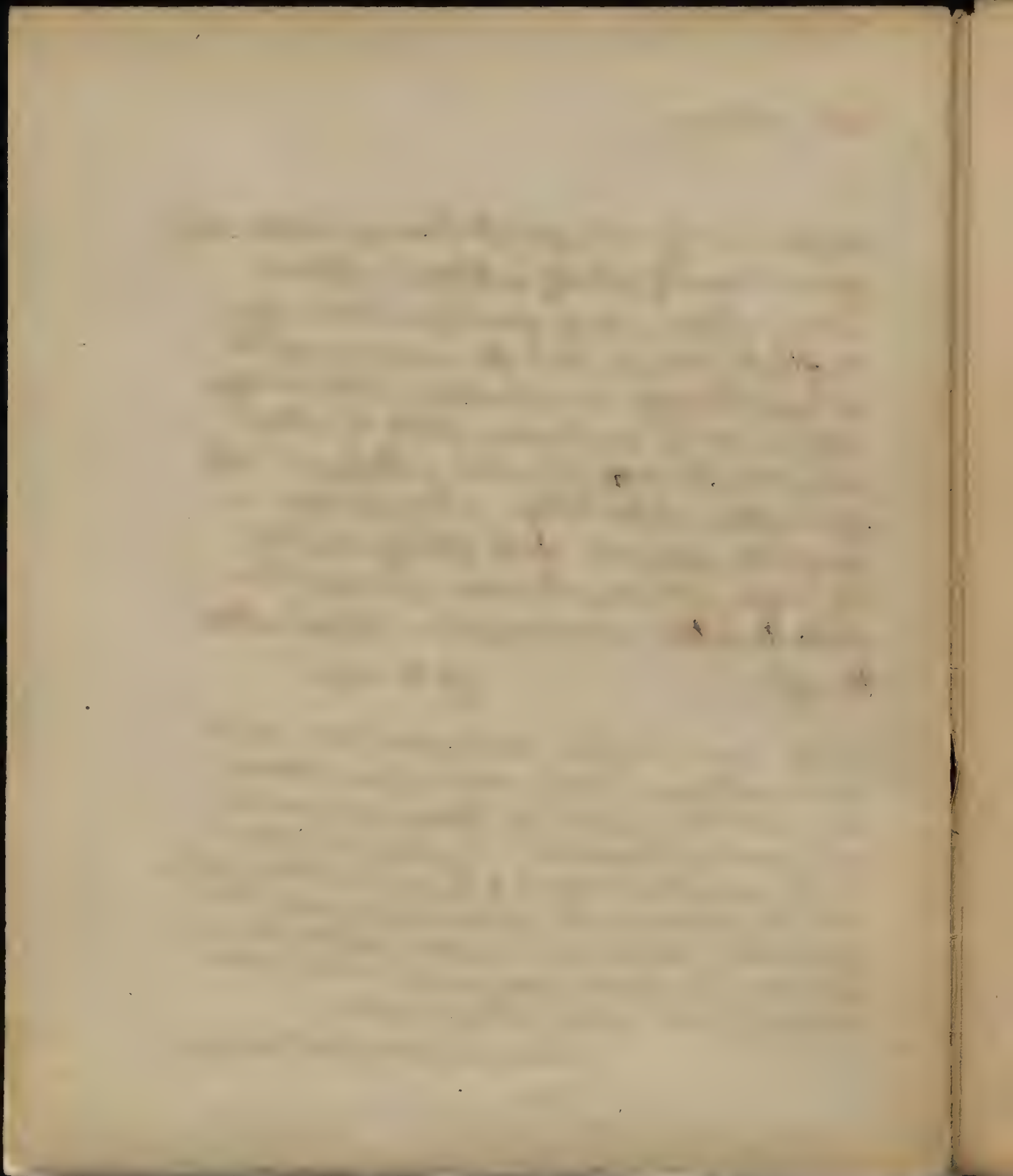
Consules cracov. (ser. 5ª post fest. S. Francisci confes. 1626)
confirmant sequentes articulos contubernii pistorum.

Starsi i młodzi piekarze zgromadzeni w cechu (ser.
4ª post fest. S. Francisci 1626) dla pewnych przeszkód
na targu Rakowym w przedawaniu chleba białego,
który nie ma być przedawany jedno w jatkach
piekarskich, stanowią aby żaden z starszych i młodszych
mistrzów chleba białego na targ Rakowy nie
wynosił do przedawania, ale do jatek piekarskich.
Kiedy miejsce jest uprzywilejowane, pod pretekstem
chleba do szpitala i winę 4 grzywien z których połowa
do urzędu.

(Acta consul)

Consules cracov. (d. 10 Febr. 1720) approbant sequentem Con:
clusionem contubernii Pistorum cracov. ratione elaborando:
rum panis triticeae operum alias Obargankow pro immi:
nenti jejuniis quadragesimali. Działo się na seorsy
w Cechu piekarskim Krakow. d. 8 stycznia 1720. Cech pozwala
robotę Obarganków na post Michałowi Wojtowicowi, Stanisł.
Goszciewiczowi i Maciejowi Ziwickiewiczowi w spotracuom; przez
tego samego Stanisławowi Goszciewiczowi robienie obargan:
ków przez cały rok na dni piątkowe i postne.

(Acta consul. cracov. inscript. Tom 52 p. 655)

Stanislaus Augustus rex Poloniae (Varaviae, d. 24 Decembris
1781) confirmat omnes litteras et privilegia Contubernii
Distorum Cracoviensium... przytaczając w treści te przywileje
jako to: 1) Joannis Alberti Leria 59 post domin. Pentecostes
1496) aby nikt inny, stołownie do dawnych przywilejów, ~~których~~ przy-
wiekarzy w murach miasta Krakowa mieć karczmy, nie mógł
i nie sprzedawać chleba w Krakowie, Kłopotu i Stradomiu
wyjąwszy w dni targowe we wtorek, z wyjątkiem chleba małej
formy 20 za denar zwanego piernikiem i chleba pszenicznego.
Piekarze albowiem rocznie 8 grzywien na Wielkorządę płać. —
2) Sigismundi Augusti (Petricovis in conventu regni ipso die
S. S. Luciae 1562) karcującym pozwolenie dane mieszkan-
com Biskupia i Podzichowa na pieczenie chleba; dozwalające
im tylko sprzedawać w dni targowe. Przywilej ten potwier-
dził Sigismundus III (Cracoviae d. 5 Julii 1612). —
3) Vladislai IV (Cracoviae d. 25 Martii 1633) approbujący
przywileje 1 i 2. i dodający aby nikt z luznych nie cehowych
nie ważył się torstas, pastetas i inne pieczywa z maki i
na masła piec, sprzedawać, ani też maki mleć, takowej
i otąg sprzedawać wyjąwszy na wtajem wrytek, pod karą
14 grzywien i siedzenia w więz. Także aby się żaden z ce-
chowych nie ważył kupować od luznych maki na fiodę
cechu. Przywilej ten potwierdził Jan Kazimierz (Varavia d. 29 Novemb. 1649)
4) Ordinatio Hieronymi Wierzbowski palat. fied. magni procur.
ararac. (Cracoviae d. 2 Aprilis 1663) między mącznikami a cechem
piekarskim. Potwierdził Jan Kazimierz (Varaviae d. 19 Martii 1667)

5) Michaelis regis Cracoviae d. 20 Novembr. 1669) stano-
wiący porządek co do mlewa w młynach.

Przywileje te wszystkie potwierdził Janusz III (Cracovia
in conventu regni d. 30 Aprilis 1676 i August II (Cracovia
d. 19 Decembr. 1697) ustanawiając oraz opłatę od przywoz-
nego chleba.

6) Stephani regis (Cracoviae fer. 6^a post f. S. Bartholomei
Apost. 1583) Decretum między celem piekarny krak. a
rąkami kłeparskimi

Wszystkie te przywileje potwierdzi Stanisław Aug.
Varsaviae d. 24 Decembr. 1781) kasując tylko punkt co
do opłat w Ordynacji Wierzbowskiego z r. 1663 wymienioną
i dodatek w przywileju Augusti II z r. 1697 stanowiący
opłatę jako przeciwnie konstytucyi z r. 1764, przeprowadzając
na to miast inną opłatę.

(Oblat. in libr. inscript. offic. consul. cracov. Anni 1782
Tom. 66 pag. 513-520)

Cech piekarzy (piSTORES)

Pierwszą ustawę otrzymał cech piekarzy z dawna już istnie-
jący od Rady miasta Krakowa (Wpiszek po Wniebowzięciu ^{(jest w zbiorze}
H. P. Marci 1458) w języku niemieckim. Według niej wolno ^{po polsku p. 405)}
było majstrom cechowym piec na sprzedaż chleb czarny,
żytni (żarny) i chleb biały. Nie wolno było majstrom mieć
większego pieca nad $21\frac{1}{4}$ łokci pod karą $\frac{1}{2}$ kamienia wosku,
a jeżeli do dwóch tygodni piec większy nad przepisany
miarę majster nie zamurował, płacił i serton kary. Chleb
i bułki powinny być pieczone według ceny zboża pod
karą półgrzywny pp. rajcom. - Nie wolno drugiego dla
pierwszeństwa odprzedzać od młynia pod karą $\frac{1}{2}$ kamienia
wosku. - Nieuczciwe zachowanie się w kramach (Bänke)
przy sprzedaży, tajnienie i odwrotgwanie kupujących po-
winno być karane 1 funtem wosku. - Dla wolnicy (Frei-
markt) wolno było sprzedawać chleb większy od pie-
karskiego i nie więcej na raz jak po 6 bochenków,
a u którego by sprzedającego na wolnicy na wozie dwójki
chleb czarny i biały znaleziono zapłaci 1 serton do cechu
kary. Tylko osoba należąca do cechu piekarzy może
na wolnicy sprzedawać chleb czarny i biały. Każdemu
majstrowi tylko na jeden stoł (Bänk) piec wolno było. -
Kuchlarze i kuchlarki tylko na jednym miejscu i to nie
w kramie (Laden) ^{można} ~~nie~~ sprzedawać kotarze (Kuchen)

mistrz któryby z drugim grał jawnie lub tajno zapłaci 6 fun-
 tów wosku, a gdyby mistrz z towarzyszem w młynie, przy
 młynie lub gdzie indziej grał lub kosić rzucił zapłaci to-
 warzysz kary 2 funty wosku a mistrz 4 funty, lub 4 tygod-
 nie w więzieniu (Stork) siedzieć będzie. — Ktoby nieuczciwie
 do rajców apelował zapłaci winy pół grzywny Rajcom.
 Piece mają być wymierzone aby woskowy jedyną ilość piekła:
 — któryby mistrz lub czeładnik chodził na obie piros do dworów
 pańskich zapłaci majster i ferton a towarzysz 6 groszy
 kary pp. rajcom. — Ktoby drugiego obmowił, da kary 4 funty
 wosku. — Ktoby do cechu przyszedł z nożem, toporem,
 pałką (Keyl) mieżem (Degen) zapłaci kary 1 grosz i broni
 na mu być odebrana. — Ktoby się spóźnił na zgromadze-
 nie zagajone (wenn man die Brorogensprache geheget hat)
 da 6 halerzy; Ktoby w cechu nie zmilował gdy mu starci
 nakazą da kary 3 groszy; Ktoby się bez pozwolenia star-
 zych z cechu wydalit lub Ktoby bez pozwolenia przy-
 szedł przed stół da kary 3 grosze.

=
 R. 1721 Dzielit się cech piekarski krakowski na młodszy
 stół i na starszy. Stół starszy składał się z 8 mistrzów to-
 jest z prymasa, podprymasa, podkarbiego, 3 starszych
 mistrzów i 2 przysadnich mistrzów co roku od młodsze-
 go stołu po jednemu obieranych. — Dawniej zaś stół star-
 szy składał się z 4: prymasa, podprymasa, podkarbiego i
 jednego przysadniego mistrza od stołu młodszego. (Ju-
 niores et seniores contubernii pistorum)

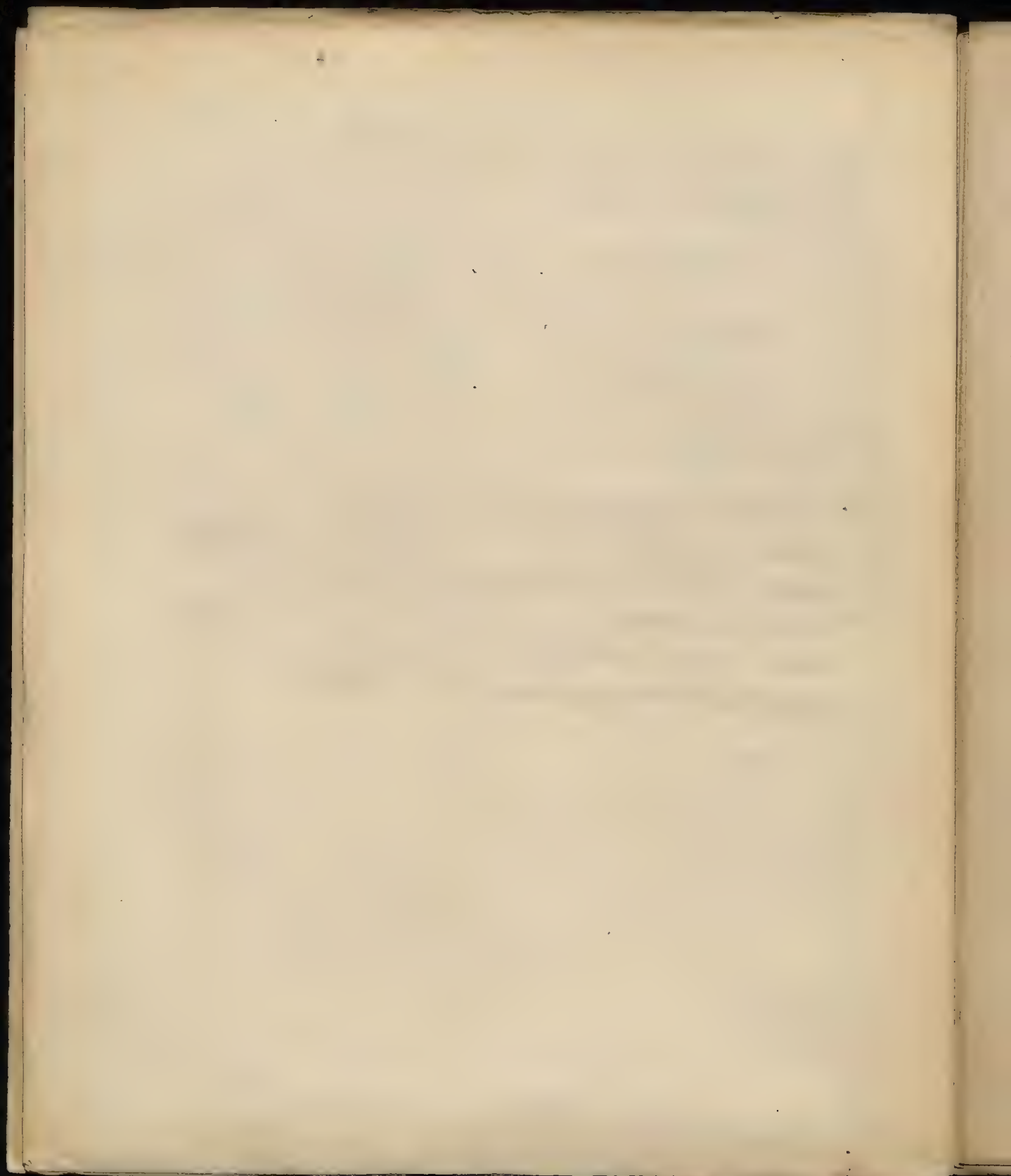
Taksy dla piekarzy
 chleba pszennego
 i 2) dla piekarzy
 żytnich.

=
 R. 1793 d. 29 marca podług taksy urzędowej wiktualioj przez
 podwojewódzkiego Krak. ustanowionej: Chleba z samej mąki
 prozennicznej dobre wypieczonego wagi sprawiedliwej 6 łotów
 za 1 gr. a funt po 2a 5 gr. i 1/2 gr. Chleba żytniego z samej mąki żyt-
 nej, pszenicznej nie mierzając 1 funt za 3 1/2 gr. Chleba zaś razowego
 z podłożonej mąki 1 funt za 1 łot i 2 gr.

Taxa w Warszawie na mieście styczni 1860:

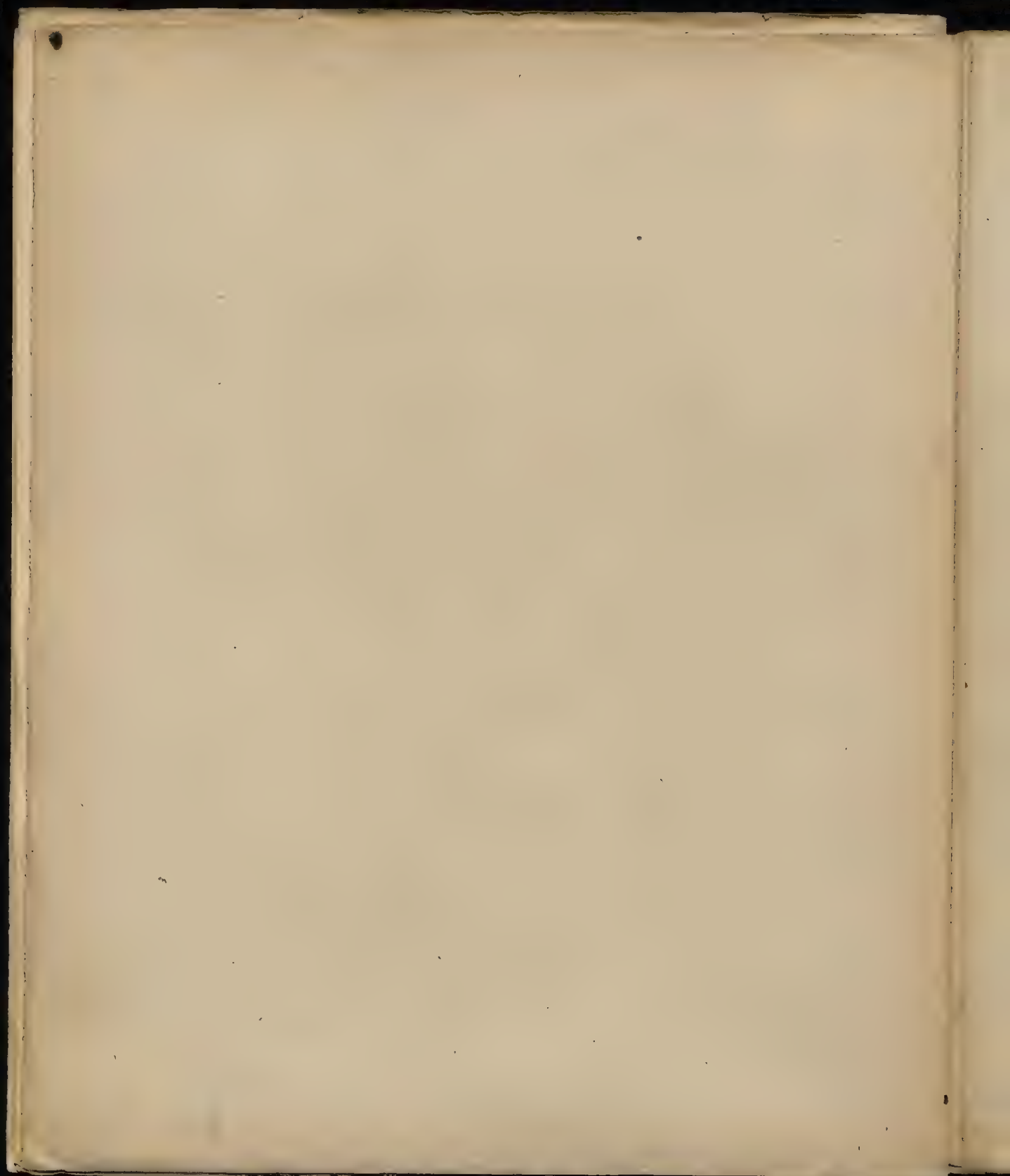
Butka mąkowa (mąkmoncka?)	1 funt.	6 kopiej.
Strucla " "	" "	3 1/2 "
Butka z posledniej maki	" "	3 "
Strucla " "	" "	3 "
Chleb stoto wy	" "	3 "
Chleb iztnei pytlowiy	" "	2 "
" razowy	" "	1 1/2 "
Placiek solony	" "	1 1/2 "

1594 Piekarze Kazimierscy mieli przywilej Zygmunta Bu-
gusta, dozwalajacy im takze i na Stradomiu chleby sprze-
dawac. - Piekarze Krakowscy zas mieli przywilej Jana
Alberta pozwalajacy im rowniez chleb na Stradomiu sprze-
dawac: Komisja Krolewska r. 1594 zakazala tedy pieka-
rzom Kazimierskim sprzedawac chleb na Stradomiu.

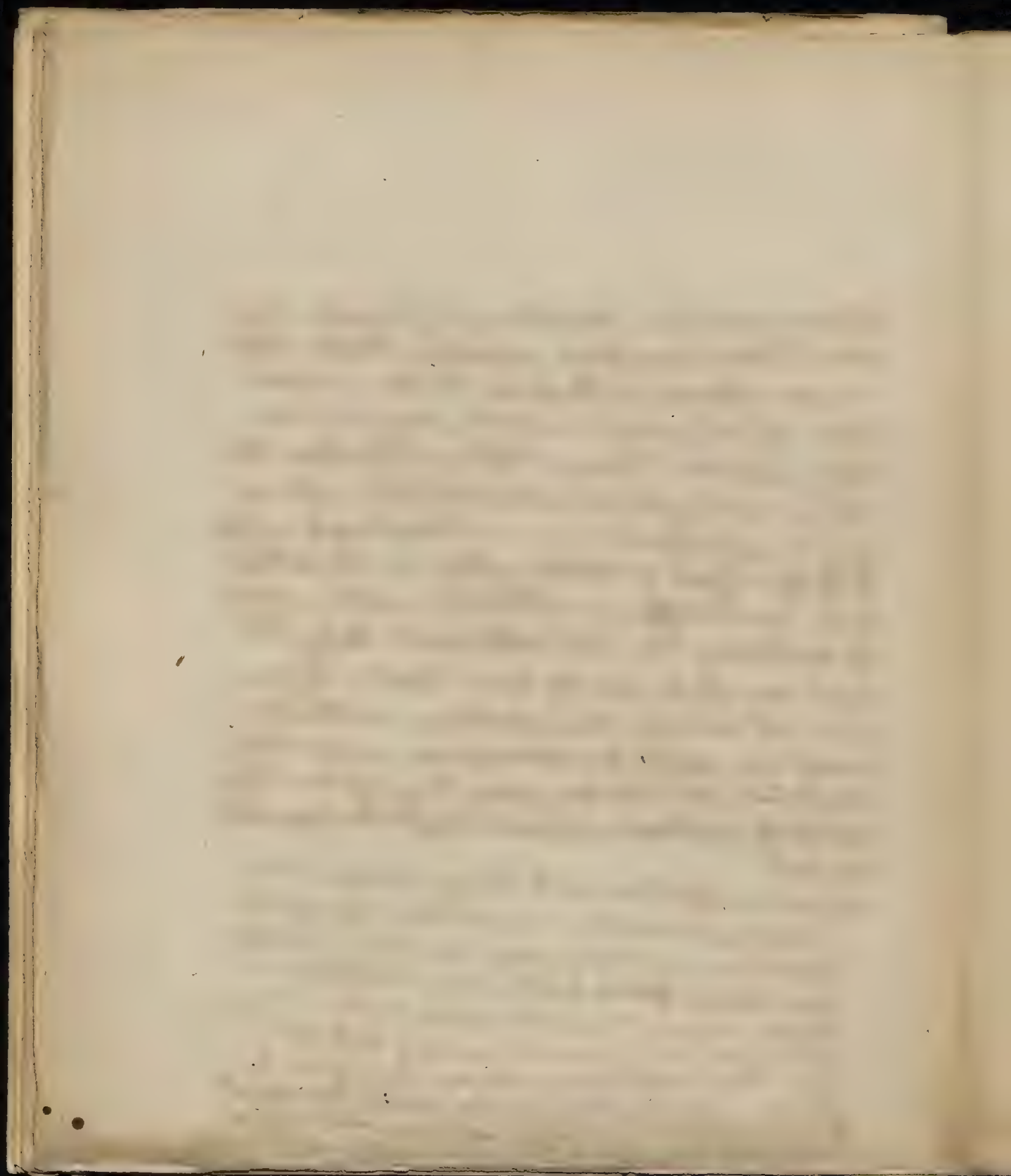
2-2

Hieronim z Wielkiego Chrzostowa Wierzbowski (w zbiorze p. 409)
wojewoda sieradzki, wielkorządca krak. (w Krakowie
d. 7 Kwietn. 1663) potwierdza ordynacyę między
mącznikami a cechem piekarskim krakow. przez
marcina z Liegłowa Liegłowskięgo podrządzęgo kra-
kow. r. 1645 wydaną: Każdy mącznik i mąkę prze-
dający ma do cechu piekarny co suchedni oddawać
składkę, ci którzy po kilka ćwiertni mąki na jeden
raz mieli po 1 1/2 zł. co kwartał, ubożsi zaś którzy
nie mieli tylko mąkę sprzedają po półgrzywny -
lub miasto tej opłaty kwartalnej, od każdej ćwiertni
mąki po 3 gr. także luźni i postronni ze wsiów
ludzie którzy ^{nie zawsze} na targu z mąką bywają, mają po
3 gr. płać piekarzom. Którzyby zaś piekli chleb
albo placki na przędzy, wolno im taką robotę zabierać.
Joannes Casimirus rex (Varsoviae d. 19 martii 1663)
ordinationem praemissam inter Pectores Cracov. et
Farinatores ibidem ratione venditionis in Circulo
iracov. farinae confirmat. - Idem confirmat Michl^{us} rex
(Cracovia d. 29 Octobr. 1669 in convent. coronat.)

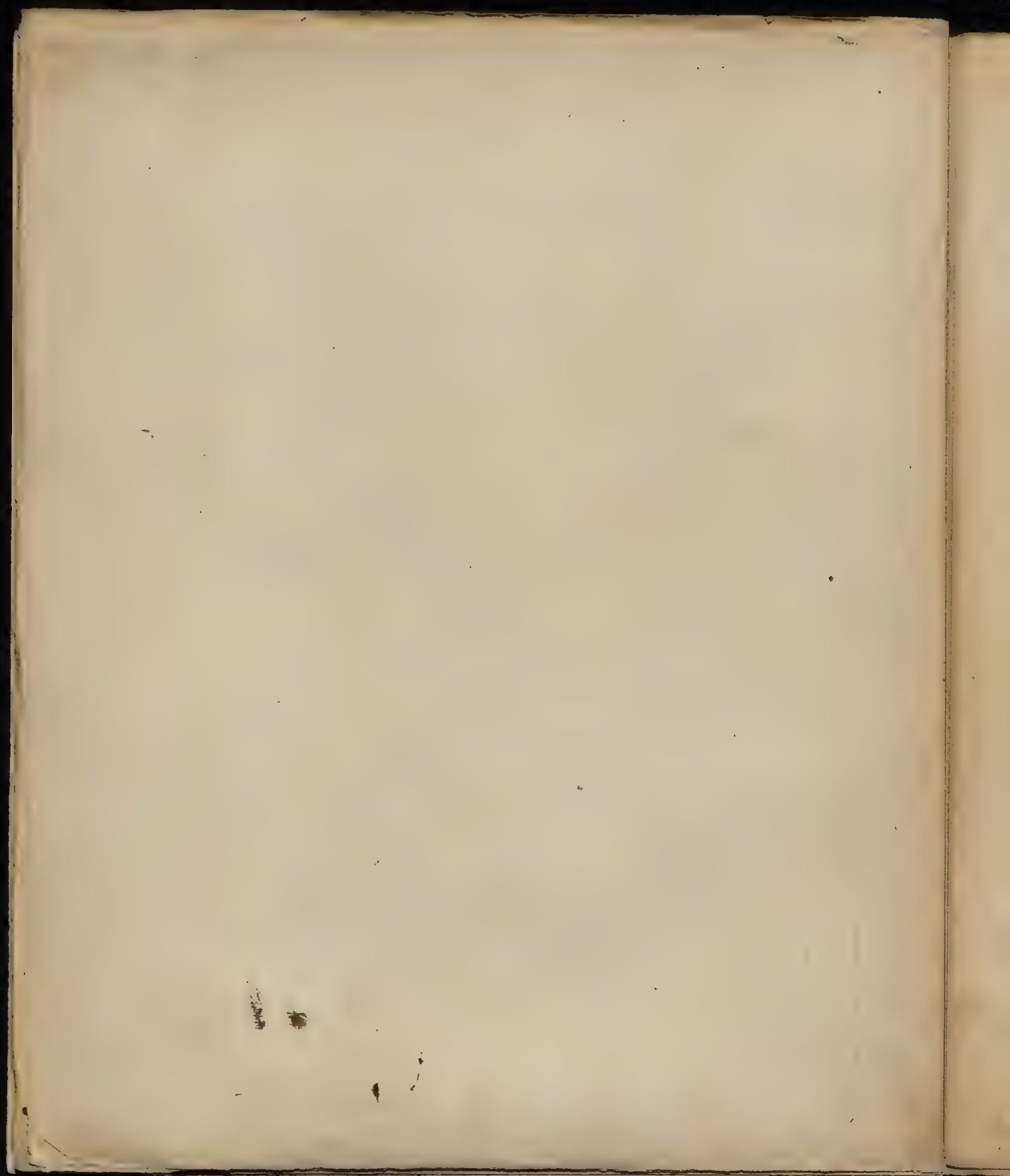

Stephanus rex Polon. (Mariaeburgi d. 7 Decembr. 1577)
poleca Piotrowi Zborowskiemu wojewodzie i starosie Krak.
a w jego nieobecności podstarosiemu Krakow. poniewaz
starsi i cacy cech piekarzski Krakowski skarżut się iż nie-
którzy mieszkańie Kleparza, Biskupia, Łódzichowa, Kro-
wodzi i innych przedmieści pieką chleb biały z maki mie-
lonej w innych młynach a nie w wielkorządowych ze szko-
dą tychże młynów królewskich - poleca więc aby zakazał
tymże mieszczanom piec chleb biały z maki pszennej,
aby sprzedawany taki chleb konfiskował i do szpitali
dawał, oraz aby im piece rozrzuć kazat. — Toż samo
poleca Król Janowi Działyńskiemu wielkorządcy
Krakow. oraz magistratowi Krakowskiemu przyrzeciem temuz
magistratowi polecił, aby bo piekarzy trzymanych za ługi
królewskich podatków w więzieniu magistratualnym, wol-
no puscit.

1566 fer. 5ª ante fest. Omn. Sanct. - Lickanie Krakow. cechu
piekarzkiego Krak. wraz z mielnikiem młynów kró-
lewskich przy Krakowie, skarżut iż poddani ze wsi Łódzi-
chowa wiktarych szmaku Krak., poddani x. Prokopuza odd.
Floriana i najemnik folwarku Kosmusa (Zimie) 21 miesz-
czanin Krak. na krupnikach wypiekają chleby białe i
czarne i takowe nie tylko w dzień targowy gdy im wolno, lecz
ustawicznie pieką sprzedają i roznoszą. wskutek tego Zygmunt
Łaluzowski podstarosiu Krak. z ługami zamkowemi zabrat na Łódzi-
chowie chleby czarne, chleby białe t.j. placki i kukły i koryta z ciastem.

Cech piekarzy (Pistorum)

Contrales cracov. (ser. 6ª ante fest. S. Catharinae. 1548)
inter Magistros et Socios contubernii Pistorum Cracov.
statuerunt: 1) mistrz ma towarzyszozi na tydzien 3 gr.
wochlonu ~~ma~~ (pro mercede septimanali) ptacic z wiktem
wyjawszy towarzyszy ktorzy butki pieka (similas in furum
imponunt) ktorym tygodniowo po 4 gr. ptacic maja. 2) Pomoc-
~~nik~~ Trzezarzom (alias bajulatoribus) butek (simula-
rum) i bialego chleba maja ~~z~~ ptacic od jednego Schro-
tu po 2 gr. 3) Towaryz ma przez kwartal robic u mistrza
i na tydzien wypowiedziec. - Reszta artykułow ma
byc według dawnego porzadku zachowywanych.

Joannes III (Cracoviae d. 30 Aprilis 1676) confirmat sequentes
litteras Michaelis regis datas Contubernio Pistorum Cracov.
1) Michael rex (Cracoviae d. 29 ^{Petobris} ~~decemb.~~ 1669) confirmat
sequentes literas pergameneas jura et privilegia contubernii
pistorum cracov. in se continentes:

a) Joannes Albertus rex Poloniae (Cracoviae ser. 5^a ^{Stoi:} (w aprobauji Cracovia
post fest. Pentecostes 1496) na prośbę piekarzy miasta Krakowa ser. 2^a post f.
ktorych się zaleli iż ptacz znaczne czynsze, (Census) jako to Pentecostes 1496)
8 grzywien z powodu sprzedazy chleba na Kłeparku, inne
zaś do skarbu Krolewsk. inne zaś rajcom Krakowskim z powo-
du swego remiostu z warunkiem aby nikt inny w Krakowie, na
Kłeparku i na Stradomiu chleba nie piekł na sprzedaż tylko piekarze
Krakowscy, gdy ci piekarze niemają w tej mierze przywileju jarażę
głownego, a gdy temi czasami z szkodą tychże piekarzy Krakow. przywożę

chleb do Krakowa, oraz na Kleparzu, na przedmieściu Biskupie do Biskupstwa Krakowskiego za murami miasta Krakow, tenże chleb pieką i w Krakowie, na Kleparzu, Stradomiu sprzedają oraz gdy ~~chleb~~ rąj Krakowsky okazali wiele mandatów ojca naszego króla Kazimierza (Jagiellon) nakazujących dać obronę piekarzom Krakowskim: przetoż my zachowujemy piekarzy Krak. przy ich wolnościach nadanych im przez ojca naszego i przy następnej ordynacji stanowiąc: aby w Krakowie i Kleparzu nieważyt się nikt inny piec chleba (nie stare) jakiej byś formy lub wagi lub gatunku proz piekarzy Krakowskich którzy do skarbu naszego rocznie 8 grzyw. za pozwolenie nie sprzedają chleba na Kleparzu opłatając, a nie sprzedają w Krakowie, Kleparzu i Stradomiu. W dzień targowy jednak który się co wtorku w Krakowie odbywa wolno sprzedawać i przynosić każdemu chleb żytni cuki rany (viligineos) za opłatę tarczową pieniężną jednego naszego denara. Chleb zaś biały proz nieamy cuki butki (circinello = obwarzanki?) tylko sami piekarze Krakowsky piec i sprzedawać mają, obcym zaś ma być zabraniany i w potowie na zamek a w drugiej potowie do szpitali oddawany. Co się tyczy pieczenia chleba na Biskupiu zostawiamy to oddzielnemu dekretowi naszemu, również dozwalamy my wszelkim ludziom sprzedawać chleb żytni na Stradomiu.

(pag. 685-690) F

Collegii Biskupii
F. Przywileju Biskupii
bata per Sigismundum
I regem Pol. Cracoviae
in conventionione generali
per 62 post f. S. Mathie
Apost. 1545. (Oblat.
D. 11 Mart. 1580 in
Libr. inscript. officii
consul. crac. tom.
65 pag. 438-441)

b) Sigismundus Augustus (Petricoviae die dominica ipso die S. Luciae 1562) ponieważ starci cechu piekarzy Krakowsk. na sejmie terazniejszym ukazali przywileje królów Jana Albrechta i Zygmunta I którym zakazano aby mieszkańcy Biskupia nie piekli i nie sprzedawali chleba - gdy jednakże ciż mieszkańcy Biskupia na prośbę Filipa biskupa Krak. (Vilnae die dominica ente fest. S. Catharinae 1561) uzyskali od nas pozwolenie pieczenia chleba - przetoż teraz po przekonanii się z praw i przywilejów piekarzy Krak. o niesłuszności tegoż pozwolenia, ~~zakazujemy~~ takowe zakazując mieszkańcom Biskupia piec chleb biały porwałajac im tylko wypiekać chleb żytni i takowy w rękę targu sprzedawać. Również zakazujemy aby mieszkańcy Podzichowe koło Kosiwoła S. Walentego ze Kleparzem w jurysdykcji wikarych zamku Krak. nie wzięli się piec chleba białego i takowego na sprzedaż raność, nakazując piec ich porwać przez starostę i chleb biały zabrac.

c) Sigismundus III (Cracoviae d. 5 Julii 1592) potwierdza powyższe przywileje Jana Alberta z r. 1496 i mandat Zygmunta Augusta z r. 1562. piekarzy Krakow.

d) Vladislaus IV (Cracoviae d. 25 Martii 1633) potwierdza powyższy przywilej Zygmunta III z r. 1592 i prócz tego następujące artykuły: Aby się nikt oby czli łozny nie wazył piec i sprzedawać placzkow (tortas) paszтетow (pastetas) i innego pieczywa z maki i masta, prócz na własny użytek. Aby się nikt oby nie wazył Otębow (purgementa farinae) sprzedawać pod karą 14 grzywien i siedzenia w więz. Aby się żaden z cechowych nie wazył od łoznych kupować maki.

e) Joannes Casimirus rex (Warsaviae d. 29 Novemb. 1649) can: tubernis pistorum cracoviensium generalem confirmationem omnium jurium et privilegiorum dat.

f) Michael rex (Cracoviae d. 29 Octobr. 1669) confirmat jura et privilegia contubernii pistorum cracov.

g) Hieronim z Wielkiego Chrzostowa Wienbowski wojewoda sieradzki, starosta ofwiecimski, sadkowski, barwański, wielkorsadzki Krak. (w Krakowie d. 2 Xwiete 1663) potwierdza ordy: nauj 9 między macynikami a cechem piekarskim Krak. przez

Maiura Diegłowskiego podrządującego Krak. r. 1645 wydany —
a) confirmatione Joannis Casimiri regis (Warsaviae d. 19 Martii 1663) huius ordinationis inter pistores cracov. et faci: nates. ~~cechów~~

2) Michael rex (Cracoviae d. 20 Novembris 1669) ponawiaj się cechowi piekarze Krakowszy skarzyli, iż ponoszą wielką przeszkodę od macyników i gorzelników oraz od piekarzy łoznych przedmiejskich — z których rewidzowanie nasi 24 do cechu piekarskiego wpisać się nakazali — przetoż stanowimy, aby cechowi piekarze Krakowszy mieli wolne w górnym młynie nasem na rzecie Rudawie 5 kamieni młyńskich, w dolnym młynie zaś 4 kamieni młyńskich na swą potrzebę. Z przedmiejskich zaś piekarzy mają cechowi wybrać 24 i takowych wpisać do cechu, których wpisani mają ponieść cechowe użyzary. Saryze zaś i inni macynicy z wsi

Królewskich mogą tylko w dniu targowem chleb ~~złoty~~ żytni i
makę pszeniczną za opłatę pieniężną sprzedawać w pewnej mieście.
Jeżeli by zaś z powodu posuchy lub zamieszkania miłny Królów-
skie Stągry wolno będzie piekarzom krakowskim skupować
makę gdzie indziej mieloną i wtedy będą wolni od opłaty (donum
mensurae) czyli Łotmiary w bramach krakowskich pobieranej.

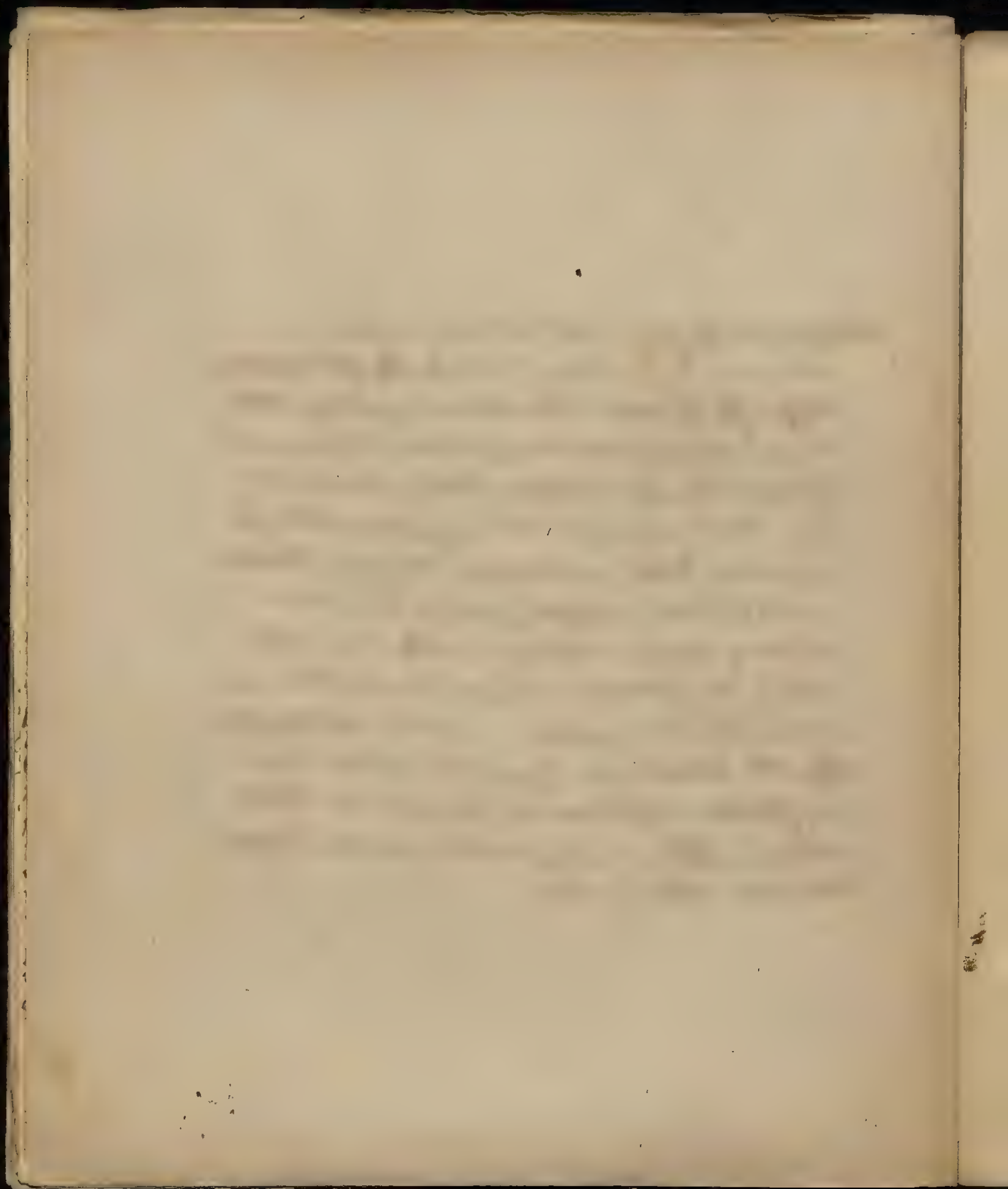
(Oblat. ad acta casti. cracov. fer. 49 ante f. J. Marga-
rethae Virg. 1676 Libr. Rel. Tom 103 pag. 682-704
nr 222)

Powyższy przywilej Jana III (Cracovia d. 30 Aprilis 1676)
potwierdził August II (Cracovia d. 19 Decembr. 1697) z
odnowieniem opłat pobieranych ~~od~~ przez piekarzy
Krak. od przywożących ^{wiekszych} ps. sprzedaw. w dniu targowem chleb
żytni, od wozu po 3 gr. a od Budy czyli Stragi 1 gr. od Mak-
ników zaś od każdej ćwierci (metrety) 3 gr.

F. Skasowski tył: w końcu potwierdził Stanisław August (Warsawia d. 24 De-
cembri 1781) F

ranu opłat przez piekarzy Krakow. Dekret Króla Stefana (in iudicijs relationum Cracovia fer.
od przywożnego chle- 69 post f. G. Bartholomaei Apost. 1583) pomazany Lechem Pięknym
ba, jako przeciwny Krak. a Rajcami Kleparzskimi w sprawie wybudowania jatek
Konstytucji r. 1764 piekarzskich na Kleparzu i sprzedawania w nich chleba a to na
pod tytułem zniesie: mocy przywileju erekcyjnego miasta Kleparza przez Króla
nie foraliorum - Kazimierza r. 1366 - którym to dekretem wybroniona została
i zaprowadzając na tymże sprzedaw. innego chleba przez krakowskiego na Kleparzu
tali 15 gr. którą a to dla tego iż przez tak długi czas Kleparzanie nie mogły
stać mieli piekarsze tali z przywilejem erekcyjnego, tylko krakowskie piekarze sprzedawali.
z przedmiesi i ledzi-
chowa i wsi okolicz-
nych

1566 fer. 5ª ante fest. S. Petri et Pauli dublini in con:
vent. gener. — Zygmunt August Król do Stanist. Myszkow:
skiego i starosty Krak. ... Skarżył się cech piekarzy Krak.
iż cierpi wielką szkodę od mieszkanców Biskupia, Łę:
dzikowa, Kleparza i Stradonia, którzy pobudowawszy
piece wbrew przywilejom Król. wypiekają chleb żytni
i pszeniczny, takowy po Krakowie, Kleparzu, Stradoni
i w zamku Krak. obnosząc sprzedają. Ponieważ ci
mieszkańcy kupują w okolicach mąkę i nie mają
podobnie jak piekarze w młynach Królewskich i po:
niważ nie płać czynszów i podatków: nakazujemy
abyś wtn. zabronił piec i sprzedawać chleba tymże
mieszkańcom z wyjątkiem dni targowych we wtorki
w których wedle przywileju Króla Kazimierza dozwó:
lona mają wolną sprzedaż.

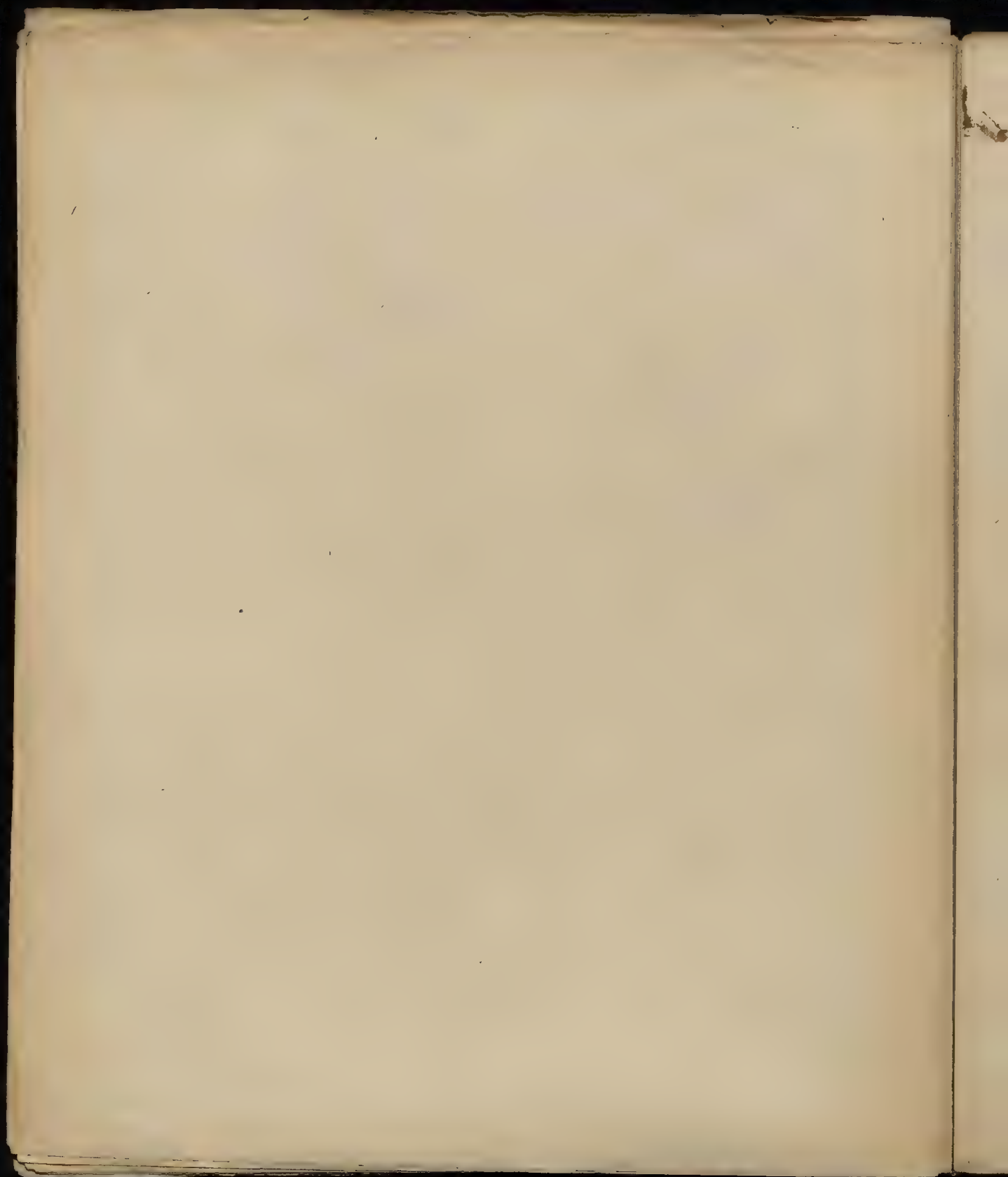
1581 Starci bractwa piekarzów krakowskich Skarża:

Że Kłeparza i na przedmieściu niewolno jest piec chleba
wzłaskiego, tylko wsiom wolno jest we wtorek na
targu przedawac chleb rzany; także niewolno jest
do Krakowa mąk wzłaskich wozic ku Łzkodzie mty:
now krakowskich i piekarzy Krak. którzy tylko w mty:
rach krakowskich mleć mają. Doimo tego na gruncie
Biskupa Krakow. w Słufarni na Biskupin zemle i
rzany chleb pieką i we mtynie Biskupim mielą;
toż samo na Łędzichowie za S. Walentym. przy Krowo.
drzy na gruncie probosza S. Ducha, na Krupnikach
i Kawiorach na gruncie niejakim również pieką chleb
biały i rzany i w Krakowie roznozące sprzedają.
Toż samo na Łędzichowie pod Włkarymi zamkowymi
i pod proboszem S. Floriana

(ser. 6ª post dominic. In vocavit 1581)

R. 1585 było w Krakowie jatek piekarskich 62, z
każdej płacono do roku czynszu 1 grzyw. 24 gr. Rada
Krakow. miała radanie króla Kazimierza w r. 1358 na 22
jatek piekarskich; 8 jatek fundowano na Oltarz do
P. Maryi jak świadczą przywileje króla Jana Alberta
z r. 1501 aprobowany przez króla Alexandra w Krako-
wie r. 1501 (jatkę tę posiadali potomkowie Piotra
Daniela); 3 jatkę fundowane 1499 (coram actis scabin.)
na święcie Oltarzystom do P. Maryi. — Dają piekarze Ro-
termundowi mieszczaninowi ze 2 jatek rocznie po 2 grzyw.
stażownie do rezygnacji z r. 1495 (coram actis scabin.)
— Z jednej jatkę fundowanej pobiera altarysta P. Ma-
ryi podług przywileju Vicarii in spiritualibus ol. Sbię-
nei episc. crac. 36 gr. a drugi altarysta zamkowy z
tejże jatkę 36 gr. — Licz Piekarze dają 2 jatek chlebo-
wych każdemu niemieckiemu rocznie 40 gr. (stażow-
nie do przywileju Kr. Zygmunta z r. 1512) a Szpitalowi
S. Ducha 17 grzyw.; proz tego dają czynsz ze 2 jatek
Fukarowi, proz tego płaćci Piekarze Krak. 2 strony
jatek kłeparskich 8 grzyw.

(Z Lustracji Województwa Krak. r. 1569)

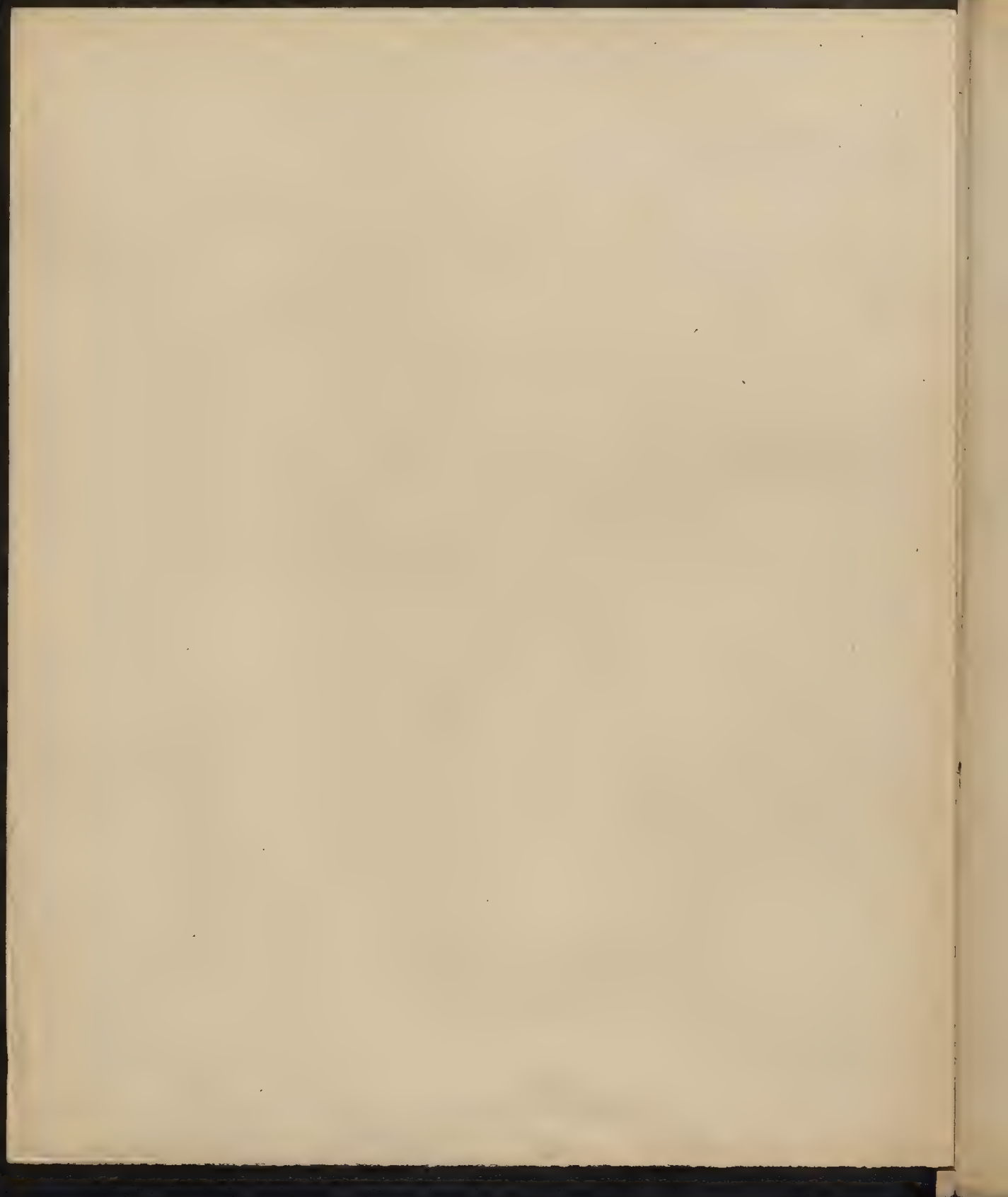
1529 Jer. 5ª ante Adalberti. — Rządy krakowskie godzące
nieporozumienia pomiędzy magistratami a towarzysza-
mi rzemiosła piekarskiego w Krakowie wydali nas-
ępującą uchwałę i ordynacyę: Ponieważ przedtem w
ten sposób z wielką niedogodnością pieczono chleb żyt-
ni albo przenienny, iż naraz wyrabiano pieczywo z
2 korcy mąki, przez co dla większej ilości chleb bywał
zbity (distortus) i niemienny: więc odtąd mają za każ-
dym razem wypiekać chleb z 1 worka mąki, przyczem
towarzysze za robotę od jednego worka brać mają
poł grosza. Boż samo ma się rozumieć o butkach (simulaj)
czyli o chlebie pszennym, aby za każdym razem tylko
1 worek mąki wypiekano, od czego towarzysze mają
również brać za robotę pół grosza. — Również ci którzy
pieką obwarzanki (cirinelli), aby były zawsze świeże,
piękne i smaczne, mają na raz wypiekać 1 korzec mąki.
Towarzysze zaś następne mają brać myto: ten który
obwarzanki (cirinello) woadza do pieca i którego
Schüiber zowią, ma brać 2 gr., dwaj którzy też obwar-
zanki robią a których zowią Wirzkerze mają brać po 1 gr.
inni zaś którzy mają mniejszą robotę jako to Dengel,
Clomer, Rüssider mają brać po 4 trojaki (ternarii).
Przy robocie mają się towarzysze zachowywać przystojnie
i unikać słów obrażających uszy niewinnych dziewcząt i
chłopców, ani też rozruchów wchodzić pod kamień rądzienką
i więzieniem. — W tymże zaś od mlewa mają ptacic

robotnikom od 13 ćwiertni(modius) pszenicy (tritici) które
Schrot zowią oprócz wydatku na żużli 6 g6; od Schrotu
~~z~~ żyta 3 g6.

(Acta consul. cracov. T. 7 pag. 577-578.)

1640 d. 13 martii - Starci cechu piekarzkiego Krak.
uchwalaja aby w młynach po kolei brat za bratem
zboże zasypywał (mleł) i mliwa swe odprawiał
porządkiem pod winą z kamieniami wosku, aby się
ubóżyłym krzywda nie działa.

THE
LIBRARY
OF THE
MUSEUM OF
COMPARATIVE ZOOLOGY
AT HARVARD UNIVERSITY
CAMBRIDGE, MASS.

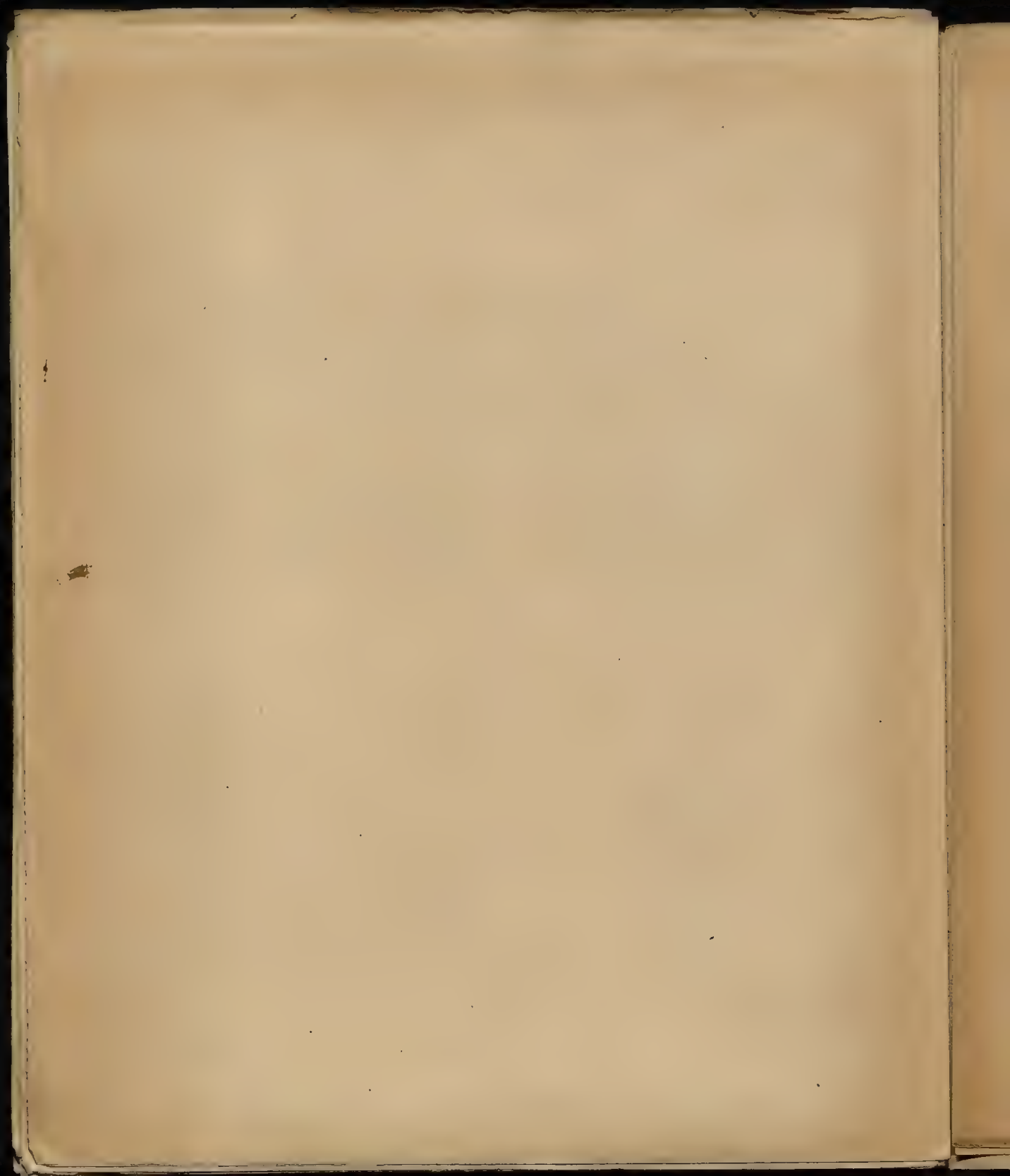

1569 Piotr Strzala podwojewodczy krak. ząda od Ste-
fana Hallera burmistrza krak. aby ukarał piekarzy
krak. po nieważ nie pieką bułek i chleba podług tacy:
Chleba żytniego brchenek wazguy 8 funtów po i groszu
a ~~Chleba~~ pszenicznego wazguy 6 funtów po i groszu.
- Zabrano więc piekarzom chleb i wazono.

Handwritten text, likely bleed-through from the reverse side of the page. The text is illegible due to fading and blurring.

216
Consules casimirienses (senia 5ª ante f. b. Magdalenae
1526) instituendo Contubernium pistorum Casimiriae
approbant articulos eorum: Nullus magister audeat ad
molendinum vehere plus tritici quam 14 metretas
quas vulgariter Schrott vocant, et ordine unus post
alterum. — ^{sub poena medii lapidis ceræ} Nemo incolarum seu fenestricum audeat
panem extraneum praeter hic elaboratum vendere
sub amissione pannis.

Handwritten text, likely bleed-through from the reverse side of the page. The text is illegible due to fading and blurring.

Cech Piekarzy
(w Zatorze)

Zygmunt III Król polski przywilejem w Krakowie podczas Sejmu d. 15 Marca 1595 potwierdza następujące przedłożone Ustawy Cechu Piekarzy (Pistorum) w mieście Zatorze (po łacinie spisane)

Gdyby wybrani Starsi Cechu piekarskiego (Sanificum) przez Urząd odrzuceni zostali, mają obywateli z młodszych, którzyto nowoobrani Starsi z dawniejszemi przestawieniami udadzą się na ratusz dla złożenia przysięgi i odebrania Kluczy od Skrzynki cechowej.

Towarzysz chcący Mistrzem zostać, ma się odpowiedzieć btygodni naprzód, ma przysiąc prawo miejskie i zegnając towarzyszy ma złożyć do ich Skrzynki 30 gr. Potem ma Starzym cechowym okazać sztuki swego rzemiosła, złożyć do Skrzynki cechowej 20 złp. na potrzeby cechowe, na konsolacyję i na zbroję.

Mistrzów piekarskich ma być w mieście tylko 14, syn mistrzowski lub który pojmię córki mistrza będzie bliższym do przyjęcia na mistrza a niżeli obcy.

Piekarze cechowi mają mieć zawsze dostateczną ilość pieczywa żytniego i pożennego, pod karą i grzywny na ratusz.

Według porządku co tydzień inny ma piec pieczywo pożenne. Nie wolno mistrzowi bez wiedzy drugich kupować żyta lub pożennicy pod karą potkamenia wosku.

Każdy mistrz co kwartał złoży do Skrzynki cechowej 2 gr. na światło kościelne.

Jeżeli który mistrz opuściwszy miasto, przez pół roku nie był w Krakowie utraci prawo cechowe, dopóki mistrzów nie przeprosi i 2 funty wosku nie złoży.

Najmłodszy mistrz ma petnić notugi cechowe i 2 młodszych mają w kościele podczas uroczystości zapalać światło pod winą pół funta wosku.

Któryby się uchwałom cechowym sprzeciwiał podpadnie winie i funta wosku.

Któryby wyjawiał tajemnice cechowe podpadnie winie 6 gr.
Mistrz lub towarzysz który w sprawach cechowych pominał Cech
i udał się z skargą do Urzędu radzieckiego podpadnie winie i kamienia
wosku.

Któryby odmówił drugiemu towarzyszowi dać winy i kam. wosku.
Mistrzowa po śmierci meza, jeżeli jest młoda może tylko
i rok i 6 niedziel rzemiosło prowadzić, podstarasę wleci aż do śmierci.

Mistrz lub towarzysz któryby po obestaniu nie przyszedł do
cechu, da winy 3 gr.

Mistrzom dodany będzie od Urzędu radzieckiego pachotek
który nieposłusznego towarzysza do więzienia miejskiego zawiezie.

Ktoby zbronią przyszedł do cechu da winy 6 gr.

Młodszy mistrz gdyby się do roku nieozenił podpadnie karze
co roku i beczkę piwa.

Nienależącemu do cechu nie wolno piec chleba iżnkiego
i posennego, rogali ani placków, pod zabranie takowych na
szpital i karę 2 grzyw. Cechowi mają mieć zawore chleb w dos;
tatkni, aby go nie brakło, a starszy mistrz ma doglądać aby była
waga sprawiedliwa.

Któryby drugiemu kupca odmawiał dać winy i funt wosku.

Niewolno nikomu sprzedawać maki posennej tylko temu na
ktorego kolej pieczenia wypadnie, pod winą radziecką i zł.

Dzielnikom wolno przy chlebie sprzedawać takie masło,
ser i sędzic.

Towarzysz gdy do miasta przywodzi ma się udać do gospo-
dy cechowej, stamtąd ma wezwać starszych towarzyszy, którzy mu
mistrza wybiją; po 2 tygodniach wolno mu pozostać lub odejść.

Gdyby się mistrz lub towarzysz jeden na drugiego porwał
stowami kaniąciami lub ręką uderzył, da winy i kam. wosku i ma
przeprzeć; towarzysz zaś 2 funty wosku.

Mistrzowi niewolno mieć więcej nad 2 uczniów, ktorego ucznia
po 4 tygodniach próby przyjmie do nauki na 2 lata, potem go wypuści
z cechu; od ktorych to wyzwoli uczeń zapłaci 24 gr. na wosk.

Przy pogrzebie Miistrza mają się wszyscy znajdować lubich zio-
ny pod winą i funta wosku, a 4 młodszych mistrzów mają nieść usto,
reszta zaś asystować z świecami pod winą 3 gr. Toż samo ma się
rozumieć o pogrzebie Towaryszu, stug i stwizących.

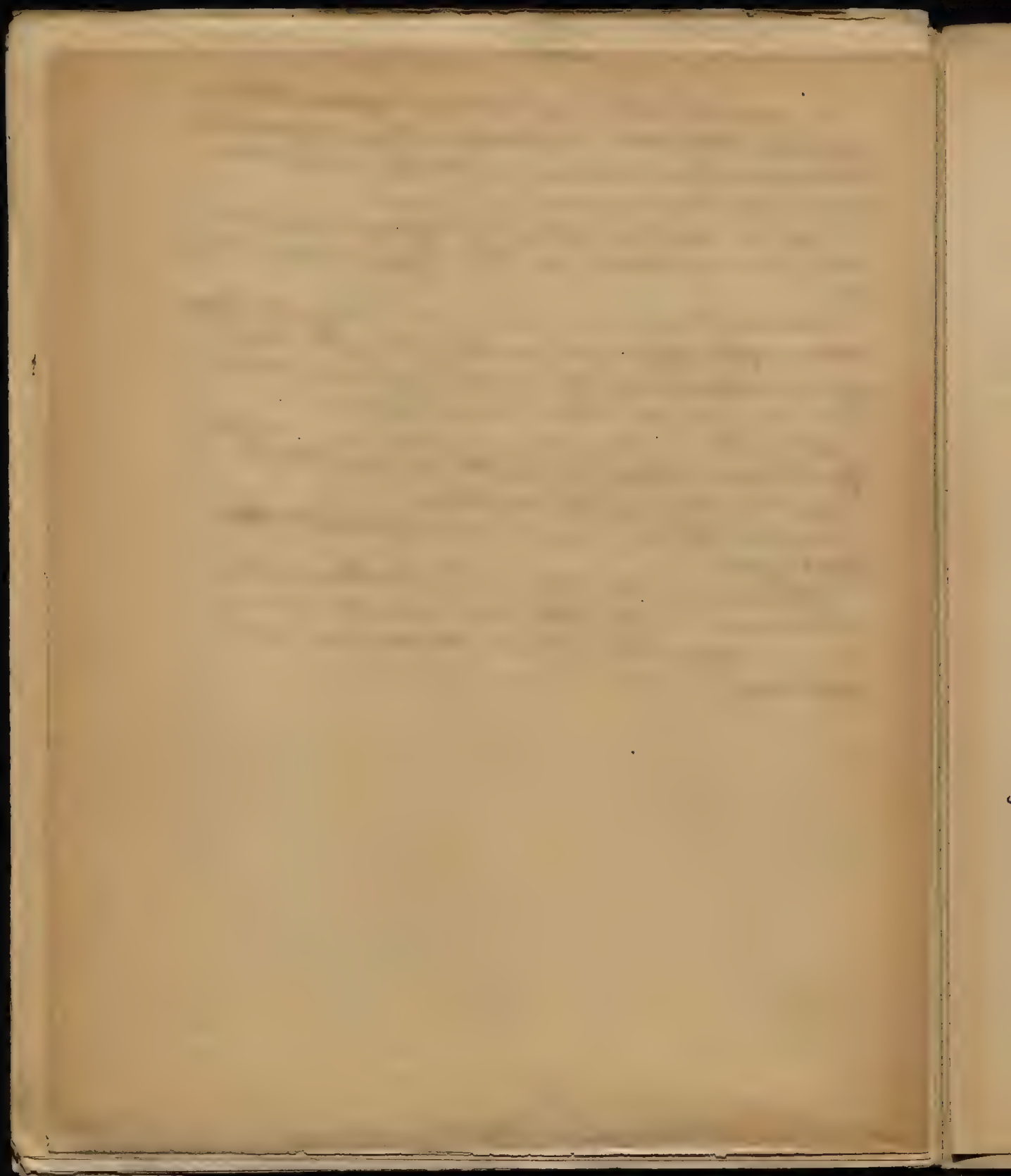
Uczeń przy wpisie ma pokazać list dobrego urodzenia.
Towarysz po wyzwoleniu może tylko 4 tygodnie u swego mistrza
robić.

Towarysz któryby w dzień powszedni nie robot da winą i funt
wosku, a gdyby wstał od roboty od połowy dnia, mistrz niema
się z nim rachować aż w drugą niedzielę. Gdyby przez niedbal-
stwo raportu pierwy, ma być karany więzieniem.

Każdy Miistrz od swej jatki ma roznego czynosu oddawać
19 gr. na Zamek zatorski, jeżeli są jatki na gruncie starosty;
inaczej zaś na ratusz z gruntu miejskiego.

Wiewolno Mistrzowi odprzedać jatki swej mienależceja
do cechu osobie.

Miistrze mają mleć mąkę w młynach zatorskich, tylko
wrazie zepowia młynów mogą innych szukać do mlewa; mły-
narze zaś między mają piekarzom zatorskim wprzód mleć
przed innymi.

Cech piekarski Kazimirski miał przywilej Zygmunta I
Cracoviae ser. 4^a in vigilia gloriosissimae B. Mariae
V. 1530 i Konfirmacyja tegoż przywileju z przydaniem
szerzyszych artykułów przez Zygmunta Augusta Liöti-
coviae in Conventu Regni generali Sabbato festi S.
Floriani 1555, oraz Konfirmacyja Stefana Batorszego
Mariae burgi d. 26 Maja 1577.

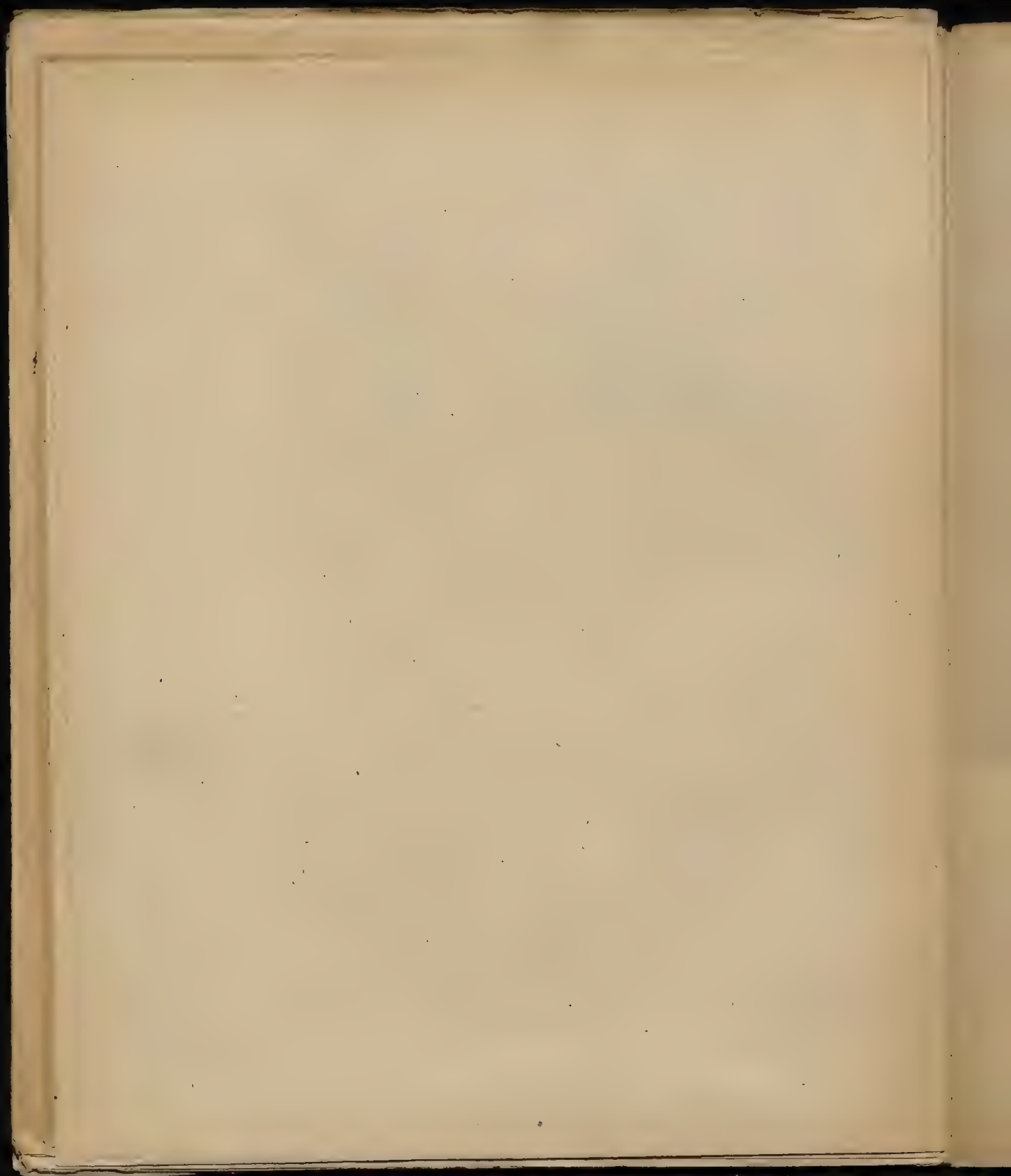
Starzi cechu piekarskiego Kazimirskiego ser. 2^a in vigilia
S. B. Sanctorum 1583 pozywają do urzędu radzies-
kiego ^{Kazimier} Gregora Barozza piekarska Kazimir. iż prze-
sta piwosz winy 24 razy tak w metai zboż jako też
i w pieczeniu, za każdą razę po potkamiem wosku
co wszystko rachując potkamiem wosku po 5 szp.
uzyjni razem 60 szp. — ta kowych win do cechu płać
niechce. — Sprawy tę za konizono zgodą polubowną.

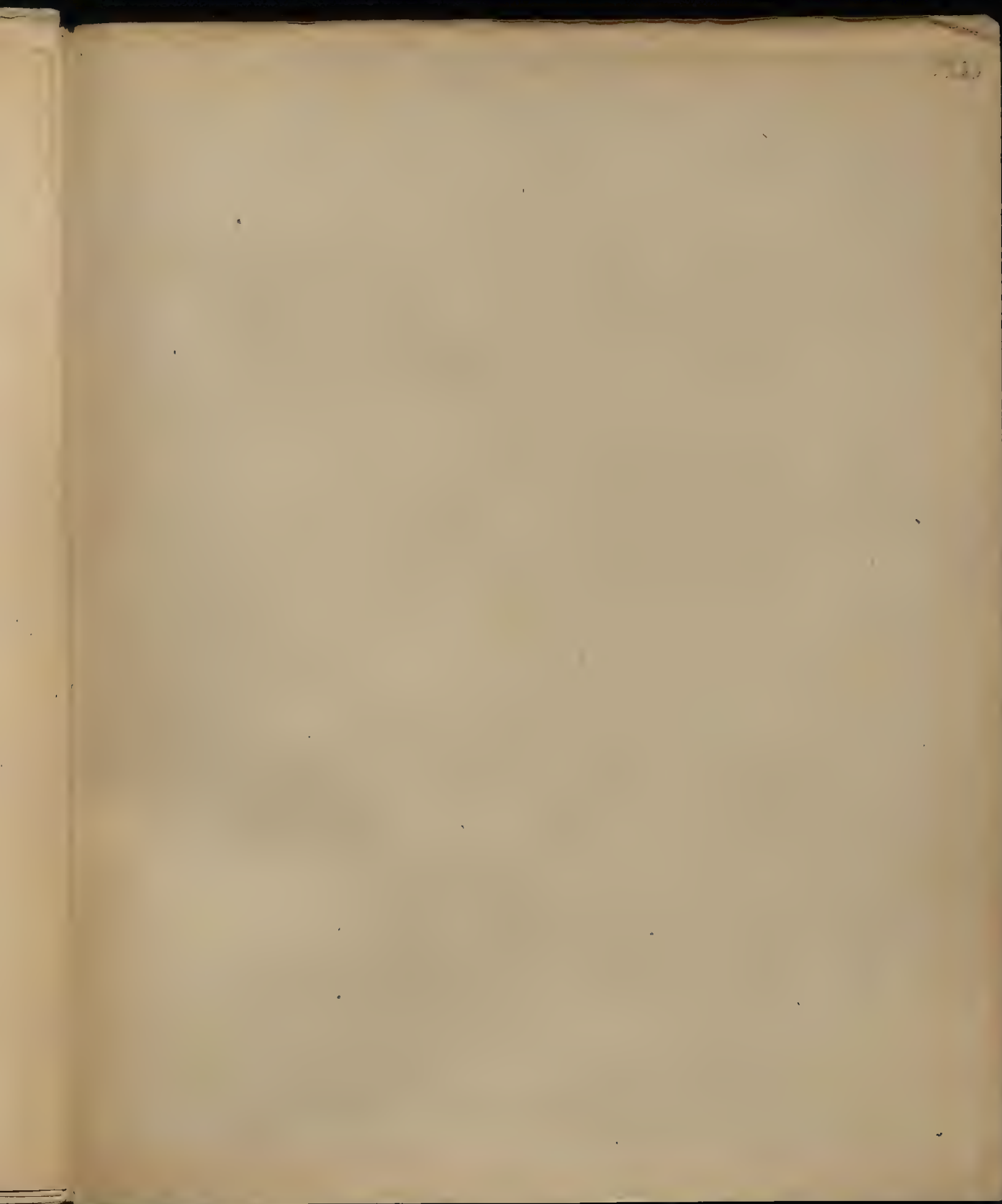
R. 1631 d. 5 Kwietnia, w Cechu piekarskim Kazimirskim — Starzi
i młodzi cechu piekarskiego Kazimir. robią ugodę z Prze-
kupkami (fenestrics) Kazimirskimi. Przekupki dekla-
rowaty się iż w 14 wakujących piekarskich przedawac
niechcą; mimo tego obligują się co kwartał czynsz wielko-
rodowy na zamex z tych 14 jatek po 12 groszy na kwartał,
co uzyjni in summa 5 zł. 18 gr. oddawac za pośrednictwem Cechu
piekarskiego — również nie na nosić robot obcych piekarzów,
chleba na grosz nie krajać pod utraceniem takowego na raz
kapitali. I gdyby się w zgodzie nie zachowały, mają według
rozporządzenia p. Wielkorządy znowu rozjatkach piekarskich
zasiadać.
(Acta consul. Casim. Tom 799 p. 485)

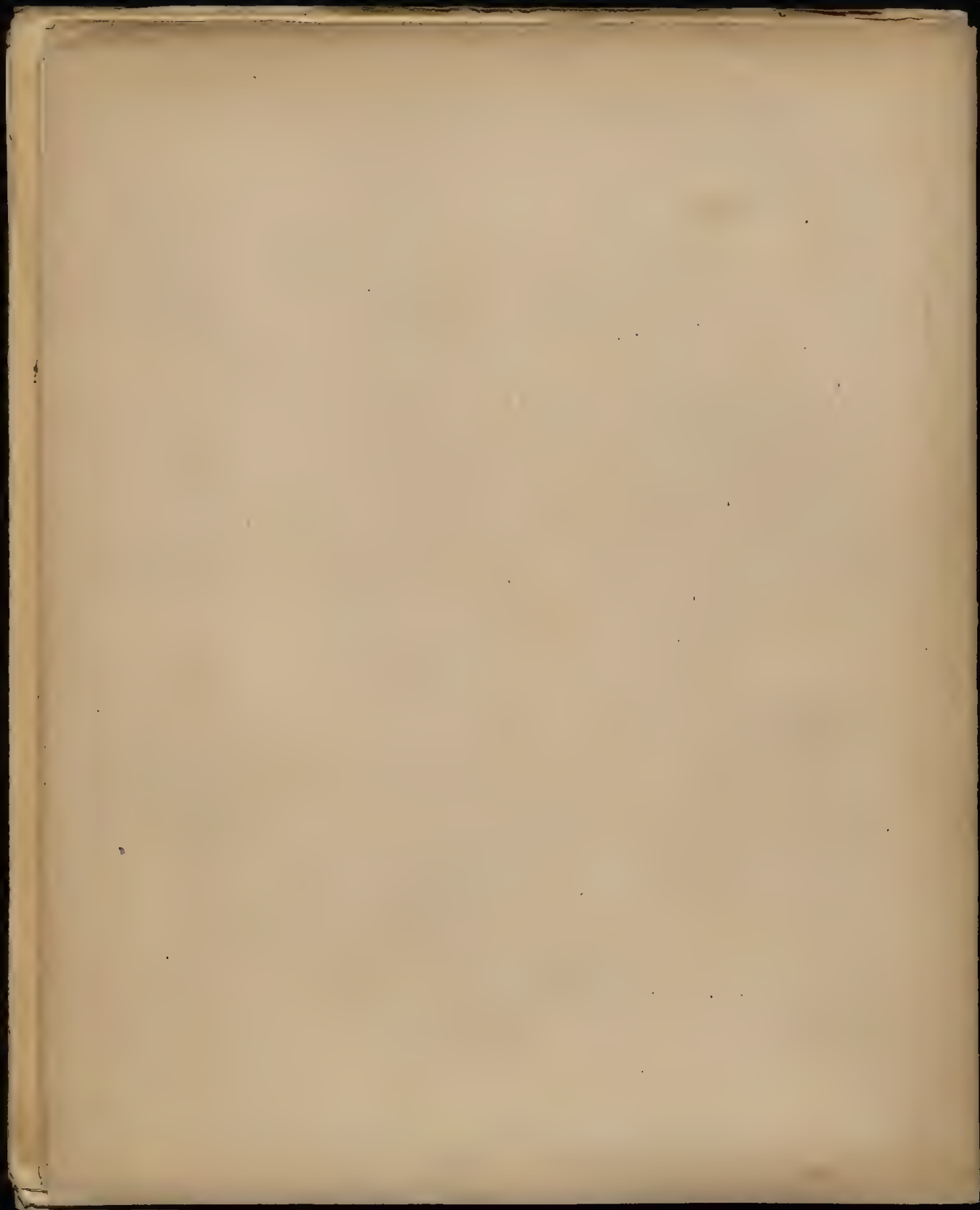
1634 Władysław II Król potwierdził dawne przywileje
cechu piekarny Kazimierz. na mój, których niewolno
obyć niecechowym przez dni targowych niewolno na:
wozić do Kazmierza, Stadomia i Żydów na sprzedaż
chlebow białyeh pszennych, mianowicie psan Kow, Ku:
kielek, obwarzankow, ^{kuchlaskich rogal} rownież Przekupników zaku:
pować chlebow w dni targowe na przekupstwo.

200
100

u ~

Karismarzu (Coctores cereviriae, Praxatores et Propinatores
vel Tabernatores)

Sigismundus Augustus rex Pol. (In Conventu generali regni d.
18 Februarii 1564) pro meliori ordine fervando ceteribus cerevisiae
Cracovienfibus concedit contubernium habere et confirmat sequentes
articulos ipsorum:

1) Kto chce zostać brazeator cerevisiae, braxator aut propinator
in civitate Cracov. et ejusdem limitibus ac suburbii na ^{potowach}
list dobrego urodzenia przed Starzymi Który go przedstawi, Magistra-
łowi, takowy ma dać wstępnego do cechu 5 grzyw. na zbroję i potrzeby
cechu. Król zakazuje iż nikomu w Krakowie i przedmieściach
od daty przywileju niniejszego nie wolno warzyć piwa i stowy robić
i piwa sypkować (brazea conficere, cerevisiam braxare et bra-
xatam propinare), jeżeli by nie był przyjęty do cechu, i Który by się
wagił ~~do~~ robić, napomniany przez Starzych mają zapłacić Kary
3 grzywien; a gdyby mimo tego nie ustat, mają Starzi podać go do
Sędziarza gdzie zapłaci Kary 10 grzywien i Których potowa fisku:
Łowia ^{król} dnaga potowa cechowi przypadnie. Starzi mają ^z takim prze-
wodnikiem zabronić trzymać czeladź, dopóki nie przyjmą prawa
miejskiego i nie zostaną wpisani do cechu. — Bracia i siostry
skoro obestani zostaną przez magistrat lub Starzych cechu
mają się ~~natychmiast~~ ^{być} zejść do Starzych na czas wyznaczony a Który
był ^{był} z młodzieży nie ^{był} ~~zapłaci~~ ^{zapłaci} Kary 6 gr. z Starzych gdyby
nie ^{był} ~~zapłaci~~ ^{zapłaci} Kary 12 gr. do skrynki cehowej; a Który by
stulonej przysięgi swej abscentacji nie dał przed Starzym ^z zapłaci
24 gr. Kary. — Okiennicy (mężkajca w piwnicach (cellarij)
jeżeli chcą piwo sypkować nie mają wóńców (haederas) owiżać
kół dotąd wynieść dopóki nie będą wpisane do cechu i nie za-
płacić wstępnego po 12 gr. ~~przed~~ ^{przed} oraz obowiązkom cechu zadość
nie uczynią. — Na mocy dekretu przez Zygmunta I. wydanego wpra-
wie mieszczan ~~wezwania~~ ^{wezwania} warszawskich wolno każdemu mieszczanowi
choćby się nie uczuł (conficendi brazei) u mistrza, conficere
brazea: wpełatko ~~cechu~~ ^{cechu} wyuczeni mają mieć większe prerogatywy

i im samym wolno trzymać ucyńców i towarzyszów. W Krakowie
wolno wstąpić i wyrabiać ~~z~~ stody i sprasować takowe na robienie
piwa, wszelako ucyńców na naukę tylko wyczerpi stodołnicy przy
mować i wzywać mogą — Do tegoż cechu mają z Krakowa i z
předmiesi należeć wstępy gorzałnicy (vini cremati coitores) którym
z stodu lub z innych rzeczy wódkę wyrabiają, wstępnego zapłaty
gorzałnik 48 gr. a funkarz (propinator) 24 gr. do cechu. —
Dziwolno do Krakowa wprowadzać i funkować gdzie indziej
robionego piwa oprócz miejscowego, wyjątku piwnia pod ratusem
Krakowskim. Ktoby obce piwo do Krakowa prowadził i funkował
zapłaci karę 50 grzyw. i więcej karę potowa dla fxaaru Krol.
a potowa na magistrat przypadnie. — Propter commoda molendi
potestatem cerevisiam omnis generis et speciei ad instar cerevi-
siarum externarum, similiter cerevisiam Marzen, vocatam
in Cracovia brazeni, coquendi et propinandi ac in alias
civitates dividendi. — Verum cum ebrietas fomes ac fundamentum
sit omnium vitiorum et excessuum, omnes et singuli eiusdem con-
tubernii fratres et sorores praecustodire debebunt ne quid
inhonesti in domibus suis admittant neque lufores publicas et
aliquas inhonestas mulieres domifuae patiantur. Brat widzągo
o jakim wstępie drugiego ma go odwieść do staszcyh który
gdyby napomniany od staszcyh nie przestąpił a nie pieć w domu
swym tych rzeczy zapłaci 5 grzyw. do cechu, a za drugą razę
i później podwojną karę do funkarki. A gdyby się który roszkarom
staszcyh przeciwił tej karę płacić niechciał mają go stasi
odwieść do magistratu, gdzie ma być tak długo przytrzymany, dopokąd
za niego nie zapłaci karę zapłaty. — Gdyby brat widzągo o excessach
wydarzonych w domu innego brata, nie donosił o tem staszcy, zapła-
ci 5 grzyw. karę. — ~~W~~ Sprawy mniejsze: prolevis debitis vel
ob levis injuriis) mają być sądzone w cechu z wolną do magistratu apellacyja;
kto by zaś nie stępnia apelowat ma być potkameniem wofku karany
— Co kwartał mają się bracia i siostry schodzić raz do staszcy za porząd-
nim zwotaniem, gdzie na potrzeby cechu dadzą po 1 gr. a wdowy biedniejsze
i okieniczki po pół grosza. Siostry przyjmujące ucyńca na naukę który
uczeń ma być dobrego rodu ma go w cechu do wstępu pnieffawie przy-
ciem uczeń 12 grzyw do funkarki zapłaci i dwóch rekrutów postawi

511
jako czas nauki odbydzie; gdyby zaś przed wyzwoleniem uciekł
od mistrza, nie wolno go ^{innemu mistrzowi} pod karą 5 grzywien na powrót przynosić.
Gdyby mistrz odumart uzeń i wdowy ma lata swej nauki do-
konczyć. Uzeń po wyzwoleniu ma rok u mistrza robić za
wochlonem pod karą grzywny i. - Towarysze którzyby chcieli
w Krakowie mistrzem zostać ma przez 2 lat po innych mie-
stach wędrować a potem list dobrego zachowania okazać. -
Towarysze starszy ma pnieścić aby się mistrzowi w piwie
przywarzeniu szkoda nie stała, co gdyby się przytrafiło ma
być karany, wochlonem. Towarysze mają pnieścić usługi ce-
chowe wskazywać im przez starszych pod karą 12 gr. - Mistrz
któryby drugiemu bądź sam bądź przez żonę towarzysza lub
stuga odmawiał karany będzie pod kamieniem wosku.
- Któryby drugiemu zadał nieprzyстойne słowa lub bity ma
być karan 6 funtami (librae) wosku; gdyby się przy zważył rany
przytrafiły ma to być do magistrata oddane. - Brat któryby
drugiego w kupnie zboża, chmielu (humuli) drewna i innych
rzeczach oraz w najściu domu, piwnicy (cellarii) podkupywał
ma być karan 2 grzyw. - Gdyby który brat narzucił i narządził
do robienia piwa należące do drugiego u siebie pniećzymował
i takowych mu nie odestał zapłaty 15 gr. - Na starszych cechach
ma być potowa z piwowarów (braxatoribus) lub funt karany
(propinatoribus) ^{przez młodszych mistrzów wybranych} a druga z słodowników (braxatoribus) co roku
obrana których magistrat potwierdzi, ci mają co roku składać rachunek
z węgatków przed młodymi. Młodzi mistrzowie mają w kościele,
w furcie, wigilię, na jutrzni, summie i nieżyłkach świece zapalać
i gasić, oraz podczas pogrzebu lub na exekucjach świece rozdać.

mary z lejtuchem (peretrum cum operimento) przyposabiać
pod Karą i funtu (libra) ~~cece~~ wosku. — Gdyby ktoreń brat
lub żona jego, syn, towaryż uczeni lub struga umarł, mają
inni bracia z żonami iść na pogrzeb pod Karą i funta (libra)
wosku, pod taką Karą mają się znajdować na mszach żetob.
nych achowych co kwartał odprawiać się mających. —

"Hanc tamen fraternitatem ea lege et conditione in-
stituimus ut braseatores praedicti cerevisiam meliorem
quam alias ante hac soliti sunt braxare et conficere
teneantur, alioquin ejusmodi constitutio fraternitatis
nullum robur habitura est." — Enychem, "nihil derogari
volumus statutis regni et constitutionibus publicis ac juris-
dictioni capitanei nostri et magistratus civis cracov.
Przykazujemy Stanisławowi Myśzkowskiemu z Mirowa
Kasztelanowi sandomir. starosie krakow. i ratnenfk. aby
braseatores, cerevisiae coctores et ejusdem propinatores
w cracov. zachowat przy swych prawach.

Samat Jacobus Frant, Joannes Lochyslek, Nicolaus Niko-
lajczyk, Blesius Zdeyrosij cives et tabernatores Cracov. obtu-
lerunt literas in pergamento scriptas S. Re. q. Majestatis ad acta
castrensia cracov. feria 4^a post dominicam Conductus Paschae.
1564. (Lib Inscript. I. 83)

Consules civitatis Cracov. (Cracoviae ser. 6a post fest. S.
 Agnetis 1568) ad quaerelas tabernatorum sive coctorum
 cerevisiae Cracov. quod nullas litteras habent boni ordinis
 inter se atque familiam eorum, qui tabernatores postulabant
 certas constitutiones polonico idiomate conscriptas, signi-
 ficiant, quod S. Reg. Maj. non est arbitrata, ut coctores cerevi-
 siae quemadmodum Communitas petiit, habeant contuber-
 nium necessarium, sed ut maneant iuxta veterem ~~consuetudinem~~
 consuetudinem, et ut familia quae apud illos artem coquen-
 dae cerevisiae didicerit, ubique in regno suscipienda sit.
 Ideo volentes prospicere bono ordini ex parte caeremoniarum
 ecclesiasticarum et discendae familiae, non vero ut contuber-
 nium haberent, Consules approbant antiquas ordinationes
 per eosdem Coctores cerevisiae productas, videlicet:

- 1) Bona byc' b' starszych doglądających porządków, żeby się upra-
 wiali tem lepiej ku strzelbie w szelakiej i tej ku wycho-
 dzeniu na przyjazd Króla Jmci, jako ino mierzanie.
- 2) Któryby kolwiek Stodornik albo piwowar w miesiącu Kra-
 kowskim piwo warzyć chciał, ma mieć list od urodzenia
 i cnotliwego zachowania, potem ma przysięgać na miejscu
 prawo, przysięgać na miejsce sztuk da 4 grzywny na zbroję
 albo na hakownice. 3) Na rozkazanie pp. Rady Krak. oberani
 mają się wsiady na raznaczonego godnie stawieć pod winą i funta
 wołku; upornych karać będzie Rada miasta. 4) Mać rzecy
 między braćmi, jako to swary i niespaski o mać dlugi albo narzynie
 karamarskie, bda sędzio starsi z braćmi, aby Urząd miejski nie był molestowan.

6) Wolno jednakże od tegoż sądu apelować do pp. Radziec.
7) Na każde suchedni wsiwocy bracia i siostry wdowy obojtan
przez pošta Kaczmarfskiego powinni się zejść do starzego
gdzie każdy ma dać na wołk po 1 gr. 8) Towarysz wsiwocy
remioſta Kaczmarfskiego albo ſtadowniczego powinni być po:
tuleni ſtarzym, pełnić wſzystkie poſtugi które im przekaż
pod winą i wołlonu. 9) Towarysz będzie u miſtrza ſwego na
tydzień robot. 10) Myto w ten ſpoſób ma być płacone: na tydzień
ſtarzemu towarzysowi po 4 gr. a młodſzemu po 3 gr. 11) Jeſli
by ſię towarzysowi niepowolano, powinien wypowiedzieć 2 nie:
dziele przedtem niżli ma odejść; jeſli by zaś zaczął ſztukę
ſtadową, tak długo nie ma odchodzić aż ſztukę zaſtędźdobi.
12) Również i miſtrz ma 2 niedziele przedtem towarzysowi
wypowiedzieć. 13) Jeſliby towarzys albo czeladnik odſzedł
od miſtrza niewypowiedziałſzy wedle obyczaju, ma być karan
2 wołlonem. 14) Toż ſamo i miſtrz gdyby niewypowiedział da
winę 4 funt. wołku. 15) Starzy towarzys ma doſłgdać aby
ſię miſtrzowi ſzkoda nie ſtata. 16) Jeſliby towarzys, ſtarzy
lub młodſzy przez niedbalſtwo albo opiełſtwo ſzkoda miſtrzowi
uczynił, karan będzie wołlonem, jeſeli ſzkoda kopy nieprze:
chodzi, a gdy przejdzie kopę, ma tę wyſſzą ſzkodę nagrodzić.
17) Starzy towarzys przy robocie w browarze ma być czynnym
i treziwym a to dla ognia, dla kotta i inſzych przgrod. 18)
Towarysz, ſtarzy gdyby kociot przepalil ma być karan i wołlonem.
19) Miſtrz przyjmując ucznia ma być ſam uzoſny rzemioſta
ſtadowniczego; uczeń zaś ma być rodu i zachowania dobrego
potem ma go dać ~~na~~ miſtrz na probę przez 2 lub 3 niedziele.
20) Potem ma być uczeń przed ſtarzym na rok tylko ujednany
przyjem przy wpiſaniu do rejestru da 8 gr. 21) Gdy ſię uczeń
wyuczyl ma go miſtrz poſtawić przed ſtarzymi, ma mu dać igrzy:
nę, miasto ſzat albo odzienia, a do bractwa zapoſnego 8 gr.
22) Jeſliby uczeń odſzedł od miſtrza niedouczyszſzy ſię, tedy pionoſy
czas nie ma mu być potem pomyłany. 23) Jeſliby miſtrz ucznio:
wi odumart, ma ſię uczeń douczyć u wdowy lub u innego miſtrza.

24) mistrz nie ma przyjmować ucznia którego u drugiego sam
odszedł, pod winą $\frac{1}{2}$ kam. wosku. 25) mistrz lub mistrzowa nie
ma drugiemu towaru szyć, sługi lub służebnice odwalic pod
winą 2 funt. wosku. 26) jeden drugiemu nie ma przegabac
albo podkupowac targu w zbożu, drwach, chmielu i innych
rzeczach kaczmarzskich pod winą $\frac{1}{2}$ kam. wosku. 27) jeden dru-
giemu kaczmarza wiejskiego nie ma odmawiac, ani przyjmowac
osby ~~po~~ zaplacit u ktorego pierwaj brat pod winą $\frac{1}{2}$ kam. wosku.
28) młodzi tym sposobem starszych wybierac maja: potowicz
z uczonych albo siodownikow, a druga potowicz z nieuczonych.
29) bracia starzy powinni młodym co roku zdawac rachunek.
30) młodzi mistrzowie maja zapalac ^{złoty} świece w kościele na niesz-
porze, na mszy i w wigilie pod winą 1 gr. 31) jeżeli umrze który
z braci lub jego żona, dziecie, towaruż, służebnik, służebnica
maja się zejść z bratami i siostrami wdowy ku prowadzeniu
ciała do grobu pod winą 1 gr. a gdyby maza niebyło w domu, ma
iść matronka. 32) młodzi mistrzowie powinni niesć ciało
do grobu pod winą 1 funt. wosku. 33) młodzi powinni na za-
tomlęz mazy gotowac, przykryć, świece nosić pod winą 1
funt. wosku. 34) na kazde szychdnie maja się zejść wszyscy
bracia na zatomlęz pod winą 1 gr.

Sigismundus Aug. rex Polon. (dublini in conventu regni
gener. ser. 3a post fest. S. Valentini 1569) confirmat articulos
polonico idioma scriptos Doctorum Cerevisiae per consules
cracov. ser. 6a post fest. S. Agnetis 1568 approbatos (jak wyżej)
cum dissectione adhuc novorum articulorum (po łacinie)
któreby mistrz był nieposłuszny starzym mogą mu starzy pod-
nieść ukladz, a jeżeli by towaruż mimo tego robił karomy bę-
dzie 2 funt. wosku. - Dla kłopotu młynow Krolewskich w których
ci piwowarowie miarę opłacają, wolno tymże piwowarom
Krakowskim wgrabić wszelkie gatunki piwa, także i na kształt
zagranicznego marmez zwane i szynkowac - niewolno nikomu
inowemu sprowadzac i szynkowac wszelkiego piwa w Krakowie
któreby nie było wane w Krakowie: wyjąwszy tylko piwońsz

pod ratusem Krakow. a to pod karą 10 grzyw. Ponieważ
pijactwo zrodem jest wszelkich występku, mając przeto
wsiyscy bracia cechowi (contubernii fratres) na to uważać, aby
się w ich domach nie działo nic sprzeczne, nie mają wstępować
gracze ani kobiety rozpustnych pod winą i kam. wosku. — Rajcy
nie mają prawa obywateli i wotywać do siebie mistrzów, tylko
6 przysięgłych starzych cechu a to w interesie targów i jarmar.
ków i innych wypadków domowych — Świeżo zadanemu piwu;
warowi w niedziele lub w uroczyste święta N. P. Maryi i Epof.
toteż podniecać ognia dla wazzenia piwa pod winą i kam.
wosku — Bracia cechowi nie są obowiązani do płacenia opłat
na potrzeby miasta na inne cechy przez rajców rozłożonych.
— Rajcom nie wolno zmieniać artykułów cechowych lub
je kasować bez wiedzy króla.

(Oblat. fer. 5ª ante fest. nativ. S. Joam. Bapt. 1532
ad aila castr. crac. — lib Inscript. Tom. 106 p. 1609-1621 nr 870)

Zygmunt August Król pol. (w Warszawie d. 9 listop. 1530)
ur. Janowi Pręgłowskiemu poborcy województ. Krak. i rajcom
Krak. skazując się Kazimierzowi Krak. iż nad dawny obyczaj
chcieć od nich wyciągać dwaćkieć czopowe po 1 gr. od każdej
beczki piwa, gdy oni razem od każdego waru płacą czopowe
po 40 gr. według Uniwersału Jerzego. Objawiamy tedy iż
owe czopowe po 1 gr. od beczki rozumie się nie o piwie Kra-
kowskim, lecz o piwie piewoznym jako Litkowskie, Piotr-
kowskie, Łęczyckie, Bydgoskie, Premyskie; Krakowscy
zaś piwowarzy mają tylko płacić ~~400~~ czopowe po 40 gr.
od waru odzopowawszego.

17

Cech Karczmarzy (Tabernatores) i piwowarów
(Coctores cerevisiae) oraz Słodowników (Praxatores)

Sigismundus III rex P. (Varsovia in conventu regni generali d. 6. Aprilis 1589) significat quod Privilegia Contubernii Tabernatorum Civitatis Cracoviae decreto de data Cracoviae Sabbato ante festum Assumptionis B. Mariae V. 1588 confirmavit. nunc vero certas ordinationes ab illis laudatas confirmat scriptas polonice:

Żłowy brat który chce piwo porządować na miasto Łyżek i 128: stowania braci dać do cchu 12 grzywien, które to piernicze służyć mają na pożyżenie bez interesów braci który by podubozeli - żaden brat drugiego w najmie domu albo kamienia nie ma podnajmować pod karcą 2 kamieni wosku i wynagrodzenia Łyżki - aby się żaden nie wazyl piwa robić inaczey tylko porządkiem wedle postanowienia wszystkich braci pod winą 2 kamieni wosku, a to dla tego, aby uboższym który w karcie i na stronach mieszka i odbycia na piwo nie mają piwo nie kwafniato - aby żaden brat niewazyl się piwa drożej przedać ani infra kwarta na miasto mierzyć jeńs wedle postanowienia p. Wojewody Krakow. crego starci z 12 mżiow doglądać mają i wino: wajeż uzgodowi oddawać. - Ktoby za obeftaniem nierychto do cechu przyjszedł, lub swą wolą z cechu wyszedł ma dać winę funt wosku. - Waechu aby się żaden niewazyl w rzecz nikomu wrywać, łaz na: mowiwszy się u każdego stotu z osobna mają jednemu zlecić od każdego stotu i dopiero do 12 mżiow podać pod winę funta wosku. - Gdy który ma co mówić, ma wstać i od starzych odpuszczenie wziąć. - aby bracia wryfsz na zatomfsz i na pogrzebie bywali pod winę funta wosku.

(Oblat. in act. castri cracov. pr. 5ª post fest. visita
tionis B. Mariae V. 1590 libi. Relat. Tom XVI)
Oblat. per Venceslaum Przybytek et Mathiam Blossz
seniores contubernii tabernatorum crac.

Sigismundus Aug. rex (dublini fer. 2ª ante fest. Nativ. Mariae
1566) do Rajców Krakow... Cechy glownie w tem celu sta-
tutami koronnemi są pozwolone, aby każdy cech miał swoje
bronie, oręż i ~~ka~~ kownice, aby miał naznaczone miejsce
^{i lasy} przy murach do obrony przeciw nieprzyjacielowi w razie potrze-
by, zwołując w Krakowie w miejscu węgrom przyległym. Lo-
kieważi cech, mieścarzy i piwowarów (braseatorium et bra-
xatorium ^{seu coctorum} cererifiae) w Krakowie jest najbliższy, daliśmy
my im przywilej na ~~ich~~ utworzenie cechu. Jednakże dochodzi
nas iż magistrat Krak. nie chce potwierdzić obranych sta-
rzych ich cechu, więc napominamy was pod karą 2000 grzyw-
n. abyście wybranych starszych cechu piwowarów potwierdzili:

Sigismundus III rex (Poloniae in conventu regni d. 8 Martii
1600 approbat sequentes articulos (polonice scriptos) Contu-
berni tabernatorum civitatis Cracovien:

My Starzy i młodzi bracia Karczmarze i piwowarowie
miasta Krakowa (Cracovia d. 26 Martii 1598) upatrując że
ta braci naszych dla nieporządku nieczystej i ubożej a to
dla tego iż piwa przewożne, miody sycone i gorzałki wożone,
i piwa nie w porządku warzone bywają, przychylając się do praw
nadanych cehowi naszemu od Królowi Władysława, Kazimierza
Zygmunta I, Zygmunta Augusta, Stefana i Zygmunta III takie
Laudum i postanowienie uczyniliśmy:

1) Aby piwa przewożne to jest Nowomiejskie, Kazimierskie,
Kleparzkie i inne, także miody sycone, gorzałki, nie były na
nas wożone, pod utraceniem takich według przywilejów
Królowi Władysława i Kazimierza, a kłoby się wziął takowe
Kowac w jurysdykcji miejskiej, tedy urząd miejski Krakow.
ma z takich sprawiedliwości czynić i karać winę 10 grzywien
podług przywileju Zygmunta Augusta, Dublini fer. 3ª post fest.
S. Valentini 1569. A jeśli by kto takowe winnych jurysdykcjach
zyskował powinien Urząd grodzki Krakow. i Urząd wielkiego
Rzędu Krakow. Sprawiedliwości czynić.

2) Chcemy to mieć aby ceh nasz gajny był dla większego porządku
w cehu jako są inne cechy: Kufnerski, piekarzski, Krawiecki i
szewczy.

3) A iż w przywileju Zygmunta III Poloniae in conventu regni
d. 6 April. 1589 potwierdzającym artykuły cehowe jest artykuł aby
się żaden niewazył piwa robić tylko porządkiem wedle postanowie-
nia braci - tedy ten artykuł tak deklarujemy: Wskazażże Karczmarzy
Krakow. gdy się zezwoli, mogą postanowić porządek robienia piwa
to jest 10^{go} 11^{go} 12^{go} dnia, jako i kiedy czas i potrzeba ukaże
czasu podnieść lub umniejszyć podniecania. Kłoby temu postano-

Taki sama uchwała
cehowa z d. 8 Janu:
eri 1605 obejmująca
artykuły 3, 4, i arty:
kuł i zmodyfikowa-
ny tylko do piwa
Kazimierskiego i
Kleparzkiego
Stefana i do
gorzałki i 3 doda-
niem nowego arty:
kułu: Zakazano nie-
cehownym i bożymet-
te furów na gorzał-
ce przewozić na
sprzedaż - i sta-
ją być wolni
od postu cehow-
nego artykułowi
ten same. Sigis-
mundus III hanc
ordinationem con-
firmavit. Varla:
vise d. 26 Febr.
1605

Oblat. jubilate
post dom. jubila-
ta 1645 ad acta
cefr. crac. libr.
Relat. Tom 71.

wiecin większej cząści nie być postużny, ma być Karan
win 2 Kamieni wosku; a gdyby się starzym nie dał Karac' ma
być Urzędowi miejskiemu odmiśiony.

4) Których starzi naznaczą do przestrzegania porządnego
robienia także i do bron dla przestrzegania przewożących
piwo miódów i gorzałek, jeżeli by się okazali niedbatymi
mają dać pułk kamienia wosku winy nieodpuszczalnej za każdym
razem.

5) A iż jest wiele obywatelów miasta Krakowa, którzy
w piwnicach i na przedmieściach w domach piwa szyć kupią
nie należąc do cechu: tedy każdy któryby chciał piwo szyć ko-
wać ma dać do cechu Karczmarzkiego 12 grzywien czyli cech
ma przyjąć i przy przyjęciu powinien Kolarzowi sprawić na
starżę i na 12 mżów, albo ma dać za to 10 grzywien, które
się mają obracać na exp. rynsztunki cechowe.

6) Aby ~~nie~~ żaden brat drugiemu nie wazył się odmawiać
Karbownika w Krakowie i na wsiach pod winę Kamienia wosku.

7) Gdy srot albo stawianie piwa przez brata zapowiedziane
będzie dla niezapłacenia albo zatrzymania pieniędzy przez
Karbownika albo Karczmarzów na wsiach, przez co ich się uboższe:
a gdy się brat podstępny ukaze i nad zakazanie piwo sta-
wiać będzie, przypadnie winy i kamień wosku i skody
powinien nagrodzić temu przez którego srot będzie za-
powiedziany.

Dla lepszey wiany mieysci cechu jest przycisniona
Cracovis d. 26 Martii 1598.

(Oblat. ad acta cast. crac. fol. 69 post
fest. s. Mathaei evang. 1639. Libr. Relat
Tom 64.)

r. 1609 uchwala na
Kofce Kolarzy nie
mogą przenosić
złoty

(Zmiana wsielbawna)

Cech piwowarów i Karczmarzy Krakowskich, oraz
Stodowników.

Joannes Casimirus rex (Varsovia d. 20 Julii 1660) sequen-
tes ordinationes circa focos contubernii Tabernatorum et
Praxatorum Cracoviensium confirmat:

I) Consules Civitatis Cracoviae (in praetorio cracoviensi ser.
2ª ante fest. S. Margarethae 1605) ad petitionem Seniorum et
Juniorum Magistrorum Contubernii Tabernatorum rive Lacto-
rum Cerevisiae et Praxatorum Cracov. sequentes 36 articulos
pro sociis artis hujus confirmant:

Panowie Karczmarze albo Piwowarowie Krakowscy powinni być
4 razy do roku na każde Suchedni raz w niedzielę po objęciu po-
zwolic swej Czeladzi gośpody aby się czeladź starsi i młodsze to-
warzysze w posłuszeki dobre i obyczaje uprawiali i aby się pod-
ług następnych Artykułów zachowywali:

- 1) Towarzystwo obciami powinni się do gośpody raz na razowej zebrać
z wielką uczciwością u stołów zasiąść, skrynki na stół postawić;
przy której skrynce 4 panów od starszych obranych t.j. 2 z uczonych
a 2 z nieuczonych zasiadać mają i 6 towarzyszy obrac mają; którzy
towarzystwo przy skrynce siedzieć i każdy po kluczyku do skrynki
mieć będą.
- 2) Gdy się towarzystwo starsi zebrać mają zebrać u stołu i mają 2
towarzyszom kazać wstać przed stołem, który stanowią uczynić
rapki zdziwiony wystąpić będą po Panu aby przybyli do gośpody.
- 3) Gdy Panowie na raz na raz godzinę do gośpody przyjdą, mają
starsi towarzystwo dwóm co się dopiero z uczniami wyzwoleli kazać
u drzwi stać i nie puszczając nikogo do izby, oraz pilnować aby
się w sprawie inni gadkami niepotrzebnymi nie bawili podwina i finta wosku.
- 4) Mają Towarzystwo mieć Katalog panów swych na tablicy spisany
potem jeden z towarzyszy będzie ten Katalog czytać (do czego też gośpy
się nie znalazł taki aby umiał czytać i pisać mają uszyść zacząć na
który ma być z nim u stołu) a każdy towarzysz gdy pana jego

- wymienia, ma wstać i co powinność mieć do przyznaki oddać; a
ktoby w oddaniu był sprzecywny, karany będzie z wochlonami; a
gdyby niechiał i tego odtóżyc' na być odestany na Ratuż.
- 5) w gospodzie powinni i ci towarzysze co w robotie nie stoją bywać;
także i żonaci którym wolno browary odrabiać i sztukę słodową
wyprawiać. Gdyby na którego albo na żonę i dzieci jego 2. Prog
śmierci przynusił, mają dać ^{legitima} legbička (?) i cięto do grobu zaprowadzić.
- 6) Gdy pan z starszymi towarzyszami podedzą na uścisk towa-
ryszów, mają się towarzysze u słotów namowić i mają przez
jednego który wstałby i odpuszczenie wziąć, to odprawić co mu
zleć, przed starszymi.
- 7) Nie ma się żaden w rzeczy gdy drudzy odprawują wrywać bez
pozwolenia pod winę i wochlonu. ^{bez odpuszczenia}
- 8) Gdyby który towarzysz wziął się wyjść z izby (gdy sprawa będzie
zawsta, ma odkładać winę i funt wosku.
- 9) Gdyby towarzysz przyszedł do gospody pijany i przymówił kło-
temu, ma być karany z wochlonami a gdyby i na to niechiał pozwolić
ma iść na ratuż pod postupienstwem i zemiosłem.
- 10) Gdyby który towarzysz robiąc u pana swoje zachowania, powinien
pan przez 2 tygodnie mieć o nim steranie, potem go starzy w gospo-
dzie chować będą. Jeżeli wyzdrowieje ma wyłożone koszty do funtu
ki powrócić; jeżeli umrze mają go towarzysze pogrześć: rzeczy
jego spisane mają 12 niedziel być chowane o które jeżeli się po-
wininie zgłosić mają być sprzedane i po powrocie kosztów do
przyjacieli reszta na miłosierne uczynki ma być użyta i na msze.
- 11) Na pogrzeb po obeszaniu mają się wryść zejść pod winę i funta
wosku. Jeżeli by zaś 2 na ten czas w browary robili; ma jeden przy
robotie zostać.
- 12) Na iatomfze suhodniową klóra ma być w niedzielę po ramyach
mszach albo kazaniu mają się wryść ~~zostaw~~ stawić pod i funtem wosku.
- 13) Starzy obrani mają trwać do roku; przy wybieraniu mają zawstę 3
dawnych zostawić.
- 14) Towarzysze młodzi mają z chęcią postugi towarzyskie, jako to: świec
palenie, ciast smartych nożenie, legtuha sprzątnienie odprawiać pod
winę towarzyską i funta wosku.

- 15) Gdyby który towarzysz przyszedł albo w gospodzie ~~albo~~ nieżyłka-
jąc roboty nie miał, ma postać prosić aby mu robotę wynalazł. Towarzy-
stwie i młodzi mają być w robocie pilni, trzeźwi, skromni, mają
pania i dziaćki szanować; występnym ma być opowiedziany w cechu.
Towarzy-
stwie mają być pilni dla ognia pod kotłami jako i pod lasy.
Gdyby się któremu u pana roboty nie podobala, ma przed odejściem ro-
botę wypowiedzieć i nie pierwój odejść, a jeżeli już słodową zastę-
pić swemu nie odda. Kto swawolnie odejdzie, nie ma mieć roboty, a jeżeli
cechu sprawi.
- 16) Towarzysz któryby stał w robocie i gdyby jeżeli się głód trafił, bez
pozwolenia odstąpi od roboty i szedł na takowe głody, nieopatrzwszy
żadną inną towarzyszem, ma być do cechu obestany i kamieniem wosku karany.
- 17) A iż podług starodawnego zwyczaju na każdy wał piwa ma być
14 cwieterń pienice na stoł zlewano, z którego stodu ma być
10 worów tedy z takowych ostatek worów dziewięć stodów iema
więcej brać każdy towarzysz piwa na szynk jedno 28 ahteli a na
swoją potrzebę domową 2 ahtela, nieodejmując z tego stodu nic na
gorzałki i na inne rzeczy. Żaden towarzysz nie ma się wazyć u Pana
swojego więcej robić i brać piwa nad sposób wyżej opisany, i w ogóle
każdy czeladnik gdyby mistrz upornie chciał piwa więcej brać ~~pod~~
~~o~~ ma to do urzędu referować pod winą 5 grzywien, a pod utra-
ceniem piwa na mistrzów. To się ma rozumieć o tym wazieniu piwa
z 9 worów, gdyż dziesięć ty wor stodu na młyniskę miarę Kazimierza oddawają.
- 18) Swawolne życie, pianstwo i niewypolerowane obyczaje mają być w
cechu karane.
- 19) Gdyby który towarzysz nie mógł winy zapłacić mają z za niego aż
do przystętej schadzki zapłacić.
- 20) Gdyby taki towarzysz nie zapłacił winy u szynku, mają zań zapłacić
i co reszty; a ten co szynk jeździł, powrócić nie ma być dotąd za dobrego
porządku i rzemiosła trybować, aż go towarzysze za dobrego nie przyjmą.
- 21) Starci towarzysze winni na każdej schadzce innych upomnieć aby się
u Panów skromnie zachowali i aby dobra sława o nich słynęła i aby
się w rozrożeniu piwa z ludźmi nie kłócili.
- 22) Ponieważ senatorowie lub Panowie nasem piwo od Kazimierza biorą
gdzieby piwo zanieżone było, nie ma towarzysz próżnych ahtelów z cechu
nie jego pana brać pod utraceniem roboty.
- 23) Towarzy-
stwie starci mają na każdej schadzce upomnieć towarzyszy aby byli

24) Z tej czysto panowie narzekają, że w piwnicy piwa im odstają
do tego infuzy celadki napuścić, z czego niemają szkody podejmują
że im tym odstaniem piwa kweśniej: Każdy taki na kłórego przyjdzie
kara do celhu ma być winą karanyżnany.

25) Ktoby towaroz dom panu swemu zelzyt nierozdem z nierozdnie
obracz. to powemu ma byc robota ztozona i on na ratuzy odeftany.

27) Żona ryb, klozby robisz u park, bawit się na gospodzie pianstwen
i kartami, na być w czechu kartami.

29) Starty towarowy, jeżeli chce wzdrowieć ma innego na furemiej:
 sce użyć kłoby od niego kluczyk odebrały refakt; toż samo
 jeżeliby zachorował.

30) Towarysz od swego pana ukrywadzony ma w cechu frakcyo-
nego i kradziezow, bezcie iz ucyt przemianki panom

30) Towarysz odzwieśo panu...
31) Kto kolwiek pnieścaderony będzie iz ugnit przemianki panom
swym albo między sobą, ma być karany.

32) Po zawarciu kiejś uchwały i schowaniu skrytki mają wyjechać do swych panów z gospody: czego ma Bóg gospodarzowi przestregać.

33) Z wybraniem nowych Hrabstwach Towarzystwa, mają pnieśli Hrabstwach
rozostających piernikach uczynić.
+ a Tom ma być do cechu odestami.

rozpłatkanych pomiędzy uczynić.
24) Wykraczając przeciw tym artykułom mają być do cechu odesłani.
My to dla towarzyszy nie być takie jakie w przywileju swym panowie
nieczymże mają. ... i takim samym

35) Kaczmarsze mają. Gdyby towarosz, który zaliżt już nieumieść ja kim sprafnym
poftępkim lub roboty fzkodnika, który niema cehm z pp. Kaczmarszemi,
nie ma żaden z ta kim obowiaz i mieć go za dobrego.

nie ma jaden z takim obcowac i mieć go za obcego.
36) Winy dofranytki kladzione maja na niezatompje, pogrzeby, chongch i
ubogich obrowone.

37) Przeladnik niepotrzebnie listu genealogii: odniecia swego okazujac az
racze gospodarem zostac lub nadzmiomy bedzie
artykuly te moga byc na kazdej stronie fuchedniowej cyfrowe ktore wstapi bezbron

Cech piwowarów.

II) Burmistrz i Rada miasta Krakowa (w ratuszu Krakowa: skim d. 2 Września 1638) następujące Artykuły rzemiosła Karczmarzkiego po uchwalone potwierdzają:

- 1) Każdy towarzysz u mistrza swego robiąc aby się nie wazył śmierci, bagna, zielok i inzej przekazy do piwa kłaść oprócz samego chmielu chłodzkiego pod odłączeniem od nemięsta. A gdyby to sam mistrz czynił na czeladnik ~~to~~ w gospodzie opo- wiedzieć takiego mistrza; panowi Starcie zaś powinni go ~~do~~ opowiedzieć pp. rajcom: a taki mistrz ma być karany utraceniem i zabiciem na szpitalu, a rajcy mają takową czeladź bronić.
- 2) Burmistrz nie może więcej uczniów na naukę przyjmować tylko jednego; i tym tylko mistrzom wolno przyjmować chłopów na naukę, którzy się rzemiosła uczyli: albowiem jest teraz wiele mistrzów, którzy się rzemiosła nie uczyli tylko za pie- niądze do cechu weszli.
- 3) Towarzysz karany w cechu może do pp. rajców apelować.
- 4) Uczeń wyzwoliwszy się u mistrza ma dać wstępnego towarzy- szom do skrynki na kamień wosku a to na furcie na żatymże.
- 5) Czładnik jeżeliby co przewinął panu swemu ma być w gospo- dzie przed czeladzią skazany; mistrzowi samemu nie wolno sobie czynić sprawiedliwości.
- 6) Na schadzce czeladniej w gospodzie ma być zawsze 4 mistrzów przykoczonych.
- 7) Co roku mają obierać starszych towarzyszy których mają być prezentowani rajcom i tamże przysięgę złożyć.
- 8) Któryby się towarzysz ponościł na drugiego stawem, ma być karany

Kamieniem wosku, a jeżeliby się targnął rz. kg, ma być odes-
tany do pp. rajców.

(Przywilej ten oblatowany d. 5 Augusti 1660
in Act. inscriptionum officii consularij cracov.
1660. Tom 40 pag. 1616-1625)

Jan III Król (w Warszawie d. 12 Czerwca 1688) do Starosty,
wielkorządu, i burmistrza Krakowskich. Maj cech piwo- (jest w zbiorze p. 433)
warów Krakowskich przywileje mocą których nie wolno
osobom nie należącym do cechu na podmiele około
Krakowa browarów i karczmy stawiać; również mają
dekret Króla Jana Kazimierza (w Warszawie w wileń
Visitationis Mariae 1662) którym zakazano piw
obcych przewożnych do miasta Krakowa nawozic
i szynkowac oprócz na 3 miejscach na przedmieściu
Krakow. i to przez osoby w cechu piwowarskim Kra-
kowskim będące. Gdy zaś mimo tego teraz wiele osób
duchownych, szlacheckich i miejskich po przedmieściach
i po klasztorach nabudowawszy browarów piwa wozg-
ione na szynk do Krakowa sprzedają, także gorzałki
z miodu jako też i dobre przepalają, a podatków zid-
nych ani czynowego nie płać i w młynach królewskich
nie mieli - przetoż niniejszym reskryptem nakazujemy
aby zakazano nie należącym do cechu wozgic, nawozic
i szynkowac piwa, oprócz 3 miejsc na przedmieściach
i piwnicy świniarskiej pod ratuszem, także aby wozg-
iono nawozic i szynkowac gorzałek prostych i prze-
palanych, i aby nawożone konfigurowano i do szpitali
dawano.

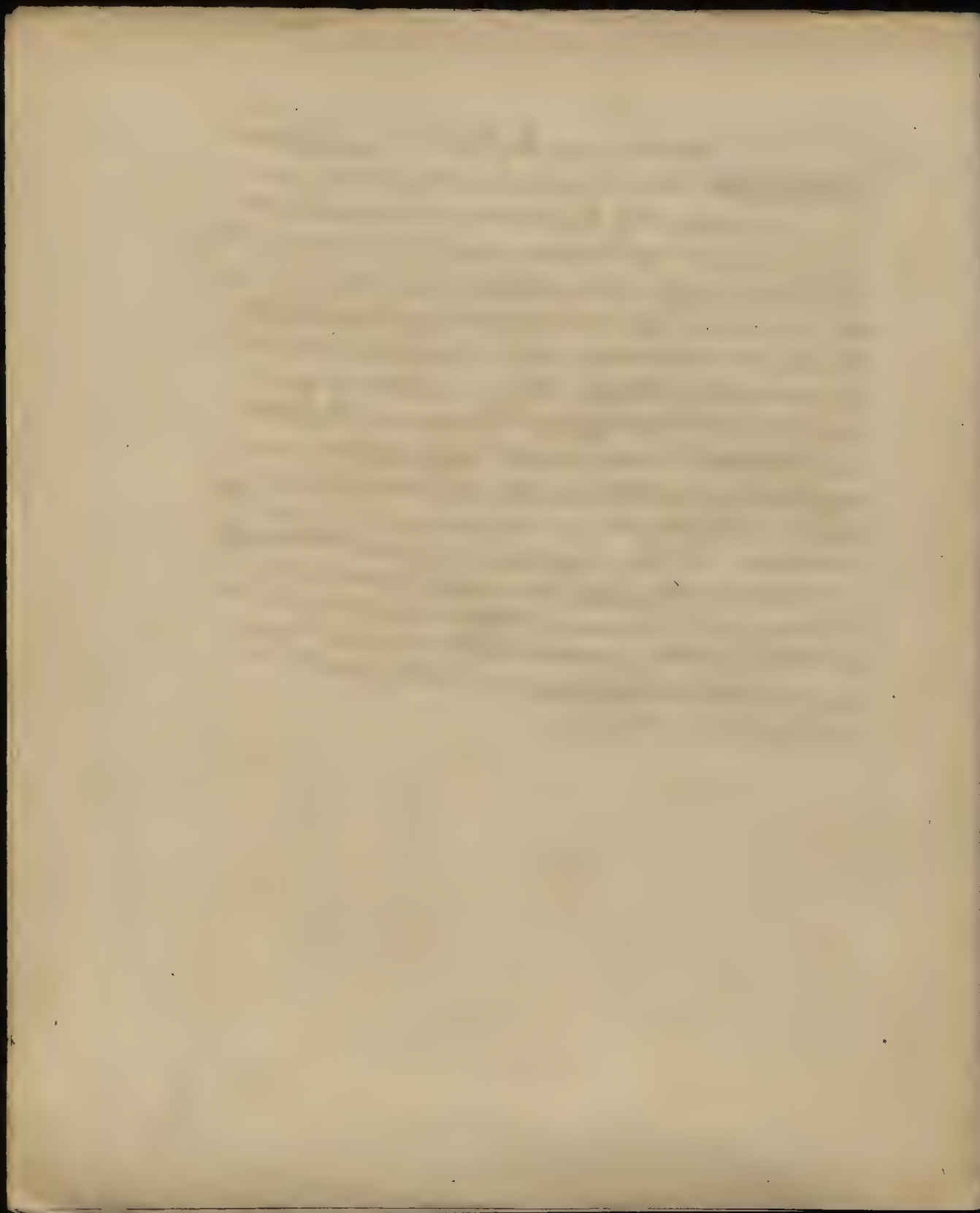
1668 Ordinatio Comissionum S. R. M. in praetorio cracov.
data Contubernio tabernatorum, magistrorum, foecorum
et braxatorum cracov. - w której artykul 10 ty opiewa iż
osobom nie należącym do cechu nie wolno na podmiele około
Krakowa szynkowac - w Krakowie ma być szynkowane piwo tylko
w Krakowie wane - w innych piwnicy świniarskiej pod ratuszem i wice Dąbie górze wolno
szynkowac piwa przewożne.

1634 d. 8 Augusti - Consules cracov. Deputant Seniores Con-
tubernii Doleatorum cum sagittario officii ad reviden-
da vasa seu dolia alias Richteles pignore i potachtelki
omnium Tabernatorum cracov. num iustam mensuram
et debitam quantitatem ollarum contineant.

1634 d. 18 Decembr. - Consules cracov. quia nuperrimis
temporibus Tabernatores crac. ratione vasorum iusto
minorum puniti sunt, et illi culpam defectus ejus modi
in Doleatores referebant, ideo injungunt Doliatoribus
ut vasa cerevisiae per illos confecta valgo Richteles,
Potachtelki iustam mensuram habeant, et ut vasa ad
reparandum accepta nota sua signent, sub poena 14
marcar.

1635 d. 16 Decembr. Varlavis - Vladislaus IV Thomae
Zamojski cancellarius regni capit gener. cracov. knyszyn.
rabyzyn. zosforien... Quia Tabernatores Cracov. habent
privilegia quibus cautum est ne cerevisia extranea
undeunque advecta praeter Cracoviam in monasteriis
et curiis nobilium in civitate et extra civitatem sub
poena amissionis cerevisiae et 10 marc. atque in domi-
bus seu celariis civium crac. sub amissione et poena
5 marc. atque extra civitatem in distantia medii mil-
liaris ex omni parte sub amissione et poenis, venda-
tur aut propinquetur... ideo mandamus ut executionem
facias (poniewaz karzmarze ptacy czopowe i poniewaz
mityny Krolewskie stad maja ufuzyszk

1747 d. 10 April. Cracoviae - Jan Rutter i Andrzej Gancowski
~~starsi~~ starsi cechu piwowarskiego Krak. produ.
Kuję przed Sądem Król. Komisarzskim dla dobrego porządku
miasta Krakowa następujące przywileje cechowe z r. 1434-
1447 - 1568 - 1589 - 1633 - 1649 - 1669 - 1680 - 1686 - 1689
approbując ordynację cechową, i Res Krypt Augusta III w
Warszawie d. 20 Novembr. 1746. - Sąd ustanawia ażeby każ-
dy z mieszczan wstępujący do cechu a niebędący na rancie u
magistrów piwowarskich zapłacił 30 grzyw. pol. t. j. 48 złp.
a za traktamenta i inne obrządki 30 złp. Także zaś co się
użył nauki piwowarskiej zapłaci potomek t. j. 15 grzyw. czyli
24 złp. i na traktament 15 złp. toż samo synowie i córki
piwowarscy. - Każdemu magistrzowi wolno wyznaczać czeladź
piwowarską, których po polowie Dziżni Kami zowią.
Co do przeżytkowników prawa cechowego niemających, duchow-
nych osób i świeckich, propinacji w Krakowie użyt-
kujących, mają być zastawiane Dekret Obojczy.
i Res Krypt Król. z r. 1746.

1566 fer. 3ª ante fest. S. Jacobi. Lublini. — Sigismundus Aug.
quoniam relatum est nobis quod Sigismundus I Tabernatoribus
cracov. dedit privilegium vigore cuius a singulis cocturis
(warka) cerevisiae, tantum 18 gros. exactionis ducillorum
(zopowe) solvi debent: quoniam ipsis hoc privilegium
infausto ignis incendio plateae Slawkowiensis concre-
matum est: ideo statuimus quod non amplius a vasis sed
a cocturis singulis 20 gros. simplicius contributionis ducillo:
rum et a duplici contrib. 40 gros. solvere debent. Tenentur
vero Tabernatores mensuras ad conficienda brasca in
molendinis regis dare.

1521 fer. 6^a prox. ant. f. Simonis et Judae. Cracoviae. —
Sigismundus I quia coctores Cerevisiae Cracovienses
supplicaverunt nos ut illis contubernium concedere
dignaremur quia socios et familiares se illorum qui
artem coquendi cerevisiae apud illos didicerunt ~~et~~ in
aliis civitatibus regni propterea non suscipiunt: nos non
necessarium reputantes debere concedi ipsis ullum contuber-
nium, sine quo hactenus existentes satis bene se gesserunt
volentes tamen ut socii et famuli ad illos confluant: decla-
ramus magistris cracovienses coctores cerevisiae in eorum
arte esse bene peritos et familiares ipsorum fore semper ad
coquendam artem coquendae cerevisiae idoneos et pro talibus
ubique in regno censi debere: illos suscipi et ~~et~~ artem exercere
posse. (Oblat. fer. 6^a post fest. S. Luciae 1563. libr. Inscript. tom 82)

1564 d. 26 Julii in Conventu regni Laczowienfi. - Sigif-
mundus Augustus Consulibus cracov. notificat: ex legiti-
mis rationibus instituiumus contubernium et fraternitatem
braseatorum et braxatorum seu coctorum cerevisiae
in civitate Cracov. ~~et~~ et dedimus illis literas com-
plectentes artas leges.. ideo mandamus sub poena 1000
flor. hung. ut electos seniores confirmetj. (Oblatum
ad acta crac. 1564 per Joannem Lochily braseatorem
cracov. nomine contubernii braseatorum et bra-
xatorum seu coctorum cerevisiae.)

1594 Podług przywileju Władysława Jagiełły zabroniono
było w Krakowie szynkować piwo przywożne nie w Kra-
kowie robione; piwo zagraniczne ma być tylko w
piwnicy pod ratuszem szynkowane (wiednickie).
Jednakże gdy r. 1594 piwowarzy Kazimierscy do Krakowa
piwo sprzedawali, i to mając się z przywileju Władysława
Jagiełły mowi tylko o piwie zagranicznym, Komisja
Krolewska 1594 zakazała im sprzedawać piwa do Kra-
kowa na szynk, wyjąwszy domy szlacheckie, duchowne
i Zamek którym na własną potrzebę wolno zawsze
piwo prowadzić.

1676 d. 8 Martii Pracovia in comitijs Coronation. - Joannes III
concedit privilegium tabernatoribus Pracov. inter alia :
Dla lepszych pożytków młynów naszych które nas dochodzą z
miar od karczmarzy Krakowskich : dajemy im moc piwo w szela kiego
rodzaju nakrytałt piw obcych, także i piwo które zowią dwu-
razowe Smarżec, gorzałkę palic i one wolno szynkować.
- Zadnemu mieszczaninowi niewolno przewożnego piwa ja-
kiego kolwiek rodzaju do Krakowa przewozić i w okół Kra-
kowa takowe na półmle szynkować, wyjąwszy Dwinię świd-
nieką pod Ratuszem w której wolno piwa przewożne szynkować;
inne przewożne piwa mają być zabierane na szynkale a szyn-
kujący 14 grzywnami karany.

(Obłat in Actis consul. crac. Anni 1739 Tom. 54 p. 641)

1699 Privilegium Augusti II confirmans articulos Contubernii
Tabernatorum cracov:

Item: Ponieważ jest rita karczmarzów którzy przez to ubożają
iż po stronach mieszkać odbycia nie mają, przez co im się piwa
piją i kważnieją, tedy aby się żaden z Braci nie ważył piwa
robić tylko porządkiem podług stanowienia wszystkich Braci, pod-
wina z kam. wosku. - Item aby się żaden z Braci nie ważył
piwa zlewać w niedzieli pod wina półkamienia wosku. - Item
(Ob. Artykuł 3 i 4ty w Artykułach Braci cechowych d. 26 Marca 1598
potwierdz. przez Zygmunta III d. 8 Martii 1600). - Item: Aby się
żaden brat nie ważył drożej piwa sprzedawać ani inną kwartę
na miasto mierzyć tylko ustanowioną od p. Wojewody Krak. pod
wina półkamienia wosku i zabranie piwa na szynkale; a gdyby
w tem uporny był powinni mu starsi czeladź z roboty podnieść
niezważając na żadne roboty domowe jak o tem szerzej
supra in Articulo 4to. - Item aby się żaden brat nie ważył dawać
piwa na miasto niesprawiedliwie tylko jak ustawa p. Wojewody
przepisuje, czego mają doglądać starsi z dwunastu meżami. -
Na pogrzebach i żałobnych mszach powinni być karczmarze i sto-
downicy pod Karą półfuntą wosku, ponieważ rita z pp. rajów i

człowieka pospolitego w kupują się do cechu dla rzemiosła
pożrebowej. — Item młodzi bracia obrani jeżeli by byli niepos-
tugami ^{nieposłusznymi} ^{cechowi} ~~cechowi~~ Karani i funtem wosku. — Item
bracia obrani przez Starżę do noszenia ciat, powinni sa-
mi nosić a nie przez najemne osoby pod winą 2 funt. wosku.
— Item Pozwala się Kaczmarzom robić piwo dworazne Mażec
(ob. Prywilej z d. 8 marca 1636 ten sam 9.) — Item Swobodno
przewożnego piwa szynkować (ob. Prywilej z d. 8 marca
1636 ten sam 9.)

(Oblat. in Actis consul. crac. Anni 1739 Tom. 54 p. 672)

Piwowarzy

Zgromadzenie karczmarzkie w Krakowie miało przysię-
 że Zygmunta Augusta z r. 1566, Stefana z r. 1579, Zyg-
 munta III z r. 1589: każdy karczmarz od jednego wata piwa
 płacił symple gr. 20 a duple gr. 20. — Dekretem Komisji krol.
 z r. 1750 przyłączono do tegoż zgromadzenia i mieszczan pro-
 wadzacych propinacyj; później płaćli czopowe. — Zgroma-
 dzenie to zwato r. 1780 Konfraternią piwowarską
 krakowską. — R. 1744 był jezuzek na Kleparzu oddziel-
 ny Dzek Karczmarzki którego członkowie mieli wolność
 robienia piwa, palenia wódek i innych likworow pro-
 pinowania — ten się uskarżał i manifestował iż karczmarze
 krakowscy piwa wystawiali na Kleparz podobnie jak i
 jezuzici. — (Contubernium tabernatorum — Stodownia)
 (mielcarze) pisali się też Contubernium braxatorum vel tabernatorum)

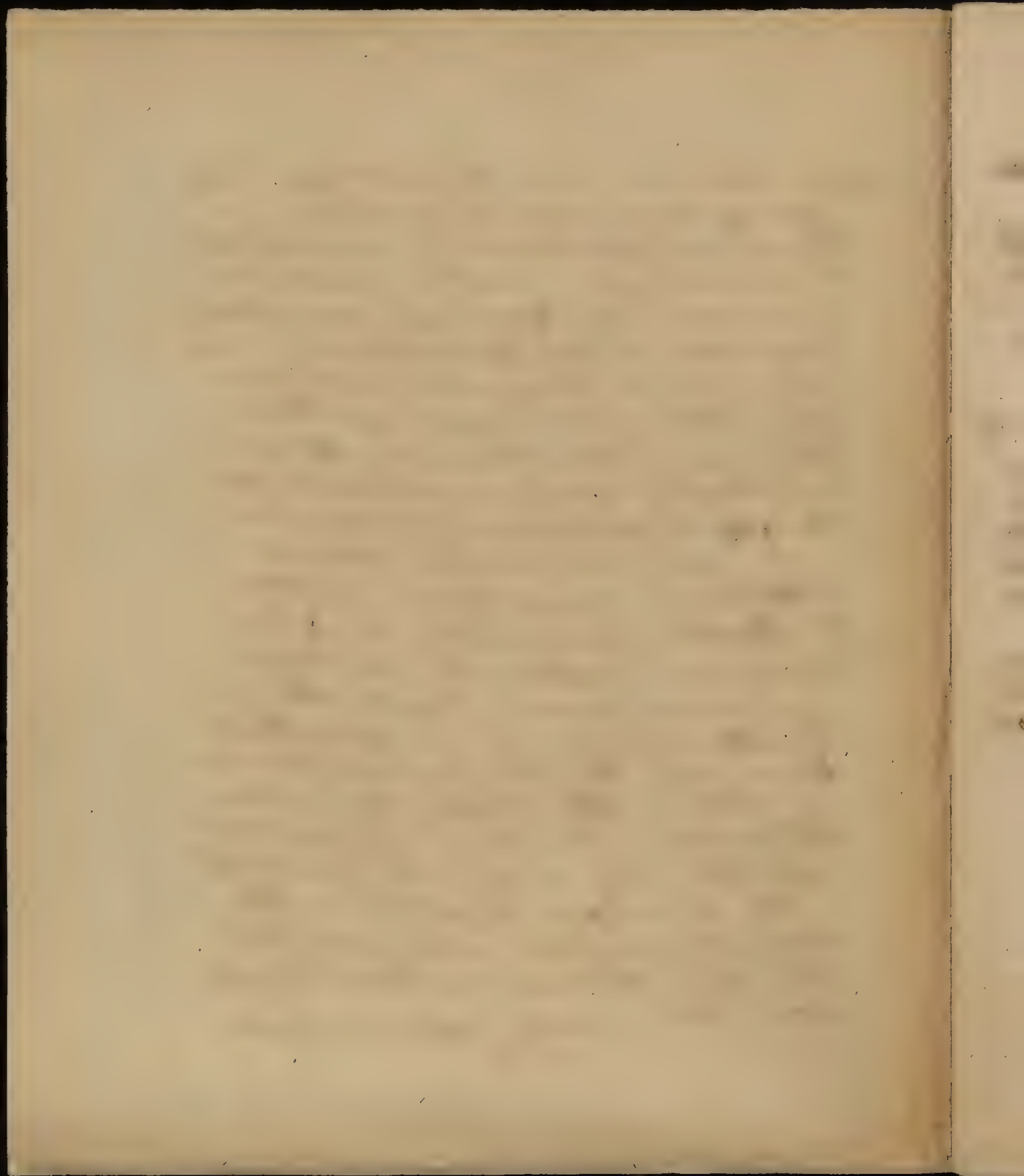
R. 1779 kosztował cukier funt rafinadu 1zt. 25 gr. w Krakowie
 pieprzu holenderskiego funt 2zt 7½ gr. Flaszka oliwy pro-
 waniekiej 2zt 24 gr. Siera Parmezanu funt 1zt 4 gr. Siera
 Holenderskiego 15 gr. — Flaszka wódki Krolowej Węgier:
 kiej 1zt. Flaszka wódki gdanckiej 7zt. — Tuzin talerzy
 angielskich złotych 19zt. 19 gr. tuzin talerzy holenderskich
 7zt 15 gr. tuzin talerzy gdanckich 5zt. 27 gr. — Kawy
 funt 1zt. 13 gr. — Herbaty chinckiej funt 10zt.

r. 1779 Kawiarka z Stradomia, z Florianskiej ulicy, Kawiarni-
 ka Pawłowa.

(1770²) Zgromadzenie pasztechników i traktujących krakowskich.
19 majstrów 3 czeladzi 2 chłopów ^{5 kucharzy} majstrów: Wojciech i
Stanisław Ligtkowski, Antoni i Jan Wolfcy, Dominik i Jan
Wiantowie. — Przewodniczący należącej do cechu:
Pawieł Kułmistrz, Toroni, Durant i inni co trak-
tyernie utrzymują.

1680 d. i Febr. Starsi Cechu Kaczmarskiego i Liwo-
 warskiego Kazimierskiego odbierają złożone d. 9
 Stycznia na ratuszu Kazimierskim rzeczy cechowe:
 Skrzyn 2 (o 12 kluczach) z rozmaitemi przywilejami,
 Munimentami i Regestami i Książkami cechowymi,
 Pierzeć cechową srebrną, Dzwonek spiszowy z mosia-
 dzowym wierzchem, Chorągiew nową z pokrowcem,
 Dard 5, Osben z patkami i pasem, Muffkięto 21,
 Lejtnich czarny, Przesłieradło na mary do lejtnich,
 Ornat axamitny czarny, Miareę miedzianą z wierzami,
 Kanizugi vulgo Barbary do Karania czeladzi 2,
 — oraz następujące przywileje cechowe:
 1) Vladislai IV. 2) Joannis Casimiri. 3) Joannis
 III. 4) Decretum Sigismundi regis R. 1532. 5) Decre-
 tum Sigismundi Augusti a. 1558. 6) Privilegium
 super mensuram Sigismundi Augusti 1566. 7)
 Privilegium Stephani 1583. 8) Confirmatio eius-
 dem cum sigillo 1585. 9) Privilegium ejusdem su-
 per metretam a. 1585. 10) Confirmatio Sigismun-
 di III a. 1590. 11) Ordinatio per Sigismundum III
 confirmata a. 1622. 12) Confirmatio Vladislai IV
 a. 1633. 13) Privilegium Vladislai IV a. 1633.
 14) Extractus cum sigillo penoili civitatis R. .
 1434. 15) Ordinatio consulum ratione discipulo-
 rum a. 1544.

(Lib. Offic. consul. Casimiri. Tom 821
 pag. 485)

- 1558 fer. 4ª post f. S. Trinitatis. — Z porozumienia wspólnego panów radziec, wojtów, przysizników i pospółstwa Kazimierskiego i Stradomskiego ta się uchwala stala: żeby żaden z tych którzy warzą piwo, nie podniecał, jedno dnia dziesiątego od onego dnia którego podniecał, pod winą 5 grzywien (Acta consul. Casim. T. 7)
- 1560 fer. 2ª ante f. S. Bartholomei. — Podobna uchwala tamże, żeby żaden nie podniecał jedno dnia osmego. (ibid.)
- 1561 fer. 5ª post f. Epiphaniae. — Podobna uchwala tamże żeby żaden nie podniecał, jedno raz w tygodniu. (ibidem)
- 1561 fer. 2^a post dom. Oculi. — Podobna uchwala, tamże żeby żaden nie podniecał jedno dziesiątego dnia. (ibidem)
- 1564 fer. 3^a post fest. S. Hanissai in Majo. — Podobna uchwala, żeby żaden nie podniecał jedno dziesiątego dnia.
- 1565 fer. 2^a post dom. Laetare, Petricoviae in convent. general. — Sigismundus August. rex Pol. permittit omnibus et singulis tabernatoribus Kazimiriens. et Stradomien quocumque voluerint cerevisiam conficere, brassare et divendere.
- 1566 fer. 5ª ante f. Simonis et Judae. — Rajce Kazimierscy na żalobę Stodowników Kazimierskich na przeciwko Bednarzom i aichtele niewarunkowe czynią i drożej je sprzedają: postanowili aby bednarze aichtel dobrze smolony sprzedawali po 5 gr. a niesmolony po 4 gr. również aby aichteli na Krakowską miarę nie wznikli pod winą 2 zł. (Act. consul.)

1573 fer. 5^a post f. Pentecostes. — Starsi cechm bractwa Sto-
downiezo Kazimierskiego następująca uchwałę do ratowier,
dzenia rajcom podali: Wszelki Ktorzy by ~~miat~~ ~~miat~~
piwo wystawiać bez wiadomości Starzych przepada
potkamenia wošku do szczytki, wyjąwszy gdyby niebyło
Starzych w domu Ktorzyby to piwo oglądali a gdyby zażyła
pilna potrzeba ma oświadczyć komu w domu aby
piwo było oglądane aby mu furman prozno przez nie
odjechał, a ten co oglądał, winien zegnać jako wiele
piwa na wóz wstawiona. (Acta consul. Casim. T. 762 pag. 1037)

1626 we Czwartek przed Niedzielą Kwietnią. — Burmistrz i Rajce
miasta Kazimierza potwierdzają następującą Uchwałę Cechu
albo Bractwa remiostra Piwowarskiego, Stodowniezo i Kaz-
marskiego Kazimierskiego: Ktorzyby się chiał do Cechu wkuścić
i Kazmarsztwem się trudnić, stady wyrabiać oraz miód warzyć,
powinien dać do szczytki cechowej 50 zł. i muszkiet oraz
na ratusz 10 zł. na potrzeby miejskie. Intezny rodzic syn
tutejszego Śmistrza ~~czyli~~ Marek ma dać tylko po-
łowę tej sumy i muszkiet. (Acta consul. Casim. Tom 794 pag. 1312)

e

e,

~~de~~

to

ta

e

1037)

e

u

g:

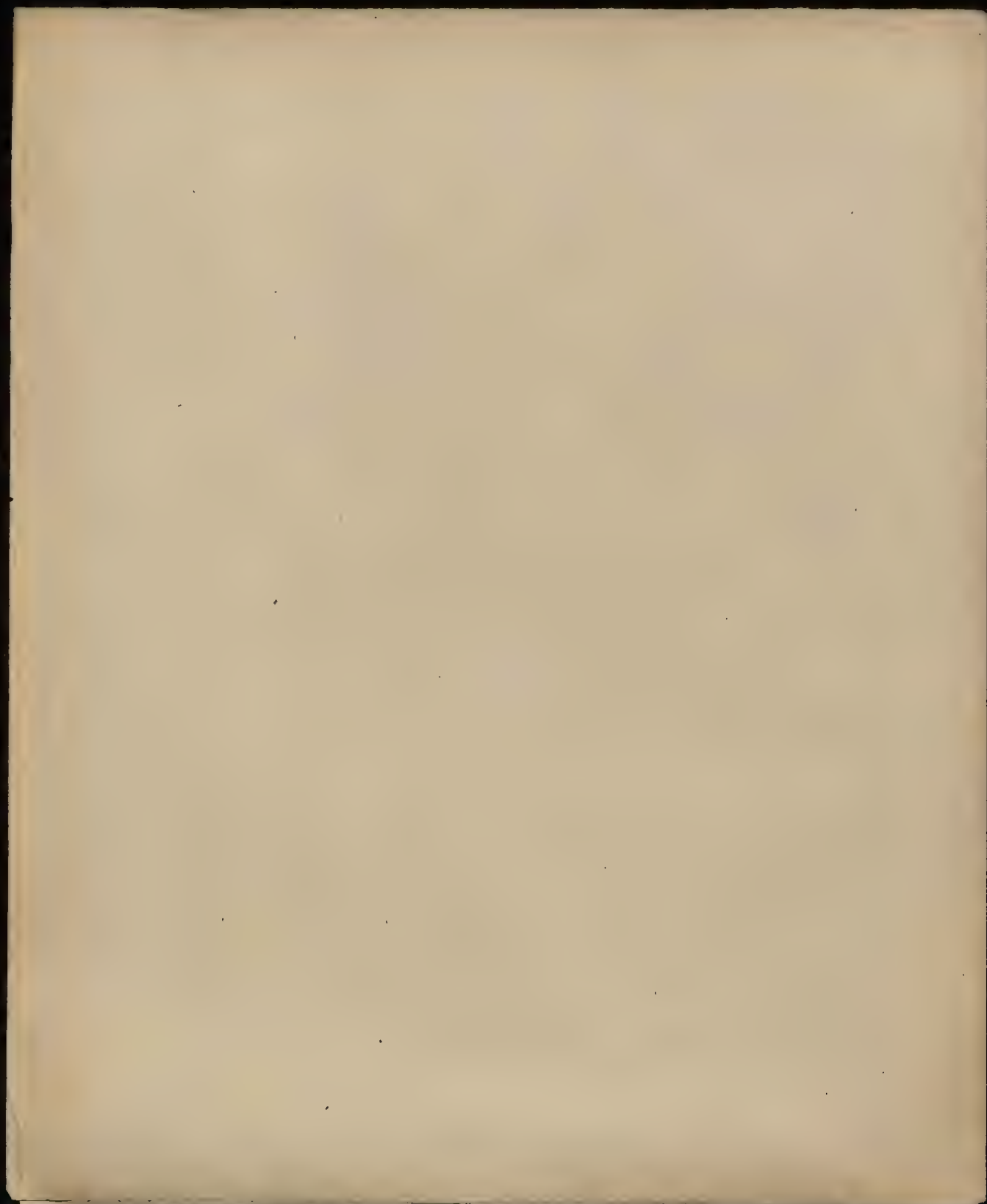
ic

ic

v

:

12)

Zygmunt III potwierdził następujący przywilej z arty-
kułami Kaczmarsom Kazimierskim.

Podmistrz i rajce miasta Kazimierza przy Krakowie (we
Wtorek po Wstępną niedzielę 1627 - post dom. Inwocao?) na
prośbę Starzych Cechu albo Bractwa Kaczmarskiego i Stodo-
wniczego Kazimierza. upatrując jako po te ciężkie czasy wszelkie
zgromadzenia do opatrzenia potrzeb cechowych daleko większego
niż przedtem kosztu i nakładu potrzebują, chcąc też zabieierać
co raz to większej swawoli czeladzi, aprobując następujące
26 artykułów zgodnie w zgromadzeniu ich umowionych:

1) Nikomu w mieście Kazimierzu i Stradomiu, któryby nie miał
miejskiego i do Cechu Kaczmarskiego się nie wstąpił, nie wolno
będzie ani zalewać zboża, ani wyrobić i sprzedawać stodoł,
ani tak piwo jako też miód wazgi i szynkować, ani czeladzi
stodowniczej chować, ani wiechy wytykać. Piwo jednak, miód,
gorzałki wolno będzie każdemu obywatelowi Kazimierskiemu szyn-
kować, byle tylko je od Kaczmarsów cechowych Kazimierskich brat.

2) Każdy (luboby się rzemieślnik stodowniczego wyuczył albo nie)
którykolwiek by chciał Kaczmarsztwa zaizować, ma się najprzód
Starzemu opowiedzieć, potem przjść do Cechu z dwiema ucywami
bractwa i mieśszany ządając aby go przjść, przjtem ma dać sprawę
i wiadomości o ucywem urodzeniu i zachowaniu swoim bądź to
przez list z pieczęcią bądź też przez ludzi czi i wiary godnych.
Ma dać do Cechowej Skrzynki 50 zł. muszkiet do Cechu i na potrz-
by miejskie na ratarz 10 zł. A który się urodził z ojca który
należał do Cechu: takiowy da do Cechu 25 zł. i na ratarz 10 zł.

3) Ci którzy posłęd wstępują do Cechu mają za młodszych bratów
bądź w kościele do rozier, do mar bądź też w samym Cechu do
postug służyć.

4) Kto Cech przjmie wolno mu ucznia rzemieślnika uczyc i za
towarzysza wyzwać.

5) Ktokolwiek przyjmie na uczenie czeladnika, ma naprzód o jego uczynem urodzeniu i zachowaniu wiedzieć potem go we 2 nie: dzieli w Rejestrze uczniów dać wpisać.

6) Żaden kaczmarz niema oraz użyć tylko dwóch: których jednak raz raz obu jednego dnia wpisać nie może, ale najmniej we wierc roku jeden po drugim.

7) Na nauce rzemioła każdy uczeń powinien być przynajmniej rok jeden od wpisania.

8) Uczeń każdy robotę powinien robić co mu mistrz rozkaże. Do tego każdy wyzwolony ma z wielką pilnością w szutkiego dobra i ubóstwa pańskiego przestrzegać: ma wie dzieć jako w Korycie, jako na gumnie, jako w stodole, jako we młynie, jako w browarze robotę pilnować, jako około gorzałki, jako około miodów, jako około piwa i indziej co robić.

9) Każdy uczeń u tegoż mistrza u którego rok jeden się uczył, powinien raz i drugi rok robić za pieniądze, jeżeliby tego on mistrz potrzebował.

10) Kiedy by uczeń przyjęty na rzemioło poszedł precz od mistrza swego bez dozwolenia jego niedouczysz się, a potem by się zaś wrócił chęć się douczyć: takowemu już nierozpoczynać nie idzie w poczet, ale ma być znowa przyjętym, jeżeliby był tego godzien.

11) Więc ie swawola Stodowników (którzy pospolicie ze wsi do rzemioła zgrabem obgizajmi przychodzą, a wyuczysz się takowych obgizajów poprzesztać niechig) taką gość wista: iż kiedy się trafi iż którego za jego występki do wpisania dadzą, tedy dniegi chęć się tego zemsć od robot powstawają i buntują się: tedy jeżeli by się który takowy swawolny znalazł: buntownik, raz raz ma być z Rejestrze złożony tak długo, ażby wszystkich braci upokoił: i kamień węsk winy oddał.

12) Uczeń ma się douczyć u zony zmarłego mistrza, która ku temu powinna towarzysza chować.

13) Wyzwolony i wuczony Stodownik, póki się nie ożeni, powinien u mistrza służyć i robić a nie zarobkami się bawić. Dla tego kiedy od jednego pana odstanie ma we 2 niedzielach do drugiego przysłać; a jeżeliby w 2 niedzielach służyć nie mógł dostać, powinien się starzym opowiedzieć, który mu bronić nie będa porzucenia i zarobku.

14) Stodownicy z starzym albo z Urzędem mają stanowić ptarz czeladzi: każdy zaco w browarze mają robić, zaco kiedy zlewać, zaco wystawiać piwo zaco kiedy kiedy znieść, zaco zalać, wyrobić: od ruszyć sztuks, co im gorzałki do

browaru dawać, co na piwo i jaką kiedy strawać.

15) Żaden mistrz czeladzi nie ma powołać, jak ko który co zbroi ma dopuścić go skarac: bo nawoła za niekarnością chodzi; a jeżeli by któremu się przeciwit przypadnie winy 2 zł.

16) Starci mają wolność bratu który niechciał czynić dożyć powinności cechowej; idąc czeladź, i mają też ją podawać kiedy któremu potrzeba.

17) Brat któryby starszym nie był potroszony, ma być karany kamieniem wosku; a gdyby karania nie chciał przyjąć, ma być do pp. Aladziec odestany. A gdyby kto niestawnie do pp. rzucić apellował, ma być in duplo karany.

18) Któryby z braci bez słusznej przyczyny oberłany przez poota, nie przyszedł do schodziej, na nagrobek albo rozniesz brata i siostry zmarłych, albo na suhiednioną niesz, ma być bgrorzy karany.

19) Któryby z braci z drugim na targu, albo też w posiedzeniu sromotnie się pokłopotat, poswarzył albo pobit (co ludziom swawolnym, lek: kim, nie miészczanom, którzy s urzad i karnosc mają, nalezy) powi: nien za winę oddać s grzywa.

20) Jeżeli by się u którego brata w domu nierząd potkasat, przejsł: downika albo czeladź; takowa czeladź, ma być karana według ustat: nia starzych, a mistrz za niedbalstwo ma dać kamień wosku.

21) Któryby kolewisk Alhtel innego brata zabat albo bratowarne na: czynie u siebie zatrzymat, w najmie domu podrzęd, okupowaniu zboża, chmielu, drew drugiemu przez kiedat, roboty braci ~~z~~ raganiat, pi: wo taniej niżeli u statwa opiewa, przedawat, ma być s grzywa. Karany.

22) Wę młynie jeden drugiemu nie ma zkodzie: Kto pierwej opowiadziat stod, ma pierwej wywieść, zemleć, z młyna przynieść (chyba że ustatpi drugiemu dobrowolnie) pod winę 2 zł.

23) Ponieważ mamy przywileje Krolow od tenzniejszego aprobowane żeby dziesiętawy mier we młynach Kazimierskich tak Krola g.m. jako i starosty Krakow. w odbieraniu mier od metcia stodow, tak sobie jak we młynach Krola g.m. Krakowskich: tedy żaden z braci nie będzie powinien dawać większych mier od woru, ani uł drożej optacać jeno jak Kazimierz Krakowski optacają.

24) Dla lepszych procentow młynow Krola i starosty Krakow. niema nikt w Kazimierzu przywozić sobie i szynkować piw obcych, miodow, gongatek, i octow z miodu albo piwa robionych, gdyż to wrogotko do szpory i Kacy: marstwa (na którym tylko prawie to ubogie miasto zasiadło) nalezy, pod karą zabrania napoju i oddania ubogim do szpitala.

25) Każdy obywatel miasta Kazimierza i Stradomia, ~~który~~ który by gorzałkę palił, nie powinien kiedy indziej brać stadoł tylko u Kazimierz Kazimierskich, pod utraceniem gorzałki.

26) Wszyscy Bracia zobowiązują się arty kułom tym radość czynić.

(Act. Consul. Casimis. Tom. 797 p. 57 - 60)

R. 1664. d. 19 Januar. - Taxa piwa na Kazmierzu z urzędu podwojewodz: Piwa dwuraznego Ahtel 11 zł. Garniec $5\frac{1}{2}$ gr. - Piwa prostego Ahtel 7 zł. Garniec $4\frac{1}{2}$ gr. - Tazbierów ani Podmaria aby zbyt nie nieprzedawano.

R. 1664 d. 18 Aprilis - Taxa i Piwa dwuraznego Ahtel 10 zł. 20 gr. Garniec 5 gr. i 1 szeląg - Piwa prostego Ahtel 6 zł. 20 gr. Garniec 3 gr. i 1 szeląg. - Funt Chleba białego $2\frac{1}{2}$ gr. rzanego miedzianego 2 gr. wiejskiego $1\frac{1}{2}$ gr.

Burmistrz i rajce miasta Kazimierza przy Krakowie (in praetorio Casimiriensi ser. 4ta post f. V: citationis glor. V. Deiparae Mariae, d. 6 Julii 1644) na prośbę sławnie zacnych Marcina Golińskiego, Wojciecha Kostowicza Tawników, Stanisława Tutagi, Marcina Lemiecha, Mathiasa Bryskiego, Andrzeja Kłosowicza, Piotra Charzewskiego mieszczan i starszych Cechu albo Bractwa Karczmarzkiego i Miodowniczego Kazimierskiego przy bytności innych braci młodszych potwierdzają następujące 24 artykuły przez nich zgodnie uchwalone i spisane.

- 1) Żukomu w mieście Kazmierzu, Stradomiu i u żydów, któryby nie wykupił się do Cechu Karczmarzkiego i miodowniczego nie przysięgł, niewolno zalewać zboża, wyrabiać i przedawać stodoły i piwa, miodów warzyć i szynkować, gorzałek prze-palac, octów miodowych i piwnych robić, pod zabiciem do Cechu likwora i kara 20 grzyw.
- 2) Kto chce być przyjęty do Cechu ma ukazać list od urodzenia porządkowy bez nagany i śmiejskie przysięg.
- 3) Poddany szlachecki i duchowny z wsi i miasteczek nie ma być do Cechu przyjęty aż pokaze świadectwo uwolnienia od Pana swego.
- 4) Co roku w pierwszy czwartek po św. Michale obierani będą w Cechu 6 starszych i młodszych. Starsi mają przestrzegać porządków cechowych i dbać o pomnożenie praw i wolności; a brat który by nie był postuszny gdy po niego starsi posła ma być karany kamieniem wosku.
- 5) Kto by chciał Cech przysięść, powinien z 2 braćmi prosić Starzych o przyjęcie i dać wstępne 10 zł; a gdy mu czas do wpisowania narzuca, ma znowu wstąpić z 2 braćmi, oddać na potrzeby do Skrzynki 100 zł. razem lub ratami, kłując na Starzych i tych do z nim przysiędy przystojną spłacić;

pozem do Księg Bractw wpisany będzie.

6) Brat nowo przyjęty ma oddać do Cechu muszkiot porządną i kamień prochu.

7) Takie powinien wedle dawnego zwyczaju przysięgę w pieńszce Suchedni odprawiać.

8) Brzowapięty brat ma pp. rajcom na ratusz 20 zł. na potrzeby miejskie oddać.

9) Ktoby się urodził z ojca Kacymarza wpisanego do Cechu, ten co pojmie córkę Kacymarza, równie też i Stodownicy, którzy się tego rzemiosła uczyli, przy przyjęciu do Cechu, mają dać tylko 50 zł. w 2 ratach i inne powinności odprawiać.

10) Każdy nowo przyjęty brat ma przez 3 lata służyć do Mar, do Świec i do Szerzynki⁽²⁾.

11) Niegodzi się nikomu do Kazmierza, do Stradomia i do Żydów nawozic i szynkować piwa Krakowskiego, przewoznego z obcych miejsc, miodu średniogrodzkiego, przewoznego z obcych miejsc, gorzałek prostych i prze- i prostego warzonego pitego, gorzałek prostych i prze- palanych, octów miodowych i piwnych, pod zabranieniem tychże likworów przez urząd i obroceniem potrawy na szpital. A taki przeszkodnik ma mieć forum w Grodzie według Konstytucyj z r. 1644, według przywileju fundacji miasta Kazmierza przez Króla Kazmierza wtorego w Sandomierzu r. 1335 danego i według przywileju Strugieltem nazwanego Króla Zygmunta Ang. danego w Lublinie r. 1566. A każdy coby nawozic i szynkował obie trunki ma być karany 20 grzywien winy potowej Urzędowi a potowej Kacymazom.

12) Każdy brat któryby po obcztaniu nie był w Suchedni na Mszy Łatobnej ~~ale~~ na pogrzebie brata albo siostry i ich potomków, ma być karany 15 groszy, a jeżeli by był uporny, ma być induplo przez pp. burmistrza karany.

13) Starsi mają w Cechu sądzić spory braci, towarzyszy, żonatych i młodzieńców, mają karać winą albo rękami albo na ratusz karać iść na wolne więzienie; przyczem wolno jednemu apellować do pp. radziec, którzy jeżeli uznają że apelujący słusznie został skazany, ma apelujący iń duplo być skazany.

14) Starsi i młodzi powinni wszelkie postanowienia w
Cechu uchwalone trzymać i do Księg cechowych zapisać.

15) Sekretów i postanowień cechowych nie ma nikt przed
obcymi wyjawiać pod winą Kamienia wosku.

16) Towarzysza wędrownego i nie wędrownego ^{niegdy} żaden
Brat i Siostra przyjmować bez pośła Kaczmarskiego
pod Karą 5 grzywien. Pośła cechowy ma takiego towarzysza
opowiedzieć Starzynom; a towarzysz ma mieć zalecenie
od pana rocego gdzie się wysył, lub od Brata od którego odstąpi.

17) Któryby brat brata znieważał lub zesromocił ma być
karany 5 grzyw. a gdyby się sprzeciwiał ma mu być ugodz odjęta.

18) Żeż brat brata w mieszkaniu podnajmować, także
na targu i na przystani w chmielu podkupować pod winą i
Kamienia wosku.

19) A iż się wielka swawola i rozpusta między grubemi
stodołnikami tak żonatemi jako i młodziemi, znaj-
duje, którzy za ledwość wyprowolwszy, żenią się, ~~on~~ u panów
robić niechęć, pijanstwem się kosterstwowem z proinowa-
nia zapinając: tedy wolno Starzynom takowych karać,
takowym robotę u panów wyznaczać, który ma robić
za młodsze a który za starsze, oraz zapłatę stano-
wić, za co ma robić w browarze, za co zlewać, ^{piwo} piwo wy-
tawiać, miód robić, zboże zalać. A Stodołnik ^{nie} pędzić do
roboty iść niechciał, tak iżby brata przez niego omieśćka-
nie i szkoda poniósł i sztykuł zgniół przez niepilność: ta-
kowi ma być karany wedle uznania Starznych i z rejestru
degradowany wiecznie.

20) Sroć albo zakaz piwa stanowienia mają wozycy
Bracia trzymać (ten sam artykuł co w Ustawie 20. 27 lipca
1658) i aby żaden nie wystawiał piwa dlužnikowi, póki nie za-
płaci co winien innemu, pod winą 5 grzyw.

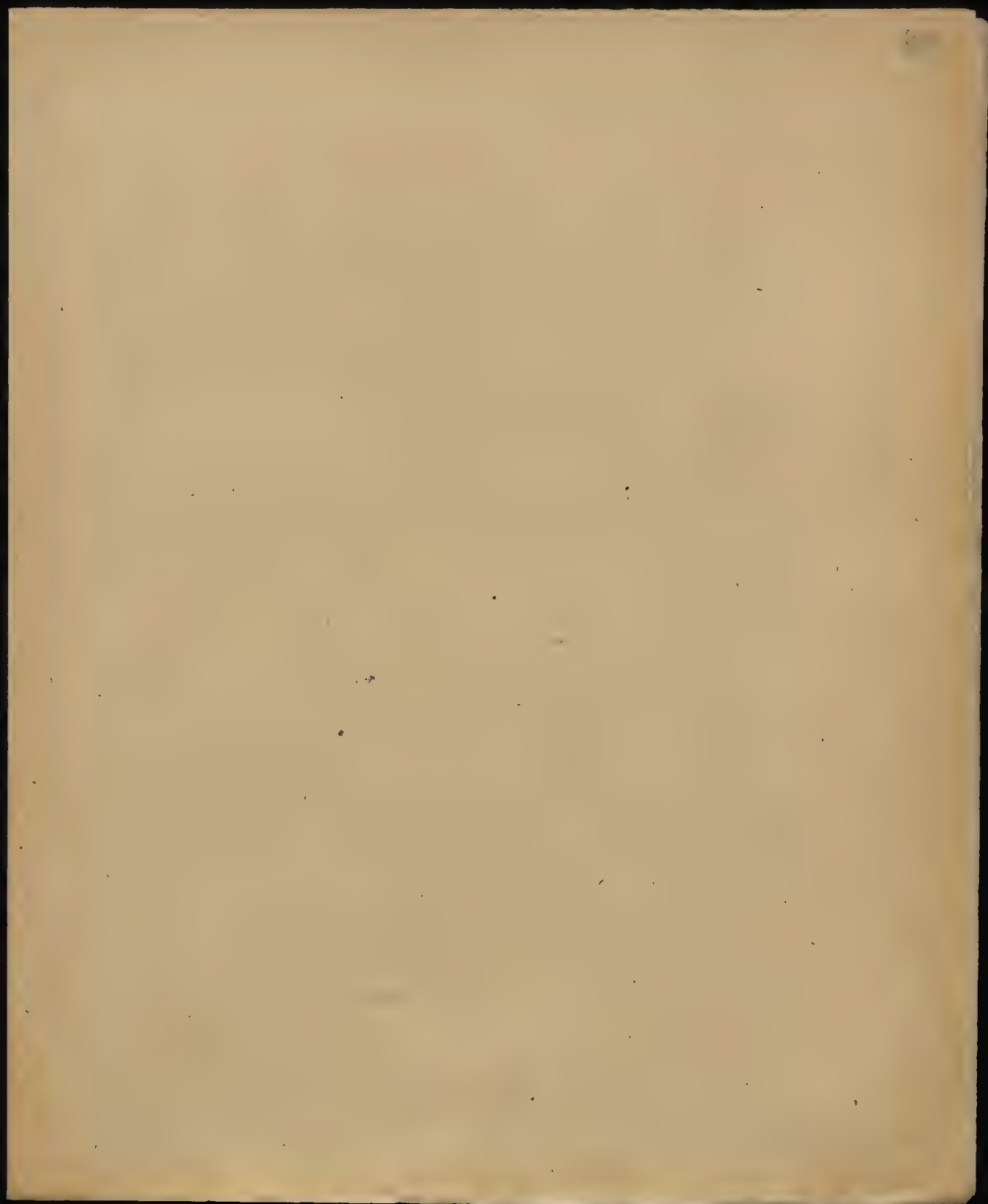
21) Brat któryby miał lub kupił achtele na których cechy
porzynane, lub gdyby takowe miał na przycierki
prerznięte, karany ma być 10 grzywien z których połowa
na ratusz.

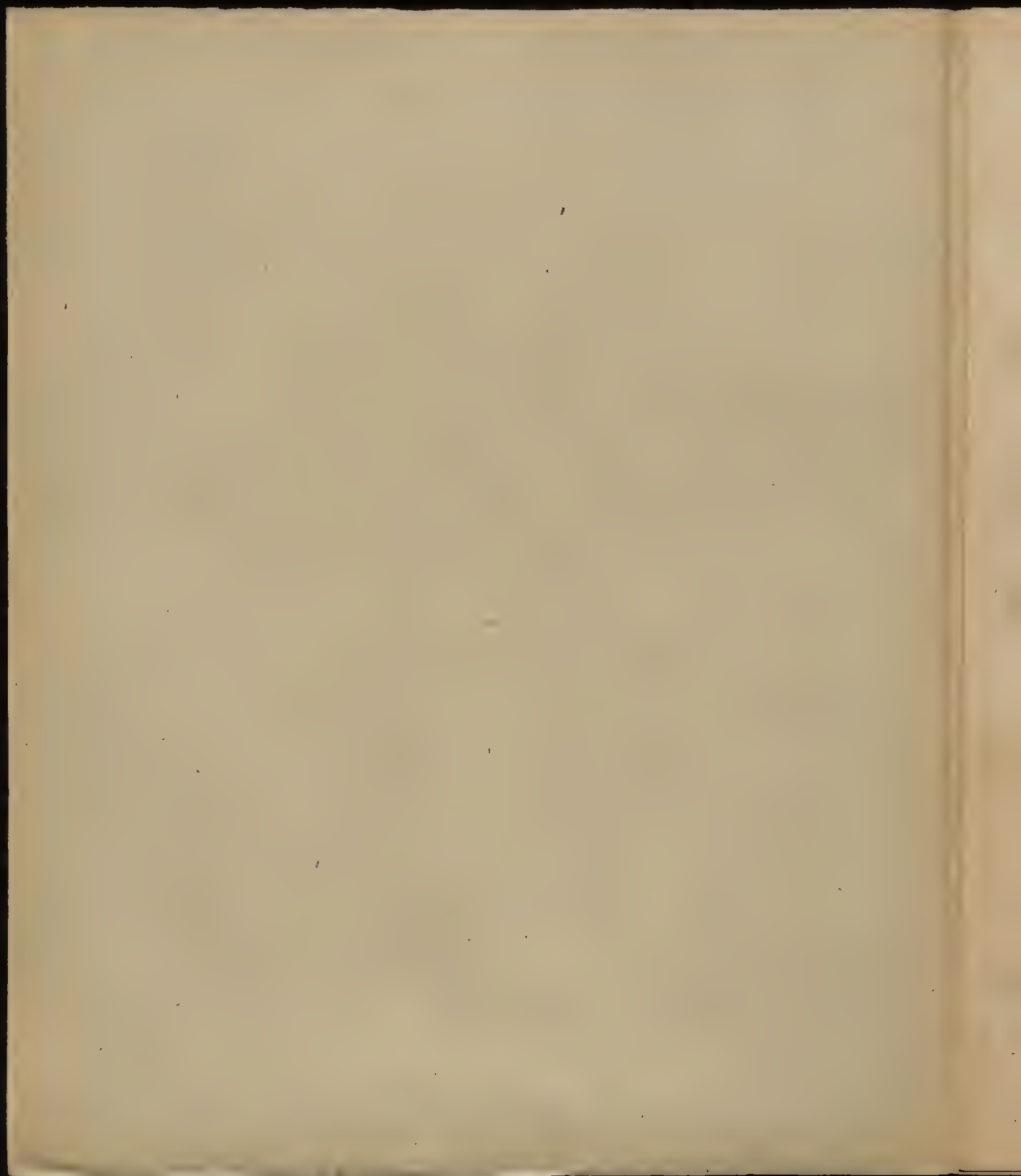
22) Kaczmarzom albo piwowarom wolno piwo warzyć wszelkiego rodzaju, jakie najlepsze być może, także i miody któreby się równać mogły cudzoziemskim, Marce i Czarne.

23) Piwo Dnarec albo jako pospolicie zowią dwurazne i białe proste aby każdy w tydzień tylko jeden war warzył albo podniecał, aby było dobrze wykiszane i wystate, i ma się nim z drugimi braćmi podzielić pod winą 14 grzywien. Panowie Raje jednak mają być od tego wolni.

24) P. Raje którzyby chcieli przyjąć Lech Kaczmarzki ma dać do Lechu tylko 50 zł. i Kolausz sprawić.

(Ex Actis Consul. Casimiri. Tom
805 pag. 167-174.)

415

Burmistrz i rajce miasta Kazimierza przy Krakowie (in cros:
tino J. S. Annae d. 27 Julii 1633) na prośbę racie stawnych
Marcina Golin'skiego, Mikołaja Lutelskiego, Jana Smardzewo:
kiego rajcy, Macieja Zawady wojty ordynaryjnego, Adama
Wachlikowicza Ławnika i Marjana Zawadykiego mierzan,
i Starszych Cechu albo Bractwa Stodowniczego Kazimierskiego,
uwieczyszy iż za zrujnowaniem przez nieprzyjaciela miasta Ka:
zimierza, Cechy także w niewcz obroione zostały i bracia roz:
proszeni, a między innemi Cech albo Bractwo Kazymarskie
którego braciej dostateczki wszelkie zabrane, kamienice i domy
ich zniszczone a dekreta i prawa tamegoż Zgromadzenia porzar:
pane zostają, zostajeza iż tegoż Cechu Punkta i Artykuły
przez rajców r. 1627 a potem r. 1644 przyjęte i przez Króla
Władysława II approbowane zostały - bawąc także podczas
nieprzyjacielskich czasów wszelkie porządki cechowe popro:
wano, gdyż bracia postuszeństwa powinno nie odprawiają,
a zględz Stodownicza jako gruba, nieprzyjacielowi i żydom
pod preszte czasy. Stując omne jurgum obedientiae et debi:
tae observantiae excusaverunt. podali artykuły uchwalone
i przyjęte częścią de novo spisane a częścią z pierwszych
rocznik Artykułów dwoma przywilejami Króla Władysława
II de data Cracoviae in Comitibus Coronationis generalibus
d. 13 Martii 1633 i znowa de data Cracoviae d. 16 Julii 1644
konfirmowanych, wyjęte, ku dobremu rządowi stując, które
my z Urzędu potwierdzamy.

4) Każdemu któryby się w kupił do Cechu Kazymarskiego, nie
wolno ~~do~~ w mieście Kazimierza, na Stradomiu i u Żydów zalewać
sioła sadnego, ani wygrabiać i przedawać stodu, i kiedy indziej wygrabio:
nego metkego lub nie metkego nawozic, ani też piwa jako i miodu

warzyć i szynkować, gorzałek tak z miodu na prostą robić
jako i z prostej na dobrą przepalać, ani Cytow miodowych jako
i innych robić pod zabranem i Karą 20 grzywien z których połowa
urzędowi.

2) Każdy kto chce być do Cechu przyjęty ma porządną listę dobrego
urodzenia bez nagan pokazać i Miejsko przysiąc.

3) Żaden poddany ze wsi i miasteczek szlacheckich i dziedzicz-
nych ^{i dworskich} nie ma być przyjęty do Cechu, aż będzie uwolniony, pod
Karą na Starzych cechowych 60 grzyw.

4) Co roku w pierwszy kwartał po S. Michał obierani będą 6 Star-
zych cechowych i pisarz, w tedy też i lejb, czynie powinni. Któryby
^{niedługo} braci za obestaniem bez służby przysięgły się nie stawiać
ma być Karany kamieniem wosku albo odpowiednią ilością pie-
niędzy; Starszy zaś dwójką winie podpiąć.

5) Ktoby chciał Cech przysiąc, ma z 2 braci udać się do Starzych
i prosić o przyjęcie, potem dać wstępnego 14 zł. Starzym i pisarzo-
wi; a gdy mu czas naznaczą do wpisowania się, ma także ze
2 bracią wstąpić i oddać do kasy na potrzeby brackie 200 zł.
i kolację porządną dla Starzych i Lijana uczynić, potem do Kasy
brackich zapisany będzie.

6) Brat nowo przyjęty ma oddać do Cechu Muszkiot porządną
i kamień prochu, lub pieniądze za takowe.

7) Także winien w pierwsze Sukcedni przysięgę w Cechu odprawić.

8) Każdy Brat nowo przyjęty ma dać na Ratusz 20 złp. na potrzeby miasta.

9) Syn któryby się z Ojca należącego do Cechu, użonego lub niemużone-
go urodził ma dać tylko 50 zł. Coż samo i ten który by najpóźniej
Kazimierza cechowego (gdyby zaś wdową zostawszy drugi raz szła
za mąż, już ten co ja pojmuje całą sumę płaćć musi). Stodow-
nię wstępujący do Cechu lubo dawniej tylko potowu płaćć: wszelkiej
gdy jako ludzie grubi podczas przednich nieprzyjacieli kich czasów na
wszelką swawolę się wyuzdali i nieposłuszni ~~do~~ Żydom i innym nie-
cechowym rabiali - już więcej nie mają używać tej prerogatywy, lecz powinni
zupełną sumę 200 zł. oddać.

10) Każdy nowo przyjęty brat ma przez 3 lat stawić do Śmar, do Świec
i do Szerzyny, lub na każde Sukcedni ma Postawić ławomu zapłaćć za
te postugi 15 gr.

11) Niedzieli się nikomu do Kazimierza, Starodonia i do Żydów nawozić
i szynkować piwa przewołnego, Krakowskiego, z obcych miejsc szlacheckich i

duchownych, także Miódów Siedmiogrodzkich i miodupracę
wzrzonego pitego, Gorzałek prostych i przepalanych, Octów miodo-
wych i piwnych (wypisowy piwa na swą potrzebę najwiecej jeden
Achtel i to za opowieszczeniem się Starzym), pod zabraniem takowych
i ma być podległy do kary wedle Konstytucji z r. 1611, przywile-
ju fundacyjnego miasta Kazmierza przez Króla Kazimierza z r. 1335
i przywileju Strugielskiego nazwanego przez Zygmunta Aug. w
Lublinie 1566 danego. Z statutu miejskiego pnieży Kłodnik ma być ka-
rany 5 grzyw.

12) Brat lub siostra wdowa będąc oświata przez pošta, gdyby omeł-
kali być na mszy żałobnej w każdej Suchedni, także w pnieżach
po trzech Krolach na mszy żałobnej brackiej w Kościele S. J. za Kuba
na Kazmierzu, także na pogrzebie brata, siostry lub ich dzieci
ma być karany 1 grzywa. Starzy z r.

13) Starci powinni braci i towarzyszy sądzić, karać winę pnie-
żoną albo siościami i na ratusz karać iść pod postępieniem
wolne wzięcie - zwolności, a pellowania na ratusz, które gdyby
były nieślubne ma być dwójko występny karany cum litis expens.

14) Każda uchwała w cechu postanowiona powinna być do ksiąg ce-
chowych zapisana i ściśle wykonywana.

15) Ktobyby sekreta lub czynności cechowe, postanowienia, starzy
i karania wyjawiał, ma być karany i kłamieniem wosku.

16) Towarzysz, wdrowy i nie wdrowy ma się najprzód starzemu
opowiedzieć i kazać zalecenie od Pana swego i którego się użył
albo robot, potem dopiero przez Pošta Kaczmarskiego oddany będzie
do Pana swego. A ktoby przyjął towarzysza bez zalecenia ma być ka-
rany 5 grzyw. a czeladnik od roboty złożony.

17) Brat albo siostra ktobyby drugiego znieważył lub zśromoił ma
być karany 5 grzyw. a gdyby się karanie przeciwiał ma mu być czelad-
nik. Zśromoieniu cechowem nie ma się jeden w mowie wyry-
wać i drugiemu mówicemu i radzicemu pnieży kazać pod winą
wedle rozprawy braci cechowych.

18) Niema też jeden drugiego podnajmować: przy targu podkupować
pod winą kłamienia wosku.

19) Starci mają moc i władzę Czelaży Stodowników mieć spisana na re-
jestrze naznaczać im robotę i zapłatę, za co ma robić w browarze, piwa
alewać i wystawiać, miodu robić, zboże zalać. Stodownik ktobyby niechciał
iść do roboty, albo sztukę zgubił przez niepilność ognia o sobotwie pod lasami
stod na nich ruszyć, także gdyby nie pilnował we młynie przy młynie stod
ma być karany wedle upamię. Żaden z braci i siostry niema teżże Czelaży
wiecej pnież pnież dzim lub strawy dawać, jak naznaczone pod winą 5 grzywien.

Towarzysz po swoim wyzwoleniu ma przez 6 lat nieodrępywać się z rzemiośta u którego kolwien z braci robić i dopiero po tych 6 latach wolno mu będzie się ogemieć czyli stanowić: chyba żeby bracia dali o nim słuszną świadectwo, że rzemiośta doskonale sprawuje.
20) Szwrot albo zakaz piwa stawiania mają wszyscy bracia trzymać gdyż o każdego szkodę idzie: albowiem Żyd lub infaj szynkarz który na karb piwa bierze, któremu karbowi ma być wiarą dana, a płać nie chce przez co ubodzy karczmarze nieczują: ma iść do starszego karczmarza prosić o szwrot przez posła, starszy ma posłać do piwnice z bratem ~~or~~ młodszym i oglądać achtele i zapiąć czyje będą; potem poset obejdzie bracia w szynk i za-
kazuje aby żaden nie stawiał piwa onemu dłużnikowi, poty potki nie zapłaci co winien. A gdy zapłaci, wtedy poset szwrot stworzy obfiedszy bracia. Któryby zaś brat był uporny i postat piwa, niedając na zakaz, takowy ma być do starszych obestany który mu na kaga aby boratu on dług zaraz zapłacił, któren był dłuż-
nik ~~Żyda~~ Żyd albo szynkarz winien, pod karą 5 grzyw; a ten brat co przestąpił na sobie ten dług zapłacony wygaci od dłuż-
nika.

21) Borat któryby miał albo kupił achtele na których by były cechy porzryzane lub gdyby je sam porzryzał, a gdyby u niego były nalezione (abo na przycierku, ma dać winy 10 grzyw. rajcom na ratuoz.

22) Karczmarzom i piwowarom wolno warzyć piwo wszelakiego rodzaju, miody które by się równać mogły cudzoziemskim, tudzież marce i czarne.

23) Piwo szmarzec abo jako pospolicie zowią dwurazne i białe proste ma każdy tylko jeden raz w tygodniu robić, czyli warzyć albo podniecać kolejną jako w Cechu postanowione, ~~leż~~ aby było tył-
ko dobrze wykwasłe i wystate i dla braciej droższych aby się podnieśli; a któryby był przeciwny temu, ma być karany 14 grzyw. Starsi z dołożeniem się pp. radzić mają ustanowić pewną liczbę, którzy i wiele mają robić piwo dwurazne i wiele proste. Ci którzy robić będą piwo dwurazne, aby Podmarca albo Lekwaru nie robili i nie; przedawali pod winą 14 grzywien i zabraniem tegoż Podmarca.

24) P. rajca Kazimierski któryby chciał cech przjąć, ma dać do Cechu tylko 50 gr. Kolejną na starszych sprawić i wstępne oddać.

25) Ponieważ w Kwitach poborowych miasta Kazimierza 6 Stł:
downików rachują, a teraz tak wiele ich się nie znajduje, gdyż
surowiznami daleko więcej a niżeli stadami gorzaczanemi na-
rabiają: tedy odtąd 6 Braci mają osobliwie Stłd gorzaczany
wyrabiać i infymy przedawać Żydom wyjąwszy, którzy 6 już
piwa robić nie będą, ani też inni co piwa robią takowych Stł-
dów na przeszkodę im przedawać nie mają, pod przepadem
Stłdu i winę 14 grzyw.

26) Żadnemu Bratu w Cechu będącemu nie wolno obcy a da-
leko więcej Żydom, dopuszczać u siebie zalewać zboru na Stł-
dy takowe, Stłdy wyrabiać pod zabranie takowego Stłdu
i wypisaniem z Cechu takowego Brata.

27) Orobom nie należącym do Cechu Kazimierskiego nie wolno
gorzatek z miodu na proste palić, chyba żeby miał od pp.
starszych na to pozwolenie na piwie: a i wtedy nawet nie wol-
no będzie z surowizn teje gorzalki palić, one przepalać,
pod zabranie takowych - gdyż tego przedtem nigdy w
mieście Kazimierzu nie bywało.

28) Że wolno też Starszym przyjmować z innego Cechu
mistrza do Cechu Kazimierskiego pod winę 100
grzywien - albowiem każdy swego Cechu pilnować powinien.

29) Bracia i Siostry tegoż Cechu, chociażby rzemiosła nie robili
powinni jednak składki cechowe tak suchedniowe jako
inne płać, ducta proportionis, z wyjątkiem pp. rajców.

30) Gdyby się pokazał nieślad na Brata cechowego albo towarz-
za, takowy w Cechu zupełnie według uznania ma być karany;
a Brat cechowy w któregoś domu Czeladź nieślad popełnił,
gdyby tając zamieszkiał tego Starszym opowiedzieć, ma oddać
winę 14 grzyw. do skrzynki cechowej.

(Oblat. in Actis Consol. Casimiri. Tom 813 pag. 836-850)

[The text on this page is extremely faint and illegible. It appears to be a single paragraph of handwritten or printed text, possibly a letter or a page from a book. The ink is very light, and the paper shows signs of aging and discoloration.]

Proconsul et Consules Civitatis Casimiriae ad
Cracoviam (Actum in praetorio Casimirensi feria
4ta pridie f. Conversionis S. Pauli Apost. A. 1685)
ad praesens Jam. Alberti Cepak, Pauli Skowronek civium,
Andrae Gajior Mathiae Orzowie incolarum Casimirien-
sium Sacerdotum artis brassatoria et braseatoriae Casi-
mir. confirmavit sequentes 19 Articulos Ordinationis
illorum (polonice conscriptos):

Artykuły Towarzystwa Dzieniosta Stodowniczego i pi-
wowarskiego w mieście J. K. M. Kazimierzu przy Krako-
wie dla dobrego między nimi porządku, za jednomyślnym
ich zgłoszeniem uchwalone i postanowione:

- 1) Co roku Towarzyże w gospodzie obierą sobie za obersta:
miejm starszych, których pp. Starsi (Mistrzowie) zatwierdzą.
- 2) Po uzyskanej liczbie i elekcji Starszych w pierwszą czwar-
tek po S. Michale powinien starszy towarzysz udać się do
nowo obranego pierwszego starszego lechu piwowarskiego
czyli prymasa i prosić go o wyznaczenie dnia towarzy-
szom do obioru ich starszego, na który mają się zgroma-
dzić wszyscy towarzysze do gospody.
- 3) Podanie, potwierdzenie i ogłoszenie starszych towarzy-
szów ma się odbywać w drugi czwartek po S. Michale
to jest w tydzień po Elekcji generalnej pp. lechowych,
na które to potwierdzenie pp. Starsi z lechu piwowars-
kiego z z cechu deputowanych do zastradania w gospo-
dzie u nich wysnają.
- 4) Przed obiosem nowych starszych towarzysz, winni
z przeszłego roku liczbę czynić z dochodów i wydatków
z Skrzynki Towarzystwa.

5) Po ogłoszeniu nowego starszego w gospodzie, trzeciego dnia do niego mają przynieść Skrzynkę towarzyską z Artykułami z Lejtnantem i Przescieraćdem.

6) Sejsie albo śchadzki mają się odprawować w gospodzie w każdej śchodni po trzy s. za zmarłych towarzyszy od: prawionej. Dny takowej sejsji starsi towarzysze mają czytać Artykuły niniejsze młodym.

7) Gdyby zaś krom tych 4 sejsji śchodniowych, z stuz: nych przyczyn więcej sejsji potrzebowali: mają wprzód o to wlechić ^{z podziurkowaniem} do pp. Starszych prosić.

8) Na każdą msa św. śchodniową za zmarłych towarzy: szy mają wszyscy być pod winą 15 gr. także i na pogrze: bie zmarłego towarzysza: o czym starsi towarzysze sta: ranie mieć będą.

9) Jeżeliby towarzysz który zmarł, powinni starsi to: warysze rzeczy jego do siebie w śchowanie wziąć i do 12 niedziel trzymać i ciato przystojnie pochować. Gdyby się przed upływem 12 niedziel krewni o rzeczy odezwali, mają im takowe rzeczy oddać za zwroćeniem kosztów pogrzebu. Gdyby się krewni nieodzowali, mają za wiado: mnością p. prymary pozostałe rzeczy sprzedać, a po wy: traceniu kosztów, resztę za dwóch zmarłego obrotić. Ubo: giego towarzysza w chorobie mają z skrzynki gospody swej opatrować.

10) Na wiece śchodniowe do ołtarza brackiego i na po: treby pogrzebowe mają być użyte pieniądze z win albo grzywn. Wolno też za wiadomością p. prymary towarzy: szom pomiędzy sobą składki pomierne uchwalać. A: któryby się pokazał niepastuszny albo pijanym ma być karany winą 6 groszy do skrzynki towarzyskiej; a gdyby się karać nie dał, mają go do starszych odesłać.

11) Od skrzynki towarzyskiej będą z kluze: jeden u star: zego towarzysza a drugi u podstarszego

12) Towarzyse starsi niemaja Artykulow z skrynki wnos-
sic i u siebie miec pod wina kamienia wosku do lechu.

Przy seforyjach maja Artykuly na stole przed skrynka po-
kladac. Ktoryby przy seforyi głos drugiemu i porządek prze-
rywac ma być karany 15 groszy do skrynki towarzyskiej.

13) Gdy się towarzysz z towarzyszem powadzi albo fobije,
maja starsi towarzysze moc w gospodzie karac z poz-
woleniem apellacyi do pp. Starzych. Gdyby zaś starszy
towarzysz drugiego starzego na posiedzeniu znieważyt,
lub gdyby młodszy towarzysz kogo z mieczem znieważyt
abo uderzyt, takiego maja do lechu dla osądzenia odestać.

14) Starsi towarzysze maja mieć spisany regestr wozyt:
kuch towarzyszów i takowy podczas Suchedni w gospodzie
czytać. Najmłodsi towarzysze powinni w gospodzie star-
zych ustugowac, a poset towarzyski ma dżur pilnowac
i nikogo bez rozkazania podczas schadzki nie puszczac.
Towarzysze też w seforyjach powinni dosiadywac i przed do-
konaniem seforyi bez pozwolenia starzych z miejsca się
nie porywac pod winą i grzywny.

15) Starsi towarzysze niemaja swierzo wywołonych
do gospody przyjmowac dopokąd nie pokazą Attestacyi
lechowey iż się trzy lat remiosta uczyt. A gdyby go bez
Attestacyi przysli będą karani 3 grzywnami.

16) Towarzysz każdy ma pilnie szutki i trzeźwo u Pana
swego wgrabiac, sami przez się a nie z zalegacami w
browarach piwo robic, w strawie niewymyślac, przeci-
panu i pani nie szemrac, pijanstwa, zapojenia albo spa-
lenia szutki i kotta ~~przebiegac~~ unikac i wszelkiej szko-
dy przestrzegac; w piwnicy przy pokrapianiu piwa skrom-
nie się zachowac, inszych do piwnicy nie wpuszczac; piwa
potajemnie konewkami nie wynosic, Karbownikom piwo
trzeźwo i spokojnie odnosc, w mitynie pilnym być i trzeź-
wym być i zmetcia stodu dogladac. Ktoryby był w tym przeci-
wnym, pana lub panią swą w tym nie uszanowac, pijanstwem
lub karty się zabawiac, takowy ma być przez pp. Starzych karany
lub na ratusz do więzienia odestany.

17) Aby żaden towarzysz od mistrza swawolnie przed
wolnictwem nie odchodził pod winą i grzywną i więzieniem.
18) Każdy towarzysz na mycie u pana będący na się wzajemnie
w domu sprawować i zawsze noclegować pod grzywną
jedną i karaniem barbare (2) cechową.
19) Snają to z dawności towarzysze rzemieślni Kazimars-
kiego Kazimierscy iż z powodu siebie obierają towarzy-
szów do robienia miodów u Żydów Krakowskich; Który
obrani towarzysze mają na każdy kwartał w gospodzie
dawać od roboty do skrzynki według uchwaty pp. Kaz-
marsów. Śniebiedzący w tym cechu tak zwani Rabacy (2)
jeżeli by chcieli roboty u Żydów, mają przysięść do cechu
tychże towarzyszów opowiedzieć się i zapłacić do
skrzynki według uchwaty. Nadto ciż Rabacy niepo-
winni się wazyć tak na Kazmierzu jako i u Żydów
Krakowskich spuszczać win kształtem roterskim
pod wzięciem do wzięcia i kam do skrzynki: ponie-
waż to tylko samej czeladzi cechu Kazmarskiego Ka-
zimierskiego ~~placem~~ należy.
Działo się w Cechu piwowarskim Kazimierskim d. 7 Sty-
nia 1685

(Ex Actis Consul. Casimiri. Tom 824
pag. 711-718.)

Proconsul et Confules Civitatis Casimiriensis (set. 4^a post
f. Exaltationis S. Crucis d. 17 Septembris 1659) infrascripta
puncta ad bonum ordinem in Contubernio Tabernatorum
Casimisi. servandum constituerunt:

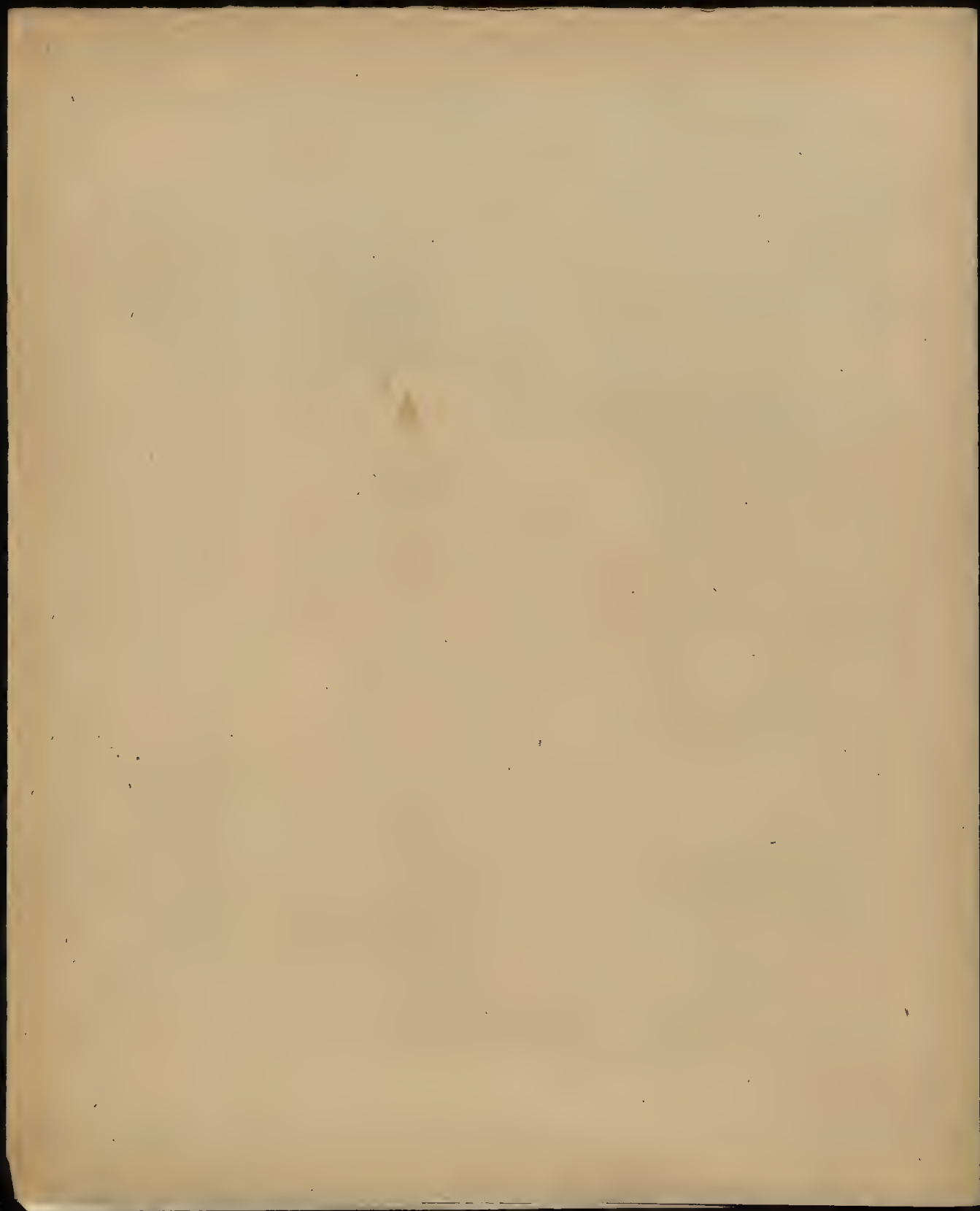
- 1) Żaden z Karczmarzów piwa robiących nie ma się ważyć ro-
bić piwa ~~po~~ Łodmarca więcej nad 2 achtele, tylko na do-
mową potrzebę, którego jednak sprzedawać nie powinni; pod
winę 14 grzywien i zabiciem tegoż Łodmarca na szpital.
- 2) Żaden Tazbiru po prostym piwie nie powinien robić, tylko
półkotta, a po dwuraznym piwie tylko i Kociet i to pod
Kondyucją aby go cebrami ani achtelami nieprzedawano, ale
tylko garnkami, konwiami i to nie pierwaj aż na to od pp. Exak-
torów Łzopowego rewizor restany będzie - pod zgrabaniem ta-
kowego naczynia za karanego, zabiciem tazbiru i winę
grzywnową na przestępnego.
- 3) Ża dwurazne piwo nie powinien żaden więcej worów wy-
rynować, tylko według zwyczaju i o, a na proste piwo
tylko 5 worów. A półwarków Dwuraznego piwa żaden się
nie ma ważyć robić, gdyż inaczey całe Łzopowe za cały war
zapłacić będzie powinien.
- 4) Co się zaś tyczy ptacenia Łzopowego od piwa tak dwuraz-
nego jako i prostego: ponieważ Cech Karczmarzki i innych
wiele z pospólstwa Kazimierskiego złożyli 6000 złp. na wy-
godę Województwu do rąk j. w. Jana z Biełkowskiej Skatki Wielo-
polskiego Kasztelana wojnickiego szafarza województwa Krak.
wylizyli anticipative na kontrakt o to Łzopowe (moca którego

Kontrakta tymże Mieszczanom Kazimierskim Czopowe na
zupełny Rok za 10000 złp. od d. 11 Septembr. 1659 w arendę
puszczone zostało), tedy aby takowi przedź powrócenie
wyłożonej summy mieli: powinni będą jedną Podniatę od
piwa tak dwuraznego jako i prostego, pieniążmi goto:
wemu do 19K złp. Exaktorów płać, a drugą Podniatę na
summę wprzód wydaną wytrącać będą powinni alternatą,
aż do zupełnego na obie strony wypłacenia.

(Acta consul. Kazimier. Tom. 812 pag. 1164-1166)

(2)

(1166)

Jan Michał Grob burmistrz, Maciej Ptacek, Stanisław
 Szwed, Jan Ruski, Walenty Hydek, Piotr Czarny, Sta-
 nisław Łukal, Michał Sterczewski, Wojciech Szaradi, Mar-
 cin Giszowski, Jan Małkowski rajca miasta Kazimierza
 przy Krakowie leżącego (Dat. in Praetorio Karmit. ser. 2.
 ante f. S. Martini pontif. prox. 1581) Wzajem w obec i każdemu
 z osobna, komu rościć to należy, niniejszym i potem bę-
 dzym oznajmujemy: iż przed nas i Urząd nas opatrzył
 Stanisław Wojtkowski, Andrzej Łukal, Wacław Lichowski,
 Jakób Kolenderki, Maciej Górski, Urban Rozicz Starsi
 Bractwa Karmarskiego Karminowskiego, podali pewne ar-
 tykuły do porządku ich należące, przez wszystkich igroma-
 dzenie tegoż bractwa uchwalone i przyjęte, prosząc, abyś-
 my na nie zezwolili; które w te słowa brzmią:

Artykuły przez wszystkich Braci starsze i młodsze Brac-
 twa Karmarskiego postanowione ku chowaniu na wiepne
 czasy umocnione jednostajnie.

1) Któryby Kolarz na potem chciał Bractwo Karmarskie przy-
 jać, nie będąc obywatelom w mieście tutejszym z przodków i
 rodziców swoich: ma pierwój list urodzenia swego z uzcich
 rodziców pokazać jako jest dobrego toż w małżeństwie podług
 porządków Kościoła Krześcijańskiego ztężonem urodzony.
 Potem winien miećkie prawo przyjęć, i ma przyjąć do Braci
 gdy będą w zgromadzeniu, a to z ludem osiadłem, i dać aby
 go w porodek swój przyjęli: Gdy będąc przyjęty, ma dać do skryn-
 ki Wstępnego złotych 2 (po potkopie liżąc). Powinien też dać
 na potrzeby Brackie i Koscielne t.j. na zbroję i ku ohełdostwu ku
 służbie Bożej i pogrzebu ciat zmarłych przykrycia, 15 grzywien
 pol. (po 48 groszy), z których 5 grzyw. pp. rajcom na ratusz na potrzeby
 reżymu po politej miejsciej, a 10 grzyw. do Bractwa Starsi mają oddawać.

Nadto tenże brat powinien będzie wszystkie postugi braterskie wykonać, dopóki nieży po nim nie nastąpi.

2) Któryby z kąd inąd, nie będąc z Kazmierza rodzicem chciał tylko słody wyrabiać a piwa nie szynkować: ma w Lechu pokazać list od urodzenia i miejskie prawo przysięgając, dać wstępnego do Bractwa 2 zł. na ratusz pp. rajcom Sęgrzów. i do Bractwa drugie Sęgrzów. i postugi braterskie czynić. A jeżeliby potem chciał piwo szynkować, ma dać do Bractwa drugie Sęgrzów.

3) Śmistrzowski Kazimarscy tuteżni szynowie chcą Bractwo przysięgając a piwo robić, mają dać wstępnego 1 zł. i do Lechu Sęgrzów. oraz postugi czynić. A jeżeli by który z nich chciał tylko słody wyrabiać a piwa nie robić ani szynkować: powinien dać do Lechu tylko 4 zł. a od datku na ratusz będzie wolny.

4) Nadto każdy przyjęty do Bractwa powinien względem starania i pracy Starszych która mają o dobru brackiem i porządkach, dla tychże Starszych jawnie wedle używu i potrzeby sprawić.

Omny burmistrz i rajce potwierdzamy te artykuły Bractwa Kazimierskiego.

(Acta consul. Kasimier. Tom 766, pag. 347-350.)

422

Proconsul atque residentes et antiqui Consules Civitatis
Kasimiriensis apud Praecoriam (ser. 6^a post f. l. Annæ 1583)
confirmant de novo et instituunt Contubernium Coctorum
Cervicie Kasimiriensium et sequentes articulos (latine con-
scriptos) per senatos Seniores et Juniores Magistros Fraternali-
tatis Brasceatorum, Braxatorum, Cerviciamque propinan-
tium partim ab alijs fraternitatibus similibus civitatum regali-
um transumptos, partim a se modo confectos: quia ipsis literae
cum certis articulis per Consules Kasimiri olim datae etiam surrep-
tae sint:

- 1) Co roku pp. rajce Kasimirszy z Stodownikow, piwowarow i
Kuczmanzy obiora z Starszych, a Bractwo z pomiedzy Stodow-
nikow drugich z Starszych którzy co roku przed pp. rajcami i calem
liuzb z dochodow i rozchodow Bractwa zdawac beda.
- 2) Kazdy ktoryby chcial Bractwo przyjac, pokazawszy list dobre-
go urodzenia, ma dac na ratowa 5 grzyw. a do cechu Wstępnego
(collatio) 2 zł. i na potrzeby cechu i zbroje, zamiaszt jwizyny
(collatio) ktora dla koczow zbytecznych znosiny 10 grzyw. w
dwoch ratach.
- 3) Tutajsi synowie mistrzowszy czyli Mastrowie dadza tylko
Wstępnego 1 zł. a na potrzeby cechow 5 grzyw. w 2 ratach.
- 4) Toz samo co Mastrowie maja dac ci ktoryby sie trudnic chie-
li tylko wygrabianiem i sprzedawaniem Stodow.
- 5) Nienależycym do Cechu niewolno bedzie Stodow wygrabiac
i sprzedawac (Bracea conficere), piwa warzyc lub rzygnkowac
ani tez wiech i znakow wywieszac.
- 6) Bractwom cechowym wolno podlug dekretu Krola Zygmunta
Augusta przyjmowac uczniow na nauke wygrabiania Stodow.
- 7) Mistrz przyjmawszy ucznia na nauke, wyowiedziawszy sie najprzod
o jego dobre urodzenia, powinien go w Cechu zapisac przyrzecm ztozy
groszy 12. Gdyby uczen zbiegl od mistrza i na powrot powrotit nie bz-
da sie mu lata nauki poprzednio odbytej liuzyc, lecz ma byc nanowo
do Cechu wpisany i ma sie na nowo uczyc. Gdyby mistrz zmarl, powinien
sie uczen u wiowu pozostatej douczac. Uzen wygwolony za towarzysza

powinien jeszcze rok jeden u mistrza robić za zapłatę.

8) Bracia obywateli powinni się do Cechu zgromadzić pod winą na młodszych braci zgrofny, a ^{na} starszych podwójnie. Jeżeli zaś dla jakiej ważnej przyczyny któryś z braci nie mógł przysłać do Cechu, winien to Bractwu opowiedzieć pod winą bgr.

9) Niema też jeden drugiemu czeleodzi odmawiać ani też jeden drugiemu zboża, chmielu, drzew i t.p. pod Kupowaci pod winą kamienia wosku. Jeżeli zaś jeden drugiego bezki sobie przywłaszczył ma być karany pół kamieniem wosku.

10) Jeżeli jeden na drugiego porwał się w rozrypieniu słow albo biciem, ma najprzód sprawiedliwości u Cechu szukać: potem mu dopiero wolno będzie do pp. radzić apellować; wykroczenia przeciw temu ma być karany kamieniem wosku.

11) Ponieważ pijanństwo zarzewiem jest wszelkich zbrodni i występków: powinni Bracia i Siostry tegoż Cechu przestrzegać aby się w ich domu nie nieprzyzwoitego nie działo. Jeżeli który z Braci przechowywał u siebie graczę lub niewiastrę zycia nieczystego: takowy ma być karany za pierwszą razem i kamieniem wosku; a za trzecim razem ma być do Urzędu miejskiego obwieczony.

12) Każdy z Braci któryby na pogrzeb zmarłego brata nie przybył przepada winy 12 groszy.

(Ustawa ta pisana została spisana - in list.
conful. Kasimir. Tom. 766 pag. 829-835.)

42
Casimiriae fer. 2ª post fest. S. Valentini 1544 - Con:
sules civitatis Kazimiriensis ordinant ratione bra:
seatorum seu braseorum confectorum: Każdy mierz:
czanin wyrabiający słody (brasea) czyto dla siebie, czy
dla drugich jeżeli przyjmie chłopca na naukę ma go
zapisać w cechu Stodowników (braseatorum) Kazi:
mierskich i od zapisu dać 4 gr. do skrytki cechowej
żona wż użyć przez rok, ~~po roku~~ którego mistrz ma
mu dać 30 gr. z koszule, buty i fartuch po skończonym
roku; jeżeli by chłopiec uciekł z nauki nie ma go
drugi mistrz przyjmować. Mieszczanie nie mający
posiadłości w mieście, nie powinni słodów wyrabia:
nych przez nich innym sprzedawać, ani też poży:
wać korców obcym ludziom. ~~Do~~ Który Kupione
zboże wywozi z miasta, do mierzania

Wzyscy Karczmarze i Stodownicy Kazimierscy i Stradom-
scy (Actum in praetorio Kazimiri. fer. 3ª post f. S. Stanislai
in majo 1564) chcąc temu zabieść aby piwa podle nie by-
wały robione to postanowienie uchwalili:

Ponieważ wbużony pod jednaka miarą młynską stody do
młyna mleć dawają, preto też aby pod jedną miarą z onego
stodu piwa brali, to jest: z każdego waru żaden niema brać
więcej piwa jeno 25 ahteli. Gdyby się należało więcej piwa
ma być do szpitala wzięte a gospodarz ma i kopę winy potrzyć.
A kiedy się komu trafi, iż miary młynskie odkupi, tedy na one
miary będzie mu wolno więcej radę to uchwycić piwa, wzięci
tylko 1 1/2 ahtela. A iż niektórzy z onego stodu, który pod
jednaka miarą do młyna dają, ujmują i z onego gorzałkę
palną, tedy ^{aby} na potem żaden z stodu do młyna na robotę
piwa danego nie ujmował ale z zupełnego stodu ma piwo
zwazać: a gdyby kto chciał gorzałkę palić, tedy osobliwy
stod ma na to sprawić. - Aby żaden cudzego ahtela nie za-
bierał pod i kopę winy, a u kogo by należono cudzy ahtel
zabrać, tedy piwo do szpitala mają wziąć, a ahtel temu
czuj jest wrócić.

(Ex Actis consul. Casimiri. Tom.
760 pag. 706)

Consules civitatis Kazimir. fer. 5ª post f. Exaltationis S. Crucis
1574) confirmant sequentes Articulas Contubernii Praepatorum
et Praeceptorum Civitatis Kazimir. polonice conscriptos:

Feria 4^a in crastino f. S. Crucis 1574 Panowie starsi i młodzi Cechu
Stodowniczego biorąc przykład z miasta Krakowa postanowili między sobą
niezapisane artykuły: 1) Przystępując ku pierwowzemu w Krakowie
przedtem uchwalonemu: Kłoby Kolwiek na Kleparzu albo przed Kłe-
parzem przenies albo złożyć Kupować, przepada do Cechu winy Kamień wosku.

2) Na rynek Krakowski: żaden nie ma chodzić samowolnie albo samo-
trzeć Kupować, jedno sam albo małżonka albo czeladnik pod takimi winy.

3) Za niemałą pracę i z wielkim kosztem strzymeliśmy u f. Krol. M.
przywilej na targu swoj własny starożytny, tedy żaden tak nowego Krola
nie ma pożyczac nikomu postronnemu według przywileju Rady Ka-
zimirskiej fer. 2ª post f. S. Valentini 1544 i przywileju Krola M. miasta
danego, którego miasto jedno samo ma używać.

4) Przykładając się do prawa miejskiego które opiewa, iż ^{ci} ~~tych~~ którzy
nie stwarz, rzemiosła nie foldarują i przynajmniej po mieście tutaj się mają
do trzeciego dnia odkazywać: tedy wszyscy obiecują żadnego stuzi
albo towarzysza którego nie był jednanym, nie chować przy sobie i ogółem
onemu urzędowi opowiedzieć aby od miasta usprawiedliwić jako nieposłusznego,
aby się swawola w mieście nie mnożyła.

5) Żuemią też w gospodach szynkownych czeladzi jednaney albo towarzyszy:
szom stodowniczym w powstędni albo robotny dzień piwa na rząd albo
gorzałki przedawac, jeno kwartę piwa albo dwie aby wypił, ale nie
gorzałki. Zapisać tamże na urząd nie ma im być dopuszczono o krom
swista, a uczniowi żadnemu ani w swisto ani w powstędni dzień.

6) Około ahteli mają się zachować według uchwaly cechowej fer. 4^a

Vigilia Corporis Christi 1573.

7) Mistrz któryby przyjął towarzysza za starszego w browarze
ma mu dawać według starego obyczaju grofzy 5 na tydzień, a któ-
ry za starszego nie robił ma brać nyma 4 grofzy. Komornikowi piwowarowi
co mistrza jeżeli robi za starszego mają dawać 6 gr. młodyemu pomocni-
kowi 5 gr. pod winę Kamienia wosku.

8) Pomocnikowi który za starszego robi w browarze ma być pewna liegła i ci-
winni prawo miejskie przysięgać.

9) Mieściany które się tu na urodziny, które się przez kupstwem i czym innym nie-
rządne bawia, nie mogą być u żadnego mistrza na chowane leż, urzędowi je opowiedzieć.

10) Żuemią które nie mają opadłości przy mieście, nie mają gorzałki palić
ani wini i wieprzow chować ku szkodzie innych.

(Ex Actis consular. kazimir. Tom. 764 pag. 388-391)

170
Sigismundus Augustus rex (Lomrae fer. 4ª post
fest. Concept. B. Mariae V. 1561) ad petitionem braseato-
rum et braxatorum civitatis kasimiriensis confirmat
sequentia rescripta et ordinationes:

a) Actum fer. 4^a post f. Undecim millia virginum 1561 Pion:
sul et consules Civitatis Kazimiriensis ~~et braseatores~~
vocato ad praetorium pleas numer. civium publice legi
jusserunt Decretum Regium inter braseatores et inter
braxatores fer. 6^a ante f. S. Alberti 1532 latum vigo-
re cuius demandaverant ut braseatores nullos privatos
convocent absque civibus cerevisiam braxantibus et pro-
pinantibus sub poena 100 marc. habere praesumant, sed
ad congregationem suam et fraternitatem cives cerevisiam
braxantes et propinantes vocent, discipulos tam braseato-
res quam braxantes et propinantes ex aequis instruant
et familiam foveant.

b) Actum feria 5^a post fest. Undecim millia virginum
1561. — Consules civitatis Kazimir ad mandatum Joannis Bo-
nar castellani biacensis magni procuratoris cracov. mandave-
runt ut braseatores et cives cerevisiam braxantes et
propinantes in unam societatem et fraternitatem coeant

c) Actum feria 2^a in vigilia S. Simonis et Judae 1561
per consules Kazimir. electi sunt seniores fraternitatis
braseatorum et braxatorum: ex braxatoribus et propinan-
tibus Alexander Klosser, Stanislaus Pukat, Mathias Wę-
zowska et Tiburtius Koseycki; ex braseatoribus Stanislaus Wito-
wicz et Joannes Siczko; quibus post juramentum iura, claves

sigillum argenteum, registra, arma et pecunia fraterni-
tatis ~~18~~ 18 flor. 9 gros. tradita sunt.

d) Actum ser. 5a post fest. 90. 5. 1561. Consules casimiri de-
clarant, quod fraternitas braseatorum et civium cerevi-
siam braxantium et propinantium quos braxatores
appellant jam in unum, juxta vit.

(Wzięcie piwowarów i rynekarzy do cechu sto-
downików na Kazmierzu 1561.)

(Oblat. in Actis consul. casimiri
sabbato ipso festo S. Petri in Vinculis
A. 1573. Tom. 264)

Procurator et consules civitatis Kasimiri (ser. 5a post f. Exal-
tationis S. Crucis 1574) ad petitionem famat. Seniorum Contu-
berni Braseatorum et Braxatorum civitatis Kasimiri
approbant sequentes articulos ad bonum regimen contubernii
ipsorum conscriptos idioma polonico:

Seria 4a in crastino f. S. Crucis 1574. Herosi i młodzi
cechu stodowniczego biorąc sobie za przykład miasto
Krakow uchwalili między sobą następujące artykuły do-
datkowe do pierwszego wilkierza potwierdzonego:

1) Ktoby kolwiek sam swoją osobą albo przez naprawio-
ną osobę kupował pszenicę albo zboże na Kleparzu prze-
pada winę i kamień wosku.

2) Na rynek Krakowski żaden nie może iść samo-
wóz albo remotrzec, tylko jedna osoba na kupować pod
taką i winę.

3) Strzymać się przywilej od Króla na Korzec swój
własny Karczmy, tedy takowego Korca nie ma nikt
pożywać postronemu cytowickowi, który Korzec dan
jest od Króla i rady Kazimierskiej ser. 2a post f. S. Valentini 1544.

4) Ponieważ prawo pańskie miejskie obmawia: iż którzy
nie stuzą, niemieści nie sordusz, tylko przynajmniej pomieścić się
tutaj, mają być do 38a dnia od Kazimierza: tedy nawołano żądano stuzę
chowac i nie być jedyną, aby się nawołano i nie być nie mnożyć.

albo robotny,

5) niewolno w powożeniach w gospodach szynkowanych
jedyną czeladź sprzedawać na rząd piwa ani gorzałki
jedno kwartę ~~ale~~ piwa albo dwie wipiel (?), ale nie gorzałki.
Ale zasiadać na rząd niema im być dopuszczono okrom fur-
ta. A ucyłowi i admemu ani w furto ani w powożenie
dnie nie dawać.

6) Około ahteli mają się zachować według pierwszej uch-
wały w cągach cechowych fer. 4ta vigilia Corporis Christi 1573.

7) Według starego obyczaju towarzyszy starzemu ma mistrz
płacić 5 gr. na tydzień, innemu 4 gr. mejsa, Komornikowi co mistrze,
który robi za starzego 6 gr., młodszemu pomocnikowi 5 gr.

8) Pomocnik powinien prawo miejsce przyjąć, i ma być wpisany
do rejestru brackiego, potem dopiero ma robić za starzego.

9) Zwiasty (okrom meżatek) które się tu nie urodziły i oofgem
gdzie indziej uzciewość straciły, które się przekupstwem albo
nierządem bawia, nie ma chować iaden mieżzan, ale na je
opowiedzieć urzędowi.

10) Zwiasty które nie mają osiadłości przy mieście, nie
mają gorzałki palić ani win, wieprzów chować.

(Oblat. fer. 5ª post f. Exaltat.
S. Crucis ¹⁵⁷⁴ in Actis consul. cas.
mis. Tom 764.)

Proconsul et Consules civitatis Kasimir. ad Cracoviam (Kasi-
miriae fer. 6ª post fest. S. Annae 1583) ad petitionem senio-
rum et juniorum magistrorum Congregationis Braxeatorum,
Braxatorum, Cerevisiarumque propinatorum, quibus literae cum
articulis et confirmatione consulum malignitate hominum clam
surruptae sunt, confirmant ipsis sequentes articulos transsumptos
ab alijs fraternitatibus similibus in civitatibus regalibus (latine:)

1) Na starzych mają być obrani 2 piwowarów i karczmarzy,
(ex braxatoribus et propinatoribus cerevisiae) 3, a 2 stodołników
(ex braxatoribus) 3 przez rajców - ci mają co roku liżbę czynić.

2) Kto chce należeć do Cechu, ma się wywieścić listem dobrego urodze-
nia, przysięgą prawo miejsce, potem ma zapłacić na ratusz 5 gr. quiren,

a do skrynki brackiej wstępnego (introitalium) 2 zł. oraz na potrzeby cechowe i zbrojs, zamiast Kollacyi która się zapłać, dać 10 grzyw. w 2 ratach, pierwszą przy wpisze, a drugą w kwartał.

3) Syn mistrzowski czyli maśtek da tylko wstępnego 1 zł. a na potrzeby cechu 5 grzyw. w 2 ratach.

4) Osoby które chcą wyrabiać stady na sprzedaż mają przyjmować cech.

5) mistrz stodołnik, piwowar lub karczmarz przyjmując ucznia do nauki ma się wprzód wywiedzieć czy z uczniowych rodziców jest ~~nie~~ urodzony, potem ma go dać zapisać do księżki brackiej i pociągnąć od tego 12 gr. do skrynki. Do roku nauki ma tenże uczeń pobierać męto. Gdyby przed ukoniecznieniem roku uciekł, czas nauki nie ma mu być poluzony, jeżeliby mistrz umarł, uczeń u wdowy roku swego dowieść się może.

6) Obiektani mistrze przez starszych mają się zejść do cechu pod winą 3 gr. dla młodszych, a 6 gr. dla starszych mistrzów, chyba gdyby przyczyna ważna niebyła, jeśli swą usprawiedliwił.

7) Zboża, chmielu, drzewa nie ma jeden drugiemu podkupować ani też ^{cechowi} ~~przez~~ drugiego mistrza u siebie zatrzymywać pod winą i kamienia wosku.

8) W sprawach pomniejszych obrazu honoru lub długu ma cech sędzić z wolnością apelowania do Magistratu.

9) Mistrzowie uważać powinni aby pianaństwa, mierzdu, gry w domu swym nie cierpieli. Oni mają być najprzód napomnieni przez starszych, a za powtórnym razem mają dać winę i kamień wosku. Oni też mistrzowie i towarzysze bywać na potrzebach cechowych pod winą 12 gr.

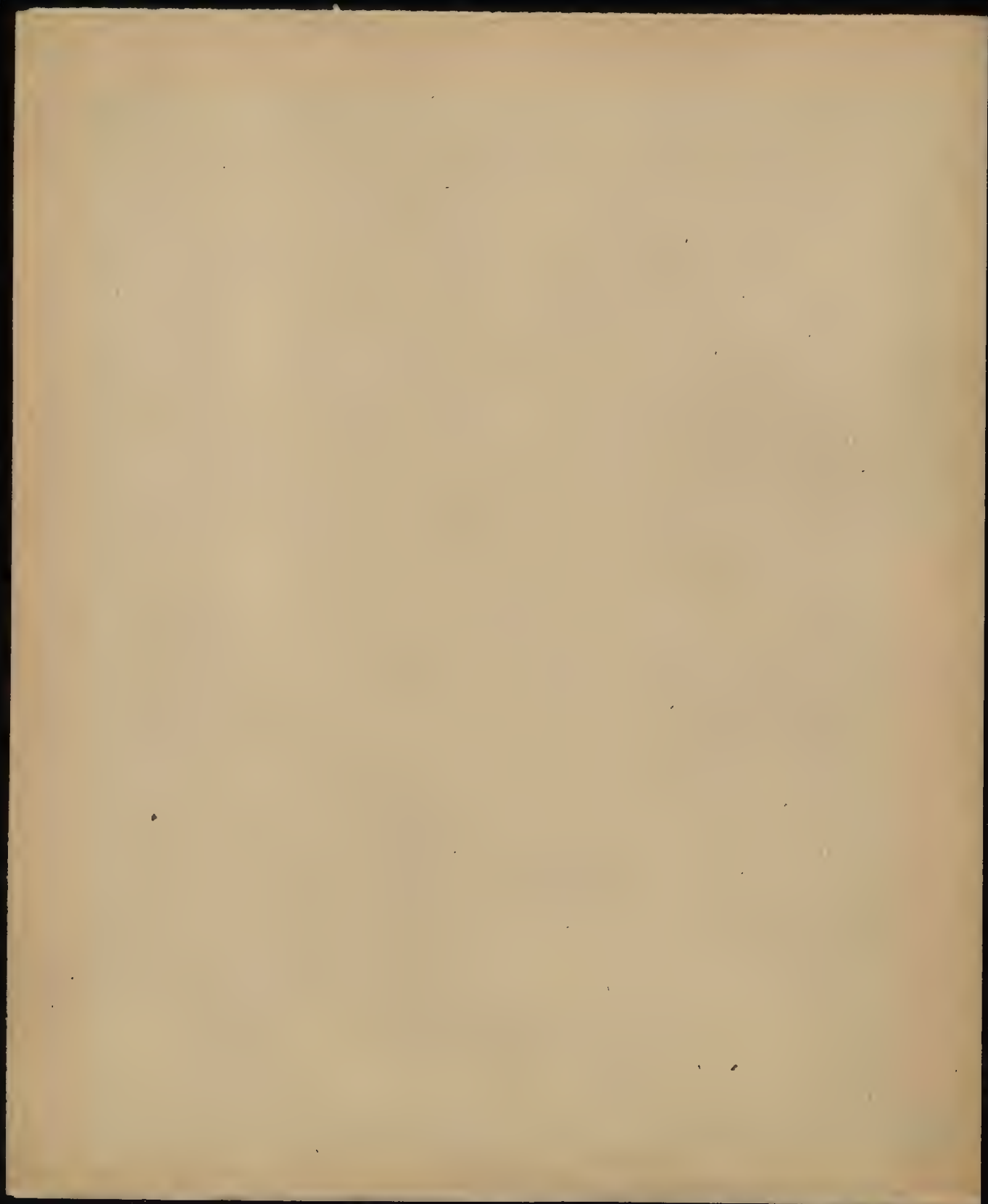
(Oblat. Jer. 6ª post f. J. Annae 1583 ad
Acta consul. casimiri. Tom 366.

Decretum Sigismundi I (Jer. 6ª ante f. J. Adalberti 1532) inter
Praefatores et Praecatores Civiumque Communitatem Kazimiriensem
aby Stodołnicy nie stanowiły oddzielnego Cechu, lecz aby przyjęli do
Cechu Piwowarów i Szynekarzy pod winą 100 grzywien.
R. 1561 Jer. 5ª post f. 90. S. za Staraniem Tomasa Poście Kolskiego pod:
Kamienie Kark. zgodzili się Stodołnicy z Piwowarami mieć jeden cech na
Kamieniu.

437
Sigismundus Augustus rex (Kownae d. 4 Julii 1563)
quia Pistorum et Praefatores Civitatis Kasimiriensis
multa damna patiuntur ex eo quod frumenta et tra:
sea ex molendinis regis et capitanealibus ^{casimiri} metreta:
rum nomine carius quam in foro emere coacti sunt,
et quod in molendinis istis in perapiendis metretis modius
~~pro~~ multo major quam antiquitus designatus adhiberi
soleat - ideo concedimus ut Pistorum et Praefatores Kas:
mir. in molendinis non carius quam in foro metretas
emere adigantur et ut talis modius qualis est in prae:
torio Kasimiriensi aeneus antiquus circa emensurationem
metretarum adhibeatur. - Cum confirmatione Stephani
regis (Varsaviae in conventionem generali d. 12 Febr.
1585) et Sigismundi III (Varsaviae in Comitibus regni
gener. d. 29 Martii 1590)

Zygmunt III (w Warszawie d. 15 Marca 1616) przy Kazuje
urodz. Mikołajowi Czarnoleskiemu burgrabemu zamku
Kraak. mającemu prawo doigwotne na trzecią miarę
w Młynach Kazimierskich Królewskich, aby od Stadów
Lechu Karczmarzkiego Kazimierskiego Kłose się w tych
młynach miał niewybierać większej, niżeli powinni
dawać, miary (Acta consul. casimir. Tom 794 pag 1158)

Handwritten text, likely bleed-through from the reverse side of the page. The text is illegible due to extreme blurring and fading.

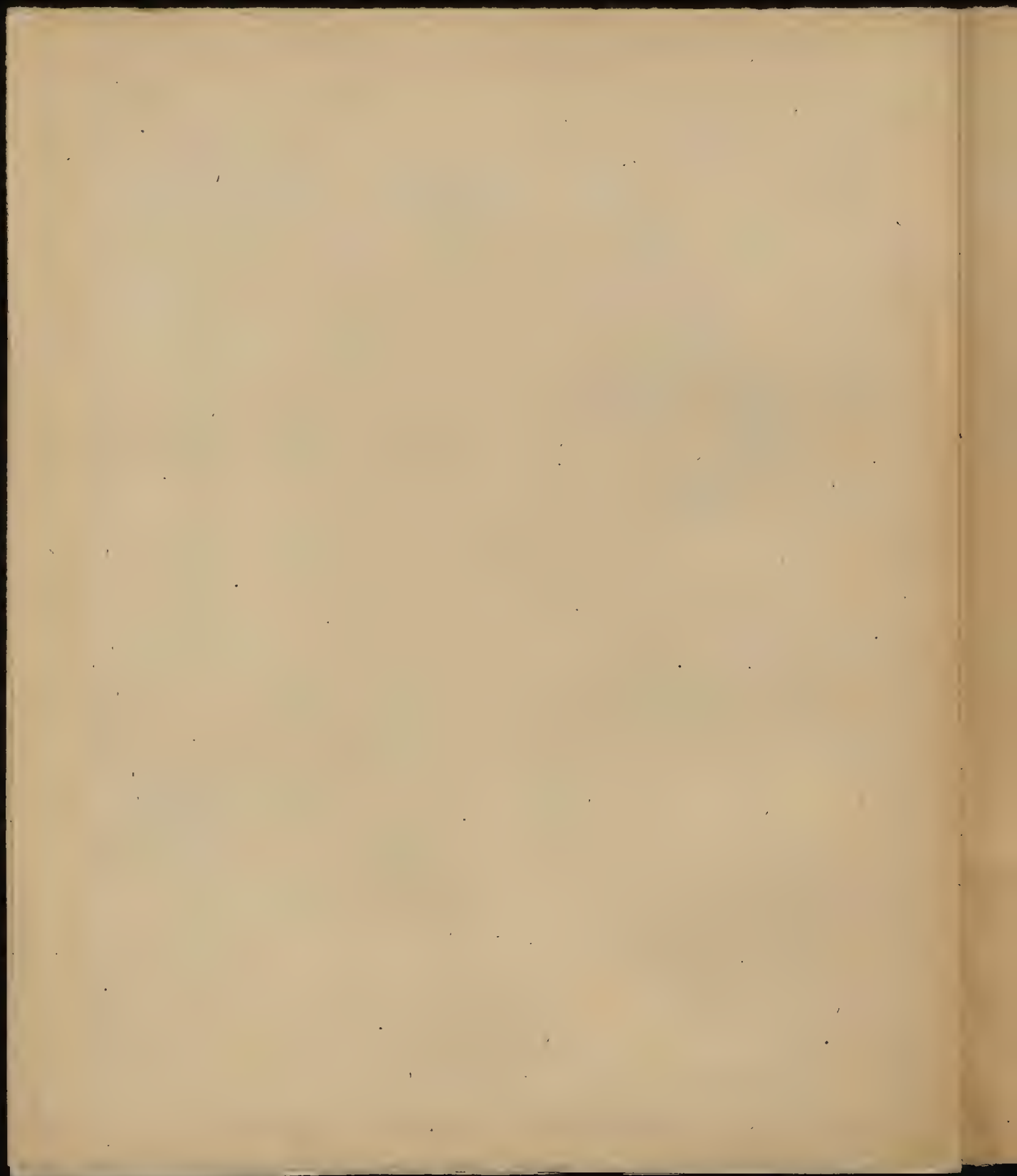

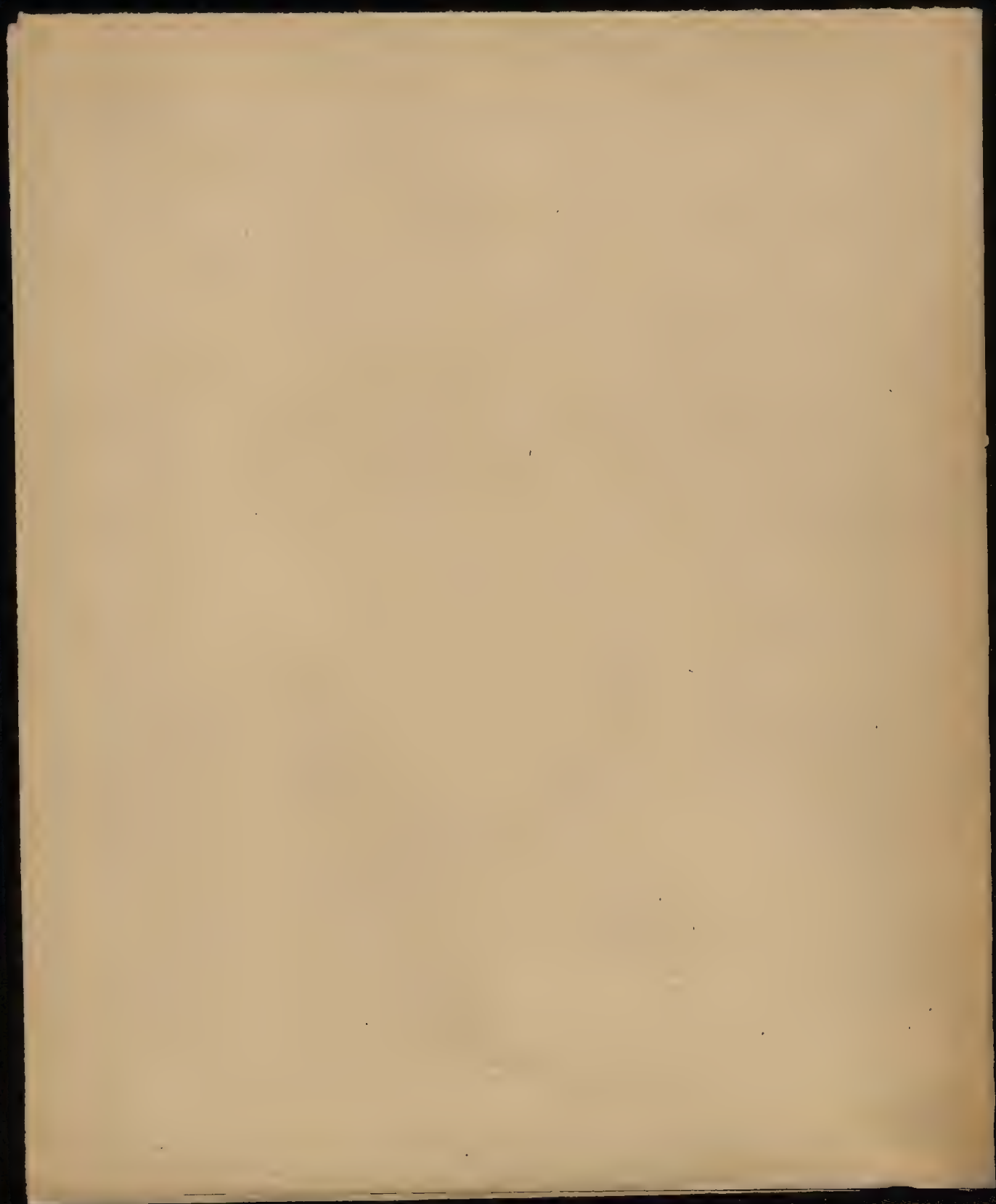
Consules casimiri. (sabbato post f. Omnium Sanctorum
1663) approbant sequentem ordinationem per Seniores
et Juniores Contubernii Tabernatorum casimiri. d. 20
Octobr. 1663 conscriptam:

Starsi i młodzi Bracia Cechu Karczmarzkiego Kazi-
mierskiego (d. 20 Octobris 1663) z powodu wyniszczenia
przez ciężkie podatki i żołnierskie chleby, i coraz droż-
szej ceny zboża ustanawiają: Sz tylko trzech proste piwo
przedawać achtelem i wiechy wystawiać mają, a po
nich drudzy trzech i tak kolejno podniecać mają, tego
przestrzegając aby piwa dobre, wykisiałe i nieprzebra-
ne ludziom sprzedawali. A któryby z Braci, mając wiele
Karbowników, chciał to postanowienie psować, uleżał
mu odjąwszy ma być karany. A gdy u jednego dla Kar-
bowników piwa nie stanie, powinien będzie u drugiego
brata wziąć.

(Acta consul. casimiri. Tom. 8/5. pp. 309-311.)

Handwritten text, likely bleed-through from the reverse side of the page. The text is illegible due to extreme blurriness and fading.

Cech piwowarów, karczmarzów i stodowników
(na Kleparzu)

Władysław II rex Pol. (Varaviae d. 15 Maji 1646) re-
quentes 3 litteras Contubernii Braxatorum seu Tabernatorum
Civitatis Elepardiensis confirmat:

1) Stephanus rex Pol. (Varaviae in convent. regni d. 29 Ja-
nuarii 1578 sequens Plebiscitum Braxatorum Civitatis Elepar-
diensis confirmat: (prawo na propinację wstąpią piwa.)
A. 1554 fer. 4a Rogationum (ex artij Consularibus Elepardien-
sibus): Communitas inter se sancivit, quod nullus civium
cervisiam Cracoviensem in actualibus in domum suam
propinandi gratia accipere debet, sed apud alios cives
cervisiam emere debet sub poena 5 marcar. neq

2) Stephanus rex (Cracovia d. 13 Decembr. 1578) concedit
in Elepardia Contubernium Tabernatorum de novo erigere
sequentesque articulos in ordinem redactos confirmat: Fin quantum
publicis regni con-
stitutionibus in
nullo derogent,
Ustanawia się Bractwo i Cech piwowarów, karczmarzów
i Stodowników w mieście Kleparzu którym wolno będzie
wybrać 4 mistrzów starszych: 2 rzemieślników Stodowniczego
uzonych, a 2 meuzonych, którzy ztorząwszy przysięgę
przed rajcą Kleparzką rzadzić będą cechem. — Starsi
i młodzi mistrzowie co 4 niedziele schadzać się mają
gdzie winni dać po 1 szelągu do skrynki na potrzeby
brackie — Obieścić przez posta brackiego karczmarze winni
się zebrać pod wino na starszych 12 gr. a na młodszych 6 gr
a który by brat uporny niechciał postużenstwa czynić ma być Karany
i Kam. wosku. — Któryby w cechu nieuczciwie lub nieobyczajnie
spławował, albo by kogo słowem obraził, ma być Karan 6 groszy. —
Każdy z piwowarów Kleparzkich nie ma robić piwa albo podniecać
w browarze tyko dziesiątego dnia zachowując uroczyste święta

t. j. Wielkanoc, Świątki, narodzenie Łanfskie i Święta Dpoftol-
skie. W jarmarku Krakowskim i we wszelkie zjazdy gościa
walnego t. j. roki, sejm, pogrzeby, koronacje, aby niedo-
stałtek piwa nie było wolno warzyć i podniecać nie czekając
dnia dziesiątego. — Któryby stodołnik albo piwowar chciał
w mieście Kleparckim piwo warzyć ma mieć list od urzęd-
nia i chotliwego zachowania, ma mieć także prawo przyci-
i wstępując do cechowego towarzystwa złożyć 4 grzywny
14 groszy na wspólne potrzeby. Syn pozostaty po ojcu rzemieślni-
kaczmarskim powinien dać tylko 2 funty wosku i 4 gr.
do skrynki brackiej. Wdowa tegoż rzemieślnika gdyby była za sto-
dołnika ma dać 2 grzywny i 7 gr. toż samo i stodołnik
któryby pojął dziewczkę tegoż rzemieślnika. — Sprawy o mate-
rzeczy jako to łupy, niesnaski, długi drobne, nazyma
Kaczmarskie, achtele mają starsi bracia sądzić i wolno-
ści apelowania do radzic — Co suchedni wsiujszy bracia i
siostry czyli wdowy mają dać do skrynki po 1 gr. na po-
grzeby i potrzeby ubogiej braciej, towarzyszów i czeladzi;
toż samo i czeladz z której, gdyby który nieprzeżył i nie
złożył 1 gr. ma być karany i wochlonem i miejsca kaznia.
— Towarysze wsiujszy mają być postużni i wsiujszka postużi
wypełniać pod winą i wochlonem — Onyżto czeladzi ma być
następująca starszy towarzysz na tydzień 4 gr. młodszy 3 gr.
— Czelnik który by chciał odejść od mistrza, ma z nie-
dziele przedtym wypowiedzieć, a jeżeli by zaczął szturka
stodołną tak długo ma nie odchodzić, aż szturka zacząta
dobrze wyprawi i bez przygany dorobi; gdyby zaś odszedł
bez opowiedzenia ma być karany 2 wochlonem. — Starszy
towarzysz gdyby przez niedbalstwo lub opilstwo mistrzowi
szkodę do 16 gr. uczynił, ma być karany wochlonem, a gdyby
większą szkodę ~~szkoda~~ wyrządził, ma ją nadgródzić. — Towarzysz
przy robocie w browarze ma być czystym, trzeźwym a to dla
ognia; gdyby kocioł przypalił ma być karany 2 wochlonem.

439
Towarzystwo, młodzi gdyby stąd na lasiech przypalił ma być
karany i wochłoniem. — Mistrz uczony rzemieślnik stodołniczego
przyjmując ucznia, ma się dowiedzieć, jeśli by był rodu i zach-
wania dobrego, ma mu dać na próbę 2 lub 3 niedziele, potem
ma go przed starstwą ujednać na irok, przyzem uzeń pa-
mistrnego powinien dać przy wpisie do bractwa 8 gr. pod-
winą 2 funtów wosku na mistrza za nieopowiadanie
cechu. Do roku ma mistrz w cechu uczniowi dać i grzywnę
miało szat i odziania, a uzeń ma dać do cechu 8 gr. za-
pisnego za wyzwoleń; potem takowy wyzwoleniec
ma robić irok u mistrza biorąc po 2 gr. wochłoniem na ty-
dzień. — Jeżeli by uzeń niedorzekawoży roku od stodo-
łniczego, zaś młodszy nie ma mu być pożyczany za czas
uczenia, a gdyby mistrz inny przyjął takowego ucznia
ma być karany 1/2 kam. wosku. Jeżeli by zaś mistrz umiał
ma się uzeń u wodawy douczyć. — Żaden mistrz lub mistrzo-
wa nie ma drugiemu odmawiać towarzystwa, stagi, stajebnicy
podwiną 2 funt. wosku — Któryby drugiego w zbożu, drwach,
chmiechu podkupował, ma być karany 1/2 kam. wosku — Który
by drugiemu karczmarza wójkieskiego odmawiał ma być karany
1/2 kam. wosku. — Bracia starzy powinni co roku rachun-
nek młodszyemu ucznić. — Młodzi bracia mają w niedziele,
w święta i wigilie na jutreni, na mszy, na niesprawy
świece zapalać i gasić. — Na pogrzeb mistrza, żony, dzie-
cia, towarzystwa, stajebnika lub stajebnicy, powinni się
zajść wszyscy bracia i siostry podwiną 1 gr. a ciato mają
nieść młodzi mistrzowie podwiną 2 funt. wosku. Żołtami
mają być wszyscy na zabójczy mszy na każde suchoni pod-
winą 1 gr. przyzem młodzi mają mieć gotować, przykręcić i
świece nosić. — Któryby mistrz chwał wpaść stodołnika do
roboty browarnej, ma mu płacić po 8 gr. lub od stutki wielkiej
lub małej po 7 gr. — Dzwolno stodołnikom z jurysdykcji obcej
lub krzkiej robić u mistrza, a z będą wpisani do cechu podwiną 1/2 kam. wosku;

równieź niewolno stodołnikom lub towarzysom robić
 w innej piwzodykcy pod winą 2 wachlonu i miejską kazi-
 ną i nie ma mieć więcej roboty u braci cechowej, aż od-
 Łoży bractwa 1/2 kam. wosku a towarzysom 2 wachlonu.
 - Ktożby stodołnik obraził mistrza lub mistrzową sto-
 dem niewyściewym i wziętym, ma być karany miejską
 kazią i mistrza przez ucznia ludzkie przeprosić. - Stodo-
 łnik Ktożby zaniedbał u mistrza postugi a zabawił by się
 pijanstwem lub kartami ma być karany i wachlonem i
 miejską kazią. Towarzys i uczeń stodołniczy oryli piwo:
 wafski jeżeli by się wajem przeniewierzył w stodołnik,
 w młynie, w domu lub browarze i bynajmniej co skrzy-
 ścił, wygnost, ma rzemiośło wiecznie utracić. - Towarzysze
 starci i młodzi nie mają czynić schadzki i buntów okrom
 pozwolenia mistrzów starzych i młodszych pod utraceniem
 rzemiośła i karaniem miejskiem. - Wszystkim mistrzom rze-
 miśla karczmańskiego wolno w helakie piwa marce, czarne
 piwa, szmalcowane i inne wazyje. Tak aby karczmarz Kr-
 lewskiemu procenty nie ginsty. (na pergam.)

3) Officium consulare clepar diense (in praetorio civitatis Clepar diensis.
 ris ser. 4a post dom. Laetare 1646) ad petitionem hon. Gasparis
 Drużynski Jacobi, Simonis Bastofewic, Valentini Marinkowic
 et Jacobi dorkowic seniorum contubernii braxatorum five
 tabernatorum Clepar diensis. confirmant sequentes adicionales articulos:
 - Inq wstępowaniu każdy brat ma dać do krynki cechowej
 w biate piwo i marzec robie i szynkowac. - Iż nastąpiły
 Ordynacye między miastem Krakowem a Kleparzem, aby miasto
 na miasto piwa nie nasytało, stanowi się aby żaden na Kleparzu
 nie szynkował i nie przewoził piw Krakowskich pod winą; albo:
 wiem toż samo i w Krakowie zabroniono. Równieź aby się żaden
 nieważyl w Kleparzu szynkować gorzałki, miodow i innych
 likworow z Rusi i innych miasteczek i wsi ani ich skupować
 do te wyrabiane winny być na Kleparzu, pod karą zabrania
 tychże likworow kurnionych. (in papyro)
 (Klat ad acta Cestr. Crac. Sabato post fest. S. Petri in Vinclis 1647)
 Libr. Relat. 73)

Browarnicy

435

Leszek biały jak puzze napisał Honoriusz III
do biskupa wrocławskiego r. 1221 nie pijał nigdy
wina ani wody tylko ^{tylko} miod i piwo z czego znaczy
nie utyt: dla braku ^{tylko} miodu i wina w drodze
nie mógł się na Knuce do ziemi św. (Theiner
monumenta polon. I p.)

Konrad książę śląski zwany ^{r. 1303 ary} Hockileint i garbusiek
jedem z książąt śląskich zostawiając (biskupem) fald-
buskim wrocl z tamtąd iż nie było piwa (dobrego
jak świniuki) (ob. Dlugob. lib IX pag. 904 ad ann. 1303.)

(+1443)
Konrad I książę oleśnicki będąc biskupem wrocławskim
pił małmazję i woskie wino jak piwo - nikomu nie
dał beneficjum póki mu nie dał baryte małmazji.
(Somerlb. II. 192)

Ihr Unterzeichnete subscribirt hiermit auf 1 Exemplar:

BERG- & HÜTTENMANNISCHE ZEITUNG.

Redaction:

K. R. Bornemann, und **Bruno Kerl,**
Kunstmeister in Freiberg. Bergamtsassessor in Clausthal.

Verlag der Buchhandlung **J. G. Engelhardt** (*B. Thierbach*) in Freiberg.

Einundzwanzigster (neue Folge sechszehnter) Jahrgang. **1862.** 52 Nummern in gr. 4. mit Beilagen,
lithogr. Tafeln und Holzschnitten. Subscriptionspreis 5 Thlr. preuss. Cour.

und erwartet dessen Zusendung durch die Buchhandlung

von

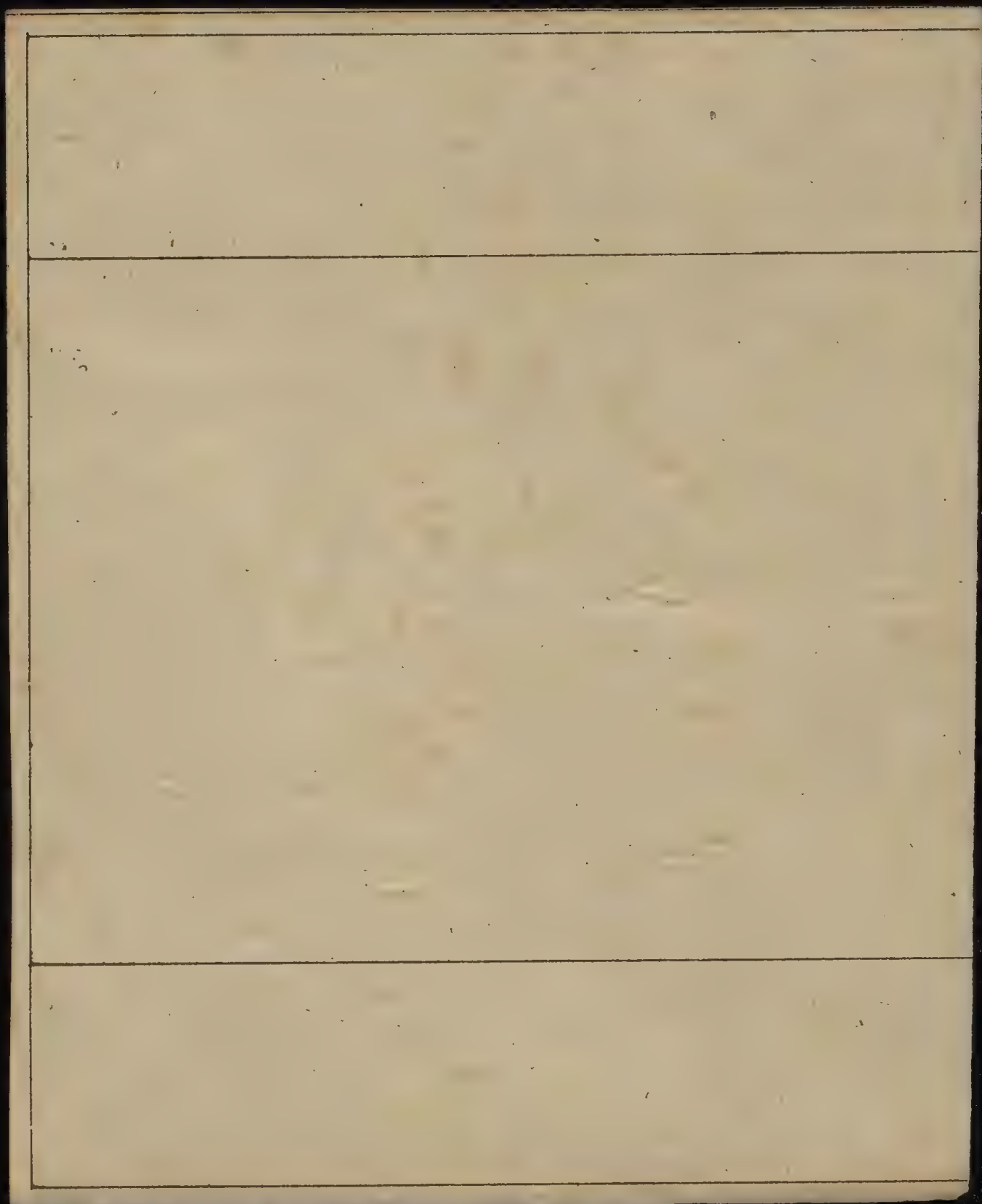
in

Ort und Datum: Name:

Prudowany.

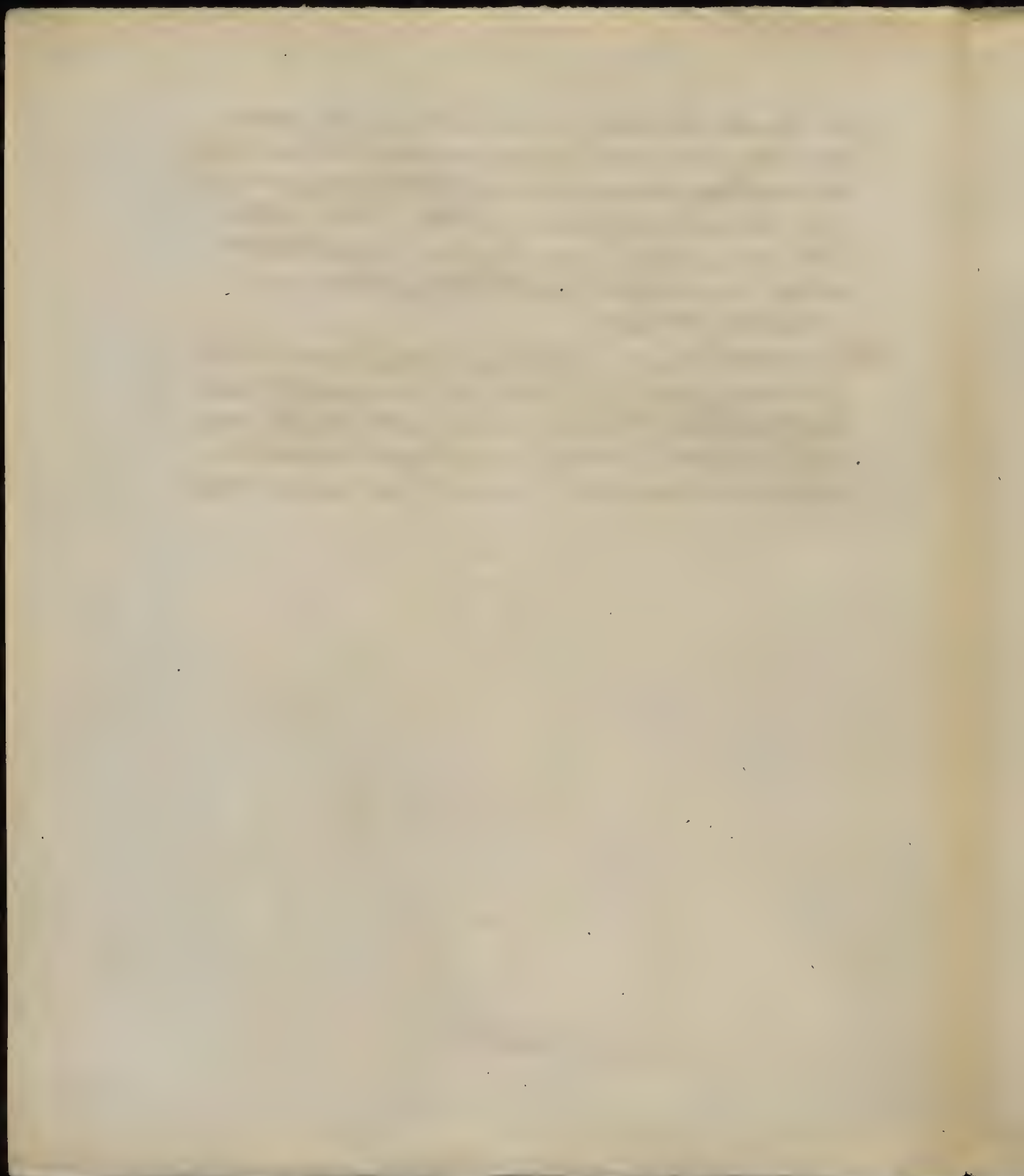
1136

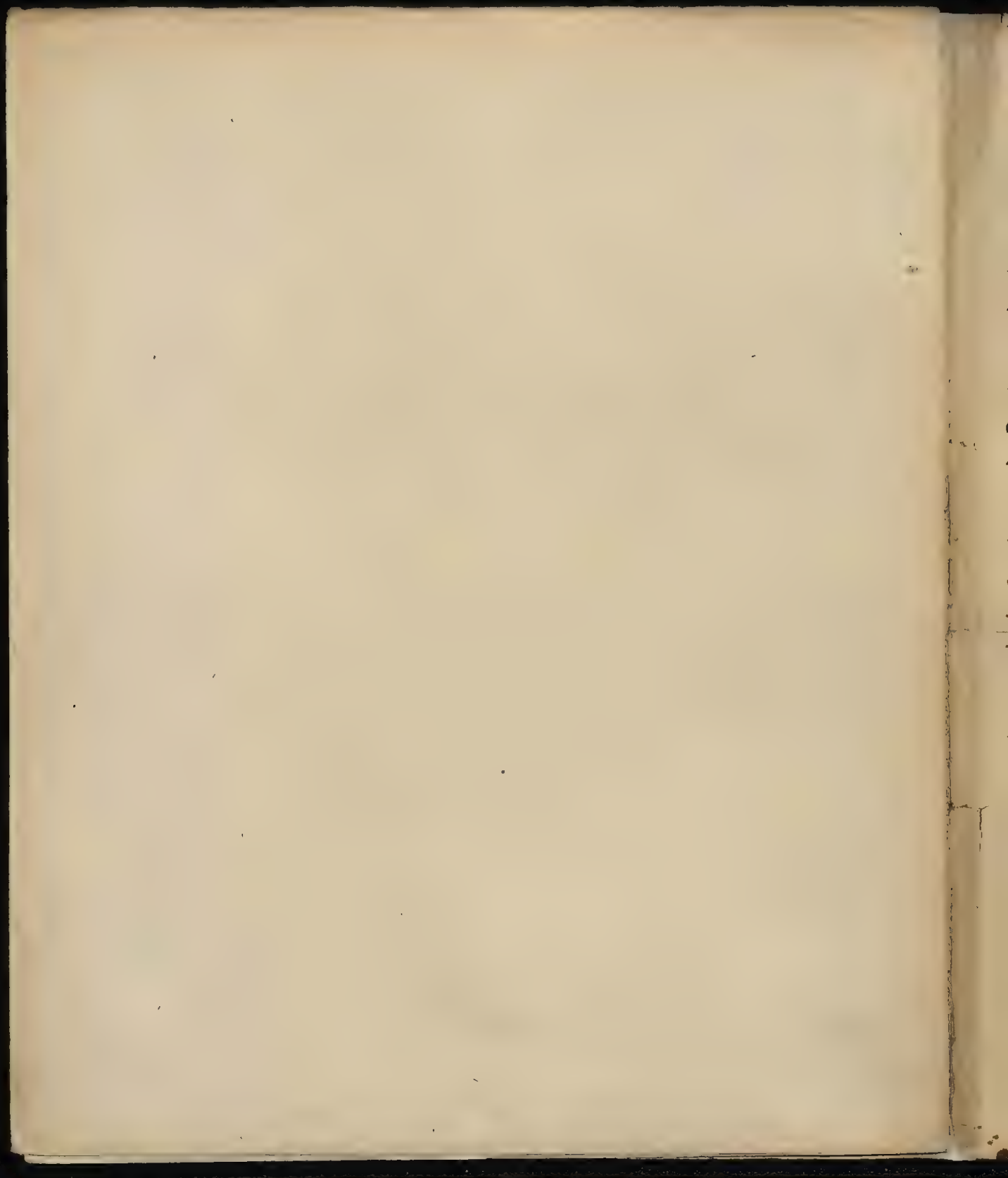
Jan Wolań ojciec sławnego Andrzeja zarządzając w
XVI wieku dobrami Ostrowców założył browary w
Grodzisku i sprowadził piwowarów z Czech

1649 d. 1 Decembr. Varsavia - Joannes Casimirus rex mandat,
quia Stephanus rex ob incendia quae ex braxatorijs acciderant
mandavit eadem braxatoria ex Civitate Antiquae Varsa-
viae transportari ad fundos remotos - ideo ex platea
Freta dicta in Civitate nova Varsaviensi braxatoria ex
aedijs civium ad fundos remotos transportare jubet
sub poena 1000 marc.

1646 d. 16 Maji, Varsavia - Vladislaus IV magistratui civitatis
Poznanensis permittit in domo publica vulgo Gielda sub
Praetorio Poznan. exaedificata exoticas et adventitias cere-
visias propinare et prohibet ne quis civium in domo sua
exoticam cerevisiam nisi pro solo usu suo deponere audeat.

Cech karcmarzy

W Krakowie nie było pierwotnie cechu karcmarzy, tylko bywali stodońnicy którzy w stodołach dla mieszczan stody wyprawiali i piwowarzyli. W mieście wolno było każdemu mieszczanowi swe piwo szynkować a stodołnie do przywileju Kazimierza wielkiego r. 1358 niewolno było o półmili ~~od~~ od Krakowa komu innemu na szkodę miasta mieć karczmy. Są ślady że stodońnicy w Krakowie już r. 1436 mieli swych starszych, a jedno stodołnis (braseatorium) sprzedano r. 1557 miastu dla szpitala S. Ducha. Według przywileju Kazimierza Jagiellończyka z r. 1456 niewolno było na szynkowanie obcego piwa sprowadzać do Krakowa tylko na użytek prywatny; z tego też powodu toczyło miasto proces o propinacyję z kleparzami jak świadczą dekreta Królów Jana Alberta z r. 1494 i Stefana z r. 1583. — Dopiero za Zygmunta I domagała się Communitas od magistratu, aby było pozwolenie dane na utworzenie cechu piwowarów (Con-
tubernium coctorum cerevisiae) co jednakże dekretem r. 1521 odmówiono królewskim.

Stodońnicy krakowscy którzy nakładał stutarzy wyrabiali stody i piwo z nich dla mieszczan rabiali, którzy też nakładał szustatników co kupom towary znoszą, piwa owe do piwnic spuszczali — pisali sobie artykuły feria 6° post fest. S. Agnethis

1568 i potwierdzenie onych od Króla Zygmunta (Sublimi in conventu regni generali feria 3ª post fest. S. Valentini 1569) otrzymali, którzy to przywilej oblatowali w aktach grodzkich Krakow. (feria 5ª ante fest. Nativit. S. Joannis Bapt. 1572) Zgromadzenie to Głodozników potoczyło się potem z cechem Karczmarzy.

Zgromadzenie Karczmarzy Krakowskich miało przywilej od Zygmunta Augusta r. 1566, Stefana r. 1579, Zygmunta III r. 1589, podług których obowiązany był każdy Karczmarz od jednego waru piwa płać symple po 20 gr. duple zaś po 40 gr. dopiero za Stanisława Augusta podatek czopowy oddzielono od miasta do Skarbu.

Dekret Komisji Król. 1750 i dekret Ładów asesorskich r. 1766 przyłączył trudniących się propinacją do Karczmarzy do Konfraternii piwowarskiej Krakowskiej.

R. 1735 otrzymali Karczmarze Krakowscy pozwolenie konfiskowania piw obcych i kłasztorskich gdzie by takowe szynkowano, a nawet wyjednali sobie reskrypt u Króla, na mocy którego zakazano było szynkowanie piwa wyrobianego w Dąbin w browarze miejskim, o co magistrat wiodł długi proces z piwowarami czyli Karczmarzów cechem który miał to zawarowane przywilejami iż pólnili do Kota miasta nie wolno było szynkować innego piwa tylko Krakowskie; lecz obowiązani byli ci F

F browarnicy mleć
w ~~Kraku~~ Królewskich
młynach

Gorzelnicy i Miodziarze wolni byli od ceku owego
Konstytucją r. 1601 pozwolono miastu Krakowskiemu wybrać
raci od aichtela piwa po groszu.

Taxa wojewódzka dla piwowarów czyli Karczmarzów Krakowskich d. 29 mart. 1773. Garniec piwa dwuraznego z głodu pszen. nego 8 gr. piwa czarnego 10 gr. piwa prostego 4 gr. Piwa czeskie czyli opawskie zwanego które p. Franta warzy 15 gr. garniec.

Cech powroźników (w Krakowie)

45

Hennicus rex Poloniae (Cracovia in conventu generali Cor:
nationis feria 4ª post festum Paschae proxima 1574) potwies:
dza ~~rege~~ quosdam articulos fraternitatis seu contubernii
funicum civitatis Cracoviensis.

n° 3.
Zagwilej potawin.
ustawy po polsku

Każdego roku gdy rajców i burmistrza obierają na bractwo
też wybrać 2 starszych mistrzów
Starszy mistrz ma prawo zwotywać cech i karać mistrze
i towarzyszy i do więzienia niejakiego dawać
Bractwo będzie miało Kofciot swój w nim mary, uziwie
przykrycie na mary, mają mistrze i towarzysze bywać na
pogrzebach i zatomby pod karą na ~~pięć~~ mistrza 1/2 funta
wosku a towarzysze 1/2 grosza w uroczyste święta młody
brat będzie święca zażegat
Który mistrz przyjmie uziwia ma go opowiedzieć w cechu a
starszy mistrz mu naznaczyć czas nauki a gdy się wyuczy
postawi go w cechu gdzie w rejestrze bractwa wpisany będzie,
i towarzyszom obwieścić, któremu towarzysze starzy przę:
wiśko uziwie jako ma być przeważać włożą: niewolno przę:
wiśka ^{religijnego} ~~zwykłego~~ ^{religijnego} ~~zwykłego~~ pod winę 2 złot.
Mistrz cownie synów po śmierci ojca mogą robić remiostwo pow:
rozmie, nie okazujący ani robiący sytuh po śmierci ojca
ma syn matkę uziwie żywić i chować do śmierci.
Zona, która by po śmierci męża chciała prowadzić remiostwo
mają starzy przystojnym towarzyszem opatrzyć, a gdyby
wdowa młoda była w przeciwnym roku i 6 niedziel ma
męża pojąć. Jeśli obcego człowieka nie tego remiostwa pogmie, ma
prestać remiostwa
Kto chce być przystojny za mistrza remiostwa powroźniczego powin:
wał będzie okazać w bractwie list rożaju swego że się urodził
z dobrego toża, list świędectwa wyuczenia swego w tym remiostle i

pozyciwego zachowania, potem na swym dowolnym i kosztownym następnym sznurach 19 kg swę wyrobić: najprzód poboczną linę z konopi na 12 sznury, Półtonków drutowanych 30 na 6 tokach długich, Półtonków dyżlowych 30 każdy po 5 tokach, Półtonków waznych 30 każdy po 4 tokach, Bugselew 30 każdy na 4 tokach, Lisków 30 każdy na 5 tokach, Szkie 2, Półtonków Krótkich 30 a piętnych 15, Sznurów za 4 grosze, Stabrinów 30, ~~100~~ Ktemu dwięćdziesiąt pięć na towarach zwierzęt popłotu zjednoczyć i związać co ma czynić przed starostami mistrzami. Ktemu ma czynić Maż czynioną.

Kto by mistrzów maż porożni za czynioną i przygotowaną przedawał ma być z remiostu złożony.

Do okazania sznurów ma młody mistrz złożyć do cechu na kupienie zbroi 16 zł. i prawo miejskie krakowskie przysięg i najdalej w 10 ^{miesiącu} ~~miesiącu~~ po wyrobieniu sznurów i onę pojąć

nos Henricus... potwierdzając powyższe ustawy zakazuje aby nie należący do cechu porożników nie mieli sprzedawać fures ea adulterinis canapis ani simplicem et adulterinum picem pro confecto et praeparato; aby Propolae ^(presumptive) ~~naque~~ Arvinarii vulgo Sadlnicy qui instituti in foro Cracoviensi habent, nec alii homines nie sprzedawali rzeczy porożni: czyli nawet i podług jarmarku w mieście, wstępnym rynku po bramach, ani w przedmieściach ani pod zamkiem, to jest sznurów, maży, mażnic (reservacula pro observatione picis) tum etiam opalki, Popręgi białe et ex canapil factos, sznury ciocielskie, bice, sznury do biczów i t.p. pod karą zabrania, nie wolno sprzedawać ani w Krakowie w mieście ani po przedmieściach ani po jurisdikach ^{nadpłutach}

Originat na pergaminię pięćdziesiąt wielką majest pópuc dnu na sznurach zielono - żółtym w pópuc dnu - z popisem Walentego do biniego kanclerza

Cech powroźników?

Zygmunt III w Krakowie d. 6 lipca 1591 przywilejem po polsku pisanym potwierdza przywilej cechu albo bractwa powroźniczego miasta naszego Kazimierza przy Krakowie dany przez króla Henryka w drodze po święcie Wielkanocnym przybytu 1574 (taki sam co do treści jak dla Krakowian) z dodatkiem na końcu aby się na Kazmierzu nie wazyli sprzedawać rzeczy należących do rzemiosła powroźniczego ~~co~~ przekupniom (szadelników opuszono) na Kazmierzu. Z dodatkiem Zygmunta III podobnie jak dla powroźników Krakowian.

no 6.
cały po pol.

Original na pergaminie bez pieczęci ~~istoty~~ pod:
pisa - z fatygowym podpisem Króla - fatygowy

Consules Cracov. institam seu budam funificium extra portam S. Floriani ad latum domus lignee aialis haere: dum olim Joannis Rybkowski Legittani proconsulatus Cracov. peres remitam seu Bretam eundo ad templum S. Floriani ex civitate Cracov. morte olim famati Pauli La. Ceze k funificio civis depa diensis vacentem - institam illam uti in fundo civitatis Cracov. consistentem con: tubernio funificium Cracov. ad quinquennium a festo S. Michaelis incipiendo pro casu annuo 2 flor. polon. conferunt Contubernio funificium Cracov. - Actum feria 5^a posttridie festi Undecim Millium Virginium 1615.

no 7.
po łacin.

Original na perg. z ^{szadlem} pieczęcią m. p. przybitą
i podpisem Jacobus Henr. Civ. Crac. Secretarius.

no 8
po pol.

Burmistrz i rada miasta Krakowa d. 5 sierpnia 1690
na prośbę starosty Liotra lewanowskiego: Pawła Alzypis:
kiego starzych cechu powroźniwego potwierdzają podane
przez nich nowe dodatkowe artykuły:

- 1) Aby żaden brat albo siostra kupca oglądającego lub targującego
towar u innego brata nie śmiał odwołać lub odwozić pod
karą 1/2 funta wosku.
- 2) Aby żaden sam smoty nadkiej i twardej, opatek, maynic,
biużyk nie za kupował pod winą 3 funtów wosku; leg
mają wbywszy razem starzować, kupić i między się podzię-
lić. For samo na się rozumieć o kupnie od powroźników
Klepańskich i Kazimierskich.
- 3) Niewolno mieć więcej tylko i beczki smoty nadkiej i tej
niewolno w mieszkaniu szyć kować. Sprzedawać mają po
jednej cenie. Od ustawienia do jatek mają płacić cechowi
od beczki smoty nadkiej 6 gr. od kamienia smoty twardej
gr. i.
- 4) Garce i waga mają być sprawiedliwe
ktoby po nierównej cenie sprzedawał smoty reptan winy
funt wosku.
- 5) Przy kupowaniu przódziwa niewolno podkupywać bez opo-
wiedzenia się drugim niewolno kupić.
- 6) Robota z przódziwa prosta lub drutowa ma być robiona
podług miary w przywileji wyrażonej, ^{aby} cena u wosku
była jednaka pod winą 1/2 funta wosku.
- 7) Wosk ma się obracać na świecie brackie w kosiule 1. Marka.
- 8) W niedziele lub święta dla wygody obcych będzie jeden
sprzedawał po kolei nie otwierając okna
^{infrascriptum i d. p. sam}
Oryginał na pergamin. (2 pieczęci wielka
miejskie wosk, czerwona i herbem miasta w pusze
(oblat. in Actis Consul. w. 400. 47 nag. 453-454)

1594 Powroźnicy Kazimierscy zaskarżyli do Rady miasta
Kazimierza starszych Cechu Stolarzy i Bednarzy Ka:
zimier. iż mając od r. 1537 z niemi wspólny cech,
ktas ich od siebie gwałtem wyganiają i odtaczają;
lubo ponosili wspólne nakłady na potrzeby cechowe
i ryzosłunki mianowicie dawali: Każdy wstępnego
do cechu po 24 gr. i przy oddawaniu sztuk sprawiał
kolacyę za 30 do 50 gr. Procz tego dawano winy, kiedy
wzajem sztuce przysługano; dawano winy za opuszc-
zenie schadzki cechowej i od towarzyszy trybow-
nych. Dawano składki do kasy na każdą schadz-
kę cechową i na każde fułkedni; każdy uzeń przy upi-
cie dawał po 6 gr. Robiono składkę na konfirmacyę
przywilejów. — Od początku cechu r. 1537 do r. 1594
zostało mistrzów powroźniczych 22 a uczniów 39
wpisanych. — Powroźnicy Kazimierscy r. 1549 ustano-
wili sobie osobne artykuły, których potwierdzenie
od Króla uzyskali. — Stolarze, Bednarze i Tokarze
Kazimierscy mając przywilej swoj cechowy (Pracoriae
fer. 6ª ante dom. Invoavit) 1546) sami namawiali
Powroźników aby odtaczawszy się od nich zatorzyli
cech osobny i obiecali im oddać czwartę część legatucha,
Kierców, swiec i pieniszczę z fraszki.

My dear mother
I have just received your letter
of the 10th inst. and was
glad to hear from you.
I am well and hope this
letter finds you the same.
I have not much news to
write at present. I am
still in the city and
am engaged in some
business. I will write again
when I have more news.
I am, dear mother,
your affectionate son,
John Smith

Cech Stolarzy, Bednarzy, Loworożników i Tokarzy
(na Kazmierzu)

Stephanus rex Poloniae (Cracoviae d. 19 Decembris 1578)
significat: licet Contubernium Mensatorum, Currificum,
Doleatorum et Lorificum civitatis Casimiriensis ad Cracoviam
privilegium a Sigismundo I et Sigismundo Augusto regibus
habet privilegium cum confirmatione Articulorum; quia
tamen Artifices Currificum se se ab eo corpore contubernii
sejunctissent impetrato privilegio a Sigismundo Aug. spe-
ciale contubernium fundaverant — et quia nunc in eorum
locum Tornatores ad Contubernio se adjuinxerant: ideo
ad praesens Jamat. Mathiae Nawara mensatoris, Joannis
Chamucki Doleatoris, Floriani lorificis, Wolfii Tornatoris
civium Casimiriensis et Stradomiensis articulos ex originali
privilegio ~~et~~ selectos, quosdam etiam recentes
in lingua latina scriptos eorum Contubernii confirmamus
sequentes:

Towarzysz który chce mistrzem zostać ma najprzód u jednego
mistrza rok jeden robić potem dopiero powinien sztuki robić:
Towarzysz rzemieślnika stolarskiego ma robić: najprzód Almar-
ryg wielką (Fiscum seu Armarium magnum sztuczne Saffs)
powłote Skrzynie z podwojnem dnem z 2 przyskrzynkami z jawo-
rowego drzewa (Ciota cum duplicato fundo duobus Przyskrzynki
ex aceris arbore), potrzeba stoł z 3 rozkładkami z 3 stron stołu
otwierac się mającemi, który to stoł ma się otwierac na Kształt
skrzyni (Tabulam seu Mensam cum ciotellulis in tribus ejusdem
mensae lateribus, quae mensa instar ciotae aperiri et claudi possit.)

— Towarysz rzemioſta bednarſkiego ma robić: Kadz wielką, Wamś wielką, Kadz garbarſką i Beczkę wielką (Cadum magnum et Funnam magnam alias Wamś et Vas unum Cerdonicum et unum Vas magnum) — Towarysz rzemioſta poworoźniczego ma robić: „Ling wielką na 12. szęci „sześć to kietnych drotkowanych, piſtnawie piſcłokietnych, „poſtkopy czterotokietnych, poſtkopy dwanaſtne, czterytokiet- „nych czwierniki poſtkopy, ſtrykow piſcłokietnych poſtkopy „dwie ſli, ſięci dwie ſztuce, które ma ſztukmiſtr przy od- „dawaniu ſztuki przed miſtrzami zcelować, piſtnych biczów „dwanaſcie, krotkich biczów poſtkopy, ſtabrinów za groſzy „trzy.” — Towarysz rzemioſta tokarſkiego ma robić: Kulę „(globum alias) do kregłow; Puſzkę ſtawianą siedm pu- „szek w jednej, w których ziele albo korzenie chować, na- „wieſzchu kaſamarz, puſzka na tymże kaſamarzu do woſku „i do prochu; Flaſzkę do prochu ruſniezego. — Do okazaniu „ſtuk ma prawo mieſkie przyjać i do cechu i ſt. dać.

Każdy który chce miſtrzem zostać ma ſię wywieſić liſtem „dobrego urodzenia i dobrego zachowania

„Któryby za obeſtaniem do cechu nie przęszedł ma dać „winę 6 gr.

Każdy miſtrz ma ſię znajdować na pogrzebie, wigi- „liach i iatomości za zmarłego brata, lub jego żony albo dzieck- „pod winę 1 gr.

Któryby drugiemu miſtrzowi czeladź odmawiał, ma być „z kamieniem^{ami} (talentum) woſku Karany.

Gdyby który miſtrz rzemioſta bednarſkiego targował „na placu drzewo ku ſwemu rzemioſtu należąc, a gdyby też „i drugi miſtrz nadſzedł, ma mu połowę drzewa podług wytargo- „wanej ceny oſtąpić. Toż ſamo tyczy ſię i poworoźników przy „kupnie przędzwa (lana alias), pod winę z kamieni woſku. „Ziewolno też Przekupniowi wykupywać przędzwa ze ſzkodą „poworoźników, pod utratą takowego.

Gdyby który z braci zachował się nieprzystojnie w cechach,
albo stawy się targnąć, albo miecza dobył, lub też winy nie
przyjął, takowego mają mistrze cechowi z starzemi według upa-
nia karać; a gdyby i wtedy kary niechciał przyjąć, mają go do
pp. nadzieć donieść.

Starzi przysięgli rzemieślnika bednarskiego mają tego do-
glądać aby robił sprawiedliwe naczynia (vasa) i mają ta-
kowie pomierzać obchadzając warsztaty. A gdyby znaleźli naczynie
nieśprawiedliwej miary, mają je potać takowe, a brat który
je robił ma dać winy z kam. wošku. Bednarze mają wyrabiać
achtel (achtualia) pod miarę, ani większe ani mnie-
jsze; podobnie mają robić sprawiedliwe potachtel, trzeizacz-
ki (vasa tertiam partem achtualij continentia) i szwartaczki.
Ziewolno też bednarzom w niedzielę lub święta achteli lub be-
czek dla piwowarów (tabernatores) poprawiać, wyjąwszy
gdyby były piwem lub innym trunkiem napełnione, wtedy je
mają poprawiać dla uniknięcia szkody pod winą i kamie-
nia (lapis) wošku. Ziewolno też bednarzom drzewa, gdzie
inziej kupować tylko w rynku na targu, pod winą 6 groszy.
A przy takim targu niema jeden drugiego podstępem pod-
kupować pod winą i kamienia (2 talentum) wošku.

Obcy nie wolno robić tych powyższych 4 rzemieślni-
ków na sprzedaż pod zabranieniem potowu do Urzędu a drugie-
go potowu do cechu, według zwyczajów innych cechów. Toż samo
ma się rozumieć o przekupniach aby z innych miejsc nie nawa-
zili na sprzedaż powroźów, biczów, opatek, maziń; aby się
nie wazyli sprzedawać mazi czynionej (piem coctam) i mazi
prostej albo smoty twardej, którą tylko Powroźnicy sprzedawają
mają.

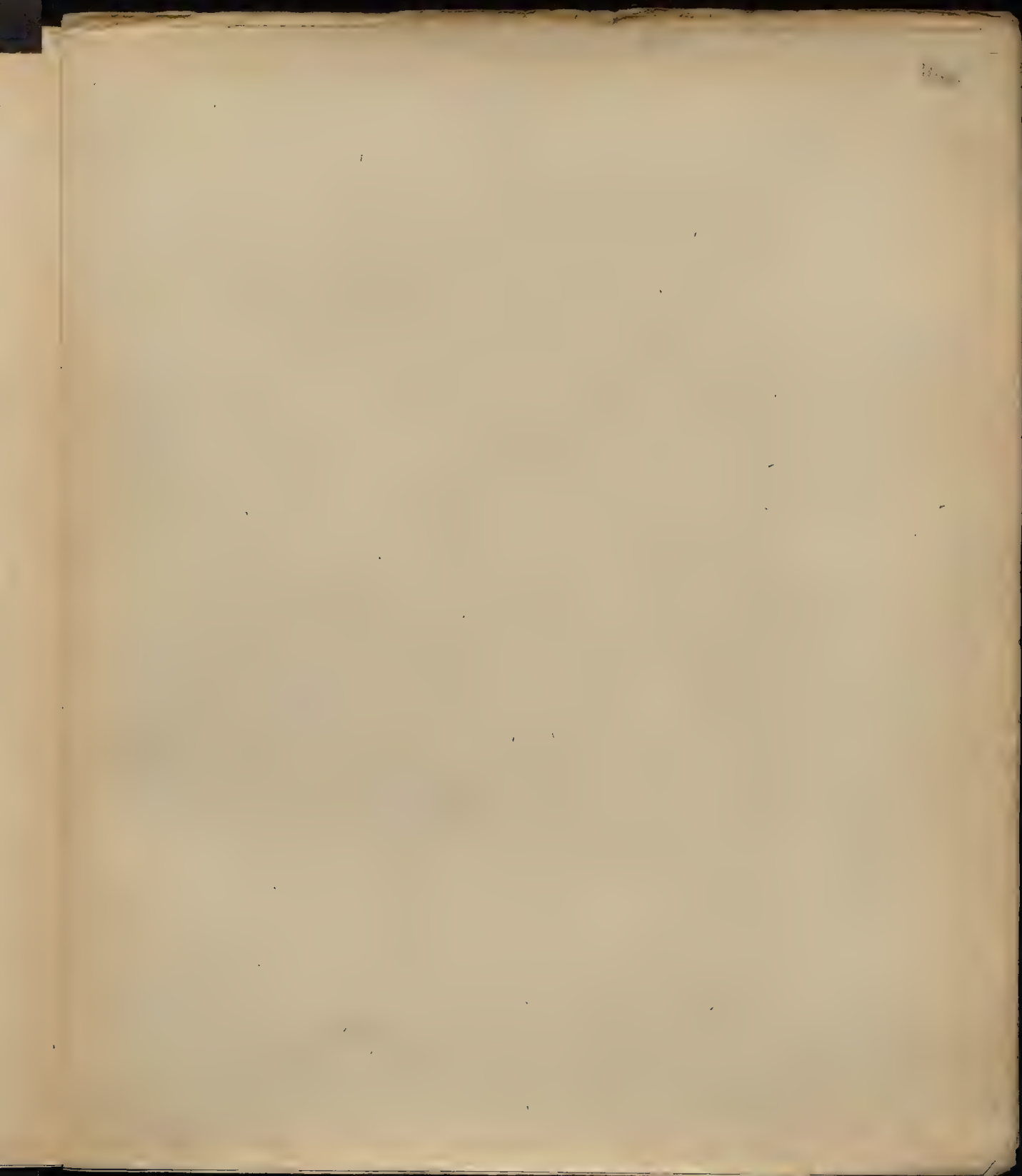
Wdowie po mistrzu wolno dalej prowadzić rzemiosło i mo-
że mieć jednego towarzysza.

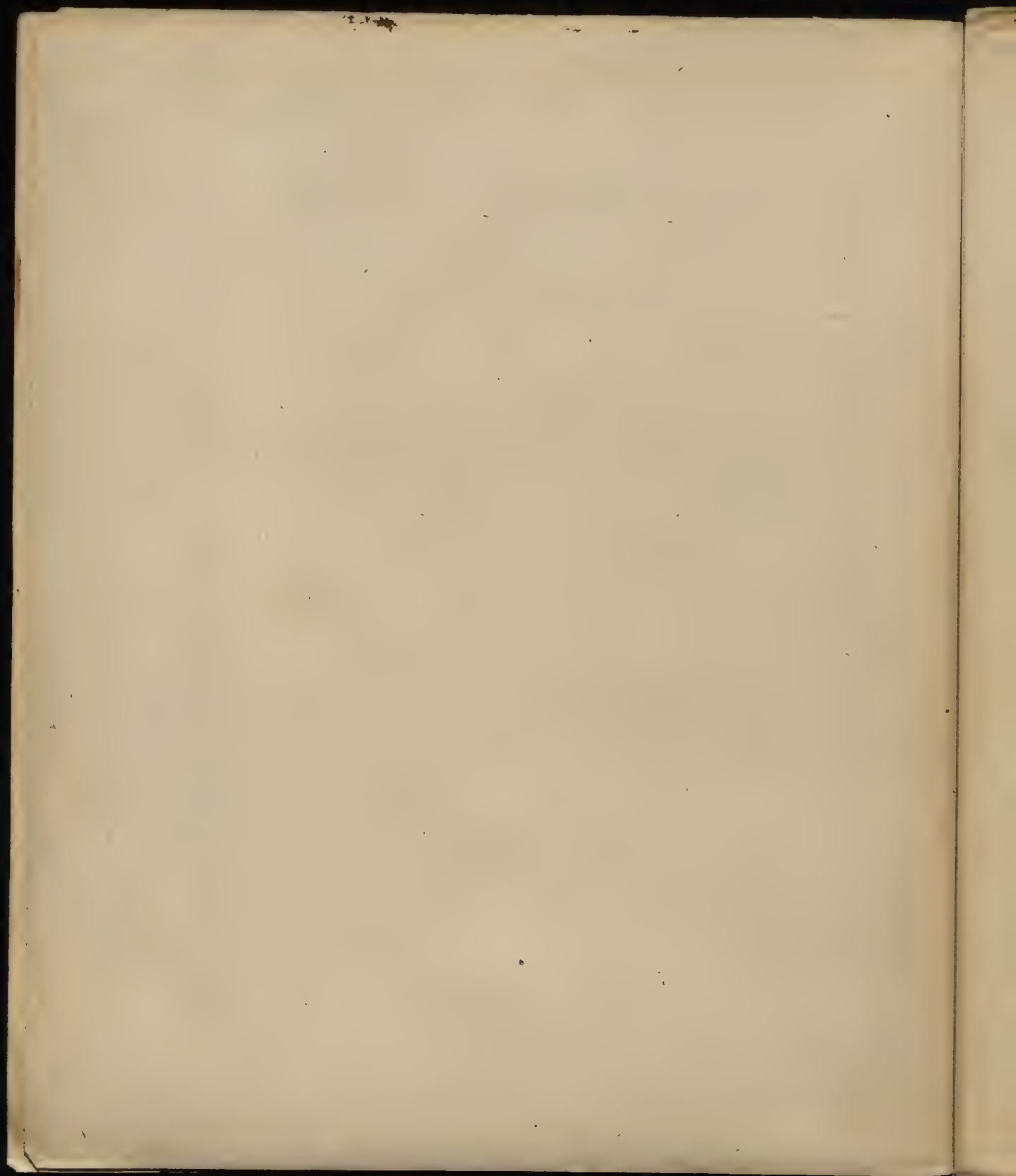
Starzi przysięgli cechowi mają tego doglądać, aby między
braćmi cechowymi nie było zbrodni cudzołóstwa (adulterii crimen);
gdyby który w tem był przeświadczony, ma być napomniany, a gdyby
na to niezważał ma być do pp. nadzieć doniesiony.

Uchwalono też: ponieważ starci przysięgli ponoszą nieśaz
w sprawach cechowych fatygę i ciężary, przeto też oni pierwsi ma-
ją być towarzyszami opatrzeni, a potem dopiero inni bracia.

Towarzysz który by u partacza przynajmniej przez 2 ty-
godnie robot ma być z kamieniami (lapides) wosku Karany. Do-
dobnież ma być Karany towarzysz któryby w poniedziałek
powołani swięci, a mistrz któryby takowego tak ma także
być Karany z kamieniami (talenta) wosku.

[Oblatum ad Alta Magnae procurationis Ar-
cis Cracov. ser. 5a post f. I. Bartholomei
1671 per Seniores Contubernii Fumifi-
cum Casimiriensem - lib. Archiv. Jam
1269 pag. 407-414)

Cech powroźników

Rajce miasta Krakowa z powodu ^{rozniek, pomiędzy} jakie ^{Kami} Lowroznicy (funi:
 fices) Krakowskimi a Kleparzkimi ~~nie~~ zachodzą kłóty
 dotąd jeden cech mieli nadają powroźnikom Krakowskich cech
 (contubernium) i statuta z wiadomością ich
 Kto chce mistrzostwa swego dowieść ma zrobić 15 powro: (jest w zbiorze
 zów to jest posttronki (lateralis alias posttronki) potem
 powrozy wielki i prosty (funem magnam et simplicem)
 jednę ręką dobrą (unam redam valentem) Lowrozyów dobrych
 (zonas valentes) za 6 groszy, dwie rękę ręki zwierzęcych
 wspość spoić i zwiżać (duas partes recium feralium
 ad invicem unire et colligare) a to pojenie ma czynić przed
 oblicznością starzego mistrza, Potym 15 powrozyów to jest
 posttronki drotowane (15 lateralis alias posttronki drotowane)
 Dwie rękę to jest rękę (Duo tractus alias Schlye) Lot:
 Kopy bugzelow (sexagenam bugzelow) Biczow 15 dobrych
 na 5 koni (flagella 15 bona super sequos) nad to ma uczynić
 Smole warzong to jest mayrz (picem coctam alias mayrz)
 To ma czynić przed starzym mistrzem.
 Kto się nie może tu uczyć ma iść do bractwa 18 groszy, a
 jeżeli gdzie indziej potęgowny, potem ma iść do panów
 radziec i prawu miejskie otrzymać.
 Któryby z mistrzów przy doświadczeniu uczył mistrza mł.
 dego łapciaki 1/2 Kamienia wosku i pny rajców być
 Karany.
 Każdy pny się lub pny zinę swoje ma kupować konopie
 pod Karą i funta.
 Gdyby który kupował konopie lub smole a drugi niechce
 ich targować, ma mu gotowe spusić pod winą 12 gr.
 mistrz ma tylko i młodziemca mieć który sam wystąpi na

no 2
po pol.

(jest w zbiorze
p. 433)

naucz da bgróby na sprawienie zbroje.

Gdy młodziemiec lat wystugi do konicy ma mu mistrz
dać 8 Toki sukna Tokiec po 4 gr.

Syn który by się z ojca przynajmniej dzień nie uczył na
innego mistrza się uczyć gdy chce mistrzem być.

Każdy mistrz lub wdowa na każde sukienki ma dać do
skrynki igr. a towarzysze pół grosza ku wynagrodzeniu
chwały bożej.

Gdyby mistrz lub wdowa umiała mistrzowie młodzi mają
ciężko nieść do pogrzebu i inni mają być na pogrzebie pod winą
igr. lub przynajmniej żona postać gdyby sam nie mógł być
kara na niebywających na śladach obywateli przeg
rajców 6 gr. a w rzeczy brackiej igr.

Towarzysze ma za dzień sam udzielać posttronków powin-
nych drogowanych 24. Potem Kopy posttronków dyfzlowych
poprostu także ważnych po konopiach. Potem powin-
nych dyfzlowych poprostu także ważnych pół Kopy za
dzień sam. Potem 3 Kopy sztuk towarzyszy z towarzyszem
na drogowane ma przepuścić a drugiego dnia ma przepuścić
3 Kopy także drogowanych posttronków za dzień
Potem dyfzlowych ma przepuścić 3 Kopy za dzień z towarzyszem
Potem 3 Kopy posttronków ważnych, bugzelow 8 Kop, stry-
ków 8 Kop, Biegow 8 Kop, Hlabrynow 8 Kop ma udzielać
sznurów za półgrywny towarzyszy z towarzyszem.

Towarzysze który bierze na tydzień 3 grosze ma uczynić
pół dzień powrozów (zones) za półgrywny i jedno Kopy
i pół Kopy powrozów to jest strycki krom spuszczenia
(cordarii alias strichy sine conglumatione). A który
towarzysz bierze 2 grosze na tydzień ma uczynić pół
dzień i Kopy strycków i lyezarzów (strychy et lyezary)

(zonas)

448

krom spuszczenia a powrozu (za półzłotego. A on
towarysz, który bierze 3 grosze na spuszc' przez dzień
samowtor 3 kopy a małej roboty 8 kop (conglutinare
per diem met secundus 3 sexagenas et de parbo labore
8 sexagenas)

Każdy towarysz przed S. Michalem aż do zapust ma
wstać przy świcie ośmej godziny

Towarysz, który bierze na tydzień 3 albo 2 grosze
ma mieć od mistrza na przepicie i godziny nie sporne
(prelibatione et hora vespertarum) piwa za 2 pieniądze
(denarius) A jeśli by dwa wstępotek u jednego mistrza
robili ma im dać piwa za 3 pieniądze.

Potem Trunkalowe to jest Schofwerck (bibales alias
Schofwerck) które by były mniejsze niż półkamienia
to towarzyszom ma przysięść, a jeśli będzie nad wagę
preręgonz to na mistrza ma przysięść pod winą 6 gr.
Kto chce od mistrza odejść ma na tydzień mistrza ob-
wieścić, a który by nie obwieścił a odjeżdżał męczył
kwartał wędrować.

Jeśli mistrz winien towarzyszowi i złoty albo więcej
ma towarysz obwieścić go gdy chce odejść: u pomnieć się
przed 2 niedzielnymi, a gdyby mistrz nie zapłacił ma go
do starzych zaprowadzić a mistrz zapłaci za robotę
towarzyszcowi: kary 12 groszy.

Towarzysze jeśli zwierzę tylko przy mistrzu mają robić
pod karą 1/4 kamienia wosku

Gdyby towarysz w poniedziałek lub po święcie nie
pracował nie ma brać zapłaty przez cały tydzień
mistrza, lub towarysz nie powinien iść do celchu
wesoły z bronią pod karą 12 gr.

Jeśli by towarysz w młodości u mistrza pracował
powinien będzie okna zamykać i laskę zimować (et coru-
lum deponere debet)

Towarysz który by robił u wdowy wielką robotę na wale
(in vallo) ma to czynić z wiadomością mistrza starzszego,
jednego a to dla tego aby dobrą robotę robił.

Gdy młodzieniec lat swej wystugi u mistrza dokonczy
ma dać towarzyszom na przepicie 3 grosze

Co 2 niedziele ma mistrz dać towarzyszowi na Taznig.

Towarysze i młodzieniec mają się wzajemnie chować
z dzwórkami i z inżym zeladzią.

W piątek ~~po narodzeniu~~ po narodzeniu N. L.

Maj 1503.

^{Tajina}
(po polsku na pergaminie bez pieczęci)
z pięcioma czerwonymi napisami rycerz stojący
niezłoty odzwana osobna z rycerzem w polu błękitnym

n° 791.

n° 1.

(po łacinie toż samo z wypuszczeniem za kresłonego
etyketu: Datum feria 6ª post Nativitatem Gloriosae
virginis Mariae V. 1503 - na pergaminie z pięcioma
^{miejscami rycerzem}
dużymi (włoskimi) czerwonymi napisami na czerwonym
rycerz stojący z tarczą)

Cech powroźników (na Kazmierzu)

Vladislaus IV rex Pol. (Datum Cracoviae in comitiis Coro-
nationis gener. d. 20 Martii 1633) significat exhibitas esse
ex parte dorificum carimiriensium ad Cracoviam literas
pergam. Stephani regis Cracoviae d. 19 Decembr. 1578 conti-
nentes articulos quatuor contuberniorum Mensatorum vide-
licet Curricum, Doleatorum et dorificum infimul conti-
nenter et replicatum est ut ex parte dorificum scilicet
eorum articulos confirmaremus videlicet:

Kto chce mistrzem zostac' ma u jednego mistrza najmniej
rok robic' - i ma zrobic' szutki: ling wielka na 12 szyni;
~~zeta~~ to kietnych drotowanych; ^{pisznapie} ~~zeta~~ pusc' to kietnych ~~zeta~~ potkopy
cyteny to kietnych, potkopy, dwanaście ^{line} ~~zeta~~ i tery to kietnych,
cwiesniki potkopy sztryckow piszoto kietnych potkopy
dwie ale wiec dwie sztyce ktore ma sztuk mistrz przy
oddaniu szutki przed mistrzami ^{sc} ~~zeta~~ ^{piatnych} ~~zeta~~ biczow
dwanaście, krotkich biczow potkopy, stabynow za grosz szyni
i ma stojyc' do cechu i zt. list genealogii

Kto nie przyjdzie na zgromadzenie cechowe zaplati 6 gr. Kto
nie przyjdzie na pogrzeb zaplati 1 gr.

Niewolno odmawiać władzy pod karą 2 kamieni wosku

Ktoby podkupował przodziwo drugiemu zaplati 2 kamienie wosku

Przekupniom niewolno kupować przodziwa póki nie nakupią

powroźnię - niewolno przekupniom sprzedawać towarów powro-
źnię

Czeladnik chcąc odejść z roboty ma przed 2 niedzielmi ob-
wieścić mistrza

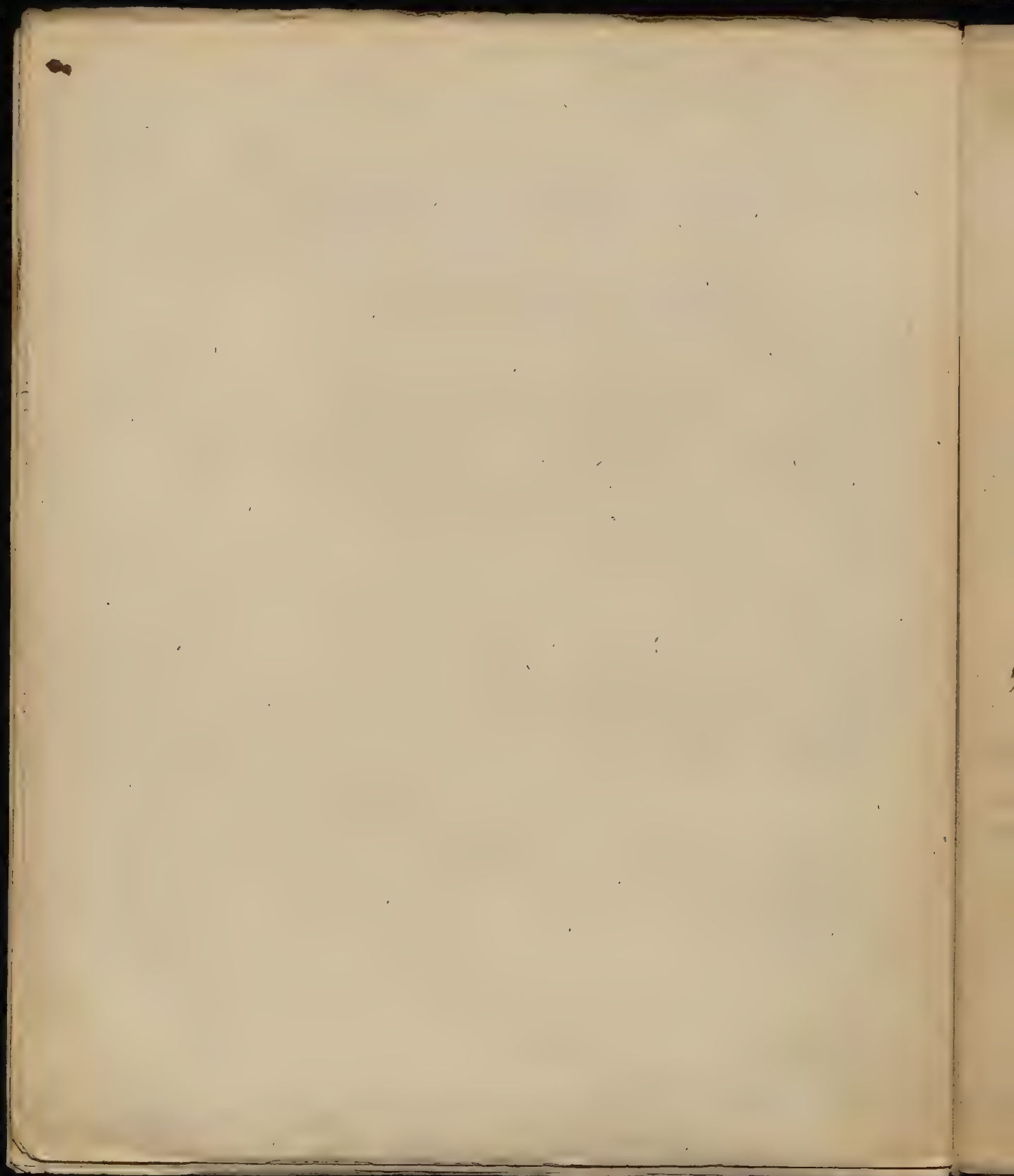
Towarysz który by swiżił poniedziałki ma być karany

Wdowie ma się dodać towarów używ.

Originat na pergam. bez pieczęci (w cechu
stolarskim) Łotawie, ~~zeta~~ ~~zeta~~ a szutki po polsku.

Podobny przywilej wydał Król Jan Kazimierz w Wapza-
wie d. 20 marca 1661 potwierdzając jak wyżej Ustawę
Króla Stefana z d. 19 grudnia 1578

Orig. na pergam. i pieczęcią woskową
(w cechu stołarskim)

Sigismundus III (Varaviae d. 18 Maji 1625) confirmat
litteras pergamentneas sequentes civitatis Clepardienvis:

Proconsul et consules civitatis Clepardiae ad Cracoviam
(in praetorio Clepardienfi ser. 4ª post fest. S. Johannis Baptist.
1619) confirmant sequentes articulos per Seniores et Juniores
magistros Contuberni Funificum Clepardienfium conscriptos:

Piotr Kłysz, Łokop Radziecki, Matusz Serlikowski i Wojciech
Kłysz starzy cechu powrozniczego Kłeparskiego ze wsiągłymi
braćmi przysięgawszy się porządkom i podwyższeniu wszelakiem
takowemu poprawę artykułów cechu powrozniczego czynić:
1) Któryby kowalców kowalysz albo mistrz z innego miasta chciał
w Kłeparsku cech rzemiosła powrozniczego przjąć, ma dać wstęp-
nego 24 gr. i na potrzeby dla uszanowania sobie braci 10 zł.
potym sztyki opisane w pierzonym przywileju czynić, przy
zgodaniu sztyk 25 zł. a po odprawieniu sztyk 25 zł. po 4 zł.
zł. na każde sukiemni aż do wypełnienia summy 50 zł. do
skrynki brackiej złożyć. A jeśliby wdowa albo małżonka
tegoż rzemiosła pojął, tedy ma dać wstępnego 24 gr. i zaraz
na jużynę 10 zł. dać, pot sztyki robić i przy oddawaniu 20 gr.
potoryć. Małtek ma być całkiem wolny od sztyk, jeżeli się ują
wzięty; a gdyby się dopiero po śmierci ojca zawarł wzięty, ma
rok rzemiosła się ująć a od sztyk wolny będzie. Po wyrobieniu
sztyk ma mistrz prawo miejskie przjąć, list od urodzenia i wy-
żenia w pół roku pokazać, nad to postać kofielną i cechową czynić.
Toż samo mają czynić mistrze Krakowskiej i Kazimierskiej, jeżeli
cech na Kłeparsku przją. 2) Każdego roku na dzień V. Trójcy

przy obczianiu starszych mają być skrytkowci i pisarz obcziani,
 skrytka bracka ma być u jednego starszego, a klucze u skryt-
 kowych 3) Przy zgromadzeniu i wstępie ma być uczciwie
 między bracia zachowana, nie ma się jeden na drugiego stawiać
 usztygami i sromotnemi porzucac pod winą potknięcia
 nie wosku; w miejscu nie mają się podziadać, ale według
 porządku jako wstępują do cechu na mistrzostwo. Kto po-
 nosi na sobie urząd radziecki i przysięgniecy ma u stół
 niepospólego obok starszych siadać; niewolno broni ani
 oręza z sobą nosić do cechu pod winą $\frac{1}{2}$ kam. wosku.
 4) Każde sukcedni ma być odprawowany gajny cech
 do którego każdy brat ma przybyć i przed zagejaniem
 dać po igroszku na tablicę i po i szelagu w węgankę.
 Któryby po zagejaniu przyszedł, jeżeli starszy da 6 gr
 a jeżeli młodszemu 3 gr. niepadnie. Któryby z cechu tajem-
 nie lub wota wynosił da urzędowi 12 gr. a cechowi pot-
 knienia wosku. 5) Gdyby skarga między braci na któ-
 rego zażyto, mają się strony uczciwie sprawić pod winą $\frac{1}{2}$
 kam. wosku. 6) Gdy który brat cechowy, mistrzowa, mas-
 tek lub masłkowna umrze mają wszyscy przysięgi pod karą
 2 gr. na pogrzeb, a starsi towarzyści mają nieść mary pod
 winą 6 gr. 7) Żaden w kłopotu, na błoniu i przyległych miejsc-
 ach, któryby nie trzymał cechu nęma się wazyć robot pow-
 rotniczych odprawowców ani gotowej mianowicie lin, pow-
 rozów, knotów rozmaitych, rzeli, uzdżeniec, popręgów
 konopnych, włokaw, fici, także kłuskiego rybkiego gotego,
 smoty prostej i cynionej i kwardy, opatek, mazyń, biczów,
 bieryst, ani też przekupnie konopi i zgrębi kupować
 na rynek i sprzedawać. Niewolno też Kazimierskim i krowkow-
 skim mistrzom robot na kłopotu na sprzedaż wystawiać,
 pod zaborem 8) Żaden mistrz niepowinien promienia rzgli nici,
 smoty kwardy, konopi i zgrębi kupionych w domu u siebie
 wazyć, tylko u starszego doroznego pod winą i kam. wosku.

(Od artykułu 4 tak.
 samo do końca w
 przywileju z r. 1620
 tylko przy artykule
 25 dodatek)

9) Każdy powoznik cechowy powinien mieszkać w mieście
Kleparzu a nie na gruncie duchownym, szlacheckim albo
krakowskim pod winą i kam. wosku. 10) Żaden z braci nie ma
się ważyć spuszczać na polu bez wiadomości starszych;
a gdy mu starci dozwolą ma od jednej liny wielkiej dać
10 gr. a od małej potgrusza do skrzyżki cehowej; a gdy
się kłóremu Handzel (Gumfrie?) do wielkiej zrobić trafi,
ten 10 gr. od niego do skrzyżki dać ma, a jeżeli dwa handzla,
ma jeden z nich spuścić innemu bratu pod winą i kam. wosku.
11) Żaden brat nie ma swej roboty na 2 warsztatach albo miejscach
przedawac ani też na inne miejsca przez tadane ku przeda-
niu zasylać pod winą 1/2 kam. wosku; a jeżeli by który na tym
stronie mieszkał, wolno mu za poprośleniem starszych gdzie
indziej wykładac. 12) Któryby mistrz nie opowiedział się
gdzie indziej cech przyjęt i gdyby go rok i 6 niedzień nie było:
takowy traci mistrzostwo i na nowo wykupić się musi i strzyć
nie robiąc jednak sztyku. 13) Jeżeli by który z mistrzów miał zjed-
naną robotę, tedy mu żaden z krakowskich, kazmierskich i
kleparzkich mistrzów nie ma przeszkadzać: chyba by dobrowolnie
onej ustać, pod winą i kam. wosku. Jeden drugiego nie ma
w nemieście naganiać, kupca ani czeladnika odwrabiać pod
winą 1/2 kam. wosku. 14) Gdyby się kłóremu trafiło tłuście kgot (2) (got)
kupić, ma obętać bracię, jeżeli by który nie potrzebował braci
wspólnie: i jeden drugiemu winien tłuście jeżeli go ma dosięć
spuścić po cenie jako jego samego kosztuje. 15) Któryby drugiego
w miezkaniu podnajmował, podbił at czynszem lub podkupoł
ma być karan 1/2 kam. wosku. 16) Gdy starci dla namowy go ce-
chu ustać każę, winien najdalej do trzeciego stawa ustać
i nie odmawiać sułkowie pod winą 1/2 kam. wosku. 17) Mistrzowi
w chorobie leżącemu ma być dany z innego warsztatu najlepszy to-
warzysz albo młodzieniec, choćby też jeden był w Kleparzu; a myta

nad groby 18
(r. 1640)

albo wochlonu żaden nie ma dawać wisłkłego towaru szowi
nad 7 gr. 18) W pewnych niach przeciwko przywilejowi nie
wolno na ratunku rzucić za drugiego: tylko w sprawach
prywatnych godzić się dać rekolektwo. 19) Któryby po
obstawieniu cechy z rozkazania starzych nie przyszedł, da igr
winy; a jeżeli z rozkazania urzędowego, da urzędowi bgr
a cechowi 3 gr. 20) Włascy bracia, towarusze i młodzienicy
na zatobnych młach być powinni pod winą 3 gr. na mistrza,
a igr dla towarusze i młodzienica. 21) W sprawach lekkich
o słowa, posłanki, zelzenie lub proste ukrywdzenie nie
ma być żaden pod winą 1/2 kam. wosku ~~do~~ niekać
do Urzędu ~~do~~ Sprawiedliwości w cechu zgodać; tylko
w sprawach głównych i poważnych wolno się udać do
Urzędu Radzieckiego albo Wojtowskiego. 22) Obrat, towaruś
albo młodzieniec skazany na winę, nie ma apelować do Ra-
dziec pod winą 3 funta wosku: w wypadku tylko o którym-
by nie było artykułu uprzywilejowanego może apelować, po-
tuzofny w cechu bgr. wprzody. 23) Obrata któryby był przez
kogośkolwiek trybowany, nie mają bracia do innych miast od-
taci, ani listów trybowanych skąd inąd przyjmować, lecz po-
winieli się każdy sprawić w cechu Kleparzom. 24) Mistrzowie
tegoż rzemiosła z Krakowa, Kazimierz nie powinni mi-
szow, towaruszy lub młodzienców z Kleparza nagonić
pod winą i funta złota do skarbni Król. 24) Każdego młodzie-
ca gdziekolwiek uszęgo zis z Krakowa, Kazimierza i
ktoregokolwiek innego miasta przychodzących, w Kleparza
zmyć i wszelkie przemianki zelażi czynić wolno, a
zmytego Krakowskiego, Kazimierskiego i inni mistrzowie za towaruś-
za przyjac i myto towaruśkie dawać mają, tak że towaruśka
w Kleparzu przed tem robiełego trybownego na sprawę i karanie
do Kleparza nosytac mają, pod winą i funta złota do skarbni Król.

25) Panowie starzy i skrynkowscy dorozni mają na każde
suchedni po 12 gr. w każde suchedni przy oglądowaniu roboty
brać w nagrodę; a skrynkowym odpuszcza się zwykłe suchodienne.

— O towarzyszach i młodzienicach: 1) Uzeladnik każdy gdy

(też sama arty.
Kuty są w pny;
wileju z r. 1676)

z Krakowa, Kazmierza albo z pola przyjdzie a w Kleparzu
będzie chciał robić, winien do gospody uzeladniczej nazna-
czonej iść i ojca gospodniego prosić, aby mu starzega
towarysza postat, któryby mu roboty szukał; dostawcy
warsztatu powinien z niedziele zrobić, a po wyjściu z nie-

dział wolno mu wstać gdzie się podoba podziękować. Jed-
nak ten który z pola przyjdzie a roboty szukał na miejscu
nia z niedziele, na przetrzebie ma sobie brać ośm jarmarku
i niedziele a po jarmarku z niedziele. 2) Każdy uzeladnik co

suchedni w cechu po pół groszku na tablicę odprawować ma;
a któryby nie był na suchedzie przypadnie winny 3 gr. Uzeladnicy
mają swoje suchednie mieć w gospodzie co z niedziele i wtedy

każdy powinien po kwartniku stać i sprawę przeprowadzić. (po zelaqu
r. 1676)

3) Towarysz lub młodzieniec, któryby u mistrza jakiegokolwiek
miejscu, choćby tylko grosz wzięto, skorzystał ma być kara =
mu według uznania braci, równie jak i ten któryby o tem wie-

dział a nie domiost. 4) Któryby uzeladnik postany (mistrzowi
w chorobie albo wdowie, ~~z~~ warsztatu zafrze niechciał

ma przez iść z Kleparza; a jeśli u partacza zapadnie ma być
trybowany i z talery staremi karany. 5) Któryby towarysz
albo młodzieniec z warsztatu samowolnie gdzie indziej robić

poszedł, takowy ma być opowiadany i po 2 tygodniach gdy
drugi nadwodzi z roboty ruszony. 6) Towarysz i młodzieniec

jeſliby przy ſkrzynce towarzyskiej ſprzeciwit ſię funk-
 cji ſtaſzemu towarzyszom, przepadnie bgr. do ſkrzynki.
 7) Towarzyſze i młodzienci winni miſtrzem ſwym uſzłość,
 uſzuwłość i uſzanowanie, i powinni ſprawiedliwości iſtać
 wiecek, a miſtrz już nie achtelem piwa lecz według uza-
 nia braci ma być karany; a jeſliby czeladź z waſſtatu
 poſtata niechce robić upornie, powinien ich Urząd Kle-
 parſki dać do więzienia, póki w waſſtatach dobrowolnie
 nie zaſiędą. 8) Towarzyſze i młodzienci nie mają ſobie
 ſwój przyczyniać pod utratą iwochlonia. 9) Gdyby ſię to-
 waryſz albo młodzienciac reka albo ſłowem na miſtrza
 ſwego porwał i onemu albo żonie jego natęzał, bądź po-
 pijanu, bądź potrzebwin, ma być według uznania braci
 cehowej karany, a jeſliby odbierał, trybowka zanim
 iſci ma. 10) Domowych poſtępków miſtrzowskich i matzen-
 skich niemają nikomu opowiedać aniſtrawcy naganiać pod
 winą bgr. a jeſli by który przy obecnoſci miſtrza ſwego koſt-
 ki albo karty grał ma być karany wedle uznania cehowej.
 11) Jeſliby towarzysze albo młodzienciac z krewkoſci ſwej uſzu-
 nek uſzetyczny w domu miſtrza popetniał ma być w cachu wedle
 upodobania braci karany; a jeſli ptac białogłowa na niego
 zaſkoczy ma być oddany urzędowi. 12) Żaden nie ma ſię ważyć
 po ciemnych goſpodach nocować, tylko u miſtrza ſwego pod
 winą bgr. i poſtkamienia wóſku na miſtrza gdyby to nie opowie-
 dział. 13) Staſzy towarzysze nie mogą pieniędzy czeladnych z ſkrzyn-
 ki wydawać, bez pozwolenia miſtrzów ſtaſzych dorocznych, ani
 tej uſzytać. 14) Oręzia ani noſia przy ſkrzynce towarzyskiej z ſobą
 noſić nie mają pod winą bgr. lecz przynieſty do goſpody z
 oręziem mają go do ſchowania dać goſpodyni i odchodząc wziąć.
 15) Ktoby towarzysze albo młodzienciac przynieſty z pola w Kleparzu na
 robie zaſiędł, a jeſli on przy krewkowiu nie ſabiał ma na wóſk doſkryty piſ-
 czele dać bgr. (30 maſtona) Uleparſki per. 40 poſt. 1619)

(10 wochlonow)
 r. 1620

Tm. 1620

(Bla. ad aſta caſt.
 unc. ſer. 20 poſt
 leſt. J. Margaretha
 w. 1626. Lib. Re-
 ſt. Tom. 51 kał 5 1/4)

Michael Dea Poloniae Varsoviae d. 3 mensis Aprilis 1630
confirmat sequentes literas papirneas Ordinationis Contubernii
Funificum Clepardienfium:

Proconsul et consules civitatis Clepardiae ad Cracoviam
(sine data) ad petitionem sam. Joannis Dria scabini et Bartho-
lomaei Cio Seniorum Contubernii funificum clepardienfium
quia ipso Privilegia et Ordinationes Contubernii eorum sub
tempus inursionis Sueticae conflagratae sunt, Confirmant
sequentes Articulos in Contubernio conscriptos (poloniae):

1) Cech Dzemiosta powrozniczego obierac bezpie co roku w pierwszym
poniedzialek po święcie Trojcy Pzenajno. 2) Starzych mistrzów
godnych tego urzędu szatynofcia i umiętnoscia, którzy będą mieli
władzę występnym mistrzów i towarzyszy wespół z infemni mistrzami
Karac i szatynofcie, winę nakazywać i do więzienia niejeżdżić
szatynofcie; a szatynofcie wini szatynofcie obierac cechy stawieć się
do mistrza starszego pod winę 6 gr.

2) Któryby kolwiek mistrz albo towarzysz z innego miasta chiał
przyjąć Cech z Bracia Dzemiosta powrozniczego Kleparzkiego
i chiał mistrzem zostać, ma dać występnego 24 groszy, a na potrzeby
dla uznanowania osób za nim interesów szatynofcie i dla Braci
10 zł. Potem nim do wyrobienia sztuk przystąpi ma oddać do szatynofcie
10 zł. a szatynofcie 20 zł. później powoli wyplatować. Szutki re-
mioty powrozniczego powinien bezpie odpuścić tak Karac: Najpierw
powinien przynieść do Cechu swoim kosztem prz. szatynofcie piśkneć
i z niego u starszego mistrza w Kleparzu wyrobić w prz. szatynofcie 2 na-
dziel: Łoboznicę 12 z wstępnym Konopi na 12 szatynofcie, Ktemm Łostron-
kowi drogowym 30, na 6 toku w szatynofcie; Łostronkowi dygłowym
30, każdy po 5 toku; Puszelow 30, każdy z nich na 4 toku; Silew 30,
każdy na 5 toku w szatynofcie; Szli dwie; Pieszów krótkich 30, a piśknych 15,
sznurów na groszy 4, Szabrynow 30; na Twiercie zwierzat pospota
zjednoczyć i związać sieć szatynofcie dwie. Przy oddaniu sztuk powi-
nieć Kolaczą przystąpić sprawić dla pp. Braci w dzień niedzielny
zraz po Kazaniu; a to zwierzanie przed starszymi mistrzami uczynić
ma. Do tego uczynić ma szatynofcie, jako powinna przystawiona być.

Ktoby z mistrzów doświadczon był, że ma' prostą za czynio-
ną i przysprawą przedawał, ma być z rzemio'sta złożony. —
Mistrz nowy skonczywszy sztukę przy zgadaniu onych i oddaniu
ma dać 25 zł. a po odprawieniu tego także potonę do skrzynki
brackiej po 4 zł. na każde fukhedni oddawać, aż do wypłażenia
summy 50 złp. — Jeżeliby wdowę tegoż rzemio'sta uciwie zachowała
albo też ma'stkorowę w stan matijenski pojął, ma dać w'stępnego
24 groszy i na juię 10 zł. a ma pot. sztukę robić w przeciągu tygod-
nia i przy oddawaniu sztuk ma dać 20 złp. — Ma'stek tegoż rzemio'sta
ma być wolny od sztuk tylko potonę w'stępnego 24 gr. na juię 10
zł. i do skrzynki brackiej 20 zł. — Ma'stek któryby dopiero po
smienio'cia brat się na uciwienie ma wprzód rok jeden rzemio'sta
się uzyć a od sztuk wolny być ma.

2) Każdy mistrz młody po wyrobieńiu sztuk ma zaraz prawo
miej'skie przyjmie i list od urodzenia i wyuczenia w potro'ku
pokazać, nadto w'szelaką postugę kowalczną i cichową uzyć.

3) Każdego roku przy obieraniu starszych mają być skrzynko-
wi i piarż obierani. Skrzynka bracka ma zostawać u jednego
z starszych, a do niej 3 klucze mają być u skrzynkarskich.

Tę zgromadzeni cichowym ma być uza'wose' zachowana,
aby się jeden na drugiego rzekł ani słowa u'spergłiwem nie po-
rywał pod winą pot'kamenia wosku. Także nie ma jeden drugiego
podradzować w mie'scu, lecz podług porządku w jakim w'stę powali.
na mistrzow'stwo rządzić ma każdy. Brat któryby przyjął użgo
radziecki albo tawnio'zy, ma radzować u stotu niem'szego obok
starszych. Nic wolno też broni ani orę'ża z sobą do cehu przyno-
sić pod winą pot'kamenia wosku.

(Dziśta artykułów 4 — 25 i Artykuły O towarog'szach i młodzi-
ach 1 — 15 są te same co w przywileju Sigismundi III d. Varsaviae
d. 18 Maja 1625 tylko przy końcu artykułu 25go dodano:)

Ponieważ Powro'ziniy Krakowszy konopie na Kleperu
kupują: więc też i Klepar'skim wolno konopie w Krakowie
kupować bez przeszkody.

(Oblat. in lib. Relat. castri erec. Tom 98 pag.
1-24 Nr 1.)

Sigismundus III (Cracoviae d. 6 Julii 1591) potwierdza przywilej powyższy Henryka Króla daną Contubernio
 sumificum civitalis (Cracoviae feria 4ª post festum Laetiae
 1574) i dodaje następujące artykuły:

nos
Przyw. potaim.
Ustawy pol.

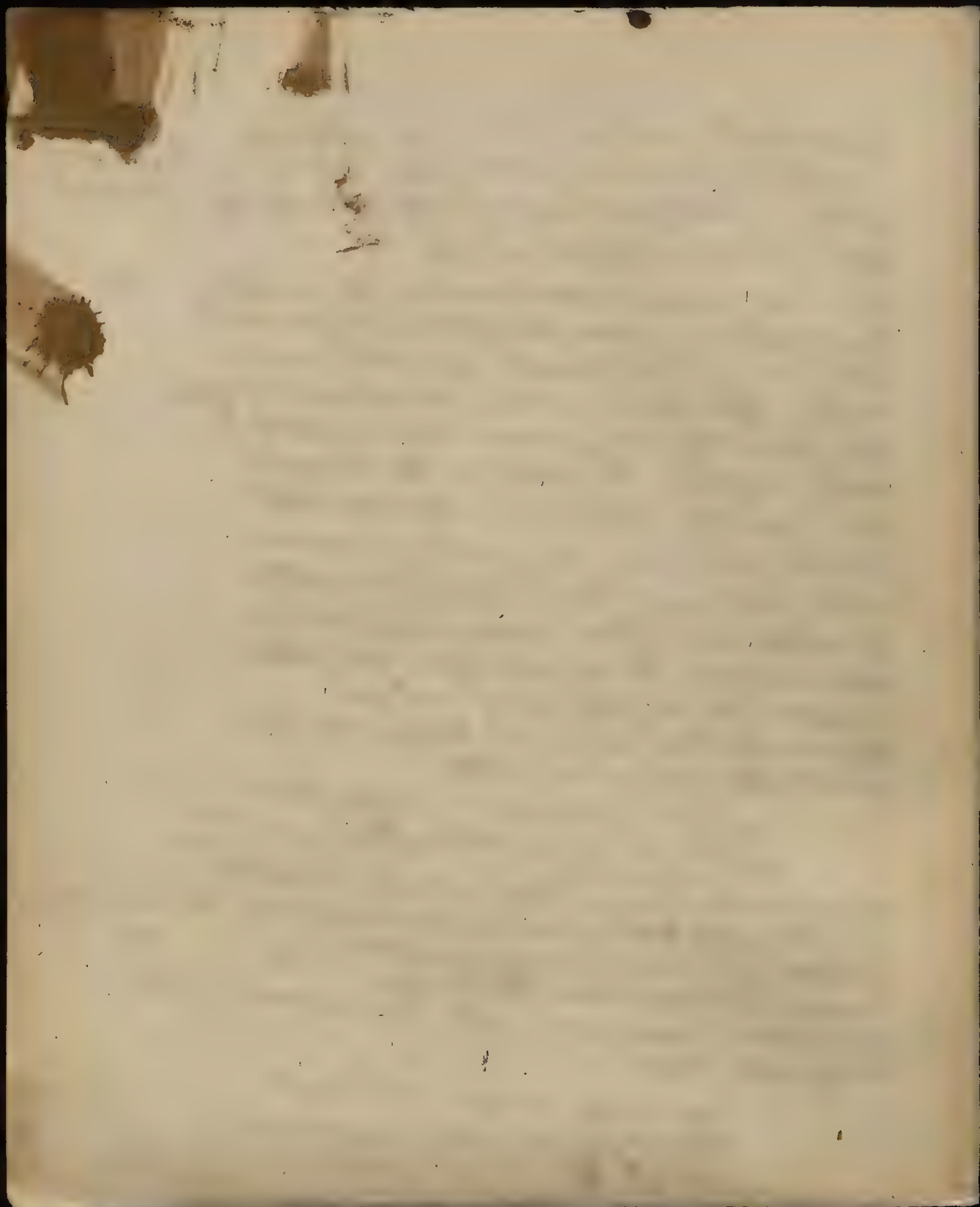
Aby nikomu w mieście Krakowie nie wolno było предаwać
 twardej smoty ani szewcom Bednarzom deglarzom, Sadel
 nikom ani w jatkach, domach, piwnicach, w wedze
 nieefkniej tylko samym powoznikom pod wing i o gnywien
 Ktorej potowa Urzędowi miejskiemu Krak., a potowa do
 bractwa przypadnie. Aby powoznicy tak Kleparzicy
 jako i Kazimierzcy niewarpli się do Krakowa roboty
 swej rościć pod tąż wing. Aby remiennicy powozniczego
 nie wolno się było uczyć takiemu który by był żonaty
 Aby nie było więcej mistrzów powozników tylko i o w
 mieście Krakowie. Aby nie wolno było w dwu jatkach
 sprzedawać tylko na jednej jednemu mistrzowi.
 Aby iaden brat nie nie wymyślał takiego coby było
 przeciwko przywilejowi cerku pod Karą.

oryginał na pergaminie z pieczęcią wielką
małąstą na brzoisku białym w pnie drewna
z podpisem doła.

Stefanus rex Polon. (Cracovia Sabbato post festum S. Barthol.
mei 1583.) wydał dekret w sprawie pomiędzy Powroźnikami (in iudiciis relationum
(iunificis) a fadelnikami (eroirarij) Krakowfienij (n° 4.
zakazując fadelnikom sprzedawać ^{piem} paszula maynie dicta po Tain
funes, flagella, zonas, popręgi, opatki i t. p. do nemioffa
powroźniwego należące

n° 4.
p. Tavin

Oryg. na perg. z pięćścią wielk. najęst.
na brzoisku zielono-zółtym. w pufie drewnian
z podpisem Jana Łamotkiego Kamilego Kor.

Cech prasolow (Salicidas)

1546 fer. 6ª post Cinerum - Rządy uchwalili aby odtąd
starzi i młodzi bracia Prasolow wybierali cechmistrzów
(seniores) i pisarzy cechowego przez wola. Cechmistrze
mają odbierać pieniędże cechowe i miejskie od braci
i z nich rachunki składać.

1632 d. 21 Septembr. w Krakowie - Jan Michał Dąbowski
wicz podskarbi koron. poleca administratorowi zup wielkich
aby na każdego z Prasolow Krakowskich uprzywilejowa-
nych których jest 35, wydawał co roku po 15 batwanów
rachując batwan po 8 zł 8 gr. Którą to sol iż prasolowie
tylko w składach sprzedawać mają, a to głosić do
woli Zygmunta III ponieważ im przez odjęcie Krakowskich
składów solnych Krzywda się stała (Acta consil. cor. T. 36
p. 557)

1633 d. 12 Maja w Warszawie - Władysław IV Król poleca Ad-
ryanowi Broniewskiemu wielkorządcy Krak. ponieważ
niektórzy ludzie na Kazmierza, Kleparza i Stradomiu niemając
na to dozwolenia wzięli się sol batwańską i o Krzyżową wot.
kami i sztućkami sprzedawać ze szkoda prasolow Krakowskich,
aby ta Kowę zabiciat.

Bracia i siostry Bractwa prasolskiego w Kra Kowie (d. 5
 Julii 1633) uzygniały generalną schadzke z rozkazania pp.
 starzych przysięgłych Prasolow nagradzając starania pp. star-
 zych przysięgłych Józefa Zielicza, Jana Liefkowieza ja Kotlej
 Błażego Łagodołowicza którzy staraniem swym przywilej
 Krolewski na szkod Solny Kra Kowski wyjednali, obowiazują
 się tymże starzym w nagrodę z każdego składu po 100 zł.
 z każdego z osobna tymże w przeciągu roku wypłacić
 Podpisani Bracia: Jerzy Kromer burmistrz Krak. Mathiasz
 Borkowiec starzy, Hieronymus Lompeius DeBaporta, Woj-
 ciech Borzecki hełman r. K. Jakub Grobzyk, Stanisław
 Smierzuric, Tomasz Bochowicki, Wojciech Soborski, Stanisław
 Zielina, Piotrowa Włodarzowa wdowa, Francisz Kowa
 Rogaliczowa wdowa, Janowa Domiatowa wdowa, Piotrowa
 de Vinichis wdowa zegarmistrzowa, Wacławowa Szablo-
 wa wdowa, Jurkowski M.D. Jan Kozik, Gasper Celner,
 Jan Grobzyk, Stanisław Liefkowiec notarius sallicidarum.

1536 fer. 3^a post dom. Judica. - Consules cracov. approbant
 sequentes articulos fraternitatis sallicidarum cracov.
 1) Seniores a singulis bancis salis alias balwan exigere debent
 per idem. pro bono fraternitatis ex qua pecunia exsolvi
 debet i sexagena census civitatis, item cera pro candelis et
 alia necessaria comparari (praeter medium grossum qui a quo-
 libet banco salis pro fisco civitatis accipitur.) Ad faciendam
 rationem et calculum deligendi sunt 4 ex junioribus et collatio
 modesta ~~et~~ comparanda. 2) Seniores possunt pro bono fra-
 ternitatis emere in zuppis schichtam salis unam, duas
 vel plures et huiusmodi sal pro utilitate confraternitatis
 vendi; sed lucrum circa rationem debent declarare.

(Cita consul. Tom. 12 p. 742)

Cech prasolow (sallicidae)

481

Consules Cracov. (ser. 6a post f. I. Mathaei evang. 1524)
confirmat sequentem Ordinationem Contubernii Salicidarum
Cracov. in idiomate polonico porrectam:

R. 1524 Starsi Bractwa prasolskiego Zoltkyn Candrowicz,
Jakub Galka, Sebastian Kurzelionwski, Piotr Hlannossowicz
z drugą bracia postanowili następnę artykuły:

- 1) Na wybor starszych mają się wzywać rejosi pod winą 4 funt.
wosku, i tam mają pisać wota podług starszeństwa.
- 2) Starsi roku przeszłego powinni nowo obcym 4 starszym
liżbę czynić i skrynke Bractwa Prasolskiego z woskami
ręczami wydać pod winą 1/2 kamien. wosku.
- 3) Kiedy kogo starsi bracia mają do bractwa przyjmować
powinni się pierwej dobrze wypytać jeżeli dobrze zachowa-
ły i jeżeli ma miejskie prawo.
- 4) Starsi niepowinni przyjmować żadnego rzemieślnika,
który by miał drugie obywatelstwo.
- 5) Wdowa pozostata po mężu ma sól sprzedawać.
- 6) Bracia albo siostry kiedy idą po sól do Wieliczki nie
mają więcej kupować na swą ordynaryę, jedno 10 batwa-
now soli.
- 7) Kiedyby który brat albo siostra miał szkodzić sól,
albo słotny batwan, ma taką sól starszym okazać
a ci mu mają dozwolić kupić na poprawę szkody.
- 8) Żaden brat albo siostra niema żadnego repossowania czynić,
albo soli przed urzędniki chwalić, ani żaden niema w Wielicz-
ce sprzedawać ani u słodoty, to jest u Wiśły, ani przez po-
stronnego sól kupować oprócz brata albo siostry, ani u za-
dnego postronnego niema kupować jedno u skrzyni kró-
lewskiej, pod karą zabrania soli i zabronienia sprzedawać

na składzie Krakowskim. Powinien też każdy brat opowiedzieć sół wiele kupi pisarzowi, aby państwo półgroszki nieginęły, pod winą 1/2 kam. wosku.

9) Żaden brat tak w Wieliczce jako i na składzie i pod jatami nie ma kupca odwotywać ani soli drugiego ganieć, ani słowy nieuczciwemi niema się nań targać pod winą 4 funt. wosku.

10) Komu pierwszej na skład przywiozła, temu robotnicy mają pierwszej postawić.

11) Robotnicy komu batwan nięcej zbija, temu pierwszej mają go zwieźć do jaty, a nie mają więcej być jedno po i batwanie na dzień, ~~pod winą 4 funt. wosku.~~ pod winą 4 funt. wosku.

12) Kiedy się trafi święto w targowe dni, tedy 8 jat mają sprzedawać sół, kiedy się trafi święto w inne dni, tedy 4 jat mają sprzedawać w jatkach i na składzie, a mają mieć dwie tablice, jedną wielkiego śwista, drugą mniejszego, które mają oddawać po świcie nazajutrz drugiemu na które święto przyjdzie mają, pod winą 4 funt. wosku.

13) Kupiec kiedy u którego starżę batwan a potem by go niechciał braci a chiałby u innego kupić, tedy mu tego starżi nie mają dozwolić; a jeśli by takowy kupiec był szlachcic a uporny, tedy starżi w tym mają ugodę zrobić, aby się coś złegomnie przydało; pod winą 1/2 kam. wosku.

14) Jeśli by się przydało furmanowi któremu rzucić batwan do ganku cudzego, tedy ten co jego ganek ma to starżym opowiedzieć najdalej do trzeciego dnia pod winą 4 funt. wosku.

15) Żaden niema potajemnie brata albo siostry oskarżać albo łomocć sławy nieuczciwemi albo się swarzyć, pod winą 4 funt. wosku.

16) Żaden niema w naszym ganku albo jacie, ani na żadnym innym miejscu soli sprzedawać, jeno w swym ganku albo jacie, wyjąwszy w chorobie, pod winą kamienia wosku.

17) Starszym wolno kupić kilka szycht soli do roku na potrzeby brackie.

18) Brat młodszy ma mieć klucze od jąt i otwierac i zamykać.

19) Bracia albo siostry mają strzedz ognia w jatach, a jeśliby u którego ogień naleziono ma być ukarany i kam. wosku.

20) Starszy kiedy komu rozkaz wrzecz posta przysię do bractwa, ~~potem~~ tedy ma się stawic pod karą 2 funt. wosku.

21) Jeśliby się przydało, iżby brat który albo wiostra bogował kupcowi soli do drugiej łory, a potem przyjechałszy onemu bratu niezapłaciwszy, kupił u którego innego, tedy starsi nie mają dopuszczać kłasi takowej soli, aż się onemu bratu usprawiedliwi o dług, pod winą 4 funt. wosku.

22) Któryby kolwiek chciał bractwo przyjąć ma dać do bractwa 24 gr. a starsi mają mu przepowiedzieć krótkimi słowy te artykuły, które w słubnym czasie mają być w przyszłości przeczytane.

23) Bracia i siostry mają być wszyscy na pogrzebie drugiego albo dzieci jego, a kiedy wynida mają jaty zawrzeć i po pogrzebie otworzyć. Kto niebędzie na pogrzebie i na iato: mazy, ma dać winy 2 funty wosku.

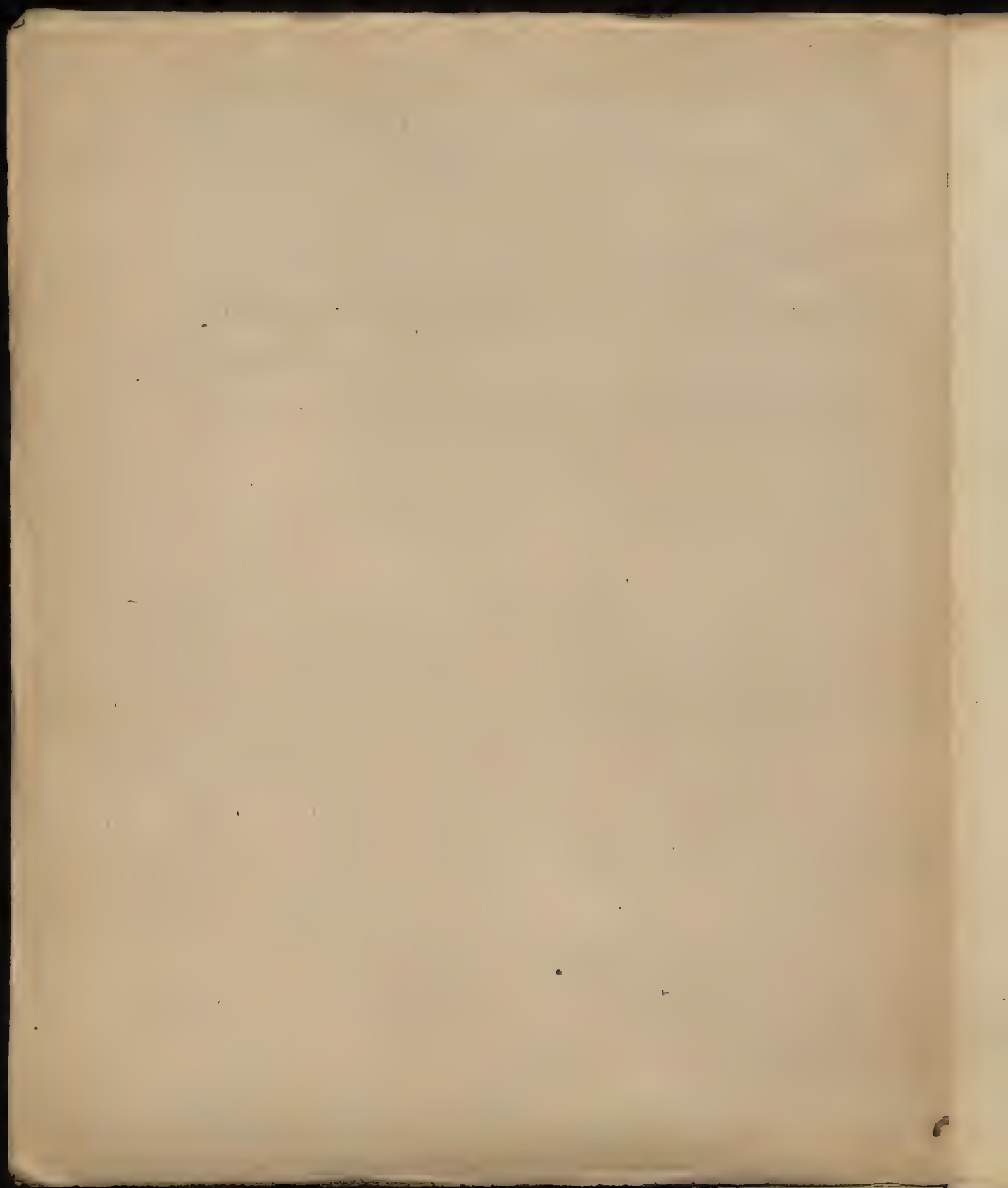
24) Pisarz ma do ksiąg brackich wpisywać sprawy, zapisy

około rajmów i około uczynienia sprawiedliwości; wolna
jednakże apellacyja do pp. radziec.

25) Żaden niema chodzić z bronią do bractwa ani na
skład pod winą 2 funtu wosku.

26) Każdy powinien mieć zbroję, aby stał na swem
miejscu, kiedy starzi imieniem pp. radziec rozkazą,
a wdowa powinna pachotka wyprawic' we zbroi pod
winą 4 funt. wosku.

(Acta consul. cracov. Tom. 23 pag. 821-826.)

420

Cech prasotów (Sallicidae)

Prasotowie Krakowscy na solnym składzie Krakowskim
suniący się w sobotę przed niedzielą wstępną 1592 przeciwko
Sebastianowi Lubomirskiemu ziupnikowi Krak. iż im soli
nie według przywileju kasy oddawać. Zamiast batwanów kra-
kowskich dają im sol zwaną partykami czyli złomki (które
obracają w ziupach na cetnarkę) rachując 2 partyce za bat-
wan to jest za 4 zł. 4 gr. lubo nie stoją za półbatwana. — Bat-
wan krakowski uprzywilejowany i uchwalony ma być według
łokci 3 a na miarę i na zwyczaj i łokieć krakowski.

Ustawa dla prasotów Krakowskich w Przywileju Władysława
IV (Cracoviae d. 12 Martii 1633) (ob. w zbiorze p. 443)

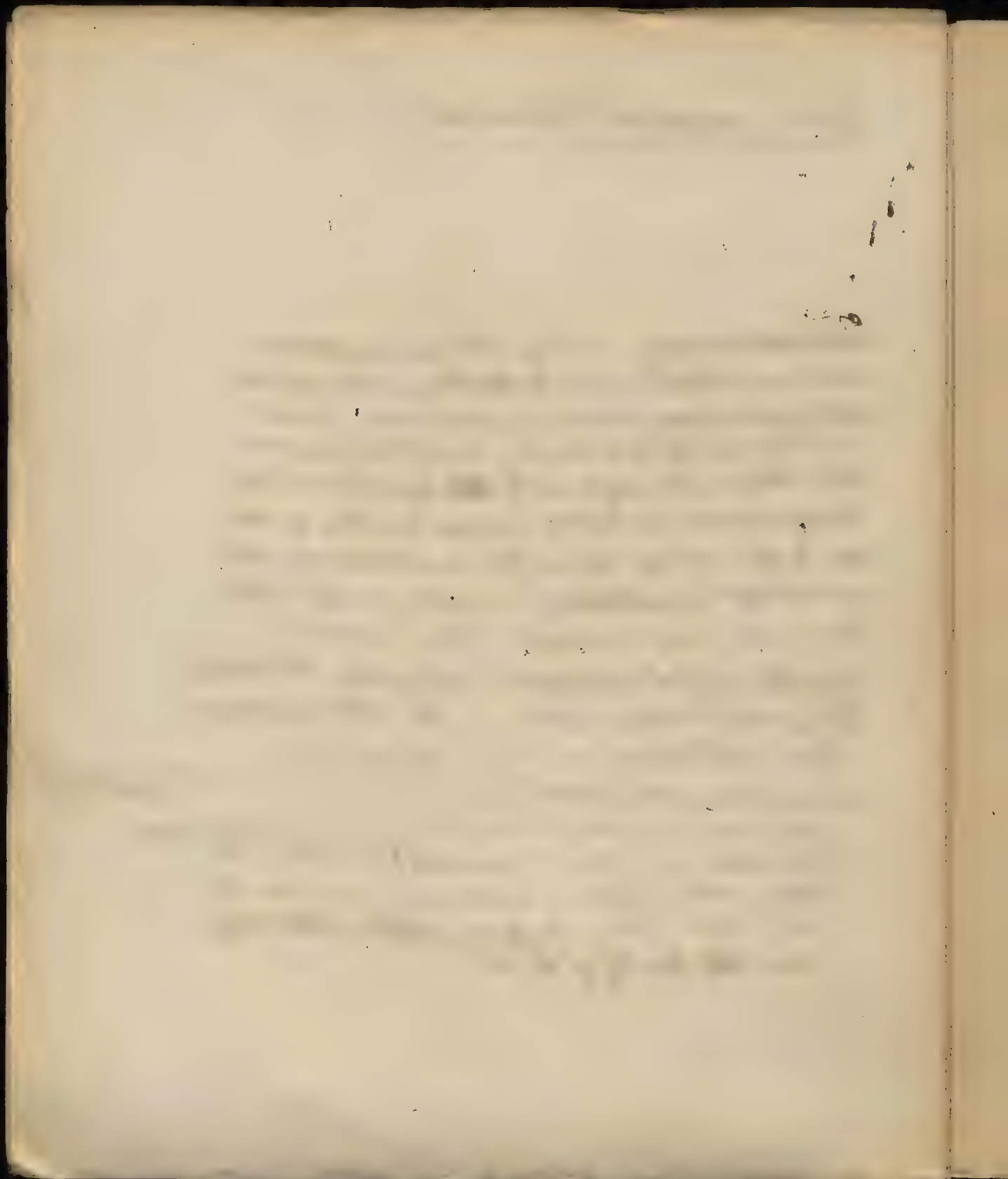
oblat. in Actis Consular. crac. Tom 36 pag. 731-733.

Taj sama Ustawa Władysława IV (Cracoviae d. 22 Martii (w oblat. drugiej jest
d. 22 Martii 1633)

1633 — może przez pomyłkę zamiast d. 12 Martii ^{p.o.} _{in consensu gener. coronat.}

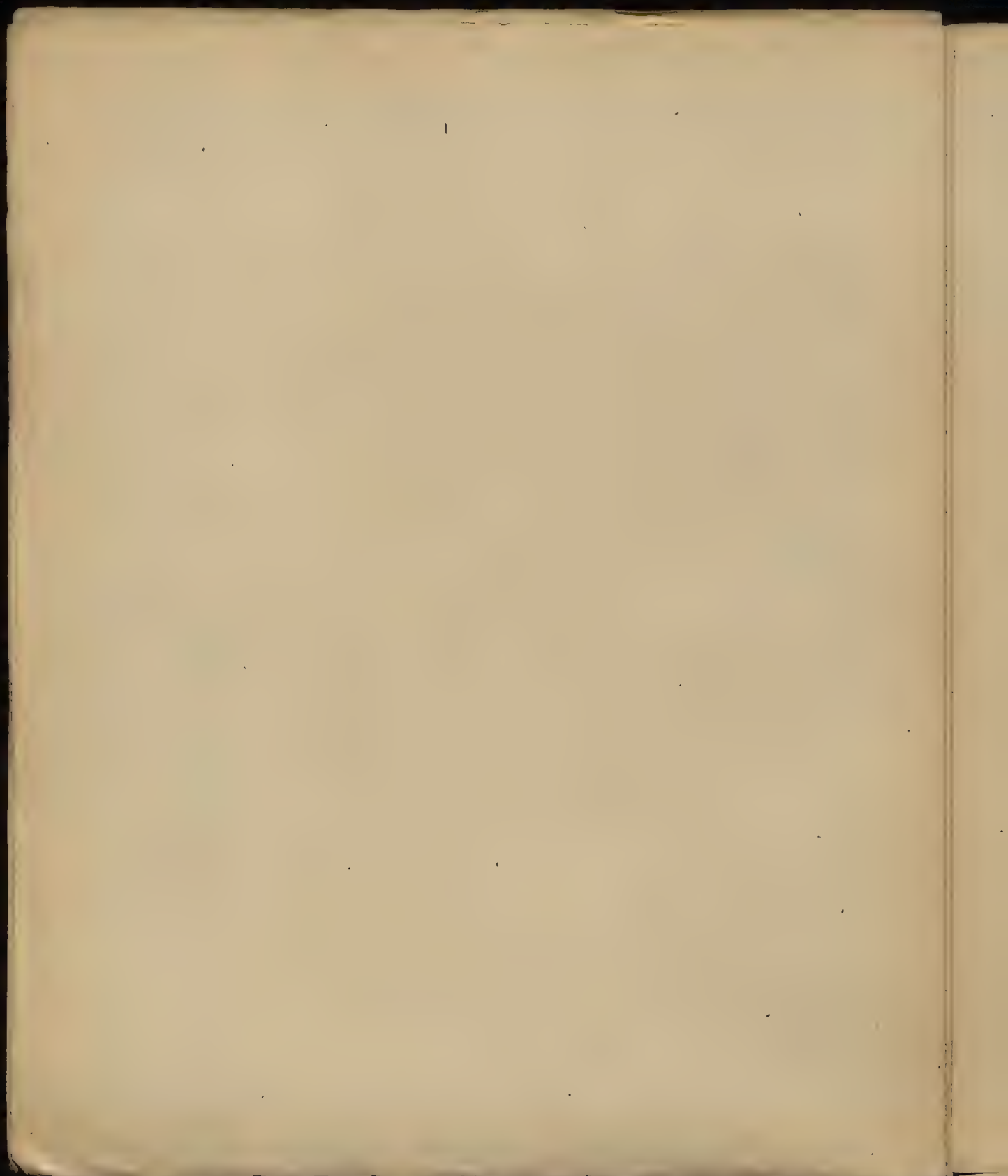
twierdzona przez Jana Kazimierza (Cracoviae d. 13
Februar. 1649) oblat. in Actis consular. crac. Tom. 39
pag. 1495-1498. — (drugi raz oblat in Actis consular.

Anni 1689. Tom. 47 p. 48-51)

Constitutio officii Consularis Cracov. de Salicidis
(a. 1734 per. 5^a in crastino f. S. Joannis Bapt.)

- 1) Prawo do jatek solnych w rynku wedle piekarzkich
jatek należy na do rajców.
- 2) Prasotom dozwolone użytkowanie z jatek i futadem
które koszty swym naprawiać mają.
- 3) Kupna i cefie jatek mają się odbywać w urzędzie kon-
serkijn
- 4) Odszpinając jatkę niewolno brać za nią więcej jak od
10 do 25 grzywien.
- 5) Niewolno jednemu posiadać 2 jatkę, - kupując jatkę
musi być prasotem

462
Sigismundus III rex (Varaviae d. 6 Martii 1622) confirmat
sequentes literas salicidarum oppidi Andrzejow:

Remigianus a Koniepole Koniecpolski abbas andreevicensis
S. R. M. Secretarius (in monasterio Andreevicensi d. 7 Januarii
1622) confirmat sequentes literas contubernii salicidarum
oppidi Andrzejow continentes ordinationem contubernii:

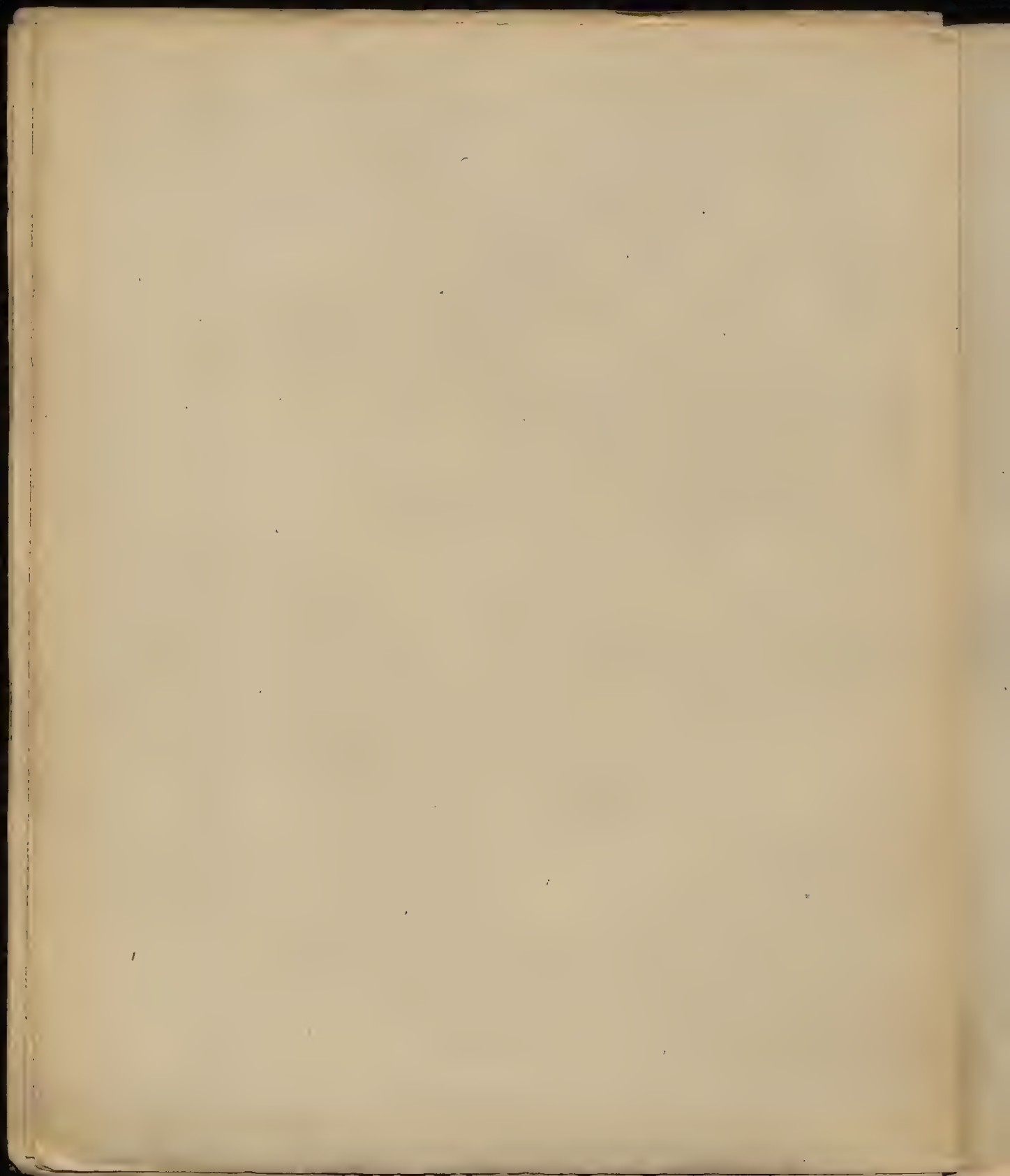
Lorazdek Poractwa albo cech

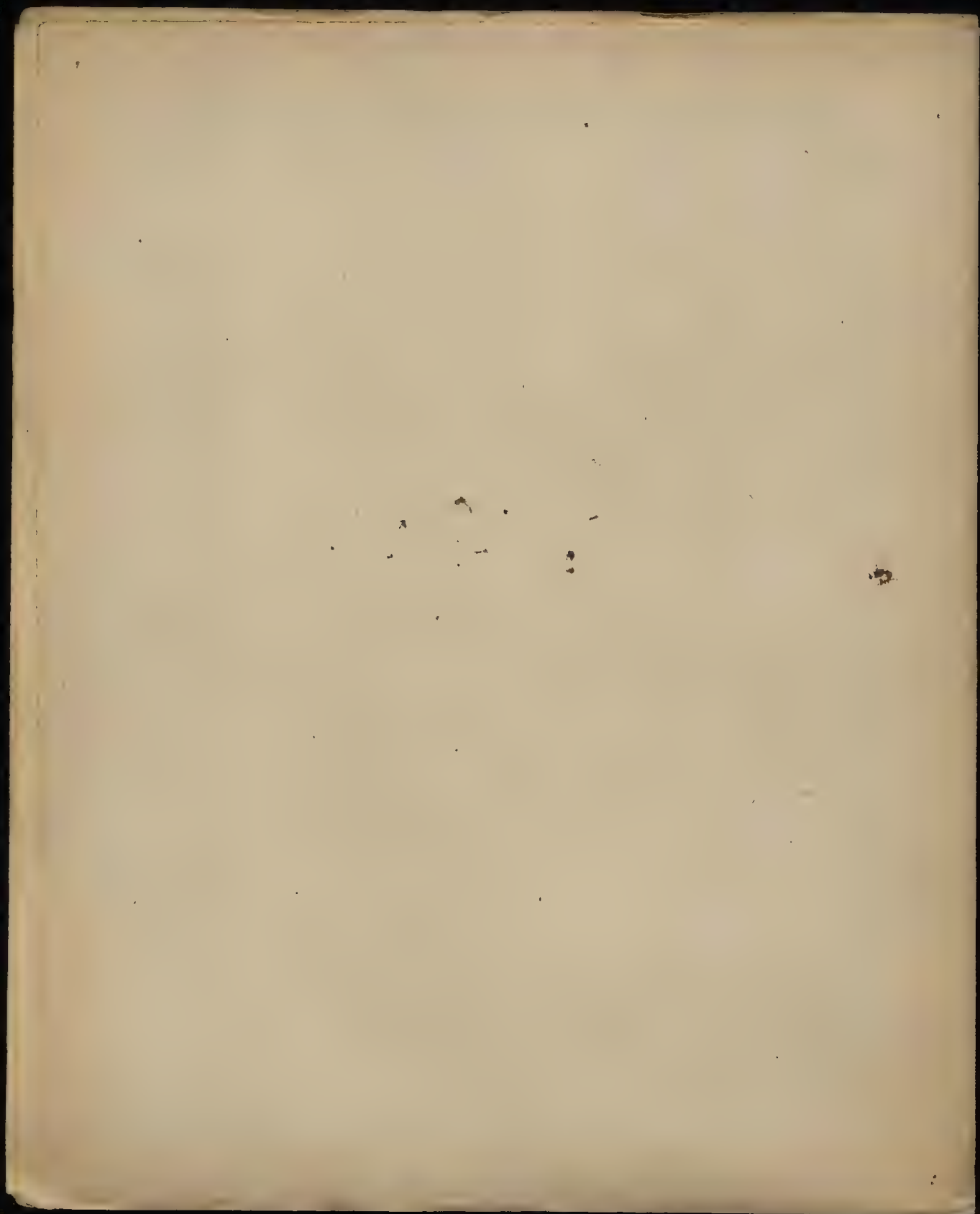
Bracia maja niec zawsze w Kosiele 10 swiec wystawionych na
drzewcach, ktore maja podczas mszy sw. zapalac i na procesjach
nosic - Bra kazde suchedni maja byc odprawiane exekucie
za bracia i siostry, przyczem kazdy ma isc na ofiare, pod kara i
funt wosku przyczem maja byc wystawione podczas nabozenstwa
masy przykryte z swiecami zapalonemi. - Bra kazde suchedni
bracia maja dawac do skrynki cechowej po 2 gr. skladnego
na potrzeby Koscielne - Bracia maja z towarem swym zaplaciac
w rynku wedle miejsc przez starzego z Poractwa naznaczo-
nych, a ktoby drugiemu miejscu zastapil ma dac kary 2 gr. i
funt wosku - Ktobyby sz chcial do Cechu wykupic i chcial sol
bic i sprzedawac ma dac do skrynki 6 zt. i cwierci kamienia
wosku - Postronnym i furmanom niewolno na targu soli bic
i sprzedawac, tylko catkiem sprzedawac pod utraceniem i to
tylko braciom cechowym - Furmani przy miescie mieszkajacy
ktory na sprzedaz sol wozy maja sz wpisac do cechu i wykupic.
- Gdoby furman obcy nie mogl soli catkiem sprzedac, wolno
mu z niej za 20 gr. sprzedac na straz soli i ma przez jechac.
- Ktobyby brat drugiego podslupil przy soli ma dac kary 12 gr. i
funt wosku, a sol ma byc temu przylozona co pierwszej targowat.
- Ktobyby brat starzego nieustuchal, da winy 6 gr. i i funt wosku

a pny uprze ma byc' podany do Urzedu miejskiego - ktory
by brat na drugiego szarpnał rz nieuczciwemi słowami ma
byc' karany 6 funt. wosku - młodzi winni postugi cechowe odby-
wac pod karą 6 gr. - Gdy enak przez starzego obeftany będzie,
ktoby na posrzeb nie przyszedł, da winy 6 gr. - Do cechu mają
byc' wpisani także ubodzy ktorych kfiadz pleban dla jałmuż-
ny do kościoła przyjmie, takowey ubogi gdy umrze, ma byc'
pochowany jak brat cechowy.

(Libr. Relat Rnni 1730 Tom 154.
pag. 2709)

749

79

Cech Przekupniow (Revenditores)

1600 ser. 69 ante Domin. Judica. — Consules cracov. ani:
madvertentes quærelas in fraternitate Revenditorum
Cracov. propter numerosam illorum congregationem, quod
nonnulli non contenti edulij et esculentis, meribus variis
negotiationem exercent, unde aliqui mercatorum loco
merito censi possent, reservando privilegium ipso:
rum Congregationi concessum, statuimus ut Seniores
Fraternitatis ex medio sui quotannis personas idoneas
opulentiores possessionatas eligant, qui Seniores quen:
docunque contingit honestam communitatem in præ:
torio convocari, consultationibus interesse debent. Omnes
fratres Congregationis revenditorum ordine successorio
bini ad palestram seu exercitium jaculandi, tam ad
particulares jaculationes ex bombardis, quam ad eas
cum ad avem in campo balistis jaculatur, mittant. Eac:
tiones publicas non in communi sed in particulari
pro qualitate et conditione personæ soloant. Libe:
rum erit etiam Revenditoribus ab hac re frater:
nitate segregare et ad mercatores transire.

(Acta offic. consul.)

Ustawa rajców Krakowskich dla Prackwa Przekupniow Kra:
Kowskich dane d. 3 Marca 1612 a potwierdzone przez Króla
Michała r. 1632 (Ob. w zbiorze p. 453 i p. 543.)

R. 1699 d. 15 Lipca rajcy Krak. publikują: Ponieważ Przekup-
nie (Revenditores) Krakowscy sprzedający sadła, sery
i stoniny na sztuuki mają prawa i Ordynance od
Kroliw polskich sobie nadane, więc aby się nikt nie
wazyl takowych pokatnie sprzedawac, tylko w dni
targowe w rynku.

464

Conrules Casimirienses sub proconsulatu d. Joannis Ustawa targowa
Jorowinski (sabbato ante f. S. Bartholomaei 1574) sancit:
verunt sequentes articulos de monopolio:

1) Żaden przekupien ani przekupka niemają w Kazimierzu
i przed miastem kupować żadnych rzeczy na przekup, póki
chorągiew stać będzie na miejscu naznaczonem, pod karą
stracenia rzeczy wpysothkih jako też więzieniem to jest niewias-
ta koszem a męrozgara w turie siedzeniem.

2) Żaden przekupien ani przekupka pod tąż karą nie ma
ryb wszelkich świeżych, stonich i suchych kupować ani w
mieście, ani przed miastem, ani na Podbrzeziu od rybitwów
ani od ludzi które taxowe na targ do Kie Kowfki lub Ka-
zimierfki wiążą.

3) Ogrodnich rzeczy każdego dnia póki chorągiew stać będzie
nie ma nikt inny na rynku Kazimierskim sprzedawać tylko
sami ogrodnicy albo ogrodnicy albo iudzie ze wsi fawoje wtas-
ne. Gdy chorągiew zstąpi, wolno dopiero przekupkom kupować
na przekup.

4) Tylko wyznaczone przez urząd przekupki mogą popołud-
nie ogrodne rzeczy sprzedawać na rynku podłe stolu rybne-
go przed sklepikami pod ratuszem.

5) Ogorków stonich żaden sprzedawać nie ma niedosolonych,
niedokwaszonych, daleko więcej obwarzanych.

6) Aby żadna okienniczka nie umiała na oknach sprzedawać
innych rzeczy okrom chleba, zemeł, owoców, gomotek.

7) Aby żaden przekupien i przekupka póki chorągiew będzie stała,
nie ważyła się kupować na przekup ptaków rozmaitych, tak żywych
jako i na rozenkach, kur, gęwi, kokosz, serow, jajec, masła, jarzyn wszelkich.

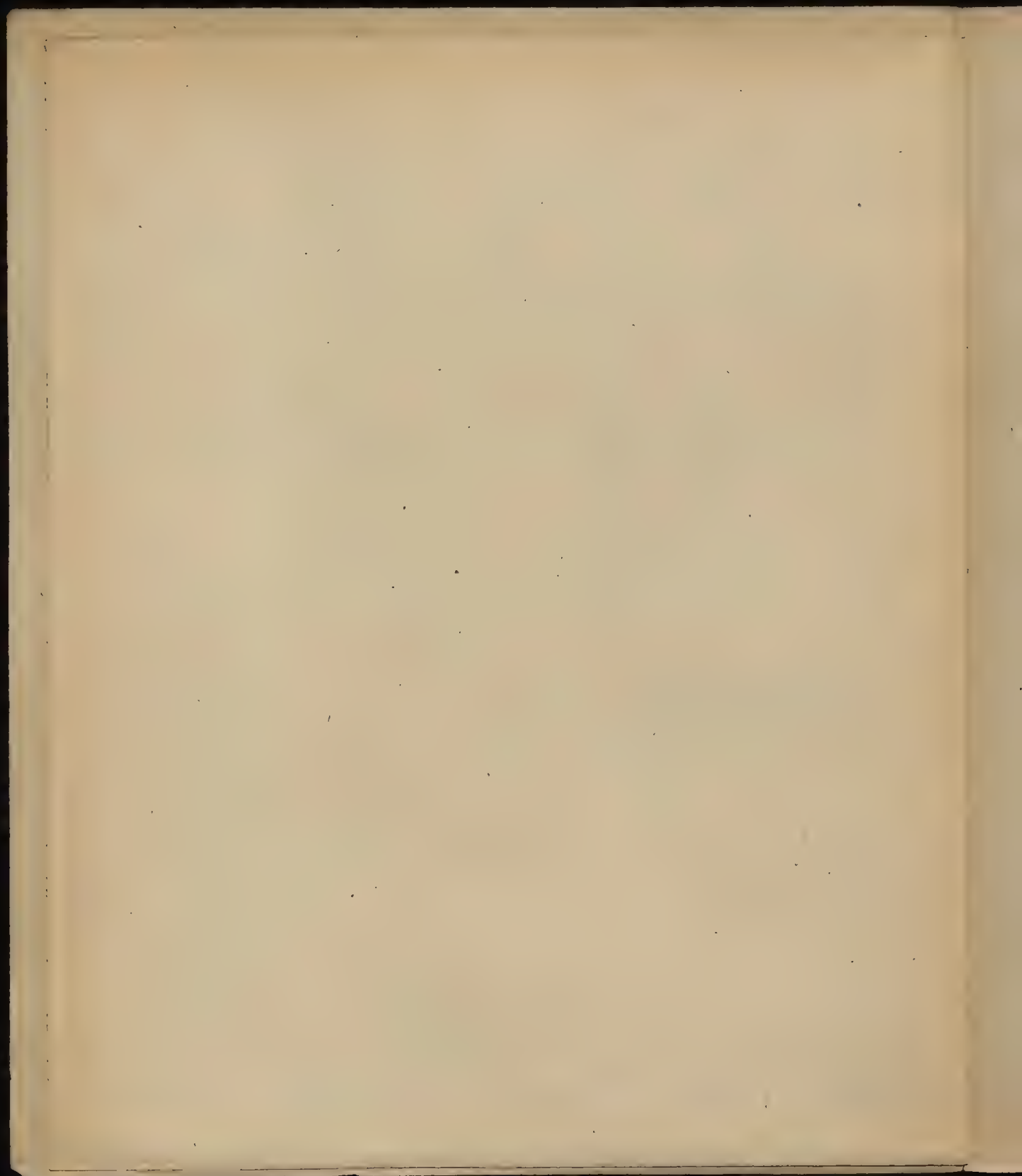
8) Kolarzy ani w rynku ani na Stradomiu sprzedawac
nie wolno.

9) Niewolno nikomu dla zakupowania rzeczy na przetkapi-
stwo przed miasto w okol i za Kazmierz zachodzić.

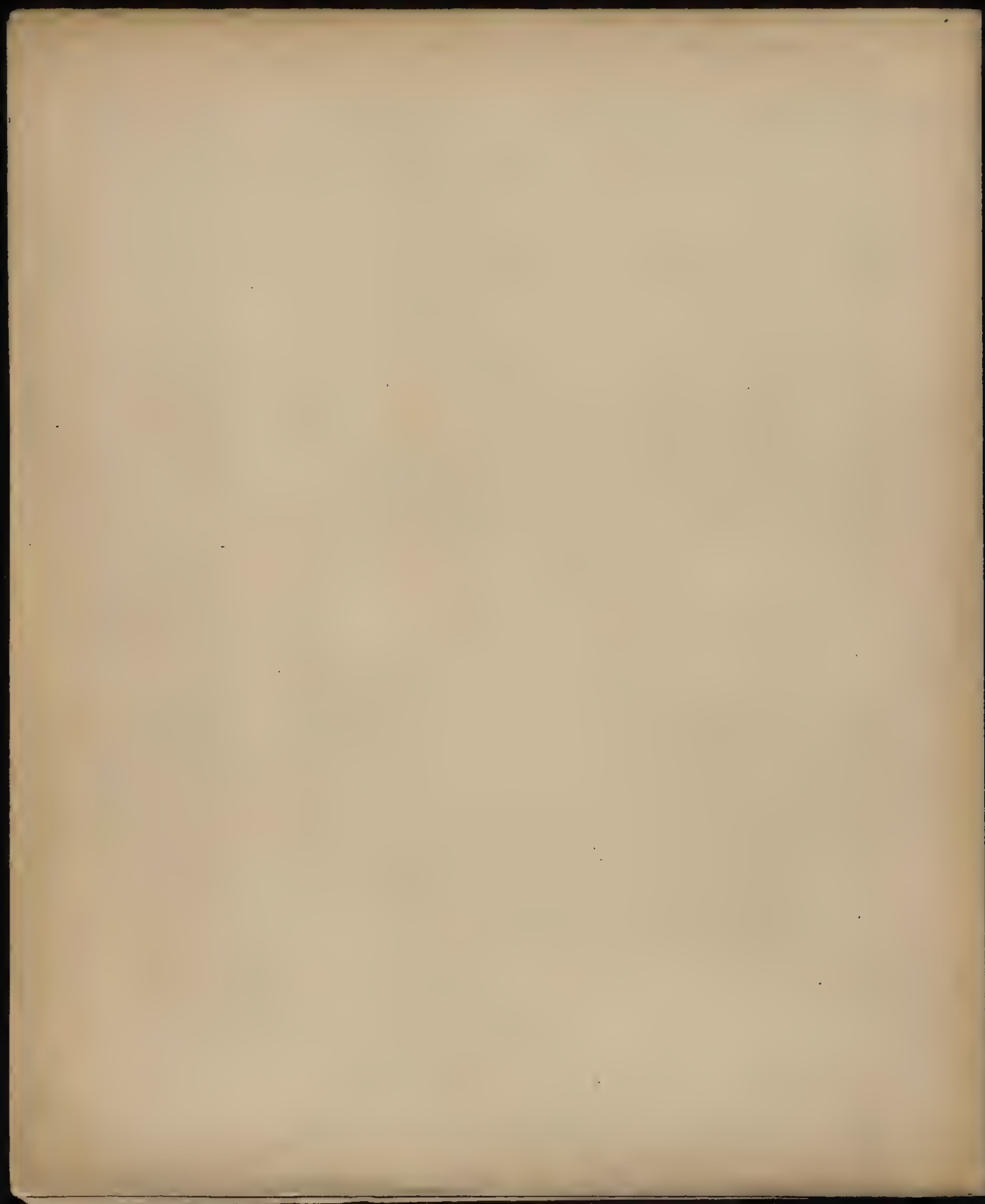
10) Gdzieby kto z Kazmierza, z Krakowa, z Kłeparsza
i z Stradomia niepodległy władzy urzędu radzibickiego
Kazimierskiego wsiął by się w Kazimierz kupować
ręczyć na przetkapistwo tedy kogo ukapią na byci po-
wyższą winą ustanowioną na przetkapienie i przetkapi
karany bez miłosierdzia; bo wedle prawa prozobitego
występnym gdzie zgrzeszy tam bywa karany.

11) Ku sprawowaniu i doglądaniu takowego porządku
p. burmistrz z pp. rajcy postanowią 6 uczciwych a sta-
leżnych meżow z mocą karania występnych do czego
p. burmistrz na ~~no~~ dać flugi miejskie ku pomocy.

(Ex autis. consul. casimir. Tom 764
pag. 367-370.)

427

Cech rufnikarski (w Krakowie.)

no pol. № 14.
na perg.

Starzy i młodzi mistrzowie cechu rufnikarskiego stoletniego
miałta Krakowa (w Krakowie d. 12 marca 1702) ogłaszają nastę-
pujące punkta z tacińskiego tomayone do towarzyszy i robienców
dla obyczajów w sprawowaniu się należące.

Towarzysze starzy ma radzić drugimi w gospodzie, i zasiadać starze
miejsce, będzie on obrany od magistrów przysięg pod rękę wstąpił.
Kim mistrzom i starzemu robiencom: ma zasiadć miejsce przy
Bazyliszerze z drugimi towarzyszami swymi a z drugiej strony
starzy robieniec (wyzwoleniec?)
mają cicho i skromnie radzić i klucza szanować u skarbu pod
winami burz 12.

Towarzysze który przysięgnie ma się dać wpisać do Księgi Towarzystwa:
Kuch i dać 3 gr.

Towarzysze ma się opowiedzieć niedziel 4 przed rachunkiem u
magistra.

Towarzysze nie ma z robieniem po przechadzkach chodzić i ze-
siadać oprócz gospody pod winą 4 burz.

Kto z orszkiem lub nożem przyjdzie do gospody

Któryby swięcił poniedziałek albo inny dzień krom święta temu
prepada wochlon.

Kto chce zostać magistrzem ma to obwieścić w gospodzie.

Który towarzysz chce na święta Bożego narodzenia lub wielką noc
od mistrza wypić aby się nie bawił żużel w mieście jak i dzień
punkta dla robienców:

Starzy robieniec będzie obrany w cechu ma przebywać w gospodzie
co niedziele i święta.

Robieniec ma w gospodzie siedzieć jako panna skromnie ręce
na łonie trzymając tokiem na stole nie przysiadając ani nogi na pod-
nożku, nie stojąc i nie śmiechów i nie wskazując jeden na drugiego
oczymi nie mrugając pod winą 12 burz.

Robieniec któryby nie umiał spraw powinien dać od nich na jedne
piątkę 3 groszy a dalej będzie wolny

Robieniec ma sypiać u magistrza chłopów dozierać w robocie

pod wing 24 burz

Aby jednej nowej mody nie wymyślał pieśni wstępnych nie
piewał z niepozuciem biatogłowami ani mszjetkami nie
konwersował pod wing 24 burz.

z chłopcami aby nie konwersował i magistra żonę i dzieci szanował.

Robienieć który rachue być towarzystem na to oburzać wprzód
w gospodzie i bezjelerowi się opowiedzieć.

Robienieć każdy ma się majstrowi opowiedzieć na 2 niedziele
przed rachunkiem

Towarzysz i robienieć nie ma się sam domyślać używać
(auffsprun Tim Arbnit) bez wiedzenia starszych.

Tryngielt towarzyszom i robieniecom: Najprzód frob prz:
tożnia jedne, druga zaś ~~na~~ z dozwoleniem magistra we
dnie. Item nabycia dobyć wędnie jednak aby kule, brok,
proch przywarstanie zostawaty jako należy do próby rur. Item
kuskową strubę, piorko spustowe wbijane, olfrubka do antaty
cel na końcu rury jeżeli się który będzie na nim dobre rozu:
miał, reglifka do porowki, frobka do walca albo do trybu
in quantum by nie trzeba drelować w trybie, pistolety wy:
chodzące nie rozbiierając rur ani zamków: kapturkow, krajcar
do pistoletnego strzela wbijany tak gruby jako na końcu
ornubiski ostre okrągłe. Sprężynka od spustadki, strzel do
karabina, rapat towarzyszowi godzi się zaprawić, frobka do
dodekla, te obrzody mają robić przy swojej godzinie za doz:
woleniem magistra o różnej godzinie

Co suchedni mają być czytane te artykuły w gospodzie przy
pisarza

Tryngielta są im pozwolone na przepicie, inne zaś na tasie
magistra

Co się oziato za prymasostwa Matyafza Barwickiego, Stefana
Żukowskiego, Stanisława Tymowskiego pisarza naszego

(Oryginał na pergaminie z wstęga na tasie genwoj
jedwabnej piętycia genwoj w puchce blaszanej na
niej 2 kucie na krzyż pomiędzy miejscem: gwiazdami z napisem:
Sigit. fratrum, artificii. bombardorum. ci. vita. cracovi.

Cech rusnikarski.

nr 10.

I

Vladislaus II rex Polon. (Cracoviae d. 30 martii 1633)
potwierdza przywilej następujący:
Sigmundus III significat exhibitas fuisse literas pergamenas
reos contubernii Bombardariorum Civitatis Cracov. a
Consulibus eidem contubernio concessas erectionem contu-
berni Bombardariorum in civitate Cracov. et articulos con-
tinentes, quas rex confirmat.

Origin. na 8 kstach
pergam. bez pieczęci;
in fol. z podpisem krola.
przywilej po łacin.
ustawy po pol.

nr 13. II

Nos Consules Civitatis Cracov. na prośbę Jana Ortowskiego
i Melchiora Ortowskiego starzych cechu Bombardariorum z po-
wodn niesnasek pomiędzy Serrifices a Bombardarii który
chcą się oddzielić a Contubernia Serrifabrorum et Horologiarum
artis magistrorum, wskutek dozwoleń Krolewskiego odda-
ją cech Bombardariorum od cechu Stusarzy i potwierdzają
następujące ustawy polskie które odznaki dla cechu
rusnikarskiego:

Originat na pergam.
z większą pieczęcią miej-
ską większą. wjaśnionych
drewn.
ustawy po polsku.
przywilej po łacin.

(jest w zbiorze p.
459 i 471)

Dla rozmnożenia mistrzów w remiofle Rusnikarskim
wolno zostawać mistrzem i wstępować do cechu rusnikarskiego.
Uzgod starzego jeden rok trwać będzie u którego będzie
miejscu zebrania i starzy mistrzowski.
Obraz na cech mistrza gdy nie przyjmie urzędu zapłaci karę 5 zł, od czego
tylko ci wolni który już byli cechmistrzami.
Kto chce mistrzem zostać ma i rok robić u mistrzów dla przeciwienia
i zrobić swym nakładem i gotować za pół roku. Taki mistrz ma
urobić: naprzód dwie rusznice jedną tarczową a drugą ptaśkę. Tar-
czowa ma być tak od drewna jako i od żelaza zrobiona dostatecznie
u której ma być rura na długi na 5 piędzi gwintowana zamek z
krzyżem i z hubką do tego i z perem, a ma być ta rusznica
osadzona w drzewo oliwowe i z feletkami i z macicą perstową,

także i kofia różnych farb ozdobiona u której przystrzelenie
prawie dobre i mierne i ma być ta różnica we wszystkich dotożna
okrom wszelkiej przęgany. Druga ruonica ma być ptaża u której
ma być ramek tymże kształtem jako i u tarczowej prawie
dobre zrobiony, na wierzchu tego zamku ma być rura na
s przodzie wzdłuż także w słowowe drzewo osadzona z filetkami
i macicą perłową także i kofia z różnych farb subtelnie
ozdobiona u której przystrzelenie i uderzenie ma być pra-
wie dobre i mierne i we wszystkich także ma być dotożna
okrom wszelkiej przęgany. - Potem sztućznik da takowe
sztućki po obeftanym cechu na uznanie, wkućić się do cechu
10 złot. i różnicę tarczową na potrzeby rzeczypospolitej wiecznie
zostawić ma, przyjąc prawo miejskie kolaczą sprawić skromną.
Mistrzowie mają być wolni od sztućk robienia, a kto córke
mistrzowską pojmie tylko półsztućki zrobi to jest tylko różnicę
tarczową sztućzną w ciemno roku która się w cechu zostanie
Wdowi wolno prowadzić remiostło tylko jej mistrza przydać
dla rady, a gdyby się nie zgodem bawita za upomnieniem rze-
miostło straci.

Mistrz ma wielkierozow cechowych pnieść regać, nie czynić nic
na szkodę cechu, tajemnic cechowych nie wyjawiać, wżetęgentura
wdomu swym pnieść regać, droga cena swej roboty nie uciekać
Co zstany niedziela stać będą doglądać u wszystkich mistrzów aby
roboty były porządne i ^{porządne} nie ~~nie~~ zabierać. Kto ma z swą robo-
tą wyjść z cechu ma ją wprzód ukazać starzym

Wstąpić ma na jeden drugiemu pnieść regać: ma na jednym mieści-
cu tylko mistrza sprzedawać, robot cudzych nie ganieć.

Uznaje na 3 lat będą przysięgi, zbiegów od mistrzów nie wolno przyjmować.

Rufnikanie mają robić: rzeczy wszelkie do sztućki należące tak od
drewna, żelaza i kofei jako ze wszelkich innych materij, wszelkie
kie różnice, hakownice, rury zamki, klucze do różnic, prochów.
nie i formy i wszystko co do sztućki należy bądź od twaroty albo z
przykładu które teraz są krótkie albo długie, tak z złozeniem

szlachowaniem wszelkim, lecowaniem, broniątno napuszczeniem,
zarzeniem, polowaniem, farbowaniem, pobielaniem, szmalcowe-
niem kofci różnych farb i perłową macią radzeniem i wszelką
inną materią i okładoftwem które przez dowcip ludzki wymyślone
być może.

Któryby slusarz, pograczarz albo inny rzemieślnik rusznice
robił lub poprawiał lub do Krakowa przywoził będzie karany.

Szlichtarze których rzemiofto wstąpię jest osadzać od drzewa
rusznice niewolno^{nie} robić wszelkich od żelaza rzeczy ruszniczych,
ramkow chędożyć, napuszczać rury ryktować i gwintować
ani form ani kluczów do rusznic, sprzedawać pod winą 14 grzywien
kupcom wolno tylko rusznice z obcych ziem sprowadzone pre-
dawać, a ^{rury} poprawiać i osadzać mają ~~nie~~ dawać rusznikarzom i
szlichtarzom krakowskim.

Nie ma też żaden w kramiach żelaznych rusznicami nie kupować
towarysz i robić nowotny gdy zostanie od rachunku ma dać
po 1 groszu, a ugniewie przy zapisie 12 gr. a to na kofcie pogrzebów.

Do pogrzebu cięta mistrza lub flugi lub rodziny mają chodzić
mistrze, ich żony, towarzysze i robić. Powinni ubogiemu sprawić
pogrzeb i 4 razy w rok na żałobie za braci chodzić.

Na potrzebę bractwa do kofciota i na wosk mają dawać mistrzowie
po 2 gr. a towarzysze i robiący po 1 gr.

Datum in praetorio Cracovien. feria 5ª ante fest. S. Thomae 1603.

Sygmunt III więc potwierdza tę powyższą ustawę (3 r. 1603)
Cracoviae d. 17 Februarii 1604 z dodatkiem:

na mistrza może być przyjęty tylko wiary rymskiej katolickiej podej-
rany w wierze ma być wyrzucony z cechu póki nie przystąpi do
jednostki kofciota katolickiego.

Łoznego rusznikera czyli stulacza nie wolno chować

~~Cracoviae~~

no 11.

Jan Kazimierz Cracovia d. 7 Decembris 1660 na prośbę Stanisława Jabłonskiego i Wojciecha mechenfkiego Bombardasioj potwierdza ogólnie przywilej Władysława IV dany 20 marca 1633 przez Władysława Króla ceskowi rufnikany Krakowskich - bez wypisania artykułów. (Ogólny potaunie)

Oryg. na perg. z pięścią wiskę Krol. na
złotym amaran. wpuście błępanej - z pod
pisem Krol.

no 12

Ładobne potwierdzenie Króla Michała. Varsaviae d. 25 martii 1671. Ogólny potaunie bez artykułów - potwierdza powyższy przywilej Jana Kazimierza Oryg. na pergam. z pięścią wiskę Krol. wiskę na złotej jedwabnej taśmie wpuście błępanej z podpisem Krol.

Szyfterz alias Pixidarius.

Cech rusnikarzy. (Lixidarii seu Bombardarii)

Cech rusnikarski krakowski otrzymał przywilej (Liximunta III r. 1604) mocą którego niewolno było nie należać: cym do cechu przywozić do Krakowa rur ani samków gotowych, ani starych poprawiać, nowych rusznice robić. Również nie miał nikt a mianowicie Szyftarze i Pogranicznarze chować uznia lub czeladnika rzemiosła rusnikarskiego. —

R. 1609 przeprowadzono w Radzie miejskiej Krakowa inkwizycję co do Cechu Rusnikarzy czyli Lixidarii (Bombardarii) — Andrzej Szadownicz Tęczyński zeznaje, iż Rusnikarze Krakowscy od 50 lat cze również robili to jest rurę, zamek i samki w tożę drewniane oprawowali ozdobiwszy do tego rzeczami należącymi, tak kosiakami ^{ciemi} jako też innymi materiami. Pierwotnie mieli rusnikarze razem Cech ze Slusarzami. Rusnikarze robili rusznice ptaśne, zwierzęce i tarczowe albo szamizowe których do potrzeb wojennych zażywają, gwintowali rury, w tożę drzewiane osadzali rusznice, hakownice, smigownice

R. 1610 z Rusnikarzy kto chciał wejść do cechu musiał rurę ukować, zamek w tożę osadzić. — Dawniej zaś inny robił tożę, inny zamek, a inny rurę; rusnikarz robił rurę a Szyftarz tylko odznawał tożę, a Slusarz zamek. Szyftarze do Krakowa przychodzili z Bursztynka; ^{rusnikarze} ~~niektórzy~~ pierwotnie należeli do cechu slusarskiego. Szyftarzom stałi slusarze od tożę bgr. Szyftarze nie należeli do cechu slusarskiego, bo to inna robota szyftarska. — Za króla Stefana ~~Batory~~ ^{Wazy} otrzy-

^{Szyfrowe}
mali osobny ^{przywilej} na cech do których należeli
~~Szyfrowe~~ Ruffnikarze, których to przywilej aprobował
Zygmunt 3ci - Za Zygmunta III zatoczyli Ruffni-
karze także osobny cech: Ruffnikarze zwali się
Bombardarii, a Szyfrowe Pixidarii.

1610 był osobny cech: Bombardarii którego z stałych
Jan Ostowski i Melchior doter. - i osobny
cech: Pixidarii alias Szyfrowe którego z sta-
łych Jan Hlegde i Zachariasz Bonckman - i
osobny cech Hufarzy, którego z stałych wa-
rowaniec Łakrzewski i Piotr Hwiński.
Hufarze robili zamki sklepowe, strzemię
ufarskie pobielane.

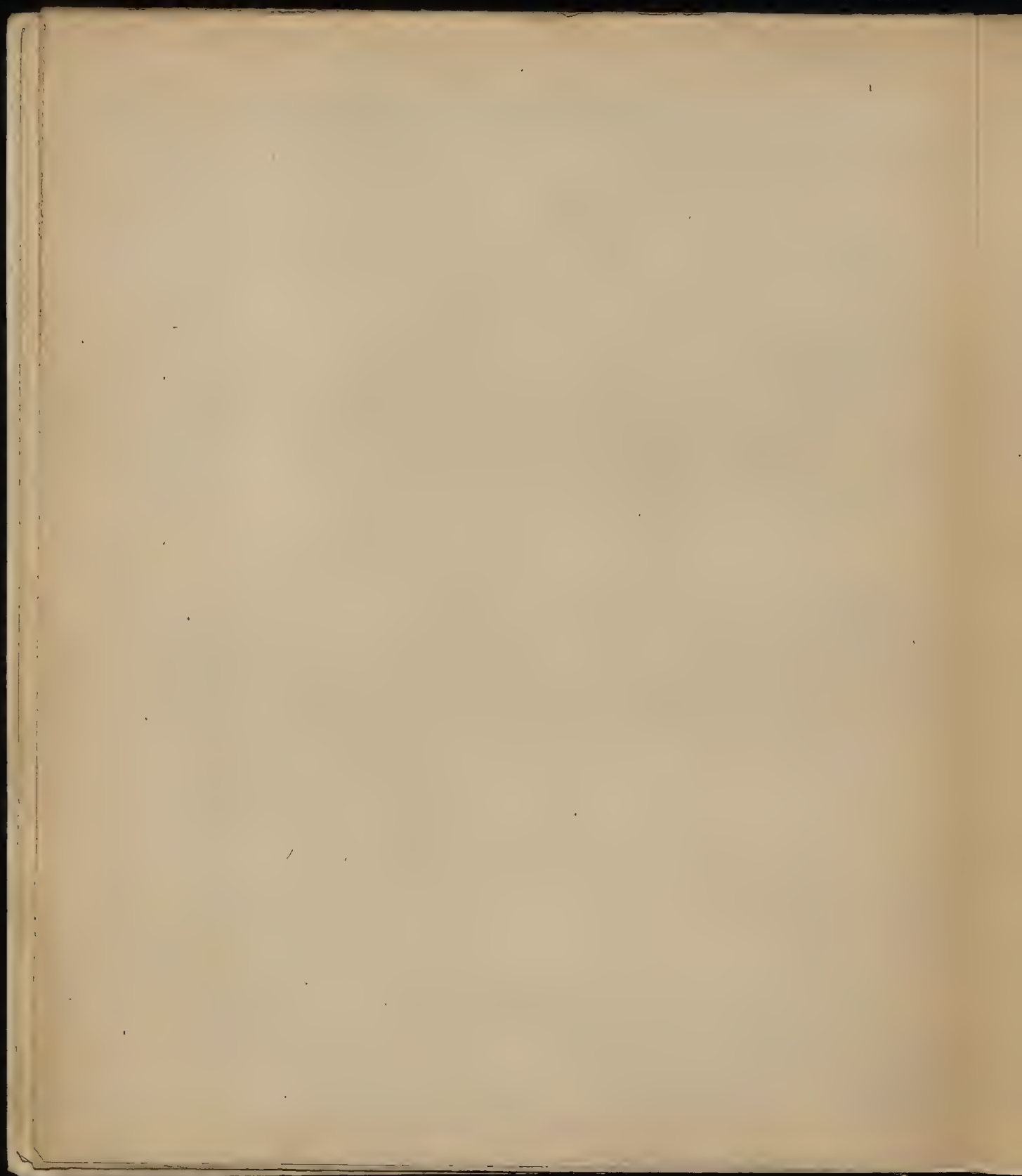
R. 1699 d. 2 Septembr. Rządy Krakow. zakazały aby Przekupnie
sprzedający żelazna stare na Tanderie nie wzięli się
kupować ani też sprzedawać rufnic z szkodą cechu
ruffnikarskiego (Bombardaniarum)

2i
at
te

ych
my
er:

ie
ig

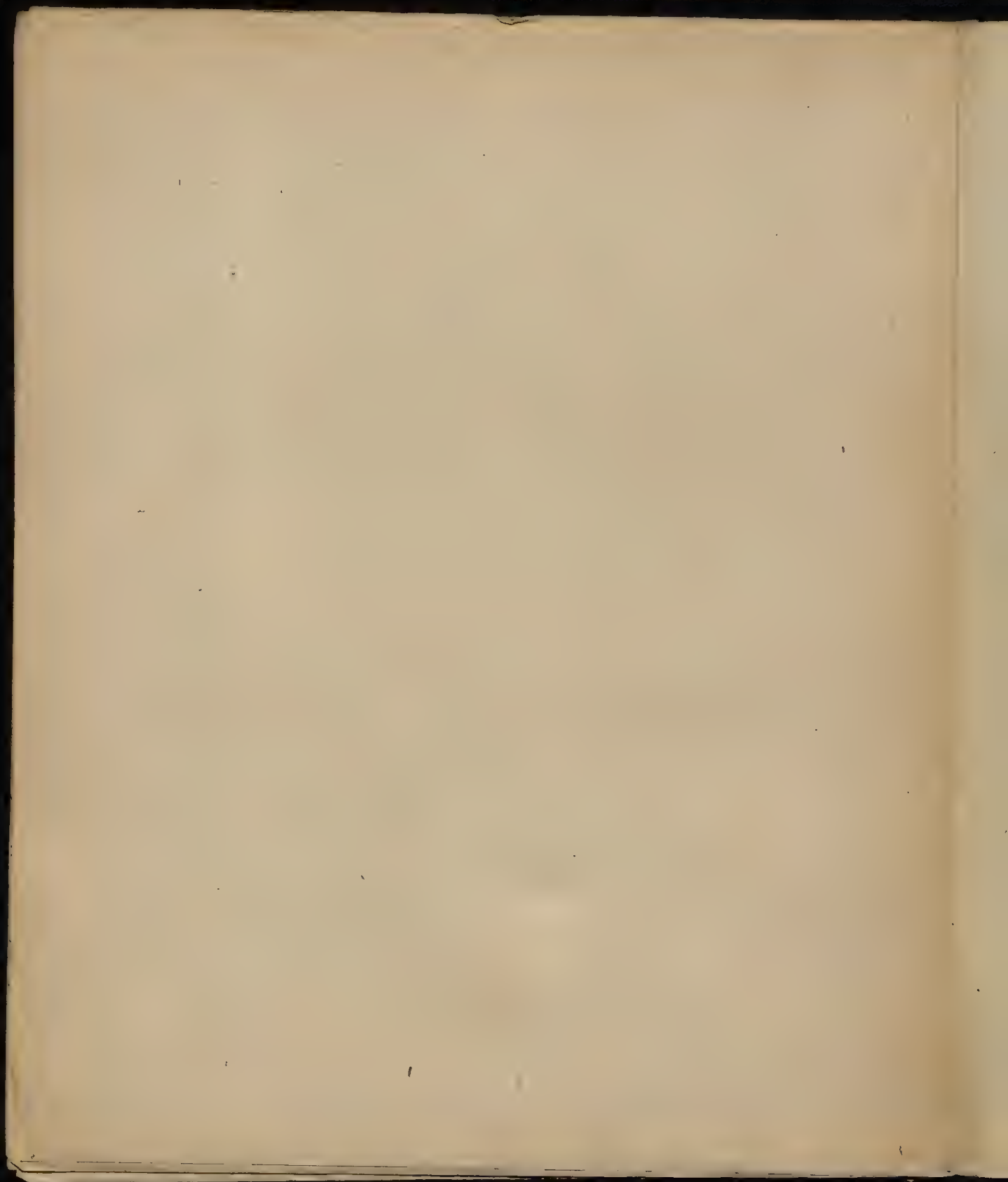
1127

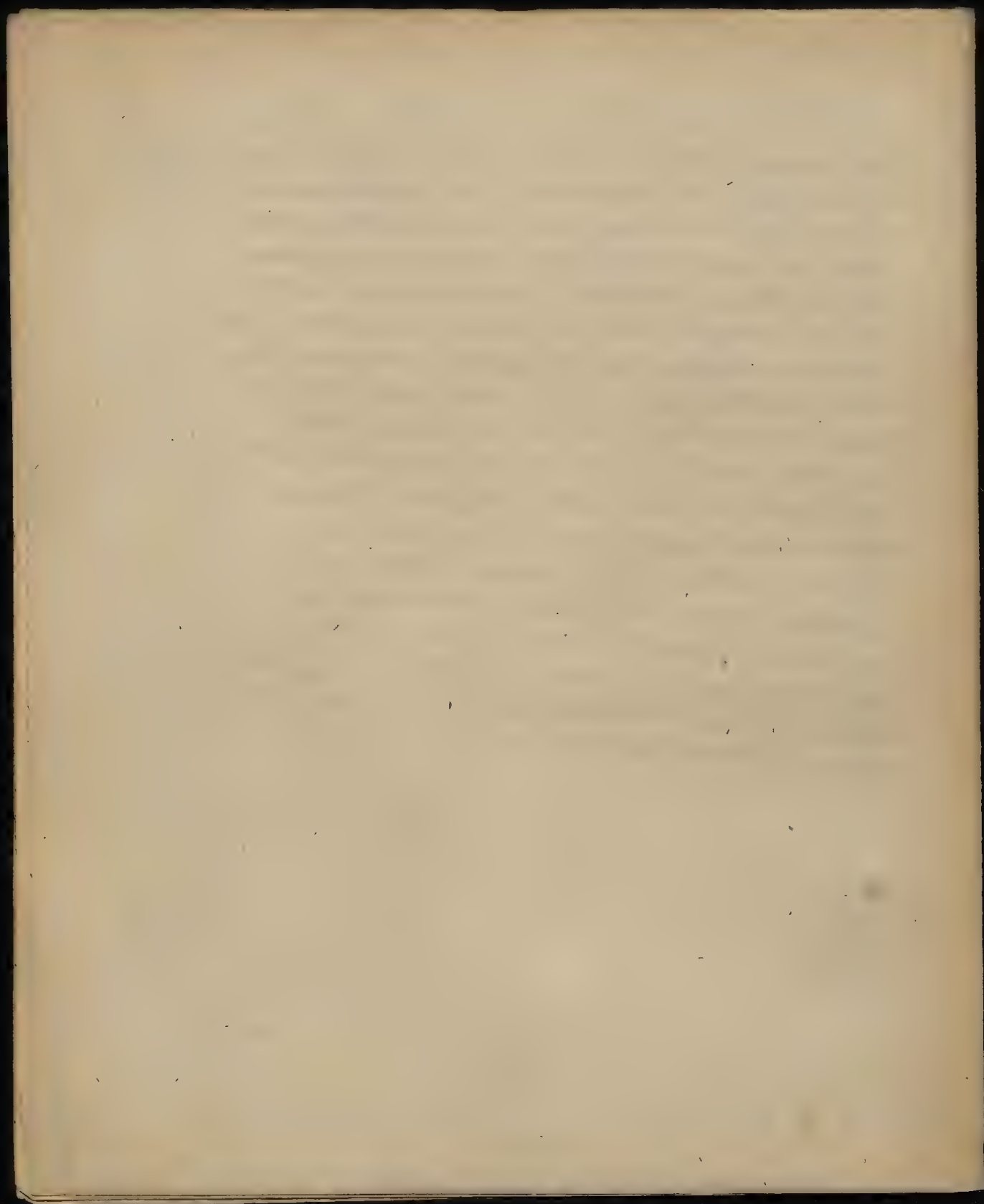
Cech rusnikarzy

Jan Orłowski i Malcher Lotthes starci cechu rusnikar-
skiego (bombardanorum) cracov. r. 1606 następująca
taxa towaru rusnikarskiego składają: 4 Luthaki przelane
norymberskie po 6 f. razem 24 f. - 4 Krótkie rusnice zło-
te po 5 f. - 30 Luthaków kofia śladzonych norymbergskich
po 5 f. - 15 Luthaków podługich po 4 f. - 28 Krótkich rus-
nic norymbergskich po 3 f. 15 gr. - 10 Krótkich rusnic
brunswickich po 3 f. - jedno Łoże z rurą bez zamku 2 f.

THE HISTORY OF THE
LIFE OF
JAMES OGLETHORPE
BY
JAMES OGLETHORPE
OF THE
CITY OF SAVANNAH
IN THE
STATE OF GEORGIA
PUBLISHED BY
JAMES OGLETHORPE
OF THE
CITY OF SAVANNAH
IN THE
STATE OF GEORGIA
1834

444
Użycie broni palnej weszło do Polski od Kryżaków. Poległ od niej 1344
pod Wielką Gedymin W. A. Litewski od Kryżaków. R. 1383 strzelali do
biewajęc Łyżdy z armat kamiennemi kulami. W bitwie pod Grun-
waldem mieli Polacy 60 dział ciężkich. Działo duże zwano jaskyński
smoki (faldyflawyn - colubina) luty, Tabędzie, bazylejski. Kartany
ciężkiej wagi do burzenia fortec. Dłate działa zwano kuffnie, fylegi
ha kownice. Lano je dla Zygmunta Augusta w korymborze, Wilnie
Kielka dział fplatanych razem zwano organki, plotki. Strzelano
tęz kamiennemi kulami; a za Stefana Batorskiego zaczęto strzelać
rozpalonemi w ogień i nabijanemi w działa kulami. Kule były
różne: ogniste, żypy, race, smoki ogniste, garnce, szturmowe
(małe kule w długie kładzione = granaty) - Prochy robili mnichy po
klasztorach (Bielski) - Według rachunków Denusza była za Zyg-
munta Augusta sławna fabryka broni w nowem mieście gdzie za
broni widetkowatę (bombardae unicate) płacono po 3 zł. (t.j. 27 zł 20 gr.)
a za proste (simplicis) po 1 zł. 20 gr. (t.j. 15 zł. 10 gr.) - Zygmunt
August wystawił arsen w Krakowie pod Zamkiem a starosty nad
puszkarniami był wtedy Staszowski.

Cech rybaków (piscatores) czyli rybitwów.

60 (!) 1/4

- 1) Zygmunt August Król pol. (Lublina in conventu regni generali sena 60 post festum Assumptionis B. Mariae V. 1566) udziela następnej treści przywilej Rybitwom (Piscatoribus) Krakowskim: (jest w zbiorze p. 487 i 495)
- Kim wżęzku Tawńskim spisany. - Ponieważ wiadość iż wiele przekupniów (revenditores et propolae) ~~pro~~ prowadzą do Krakowa ryby i takowe sprzedają ze szkody rybitwów Krakowskich i Stróż rybnej Krakowskiej, z której czynsze do Wielkorsządów zamku Krakowskiego optacape bywają: uftanawia aby się nikt nieważyl zakupionych ryb prowadzić do Krakowa i przedmieści oraz takowych sprzedawać pod karą konfiskaty takowych, z których połowa do Urzędu Starostiego druga zaś do Urzędu Stróż rybnej którą teraz Urząd radziecki Krakowski dzierżawi należeć ma. I wyjątkiem Szlachty i ich czeladzi którym wolno z dóbr dziedzicznych prowadzić ryby do Krakowa, jeżeli za przysięgą iż te ryby z ich dóbr pochodzą a nie są zakupione. Ponieważ dawniej nie wolno było nikomu, tylko Rybitwom Krakowskich sprzedawać w Krakowie karpi, które się na urosnienie do sadzawic wpuszczają a które się wytkle (vulgo) Kroczyki i piętniki zowią, więc też i nadal niewolno komu innemu tychże sprzedawać tylko rybitwom Krakowskim, pod karą zaboru tychże i wpuszczenia tychże do sadzawek wielkorsządowych. Rybitwów i dzierżawców Stróż rybnej Krakowskiej, którzy czynsze do Wielkorsządów pta: cą, nie ma być więcej tylko 6, jak to dawniej bywało. - Nie wolno nikomu bez dozwolenia rybitwów Krakowskich brać (accipere) sadzawic (reservacula piscium vulgo sadzawice) pod karą 12 groszy na Wielkorsządy i drugich 12 groszy dla Rybitwów Krakowskich. - Który to mandat przestany do Stanisława z Mirowsa Myszkowskiego wojewody i starosty Krakowa ratneńskiego do Macieja Ostępyńskiego wielkorsządy zamku Krak. a w ich niebytności do podstarosty i wielburgrabiego czyli podurzędnego (vice procuratoris) ma być za poleceniem Rady miasta Krakowa,

która stróż rybny, dzierżawi, publikowany w dni targowe przez woznego.

- 2) Henricus rex Poloniae, nec non dux Andium (andegawen/kię) Boboniorum, Alvernorum, Comes Marchiae Foresti, Gueraii, Dovergii, Montisforti (Cracoviae d. 12 Maja 1574) potwierdza powyższy na pergaminie pisany przywilej (Zygmunta Augusta z r. 1566) dany Rybitwom Krakowskim.
- 3) Sigismundus III rex Poloniae (Varsoviae in comitiis regni generalis d. 22 Decembris 1590) potwierdza powyższy pergaminowy przywilej dany Rybitwom Krakowskim (przez Króla Henryka r. 1574) z dodatkiem: Ponieważ wiele obywateli prowadzi ryby pod Kraków i bez opowiedzenia takowych Administratorom i Przetożonym Stróż rybnej Krakowskiej, takowe ze szkoda Komory (Camerae) i Stróż rybnej Krakowskiej nie optacając cła powinni, takowe nie na zwykłym przyftaniu (solita statione) lecz wyżej albo niżej klasztoru zwierzynieckiego sprzedaje: ustanawiając więc ażeby wszyscy którzy chcą w skrynkach (in reservaculis vulgo sadza: vice) do Krakowa sprowadzać, takowych nigdzie indziej tylko pod zamkiem Krakowskim, gdzie także Rybitwi Krakowskie ryby ^{wykładają} sprzedają, sprzedawali opowiadając poprzednio ich liczbę Przetożonym Stróż rybnej Krakowskiej; których to ryb gdyby nie sprzedali zaraz, mają je zostawić przy Domu przetożonym na stróż rybny i od takowych czynsz optać należny. Toż samo mają zachowywać i ci którzy wzięli ryby do Krakowa w naczyniach na wozach sprowadzają, mają je przetożonym Stróż rybnej opowiedzieć i od nich czynsz optać, pod karą zabrania ryb przez Przetożonego tegoż dawionego.
- 4) Vladyslaus IV rex Poloniae (Cracoviae d. 30 Martii 1633) potwierdza powyższy przywilej Zygmunta III (z r. 1590) z dodatkiem, aby na potem nie b jak dawniej, lecz 10 rybitwom Krakowskich optających czynsz do Wielkorządów Krakowskich było.

2
Cech rybitwów (piscatores)

(Lubrański)

Gregorius de Lindbranz praepositus verbinis, archi:
diaconus et canon. cracov. factor apparum et procura:
tor magnus cracov. (Cracoviae ser. 6a infra octavas Corporis
Christi 1481) ad petitionem provid. Francisci alias Francz, Sta:
nislai Chrzan, Stanislai Koczurek, Nicolai Sokolowicz, Joa:
nis Bardarz et Clementis Jazowi seniorum piscatorum de
suburbio Kazimiriensi alias z Podbrzezia confirmat se
quentem ordinationem per fraternitatem eorum factam
(in lingua latina:)

1) Żaden należący do bractwa niema w dni swięte i w niedziele
ryb łowić lub innej roboty robić pod karą i funta (talentum)
wosku za pierwszym razem. Za drugim razem ma być do
kary podan na wielkie rzędy. Wolno wszelakoż w owe swię:
ta po drugich nieporach aż do nocy wresze wiole za:
stawiać sieci (retia, gulgustia et alia instrumenta) je:
żeli nazajutrz nie będzie swięta uroczystego. Również
jeżeli by w tych swiętach wioła wezwata wolno pracować
koło obrony, dla zapobieżenia szkody. — 2) Ktoby chciał
~~przejść~~ przyjmując bractwo ma mieć list dobrego zachowania;
a jeżeli za rtugę (verous) lub ucznia przyjęty zostanie, ma
mistrz za niego złożyć i funta wosku. ~~On~~ Uczeń powinien
przez 2 lata u mistrza swego pracować: a gdyby przed wyj:
ściem owych 2 lat z nauki uszedł, może mistrz piąć za nim
i nikt nie ma go chować. Mistrz powinien za ucznia płać
podatek (censum regalem), winien go żywić i przygodziewać
tak aby go to i bosso niechodził. Jeżeli by mistrz rtugi lub
uczeń swe niezwykła robotę umie męzał, mają się poskarżyć
starzym, który sprawiedliwości wymierza. — 3) Dla ustanowie:
nia bractwa i na jego potrzeby ma każdy dać na raz po 6 groszy;

później zaś wstępujący ma dać 3 gr. i 2 funty wosku. Trz-
 tego każdy ma co sukedni złożyć do skrzynki brackiej po 1 gr.
 4) Co sukedni mają wstępu być na zatomszy za zmarłych
 członków w kościele S. Katarzyny na Kazmierzu, gdzie na
 ołtarzu każdy podczas oferty winien pociążyć 2 denary
 i łącznie ^{trawac} 15 Cyzyńsz 17 Zdrówas i 3 Wierę
 (Orationes dominicales, Salutationes angelicas, Symbolum) pod
 karą i funta wosku. Do zatomszy. oddać się schadzka bracka.
 5) Co roku bracia wybiorą 4 starzych. 6) Do brackiego zgro-
 madzenia nie ma nikt wchodzić z bronią ani też kłótni
 wstępuwać pod karą i funta wosku za pierwszym razem, 2
 funtów za drugim razem, a kopy za trzecim; a gdyby który
 drugiego raniał, ma dać kopę winy. 7) Jeżeli który z
 bractwa umrze mają się wstępu znajdować na wigiliach
 przy pogrzebie i exekwacjach i podczas exekwacji dać 2 denary
 podczas oferty i powyższe modlitwy odpiewać pod winę
 i funta wosku. Też same modlitwy powinni odmówić i w wiel-
 kie święta uroczyste, a w zwykłe święta i niedziele każdy od
 święta 5 Cyzyńsz, 7 Zdrówas i 1 Wierę. Też samo jeżeliby
 brat lub wstępnik zmarł, ma być pochowany jako członek bractwa.
 8) Jeżeliby zakonnicę kościoła S. Katarzyny ubliżyli w
 ciele bractwa, może się bractwo przenieść do innego kościoła.
 Dajemy te ustawy Bractwu potwierdzone pieczęcią biskupa
 Kraków. z warunkiem aby nikt ustaw tych później nie zmie-
 niał i aby się do Urzędu naszego Bractwo odnosiło.

2) Sigismundus Aug. rex (Piotrowicz in conventu generali regni
 d. 12 Januarii 1559) ad petitionem procuratoris Malcher Blaszkowicz
 in Zdobroże vladarii piscatoris suburbii cracovi. Joannis Brzekuleja
 Blasii Koziecko, Joannis Tila, Valentini Wolek seniorum piscatorum
 cracov. confirmat supradictas literas pergameneas Gregorii de
 Lubranz ea anno 1481 um ^{not} addito et quod iidem piscatores debent
 esse in usu et piscatura fluvii Istulee supra et infra civitatem Cracov.
 vicinam uno miliari supra videlicet ad limites villae Blaszw.
 et infra ad antiquum meatum Istulee circa limites villae Blaszw.
 oblat. adacta capr. crac. fer. 62 post dom. Cantate 1559 lib. infu. capr.
 crac. B. 1559. Tom 71. p. 1731-1738 nr 1668.

Stephanus rex Poloniae (Cracoviae d. 23 Decembr.
1578) potwierdza rybakom Krakowskim miejskaja:
wym nad brzegiem Wisły na przedmieściu Kazimiers-
kim przywilej oraz wolności kupowania i sprzeda-
wania wszelkich ryb drobnych (omnis et varii ge-
neris piscium minutorum alias drobu) który to
przywilej tymże rybakom zagingł przypadkiem. Stają
tylko rybacy od każdej skryni ryb na sprzedaż za ku-
pionych ptactw i groź do Wielkorządów a wolno im
wszelkiego gatunku łowić i sprzedawać ryby w Wiole
i publicznie w Krakowie i na Kazimierzu prze-
dawać. - Oczem król zawiadamia Piotra Zborowskiego
wojewodę i starostę Krak. oraz Mihała Maleczkows-
kiego wielkorządcę (po polsku) Przywilej ten potwierdził Zygmunt II w Krak.
wie d. 1. maja 1591. następnie tenże Zorząd k. Pechu rybakom
na brzegu Wisły mieszczących potwierdził Michał król w Krakowie na sejmie koronac. d. 9. lipca 1699
Sigmundus kung. rex Pol. Lublini per. 6. post fest. Assumpt.
manae 1566) za kazuje przekupnikom (revenditoribus et
propolis) przedać ryby w Krakowie, ponieważ iż przez to
rybakom Krakowskim i stróżom rybnej szkodą dzieje. Gdyby
zas służba którego zlecająca z rybami na sprzedaż do Krakowa
przybyła: powinni zaprzężyć, że to ryby z dobrych Łan a
nie zakupne.

Przywilej cechowi
Rybitwów Krakowskich

confirmat privilegium
Contubernii Rectorum
ad ripam S. Ulae Urbis
Cracov. manentium et Augusti
III rex Cracoviae d. 16
16 Januar. 1745.
Rebat in Actis promunt.
magna Crac. d. 1753
Tomant. 1284 pag. 291-
302)

Sigismundus III (Cracovis fer. 6a in vigilia S. Bartholomaei 1602) w sprawie pomiędzy Lechem Rybitwów nad Wisłą w Kazmierzu a pomiędzy Starżem i Stróżą rybnej w Krakowie z powodu zabrania ryb na rynku tymże Rybitwom daje dekret: ponieważ Rybitwy okazali powi-
nilej Króla Stefana pozwalający im sprzedawanie w Krakowie drobną rybę przez siebie natapanych lub kupionych; więc im wolno i nadal tenże Drob sprzedawać, byle większych ryb nie sprzedawali.

Władysław IV (Varšavie feria 6a in Crastino Transfigura-
tionis Domini 1643) w sprawie pomiędzy Rybakami Krakow. a Rybakami z Łódźbrzezia o sprzedaż ryb więk-
szych t.j. puzynaków i karpów: gdy Rybaacy z Łódźbrze-
zia dowiedli iż r. 1581 przez Wielkorządcę Krak. celn ich
został utworzony i od Królów potwierdzony - i gdy
przeciwie Rybaacy z Krakowa okazali Dekret Zyg-
munta III z r. 1602 w którym im tylko samym wolno
sprzedawać ryby większe ze stawów a rybakiom pod-
brzeskim tylko drob - więc Król Władysław IV potwier-
dza dekret Zygmunta III z r. 1602.

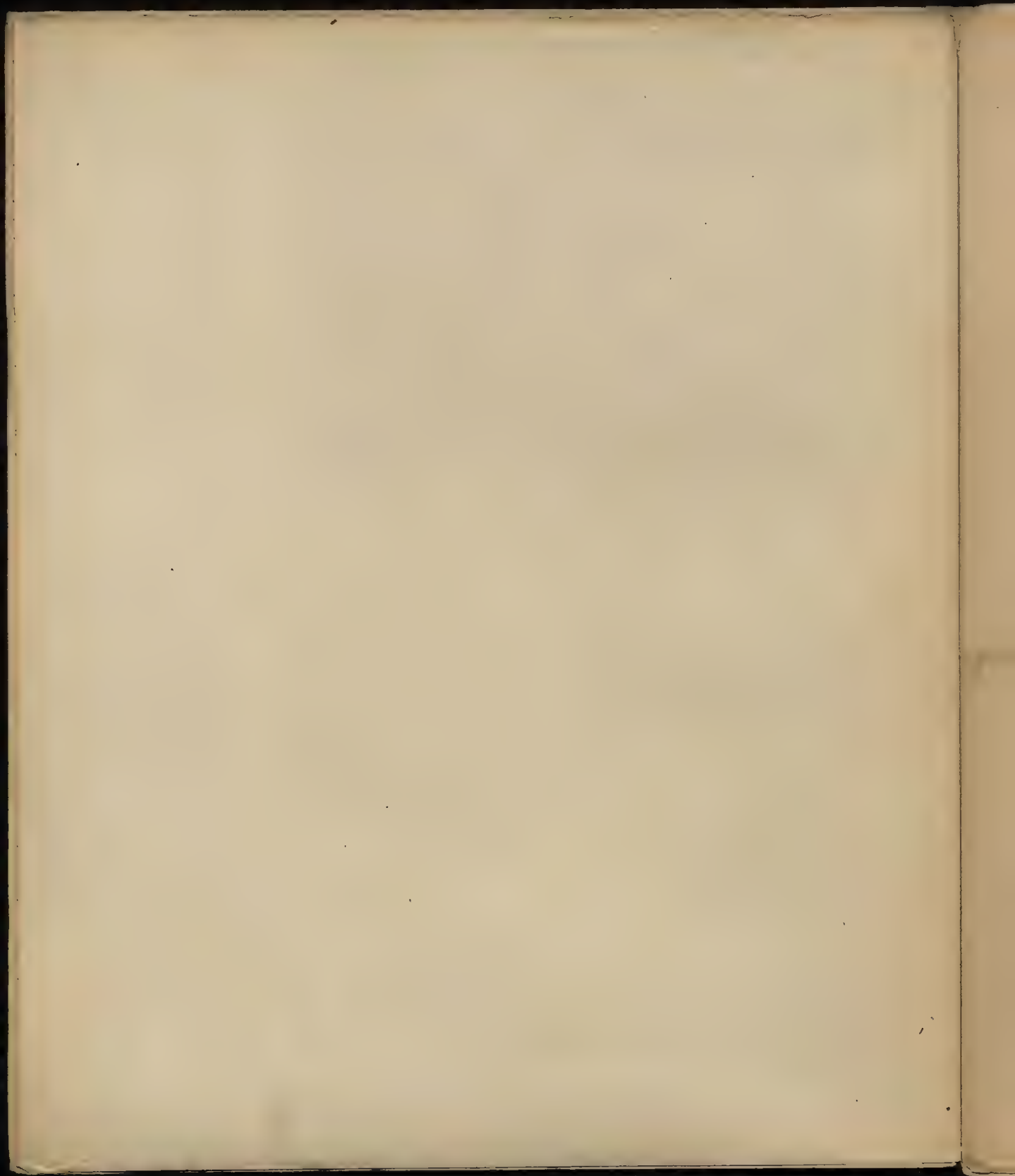
481

Sigismundus III rex Poloniae (Cracoviae fer. 3a post domin.
Laetare 1608) w sprawie pomiędzy Lechem Rybitwów
Krakowskich nad brzegiem Wisły na przedmieściu
Kazimierskim mieszkających a pomiędzy Radą Mias-
ta Krakowa o zabranianie rybolowstwa w rzecie Wisle
rybitwom którzy z powodu tegoż rybolowstwa czynią
rozrywy na Wielkoruszdy Krakow. optacją wydać
w Sądach Relacyjnych następujący de kret: Ponieważ
Rada Krakow. z przywilejów Bolesława wstydliwego
i Władysława Łokietka książąt polskich, z Komisji
r. 1401 i do kumentu Króla Jana Alberta dowodzą
iż oba brzegi rzeki Wisły przysługują od wsi Zwierzyn-
ca aż do wsi Strąbity należą do miasta Krakowa;
i ponieważ Lech Rybitwów z tychże samych doku-
mentów dowodzi iż rybolowstwo w rzecie Wisle
nie do miasta lecz do Wojta Krakowskiego należało
i że Wojtostwo Krakowskie, jego dochody późniejszemu
pewnej zbrodni Wojtom oddane i do Wielkoruszdy
wraz z rybolowstwem przyłączone zostały; a chociaż
przywilejem Króla Jana Alberta prowenta wojtowskie z
miasta temuż miastu Krakowu oddane zostały: wcale
się to nie ciągnie do rybolowstwa które nie należało
do prowentów miejskich, jak się to pokazuje z
dokumentu Grzegorza z Lubranca proboszcza śkal-
nierskiego, zupnika i Wielkoruszdy zamku Krak. z r.
1481 którym ustanowił Lech rybitwów i zastrzeżenia
ryb w Wisle tymże wyznaczył: co może posłużyć za
dowód iż rybolowstwo należało do Wielkoruszdy. Przez
tego okazali Rybitwi konfirmacją owego dokumentu
przez Króla Zygmunta Augusta, z oznaczeniem granicy

do łowienia ryb przysposy od wsi Przegorza aż do Sta-
żowa. Ukazali także picture i zenie Króla Stefana z
dozwoleniem sprzedaży ryb w rynku Kra Kowisk. oraz
Władat Króla Stefana do Włochata i Walez Kowiskiego
wielkorządę dozwalający tylko samym Rybitwom
łowienia ryb w Wiele. Tymczasem przedstawiali Regestra
dochodów wielkorządowych z których się pokazuje, iż
ci Rybitwi optacali od najdawniejszych czasów
czasem do wielkorządów z rybostwa. Z tych też
powodów Król niniejszym de kretem Rybitwom
przy prawie łowienia ryb w Wiele pozostawia,
zakazując Rajcom aby Rybitwom takowego nie
zabraniali. (Acta consul. casimiri. Tom. 781 pag. 883)

5

482

F
413

1602. fer. 6^a in Vigilia S. Bartholomei Cracovia - Sigis-
mundus III rex in causa Seniorum et totius contubernii
Piscatorum ad Istulam in Kazimiria manentium
contra Consules et Custodes Lycium Cameræ reg. oratio:
ne violentæ receptionis piscium in foro publico de-
clarat, admittendam esse Lycatoribus liberam venditi-
onem piscium sub poena 100 marc. quoniam illis in
privilegio in rotationis a Stephano rege in locum
antiqui deperditi privilegii permissa est venditio
piscium minorum alias drobu quas in Istula ceperint.

1635 d. 23 Grudnia w Warszawie - Władysław IV uzgodo-
wi starosiemu i wielkorządowemu.... Ponieważ Ryba-
cy mieyszenię Krak. mają z dawna w urzgowaniu wolne
upuszczanie z Rudawy wody do sadzawek swoich
wiece iżdamy abyscie in wody teraz nie odeprowadzi-
ła udaniem iżdów arendarzy tamczynek ntygnioi,
jakoby wody mało do ntygnioi iść miało.

Handwritten text, likely bleed-through from the reverse side of the page. The text is illegible due to blurring and fading.

8
919
1642 d. 29 Czerwiec, w Warszawie. — Władysław IV Król
Stawetn. Wojciechowi Przeicowskiemu ^{nieurząd. Kt. Kon.} powierza dosta-
wienie ryb do kuchni Królewskiej, skupowanie ryb
i zwalnia go od wszelkich cel, pozwala mu oraz ryby
sprzedawać

[Faint, illegible text, possibly bleed-through from the reverse side]

1649 Taxacja ryb po sławnym Wojciechu Pierliko:
wieu rybitwie Krakow. - W pierofzej Ładzawce Szutki
głowne i podgłowne, Łokietnice i inne Brakowe aż
do braku obłączkowego Szczupaków i Łodowicze:
Szutki głowne po 6 zł. podgłowne po 4 zł. - Szczupaki
i Karpie różnych brakow Kopa po 30 zł. - Drobu Zber
po 10 zł. - Łodowicza Kopa 45 zł - Kopa brakow pomniej:
szych 18 zł.

Handwritten text, likely bleed-through from the reverse side of the page. The text is illegible due to blurring.

Cech rybaków

10
415

Cech Rybitwów ^{Krakowskich} Kazimierskich jako to prymas
Jędrzej Strumieński, podprymas Szymon Gocwiniowski,
Ki, Podstarzy Szymon Ziemiński, przysiadni Btarsiejgo:
Tęberski, pisarz Mikołaj Gaweł i ii rybitwów uchwala
na sejczy 23 April. 1737 Bracia starzy i młodzi; aby
aby na zapłacenie myta w łachmierzach na które pp. Czer-
ny Kąstelanie sandecki ma przywilej, każdy a nawet i
w miejscu opłacać ~~aby~~ (znac. ryczałkowo płać różnie
myto): od skryni po 3 tynfy, od półskryni tynfa i 19 grzyw
od pudła czwiartowego szostak bity i 1 1/2 grosza, od mniej-
szych pudełek: od sadzawie 8 gr - które to postanowie-
nie ma trwać 3 lata. Płać to ma każdy podwina 14 grzyw.
Wielkorządom i 2 kamienie wosku na ołtarz cechowy. Ci
którzy nie zechcą płać nie mogą kupnem ryb się bawić,
tylko na rzecę robić. Ktoby prowadził ryb nie zapła-
cił mają mu ryby być zabrane i szpitalom rozdane.

Więcej rybaków Krakowskich Orzeł polski pod nim
ryba czyli orzeł trzymający w szponach na dole ryba: Sigil-
lum piscatorum civit. cracov. et. cafm.

1745 Rybaków Krakowskich prowadzili z szóstka skryniami
półskryniakami karpie, szczyraki, drob. Kupowali
karpie w Bełżynie Kopa po 6 tynfów, mniejszych 2 tynfy
3 gr. - W Ławtowniach Karpie Kopa po 13 tynfów - Dębes
drobin po 10 tynfów - W Jętownicy Kopa karpie po 17 tynfów
małego braku karpie Kopa po 11 tynfów, Karpiołek Kopa
17 tynfów, Łokietnica jedna po 7 części karpie 1 tynf i 1 grzyw,
Karpiołek mendel po 4 tynfy i 1 grzyw, drobin Kopa po 5 tynfów.

W Łęchowiecach Kopa Karpi po 22 tynfy, Łwików
 szuka po 5 tynfów i 5 czepek, Łokietnic szuka po
 8 czepek, Półgłównic szuka po 2 tynfy i 4 czepek
 Ryby kupowano: Karpi Kopa, Karpiówek Kopa,
 Łwików Karpi szuk, Szczupaków półgłównic szuk,
 Szczupaków Łokietnic Kopa, Drobni Kopa, Drobni
 dzber. — Od tych ryb płacono Łożańskie, Ło
 w Charnogzłach po 5 tynfów od fkrzgni, Ło Wólkie po 5
 tynfów od fkrzgni, Ło Oświecimskie po 15 tynfów,
 Ło na Bobrek, Ło do Dworów, Ło Krolewskie od
 fkrzgni po 6 tynfów i po szostaku bitym, Ło Rzęg-
 pośpolitej po 24 tynfy i 2 szostaki od fkrzgni. —
 Wogóle Ła te były wysokie bo gdy ryby 5781 tynfów
 w Łęgłku kółtowaty, Ło wynofito Ło 800 tynfów
 Rybacy zaś sprzedawali Kopa ryb do klasztoru za 31
 tynfów — Proiz tego sprzedawali Ławy i Barmice
 (Ł. j. dnewo z ~~Ło~~ Łratem pewnie) Łptawy i Boki
 (Łmateniat dnewy) — Łęgłko Kroc ryby w zimie wyfasty.

- 1788 Kupców rybnych mogło być w cechu tylko 12 (od naj-
 dawniejszych czasów) dopiero po śmierci obierało nowego
 kupca: pomiędzy temi byli Michał i Franciszek Dyktarski
 Słarwin i Jacek Zielinski, Wincenty Łasorski.
- 1775 Ordynacja przez Magistrat dla Rybaków Krak. wy-
 dana również tylko kilku Kupców na 12 stanowita. —
- 1788 Zgromadzenie Rybaków Krakowskich.

11
464

Według noty podanej Sędziemu grodzkiemu ^{ki} d. 3. novembr. 1775
przez Dybakoń krakowskich optacata cała Kongregacyja Ma:
gistralowi co tydzień po 4 zł. rygli na rok 208 zł. a pisarzowi
prowentów królewskich na rok 144 zł. z jatek.
jeżdżili zaś po ryby do Słafka czekając na złow stawów. Tam
kupowali kopę karpni wiskłzego braku po 60 zł. a mniejszego
braku po 30 lub 40 zł. Do jednej skrzyni próżnej (która 60 zł. kof:
towata) sadzali 15 lub 16 kop karpni braku wiskłzego, a 18 lub
20 kop braku mniejszego. — Skrzynie te z karpniami spławiali
pod Kraków płacąc na Komorze cesarskiej w Słafku od jed:
nej skrzyni 8 zł. a w Słafku pruskim od prawy czylia kopy
od 1 skrzyni 54 zł. w Górnym Zabrzeżu sta Książca Osielskie:
mu ~~od~~ od 1 skrzyni 1 zł. 18 gr. na Woli sta mostowego Książ:
cu Borsyńskiemu od 1 skrzyni 6 zł. 6 gr.; w Bzyszcim na
Komorze od skrzyni i po 8 zł. 6 gr.; w Dobru na Komorze
król. i Rzeczypospolitej od 1 skrzyni 19 zł. 12 gr.; sta rybne zwa:
nego pod Krakowem do Browaru królewskiego od 1 skrzyni
8 zł.

W Krakowie stawiali skrzynie za tamami zrobionemi dla
rozłicia lodów przyciem do każdej skrzyni potrzebowali 2 lin
i 2 gorceli; przez ~~całe~~ zimę obrabowali skrzynie, z
których na targ w koszach do przyciemów wodę napetnionych
wziętkach stojących ryby nosili.
Innysia potrzebne do uhrzemiośta: przyciemy, wiadra, kosze,
kacirze, siekiery, gródase, osęki, swidry, gwóźdźe,
kloce do topienia skrzyni, przeornie, windy i t. p.
Pozostałe ryby wyrzucano ze skrzyni do Wisty.

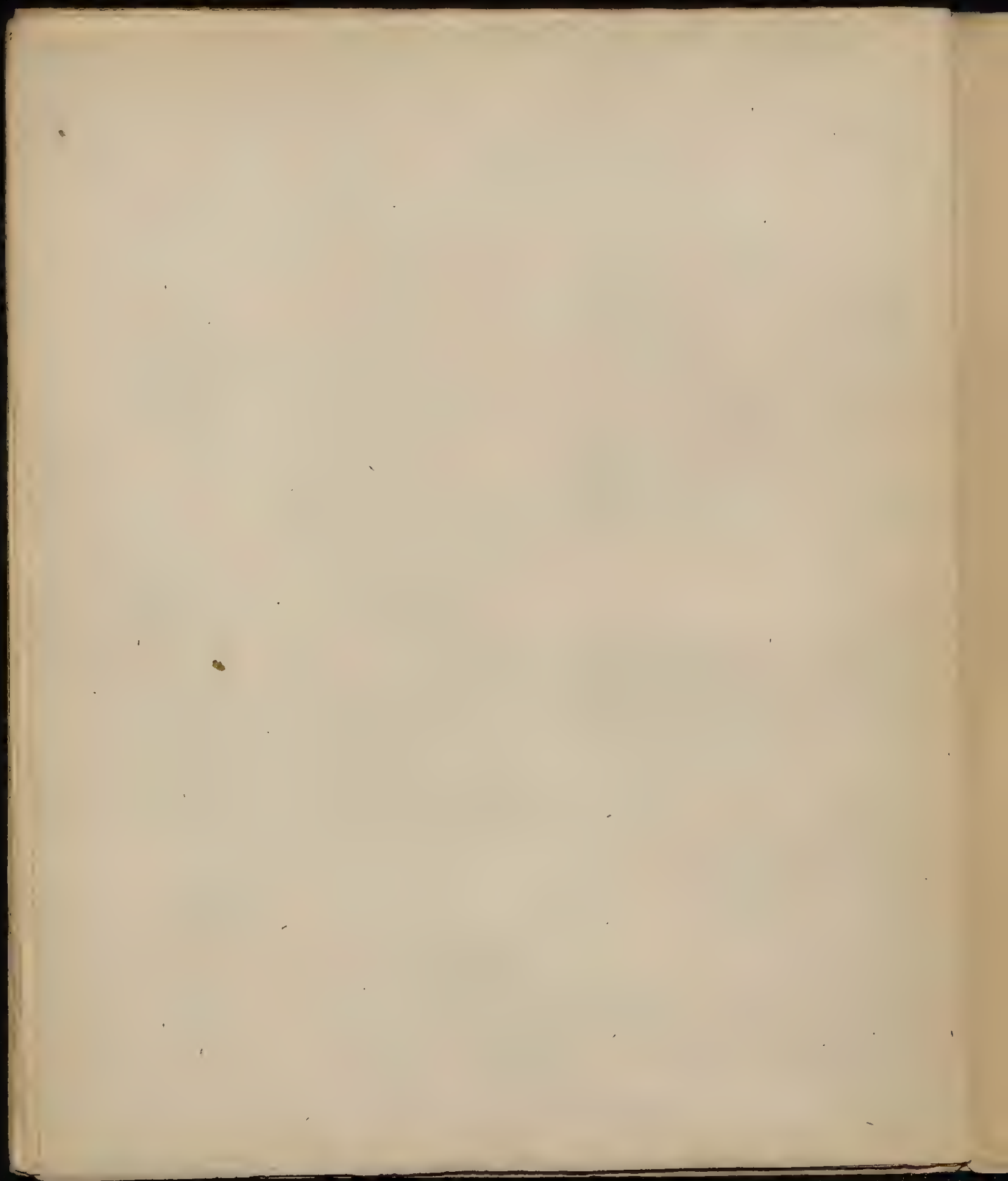
Taxa ryb w Krakowie według publikaty urzędowej 30 marca 1773:

Szczupak	ważący od 8 funtów wyżej	...	funt po 26 gr.
"	mniejszy " 4 " aż do 8 funt.	...	" " 22 "
"	" " 2 " " 4 "	...	" " 18 "
Karp	" " 4 " wyżej ikrzak	...	" " 12 "
"	" " " " " młeczak	...	" " 15 "
"	" " 2 " aż do 4 funt. ikrzak	...	" " 8 "
"	" " " " " młeczak	...	" " 9 "
Okon			" 16 "
Karasie			" 8 "
Lin			" 8 "

Rybaćcy powinni w jatkach wagi sprawić (znac' dawnej bez wagi tylko na sztyku sprzedaweli)

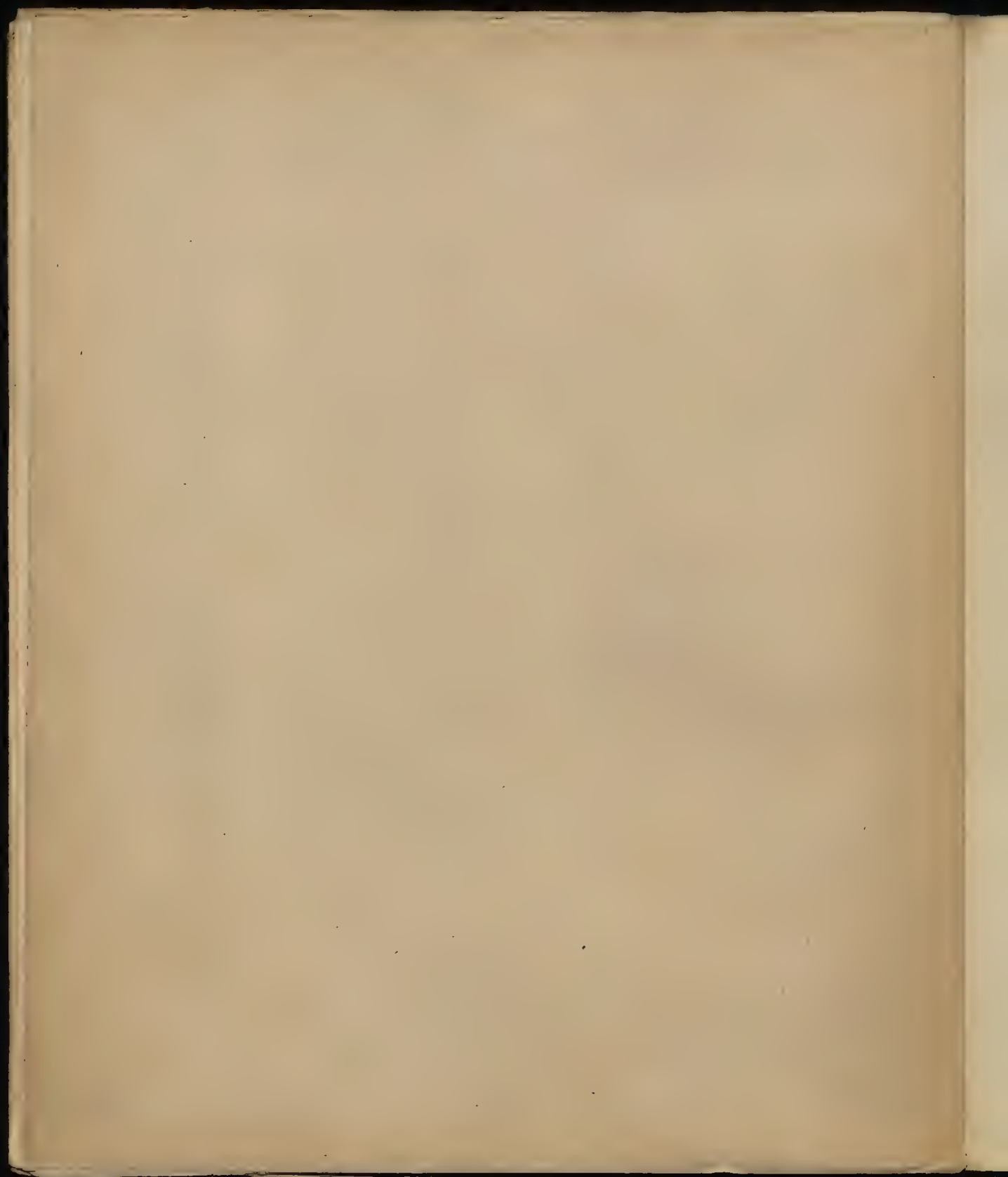

13
479

14

440

7. niewolno iadnemu z kupców rybaków drugiego w stawach, stawkach, sadzawicach i rzekach podchodzić i podkupywać ani też mieć spotek z obcemi w kongregacyi nie będącemi pod karą.

8. Kongregacyja może pomiędzy sobą składować na potrzeby wybierać jednak co roku w obec deputatów z magistratu mają przed elekcyją starzych dawać kalkulacyę z perceptyi i expensy.

9. Gdyby który z kupców, rybaków rzecznych i ~~inne~~ mondelnie wazyl się na innym miejscu a nie w jaskach sprzedawać ryby bądź żywe, bądź marte i zamrożone, takowe za rozstargnienie targu mają być zabrane i na szpitalu rozdane.

10. Jeżeliby kto przywiózł lub sprowadził na sprzedaż do Krakowa ryby z dóbr szlacheckich, dziedzicznych, takowe powinien oprócz juramentem oświadczyć iż te ryby są pańskie z wstąpnym dziedzicznym stawem, a wtedy dopiero wolno mu je będzie sprzedawać na rynku lub rybakom Krakowskim.

11. Ryby suche, pstrągi, lipienie i inne, tosożie wędzone i suszone, ryby słone i marynowane nie podpadają pod ordynacyę rybaków, lecz wolno je gosić i innym sprzedawać w mieście bez optania się do kongregacyi rybaków.

Cech rymarzy (Frenifices)

Sigismundus Augustus rex Poloniae (Dat. Lublini in
Conventione generali d. 28 Julii 1569) confirmat sequentes
articulos Contubernii artis frenificiae civitatis Cracov. ^{Polon. Hradom. et}
polonico idiomate conscriptos. ^{Keparz.}

Ktoby chciał do cechu rymarskiego i bractwa wstąpić, ma
ukazać list od urodzenia i od wyuczenia i sztuki robić
według starodawnego porządku i zwyczajów. Najprzód powi-
nien kupić 4 skóry dobre i z nich wyprawić 3 skóry dobre
i warowne i z tych skór sztuki robić; potem tę czwartą
ma ogolić niehamując jej ma ją dobrze i warownie ucią-
nąć. A sztuki te są: Uzda jeździecka ze 3 wiodzoma pot-
tykana mosiężowymi pęklikami lutowanymi i czterzy
pukle wielkie trybowane mosiężowe i ich popiersien
do tejże uzdy podtykany pęklikami mosiężowymi lutowa-
nymi i 4 pukle wielkie trybowane mosiężowe, pochwy
hiszpańskie ze dwiema zwenkrinami mają być podtyka-
ne pęklikami mosiężowymi lutowanymi i tychże pasków
na rostownie mają być 2 pukla wielkie trybowane mo-
sieżowe, a 2 także pukle na końcach u zwenkrinów
do pasa mają być przęski hiszpańskie mosiężowe.
Uzda druga jeździecka ma być potykana białymi pękli-
kami lutowanymi i 4 pukle wielkie trybowane i ich to ma być
z białej blachy; u tejże uzdy mają być dwie wiodzi, jedna

mieczysta (smyczysta) a druga w kotkach; podpiersień do tejże
urudy ma być podtykany białymi punklikami lutowanymi i 4 punkle
wielkie trybowane z białej blachy; pas wielki ma być uszy-
ty w 10 szwów, drugi pas pleciony w osmi rzemieniów całym
gółtem od tychże rzemieniów a przeczka z blaszka na drugim
koncu ma być przypintowana nagłówek na kształt turecki
z czerwonego futna lamowany czerwonym rąfianem z tejże
lamki mają być na każdym końcu rankliki i podgarlek
z tejże lamki. Te szutki włafna rękę w domu u starzego
mistrza dostatecznie urobione ma wskazać w zupełnym zro-
umieniu cechu i dać do cechu kopę na zbroję i potrzeby
cechowe i uczynić jurysję według przemożenia uczynić
Łotem ma mieć także prawo przyjęcia i jako młody mistrz po-
stąpi w rzeczach kofielnych i cechowych działać aż na jego
miejsce drugi mistrz szutki ukaże. — Od robienia szutek
wolnią synowie mistrzów tylko mają dać kopę do cechu, ju-
rysz sprawić i postąpić czynić. Każdy mistrz na każde świą-
tki powinien dawać po 1 1/2 grosza.

Mistrzom rymarzom wolno każdego rymarza niecechowego
zmusić za pomocą urzędu grodzkiego i miejskiego aby
szutki robił, i nie dozwalać aby postronni jako: śladnicy,
śiodlarze, Łasniacy ku szkodzie cechu rymarzkiemu robotę do
Krakowa na sprzedaż nie wozili.

Kiedy starzy cech za gaj brania wprysy mają się ucywować zach-
wac, a któryby niezwoyczajni stowcy lub wstaniem z miej-
scą swego nie zachował się ucywować ma być karany 1 gr. do kasy
ki, a któryby się swarym i sz. na zbroję. Ktoby do cechu z
bronia przyjechał ma dać winy 15 gr. a który za obestaniem do cechu
nie przyjechał 1 gr.
Każdy mistrz i mistrzowa powinni iść na pogrzeb i załomnąć podwinąć
1 gr.

400
Gdyby przyszedł w dom albo do kramu jak i pan i targował
roboty nie mało: a gdyby nie miał w użytkiego w dostatku albo zo-
bić nie mógł: nie ma brać mistrz robotę u innego ale ma
go puścić do innego braci: dla tego żeby wszyscy podejrzani
ziemności wiedli go: jednak równe podatki i inne postugi
wynia. Któryby przestąpił ma być karan 2 zł. na zbroję.

Gdyby ziemianin lub inny stojąc przed kramem targował, a drugi
brat go odwał, ma być karan 2 zł. na zbroję

Gdyby który brat kupił skóry lub jakowy towar który inny
brat targował ma być karan 1 zł.

Gdyby mistrz albo towarzysz z innego miasta przyjechał na sprawę
bądź mieć moc sprawić go wedle porządku rzemieślniczy

Gdyby towarzysz z zuchwałościem powstał, odczyt robić na miejscu
podejrzane albo niebezpieczne albo do innego miasta wdrówat
takowy czeladnik ma być przypisany albo trybowan przez
drugie towarzysze i ma być karan w cechu 4 zł.

Wchowanie czeladzi albo towarzyszy porządek ma być jednolity
dla zgody i miłości. Gdyby mało było towarzyszy tedy starci
mają mieć piero po jednym a potem inni kolejni: a gdy
już wszyscy będą mieć po jednym wolno będzie każdemu
według przymożenia więcej posadzić. Gdyby starci tego nie
doglądali mają dać winę kope.

Mistrz który by umierał gdy wezwie do siebie z mistrzów
i przed nim spusta swej syny takowi synowie nie powinni być
się użyć.

Czeladź powinna robić przy świecy od S. Bartłomieja aż do
zapustnej niedzieli 4 godziny w noc, a o 11 tej rano do roboty
wstawac. Burkath powinni mieć w pierwszej niedzieli po S. Bar-
tomieju a drugi w pierwszej niedzieli w post. Dziśtrowie będą powinni
dawać tej to czeladzi 4 razy jeść od Wielkiejnicy do S. Jana, a od
S. Jana do Wielkiejnicy po 3 razy wszakże nie będą im powinni dawać
piwa jedno do obiadu a do wieczerej.

Któryby drugiemu czeladnika odważył ma być karan 2 zł. p. do ce-
chu na zbroję. Powinna też czeladz z mistrzami bractwo trzymać i
na każde szukedni dawać po potgroszku do cechu. Każdy towarzys
niema powstać na wędrowkę aż się mistrzowi opowie przetęm
na 2 niedzielle; a gdyby tę uftawę preftojit ma dać 1 zł. na zbroję.
Od oprawki starej roboty kiedy ftarguje mistrz albo towarzys
od niej 5 gr. jeśli tam nie będzie żadnej ftutki nowego rzemienia
ani nowej przesyki, to sobie towarzys ma wziąć; a jeśli będzie
ftutka nowego rzemienia lub przesyka, tedy pierwszej mistrz za
wszystko ma wziąć a ostatek jemu dać. Jeśli by wozniory rząd dano
uczernić, wymazać, tedy na poty z mistrzem; a jeśli by, były nowe
we ftutki rzemienia, tedy mistrz ma pierwszej wszystko wziąć a
towaryszowi to dać, co będzie rozumiał. Któryby dał nam tę
ukhwatę trunkielt albo jurynę, ma być karan potkamienia
wosku.

Ktopyiec na uczeniu ma się uczyć 4 lata, a kiedy się będzie
miał rok dounżac w tych 4 latach, tedy mistrz może drugiego
przyjąć na wyuczenie, a kiedy go ujędą takowy ktopiec ma
dać do cechu 6 gr.

Jest też czeladz i niedoużeni młodzienci, wazę na matych mia-
stej kach mistrzmi zottawac, takowy każdy aby był rufzon
do ~~Wielka~~ Krakowa na naukę i na sprawę a to dlatego iż nie-
warowną robotę robią rycerskiemu zastawie kowi i pospolitemu
gminowi i takowy każdy nie ma być sprawowan nigdzie indziej
jedno w Krakowie.

Towarysz ma mieć wochlon po 5 gr. z piwniem piemiędzy; a
który by się towarzys trafiał dobrej r. k., mistrz ma mu dać to co
będzie rozumiał; a robienicowi wochlon ma być po 3 gr. z piw-
nem piemiędzy.

(Oblat. ad acta cast. crac. fer. 49 ante fest. S.

Egidii 1569 lib. Inscript. Tom. 97.

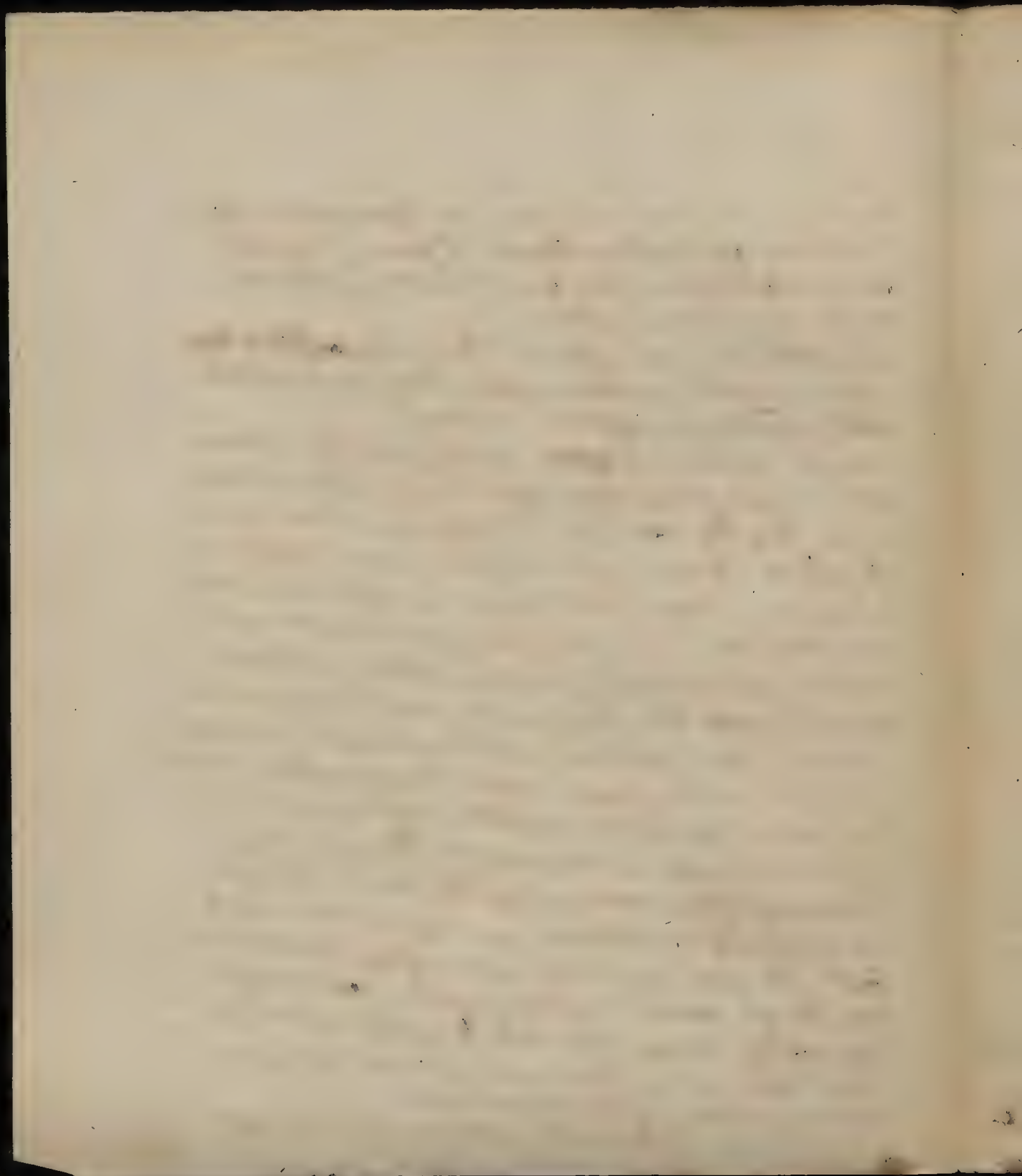
Uftawa rajcow ~~Kra~~ Krakowskich dla Cechu Rymarzy Krak. dana
nazajutrz poś. dn. 1503 potwierdzona przez Zygmunta III w Kra-
kowie d. 15 lutego 1604 z dodatkiem (ob. w zbiorze p. 521)
Uftawa rajcow kłeparskich, dana sablato ante f. Fabiani et Sebastiani 1593
(ob. w zbiorze pag. 523.)

494
Consules cracov. (ser. 5ª ante dominicam Carnisprivii 1594)
ad petitionem fam. Mathiae Stowak et Joannis Noszkowicz
seniorum Conlubernii Frenificum Cracov. approbant se-
quentem ordinationem (polonia):

R. P. 1593 d. 27. dipia nastąpiła w Cechu Rymarskim Krak.
wspólna uchwała i zezwolenie zgodne strony odprawowania
postug ratusznych miejskich i cechowych:

Naprzód najmłodsi mistrzowie postugi kofielne i cechowe
sami przez się odprawować mają; drudzy podle nich wyżej
siedzący strzelbę ruszniczną i hakowniczną; trzeci po nich
strzelbę do ptaka na polu i z dziać; czwara wyosytanie
we zbroi na Boże Ciało, Oktawy i na pole za wisznia:
mi; ostatni dawa klórzy podle starszych siedzą wolremi będą
od postug wyżej opisanych jeżeli będzie dostatek mistrzów,
ale na to miejsce będą starszym do pomocy tak w sprawach
cechowych jako w doglądaniu robot warownych i w innych
potrzebach, w których jeden miejsce starszego zastąpić powinien.
Kiedy się też trafi potrzeba pospolita z rozkazania urzędo-
wego lub cechowego, za rozkazaniem starszych, każdy
odprawować będzie powinien. Jeżeliby klórzy z mistrzów
zachorzał, albo odjechał albo infy przypadek ran' zażądał,
brat podle niego niżej siedzący ma ran' postugę odprawić, któ-
remu też gdy powroci nagrodzić powinien odprawując
jego postugi. Starszy mają w cechu te postugi rozdzielac
które każdy brat ma odprawować pod wing z grzywien
z których potowa urzędowi radzieckiemu.

(Acta consul. cracov. Tom. 29 p. 593-595.)

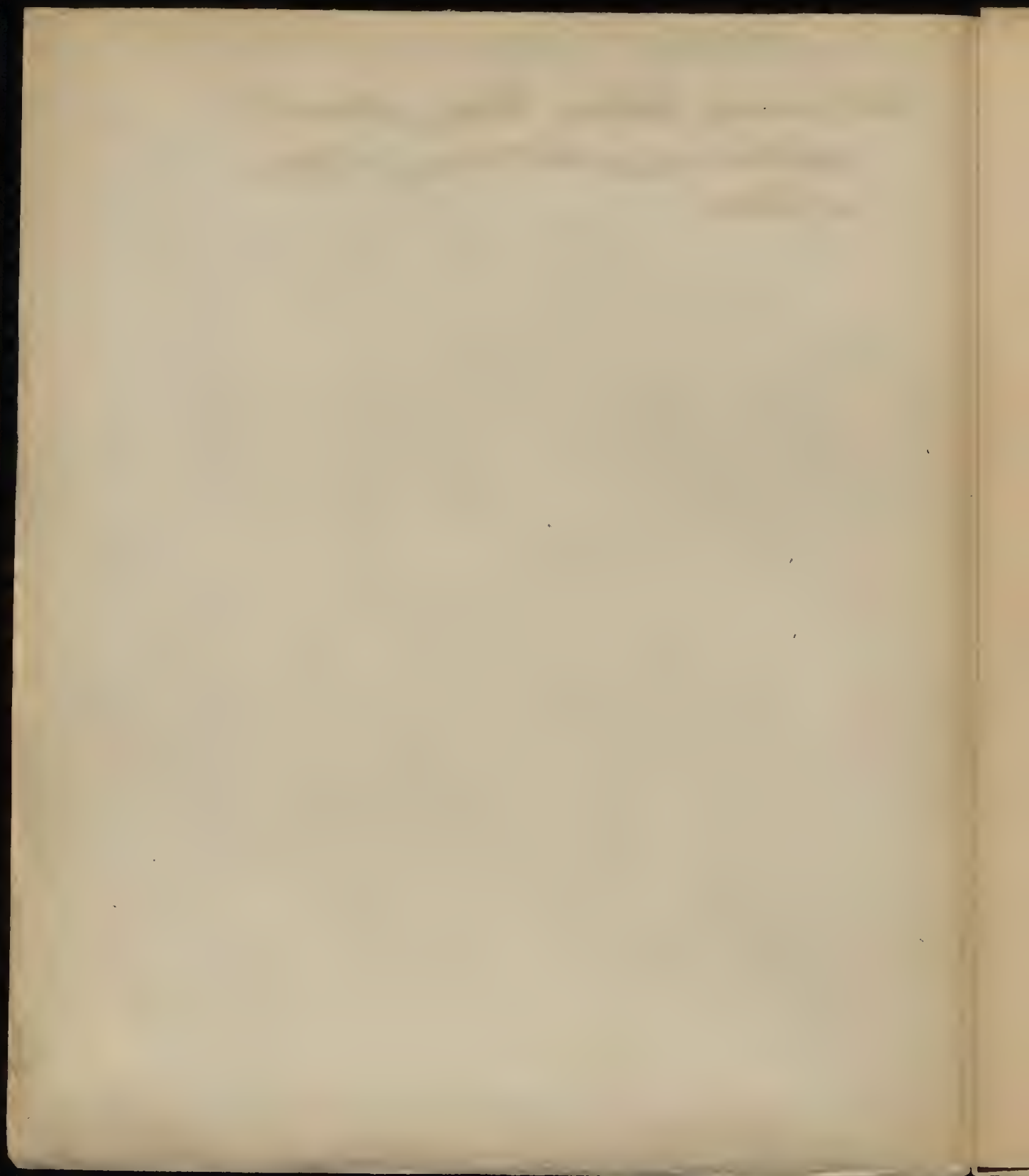
92
Władysław IV Król (Varaviae, d. 31 Januarii 1641)
w sprawie pomiędzy Cechem Rymarzy Krakow. (Con-
tubernium epiphiariorum ^{et frenificum}) a pomiędzy Andrzejem Hajo-
wiczem, Marcinem Ulkowiczem, Tomaszem Dyxon i An-
drzejem Skalskim Kramarzami sprzedającymi towary
liteuskie w Kramach przed ratuszem pozwanymi
iż wbrew prawileju i ordynacyi Krolewskich r. 1588 a-
chowi rymarzy nadanych, sprzedają kolibaki, siodełka
i inne rzeczy należące ~~do~~ rzemiosłu rymarskiemu -
potwierdza wyroki rady Krakowskiej z r. 1622 (ser. 6^a
in Craftino f. Nativ. S. Joannis Bapt.) i z r. 1640 (d. 28
Marta) za kazując tymże Kramarzom sprzedawać w
w Kramach liteuskich podobne przedmioty rymarskie ja-
ko też puslika, poprzęgi, a to na mocy Ordynacyi Cechu
rymarskiego Krak. przez Zygmunta III r. 1604 potwie-
dzonych.

R. 1586 (ser. 4^a in Craft. f. S. Martini) Cech Siódlarzy Krak.
(vellatores) skarga przeciw Rymarzom (frenifices) o prze-
kradanie rzemiosła, iż wyrabiają obłady, puslika, po-
duszki i takowe w Kramach sprzedają, i prosili Rąjców
o zabranie tej roboty szlurskiej.

Stanislaus Augustus rex Poloniae in iudiciis asseroria:
 libus regni (Varsoviae d. 27 Januarii 1781) fert decretum
 inter Contubernium Frenificum crac. actores et Contubernium
 Epiphianorum Cracov. którzy apelowali od dekretu
 Rajców Krak. d. 9 Januar. 1776 względem przejmowania
 robot. Cech rymarzy (frenificum) miał Ordynacyją z r.
 1537 przez królow potwierdzoną, a Cech Siodlarski także
 z r. 1569. - Według tych przywilejów wolno było ~~robić~~
 wyrabiać: epiphia, ~~ca~~ cingula, lora flapedum alias po-
 pręgi, pusłiska et obładry obu cechom; przeto też dekret
 radziecki z r. 1736 pozwolił siodlarzom wyrabiać: popręgi,
 pusłiska, obładry z poduszkami i ptatami i czaprakami
 oprócz: Usz, uździenice, kantarow, cuglow, licow, podpier-
 sienia, rzędów, nadgłówek, podogonia, ryngortów które
 tylko sami rymarze wyrabiać mają. - Wszakże r. 1731
 skonfiskowano Janowi Rogier Siodlarzowi: Nadgłówek
 i cuglami i Wędzidłem (Capistrum cum suffuminiibus) Nad-
 główek czarny (Capistrum nigrum) Podpier sieniów 5 (Anti-
 lenas) Podogoniów 6 (Subcaudaria) - Siodlarze domagali
 się od rajców aby rymarzom wolno było robić tylko z rze-
 mienia (loramento) rzeczy - Sąd asorsorski wydał dekret:
 ponieważ w przywileju Sigismundi Augusta (d. 28 Julii 1569
 dla cech siodlarszy (Epiphianorum) Krak. stoi wyrażnie iż
 mogą robić Siodła, popręgi, woźnice, pusłiska, obładry, podusz-
 ki do domat, pasy do karet i kolasek - igdy w przywilejach Cechu
 rymarzy Krak. z r. 1507 i 1569 i dalej o tem niema wzmianki -
 ponieważ w Ordynacyi Magistratu Krak. danej cechowi rymarzy
 Krak. (ser. 2a post f. 1. d. 1603) stoi także iż mogą robić popręgi,
 pusłiska, pasy do zawieszania karet i do wozów i inne roboty - gdy
 jednakże Ordynacyja rymarzy z r. 1603 jest późniejsza - przeto trzymać
 się należy ordynacyi dawniejszych i zakażać iż rymarzom robić wyrobów
 r. 1569 wzmiankowanych.

F (Dekret ten oblat.
 in Libr. inscript. offic.
 consul. cracov. R. 1783
 Tom. 63 pag. 583 -
 599)

446
Cech rymarzy, siodlarzy, stolarzy, powroźników
pasników, miechowników, tokarzy, szklarzy -
w Kaliszu.

411
Pierwszy, rajcy, wojt, Tawniusz miasta Kalisza (w Kaliszu
w środę przed niedzielą rodopostną blisko 1657)
potwierdza następujące artykuły od czasów dawnych
postanowione a teraz meliorowane, przez mistrzów rzemiosł:
ta rymarskiego, riodlarskiego, miechowniczego, paoniczego,
stolarskiego, powroźniczego, kaletniczego, tokarskiego,
sklarskiego podane. 1) niewolno jest w mieście powyższych
rzemiosł robić, ani też robot sprzedawać niegdzie w cechu,
okrom czasów jarmarcznych. Każdy rzemieślnik ma dać wstęp-
nego do cechu i zł. 18 gr. 2) Ktoby cechę gdy ją rozsytają zatrzy-
mywał u siebie i porządkiem do drugiego nie przestął ma dać
winę 2 funty wosku (funt po 4 gr.). 3) Ktoby za obcokrajowcem
cechy nie przyszedł do bractwa bez opowiedzenia się ma dać 1 funt
wosku, a jeżeli by późno przyszedł 1 gr. 4) Ktoby podczas
sprawy przed starzemi gadał, szeptał lub przesydział ma dać
1 funt wosku. 5) Żaden aby nie miał na jarmark jechać dopóki
starsi roboty jego nie oglądają dla dobrego i porządnego zro-
bienia pod winę 6 funtów wosku; a jeżeli by robot nieporząd-
nie była zrobiona, tedy od każdej sztuki ma dać 1 gr. 6) Kto
chce być przyjęty do bractwa ma być wiary powołanej chęci-
ciańskiej według koscioła rymarskiego, a jeżeli by ją odmieniał ma
być z bractwa wyłączoney. 7) Towary, których mistrzem zostać, ma
opowiedzianości się rok i 6 niedziel u jednego mistrza robić, lub
okupioności ten czas dać do skutku 12 zł. Sztukę ma w miejscu
wyznaczonym w przeciągu tygodni zrobić pod karą 3 kamieni
wosku: przeciem przy robocie sztuki 2 mistrzów doglądać mają. Je-
żeli by chciał sztukę okupić ma dać 24 zł. Kolać dla braci, na rynsztu

nek, prawo miejskie przysięść, pokazać w cechu listy urzędzają i
uczenia i dać użytkowne. Toż samo ma się rozumieć o mistrzach
z innych miast, którzyby tu osiedli chcieli. 8) Mistrz który sztu-
kę odrobi ma trzymać w sprawie brackiej pierwszemu miejscu przed
temi którzy sztukę okupili. 9) Uczeń który by się chciał uczyć rze-
mięsta ma dać do skrynki 12 gr. a w 2 niedziele po przyjęciu ma
go mistrz opowiedzieć i dać zapisać pod winą 6 funtów wosku. Uczeń
ma się stalecznie u jednego mistrza 4 lata uczyć nie odchodząc;
okrom stolarzów, tokarzy, sklarzów i powroźników u któ-
rych tylko 3 lata się uczy. 10) Uczeń wyzwolony powinien
przez 4 lata wędrować, a gdyby nie wędrując chciał mistrzem zo-
stać ma dać do bractwa 4 grzywny za wędrowkę. 11) Mistrzowski
syn ma się uczyć tylko potowicz to jest 2 lata lub $1\frac{1}{2}$; ma dać
do cechu użytkownego 12 gr. zamiast robienia roku i 6 niedziel: wolny
też będzie od sztuki robienia i odkupowania, tylko złoży 20 zł. do
skrynki na rynsztunek bracki i ma odprawować służbę Kos-
cielną i bracką. Ktoby pojął wdowę albo córkę mistrzowską, tylko
po sztuki ma oddać albo okupić. 12) Wdowie wolno aż do śmierci
robić rzemiosło, tylko niewolno jej uczenia na uczenie przyjmować;
towarzysza zaś nadać jej powinni bracia. Gdyby się nierządnie
prowadziła lub za innego męża poszła, ma być z bractwa i
rzemiosła wydalona. 13) Któryby się z braci do roku nie ożenił
ma co roku do skrynki płacić kamień wosku i 5 grzywn. 14)
W mniejsze rzeczy, poszwarki, długie marte i orzechy do rzemiosła na-
leżące między bracia albo ueladzą wolno starszym sprawiedliwym
uznać. Wolno jednakże od pierwszego dekretu starszych apelowców
do urzędu, przysięg jeźeli by strona nie słusznie apelowata ma
dać $\frac{1}{2}$ kamienia wosku. 15) Do bractwa niewolno przychodzić z bro-
nią pod winą 6 funt. wosku. 16) Niewolno ueladnika w robotach
dalego odmawiać obietnicami, podarunkami, podwyższaniem nad-
obyczaj myta pod winą i kamienia wosku. 17) Ktoby dobry robotę
drugiego ganił dać i kamień wosku. 18) Ktoby tajemnice brackie wyno-
sił ma dać pół kamienia wosku. 19) Ktoby się w bractwie albo na jarmar-
ku o miejsce prowadził, ma dać i kamień wosku. 20) Każdy młodszy brat

po przyjęciu ma służyć kościelną przez 3 lata pełnić, a 4ty rok świece
palić: a gdyby nie było braci młodszych, tedy na 4 ostatnich młodszych
ma służyć zawieszając aż inoży bractwo przyjmie. 21) Któryby na
wzgląd, iatobną męsz na pogrzeb brata, siostry, dziecięcia, służy
bez słuźnej przyczyny nie poszedł ma dać 2 funty wosku. Łód
niebytności powinna iść żona. 22) Któryby dotu nie kopat albo
ciata umartego do grobu nie nioś ma dać 4 gr. 23) Ktoby miał
służbę do kierow, a nie nosiłby ich na pogrzebie albo na
procesji ma dać 2 funty wosku. 24) Ktoby świec brackich w
kościelach niechiał zapalać ma dać 4 gr. 25) Brat młodszy który
by chciał być wolny od palenia świec ma dać 4 zł. 26) Każdy
brat lub siostra mają na każde suchedni dać do skrynki na wosk
potłoczka, czeladzi i towarogze po 1 1/2 gr. a robieniu po 1 gr. 27)
młodszy któryby się za obestaniem przez urząd miejski nie
stawił do posługi miejskiej ma dać i kamień wosku. 28) Brać
mają co roku przy sprowadzeniu urzędów furych młodszym
rachunek stadać i rachunek oprawy pokazać. 29) Aby żaden
robieniec rymarzyk albo stolarzyci nie bywał w szynku albo
na barkanie aż pół roku przerobi, stółownie do wozczaja w
Krakowie i Poznaniu zachowywanego. A razy barkatowe w
każdy rok te są w pierwszej wtorek po św. Mikołaju a drugi we
wtorek pierwszy po głuchoj niedzieli w posie. 30) Któryby zjechał
dzi w poniedziałek albo nazajutrz po święcie do roboty nie przy-
szedł ma być karany winą myta za tydzień zarobionego: a mistrz
któryby dopuszczał potkamieniem wosku. 31) Brać mają rewidować
przywiezioną robotę podzias jarmańkow, że co każdy taki rzemieś-
nik ma do cechu na wosk zapłacić 12 gr. — Opisanie sztuk:
a) Rymarzka: Skórę jedną golic, którą mistrz obiorą, drugą wygolic
i wyprawić według potrzeby: a te skóry nie mają być hatunowane.
Z tych skór ma zrobić rząd wosku zupełny o 7 miu obsadkach sztyt.
pukłów trybowanych na nagłówek 24. Wódza ma być zawieszona,
nie dokrawana, a pukłami z białej blachy trzema rzędami do woska
ma być nasadzona: w szel tej wódze ma być pod 5 rzędy sztyków pleciony. —

Z tychże fkoł ma robić pas o 12tu obładkach, który ma mieć ple-
cenie w pośrodku czerwone, a ten pas ma być o 2 przegkach.
Herb miejski ma być na mościadzu trybowany (to jest brama
z kratą i ze 2 wieżami, a w pośrodku wież chłop z trąbą a nad
nim gwiazda po lewej stronie) który herb ma być do podpiersiennia
tegoż rzędu włoskiego. Nadto urząd rynsztok, która ma być ro-
biona o 3 min obładkach we 4ry kolea; wodź nie do krawana
zawłożona do wśdzieńta pojedynczego.

b) Siodlarzka: Siodło włoskie kofus w okoto obładzone,
zad ma być rozkrawany, ma mieć rozmaite rysowanie tak
zad jako i przodek tegoż siodła; a ma mieć kwiaty rozmaite,
włoskiem także rozmaitym napuszone; ma być poszyte
czerwonym szafianem, gładko przesywane, ma być też lamo-
wane w okoto i frandzla czerwona, a ma być z tańczkami. -
Drugie siodło uśarskie ma być obite mościadzem, w okoto hafra
i w koto przodku także i głowie ma być poszyte szafianem
brązowym, a ma być szarą lamowane; poduszka ma być exa-
mitna zielona, pokład do tegoż siodła ma być karazjowy
obszuty półszaraniem w okoto. - Trzecie siodło, które ma być obite
czak, rozkrawany zad z głową rogatą, które ma być obite
blachą żelazną w koto zadu i z głową, z rozmaitemi kwiatami
mi: ma być wybijane także i norty mają być obite w okoto
jedno z obwiedzieniem blachy.

c) Stolarzka: Skrzynia jaworowa z drewna suchego wzdłuż
toki 3, w szersz ciwierci 5; w tej skrzyni drzewo ma być miąższe
na 2 calca; w tejże skrzyni ma być laderszyn 12cie, pod pół-
skrzynką mają być 3, a przy zajuie nazad 9; która skrzynia
ma być w tożie krepowana przez kolony. - Druga: Stół jaworowy
którego dłuza toki 3 bez ciwierci, a szersz 2 toki bez 3 calow. W tej
skrzyni pod stołem ma być 9 kadyszyn; u tegoż stołu nogi mają
być włoskim kształtem; u tegoż stołu rama sadzona; filionek
gładrowy, ma go być w szersz 2 calca.

d) Powroznica: Poprąg drutowany trojnitny w 60 sznurów od kota kręconych z konopi, który ma mieć w sobie Tokiwo. — Druga dliną na 40 sążni, w której linie ma być promieni 4 kopy, a nie ma być dłużej ani krótsza nad 40 sążni, ma być mięjsza jak pół talara szerokie. — Trzecia: Sieć z wiszczyg naciodrzoną w 60 sążni czworobitną, którą by przewlokł przez pierścionki z obierzami; która sieć ma mieć ok 20, a obierzyn ma być na 12 fkrzcin, które mają być robione od kota powrozniczego.

e) Paśnica: Paś białołowski drutem mosiężowym gładko nabijany, a u tego paśa przyczka ma być taka i zawykieł (zan Kiel) która by się mistrzom podobata. — Druga Paśa ielar do gorspeli i oniterze o trzech onickach

f) Żniechowica: Wacek męski nakształt fafring, za mek graniasty z rampu czarnego jako najprzedniejszego, a wewnątrz ma być biały. — Druga: Rekawice ze skór kosztowych jako najlepszych, męskie letnie, futrowane, które ma wynieść skór dwie. Szyje takie, jakoby szwa: mi z wierzchu ani wewnątrz nie było. — Trzecia: Mieszek z czerwonego ramoru kosztowego z gwintami, a ma być mieszków w nim wewnątrz 24 i piąty ram w sobie, a knaflag graniasty z szyszem złotym.

g) Tokarska: Koto do szat, za któreby dano złotych 6 z drzewa lipowego, prawie chędogiego, a co by się składało. — Druga: dihtarz o fęsiu różach tożony z esami takim sposobem jako mosiężowy, za któryby dano talar.

h) Szklarska: Znajdać mistrze 100 ryb małych, z tych fta ryb ma sobie wybrać 50 i kwaterę z nich zrobić. W tej kwaterze mają być całe ryby w każdym rogu, a każdy kącik ma

być na trzy granie w cyrtiel. Potem mają mistrze oglądać
te kwatery; po niej mają powlec kija, a jeżeli się za-
wadziła o co na tej kwaterze, tedy ta kija w niweez;
a mszq robić ma dotq, az tak zrobi ja ko jezt opidana.
A mają być kaci ki lutowane laterczynem przednim. —
Druga: Pięćdziesiąt szyb na cytery granie ma rozcić i dru-
gą kwaterę z nich robić takim sposobem.

=

Ustawę powyższą potwierdził Król Jan Kazmierz (Var-
saviae 2.9 Martii 1662)

(druk. w. Hubert Leopold: Pamiatniki
historyczne. Warszawa 1861. 8° T. I. ff.
274-286)

Łech rzeźników? (Krakowski) (laniones)

Stephanus rex Poloniarum Cracovie 2. 17 Decembris 1578)
confirmat ordinationem in ^{scripsum, które z krainiejsz petitorum} ~~ligwa~~ polonica
Contubernii lanionum Cracoviensium Casimirien. et Clepariensium
in privilegio Sigismundi Augusti registratam.

Ustawy te mają być cystane 3 razy do roku w cechu regajonym
w posie, we dni kryjowe i na S. Michał przed objadom

Czeladnik który przychodzi na miec od swego mistrza
list pod ^{łotego rękopisu} ~~nieustat~~ chowu, nawet gdy z Kazmierza na Kleparz
albo do Krakowa towaruż, pójdzie ma list do 2 niedziel ukazać.

Czeladnika jednać wolno tylko w posie, a gdy by kto komu pod
mawiał czeladnika, ma być karany a ten towaruż, nie ma mu być
fotelrowani. Czeladz, reżniza jest dorozna (t.j. ujednaną się w posie, ma do posła stn. iż)

Towaruż, aby przed czasem od mistrza nie odchodził pod karą więzie-
nia i od mowienia mu listu dobrego zachowania, korywdy swe mają
przed starzym opowiedzieć. Towaruż, ma przyjąć mistrzowi wierność.
postrzeżenstwo pod juramentem, aby się nie nasławiali w jatkach z
kupujących misz, pod karą 3 dni więzienia i kopą groby.

Towaruż, nie ma kupującego gdy okno nimie odwotywał pod
karą 3 dni więzienia i 12 groby

Towaruże w jatkach panckich targowych nie mają pieniszyć na
bok chować tylko w skrynke zamkniętą pod kluczem

Któryby się towaruż, karym albo kart igraniem albo tucaniem
po noży albo bratemi głowami parat albo doma niesypiał ile:

Króć będzie pnieświanym zapłatą 12 gr. kary; a ci co zły przykła-
dają i drugich namawiają do ztego mają być dwojako karani

Któryby towaruż, ~~od~~ drugiemu stowa nieuzaiwe zadawał a na
wezwanie starzszego nie szmizet zapłatą 6 gr. i preprofigo w cechu.

Ochodzojność w domu tak stony roboty jako też i z stony naczynia
aby się rawdy zachowata pod winą 6 gr.

Towaruż, jateczny ma mieć pewnego myta 8 grzywien, towaruż
szlachetny przedni 6 grzyw. a młodszy jako się z nim mistrz ~~zdał~~ ^{zmai}

Przykazi inie które trunkiem zowie ich być mają; jate...
(później...)
laterne powiększone, malkerizny i rogo)

F (Petricoviae.
in conventu regni
generali die domi-
nico post f. s. Jacobi
Apost. 1550)

(tak stoi popraw
new transsumpt
Jana III.

i barana, wieprza i inſze bydło: o tego im przychodzić
ma ale na ſobie gaz u miſtra ſwego wyproſić żeby
pańskiej roboty nie omieſzkali ^{aby} z Kamy Szadnej dłużej niewy-
aigali jedno ^{jakoſkiego melcherynia i ſaſſaple} ~~Polon teek tej~~ żadnych żeby nie
ſmiali wyciągać krom Kazmierſkich wſzow jeno za doz-
woleniem miſtrwoſkim. Ponieważ pierſwſzych lat towarzysze
ſobie ^{ſarżuſki} (~~ſarżuſki~~...) myſlali że ktoremi ciągnięciem żył było
pozwolone ale że teraz miſtrzowie wſytkie paſywnie
potrzebne ~~nie dawać~~ ^{nie dawać} ~~też~~ / takowych żył teraz poniechać
mają a którzyby ^{inaczej} (~~ſarżuſki~~ ~~też~~) uſzyt ma być bgr. Karan
a miſtra który to pozwoli przepada cehowi Kamień wſk.
Użył ma dać wſtępnego do cehu 12gr. i ma być przyſty
na rok jeſli na pieniądze - na 2 lub 3 lata jeſli na wyſtup
a w cehu mają mu panowie ſtaſi rozpowiedzieć ja koſie
przeciw panu ſwemu zachować ma
Towariſze tej żadnych ^{chadzek} ~~ſarżuſki~~ biſiad tańcow piwa
towariſkiego mieć nie mają bez dozwolenia miſtrzow
pod winą kopy groſzy a towarzysze którzy w wigilie i w
piątki w jatkach nie nieprzedają co by mieli przynosić
mają gelaży domowej koto roboty pomagać

(Oryg. na perg. z pięcym wielką Koron.
wſkowską wſzycą na ponſowym ſzynſku
nr 52.)

(3 Kopia papierowa nr Cehowy 52)

Ten przywilej potwierdził Władysław IV (Varſaviae d. 22 Maſii
1640)

~~Racz~~ Cech rzemieślników (Krakowski)

501

Sigismundus Augustus rex Polon. (In conventionne generali
Liszkowienfi die dominico post festum divi apostoli proximo (w niedzielę po
1550.) Ponieważ list nadany przez królów polskich starzym (ś. Jakubie) 550)
mistrzom cechu rzemieślniczego miasta Krakowa zawierający był
uzgodzenie cechowy zgorzał podczas pożaru w kłosem wiskę
czego miasta Krakowa R. 1528 w piątek po przewodniej mę.
dzieli zgorzła, więc im potwierdza następne ustawy
Rzemieślnicy będą mieć znak własny (signum proprium vulgo cecham)
podobną jak inne cechy, którym gdy mistrze obywateli będą
mają się zgrupować tam starzych dawać wiechu zagajonym
sprawy i jeżeli by rozprawić rapisy w cechowce siggi więgiac
i zstosowy długów albo krzywoprawiedliwości czynić ludzom obcym,
aby zapłata na przyszłą niedzielę była płaconą, a gdy pła-
ć nie będzie zapowie mu się sprzedawanie mięsa, a jeżeli się
długa zapnie, ma być sprawa do urzędu radzieckiego oddana
na jaty rzemieślnicze (macellum lanionum) niewolno wiskę długu
zapłacić jak 100 zł. ja ko tej owe jaty sprzedawac, w dzie-
dzictwie ustępować bez poprzedniego opowiedzenia w cechu.
Zagajenie cechowy ma być po trzejony i przed obiadem być,
a w potrzebnych sprawach i po obiedzie. Kto w sprawach króle-
skich za obwieścieniem do cechu nie przyjdzie da winy 12 gr.
w sprawach miejskich 6 gr. a przez starzych 3 gr. na wosk.
Kto chce być mistrzem zapłaci 12 gr. musi mieć jaty swój
własny niedług i ma być w rok ożenion. (tylko synowie miejry
wolni od terminu ożenienia). Przyjść ma mieć w swojej opiece
świecę w kościele i gdy mistrz umrze okoto świecy i narodzenia
mar ma ustupać cygnieć ciało nieść z infy młoda bracia pod
winę funta wosku.
Kto na pogrzeb nie przyjdzie da winy 1 gr.
mistrz który w roku pojmie żonę ma być do cechu przypuszczony
na jednę tylko jaty

Sanctum lenio
num alias jatta
quae ex fundo
Regiam majes-
tatem pertinet
ultra 100 flor.
obligare non
debent
(w przywileju
królów z r. 1536)

tego brax
w przywileju rąjcan
Krak 3 r. 1536

jeśli 2 mistrzów na wspólny grosz robią, mogą mięso białe
na 2 jatach albo na okniech sprzedawać.

{ Me wolno mistrzowi mieć jak 2 jaty i więcej kupować ich.
pod winą 5 grzywien, ci którzy mają 3 lub więcej jat muszą
niedługbowe sprzedać lub wynająć

Dokupienia jaty mistrz ma większe prawo niż towary
Mięso karmnych wotów przynajmniej od Wielkiej Kopy
aż do świętego ^(Pentecostes) być sprzedawane pod winą Kopy groszy.
i mają to mięso na wielu oknach ^(teraz się) wystawiać aby było mięsa
dostatek

Me wolno gdzie indziej łoję szmalcować tylko w
w szmalczynie (saepum fricare in saepi sulfonia) w
kutliowie (Cuthlow) ^(idomach) pod winą 5 grzyw.

Mistrze mają doglądać aby w sprzedawaniu mięsa była sprawa
wiedliwości, aby było czy zdrowe obejrzone było

Co roku mają być 8 mistrzów stałych obranych którzy
by doglądali wotów cieląt skopów korytów wieprzów i inzego
była kupionego jeśli się ku zabiciu godzi.

Mistrz aby się nie ważył zabijać parzywego (perora
morbida) chorego i razęliwego byda i mięsa takiego
sprzedawać pod winą 4 grzywien cechowi.

Jeśli by wot lub bydle w domu stałi drodzya noggi zła,
marta, zranito się albo zabodło, aby się żaden nie ważył
bić go aż się okaże 8 wybranym mężom pod winą 4 grzyw
mają też ci 8 ~~mistrzów~~ mistrzów przypisanych doglądać aby
mięsa było dostatek aby było po cenie sprawiedliwej
sprzedawane. Który by z tych 8 mistrzów był niedbatym w
miejscu karan będzie funtem wosku i grzywami.

Mają być zachowywane obciążowanie wotów co zowią Razy
(taxationes boum alias rary)

Studzy mistrzowską ~~przebiegi~~ którzy w jatach mięso
sprzedawać będą aby się z kupujących nie raspiawali i na-
niek się usunęli wemni słowcy nie miotali pod winą fiedzenia
i Kopy groszy.

1000
Mistrzowi wolno przyjąć sługę (famulum) na naukę
na 1 lub 2 lub 3 lata. Wolno przyjąć tylko jedną część
poštu albo o s. Michale, mistrz ma od niego w cechu po-
tęgi i wiedunek

Towarzysze którzy z inąd przywiodą się ma przynieść list
dobrego zachowania i ma przysiąc te 4 rzeczy: postępuję-
stwo, aby nie grał, nie żądnych niewiaść się strzeżę,
i utratę zbytnych nie wiedzi. Występny ma być z cechu
wydalony i takowemu list zachowania nie ma być dany
aż się poprawi.

Towarzysz (socius) gdy się z mistrzem zgodzi po-
winien cały rok robić u tegoż a gdy przez zachwał-
stwo odejdzie ma mu być zatrzymany list dobrego
zachowania: a jeśliby od mistrza jaką ciężkość cierpiał,
stał się to opatrzyć.

Mistrzom niewolno pomiędzy sobą ani też towarzyszom
grać o pieniądze pod winą 12 gr.

Kto by drugiemu sługę od tudżat zapisał winy i kamień
wosku.

Wolno trzymać tyle towarzyszów ile potrzeba
Wdowy mają być towarzyszami opatrzone

Towarzyszom niewolno świdzieć, towarzystwa, burs
(conventiones vulgo burse) kolacyj i tanio (collationes et
tripudia) święta albo inne dni bez pozwolenia mistrzów
wyprowadzić pod utraceniem remiostu.

(Brygmat na pergaminie. z pięćdziesiąt mniósł wziętych
na francuski jedwabnym. — po łacinie nr. 8.)

(Stomazenie polskie tegoż przywilegiu na
pergaminie bez pięćdziesiąt. nr. 10.)

Nos Consules civitatis Cracov. (Cracoviae feria 6^a in
 crastino Exaltationis sanctae Crucis 1536) attenta
 magistrorum artificum laniorum magna disordinatione
 et licentia nullis quidem constitutionibus vivebant
 sed apperebat quod aliquando contubernium confirmatum
 habuissent, totam ferme civitatem in venundandis
 carribus opprimentes... volentes utilitati Reipublicae pro-
 videre articulos infra scriptos ipsi lanis tolerabiles
 partim ex iure scripto extractos partim per nos adinventos
 tenendos approbavimus

(Artykuły jak w przywilegiu Zygmunta Aug.

tyko na koniu jest jeździć.)

nie wolno trawnym miot schadzec burso i tancon
 bez dozwolenia proconsulis pod wing 5 grzyw. Na
 miasta.

tego
 inema

w przywilegiu
 Zygmunta Au:
 gуста 31. 1550.

nr 8.

Si vero contingat in inicio quadragesimae seniorum ex eo-
 rum consuetudine bovem per viculum ducere id honeste
 facere debent nec insolentias aliquas tunc exercere
 Strictissime inhibemus eisdem in fumigateria
 prout antehac consueverant cum cornibus et aliis
 male olentibus rebus totam inficiunt civitatem
 illo idem et alio quocunque tempore ~~facere~~
~~etiam~~ audeant sub poena carceris et unius
~~etiam~~ rege rege quicumque eo deprehensus
 fuerit.

(Original na pergamin. po ławnie
 pęysc na ławnie urwana. nr 7.)

Cech rzeźników (Krakowski)

50

Consules civitatis Cracov. datum in praetorio Cracoviensi feria 4ª ante dominicam Lactare proxima 1600) ratusier. R. 1772 d. 17 października dziają przy niepienie nowe ustawy Contubernii Laniorum Cracoviensium, ponieważ stare ustawy już nie przydatne dla zmienionych czasów. *Artykuły po polsku.*

podat cech rzeźniczy
Krakowski, tej samej os.
dynastji z niektórymi
odmianami do approba-
ty magistratowi.

1. Do obywateli przez starzych mają się zejść pod Karą 12 gr. 1) pod winą 4 złt.
2. Kiedy obywateli starci mają przyjeść pod winą gr. 6, a kto zamieszka ma dać winy gr. 1 a gdy nie zażalenie ma kotko napisać na stole w cechu a nie szukać nikogo po cechu. 2) pod winą 6 złt.
3. Kto ma co sprawować ma wystać przed stół i sprawować ale nie po koczach i nie siedząc, pod winą gr. 2. 3) pod winą 3 złt.
4. Kto by po tawach siedząc gdy starci co czynią przepisał albo fiszmiar albo jeden na drugiego kiwał pospółtą siedząc, ma dać winy 4 złt (bez penit.)
5. Kto by na starcie szukał ma być Karan i Kamień wosku. 5) toż samo
6. Kto by po raz drugi i trzeci postupał w ten sposób nie czynił ten ma być pod winą 4 złt na raty i ma być Karany. 6) toż samo
7. Kto przewinął ma być zaraz Karan w cechu podług osądzenia cechu. 7) toż samo
8. Kto zamieszka na pogrzeb lub załomę przepada winy 1 gr. 8) pod winą 2 złt - za zamieszkanie pogrzebu
9. Gdyby komu kto coś był winien, a on w cechu zapłany, a gdyby po zapłanym starci postali a on by nie przyjeść - jeśli przyjdzie adtus zezna na go zapłanie do 2 niedzieli podzłożeniem miśki. 9) do 1 niedzieli
10. Młodzie mistrzowie winni wszystkie postugi starcom co rozkażą być jak to do świec, do mas przy pogrzebach, przy załomach przykryć pod winą 6 gr. 10) pod winą 4 złt.
11. Na miasto powinni chodzić osobami swymi gdy na kogo przypadnie pod Karą 6 gr. a który by uładnika nie postat na ten dzień gdy stuga rozkaże zapłani 6 gr. 11) pod winą 4 złt.
12. Kto by tajemnice cechowe przed zioną lub przed obcymi lub w Karany nie wyjawiał ma być Karan Kamieniem wosku. 12) toż samo
13. Tego starci mają doглядać aby pod jatkami uziwość była aby ludziom nie szukać ale je chendego odprawiali za stuffne pienię: dze pod Karą i Kamienia wosku jeśli mistrz, a przedzeniem jestli towarzysz. 13) toż samo

14) toż samo

15) toż samo: (Gdyby nie
nie stało, a drugą go
chowali i rąbać nie
chcieli)

16) aby bogactwa mistrzów
nie bili więcej nad ubogich.

17) pod wino 6 zł.

18) pod wino 2 zł.
(Dobitka opuszone)

19) opuszone

20) jest.

21) pod wino 1 zł.
pod wino 2 zł.

22) pod wino 4 zł.

23) pod wino 2 zł.

24) toż samo.
(nad tygodniowe uftans
wiane)

25) toż samo.

14. Jeżliby kto pndaat misfo drogo za męstufzne pieniadze
ma być karan ^{prndawai}

15. Gdyby niechcieli (a panowie starfi rozkazaliby rąbać
albo też dikiy walić a oni nie waląc na fródz albo sobotz
dla drogofu chowaliby tedy ma być miftz karan kamieniem
wofku a towarufz przedzeniem.

16. Starfi mają doglądać aby nie był fałk rzeczy poppolitej
aby ubogi podle bogatego był żyć.

17. Aby gonatki nie jeli kiedy do cechu mają przijci pod
wina 6 gr.

18. Szażarze klony obchodzą aby po jednemu nie chodzili
ale razem dwa a pilnie doglądali tak cięgi jak i wotowego
nie fa nie tylko do jatki zaprec ale i szuki polizycie
oknie a gdzieby potrzeba i w szczytach a dzień w dzień
poranni i przed wiezorem obchodzie - a co kto ma dobijac
mają na karne pisac a wezwartek przy razie mają panom
starzym oddac na fiftku i opowiedziec pod wina gr. 12.
a kto by dobijane nie oddat zapisane temu ma zgingc.

19. Dobijane nie ma dalej ić zeno dwu niedziel a jeśli niedobije
do dwu niedziel ma mu ginc. (saczarze)

20. Kłoby się na p. saczarze (w) porwał ftowami nie uczuwni
ma być karan kamieniem wofku.

21. Aby do razu chodzili kogo zaftang a nie przijdzili tedy
piotwiny ma dać to jest gr. 3; a ci saczarze co obchodzą nie
mają czekać ale sami do razu mają się najdować pod wina gr. 6.

22. Kłoby wynosił misfo po pytanin sacarzom a nie powiedzięto
zaraz ma być karan

23. Gdy p. starfi będąc pod jatki posła po miftz za kłowego, a on
by niepryfzedł albo się wymawiał raptaci 6 gr.

24. Gdy saczarze chodzą a zaprac by co kto przed nimi albo
toż przedstar oni by tego doszli albo nategli. Takowy ma być ka-
ran jeżliby wotu 4 grzywny a jeśli ule albo baran grzywny
a za ule mają być cyworo jaqniat.

25. Kłoby z domu rąbane misfo pod fuknia do jatki nosił miftz
lub towarufz, ma być ^{nie}temnoftem karan.

26. Iż za uchwyt, wszystkich nad raz przyczyniono po jednym drobnie na jatkę jedną, na 2 jatkę dwoje, na 3 stroje; dalej, Ktoby nie dobit na czwartek na dobit, Ktoby nie dobit dalej i dobit, na ten przykład nie ma iść. Wszakże to zostawiam dla zapamiętania brać młodszej Gdyby tego potrzeba było wolno im to znieść.
27. Gdyby żadne miśso tak wieprzowe tak wotowe, cielce baranie po okniech niebyło rozniezione jedno na wstafnych jatkach na Ktore bije także i Kiełbasy pod winą gr. 6.
28. Na Kazimierz ma być postaremu na cały los wot na pot liśu potwotu a Kto przebit wot ma być Karam winą 2 grzywien, Kto pot wot grzywien, Kto cwiere pot grzywien; Wszakże czasu potrzeby wolno starszym przyczynić.
29. Kazmierzkie miśsa aby żaden do jatk nie nosił rybenego a jeśli by je przynosił ma je saccarzon ukazać, gdzieby mienkażat a panowie saccarze najdą winy gr. 12 przypadnie.
30. Okulka wieprzowa ma się porzynać na S. Michał mają być na okno całego wieprza choć go niechaj wszystkich przedaje albo też szoli grzbiętów dwu za wieprza nie rybać a ma na to okno gdzie stoi i nie nosić indziej pod winą gr. 12
31. Kto na dwie jatkę robi na jednym oknie ~~na~~ ma przedawać; Kto na 3 albo na 4 na 2 okniech ma przedawać do których tak miśso jako i drob ma być wynieszone pod winą gr. 12
32. Kto na 2 jatkę robi nie wyniesi w niedzielę półtora wiecej razu na 3 dni ucygnionego w poniedziałek i we wtorek drugą półtora także Ktoby na mniej albo wiecej robił a Ktoby inaczej uczynił ma być Karam jakop. starzy wynajdą
33. Aby mistrz z towaru sbyć nie jeściadał ani kart grat pod winą gr. 12.
34. Gdyby który mistrz ~~albo~~ za drugiego albo za towaru sbyć gdziekolwiek recypt, ma to do pierwszego cechu po zagrzeniu opo. wiedzieć pod winą gr. 6.
35. Kto bierze odpuszczenie od cechu nie ma brać przez nikogo innego jedno sam u p. opiekunów pod Karą 6 gr.
36. A iż są za niedbatostwa niektórych w oddawaniu cynszów Jego Krol. Ma wielkie omyślenie dżęże także starzych do urzędu: do win niepotrzebnie przywozzą, preto Ktoby takowych cynszów albo podatków

opuszone
r. 1772
26) opuszone
27) opuszone
28) opuszone
29) opuszone
30) opuszone
31) opuszone
32) opuszone
33) pod winą 4 zd.
34) pod winą 2 zd.
opuszone 1772
35) opuszone
36) toż samo

Trizabromone

na czas i miejsce ma starższe oznaczone nie oddać, takowemu
naza jutrz ma być remiasto potożone i dotąd nie ma być
pozwolone aże takowe poptatki Król J. M. odstąpi wespół
z winą pot kamienia wolku. To się rozumieć ma i o tej
Król J. M. także i o zakładanem Kłoreby się działu za po-
woleniem brań jednak w razach wstpliwych ma być nietylko
dopuszczona od cechu apellania do Urzędu. — Mają też star-
ższni obierać między sobą pewne osoby Kłoreby w post-
misko przedawali w jatkach razniących za konsensem po. bur.
mistrza i rady Krakow.

na górze z ryfunkami pfo' i rajgów)

(Oryginal na pergaminie z pieczęcią wielką
z wosku czerw. większą ~~z~~ mniejszą
na której stojący tytuł na wosku czerwonym
Słownik zotta czerwono zielony. —

nr 20) (Rita consular. cracov. 1600 pag. 542-545)

Taxa miejska ogłoszona d. 29 marca 1933 przez Urząd podwojewódzki.
w Krakowie.

Fontkra Kowzki miła piśknego i wotu przedniego . . . 79r.

" " " podległego - - - Sfr.

jednak zakazuje się pomyślać wiele kofei.

" " " wprzowego - - - - - 2 1/2"

11 11 3 Belgium 5

Kamień Toju nietopionego . . . 12 1/2 15 gr

11 " kryształowego . . . 18" - "

Skora z dobrego woli 16" -

11" 2 Krowy 9" -

" 2 Jätowicz 7" -

Cech rzeźników (Krakowski)

502

Kazimirus rex Polon. ~~die~~ (Cracoviae die dominico Quadagesi-
mae Oculi 1450) zwajając na przywileje dane rzeźnikom (Car-
nificibus) civitatis Cracov. któremi pozwolone zostało macta:
re et vendere in macellis suis boves et pecora de terris
Russsiae i takowe do Krakowa pędzić ~~ego~~ prostą drogą:
gdz jednakże ciż rzeźnicy z Łykoda cta sandomierskiego
pod pozorem wotow wtaonych ~~peł~~ pędzili i inne woty
kupieckie, więc król otrzymawszy zapewnienie rajców
krakowskich iż rzeźnicy obuyh wotow pędzić nie będą
pozwala rzeźnikom Krakowskim - aby nie brakło mę:
sa w Krakowie, Kazmierzu i Kleparzu - ~~tyżmiej rzeźni:~~
kom pędzić jak najkrótszą drogą woty z Rusi niepta:
cąc cta i ~~bez~~ ^{nieraz} ~~znowy~~ ^{jednak} pędzić na cta w Sandomierzu.

(Oryg. na pergam. z pięciu uł. mniej sę (wspnowy
wyszą na łacinie.) № 49.

Kazimirus rex Polon. (Cracoviae feria 4^a in vigilia
Divisionis Apostolorum 1451) Carnificibus cracovensibus
pozwala pędzić woty de terris Rusie puta Premislen.
et Jaroslavian directo tramite per Rzeszow et Roperyę
uwalnia ich od cta dodając iż jeżeli będą pędzić woty z zi-
mi Janowskiej mają pędzić przez Krosno i Froschtath.

(Oryg. na perg. z pięć. wosk większ kor. wosk. wyszą
na łacinie.) № 3)

Joannes Albartus rex Polon. (Cracoviae feria 6ª infra Octavas
Epiphaniae 1453) pozwala Carnificibus cracov. pędzić
woty do Krakowa z Rusi przez Rzeszow Roperyę, równie
jak z Janowskiego przez Krosno i Froschtath i uwalnia ich od cel
nowych w Roperyach, byle tylko tych wotow extra regnum nie
pędzili. (Oryg. na perg. zbutwiałym - bez pięści. № 4)

V

(Org. na pergam. z pieczęcią wielką na
taśmie pergam. nr 6)

V

no 23)

no. 24

Stephanus rex Polon. (Cracoviae fer. 5^a in Crastino festi
 Exaltationis S. Crucis 1583) ad instantiam famulorum feris-
 rum laniorum contuberniorum laniorum civitatum Craco-
 vien. Cazimirien. et Clepardien. citati fuerunt lani exatreni
 vulgo Kijaki dicti iz na sykodę reznioków Kłomę znaczącą
 sumę ad magnam procuracionem aris Cracov. p. Tacz. fima
 per vias et plateas atque subarbia w b. w. przywilejom K. ro-
 lewskim sprzedawac miso: gdy reznicy Krakowscy dawniej
 podczas koronacyj, weseł Krolewskich, sejmów i innych zjazdów
 także dostateczną ilość mięsa mieli: i ponieważ ci Kijacy
 byli bydlęta chore więc — salvo nihilominus fore septima:
 nali dierum sabbati in civitate Cazimirieſi incipiendo a festo
 S. Bartholomaei usque ad festum S. Truim regum singulis
 annis celebrari solitis na Kłomę to targu wolno Kijakom
 sprzedawac — gdy się wazyl w inne czasy sprzedawac iz sykodę
 reznioków Kłomę sobie to sykodę na 5000 ft opłacowali —
 więc K. ro. ofadza to sprawę na Konyse reznioków Krak.
 wyjąwszy s reznioków ^{nieużytych} (który z dworem Krolewskim udali
 się na wypraw wojenną Kłomę pozwalamy wżę dzie
 i zawdy sprzedawac w miejscach prywatnych i to tylko samym
 osobom do dworu Krolewskiego należącym — reszcie zaś
 Kijakow zakazujemy sprzedazy (tylko w targu wolno iz
 im wolno sprzedawac.)

Z podpisem
 Jana Ramojs.
 Kiego kanclerza

(Oryg. na perg. 3 pierz wifracz wielka
 nr 58)

Sigismundus August. rex. (Cracovia fer. 4^a in vigilia Ascensionis
 Domini 1559) ofwiadcza ponieważ reznicy Krakowscy uwolnieni są
 od opłat celnych przy przedzeniu wotów przywilejami Krolów — więc te
 Krol znowu powtarza iz ci reznicy Krak. przedzacy woty na potrzeby
 swych jatek mają być od cel wolni

Z podpisem
 Jana Oieskiego
 kanclerza

(Oryg. na perg. 2 pierz wifracz wielka wofkawa nieco zaryzowana
 na tafnie perg. nr 4)

2 podpisem
Filipa Zadnich:
Kiegs pod Kanclerz.
Sigismundus Augustus rex (Cracovia per. 2^a post Dominicam
Cantate proxima 1559) samato Stanislas Sandomirskij alias
Kallei civi et consuli ~~Cracoviensi~~ ^{Clepardien.} concedit aream unam pro edifi-
cando macello laniorum penes macellum Letri Polak Cracovien
e regione macelli Barbarae Dulongka Clepardien. civum
a parte futurum vitam in circulo civitatis nostrae Clepardien.
-jure haereditario ex quo macello nobis censum solvet. concedimus
ei facultatem macellum hoc vendendum, alienandum, donan-
dum.

(Orig. na pergam. bez pieczęci № 38)

2 podpisem Wale-
tego Dębińskiego
Kancelerz
Sigismundus Augustus rex (Warsawie d. 6 Novembris 1566) pofwiada
ponieważ in mense Septembri in festo S. Mathaei anni praesentis
^(comy cyfrowy) ~~in platea Swiniyka~~ dicta intra muros Cracovienses
regnikow Krakowskich jest spality więc ich Krol na 6 lat uwalnia
o podatkow a mianowicie schoo.

^{wsprowa}
^{z misyjonami}
(Orig. na pergam. z pieczęcią wiskę (wiskę)
na tafmiej perg. № 17)

2 podpisem Wale-
tego Dębińskiego
Kancelerz
Henricus rex Pol. (Cracovia per. 5^a post Dominicam Exaudi proxima
1574) w sprawie między regnikami (lanii) Krakowa, Kamienza
i Kłeparza a rajcami miasta Ropczyce ktorzy wymagali thelonium
pontale od wotow stanowi aby ciż regnicy na dol przedzyc woty
na moich dawnych przywilejow wolni byli od tego da. ^{wsprowa}
(Orig. na pergam. z pieczęcią wiskę (kor.
na tafmiej № 55.) ^{nieo z misyjonami}

2 podpisem
Walentego Dębińskiego
Kancelerz
Sigismundus Augustus rex (Lublina in Conventu regni d. 17 Augusti
1566) opowiada ponieważ na sejmie podczas aktu rewizji regnicy
(lanii) Krakowskiej ukazali przywilej Krola Wladyslawowa uwalniaj-
ajich od cel gdy woty przedz, więc też mają i nadal być wolni
od cel.

(Orig. na pergam. z pieczęcią papierową
kor. wielką przybitą. № 16.)

Rzemiosło rzeźnicze w Szlasku a zupafrza we Wrocławiu
 w Łegnicy, w Stridze, w Świdnicy, w Kioie, w Brzegu,
 zjednoczyliśmy się (Daw. w Wrocławiu r. 1512) trzymać
 i postanowili trzymać tę ustawę na
 wyrozumiałości temu niedostatku (który nie tylko u nas ale
 i w innych stronach jako w Krakowie w Ruoi i w Czelach
 to rzemiosło nasze się ufkazga iż towarzysze będąc w służbie
 nie są posłuszni, nie są pilni i nie dają się karać a gdy ich naj:
 pilniej potrzeba tedy odpuszczenie od swoich mistrzów biorą
 nie pamiętając na ono co Panu swemu przy znowie flubują
 a to prowdkiem iż mu pilnie a wierne chce służyć, co
 się więc inaczej ukazuje, który czeladnik niedostatek to
 jest najwistotny. A który się już i graci imie albo nie:
 wiaft nierządnych pilnuje a zbyt nie trawi ten i takowy
 towarzyszy albo czeladnik panu swemu być wierzen nie
 może. Bo to jest rzecz wiadoma iż my sługom naszym
 więcej wierzyć musimy niż inſze rzemiosła, tej nad naszym
 dobrem szafunek mają jako famichę i dla tego takowe nasze
 czeladzi niedostatek nar. dolegają i rufają, fląd tej niema
 szkoda mamy. wis następnice ustawy stanowią dla towarzyszy.
 Każdy czeladnik albo towarzyszy rzemiosła rzeźniczego który fląd
 inąd przyszedłszy ma się listem cehowym wywieść nim roboty
 dostanie. — Będąc w służbie aby pilen był, gdy niewiaft nierząd:
 nych nie patrzeć po gospodach w noży się tutać a zbyt nie nie
 trawit, a gdyby w jednej doświadczon tedy ma mu być dane
 odpuszczenie od rzemiosła i niema mu być dany list: gdzie
 indziej robić na moje
 jeżeliby jeden z drugim graci o pieniądzu stani 6 gr. ^{pro} (wimy docachu.
 Inne wyfltemplki mają być według przewiniecia od flafnych
 Karan, mianowicie ci mają być Karani który więcej strawić chce
 niż wysturzyć mogą, niemniej i który inſze zgarszają a ku nierząd:
 ności jako na igrę, na wino na piwo i na inſze nieflatki przyswodzi

„A co się tyczy wspólnego prawa to się czeladzi nie na bronie
„ktory na gorze opisany obyczaj i nasze zrzadzenie waczym
„taką panowie a przyjaciele mili objawiamy iżechmy się
„zwołali ninie i na przyszłe czasy nasze czeladkę tak jako
„się opusato rzadzić i sprawować, gdzieśmy tej nadzieje
„iż za takową sprawą i postępkem czeladz nasza, będzie
„nam starszym i tudzież spolutbraci naszej wszytkiej po:
„wolniejsza i wierniejsza, tak iż dobry a cnotliwy bę:
„dzie miltwan a zły i nieposłuszny karan.”
„Na które postanowienie i zrzadzenie my Krakowscy,
„Kazimiszcy i kleparscy i pny nas insze miasta w Ruskiech
„ze miasta meyniego jednostajnieśmy przytali i na to
„dobro polnie zwołali przytali tak trzymać ninie i na
„wieczne czasy. Co jego Krolewska Mitosi Pan nasz nami:
„Łosciwscy razę to z radami swemi potwierdzić na
„wieczne czasy.”

(Na pergam. bę piąty No 50.)

Sigismundus III rex Polon. (Varsoviae d. 12 mensis ^{Decembris} ~~Aprilis~~ 1617)
 significat exhibitas fuisse nomine Contubernii Lanionum Civitatis
 Cracov. privilegia regum in unico privilegio Sigismundi Augusti
 contenta videlicet:

Sigismundus Augustus (Cracoviae ser. 2^a post fest. Coept. B. Mari. 1550) significat
 exhibitas fuisse nomine Contubernii Lanionum Cracov. privile:
 gia quae confirmamus Prima Casimiri Magni de data Cracovia
 ipso die festo S. Martini decretum inter Lanios Cracovien atque
 Judaeorum Lanios, Eundem non plures Lanios fieri posse
 quam sex hosque parvorum pecorum carnes in quatuor magnorum
 vero octo partes et non minutius scindere et dividere atque venum
 exponere prope sub poena amissionis omnium bonorum eorundem
 Judaeorum propriorum. 2) Vladislai regis de data Cracoviae
 ser. 6^a ipso die S. Dominici 1435 Laniones Cracov. ex terris Russiae
 boves tota pellere posse quantum necesse pro us. macellorum
 ipsorum quos recta via versus Cracoviam per Rzeszow, Ropery:
 e, Krosno et alia Sandominiam non declinando pellere possunt
 immunes ab insolitis theloneis. 3) Vladislai regis de data Cracovia
 feria 5^a in Octava Assensionis Domini 1439 quibus Lanii Cracovienses
 prohibentur ne boves mercatorum Cracoviens inter suos per came:
 ram Sandomiriensem commiscere et polere audeant sub poena
 amissionis et ne sit penuria carniū in Cracovia via rectiori qua possint
 Sandomiriam non declinando pellere permittuntur. 4) Vladislai
 regis de data in Xorodyn ipso die S. Regidii 1430 quibus datus
 facultas pellendi boves quantum oportuum fuerit, et ut Consules
 Cracov. videant ne quispiam Lanionum boves extra regnum fines
 expedire audeat. infimul ab insolitis theloneis liberantur. 5) Casimiri
 regis de data Cracoviae dominica Pauli 1450 quibus Consules Cracov.
 adstringuntur officialibus regis deferre quoscumque comperierint ex
 Lanis Cracov. inter boves suos mercatorum boves ex terris Russiae
 pellere sub poena amissionis, ipsis Lanis facultas datus boves pellere
 via rectiori Sandomiriam non declinando liberanturque a theloneis
 inconspetis. 6) Casimiri regis Cracovia ser. 4^a in Vigilia Divisionis Apof:
 tolorum 1451 quibus Lanis Cracov. facultas datus pellendi boves ex terris
 Russiae, via rectiori Sandomiriam non praetermittendo, ne tamen extra
 fines regni pelant. infimul ab inconspetis theloneis liberantur iidem Lanii.

Takie sam przypis
 Wladystawa IV

August II (Cracovia d. 15 Septembris 1697)
 August III (Cracovia d. 5 Decembris 1746)
 potowiajten
 przypis

(Oryg. na perg. fol. k. 3. 2 pie: 1244 wissacq
 12 ceh. niema)
 Stanislaw August (Varsovia d. 26 Novembris 1766)
 potowiajten
 przypis
 (Oryg. na perg. fol. k. 5 64 pie
 1244. 12 ceh 27)

2) Joannis Alberti regis de data Cracovis feria 6^a infra octavam Epiphaniarum 1493 quibus conservantur lanii cracov. in iuribus concessis in pellendis bobus ex Austria et libertate a solutione the: lacorum novorum et insolitorum. 3) Alexandri regis de data Cracov. viae ipso die s. Marii 1502 quibus confirmat jura, laniosque ab impositis theloniis libera et facultate tenque pellendi boum ex Austria concedit

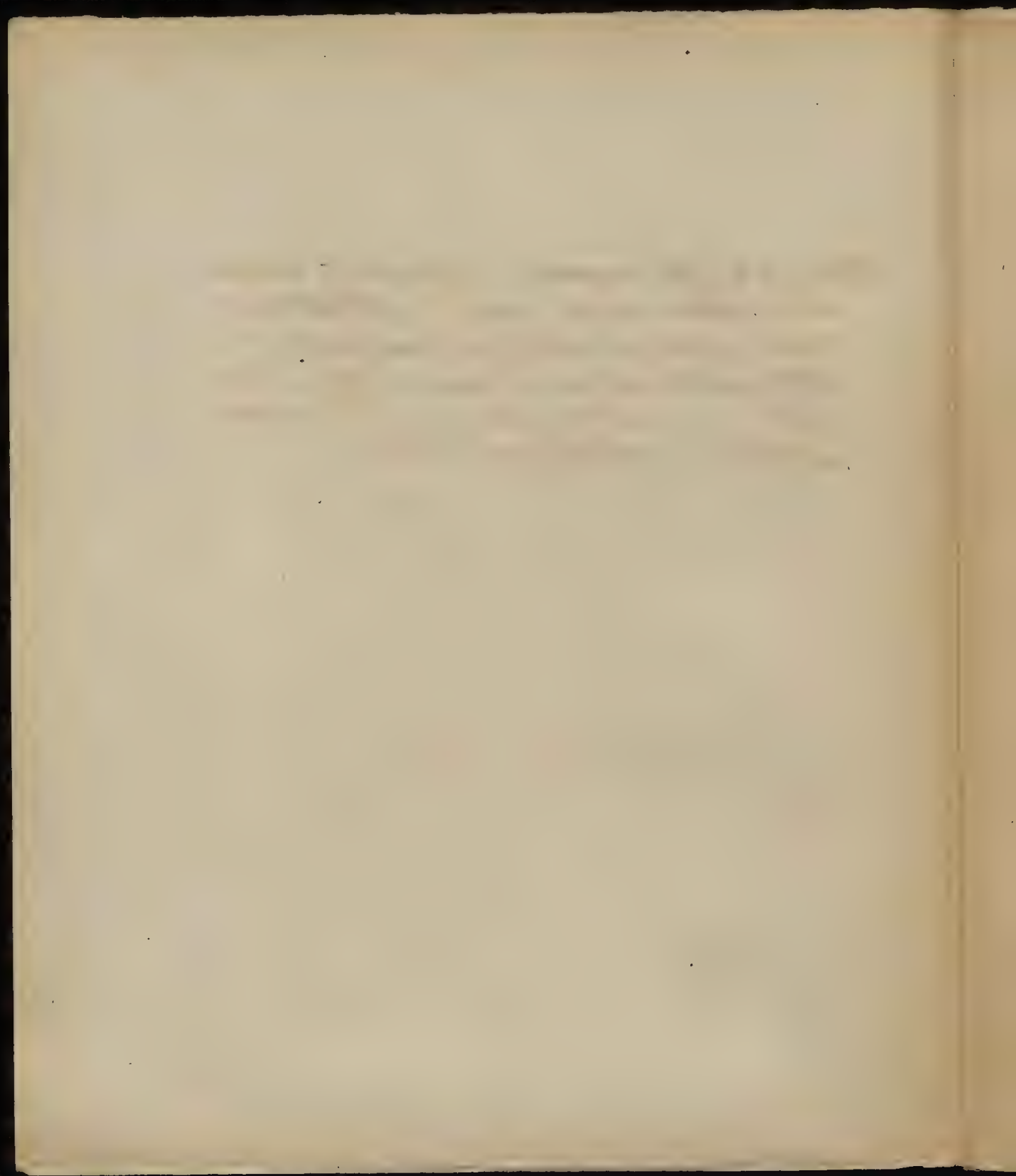
Noi nos Sigismundus Augustus confirmamus ista privilegia i pozwalamy aby ten sam czyny ptauli a niemyisy ea ratione quod forum liberum annis singulis (Wolnica) dyfendendum non alias fieri debet nisi in Casimiri et hoc in apiendo a festo s. Bartholomaei ad festum Trium Regum duraturum in quo liberum erit cuilibet carnes bovinas vitellinas porcinas et alias integras vel in partes dividere praeter forum autem in nullo alio loco nec in Casimiri nec in Cle: paridia nec in Cracovia liberum erit carnes dyfendere exceptis laniorum macellis publicis. Quae carnes si ad infirmitatem laniorum Cracov. reperti fuerint debent confiscari et ad hospitalia converti. Quod vero attinet fluvium Rudawka quo ipsi lanii in expurgandis domazis (?) et intestinis antiquitus utuntur, is etiam noster liber esse debet usdem lanioribus Cracov. sine quavis pensione. Mandamus igitur Petro Kmitya palatino cracov. capitaneo cracov. Bernardo Maciejowski castellano lublinen. magno procuratori cracov. proconsuli Civitatis Cracov. ut carnes omnes quae cumque praeter forum et macella publica publice ^{aut etiam} penduntur ~~non~~ accipere et hospitalia et usus pauperum convertere. Cracovia feria 2^a post festum Conceptionis D. M. V. 1550.

(Originat na pergam. i piecy. wifysca
na pismu nr. 21)

Sigismundus Augustus (Cracovia sabbato ante Dominicam Rogationum 1553.) w sprawie między rządnikami Krakowskimi a rajcami miasta Wojnicza iż od nich wtrew przywilejom w Wojniczu wybieraia thelo: neum aggerale vulgo gatne (na co takie mieli przywilei Krakowscy bo te gat co roku wielkim kofitem naprawiali) rozszedza iż rządnicy Krakowscy węgremi gasy od wsiel kich cet na drodze od dwowa do Krakowa y wotami maja byc wolni.

Origin. na pergam z piegyca wielka Kor. woflo.
we nadpisa na pismu porcowym nr. 11.

1543 d. 2 Augusti, Cracoviae. — Sigismundus I rex Con:
sulibus civitatis cracov. ... quoniam quaesiti sunt lanii
Cracov. prohiberi se a vobis quominus pecora in ci-
vitate mactent quod ea hac laniena civitatem infici
putetis ... nos permittimus ut lanii in civitate pecora
mactent secundum antiquam constitutionem.

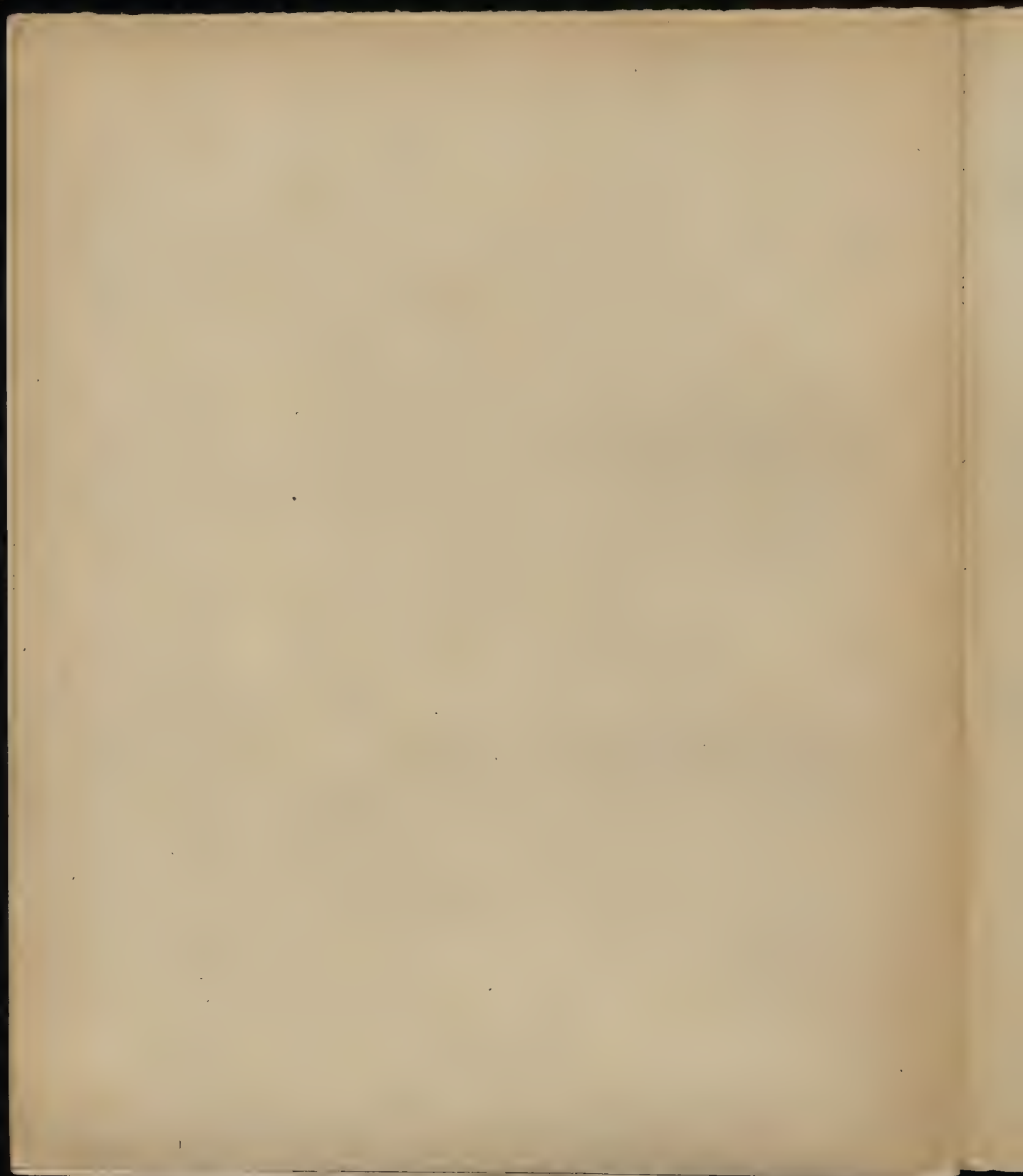
1566 ser. 30 poſt feſt. Viſitat. B. mariae. Lublini. — Zygmunt
Auguſt poleca Stańſławowi Myſzkowſkieſmu wojew. i
Staroſcie Krak. aby zabronił Kijakom sprzedawać
mięsa w Krakowie ze ſzkołą rzeźników Krak. którzy
płacą z jatek ſwoich czyniſze na wielkorządy.

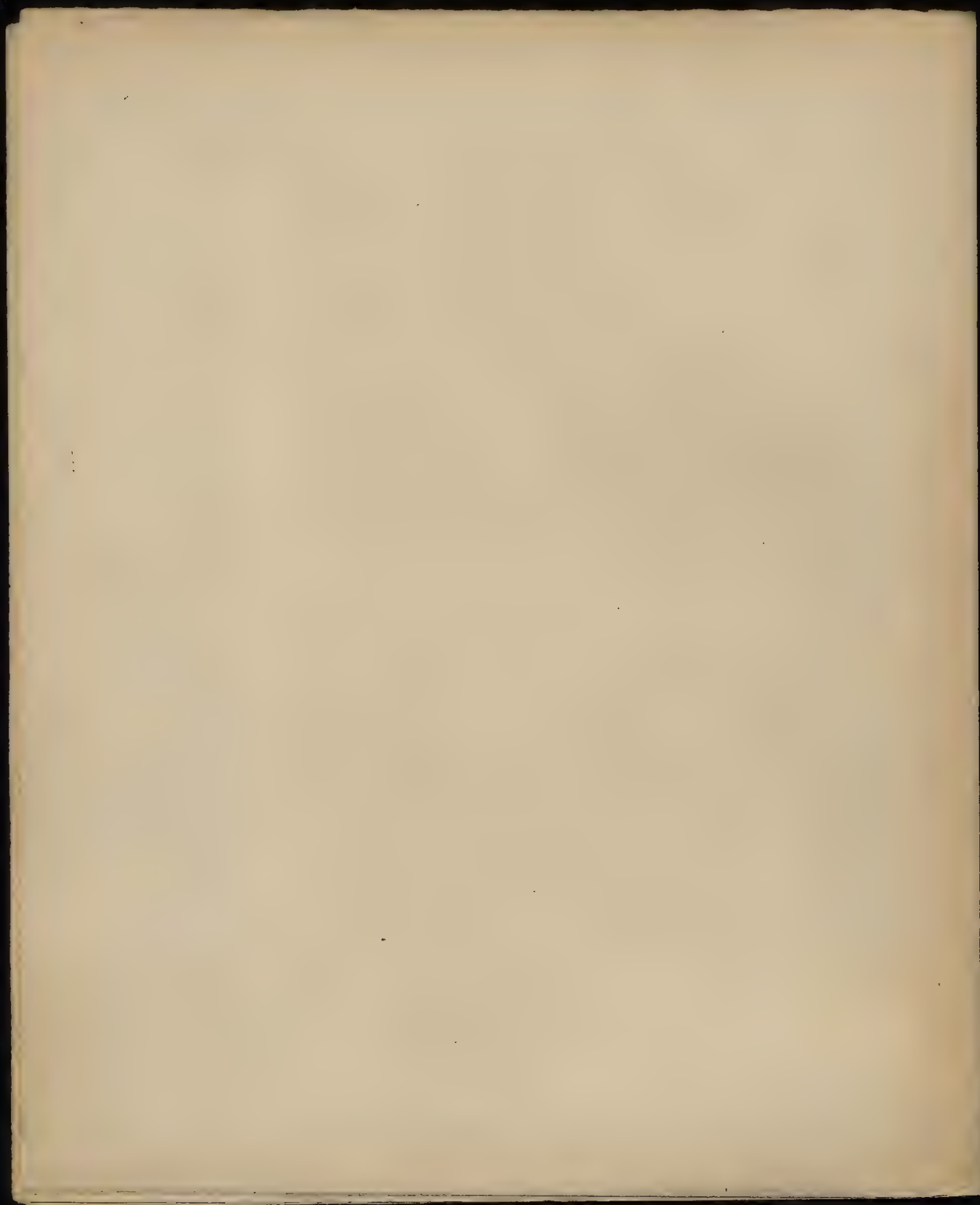
1566 na ſejmie lubelskim ukazali Rzeźnicy Krak. przywi-
leję Króla Władysława uwalniającego ich od cię prow-
dząc wołu; ſejm z powodu potrzeb Rzeźni poſpolitej
~~cy~~ ten przywilej ſkaſował; mimo tego Król Zyg-
munt Aug. w Lublinie d. 13 Auguſt. 1566 uwolnił na
zaſniejaki rzeźników Krak. od płacenia cła w Królestwie.

1564 w poniedziałek po ſw. Bartłomieju. — Starſi i młodszy
miſtrze rzemioſta rzeźniczego miſta Kazimierza ſkarżą
rzeźników żydowſkich, iż mięsa tak ku ich jedzeniu nale-
żące jako też w zakonie ich zakazane, wtrew kontraktu
zawartego sprzedają Chreſcjanom. Rzeźników żydowſkich
jeſt 16 po dwu w kaſdej jacie mięsa sprzedających.

Handwritten text, likely a letter or document, covering the upper half of the page. The text is extremely faded and illegible.

Handwritten text, likely a letter or document, covering the lower half of the page. The text is extremely faded and illegible.

Cech rzeźników. (Kazmierski)

Henryk Król polski (w Krakowie na Sejmie Koronacji w poniedziałek po niedzieli pierwszej w Łosć Invoavit bliski 1574) dał polski przywilej, potwierdając podane artykuły od Cechu rzeźniczego miast Kazimierskiego: Łan Książę bawarski.
kie Proboncie Alwaj.
mienkie, Gravia Mentiej
Foresta, Quercy, Aox,
ergii Montiofortu.

Kto chce mistrzem zostać na się wywieść listem gdzieby się ucyzył pożywiwego urodzenia i dobrego zachowania, jatkę wdać, mieć prawo miejską przycięć i do cechu dać potkamiem wosku i iżt do skryn: ki brackiej; a tak już może rzemiosło fotdrować na jatkę i na męże jatkę.

Jeden mistrz nie ma drugiemu jatkę prenażimować podwinięć kamieniem wosku. a gdy ten mistrz umrze który ma wynajętą jatkę nie może ją innemu trzymać póki stać się nie dozwoli.

Łosć awsy mistrzem ma się do roku ożenieć pod winę trzech got: nych pierzeni dobrych dwa ahteli piwa i cwiere kamienia wosku. a odprawiwszy winę pierwszego roku gdyby się raz ożenieć zanied: bał ma być karany podług widzenia starzych i młodszych wryftników: toż samo ma być rozumiane o wdowia jeżeli by był na świecie nie żył.

Uznia przyjętego ma mistrz do 2 tygodni w cechu opowiedzieć pod winę cwiere kamienia przyciem ma ucyzył oddać list, a kto jest ucywiwego toż i wywieści gdzie służył albo czy u rodziców byt i jeżeli swojej pożywiwej starzy w niwie nie naruszył. Później się rok u mistrza ucyzył za co da mistrzowi zgrywany lub się drugi rok wystugiwac, a do Cechu od ucyżenia zapłaci 12 gr.

Wdowa może rzemiosło prowadzić w swej jacie.

Gdyby który mistrz tak zubożał iżby jatkę swą za drugi pottra: dał, takowemu jatkę mistrzowską albo cechową ma być najsta ze trzech gnywien.

Łowanyże albo ueladz któryby byli swowolni, pijanice, kosterownicy, nieraż nie się sprawiający będą w cechu karani a krasobni z cechu wyrzuceni.

Umartego mistrza mają 4 młodszych nieści ^{ciato} równie jak zmarła żona lub dziatki do grobu; na zatomkach wryftu z żonami być pod winę na starzych starowych 4 gr. na młodszych 4 gr. jeżeli by się zamieścił ~~nie~~ nie pogrubił ku ofeście

Do cechu i na fhadzki aby żaden nie śmiał przychodzić ani z
orezem ani z nożem ani w trefnikach bez ubrania.
Aby jeden drugiego nie potkupywał ani dobrej jego sławy szar.
płat pod winą 1/2 kamienia wosku.
Gdyby sobie w jatkach albo na wolnym targu
zadawali z tej sławy zapłacić 1/2 kamienia wosku.

(Oryg na pergam. z pięćścią wiską woskową
król wiską na formku różowa zółto białym
nr 30.)

Z podpisem
Jana Oleskiego
Kamlerza

Sigismundus Augustus rex (Varsoviae in Conventione regni
fer 5ª postidie festi Sanctorum Trimum Regum 1553) potuier
dwa następnicy przywilej:
Vladislaus rex Poloniarum (In Niepotomia feria 5ª post Diem
S. Viti Martini 1393) quia praedecessor noster rex Casimirus
livez Carnifices Cracoviens. per se aut per suos famulos quoties
pro pecoribus et aliis rebus ad usum aedilium valentibus in
Scarbiniriam Viskiam Novam civitatem, Buscum, Łazianow
Opatorowiec ac ad alias civitates se contulerint liberauit ut ab
huiusmodi pecoribus et ceteris rebus nullum theoloneum sol.
vere sint astrecti ... nos etiam illos ab ipsi theoloneis
liberamus.

(Oryginat na pergaminie bez pięćści
nr 13.)

Z podpisem
Jana Oleskiego
Kamlerza.

Sigismundus Augustus rex (Lublina in conventione generali
regni Sabbato ante Dominicam Lactare 1554) nakazuje
współkinn urzędowi aby od regników Krakowskich
prowadzących woty z Rusi lub z kąd inną nie mając
gali. Ta żadnego albowiem są na mocy przywilejów od
tego wolni.

(Oryginat na pergaminie bez pięćści
nr 12)

1633 d. 24 Martu Cracovia. - Vladislaus IV... ponieważ
według przywileju lokacyjnego miasta Kazmierza jest
tylko 40 jatek mięsnych z łosami; więc potwierdzamy tę
ilość wraz z wolnością od cel. względem Kijaków postana-
wiamy, iż wolno rzeźnikom zabierać mięso nie u nich
bite. Rzeźnicy miejscy i wjejscy Kijacy zwani mogą tylko
mięsa sprzedawać na Kazmierza w czasie wolnicy po-
cząwszy od soboty po S. Bartłomieja aż do soboty przed
Trzema Królami i to co sobotę aż do zachodu słońca; winny
czas zaś niewolno Kijakom sprzedawać. Rzeźnikom
Kazimierskim służy także prawo rewidować mięso
Kijaków czyli jest z zwierząt zdrowych. Kijacy zaś
mogą tylko bydło na 2 potacie rąbać, a woty na 4 potacie.
Dzielnym zaś Kijakom trudnić się przekupnictwem
bydła. Rzeźnicy zaś ~~Kazimierscy~~ ~~Kazimierscy~~ ~~Kazimierscy~~ Krakowscy
i kłeparscy obowiązani są począwszy od soboty Wielkiej
aż do soboty przed Łopielcem mieć mięso na sprzedaż w
jatkach na rynku Kazimierskim łosy zwanych, a nie
gdzie indziej, stółownie do dawnych zwyczajów

1. The first part of the book is a
general introduction to the subject
of the history of the world.
It is divided into two main
parts, the first of which is
the history of the world from
the beginning of time to the
present day. The second part
is a history of the world from
the present day to the future.
The first part is divided into
three main sections, the first
of which is the history of the
world from the beginning of
time to the present day. The
second section is a history of
the world from the present day
to the future. The third section
is a history of the world from
the future to the present day.
The second part is a history
of the world from the present
day to the future. It is divided
into two main sections, the
first of which is a history of
the world from the present day
to the future. The second section
is a history of the world from
the future to the present day.

Cech rzeźników (Kazmierski)

515

Joannes III rex Poloniae (Cracovia in conventu generali Coro-
nationis d. 20 Maji 1676) potwierdza przywilej zasty Kutami
Króla Michała z d. 15 novemb. 1669 Contubernii Lanionum
Casimiriensium z dodatkiem ^{przywileju Króla Stefana z r. 1578} następnej dynastii Contubernii
Lanionum Cracov. Kazimier Kleparz. przez Króla Zygmunta
wydanej:

My Hasi: Cechu Krakowskiego, Kazmierskiego i Kleparzkiego
Rzeźnicy przedtęgiśmy potwierdzenie prawa nam przez Króla
nadanego na polskie uhwaliliśmy aby takowe 3 kraci do roku w
cechu cyfane było... (dalej ustawy po polsku jak w przywileji
Króla Stefana z r. 1578 Nr 52)

Oraz dekret Króla Michała (Vasaviae sabbato ante festum
S. Fabiani et Sebastiani Mart. 1671) w sprawie między Rzeźnikami
Krakow. et Laniones extra contubernales vulgo Kijacy i z Kijacy
~~przez~~ należą pod prokuracyją arcyb. Cracov. aby przedtęże wstąpił
za kontrawencyę przeciw rzeźnikom porzywani byli.

(Oryginał na pergaminie fol. k. 8. z pięćdziesiąt
Królewską wisią w puście blasz. Nr
cechowy Nr 35) 1766

Król Stanisław August (Vasaviae d. 26 novembrii) potwierdza
powyższy przywilej Contubernii ~~et~~ Lanionum Casimiriensium
Króla Jana III z r. 1676 (Nr 35)

(Oryg. na pergaminie fol. k. 11 z pięćdziesiąt Król.
wisią w puście blasz. Nr cechowy Nr 36.)

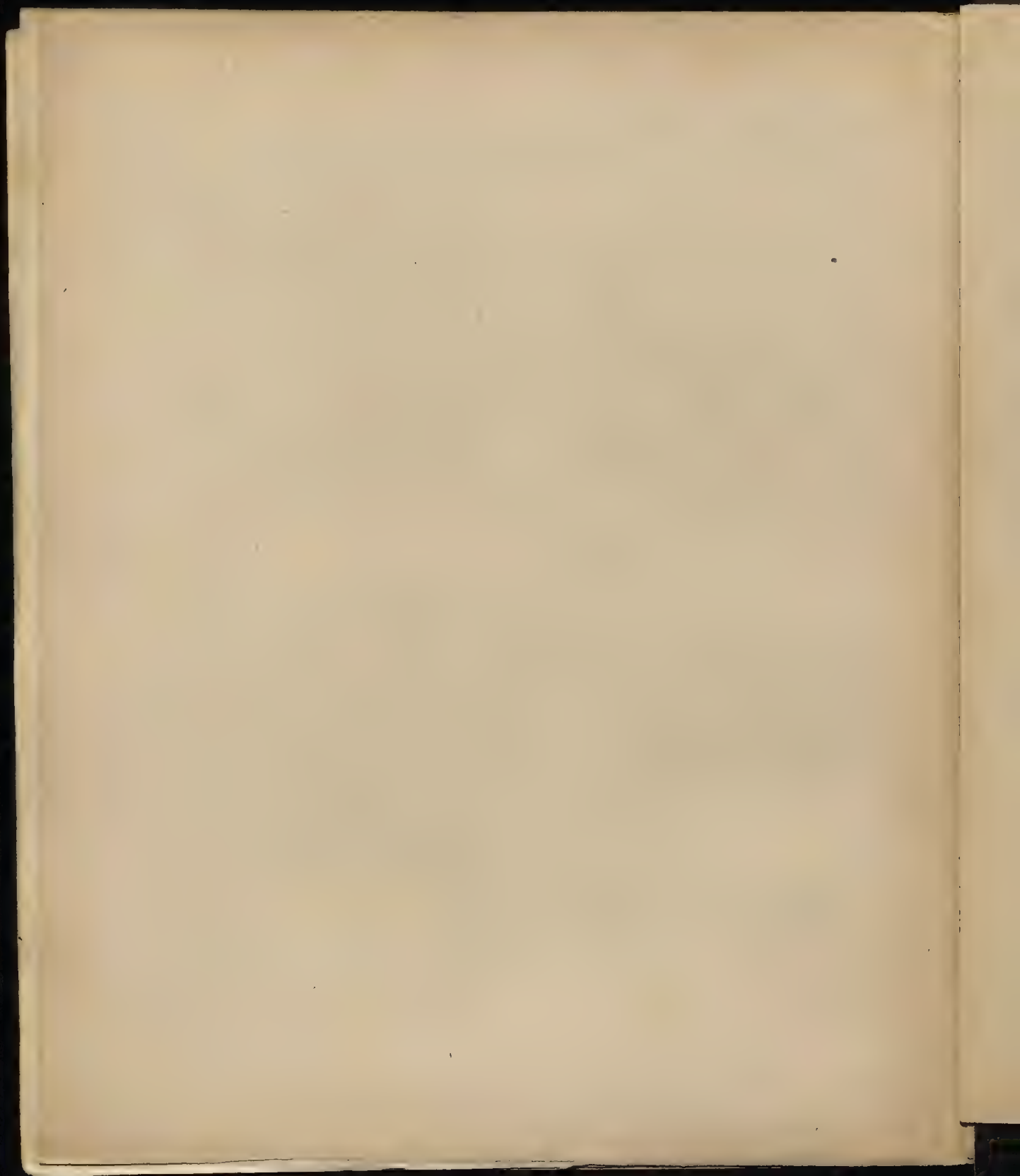
Jan Kazmierz Król potwierdza (Cracoviae d. 30 Januarii 1649)
przywilej Króla Władysława IV z r. 1633. (Nr. 23) i dodaje
do potwierdzenia następujące

Michał Lebzdydowski miecznik Koronny Hrabsta Krakowskiego ławnik
Koronński (na zamku Krakowskim d. 15 kwietnia 1666) ogłasza Kijakom
i innym ludziom prekupowania bydła bawiarzom się aby na 5 mil
dokola Krakowa niewarzyli się bydła kupować ku fskodzie rzę-
nikow Krakow. Kazimierz. Kłeparski. wyjąwszy tylko w dni targu:
we gdy na Kazmierz na Ul.ę iędowską lub na wiat żywczyjny tar-
gowania wotow przypędzą i to wtedy gdy jui, reynicy na kupię.
To wszystko potwierdza Michael rex Polonae (Cracovia
in conventu coronationis d. 29 Octobr. 1669)

(Oryg. na pergam. fol. K. 4 z pieczęcią
~~in~~ Nr. 25.)

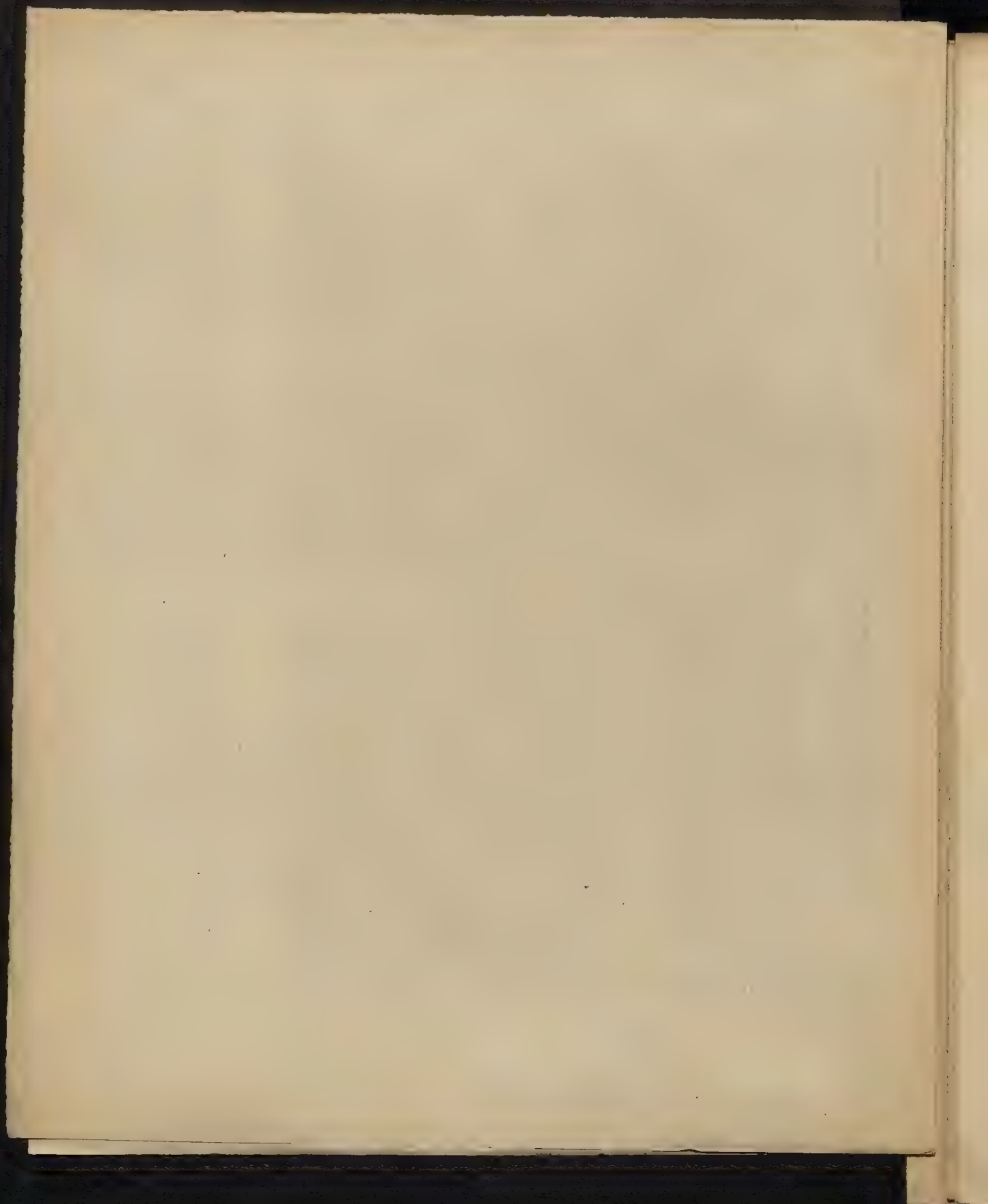
Jan III Król (Cracovia in Comitibus coronationis d. 23 Februarii
1676) potwierdza powyższy przywilej (Nr. 25) Michała z
dodatkiem ogłoszenia Andrzeja Skorczyńskiego wojtkiego
ziemi przemyskiej administratora wielkiego sądu w Krakow.
(w Krakowie d. 23 Augusta 1675) aby żaden Kijak nie przywoził
na d. sprzedaj, mięsa w kiedy indziej tylko w soboty i to
podczas wolnicy trwającej od wili S. Bartłomieja do Wigilii S.
Józefa Królów: niewolno zaś im sprzedawać w wigilię S. Bartł.
miejsa, Bożego narodzenia i Trzech Króli.

(Oryg. na pergam. fol. K. 4 z pieczęcią
wypisem potamany Nr. cech. 26)

1633 Władysław II Król pozwolił ludziom obcyim Kija:
kom mięsa wszelkie przywozić i sprzedawać na wol:
nicy miejskiej Kazimierskiej od soboty po święcie S. Barto:
mieja aż do soboty przed świętem Trzech Króli - lecz
tylko całkiem albo tylko na 4 części rozcięte, a wieprze
na 2 części; drob, barany, skopy mają być całe niewyży:
nając mostkow, wozone pod utraceniem na szpital. Farze
nie mają roznosić po ulicach, lecz tylko na rynku
gdzie wolnica sprzedawać pod karą 12 grzywien.
Bydła też, rzeźnikom nie mają wykupować. Prze:
dawanie na wolnicy ma trwać tylko do zachodu słońca.
Ścierwa zdechłego, zarazliwego sprzedawać nie po:
winni, czego mają doglądać rzeźnicy. Żydzi nie mają
mieć jeno 4 jatki rzeźnicze i 4 rzeźników bez czeladzi;
woły mają rościć na 8 części a barany na 4 części
pod winą 60 grzyw. których połowa p. wojewodzie
a druga połowa rajcom. A gdyby Żydzi lub Kijanie
Kiedy indziej mięso sprzedawali, przepadać winy
1000 czern. zł.

1658 d. 20 Września, na zamku Krakowskim. — Ithieronim z Wiel-
kiego Chrzastowa Wierzbowski wojewoda brzesko-kujaw.
wielkorządca zamku Krak. starosta ofwiesimski; barwałd.
sadkowski przykazuje, aby żaden Kijak na wolnie
w dzień i sobotę żadnych pierzei tak górnych jako przaso-
wych od dyków odciepych, które przy potciu zostawać mają,
kiszek wątrobnych, żółtków i podogorów wieprzowych,
ozorów wszelakich; wątrob wieprzowych, wątrobych,
żłaków po wole, jatowiny, baranie, jelit wieprzowych,
smalców topionych, nogów wątrobych, tożu surowego
wzelakiego nieprzycięt do przedawania także i
cięt żądnych; ale wątrów, jatowic od nich ogonów, sta-
bier, mostków nie odrzynając ani rzyje odcinając,
całkiem lub na uwarciach na półbarana albo skopu
na pół przeciwoszy, grzbiety wieprzów półpółu z głową
wieprzową całą od niej uszu, polizek nie oderzna-
wszy wyjęte, schaby wieprzowe ze trzema tylko zęb-
rami; kietbasy nogi wieprzowe same bez polizek
i uszu, strony wieprzowe surowe nie napolone, surie
ze potcie wieprzowe stane w samem rynku w miejscu
zwyczajnem przedawać mają. Subdziej, ciż Kijacy ta-
kowych bydła mięsa nie powinni przedawac, póki
rzesnicy Kazimierscy pierwszej nie nakupią; — a jeżeliby
takowy Kijak mięsa przywiezione i droba przedawał
potajemnie po godzinie nad czas naznaczony wolnie
lub pierwszej niż rzesnicy Kazimierscy na wale na targu
bydło kupował: takowemu mięsa, droba i bydła mają
zabierać, ma proz tego winy 14 grzwa. zapłacić i tydzień
na zamku Krakow. w więzy siedzieć.

Cech rzeźników (kazimierski)

51

Burmistrz i rajce miasta Kazmierza przy Krakowie (Actum in praetorio casimiriensi fe. 4ª ante festum S. Petri Vincula to die ultima Julii 1658) świadczą ~~pani~~ⁱⁿ Knyfyt Knyman Paweł Xodron, Maciej Wolny, Paweł Wieruska, Stanisław Grodzkowie starzy cechu rzeźnickiego Kazimierskiego orwied czyli iż artykuły i przywileje ich przez nieprzyjaciela szwedzkiego porwotargnisciu w miasto Kazmierz zabrowane: podarte, w niwec poprowane są, przetoż artykuły z tychże przywilejów podartych powybiebrane. drugie do nowo uchwalone podali do aprobaty (21 artykułów poprosz.)

- 1) Kto chce cech przyjąć ma pokazać list dobrego urodzenia, list wypuszenia remiostu mieć wstać jatkę do cechu dać 1 kamień wosku i 2 zł 12 gr. oraz musykiet kamień prochu i 2 Kupy kul musykietowych także 100 złp. do skrynki cechowej dać. Mistrzowie da to co powyżej tylko pieniędzy potowos
- 2) Brat cechowy może w 2 jatkach tylko a stać w 3 jatkach opre-
dawac: wstyżki jatek powinni być 40 a mistrzów cechowych 22,
a nie więcej. Mistrze z towarzyszami nie powinni ~~cech~~ spotkować
ani spotkować pod winą 15 grzyw.
- 3) niewolno robić z bytą powietrem zarajonego; niewolno z zdrowego
mięsa w domu potajemnie na szuki rąbać ani w domu kufki kiel;
basz, drobą opre dawac pod winą 10 grzyw.
- 4) Podryw wolnicy Każdy brat cechowy na miejscu według łosow
swouh na miejscu przedawac powinien a nie na łosach kle-
naskich Krakowskich pod winą 10 grzyw.
- 5) Wolnica porzyne się po S. Bartłomieju w sobotę; Koniey się w sobotę (w Kłeparskim §. 5)
ostatnia przed S. Orzech Krolow: oprócz Wolnice zaden Kijak nie ma
mięsa na wolnicę przywozić. Według przywilejów Krolowskich z r. 1574
i 1634 mogą Kijacy w infse soboty w których się wolnica odprawia
porzyneć godzina na dzień a Koniey godzina przed wieczorem
w samym rynku Kazimierskim a nigdzie indziej mięsozwotow i jato-
wie od nich ogonow, Stabizn i mostkow nie odrzyneć ale tylko
głową wotową albo jętowicą i basanią w samym Ktyku alias

Karku sprzedawać całkiem lub na pół lub na ćwierć; barana albo skopa na pół przecięwszy, grzbiety z wieprzów pospotu z głową całą od niego użyć policzek nie oderzniętą wstę także fikały wieprzowe ze trzema tylko żebrami, kiet-
basy, nogi wieprzowe same, strony albo jasto wieprzowe nie nałobone furcie, potacie wieprzowe stonę z nich górnych i zrazowych od dychow pieczeni nie ~~co~~ od niejse pnda-
wać. Niewolno żadnemu Kijakowi ras sprzedawać: cielęta
żadnych pieczeni tak górnych jako i zrazowych od dychow
odciętych które przy potciu mają zostać, kłpeć wotrobnych,
zotoków i podoborów wieprzowych ozorow wśela kich, wq-
trob wieprzowych wotowych, flaków po wole jatowicy i
baranie, jelić wieprzowych, nog wotowych jatowicych,
Tosi fursowego z wotu, jatowice lub z barana: pod Karą zebra-
nia na ubogich szpitala S. Lenarta. Ktoby potajemnie misz
Kijaków przechowywał za ptaci 14 grzyw. Niewolno tej żadne-
mu Kijakowi w Kazmierzu, Łodzie, w Stradomiu tak
podczas wolnicy jako też i w kiedy indziej byda robić. Pnd
sprzedają misz na wolnicy mają rzeźnicy Kleparzy Kazimierzy i Kra-
kowsy obejrzeć to misz czy jest z byda zdrowego. Biegodzi
się żadnemu Kijakowi przwozić i sprzedawać misz wędzonego
stonego.

Wolnica tylko w sobotę
byda

(Klepar. §. 6)

(Klepar. §. 7)

6) Aby jeden drugiego w mieszkaniu lub w jatce nie podnajmował
pod ~~karą~~ winę kamienia wosku
7) Mistrzem zostawszy powinien się każdy w rok ożenić pod winę 3 go-
nych pieczeni wotowych dobrych z achteci piwa dwuraznego
i pół kamienia wosku. Jeżeli się w drugim roku nie ożeni ten mistrz
karę podług upnienia starstych ma zapłacić. Soż samo ma się rozu-
mieć o mistrzu który się po śmierci swej żony w rok nie ożni chy-
ba gdyby był w leciech niedzielnym.

(Klepar. §. 8)

8) Chłopiec ma się rok uczyć przysięgi na naukę ma w 2 niedzielnach
list dobrego urodzaju po karze (kara ma być oddalona) i do cehu
we 2 niedzielnach wpisany być. Chłopiec ma od nauki mistrzowi dać
10 grzywien lub 2 lecie przy mistrzu zostawać. Przy wyżwoleniu ma
do krynki cehowej oddać 2 złp. 12 gr.

(Klepar. §. 9)

9) Towarzysz który przysięga ma list dobrego zachowania od ostat-
niego mistrza u którego robił do krynki cehowej złożyć gdzie zostanie;
a gdy ma przez wędrować powinien mu cehownicy wydać atestację dobrego zachowania
niewolno pod winę 14 grzyw, przysięga towarzysza bez atestacji.

- 10) Towarysi którzyby lek komyolnie od swego mistrza odjechać bez jego miar (Klepar. §. 10)
roboty 5 mil około Kazmierza, jednakże ma dostać attestacy cechowy.
Towarysi mają być karani podług przywieksi krośa Stefana 1650⁽²⁾ 1538
Towarysi którzyby bawili się kijacką robotą nie ma być za towaryszą przy-
jęty tylko za wuznia.
- 11) Któryby brat drugiemu przed czasem odprawienia się odmawiał towaru = (Klepar. §. 11)
za ma być karani i kamien. wosku.
- 12) Kto do cechu za obeftaniem nie przyjdzie zapłaci jeżeli starzy 16gr a (Klepar. §. 12)
jeżeli młodzy 12gr. a gdyby się w sprawie cechowej wzbraniał płacić usługi
przyzależnej mfu albo przy pogrzebie zapłaci winy starzy 8gr
a młodzi 6gr. Młodzi bracia mają nieść liato brata starzego
jego matzontki i dyatek pod winą 14grzyw.
- 13) Wdowa ~~ma być~~ mająca jakkę własną może robić niemogłoa (Klepar. §. 13)
cech powinien ją opatrzyć towaryszem bęgłym którego doglądać
będą.
- 14) Mistrzowi który zubożeć ma być najsta jakka cechowa ze trzech (Klepar. §. 14)
grzywien i po kolei jednemu.
- 15) W jatkach nie powinien jeden drugiemu ludzi od okna odwoły: (Klepar. §. 15)
wać, byda na targu nie podkupować, podłofami w jatkach lub
w cechu albowgdy indziej stow niepozyciwych urągających zada-
wać, w cechu ~~inowu~~ drugiego przerywać, do poszwarków porzywać
się, z cechu bez dozwolenia starzych nie odchodzić.
- 16) Wolno od dekretu cechowego do Radzisz Kazimierskich appellować
a gdy przegra zapłaci in duplo do skrynki cechowej.
- 17) Nie wolno strugów na jatkę zgławac tylko w cechu pod winą 14grzyw. (Klepar. §. 16)
- 18) Aby żaden żyd w okolicy miasta Kazmierza, Kleparza, Krakowa
na 5 mil nieważyt się kupować żadnego bydła wielkiego roga:
tego i nierogatego matego cieląt baranów, lecz ma takowe
wtedy gdy do Kazmierza na ulicę żydowską nazwaną lub na wiat
zwyczajny przyszedzone będzie dopiero wtedy kupować gdy sobie
współnieżnicy Krakowsy, Kazimierscy, Kleparscy na kupię pod
winą od bydka 10grzyw.
- 19) Żydzi w mieście swoim na Kazmierzu tylko 4 jatkki nieznieć mieć
będą w których tylko 2 żydzi sprzedawać mięso mają tak aby wotu
jąłowice na 8 części inne drobne byda na 4 części rozbić, rybali;
mięsa zaś na ich używanie niepodobne tylko na 2 miejscach sprzedawali
według kontraktu z r. 1594. miejsca dla żyłowania mają znieść pod
winą 6grzyw.
- 20) Taryfane piwnicze i ci który dla gości i ludu pospolitego jeść na sprzedaż (Klepar. §. 17)
gotują nie mają kupować mięsa u nieznieć ani kiełbas u kijaków
kupować. 21) Przywieksi cechowie w Kasie suchedni rado po zatomu w cechu zapłacone być mają.
(ostat. w Actis Confil. Camm. Tom 873 nag. 866-878)

Komisane zęstani Krolewscy. Mikołaj Gofki proboszcz lubelski Ka:
ronik waffaw. i Maciej Agbowski sekret. krol. widząc żatki
rzęzników Kazimierskich przez nieprzyjaciela rozpuszczając, uwolni-
li ich d. 22 Sept. 1654 od czynszów pnieżytych i topów z tym dodatkiem
aby znowe zynę na potem ptauli.

Joannes Casimirus^{rex} (potwierdza powyższe artykuły Contu:
berni Laniouum civitatis Casimiriensis ad Cracoviam. (Var.
saviae d. 30 Augusti 1658)

(Oryg. na pergam fol. kart 4 z pięćdziesiątą
wpuście błazani, Nr. cechów. 32)

Michael rex Polon. potwierdza powyższy przywilej, (Cracovia
d. 15 Novembr. 1669 in conventu generali coronat.) i następnie:
mi nowemi dodatkami polskimi przez starosty cechu rzęzniego
Kazimierskiego uchwalonych: Każdy brat wstępujący do cechu
na zaraz, pnieżdy zbrojnych potowów oddać a drugą ratęmi
wypłać. 2) Dodatki cechow. pobory od niemiości, toje, fuchodni od
jatek, składek od bydła mają być ptacone, a którzyby nie ptauli
ma mu tak długo okno być zamknięte aż zapłaci. 3) Gdy na roz:
kaz starosty brat który niepostupny będzie ma mu być jatek za:
knieśta i okno podniezione dopokąd za doci nie uczyni i za niepostupstwo
kamień wosku nie zapłaci. 4) Któryby raskazony do cechu niechciał się sta:
wić tamże i sprowić, ma być odesłany na więzienie ratyfyne un:
dowi radzieckiemu aż słownie zadoci uczyni. Działosi w cechu Ka:
zimierskim przy Krakowie w progu fuchodniow przed J. Maciejem Ewang.
d. 18 wneśnia 1669.

(Oryg. na pergam fol. kart 4 bez pięćdzi
Nr. Cech. 34.)

~~Jan Mikołaj~~
D. 1976 cech rzęzników Krakowskich widząc, że cech Kazimierski przez
pne żyładników za listą do ostatniej przyszedł niedy i że się w Krakowie
pokup mięsa zmniejszają upraszał więc magistrat: aby cechy pnieżniejsze
Kazimierski i Kleparski podjeonakow, taż wojewódzkiego podpadły,
aby bydła gnanego na wato do uprzywilejowanego miejsca nie ptauli
na sprzedaż fuch w fuch żyładników nie ptauli i pokupnie
nie kupowali; aby żydzi Kazimierscy mięsa na fuchty nie ptauli i nie
sprzedawali; aby fuchniarze obowiązanymi byli mięso i kiełbasy
u rzęzników Krakowskich kupować, aby za kazana była kupcom
sprzedaw fuchek, aby uwolnieni byli od mięsa mostowego Kazimierskiego,
aby im z lonkery sumy za toje na mięsto brane winno 4460 zł. wypłacono,
aby kijowcy po 100 zł. do cechu ronele dawali pnieżni, tylko 50 zł. ptać według
dawnych ustaw; aby uniożono ontate na Komorze wynoszącą od wotu po 100 zł. odwieprza po 1 zł. 15 gr.
od cielska na 7 groch.

Oryginal:
Kazimierski

1247 d. 10 Aprilis Cracoviae — Stawetni Jan Włodziński
i Jan Ciepielowicz starsi cechu rzeźniczego Krak. tudzież
imieniem Cechu Kazimierskiego i Kleparzkiego razem
złożonych, przodkują przed Sądem Komisarzkim Król. dobrego
porządku dla Krakowa przywileje i dekreta cechowe z r.
1333 — 1435 — 1439 — 1450 — 1493 — 1550 — 1552 — 1595 — 1669
1676 — 1697 — Dekret Komisyi w Wielkorządach Krak. 1706 —
i przywilej Augusta III w Krakowie d. 5 Grudn. 1746 aprobujący
prawa rzeźników. Rzeźnicy ^{jak} optatający czynsze do Jarku Wielk.
rzadów Król. wolności są od płacenia celi prywatnych albo
myt mostowych, grobelnych. — Przy przyjęciu na magistratę
ma się tylko 100 złp. optować za wszelkie traktamenta. — Sąd Ko-
misarski znosi gorzkość zwyczaj zabawiania się tanieciami, pijaty-
kami przez Czeladź rzeźniczą w grodzie popielcową podwinię 100 grzyw.
za niedomieszczenie Czeladzi węgłowi. Niewolno przebywać kodnikom
albo Kijakom (oprócz wolnicy w czasie opisanym pozwolonej)
bydła wółkiego za kupować, do Krakowa, Kazmierza, Kleparza
nanosić i stonin świeżych niedośolonych fękodliwych w dni targ-
owe na stołkach i ławkach wykładać, tylko na jarmarach wieścić
według dawnego zwyczajn. Żydom Kazimierskim niewolno
w obrębie 5 mil od Krakowa bydła za kupować, tylko na wale
w dni targowe wolno Żydom i Kijakom targować

2

1553 Rzeźnicy Kazimierscy skarżą iż niektórzy Kijacy
z wsi postronnych przywożą do Kazmierza na targ
mięso wółowe wyrzynając szcyrę bydlęcę z most-
kami, z brzuchami i z czałami, i że u wieprzo-
wych potciów wyrzynają górnicze schaby i czały
nad wywołanie urzędowe.

1783 d. 11 Maja, Warszawa - Stanislaus Augustus rex Pol.
na prośbę Cechu rzeźniczego Krakowskiego i Kazmier-
skiego potwierdza następującą Konkluzję Senatu
Kazmierzkiego z d. 8 stycznia 1783: Ponieważ star-
cehow rzeźniczych Jan Kuksinowski i Franciszek
Wypysz kiewicz Krakowskiego, Antoni Sowiński i Fran-
ciszek Wenda Kazmierzkiego, Augustyn Prociński
i Jan Łazowski Kłeparskiego okazali Dekrety
Komisji wielkorządowej z d. 28 kwietnia 1706 oraz
Sądów asesorskich Król z d. 16 Czerwca 1713 pomię-
dzy Rzeźnikami a Przefzkodnikami Kija kami-
zwanemi, iż nad pozwoloną Wolnicę niewolno tymże
Kija kom mięsa sprzedawać, więc za kazuje się
niecechowym rzeźnikom mięso nawozić na sprzedaż.

1840
The first of the year was a very
cold one, and the weather was
very disagreeable. The snow
was very deep, and the wind
was very strong. The people
were very much distressed
by the weather.

The second of the year was a
very warm one, and the weather
was very pleasant. The snow
was very shallow, and the wind
was very light. The people
were very much pleased
by the weather.

Stanisław August reskryptem swym w Warszawie d. 6
Grudnia 1766 urządził szofunek Kijaków niecechowych
do Cechu Rzeźników Krakowskich, Kazimierskich i
Kleparzkich: 1) Niecechowi rzeźnicy Kijacy na Kazmierzu
tylko mają mieć wyznaczoną wolnicę do sprzedawcy mięsa.
2) Dla tej wolnicy ^{Kazimierskiej} Kijacy tylko woły, krowy, skopy,
i barany na całość tylko i na części rznięte sprzedawać nie
wyrażając szpondrów i brzechwów ani też łojów wewnętrznych.
Drobin: głów, nog, flaków, wstrobi i fere niewolno Kijakom
podług dekretu z r. 1713 sprzedawać. 3) Gdyby Kijak który
sprzedawał mięso z zarzonego bydła, na być takowe wzięte
przez Urząd grodzki i zakopane a Kijak na 14 tygodni i 6
niedzieli więzienia skazany. 4) Rzeźnicy szlomieńscy Kijacy
którzy na wolnicy w Krakowie pod S. Wojciechem same potacie
szlomin sprzedają nie powinni szlomin młodych czyli potli swoje;
zich sprzedawać tylko stare od 10 do 40 zł. — Szlomieńscy zaś
sprzedający na szmity szlomin Kiełbasy i kufyki w Krakowie, nie
powinni wieprzów być żywcem, tylko szlomin od cechowych rzeźni:
Kois kupować. 5) Wolnica na Kazmierzu podług dekretu r. 1713
ma trwać od S. Bartłomieja do Trzech Króli raz w tygodniu w sobotę
od 5 godziny rana do 12 w południe dla ~~tych~~ Kijaków Wolanzy i a
dla Kijaków szlomieńskich czyli Potuianzy przed S. Wojciechem w Krakowie
podobnie. 6) Kijacy wolane mają do Cechu Krak. od każdego bydła
po 6 gr. frebr. płacić, a Potuianzy zaś razem summa roczną 100 zł.

7) O 2 mile w okręgu Krakowa, Kazmierza i Kłeparza nie wolno Kijakom bydła kupować. - 8) Świecicki przezkodnik bijący na sprzedaż cielęta, ma być imany. 9) Żydom ^{nie wolno} bić mięsa prócz dla samych żydów i niewolno mięsa trzefnego katolikom sprzedawać. 10) Osoby wożące z Rusi z doby słoniny mają takowe na targu potciami tylko sprzedawać. 11) Rzeźnicy kijacy mają zawrzeć ugodę z cechem i do osobnego rejestru tamże być wpisani na mocy dekretu z r. 1595. 12) Farzymianie i Garkuchniarze nie powinni drobiu od Kijaków tylko od lechowskich Rzeźników w jatkach kupować. 13) Kijacy, powinni mięso o 1 grosz taniej na funcie od mięsa rzeźników sprzedawać. 14) Zakazuje się kupcom bić wiecejze i robić z nich szynki, lecz mają surowe szynki od rzeźników kupować.

Cech rzeźników (Kijaki)

521

Stanisław August król pol. (w Warszawie d. 6 grudnia 1766) wydał następującą ustawę względem Kijaków czyli tak zwanych przeszkodników.

Wolnica będzie tylko na Kazmierzu; tam tylko a nigdzie indziej Kijakiom sprzedawać wolno.

Kijacy mają na wolnicy woły, krowy, konie i barany na całą tylko lub na cząstkę rzemienia na tejże wolnicy ~~prze~~ Kazimiejskiej sprzedawać, aby sprzedawców i brzochołów od takowego bydła nie odróżniać: i toż wewnątrz nie wyrzynać: a gdyby który rzeźnik Kijak woła, konia i barana bez karku, ogona i brzucha wyrzucił tego i toż z podlewic wydatę na targ wytorzył, ma mu być zabrane. Drobni zaś to jest głowa, nogi, flaki, wątroby i fere niewolno Kijakom sprzedawać.

Gdyby zaś który Kijak powziął miso z zarzonego bydła rzemienia sprzedawać ma być takowe przez urząd grodzki, wielkorządowy lub miejski zabrane i rękopane a Kijak 14 grzyw. i więzieniem na niedzieli 6 karany.

Jeżeli są rzeźnicy Kijacy dwajacy jedni stoniniarze którzy mają miejsce na wolnicy w Krakowie pod Ś. Wojciechem do sprzedawania samych potów stonin także wieprzów tylko na pot rozcinanych wyznaczonych a drobny mięsie: i nie który nabijki stonin także kielbasy i kiełbki w mieście Krakowie sprzedają: tedy co do pieńszych stonin aby stonin młodych alieś potów świeżych na targ wozic nie wazili się ale tylko same stare potów wartości od 10 złt aż do 40 złt. przywołali także wieprze na cząstkę a nie półtorę rozcinane rzeźta i toż topiony, oraz konie aby nie sprzedawali pod karą Konfiskaty. Coś zaś który mieszkan stoniniarzów który na fytuki to jest na funty stonin sprzedają zakażuje się aby sami wieprzów nie bili: lecz że od rzeźników kupowali pod karą Konfiskaty.

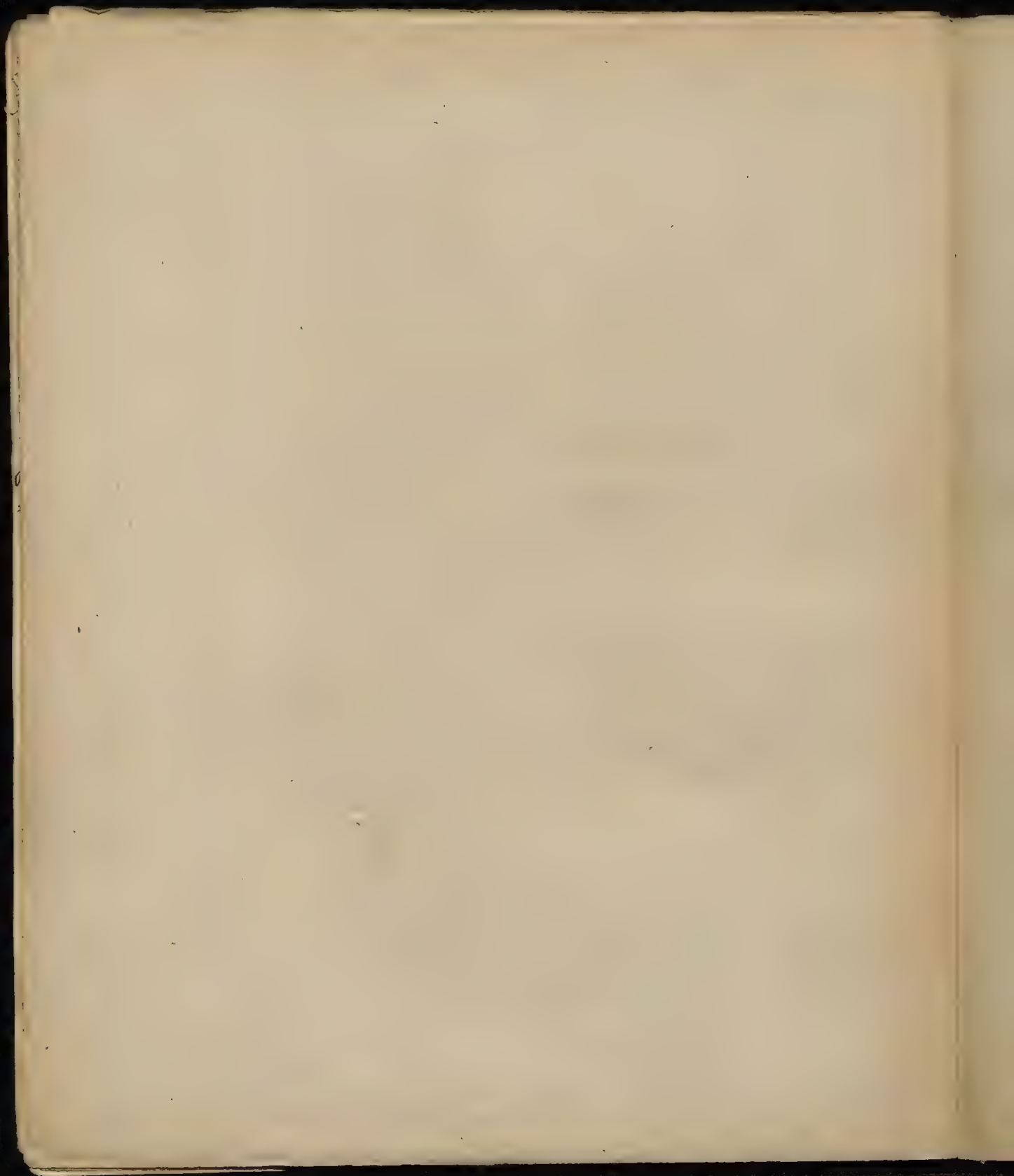
Wolnica ma trwać zaczynając od Św. Bartłomieja aż do Trzech Króli raz tylko w tydzień to jest w sobotę podług starych zwyczajów ~~to jest~~ dla Wolarzy na Kazmierzu a dla Łotciarzy w Krakowie pod Ś. Wojciechem zaczynając o godzinie 5 z rana do 12 w południe. wolno im wystadać bydła na całą i cwiertć a stoniny na potów. - Któryby po domach tajnie oprosił

tego czasu sprzedawać ma być Kasa 14 grzywami.
 Ozeżnicy Kijacy mają od każdego bydka do faryngi rzeźników cecho-
 wych Krak. płać po 6 gr. srebrnych, zaś Kijacy stoniniane po-
 cie sprzedający mają płać summy ogólnej 100 złt do skarbca cecho-
 wych rzeźników.
 Wokregu dwóch milowym od miast Krakowa Kleparza i Kazmierza
 żaden Kijak nie wariet się po drogach kupować bydła na przeżko-
 dę rzeźnikom pod Karą 14 grzyw. i briedziel więzienia.
 Nie wolno przeżkodnikom z bitymi ułętami chodzić po domach i spre-
 dawać.
 Żydzi nie mogą być miemi za Kijaków pod Karą 100 grzywien i briedziel
 wolno im być tylko dla żydów i zakazuje się aby mięsa trefnego chne-
 cianom nie sprzedawali.
 Stoniny z Rusi przysiężone mają być tylko na targu pościemi a nie
 sztukami sprzedawane.
 Kijacy mają z rzeźnikami ugodę ~~zawrzeć~~ zawrzeć i ściśle ustanowić
 i mają być w osobnej księżyce w cechu spisani
 Taryniarzom czyli garbkuchniarzom niewolno drobiu kupować od
 Kijaków pod Karą 10 grzywien, tylko u rzeźników cechowych.
 Ponieważ zwykła wychodzić taxa względem przedawania mięsa na
 rzeźników cechowych, więc też i ~~wprowadzić~~ ta ma się rozciągnąć do
 Kijaków w ten sposób aby gdy rzeźnicy funt mięsa po 6 gr. sprzedają,
 Kijacy takowy po 5 gr. sprzedawali, pod Karą 14 grzywien.
 Zakazuje się kupcom Kazimierskim Kleparzkim i Krakowskim
 aby wieprzów nie bili i frynek na sprzedaż nie wyrabiali.

(Oryginał na pergamin. fol. k. 4. — ~~W~~
 bez pieczęci — Nr cechowy brak)

1730 d. 30 marca Publikacja sądu grodzkiego Krakow. wskutek dekretna pero-
 wanego między Ozeżnikami Krakow. Kazmier. i Klepar. a Przeżkod-
 nikami mianowicie Kijakami zakazano tym ostatnim w Krakowie
 Kazmierza i Kleparza bydła rogale i nierogale wykupywać ani
 też mięsa wieprzowego, wotowego, ielkiego, baraniego całkiem
 lub ciurkami, rógami także dychow, schabów, grzbiatów,
 kielbas, kiszek, flaków, nóg i innych drobnych bydzących sprze-
 dawać pod Karą konfiskaty.

F.
P.
No.
iel
f.
ic.
D

Stephanus rex (Vasloviae fer. 3ª post Dominicam Conductus 2 podpisem
 Paphae 1578) w sądzie relationum w sprawie między rez- Jana Bron-
 nikami (Lanii) Krakow. Klepar. i Kazimier. a rajcami miasta Kowfkiego
 Jarostawia Kłórn od wotów podzanych przez tychże rez- podkanclerzego.
 ników w Jarostawiu wymagali do theloneum poleca aby
 iż reznicy na mocy swych praw więcej nie ~~przejeli~~ ptauli
 owych cet.

(Oryg. na pergam. z pieczęcią ^{woskowa} ~~wiskła~~ ^{minigra}
 Kor. na fymurku wifzycy № 53)

Takiż sam przywilej i teży treści: Stephanus rex in iudicio 2 podpisem
 aforesoriali między rajcami Jarostawskimi a reznikami kra: Jana Bronkowf-
 Kowfskimi o to: uwalnia rezników. (Leopoli fer. 2ª post festum Kiego podkanclerz-
 S. Jacobi Apost. 1578)

(Oryg. na pergam. z pieczęcią ^{woskowa} ~~wiskła~~
 Kor. wifzycy na fymurku № 54)

Takiż sam przywilej: Stephanus rex (Cracovis sabato post 2 podp. Jana
 festum S. Bartholomaei Apost. 1583) w sprawie między rajcami Zamojskiego
 Premysla a reznikami o to uwalnia rezników Krak. kanclerza
 od tegoż eta.

(Oryg. na pergam. z pieczęcią ^{woskowa} ~~wiskła~~
 Kor. wifzycy na fymurku № 56)

Sigismundus III (Cracovis fer. 6ª ante Dominicam iudica proxima 2 podpisem Jana
 1588) w sprawie między Lanis extraneis vulgo Kijakia i Congrega: Zamojskiego
 tionibus et contuberniis civitatum Cracov. Casimis. et Clepar. podkanclerzem
 w sądzie aforesoriali daje wyrok na mocy przywilejów Stefana aby
 iż Kijacy nie wazgli się sprzedawać miśra komu innemu tylko osobom
 do dworu Król. należącym i to gdy Król będzie w Krakowie a nie
 komu innemu. Co potwierdza tenże Król Cracoviae feria 5ª ante fest. ^{z odobraniami}
 Pentecostes 1595. ^{nieczyni}
 (Oryg. na pergam. z ryżowanym i złotym jeleniem z pieczęcią ^{woskowa} ~~wiskła~~ ^{minigra}
 Kor. na fymurku wifzycy na fymurku wifzycy ^{nieczyni} ~~wiskła~~ ^{minigra} № 59)

z podpisem Jana
Zamojskiego Kanclerza

Stephanus rex Cracovia sabbato post festum S. Bartholo-
maei Apostol. 1583) i sprawie między rzeźnikami Krakow.
Kazimier. i Kłepar. a rajcami miasta Znemyśla. o to
pny przodzeniu ^{wzrostu} ~~bycia~~ daje w sądach relationum wyrok iż
rzeźnicy wolni być mają od sta.

(Oryg. na pergam. z pieczęcią wielką (włoską)
wisiąca na sznurku. n° 57)

z podpisem Króla
Inq. ^{Łęta} Wład. Ja.
Zamojskiego
i Zyg. Aug.
caty.

Joannes III rex Polon. (datum in palatio Soborien ad Cracov.
d. 15 Augusti 1683) potwierdza list Zygmunta Augusta (n° 13)
z r. 1557 obejmujący konfirmacyją listu Władysława Jagiełły
z r. 1393 i uwalnia rzeźników z Krakowa Kazimier. i Kłep.
parra od sta gdy prowadzą woty aby nieptaili thelonea
pontalia, aggeralia et porreyne dicta.

(Oryg. na pergam. z malowanym herbem
Król. i ozdobami z pieczęcią wisiącą na
łustku je amarant. jedwabn. w puszcze bla.
zanej n° 60.)

z napisem i pod
pisem Króla z
pieczęcią wisiącą
włoską zupełnie
niezgodną

Augustus II rex Polon. (dat. Cracovia d. 15 Septembr. 1697)
potwierdza przywilej Jana III z roku 1682 (n° 60)
i uwalnia rzeźników Krak. od opłat celnych od wotów (włoskich,
Zmigrod, Biecz, Jasło, Wojnicz, Cieszkowice, Kofaryczki, a
resoribus et pecudibus ac in Zator, Wadowice, Kott, Zywiec
a landis et adhibus alias od potcion ^{pa} misra i na mocy przywileji
Władysława Króla de data Cracoviae feria 5^a in octava Assumptionis
Domini 1439 w którym zakazuje aby rzeźnicy Krakow. (Kazimier. Kłepar.)
swoim bytem nie mieli przycić obcych wotów i kupców po za
granice Królestwa. - item ut secundum Commissiones pasua habeant
Staszowice pertinentia ad magnam Procuratoriam Aris Cracov. za co mają
stać do Burgrabstwa Krak. censum regium vulgo tojone

(Oryg. na pergam. z malowanym herbem Król. z pieczęcią
włoską wisiącą na wstążce zielonej jedwab. n° 61)

Przywilej cech rzeźników (Kleparzski)

527

Augustus II rex Polon. (Cracovia d. 5 novembr. 1697) potwierdza przywileje kontubernii Lanionum Clepardiensium:

1) Jan III rex Polon. (In Zolkiew d. 20 novembr. 1676) potwierdza (Ten przywilej na pergaminie w oryginale fol. kart 4 bez napisu nr cechowy 40)

oblatos per magistras Lanionum Civitatis Clepardiensis et titulos quosdam ad bonum regimen kontubernii magistrorum in lingua polonica: Burmistrz i rajce miasta Kleparza (na Kleparzu w poniedziałek niezajęte po niedzieli Jubilate d. 20 kwietnia 1676) oświadczają iż Jan Łorczyński, Błażej Michałkiewicz, Tomasz Mazurkiewicz, Jan Łaszkowicz, Walenty Trogania, Grzegorz Wąsławski, Michał Kitanda, Wojciech Wolny oświadczają, jakoby ich obywatelkie przywileje cechowe podlegały wtargnięciu nieprzyjacielskiego w miasto Kleparz i zapałenia takowego poginsty: pniełoż utożyli ad normam przywilejów danych cechowi rzeźniczemu Kleparzkiemu r. 1637 i tam:

1) Horysy brania cechu rzeźniczego Kleparzkiego obywateli są się świeca łane wopłowe w domu uroczyście ku podnieśnieniu Innejszów. Sakramentu i na Brodysiu w Kofiele i Horysana świecę i 2 na ołtarza zostawić.

2) Kto chce mistrzem zostać ma list dobrego urodzenia jako jest w stanie matrymonium według postanowienia Księstwa rzymskiego katolickiego opłodził, oraz list urzędowy gdzie się remiostwa wyuczył i jako się pozawie zachował pokazać, ma mieć jatkę swą własną dziedzić, prawo miejskie Kleparzkie przysięść, 100 złp. do skrynki cechowej oddać Kolegę sprawić. Syn mistrzowski lub który ciekę lub wdowa mistrzowski pojmie tylko potowu zapłaci, t.j. 50 zł.

3) Każdy ma tylko na 2 jatkę robić pod zabranieniem miśsa na szpital i Szymona i Judy. Starzym tylko wolno robić na 3 jatkę. Dodatki z jatek mają płacić do Wielkorszdów. Jatek ma być 30 wpryszt lub i nieśmię brania cechowi z towarzyszymi w spółce robić lub podtrawiać remiostwa.

4) Nie wolno z bydła powietrzem zarażonego robić pod winą 10 grzyw.

5) Stosownie do przywilejów Króla Henryka 1574 i Władysława 1634 nie wolno Kija Kom podlega wolnicy (trwającej od S. Bartłomieja aż do Trzech Króli) sprzedawać w sobotę przed S. Bartłomiejem w Wigilię Bożego Narodzenia i Trzech Króli; tylko winne soboty (i to podług porządku jaki jest opisany w ustawie Kazimierskiej) pozwolony godzina na dzień a koniecznie godzinę przed wieczorem na wolnicy w samym rynku Kazimierskim

18) mistrzowie co 4 nie:

dyjele na schadzki ce:

chowe maja sie schadzai

(Reszta artykułow tej samej co w ordynacyi Kazimierzowej z r. 1562
1658 z dodatkiem nowych tych:)

19) Ktoby sie mistrzom starzym spreciwiat na mu ~~odda~~ przedawa-
nie misia prz rok byc zakazane. Bieda niektóry obrani do oglę-
dowania misia czy misio dobre i do sprzedania sposobne i aby
wiecej mistrz na jatkę nie bit tylko tyle co należy

20) Gdy kto do jatkę po misio przyjdzie a nie znalazł by takiego podług
upodobania swego, tedy mistrz lub towaruysz mający w jacie misio
niezgane choćby też mniej niż awersz zgodano ma rąbać, aby
ludzie dla niebycia misia nie odchodzili.

21) niewolno tajemnie cechowych rozgłaszać pod wina Kamienia wosku.

22) niewolno podkupywać
drugiemu ani wola ani
uśledzia.

23) niewolno podkupować tajemnie bydła lub uśledz.

24) Cech gajny ma bywać 4 kroci do roku.

25) Dług o niezapłacone bydła w cechu zapkazonny ma być w 2 nie-
dyle spłacony: niewolno będzie dotąd sprzedawać aż się dług
zapłaci.

26) Kto podatkow cechowych, poborow, tozow i funkedni od jatek
niezapłaci mają mu jatkę zamknąć aż odda podatek.

27) Ktoby za rozkazem starzych niechciał gdzie mu przykaza iść
w potrzebie cechowej da potkamienia wosku.

28) Ktoby zapkazonny na termin do cechu się nie stawiał i nieprawił
ma być na wzięcie ratużne Kleparzów oddany: za nieposłus-
zeństwo zapłaci potkamienia wosku.

29) Wpisać niewolno odprawować rzemiosła oprócz dwóm starzym
i to za konsensem urzędu duchownego.

2) Joannes III rex Poloniae (Cracoviae 1626) confirmat regem
et revisiones lustratorum (Casimirus ad Cracoviam d. 27 Decem:
bris 1663.) Thomae liciepski: szdza ziemski liwski sekret krol.
Jenny Thynicki sekretarz krol. Lech rezniczy Kleparzki miast
potwierdzenie artykułow swoich przez Zygmunta III Ktoby przy konfla-
gracyi miasta circa incursum hostium 24 ingit. pize lustracya z r. 1569
i na on czas byto jatek rezniczych 30 z kazdej dawali co kwartad po igry-
wnie i na dw. Mariana ~~z r. 1569~~ z Kamieni tożi smelowanego. Cesarz
i z naczyne obywatelów na Kleparzu ubyto, jest tylko 10 jatek rezniczych
z kazdej oddaja do Wielkorządów Krak po iztot. i miasto Kamieni
tożi po zt. 3, wiec napraczaja lustratorow z r. 1663 aby dawali z kaz:
dej jatkę po 2 Kamieni tożi albo po 6 zt. i po igrywnie Czysnozu.

Fiz wosku kich wolu do kuchnie
Krola

Sustranija 2 r. 1669 znalazł:
Ta na kleparzu rzeźniarzy
jatek 17

528

oraz ze wszystkich potow wotn do kuchni Króla wartosci 20 zł =

3) Privilegium Vladislai IV (Vaslaviae d. 22 Martii 1640) w którym po-
twierdza przywilej Stefana Batorego (Cracoviae d. 22 Decembris 1578
konfirmujący ustawy cechu rzeźników Krakowskiego, Kazimierskiego
Kleparzkiego (Obaz N^o cech. 52)

4) Privilegium Sigismundi Augusti Datum in Krasnystaw (feria
5^a in Crastino festi S. Bartholomei 1558) quo lanios clepar-
dientes ad maciandum boves et pecora coempta Clepardiam versus
pellentes in Regno Poloniae ab exactione Pheloneorum, ag-
geralium, portatium vel Porreyne dicto liberat.

5) Dekret w sprawie pomiędzy rzeźnikami Krakowsk. Kazimiersk. i Kleparzk.
a Janem Sylińskim Tawurkiem Kleparzkim o subsystwo rze-
niostwa wydany in Magna Procuracione Arcis Cracov. Sabbato
prie dominica Jubilate 1696 za Adriana Matthasara Bet-
chackiego podęzającego chełmskiego wielkorządcy Krakow.

6) Dekret Zygmunta Augusta (Cracoviae sabbato post domini:
cem Misericordiae proximo 1559 w sprawie pomiędzy Hanymta:
wem Hlaberkoff i Michalem Rzeźnikiem starzymi cechu rzeźniczkim
go Kazimierskiego a Matthiam Toknywka Kłoremu za subsystkę
mięso wieprzowe zabrali.

Te wszystkie przywileje potwierdza August II (1697) dodając 7 no-
wych następujących artykułów: 1) Rzeźników Krakowskich Kazimierskich
i Kleparzkich od płacenia cel mostnych, grobelnych, uwalniamy

2) Zakazujemy aby szofownia do dawnych przywilejów Kijacy na wól-
nię na Kazimierza w wile S. Bartłomieja, Bożego Narodzenia, Nowego
latka i Ś. Trzech Królów 3) Zakazuje się szaryniarzom innym osobom
aby z nikąd inąd tylko od rzeźników nabrali kupowali szaryn w piekarniach
i mięsa wieprzowego oraz z stonoga i wędzonego, kielbas oraz aby sami
nie robili szofder potow. 4) Wolno jest rzeźnikom Kleparzkim w rynku
Krakowskim na 2 niedziele przed Wielką nocą zofodry wędzone szpre-
dawać jak dawniej. 5) Wolno jest rzeźnikom nieuchowym w Krakowie
w dni targowe we wtorek i w piątek sprzedawać potue sztoniny szadta,
wolno też rzeźnikom Krakow. Kleparz. Kazimiers bez żadnych cechowania:
nych przetyskowi pomiatczykach w jarmarku sprzedawać mięso i Krajac bo-
nie każdego na potue sztanie. 6) Zapisy na jatki i długie rucigane majzars
dzieć w cechu ~~cech~~ gdzie wydawane też będą rary cyli sentenye. 7) 2 ja:

(Oblat in lutyj Consul. tek klepański których jest tylko 17 mają od jednej ptacie po
Cleric. pr. 4a post 635. za to je i wydział 4999w. do Wielkorządztwa Krakow.
Domin. Cantate 1766

Fom 259. p. 28-65

cały przywilej Augusta II

gdzie podana data: Craco.

viz d. 5 Novembr. 1696

Regni nostri anno 1mo 2)

(Oryginał na pergamin. in fol. Kart 10
niezgi brak - nr lechow. 41.)

(Vasfaviae d. 29 maji 1767)

Stanislaus Augustus rex Polon. (potwierdza powyższy przy-
wilej Augusta II z r. 1697 (ob. nr lechow. 41) Contubernii
Lanionum civitatis Clericenses ad Cracoviam. (Vasfaviae
d. 29 maji 1768) przytem także potwierdza Dekret Michała
Zabrydowskiego mieznika Koron. Krakow. Lanikoron. Starosty
aby Kijarzy i przekupniowie nie wykupowali na rykosz niezmiłkow
Krakow. Klepański. i Kazimier. bytła po drogach tylko na
Kazmierzu na Ulicy rydowskiej lub na Wale i to podzaj
fargu. Dan na Zamku Krakow. d. 15 Kwietn 1666.

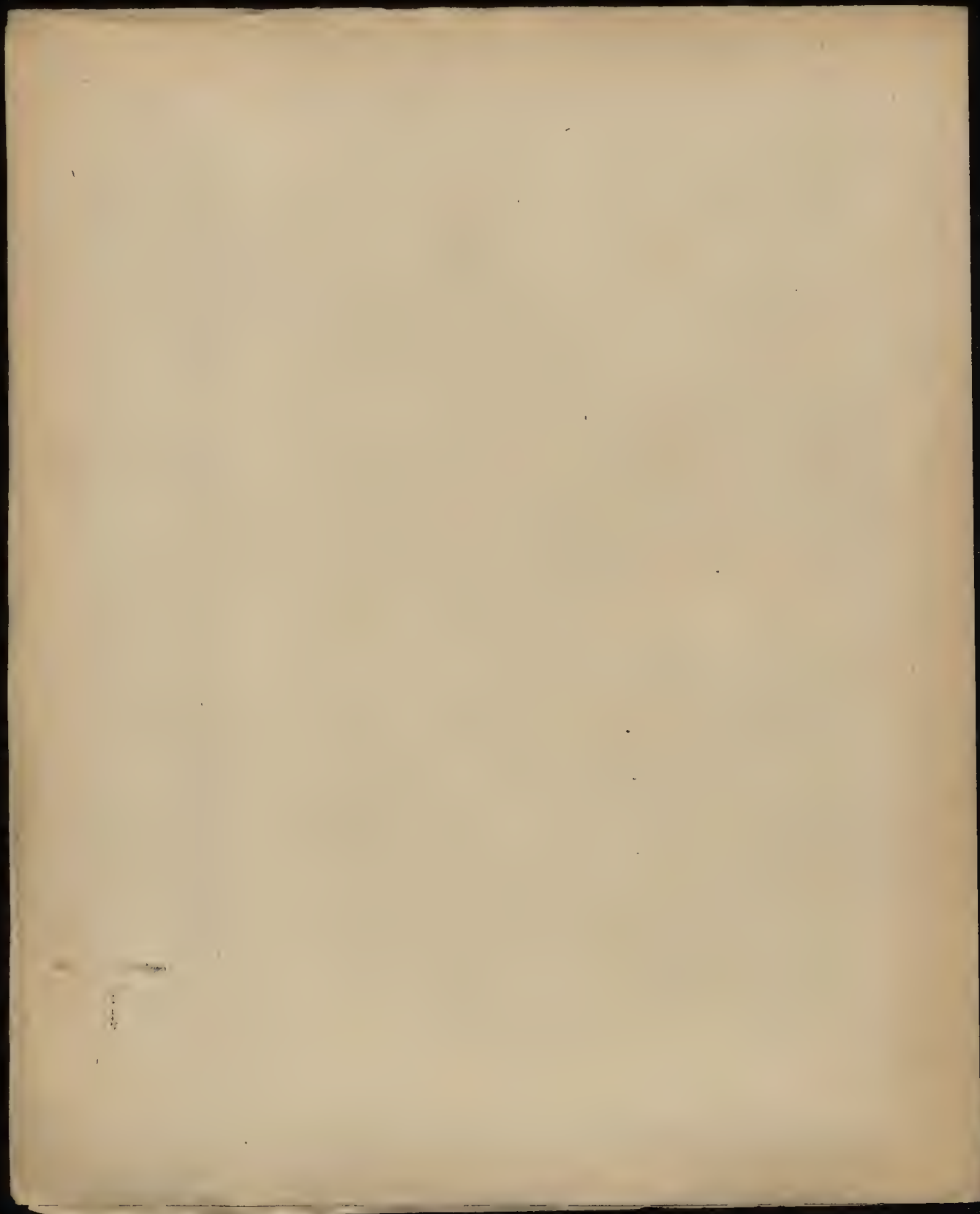
K. 9

(Oryginał na pergamin. fol. K. 9. - nie-
zgi brak. - nr lechow. 42)

Brzidoftaje przywilei cehowych nr 1. 2. 5. 9. 15. 18. 19. 22.
29. 31. 33. 37. 39. 43. 44. 45. 46. 47. 48.
XV

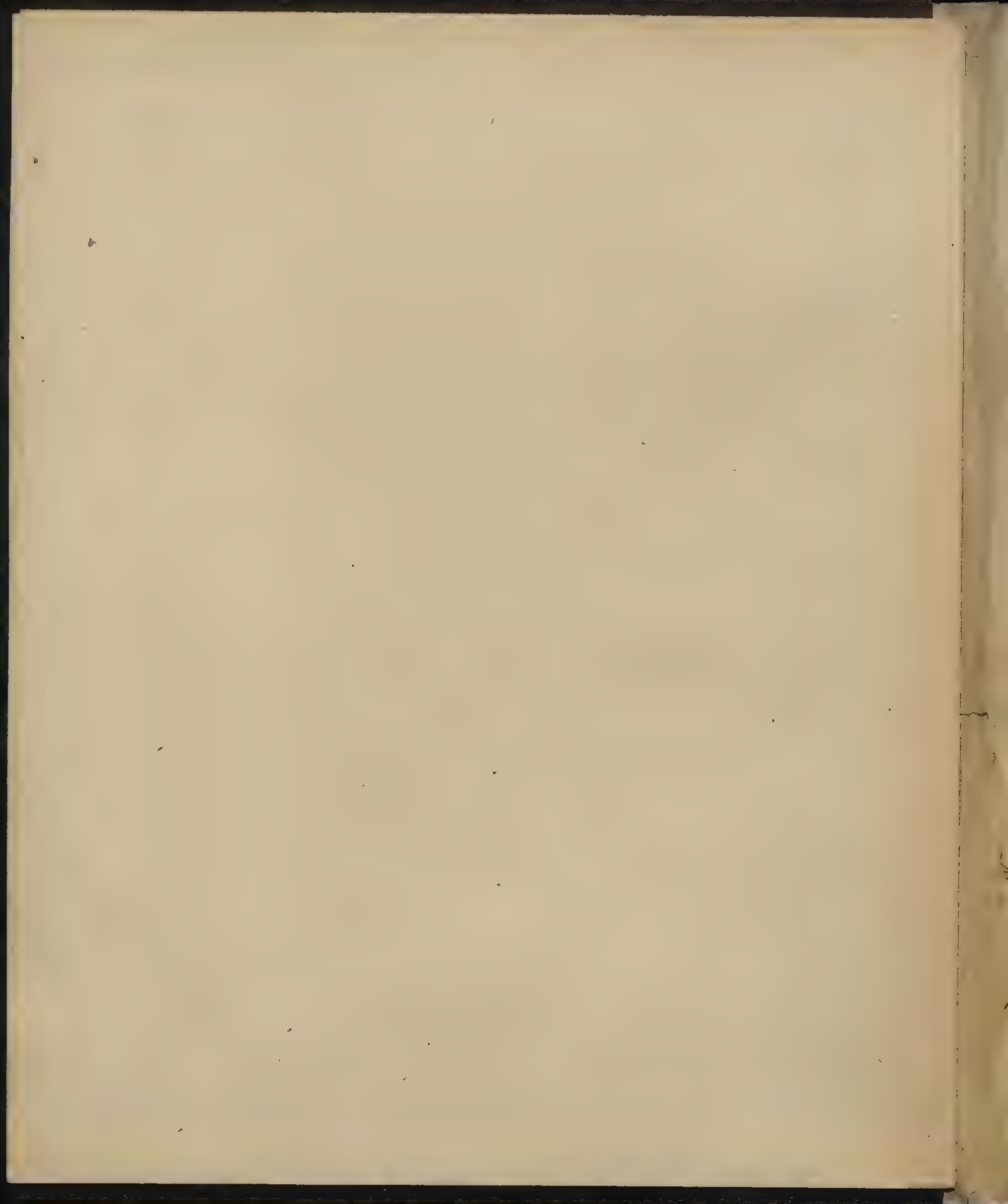
529
Podług rejestru Suftracyi Województwa Krakow. 1663
miał cech rzeźniczy Kieparzki potwierdzenie Artyków
przez Zygmunta III który przywilej przy spaleniu miasta
podczas inkuracyi nieprzyjacielskiej zagnął. Podług Suftra-
cyi z r. 1569 było tamże 30 jatek rzeźniczych, z każdej pta-
cono na kwartat igryw. i na św. Marcin dawali po 5 ka-
mien tożni szmelowanego. — Teraz iż znacznie ubyło
obywatelów, na Kieparzu jest 10 jatek rzeźniczych ai-
dają na Wielkorządy z każdej jatkki po 1 zł. a miasto ka-
mien tożni dają po 3 zł. polecono im teraz aby z każdej
jatkki dawali po 2 Kamienie tożni a cegła po 1 grynwie
na kwartat. Co uczyni razem za toj 69 zł. a cegnozu
48 grynw. na kwartat. — Dawniej gdy było 30 jatek oprócz
tego dawali do kuchni król i wotn dobrego, teraz z 10
jatek dają ^{po} cwiernią misa; mają jednak na potem po-
tęż wotn dawao, co się rachuje 20 zł.

(Ob. przywilej
Augusta II dla
rzeźników Kle-
parzkich 77. cech.
41)

551
R. 1575 (ser. 6ª post f. S. Lucia) - Towarzysze rzemio-
stwa rzeźniczego Krak. w obec Rady miasta Kra-
kowa, uskarżają się na mistrzów, iż w brew artykułów
cechowych, które nakazują aby każdy młodzieniec
uczący się rzemioła złożył pismienny wywód swego
uczniwego rodaju i dobrego wychowania przez
wiarogodne świadectwo, przyszli do cechu niejakiego
Jana Suchorabskiego niernanego, wskutek czego od
postronnych ludzi ponoszą wrogie a częste urzeganie,
przymówki i przygany niecenne. Ten Suchorabski twierdzi że
pochodził z Grojca pod miasteczkiem Szodzinem i był
poddanym klasztoru zwierzynieckiego. Gdy się zas oka-
zało iż się nigdy w Grojeu nie urodził, więc proszą to-
warzysze aby go oddalono od rzemioła i aby zachó-
wywano w cechu zowiąc przykładem innych
miast głównych, Wrocławia, Świdnicy, Liebnice,
Ziębicy, Porzega i innych. - Zwiastrowie nie mogli
na swą obronę nic przytoczyć i pokazali tylko
list dotyczący się porządku pomiędzy czeladzią,
pisany po niemiecku na pergaminie. Gdy się zas
Suchorabski tym bronił iż się dawniej będąc uczniem
wywiódł i że z Wrocławia, gdzie pracował, chlubne
miał świadectwo, Rada oddaliła towarzyszy z farsy.

(Acta consul. crac. T. 24 p. 220-236)

Magistrat miasta Krakowa (in praetorio Cracoviensi feria 2ª ante festum S. Martini pontifical d. 9 novembris 1772) za burmistrzowstwa Jozefa Kajetana Watkanowskiego Lh. Ma sekret. krol. potwierdza 39 artykułow Ordinationis pro contubernio canionum Cracoviensium (popolku) artykuły dobrego porządku cechu rzeźniczego Krakow. z dawnych ordynacyj wypisane według potrzeby i okoliczności czasów poprawione: Magister gdy będzie odesłany od starzego stolu a nie przyjdzie dawiny 1 gr. a gdyby młodszj magister po zagajeniu cechu przywrócić da gr. 15 kogo stuga nie zastanie ma kotko napisać na stole. i. t. d. (tak jak wustawach z r. 1600. N^o cech 20) z dodaniem nowych: 28. Magister starzy obierać pewne osoby między sobą które mają w post misio sprzedawać. Ciepły z jatek t. j. 1200 gr. aby był ptasowy z frynki brackiej na który to ciepły do frynki bracia od każdego wota i krowy pob gr. albo gdyby było nie wiele byda po 12 gr. ptasie. Ktoby z magistrów na tydzień więcej nad 6 wotów bit ma dać od każdego wota 2 gr. — Od każdego wybitego wieprza ptasie mają po gr. 12 z których pięć: niędzy pp. starzy frynki frymistrzowe obmyślać będą; a wybieranie z jatek ma ustać. Od cielat po 2 gr. od baranów po 3 gr. Cielat wolno tylko być na tydzień sztuk 15 a gdyby przebit więcej ma ptasie od każdego: łzica po gr. 7 i pół do frynki. Nie mają żaden warić po wybiciu tygodniowym 6 wotów braci od innego mistrza lub kupować reszty wotów od wybicia tygodniowego pozost. takich pod winą kamienia wosku. Ciepła lub sprzedaj jatki ma być usynione w urzędzie radnickim albo w cechu przed starzymi. A że na jatkach wiele stugów i sum wierszkaufowych się znajduje zainicjowanych więc się zakazuje aby jatek magistrów nie obciążali stugami; dawniejsze z jatek znieść się starali. Nie ma żaden mistrz więcej nad 2 jatki trzymać. Nie wolno gdzie indziej tylko po gospodach czeleści przyjmować a nie w frynkach. Zakazuje się starzym aby bez wiedzy drugich nie robili znacniejszych capens podaniów i donatyw? Pnestrzeżać należy aby byda zarazonego chorego i zdrowi ludzi:

Kamun szkodliwego do miasta nie wprowadzano i nie było
a że niektórzy ~~magistrowie~~ magistrowie obojwie poswistach wielka-
nocnych aż do S. Jana Chrzciciela opuszczając się na zasłan-
ny byłta niebija: więc nakazuje się aby był zawsze do sta-
tek miasta.

Któryby magistr ten martwotom się sprzeciwiał ma być karan-
kaniem wosku i śledzeniem na ratuszu Krakowskim.

(Oblat in libr. inscript. offic. Consul. erat.

Anni 1772 Tom 59 pag. 270-275)

(Origin. na papierze. fol. kart 5

Nr cechowy 28)

Komisja wielkorsządowa Krakowska na zamku (d. 28 Xwieśnia
1706) w sprawie między cechami rzeźniczymi: Krakowskim (stał: Marcin
Welda i Matyasz Marchnik) Kazimierskim (stał: Wacław Garkowicz i
Jakub Jachymowicz) Kłopskim (stał: Jan Zamozny i Marcin Socha-
ki) a przeżytkownikami z gminy Kazimierskiego WND. Augustianów
i Paulinów z gminy Konwentu Zwierzynieckiego, Wygody, Podbrze-
ża i siwaia jawnie i potajemnie być było i mięso za niższą cenę do
Krakowa sprzedawać - wydała wyrok mocą którego tymże przeżytko-
nikom rzeźnikom nie cechowym kijałom było za bramą Krakowską
i Kazimierską na watach wykupywać, na rzeź być i sprzedawać mię-
sa jako też ~~przeżytkownikom~~ wykładać w dni targowe na stołkach i
tawach stonin żwierznych, niedołożonych pod zabranem miasta Konfiskatę
i osadzeniem do więzienia urzędowego osoby mięsą takowe. Wolno
jednak być ma na potrzeby Konwentu Zwierzynieckiego i Augustianów
chować po jednym rzeźniku z Komisją aby nikomu innemu nie było
by kłafstwu mięsa nie sprzedawać

Cech sadelników (arvinatores)

63

R. 1525 fer. 6ª post f. Conversionis S. Pauli - Starsi cechu
Sadelników Krakowskich skarżyli się na Cech powroz-
niczy iż im zabraniają sprzedawać mazi czynionej (któ-
rą oni czynią z twardej smoty z jakim kolwiek tłuścym)
maznec i opatek, wbrew dekretowi Rady miejskiej ferii
6ª ante Laetare 1525 który im pozwolił tę sprzedaż. Jed-
nakże Rada późniejszym dekretem fer. 4ª post f. S. Fran-
cisci 1524 wzbronit tę sprzedaż Sadelnikom, a to na za-
sadzie iż to mają przyznane Powroznicy w przywie-
zciu ich Rajców Krak. fer. 6ª post Nativit. Mariae
1503, który przywilej Król Henryk Walezy potwierdził
-gdzie między innymi artykułami stoi iż każdy mistrz
nowy ma uczynić mazi czynioną (miciem coctam) -
Rada Krak. nowym dekretem fer. 6ª post f. Conversionis
S. Pauli 1525 pozwolili Sadelnikom sprzedawać mazi,
maznice i opatki.

(Acta consul. crac. Tom 23. p. 899)

Zgromadzenie Sadelników.

Cracoviae fer. 2^a in crastino festi S. Simonis et
Judae Apostolor. d. 29 Octobr. 1635 - Seniores Instita-
rum et fraternitatis Arvinatorum Cracov. obtulerant
ad Acta consular. cracov. sequens laudum:

Starsi i młodszy zgromadzenia Jatek Sadelnych
bawąc wielkie uciążenie braci i siostry niektórych, jakie
od niektórych Zgromadzenia tegoż w przedawaniu ry-
biego tłustego odnoszą, iż są zwyczaj po pomiarach przez
Starszych podług zwyczajów czynionych, przynosząc do-
mu potajemnie tłuste różne, beczki dolewac, przez co
sobie czają do przedawania więcej niż półtrocku przyoznacza-
ją a czasem i rok cały beczkę jedną szynkują: postanowi-
li aby żaden Brat i Siostra nie ważył się tużej beczki
tłustego szynkować od S. Michała w zimie nad niedziel
Trzynastą, w lecie zaś od Świąt Wielkanocnych aż do S. Mi-
chała nad niedziel 10. jeżeliby który Brat postrzeżony
był na dolewaniu więcej 2 grzywien będzie karany. A jeżeli
by ten przed wyznaczonego czasu beczkę tłustego
wyszynkował, zaraz po nim następujący Brat lub Siostra
powinien będzie swoje porządkować szynkować, a on co wyszyn-
kował, supersedować

(In actis Consular. crac. Tom 36 p. 1281-
1282)

The history of the city of Boston is a subject of great interest and importance. It is a city of many centuries, and its history is full of interesting events. The city was founded in 1630, and has since that time been a center of commerce and industry. It has been the site of many important events, and has played a significant role in the history of the United States. The city is known for its many historic landmarks, and its beautiful harbor. It is a city of great beauty and interest, and its history is a source of pride for its people.

Cech Siodlarzy (Sellatores)

Consules cracov. (seria 4^a posttridie festi S. Simonis
et Judae 1550) volentes removere disensiones in con-
tubernio Sellatorum inter magistros et socios et respecti-
ve eos qui jam brevi in album sociorum sint adnume-
randi alias Robyengczy, statuunt: 1) ~~Robyengczy~~ ^{Towarysze} (socii
veri) i Robienicy (socii putativi seu associandi) mają
się zerowno dzielić Frankgeltem który dostaną
za poprawienie starych siodeł (Sellarum, Ephippiorum).
2) mistrz nie ma ~~współ~~ towarzyszyć lub robić
dawać więcej od poprawy starej roboty jak 2 gr. a co
więcej od tejże roboty przypadnie, ma to mistrz dla sie-
bie zatrzymać. 3) Na gospodzie (inter propinandum
et in symposijs sociorum celebrandis) przy zapiciu tego
co wypite zostało wspólnie (propotationes) ma być tak
liczone iż gdy Towarysz 1 grosz zapłaci będzie, robić
ma dać potraw to jest 1 grosz. 4) Robieniec (putativus
socius) jeżeli przywiedzie i pół roku u mistrza porobi
ma być policzony pomiędzy towarzyszy (veri socii) 5)
Uzety ugli ~~burkaty~~ takzwane Burkaty (Symposia seu con-
vivia) które 2 razy do roku Towarysz siodlarscy mistrzom
wyprawiali, odtąd się znoszą. 6) Towarysze i robić
mają się na swych mistrzów skarżyć przed Starzymiecho-
wem i wolno im apelować do Radoi. Zakazuje się im lekko-
myślnie porzucać robotę u mistrzów. (Ex actis offic. consul. crac. 1550)

1540° fer. 4ª postnide S. margarethae. — Orta controver-
sia inter magistros artis sellatoriae, ab una et socios
artis ejusdem ab altera partibus Consules decreverunt
quod propinatio (quae antea solebat ab advenienti-
bus peregrinis suis sive genatis sive profectis die-
bus confusa et profusa exhiberi) Debeat in pos-
terum diebus sabbatis et festis, non autem profanis
semper profectis exhiberi.

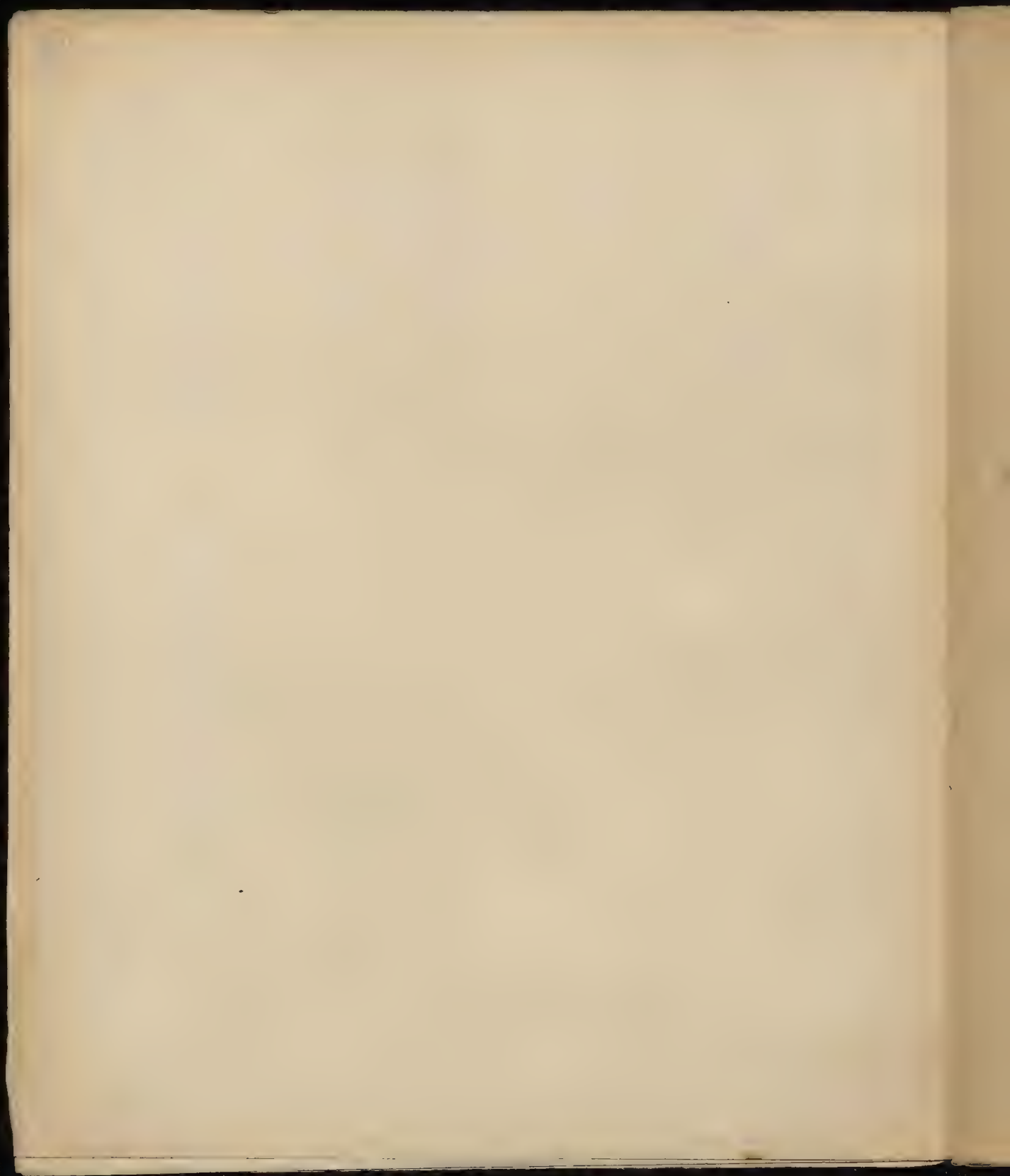
(Ex actis offic. consul. Tom 15)

524
Cech siodlarzy

Cech siodlarzy (ehippiarii) istniał r. 1774 odrębnie
od cechu rymarzy (frenifices) w Krakowie. Cech siod-
larzy wygrabiał wtedy siódła angielskie i forystarskie, kulbaki,
obijali stółki, kanapy (która to robota do miechowni:
kow dawniej należała lecz ich już 1774 [nie było] kofalki,
wózki i karety, robili stłomoki.

Cech rymarzy (frenifices) istniał 1774 oddzielnie w
Krakowie, robili szory, kantary, bladry

Łech siodlarzy (Stratarii)

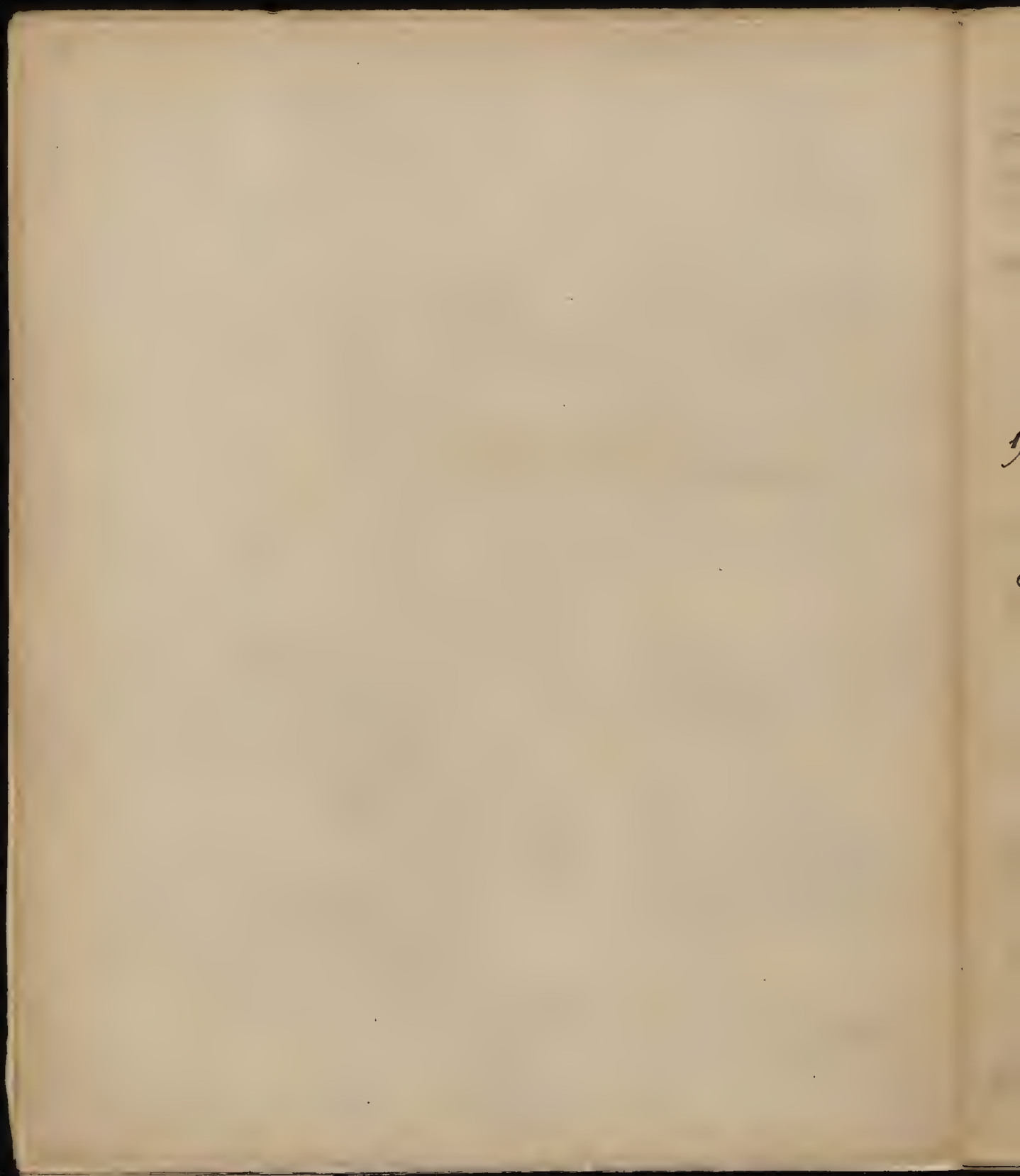
Zygmunt August Król polski (Dat. Lublini in conventu regni generali iſto dā feſti S. Annæ 1569) z powodu iż (jeſt w zbiorze p. 532.) niektórzy potrwawſzy mały czas u ſiodlarzów ſtrazynych ledwo rzemioſtwa trochę przejrzaſszy, zwykli ſię udawać do miäſteczek i ieſi gdzie robią ſiodła niewarowne i pojermarkach je rozprzedawają, z kąd potem konie ku niebezpieczeńſtwu wielkiemu u oſadnieniu przychozą: przetoż pozwala ſiodlarzom ſtrazynym w Krakowie, na Kazmierzu, na Stradomiu, na Kleparzu i po przedmieſciach aby doglądali i niedopuszczali robić roboty niewarownej niewycwiczonemu ſiodlarzowi, ażeby pierwej zadoſtyc uczynił naſtępującym artykułom dla dobrego porządku w rzemioſtle nadanym od nas:

Najprzód kto chce ſiodlarzem ^{ſtrazynym} (ſtrazynym) zoſtać ma okazać przed Zgromadzeniem Łechu ſiodlarſkiego Krak. liſt porządkowego rodzaju i drugi ſwiadeczny liſt od wyuczenia ſwego, potem ma doſkonaleſci nauki ſwej ſiodlarſkiej pokazać; a przedtym niż porzynie ſztuki robić powinien 2 lecie dla lepszego uczenia u ſiodlarzów Krak. robić. Sztuki zaś te ma właſną ręką u miſtra ſtaſzego przysiężtego robić: ſiodło Heſkie, drugie Rajowe, trzecie Łoduszkowe, czwarte Wornieze tymto ſpoſobem i wzorem który jeſt opiſany w przywilejach ſtarych ſiodlarſkich. Gdy ſztuki urobi ma dać docechu

na zbrojs kopę monetę polsk. prawo miejskie przysię, na zuryżo-
je i wilkierze mistrzowskie zezwolić, potem się ożenie.
Będąc tedy już tak siodlarzem sztucznym godnym na przysię-
żąc na użenie chłopia uziwego rodzaju którego dalej 4 nie-
dział próbować nie ma, a ma go przed cechem na 4 lata ujed-
nać i ma bgr. na zbrojs do cechu dać: a gdy 4 lata wytrwa ma być
w cechu wyzwolony i ma wtedy dać na święce kosićalne cechowale
bgr. i zachować się według starodawnych artykułów rzemioł-
ta tego. - Gdyby potem dla lepszego porządku więcej artykuł-
tow z przyzwoleniem urzędu miejskiego Krakowskiego
w tym rzemiośle się przynormowało, te niniejszem ważne
czynimy o ile by prawa pospolitemu przeciwne nie były.
Zezwoliły siodlarz albo kupiec z miast innych koronnych, państw
postronnych i Ukrainy Siosta, Popręgi woznię i Pułiska,
Obładry, Podufyki, Chomęta i inne rzeczy rzemiołtu siodlar-
skiemu należące w Krakowie lub przedmieściach sprzedawci-
chciać, mogą siodlarze sztuczni Krakowscy z pomocą zamku,
wielkich radów i urzędu radzieckiego Krak. zabierać i kło-
tych potowa starosie Krak. a druga rajcom ma przynale-
żeć

(Oblat. in castro cracov. per. 29 post fest. Exalta t. S.
Crucis 1569 libr. inscript. castren. crac. Tom. 93)

Przywilej ten potwierdził Król Stefan w Międzybóżu d. 5 Lipca
1585, Zygmunt III w Krakowie d. 27 Marca 1588, Jan Kaz-
mierz w Warszawie d. 1 Maja 1663 i August II w Warszawie
d. 5 Lipca 1700.

Cech siodlarzy w Kleparzu.

Wladislaus IV rex Poloniae (Varsoviae d. 7 Martii
1637) sequentes Articulos Contubernii Episcopiorum
Civitatis Clepariensis ad Cracoviam confirmat:

- 1) Burmistrz i Rada miasta Kleparza przy Kra-
kowie ^(według pomieszczenia w 1632) na prośbę Kaspera
Tylewicza, Krzysztofa Skiwoskiego, Melchiora Tylewicza,
Joachima Globowskiego siodlarzy mieczan Kleparzkich
którzy dotąd z Kowalami, Rymarzami, Lafnikami i Ka-
letnikami Kleparzkimi jedno bractwo trzymali, fundują
osobny Cech Siodlarski Kleparzki i następujące spisane
podane porządki potwierdzają:

Kto chce mistrzem zostać ma być dobrze w rzemiośle
wycwiczony u mistrza cechowego, powinien u mistrza
na Kleparzu rok robić; potem za obestaniem wieńcem
przez 2 męzów uczynnych w cechu starzych o przyjęcie
prosić, list dobrego urodzenia i list cechowy pokazać
potem watafem nakładem przy bytności mistrzów
szutki robić i oddać w przeciagu cwierni roku następujące:
1) ~~szutki~~ Siodło siodło z mosiądzem, to jest przodek i zad do
tego i korzy przez stożulec okowane. Wtóra: Siodło furman's-
kie alais Wozak z jednej szutki zad i przod ma być okowany
a blacha ma być polerowana na dwa palca z obu stron
w perz przenizane. Trzecia Siodło watafskie kocią białą reosząd

oprawione. Czwartą: Siódło wojenne do zbroi należące bla-
cha polerowaną zad i przód okowane, a ma być ta blacha do tego
siódła z frubami żelaznymi przysrubowana. - Po ukazaniu sztuk
powinien dać na potrzeby cechowe 20 gr. Pojem go starzi cechowi.
Starzi przed Urząd Rady Kleparzkiej dla przyjęcia prawa miej-
skiego. - Synowi mistrzów kleparzskich wolni są od robienia
sztek; a czeladnik który pojmie coko mistrzowską albo wdowę
cechu siodlarzkiego kleparzkiego tylko półszteki robić będzie, to
jest siódło furmańskie które na zad i na przód ma być żelazem
okowane z wierzchu i z spodu z jednej szteki wierz na 2 palce
z obudwu stron. Item siódło wozowe z zadkiem i przodkiem
mosiądzem okowane także i hurty okowane i inne miejsca
wykowane alias na mosiądzu wybite: które to półszteki ma
zgotować w 6 niedzieliach. - Po tym powinien każdy nowy
mistrz kolewny sprawić na wszystkich mistrzach i mistrzów, i muż-
kiet za wstawną groź na ozdoby cechu oddać i achteł piwa.

Każdy zostawszy mistrzem powinien wszelką postać w obzędach
koscielnych i cechowych czynić.

Wdowie wolno rzemiosło dalej prowadzić; jeżeli by się zaś nie-
rządem bawila, ma od rzemiosła odpadać. Starzi mają jej dać to-
waru szta w rzemiosle biegłego. A gdyby się chłopi nie dowożony
po śmierci mistrza został, mają go starzi dać na dowożenie innemu.

Ktoby się w zgromadzeniu na drugiego stawy uszczerpliwem
lub ręką porwał, ma dać winy 2 funty wosku. Ktoby zgromadzeniem
mają wstąpić siedzieć porządkiem według wstąpienia na mistrzów.
Stwo; tylko mistrz który by miał oraz urząd radziecki ma siedzieć
wzrostu pierwszego przy starzych. Wiedzieć też z sobą do cechu op-
za przynosić.

W każde święto ma być cech odprawowany a prztem każdy
brat powinien dać do szynki cugant zwyciężajmy potrzebny; a
jeżeli by po zagażeniu cechu przyszedł przypadek jeżeli starzy 2 gr. a
jeżeli młodszy mistrz 1 gr. Jeżeli by za obestaniem cechowym nie
przyszedł ma 1 gr. winy dać; jeżeli by z rozkazaniami urzędowego obestany
nie stanął ma dać pańskiej winy urzędowi 6 gr. a cechowi 3 gr.

312.
Mistrz niepostulany cechowi ma być potkaniem wosku Karany;
toż samo gdyby przeciw cechowi podwodził, gdyby tajemnie cecho-
we wynosił. Noż jednak apelacyja do Urzędu sadyjskiego.

Wolno robot z kąd ino fiodlarfkiu nawozic lub sprzedawać
pod wing cechowy to jest 1/2 Kam. wosku. Lecz kłodnika
któryby potajemnie robotę styrował, wolno imać za pomocą
Urzędu.

Jeden mistrz drugiemu nie ma materji wykupywać ani w targu
przekładzać, ani nad zwykłą cenę w drogosc podbijac pod wing
ifunta wosku.

Wolno mistrzowi, w mieście na dwóch miejscach razem rzemio-
stowic i sprzedawać, drugiego w miezkaniu podnajmować,
kupców nie odmawiać ani ich po ulicach i gospodach przez się lub
czeladnika i chłopa szukać: ale ma przestac, na tem co mu fraszcie
w dom przynieść pod wing i Kam. wosku. Toż samo jeżeliby zanosił
robotę drugiego.

Mistrz któryby miał z albo z towaryszu powinien jednego
drugiemu gdyby potrzeba była spuszc, pod wing 1/2 Kamienia wosku.
Toż samo gdyby chłopców lub towaryszów odmawiał.

Gdyby towarysz robiąc służbę czy chciał się upornie odprawić
a przez odprawę jemu warstwą spuszczyć, takowy jeżeli nie ma
od mistrza odpuszczenia, powinien iść w pole.

Jeżeli by się który mistrz na uczaiwość drugiego ponosił i żądał
mu co by mu w stawie i rzemiośle szkodziło, ma tego świadectwem
dowodzić: a jeżeli nie dowiedzie ma być z rzemiostra do roku ztżony
i Karany podług uznania.

Mistrzowie z Krakowa, Kazimierza i innych miast niepowinni
przywilejów i porządków cechu tego fiodlarfkiego Kłopotliwego:
także mistrzów, towaryszów i robienicow na ganić pod wing
ifunta złota do Karbu Król.

Każdy mistrz któryby, nie powiedział że jego towarysz służył,
ma być na zbroję położyc.

Mistrz może na wycurzenie chować tylko i chłopa i to do
4 lat. Uczeń ma się najdalej do 4 niedzieli w cechu zapisać, od wpisu ztżyc
6 gr. a pijarzyowi i gr. Dołbieńec młody przy wyzwoleniu ma położyc mistrzom
12 gr. a pijarzyowi i gr. Wolno też mistrzom w przyszłym uczyć swe za

Zmęcie
(złoty kruszec)

towarysza zmyć, a zmytego krakowscy, Kazimiescy i innych
miast mistrzowie z celadzi za towarysza przycię i jemu myto
towaryszkie dawać powinni pod winę i funta złota do skarbu król.

Mistrzowie powinni pochłoni na tydzień według staro:
dawnego wyroczaju dawać towaryszowi po 6 gr. a robiencom
po 2 gr.; powinni też mistrzowie towaryszom i robiencom od po:
praski to jest potemnego siódła dawać po 1 gr. na przepicie

Jeżeli który brat cechowy mistrz, mistrzowa, masłak, masłkow:
na umrze, mają być towarysze gotowi do nożenia mas i ciasta
pod 6 gr. kary. Toż samo każdy mistrz doroczny ma być karany 6 gr.
a towarysz młodszy 3 gr. winy, jeżeliby nie był na pogrzebie.

Zabójstwu mistrzowi lub mistrzowej powinien cech pogrzeb
sprawić i 4 do roku na jałomsze za przodków cechowych wsiąsły
mistrze, mistrzowe, towarysze i robienicy chodzić pod winę 1 gr.

Brat cechowy któryby był turbowany od innego miasta ma
się tu w Kleparzu sprawić. (w środę po niedzieli Piątek 1637)

2) O towaryszach i młodziencach albo robienicach:

Kiedy towarysz przywodzi, chociażby rabiak w Krakowie i
innych miastach, mają go na pustą warkstat a przodkiem do mis:
trów starszych szycować

Żaden towarysz nie ma nieprzygajnie od roboty mistrzowskiej
wstawać, póki zegar nie wybije pod winę ciwerc kamienia wosku
Celadnik i robieniec mają do roboty wstawać o godzinie 9^{tej} od s.
Michała do wielkij nocy, a od wielkij nocy skoro dzień a mają
robić do 23 godziny w nocy pod ~~1000~~ przepadkiem myta tydzieńnego.

Któryby towarysz u mistrzów niesprawnych to jest u parta:
czów albo przeży kodników robił na ciwerc roku, takowy karany
ma być kamieniem wosku.

Żaden towarysz nie ma szycować mistrzem krakowskim
ani robienicą, pod przepadkiem kamienia wosku na zbroję.

Żaden z celadzi nie ma się wazyć po cudzych gospodach nowo:
wać tylko u mistrza swego, pod winę 6 gr. a mistrz któryby tego wachu
niepowiedział ma być karany 1/2 kam. wosku.

Jeżeli by towarysz robił u mistrza swego podejrzany był w ja:
kieś rzeczy złej a wotafusa w przytapieniu sobie materji, ~~złoty~~
to odebranych pieniędzy lub narucnia mistrzowskiego, a mistrz by tego
dowiodł, mają złożyć z niego remiostwo do roku, aż będzie użyty.

593
Starsi towarysze niemają pieniędzy czeladnych wyda-
wać z skrynki, ani też obżytać się bez pozwolenia mistrzów
starzych doradczych.

Towarysz winien mistrzowi swemu wszelką uczciwość i
poszanowanie, i może sprawiedliwość z niego iść, a mistrz
za to nie achtelem piwa czeladzi, ale wedle uznania Karony
być ma.

Jezeliby czeladź z warsztatu swawolnie porożtała, nie-
chceć upornie robić, ma ją Urząd Kleparzki na instancję
mistrzów starzych do wzięcia dać, poki dobrowolnej sub-
misji na warsztat nie uczyni. przy skrynice

Któryby przyszedł do gospody (z orzkiem albo nożem ma
to dać do schowania gospodarzowi albo gospodyni pod wing
broszki.

Któryby Towarysz albo młodziwiec niepowiódziano-
ści, warsztat opuścił i gdzie indziej robić poszedł: takowy
mistrzom i czeladzi opowiedziany być ma, którego gdy drugi
nadwodzi na sprawę ruszyć go i z nim nie dłużej tylko
z niedzieli robić powinien.

(trybówka?)

3) Działo się w mieście Kleparzu przy Krakowie w dzień
Ś. Doroły panny 1637: Konsens pp. Burmistrza i Rady
na następny artykuł do przywileju Lechu Siodlarzów Kle-
parzkich dodany:

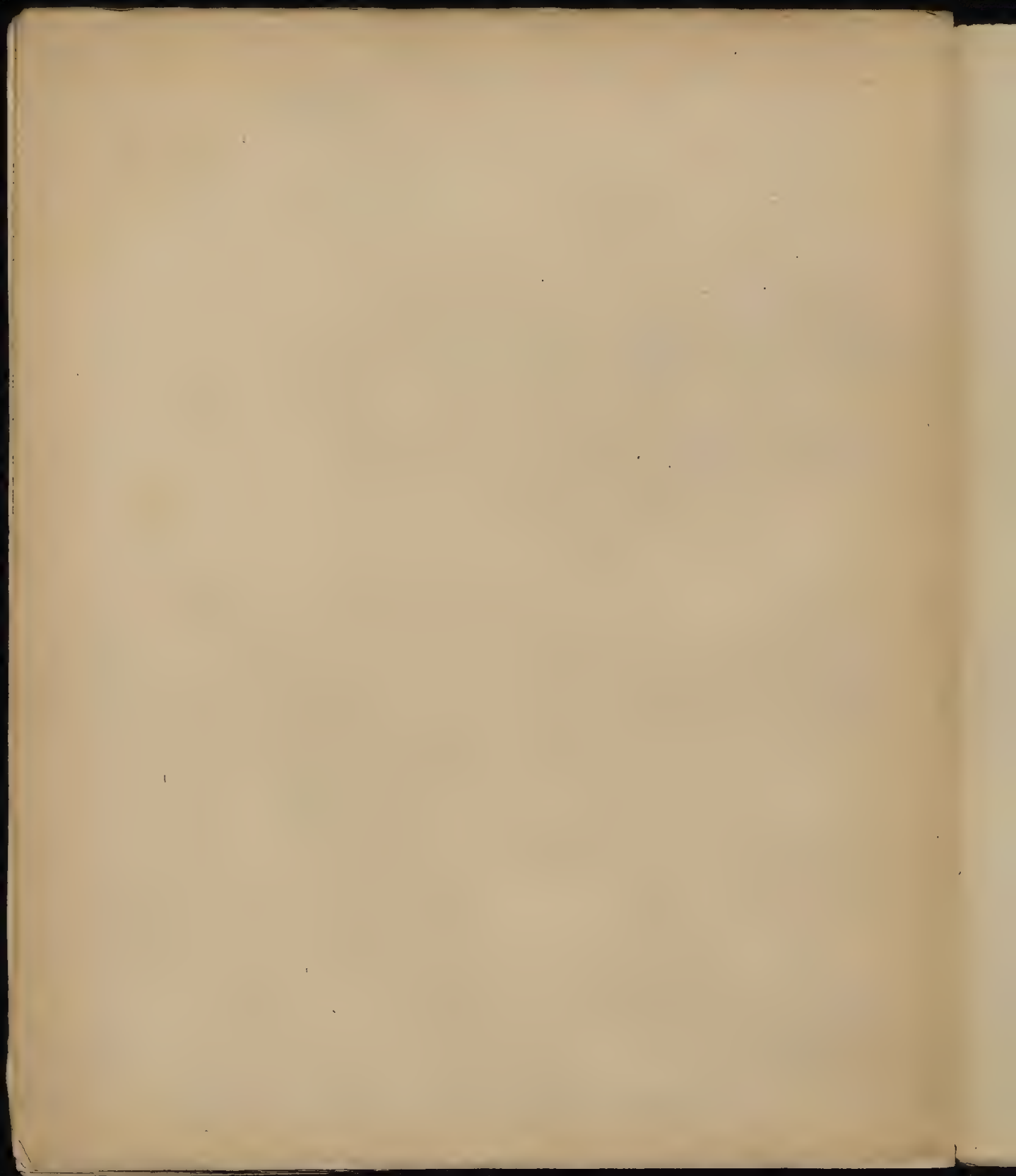
Wolno też będzie mistrzom wszystkim tak swoich uzen-
ników jako i z innych miast przychodzących robienców zmyć,
zmytego Krakowskiej, Kazimierskiej i wszelkich miast innych mi-
strowie z czeladzią za Towarysza przycięć i onemu myto towaryskie
dawać powinni 1529. Ktoby się temu artykułowi przeciwiał przypadnie

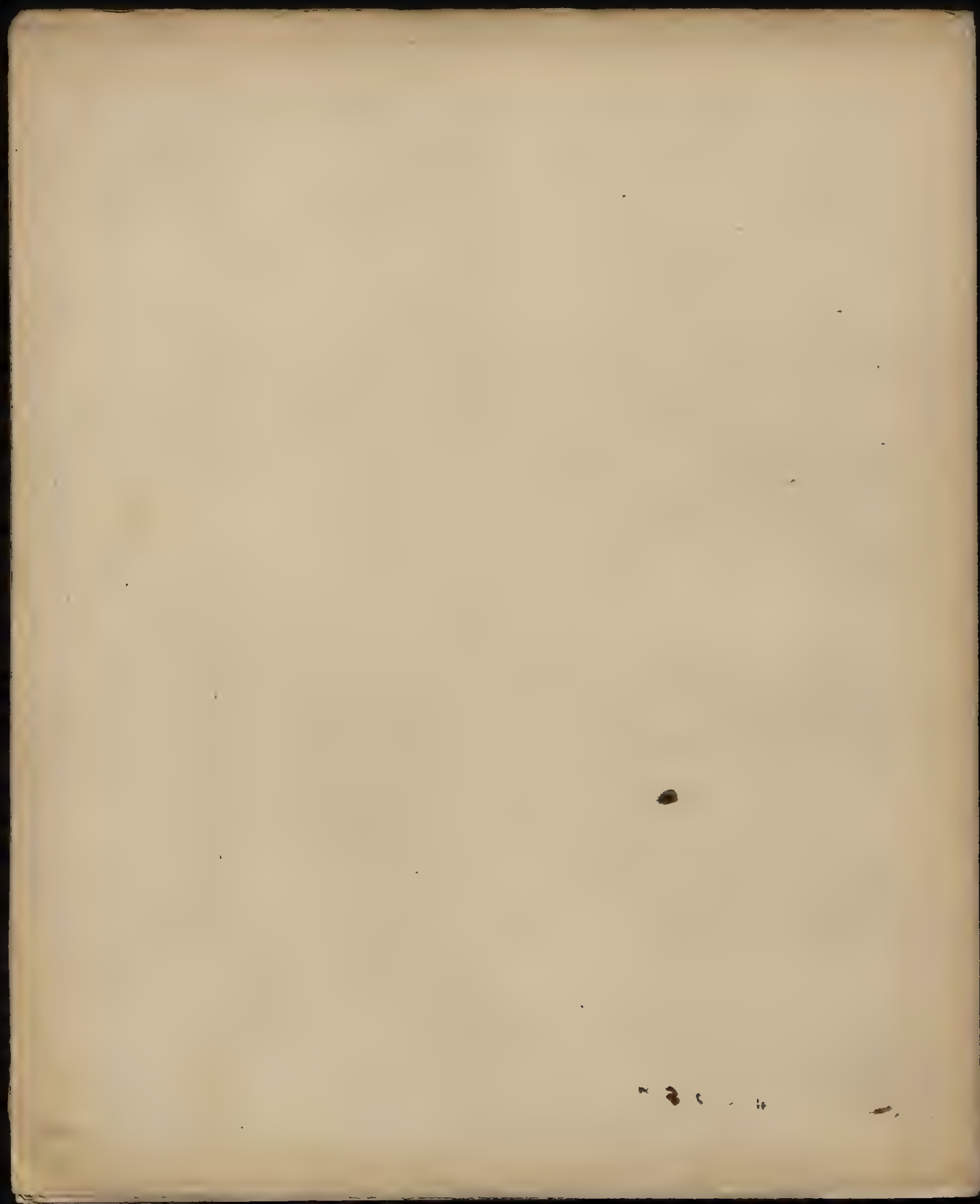
winy i sunt ztota do skarbni Króla J. Mei.

(Oblat. ad acta cast. crac. ser. 4ª post
fest. S. Martini pontif. 1639. Libr. Relat.
Tom. 64)

1899

at

Szklarze

Szkoło znane było już w starożytności. Rzymianie prowadzili nauczynia szklanne i szkło kolorowe z fabryk egipskich. Rzymianie i Fenicjanie prowadzili znany handel podobnemi wyrobami. Że dawni Rzymianie używali szkła do oprawy ryb (blon) w oknach, świadczy ryby znalezione w Pompeji. Przemysł fabrykacyjny szkła dostał się wreszcie z Państwa Bizantyńskiego do Europy: gdzie już w pierwszych wiekach są ślady istnienia okien szklanych w kościołach i bazylikach. Św. Hieronim (r. 422) wspomina już o rybach szklanych, podobnie i historyk Ławel Silentarius (r. 534) wzmiankuje o rybach szklanych w oknach kościoła S. Sofii w Konstantynopolu. (Ob.: Louandre: Les arts somptuaires I. 268). Podobnie i Grzegorz Turoneniski pisze o rybach szklanych w celach klasztornych i w kościołach Gallii (Ducange Glossarium s. v. Vitreae). Około r. 680 sprowadził św. Benedykt opat, budując opactwo Wirmouth, rzeźnych szklarzy do Anglii z Gallii. - W Niemczech w IX wieku już powszechne były: fenestrae vitreae; tak iż zdanie p. Viollet-le-Duc (Dictionnaire s. v. Fenêtre) jakoby szkło dość późno w użycie weszło domowe; okazuje się mylnem.

Anderson (Historija handlu) pisze: że już r. 1180 w Anglii powszechnie używano szkła do szyb w oknach mieszkań; lubo Villaret (Histoire de France XI p. 141) twierdzi, iż we Francji dopiero w XIV wieku szkło przy budowach cywilnych weszło w użycie, i że dawniej papier w oleju maczany, pergamin, płotno i drzewo zastępowały szkło w ~~oknach~~ oknach. — mimo tego szkło w średnich wiekach było dość drogie: przetoż i okna w dawnych zamkach i budowlach przed XV wiekiem są małe, i niema ich wiele. Szyby były małe, okrągłe, łożowiem oprawiane (Butzenscheiben)

Cech Sklarzy.

65 64

Stanislaus Augustus rex Polon. (Varaviae d. 30 Septembris 1778) confirmat sequentem ordinationem Contubernii Vitrariorum Cracoviensium:

Prezydent i Rada miasta Krakowa (in Praetorio Cracoviensi Sabbato post Dominicam Rogationum, d. 30 Maji 1778) potwierdzają Stawetnym Józefowi Kunzerowiczowi rotnistrzowi miasta Krakowa, Wajciechowi Skoczewskiemu i Michałowi Lupaczewskiemu starszym Cechu Sklarzów Krakowskich następującą Ordynację Cechu Sklarzkiego Krakowskiego w artykułach

- 1) Sejmie ruczedniowe mają się odbywać 4 razy do roku i na każde Suchedni Msza św. w Kościele S. Małcieja za braci cechowych.
- 2) Co roku w niedzielę po święcie Trzech Króli mają na sejmie obratć 2 starszych.
- 3) Na każdej sejmie ruczedniowej przy otwartym faksbie cechowym z prawami ma każdy ma: mistrz i wdowa dać do kasy po 12 gr. a czeladnik po 6 gr.
- 4) Sejmie od niewolnej do drugiej popołudniu porzynać się mają: mistrz któryby nie był da kasy 3 zł. 6 gr. a czeladnik 1 zł. 18 gr.
- 5) Starszy jeżeli na sejmie wczas nie przybędzie da kasy 1 zł. 18 gr.
- 6) Starszy wyjeżdżając za miasto ma lokować swego zastępcę pod karą 15 zł.
- 7) Mistrz lub czeladnik aby się nie wazył z bronią przysię na sejmie pod karą 30 zł.
- 8) Któryby się przy sejmie porwał głosem niegodziwym da kasy 14 grzyw.
- 9) Towarzystwo lub czeladnik któryby chciał zostać magistrzem ma da polom 3 lat uszorać, potem u jednego majstra 1 rok i 6 niedziel, robić, nojdiat urodzenia w cechzie prezentować, mieć prawo przysię

dać przy wpisie do rejestru cechowego odpowiedniego 24 zł. wstęp-
nego 26 zł. i braćiom na konsolacyja 4 garcy wina. 9) Potem ma
zapłacić za sztuiki 50 zł. i na konsolacye dać wina 2 garcy; a
gdyby zapłacił niechciał, ma robić sztuiki przez cech wskazane.
10) Magister młodego winien służyć cechowi przez 2 lata, odbywać
11) Za kollarą ma każdy gdy magistera koniecznie dać do cechu
108 do krzyżki a dla starszych na konsolacyja 3 garce wina.
Syn majsterski potow. 12) Wdowa dopokąd za mąż nie pojdzie
może robić profesora. 13) Uczeń ma się uczyć u majstra lat
4 majster powinien dać od zapisu 4 zł. a od wypisu 4 zł. Ucz-
niowie aby byli niepoddani z dóbr dziedzicznych. 14) Przesz-
kodnicy nie mający cechu mają być karani dwójkiem czter-
nastu grzywien. 15) Majster jeżeli skądinąd do Krakowa
się sprowadzi ma prawo miejscie przejąć i kondycjom
cechowym zadanie uczynić. 16) Przeszkodnicy robiecy
w klesztorach, patacach i obcych jurysdykcyjach mają być
z pomocą urzędu naczynia i robota zabierane. ~~Obcy~~ Obcy
nie wolno taflę, szylb, szkła białego nawozić a to na
mocy Ordynacyi magistratu z r. 1490 potwierdzonej przez
Stefana króla r. 1531. Taflę, szylb, latarnie i szkło krysz-
talowe wszelkiego gatunku mają być tylko w kramiarkach
szklanych przez cechowych sprzedawane. 17) Żaden magis-
ter aby się nie wazył otwierać do oprawy o kien partaczom i
naci podwini 14 grzyw. ani naczyni porządkować. 18) Żaden magis-
ter nie ma roboty drugiemu odmawiać pod karą dwójka 14
grzywien. 19) Jeśli sama kara zapłaci kto drugiego brata w
kontrakcie spisany o robotę podejść. 20) Magistrowi wolno
tylko 2 czeladzi trzymać. 21) Starszym majstrom wolno trzy-
mać do terminu 2 chłopów młodszych po 1. 22) Uczeń gdy go
majster odumrze ma dokonać nauki u innego majstra kto-
regu go mu przeznacza, lub u wdowy. 23) Syn majsterski po
śmierci ojca ma być wyzwolony. 24) Nie wolno odmawiać

czeladnika lub chłopca pod Karą 14 grzyw. 25) Majster jeden
drugiego powinien skazyć na Sejorę ordynaryjnej, za którą
da 1 zł. 8 gr. z wolnością Apelowania do Magistrali. 26) Magis-
ter ma się na czeladnika skazyć na Sukcedniowej Sejorze lub
na Ordynaryjnej Sejorze wotanej za Konsensem pp. Prezyden-
tów na którą tak majster jak i czeladnik mają dać po 1 zł. 8 gr.
27) Magistrowie mają się trzeźwo schodzić na sejorę. 28)
Wolno magistrowi bez opowiedzenia się starszym zapisać
towarysza z innego miasta. 29) Towarysz ma u magistra
który go zapisze robić całe potroki za ugodzonym woch-
lonem; jeżeli się zaś magistrowi nie spodoba wolno mu po 2 ty-
godniach odejść do innego majstra; a pieszczy ma mu zapłacić
potłocz frachtu. 30) Wolno bez wiadomości starszych przy-
jąć towarysza wdrownego, który powinien mieć atest:
u g. od miasta i Kontsacht cehowy. 31) Jeżeli który
majster zachorował i roboty podjętej nie był w stanie wy-
konać, ma mu być dany czeladnik od innego magistra.
32) Na pogrzebie magistra mają wszyscy asystować i je-
żeli biedny, z skarbku cehowego do pogrzebu się przygotować.
33) Żaden magister nie powinien drugiego przy kupnie
materiału na targu podbijać. 34) Na sejorze mają wstąpić
miejsce zajęte według starszeństwa. Przy skargach po wystu-
chaniu stron, starszy radzowniczy ma kazać iść stronom
na uszept, potem mają cehowi wotować od młodszych po star-
szych. 35) Do stolu starszego nie ma być magister młodszy
przyjety, dopóki nie powinnosiom zadość nie uczyni.
36) Magister ma ucznia potłatać wyzwolić, starszy ma towary-
szów starszych wotować i tego wyzwolenia dawczy mu
„admonicyjną dobrą jak się ma sprawować, im oddać, aby go
„nauczyli bojaźni boskiej i wszelkiej polityki zalet.“ 37)

zwolno majstrom na wspot z partaczami roboty robic.
38) Huty z towarem szklarskim do Krakowa przyjezdzacy, maja go sprzedawac tylko sklarsom mieszojanom
Krakow. 39) Zwolno miodrym mistrzom stawiac robot
w petarach, kamieniach, tylko starszym pod wing 8zt.
40) Pzeladnik ktory by w dzien powzedni swistowal bez
wiedzy majstra, ma byc karany utrata calotygodnowego
wochlona.

(Oblat. per b. post dom. Conductus
Pafuae d. 4 April. 1788 in Actis
consular. casimis. Lib. n. 898.
p. 2 - 16)

549
Consules cracov. ~~Episcopi~~ (d. 8 Martii 1770) sequentem
Ordinationem pro Socijs Contubernii Vitrariorum
Cracov. d. 20 Febr. 1770. conscriptam approbant.

Ordynacja dla pp. Towarzyzów cechu Szklarzkiego
Krakow. za starzeństwa pp. Józefa Kuzerowicza star.
szego, Antoniego Ogonkiewicza podstarzkiego i Sebastiana
Glicellego podskarbiego d. 14 lutego 1770 ułożona:

- 1) Każdy towarzysz starszy powinien się tak towarzysz
jako i młodzianów podczas schadzki zapisać czyli który
przeciwko magistrowi swemu, ojcu gospodniemu albo
towarzyszowi nie wytrzymy; a gdy który będzie przezwad-
zony powinni go towarzysze rozumnie osadzić bez kłóś.
2) Czeladź powinna co 4 niedziele podczas schadzki z po-
mocy siebie 2 starszych obierać. - Wolno też osadzonemu
czeladnikowi apelować do całego cechu za złożeniem bgrz.
3) Towarzysz któryby się od magistrów oddalił powinien
tegoż samego dnia wysłać za wiadomością pp. starzych
lub ojca gospodniego, co jeżeliby zaniedbał ma czekać do
świąta lub niedzieli drugiej; jednak aby się nieważni na
fajerabend robić.
4) Towarzysz świeżo wzdrowny pokazawszy listy i ce-
chowe konorasty powinien być wysłany do magistrów na
2 niedziele, a gdyby dalej niechciał w robocie zostawać
wolno mu wysłać do drugiego magistrów, a gdyby i
tam niechciał zostawać w robocie powinien wzdrować
bez pretendowania dla siebie wyżywku od czeladzi w gospo-
dzie.

5) Czeladnik zostający w robocie, gdyby chciał wzdrować, ma na 2 niedziele przed odpisem podziękować, po czym odpisawszy się nie ma u partacza robić pod karą 50 gr. wien i wzięcia do więzienia.

6) Towarzyszowi który przywędruje wolno 2 dni w gospodzie odpocząć, potem starci towarzysze powinni z nim pojeździć do Starzego Lechu, który mu robotę naznaczy. A gdyby roboty nie dostał, ma odebrać konosaft, powinien w gospodzie imię swoje w księgę wpisać i licu 6 gr. oddać, a ~~czeladź~~ a czeladź powinna mu 2 zł. wyższemu wykazać.

7) Towarzysz któryby bez konosaftu i oddania licu w gospodzie powędrował, będzie w czarną księgę wpisany.

8) Wyzwoleniec przywędrowawszy z miasta partykulera, tego powinien w gospodzie Szklarzkiej oddać Towarzyskie.

9) Towarzysz który by u Magistra swego nie nocował, bez stufznej przyczyny, traci pot wochlonu; Każdy towarzysz ma na kolacyję wczesnie przychodzić do Magistra, to jest na dniu małym o godzinie 7, a na dniu wielkim o 8, gdyż mu inaczey kolacyja przepada.

10) Towarzysz któryby nie robił dzień i spacerował, traci za 2 dni zapłatę, a jeżeliby było swisto w tym tygodniu, traci pot wochlonu. Czeladź aby się niewazyła z orszkiem po mieście i do gospody chodzić pod karą 2 wochlonów.

11) Towarzysze mają się skromnie u magistrów zachować, i wczajnie niedostatku roboty warsztatowej, do domowej roboty się nie lenić.

12) Czeladź ma do roboty rano wstawać o godz. 5 i wieczor do godz. 8 robić, a od swistego Miłkacza do następnejrody, przy

świecy robić; skonczywszy robotę warsztat uprzątnąć i
nauczynie na swoje miejsce parkować.

13) Starši towarysze powinni w swista i niedziele po
godzinie 1ej lub 2ej do gospody przyjść i tam godzinę
czekać pod Karą i wachlomm do frunynki czeladnej.

14) Co 4 niedziele mają się towarysze o godzinie 2 po
południu schodzić do gospody, tam do frunynki gospod-
niej 12 groszy oddać. Sefora ta ma trwać godzinę bez piwa
i mow niepotrzebnych. Gospoda ma być u Starzego lub
u jednego z magistrów. Jeden klucz od frunynki czelad-
niej ma zostawać u Starzego towarysza a drugi przy
magistrze młodszym.

15) Towarysze mają mieć o chorym staranie i z frunyn-
ki gospodniej poqrzeb mu sprawić gdyby nie miał piemiędzy;
rzeczy pozostałe mają i rok i 6 niedziel chować dla odda-
nia ich krewnym lub sprzedania na koszt.

16) Młodzian po wstąpieniu do magistrów swego przerobin-
czy, gdy się w robocie zostanie, powinien dla wstąpi-
kiej czeladzi sprawić wyroznki czyli przeszynki
nie więcej jak za 30 ztp. przyniesionym do frunynki gospod-
niej złożyć 10 ztp. sprawić wotum srebrne o 2 łotach
i imię swoje cechy szklarskiej wyroztychować, potem
za Towarysza zupełnego uznany być będzie.

17) Towarysz który by przyniósł rowanicy nie miał
świadectwa, lub któryby w infrej nie przy szklarskiej
gospodzie towarzyskie oddawał, ma powtórnie przy
gospodzie szklarskiej odprawić towarzyskie i wotum
srebrne oddać.

18) Żaden z towarzyszy nie ma się wazyć, z pieniędzy odebranych wochlonu sobie potracić, lecz ma majistrów zapłatę upraszać.

19) Wyzwoleni, czyli młodzianowie nie będą nadal podpadać przestępstwem zawyżajom nieprzystwoitym w gospodzie. Izeladz starża powinna co gospoda rozryft: kim towarzyszom artykuły niniejsze czytać.

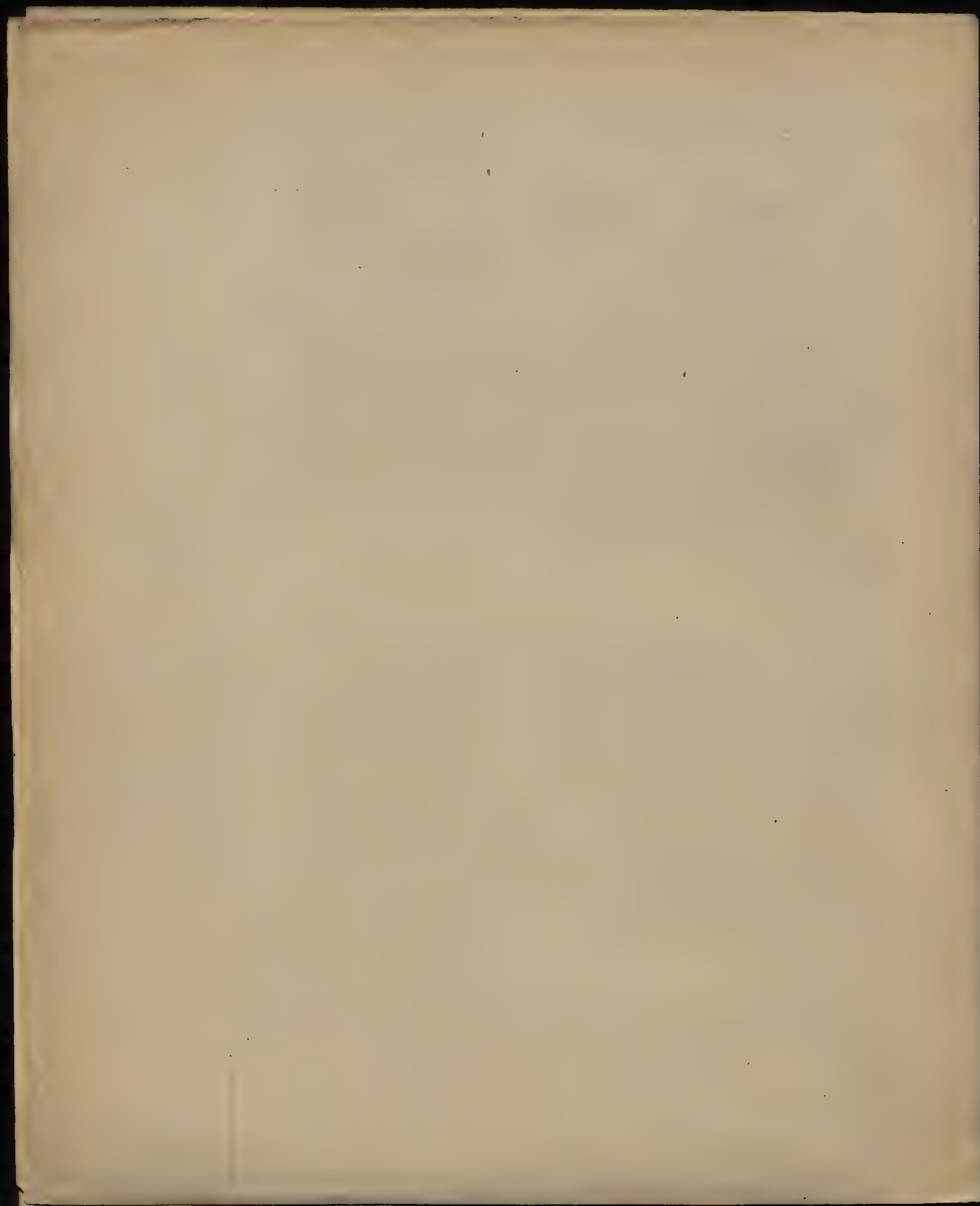
20) Wszyscy towarzysze i młodzianowie mają biegać na młach swistych suchedniowych majistrówskich, pod karą 12 gr. i ze swiatłem swoim asystować, także i na pogrzebach majistrówskich.

(Oblat. in libr. inscript. officii con:
sular. cracov. Tom. 58 p. 1219-1224)

e
a

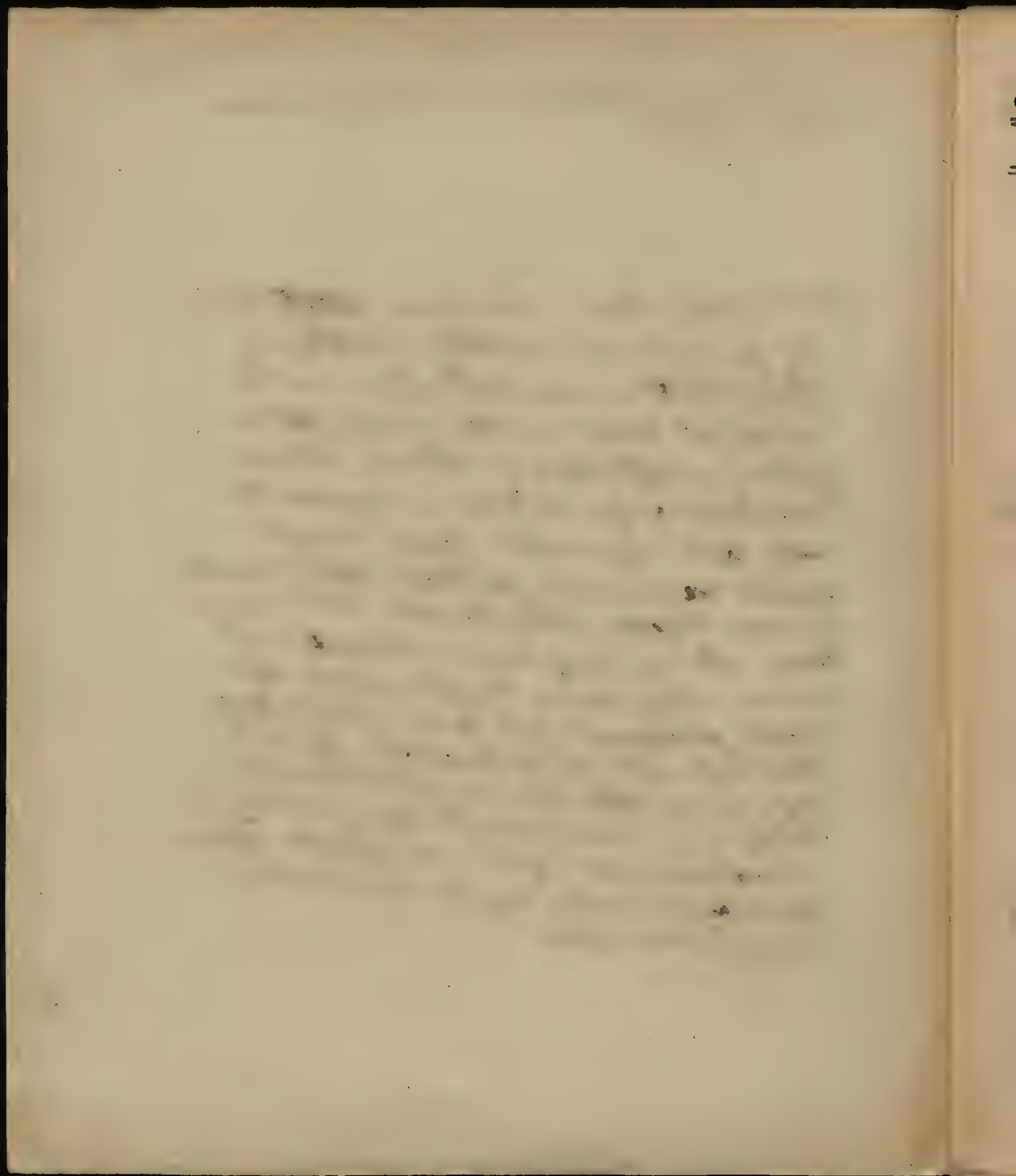
!

y)

Cech skrzypków (Fidicines) czyli Serbaków.

1679 d. 17 Maja. - Starsi i młodzi bracia ~~skrzyp-~~ skrzyp-
ków (fidicines cracov.) krakowskich uchwalają, aby
wstępnego do cechu bracia płaćli zł. 12 a nie talar
czyli 6 zł. jak dawniej, ponieważ pieniądze ~~cechu~~ kon-
fraternii nie wystarczają na opatrzenie ołtarza
Konfraternii na mżę i na świece. - Seniorowie kra-
kowscy: Jakób Niezpodkowsky i Wojciech Depożycki;
Seniorowie ~~kra-~~ krakowscy: Jan Sikorski, Sioflian Kuzarski;
Seniorowie kleparscy: Walenty Stanowski, Walenty Zygmunt-
towicz; Notariusz Tomasz Łojewski; Stolarze: Sebast.
Klimkowicz, Olszaj Bochencki, Stanisł. Wierzykowski, Kasper
Wadowski, Jan Zygmuntski, Piotr Bardeł, Mathias Grębowski;
Stanisł. Dziurwincki, Mathias Łomazowski, Wojciech Ko-
bencki, Andrzej Jastrzębski, Krzysztof Łtuka misja,
Bartosz Mikhza, Walenty Kowalski, Franciszek Dolejczyk,
Jan Kwiatkowski, Jan Mizzulski, Jan Myśkowski. - Posłowie:
krakowscy: Jan Kowalski, Kazimierz Wojciech Łodolecki,
Kleparzki: Wojciech Rybka.

13

Bractwo Uzułalistow, Cymbalistow, Serbistow
i Murzykantow.

Augustus III rex (Varaviae d. 23 Septembr. 1748) confirmat sequens privilegium Contubernii unitae compa-
niae uzułalistarum musicantium, cymbalistarum,
serbistarum aliorumque non ex arte sed rudi Miner-
va lyras, chordas, cymbala tangentium et articulos
ad praeces Regidii Morkiewicz Senioris Laurentii Liem-
binski vicesenioris, Stanislai Kęmpinski notarii ejus-
dem confraternitatis.

Michaël rex (Cracoviae d. 8 Novembr. 1669) confirmat (jest w zbiorze p. 357)
sequens privilegium Vladislai IV et articulos Fraternita-
tis unitae compa[n]iae musicantium Uzułistarum qui per
scientiam suam licet usualem in eulorij honorem divinum
tactu lyrae promovent. (Hieron. Linowicz sekret.)

1) Vladislaus IV rex (Varaviae d. 16 April. 1643) con- (Oblat in act. casti.
firmat sequentes articulos contubernii unitae compa[n]iee crac. ser. 3a post
uzułalistarum musicantium, cymbalistarum, serbistarum domin. Jubilate 1643.
aliorumque non ex arte sed rudi Minerva lyras, chordas Libr. Del. Tom. 69)
cymbala tangentium. (Jac. Max. Fredro regens anel. maj.)

Proconsul et consules civitatis Casimiriae ad Cracoviam
(in praetorio feria 6a ante fest. S. Martini pontif. d. 6 Novembr. (jest w zbiorze p. 357)
1642) approbant erectionem unitae compa[n]iae uzułistarum
musicantium Cymbalistarum, Serbistarum et aliorum non
ex arte sed rudi Minerva lyras, chordas cymbala tangen-
tium, atque sequentes articulos porrectos per seniores
ejusdem compa[n]iae: Joanne Rępnicki, Martino Nakiełcki e Cra-
coviensi, Valentino Dudek, Floriano Sadkowsky e Casimirien-
si, Nicolao Kreszowski, Joanne Jankowski e Cleparziensi civitate.

Urządzenie

303) Lymbalistowie, Serbistowie i inni non ea arte Murzykan-
ci za zgodliwem Starzej i młodszej braci pozwoleniem, aby P. Bogu
czci, Kofciotowi ozdoba i rząd między nami był w słotnym
mieście Krakowie, Kazimierzu, Kleparzu i po przedmieściach
taki porządek kompanii albo kongregacji naszej ustanowimy.
1) Ustanawia się kongregacja. 2) Każdy brat powinien na każde
sobie dni stawiać się na ~~złoty~~ męz do Kofciota Bożego Łota
na Kazimierzu pod winą 6 gr. do skrynki. 3) Obraz Starzy na-
chunek roczny wziętku i wydatku w przedostatnią niedzielę
łódz dawali. 4) Po dwie niedziele ~~mają~~ się bracia schodzić do
gospody (gdzie będzie skrynka bracka z przywilejami do której
będą 2 klucze u 2 starzych) za obęstaniem pod winą 6 gr. 5)
W gospodzie mają się wszyscy spokojnie i uczciwie zachować
podług wedle uznania starzych. 6) Nie powinien brat supplen-
tować, ale powinien się na tablicy podpisać ten który na przód
najęty będzie do grania na weselu; a który by się wzięty
contra nuncie, tedy potowisz pieniędzy od aktu wesela da bratu
który był zaciągany, a drugą potowisz do skrynki i winę
według uznania. Do gospod nie powinien jeden drugiego nadcho-
dzić. 7) Któryby kolwiek lub Serbin lub Legposz lub Lymba-
lista przyszedł, tedy mają bracia do niego przyjąć innego,
i 2 niedziele dać mu przysłu; a jeżeli by się niechciał dotużę
bawieć powinni go bracia na drogę zataić i do skrynki; a
jeżeli by się chiał rostać i jeżeli jest sposobny i bęty powi-
nieć się wkuć do kompanii i dać do skrynki i przysłu
wkućnego. 8) Któryby brat lub jego małżonka albo potomek
zachorował, powinni go w niebezpieczeństwie bracia z skrynki za-
tożyć. 9) Gdyby zaś brat lub żona braterska albo potomek umarł
w niedostatku, mają się wszyscy złożyć na pogrzeb i być z nim
pod winą 6 gr. 10) Bracia na starzeństwo obrem i wyładzeni mają
mieć pewne salarium; pisarz od wpisania brata w regestr kom-
panii będzie brat 3 gr. a poset na kwartał 12 gr. 11) Bracia
co kwartał dawać mają do skrynki po 8 gr. na ochotę obęstania
brackiej i inne potrzeby. 12) Żaden nie ma się wzięć z obcym
i nie będącym w kompanii grać pod winą według uznania braci.

13) Chłopi sta których nie są doskonałi mają być pomieszczeni bra-
cia dla ucieżenia rożdeni. 14) Gdyby starszy, odjechał albo był
zastrudniony ma na swoim miejscu zastąpić innego brata. 15)
Każdy, któryby chciał nabrać muzykę bawić się a nie był w kom-
panii użalestów powinien bractwo przystąpić i dać w kupnego
i grzywnę. 16) Brat który jest najpoźniej przystąpił, powinien oburzyć
ciężar bracia co starsi rozkaza i w kościele pociągają odprawować,
gasić, zapalać świece. 17) Żaden brat nie może się od powinności
gruntem szlachectwa lub kpiącym zastanawiać, lecz powinien miejs-
kie prawo przystąpić i ciężary miejskie ponosić. 18) Ci w przyszłości co po-
gospodach, grają, powinni bractwo przystąpić inaczej wolno ich zabie-
rać. Wyjmują się zaś za wolą radzą od tego punktu. Dudo-
grajowie, Szupofe i inni instrumentalni, przychodniowi, gos-
cinni, szlachectwo. i Articulo hoc itaque Confules lafimis. appro-
bant cum conditione ne aliquis x musicantibus użalestis per
totum quadragesimale tempus, item qualibet feria seata, nec
non in festis ecclesiae solennioribus et in tempore Adventus Domini
apud Judaeos in actibus nuptiarum, conviviorum cymbala
lyras et alia instrumenta rudioris Minervae pulsare audeant.

- 2) Artykuły dodane przez Króla Michała roku 1669. 1) Star-
szym ma być oddawana rewerencya podwinię. 2) Któryby brat
chciał być towaryszem przy skrzynce ma odprawić służbę po-
selską przez i rok i bniecziel. 3) Bractwo będzie mieć forum
w sprawach w grodzie krakowskim wyjąwszy causas fundi. 4)
Aby żydzi temuz bractwu w weselach ucztach tak w Krakowie,
Kazimierzu, Kleparzu i przedmieściach nie przeżyli podwinię
30 grzywien z których połowa bractwu a druga grodowi przypadnie.
- 3) Artykuły dodane przez Króla Augusta III roku 1748: 1)
Starszy wienni ludzie rozpustnych i swawolnych, szulerów, karciazów
kociarzów wpzód napomnieć a potem z kongregacyi użalestów
wymazać. 2) Aby każdy z osobna z tejże kompanii użalesta gra-
jący na aktach weselnych ucztach albo raczej ochotach ugli na gospo-
dach w Krakowie, Kleparzu, Kazimierzu, Stradomin, Zwiernyn-
i innych przedmieściach miał bezpieczeństwo od wszelkiej Kapeli
przy kociostach roztajacej; każdy napasł na urząd grodzki Karaci.

3) Aby żydzi nigdzie oprócz w mieście żydowskiem, nie gra-
wali pod zabiciem instrumentów; wolno jednakże takiego żyda
chudego grać, przyci do towaru, jeżeli ponosić będzie
ciężary brackie: na sędzię jednakże zdaleka od braci a nie
za równo ma zasiadać; a gdyby obradom kongregacyi pre-
szkodził ma być karany winą 30 grzywien.

(Oblatum in castro crac. fer. 5ª post dom.
Reminiscere 1774. Lib. Relat. Tom 205 pag.
433-484. n° 141)

(Przywilej Króla Michała z r. 1669 Oblat. in
castro cracov. fer. 2ª ante fest. S. Prishae
1670. Lib. Relat. Tom 97 pag. 78-91
n° 42)

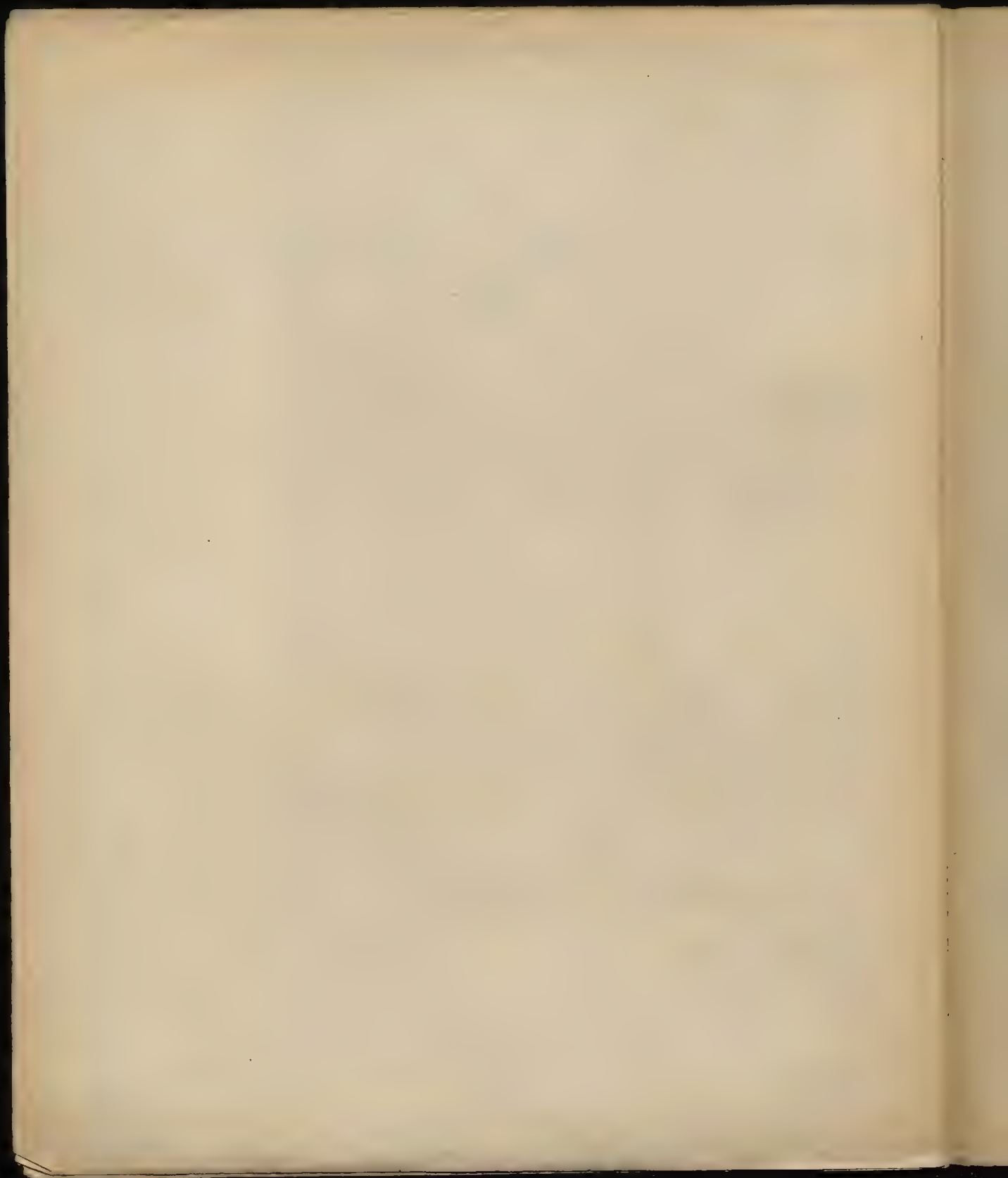
1655 d. 25 Aprilis, Varaviae — Joannes Casimirus rex
in basilica S. Petri et Pauli Cracoviae patrum Societatis
Jesu fundat capellam musicorum vocalistarum et in-
strumentalistarum quos musicos in una domo habi-
tantes in numerum musicorum et servitorum regis
~~capellae~~ suscipit et cuilibet facultatem artem musicae
ubique exercendi prout artem ^{liberamp} nullius contuberniorum
articulis obnoxiam, et concedit item facultatem pue-
ros in arte musica edocendi, omnesque musicos hujus
capellae ab omnibus jurisdictionibus eximit (Pbblatum
A. 1739 ad acta Cracov. cast. Xibi. delat. unac. tom. 163 p. 1638-
cum confirmatione
Cracoviae d. 10 Decembr.
1693 August II et
Varaviae d. 5 Aprilis
1739 ~~Augusti~~ Augusti
III)

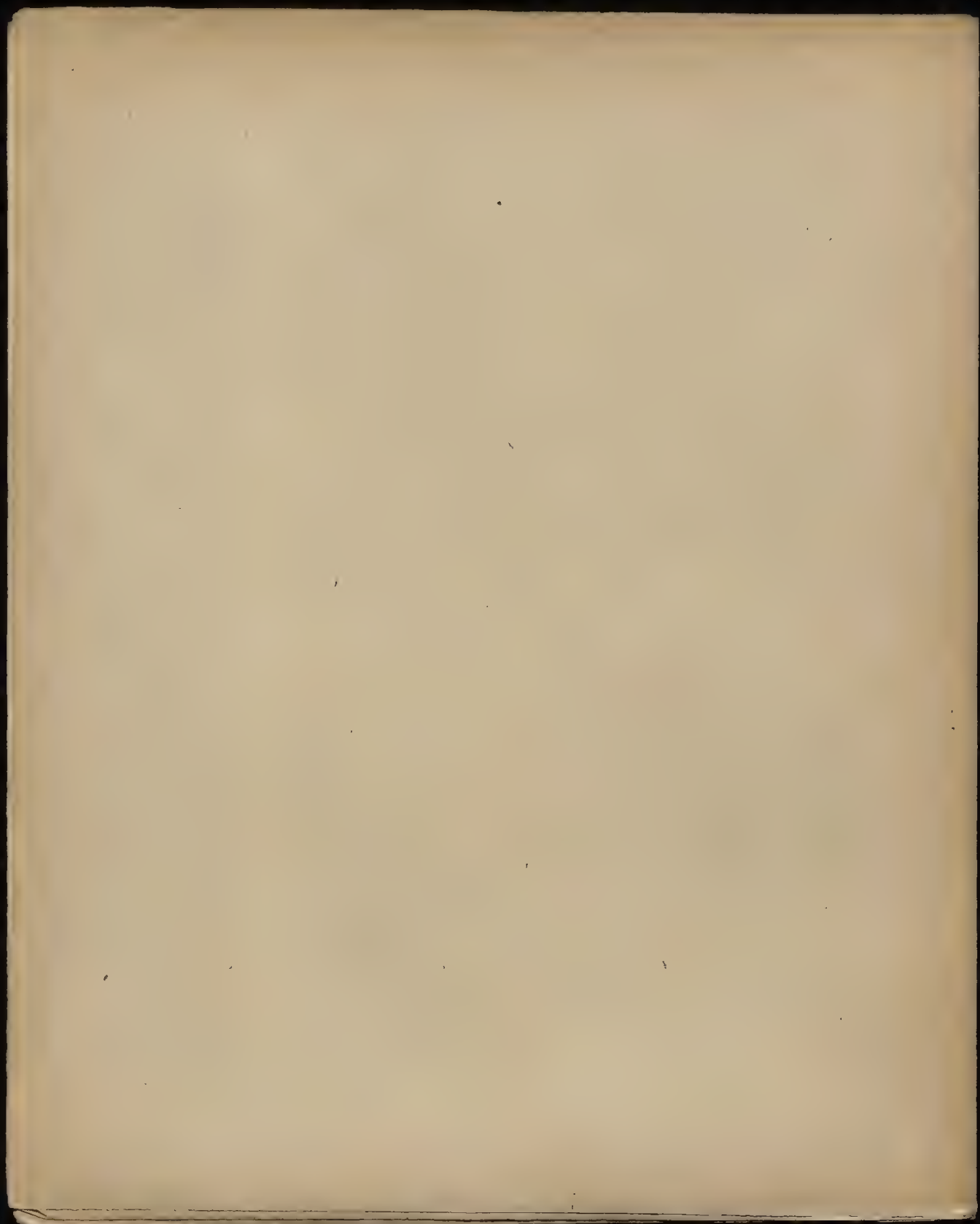
1605 sabbato post domin. Jubilate. — Muzykowie starzy (Jakob Sinderlant)
i młodzi tak Króla żmni jako i tu tegni Krakowsky
dali przyprozwac do Urzedu grodzkiego Michla Fin-
derlina Starciste iz nie zachowuje porzadkow Bractwa
tego majzago przywileje od Królów i od Zygmunta III,
iz nie daje skladok przepisanych do skrynki brackiej
z ktorej sie utrzymuje chwata Brzoza w Kapliay Muzy-
kowskiej, iz z niebrackimi muzykami grawa, iz nie
bywa na mszach i procesjach jako heretyk. — Starzym
Bractwa muzykow byt wtedy Jakob Sinderlant.

1634 d. 8 Kwieciana w Krakowie — Krzysztof Stawickowski, Stanisław
Konrad, Andrzej Betza, Andrzej Piotrkowczyk i. u. dr.
raja Krakow. deputowani na uspokojenie rożnic praw-
nych pomiędzy Muzykami w Bractwie muzykow Kra-
kowskich będącymi ale nie mieszącymi Krakow. a pomiędzy
Muzykami tegoż Bractwa mieszącymi Krak. na spójnizce Rety-
kuty uchwalają stosownie po przywilejom Królewskich Bractwu temu

Starzych: 1) Starzy absentujący się w śchadzce przez
pijarsza swego notować mają; a brat obestany gdy do
śchadzki później niż w godzinę to jest po wyuczeniu
zegarka ciekącego od starzych na stole postawionego
przyjdzie, ~~na~~ nie opowiadawszy służnej przyczyny, ma
dać igrz winy do skrynki. 2) Brat któryby podczas
śchadzki przebiegał się z miejsca na miejsce i rozmawiał
niepotrzebnymi rzeczmi, ma dać 6 gr. winy. 3) Brat niebóże
który w śchadzce ~~nie~~ z potrzeby przypadającej
~~nie~~, ma dać 3 gr. winy, na fuchedniowej 6 gr. na
pogrzebie brata 6 gr. jego żony, brata i dzieci 3 gr. na
elekcyi starzych 12 gr., na wotynie na S. Grzegorz 12 gr.
na wotynie na S. Łukasza 12 gr. winy i to raz za raz
pod deferowaniem do Rady lub urzędu grodzkiego
gdyż zapłaci 5 grzywien kary. 4) Ponieważ przywilej
Zygmunta III i innych królów za każe aby bracia u
żydów nie grzali, więc mają przestąpić być Karani,
a jeśli sobie który wyjedna wolne granie u żydów, ma
płacić do skrynki braci 10 gr. od każdego złoto tego po 2
gr. 5) Każdy który przyjdzie do miasta a z muzyki
żywności nabycie chce ma prawo miejsca przyjąć
pod winę 14 grzywien; co się jednak nie ściągga do tych którzy
chcą grać w kofiele, byle tylko po bankietach i weselach
nie grzali. 6) Brat któryby drugiemu służbę na bankiecie
lub na weselu przez kadzał przez zganienie jego lub odda-
lenie nieuczciwym obyczajem ma być i kamieniem wosku
Karany do Kaplicy, podobnie gdyby się który sam wprępał
bóg zganienie drugich. 7) Co roku mają być według przywileju
starzy obestani to jest 2 starzy z Kapelli Króla i 2 star-
zy z mieścian krakow.
Consules cracov. (ser. 3a post domin. Sanctiss. Trinitatis 1634)
ordinationem hanc ad praesentem. Stephanus Skorupkowski,
Christopherus Rosiecki; Joannis Dlugosz et Joannis Xencki
seniorum fraternitatis musicorum cracov. approbant.
(Acta consul. cracov. tom. 36 p. 930-932)

ie

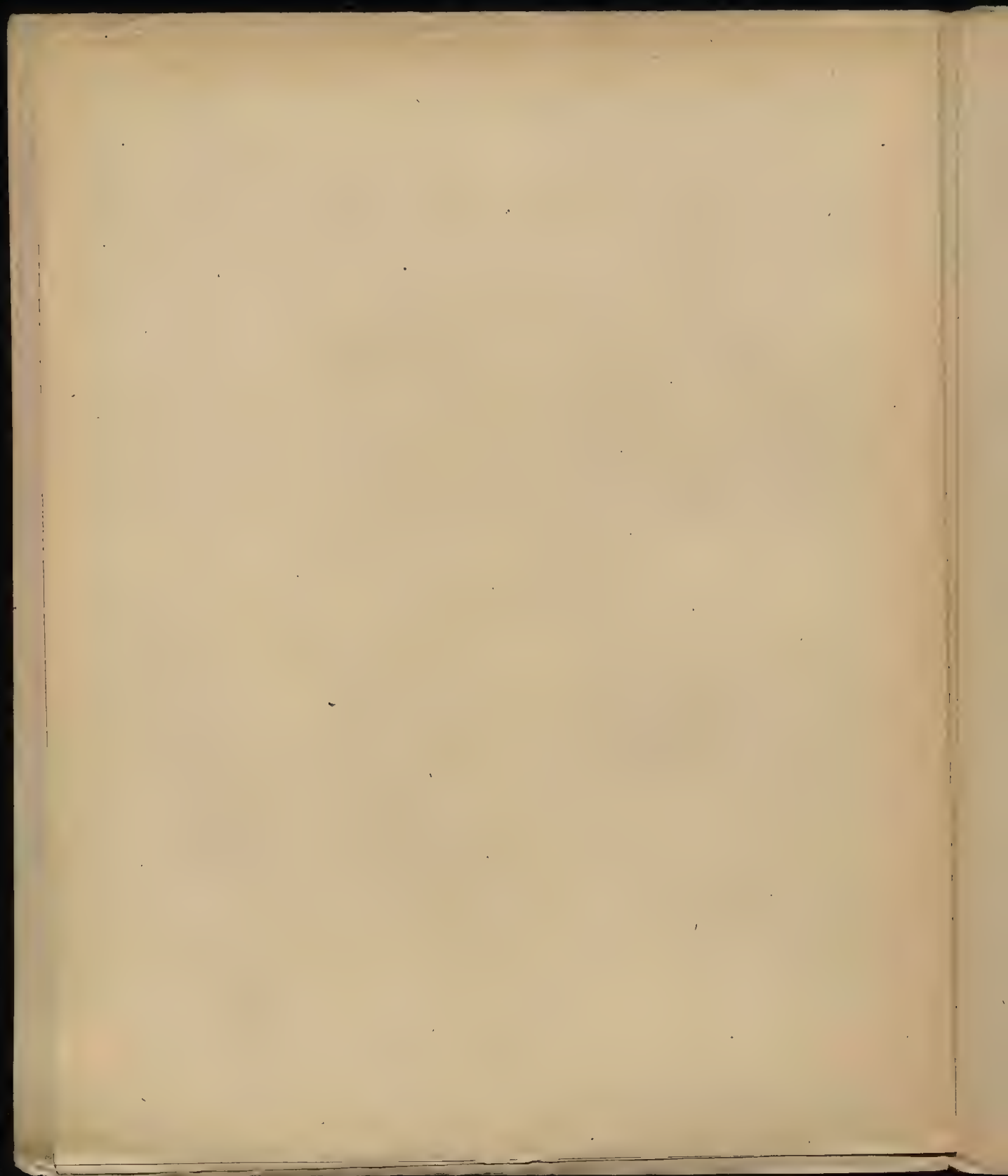
Cech śledziowników (Halecistae).

Consules civitatis Crac. concesserunt 1607 privilegium
Fraternitati Halecistarum Cracov. per Sigismundum
III confirmatum a. 1607 huius tenoris.

1) Wszyscy kupcy lub goście przywozący ku przedawaniu
do Krakowa śledzie, ryby słone, łososię, strakuszy
i jakiekolwiek ryby bądź suche mają takowe na składzie
pospolitym Krak. a nigdzie indziej składać i z niego
sprzedawać pod winą srogą. 2) Aby żaden poddomach
w mieście śledzi ani wsgorzy nie sprzedawał, tylko ci
sprzedawali mają którzy w jatkach śledziowych siedzą,
pod zabranieniem takowych śledzi i wsgorzy i rozdaniem
do szpitalów. 3) Kleparzenie, kazimierzanie i inni
nie mają tu na składzie Krakowskim śledzi, wsgorzy
i innych ryb suchych i słonych przekupować ani też
od gości ku przedawaniu przyjmować, pod utraceniem
towaru. 4) Przekupki i okieniczki które przewożą
śledzie i wsgorze w domach, piwnicach i na oknach
nigdzie indziej tylko w jatkach śledziowych kupować
takowe mają, pod zabranieniem towaru i rozdaniem do
szpitali.
(Ex actis consul. crac. 1607)

559
1590 d. 17 Maji Varaviae. — Sigismundus III rex con-
servat famat. Matthaeum KyeKula civem cracor.
ejusque conjugem Annam in usu et possessione
ad vitam instituit in eo ordine institutorum
in quibus haleces venduntur cum facultate ad oca-
rum solis vendendi haleces et quosvis pisces sole
vel fumo duratos aut salos videlicet esoces,
angvillas, cettas et haleces

THE
LIBRARY
OF THE
MUSEUM OF
COMPARATIVE ZOOLOGY
AT HARVARD UNIVERSITY
CAMBRIDGE, MASS.

Cech Sledziowników (alleciistae)

Consules cracov. (ser. 4ª post domin. Reminiscere 1549)
na prośbę wdów w jatkach sledziowych postanowili: aby
4 pierwsze narożne jatki sledziowe, po 2 z obu stron
z uderzeniem godziny 23^g były zamknięte, a to dla tego
aby i frodkowe jatki targować ~~nie~~ mogły. Nad-
czem starsi (Seniores Contubernii Alleciistarum) czuwać
mają.

Ustawy bractwa sledziowników Krak. nadane przez rajców
Krak. w poniedziałek przed Gromnicami 1575 (w 2biorze
pag. 539) - w poniedziałek przed S. Matgorzatką 1619 (w 2biorze
pag. 537) - w urocz. S. Symona i Judy 1669 (w 2biorze pag. 541)

1563 ser. 4ª post f. Conversionis S. Pauli. - Rajcy Krak.
pozwalają Sledziownikom kupować i sprzedawać sledzie
i węgorze w beczkach (czego im dotąd kupcy bronili) tyle
za własne pieniądze. (Acta cons. Tom. 22)

1567 Seniores Salsamentariorum seu Alleciistarum crac.
resident alleci cognomento Schumskie cerklowane.
in tunis empta in Thorun quae fuerunt adulterina
vulgo nie warunkowe scilicet ultra modum minuta
neque digna quae notis circulatorum nobilitarentur
nempe quae appellantur cerklowane.

CHAPTER I

The first part of the book is devoted to a description of the various species of the genus *Canis*. The author begins with the *Canis familiaris*, the domestic dog, and then proceeds to the *Canis lupus*, the wolf. He then describes the *Canis aureus*, the jackal, and the *Canis moschatus*, the dhole. The description of each species is accompanied by a detailed illustration of its skull and a description of its habits and range.

The second part of the book is devoted to a description of the various species of the genus *Ursus*. The author begins with the *Ursus arctos*, the brown bear, and then proceeds to the *Ursus americanus*, the black bear. He then describes the *Ursus spelaeus*, the cave bear, and the *Ursus spelaeus*, the cave bear. The description of each species is accompanied by a detailed illustration of its skull and a description of its habits and range.

The third part of the book is devoted to a description of the various species of the genus *Uncia*. The author begins with the *Uncia uncia*, the snow leopard, and then proceeds to the *Uncia uncia*, the snow leopard. He then describes the *Uncia uncia*, the snow leopard, and the *Uncia uncia*, the snow leopard. The description of each species is accompanied by a detailed illustration of its skull and a description of its habits and range.

The fourth part of the book is devoted to a description of the various species of the genus *Uncia*. The author begins with the *Uncia uncia*, the snow leopard, and then proceeds to the *Uncia uncia*, the snow leopard. He then describes the *Uncia uncia*, the snow leopard, and the *Uncia uncia*, the snow leopard. The description of each species is accompanied by a detailed illustration of its skull and a description of its habits and range.

The fifth part of the book is devoted to a description of the various species of the genus *Uncia*. The author begins with the *Uncia uncia*, the snow leopard, and then proceeds to the *Uncia uncia*, the snow leopard. He then describes the *Uncia uncia*, the snow leopard, and the *Uncia uncia*, the snow leopard. The description of each species is accompanied by a detailed illustration of its skull and a description of its habits and range.

Haleaſtae

Q. 1604 Rewizja rybi Obwod ryb ^{stonych} (odbywata fiſ kilka razy unędownie, Suzupaki.

Ryba poграниczna na la ku pty wajaſca (magnath)

Ryby ſtone t. j. poграниczny Suzupak

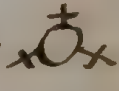

na beſce muſiata byc' cecha palona i n czopku

(albo gmerek palony przy gmark palony kupiecki,
Sodalitas cuſtodiae piſcium alias Rybitwi ſtrożni
Kruk. byli r. 1604 inni od ſledzianny

Q. 1605

na Obwodzie znaleziono 16 Suzuk glownych odchlic
albo markic

liny

Bezki ryb ^{suzuk} ſtonych (lwowskich) miaty ceche lub
lub

Dny obwodzie znaleziono 2 zatklic gryfujac do trzeciej
wzrostu w beſce - ryby romiane ſkzele majace ſmier:
dziaty

Q. 1549 Jacobus Wethklo de nova civitate ſkazy iz 8 tunny
halecum vulgo ſlamſkych kupit od Barbary Liſmanino:
wej w ſorunin, 2 tych z bylo cum adulterinis inanibus
halecibus vulgo Ulheringis. Gmerki (gmark) byly na
tych beſkach   +

Q. ras ludorum falſorum leopoldenſium cum

Dr. V E I T M E Y E R,

prakt. Arzt, Ordinaricus an d. homöop. Poliklinik zu Leipzig, Redacteur der Allgem. homöop. Zeitung, mehrerer gelehrten Gesellschaften Mitgliede.

2. vermehrte und verbesserte Auflage.

8. gehftet. 25 Ngr.

Entwicklung

eines wahrhaft

physiologischen Heilverfahrens.

Von

Dr. med. **O. Wislicenus**

in Eisenach.

1860. gr. 8. gehftet. 2 Thlr. 20 Ngr.

Die bekannt gewordenen Urtheile stellen das Werk als das beste in der homöopathischen Literatur dar.

Herausgegeben und mit vergleichenden Bemerkungen versehen

von

Th. J. Rückert,

prakt. Arzt in Herrnhut.

gr. 8. Bis jetzt erschienen 30 Hefte à 15 Ngr.

Supplemente dazu.

Zusammengestellt und mit vergleichenden Bemerkungen versehen

von

Dr. F. G. Oehme,

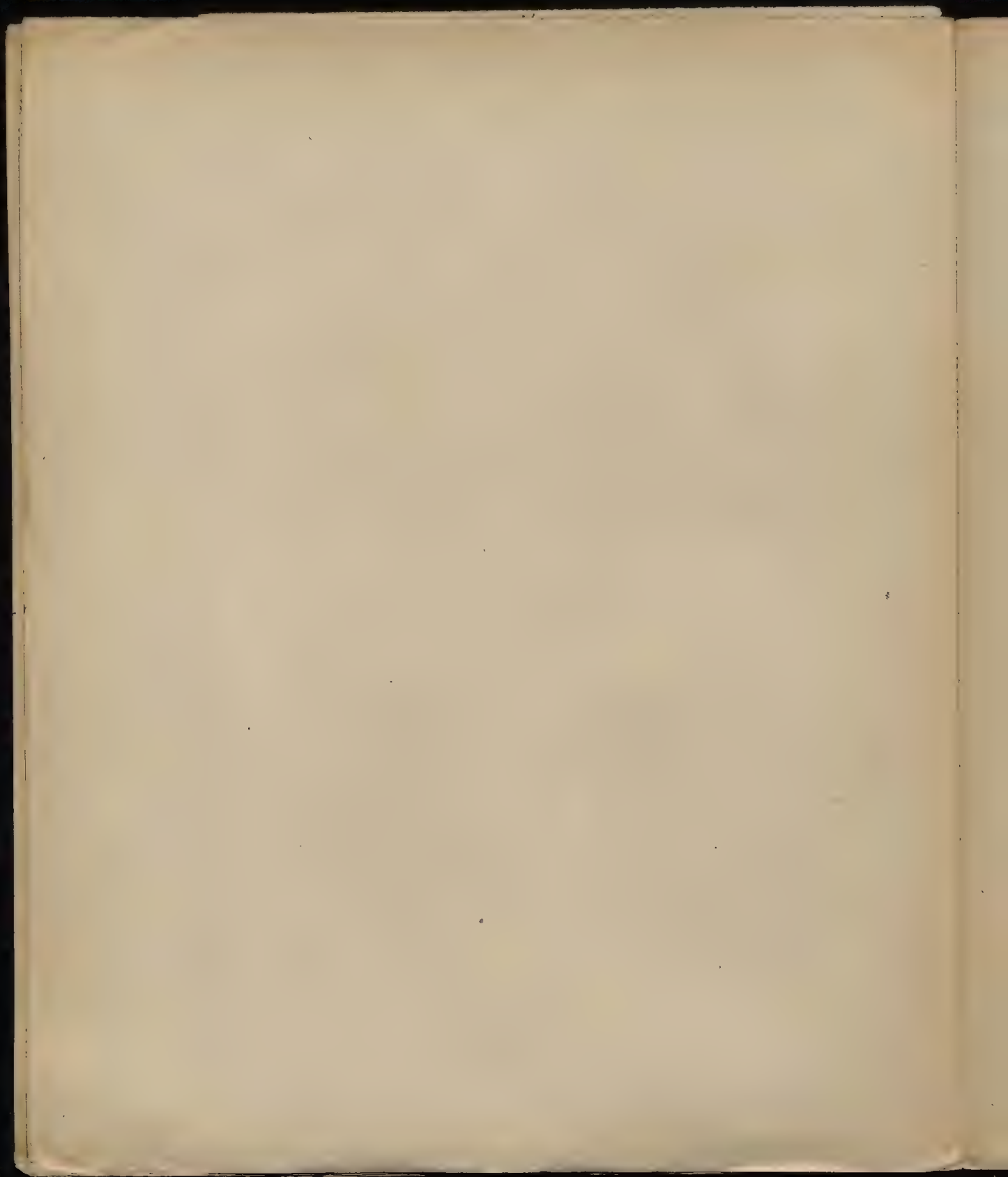
prakt. Arzt in Concord, N. H.

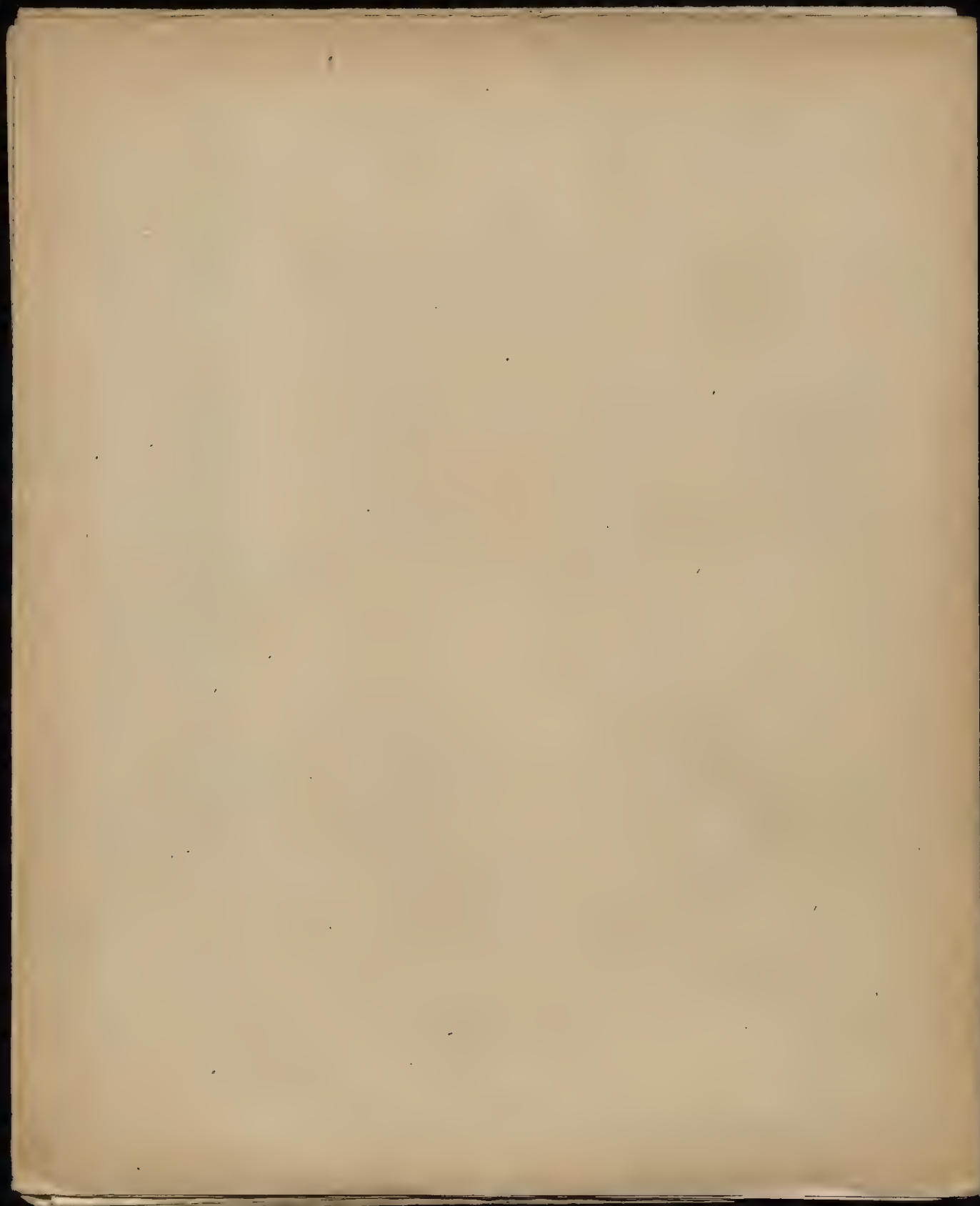
Herausgegeben von

Th. J. Rückert.

gr. 8. Bis jetzt erschienen 4 Hefte à 15 Ngr.

OTTO PURFÜRST IN LEIPZIG.

Cech Smatruzanow

1600 ser. 6^a ante domin. Oculi. — Consules civitatis Praecor. ad requisitionem Seniorum Congregationis Mulierum in Smatterhaus venditioni insistentium (Smatru: ziani) confirmant sequentes articulos:

ne ullatenus puellae et virgines continue in Smetterhaus resideant, verum matres ipsaemet ^{in loco} per fortitionem moduli locorum ~~et~~ ipsi ceforis; virgines vero earum per intervalla tantum infidere possunt, quando aut valitudo matrum aut alia urgens causa postulaverit; interim tamen homines otiosos confabulationibus morari aut aures illis praebere non debebunt: sit enim plerumque lubricus ad vilia gradus accedente occasione. 2) mulieres quae maritis cohabitare nolunt omni cura arcendae sunt, ne aliis scan: dalo sint. Item ineptae quae fama laborant et viduae quae male vulgo audiunt: talibus in Smetterhaus residendi: lous non erit. 3) mulieres seniores pro juramento diligenter observabunt et notabunt ad officium quoslibet excessus puniendos. 4) quilibet ex congregatione licet vir vel mulier non plus per annum quam tribus vicibus in Silesiam (respectiva ad oppidum Bilsko telae coemendae gratia) proficisci habeat facultatem, et prius senioribus ex Smetterhaus iter suum denuntiet sub poena 5 marcar. (Acta offic. consular. pag. 538)

1639 Bractwo Smatruckie na Smatrucie Krakowskim
średzące na przywileje dawne o nieprzedawaniu
plotien wżelakich, cienkich i grubszych, rąbków,
cwelichów i wżelackiego towaru między Smatruckim
należącego na Tokcie i całemi sztukami; które to
towary nigdzie indziej tylko na Składzie Smatruckim
uprzywilejowanym sprzedawane być mogą.

1661 d. i Aprilij. Rządy Krakow. publikują: Ponieważ Bractwo
Plotienników Krakow. według przywilejów swych daw-
nych zasiadło znowu na miejscach swoich na Smat-
rucie Krakowskiej, przetoż aby każdy kto do tegoż
bractwa należy, powracał do miejsca swego na Smat-
rucę; oraz iż cudzoziemcom, żydom, przez kupców
zabrania się plotna wżelackie, białe, ciemne, far-
bowane, obrusy, serwety, rękawiki, rąbki, podgor-
skie i cudzoziemskie, cwelichów, dwelichów, i innego
towaru plotennego zabrania się sprzedawać w skle-
pach domach na rynku, na stragach, pod Krzyżem,
w Bogatych Kramach na Targu lub we dworach
szlacheckich tylko na Smatrucie Krakowskim i Składzie
uprzywilejowanym; także aby się nikt nie wazył robo-
tej nowej szutej plotennej gdzie indziej sprzedawać
tylko na Smatrucie, na przeżytek Plotienników
Smatruckich.

Jura et privilegia Telatricum ex Smetterhand per
confules cracov. Anno 1593 concessa.

Żaden cudzoziemiec a zwłafzga Linlegerowie, Żydowie,
Przekupniowie płotna wŝelakiego białego, czarnego,
czerwonego, zielonego, obrusów, ręczników, serwet, rąb-
ków, co tu w Królestwie robią, gwelichów i wŝelakiego
towaru miere ŝmatruŝkiej należącego nie ma indziej ŝła-
dac, ani krajac, ani przedawac jedno na ŝkładzic ŝma-
truŝkim na ŝmatruŝie tak w jarmarku, jako i proz jār-
marku, i to całemi ŝytukami; albowiem tam są obowiązki: (pod utratą
towaru.)
ni miaŝtu płać od 50 toku kwartnik, od 100 toku
ŝelag. — Roboty ŝytej nowej wŝelakiiej płóciennej
nie ma nikt przedawac oprócz Pani ŝmatruŝkich na
miarach ŝmatruŝkich, pod utraceniem. — Płotna białe,
farbowane wŝelakiie, czarne, czerwone, zielone, urowe
nie mają pod Krzyżem być przedawane ani krajane, tak-
że i te pŝtre co je zowią barchanem, także roboty ŝyte
ani na Łandeciu, ani po Kramiŝkach okolicznych rynko-
wych, ani na ŝragach u przekupniów, ani w chlebnym
jatkach wŝelakiego czaŝu tak w jarmarku jako i w
jarmarku, jedno na miarach ŝmatruŝkich. — Dla zapobie-
żenia oszukania wszelkie płotna przywiezione do Krako-
wa z ŝląska, z Wielka, z Podgorza ŝtucz kami i potŝu-
kami mają trzymac każda ŝtuka jako kę 100 toku,
a potŝu 50 toku pewnej miary, pod ząbą tegoż płotna. (poŝetek)

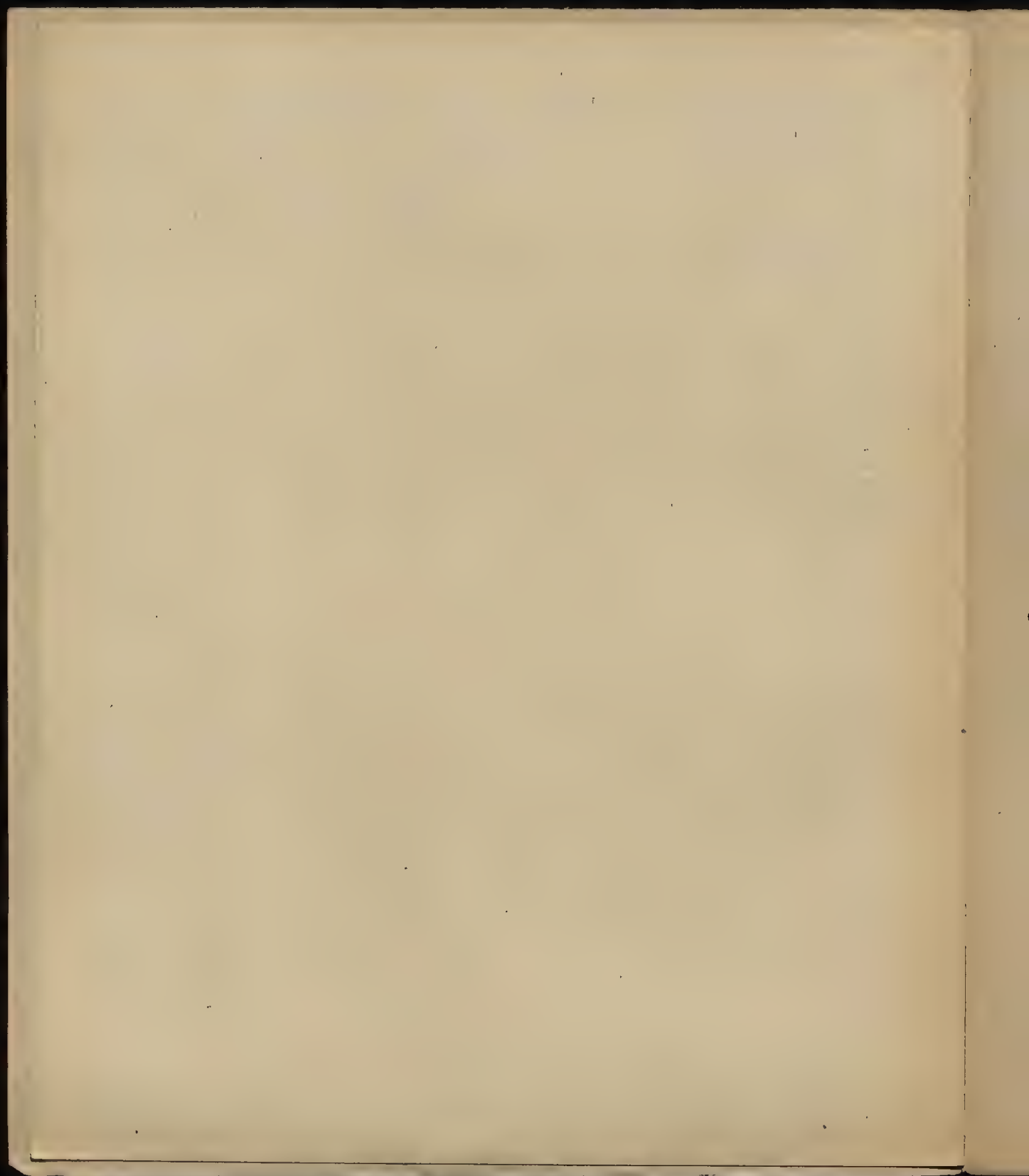
A który by się mieszkan Krakowski ważył dopuścić płót-
na składać w domach swoich a nie na Smatruzie na-
składzie, takowy będzie karan więz Królewską czter-
nastu grzywien.

(Guta consul. crac. Tom. 29 pag. 465.)

21
42

117

3

1563 fer. 4a post f. Pl. Sanitorium - Consules Cracov. ad pe-
titionem Petri Jastrzamb et Joannis Szysibowicz nomi-
ne fratrum ac sororum in Smaterhusz telam venden-
tium confirmant sequentes articulos porrectos:

1) Zakazuje się aby przekupki nie sprzedawały na Tokcie
płotna w rynku, na tandecie (soto forutario), pod Krzy-
żem w rynku, w jatkach piekarskich ani w innych miej-
scach, na szkodę Smatruzanów którzy większe podatki
opłacają.

2) Pozwala się Smatruzanom na skład płotna miejsce
w Smatrucie między miejscem sprzedaży płotna a biało-
skorników: w którym to składzie podczas jarmarku
wolno będzie obuym płotno tylko sztukami sprzedawać.

3) W tymże miejscu wolno podczas jarmarków i podczas
dni targowych przekupcom sprzedawać płotno ale
tylko sztukami całemi.

4) Gdyby kto w innym miejscu płotno na sztuki lub
tokcie sprzedawał, ma mu być zabrane.

5) Ponieważ użyty bractwie przez Rajców wzbronione
wzise każdy z braci lub siostry ma złożyć do skrynki
brackiej 6 złp. na sprawienie broni i hakowni.

6) Starszym dozwala się prawo zarządzania administrowania i (karania) stanowienia kar w bractwie.

7) Każdy brat którego ziona w Smatrucie sprzedaje, nie
ma się wymawiać od cechu i obowiązków.

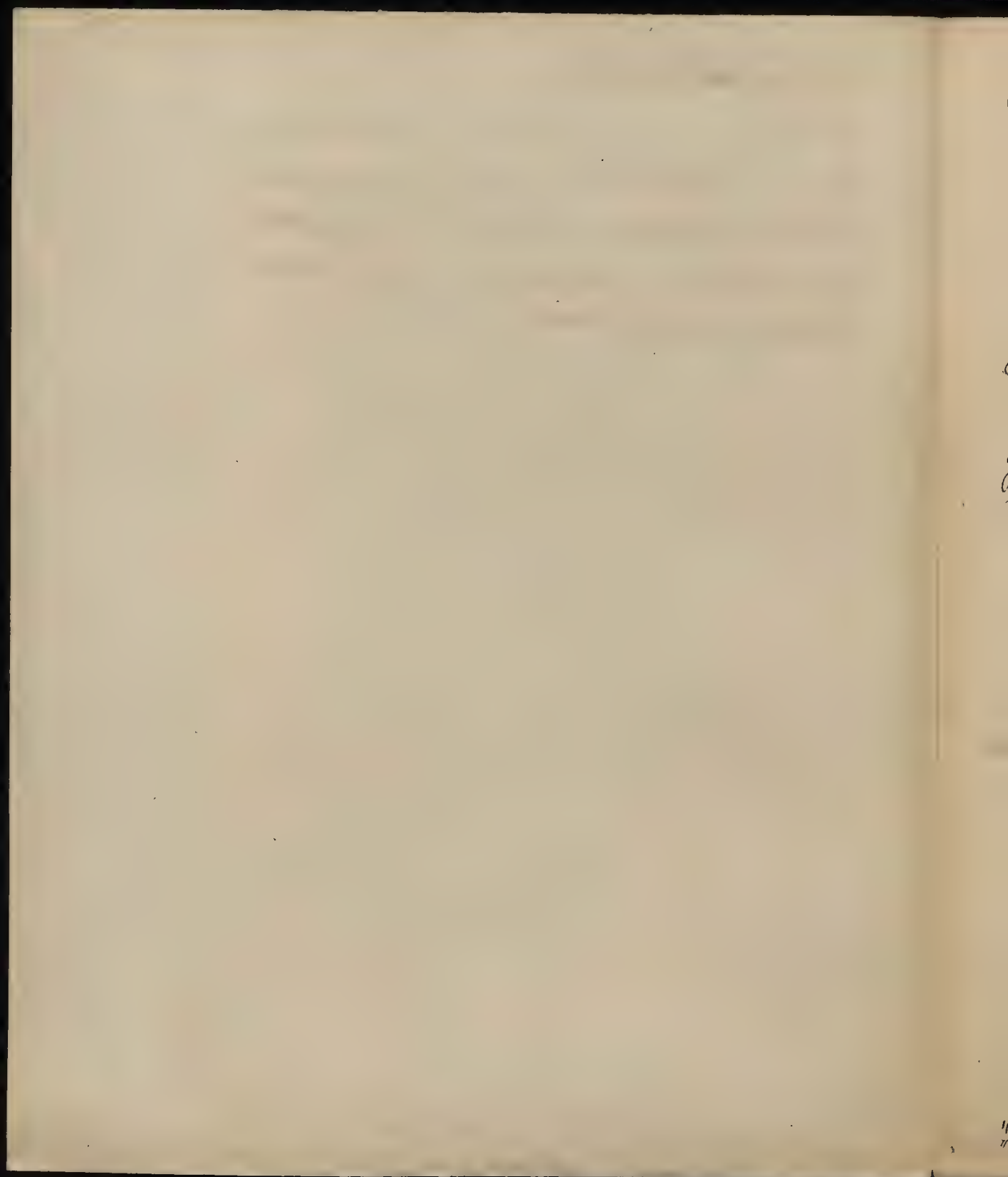
(Acta consul. crac. Tom 22 pag. 440-441)

1566 fer. 6ª post dom. Invoavit. - Consules cracov. ad
prees fratrum et foeminarum fraternitatis in
Smaterhaus telam vendentium, sanxerant:
Co kwartał ma się odbywać losowanie miejsc i
porządku w którym w Smatrucie sprzedawać mają
piótno.. (Acta consul. crac. Tom. 22 p. 724)

Cech Smutkierzow

69 577

Contubernium Pennificum cracov. habet privi:
legium per Consules crac. datum et per Sigismundum
III in comitijs Varsaviens. d. 18 Martii 1632 approbatum
Anno 1633 Seniores Contubernii: Stanislaus Zielinski
et Leonardus Sarankowicz.

Sigismundus III Rex Poloniae (In comitiis regni generalibus Varfaviensibus die 18 m. Martii 1632) confirmat sequentes articulos Contubernii Lennarum Structorum vulgo Szmuklerzow civitatis Cracov. ex litis consularibus Cracov. depromptas... et in fine adjicit ne ulli judaeo, alijsque extra contubernium artem hanc exercere operasque vendere, exceptis diebus foralibus, sub amissione operarum et poena 30 marc. liceat.

a) Consules civitatis Cracov. (Actum in Praetorio Cracov. ser. 42 post f. Exaltationis S. Crucis prox. d. 17 Septembr. 1631) confirmant sequentes articulos in lingua polonica per Lennarum Structores vulgo Szmuklerze productos:

b) Roku Panst. 1631 d. 8 Sept. Spisane Porzadki jedno: starym glosem uchwalone przez Stanislawia Zielonskiego, Lenarta Szaranhowicza, Macieja Rzeszkowskiego, Jana Zetaga, Andrzeja Wronskiego i infze Szmuklerze Krakowskie, Cechu nowozaczego Szmuklerskiego Krakow.

1) Kazdy ktoryby rzemiosło Szmuklerskie w Krakowie robić chiał powinien się wprzod starać aby do wolności i prawa miasta a potem do Bractwa albo Cechu Szmuklerzow Krak. był przyjęty. Ktoby nię należą do cechu ~~nie~~ ^{wierzył się} potajemnie rzemiosło robić albo z rąk rzemiosła temu należący wywieźć ma być winn 20 grzyw. Karany.

2) Kazdy wstępujący do cechu, ma te fytelki robić: "naprzód tasmy dwie ma wstykoma robionej Toki 4, jeden wstępek złoty drugi jedwabny, Letlic parę drotowego złota albo srebra w kostkę wsza kie

któryby takowych sztuk robić się zbierał, tedy powinien oddać do cechu 25 zł.; 2 osobna powinien dać wstępnego 10 zł. co się ma obracać na cechową publiczną potrzebę i rachunek urzędowi Radziec z tego dźiać się powinien.

3) Żaden brat cechu szmuklerskiego nie ma się wazyć aby miał fatrzem narabiac, to jest między jedwab nici pragnięć rzuwając, między rebrz albo złoto szych wenecki, ale powinien mawdziwie robić i bez obzowania sprzedawać pod klary 10 zł. i oddaniem z Rzemioła za tym razem.

4) Pnieszkodnik albo Partarz (oprocz jarmarku) ma być u pomniony aby robić się nieważyl, potem ma mu być robota z naczyniem zabrank.

5) Żaden Kramarz nie ma sprzedawać w budach, Kramach, sklepach sznurkow, guzikow, petlic i innych robot rzemioła szmuklerskiego.

6) Który by się u Partarza uzył nie ma być przyjęty do Cechu
7) Chłopiec przy przyjęciu ma ukazać świadectwo dobrego urzędzenia przy wpisaniu ma złożyć do skrynki 1 zł. a gdy wolnym zostanie 2 zł.

8) Schadzki cechowe mają się odbywać raz na kwartał przyjęciem ma być otwierana skrynka cechowa z przywilejami. Za każde fuchedni mają niestrowie do skrynki składać po 6 gr. a, czeladź po 3 gr. Ktoby wezwany do cechu niechciał przybyć ma dać 1 zł.

9) Czeladnik który by u Żyda albo Partarza robił ma być karany więzieniem; a mistrz któryby robotę żydowską za wstąpię udawał ma dać winy 5 grzyw.

10) Żaden mistrz nie ma przyjmować chłopca który odchodzi od innego mistrza. Chłopiec zaś któryby wróciłszy nejadu mistrza swego chciał się douczac, ma dać winy 2 zł. Mistrz któryby odmawiał drugiemu czeladnika albo chłopca ma dać winy urzędowi radziec kiemu 2 grzyw. a do Cechu 1 grzyw.

11) Czeladnik któryby bez szustnej przyczyny odchodzi od mistrza nie ma być od drugiego przyjęty. Mistrz gdyby chciał czeladnika odprawić ma mu 2 niedzieli wprzód oznajmić. Czeladnik któryby około roku u mistrza wrobił przestępstwo na miedzi i na 4 niedzieli wprzód oznajmić, jeżeliby potrochu robot, na niedzieli 2.

- 12) Mistrzowie przestregają mają, aby Czeladź na noc w domu wiesz: nie bywali a nie po gospodach spali. Czeladnik któryby bez doz: wolonia w domu na noc nie był ma dać do cechu na szpital 12 gr.
- 13) Towarysz wyzwolony nim mistrzem zostanie ma przez 3 lat wędrować.
- 14) Siostrzawski syn ma 2 lat wędrować, a gdzieby takowy wrok mistrzowski pojął, ma być bez kopytów do cechu przyjęty.
- 15) Wdowa po mistrzu jeżeli się przystojnie sprawuje może też: miasto dalej prowadzić.
- 16) Starsi cechowi mają się opiekować dziećmi zmarłego mistrza.
- 17) Czeladnik któryby wdowę po mistrzu pojął ma być przyjęty do cechu bez kopytów, jednak ma sztuksi robić.
- 18) Starsi cechowi mają od Bractwa ciągnąć Łodatkę publiczną: na i Łobory do Karbu J. K. Mi.
- 19) Bra pogrzeb mistrza mają iść wrysy mistrze z żonami i towarzyszami pod winą 1 zł. na mistrza a 10 gr. na towarzysza. Bra pogrzeb mają być zawsze 4 woskowe świece chowane u Starzkiego przybiegłego.
- 20) Bra każde sukcedni powinni się wrysy mistrze z żonami i towarzyszami na nry żałobnej stawiać, pod winą także.
- 21) Od dekretu Cechowego wolno apelować do radziec, jednak gdyby który z uporu od Cechu apelowat powinien dać do szynki 2 grzyw. iż Bractwo daremno w Prawo powołuje.
- 22) Bratu Cechowemu mającemu uciążenie od Cechu mistrza wolno iść do sprawiedliwości od Urzędu Radziec.
- 23) Żaden brat nie ma ganić roboty drugiego brata pod winą 3 grzyw.
- 24) Do cechowej ~~cechy~~ Schadzki nie ma żaden mistrz ani czeladnik przychodzić z orzkiem albo bronią jakąkolwiek pod karą 2 zł.
- 25) Czasu namów spólnych w zgromadzeniu żaden brat nie ma drugiemu wotum przerywać pod winą 15 grzyw.
- 26) Mistrz któryby z ptochości dokąd się wywodził: gdyby go nie było przez 1 Rok i 6 niedziel, ma odpadać od Rzemiosła.

27) Najmłodszy brat wojnię posługi cehowe odprawiać dopóki
inny po nim nie nastanie.

28) Do cehu żaden heretyk albo religii innej przyjęty być
nie może ma.

29) Do zgromadzenia pospolitego cyteka, które na Ratuszu
za dzwoniem zwykło bywać z rozkazania Urzędowego
powinni mistrze bez odwłoki przybywać.

30) Z początku każdego roku ma się odbywać obieranie stars-
zych cechowych, ma być jeden wybierany z starszych a drugi z młod-
szych; wprzód jednakże ma być liczba czyniona.

31) Żaden z Braci nie ma na obcej gospodzie czynić zmianki
oporażdek cechowych przy posiedzeniach odbytych pod wina 5
grzywien.

(Oryg. na pergaminie na 4 kartach —
niezbyt odczytana)

Joannes Casimirus Rex Poloniae (Varsoviae d. 16 Maji 1639) confirmat sequentes litteras pergamentneas Contubernii Pennarum Structorum vulgo Smuklerzow civit. Cracov.

a) Vladislaus IV rex Poloniae (Cracoviae die 24 Julii 1644) confirmat sequentes litteras papyraceas Rex Artus Confu-
laribus Civitatis Cracov. emanatas, Contubernii Pennarum Structorum vulgo Smuklerzow.

b) Confules Civitatis Cracov. (in Praetorio Cracov. ser. 3^a pridie f. Exaltationis S. Crucis d. 13 Septembr. 1633) confir-
mant sequentes Articulos per Pennarum Structores Cracovien-
alios Smuklerze conclusos, ordinationemque laudatam:

c) Roku Pańskiego 1633 Ku pospolitemu dobremu Lechu Smuklerskiego Krakowskiego następujące Porządki opisane są i głosem jednostajnym uchwalone przez Stanisława Zielńskiego, denarta Szarankowicza, Macieja Rzerzkowskiego, Jana Za-
tozę Andrzeja Wronskiego, Pawła Golanowicza i inne Smu-
klerze Krakowskie.

1) Wstępnego powinien będzie dać wpisawczy vis do Pracewa 40 zł.
Sztuki Smuklerskie to jest Łotki parę drutowych złotych
w kostkę robionych i z guzem. Dwie Taśmy Toki cytery na fześi
dziur dwoma wątkami robionej jedwabiem i złotem, Taśmy na
bzdur robionej Toki potrzebna ze złotem i srebrzem i dwiema ko-
lorami jedwabiu — a który by vis wybrańców robić powinien dać do
cechu za każdą sztukę 20 zł. a na miejsce Kolarzy 30 zł.

2) Dla stawu niemioła stufna aby Brateglowy w tym zamiofle
ucione nie były. Nieto żaden mistrz ani ueladnik nie ma użyć żadnej

Bratejglowy chyba cóska furą wtaśną, która tylko do robot pom-
niejszych i podobnych może być przypuszczona.

W) Żaden mistrz obcej osoby która by przystojnego do cechu wstę-
pu nie uczyniła nie ma uzyć pod winą 10 grzyw.

2) Żaden mistrz pod winą 1/2 kamienia wosku nie ma przyjmować
czeladnika nieznajomego który by się nie wpisał świadectwem
swojego porządkowego urodzenia i dowodem wyuczenia i wywo-
lenia się.

3) Nie wolno drugiemu odmawiać czeladnika pod winą 1/2 kamie-
nia wosku.

4) Synowie mistrzowscy których naszkami zowią mają
tylko połowę powinności odprawować.

5) Wdowa po zmarłym mistrzu może niemniej robić. — Któryby mistrz
adze rzeczy jako się to w piotach trafić by mogło, za swoje zamie-
nać się wzięty, przeświadczony, za pierwszym razem na kamień
wosku do cechu oddać; za drugim razem ma być oddalony od rze-
mięsta.

6) Żaden mistrz ani czeladnik nie ma uzyć ani innej religii
ani tej u żydów, parracy i miedlowych robić pod karą 6 grzyw.

7) Towaryszom czeladzi wolno mieć skrynki swoje do której
by składować i porządkować chowali; do której klucz jeden przy
mistrzu a drugi przy starszym towarzyszu zostawiać ma. Porzuci
także Giza i Gofrodz mieć u jednego z mistrzów i tamże skrynki
chowac.

8) Towarysz któryby występny karani nie chciał podlegać, tallowy
ma dać do cechu 2 zł. winy, a gdyby warsztatu nie posiadał
i nieprzystojnymi postępkami się bawił takowy ma być furawiej karany.

9) Towarysz ukrywiony może w cechu mistrza zakazywać.

10) Mistrz nie ma postępować czeladnikowi zarobków nowych
krom pios prania, starzyzny micowania i co mniejsze rzeczy. A
gdyby czeladnik dla siebie co nowego robić miał bez pozwolenia
mistrza ma być karany potkaniem wosku.

A jeżeliby się trafiło prac pios 30 albo 40 tedy od tego połowa zarobku
mistrzowi a połowa czeladnikowi należeć będzie. Wszakże gdyby
się trafiło skrzydło, forgi i t.p. do takiej zapłaty czeladnik należeć
nie ma pod winą 10 funtów wosku.

11) Czeladnik któryby szkody uczynił tak w piwach jako i win-
nych rzeczach, któryby okado 2 zł. wynosiła, takowy pierwszą raz
ma dać do skrynki czeladnej winy 2 grzyw. lub więzieniem Karany
- a za trzecią raz od rzemiośta oddalony.

12) Zaden z mistrzow ani czeladzi nie ma kupować potajemnie
piór wółekich białych, białych, białych nożykow, szablach
i jakichkolwiek innych i kądkolwiek przyniesionych - ale wół-
ka pióra ~~by~~ takowe mają być przez starostów cehowych, ogła-
dane, starżowane i równo miarę wółstka brać rozpisane,
pod winą 10 grzyw.

13) Gdyby towarzysza u mistrza na warsztacie będącego list trybowny
z kąd nie zastał, jego życie lub nieprzyzwoity postępek naganiający:
takowy tu rzemiośta, robić nie ma, lecz się w pierwszem miejscu
ma usprawiedliwić.

14) Jeżeliby chłopek odbiegałby mistrza, w innym miejscu tego
rzemiośta uczył, ma być na wstępie temu aby nie był przyjęty, pisanie.
A gdyby takowy zbieg wyzwolony, to później przyjęty, tedy za towar-
za porzucany być nie ma dopóki mistrzowi swemu lata odbiega
nie odstąpi i do cehu winy 6 grzywien nie odda.

15) Czeladzi niewolno zuchwałnie swietować pod winą 20 gr. do
skrynki cehowej, gdyby był zuchwałem ma być Karan 10 placami
w cehu od młodego mistrza. Toż samo gdyby w domu nie bywał.

16) Wypada mieć wzgląd na mistrzów, którzy by do ubóstwa przysli.

17) Niewolno partaczom i żydom robot fuklerfukich sprzedawać
ani rzemieślnicy robot fuklerfukich z fukurami albo rapcami. do rze-
miośta fuklerfukiego należaćmi nawiszywać nie mają.

18) Chłopek do rzemiośta przyjęty ma najwiecej 4 niedzieli zos-
tawać na próbie, pozem ma być zapisany w cehu pod winą pół-
karpienia wółku.

19) Prawy mistrz ma dla uczciwości podczas sefory cehowej
stać, a przy sprawach cehowych podczas skrynki otworzonej zasia-
dać nie ma, a z powinności wółstka odprawi.

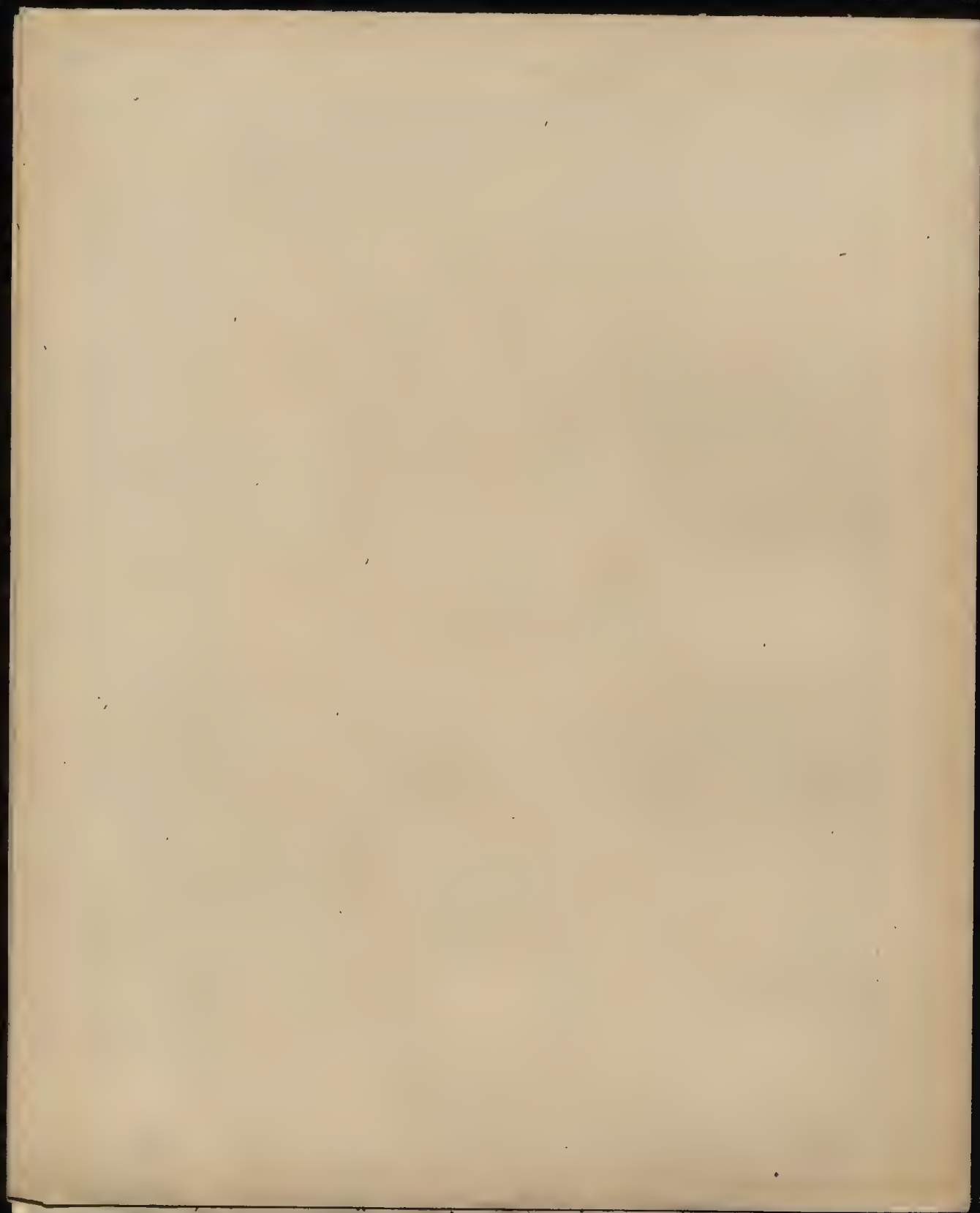
20) Mistrz lub towarzysza, któryby się pijanstwem bawił, gdyby nie poprze-
stał po upomnieniu ma być Karany 6 funtami wółku, po trzecim raz potka-
mieniem wółku a po czwartym raz więzieniem.

21) Mistrze mają przestrzegać porządków cehowych. Podczas fukadzi

po otworzeniu fraszki cechowej ma być cech gajony, po któ-
rego zagajeniu uziwość i skromność zachowana, a żeby
gajnego cechu nieufanował ma być karany w cechu winy
10 grzyw.

(Oryginał na pergaminie na 4 kart.
w Towar. nauk. Krak. po Smo,
miejscu - bez pieczęci)

514

Burmistrz i Rada miasta stołecznego Krakowa (na Ratuszu Krakow. w sobotę przed Świętem Przenajświętszej Trojcy d. 7 Czerwca 1732) chcąc dobry porządek między Stu-
tarzami miasta Krakowa zachować, jako iż z pp. Kupcami
i innemi osobami kiedy będą od nich zaciągmeni obchodzić
mają i co do skarbu z roboty więcej importować mają taką
Stanowiny ordynacyę:

- 1) Powinno być na usługę miasta 4 Stutarzów, a między
nimi jeden starczy przysięgły, który nimi będzie rządził i
do siebie odbierał srodek albo płacę od składania, wpafr-
zania i przenoszenia win w rowny dział między wsiymi
Kuch.
- 2) Na każdą rekrutacyę Kłosego Kolariek Kupca iż Stutarze
do roboty przychodzić mają.
- 3) Stutarze powinni wyciągać z piwem bez opowiedzi i Kart:
ki od p. pisarza miejskiego procentowego; wiele zaś win
kiedy wyciągną albo spustają, powinni opowiedzieć p. pisar-
zowi ~~o~~ opowiedzieć aby to zapisał dla weryfikacyi trzeciego
grotha miastu należnego.
- 4) Stutarze nie powinni nikomu winę składać ani spustować
bez pozwolenia p. prezydenta, ani nie mają brać naczyńia nie-
opowiedzianego się p. pisarzowi na cło.
- 5) Stutarze mają się przy robocie trzeźwo zachować, a gdyby
się który upił i nie był sposobnym do roboty, ma mu starczy
przytrzymać zapłatę i z niej z grzywn. do skarbu oddać.
- 6) Stutarze pp. Kupcom zgodę przestrzegać mają, a gdyby przez
nieostrożność albo zuchwałość bezkarnie z winem uyli z miodem rozbili
za to mają sami odpowiadzieć.

7) Gdyby się który Stutarz do beczki dobył i niej wina lub miodu uciągnął, ma kupcowi szkodę nagrodzić i dać 2 grzywo. na sto miejskie oraz 20 plag odnieść tamże.

8) Żaden z Stutarzy nie ma się wazyć wina przetaczać potki nie będzie wizerowane, albo potki nie będzie mała na to pozwolenia od Wizer Magistra. Do tego powinni się wyrażać o przetaczaniu Win Kuffowych i o tem dawać znać p. pisarzowi prowentowemu aby nigra signa nie ginęły.

9) Stutarze powinni prestrzegać i donosić p. Prezydentowi lub pisarzowi na cto, jeżeliby przez Kogo innego a nie przez nich wina jakie Kolwiek albo miodu węgierskie i piwa Żelinfkie złożone lub do piwnicy spuszone były.

10) Stutarze nie mają więcej brać od złożenia i spuszenia do piwnicy beczki wina albo miodu węgierskiego lub piwa żelinfkiego tylko po 8 gr.; od spuszenia Kuff z winem endeburjskim albo fursto jurskim do piwnicy, od wielkiej 2 zł. od średniej 1 zł. 15 gr. od małej 1 zł.; a od składania do sklepu przez potowę to jest od wielkiej Kuffy 1 zł. od średniej 22 1/2 gr. od małej 15 gr. i catranei jednak i ci którzy nie są mieszaniami powinni im płać in duplo, albo tylko dwój.

11) Kiedy się trafi wino w drogę lądem albo wodą wyprawić, Stutarze od wyciągania beczki wina z piwnicy i w składania jej na wóz, nie powinni brać tylko 12 gr. a od składania z wozu na wodę drugie 12 gr. (którego nie mają podstawić bez sobie kupiec furmana najmować będzie) rachując i z drogą że przy wozie pojed.

12) Ci Stutarze wynosząc Komu wina lub miodu nie mają brać więcej od beczki tylko: z Rynek w Rynek i po pierośną przępniesz ulicy grodzkiej, Floryanckiej, S. Jana i Starokowickiej 16 gr.; po drugiej przępniesz 20 gr.; a potrzebą aż do murów miejskich 24 gr. Kiedy zaś noszą na inszenie jako to: Nikotajską, Żydowską, Szczępanowską, Świecką, S. Anny, Gołębią i Bracką aż ku Murom miejskim 16 gr.

toż samo gdy z winem z tych przecznic i ulic w rynek pojed. kiedy się zaś trafi wynosić wino za miasto na przedmieście albo na zamek, będzie się im należało 2 zł. od bejki.

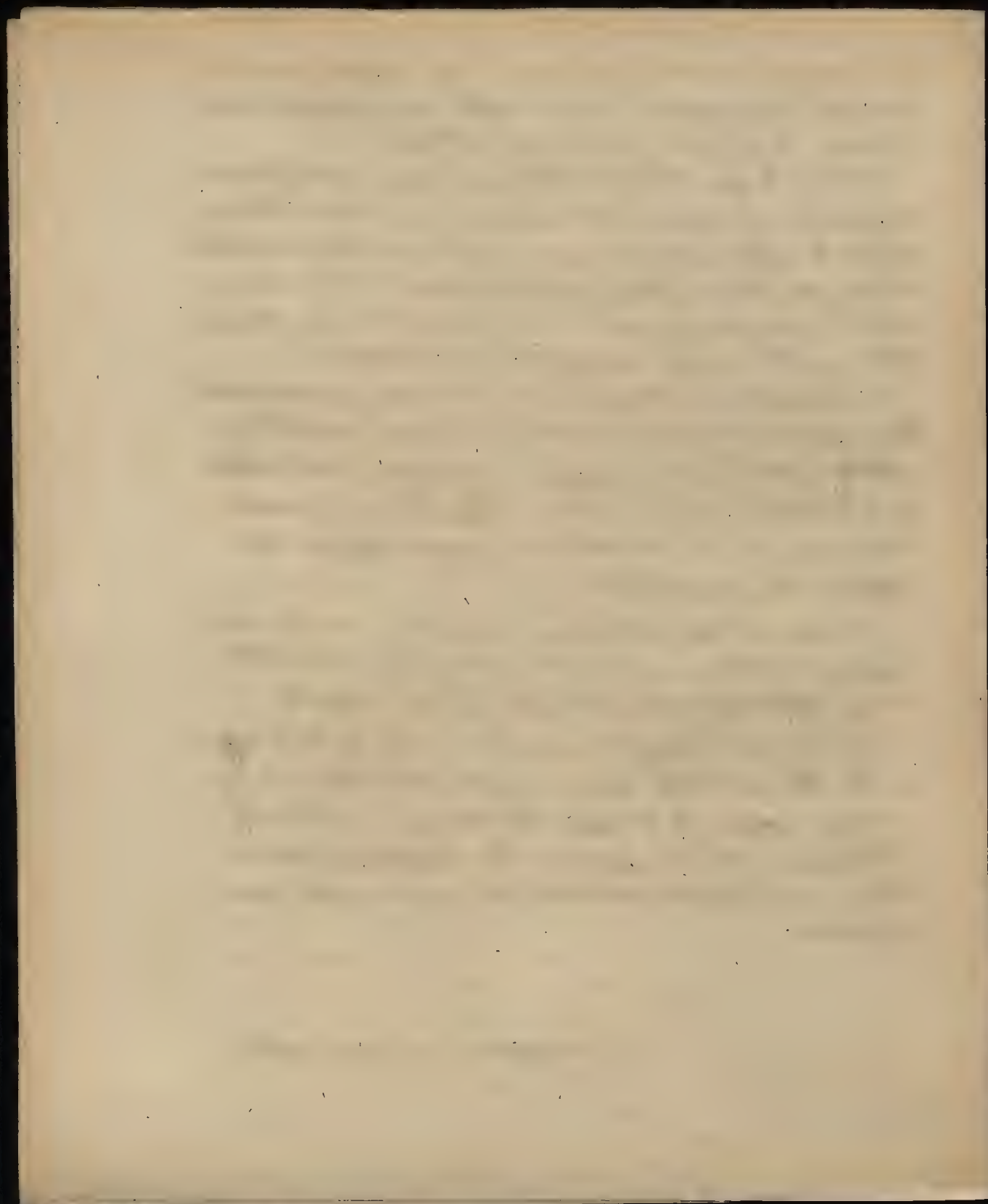
13) Lecz Stutarze cokolwiek dostaną pieniędzy od składania, spuszczania, wyciągania, przenoszenia win, miodów lub piw zieliniskich, zostawiając 2 gr. powinni się nimi za równo dzielić a trzeci grosz dla miasta do puszeki odkładać, z którą Starstwy co sobota przychodzić powinien na Eto miejskie i p. jusemowi oddać, co potem ma być do Rejestru innotowane.

14) Eto miejskie Stutarzom za ów trzeci grosz przewidować będzie wszelkie narzędzia do roboty stutarckiej, jak toś linę wielką i gorzele do spuszczenia i wyciągania kufi albo beczek, tudzież litry małe i wielkie, które Stutarze zanowować mają; a gdy się przez dawność lub używanie zepsują mają wcześniej o tem opowiedzieć.

15) Kiedy się trafi, że któremu Kupcowi przeniosą wino w jednej kamienicy z piwnicy do piwnicy, tedy już im tylko samym dyskretya należyć będzie którą się podzielić.

16) Gdyby się Stutarze nie sprawiali według tej Ordynacyi ani też dbali na chtoście która im się za jakiegokolwiek przewinienie narzuca 30 plag odlewanych, i po trzeciej chtoście niechcieli się poprawić: tedy od służby odpędzić będą, a na ich miejsce wolno będzie przyjmować innych panu Lunarowi.

(za pierwsze 2 przecznic miejską)

Cech Stalmachów (Rotifices)

Cech Stalmachów w Krakowie otrzymał przywilej od
Zygmunta Augusta (in convent. general. Letnicov. fer. 5^a
ante domin. misericordiae 1555) mocą którego niewolno
było skąd indziej do Krakowa robot cehowi Stalmazkiemu
(rotifices) należących.

Stephanus Rex Pol. (Cracovia d. 7 Junii 1585) sam.
Joanni Fabro curruum civi crac. ob peritiam in arte
et dexteritatem in conficiendis currubus permittit,
ut currus a se paratos corrigio circumducere possit

Stephanus Rex Pol. (Cracovia fer. 14 in vigilia S. Jacobi
Apost. 1585) wydaje dekret w sprawie między Cechem
malarzy a Stelmachów (currifices) o przekraczanie
rzemieślni i partactas.

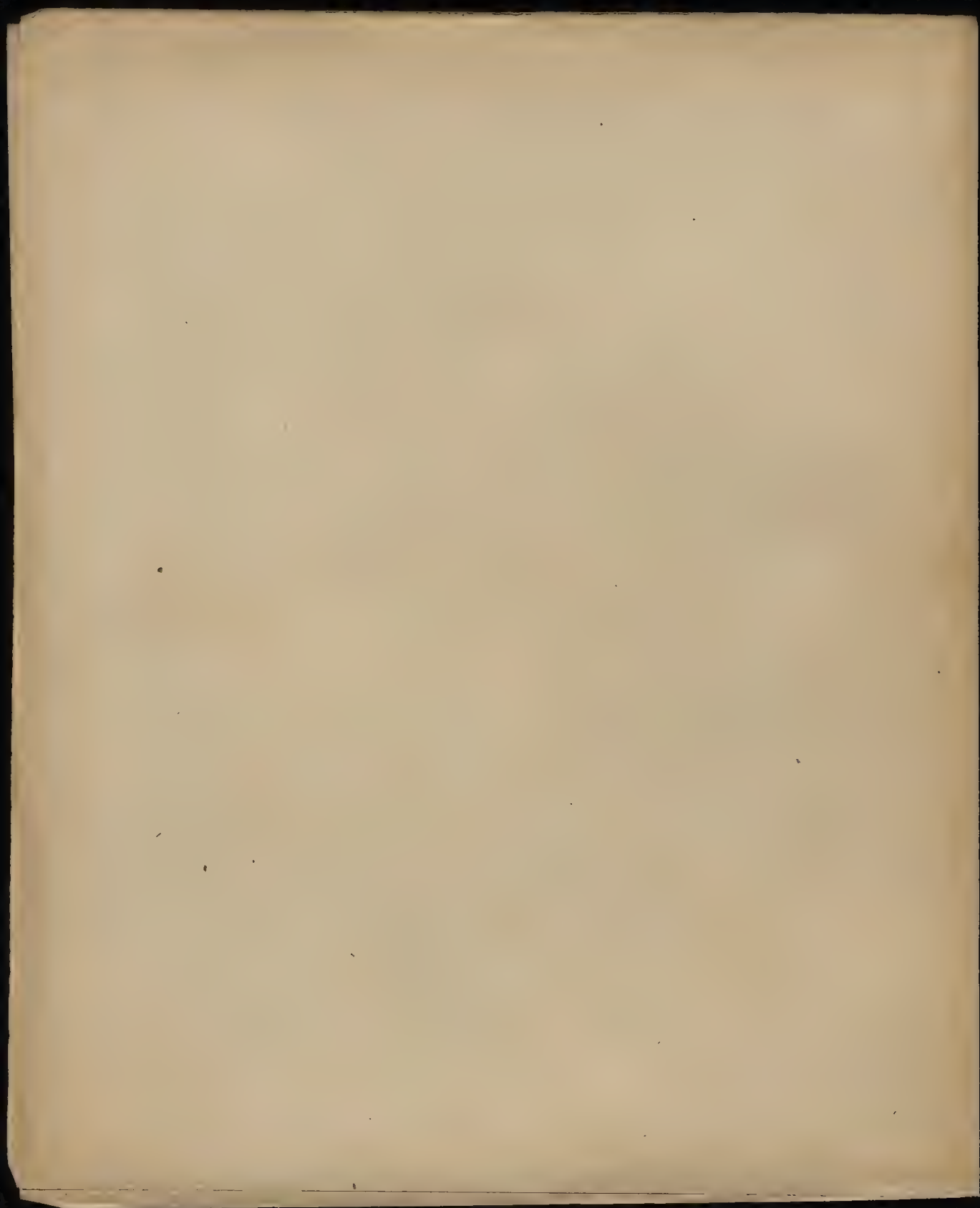
History of the State of New York

The first part of the history of the State of New York is the history of the Dutch colony. The Dutch colony was founded in 1614 by the Dutch East India Company. The Dutch colony was the first European colony in the State of New York. The Dutch colony was the first European colony in the State of New York.

The second part of the history of the State of New York is the history of the English colony. The English colony was founded in 1614 by the English East India Company. The English colony was the first European colony in the State of New York. The English colony was the first European colony in the State of New York.

The third part of the history of the State of New York is the history of the French colony. The French colony was founded in 1614 by the French East India Company. The French colony was the first European colony in the State of New York. The French colony was the first European colony in the State of New York.

54

Cech stolarzy.

Króľ Henryk Cracovia 5 Junii 1574 habentes compertam atq[ue] mensatoriae
 peritiam famati Joannis Kunecz civis cracoviensis quem
 sub magistro Georgio Swarz olim Sigismundi Augusti mensa-
 tore laudatissime edidit ipsum in nostrum servitorem et
 curie nostrae mensatorem assumendum duximus - dozwa-
 lamy mu prowadzac zeladz z kieniec i ugnioz kłozph
 starzi w cechu powinni rapisac i ugnac - i uwelma go
 od dawania kwater.

(Bryg. na pergam. w cechu rufnikazy i
 niegucz pnybitq)

Provincyal Dominikanow Krakowskich Gabriel Lovicenfis
 S. Theol. prof. et prior Provinciae Polonae
 pozwala aby cech stolarski Krak i nadat miał sobie
 oddana Kaplica Sw. Maryi Magdaleny w kościele S.
 Trojcy w Krakowie, mieć w niej świece, od prawiaci
 nabozenstwo mize i pozwala im prawić obraz do
 oltara podług wzoru okazanego. Cracoviae
 d. 28 Maji 1557.

Bryg. na papierze z wyafniste niegucz
 w cechu stolarzy.

✓
Księgi spraw i porządek zupełnego garnego cechu stolarskiego
i tokańskiego miasta Krakowa 1570.
idą zarysy od 1568

* Kzirozubli orygi
Gzimohubel.

R. 1590 Matys Lawenda z Krzysztofem Dziemowem na starym
Pisakum u Skazanego Michała następnie nauywie pastarkie:
Grynsabli 4 Wanubel 1 Kalubel 2 Ulkal 1 Spontubel
3 Grotubel 1. Para hebli wretkub, Para matych befcclap
Panewka ~~z~~ opikana, Winkielaki 2, ~~Kozmud~~ 1. Winkiel:
musy 3, Ryzak 1, Lity 3, Lerkle 2, Swiderkow 11,
Srobyengow 5, Mlotkow 2, Lilnikow 8, Klefczow,
Cynkaisy 23. i tokańskich.

Anno 1592 Starzi nowrobiani odebrali od Piotra Kaliny
pnefztego starzego: Pancierzow 2, Kufze 2, Hfewarow 2
(dokufz) Bzettow (do kufz) 2, Zbroi 10, Szyfzokow 3, Szturma-
kow 4, Halabastow 8, Ofueniow 3, Hfakownic 2 i forma
do hakownic, Hkryni ^{zbroje chowani} 3, Hfakawic zbrojnych par 4.
Pozniej jefuse bylo: Rufsni 3 darowanych od pmi Piotro-
wej, Rufsniya do Tarczy 1

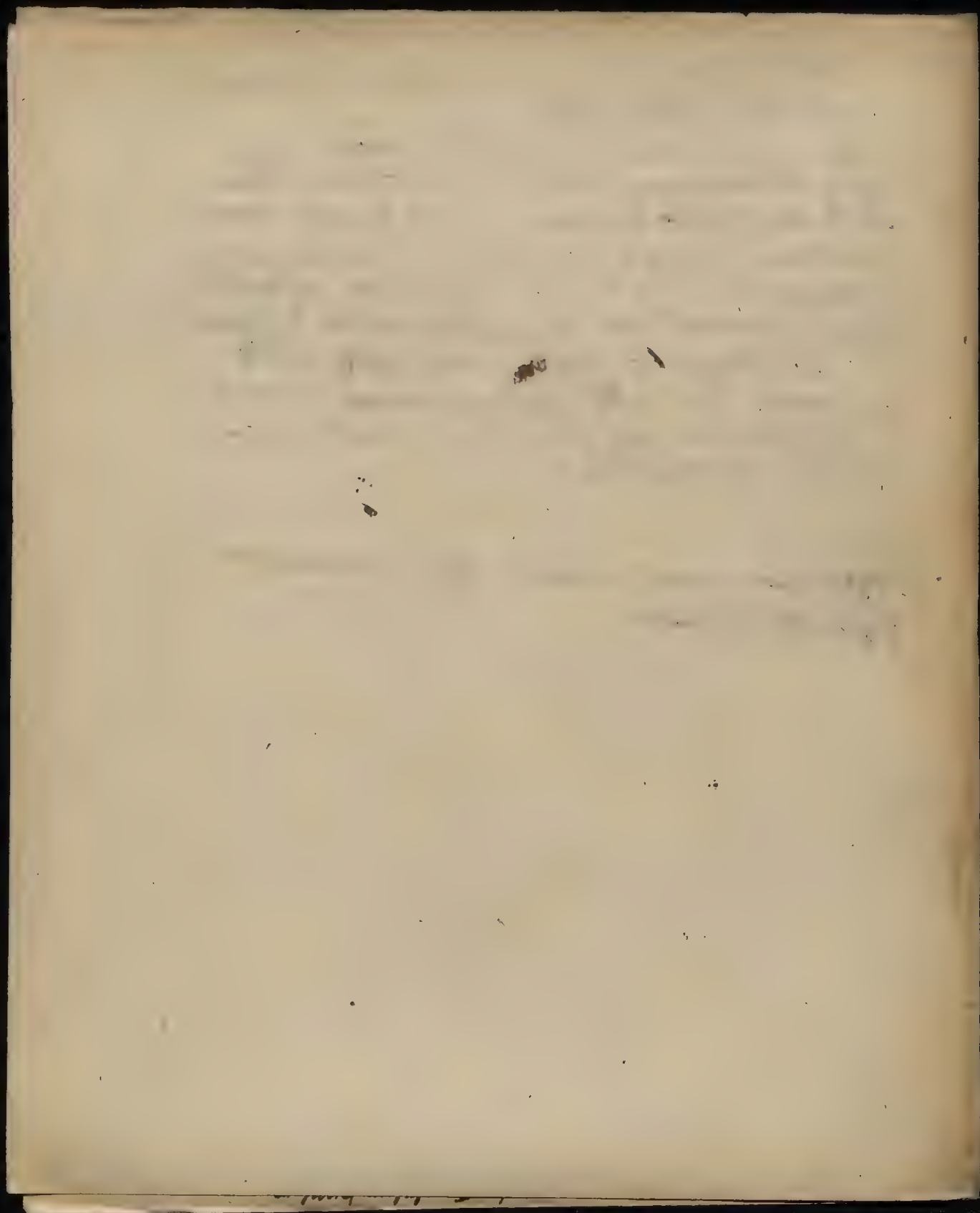
A.D. 1700 Notat a przywilejow i mandator pp. Stolarzow
Krakowfkich u starfych.

1. Przywilej i artykuly od magistratu Krakowfkiego R. 1419.
2. " od magistratu Krakowfkiego i artykuly niemialkie 1493
3. " i artykuly K. Zygmunta 1547.
4. " Dekret trybunalfki przed przywilejem Zygmunta Aug. 1549
5. " Przywilej Zygmunta Aug. 1565
6. Mandat drugi z trybunalu do Przywileju Zygmunta Aug. 1565
7. Przywilej polski K. Stefana 1578
8. " Zygmunta III 1609 (i kopia)
9. " Michała 1672
10. Artykuly z magistratu Krak. za Jana III 1695
11. Przywilej Wladyslaw IV 1633
12. Artykuly towarfyskie 1639
- Przywilej Augusta II 1700.

Artykuły towarowe jedne dawne 1639 drugie teraźniejsze:
ze 3 strony tybłowki 1732.

Diegi cehowe frebne 3 - Dywonek cehowy - Scyzo-
ryk we frebro oprawy - Chorągiew z pokrowcem - Beben -
Flinta alias strzelba kurkowa - Szytuch lamowy - Dres-
ciadeta dwa - Kucyfa - Buzdyganów 2 (jeden srawiony
za srawienia Jana Hryberka drugi frebony pozostaly
srawiony (rownocześnie) za srawienia Michala Misykiewic
za 1752) Skrynek 2, Szele^{lin} i druga podta, Pudło
ze świecami, Kilim na stół, Klubraga cehowa, Kanzyk
1. Poławników 2 pary całych (świec?) Kawatki 2 pary,
Łochodni matykh Kawatki 2.

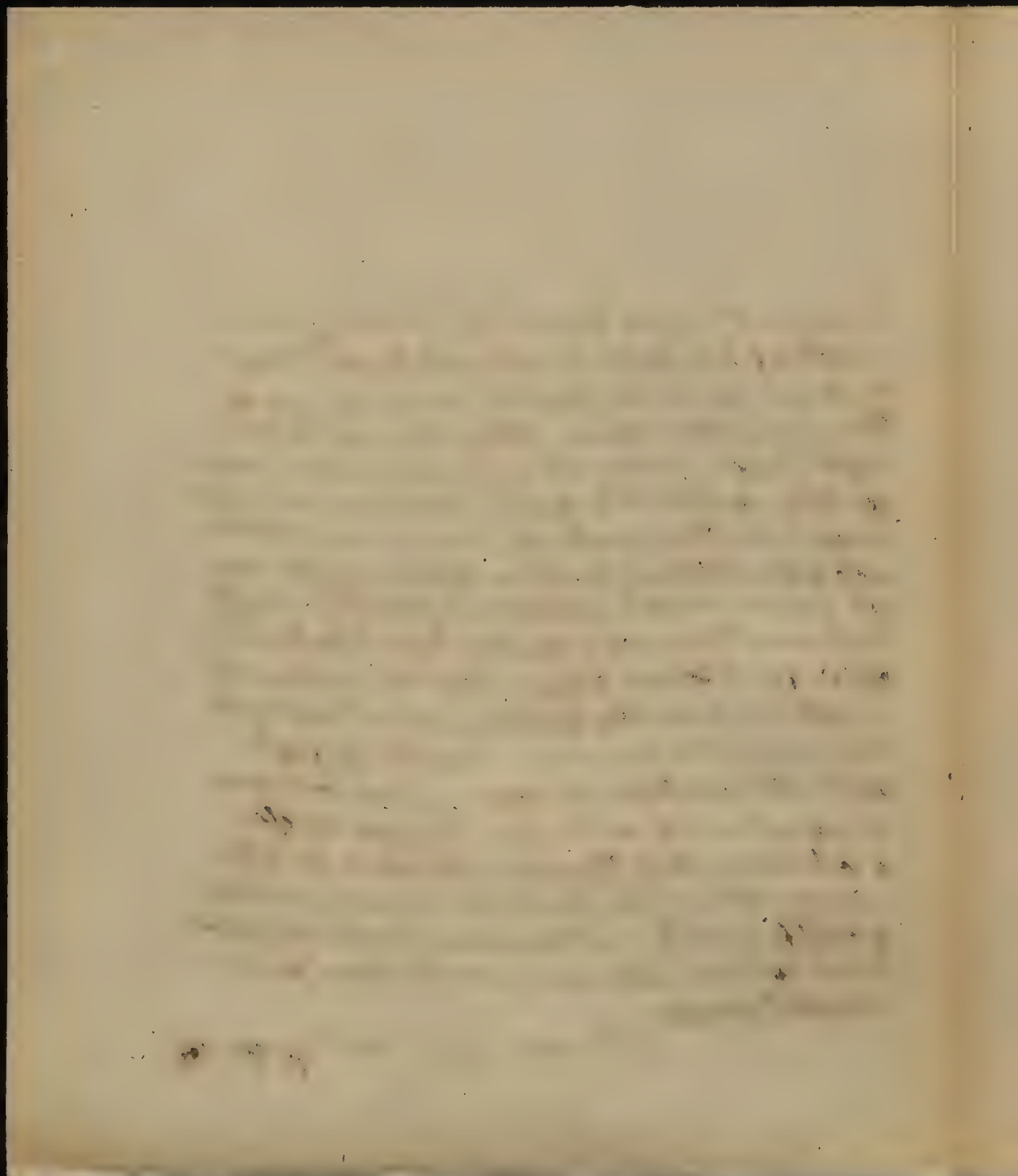
==
najcelniejsze roboty stolarskie były 1) Krakowska
2) gdańska 3) żyńska.

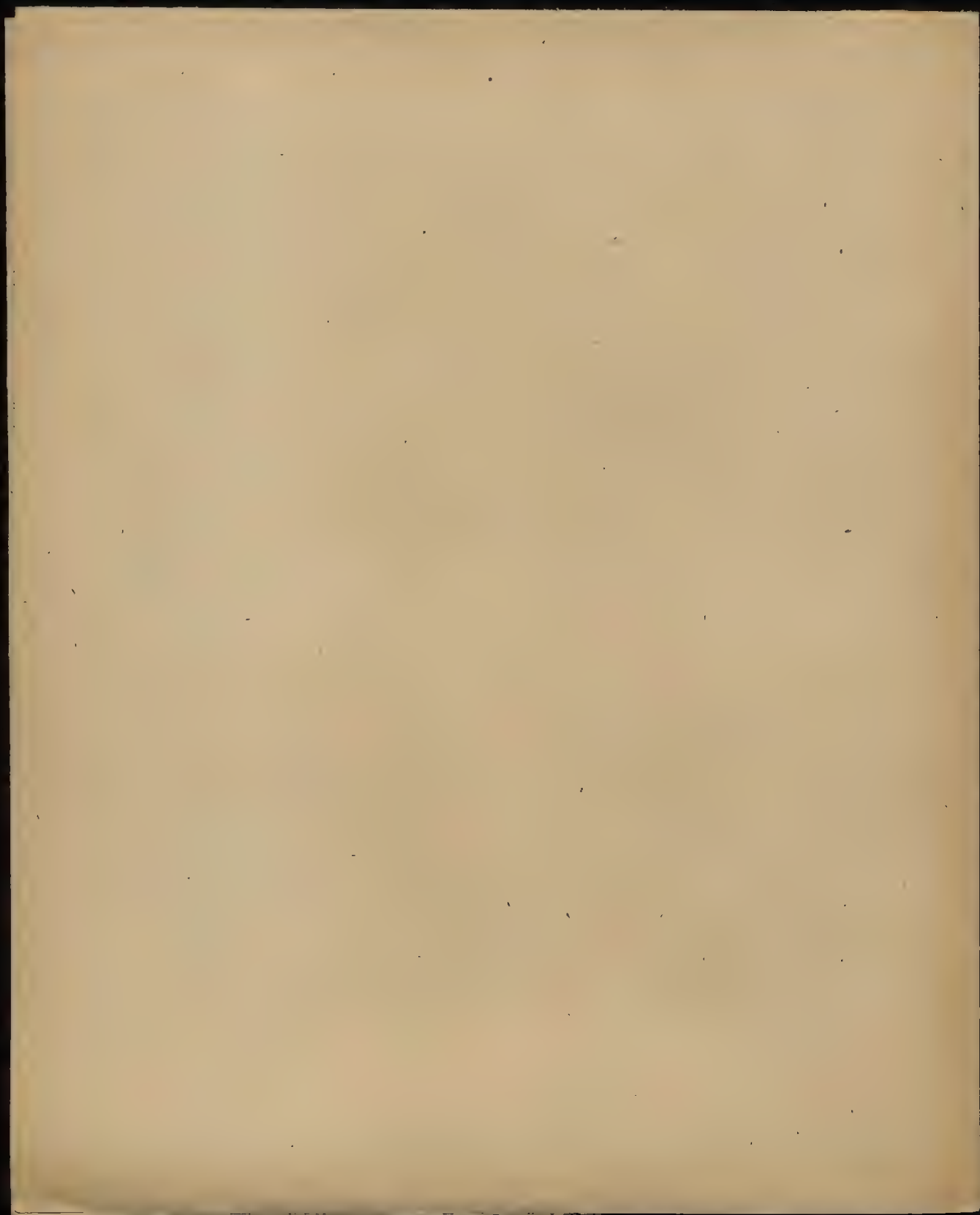

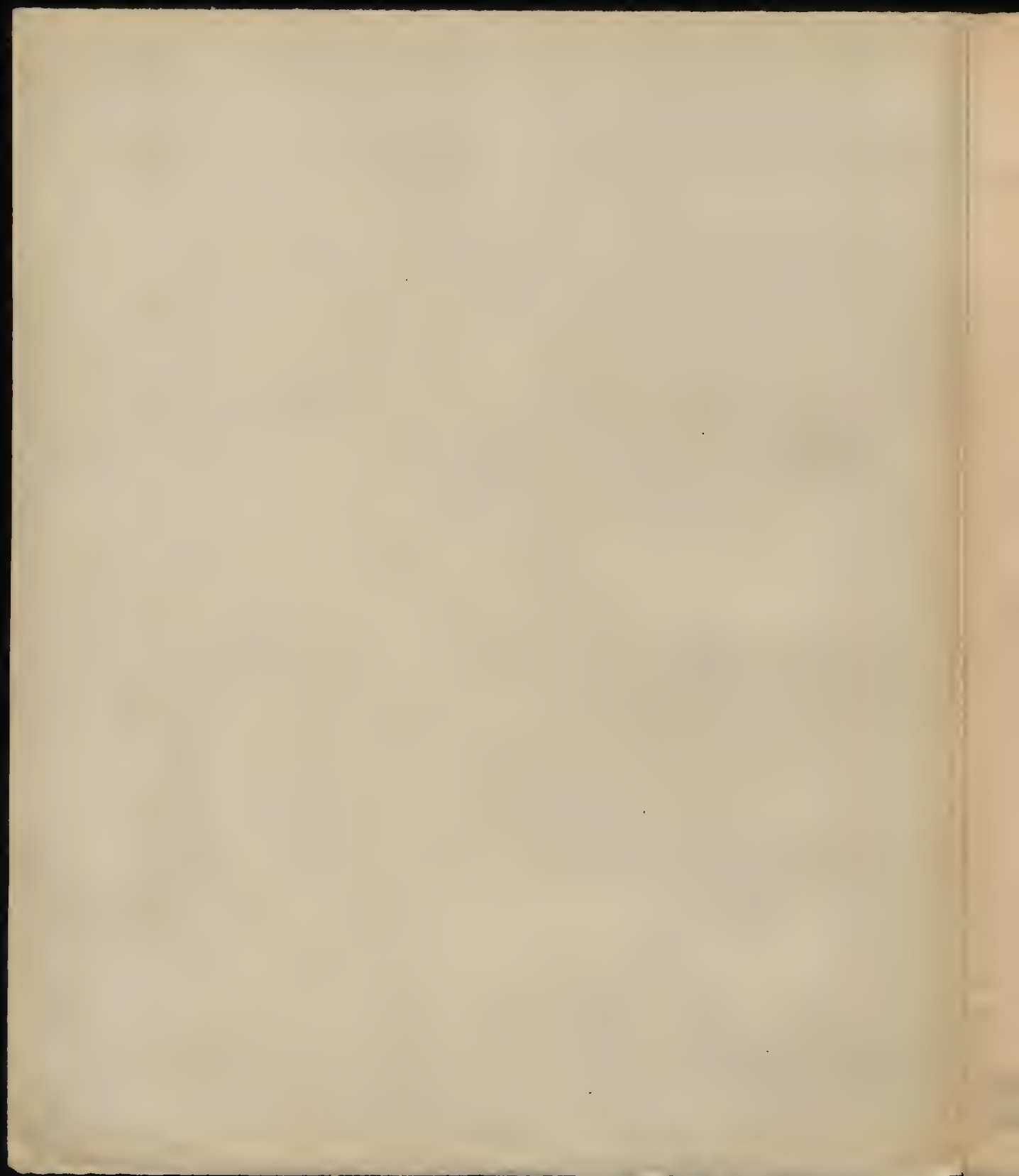
181

Proconsul et Consules Casimiri. ad Cracoviam (feria 2^a
 in crastino f. S. Michaelis, die ultima Septembris 1659)
 ad instantiam Jam. Andreae Kuriatex civis Kazimiri. pro con-
 tubernio mensatorum Casimiri. attendentes quod fratres et
 magistri huius Contubernii alii peste sint extincti, alii vero
 per hostem devastati et depopulati ad extremam devenierint
 paupertatem et alias diverterunt, ut solus et unicuique tantum:
 modo ejusdem Contubernii mensatorum Casimiri. magister super-
 est: proinde ut labenti contubernio subveniat: honestos
 Christopherum Hlebanowczyk, Jacobum Orzet, Albertum Przy-
 bystawczyk et Joannem Ortowicz, alias Xula ejusdem artis
 mensatoriae socios extra Contubernium hactenus existen-
 tes annexerunt eidem memorato Kuriatex uti fratri
 seniori et ad privilegia, articulosque ejusdem Contubernii
 admiserunt sub his conditionibus: 1) Quod pro ingressu
 ad Contubernium alias Wstępnego quilibet eorum per 15 fl.
 in quinque ratas ad cistam Contubernii. 2) Quod ius civitatis
 quod est fundamentum Contuberniorum omnium, suscipient.
 3) Quod refectionem fraternam, moderatam tamen facient
~~et quilibet eorum~~

(Acta consul. casimiri. Tom 813 pp. 1025-1027)

Biblioteka rzemieślnika polskiego. — Przewodnik dla Stolarzy obejmujący cały zakres stolarstwa, podług najlepszych dzieł obcych, z zastosowaniem się do potrzeb i wyrazów Stolarzy polskich ułożył Jan Heinrich budowniczy wolno praktykujący. Warszawa 1862 (Ekspedycja główna w Księgarni Celsa Lewickiego i u F. Friedleina — w drukarni Gazety polskiej) 80 k. 3. fl. VIII. 245. XXIV (przywileje i rejestry) z drewnoryt. 102 fl.

Stolarstwo dzieli się na a) meblowe zajmujące się wyrobem sprzętów domowych, którego wyższy stopień jest stolarstwo wytworne czyli sztuczne (Ebenisterie — Kunststischlarni) i b) budowlane (Zurichtschlarni) zajmujące się wyrobem drzwi, okien, bram, schodów, posadzek, gzymsów. — Wytworniejsze meble polskie wyrabiano dawniej w Gdanosku, Kolbuszowej. — W wyrobach stolarskich panuje styl: gotycki — odrodzenia (renaissance) — renowaty (rococo) i r. 19. —
 Drzewa używane: jodłowe (Tannensholz — pinus picea) modrzewiowe (pinus larix Lammensholz) cisowe (Taxus baccata, Eichenbaum) dębowe (Quercus, Eichenholz) bukowe (Fagus silvatica Buchenholz) jaworowe (Auer, Ahornholz) jesionowe (Fraxinus Eschenholz) olszowe (Alnus, Alnholz) brzoźowe (Betula Birkenholz) używane do gladrowania czyli wykładania) lipowe (Lilia Lindensholz) orzechowe (Juglans regia Nussholz) gruszkowe (Pyrus Zimbernholz) bukspanowe (Buxus sempervirens Buchsbaumholz) do ozdób; rumak (Rhus tinctoria) cedrowe (Pinus cembra Zirbelkiefer) z Azji; hebanowe

(*dyospyros ebenum* f. b. m. s. o. l. z) z Afryki; palisandrowe (*Coe-
rebolia lignum* ~~z~~ Wiel. n. t. s. o. l. z) z Ameryki; mahoniowe
(*Swietenia mahagoni*, *Musgravii* s. o. l. z; *Acajou*) z Ameryki;
jandakowe (*Pterocarpus santalinus* Wiel. n. t. s. o. l. z) z Indji wschodnich;
cyprysowe (*cypripus* s. o. l. z) z południowej Europy; kokosowe
(*Coccoloba* s. o. l. z) z Afryki.
Drzewa są rano w bale czyli dyle (Zollm) deski i tarcice (Zent-
ten) i formery czyli obłogi (Zummin)

Narzędzia: Warsztat (Zob. n. b. a. n. k) mający podstawę, blat, cęgi
przednie (Monirzorn) z frubą i cęgą tylną (Zintzorn).
W blacie są dziury na drewniane cępy, opory lub sztyce (Zintzorn
Zniltm) i żelazne bankiery (Zrubnism). — Pachotek (Zunft) z
siodełkiem na karbach. = Wspornice czyli sztolady: prostokątna
czyli winkelsztolada (Zinkelszollm) uciętowa czyli giersz-
kowa (Zinszornszollm) gzemkowa czyli kropłada (Zroff-
lirn). = Koziołek (Zugbork) = Prasa czyli szraubok (Zrub-
bork) = Kleszcze czyli szraubzwingi (Zrubzwingm). = Kleszcze
rozsuwane czyli szraubknechty (Zrubknecht) = Kleszcze klin-
owe (Zrubzwingm) = Liniał (Zinnel) Lokiec (Zollbork) Cyrtel
Znaczek czyli sztreichmajs (Zrubmajs) z cładką (Zufflary) —
Węgielnica czyli winkelskak albo winkelmajs (Zrubmajs) —
(Zrubzwingm).

Pitka mająca systemowanie zębów — Pitka prosta czyli Kłob:
zega w środku opawna (Zlobzwin) — Krawężnica czyli Erterzega
(Zrubzwin) z fegznurową (Ztron) i pnetycą (Zrubn) — Zopre
nica czyli Szliczega (Zrubzwin) — Odśladnica (Zrubzwin) —
Krzewica czyli Szajzega (Zrubzwin) — Łaubezega czyli Pita
Przygnowa (Zrubzwin) — Fukozawane czyli Pita rzeczna (Zrub-
Zrubzwin) — Zafuonica czyli gradzega (Zrubzwin) — Pita kolowa
(Zrubzwin) rafowa (Zrubzwin) = Plot drzewiany czyli Krupel (Zrub-
Zrubzwin) Płuta: zwozżenie (Zrubzwin) gniazdo owe czyli przysiek (Zrubzwin)
ptaszkę czyli rzęzek lub sztemciga (Zrubzwin) ukosne (Zrubzwin)

Świeżnia czyli holecza (długo za kugione (Zuschnen))

Swider z żelaznym topieniem (dörselbohm), odśrodkowcem (Zentrumbohm) krętakiem (Zirkelbohm). Swidergwoz = dziury (Nagelbohm) Rozwieracz czyli aufreiber (Aufreißbohm)

Hebel czyli strug (Zobal) składa się z oprawy drewnianej (Zobalkerfen) żelaza (Zobalnisen) klina (Aue) ma podębnik (Zuseln) Rodzaje hebli: Drapacz czyli skrobacz, sztabhubel (Skrobhubel) Połdrapacz (Klapphubel); Równiacz czyli Schlud, Sklut, Gładziło, szlichthubel (Klapphubel); Spuszcz, spusk czyli Dubanek (Linsbohm) i Spajacz (Zugbohm); Kątnik czyli gzymshubel (Kinkhubel); Felcownik (Fellbohm) z listwą na dole czyli ofada (Zurken); Kątnik patałkowy (Klappbohm) do wygrabiania filungów drzewiowych; Zębacz (Zahnbühl); Krzywak czyli krumphubel (Krumphühl); Hebel okrągły czyli Kregadło (Kreishühl); Hebel krajnikowy czyli kelhubel (Kellhubel) do wygrabiania kielunków (Kesseln) Kielunki składowe, z otworu czyli kielostawów jakimi są: listewka (Klappbohm) walzyk (Kesselschaber) potwałek (Kesselschaber) złobek (Zuschnen) potzłobek, złobek zgnieciony albo cyga (Kesselschaber) nierówny, gruszek (Kesselschaber) (Kesselschaber) karmin (Kesselschaber) = Hebel karminowy czyli karmin (Kesselschaber); Wątkowiec (Kesselschaber); Złobkowiec (Zuschnen); Włusznik czyli wulshubel (Kesselschaber, Kesselschaber); Wypusznik czyli fedethubel (Kesselschaber); Wyżtabiacz czyli grusshubel (Kesselschaber); Zafuwnik czyli grathubel (Kesselschaber); Gładziło (Kesselschaber)

Ślisk (Zuschnen) Rąbka (Zuschnen), Szynceer czyli noj, stolarz (Kesselschaber) Łyklinga czyli skrobaczka stalowa (Kesselschaber); Krajaż czyli sznajeccja (Kesselschaber) do grub. - Śnacia czyli mura z obrotami (Kesselschaber)

Roboty stolarskie: Spajanie za pomocą kotków czyli dybli (Zuschnen) tworzą grubość (Kesselschaber) tworzą klinowych czyli zarożów (Zuschnen) = Potężenie czyli uciós (Kesselschaber)

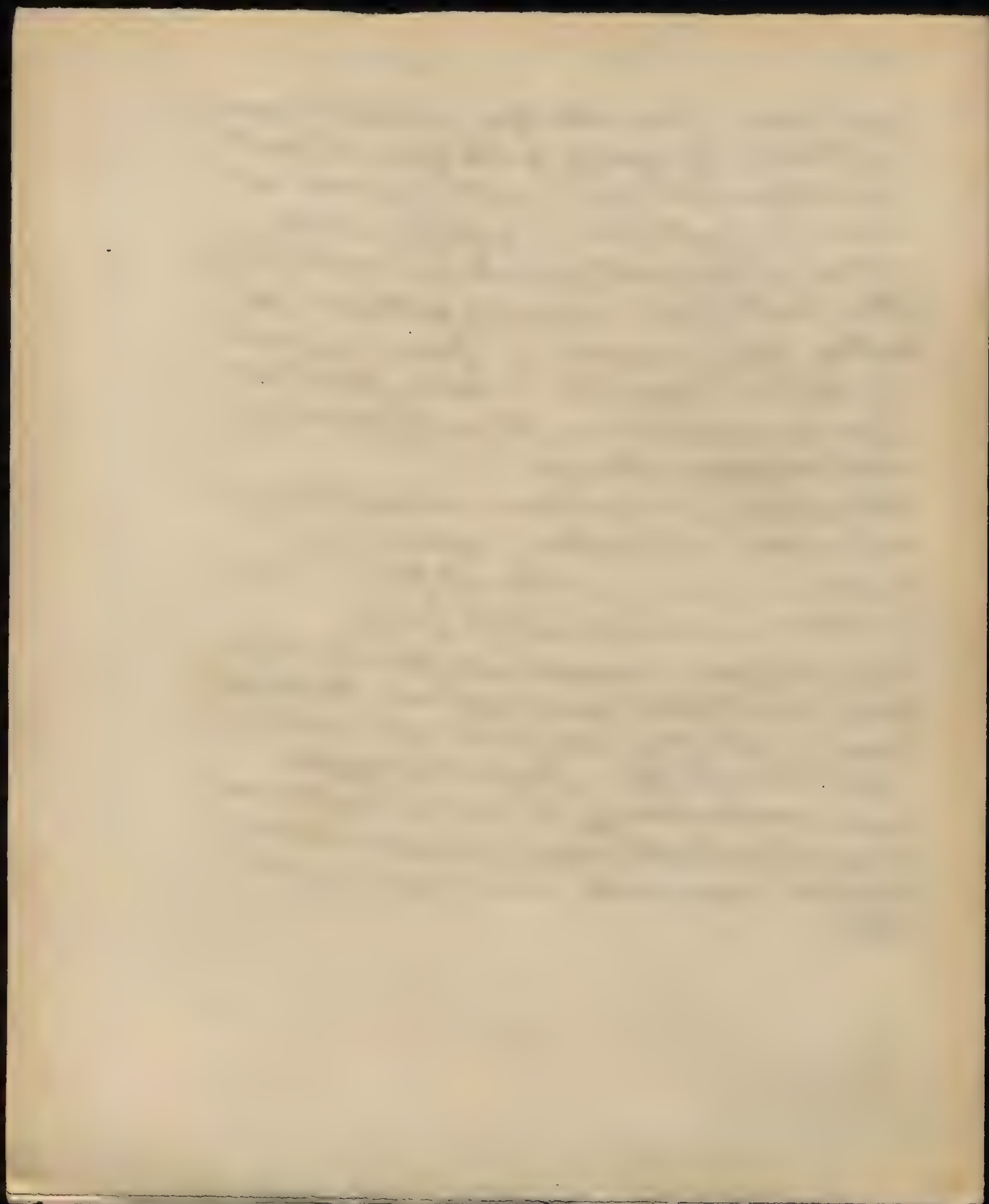
(Rosa) Zwiadowanie (Zusammensetzen) czyli wresz albo
 wpust czyli kut (Kut); Felcowanie (Zusammensetzen);
 listwy listwowe poprzeczne czyli herolistwy (Zimmelnistm);
 szpongi czyli listwy wstawiane (Kunstflistm) (od spodu), szpono-
 wanie (Wurzelnistm); Zazębienie (Zinken mit Gehrung); Filun-
 gi (Füllung) czyli ~~filun~~ tafle w ramach - Szlifowanie - Poliro-
 rowanie - Lakierowanie - Malowanie - Farbowanie czyli bejo-
 wanie - Fornerowanie i wykładanie (inkrustacja) fornerami
 czyli obłogami. Wykładanie czyli mozaika w kwiaty, ptaki, ara-
 beski drzewem, kofiuszoniową, rogiem, szylkretem, perłową na-
 uis, metalami.

Meble: Szafa (Schrank) z drzwiami, bokami szan tylną czyli
 rukiwandem, wieńcem czyli krancem (corniche) dnem, półkami,
 wieżadłami, szufladami - Kredens czyli bufet - Szafy (prasy
 czyli komody z szuflkami i cokołem - Szafa na książki z canlistwami
 - Sekretarka czyli kantorek - Szypsoniera (wyjście) - Kasy
 sklepowe - Stół z blatem nogami, kłapami, wysuwany - Stolik
 salonowy na jednej nodze - Stolik do gry - Bilard z blatem, ban-
 dami dzinsami - Konsole (z blatami marmurowymi do stawiania)
 - Stolik do mycia czyli myjnik (Waschtisch) - Faleta czyli gotowa-
 na - Szorko do pisania - Taboret (bez oparcia) - Krzesło z opar-
 ciami tylnym którego wierzch zwie się głowicą - Fotel z poręczami -
 Berzerka ma siedzenie niskie i oparcie pochylone - Kozetka
 (couscous) z siedzeniem 3 stopy długiem które jeżeli dłuższe jest
 zwie się dłuższe (duchesse) - Ławki - Formy czyli Hale (Ringschiffen)
 z klejzniczkami - Kanapa - Sofa - Szeslong (chaise-longue) - Ottoman-
 ka z watami - Sofa (divan) - Welieza sofa zakrywana (veilleuse)
 - Łozko z bokami i przyglównikami czyli kauptami - Kolebka -
 Parawan z skrzydłami czyli fligłami - Ekran - Lustro między
 dwoma słupami zwie się Łozze (pychke) a najwyższe: Trema. - Eta-
 żerka czyli Serwantka z półkami - Gablotka - Ładynierka czyli
 kwiatniarka - Drwalniczka - Geridonik (queriden) czyli Stolik okrągły
 mały - Bidet z miednicami.
 Roboty budowlane: Podłogi i posadzki, zwyczajne, kryzowe, taflowe czyli
 posadzki (parquets) w rozety z listwą podłogową czyli sugzemsem (Zugelnistm)
 i fryzem.

Drzwi i bramy: Tatowe (dortmulfürn) potężone z poprzec-
 nemi listkami - szpungowe (Gn)zürn mit Gurd-
 knipen) opajane na feli czyli na wpust - opierane czyli
 zalowane (Anwurzeltzn Fürn) z 2 pokładów - ramowe,
 wypetniane czyli filungowe (Gn)zürn mit Fürn) mające futryne
 (futtzn) skrzydła (flügel) i opasły czyli festklejdunk (An-
 klüdnung) z dwoma przynymi czyli listkami przynymkowemi
 czyli szlaglistkami (Schlagknipen) - Uszak czyli Futryna
 z ubzami do wmurowania w mur - Futryna bieżniowa przyn-
 mowana za pomocą szrub do muru

Okna mają futryny, są dwuskrzydłowe z uszkiem (Stupem pio-
 nowem w środku), wieloskrzydłowe - mają ramy skrzydeł
 (flügelrücken) ze szprosami z wpustem czyli feliem - Okiennice
 (Fensterläden) - Żaluzie czyli rozdostki (Jalousies)

Schody są złożone z szaragów, policzków czyli Wang
 (Wangen) stopni (Stufen) i poręczy (Galerien). Stopnie pro-
 cują na podstawkach (futtznbratt) - Stopnie nasadzane
 (Stufen mit Stufen) wystają z boku i z przodu.
 Stopnie kręcone (Drehtreppen) dwuramiennne bez stopnia wro-
 towego (mit fülln) (Zürn). Poręcze szpungują na podeftach
 mają stopki i w górze rękaję. - Schody tamane, kręcone,
 proste.

Cech stolarzy

587

Burmistrz i rada miasta Krakowa w Krakowie d. 9 Maja 1639 potwierdzają podane przez starzych Cechu Stolarskiego Krakow. artykuły dla towarzyszy.

V
(jest w zbiorze
pag. 583)

1. Kiedy się towarzysze do gospody zjedzą, ma każdy na swem miejscu usiąść, stać towarzysze na swych miejscach; którzyby w gospodzie nie byli do i grosz winy do skrynki towarzyskiej.
2. Skłóć towarzysze będą mieć schadzke powinien każdy dać po groszu do skrynki.
3. Jeśli się który towarzysz rozniesie a nie ma dostatku będzie z skrynki wspomagany, co ozdrowiałby po woli ma wrócić; gdy kto umrze wezwać jego rzeczy i będą chować 1 rok i 6 niedziel a gdyby się nikt z krewnych po nie nie zgłosił mają je sprzedać i pieniądze do skrynki włożyć. - Do czasu schadzki na schadzce nie konczy nie mają piwa dawać, niewolno więcej wtedy przepić tylko grosz. Nowego towarzysza mają po odprawionym szynku z gospody z towarzysze do domu mistrza jego odprawać. A co 4 niedziele ten szynk ma być i starzy towarzysze obierani.
4. Przy sprawie ma się każdy powściągać od słów wściekłych i nieucywnych pod karą workłonu.
5. Żaden nie ma wchodzić do gospody z kordem lub inną bronią która ma być oddana do schowania Łanu Ojcu pod karą workłonu jego, lecz wolno broni wziąć do mistrza.
6. Klucze do skrynki będą mieć 2 starzy towarzysze i trzech mistrz, a skrynka ma być u ojca.
7. Nowotno przywiedzionego ~~mistrza~~ towarzysza mają wypytac gdzieby pracował, potem mają mu dać werset któryby najdłużej przyszedł tam gdy mu się po 2 niedzielach nie spodoba może się o innego mistrza postarać.
8. Niewolno poniedziałku przejść pod karą i workłonu.

9. niewolno jednać nowej roboty bez woli mistrza, starej roboty
drożej grofja jednego nie ma przyjmować ani klijn lub dnewa
bez woli mistrza braci.

10. Gdyby towarzysze od mistrza chiał odstaci ma mu
2 niedziele przedtem odpowiedzieć: a gdyby go mistrz chiał
odprawić ma przed tygodniem towarzyszowi odpowiedzieć.

11. Do św. Mchale powinni towarzysze do roboty wstawac
o 9 godzinie a robic do 24^{ej} godziny a lecie maja
stawac skos dzien a robic do 23^{ej} godziny.

12. Towarzysze u mistrza robic ma do domu chodzic lecie
o 1^{ej} godzinie w noc a w zimie o 3^{ej} i ma nocowac tam
pod winą i worklon.

13. W domu mistrza niewolno wżatecznosc ptodziec ani
obrego w dom wpuszczać bez woli mistrza ani ognia, świeca
lub stromianej pochodni po domu: po gorze nie nosic.

14. Zaden towarzysz starszy nie ma braci od towarzyszy swa
wola 2 grofja poki nie opowie starszym mistrzom.

15. Maja jednego niemca a drugiego Polaka obrac star-
szymi towarzyszami.

16. niewolno towarzyszowi zony przyjmowac poki sztuksi
nie odrobi.

17. Co sutedni ma kazdy towarzysz dac po 1 gr. do bractwa
na wosk. Zmatego maja jako mistrza chowac.

18. Kto by drugiego w jakim kolwiek miejscu kordem ka-
mieniem lub cym kolwiek obrazil ptaci kamien wosku winy.

19. Ktoby drugiego towarzysza krzest imem przerwistkiem
a nie wedlug imienia albo premianku jego ma byc karan
2 worklony.

Kopia polska na pergaminie

Augustus II rex Polon. (Varaviae d. 22 Junii 1700) signi-
fica exhibitas esse litteras pergamentneas Michaeli I Cafi:
mini III, Vladislai II, Sigismundi III, Stephani, Sigismundi
Augusti regum continentes in se Constitutiones Contrater:
nitatis contubernii mensatorum Cracoviensium tam magis:
trorum quam sodalium, tum literas papyraceas in melio:
rationem articuloz et constitutionum a magistratu Cracov.
eidem contubernio editas quarum tenor est talis:

Actum in praetorio Cracoviensi feria 2^a ante festum S. Petri (jestw 26 iot 20
Vig. Die 11 Januarii 1695 ad requisitionem famatorum. p. 555.)

Stanislai Tapecki alias Modreniowczyk et Valentini Lyszow-
czyk seniorum Contubernii mensatorum Cracov. articulos per
eosdem porrectos confirmamus. (Oblat. in Libr.
Inscript. consul.
Crac. R. 1695 f. 6m.
48 pag. 3-12.
art 1-20 po polsku)

Artykuły które powyżsi starści i majstrowie Jan Przybyłław:
czyk, Jerzy Hlenki, Jan Grabowczyk, Wojciech Brzozkwinia,
Krzysztof Hlebanowczyk, Wojciech Siędojowicz i Nikołaj

Rozowicz, Stolarze uradzili na sejmie cahowej dla wyjednania innych radan:
nazywa się co roku dzień S. Agnieszki dla elekcji starstzych (po polsku)
po Kazaniu, po mszy, kto by nie był trzeźwy podczas tej elek:
cji zapłaci ewierć kamienia wosku. (art. 1)

Starści obrani przysięgną na ratunek (art. 2)

W niedzielę przed św. Agnieszki mają przesiłki starści złożyć rachun:
ki percepty i zapłaty wydatków (art. 3)

Wolno starstzych na drugi rok poświadzić (art. 5)

Wstępujący do cechu mają tylko i służyć robić i do skrynki dać

zł. 40, kto wdowę lub córkę mistrzowską pojmie lub syn mistrzow.

ski robić będzie tylko pot służyć i pot zapłaci (art. 6)

Kto nie pójdzie na pogrzeb zapłaci kary 12 gr. a towary 6 gr. (art. 7)

Prywatnych szlachek oprócz cechowych niewolno czynić (art. 10)

Łoniewicz, Orgarmistrzowie i Snyćarze gładzą stolarską odmańią 9
i roboty stolarskie robią jako to konstrukury do organ i przytywn
także i snyćarne ołtarze stolarskie robią: mają im te roboty za pomocą
naszemu grodzkiego być zabrane. (art. 12)

Towarysze i wędrowni przychodniowie skoro będą robic' u
państwa mają być za pomocą urzędu grodzkiego zbierani
i do więzienia sadzeni. (art. 13)

Towarysze i majstrowie mają sekreta cechowe zachować
pod karą podkamenia wosku. (art. 16)

Ponieważ, iefle i rydzi roboty stolarskie: stoly, ławy, skry-
nie, drzwi, ramy, tozka, kolebki, listwy, trunnny i inne
roboty wyrabiają. mają im te roboty za pomocą urzędu grodz-
kiego lub miejskiego być zabierane. (art. 17)

Malerze niepowinni tablic do malowania komu innemu da-
wać robic' ani też sklarze ramów do okien. (art. 18)

Ponieważ, przekupniowie drewna i materię stolarzom należące
osobliwie forsyty, gruszkowe, jaworowe, lipowe, sosnowe
tarcice jodłowe tak listy, puszczony jako i na łargi przy-
wiezione zakupują i u siebie składają. wolno im zabierać
tę materię. Zresztą przekupniom tylko po potudniu
wolno kupować. (art. 19)

Z ichłopi, profci i z gósi i z miasteczek różnych roboty gotowe
stolki, stoly, skrynie, tozka, kolebki i inne stolarskie
roboty nie sprzedają do Krakowa wożą: mają Krakowsky stolarz
wolności zabierać im roboty heblowane, tylko im wolno
sprzedawać nieheblowane. (art. 20) - Art. który te spisane w konfii macuji Króla Michała
mają być zachowane. (art. 21)

Wolno jest appealować od cechu do urzędu radzickiego (art. 22)

F2) Aby się jeden sam
magister nie podejmo-
wał robot walnych i wiel-
kich jako to kadafalki
pod strach memioffa:
lecz mają wstąpić cechowi
mistrzowie robic' i zapłacić
się podzielić.

Artysty należą w niedzielę, świąteczne i w
cechu. (art. 23)

Towarysom który robią kunsztowną robotę ma być płacony
wysokiy wochlon na tydzień 2 zt: tym co się już wyzna-
lają po 20 gr. infzym według umiejętności i ręki i według
rozrywania mistrzów, także: tryngilły pozwolone być mają we-
dług rozrywania mistrzów pozwolenia. Towarysom kunsztownym:

(Orygin. na 6 ka. tach
pergam. z złoconiami i
malowan. herbem Król.
z pieczęcią w puszcibla
złanaj na tyumsku jed.
wobnym paforowym)

rym mają po gr. 6 innym po groszy 4 mają dać na Tazni
majstrowie na każde uroczyste święta na Boże Narodzenie, Wielkanoc (art. 24)
i na każde świątki. W Tazni nie mają być bawic nad 2 godziny pod winą 6 gr.
Dodaje: co się Król August 2 artysty: 1) Wyjąwszy świądy duchowne niewolno
stolarzy Krak. porządek przed inne sądy tylko do sądów miejskich Krakow. 2) F

Striżne cechu stolarskiego miasta Kazimierza i Stradomia (przed. 1610) strony stykowania czeladzi postawiają ten porządek:

1) Bra każdy kwartał ma być wybrany towarzysz dla stykowania czeladzi według Krakowskich i Kleparzkich porządków.

2) Gdy wódrówny towarzysz przywodzi, a gdy mu robotę dostaną, powinien ten towarzysz tak nie miećki ja: Ko i polski położyć parę groszy na szynk; a gdyby roboty nie miał, mistrz i towarzysz powinien mu za parę groszy wyszynk uczynić z szynki mistrzowskiej.

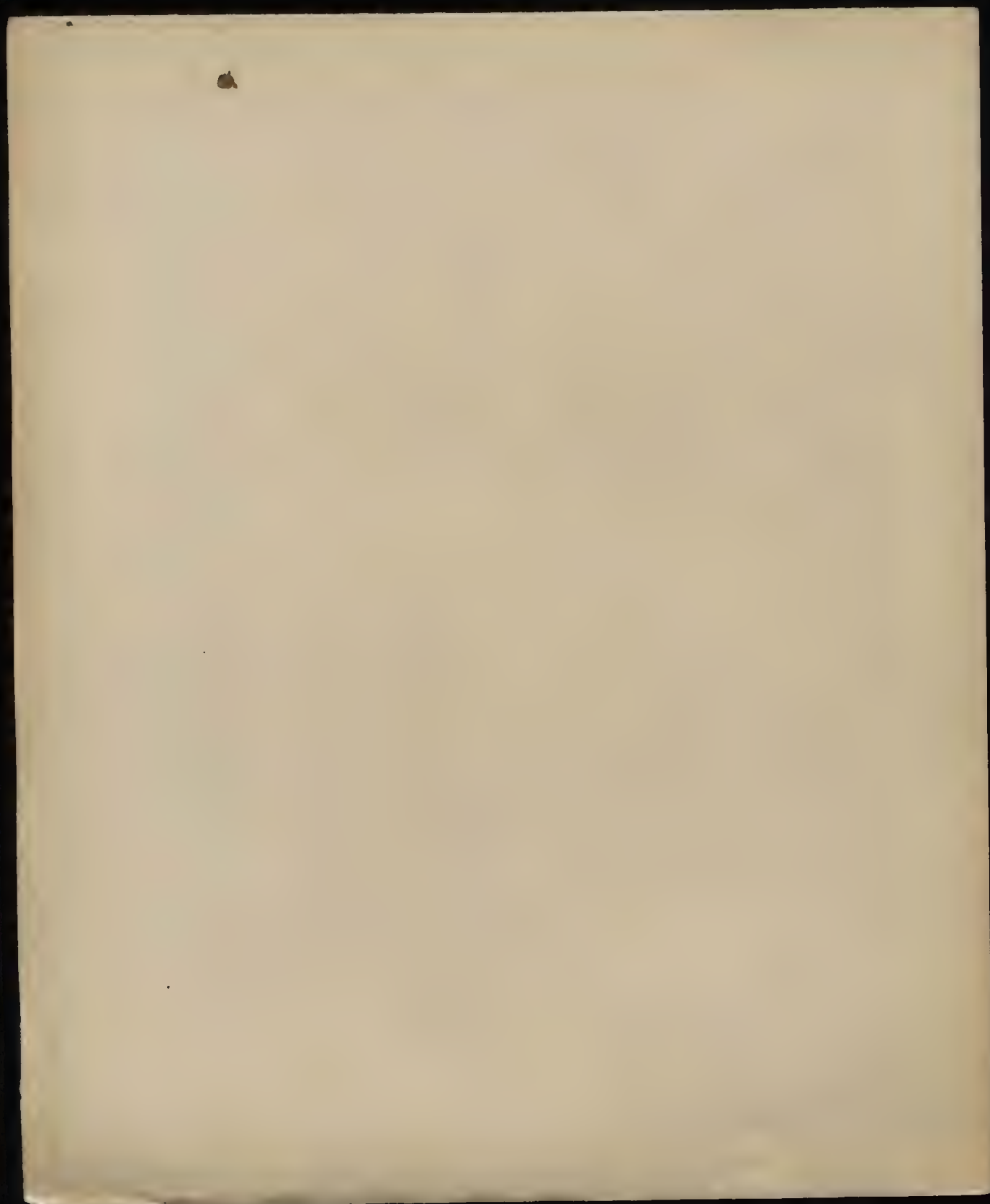
3) Towarzysza tam mają stykować, gdzie najdawniej warsztat był bez towarzysza; a gdy wyrobi 2 niedzieli wolno mu wsetać kiedy chce do którego mistrza.

4) Towarzysz ma się zachować uczciwie przy ^{u mistrza} stykowaniu i w warsztacie. Gdyby się trafiło, żeby nie było starze go towarzysza, tedy mistrz młody ma ten porządek uczynić (lub towarzysz).

Mistrz (któryby tego nie zachował, przepada mistrz na uścier wosku od Kamienia a towarzysz wochlon jeden, to jest co przez tydzień u mistrza zarobi.

(Oblat. Ser. 2ª przed festi Exaltat. S. Crucis 1610 in Actis consul. Casimiri. Tom 781.)

My dear friend,
I have just received your letter of the 14th inst. and
am glad to hear from you. I am well and hope
these few lines will find you the same. I have
not much news to write at present. I am
still in the same place, and my work is
about the same. I have not much time
to write at present. I am
very truly yours,
John Smith

Cech stolarzy (w Krakowie)

591

stasi i młodzi

Dajcie miasto Krakowskie dajcie Stolarzom cech za ~~zwo-~~
zwołonym głosem i odcygnij ich od Malgarzów i naftę pijać
ustawy dajcie.

Działo się w poniedziałek po porzecciu L. Manji 1419.

Kto chce być majtrem na naftę pijać fytuki dziać. Najpierwej:
skrynia ze dwiema dnoma ze ~~dwój-~~ dwóciotnymi lądyschary
podług cyrkla a ta skrynia ma być dnem jaworowego. Włory:
stot dwócioty według cyrkla. Trzeci: Lisowski stot z lądysary
na trzech stronach aieby ten stot mógł odrybować a gdy się
zaśie przyiąga żeby go mógł stworzyć jako skrynia.

(jest w zbiorze
p. 519)

Łotem ma przyjąć prawo miejskie fytyna zóna mieć, wstafny wafstat
przyprawić i trzymać i potkamiem wofku do cechu dajcie.
Mistrz może tylko z uczniów chować, każdy ma się uczyć 4 lata
po wyuczeniu ma wędrować dwie lecie tedy ma mu być ptacono
wochlonu 2 grofze

Nie ma żaden iony pozmować aż się wyuczy i wywędruje
Kto ma 3 ucznie może chować jednego towarzysza, Kto ma 2 ucz:
nie może mieć 2 towarzysze a Kto jednego ucznia 3 towarzyszy.

Uczeń ma dajcie do cechu 6 gr.

Ktoby Koto Krakowa w matych miasteczkach robotę robił
a niewiadomo by było żeby on się prawie remiostu uczył
albo by niegodną robotę robił: temu mogą na przekazie
być i czeładz trybować aż on swoją naukę ukaże.

Jesliby który mistrz z matych miasteczek komu ślad jego
czeładz utrudzał albo wyrzucił wochlon dawał niżli mu albo
dopuszczał czeładzi stukwerck czynić stolarzom tu
ku przekazie temu ma być ztożona czeładz aż się z naszymi

wrowna

Ktoby robotę u Kto'rego ugodził, drugiemu niewolno tej samej
robić chyba gdyby ją przed ugodzonym odwołat do 4 niedziel.

Wtę pomał się wzięć

w jego zjednanie

a kłoby się drugiemu sięgnąć na przepasi' raptaci wiersunk
na zbroję

Toż samo gdy kłoby drugiemu zeladź odmawia.

Towarysz niema od roboty wstać poki regas nie wybije
rano o 9ej ma wstać^{*)}, lecie gdy już dobrze widzieć będzie
pod stracaniem tygodniowego myta, krom gdyby był niemocen.

^{zadaniem} Kłobnemu towarzyszowi który niema prawa miejskiego
nie ma być dopuszczono stukwerek robić pod 12 groszy
winy na zbroję.

Kłoby towarzysz co tajemnego zrobi mistrzom ku zkazie
mogą mu mistrzowie wziąć.

Kłoby mistrz trzymać chłopca lub towarzysza który by
indziej stuzen był albo się niesgodnie zachował albo swoich
lat niewypełnił a listy by z nim przysły i mistrz te listy
zatrzymać przepadnie cehowi 2 funty wosku.

Kłoby nie miał miejskiego prawa a chciałby krom
jarmarku предаwać albo wykładać co na stolarze
zależy mogą to mistrzowie wziąć wyjmując Ryby
łozę który chłopcy działają i inne grube rzeczy nie hyblowa.
ne mogą предаwać w targowy dzień

Kłoby nie należeć do cechu robot w pańskich dworzech a
kamienicach tego nie mają fotdrować aże on to złoży
a z cechem się opawi.

Kłoby się sięgnąć na cześć drugiego.

Jestli by kto dawał więcej tygodniowego myta jak wyżej
stoi, to ma mistrzom wochlon przepasi'

Zaden malarz niema indziej robić tablic albo innych rzeczy
stolarskich działać i tu przywozić: a stolarze też niemają
malarzy drogofuiz obciążać

Zaden fklarz niema ramow działać do fklarnych kłon
tylko stolarze.

Gdy który towarzysz odpuśczenie będzie ma jeść u mistrza
robić 2 niedziele

*) od 1. Muckata
a lecie ras' robić
do 23 godziny

Żaden szlachecki towaruż nie ma u szynkarow albo malarni
 robić, ale jeżeli jednak szlachecki towaruż chciał służyć
 u szynkarow dla nauki obrazow albo kunstow albo rzeza-
 11 nia ma każdego towaruż wolen być a nikt nie ma zwigzan
 11 być.

W zromadzeniu cechowem ma być każdy przyciwnie mieć
 bez broni pod funtem wosku.

Kto na obeftanie rajców nie przyjdzie do cechu raptani 6 gr.
 a na obeftanie starzych i groch kary raptani.

Kto nie przyjdzie ku potrzebnie albo na zatombysz pnapad.
 nie groch winy a gdy przyjdzie ku ewangelii ten pół
 grocha winy pnapadnie.

Ktoby miał wielką znowioną robotę iż by z zwykłą (dodaje przynależ-
 2 r. 1547) a ma
 czeladź nie mógł jej pkonczyć może ku tej robotce wrę-
 11 od każdego towaruż
 11 dać wiadomość na
 11 zbiorze co wian 10 km)

cej czeladzi nabyc

Jeżeli by towaruże przyswadowali który kunstowne rzeczy
 umieją robić. Tacy mogą mieć ptacz podług uznania
 mistrzowskiego, a pospolitej czeladzi ma być ptaczono
 jak wyżej.

Q. D. 1519 feria 6ª ante festum individuae Trinitatis.
 na zjednanie mistrzów o niektóre niżej wane sztuiki żeby
 mogły być pnamienione a osobliwie drugie sztuiki o dwójnym
 stole zmieniają żeby za te sztuiki młody mistrz miał
 czynić składankę almaria z szusledami ze dwiema
 gatrąma na środku i ze dwiema drzwiami na wierzchu
 i z niektórymi przystrzyżkami, z matami almarijkami
 przytem jako cyrkiel ukazując z kranicem na wierzchu
 i z nogą na dole - co dziś stać dopuszczili my.

Z niemieckiego listu pnetozzone 1524 a także z papierowego
 listu pnapisane lata 1545 we wtorek po Gromnicach w
 ten czas gdy na Kazmierzu szlachecki cech założono było,

a przed tym rokiem moć był w Krakowie wielki
gdyż ich popijanych było umartwych cytery i dwa
dziesiąt tysięcy i trzysta okrom co potajemnie
w groby miotali. Z tego bądź P. Bogu chwata na
wieki wieki. Amen. Desme Bartholomeum Becha
de Byecz scriptum. Vale optime lector ac si te
aliquid offendet non mihi sed fragilitati hu-
mani ascribe et corrige iterum longos in anno
valebis

(Kopia - na pergaminie współczesna
bez pieczęci.)

Cech stolarzy

593

Sigismundus rex Poloniae Datum in Zator feria 5^a in Vigilia
S. Joannis Bapt. 1547 confirmat articulos Contubernii artificum
mensuratorum Civitatis Cracov.

Każdy który chce mistrzem zostać ma zrobić 1) skrynę ze 2 (jest w zbiorze
dnoma z dwiema ladyzary... 2) nowa jaworowego. 2) Składa: p. 569)

na Almaria z fusładami 3) Lipiński flot z ladyzary na 3
stronach żeby się ten flot mógł odpylować a gdy się za się
przyiąga żeby go mógł otworzyć jako skrynia - ma prawo
miejskie przyjąć, potkamienia wosku do celni dać, flubna żone
niec i wstępy wafstat przyprawić.

Uczyniwszy sztukę: mistrzem zostawcy powinien postąpić wszelką.
działac w rzeczach kościelnych i cehowych póki się inny młody nie trafi.
Żaden mistrz nie ma robić jedno samopięt (jak to w prawym wyrażono
o liście chłopów i towarzyszy)

Gdyby który mistrz wyjechał do innego miasteczka z Krakowa
ma mu być dopuszczono robić za tym uprawnieniem Krakowskim
tę sztukę

Każdy mistrz nie ma więcej piwa towarzyszowi dawać przy
robocie jedno po kwarcie jako na śniadanie po obiedzie
i na juczne

Gdy mistrz uczy na mu po 3 grosze wochłoni
ustawić na tydzień, a gdy będzie lepiej robić podług roz-
mienia mistrzowskiego.

Wszelki mistrz który nie objawił że jego towarzysz swieci
będzie Karan 6 groszy na rękę.

Przedszinki nie mają być indziej jedno w Krakowie towarzyszom
tym który się indziej uczyli rzemiosła który też mają pociążyć 6
gr. na wosk

Mistrze i towarzysze w miasteczkach albo wsiach postronnych
mają brać nauki w Krakowie i naćzyć się według obyczaju
Krakowskiego od którego listu i nauki ma wosk i kamień po-
ciążyć.

Mistrzowi postronnemu który by się nie miało nie uczyć
mają cześć i rybować.

Towaryszowi nie ma być wochłoni więcej płacono jak
bgr.

nie wolno towarzyszowi więcej traktatu przyjmować nad
groź a klin albo drewo okrom dozwolenia mistrzowskiego
nie ma brać

Towarzysz robiący u mistrzów nieprawych ma być karany
i kamieniem od cwiasta roku.

Partazom nie ma być dopuszczono robić nigdzie woko-
liności ani we dworach duchownych świeckich ani w
Klasztorach ani w Kamienicach w Krakowie na Kazimierzu
na Kleparzu pod Zamkiem na Stradomiu na Biskupiu
ani w folwarkach okrom co by było na potrzeby tych
dworów gdzie robić.

nie wolno sprzedawać rzeczy stołarskich przed jarmarkiem
albo po jarmarku wyjmując łozia i inne rzeczy grube
które chłopie działają zwłaczka nie chybłowane i
to tylko w dzień targowy.

Tylko podczas jarmarku wolno przywozić i sprzedawać
obcy roboty stołarskie.

leśne nie mają robić roboty stołarskiej jako: stotów al-
masy, jaryn, ław, albo ławek drzwi ramow listew
a zwłaczka klionę roboty

któryby kolwiek nieuczestnik drewno kupował które
stoją stołarzom a zwłaczka lipie tarcie i deszki na
prekup będą na Wsiwie jako na rynku okrom potrzeb-
by swej domowej ma być karany

(Reszta artykułów jak w przywileji z r. 1419)

Datum in 2to fena 5^a in Vigilia s. Joannis Bapt. 1547
praesentibus Sam. Maciejowski sp. crac. cancell. reg. Joanne comi-
te a Tencyn palat. sandom. marszałk. cur. spytłone de Tarnow
teaurario, wojnican. cast. Nicolao Grabie vicecamellario chelmen
castellan. Joannes Szabo de Lyszanewiel poillatos curiac pilpenis
cap. nigol. myorkowski dapifer terrar. Nicolaus Cytkowski fupdanifer crac
Joan. Zwickowski praepos. Stanisł. Kofiusz can. crac. secretarius

Oryg. na pergam. 3.

przebieg męstnat. wielk.

i kopia współczesna na
pergam. bgr. przebieg.

Sigismundus Aug. rex Polon. (In conventionē gener. Piotrkow.
Sabbato post festum Epiphaniarum 1549) potwierdza ogólnie
(bez wymienienia artykułów) przywilej Zygmunta I dany
contubernio artificii messatorum cracov. (in Zator per. 5.
in vigil. S. Joan. Bapt. 1547) i ponawia się frazyli i si nie:
który majstrowie i towarzysze ^{niemieccy} sprecuowali tym artykuł
stanowi aby je zachowywano pod karą 10 grzyw. na majstrow
a 5 grzywien na czeladź.

Orig. na pergam. z majest. pieczęcią w złocie.

Sigismundus Aug. rex Polon. (Petrioviae d. 4 Maja 1565)
zakazuje obym stolarom sprzedawać wyroby w Krakowie
wyjąwszy podgaj jarmarku - i wyjąwszy stolarzy Kró-
lewskich. Stolarzom cechowym z innych miast wolno będzie sprzedawać tylko
podgaj jarmarku leżące nie w mieście tylko za murami w 2 miejscach w Biskupin i na Stradomiu.
Orig. na pergam. z majest. pieczęcią mniejszą

z ozd. malow. pomiędzy ktorem miniatura
Króla Zyg. Aug. w medalionie i cyfra Król.

Stephanus rex (In conventionē regni generali d. 26 Januarii
1578) potwierdza przywilej rarty Kutami dany przez
~~króla~~ Zygmunta I (1549 in Zator) cechowi
stolarzy Krak.

Orig. na perg. z pieczę. majestat. wiskęps.

Władysław II ^{Cracoviae d. 12 Decembr. 1633} potwierdza przywilej Zygmunta III Cracoviae
d. 1 Maja 1609 i Króla Stefana d. 26 Januarii 1578 i Króla
Zygmunta I potwierdzający artykuły w Zatorze per. 5.
in vigiliis S. Joannis B. 1547 Co w przyszłości Król Michał po-
twierdza w Warszawie d. 21 Maja 1672

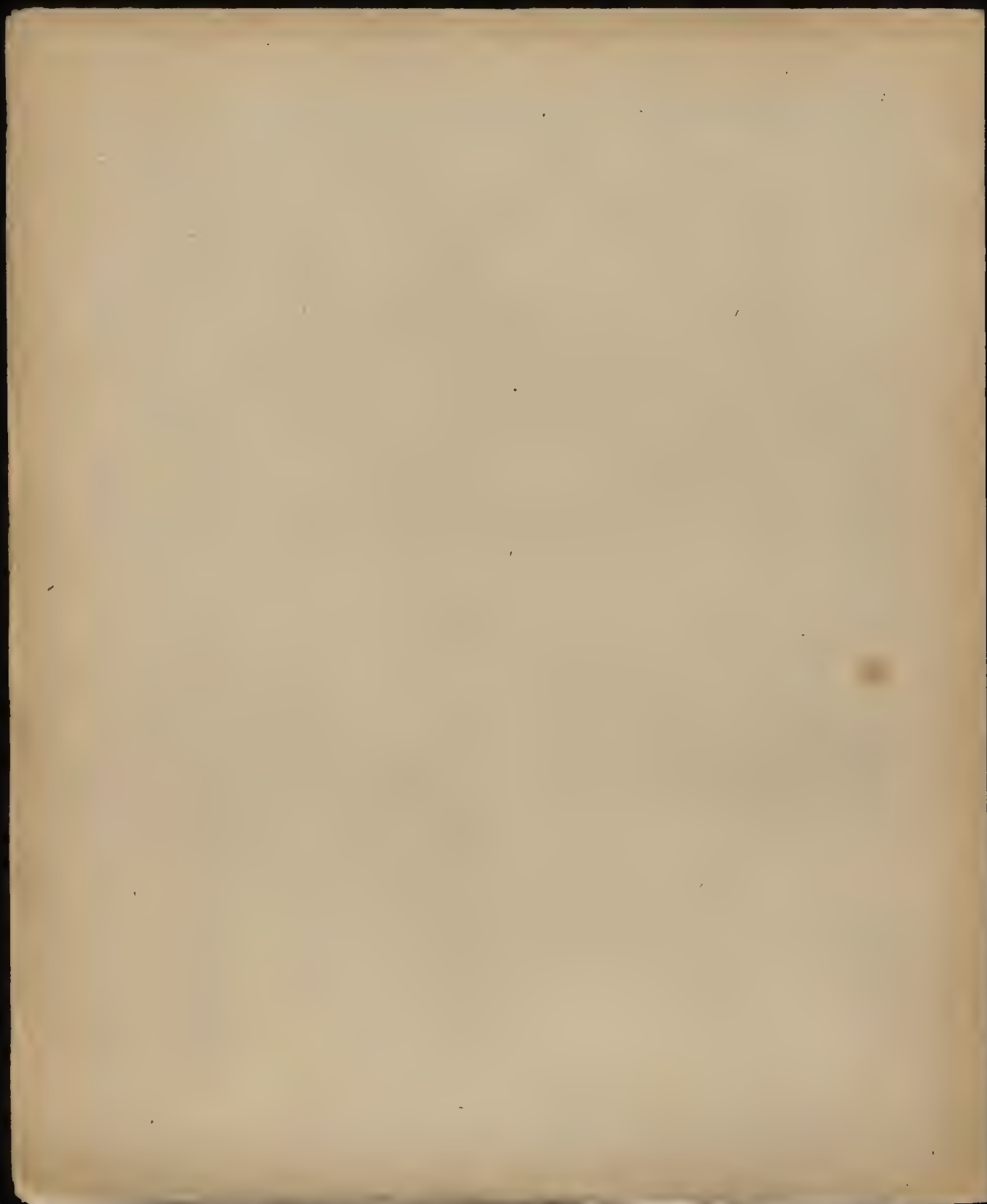
Orig. na 4 kartach pergam. z herbem ryflowanym
złotymi i srebrymi - z pieczęcią wiskęps. na tafli złoce.

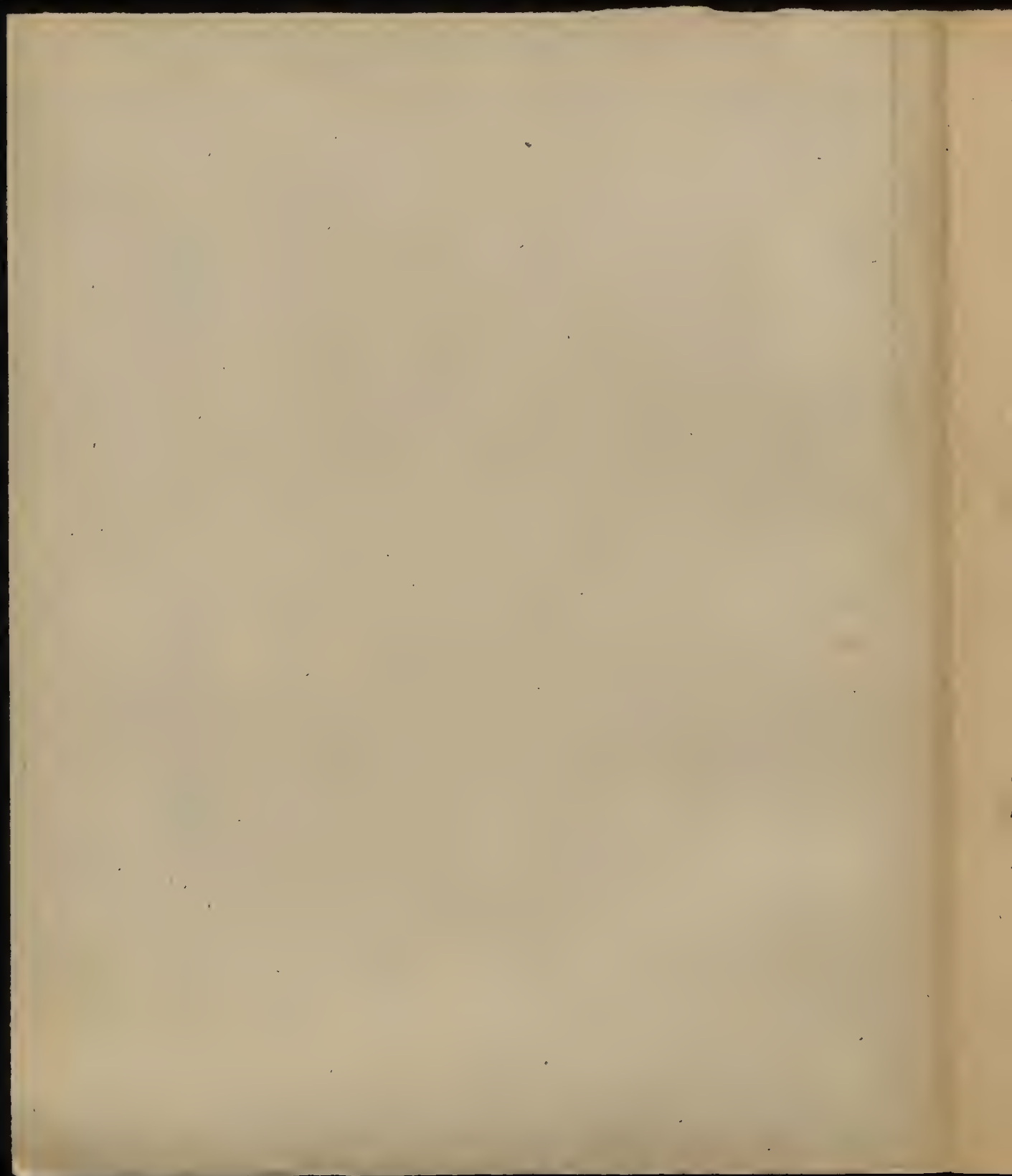
1610 d. 8 Maja. — Komisja delegowana przez Rąjców
krakowskich do upokojenia niergod Lechu Sto-
larzów Kraków, stanowi następnę punkta:
1) Wybieranie starszych ma się dzieć we wszystkich
zgrupowaniu tak starszych jako i młodszych
bez fustelów, praktyk pod wing Kamienia prochu.
2) Bracia wstępują przed wybieraniem starszych po-
winni zapłacić do Lechu co który winien pod wing
Kamienia prochu. — 3) Płotników z postronnych
miast, którzyby nie byli wpisani albo ujednani,
nie ma żaden przyzwie chować najdalej do domu
niedziel. 4) Sprawy dawne nie mają być nikomu
wymawiane pod wing Kamienia prochu. 5) Arty-
kuły należące do rzemiosła mają być czytane
4 razy do roku. 6) Listy z przyzwieszeniem przysięgi
nie mają być wydawane bez konsensu wszystkich
braci. — Działo się w cechu u p. Matysa Lawendy.
(Acta consul. crac. A. 1610)

Burmistrz i rada miasta Krakowa (na ratuszu Krakowskim
d. 30 Września 1719) potwierdzają następne artykuły po-
między magistrami cechu Stolarskiego a Towarzyszami tegoż
zremiostwa dla zachowania dobrego porządku uchwalone,
na prośbę Andrzeja Kromkowica starszego i Jakuba Młoty-
czyńskiego podstarszego:

Starsi i młodzi Towarzyse cechu Stolarskiego przy
obecności pp. magistrów tak przysadnik jak też i starszych
(w Krakowie d. 21 Września 1719) uchwalają; I. Subo każdy
Towarzysz na każdy miesiąc w gospodzie miał oddawać do
składki po 1 groszu, wszelakoż gdy dla przepłaty i takowa
składka nie wystarcza, ma oddać każdy Towarzysz po 4
gr. a wyzwoleniec po 6 gr. Składki dawać na sprawienie
święta do Kaplicy S. Trójcy i ratowanie chorych Towarzyszy.
- Iudzież aby heblowanie, które za dawnych czasów by-
wało, teraz nie ustawało, z tą jednak kondycją, iż według
zwyczajów naszych Przemian Kowe Towarzyskie odpra-
wiający już aspersyi albo pokropienia (jako zwyczaj był)
nie mają odprawiać, tylko heblowaniu przereczonemu
tak Niemcy, Ludoziemcy, jako też i Polacy dosyć czynić
będą powinni.

(Oblat. in Actis consular. cracov. d. 23 Sep-
tembris 1719. Tom. 52 pag. 591-592)

57

Cech Stelmachow, Kotodziejow, Stolarzy, Bed-
nary i Tokarzy (na Kieparzu)

Sigismundus Augustus Rex Poloniae (Lithuaniae in
conventionem generali Regni jet. 6^a post dominic. Can-
tate proxima 1555 confirmat sequentes Articulos
poloniae conscriptos Fraternitatis seu Contubernii
Oppidii Carpentariorum, Rotificum & Mensa-
torum et Doleatorum oppidi Kieparz:

Przemysła Stelmachie, Kotodziejowie, Stolarskie i
Bednarskie mają mieć jednostajne Bractwo albo Cech,
ktorego co roku 4 Starzych obierać mają, z każdego rze-
mięsta powyższego jednego, którzy na Ratujcu od Burmistrza
potwierdzeni będą.

Cech ma mieć swoje święce w kościele, i w każde
świętki mają się czynić Zakończycze za zmarłych braci dusze
podczas których każdy mistrz ^{mistrz} i towarzysze ma dać kapłanowi
na ołtarz według starego zwyczaju; a który by mistrz omieszkiał,
ma dać winy 2 grosze do skrynki brackiej.

Gdy z na k. albo Cech obeszła Starzy mistrzowie, powinni
się wsiągnąć mistrzowie zębi do Cechu. A gdyby umarł który
mistrz, mistrzowa, dziecko, towarzysze albo uczeń ich; powinni
wsiągnąć mistrzowie i towarzysze być przy prowadzeniu ciała
do grobu ^{na zakomieniu} pod winą 2 gr. Wszakże gdyby dziecko albo towarzysze
umarł, tedy na dobrej woli mistrzowi sędzić się.

Świętownicy między powinni wypełniać postęgi w kościele;
święce zażegnać nosić, przykrycia na mary pod winą 2 gr.

Je wszystkie opisane rzemiosła każde ma być dlabi's
wie robione.

Mistrz może tylko z wola starzych mistrzów przyjęc
ucznia na uczenie pod winą 2 gr.; a jeżeli po czasie uczyć
winien będzie dać do skrynki 6 gr. Uczeń kołodziejskiego rze-
miosła ma się uczyć dwa lecie, a stelmaszkiego 3 lecie; a gdyby
miał dać za wyuczenie tedy mistrz ma dać złoty i opatrzyć
worym by miał chodzić: za który złoty na wszystkie mistrze
już się ma uczynić. A któryby chciał ucznia wyuczyć przed
czasem za pieniądze takowy przepędzić winy do bractwa pół-
kamienia wosku.

Każdy towarzysz ma się przeciwie i obyczajnie zachować
u mistrza; a gdyby miał odejść, ma o tem dać znać przed
tem 2 niedzieli, a gdyby był jarmark albo Zjazd Króla z Mli
albo Sejm walny nemoże odstąpić od mistrza jednę 4 niedzieli
przedtem i potem, wyjąwszy gdyby go mistrz nie chciał cho-
wać: a któryby towarzysz nad tą ustawę samowolnie
odstąpił od mistrza, takowego żaden mistrz nie ma przyjmować
i mają z nim pisać do innych miast, aby nie był
chowan, a aby mistrzowi za to zadoczyć uczynić.

"To też będą mieć w mocy mistrzowie, że każdemu ucz-
niowi po wyuczeniu mają dać przemianki, ale takowe
które by były uczniowe, a nie ku poomiewisku. Ale towarzysze
będą dawać przewojska towarzyszom, którzyby z innych miast
przyjeżdżowali, wyjąwszy z Lublina albo z tych, które się za
listem królewskim sprawują, tym nie będą może dawać prze-
mianek. Za które przemianki będą brać po 3 grosze."

Towarzysz, któryby się nie uczynił u mistrza zachować
ma być od mistrzów winami karany; a gdyby odszedł nie ucz-
yniwszy dosyć za swój występ, za takowym ma być pisanie
aby nie był przyjmowany.

Towarzysz, któryby chciał być mistrzem ma uczynić sytuki
wedle obyczaju. Towarzysz rzemiosła stelmaszkiego ma uczynić:

Przemianki
(prymiano)

Skrynę rydwanową na 5 łokci za 4 niedziele. Towarzysz
remiostu kotodziejkiego ma uczynić 6 kot. ztery kota
według miary Kupieckiej na 3 konie, a dwie kole według mia-
ry furmanckiej na 6 koni. Towarzysz remiostu stolarskiego
ma uczynić 1000 jawnorowy i fałsowany, liadwzaru w skry-
ni stolarowej na 3 strony ma być; item Skrynę na 3 łokcie
bez awiera gładką jawnorową z lądyszarnem o dwu dniami
a nogą spódnią rzezaną na 3 strony lądyszaru; item Olma-
ria wysokość na półwartą łokcia udzielną gładką w
nodze we dwoje składaną, kraniec sztrymowany nogą
wymowaną, lądyszaru na 3 strony.

Stelmachom i stolarzom wolno mieć farby wszyt-
kie ku ich potrzebie i robocie.

Towarzysz remiostu bednarskiego ma także sztuki
udzielać.

Łtorej mistrzowie przysięgli mają tego pilnie doglądać,
jeśli sztuki dobrze uczynione będą wtedy go bracia mają
przyjąć do cechu, przyczem ma udzielać kolecyj oraz dać
3 funty wosku i 2 grosze do braciej. A jeźliby złe udzielał
sztuki ma rok wzdrować, a zanie 6 niedziel u mistrza robić
i żądać znówu sztuk u mistrzów; a jeźliby niechciał wzdrować,
tedy ma sztuki opłacać jako bracia najdź. Żądając udzielenia
sztek ma przysięść z ludźmi dobrymi do cechu.

Który już udziela sztuki, ma przyjmować mielskie prawo.

Kiedy mistrzowie będą w cechu, żaden nie ma mieć broni
albo oręża żelaznego pod winą 6 gr. A któryby miał sprawę ma
powstać przy wyroczni przyswojenie od stałych mistrzów i rzek
rog uczniowie głośno podwiną 3 gr.

Mistrzowie pospółtu mają się szanować i czuć ani też
jeden drugiego w oczy albo bez oczu łazić lub oromować pod
winą 6 funtów wosku.

Mistrzowie nie mają jeden drugiemu ani obietnicami ani
dary odnabierać czeladzi pod winą 2 funtów wosku. Wszakże mistrz
który ma 2 towarzyszy winien drugiemu w potrzebie na żądanie
płacić jednego towarzysza.

W kasie prawie mają przestać wszyscy na tem, co mistrza uczył mistrzów
w cechu.

Wcehnie mają mistrzowie tak swojej braciej jako też innym
którzyby sprawiedliwości u nich zdale takową czynić; a gdyby
by się przysięgi która rzecz siągata, mają tę rzecz odstąpić do Wójta.

Mistrz któryby załatwił drugiego targującego drzewo ku ro-
bowi należąc, ma mu takowego potowić wedle targu spuścić.

Gdyby się mistrz który chciał do innego miasta przenieść,
niegdyż powinienował innych sztućk czynić ale za temi sztućkami
mającego przysięgć za mistrza prawego.

Obuym niewolno na Kleparzu okrom jarmarku sprze-
dawać nawozioną robotę rzemiośt powyz szcych, pod zabranie
m przez sługi miejskie, spieniężeniem takowych i oddaniem
do Szpitalow.

Mistrzom wolno sprzedawać swe roboty na Kleparzu ob-
cym ludziom, a robot takowych sprzedanych nie mają hamować
bractwem mistrzowie ani żaden urząd radzierać, ale wolno
będzie sprzedawać.

Z pomiędzy bractw zbranych w szczytnie ma być kupo-
wane drzewo ku potrzebie bractw, stalmachom, kołodziejom
i bednarzom; a gdyby który brat ubogi potrzebował pomiędzy
bractw a chciał się dobrze radzić nie mają mu ich odmówić pod
sztywnem rekojemstwem.

Sigismundus tertius rex Poloniae (Cracoviae d. 24 Maji 1588)
confirmat insertum privilegium Sigismundi Augusti de a. 1555 cum
articulis polonicis, et quia quatuor praedicta artificia nempe Carpen-
tiorum, Rotificum, Mensatorum, Doleatorum Oppidi Cleparz ad
Cracoviam adduxerunt et receperunt in suum contubernium ad fru-
ternitatem quintum artificium ejusdem materiae lignae nempe
Torneatorum, ideo confirmamus ordinationem ~~et~~ praedictam
addendo sequentes novas articulos:

Partaczom rzemiośt Stelmackiego, Kołodziejkiego, Bednars-
kiego, Stolarzkiego i Tokarskiego niewolno mieć i kupać przy mieście
Kleparzu ani okolo na przedmiesiach pod zabranie roboty i narzynia.

Ponieważ ludzie od stelmachów zwogli wozy gotowe kowane kupo-
wać: przetoż kowale którzyby z uporu niechcieli ~~zobaczyć~~ stelma-
chom wozy kować, mają przez Urząd być karani.

Wolno też Stelmachom kupować skóry i jucht na obijanie i ochę-
dożenie wozy wszela küh; a co się wyżywania dotyczy na skór se-
luzniach i lejcech i intrych, mają rymarzów zapłacić w przyznanie
używać: gdyżby jednak rymarza niechcieli takowej roboty przysięgć, wolno
będzie Stelmachom z intrych miej takowego rzemieślnika robotę dostawać.

Wszelkie roboty tych piściorga rzemioſt nie mają być hamowane w broniach gdyby je do innych miſt kupowano ani od Urzędu Krakowskiego i Kazimierskiego. Kowalom też niewolno na przekup kupować kół od poſtronných. Tym też piściorgom rzemioſtom niegodzi się roboty na przekup ſprzedawać pod winą kamienia woſku do bractwej ſkrynki: a to dla tego że przekupień drożej ſprzedaje goſciowi.

„Mistrzowski syn ma być wolen od ſztuk robienia: tylko ma podług zwyczajn sprawić kolecyę na woſgotkie miſtrze ſwego rzemioſta i dać i kamień woſku do bractwa.

Który by miſtrz niebył w cechu do roku i ſześciu nie: dzieł, a po roku przyſzedby: takowy ma znowu iść dać o mieſce między bracia.

Gdyby którego brata wyſtępnego w cechu według oby: czaju kaſano, a on by na takowym kaſaniu przestać nie chciał i bratby się z tem przed panym Rade, takowy ma przyprozwac ſtarſze cechu ſwego, aby wiedzieli o ſprawie.

„Mistrzowie tego piściorga rzemioſt będą mieć moc „dawać przemianki nie tylko uczennikom ſwoym ale „też z inſzych miſt przychozącym uczennikom, by jedno „nie z tych, ~~które~~ które są uprzywilejowane; chociażby „też nie był jeden miſtrz, co by ſprawę przepowiedział i cho: „ciażby czeladzi nie było. A który by się należał takowy, co by „miał te przemianki nagać, ma być do urzędu domie: „rzon, a urząd ma winę przytożną nań włożyć.”

(Oblatum ad Acta Magnae Procuratoris
Aris Cracov. fer. 6ª poſt ſ. S. Margeretae
1588 Tom archiw. 1263. Actor. Magnae Procur.
Tom. 7.)

Handwritten text, likely a letter or document, written in cursive script. The text is heavily faded and illegible due to the quality of the scan. It appears to be a single page of writing, possibly a letter, given the informal nature of the script and the lack of formal headers or footers. The ink is dark, but the paper is aged and yellowed, contributing to the poor legibility. The handwriting is dense and fills most of the page area.

Cech stolarzy, bednarzy, szklarzy i tokarzy potoczony w Warszawie posiada artykuły zatwierdzone d. 10 października 1572 przez rajców. August II d. 10 sierpnia 1703 zatwierdził odłączenie cechu bednarzy od stolarzy. August III d. 8 lutego 1761 odłączywszy cech szklarzy, potwierdził niektóre nowe artykuły cechu stolarzy. — Stanisław August w Warszawie d. 19 marca 1779 potwierdził artykuły 72 cechu stolarskiego w Warszawie. 1) Mają się odbywać co roku 4 sesje razymie co kwartał, a piąta rachunkowa w maju: na które gdyby który z braci starszych bez służby przyszedł zapłaci karę 12 gr. a z braci młodszego stanu 6 gr. a starszy który ma klucze od skrynki 24 gr. 5) Ktoby do cechu przyszedł z bronią zapłaci wimy 10 gr. a ktoby drugi jego nieuczciwieci sławy złożył w cechu ~~po~~ ma być karany wedle uznania, z wolnością jednak apelowania do magistratu, od której apelacji zapłaci do skrynki i zł. 6 gr. 3) Czeladnik ma 3 lata uczyć się; a gdyby chciał mistrzem zostać ma 2 lata jeszcze w: bić nie więcej jak u 3 mistrzów; po zarekomendowaniu w cechu ma jeszcze jeden rok robić, zapłacić odpowiednego 20 zł. i robić sztukę u mistrza; po czym przy przyjęciu zapłaci do skrynki 280 zł. 12) Zostałszy mistrzem ma majster przez rok służby cechowej odprawić za co ze skrynki dostanie co kwartał 14 ~~zł.~~ zł. 10) Syn mł.: trawski lub który wdowa lub córka później, tylko potowa zapłaci 14) Uczeń przy wpisie zapłaci 3 zł. ma uczyć się 4 lat i przy wozwo: leniu 3 zł. zapłacić: gdyby zaś podał nauki uszedł, niewolno go przyjmować innemu mistrzowi, tylko temu u którego pierwotnie się uczył, przyszedł na nowo na lat 4 zapisany będzie. 18) Uczeń wyzwolony

przy zapisaniu się w gospodzie czeladnej ma zrobić rozrunek.
21) mistrz z innego miasta chcąc objąć w Warszawie ma robić listkę
i zapłacić przyjęcie. 22) niewolno drugiemu mistrzowi robić
przy innego rozporządzeń konicy pod karą ~~trój~~ czternaściu grzy-
wien. 23) Snyerzom i cieplom niewolno chować czeladzi stolar-
kiej. 24) Taxować będą tylko starci. 25) Rzeczy dotyczące rzemiosła
chodzić się mają w dechu, zaś sprawy o kradzież, pobicie, zekro-
wienie u Magistra. 26) Wyjawienie tajemnic cechowych karane
będzie 14 grzywami. 27) niewolno robić składzek partykularnych
pod karą trój czternaście grzywien. 28) Przechowanie przydebnem raz-
wikim karane będzie 3 grzyw. toż samo i przedstawienie z ludzmi
nieuczciwymi. 29) Ktoby pijany na sejmie przyszedł zapłaci 14 grzyw.
30) Starzy pobierać będą z skrynki cechowej 200 zł. 31) Wolno
mistrzowi mieć tylko 2 chłopców w terminie. 32) Czeladnik z małego
miasteczka w którym by nie było cechu ma być probowany i wyz-
wolony. 33) Na pogrzeby i exekwie kwartalne mają wzywać cho-
dzić krom dysydentów. 34) Mają być 2 gospody dla czeladzi: pols-
ka i cudzoziemska. 35) Sejmie czeladzi mają się odbywać w 4 nie-
dziele na których mają przysyłać Magistrowie Bazylerowie
czeladź ma dawać na sejmach składkę po 19 gr. 36) Magistrowi nie-
wolno więcej czeladzi nad 6 trzymać. 37) Czeladnik przyjąwszy robotę
u mistrza ma 2 niedziele robić za wochlonem dla wzdrownego 8 zł.
a dla niewzdrownego 4 zł. potem ma się godzić o wochlon; przed
kwartalem nie ma się odprawiać. 38) Najlepszemu czeladnik ma brać
wochlonu 8 zł. a średni 6 zł. 39) Czeladnik gdyby drugiego symfo-
wał, wpisany będzie w czarną księgę; powinien sypiać u mistrza
50) niewolno czeladziom polskim chodzić ze szablą ani cudzoziem-
kim ze szpadą po ulicach. 51) Praktykowany dośq zwozają odpra-
wowania heblowki w gospodzie cudzoziemskiej a polewania
w gospodzie polskiej (suisbouts) znosi się. 52) Rapens w gospodzie
przy wyzwoleniu nie ma przenosić 36 złp. 53) Czeladnik któryby
przywzdrzewał nie miał konfzastu albo listu wzdrownego nie
ma mieć roboty, ani miejsca w gospodzie 54) Czeladnikowi wzdrownemu

602)
poznała sie gdyby mu by wskazane miejsce nie podobalo wstąpić
sie jeszcze 2 razy, za czwartym razem powinien z Warszawy na rok
wyzwodzić. 69) Porządek na sezyjach ma być następujący: Najprzód
mają być czytane prawa cechowe w polskim i niemieckim języku,
potem bajorcyerowie mają zdawać rachunki i cech ich obierać
będzie, dalej prezentowani będą chęcy zostać mistrzami, zapie-
rywanie chłopów, wypisywanie terminatorów wyzwolonych,
wołowanie nad interesami cechowemi. 70) Cech wybierze na sezy-
rach rachunkowej 8 kandydatów, z tych prezydent z magistratem
obierze 3 magistrów na starzych a 5 na asesorów i tych
przywrócić stozyci kaze. 71) Starci mogą każdego razu sezy-
według potrzeby zwołać
Potwierdzenie ostateczne tych artykułów przez Stanisława Augusta
nastąpiło w Warszawie d. 23 marca 1779.

1891
The following is a list of the names of the persons who have been elected to the office of the President of the United States since the year 1789.
The names are arranged in chronological order, and the year of election is given in parentheses.
George Washington (1789)
John Adams (1797)
Thomas Jefferson (1801)
James Madison (1809)
James Monroe (1817)
John Quincy Adams (1825)
Andrew Jackson (1829)
Martin Van Buren (1837)
William Henry Harrison (1841)
Francis Pickens (1857)
Abraham Lincoln (1861)
Andrew Johnson (1865)
Ulysses S. Grant (1869)
Rutherford B. Hayes (1877)
James A. Garfield (1881)
Chester A. Arthur (1881)
Grover Cleveland (1895)
Benjamin Harrison (1889)
William McKinley (1897)
Theodore Roosevelt (1901)
William Howard Taft (1909)
Woodrow Wilson (1913)
Warren G. Harding (1921)
Calvin Coolidge (1925)
Herbert Hoover (1929)
Franklin D. Roosevelt (1933)
Dwight D. Eisenhower (1953)
John F. Kennedy (1961)
Lyndon B. Johnson (1963)
Richard M. Nixon (1969)
Jimmy Carter (1977)
Ronald Reagan (1981)
George H. W. Bush (1989)
Bill Clinton (1993)
George W. Bush (2001)
Barack Obama (2009)
Donald Trump (2017)

Towarzystwo strzeleckie (Societas jaculatorum.)

Szkoła strzelecka Krak. miała przywilej z r. 1562 i Ordyna:
cyją pierowską z r. 1564 co Zygmunt III d. 22 stycz. ¹⁵⁹⁰ (Kotwienic)
- Władysław IV (Gedani d. 11 Sept.) 1635 dał przywilej na
strzelanie do turka unicuique ^{ciuius} bez dystrykcyi miasta Kra:
kowi cum libertate ab omnibus theloneis - R. 1724 utożono
3 nowe punkta - znowu r. 1732 d. 1 Januarii utożono
19 nowych punktów podanych r. 1746 do akt rządowych
- Komisja Królewska r. 1747 nowe punkta utożyła
9 punktów: 1) Elekuga dyrektora szkoły co roku d. 2
Januarii ma być obrany ex consulem 2) Najstarszy po:
tem ma być obrany 12 meżow i 1 fufmistrz składał się
cały ngd 2 15 osób: 2 dyrektora, 12 meżow, starszego
podstarszego i fufmistrza. 3) Każdemu mieszkanow
wolno się wpisać w rejestr co roku ma płać każdy
1 zł. 4) Kurka i Klejnoty ma mieć detrusor za Kaucyę.
5) Rachunki co roku robić 6) Strzelcy mają hoc ordine:
consules, scabini, officiales, kupcy, celmistrze
starsi szkoły strzeleckiej i inni mieszkanie 7) Frakta:
mente zbytnie za kazują się 8) Według ordynacyi z r.
1564 miał magistrat dawać co roku za Klejnot 100 talarów
potem na to miast obmyślił cypaże z jatek owsianych
9) Strzelanie do turka w niedzielę po oktawach
Bożego Ciała ma się zacząć

Towarzystwo Strzeleckie.

- Ordynacja Szkoły Strzeleckiej d. 2 sierp. 1740 (Księga hip. 54 p. 1469)
- Przywilej Szkoły Strzeleckiej przez Augusta III d. 3. Września
1748 (Ks. hip. 56 p. 161) (niema)
- Konfirmacja Przywilejów Szkoły Strzeleckiej przez
Augusta III d. 4 Lut. 1747 (Ks. hip. 55 p. 1813.)
- Przywilej Augusta II Szkole Strzeleckiej d. 5 Kwiec. 1725
(Ks. hip. 52 p. 1618)
- Uchwała magistratu f. 5ª ante dom. Rogationum 1591
ażby wynosi 124 zł. z owsianych łąk Szkoły
Strzeleckiej wyptacano (Ks. hip. 293 p. 542)
- Wyrok Komisji skarbu Kor. d. 25 Paźdz. 1791 dla Szkoły
Strzeleckiej z wyrozumieniem praw, przywilejów
i nakazując aby 3000 zł. dla zbierającego kurka
corocznie z precept Komory Krak. Superintendent
Komor. prowincji Krak. wyptacat. (Ks. hip. 95 p. 668)
- 1809 należytosci Szkoły Strzeleckiej ze gmach nr 641.
R. 1748 d. 10 Julii a Jacek Łopacki ^{archiwista} 20000 złp. zapisał
aby każdemu Królowi Kurkowemu pożyczona była
na rok po 5% z których procenta różne legata miano-
wicie advocato pauperum 200 złp. - Gdyby Król Kurkowy
niepotrzebował pożyczki albo nie miał kaucji dostatecznej
ma być ta summa przez magistrat na rok lokowana.

Joannes III rex Polon. (Lithwiae d. 16 Martii 1686) ut
 in civitate metropolitana Cracov. exercitium scholae
 jaculatoriae non negligatur, ideo conservantes Detru-
 sores Galli juxta antiquum morem circa libertates
 collatas, eosdem jaculatores cives Cracov. circa jura,
 privilegia, praerogativas et libertates conservamus
 et quencunque, qui gallum detruserit per bombardae
 explosionem, liberamus per annum a solutione qua-
 rumvis contributionum, ducillorum, theloneorumque,
 juxta libertates ex antiquo collatas.

(Oblat in Actis consular. Crac. A. 1727
 Tom. 52 pag. 2079)

659

Ordynacyja dla Szkoły Strzeleckiej Krakowskiej
przez Franc. Lazara Derjakubowicza radcę, Józefa
Zaleskiego radcę i Michała Rusiedyka radcę Krak.
deputowanych od Magistratu d. 23 Februar. 1732. uchwalone.

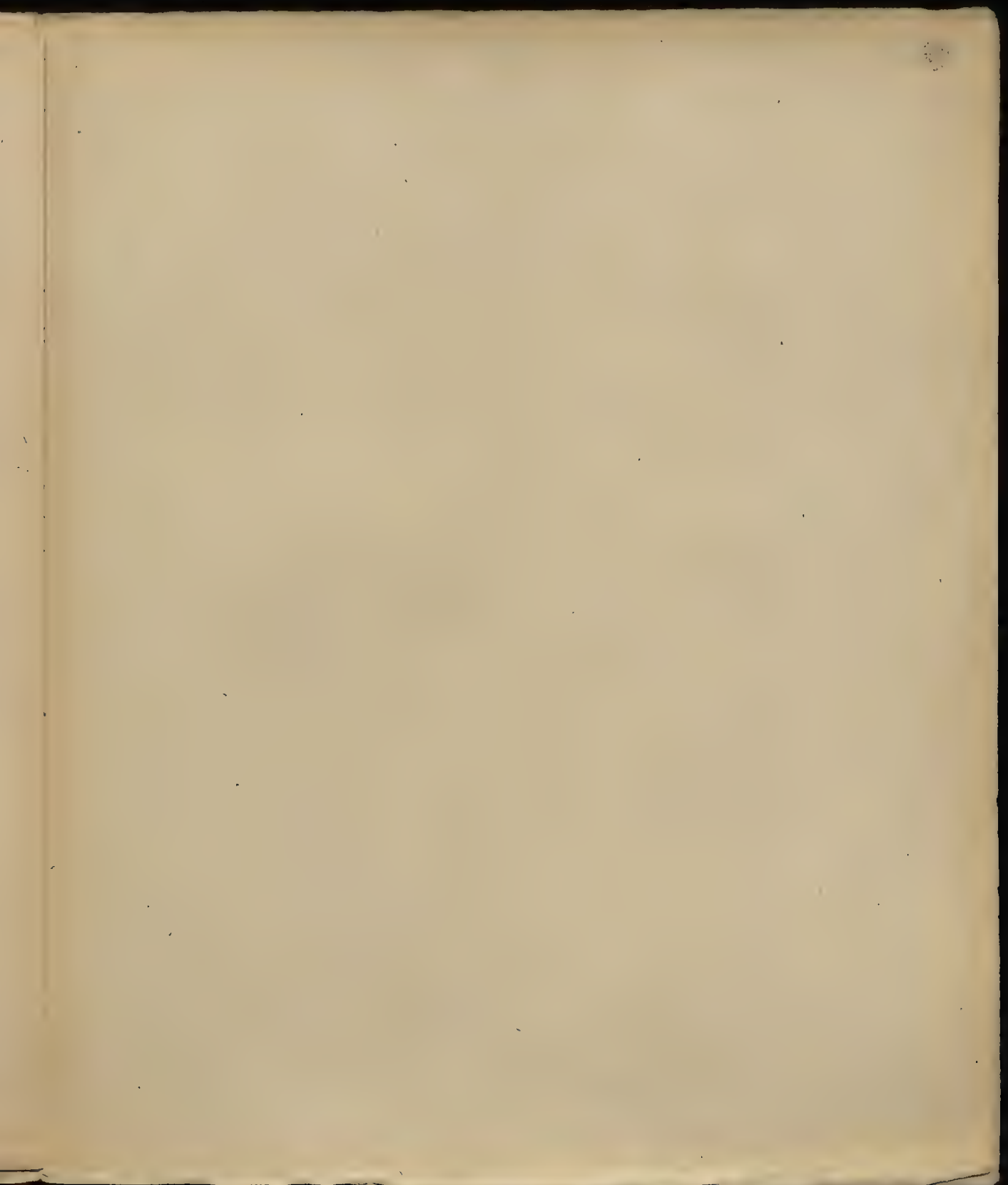
- 1) Co roku d. 2 Januar. ma być obierany Dyrektor Szkoły Strzeleckiej na celstanie, z gremio Magistratus
- 2) Starszego, Podstarszego tudzież Diwanestu Meżów i Susmis; trza również co roku nasajitrz albo trzeciego dnia obierać powinni.
- 3) Do Diwanestu meżów mają obierać zasturionych mieszczan.
- 4) Z tych urzędników powinno potowa być 7 osób z stanu Kupiec-kiego, a 8 osób z cechów.
- 5) Expensja na potrzeby Szkoły Strzeleckiej mają być brane z stawek i Prouentów z Profianych jatek; rachunki mają być prowadzone przez Starszego, i zdawane przed dyrektorem i 4 deputowanymi z Diwanestu meżów.
- 6) Przed przypadającą strzelbą do kurka na 2 niedziele, po-wien Detrusorgalli oddać starszemu kurka i starownie do dawnego wygozaju włożyć nań klejnot.
- 7) Po zbiciu kurka oddany ma być kurek detrusorowi wtedy gdy dostateczną fidejusoriją ~~stawi~~ stawi
- 8) Skrzynka z prawami i munimentami ma być u Starszego; jeden klucz od niej będzie miał Starszy a drugi Podstarszy.
- 9) Detrusorgalli powinien strzelcom wyprawić kollaucyję w domu lub na celstanie i wystawić klejnoty za 2 najlepsze trafny.
- 10) Starsi i Diwanestu Meżowie nie powinni być grawos Detru-sorgalli i innym gospodarstwa swoje wydającym.

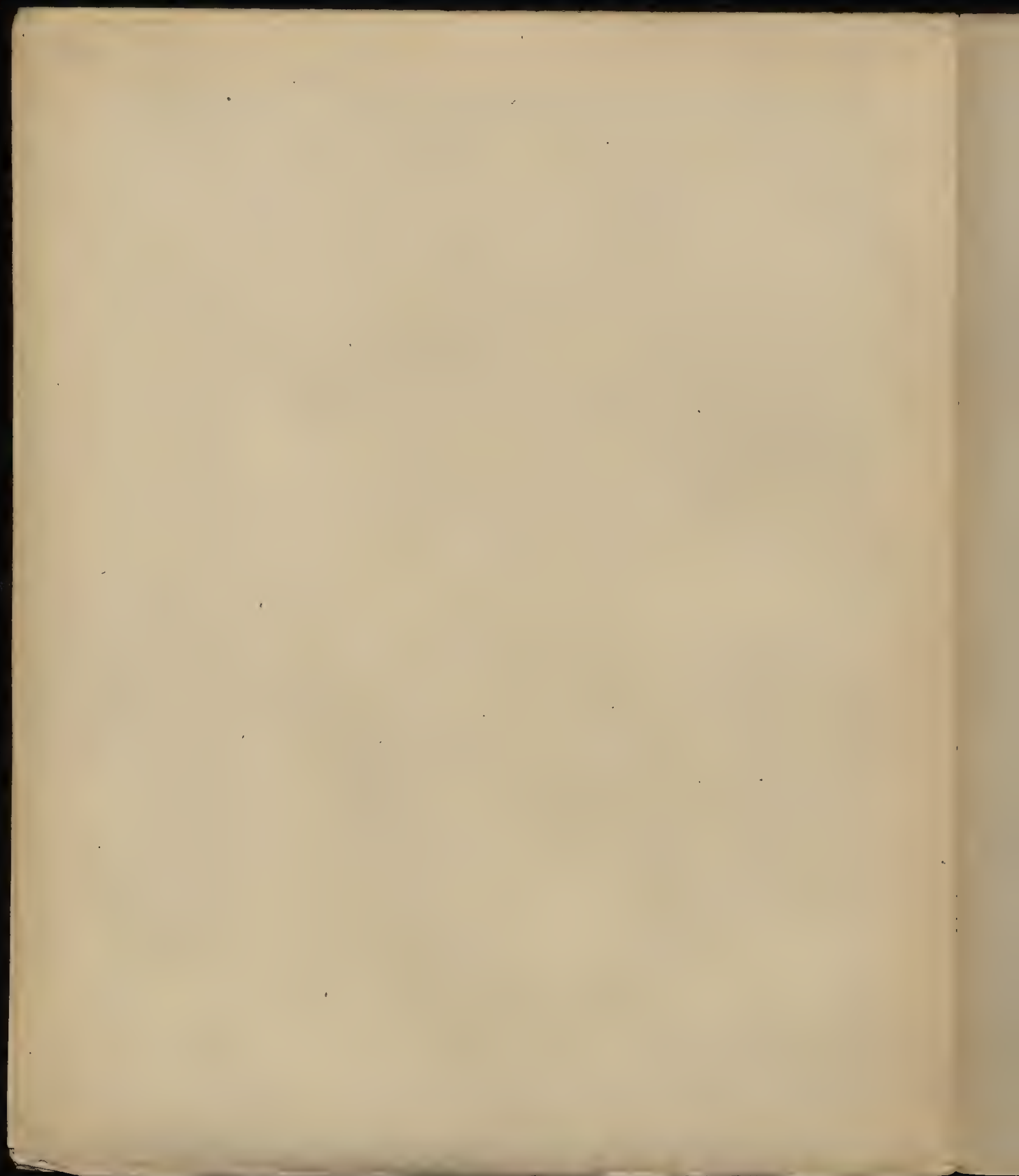
- 11) Strzelcy mają się na wyznaczoną godzinę przez Dyrektora, na stawić na sefory lub do strzelby.
 - 12) Po skończonej strzelbie do Kurka lub do tarczy, sam dyrektor z starzymi ma iść na rewizję.
 - 13) Strzelba ma się odbywać według dawnego zwyczaju, za trafany mają być strzelcy kontentowani i cyra wydana. Stawki powinni wszyscy płać.
 - 14) Na 2 niedziele przed Strzelbą powinien być kurek do którego mają strzelać, prezentowany na sefory, aby nie był zbyt mocny ani też zbyt słaby.
 - 15) Jeżeli elekcja Starzego, Podstarzego lub Diakona „mężów“ ma być prolongowana, powinni o tem donieść magistratowi.
 - 16) Śwów przyjeżdżący do Strzelby powinien w przeciągu roku wydać gospodarstwo, oprócz deputowanych z cichów do Kurka.
 - 17) Detrusor galli aby sam Kurka na wprowadzeniu nosił, wygroszy pp. rajców i Tawników.
 - 18) Detrusor galli każdy powinien Dyrektorowi dać jakowy prezent.
 - 19) Dawniejsze ordynacje mają pozostać.
- (Oblat. in Actis consular. cracov. d. 8 Augusti 1740 Tom. 54 pag. 1469-1473)

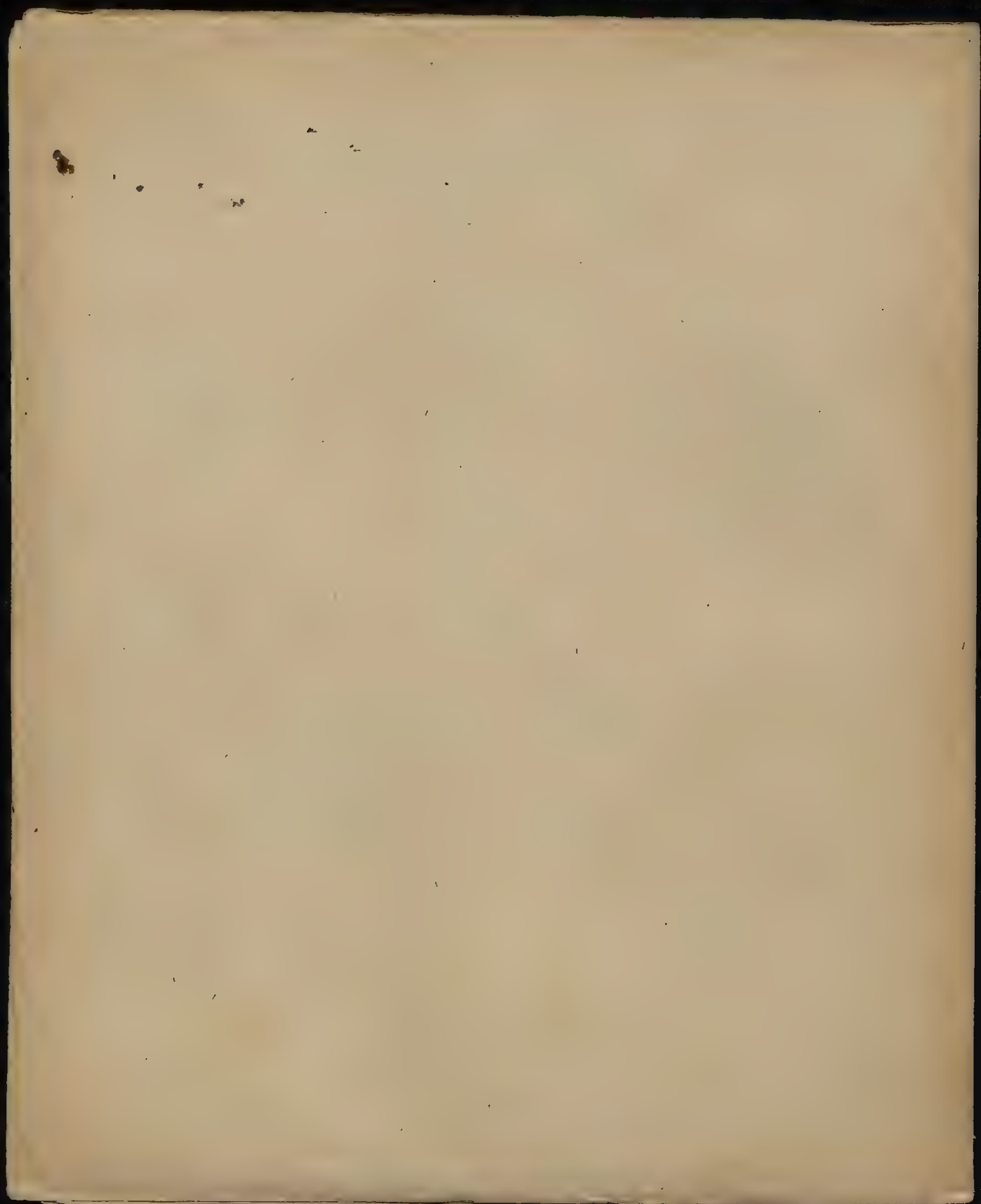
628
Augustus III rex Pol. (Varsavia d. 17 Decembr. 1746)
confirmat jura et privilegia Scholae Jaculatoriae urbis
Cracoviae per Sigismundum III, Vladislavum IV, Joannem
Casimirum, Joannem III, Augustum II concessa et liberta-
tem cujus favore Detrusor galli in hac Schola Jaculatoria
a theloneis, exactionibus et donativis liber erit, vigore praecipuae
Constitutionis A. 1676.

(Oblat. in Actis consul. Cracov. Tom 55 p. 1814)

very much of a subject, and in 1845
the subject was again brought before
the public, and it was then found
that the subject was not so simple
as it had been supposed to be, and
that it was a subject of great
importance, and one which
should be carefully considered.
The subject was then brought
before the public again, and it was
found that it was a subject of great
importance, and one which
should be carefully considered.

24

Cech sukienników, kilimników i pilśniarzy
(pannifices) w Kleparzu przy Krakowie.

Vladislaus IV rex Poloniae (Cracoviae die - Aprilis 1633)
confirmat sequentes literas pergameneas Proconsulis et consulum civita-
tis Clepardienfis continentes in se novam erectionem contubernii
pannificum in civitate Clepardiae ad Cracoviam:

Proconsul et consules civitatis Clepardiae ad Cracoviam
(datum Clepardiae d. 10 Februar. 1633) ad petitionem famatorum
Thomae Szczepkowie, Stanisłai Krabaszowie, Stanisłai Pachaliniski
et Chrystofen Węgrynowie pannificum et civium Clepardiensium
articulos boni ordinis contubernii pannificum Clepardensium in po-
lonica lingua conscriptos approbant:

"Starsi i młodzi sukiennicy mistrzowie cechu kleparzkiego, i
razg sobie abysmy z wiskłą chwałą L. Boga wszechmogącego i świętych
jego także tej z ozdobą tego miasta i pociechą urzędu naszego jmypp.
Radzicie kleparzskich i z naszym też pożytkiem i sławą dobra
cech nasz sprawować i radzić mogli takowe artykuły między sobą
zgodnie uchwalone postanawiamy." a którzyby brat niezawieszko temu co
rekt ma być starany potkamieniem wódku nieodpuszczenie.

Najprzód co roku najdalej we 2 niedziele po Trzech królach mają
być obierani 2 starši ludzie rozgdoni trzeżwi i sprawni i rajcom
do juramentów prezentowani, do których starszych obrani będą 2 przy-
sądni z braci stolarzów. Do krynki cechowej jeden kluz ma mieć
jeden starszy a ^{drugi} ~~cecha~~ zaś jeden przysądny. Przed obierem nowych
Panów starzych mają przejsi starši rachunki dochodów i rozchodów uczynić.
2) Ktoby chciał do cechu za mistrza być przyjęty ma ukazać list od urodze-
nia i wyzwolenia z rzemiosła ina przycgo prawo miejskie. Potem powi-
nier się opowiedzieć, na co rzemiosło przyjmie: jeśli na robienie sukna,
ma być zapisany za sukiennika, jeśli na ~~kilim~~ kilimny, ma być zapisany

*) prościej dla Kra:
Kowalskich Lukienn:
Kowalskich 2 r. 1660
ma jeszcze dodatek
"Kapelusz"

xx) zamiast tych
nie miast wymienia
ni w przywileju Krak.
2 r. 1660 tylko Łon:
Czajniczy

xx) w Krak. podwina
5 grzyw.

o) w Krak. 24 gr.

o) w Krak. 2 zł.

Γ w Krak: strzyżonej
wetny

tego brak
w Krak.

za Kilimika; także jeśli na pilgri ma być ~~Łilgriarza~~ i na
co się da zapisać to ma robić. Nie doświadczenie jeśli w tym rzemieśle
jest biegły, powinien wstąpić postaw sukna, albo według tego na co się
zapisuje: Kilim, Łilgri* i drugie rzemieślniki które wetny robią jako
Czapnicy, Lancosownicy, Pasamonicy i Kapelusińscy, którzy gdyby
się w mieście tym zrajdownali, z niemi cech trzymać będą. Sprawy mistrz
powinien dać do frązyńki 16 złt. w cecelu lub na raty, oraz wstępnego

albo nowego 12 gr. Ahtel piwa dla braci i 3 funty wosku i prosty
cechowie póki inny nie nastanie ma odprawiać - Syn mistrzowski lub
który pojmie mistrzowską córkę albo wdowę tylko połowicę, powinności
powyższych ma oddać - Każdy mistrz ma mieć żonę a gdyby chciał bez
żony być ma dla braci dać do cechu Ahtel piwa; a jeśli by w frotnot:

ym życiu miał być poszłakowany, ma być rajcą opowiedziany po
winę 2 grzywien polskich. - Mistrz ma ugnia przyjmować na 3 lata
i powinien go mieć z niedziela na próbie, potem zapisać go do cechu
przyjem dać do frązyńki 12 gr. a przy wyzwoleniu 1 złt. na piwo
dla braci i 2 funty wosku. Temuż chłopcu mistrz powinien sukna

opatrzyć, pierwszego roku grubą, drugiego średnią, trzeciego
dobrej wetny albo Kozuch. - Każdy mistrz do cechu przyjęty ma spraw:
nie roboty odprawować, to jest postawy dobre równe i jednakie robić:
postaw z dobrej jarzęcej albo strzyżonej wetny w szerz ma mieć

30 ganków, co wynosi furowego toku półtora a zstąpionego
tokieć i półtora na dwa (toki trzynaście z prostej a 2 gr.
Bez albo gminowej wetny w szerz 26 ganków ma ~~nie~~ mieć
to jest toku z furowego a zstąpionego tokieć na dwa ~~zas~~ także
toki. ³⁰ Różkolwiek by sobie bracia wzywały zyczyli aby roboty ich

z najprzedeniejszych weten sprawowane były, jednak dla wygody
ludzi zofarsza abogich, iż nie którzy postawy z krowizny robią
tedy dla ochrony fałszu: Który brat z krowizny robi, z tem samą w cechu
opowiedzieć ~~nie~~ nie powinien z dobrej wetny robić. Kto zaś z dobrej
wetny robi, nie powinien z krowizny podwinąć potkamienia wosku. U kto:
tego by się mistrza znalazł postaw fałszywy dobrej wetny z krowizny niechanej
takowy postaw ma być spalony a mistrz powinien dać potkamienia wosku

a jeżeliby się drugi raz dopuścił, ma być całym kamieniem wosku karany
 a że tracił razem ma tracić rzemieństo i na 12 mil od Krakowa rzemieństo
 nie robić. - Któryby z mistrzów na rok i 6 niedziel odjechał od miasta na tra-
 cić magisteria. - Wdowie wolno rzemieństo robić póki za męża nie pojędzie -
 jeżeliby za dośłaniem który z mistrzów na świątkę poślubił, nie przyjeżdż
 nadac do krzyżaki 3 gr. a jeżeli na świętyniową funt wosku; a któryby
 po stworzeniu krzyżaki przyjeżdż nadac i grof; starzy zaś ma być w duplo *) w Krak. 3 gr.
 Karany. - Starzy nie powinni spraw kedy przyjsza albo wywiezienie furad:
 Kow zachodzi sądzić, ani appellauij do Radzicy bronic pod winą 5 grzyw. -
 Do cechu ma każdy bezbronnice, łrezwio i bez poswarokoi podwiną funta
 wosku przychodzić. - Tajemnic cechowych niepowinien nikt wynosić pod
 karą potkamenia wosku. - Syn pozostaty po mistrzu tylko rok ma trwać
 na nauce. - Jeżeli brat cechowy, żona jego albo dziecię albo towarzyszy
 zemrze powinni iść na pogrzeb wosku a ciato mistrza mają nieść
 z mistrzów i 2 towarzysze, a towarzysza 4 towarzysze. - Brat młodszy
 powinien w kościele święcie palić i gasić w kościele w furcie i niedziele
 gdy ołtarze kadzą pod winą funta wosku. - Każdy mistrz powinien
 mieć wagę sprawiedliwą i podług niej czelażci robotę oddawać i od-
 bierać. - Doryto takie ma być płacone: towarzyszowi dorocznemu od *) w Krak. od ofno-
 6 funtów wetny gęplowanej półtorak, od ofnowy 2 gr. od folowanego wanej
 półtorak 2 gr; Prządce od 6 funtów od przędzenia przy strawie półtorak
 a bez strawy 4 gr. a prządka powinna u mistrza robić od jednych
 suchych dni do drugich - Któryby mistrz drugiemu prządce lubczył do:
 nika odmówić przepada do cechu achteł piwa. - Jeżeli który mistrz
 zachoruje mają mu dać z cechu czelażnika. - Żaden mistrz niepowinien
 z parstazami przedstawiać. - Któryby do cechu należał chociażby pod *) w Krak. Kra:
 inną jurysdykcyją miezkał, ma być postużony raziom kleparckim Kowckim
 pod utraceniem rzemieństa. - Pnckupniom któryby wetny na przekup *) w Krak: co je
 kupowali ma być takowa zabrana - Ponieważ między ~~między~~ tak je ma rozumieć
 rzemieślnikami kleparckimi a krakowskimi jest de krot Symonta i
 z r. 1524 który opiewa iż robotom kleparckim ani uczniom krakowskim
 żadnej nagany dawać nie mają: niepowinni iść krakowskim i kamienicy
 mistrzowie Łukiennikom krakowskim dawać nagany pod winą 20 grzyw.

4) nie ma
 tego w Krak.

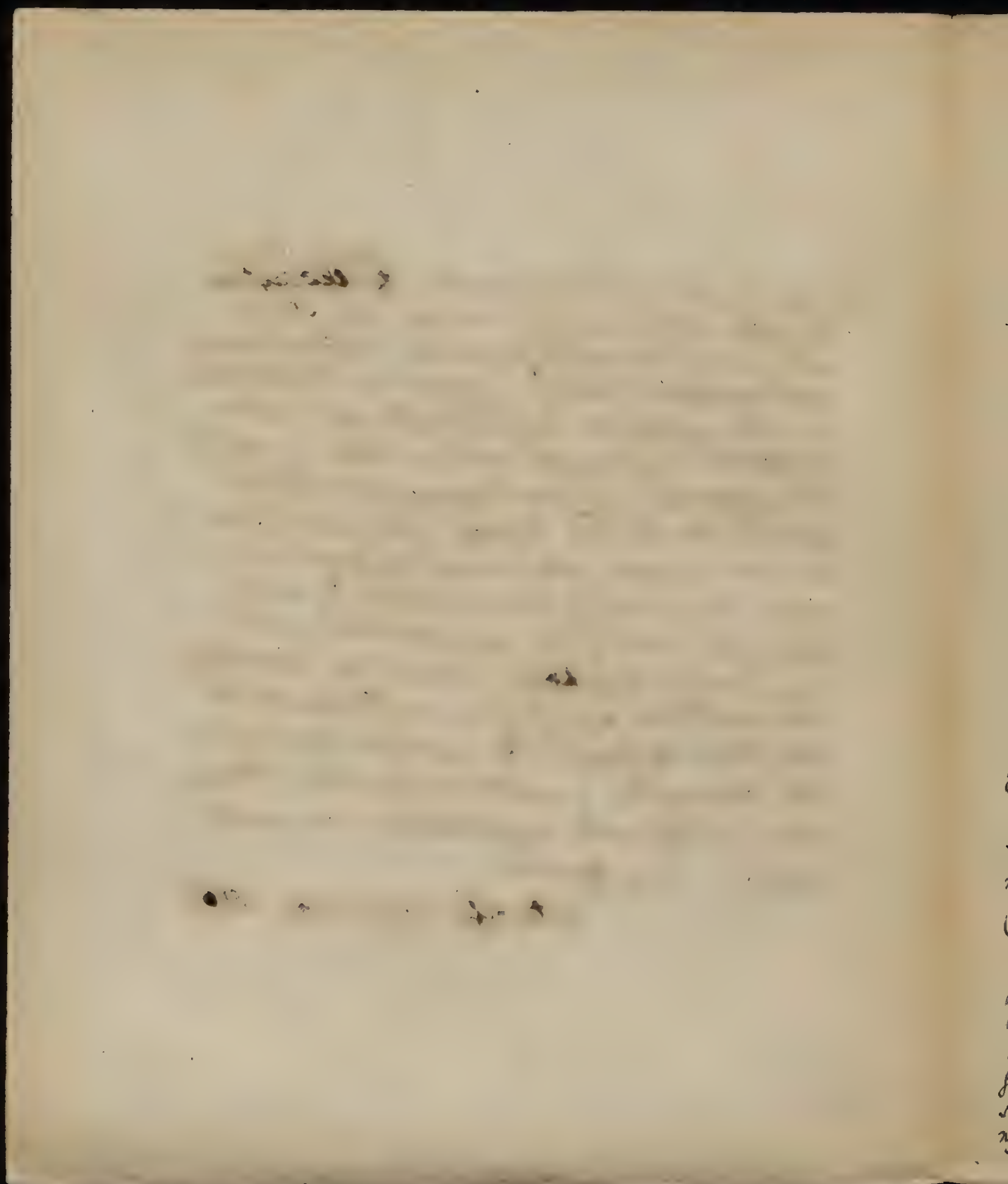
do skarbu król. — Orat któryby się na Hilimnika albo Liwniana
zapisał, za opowiedzeniem się, może sukno wyrabiać. — Czeladnik
któryby mistrzowi uczynił szkodę lub nieprzystojnie odjechał,
za takim ma być pnie, druga czeladź wziędzie trybowka; a
czeladnik któryby o tem wiedząc z nim siedział, również ma być
trybowany. — Ponieważ ptoiennicy poważają się robić Macelan
wewnątrz co sukiennikom należy: pnie to ma być takowy m za:
bierany, a czeladź, która by to u nich robota ma być trybowana.

(Oblat. ad acta castr. Cracov. ser. 69 ipso die Transfi:
gurationis Christi 1649. Lib. Relat. Tom. 76)

(Oblat in actis inscription. officii consularis cracov.
24 Junii 1660. Lib. 40 pag. 1569)

1546 fer. 6ª posttridie Divisionis Apost. - ~~Wielki~~ ^{znaciej Rykala} ~~Wielki~~ ^{burmistrz} miasta Kazimierza z rajcami, oraz Starosi
cechu fukienników miasta Kazimierza i mistrze Czapnic
Kow Krakowskich skarzyli przekupniow Krakowskich
iż wetnę wykupują. Rajcy ^{Kraki} kazali przekupniom
Krakowskim wykupować wetnę od obcych (z wyjątkiem
Kiem jarmarków) pod Karę 50 grzyw.; wolno tylko
rzemieślnikom tę wetnę kupować. Wolno jednak prze-
kupniom kupować wetnę w innych miejscach za Kra-
kowem lecz nie wolno im w Krakowie tej wetny
obcy sprzedawać tylko rzemieślnikom, jak to
Czapnikom (kapelusznikom) i fukiennikom Krakowskim
i Kazimierskim, a gdyby jej ci niepotrzebowali do-
piero obcy. Zakazuje się też rzemieślnikom sprze-
dawać obcy wetnę, z wyjątkiem Czapników którym
wolno grubszą wetnę wysortowaną i do rzemiosła
niezdatną obcy sprzedawać.

(Acta offic. consul. orac. 1546)

Vladislaus IV rex Poloniae (Varsaviae d. 20 Junii 1637)
oswiadcza, iż wydał ^{*) mający onę prawę} post Calendar Septembris proxime sequentis
universat w którym za kazano, aby sukna niemajace sprawiedliwej miary
dlugosci i szerokosci, ani też farby prawdziwej do Polski sprowadzane
były, obecnie bliżej się oznaczają ów uniwersat. Zakazuje się sukna fał-
szywie ~~colore~~ farbowane, lub też niemajace miary przepisanej
wygrabiać w całym Królestwie, w Prusach mianowicie w Gdanisku
i Krolewcu, i sprowadzać od daty publikaty niniejszego uniwersatu.
Będące już podobne niewarowane sukna wolno w sklepach krajowom
tylko do ostatniego Silyzja 1638 a zagranicznym do 1 Maja 1638
wysprzedzić. Co do barwy to owe sukna za fałszywe przytykane będą
które fałszywemi środkami farbowane barwę swoją zmieniają. Co
do miary oznaczają się, iż sukna zamorskie Rasch i Kromrasch
zwane szerokie, powinny mieć 2 1/2 łokci szerokości; Sukna Kara-
rze Angielskie (Carasenses Anglii) 1 łokieć i półtora cięści sze-
rokości, a 30 łokci długości. Podobną długości powinny mieć wšel-
kie sukna wąskie używane do podszycia mające szerokości
1 1/4 łokcia. — Suzinki mają mieć szerokości 2 1/2 łokcia a dłu-
gości 20 łokci, oprócz sukna Nordenskiego (Nordenses) mają-
cego szerokości 2 1/2 łokci, a 40 łokci długości. — Sukna Angiel-
skie, dunkskie, Kowienckie i inne cieńsze Kararzy (Carasei) zwa-
ne Przeniek mają być 1 1/2 łokci szerokie a 24 łokci długie. — Baje
(Baji) rybi Angielskie albo lunsckie (Lugdunenses) mają być 2
łokcie szerokie. — Inne sukna zaś nie zamorskie, to jest szląskie
pomorskie, polskie, pruskie powinny być 2 1/2 łok. szerokie a 30 łok.
długie. Kararzy szląskie powinny mieć też taką samą miarę co angielskie.
— Baje szląskie i sukna wąskie (strictiores) Kiry zwane mają być 2 łok.
szerokie a 30 łokci długie. — Sukna Bydgoszkie, Swiebodzinskie, Landzberg-
skie mają być 2 łokcie szerokie a 30 łokci długie — Sukna Morawskie powin-
ny być 1 1/2 łok. szerokie, a 36 łokci długie. — Również zakazuje się aby

*) Uniwersat ten
zakazuje wypro-
wadzenie z tych
i niewarownych
sukien wydany
Varsaviae d. 20
Martii 1637; ten
mimo obowiązku
jacego oznaczony
postat Calendar
Septembris 1637.

sukienicy krajowy przy furzech suknaach nie kładli ceh (signa)
zamojskich sukienników, ani na pokrowcach sukien obrazów za z
mojskich nie kładli i sukien domowych za angielskie nie sprzedawa-
li pod karą konfiskaty.

(Libr. Relat. R. 1637 Tom 6i)

Sukiennicy. R. 1344 (in die beat. Philippi et Jacobi Apost.) prostrze-
geuze (pannicidae) i sukiennicy (textores) w Poznaniu w radzie
ukwali następny statut: Sukiennicy (textores magiolry) mogą
~~tylko~~ tylko u siebie wyrabiane sukna sprzedawać postawa:
mi w ten sposób iż jeden postaw (stamen) najwyżej trzem
osobom sprzedac mogą. Na targu niewolno nikomu innemu
kupować wetny na matę wagę (quae vulgariter ~~ut~~ vutger
dicitur) tylko sukiennikom t. j. na funty; inni obcy ka-
mieniami też wetne kupować będą. Podczas jarmarku wol-
no sukiennikom sprzedawać sukna na wykroj. (Raczyński
Codex diplom. Maj. Pol. p. 104)

Kazimierz Jagiellończyk na Sejmie w Piotrkowie (ser. 6ª post. fest.
S. Martini) 1472 sukiennikom (textores panni) w Kościanie kło-
rzy najlepsze na całą Polskę wyrabiali sukna, pozwala dla
zapobieżenia fałszowań sukna lepsze niż stęplować pierzgią
otwieraną na której ma być wieża z wieżyczką na niej orłem
(Raczyński Cod. dipl. M. L. p. 186)

Zygmunt I w Poznaniu (ser. 3ª post. fest. S. Dorotheae) 1513 zaka-
zuje aby w miasteczkach Międzyrzeczu i Skwirczynie nikt
~~nie~~ sukna zarego (pannos griseos) w cenie poniżej 3 groszy
tokułowo nie sprzedawał na jarmarkach tylko miejscowi su-
kiennicy (panni textores); również niewolno wetny w mniejszej
ilości jak 1 1/2 kamienia obcym kupować tylko miejscowym
sukiennikom. Co później Zygmunt III r. 1616 i Władysław IV r.
1633 i 1636 potwierdzili (Raczyński Cod. dipl. M. L. pag. 199)

Zygmunt I w Krakowie (sabbato ante dominic. Reminiscere) 1519
sukiennikom ~~cecho~~ (pannifices) w miesiącu wielkopostkim
stusce pozwala stęplować sukna: jako to postawy z wetny
gorzej ("quae metalla dicuntur") jedną pierzgią otwieraną na
której z jednej strony litera S. a z drugiej strony z kluczem być
moją; sukna zaś z wetny lepszej ("quae foldrowe dicuntur") dwu-
ma takimi otwieranymi pierzgiąmi. nad retelnym stęplowaniem
na cech używać. (Raczyński Cod. dipl. Maj. Pol. p. 219)

Zygmunt I na sejmie w Toruniu (fer. 4ª ante fest. Trinum Regum) 1520
ustanawia aby w mieście Koscianie dla podniesienia przemyślu su-
kienniczego na jarmarkach pociągwszy od Wielkiejnocy aż do S. Mi-
chała kupcy Koscianscy wetny zakupionej nikomu innemu tylko
mieszkańcom sprzedawali, dopiero w zimie wolno ją obcym prze-
dawać. (Racynski Cod. dipl. Maj. Pol. p. 213)

Burmistrz z rajcami Tawnikami i rzemieślnikami (zawie sami
niemcy) miasta Wschowy (fer. 6ª ante Nativit. Mariae) 1520
ustanawiają cech sukienników (pannificum) wochowskich z
następującymi artykułami po niemiecku spisane: Sukna czarne
mają być robione z wetny naturalnej czarnej, szare z wetny
szarej lub rudawej, białe z białej, meto też sukno robione z
niejednostajnej wetny nie może być farbowane, która to farba ma
być zastorowana do naturalnego koloru wetny pod karą 6 kamieni
wosku. Ktoby nad przepisany miarę szerokości sukna wygrał
ma 6 groszy zapłacić do cechu. Kto nie ma domu własnego nie mie-
sukien wykrajac. Kupiona wetna ma być od cechmistrzy rozdowa-
na, Ktoby zaś wygrał z wetny dostarczonej od szewców lub garba-
rzy płaci karę 6 kamieni wosku. Karę nauki młodzieńców tylko 3 lata
trwać będzie. Wafstat sukienniczy ma mieć przepisany szerokość
a długość nitki wynosić na 40 palem a najmniej 37 palem. Aby nikt
sukien robionych w Gorze lub Głogowie nie sprzedawał za miejscowe,
pod karą 1 kamienia wosku. Krajka szelownia do szerokości sukna
ma mieć tylko 6 nitki; sukna z szedzą krajką są niedostateczne. Jeżeli
mistrz umrze, wolno dzielnom sukiennictwo prowadzić. Do soluszu,
podstępny niewolno naraz więcej tylko 10 postawów sukna dawać
pojedynczemu. Biewolno sukiennikom podrasztrzyżenia wetny
objęzdzaci wosie i zakupywać wetny ze szkoda drugich pod karą
po 1 kamienia. Chłopiec po wyzwoleniu ma przez rok u majstra w
robocie zostawać lub po obcych stronach wędrować; tylko sy-
wie majstrów wolni są od tego. Sukiennikom niewolno komu innemu
tylko cechowym sprzedawać wetny pod karą festona od każdego kame-
nia. Od wista trzech króli niewolno dla kogo innego tylko dla sukien-
ników sukna całe lub na suknie farbować. Dwie wolno za obrobem
miasta kupić wetny, tylko na targu ani też na targu przekupstwen
wetny retnąć pod karą 12 groszy od kamienia. Obcym niewolno prze-
dawać sukien w tych kolorach w których się w mieście wyrabiają (t.j.
czarne, szare, brunatne, i inne (proceus) szare, wyższy lepszego
gatunku sukna i to podzas jarmarku. — Ustawę tę potwierdził Zy-
gmunt I w Krakowie (fer. 3ª ante fest. S. Kiti) 1523 (Racynski: Cod.
dipl. m. 2. pag. 214.

Zygmunt August w Piotrkowie na sejmie (ser. 6ª ante Dominicam Oculi)
 1552 potwierdza artykuły sukienników (parriteactorum) w Xole
 mieście. Do jednego postawu ma być brane 31 gastaż czyli pasma
 a nie mniej pod karą: więcej jednak być może. Dwóch rajców i 2 sukienn-
 ików delegowanych rewidować będą wyrabiane sukna. Niepastuszy
 zapłaci kary 2 groszy, a kto rekreta cechowe wyjawia kary po 2 soli-
 dy każdemu bratu. Ceny roboty: Od wybiicia (experiensione) wetny 29 =
 bianej lub jarezej i zwoyczajnej półgrosza (medientem). Od wybiicia
 (experiensione familiar) polwaska wetny 29 bianej lub zwoyczaj-
 nej szelag (solidus). Od wyciągania (tractatio?) sukna lub postawu
 od każdej czingy, i grosz (nummus); Od folowania półgrosza;
 tejco winie od putwazka i szuki i szelag; Od tkania postawu z jed-
 nej strony czyli drissophy, 4 szelagi; Od wiolsiarowego z jednej stro-
 ny 2 grosze. Waga wetny ma być jednakowa: putwazek ma mieć pół-
 trzecia dyki (t.j. kamienia) sztuka zaś półczwartej dyki. Drowy
 majster (nowicusz t.j. młodszy brat) ma zapłacić w kupnego półka-
 mienia wosku 2 grosze do frynki i 12 groszy na piwo; procy tego
 dopokąd go inny nie zastąpi winieć to robić co mu staro. Każda i
 rocie zapłaci pod karą 4 groszy. Uczeń ma dać od wpisu 9 groszy
 na piwo i ma użyć się 3 lat pożerać którego terminu majster powinien
 mu dać 8 łokci sukna szarego, a trzeciego zaś roku 9 łokci sukna
 29 bianego; pny wyzwolińcach zaś da uczeń półtrzecia dyki wosku
 wyzwoleniec ma być prawego toia. Ktoby na uczę (cercowia) cado-
 wą przyszedł boso zapłaci półbeczek (tunna) piwa, a uczeń chodzący
 boso po mieście zapłaci pół półbeczka piwa. Ktoby z bratem grał ka-
 zadowo płaci półkamienia wosku. Kto po obietaniu cechy zyb-
 ko nie przyjdzie płaci 2 szelagi. Ktorem uzeladnik nierządnie do
 domu majstra prowadzić zapłaci pół półbeczki piwa i 2 dyki wosku.
 Ktoby ^{Amator} ~~uveladnik~~ stuzić lub pnieć drugiemu, tak pniećka pnieć ty-
 dzień nie winie robić a majster karę zapłaci. Ktoby od prowadzącego
 gaimu kupców zapłaci półkamienia wosku. Sukno przywiezione ma
 być szerokie 2 stop (cubitoy) (Raryński Cod. dipl. M. 2. p. 235)

Kazmierz Jagiellończyk w Gnieźnie (ser. 6ª post Octav. Corp. Christi) 1456
 zakazuje aby nikt na drodze do sztemu nie prowadził sukien gor-
 zych (exiliores) szarych, które tylko tamtejsi sukiennicy wyrabiać mają
 prawo. (Serpe dla emulacji wolno prowadzić) Potwierdził ten przywilej
 Zygmunt August 1562. (Raryński Cod. dipl. M. 2. fol. pag. 233)

1784 Stosownie do przywilejów nadanych od Królów polskich
cechowi sukienników Krakowskich zakazano publicznie
aby żaden nie będący w cechu sukienników Krakowskich
nie wazył się przedstawiać im w rzemiośle, robić takich
sukien jakie oni robią, kilimków, czapek, piloni, mul-
tanów, flaneli, kuczbaje, kirtu i innych, ani też
podobnych towarów przywozić i na przedstawie su-
kienników sprzedawać w Krakowie, Kleparzu, Ka-
zmierzu i przedmieściach ~~pod Ręką~~ ani też materiałów
wykupować pod karą konfiskaty.

Cech sukienników

Officium consulare Cracov. (ser. 4ª prius festi S. Marti: (jest w zbiorze
ni pontif videlicet d. 10 Novembr. 1660) ad petitionem (p. 583)
fam. Alberti Alotnicki et Martini Wadowski civium
et pannificum cracov. sequentes articulos contubernii
pannificum approbat.

Punkta i artykuły od Cechu Sukienników Krakowskich
do potwierdzenia urzędowi Krakowskiemu podane d.
10 Novembris 1660.

(Jest to ten sam przywilej co Sukienników Klepańskich z r.
1633 z następnymi odmiannami)

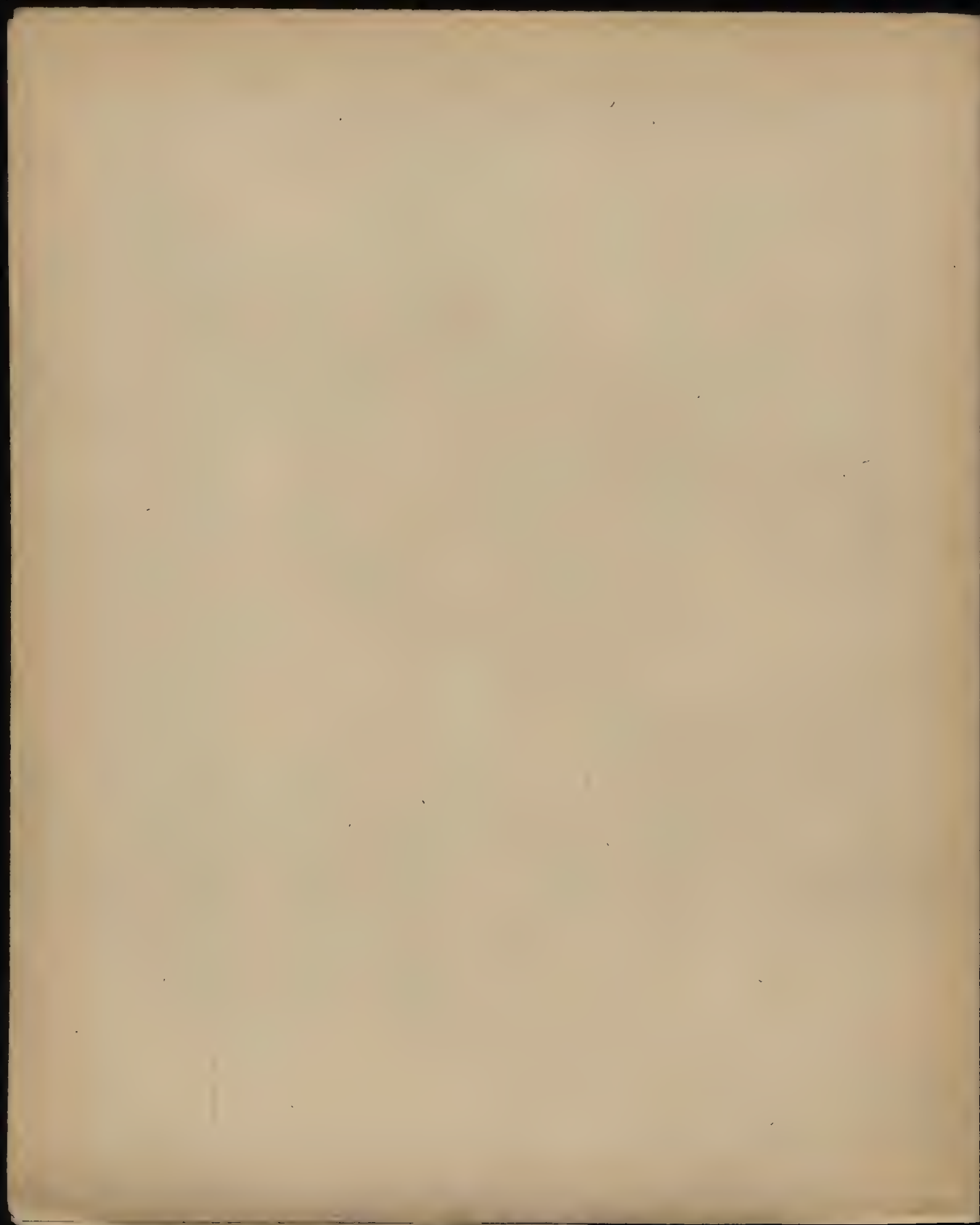
3) Nowy miesty powinien do skrynki cechowej dać 12 zł. oraz
za potrzeby brackie tenże wstępnego albo romownego (ma
dać 2 osobna 12-6 gr. nadto 1/4 kamienia wosku i buktel piwa
dwuraznego.

4) W przywileju Krak. nie ma wzmianki o dekreście Zygmun-
ta I z r. 1524 tylko powiedziano: że Sukiennikom Kazi-
mieńskim, który nie są przytaczani do cechu Krakowskiego,
nie wolno wykupywać wełny, ani też nawozić do Krakowa
sukna. — Dopuszczalno też innym rzemieślnikom wełny odbierać
pod karą 10 gnyw.

(Oblat. in Actis inscript. officii consularis cracov.

d. 10 Novembr. 1660. Libr 40 pag. 1696-1700)

Ustawy te potwierdzone przez Jana III d. 17 lut. 1697.

1787 die 29 Augusti Varsoviae - Stanislaus Augustus
Rex confirmat articulos ad bonum ordinem Congregatio-
nis Pannificum Stomnicensium:
Wojt i burmistrz zeato, rada i tawica miasta Krolewo-
skiego Stomnik d. 22 Czerwca 1787. potwierdza nastę-
pujące porządki i artykuły (31 §.) Zgromadzenia
sukienniczego Stomnickiego: 1) Po roku będą wybierani
2 Starsi i 2 Bracia Stolarscy, chcący majstrem zostać
ma robić: Sukiennik postaw sukna Kilimnik kilim,
Piloniarz pilon i Kapelusz. 5) Który by nie miał żony
ma coroku do cechu dać achteł dwuraznego piwa.
6) Który nie będą na 3 lata przyjmowani. 7) Każdy mistrz
ma sprawnie robić postawy dobre, równe i jednokie.
Postaw 2 dobrej mownej i strzycionej wetny ma mieć w
szerz 30 gantów (t.j. surowego toku $2\frac{1}{2}$ a stopionego
 $1\frac{1}{4}$ toku sukna) na dłuż zaś toku 30. Postaw 2 prosty
grubej wetny ma mieć w szerz 26 gantów (to jest suro-
wego toku 2 a stopionego i toku) na dłuż zaś toku
30. 8) Gdyby u którego mistrza znaleziono postaw fał-
szywy z niedobrej wetny z krowizną zmieszanej, ta:
Krowe sukno ma być spalone a mistrz potkaniem
wosku karany. 20) Myto czeladzi ma być takie:
Towarzyszowi doręczniemu od 6 fantów wetny gręplara:
nej potłorak, od ofnowanej z grofje frebr. od żalowanego
postawu 2 gr. frebr. (od 6 fantów wyprzedzenia przy strawie
potłorak a bez strawy 4 gr. 25) Od postawu ptaci się w Tołu-
żu Krotu Krola 2 mi 15 gr. 30) Płociennikom niewolno robić
madelan (mezza-lana) na przodku z wetna, co należy do

Lukienikow.

(Oblat. in Ratis magnae procurat. Cracov.
Tom arch. 1302 pag. 760-769)

650

Cech sukienników w Stomnikach.

Stanislaus Augustus rex (Varsovia d. 29 Augusti 1787)
confirmat Articulos Congregationis Lannificum Stom-
nicensium (excepto articulo 25):

Wojci i Burmistrz z całą Radą i Ławicą miasta
Z Król Daci Stomnik (d. 22 Czerwca 1787) potwierdzają
31 artykułów Cechu sukienniczego ^(ii mag. Stom.) przez starszych
i młodszych magistrów uchwalone:

- 1) Co roku mają być obranych 2 Starszych, 2 Przystawnych
i 2 Obraci Stolarskich 2) Mają być co roku rachunki zdawane.
- 3) Wstępujący do cechu ma się zapisać albo na Sukiennika
albo na Kilimnika albo na Pils'niarza i ma zrobić postaw
sukna albo Kilim, pilon, Kapeluszy - albo poniższy jeżeli
jest Łonizofznikiem 4) Wstępujący ma dać do fundacji
chowej na potrzeby brackie 12 zł. wstępnego albo umow-
nego 1 zł. 6 gr. wosku cwiertć kamienia i achteł piwa
- 5) Mistrz młody ma postugi czynić. 6) Mistrz ma mieć żonę,
której gdyby nie miał ma co roku do cechu dawać achteł
dwuraznego piwa. 7) Uznia mają przyjmować na 3 lata;
mistrz ma dawać uzniovi suknią pierwszego roku grubą,
drugiego średnią, trzeciego z dobrej wełny albo kozuch.
- 8) Każdy mistrz ma robić Postaw z dobrej i mocnej albo
strzyżonej wełny, który ma mieć wżez 30 ganeków czyli
furowego szero kosi 10 kci 2 1/2 a strzyżonego 1 i pół awiera
na dłuż 2 as 30 toku. Postaw z prostej wełny grubej ma
mieć wżez 26 ganeków to jest 2 tokie furowego a i tokie
strzyżonego, na dłuż 2 as 30 toku. 9) Gdyby u którego mistrza
znaleziono postaw fałszywy z niedobrej wełny z Krowizną ma;
szanej, postaw ma być spalony a mistrz potkamieniem wosku

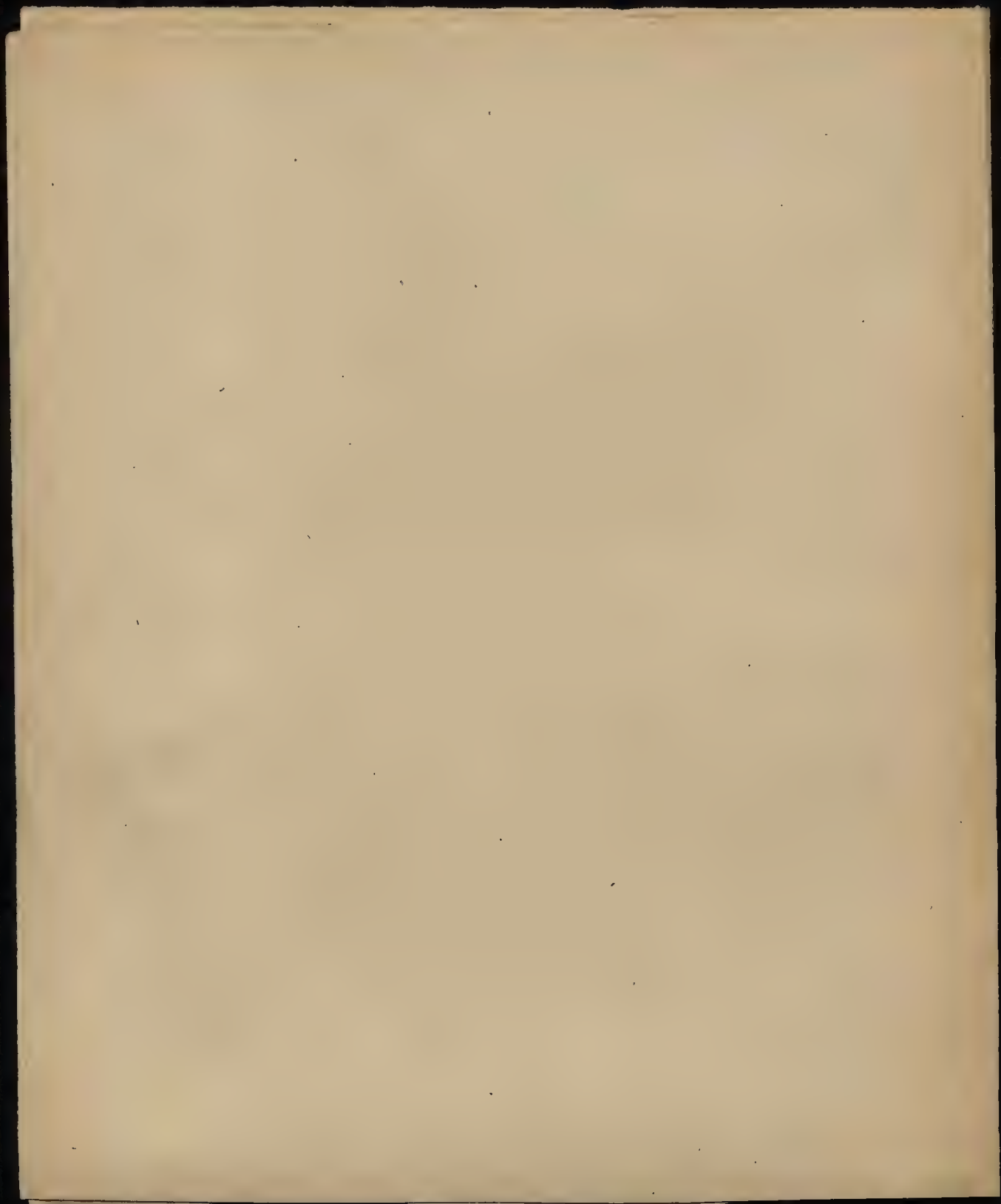
karany; za trzecim razem ma stracić rzemieństwo na 12 mil
od Homnisk nie bawić się. 9) Mistrz któryby się przez rok
i 6 niedziel oddalił, straci majsterkę. 10) Wdowa może robić rze-
mieństwo. 11) Za obestaniem cechy, któryby się nie stawiał do
cechu ma być karany funt. wosku. 12) Któryby przyszedł po
otwarciu przyniki ma dać 3 gr. wosku za omieszkanie, a starzy
in duplo. 13) Wolno apelować do urzędu miejskiego. 14) Dni wolno
posławać czynić w cechu podwiną i funta wosku. 15) Nie
wolno wyjawiać tajemnic cechowych pod winą $\frac{1}{2}$ kam.
wosku. 16) Syn mistrzowski ma się tylko i rok uczyć. 17) Bra-
pogrzeby mają wzywać chodzić: mistrza mają nieść 2 mistrze
i 2 towarzysze, a towarzysza 4 towarzyszy. 18) Mistrz
brat ma w kofiecie ramię zapalać i gasić. 19) Każdy mistrz
ma mieć sprawiedliwą wagę i podług niej towarzyszom
robotę wydawać i odbierać. 20) Mistrz ma być następne: so-
warzyszowi dorocznemu od 6 funtów wosku greplowanej
połtorak, od ofnowanej 2 gr. frebr. od folowanego postawu
2 gr. frebr. Przede od 6 funtów wyprzedzenia przy strawie
połtorak, a bez strawy 4 gr. która powinna u mistrza
robić od jednego suchych dni do drugich. 21) Któryby mistrz
drugiemu czeladnikowi albo przodkowi odmówił ma być karany
do cechu jachtem piwa dwuraznego. 22) Mistrzowi ma być
dany z cechu czeladnik. 23) Dni wolno prześlawać 2 par-
tami, którym roboty mają być zabierane. 24) Któryby się
z pod jurysdykcji miejskiej wytłumował ma być karany
złożeniem z rzemieństwa. 25) Dni wolno będzie w Homnikach
kupować wosku i skór owczych tylko krawcom, sukiennikom
i kufnierzom (artykuł skasowany przez króla). Sukna mają
być w folu królewskim w Homnikach folowane. 26) Mistrz
nowy ma zapłacić na potrzeby do cechu ratami 16 złp.

631
27) Każdy mistrz co fukedni ma płać po półtora ku, a to
na mfcie sw. 28) Kilmnik albo Liloniarz wykazawszy się
umieniem roboty może robić i fukno. 29) Za czeladnikiem
któryby się nie zachował, albo odjazd nie odprawiawszy się,
ma iść trybowka, dopokąd się trybowany nie usprawie-
dzi, a czeladz nie ma robić z trybowanym. 30) Diewotno
wysabiać Stouennikom mądzelan na przędzy z wetną,
gdzie to fukiennikom należy, pod zaborem. 31) Fukiennicy
z pobliskich wsi Sieciechowic, Iwanowic powinni fukadać
opłaty do cechu w Stomnikach.

(Oblatum in Curia Magnae procuratoris
arag. crac. fer. 6^a pridie festi Nativitatis
B. Mariae V. d. 3 Septembr. 1787. - libr.
arch. civit. crac. Tom 1302 pag. 760-769)
~~1302~~

Handwritten text, likely a letter or document, covering the upper half of the page. The text is written in a cursive script and is mostly illegible due to fading.

Handwritten text, likely a signature or a short note, located in the middle of the page. It appears to be a personal or official statement.

Sigismundus rex Pol. (Cracoviæ ser. 6^a proxima ante Dominicam Judica 1524) quia conquesti sunt futores civit. crac. quod Cordones crac. non sufficientes pro eorum necessitate cutes subministrarent, easdemque deteriores venderent ac meliores extra regnum eduerent peterentque ut illis futoribus officinam cordoniam præparandi ~~parque~~ cutes pro eorum artificio per ipsosmet construere permetteremus. ex adverso cordones allegabant in jure maydeburgensi cautum esse ne futor astem cordoniam exerceat et citantur decretum nostrum inter consules et Communitatem Cracov. in conventu piot. Koviensi proximopraeterito latum ut unusquisque artifex ita astem suam exerceat ne esset in præjudicium aliis artificibus. nos respectu quod futores ejusmodi officina non indigeant decrevimus ut soli cordones seu coriarii incumbant ut sufficientiam cutium expediant cutesque magnas seu præcipuas media marca ad summum, cutes minores vero juxta earum quantitatem aequo pretio vendant. Et quia liberum est cordonibus de Casimiria, Stradomia et Klepaz ac alijs extraneis cutes una die in hebdomada feria 3ª vendere permittimus ut Cordones reliquas cutes quas futores amplius non indigent alijs civibus vendere possunt et non evehere extra regnum.

Oryg. na pergam. 2 piegas Król. (w cechu szewskim)

Kazimirus rex Pol. (feria 5ª octavis Corporis Christi quae fuit vigilia S. Joan. Bapt. 1468 Cracovis) ~~significat~~ ^{significat} quod ad petitionem senioris futorum fraternitatis civit. cracov. dedit facultatem ut futoribus licitum sit macella seu gazas nostras regales pro futoribus dispositas inter se vendere, obligare, reformare ~~in jure~~ ^{in jure} totius fraternitatis.

Sigismundus I confirmat hoc privilegium (Cracovia in crastino festo S. Annæ 1545)

Sigismundus Augustus rex (Letnicovis in conventu generali Sabbato post festum Epiphaniae proximo 1563) potius videtur ten privilegium prius inter Kazuje abby partaye niemich. butow (calceos) pnedawac w miesie neque alicui Italo. licebit futori calceos conficere et vendere sub poena amissionis calceorum ne præjudicium fiat futoribus Cracov. qui ex macellis ad Magnam

Napis na tablicy marmu-
rowej w jatkach szewc-
kich:

Opus magi:
stri Augustus:
tini Litwin-
ek Mura:
tonis 1599
H

procuratoriam nostram casum solvunt. - Wzywa więc Wzyska
ut interdiciant Italij et alijs externis futoribus extra
fraternitatem futorum Cracov. existentibus, laborem
interdiciant et venditionem in civitate Cracov. et suburbij.

(Oryg. na pergam. z pięćcią wiersz na
pyskurku) białe, czerwone, ułysto ryzowym)

(Mathias Olejnik magnus procurator aris Crac. 1563.)

~~PL III~~ Władysław IV (Vilnae d. 20 Febr. 1639) Jan ~~Kap~~ ^{III} (Cracovis in conventu Coronat. d. 28 martii 1626) potwierdza
nowyjsze przywileje

(Oryg. na pergam. bez pięćci)

Augustus II (Cracovia d. 27 Novemb. 1698) potwierdza po-
wyjsze przywileje

(Oryg. na pergam. fol. k. 43 pięćci wiersz)

✓ Michael rex Polon. (Cracovia in Comitibus Coronatoris d. 9 Novemb.
1669) potwierdza przywilej magistratu Krak. na papierze
pisany continentes nonnullos articulos bonum ordinem Contuber-
nii futorum Cracov. concernentes jakoto:

Actum in praetorio Cracov. feria 4ª pridie festi S. Lucae d. 18 Octobr.
1669 Officium consulare confirmat articulos polonicos per prima-
tem (cechmistrz) et 3 seniores Contubernii futorum Cracov. exhibitos:

Gdyby się który mistrz stałym niepostużnym okazał wolno być
stałym takowemu bratu cielady zakazać robić
wzyskom brania także i ci którzy za dekretem Króla do cechu przysięci
powinni mieć prawo przysięgi

Łastawow cygli pneszkodnikow gdziekolwiek się znajdują wolno z
wiadomością urzędu zabierać.

Aby się żaden z brań cechowych a tem mniej łastaw nie wazyl
robić roboty dla Ormian i Żydów podwina 100 ryzowien z
których połowa cechowi a połowa ~~przysięci~~ urzędowi wstąpi wemu
przypadnie

(Oryg. na pergam. z pięćcią wiersz na
wstędze modrej)

Joannes III rex Polon. (Varavia d. 22 Junii 1685) confirmat privile-
gium papiraceum manu Jacobi Waronfski proconsulis oppidi Kleparz subscrip-
tum polonice continens sequentes articulos bonae dispositionis conti-
nens: Berni tutorum oppidi Kleparz:

Burmistrz i rajce miasta Kleparza przy Krakowie iż na prośbę
Kazimierza Węglińskiego i Wojciecha Stawickiego szewców i mierzycieli
Kleparzkich pozwoliliśmy na postanowienie i fundowanie Cechu
szewskiego Kleparzkiego i potwierdziliśmy następujące podane spisane
porządki cechowe (w Ratyżu Kleparzkim d. 17 lutego 1685)

Aby szewców jatecznych było 12 którym wolno robić robotę rąbian i
czarną uszatką i wotką: a tym który by jatek nie mieli niewolno innej
roboty robić oprócz samej profizny, który się będą mianować półbratkami,
ile w cechu ich być może. Innej jurysdykcji niewolno na Kleparz przy-
nosić na sprzedaż na tandetę robotę, a piechota zamkowa lub strugi
miasta Kleparza będą mogli zabierać ową robotę tym pastazom.

Od jatek tych 12 leżących pośród rynku Kleparzkiego jako też od tan-
dety leżacej na ulicy mikołajskiej w mieście Krakowie przed rejni-
czemi jatkami będą dawać cymbz dorozny a wolno im jatki sprzeda-
wać lub odkupywać.

Jako zdawna w sobotę po jarmarkach bywali tak: teraz ~~od daw-~~ oddaw-
szy do cechu zwyczajne sztychowe nie więcej nad grosz - więc też poz-
walamy podczas targu w Kleparzu od wykupujących szrowizny
wybierać od wotowiczej skory grosz i od jatowiczej 2 szelagi od cielskiej
szelag z którego sztychowego mają świece dwupuntowe podczas targu
swojej na oltarz stawiać.

Starzych obierać będą po świecie trzech Królów którym po wykonaniu
juramentu w Urzędzie miejskim Kleparzkim dadzą na drogę 2 zł. albo:

wiązkiem starzych będzie sprawić kolację według pniemożenia.

Któryby z braci wybraniet się urzędu cechowego zapisał winny kamień wosku
niepostrzeżeni bracia starzym będą karani więzieniem z wolności apelowa-
nia do urzędu przysięgą apelujący złoży w cechu 12 gr.

Wzajemnym cechu tak przy skazywaniu jako i w innym miejscu aby jeden
drugiemu nie zadawał i nie wadził się pod urąganie kamienia wosku.

Na którymby się pokazało cudzozytno, nieuczciwa konwersacja na
podejrzanym miejscu ma być od cechu oddalony do urzędu odejstany

i tam za występki dość uczyniwszy ma bracią przeprawić.

Któryby brata wremieście ganił, kupia odwoływał lub na złosi robotę
taniej niż załat ma być winowany potkaniem wosku.

Któryby bratu cielebnika albo pacholcia odmówił będzie winny dać
z góry jedną szpitalowi drugą urzędowi trzecią cechowi.

Któryby bratu czeladnika albo pacholcia odmawiał będzie winowany
2 fant. wosku.

Towarysz który by chciał mistrzem zostać, do robienia szutki nie będzie
obowiązany ale zapłaci 32 złt, od cechy gr. 12, wstępnego złt 6. wosku
fant i bracia porzucić jachtelom piwa, muszkiet do cechu i prochu
4 funty przyniemy aby pokazać listy urodzajne i naukę wyzwolenia, +
rok i 6 niedziel ma służyć. - A mistrzowie i mistrzowiczka pół
cechu będą obowiązani wypłacić t.j. 16 złt, potężwasta funta wosku etc.
Powinnosy młodszych: Świecić przed wielkim ołtarzem podczas ele-
wacji w kościele S. Floriana na furcie uroczyste a który by zamieszkał
da winy 6 gr.

Każde fukedni powinnni szychodzić się do cechu i do szynki po 3 gr.
dawac.

Któryby brat w cechu podczas fukedni albo na zatomfzy nie był
podpada winy 6 gr.

Bratu w niedostatkach zmarłemu powinnni szyć pogrzeb przy-
stojny według możności, a żenie pozostałej dać czeladnika
do roku i 6 niedziel. Takowa będzie wolna od wszystkich podatków
krom poborów.

Który brat chce przyjąć chłopca na naukę ma to opowiedzieć
cechu mistrzowi w przeciągu 2 niedziel pod karą 2 funta wosku.
Chłopiec pokazuje listy urodzajne zapłaci wpisnego do rejestru
2 złt. 6 gr. ~~na 3 lata~~ a przy
wyzwoleniu zapłaci 4 złt. 12 gr. ma służyć 3 lata i 6 niedziel
5 powinnien nie zrobić majstrowi.

Aby mistrzowie do cechu nieprzychodzili do cechu pod winę
12 grzywien ^{mieć} jako zdawnosy. Tak i teraz mają mieć wolny pienios
który wyprawne od garbarzów pnie, Kwa Kow i Kazmierz.

(Oryg. na pergam. z pieczęcią Król. wiś 2919
na sznurku czerwonym)

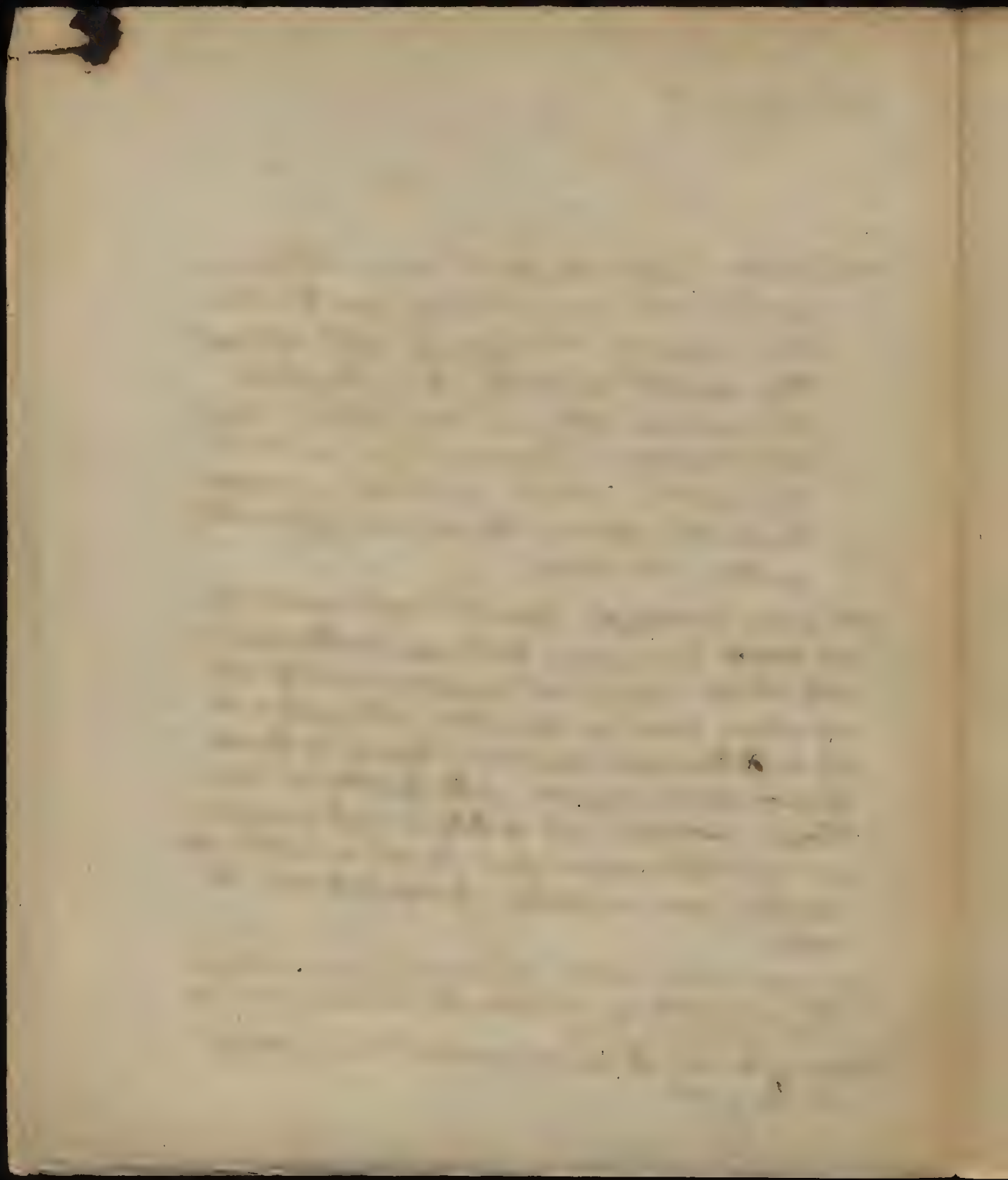
Cech szewców

1565 (Sabbato in Crastino Purific. V. Mariae. Littrkovic.)

Zygmunt Aug. Król zakazuje aby żaden Szewc tak włości
jako i cudzoziemcy którzy nie mają jatek szewczych,
którzy czynszów Królowi nie płacą i do cechu nie
należą, nie miał robić i sprzedawać butów i innych
robot w Krakowie w Kazmierzu i na przedmieś-
ciach pokątnie (albowiem wiele włochoń pod pozorem
służebników u Panów w dworach trudniło się wtedy
szewstwem w Krakowie.)

1566 (Dublini d. 20 Augusti) Zygmunt August nagania raj-
com Krakow. iż nieją kiemu Matiejszowi (Mattheo) Lama-
rella włochowi Szewcowi dali pozwolenie wyrabiać buty
w Krakowie chociaż nie kupił sobie jatek; poleca więc
aby mu odebrano owe pozwolenie, dopokąd się do cechu
Szewców Krak. nie wpisze i jatek szewskich nie kupi.
Albowiem zawarowano jest aby dotąd do niego nieprzyjmo-
wać rzemieślników zagranicznych dopokąd nie nabędzie jakiejś
posiadłości, prawa miejskiego i dopokąd się do cechu nie
wpisze.

Ustawa rajców Krak. dla Cechu Szewców Krak. dana d. 13 Septemr.
1635 potwierdzona przez Władysława IV w Warszawie d. 20 Listop.
1635 (jest w zbiorze p. 593)
Ustawa rajców Krak. dla towargów szewskich d. 8 lipia 1608 (jest
w zbiorze p. 608)

Q. 1539 (ser. 4ª post Annuntiationis S. Mariae) Rządy
Krak. w sprawie pomiędzy młod. zemi a starzemi
mistrzami hewskimi wydać wyrok: 1) Obior starzych
ma się odbywać w miejscu właściwym i publicznem pod:
czas schadzki cechowej a nie w miejscu prywatnym
podczas biesiad (circa symposia vel computationem)
jak dotąd bywało. Obior ten ma być prawny (canonica)
t. j. aby nie tylko sami starzy pomiędzy sobą wybierali
lecz mają do obioru przypuszczeni być wszyscy mistrze:
przy obiorze będą przystępnymi 2) Dotąd w cechach
wszelkie sprawy według porządku w 2 językach w nie-
mieckim i polskim były odbywane: odąd mają się te
sprawy odbywać ^{tylko} w języku polskim jako ojczystym
bez powtórzenia w języku niemieckim, ponieważ
prawie wszyscy cechowi umieją po polsku: wjąwszy
wypadek gdyby był jakiś mistrz któryby nie umiał
innym językiem mówić jak tylko niemieckim,
wolno mu będzie mieć po niemiecku, lecz
ma być dodany drugi mistrz który by też samo
w cechach po polsku przetożyt. (pag 151-152)
(aut. offic. cons. crac. tom XIV)

Komplanacja w Lechu zewskim Krakow. (d. 16 Wrzesnia 1693)
pomiedzy Sasiannikami ufarstką robotą bawiazemi się i po-
miedzy Bracją Lechową robiącą włoską robotę: Sasiannicy
mogą ^{stare} (małe) trzewiczki dziecinne od roku najdalej nad lat 4 a
nie więcej i to nie na paskach ani na korkach ale proste z
ostatków i zkrawków swoich i saskim zółtego, czerw-
nego i innego wygrabić i one przy botach w paszkach prze-
dawać bez przeszkody pp. Włochów (na których to małych tre-
wikach Sasiannicy uczniów do robienia butów zaprawiają.) Ma-
gistrowie zaś włoskiej roboty aby do męskich i biatogłowych
trzewików między podekawy świeżkowycy skór nie mieżeli:

(Oblat. in Aut. consul. crac. Tom. 47. p. 1189-1190)

Consules cracov. (scr. 6a ante f. Nativit. S. Mariae 1586) approbent
sequentem Ordinationem Contubernii Sutorum Cracov:
Starzi i młodzi mistrzowie cechu szewskiego Krak. (w niedzielę
w dzień S. Wawrzynca 1586) uchwalają aby każdy mistrz równą
liczbę czeladzi chował, t.j. aby każdy miał tylko dozeldzi-
kow pod karą i kam. wosku. 2) Towarzysze którzyby w ponie-
dziatek lub inne dni są nowolnie świętowali ma być karani
3 grosz. a mistrz któryby go nie doniósł słałby 12 gr. a młod-
szy 6 gr.

(Aut. consul. crac. Tom 26 p. 599-600)

Joannes Casimirus rex Polon. (Vasavia in Comitibus generalibus 2.6 Junii 1661) pro parte contubernii tutorum Casimiriensium ad Cracoviam respectu desolationis civitatis Casimiriens. per invasionem hostium requiescentium confirmat privilegia collata supra fundum ubi institae exaedificatae existunt et articulos seu Ordinationes Contubernii tutorum Casimiriensium ad Cracoviam papyrea manu famati Martini Golinpi proconsulis subscriptas polonicas tenoris sequentis.

Burmistrz i rajce miasta Kazmierza przy Krakowie (in praetorio Casimiriensi ad Cracoviam feria 2ª post festum S. Agnetis virg. 2. 24 Januarii 1661) oświadczają jako przybyli do Urzędu Starosty Województwa Małopolskiego i Stefan Hoffmagister miecznik i skarbnik: Trzowie cechu rzemieślników szewskich Kazmierzkiego oświadczają iż się cech szewski Kazmierzki nędził przywilejami królewskimi i radzieckimi aż do r. 1655, w którym przez utargnienie króla szwedzkiego utracił swe przywileje ordynacyjne i księgi cechowe tak iż im tylko pozostata. Kopja przywileju Zygmunta I na 20 Komor albo jatek szewskich tu w Kazmierzu z kilkoma artykułami dawnych w r. 1571 otrzymany a przez Stefana Króla w r. 1578 z przydaniem jezuze dwu jatek szewskich potwierdzony - który to przywilej i jatek tożomy na polskie i łacińskie na jatkach jako tej pewne artykuły ordynacji Cechu szewskiego Krakow. z ksiąg cechowych szewskich Krakow. wybrał i niektóre artykuły z kopii swej takowe teraz prereformował: są niektóre nowo przydane, do ksiąg napisanych radzieckich Kazmierzkich przyjęliśmy i potwierdziliśmy. - Przywilej i jatek Stephanus rex Pol. (Cracov. 2.22 Decembr. 1578) confirmat privilegium Sigismundi I (dat. Cracoviae fer. 3ª ante fest. translationis S. Stanislai proxima 1531. ^{quidam} magistris tutoribus Casimiriensibus permittit eximere 20 camerae seu institae tutorinas in loco per Severinum Bonar burgab. et magnum procuratorem Cracov. designando easdem possidere et vendere dummodo 20 flor. polonicae. per 30 gros. quemlibet computando annui census terrarum ad manus Magni Procuratoris Paris Cracov. per 20 thas singulis anni quastalibus solvent) et concedit tutoribus Casimiriensibus 2 camerae seu institae tutorinas praeter illas 20 edificare et possidere absque ullo censu ea conditione ut ex illis viginti cameris seu institis a qualibet institae census annuus per 1 flor. polonicae. perpetuo perdatur.

Artykułom dawnych z Kopii powyższych porządek:

- 1) Żaden nie może jatk. szewskiej sprzedawać bez opowiedzenia wprzód w cechu.
- 2) Celad, uszka są rzemieślników szewskich Kazmierzkich ma być równa celadzi szewskiej miasta Krakowa.

(Abbat. in Actis consulis
capim. 2. 24 Januarii.
1661. Tom 974 reg.
435-452)

(jest w zbiorze p. 609)

(może 1531)

Zaden z 8 braci młodszej niepowinien być przyjęty do fłotu, yterej
mają nosić mary a 4 furcie.

Chłopi ta albo młodzienci i Ugniołowie mają się uzyć niemioſta
pod temi samemi kondycjami co w Krakowie.

Towaryſze i młodzienci powinni ſię wſtrzymać od ſłow nieuzgi-
wych i pieśni kłówek ^{nie} ~~obraz~~ ^{nie} uſzy wſteydliwe biatych głow i pa-
nien i mają ſię użycie zachowywać.

Wolno ſzawcom Kazimieſkim w innych miſtach Koronnych ſkory proſte
albo ſwieże niewyprawne ani nagotowane wyprawiać i podeſzywy-
wać ſkór krajac, ja ko teſz ſkory wyprawne i gotowe i podeſzywy-
wać jakiegokolwiek u Garbanców Krakowſkich w ich jatkach Kupować.

Artykuły ^{raz} Cechu ſzewſkiego Krakowſkiego wyſte i pnie tychſz
ſzewców Kazimieſkich przyjęte z przydaniem niektórych no-
wych i odmienieniem niektórych.

- 1) Towaryſz który by chciał cech przyjęc ma pokazać liſt dobrego urzycie-
nia uſgodowi rządzięciemu Kazimieſkiemu przyjęc prawo mieſkie
do ſkarbu publicznego na ratuſz Kazimieſki muſzkiet lontowy, 2
funty prochu i 12 pulwerſjaków albo puſzek na proch oddać.
- 2) Wſe dzie cechowym zarejonym będą kontrakty pomiędzy jobz a nie
z innymi, wendycje, obligezje czynić, ſprawy cywilne ſwe w taſne ex-
ceptis criminalibus między ſobą ſędzić sądem notaryjnym
- 3) Staſzych co roku obierac mają lez nie ex pluralitate kartek lez ſkara-
z ſtaſzeńſtwa; ma być 6 ſtaſzych i jeden całmiſz.
- 4) Który ſię w cechu nieuzycie zachował lub pijany przyſzedł ma być karo-
ny 5 grzyw. młodszy brat nie ma ſię wrywać w wotum ſtaſzego alece-
kar a z nani kolej przyjdzie. młodzi mają po ciachu zmonuſzyſi
polecie ſwe zdanie jednemu który go objawi ſtaſzym, a który by ſię obe-
wał zapłaci 3 funty wosku.
- 5) Gdym ſię brat lub poſtra w jatkach poſważyli i nieprzyſtojnego wy-
nili mają być karani ſiedzeniem tygodni w więzieniu ratuſznem i
kara 5 grzywien. For ſamo gdyby ſię kto przykrym ſłowem porwał na
ſtaſzych gdy przyjdą do cechu na oglądanie warownych robot.
- 6) W kogo by ſtaſi niewarowna znaleźli robotę ma dać 5 grzyw. kary
i ma robotę poprawiſy z nowa przerobić. 7) Wolno chować gieladzi chłopów.
- 8) Chłopic ~~cech~~ przyjęty na naukę ma być w 2 niedzielach wpiſany
do cechu, ma pokazać liſt urodzenia i do ſkrytki cechowej dać 2 zł.
na wyſtupę lub na pięniądze
- 9) Do towaryſza nie ma zaden do goſpody chodzić lez ma mu go poſet cechow
doſtawić.
- 10) niewolno chować gieladnika od paſtaza bez wiedzy ſtaſzych.
- 11) Kto po obeſtaniu do cechu albo na załomſze nie przyjdzie, zapłaci winy 6 gr. pol.

- 12) mistrzowie lub ~~to~~ towarzysze który pojmie mistrzowską albo wdowską tegoż rzemiosła pojął da do skrynki tylko 10 zł. 13) mistrz któryby zreladnika do cechu nie stawiał da karę.
- 14) któryby towarzysze chciał zostać mistrzem na 3 lata nieodkładać u jednego mistrza za towarzysza robić (okrom mistrzów i tego co mistrzowską na pojął) na wcechu 32 gr. potójzić i robić przy mistrzach starzych sztukę z wotowej skóry (którą mu starzy za jego pieniądze obiorą) robić to jest: skórę dobrze wyprawioną parę skorni wraz uzyć, parę baczmag, parę papuci, parę cizem albo zordynskim, albo z węgierskim albo z okrag. Tym wysokim napiszkiem; takową sztukę ten co białogłowski robotę robi na zrobić z skóry jaką mu starzy obiorą, też skórę wyprawioną parę trzewików męskich, parę białogłowskich, parę pantofli; a udoziemską robotę robiący parę butów z przeskami, na knaflakach parę, parę trzewików na korku, parę na klockach wysokich. Z jakiej kłó roboty lubo to Ufańskiej, lubo Białogłowskiej, lubo Ludzoziemskiej sztukę wyprawi taką się już żywić i bawić ma i do innej się nie udawać bez pozwolenia starzych pod winą zabrania roboty inakszej. - mistrzom starzym co będą przy robocie sztuk na mistrz młody za fatygę dać na garniec wina, a za prezentaryją dla młodej braci pół beczki miodu a do skrynki chłowej 10 zł. a jeżeliby zaś który chciał okupić takie szuki powinien dać do skrynki Łolak zł. 30 a ludzoziemie zł. 40 a partacz powinien wprzód namnieć 5 grzywien wprzód za partactwo do skrynki oddać a potem szukę odprawić.
- 15) jeden drugiego nie ma w towarzystwo podkupować pod winą Kamienia wosku a kiedyby tubu skupo było jeden kupujący powinien udzielić drugiemu: a gdzieby tej pudlary albo stalmań albo sadelnik albo przekupień w miosie albo zemiastem takową wykupit wolno mu go zabierać pod utraceniem tego Tubu.
- 16) któryby brzy obestany o retenta chłowej niepryjęt do cechu dać jej aż do cechu jakich przy stuga chłowej mają zabierać robotę i nie utracać jej aż do cechu przyjdzie i odda to co na karę.
- 17) któryby brat albo siostra u gieladnika cudzego robotę na prokup kupit ponadnie winy 2 grzyw. a jeżeliby od partacza in duplo.
- 18) któryby brat w kofki w karty albo grę jaką infor, lub fuknis z siebie zastawit przegrat albo przepit lub czołady w grę jaką zaprawit, z partaczami prostawać będzie kara na wyzyskaniem tydzień i winę pieniężną, a gieladnik ma być karany stanem obywatel. Któryby ~~to~~ zreladnik w gospodzie potojonej w której chłady nie był nie wziął winy w towarzystwo i nie dałby do towarzyszy co należą takiego każdego na warsztat w szuki mają karac a mistrz któryby tego nie dopuścił kara winy ma być kara.
- 19) któryby brat wziął się nierząd w domu chłowej da karę 14 grzyw.
- 20) na każdy rok przy obieraniu starzych będą obierani i ci którzyby imieniem cechu strzelbs jakiegoś roku wiecej wiecej w kofiecie, wofienia umarłych i infor powinności chłowej sprawiali, któryby tej powinności zaniedbali za każdy raz ponadnie winy 6 gr. a któryby

brat obrany do zawierania jatek a niegamknat by uł sam ma być karany za
każdy razem potkamenia wosku.²¹⁾ Młody mistrz niepostulizny gdy mu starczy
co uczynić rozkazuje albo kiedyśi, raptaui 3 funty wosku, toż samo wyzna-
ceni do pilnowania partagow skroby omiezkali naznaczonej godziny za-
ptac 6 gr. a dziesiątek 12 gr.

23) Zapkarzony w cechu ma się zaraz sprawić przyciem od dekretu cechowego
nie wolno apelować o nicz mniej niż nadsumms 6 zł. a gdy apelujący
sprawę w ciągu pięć radzieckim kazmieskim przegra raptaui karę do urzędu
i grzywnę a do cechu drugę. Gdyby prosił o dylacyę na czwartym terminie w
cechu nie stanął ma być pojmany i w więzieniu ratuśnym trzymany aż do
zadosty uczynienia.

24) Któryby zapisał się u mistrza kazmieskiego odjedt i zapisał by się
w Kazmierzu lub na Kazmierzu wolno go urzadowi grodzkiemu wziąć a
się stanie zadosty mistrzowi.

25) Któryby to w niego robił u partagiu w którym kolwiek nieśie, lubo pod sejm
lubo na wjazd Króla lubo też na wesele albo pogrzeb, czego gościć mistrzem
raptaui wprzód winy 10 zł.

26) Któryby ~~brat~~ ^{nie ad brać} dał robotę trybowemu czeladnikowi wiedząc że nie nim
jest trybowka raptaui winy 5 grzyw. Któryby też czeladnik ^{nie ad brać} ~~nie ad brać~~ 3
miał powód rowat a mistrz u którego by robił nie dałby trybowki za nim
ten mistrz gdy niezad czeladnik przyszedłszy już nie do którego czeladnika
miec nie będzie i wolno mu iść do innego mistrza.

27) Któryby siostra cechu tego w jatkach odwabiała Kupca, na przepadki winy 2 funty wosku.

28) Wolno też w bramach miejskich także w ulicy albo w mieście żydowskiem
tego ktoby obie roboty nawoził lub naniósł rewidować: to kawa roboty
partackie zabierać, a ktoby takie roboty partackie przedawał raptaui 10 grzyw.
toż samo ktoby u siebie partackie chował.

29) Ponieważ cech jest ludny proto żaden przychodzeń nie ma roboty, nawozić ani
na jarmark ani pod sejm ani na wjazd Króla lubo też na wesele albo na pogrzeb
pod utraceniem robot.

30) Żyć sprzedają jatkę mają być dlugi cechowe odebrane.

31) Nie ma też młodego starzego brata w cechu podziadać leż mają jako kto wstąpił
jeden po drugim siedzieć podwójną 12 gr.

32) Każdy mistrz ma na poprawę jatek: na poratowanie ubogiej braci co niedziele
dawać do skrajki 1 gr.

33) Któryby czeladnik nie według crafu to jest przed rachunkiem porwał się do komyślni
zwążył statku od mistrza i przed albo na Kłapierz albo do Krakowa tak Kłapierz ma mistrza
pniez stugi grodzkie pojmować: tak dlugo trzymać w więzieniu aż zadosty uczyni.

34) Dla usztywnienia listowania nie ma być wochlon partacy tygodniowo czeladzi
a razem w rachowanie wielkie przyciem każdy zamięskany dzień roboty woy:
crafny ma być powetowany utraceniem wochlonu ze tygodni.

35) Któryby towarzył w noc u mistrza nie śpat bądź starczy bądź młodego bądź stłoty
ma być karany.

36) Ktoby mają mieć nagrodę za pracę od wyzwolenia chłopów.
37) Nie ma żaden mistrz pniezając w podamunkach towarzyżowi leż za podamunek
ma czeladnikowi dobre zachowanie na obrotu albo parszizem albo parszizem dawać
a ktoby inaczej czynił raptaui kamień wosku.

38) Nie wolno mistrzowi z wosku czeladnika braci pod winą kamienia wosku, krom wdowy,
39) Ktoby robotę partacką nie przedawał wolno deputowanym z cechu znakować robotę każdego
brata w jatkach.

40) Wszystkich artykułom wolno apelować do urzędu radzieckiego

(Orygin. na pergamin. fol. K. 8 z pieczęcią wiską w pusku
na spustku)

628
1586 toczyła się w Wielkorsządach Krakowskich
sprawa przez apellacyę między Starozem Cechu
Szweczego Kleparskiego (Witem Szlezakiem i Janem
Gzofnikiem) którzy Stanisława Lubaskę (po ojcu
Wąrowicz zwanego z Doprzyć) majstra Szwoskiego
i mieśczanina Kleparskiego) przewzięciem sromot-
nym przed Stół w Cechu przywołać kazali, za
którym przemiankiem tenże Stanisław młod-
szego majstra który go przywoływał sklenicą
uderzył, - za co go Starci winę 3 zł. ukarali.
Którę to karę Wielkorsządca potwierdził, pomimo iż
Stanisława Lubaskę majcy Kleparscy od tej kary
uolnili.

[Faint, illegible text, likely bleed-through from the reverse side of the page.]

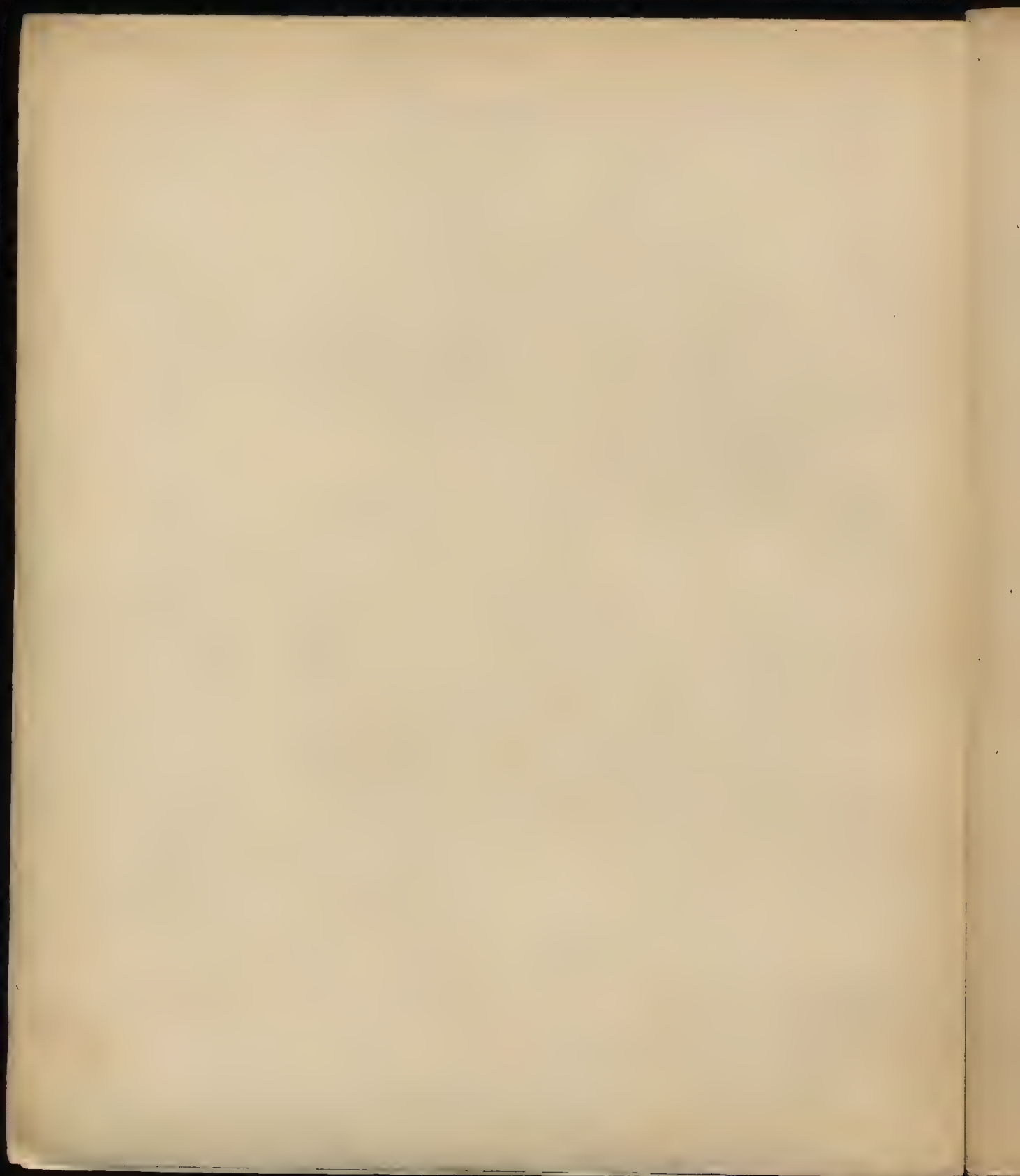
Cech szewców (w Pieczu.)

130

Sigismundus III Poloniae rex (Varaviae) (d. 27 Octobris 1628
potwierdza ~~cechy~~ artykuły Bractwa Szewskiego: (po polsku.)
Bracia i siostry mają za obowiązkowaniem stałych na wotywy i nabożeń-
stwa do Kościoła chodzić pod winą pół funta wosku: także na mże żałobne
i pogrzeby pod tąż winą.
Za obowiązkowaniem cełmistrza mają się stać: młodzi do cechu schodzić
pod winą pół funta wosku
nie wolno w mieście żadnemu różnemu skór wyprawnych i niewyprawnych
wykupować pod utraceniem, oprócz baranich polskich które kufniernym
należą. Co się zaś tyczy rymersów, i ci na ofiowanie ludzkie
kabetki i jako wiece skóry które wstapięzowcom należą zwykłych.
nować i w nie mieście swoim za inne udawać, nie mają ich wykupo-
wać pod przepadkiem, gdyż oni tylko z suchtow albo wotow-
szczyzny powinni rzemiosło swe robić.
Ze się ~~cechy~~ wiele pastaczy ze wsiad żadnych jatek w mieście nie:
w majgach namnożyło rzemiosła szewskiego: tedy nie wolno żadnemu
z nich ani na przedmieściu ani w jakim mieście tak w targi jako
i w jarmarku obowiązu sprzedawać pod utraceniem za rekwizycyą
urzędu grodzkiego albo miejskiego. ~~cechy~~
We dni targowe i w jarmarku stać rzemiosła szewskiego przed
innymi gościnnymi najprzede skóry kupować mają: innym zaś
dopiero w drugi lub w trzeci dzień jarmarku kupować wolno
mistrzów tego rzemiosła nie może być więcej nad 14, których dwaj mają
należać na wójta łamecznego.
Stać lub młodzi zapozwani przed stać ryż o excofry należące sądom
cechowym gdyby się nie stawali mają być karani pół kamieniem wosku.
Kto kolwiek będzie chciał do rzemiosła wstąpić powinien przed wyjściem
roku list urodzajni pokazać i podług uroczajni cech przepisać

(Originat na pergam. - ~~cechy~~
z podpisem Król. - Lejso uwana)

Cech szewców.

Urząd radziecki w Chęcinach na prośbę dwóch cechmistrzów (archimagistri) i stolarzych braci (seniores fratres mensales) cechu szewskiego zatwierdza następującą ustawę (feria 4ª post festum Exaltationis S. Crucis 1641) przez nich podaną: Dni cechmistrze i starsi mistrze pospółci z braci stolarzych rzemieślników swieckiego miasta Chęcin przychylając się do przywilejów Zygmunta Augusta (Petrioviae fer. 3ª post fest. S. Mathiae Ep. 1565) r. 1565 danego a przez Zygmunta III potwierdzonego (Cracoviae d. 12 Novembr. 1603) za pozwoleniem cechu po obeśtaniu cechu naszej nazwanej Kliniecz zgromadzeni, uważając iż wszystko podrozaito, dla porządniejszego rzędu Kosielnego, ^{1/2 kamienia wosku} tak tylko postanowiliśmy 1) Wkupujący się do cechu ma dać 20 grzywien (a mistrzowie 10 grzywien i 1/4 kamienia wosku. Na stanie dla braci powinien dać 2 achtele piwa, a mistrzowie i achtel; procz tego do cechu dardż i puthak. 2) Przybywający z Kąd inąd na jarmark ~~z Kąd inąd~~ ze skórami ma oddać do cechu od wotowiny gr. 3, od Krowiny gr. 2. od ciotaka gr. 1/2 od drobnicy szeląg i która to opłata pojrzeć na wosk do Kosielta. 3) niewolno dla żydów z ich skóś iarnych i zółtych butów pod Karą i Kamienia wosku. 4) Znowo szcąc winy kwartowne wszelaki, jeżeliby który brat drugiemu zadat słowo uszczypliwie a nie dowiódł ma być i Kamieniem wosku Karany. 5) niewolno obcy w rzemieślników skóś kupować ani żydom pod utratą skóry, i żydom pod winą 14 grzywien chyba gdyby szewcy niejczowi niechcieli tych skóś kupować. 6) Przychodzień który się ożeni z córką mistrzowską tyle tylko dla wkupnego do cechu ile mistrzowie. 7) Chłomek wstępujący na naukę da do cechu 3 zł. a na wyzwoleniu 6 funtów wosku. 8) Ktoby nie przybył na iatompre, na pogrzeb wszelaki lub do cechu za Kliniezem do spraw cechowych ulegnie Karze 2 funt. wosku, a młodszy bracia 1 funt. wosku. 9) Dwaj cechmistrze rządzący wolni są od podatków cechowych. 10) Który by zabiegał ~~o~~ przedmiasto w drodze dla tańszego kupienia dębu, popiołów leśnych na wyprawę lub na gospodę i któryby się w potrzebie nie dzielił dembem popiołem da Karę 4 funt. wosku. 11) Kramarzom procz trzewików białogłowych a butów rąsianowych zółtych i czerwonych niewolno innych robót sprzedawać. —

Władysław II w Warszawie d. 11 Junii 1645 zakazuje aby postronni i żydzi nie sprzedawali butów zółtych i czerwonych rąsianowych oraz trzewików białogłowych w Chęcinach pod Karą utraty takowych.

1549 sabbato isto die Exaltat. S. Crucis Cracoviae - Sigismundus Augustus confirmat sequentes literas fraternitatis magistorum Sutorum oppidi Scarbimienfis. - Stanislaus Kula procon:
sul cum 6 consulis civit. Scarbimienfis. (Scarbimiriae d. 4 Sept. 1548)
ad augendum cultum divinum in ecclesia Collegiata S. Joannis Bapt. Scarbimis. constitutiones, consuetudines et observationes
artificii ac contubernii Sutorii juxta consuetudines contubernii
Sutorii civit. crac. scriptas: Kto chce mistrzem zostac na sie
wykazac listem urodzenia, nauki, dac do skrynki i kopę, 5 funt.
tow (talenta) wosku, ahtel piwa i 6 gr. na Kollacyę. - Na zwrotenie
rajców maja sie stawic pod winą - Gdy przywiozła na sprzedaj
do miasta skóry dobre (corrigium quercinatum) (sive arvinia)
nie wolno kupowac bez opowiedzenia sie starzym, wyjąwszy
jarmarki i targi; gdyby który drugiego podkupit da 8 gr. winy
rownież bedzie tak karany i ten który by podkupit młodego
mistrza gdy pojedzie za służbą cechu. Ktoby stawy sie porwał
na drugiego da 12 gr. i 1/4 wosku, Ktoby odmawiał kupca da 8 gr.
Gdy 2 pojedą na sprzedaż z towarami któryby się razął sprzedać
da 4 gr. Ktobyby chciał zwrotić cech jeżeli obyma dać 12 gr. a
jeżeli w mieście wogom 6 gr. - W cechu stojąc winien każdy swą
rzecz odprawic za przyzwoleniem starzych pod winą 1 gr. -
Gdyby kto bez skazania starzych apelował do rajców da
8 gr. - Ktoby przyszedł do cechu gdy skrynica otwarta da 2 gr.
a gdyby ujawniał sekreta cehowe 2 funty wosku lub gdyby
z bronią do cechu wszedł. - Ktoby na służbę do cechu nie
przyszedł lub z niej się wydalit da 1 funt wosku. - Ktosi maja
w cechu służyć starzym aż do skonczenia posiedzenia - Towarysz

chcący uścić od mistrza ma 2 tygodnie' wyprzedzownie:
dzieci, a którzyby pisałkowat da 6 gr. a miły co, o tem nie
doniosł 6 gr. - Kto się zapisuje na naukę ma dać do słowniki
6 gr. 2 funty wosku, potahtelen piwa i 2 gr. na kolacyja
- Zatomfze maja się odbywać Kofztem wosku rowniej i
potrzebu biednych na wspólbraui na które ma każdy
z wspólbraui przysłać i co kwartat podług zatomfzy jny
ofertorium 2 obole przysłać. - 2 pieniędzy woskowych
co kwartat Kfizom i przysłać na zatomfze płaconia będnie.

(Bibl. ad data cast. crac. sc. 29 sept. Lente:
cast. 1567 lib. Inscript. Cast. Crac. Tom. 87)

1562 d. 13 Januarii Lomzac. - Sigismundus Aug. rex con:
firmat constitutiones contubernii Sutorum civitatis Wi-
liuszka.

Każdy młody mistrz który chce przyjąć cech ma przysię-
przed starsze zuzimowymi męszczanymi, prosić o przyjęcie,
lubować postępujętwa, dać do krąynki 14 gr. na wosk
i drugie 14 gr. na achtel piwa wstępnego.

Dwaj młodzi mistrzowie mają co niedziel i w święta
na raniej mszy i wielkiej zapalać i gasić świece.

Śca każdy kwartał ma być zatomfz, od której kępta:
nowi dadzą z cechu 2 gr. Młodzi mistrzowie mają mary
przykryć, świece okoto mas postawić i zasiecz. Mistrz
obwieszczoney jeśli by nie był na zatomfzy niepadnie winy
1 gr.

Jeśli by mistrz albo mistrzowa zmarli mają być dane na
obchod z cechu zwonnego 3 gr. na wigilię jeśli w domu bę-
jeśli w kościele 4 gr. od krąynki 1 gr. od zatomfzy 2 gr. Młodzi
mistrzowie mają grob wykupac a 4 mistrzów ciato nieści.

Woktawę bożego ciata mają 2 młodzi świece pełnowaci.

"Przibos" aby gaden z braui niechodźt pod winę i funta
wosku.

Mistrzowemu synowi lub którejby wdowi mistrzowa pojst
ma być odpuszczone po kolacy cechowcy, którą każdy po
zostaniu mistrzem ma sprawować a ma dać 3 pieczenie,
kur 8, groszy 4, syra 3, na chleb 3 gr. na biaty 2 gr. na wosk 7 gr.
na piwo 7 gr. A jeśli by się tu nieuczyl ma dać na wosk 14 gr.
na piwo 14 gr. pieciem dobrych 4, kur 12, gowi 6, na chleb rzany
3 gr. na biaty 2 gr. syra 3 dobrego i ma list od urodzenia i rzemioła
pokazać.

Ło dwoje niedziel maja bōty w jatkach przez 2 starzych,
ogłdane, a jeśli by się znalazły niewarowne to maja dać
winy od parę długich butów półgroša od krótkich i szeląg.
Jeśli by się krefita skora albo dób nie ma nikt kupić
aż pierwszej starzym da znać.

Ktoby drugiemu ueladź odwabił ma dać winy achtel
piwa za 14gr.

Uznia powinien każdy mistrz w cechu opowiedzieć, potem
ma mu dać 2 niedziel na przejrzenie i ma dać 14gr. do cechu.
Rachowanie z ueladźią ma być 4 razy do roku: we 2 nie-
dziele po S. Mihalu, zaraz po Bożem Narodzeniu, na-
zapęty po Wielkćjnocy, w pierwszej niedziel po S. Janie.
Ktoby się upornie niechwał dać sądzić w cechu o rzeczy
do rzemiośta albo do cechu należące ma być więzienniem
do postużenstwa cechowego przysięsty.

Ma być tylko 12 mistrzów i 12 jatek przewyżych które
są pobudowane na wierzchu jatek piekarzkich, i każdy
jatkę płaćć będą miastu po 18gr. co roku czynszu.

Dzwolno z inqđ butów przwozić pod zabranie.

Starzi obrani będą w cechu na św. Mihal.

Dzwolno innym i przekupniom aż do południa sko-
 albo infzych rzeczy do rzemiośta należących kupować

pag. 1213 lib. inscript. cast. crac. d. 1562 f. 78.)

605
1728 d. 26 Varaviae - Augustus II rex Poloniae confirmat ar-
ticulos contubernii Tutorum oppidi Wawrzyszys.
Artykuły nowofundowanego Cechu w którym teraz
jest 3 magistrów to jest cechmistrz i 2 braci. Cecha albo
znak & pozwu, skarb i prawo cechowe mają zostawać
u cechmistrza. Ktoby się za obestaniem nie stawiał da winy
i funt wosku. - Kto chce zostać mistrzem ma dać do cechu
wstępnego 1 zł. do pręgki; 10 szentów wosku, 20 zł. na
3 raty, achteł piwa i Kolaćjy; ma ukażać list dobrego
urodzenia i wyuczenia - Syn mistrzowski wyzwolony
lub żeniący się z mistrzówną zapłaci pot mistryi. -
Przy zapisie chłopca ma być dane do cechu 8 zł. i 4 funty
wosku, a przy wyzwoleniu 3 zł. i 1 funt wosku. - Wyzwo-
lony powinien ~~całkowicie~~ nadrobić magistrowi 2 ty-
godnie i powinien dać Stokowego 12 gr. - W wędrowce
ma każdy ostrożność zachować, aby nie wędrował z
ludźmi podejrzanymi, ani też z takimi którzy są
szerokiego rzemiosła" gdyż za taką konwersacyją
ma być od cechu odłączony. Toż samo mają się strzedz
i niewędrując aby się nieuczylili z tych obyczajów. -
Uczeń nie ma się wymawiać od postug domowych
jednak aby nie był za niewolnika. - Na święto patro-
now S. Krzyszpina powinni być wstępu na nabożeństwo
toż samo i co fukedni na mszach za dusze zmarłe; na
oktawę Świętego Ciata powinni się wstępu zejść doro-
bienia furec. - Ktoby kupił skórę z zdechłego bydła
ma być od rzemiosła odłączony - Każdy mistrz młodziem

będący, próżni się nie ożeni, ma dawać do cechu co roku
piwa bezyk - Gdyby który mistrz sprzedawał robotę
oszykaną, ma być karany za mały fałsz t.j. niedostko-
natą robotę, od pary 3 gr. - za wielki fałsz t.j. su-
rowizną i futrowanie nie rzemieśne, ma utracić towary.
- Gdyby kto dał boty do podfycia a po wytrzymaniu
4 niedzieli wykupić je nie chciał, wolno mistrzowi takowe
sprzedać, tylko właścicielowi ma dać za cholewy chłop-
skie 4 gr. za białogłowskie 2 gr. - Gdy na jarmark
mistrz cechowy przyniesie boty powinien dać sztycho-
we 1 gr. a niecechowy 12 gr.; od skory 1 gr. a niecechowy
6 gr.; od uelskiej i szeląg a niecechowy 1 gr. pod karą
zabrania - Garbarze pod miejskim prawem mieżkający
mają do cechu dawać od skory 1 gr. a za złą robotę i funt
wosku winy. - Do cechu ~~cech~~ szewskiego w mieście:
ku Wawrzeńcygrach przysięga się Kufmierz i i Krawiec
i którzy nie mają osobnego cechu.

(Oblat. in libr. Relat. 1727 Tom 15)
pag. 3895 - 3902. no 1215)

Cech szewski (w Koscianie)

Burmistrz i rada miasta Kosciana potwierdzają podane artykuły cechu rzemiosła szewskiego (tenia 5ª post festum s. Floriani proxima 1593.)

Ustawy i prawa bractwa rzemiosła szewskiego

Kto chce mistrzem zostać ma zlecić u jednego mistrza zrobić ma przysięść przed bractwem i o skory ku okazaniu rzemiosła przysięść w popiedziatku ma być skoryć w jednym tygodniu robotę wygotować i w niedzielę okazać. Tęż o występy w sprawianiu skory ku szynie: najpierwej jeśli skory złe wymazeć, jeśli ją złe zgotował, jeśli złe użył albo też skorywał. Potem ma dać grzywos na work, mistrzom stałym grofzy 6; w przeciagu roku zostawczy mistrzem ma okazać list od urodzenia i wyuzenia pod karą 12 grofzy.

Mistrzowie i dzieci mistrzów nie ponieważ należą do bractwa wolni od opłat. Kto mistrzowską pojmie, pot bractwa z nią wzięcie a jeśli się do tego w Koscianie wyuczył całe bractwo ma mieć. Żaden nie może rzemiosła prowadzić póki nie przyjmie prawa miejskiego i nieśdzie miał jakki wstąpić.

Gabaryz miejsc trzy razy do tygodnia przez 3 godziny skory wotowe, krowie, kozłowe, cielce i kopowe dobre wyfu: rzony mają sprzedawać w jatkach swoich.

Aby biało skorynicy skory biatych i zamfrowych dostatek mieć wali.

A iż jest wstafna rzecz szewcom wyprawiać skory pneton gabaryz nie mają tych skory pierwszej kupować aż ich sobie zeowu nakupią.

"Który by ten mistrz zomy nie miał na każdy rok jako jej stugo nie pojmie 12 grofzy ma dać byklowego."

Aby żaden mistrz z ueladzia miejskgo albo też z infemi ludźmi podężanemi nie miał kart albo kostek grać pod winą 6 fun: tow worku.

Czeladnik który po rachowaniu u mistrza robić będzie
ma dotrwać aż do kwartatu

Wielkie rachowanie z czeladzią bywa 2 niedziele po S. Mi-
chale nazajutrz, po Bożym narodzeniu nazajutrz, po
Wielkiejnocy i 2 niedziele po S. Janie.

Jeżeliby który mistrz posadził czeladnika przed wielkiem
rachowaniem ma z nim rachunek uynić we 2 niedzieli
a będzie na woli towarzyszowi zostać lub nie. Myto 2
grosha na tydzień i stużną strawę a grosz w niedziele
mistrz ma chować tylko 2 czeladzi towarzyszów i chłop-
ców.

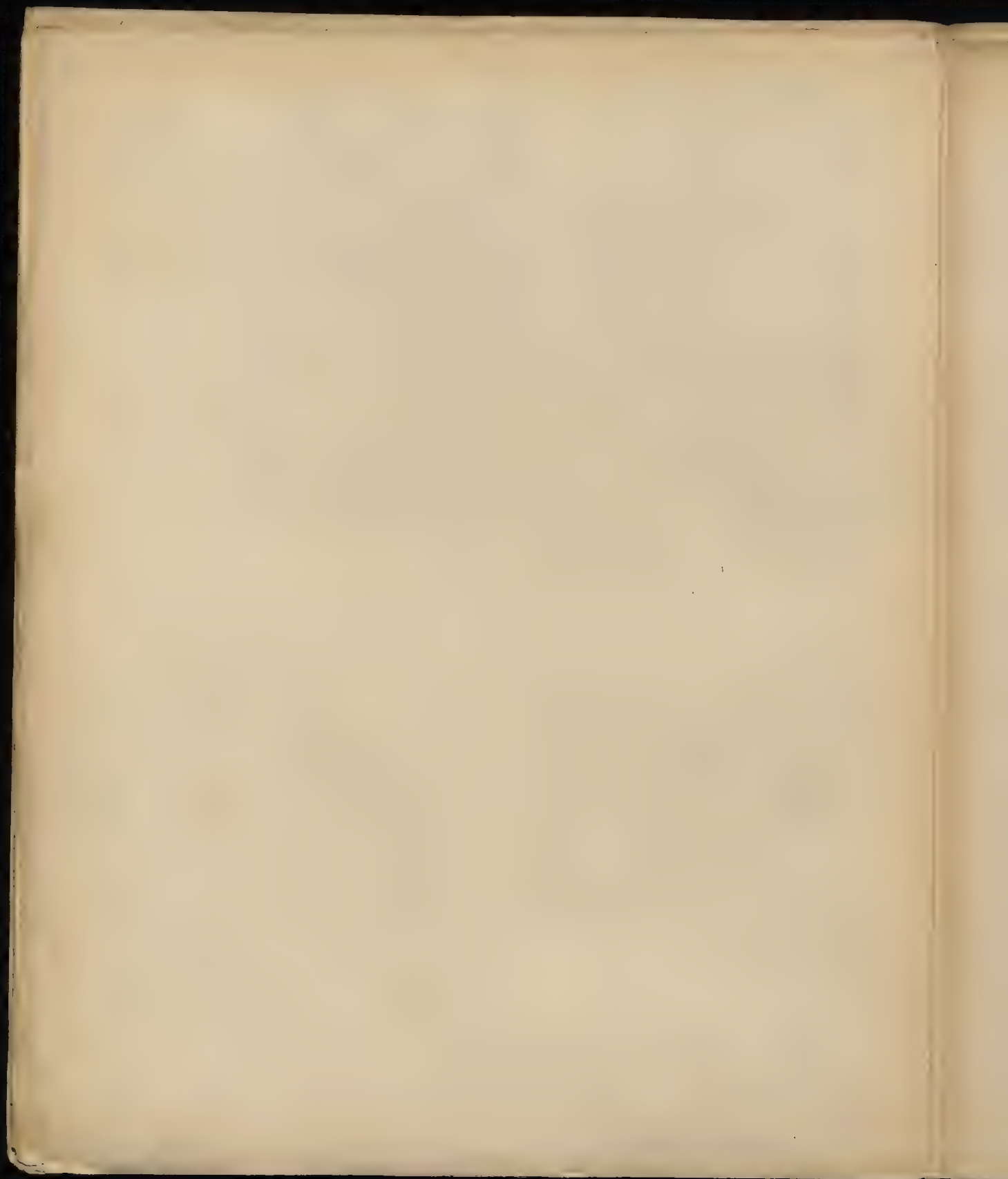
Jeżeliby mąż 2 lecie mżył się do a chciał się kupić ma dać
2 grzywny mistrzowi swemu.

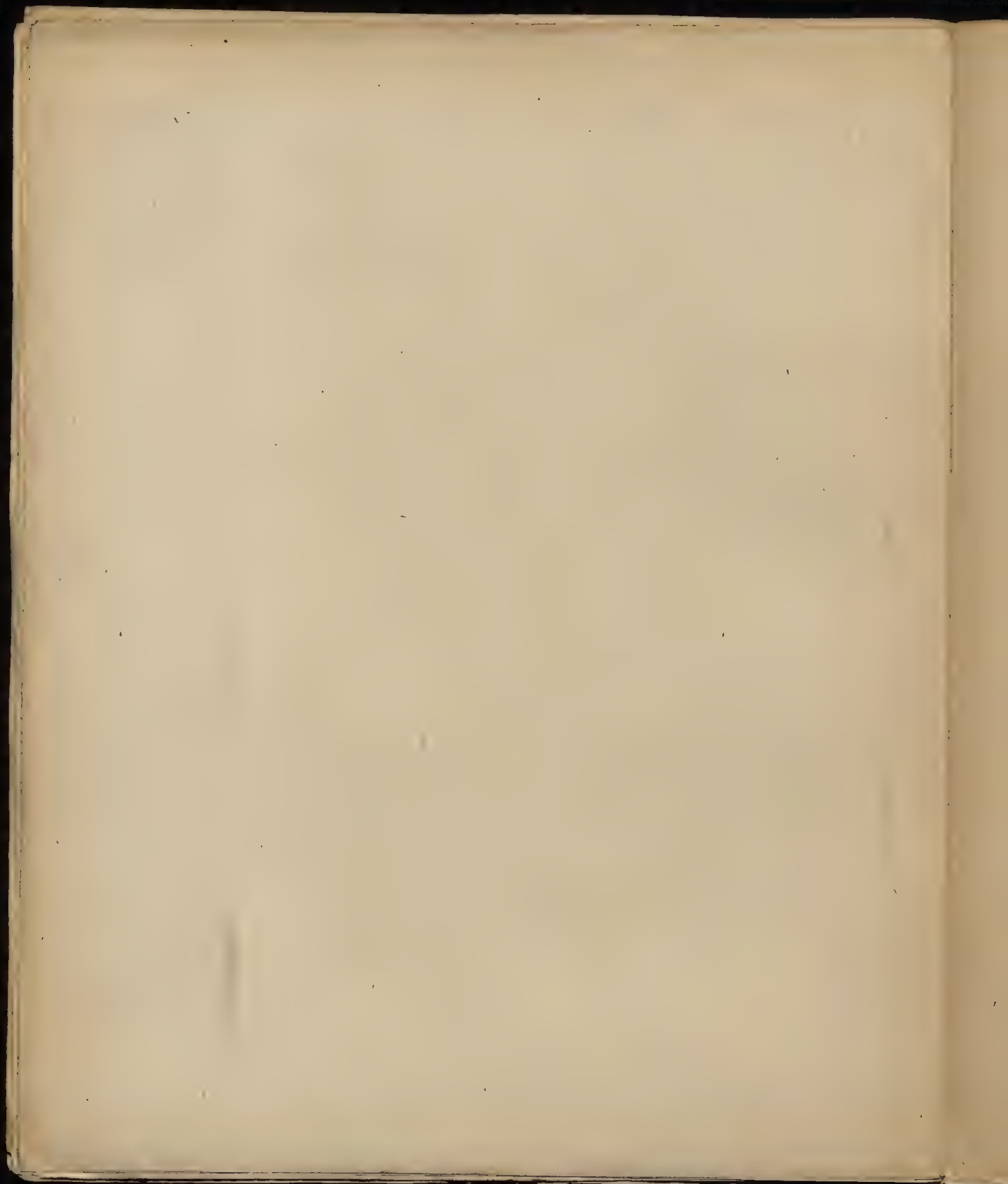
Ten przywilej potwierdził Zygmunt III Vasa d. 27 Maja 1593.

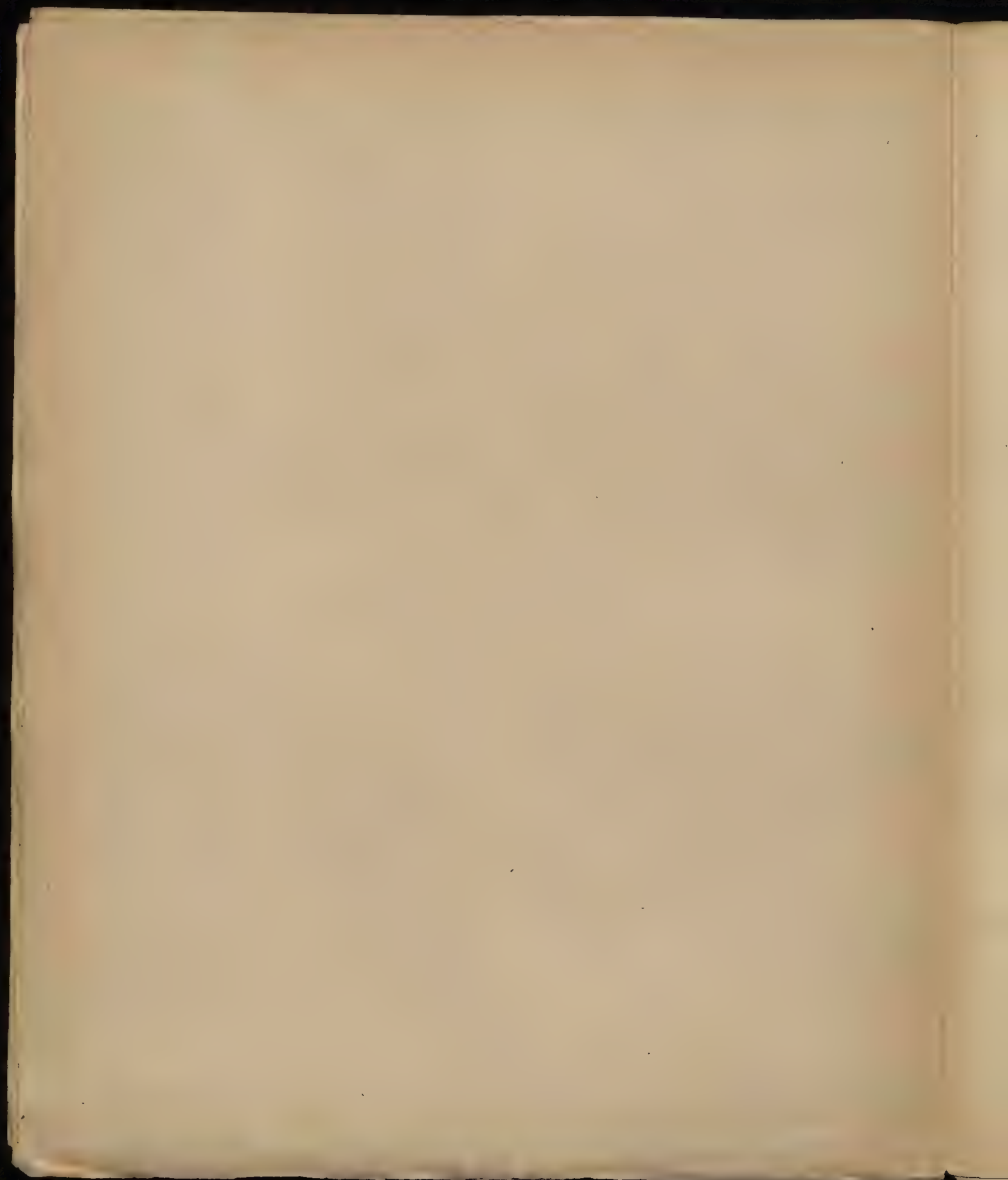
Oryginal. na pergamin. z podpisem Króla

z pieczęcią przywilejową.

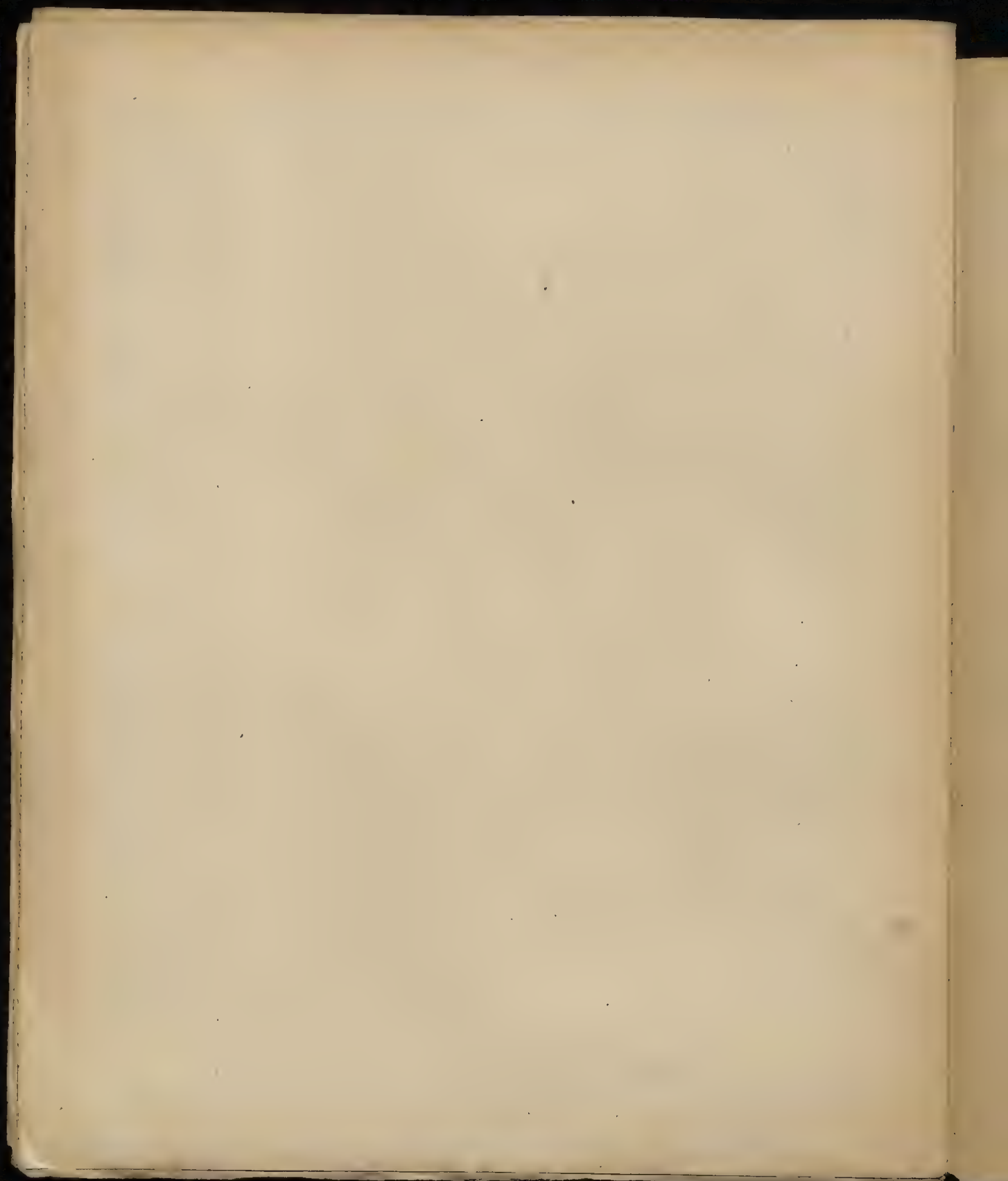
i/593.

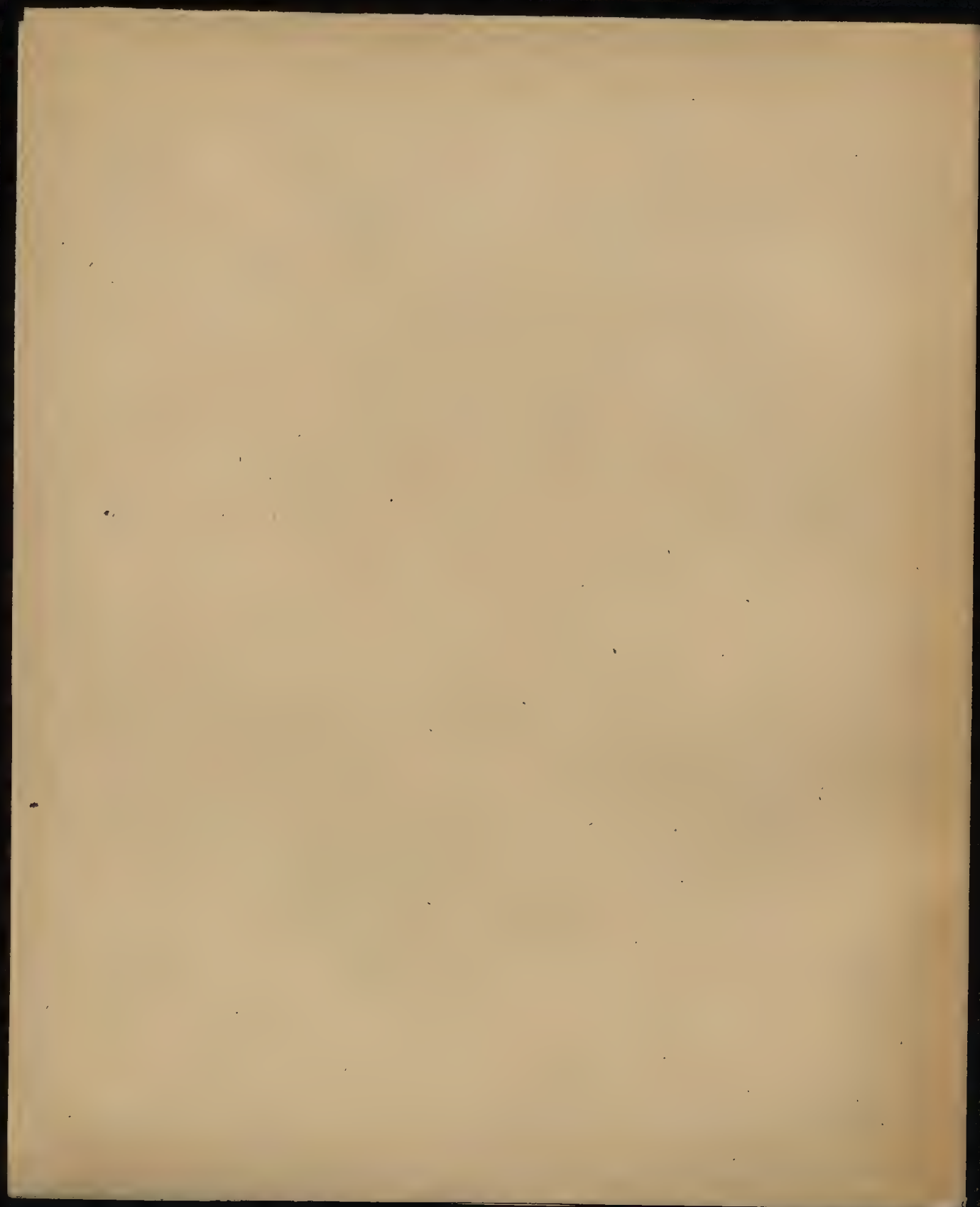

641

Cech szewców w Starym - Sączu.

R. 1590 in vigilia S. Margarethae, in conventu monas-
terii in Antiqua Sanderz. — Zofia Roznowna Kocienie-
zakom S. Klary w Starym Sączu na prośbę Felixa Pro-
risa, Szymona Szećiny i Jana ~~de~~ Kmiecia szewców
którzy w mieście (oppido) Starym Sączu odr. 1454
1454 wraz innymi rzemieślnikami jeden cech sta-
nowili, pozwala na utworzenie oddzielnego cechu
szewskiego (artificii sutorialis) także potwierdza-
jąc następujące ustawy cechowe (w języku łacińskim
zapisane):
Do cechu (contubernium) szewskiego mają należeć wszyscy,
którzy się trudnią robotą skózaną. W cechu mają być 2
Starzych, którzy znowu obierają 2 podstarzych; ci mają
podług prawa niemieckiego sędzić sprawy cechowe mia-
nowicie dotyczące kupna skór i tej roboty botów, bez
odwołania się do sądu wojtowskiego lub radzieckiego.
Za obestaniem znaku cechowego, mają się brania cechowi
zejść do starzych pod karą 2 groosy dla miasta. Niepod-
stuszni starzym mają być dla kary odesłani do pp. Rajców.
Szewcy niemają kupować skór zaraz po zabiciu zwierzęcia
lecz dopiero dnia trzeciego. Szewcy nie mają skór wotowych

kupować, tylko sami szewcy; również niewolno innym mieś-
czanom tychże sztuk na handel zakupować, okrom samych szew-
ców, ani też z kąd inąd na sprzedaż obowiązuje prowadzić. Cech
ma co kwartał odbywać swe schadzki, ma mieć swój ołtarz
w kościele parafialnym S. Elżbiety, gdzie się też mają odpra-
wiać obsekwie za zmarłych członków. Na potrzeby cechowce
ma każdy podczas kwartalnej schadzki składać 1 gr 003.
Nowy mistrz wstępujący do cechu, ma dać do cechu 2 złp.
na wosk i 1 ahtel piwa, jeżeli się rzemieślnicą w Starym
Sądzie wymurzył; gdyby zaś z kąd inąd przybył, powinien
złożyć 4 złp. na wosk i 2 ahtele piwa. Niewolno też mło-
dzieńca (nieżonatego?) przyjmować do cechu. - Mistrz
przyjmujący ucznia na naukę, ma złożyć do cechu 24 gr.
na wosk i 1 ahtel piwa na uczyć (ad collationem). - Cech
ma odbywać swoje główne schadzki zwane Burkath
(vulgariter dicta Burkath) 3 razy w roku, pierwszą w dzień
S. Agaty, drugą na S. Michał, trzecią na Boże Ciało. - Towarzysz
który by uciekł od Mistrza, nie ma mieć roboty u drugiego,
dopóki nie zaspokoi dawniejszego Mistrza; również i uczeń
któryby zbiegł od swego Mistrza, nie ma być przyjęty od dru-
giego, dopóki nie spełni pierwszemu zobowiązaniu się co do
nauki, zadosyć nie uczyni. - Każdy mistrz ma co roku dać
do naszego klasztoru 1 parę butów jako czynsz. - Cech
szewski, który pierwszy otrzymał niniejszą ustawę, ma mieć też
pierwsze miejsce w pochodzie ze świecami obok plebana staro-
sądeckiego podczas procesji Bożego Ciała. - Dan przybytności
Mikołaja Warownicza plebana starsądeckiego i 4 rajów; przy pierwszej
miejscowej i klasztornej.

(Oryginał na pergaminie - 2 pierwsze oderwane; pozostały tylko
drugiej rzemień jedwabny modro- różowy.)

56
Cech Schiffstarzy Krakowskich posiadat Przywilej
Krola Stefana (in Niepolomice d. 28 Martii 1585) potwier-
dzony przez Zygmunta III (Cracoviae d. 23 Maji 1588)
Consules cracov. (ser. 6ª post dom. jubilate 1585) p^{ri}ncipaliter
alii B^uchsen-Schiffstern comesserunt contubernium
et in seniores ejusdem contubernii approbant Joannam
Hayde et Christophorum Klug. (robili oba wiele roboty dla
Krola Stefana)

Handwritten text, likely bleed-through from the reverse side of the page. The text is illegible due to blurring and fading.

696

Michael Rex Poloniae (Datae Cracoviae in Comitibus Generalibus Coronationis d. 19 Octobris 1669) confirmat sequentes literas Contubernii Dixidiariorum Cracoviensium:

I) Vladislaus Rex Poloniae (dat. Cracoviae in Conventione generali Coronationis die -- mensis Martii 1633) confirmat sequentes Contubernii Dixidiariorum Cracov.

a) Sigismundus III rex Poloniae Cracoviae d. 23 Maji 1588) confirmat sequentes literas Contubernii Dixidiariorum Cracov. cum adjunctione ^{in fine} (articuli (po ławnie): Iz ma tylko być jeden Cech Szustarski lubo bracia cechowi w Krakowie, Kazmierzu, Kleparzu i po przedmieściach mieszkają, obym zaś nie należącym do cechu niewolno rzemiosła szustarskiego prowadzić:

b) Stephanus rex Poloniae (Zimolomicis d. 28 Martii 1585) confirmat sequentes articulos (latine conscriptos) ad bonum ordinem per Dixidiarios Cracovienses conscriptos.

1) Ma być dwóch starszych cechowych obieranych którzy 2 lata urzędować będą jednakże tak, iż każdego roku na S. Michał nowego starszego obierany będzie, aby zawsze był jeden dawny a jeden nowy starszy.

2) Towarysz, któryby chciał mistrzem zostać ma wprzód przez 3 lata wędrować potem przez 2 lata u mistrza Krakowskiego robić ofwadypposy wprzód iż chce mistrzem zostać, przyczem ma 4 gr. złożyć do kasy cechowej. Przerobwszy 2 lata ma przez 3 kwartale trzykroć w cechu się stawić i co kwartał pół talara złożyć; ostatniego zaś z kwartalu ma ukazać list dobrego urodzenia i nauki, iż przez 4 lat uczył się u mistrza (jak to jest zwyczajem w Niemczech) i porządkować zachowywał. Złożywszy znowu i talara ma robić te szustarskie

mistrzowskie (opus magistrale): ora osadzić długą ruf-
nicę z jakiej do tarczy strzelają porządnie w piśknem i ozdobnem
tozu (lecto, teutonice Schafft) którą to rufnicę nie na sprzedaż
wać lecz u siebie zatrzymać. Powtórę ma krótką rufnicę
(breuem et manuaem bombardam) wstawić ręką osadzić i wy-
chodząc (exolire) w ten sposób aby w końcu rufnicy była
kość okrągła (os rotundum in fine bombardae, theutonice
Platten) kości w końcu rury żelaznej (ferreae arundinis
in fine, theutonice Vande), czwóć kości na tozu koto naboju
(pars osis supra baculum operationis), obie poprzednie
kości rufnicy wraz z tożem (ambo priora bombardae ośa
una cum lecto teutonice Stepel Kambein, rasura et scissione)
ma być gładko i ozdobnie mają być wygolierowane i wyrzeźbione,
aby było trwałe. Po okazaniu sztuk, powinien pp. Rąjcom
dać 4 talary a do szynki cechowej 4 talary. Synowie
mistrzów krakowskich wolni będą od opłaty i od jednego
roku roboty, tylko powinni złata wdrować. Któryby zaś
pojął córkę majsterską ma czas oznaczony robić, prztem,
wolny będzie od podstawy szynki i od opłaty. Któryby zaś
wdowił pojął za żonę, wolny tylko ma być od roboty
lecz nie od szynki i opłaty.

Uczeń przyjęty ma się rzemiosła przez 4 lat uczyć (jak
w Niemczech) i przy zapisie ma dać 6 gr. Przy wyzwoleniu
ma mistrzom wyprawić jurys (absaturam). Mistrzowi
nie wolno mieć więcej uczniów jak 2 i 2 towarzyszy (mi-
nistros)

Mistrzowie mają co kwartał schodzić się do cechu i
po 4 gr. do szynki cechowej składać. Do cechu nie wolno z
bronią przychodzić pod winą 3 gr.

Niewolno czeladzi odmawiać drugiemu podwiną i talara.
Któryby nie chciał słuchać starszych cechowych takowemu
nie wolno trzymać czeladzi.

Mistrz ma na drugiego sprawiedliwosci szukać w cechu,
wolno jednakże do Radyce apellować, pod winą 4 groszy.

Schadzki cechowe mają się odbywać co kwartał przy otwartej skrzyni. Świadek któryby nieuzupełnił słowy w przytomności starszych drugiemu kłami słowo zażądać, ma być karany 4 gr.

Żona pogrzebie mistrza, żony lub którego z czeladzi ma się każdy mistrz lub jego żona znajdować pod wing 1 gr.

Unicuique magistro liberum erit ut omnia quae sua ipsius manu parare potest in arundine ferrea parat.

Artykuły dla towarzyszy (Articuli ministrorum Diacidariorum).

Towarzysze którzy przygodnie mają robotę, wyszukają a gdyby jej nie było, wolno samemu towarzyszowi robotę poszukać i kłować pomiędzy od starszych do młodszych. O robotę zaś dla towarzysza pytać się mają jeden mistrz i jeden towarzysz. Pod czas szukania roboty towarzysz może w sąrowni synkować i sągrodz a to potowa z skrzynki mistrzów a druga potowa z skrzynki towarzyszy.

Swobodno przycić towarzysza który lekko myślnie odchodzi od mistrza. Towarzysz ma mistrzowi na 2 tygodnie robotę wyprosić wiedzieć.

Od roboty lekko myślnie odchodzić nie wolno pod wing i wochłoni. Towarzysze zaś mają 4 wolne poniedziałki jeden podczas jarmarku na S. Stanisław, drugi podczas jarmarku na S. Wit, trzeci podczas jarmarku na S. Michał, czwarty w czasie zapust.

Skrzynka towarzyszy ma być u starszych i klucze z odnieść. Co 4 tygodnie mają się towarzysze schodzić pod wing i wochłoni. Podczas schadzki w przytomności starszych powinieli każdy towarzysz jeżeli coś złego wie na innego towarzysza lub mistrza to objawić. Przed otwarciem skrzynki mają starsi towarzysze odebrać od innych kordy i bron pod wing 1 gr.

Towarzysz który przygodnie ma się udać do gospody i postać po starszego towarzysza, który ma go wypytac jak się nazywa i w których miejscach pracował. Towarzysz któryby nie miał przy miarku (honorarium pro nomine non dedit) może tylko 14 dni robić poczem ma się starać o przypomnienie.

Towarzysz któryby robił u pastarza nie ma dotąd mieć roboty u mistrza póki nie zawiadzi, iż się dobrowolnie podda karze (poenae et ferulae).

Towarzysz, któryby przeciw niestworowi ~~przeciwni~~ przeciwni
iut na potowu Karu do fknymki niestworowej a potowu do to-
warzystkiej stojąc.

Towarzysz, któryby przypuszcza na przez 14 dni robić u niestwo-
wkiego mu wskazę, potem dopiero może sobie innego poszukać.

Do schadzki towarzystkiej przy fknymi mają się towarzyste
udać do gospody gdzie się zynkuje (honoraria deferuntur).

Któryby nie przybył na zynkowanie bez słusznej przyczyny,
ma być karany potowu zynku (dimidium honorarium).
Gdy się rozpocznie zgotowanie (donatio) nie ma żaden odcho-
dzić ani powstawać ani zasiać bez pozwolenia. Każdy
ma się tam przyłożyć i fknymie zachować. Nie wolno też
zmuszać do zbytecznego picia. Zynk ma się rozpocząć
po odbytych rugu (peracta inquisitione) i ma się o zwykłym
czynie korzystać. Aby przy kufkach więcej nie rozlewano bez tyle
tylko ile się da się dać nakryć, nie wolno grać, ani też do
kobiet podejranych (pellicibus haustum porrigere) pić.

II) Władysław IV rex Poloniae (Cracoviae d. 5 Aprilij
1633) na prośbę Starczych cechu sztyterfkiego Krakows-
kiego (Lixidiariorum alias Szuchterzow) potwierdza
wszelkie przywileje tegoż cechu oraz de kreto z Rusni-
karami (Bombardarij) Krakow. z do kładem aby
cech Rusnikarzy (Bombardariorum) nie przeżykował
Szuchterzom stosownie do przywileju Zygmunta III
i stosownie do zwyczajów przyjętych w Wilnie, Gdańsku
Toruniu.

(Na 4 kart. pergamin. z dużym
pętlą z czerwonego wosku
księcia Michała (Orzeł z herbami)
wisiąca na ~~cechu~~ amarantowej
jedwabnej tasiemce. — Wzbiórnik
towarz. nauk. Krak. po nab.
Smolewskim)

Cech szustarzy.

Powr mistrz i Rada miasta Krakowa (na Ratuszu Kra-
kowskim we Czwartek przed Kwieciana niedziela r. 1593)
oznajmują iż lubo czasów przeszłych postanowili pewny porzą-
dek według którego mistrzowie i bracia Cechu Szustarskiego
zachować się mieli, jednak iż tam niektórych rzeczy nie było:
więc Mistrzowie Cechu Szustarskiego ustanowili ninie-
jsze Artykuły które Rada potwierdza.

1) Każdy towarzysz który u mistrza swego robić nie chce,
nie ma u innego roboty przyjmować, lecz prosto wędrować
i wolno mu dopiero po ucieku roku wrócić. Gdyby zaś mistrz
dobrowolnie towarzysza odprawił, wolno mu u innego robotę
przyjąć.

2) Towarzysz który chce robić robotę szustarską albo szustkier-
kową, takiemu ma być płacono od długiego toja 6 gr. a od
krótkiego 5 gr. który zaś robi na wochlon ma mu być naj-
więcej płacono po półtalercu na tydzień.

3) Od starej roboty albo od oprawowania starych toz towarzysze
tylko trzech grosz mieć i tym się dzielić mają.

4) Towarzysze którzyby potajemnie robotę robili mają być karani.

5) Ponieważ według wyroczaju rzemiosła towarzyszom 4 ponie-
działki do roku na dobrą myśl pozwolone są (pierwszą na
Zapusty, wtórą na S. Stanisław w maju, 3ci na S. Wit, 4ty na S. Michał)
tedy w te dni wolno im być na dobrej myśli z sobą uży-
wać i przystojnie rozrywać. Towarzysze którzyby użyć dobrej
myśli rozrywki nie chcą, mają być karani winą i wochlonem.

6) Do towarzyskiej szustarskiej wozono będzie ma być obracane
na podpomoczenie ubogich, chorych i potrzebnych towarzyszom obra-
cane a nie na pianstwo albo szustki.

7) Używać którykolwiek rozrywki na wino, piwo i inne nieprzystojne
mię, na chadzą, jeżeli wiaza upomniemieniem powstrzymać się od
mięsta oddalenia.

8) Mistrz któryby dodawał napróżno swoym piéniszy i pomocy do chodzenia na wino, piwo i insze nieprzystojne miejsca i cechu w szutkiego tym sposobem skazęc byt, ma byc' frogg winę karany.

9) Uczeń któryby swowolnie od mistrza odpedz, gdyby w przeizgu 6 niedziel niezad nawrócił ma byc' od rzemiošta oddalony.

Rada miejska ku upamiętzeniu nieśnasek które się między mistrzami Cechu Szyftarskiego wstąpiły i tu pohamowaniu swowolenstwa czeładzi rzemiošta tego, te artykuły uchwalone potwierdza.

(Oryg. na pergaminie z pięcizną z czerw. wosku w puzie woskowej białej przedsta. wiążącą S. Wawtawę zbrojnego z napisem S. minus.... na łasnie pergam. wiążącą - w zbiorze Towarzystwa nauk. Krak. z legatu po zieb. Winc. Smoleński)

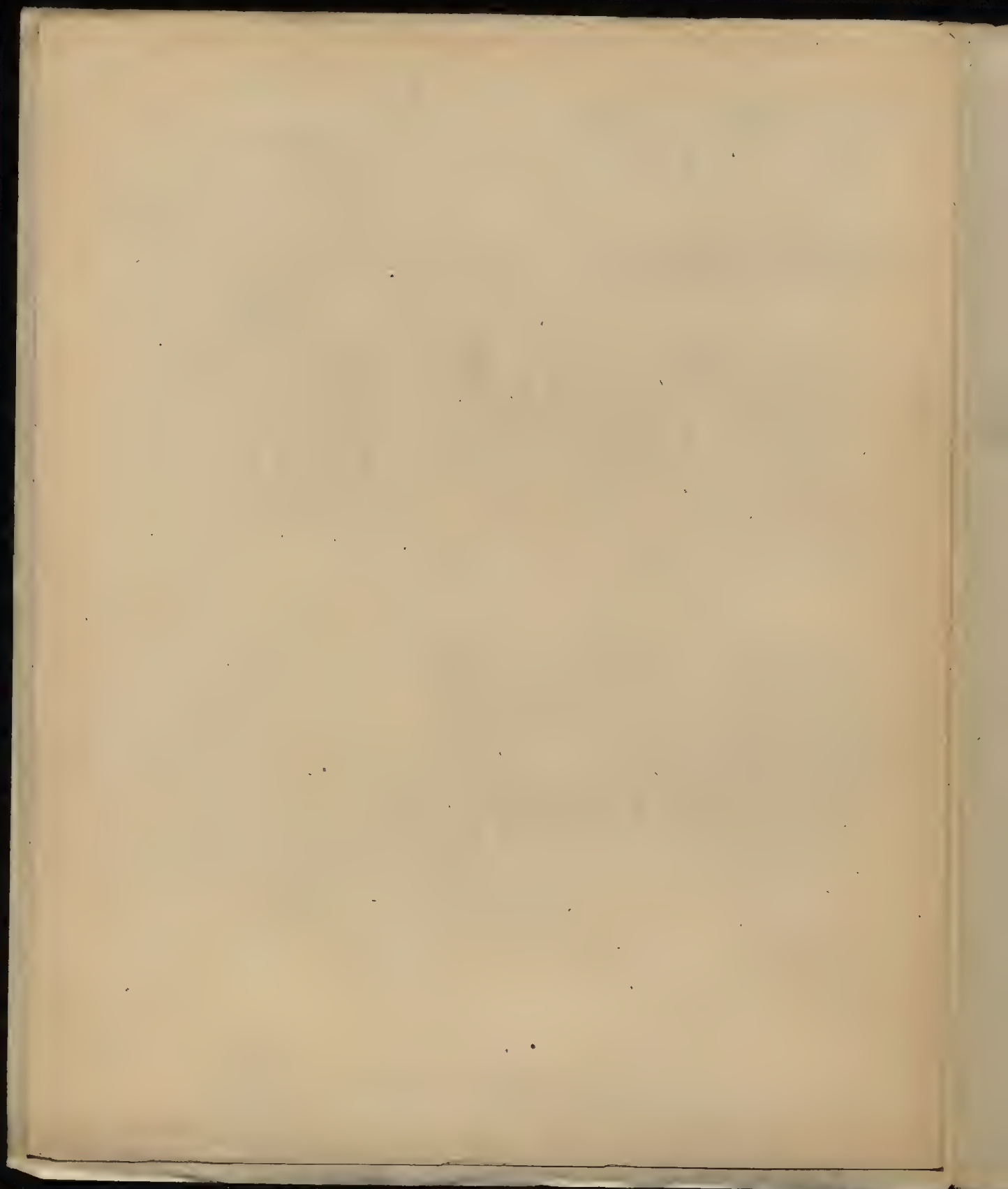
4

24

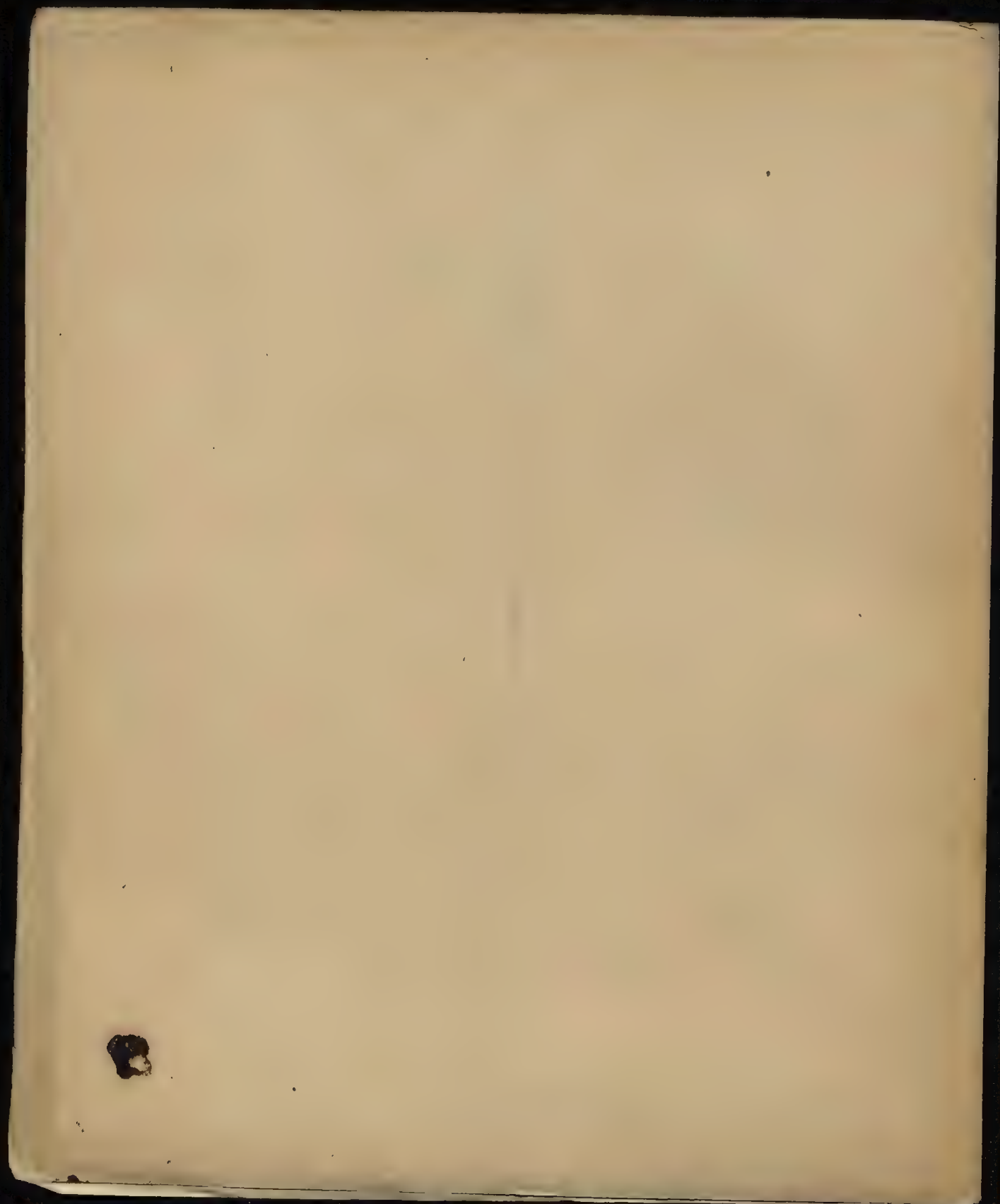
25

26

27

61

Cech tkaczy w Starym - Sączu.

R. 1598 feria 6ª ante festum S. Thomae Apost. in Antiqua San-
deu. — Iofia Rozinowa Ksiemi Kłasztoru Starosądeckiego
na prośbę rajców Maraina Nietopierza, Andrzeja Lichowicza,
Jana Osieckiego i Bartłomieja Zabłotnego, jako też Ga-
briela Nikusz cechmistrza (archimagiastro), Jakuba Reya,
Kaspra Nikusz, Malchera Mayeranek, Stanisława Nikusz i in-
nych mistrzów rzemiosła tkackiego płócienniczego (textorum
telae), dla dobrego zachowania się i pomnożenia chwały Bożej
w Kościele parafialnym S. Elżbiety w Starym Sączu potwier-
dza następujące ustawy tegoż Cechu tkackiego (po łacinie
zpisane):
Wszyscy mistrzowie mają w oznaczonym dniu każdego miesiąca
przed zapaleniem światła, zejść się w oznaczone miejsce bez
broni (pod karą 1 gr. na tego co by miał broń) a to pod winą i ka-
mienią wosku; gdzie każdy ma złożyć po 6 szelągów (denarios).
Towarzysz przybyły ma tamże najprzód igrasz i następnie co
miesiąc po 1 szelągu składać.
Mistrzowie niewolno towarzysza, bez słuszej przyczyny obwie-
szonej poprzednio w zgromadzeniu, od roboty oddalać pod winą
i kamieniem wosku.
Każdy chcący zostać mistrzem ma rajcom okazać swe listy
rodzenia swego i dobrego zachowania, oraz iż się 3
lata rzemiosła wżył; a to w ciągu kwartału jeżeli jest z tutej-
szego Królestwa, a jeżeli z obcego, w przeciągu pół roku;
dalej ma przyjęc prawo miejskie; oraz dać do cechu iachtel
piwa, kollarzję, igrzywnę piemiędzy i 4 kamienie wosku.
potem mu dopiero wolno będzie robić na 4 krosnach
(in 4 cerebis alais krossna) płótno, obrusy, rączniki. Nie
wolno mu też rozpoczac rzemiosła, dopokąd żony nie pojmie.

Żaden mistrz nie może sam roboty poszukiwać, chyba by po-
niego postano, niema też sam roboty nosić tylko jego stuzebny
lub ten kogo była własnością, pod winą i kamienia wosku;
wyjawszy tylko gdyby miał robotę z innego miasta. Roboty
nie ma podejmować dopokąd się pierwszej nie zgodzi; którą
to robotę ma w przeciągu 4 tygodni wykonać, chyba by sam
właściciel zwłoki dozwolił, pod winą i kamienia wosku. Gdy-
by zaskarżony, w przeciągu 5 dni roboty nie skończył, ma
za niego inny mistrz dokończyć, a winny ma być z kamie-
niemi wosku ukarany.

Mistrz zaskarżony, przed Starszymi ma się usprawiedliwić;
a gdyby niechciał odpowiadać ma być odesłany do Sądu radziec-
kiego lub wojtowskiego.

Mistrz przyjmując ucznia, ma go ^{w ciągu 15 dni} postawić przed Cechmistrzem
i Starszymi, i na jego dobre zachowanie się i urodzenie
prawe wykazać listami i wiarygodnymi świadkami w prze-
ciągu kwartalu lub pół roku; ma dać przy wpisie 2 kamienie
wosku i półtuchtelek piva. W ciągu trzechletniej nauki powin-
ien mistrz uczniowi potrzebne obuwić i koszule, a po zła-
tach sprawić mu suknię wartości i grzywny. Mistrz może mieć
tylko 1 ucznia. Przy wyzwoleniach ma wrzek 2 tożgi 4 grosze
a za świadectwo nauki potwierdzone przez Rajców 6 groszy.
Sprawy pomiędzy mistrzem a Towaryszem o zapłatę na-
leżą tylko przed Cechmistrza.

Gdyby który mistrz drugiemu towarzysza lub ucznia od-
mówił, ma być karany półkamieniem wosku.

Gdyby mistrz opuścił swe rzemiosło w mieście i pracował na wsi
ma dać winę półkamienia wosku; a gdyby go przez 1 rok i 6 tygod-
ni niebyło, utraci rzemiosło. A gdyby powrotnie chciał wrócić do
cechu, ma być uważany jako mistrz nowy. A gdyby przy wydale-
niu się zabrat i sprzedał cudzą robotę, ma być karany i kam. wosku.

Gdyby Mistrz skazany przez Starszych na więzienie, nie ustąpił, ma za krzywność karany być 2 kamieniami wosku.

Mistrzowej wdowie wolno prowadzić dalej rzemiosło, byle by się uczciwie i godnie zachowała.

Nie należącemu do Cechu niewolno rzemiosła prowadzić, pod utratą narzędzi, w miesiącu i w milowym obrybie.

Mistrz lub Towarzysz mający żonę, gdyby z nią przez 4 tygodnie nie mieszkał, ma być od roboty oddalony, pod winą 1 kam. wosku.

Towarzysz któryby lekko myślnie mistrza swego porzucił, nie uczyniwszy z nim rachunku, ma być przepowiadany do innych miast (trybowany?), a gdyby powrócił 2 kam. wosku karany.

Towarzysz ugodziwszy się o wyrobienie sztuki płotna, ma Mistrzowi za narzędzia trzeci grosz, a za wikt tygodniowo 10 groszy płacić.

Towarzysz któryby pracował u pracował u Mistrzów niemających cechów (contracontuberniales alias u plaku i tow), nie dostanie roboty u cechowych, dopokąd nie zapłaci za karę 4 kam. wosku.

Towarzysz rozporządziwszy ~~o~~ robotę sztuki (alias Wark) u mistrza, powinien ją skonać pod winą 4 kam. wosku.

Wszyscy Mistrzowie mają być co kwartał na zatomory.

Młodszy mistrz ma zapalać i gasić świece w Kościele S. Elżbiety, ma robić posługi nakazane przez Starszych pod winą 1 kam. wosku.

Wszyscy mają się zgromadzić na pogrzeb zmarłego cechowego.

Podczas wyboru Cechmistrza i Starszych (na którym wszyscy mają się stawiać), mają być z skrzynki cechowej dane 3 festony na piwo.

Podczas Święta Bożego Ciata ma być obrany jeden dzień na urząd (Bachanalia alias Bourkath) i na procesyi mają trzymać świece zapalone, pod winą 1 grosza.

Każdy uczeń wyrzuci powinien przez 3 lata wandrować
nim zostanie mistrzem.

(Oryginał na pergaminie - pieczęć odes:
wana)

Cech tokarzy (torneatores)

Ustawa cechu tego z r. 1809 (Ob. w Zbiorze pag. 641)

Ustawa z XVIII w. (na początku)

- 1) Kto chce mistrzem tokarskim zostać powinien się, wprawy rzemiosła nauczyć, być towarzyszem, i wędrować
- 2) Kto chce być mistrzem na te sztuki robić: Corpus na zwyczaj samo w sobie wszystko ma być rozmięcenie na 7 puszek miejsca co by były wytoczone w tymże Corpusie z pilnością upatrować, iżby się te puszki przystąpiły, gdziekolwiek jedno ją chce włożyć, a te puszki mają być na szerz po 3 cale na zwyczaj po 4 cale i pół cala noża tegoż Corpusa ma być na 2 cerkłe bez cięcia calowej dla listów albo papierów wytoczona, co by się na ono Corpus cale wyrostła. Krawiec także ma być wysoki na 2 cale bez cięcia tak: że wytoczony z wierzchu i ze środka, co by się to przednie Corpus zamykało, we środku tego krawca ma być miejsce do puszek, co proch w niej do posypowania listów, a na niej kalamaryz do inkaustu, na tymże kalamaryzu zamkniętym ma być gadka co by się w nią mogło wosku nakładać a to wszystko ma być wyrobione według cerklowej miary i proporcji krawcowej. — Druga sztuka: Szachy o 3 Koronach ażeby szlachy przejrzyście, także i korony rycersze rzeźbane także też na szlachach przejrzyście z drzewa trzmielowego albo cisowego, co by się w puszkę chowały jak najkryształniej żeby była zrobiona i korona przejrzyście według cerklowej miary. — Trzecia sztuka Konew na 4 gładzie z uchem jednostrajnem

na nodze przezrozystej, z jaworowego drzewa. — Który to:
wanyh, wdawę pozmie na tylko i sztukę robić, toż samo i
ten któryby tegoż rzemiośta pojął cować. — Po zrobieniu sztuk
na towanyh prawo miejskie trzymać, flubną zinę mieć,
w tafny warkłat przyprawić, pot kamienia wosku do cechu
dać i od urodzenia list pokazać.

Bratny mistrz powinien cechowi w rzeczach Koscielnych
i cechowych służyć czynić, a z się drugi trafi.

Bratny może tylko chować z chłopów i i towanyh,
albo ~~cechu~~ z towanyh gdyby chłopia nie miał.

Bratny może mieć tylko z uczniów, których na 3 lata
przyjmować powinien, a gdyby który odszedł to swe lata
utrać.

Bratny który by nie przyszedł ku pogrzebu albo żałob-
nej mszy ma dać 1 grosz, a gdyby przyszedł po ewangelii ma
dać pół grosza winy.

W cechu ma się każdy pozwicie zachować pod winą i kam.
wosku.

Któryby na rozkazanie Rady miejskiej nie przyszedł do
cechu ma dać 6 gr. winy, a gdyby nie przyszedł za dostaniem
starzych mistrzów ma dać i funt wosku.

Żaden mistrz nie ma drugiego obrażać słowy lub czyn-
kiem pod winą i kamieniem wosku od uczynku a wiardunku
od słowa.

Bratny któryby na sławę drugiego rzemiośta szkodził,
nastąpił, ma tegoż do karać i ~~cechu~~ ^{wbyć} rozkazać dać pod winą,
łożenia z rzemiośta do roku, a gdyby nie dokazał ma być
karany 10 kamien. wosku.

Świeżo drugiemu zeladzi lub chłopcom odmawiać pod
wiardunkiem.

Bratny kiedy ucznia wyczerzy ma mu dawać po 3 grosz. na
potrzebę cechową. Przeliczniki nie mają być indziej jeno w Kra-
kowie; towanyh którzy by się gdzie indziej uczyli rzemiośta,
mają pociążyć 12 gr. na wosk do cechu.

67
Towarysz, któryby w miasteczku potroinnym chciałby mistrzem
zostać, ma brać naukę od mistrzów Krakowskich i porządku cecho-
we. Li towarysze niemają przyjmować uczniów którzyby nie
byli zapisani w cechach, pod winą 3 kamieni wosku. Mistrz po-
stronny, któryby nie był skutecznie wyuczony w swem rzemiośle
a wiadomo by to było, ma być przez czeladź trybowany aż naukę
swą pokaze.

Towarysz nie ma od roboty wstawiać przed czasem póki
zegar nie wybije; do roboty ma wstawiać od 9tej od S. Michała,
a w lecie skoro dzień ^{roku} (aż do 23ej godziny pod stracaniem tygodni-
ego myta, z wyjątkiem choroby.

Towarysz, któryby bez obyczaju odstąpił od mistrza ma
być karany wzięciem kamienia wosku. Towaryszom niewol-
no tajemnie robić rzemioła ku szkodzie mistrzom pod wi-
zieniem.

Towaryszowi ^{popoditemu} (nie ma być więcej wochlonu płacono jedno
pół gr.; chyba gdyby umiał rzeczy na kunszt robić, takowemu
może być postąpiono.

Towarysz ^{chcący} ~~nie~~ brać odpuszczenie od mistrza, ma to przed
2 niedzielami naprzód mistrzowi powiedzieć; przed jarmer-
kiem jednak; każdymi swisty nie ma odstawać na 4 niedziele.

Tokarski towarysz nie ma u fryezów robić.

Towaryszowi nie ma więcej roboty przyjmować trunkie-
lem nad 6 gr. a drzewa nie ma sobie do tego brać bez wiado-
mości mistrza pod winą 3 kam. wosku.

Mistrzowi któryby drugim odmawiał czeladź na wisłkły
wochlon, lub tej robotę targowaną, ma być z czeladź
złożona tak długo aż się sprawi.

Towarysz, któryby robił u mistrzów niesprawnych ma być
karany wzięciem kamienia wosku.

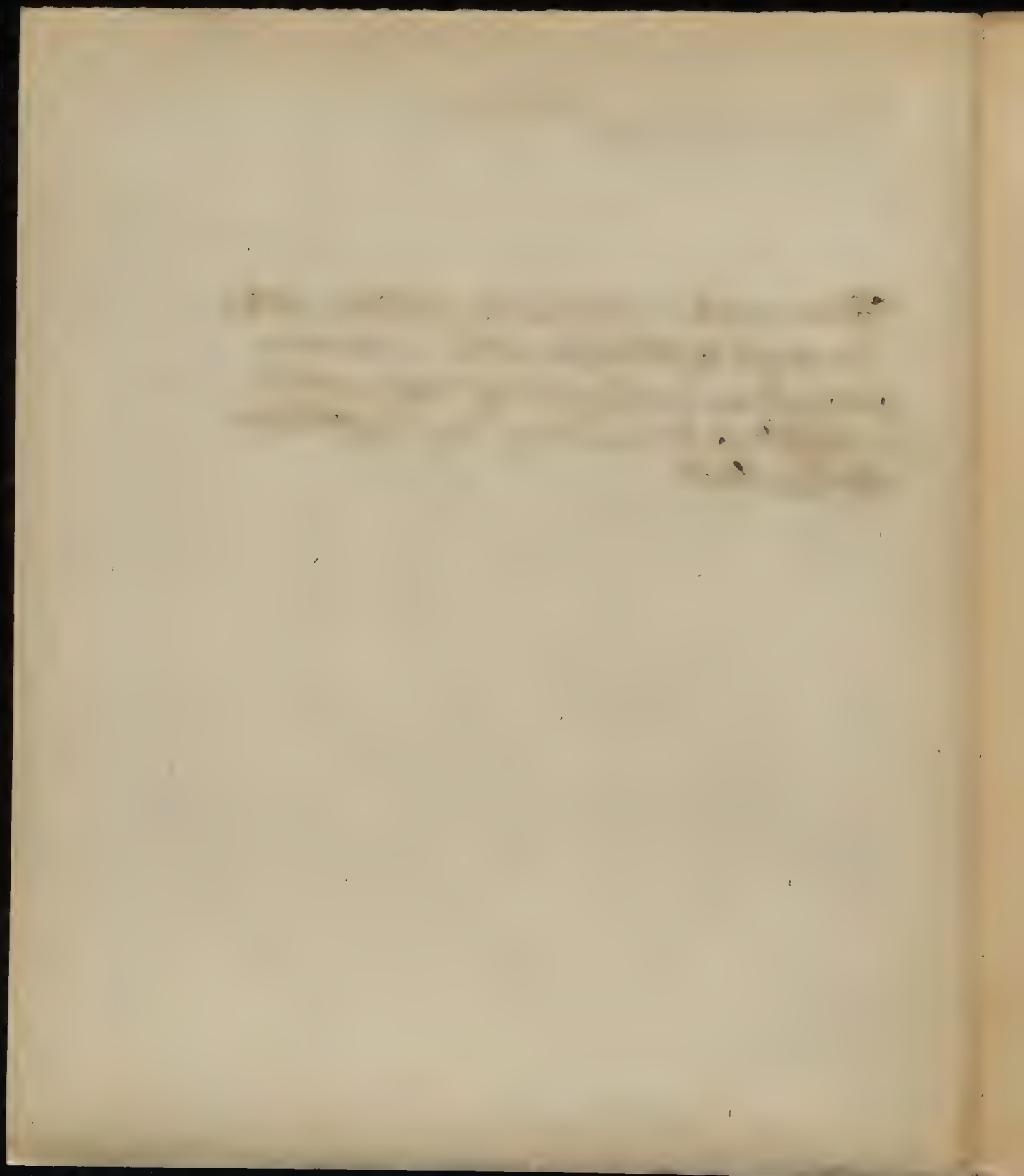
Partaczom nie wolno robić w Krakowie, na Kleparzu,
pod Zamkiem, na Stradomiu, na Biskupin, Retoryce, Smoleńku
okrom potrzeby dworskiej; a gdyby nosili robotę do sprzedania, ta-
kowa ma im być zabrana.

Oby któryby nie miał prawa miejskiego i cechowego
nie może w mieście roboty tokarskiej sprzedawać przed je-
markiem i po takowym (wyjmując grube proste roboty)
pod zabranie cechowej. Toż samo gdyby kto roboty z
tokarską z innych miast do Krakowa Tokarzom ku
szkodzie na sprzedaż woził.

Cech wendeciarzy (tendlarii)

79/ 643

Officium consulare cracov. ser. 4^a post Domin. Laetare
1544 sancit Constitutiones ratione vendendorum
ferramentorum in cellariis et alijs locis publicis
per Insitores ferramentarios, quas Constitutiones
Rex approbavit.

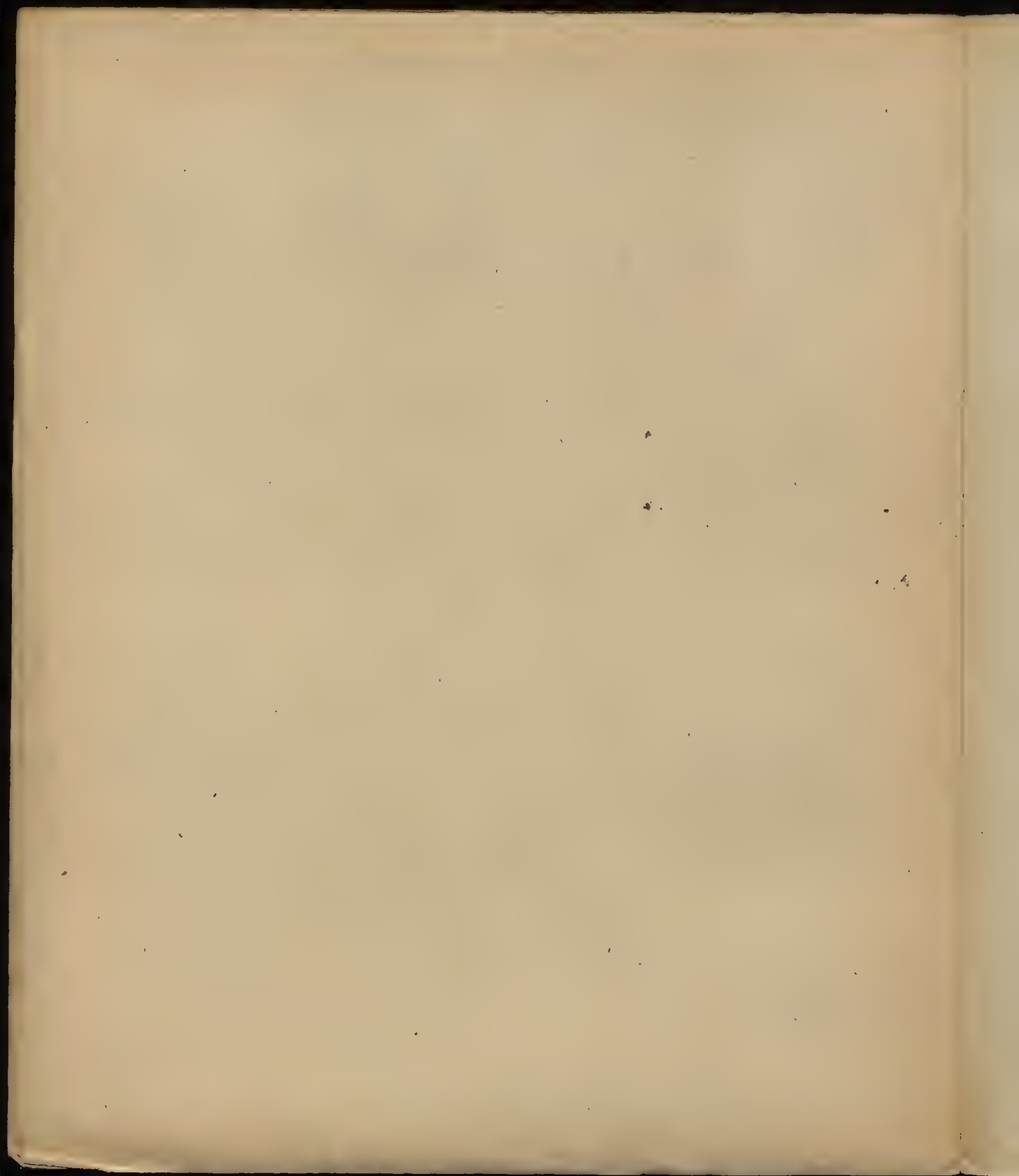
1544 fer. 4^a in Vigilia SS. Jacobi et Philippi - Con-
sules decreverunt, quod Smatruranky debeant
divendere saltim ea ferramenta quae a fabris
conficiuntur. Videntes vero ferramenta in cele-
ris et institis, debent vendere ea ferramenta
quae ea officina ferraria prodeunt alias kam-
rowane; nihilominus utriusque licet vendere vo-
meres alias lyemyeschy.

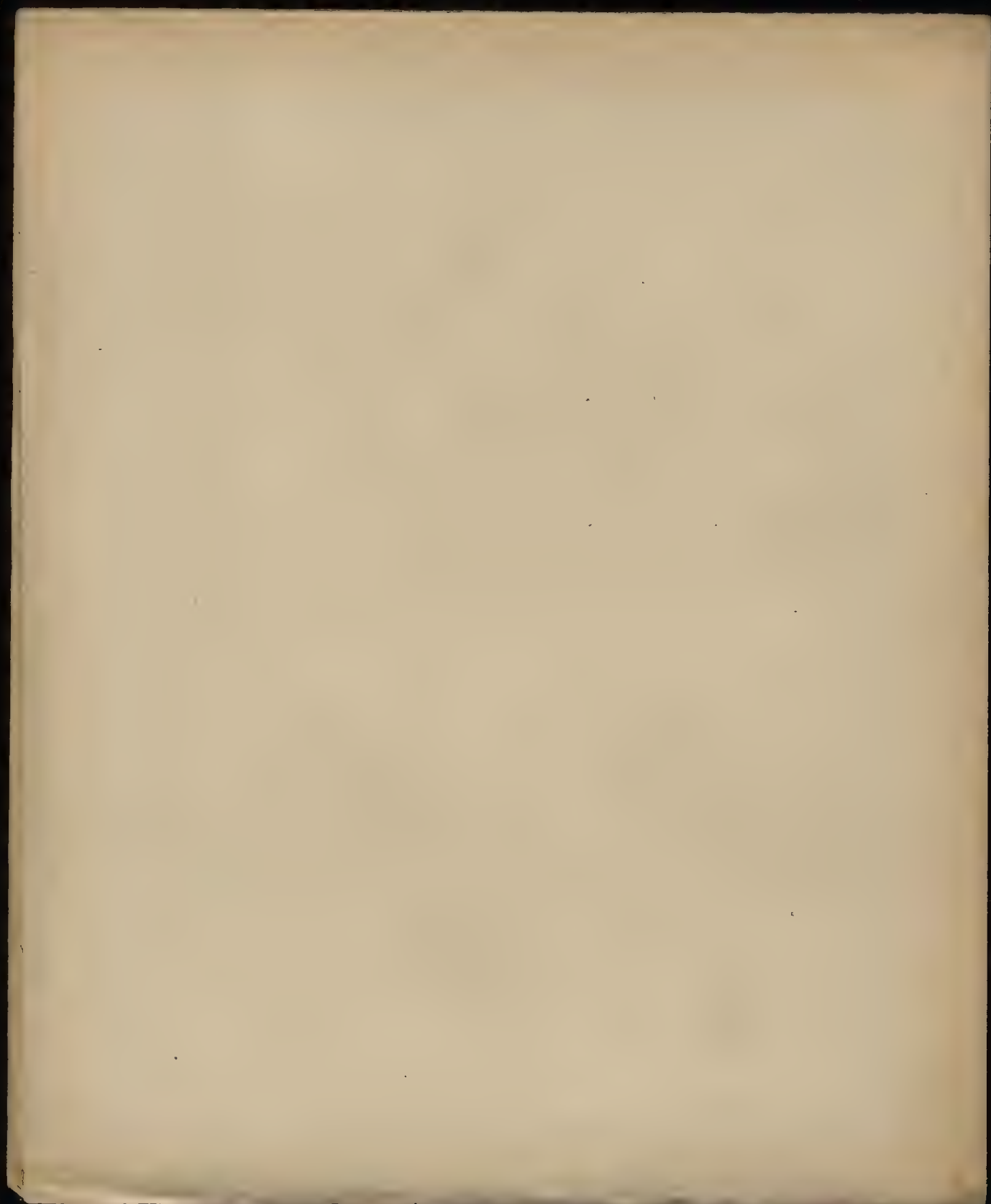
1545 fer. 4ª post dom. Laetare - Constitutio instito-
rum ferrariorum per Consules facta: 1) Siewolno
pojedynczo jezdzic dla kupna zeleziwa do na
kuznię (officina ferraria); lecz takowe mają
być wspólnie kupowane za zebrene razem pienię-
dze; na co każdy ma dać nie więcej tylko po 10 grzy-
w i wspólnie jednego wyśłać na kupno; nęwolno zaś
bez wiedzy pojedynczo kupować w Krakowie, kle-
nku lub gdzie indziej: 2) wspólnie mają kupo-
wać zeleziwa (ferramenta) rakuskie, węgierskie
stal, lemięsze i inne (palas) towary żelazne, któ-
remi się podzielić. Ktoby nie dał na zakupno wspólne
pieniędzy nie ma prawa do podziału. Szynki sztaby
żelazne mają być dzielone podług wozów a nie pod-
ług sztuk, a blachy żelazne na kopy lub półkopy;
wyroby żelazne rakuskie, węgierskie i stal na
cetnary; lemięsze, rtugi (palas) tanecuchy na sztuki.

2) Niewolno odwabiać Kupujących z Łódzkiej
jarmarku niewolno Kramarzom (institores)
kupować przgwiezionego zelaża aż po po-
Tudniu. 4) Przetracającemu przeciw tym prze-
pisom ma być Kram na cwierć roku zamknię-
ty - a gdyby się do niego stady udawał
ma mu być Kram odebrany.

28
7
22
2
28

687

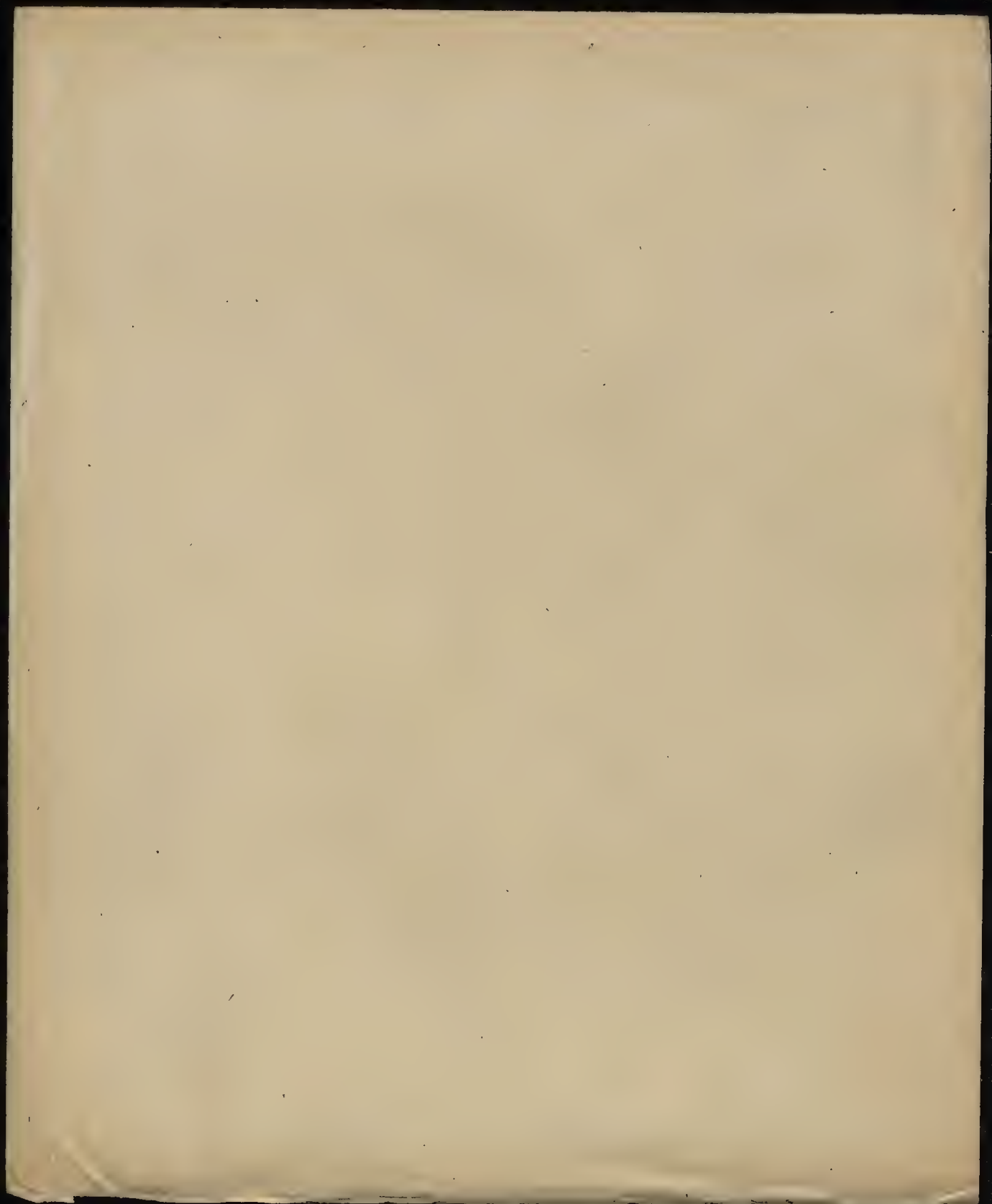

517
80

Kongregacyja Winiarzy (Cenopolae)

Jan Lutecki Ławnik Krak. w imieniu innych winiarzy
Krak. (nobiles mercatores propinatores vini) upra-
waja Magistrat Krak. (d. 16 August. 1703) aby nie poz-
wolono Węgom Kłasi wina do pułnic, tylko aby takowe
na składzie sprzedawali. - Wskutek owego izdania prz-
wołili Rządy Krak. (d. 4 Decembr. 1705) aby każdy czyto
Krakowski czy obcy Kupiec wprowadzając wina do
miasta opłacał przed bramą miejską exaktorowi od
Każdej beczki wina węgierskiego i zpp. tynfami, a od
większych naczyni czyli Kuf wina Endeberskiego albo
Sw. Jerskiego od i wiadra (urna) mającego w sobie 20 gar-
cy (collas seu mensuras) po 10 grp. tynfami.

1847
The first of the year was a very dry one
and the crops were much injured
by the drought. The wheat was
very poor and the corn was
also much injured. The
cattle and sheep were
also much injured by the
drought. The people were
very poor and the
country was very dry.

1610° fer. 3° ante fest. Transfigurationis Domini Cracovis.

Consules cracov. ad petitionem prov. Mathiae Chmura
Andree Szternalik, Andree Motyka et Alberti Huty-
narz Seniorum famulorum custodiæ piscium alias
Stróżnego, sive włoźzkowie ductorum sequentem
Ordinationem et Constitutiones inter se in praesentia
Antonii Frankowicz ejusdem custodiæ piscium a
consulibus cracov. arendatoris, sanctas approbant.

1. Któryby niechciał starszym towarzyszem zostać, bę-
dzie powinien dać między towarzysze 12 gr.
2. Kiedy stang ryby na wiole, czyje ryby pierwszej stang, te
pierwej mają być robione bądź na Rudawie, bądź do og-
rodu. Towarzystwo młodych zakonatawaczy w Sadzawie
ma według porządku i potrzeby powrozy i osy kę
długą przynieść do Rudawy, pod karą według roz-
sądku towarzyskiego w gospodzie. Mają też do dzie-
siąki Sadzawie kotatać.
3. Przyjago pana (t.j. rajcy) ryby, tedy jego czeladz ma przy-
nać, potem drugi ze starszego ogrodu, także i wżyszy
według porządku starodawnego; jeśli by się komu sa-
dzawica niedostała, tedy ma czotnem dobierać. Do tego
niema się też do czotnu wgócić, jedno jeden ze drugim
porządnie iść, jako i po Sadzawie. Nie mają się też wżyszy
rozchodzić, ale czekać na zakładkę do czotnu jeśli
potrzeba. Do tego mają też powrozki na Rudawie dawać,
a czyja dzierżota Sadzawica ma odwieść co najdalej, kiedy
wielka summa Sadzawie mają też wżyszy odciągać z miejs-
ca do miejsca, a jeśli niebóże odciągać, ma być karany groszem

w gospodzie z przyniesieniem do skrynki; a jeśli nie będzie
wysypował który, ma być karan od sadzawie kwartnik.
Do tego kiedy się trafi w targowy dzień wysypować,
tedy ma z kotłowaniem czekać aż po targu.

4. Żeby każdy towarzysz do gospody przyszedł w niedzielę
kiedy dziać jest, choćby też i grosz zarobił, pod karą
i grosza do skrynki, wymawiając chorego. A jeśli by też
w gospodzie kiedy skrynka jest, działu nie było, na in-
nej gospodzie, grosze nie mają być brane. Kiedy też
chłop robi między czeladzią tedy połowicie z niego
brać zarobku do skrynki, także też i abytek zarobny
który na podział nie może wynieść także do skrynki.
5. Kiedy na towarzysza skarga o nieporządek jakiś kol-
wiek przjdzie przed starsze towarzysze, tedy oskarżony
ma z uczciwością przed flot wystąpić i to w充分
co uradzą, takkawie przysiąc. A jeśli za jakiś kolwiek
występek będzie do kurny osadzony, tedy uczciwie pod
podstuszeństwem ma iść do kurny, a jeśli by nie chciał
iść do kurny, ma być do kabata wzięty (wziawszy ze
skrynki pieniądze na flugi) albo więc od roboty iść
przez za nieposłuszeństwo; a jeśli by gwałtem przeciw
robił, tedy pieniądze jego zarobione mają być schowa-
ne do skrynki i nie mają być wydane póki się nie upra-
wiedliwi.
6. Żeby też wiedzieli pp. towarzysze młodzi, którzy przystają
do roboty, że powinni za chłopca robić dopokąd jego
pana ryby nie przjdą i póki go liżman który nie
przypowie. Będąc też powinien karne dać do skrynki
4 grosze, potem co w wielki czwartek zarobi z nożenia
na rynek, powinien dać do skrynki, też pierwszy zarobek.

A jeſliby się trafiło towarzyszowi od pana do pana
przyſtać powinien na potkany dać do ſkrynki
2 groſze. Mają ſię przy robocie wzajemnie bez ſwarów
zachować i wgoſpodzie; z ſkrynki mają dać jaćmuż:
ny do Ś. Maryi na Piaſtku priorowi 1 zł. a kazno-
dziei 6 gr. na ofiarę 2 gr. i kwartę wina do komunii
na Wielkanoc. Mają też w Wielką Sobotę w goſpodzie
wzajemnie p. ojca p. matkę i wſyſtką czołedź a potem
ſami ſiebie od ſtaſzego aż do młodego odproſić.
Który by zaś tym porządkiem chciał dać nagaſ
ma 3 dni w kunię ſiedzieć albo do kabata być wię-
ty

7. Za towarzysza aby żaden nie robił, aż pierwſzej liſt od
urodzaju i dobrego zachowania pokazuje, do tego ma
juraament pierwſzej oddać. Kiedy który towarzysz albo
brat umrze powinni wſzyſcy ciała jego do grobu
odprowadzić; a towarzysz młodszy na ten czas ma
obejść wſyſtkie towarzysze i wſadzić według
ſtaſzego zwyczajowi zakotatać; a któryby na pożytek
nie przyſzedł, przepadnie do ſkrynki winy 2 gr. na
potrzeby wspólne.

Na te artykuły zezwolili wſyſcy ſtaſi i młodzi
towarzyſze i uproſili p. Antoniego Frankowicza
raję Krak. arendarza ſtrożę rybną; oraz 6 mieſz-
czan i ſtrożnych Krakowſkich, którzy z poſrodku towarzyszy ſtaſzych
wſe obrali 2 ſtaſzych Matyſza Chmurę i Andrzeja
ſternala, a towarzysze młodzi obrali zaś 2 pomiędzy
siebie dwóch Andrzeja Motykę i Wojciecha Młynarza.

(Acta conſul. Crac. Anni 1610 pag. 687)

Cech włozyków w Krakowie.

Stanisław Witowski vexillifer lancienois magnus viceprocurator (jest w zbiorze p. 543)
arcis Cracoviensis Cechowi Włozyków (Congregationi defuitorum alias
Włozyków) na zamku Krakowskim d. 29 Stycznia 1633 dat następu-
jący ustatk w 15 punktach: 1) Włozykowie mają okazywać zięziłwoś
Krolowi i wielkorządcy Krakowskiemu. 2) Niewolno drzew na brzeg
kolegiacki i ku domom wygn dotąd spuszczać dopoki dzierżawny z niego
nie opłaca. 3) Gdy pilna potrzeba zejść ~~na~~ obowiązani są Włozykowie
Krolowi drzewo żupne (do żup) spuszczać. 4) Włozyk nie smi kupca
na roboty szukać lub się z nim porozumiewać pod Karą wyrzucenia
z Kongregacyi. 5) Niewolno drzewa spuszczać raniej nad 2 godziny
w dzień, ani też późnziej nad 2 godziny przed wieczorem. 6) Niewolno
nikomu innemu drzewa prokupywać tylko Włozykom który za to
wolności Krolowi do Wieliczki drzewo dzierżawne i żupne spus-
zcac są obowiązani. 7) Niewolno wycinać na drzewach i na ku-
wolności bez pozwolenia dzierżawników Włozykom pod utratą
włochwa a obcy pod straceniem ręki. 8) Kupiecką robotę nie
wolno bez wolności spuszczać pod Karą. 9) Żonodrego Włozyka
nie zanijęcego przy robocie starszych, mają wyrzucić. 10) Okrzywdy
mają się tylko do wielkorządy udawać. 11) Ubiegać się niewolno do
robot jeden przed drugim pod Karą 12 groszy. 12) Żoniarą zwyczaj-
ną roboty podejmować mają a nie nazbyt. Następca tego artykułu
płaci po grzywny do skrynki. 13) Żony ta niewolno towarużowi
zatrzymywać do trzech dni pod Karą. 14) Excessa co miesiąc
na schadzce jadzone będą; przyrzem tajemnicz zachować mają. 15)
Dla porządku pozwala się Włozykom mieć skrynki; w niej mają być
4 żatobne wieńce na pogrzeby Włozyków żwierzyńskich i smoleńskich
które służąć mają na męże żatobne i na pogrzeby pod Karą 6 groszy; na
co bracia na każde suchedni po 4 grosze dawać mają. - Za zięziłwoś
w spuszczeniu drzewa Krolowskiego i zapłacie, dwie berzki roli na każde
suchedni z Wieliczki, które im zdawna należały, przy zapłacie mieć mają.
- dui zi podejrzanych i nieprawego tożo przyjmować nie będą do Kongregacyi.

ustawy te przez Witowskiego czeladzi wodnej to jest włoźkom
nadane, z powodu niedozoru na now starszych wodnych w dobrach
i dziesięcinach królewskich potwierdzali królowie polscy. Z tak
Władysław IV w Krakowie na sejmie d. 20 marca 1633 na prośbę
starszych Jana Złowieckiego, Pawła Pieczyka, Jana Tymkowiego
i Adama Pichorka (seniorum defluicatorum confraternitatis) włoź-
ków, potwierdza ustawy Stanisława Witowskiego. Toż samo Jan
Kazymierz w Warszawie d. 9 lipca 1667, Michał Korybut w Kresko-
wie 9 listopada 1679, Jan III w Krakowie d. 10 kwietnia 1676
August II w Warszawie d. 5 grudnia 1724 potwierdził na nowo (pro-
nieważ, r. 1723 u Stanisława Floerynskiego starszego cechu włoź-
ków) spaliły się wszelkie przywileje infużnia, z chorągwią włoź-
ków) wszelkie przywileje swych poprzedników. Toż samo August
August III w Warszawie d. 5 septembr. 1744: Stanisław August
w Warszawie 21 czerwca 1786. — Przywileje Augusta III: Stanisława
Augusta na pergaminie posiada dotąd starzy cechownicy, dawniejszych
jednak nadani nie ma. — August III listem swym z Warszawy do Jerze-
go Dietlofa Flemminga podskarbiego w. kor. administratora wiel-
korządztwa krak. d. 28 grudnia 1748 pisany nakazuje aby
niedozwalali duchowym, frochtarzom luznym, zydów drewna
z przygotania bez przywołania do tego włoźków spuszczać. —
Towarzystwo włoźków (Societas defluicatorum) krakowskich
dependowało dawniej od Wielkorządy zamku krakowskiego; za
insignia miało vexillum, carbonem cum aliis apparentis.

Oblat in libr. Magnae
Bibliot. crac. Tom
1302 (Arch. civil.)
p. 214-224.

n° 824.

Stanislaus Augustus potwiera 11 Augusta III Varsovia d. 5 sept. 1744
2) Augusta II. Varsovia d. 5 Decembr. 1724 i 31 Witowskiego polski.
Varsovia d. 21 Junii 1786
Oryg na perg. wreszcie kart 4 in fol. oprawny z podpisem króla
z pieczęcią wielk. kor. w purpur błękit.

n° 825.

Augustus III Varsovia d. 5 Sept. 1744 potwiera Augusta II
Varsovia d. 5 Decembr. 1724 i Witowskiego Ustawy Jana III
Cracov. d. 10 April 1676 i Witowskiego
Oryg na perg. k. 4 in fol. opraw. z podpisem króla
pieczęcią krak.

604

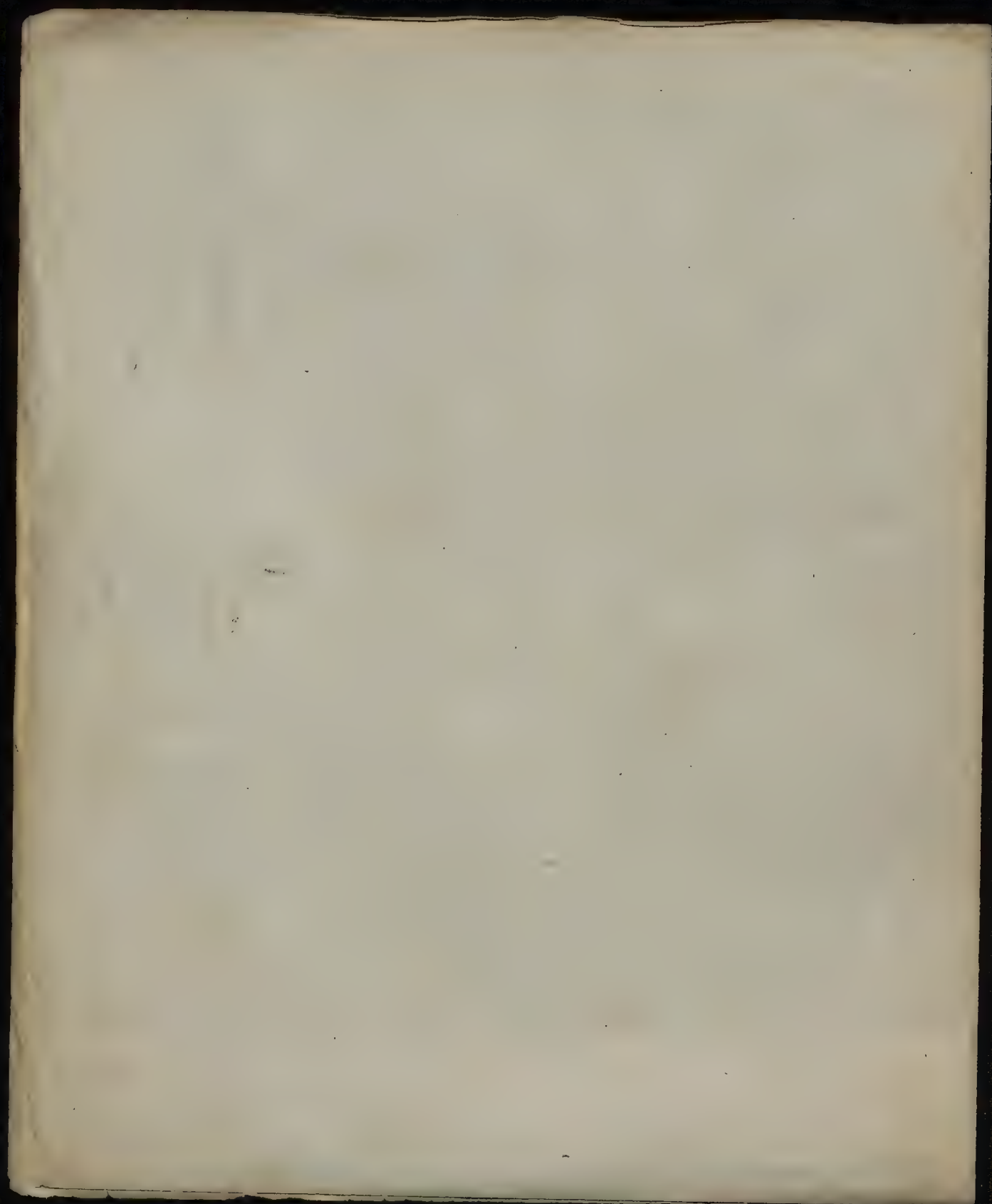
5 =

h

et

=

ola

Burmistrz i rajcy miasta Kazimierza przy Krakowie (na ratuszu we czwartek przed świętem narodzeniem P. Maryi 1614) na prośbę Stanist. Duszakowicza rajcy Kazimier. Szymonta Kupczyńskiego, Pawła Swardowskiego, Jarosza Rużyńskiego, Jan Bombalskiego, Jakuba Rudawskiego, Adama Drogoskiego, Simona Kopczyńskiego mieszczanów i Szymonów Kazimierskich potwierdzają następujące artykuły Szymonów Kazimierskich:

Starci i młodzi bracia Bractwa Szyperskiego (12) mieszkani w Kazimierzu na ręce thiele sół królewska tak bezkornie jako i batowianin na gość do Szwarka prowadzący, postanawiają następujące artykuły:

- 1) Przyjmujący Bractwo ma należeć do Jurysdykcji Kazimierskiej i ma przysięść miejskie prawo.
- 2) Aby brat żaden więcej nie Tadował ad 2 dubery albo 3 kory.
- 3) Któryby ~~nie chciał~~ ^{brat nie mógł} chiał do bractwa wstąpić ma dać grzywien 10 do frunyki brackiej.
- 4) Patniusz Kazimierski ma dać 2 zł. wstępnego i 8 zł. wykupnego do frunyki.
- 5) Aby czełk powinien dać 5 grzyw. wstępnego i 20 wykupnego.
- 6) Któryby z bractwa obremu najmować statki oprócz bratu z bractwa da winy 5 grzyw.
- 7) Obremu niewolno z statkami przychodzić ku Szkodzie bractwa (jako prawo wodne opiewa) pod utraceniem statków i winy 100 grzyw.
- 8) Wdowie i potomkom wolno Tadować statki.
- 9) Wdowa jeżeli pojdzie za mąż, powinien mąż takowe przysięść bractwo pod warunkiem art. 2go.

10) Któryby brat bez wiadomości starszych wchodził w ugodę z kupcem da winy 2 kamienie wosku.

11) Ordynaria ładowania statków ma iść po kolei po czworzy od starszych.

12) Bracia obierać mają starszych.

13) Któryby się wybrał być starszym ma dać 2 kam. wosku.

14) Co roku ma się odbywać elekcyja starszych i pisarzy.

15) Do funkcyi Bractwa ma być 3 klucze. Ktoby się za obestaniem nie stawiał, da winy 6 gr.

16) Starszym niewolno bez innych braci iść jako klasa na brata.

17) Dla każdej fuchedni ma być fuchadzka i każdy ma dać 2 gr. na chwałę Bożą.

18) Każdy brat albo żona jego lub czeladnik i sternik mają być w każdej fuchedni na iatomosy u S. Katarzyny.

19) Któryby brat drugiemu odmawiał chłopa lub sternika, da winy 15 gr.

20) Sternik któryby się ważył wziąć zadatek od jednego brata, z drugim się znów godzić, ma dać 4 funty wosku chłop zaś i funt wosku lub przez 3 dni w kuniu na ratunku siedzieć.

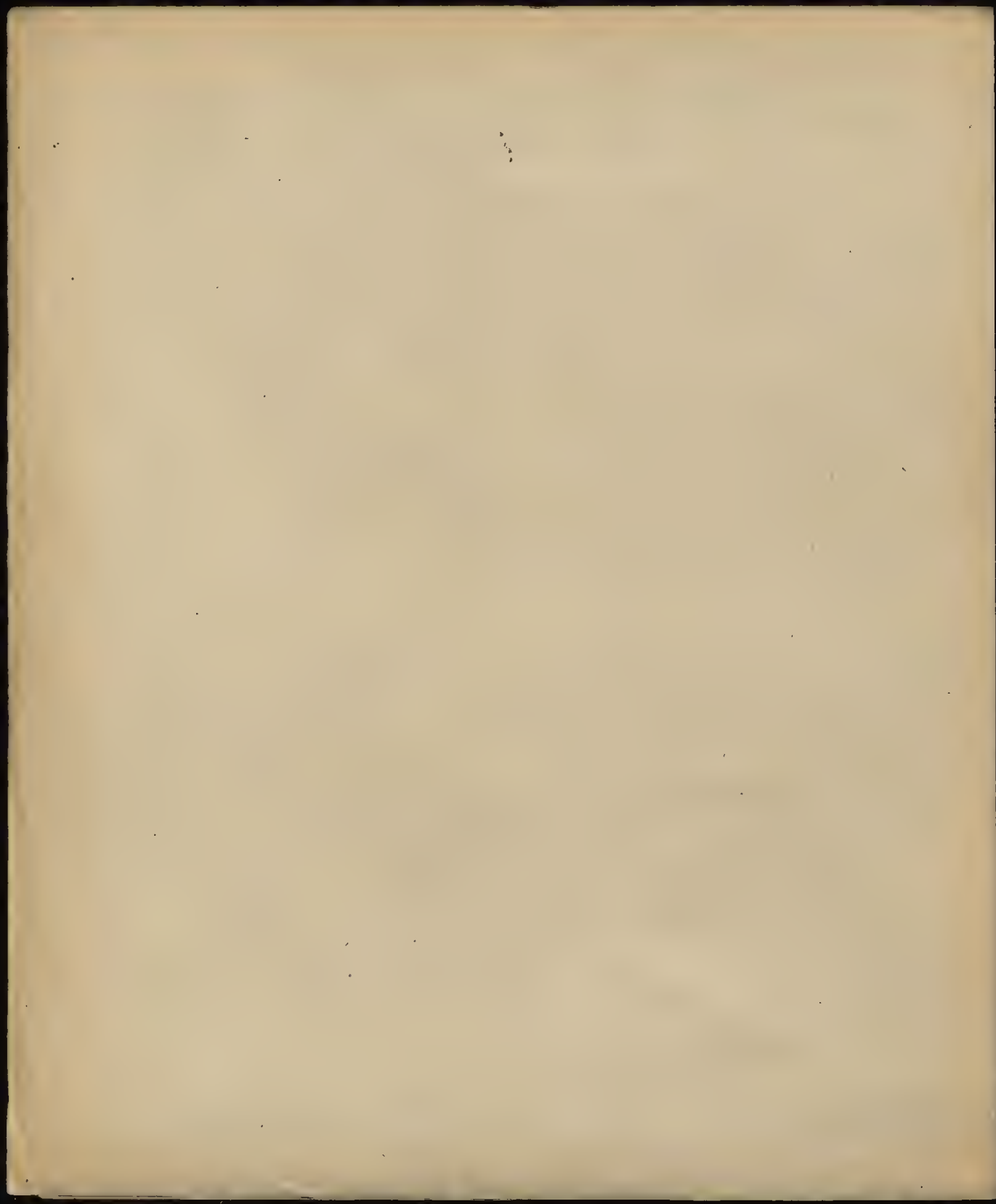
21) Brzyto czeladzi nie ma być podnoszone nad 48 groszy. Ładunek i zaprowadzenie za most Krakowski 6 gr. 2 tegoż myta ma na miłosierne uczynki dać każdemu z braci 3 gr. Sternik i gr. Kucharz półgrosza, chłop fuzg; z których pomiędzy potrzeby mają być sprawiane.

22) Gdyby który brat przez niedostatek nie był w stanie roli ładować, mają mu bracia z funkcji za pomocą przysięgi.

23) Na każdej fuchedni będzie ptacony z funkcji Kapitan co odprawiać będzie może u S. Katarzyny.

24) Starsi powinni czynić co roku rachunek pod winą 100 grzyw.

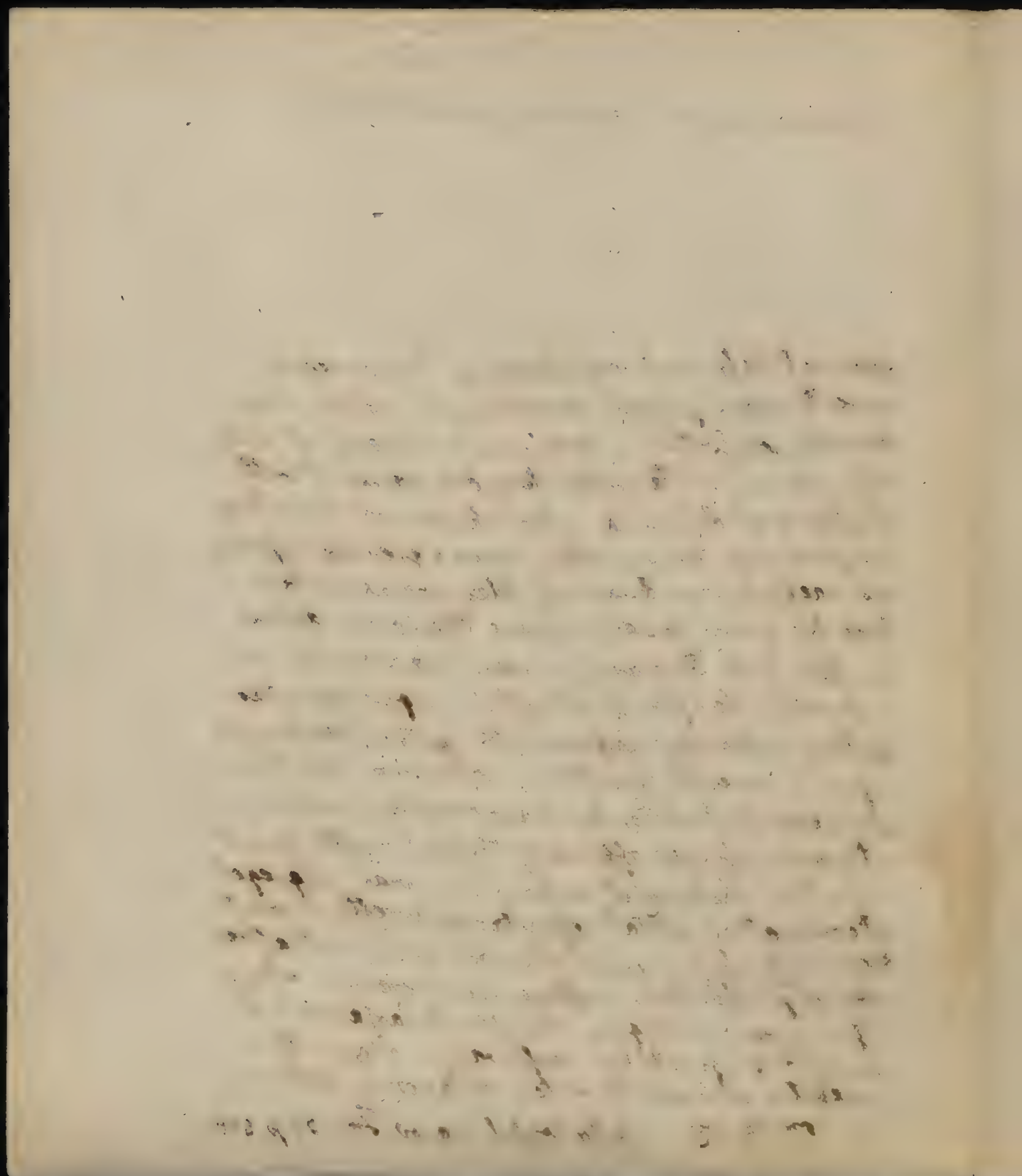
(Oblat. in actis consul. Kazimis. ser. 5. ante fest. Nati-
vit. Mariæ 1614 tom. 783. f. 404 r. 2)

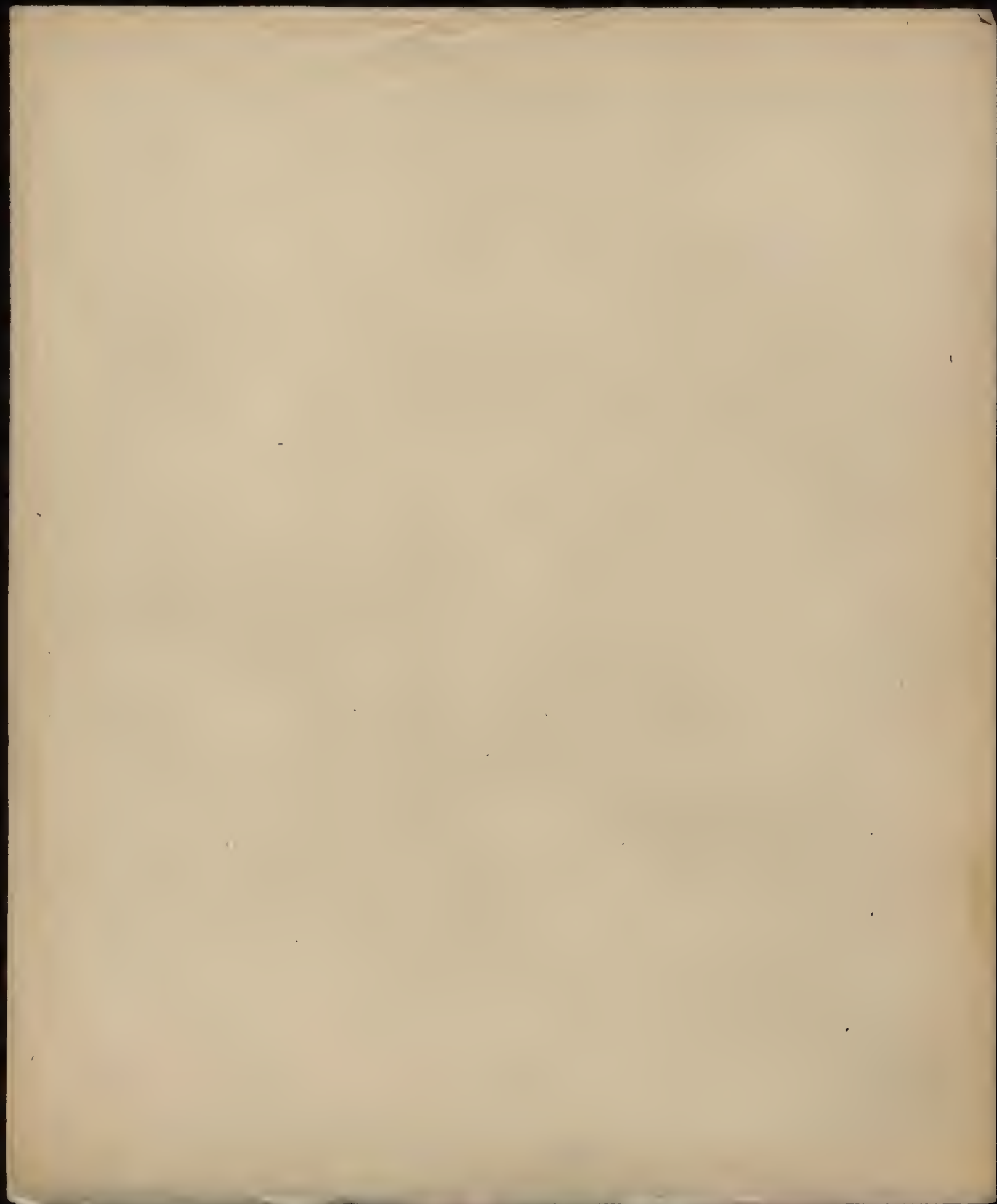

82 667

Zgromadzenie woznic (fiakrow?)

Joannes Casimirus rex Poloniae (Cracoviae in
conventu regni generali coronationis d. 13 Febr. 1649)
obviando necessitati in conquisendis rhedarüs et vecto-
ribus pro necessitate nostra tempore pacis et belli
et ut ordo et disciplina inter rhedarios et vectores
Cracoviae degentes servetur, unum e gremio ipsorum
eis praeficiendum duximus. Ideo commendatam
habentes fidem famati Simonis Obarowicz alias
Knebel dicti Rhedarii primarii Cracoviensis, qui
in servitijs Vladislai IV et nostris in regno hoc et in
externis nationibus magnam vitam partem consumpsit,
ipsum in numerum servitorum nostrorum cooptando
et rhedarüs et vectoribus Cracoviensibus praeficimus,
ut quando ipsi per officiales thesauri nostri fuerint
injunctum, rhedarios et vectores Cracoviae congreget
et conducat ac mittat, refractarios arresto innotet
Eximimus ipsum a jurisdictionibus civilibus et castren-
sibus et jurisdictioni nostrae incorporamus, atque
ipsum circa privilegium Vladislai IV Varsoviensis d. ii
junii 1647 ipsi collatum conservamus, atque illum
praefectum et superintendentem rhedariorum vectorum:
que nominamus. (Acta Consul. cracov. Tom. 39 p. 546)

83 84
Cech zegarmistrzów (horologiatores)

Ustawa cechu tego połączonego z slusarskim w przywileju Władysława IV danym w Krakowie d. 12 Marca 1633, potwierdzona z dodatkiem przez Jana Kazimierza w Krakowie d. 3 Grudnia 1660, oraz z dodatkiem przez Króla Sulkata w Krakowie d. 12 Listopada 1669 i przez Jana III w Jaworowie d. 3 Maja 1684 (ob. Cod. dipl. msc.)

Ustawa dla cechu Zegarmistrzów przez ces. magis. trakt Krakow. z d. 20 Pazdziern. 1797 i dodatki z d. 13 Grudnia 1797 i 23 Pazdziernika 1798 (ob. w zbiorze pag. 649)

THE UNIVERSITY OF CHICAGO
LIBRARY
1100 S. EAST ASIAN BLDG.
CHICAGO, ILL. 60607
U.S.A.
TEL: 773-936-5000
FAX: 773-936-5001
WWW.CHICAGO.EDU

Cech slusarzy (serrifices)

A. 1541 fer. 69 ante fest. S. Stanislai in Majo-
magistri et artifices videlicet Serrifices,
Calcarifices et Pangrazerones exposuerunt
Consulibus sequentes ordinationes conscriptas:
1) Triā artificia Serrificum, Calcarificum et
Pangrazeronum debent ita esse conjuncta
ut unum et eundem laborem exercere possint
hoc est Serrifices non seras et claves sel-
tem sed etiam stapedes, calcaria, frena
catenulas et caetera. Calcarifices et Pangra-
cerones similiter seras, clavos et claves
elaborare possunt. 2) nemo praedictorum ma-
gistrorum plures quam 2 discipulos docere et
in sua officina fovere debet: si quis vero filium
habeat proprium hunc istis duobus addere potest
externum vero tertium nemo docere debebit.
Ordinationem hanc consules cracov. confirmant.

(Acta offic. consul. crac. Tom XV p. 393)

A. 1541 fer. 4^a ante S. Hedvigis - Consules cracov.
inter seniores et juniores magistros videlicet
Fabros ferrarios claustrarios seu serrifices,
Athenarios sive Caldeatores, Calcarifices atque
alios id generis conuexi et communis contubernii
artifices decretum sequens promulgant:
1) Towaryszom nie wolno mąćzej odchodzić od
swych mistrzow tylko pod warunkami Ustawami
cechowymi przepisanymi. 2) Starsi mają rachunek
zdawać z pieniędzy cechowych. 3) Pieniądze ce-
chowe mają być chowane w skrytce cechowej
i nie mają być pożyczane bez pozwolenia cechu całego,
leż na kupno bion obracane. 4) Kary cechowe nie
powinny być obracane na uczty i pijatyki. 5) Lan-
cernicy (Fabri laminarii seu armifices) mają do
cechu należeć. 6) Mistrzowie mają się w cechu przy-
stojnie zachować pod ioiną radziecką. 7) Nie wolno
odmawiać towarzyszy, którzy mają być w karne-
trymani. 8) Nieszczęśliwi pnieżyte umarzają się
(Acta offic. consul. crac. tom. XV p. 561)

Cech slusarzy

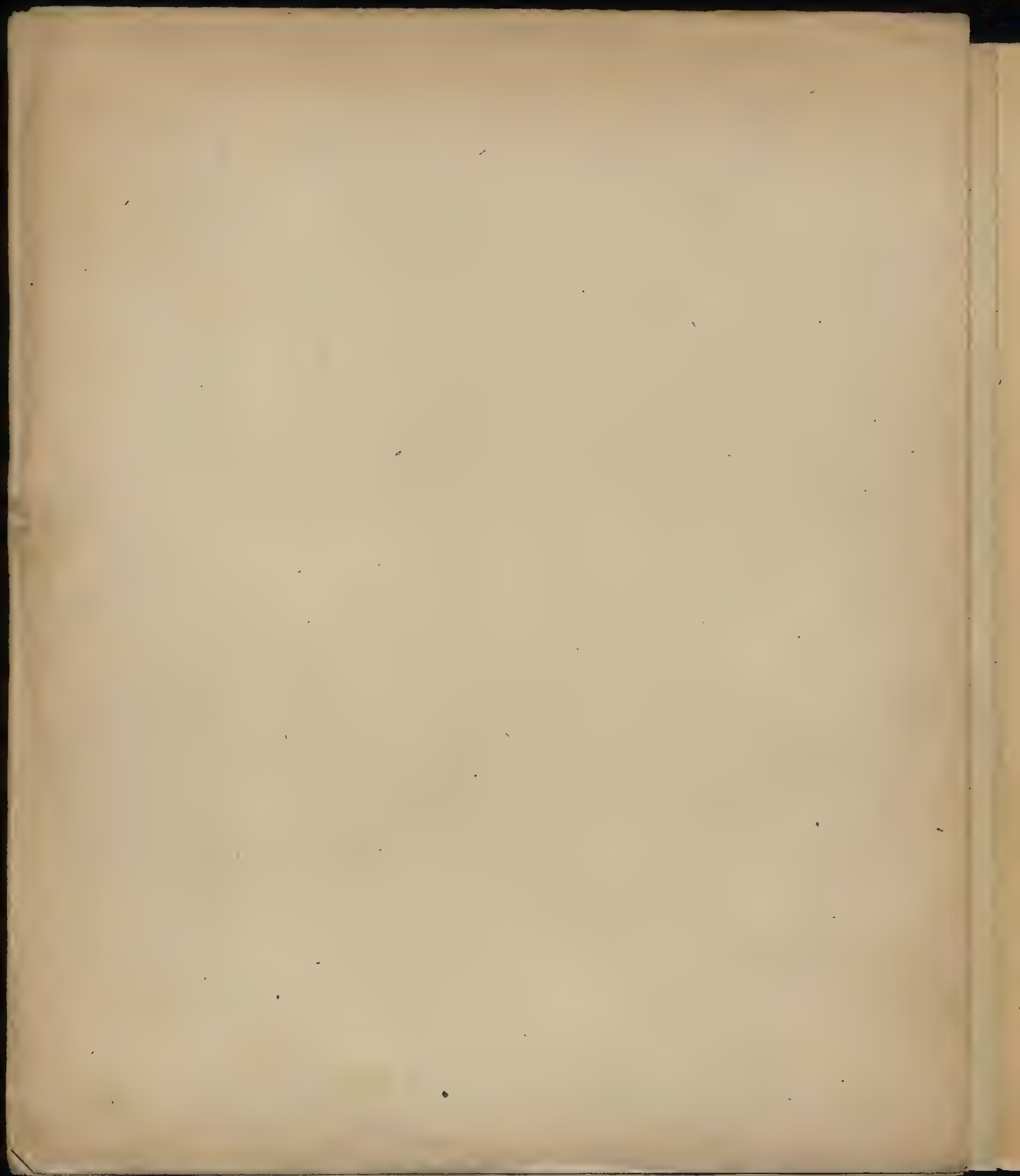
Cech slusarzy (Serrificum) krakowskich otrzymał przywilej od rąk przez Zygmunta III r. 1606 a probowany mocz którego niecechowym zakazane było sprzedawanie roboty szlolarskiej oprócz jarmarku, pod Konfiskacją.

R. 1591 fer. 6ª ante domin. S. Trinitatis, sub proconsulatu Martini Urbanowicz propter evitandas dissensiones facta est reparatio Serrificum a Contubernio serrifabrorum Cracov. cum conditione ut circa contubernium serrificum Horologistae et Naglarones conservari debebunt, et ut armamenta ex aequo dividantur. — Przy rozdziale oddano cechowi slusarzy, zegarmistrzów i naglarzów 2 pieniądzy cechowych (których było razem 36 zł) 24 zł. a cechowi Kowali 12 zł. — Proiz tego dostali slusarze: ● 8 Zbroi, ● Rusnic, 2 hakownic 7 Przybici, 1 Halabart, 1 Kufza, 2 Panczerze, 1 i Lejtnik złotogłowy, 1 Pierze srebrna, 4 Kije które świecami zową (do świec kościelnych) — Kowale dostali 12 zł pieniądzy cechowych, 5 Zbroi, 5 Rusnic, 1 Hakownica, 4 Przybicia, 1 Halabart, 1 Kufza, 1 Pancierz, 1 Lejtnik kamizany z przesłieradtem, 1 Strzyna cechowa, 2 Kije do świec — świece kościelne mają być w spólnem używaniu, póki sobie obie strony innych nie sprawią; przywileje mają być oddane na raty, których mają używać do przepisania, Regestrów 8, Przywilej jeden.

100

The first thing I noticed when I
stepped out of the car was the
familiarity of the air. It felt like I
had been here before, even though I
had never before. The sun was
shining brightly, and the birds were
singing. I took a deep breath and
felt a sense of peace. I had found
what I was looking for. I had found
home.

674

Cech Slosarzy, Rusnikarzy i Legarmistrzów
(na Kazimierzu)

Burmistrz i Rade miasta Kazimierza (na Kazimierskim Privilgium hocce ratuszu, w poniedziałek nastajutrz po s. Bartłomieju Apłst. Contubernii Serificum 1625) oraz najmuja i przyszedłszy starci i młodzi mistrzowie Horologium Ci- Cechu Slosarskiego miasta Stradomia i Kazimierza opo: vidualium et vidualium Ci- wiedzieli, iż będąc od dawnych lat w jednym Cechu z miecz- vidualium et vidualium Ci- nikami i rymarzami za jednym przywilejem s.p. Króla vidualium et vidualium Ci- Alexandra; teraz dla lepszego porządku i rozmnożenia Cechu vidualium et vidualium Ci- swego odczytawszy się od Mieczników i Rymarzów, posta- vidualium et vidualium Ci- nowili Cech swój własny Slosarski fundować, i pokazali vidualium et vidualium Ci- artykuły ustawy dawne do rzemiosła ich Slosarskiego, vidualium et vidualium Ci- rusnikarskiego i legarmistrzowskiego własnie stuzące vidualium et vidualium Ci- z przywileju Króla Alexandra wzięte, iż były kilka innych vidualium et vidualium Ci- nowo znalezionych, które ich Cechowi przecież przemyś- vidualium et vidualium Ci- Tom ludzkim i mieszkoćdzie ich Cechowi są bardzo potrzeb- vidualium et vidualium Ci- ne, prawu jednakiu pospolitemu w niczem nieprecione i vidualium et vidualium Ci- prosili abyśmy ich Cech fundowali i ich Cech notwierzeli: vidualium et vidualium Ci- Bomy uważawszy prosbę ich słuszną i przystojną, gdyż vidualium et vidualium Ci- rzemiosła każde zawsze osobne swe postanowienie i rzy- vidualium et vidualium Ci- czej mieć muszą: przyjęliśmy ta Kowę i one mogli nam vidualium et vidualium Ci- od Królów JM. dać, aby wiecznymi czasami trwały utwier- vidualium et vidualium Ci- dziliśmy, z takim warunkiem iż już te rzemiosła z tego vidualium et vidualium Ci- Cechu odrwać i dzielić się nie mają, ale w spoleczności vidualium et vidualium Ci- wiecznie trwać będą. Których artykułów opisanie jest takowe:

1) Najprzód w tym Cechu mają co roku być wybierani 2 ster- vidualium et vidualium Ci- si, którzy co 4 niedziele wzywać bracia do Cechu przez mistrza vidualium et vidualium Ci- młodsze go obsłuzić i ich według obyczaju rzemiosła tego gnać mają.

Każdy z mistrzów powinien dać co 4 niedziele po 1 gr. i na każde
rukodni po 1 gr.

2) Któryby z mistrzów do cechu nierychło po zagejeniu przyszedł
w godzinę, powinien dać do szczytki 1 gr.

3) Gdyby kto cech pragnąc chwał, na wprzód przyjęł przed starzyc
mistrze i dawczy im 3 gr. ma iżdać o mistrza młodego dla obet-
tania wszystkich braci, przed których wosgotkich zebraniem ma
być do cechu przyjęty.

4) Gdyby kto chwał mistrzem zostać ma te sztuki z powinności
robić i ukazać: „Ingrycht i Plach musi sobie uczynić i za-
mek sklepowy o jednym reglu o dwa folu: a ku temu zam-
kowi ingrycht o dwudziestu reff, i kwiat Rzembertkowy mo-
siodrowy, a ku temu zamkowi Laberk na wierzch i okład na
Plach pobielany i szwoyt, ku tymże sztukom Wędzido włoś:
„kie z kwiatki dwiema o trzech podkowkach, trzynastu falon
a cztery kwiatków, Lancuszek na zad, pukle mosiadowe
w czosnek, potym Ostrogi za piętę ku zbrojei. — Sztuka
„tuonikarska takowa ma być robiona: Lara Rusznice,
„jedna tarczowa, druga ptasza, rury ma sam kowac przy-
„braniej, mają być gwintowane: tarczowa na osm gwintów,
„ptasza na sześci; zamki mają być gruntownie urobione,
„piśknie rysowane o półtora walech, co mu nasnawą. Ukazie
„potym tę robotę przed urzecz braci, którzy takową robotę
„urządowcy powinien tarczową zostawić braciej, a ptaszą sobie
„wziąć, na swoją potrzebę obrócić, kiedy się mu podoba. A iż
„też Legarmistrze młotem robią i kowac muszą jako i Slo-
„sarze i muszą się Legarmistrze do Slosarzy z robotą swą zna-
„wić: przetoż też Slosarze do Cechu swego i praw swych Legarmis-
„trów za jednego człowieka przyjęli. Gdy tedy który Legarmistrz
„Cech będzie chciał przyjęć, ten także wprzód przed starzyc mistrze
„przyjmi ma i dawczy im gr. 3, ma także o mistrza młodego iżdać
„przez którego mają być wosgoty Poradca obetani, przed których
„wszystkich zebraniem ma być do Cechu przyjęty. Sztuki legarmistrzow-
„kie, z powinności robić i ukazać takowe: Legar kwadratowej na cztery
„granie, w którym ma być naprzód: Kwadrans, Lotegarze, Łaty Legar i
„Łasztarz.”

5) Każdy mistrz ma oddać do Cechu muzyki: przechowanie z funtem prochu, kopytka ze woszek i kłami potrzeby do rufnicy. Jednak Rufni: karz, który odda Łazową rufnicę, wolen od muzyki dania.

6) Mistrz młody ma takowe sztuki u starszego mistrza robić a ma: ją przystem z mistrzowie doglądać.

7) Jeżeliby takowy mistrz sztuki niewarunkowe urobił, będzie powinien jeszcze wzdrować dla lepszego wyuczenia się rzemioła.

8) Młody mistrz po urobieniu sztuk powinien dać do strzynki cecho: wej 2 gr. i 5 funty wosku i achtel piwa mistrzom wystawić, nadto kolekcja sprawić którą kosztowała 30 złp. lub ją pieniężmiadać: pić, a pisarzowi zapionego dać gr. 2.

9) Młody mistrz nim niejskie prawo przyjmie, ma starszym listy oduradzenia i wyuczenia pokazać lub prosić o przesłanie czas do dostania tych listów.

10) Robieniec gdy chce za towarzysza zostać ma dać starszym mistrzom 2 wachlony, a czeleści, którzy go myć będą i wachlony i żyzyne.

11) Towarzysz albo robieniec który z ino przyjdzie, albo od in: szego mistrza odstanie, dostawczy się do mistrza ma najprzód z nie: dziele robić a potem gdy zostanie, niech aż do ucięcia roku ro: botę swą kona; a gdyby potem niechiał dłużej zostawać, nie ma go mistrz w warsztacie trzymać pod winą cechow 26 gr.

12) Mistrzowie mają noc z uczniom i robienicow czynić towarzysze, które bieżą ku rzemiołu i podobniejsze i ciżenjsze.

13) Gdy towarzysze u jednego mistrza robią, a chcą od niego wyjść: odpuszczenie, tedy nie razem lecz jeden po drugim we 4 niedziele odchodzić mają pod winą 20 gr. a gdy towarzysz od którego mistrza odstanie i inoemu robić pozynie: tenże mistrz powinien do onego pierwszego przostać, wywiadywać się o zachowaniu jego, jeżeli z dobrą wolą odstąpi, pod winą 20 gr.

14) Słuszarze Kazimierscy z Stradomskimi mają być za jednego cto: wieka w jednym cechu, a jeżeliby się który z tego Cechu wstąpił, przepadła winy 2 kamienie wosku.

15) Każdy mistrz może chować wedle potrzeby i możliwości uczniom i towarzyszom, ile mu będzie trzeba; a jeden mistrz nie ma drugiemu czeleści odwiebiać pod winą 1 zł. 6 gr. i przyrobieciem czeleści.

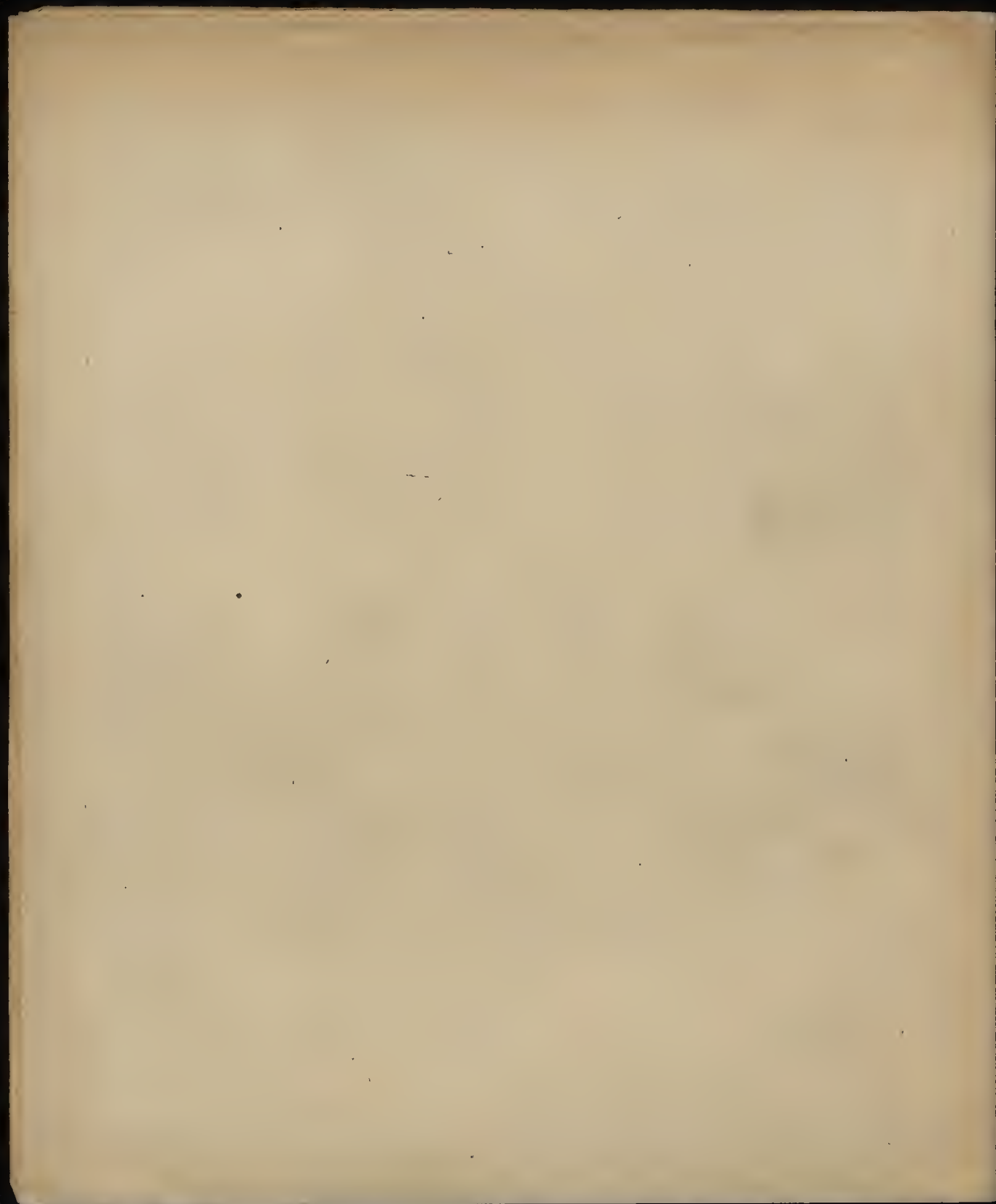
16) Mistrz który ucznia przyjmuje, ma go wprzód przez 2 niedziele na pró: bie chować, potem go w Cechu na dła ta zapisać; a gdy się uczeń rzemioła wyuczy ma mu mistrz kupić suknią za 1 zł. a uczeń ma pójść do strzynki 10 gr. i zapisanego 1 gr.

(Jungstamfr)

- 12) Czeladnik który komu co zawini, powinien się pierwszej przed swym mistrzem sprawić; a gdyby skazany u mistrza sprawiedliwości nie otrzymał, ma tedy dopiero w cechu swą krzywdę opowiedzieć.
- 13) Żaden mistrz przekupnej roboty mieć nie może: jedno to co sam zrobi niech przeda, pod straceniem roboty jaką ino przysparzonej i pod winą 12 gr. do cechu.
- 14) Żaden mistrz drugiego nie ma drugiego bez pozwolenia starszych do prawa wygnać i gdzie indziej sprawiedliwości szukać pod winą 12 gr.
- 15) Jeżeliby który mistrz drugiemu stawem albo ręką albo innym sposobem ubliżył, jeżeli będzie znalezion winny, ma do cechu i aichtel piana wystawieć.
- 16) Każdy mistrz ma w cechu sprawę swą uczciwie sprowadzić pod winą 2 gr.
- 17) Mistrz któryby z cechu wyszedł bez odpuszczenia od starszych, albo przyszedłszy do cechu rwał za szort bez pozwolenia starszych, ma 1 gr. winy polozyć; a któryby rady cechowe obcy, żonie, towarzyszowi albo uczniowi objawił, da winy 6 gr.
- 18) Mistrz któryby do cechu za obeftaniem starszych nie przyszedł przepłacić winy 6 gr., a jeżeliby pod paniską winą był obeftan a nie stawiał się, przepłacić i kamień wosku.
- 19) Gdyby mistrz nie chciał być posłusznym starszym, ta kiemu niemają dopuszczać robić ani czełodzi chować, aż do rozprawy cechowej.
- 20) Wszyscy mistrzom którzy wedle obyczaju cechu rzutki robili wolno gdziekolwiek w Koronie Polskiej, przenosić i osadzić.
- 21) Skrzynka cechu ma zostawać u starszego obecnego.
- 22) Każdy mistrz z żoną ma być przy pogrzebie zmarłego mistrza i zatańczy pod winą 6 gr.
- 23) Któryby kowalek z młodzieży mistrzów za rozkazaniem starszych nie chciał nieść do grobu zmarłego brata albo siostry, powinien dać winy 6 gr. a 1 gr. temu który poniesie.
- 24) Młodszy mistrz ma na każde święto świece zapalać i obchodzić pod winą i kamienia wosku.
- 25) Któryby mistrz zamieszkiał w suchedni przypieć ku ofierze przy zatomrzy, przepłacić do skrzynki 6 gr.; które to winy na potrzeby cechowe obracane być mają.
- 26) Robota obca jak kowalek do Kazimierza albo na Stradom przywieziona ma być zabierana przy pomocy urzędników grodzkiego albo miejskiego.
- 27) Wszyscy partacze robiący robotę nową ku przefekcy cechu, mają być zabici.
- 28) Wszyscy handlarze, wędlarze, żelaznicy sprzedający robotę nową, mają być zabici do cechu.
- 29) Słosarze Krakowskie nie mają w niczem mieć władzę nad słosarzami Kazimierskimi.
- 30) Słosarze Krakowskie nie mają nagać roboty ani towarzyszy słosarzy Kazimierskich.
- 31) Słosarzom Kazimierskim wolno bez hamowania przyciąć robotę w Krakowie.

1627 d. 21 Lipca na ratuszu Kazimierskim w izbie pan-
skiej stala się ugoda między dwiema cechami Kazi-
mierskimi: Mieczniczym, Rymskim, Siodlarskim,
Hroźowniczym i Kottlarskim z jednej - a Słofarskim
i Zegarnistrzowskim z drugiej strony w ten sposób:
Lejtnich stary i nowy zostający dotąd w cechach Miec-
niczym i rymskim, ma należeć do wspólnego uży-
wania obu cechów: nowy ma być używany przy po-
grzebie mistrzów, ich żon i dzieci, a stary przy pogrze-
bie czeladzi. Na pogrzeby innych osób lejtnich za
kontentacyją porzucić już nie wolno, chyba gdyby
brania obu cechów przy ciele z potrzebami i lejtnichem
wynieść mieli. Do mierzania cięta mają zawsze być wa-
żone od Mieczników i Rymsów a i do Słofarsów; a kiedy
Słofarze kogo chować będą, dadzą z 2 swego cechu do
swiece i mar a mierzniacy i. Każdy cech ma mieć własne
swiece. Do palenia swiec przy mszy św. ma stać z cechu
mieczniczego jeden przez 3 tygodnie roku, a z cechu sło-
farskiego jeden przez 4 tygodnie roku - pod zakładem
50 grzywien. (Acta consul. casimiri. Tom. 797 pag. 295.)

Burmistrz i rada miasta Krakowa (We rodę przed Swiętem Try-
mon^{em} i Judytą ap. 1596) dla pohamowania nieprawnych robot
przez pastarzy następujące artykuły przez mistrzów cechu złotniczego
potwierdza:

(nr 16)

1. Dla zachowania porządku i postępowania starzym ma być każdy któryby
niechciał trzymać porządków i w cechu niebyszał karany 10 grosz. a któryby
za obestaniem starzych do cechu nie przyszedł 6 gr.
2. Ktoby się po otrzymaniu mistrzostwa w rok nie ożenił lub z biatogłową
nieślubną miał mieć karam i kamieniem wosku.
3. Zaden z braci nie ma śrebra innego robić tylko coby trzymało łotów 14
pod winą kamienia wosku: za trzeci raz ma być urzędowi doniesiony
4. Nie wolno mistrzowi więcej trzymać tylko 3 towaruśców i 3 ktopuśców pod winą
kamienia wosku.
5. Zaden z braci nie ma na przedaj robić złota innego jedno coby trzymało
gradow 20 a szmieleu nie ma być kładziono więcej jedno do 10 czerwonych
złotych i czerwony złoty, a komu by dano z węgierskiego złota robić ten także
złoto oddać powinien pod winą 3 kamieni wosku. Występne przeciw temu
za trzecim razem powinni oddać do urzędu.
6. Nie wolno w najnie drugiego podchodzić, towaruśców i ktopuśców odwiebiać i
towaruśca bez pytania przyjmować pod winą 3 kamieni wosku.
7. Nie wolno bez opowiedzenia starzych przyjmować towaruśca któryby sam sobie lub
u pastarza robił pod winą 3 kamieni wosku.
8. Nie ma się żaden odważać rzeczy podejrzanych to jest taniuchów i pierścieni
mofiodzowych robić także i kamieni fałszywych w złoto zasadzać a miano:
więcej w złota dubletów, kamieni farbowanych na kształt kamienia drogę:
go i groszów nie złocić które są bite na kształt czerwonych złotych pod winą 3
kamieni wosku.
9. Nie wolno uleadzi chować na stukferki tak od śrebra jako i od złota pod
winą kamienia wosku.
10. Zaden brat nie ma towaruśców i toemu frankielu pozwalać pod winą
3 kamieni wosku wyjąwszy gdyby się towaruśca dobrze zachował.
11. Zaden brat nie ma indziej ptukać krećcu jedno w huśce starodawnej pod
winą 3 kamieni wosku.
12. Zaden nie ma się wazyc dawać nowych robot na tandytę ku przedawaniu
pod winą kamienia wosku gdyż się wiele fałszywych i podłych robot od pastarzo-
w znajduje.

(Z księgi in 40 obejmującej tłumaczenia przywilejów złotni-
czych z tacińskiego i inwentarze funkcji cechowych, karta 11-13)
(Oryginał na pergamin - pięć czerwona miśka woskowa zrytem w puce)
27 X V 11 16

Nr 8

Stephanus rex Polon. (Barienburgi d. 5 Decemb. 1577) z powodu iż się
wiele pastarzy złotniczych w Krakowie i po przedmieściach namnożyło i gdy
cech złotników Krakowskich (austriaci cracov.) okazali przywileje Króla
Zygmunta z r. 1507 i dwa dekreta tegoż Króla pomiędzy złotnikami Krakows-
kimi i Kazimierskimi jeden z r. 1531 drugi z r. 1544: potwierdza temui cechowi
wszelkie przywileje a mianowicie aby złotnicy Krak. czuwali nad dobrocią
złota i srebra w wyrobach na Kazmierzu, Kleparzu i okolicznych miastach,
aby nikt nie robił złotniczego rzemiosła, który w cechu Krakowskim jest taki
na wyrobi, i aby złotnikom Krakowskim wolno było po innych miastach
wyjąć jarmarków sprzedawać swe wyroby: i poleca miłostowi Małeckowskiemu
wielkonadcy zamku Krakowsk. czuwać nad wykonaniem tego dekretu.
(Orygin. na pergam. — z podpisem Króla — z pieczęcią
Koron. mniejszą na taśmie pergamin. — Nr arch. ant. 12.
Nr ant. 23. — Nr 8)

Nr 6

Stephanus rex Polon. (Leopoli feria 5ª ante festum S. Margarethae
vig. proxima 1578) z powodu iż rajcy miasta Lwowa powoził się pod:
czas jarmarku we Lwowie zabronić Krakowskim złotnikom (przed) i rączy
i innych rzeczy z złota, srebra lub drogiemi kamieniami ozdobionych kół
w wytorzonej z tej przyczyny za skargą złotników Krakowskich sprawić w
sądzie relacyjnym za instancją nobilis Joannis Te Taldi Florentini
plenipotentis partis auctores wydać wyrok następujący: ponieważ wszelkim
rzemieślnikom lwowskim podczas jarmarków w Krakowie wolno jest prze-
dawać wyroby swoje: więc też i złotnikom Krakowskim wolno ma być
sprzedawać swe wyroby podczas jarmarku we Lwowie.

(Orygin. na pergam. — z pieczęcią Koron. mniejszą
na fymurku różowo-złoto-granatowo-białym
— Nr XI. — Nr 6)

Nr 5

Stephanus rex Polon. (Barienburgi d. 18 Septembr. 1577) z powodu iż
się wiele pastarzy złotników w Krakowie, Kazmierzu, Kleparzu i okolicznych
miastach znajduje, którzy fałszywe wyroby robią stanowi uchwały aby żaden
towarzysz nie miał na swą rękę prowadzić rzemiosła złotniczego w Krakowie
dopóki u mistrza Kłosego sobie obieże zlat nie przerobi i sztuk nie wyokaże w
cechu. Krakozęże uzgodom aby pastarzy złotniczych ligaty.

(Orygin. na pergam. — z podpisem Króla. — z pieczęcią
wielką Koron. zółto-zielono-różowo-granatowo-
wyrn. — Nr ant. 11. — Nr XIV. — Nr 5)

Stephanus rex Poloniae (Cracoviae fer. 4ª posttridie festi S. Catharinae Vig. 1528) w sprawie pomiędzy Stanisławem Lizerman i Caesarem Starzym cechu złotniczego Krakow. aktorami a Jakobem Gwillet z Łotnikiem oskarżo-
nym za to iż nie będąc do cechu wpisany prowadził rzemiosło, wydaje wy-
rok: moca którego ponieważ tenże na terminie nie stanął, przywróć jego
kafonje rozkazując oraz aby się do ustaw cechowych stosował. (Ten Gwilt.
leci młodym w klasztorze i na mały przywilej klasztornego robił złotnictwo)
(Orig. na pergam. - z pieczęcią Koron. mna 1528 na
sznurku białym - niebiesko-brązowym - nr. antig. XIX
nr. ant. 14. - nr. ant. 20 - nr. 7)

nr 7

Stephanus rex Poloniae (Cracoviae feria 5^a in vigilia Praesentationis
V. Mariae 1528) w sprawie pomiędzy majstrami cechu złotniczego Krakow. a
kleparzami w sprawie ^{kleparzami} relationum wydaje wyrok: ponieważ król Zygmunt
dekretem swym: Cracoviae sabbato ante dominicam Oculi 1531 w sprawie po-
między złotnikami Krakow. a Kazimierzami pastazami podobnie już uch-
wałił i gdy pastaze kleparzy bronili się ~~do~~ przywilejem lokacyjnym
Kleparza moca którego dozwolono na Kleparzu tworzyć oddzielne cechy
rzemieślnicze - więc król Stefan Stomazy oświadczył fundacyi Kleparza w
ten sposób iż wolno tworzyć na Kleparzu oddzielne cechy ^{Stefan} mistrzów więcej
będzie niż trzech: skoro ich zaś mniej jest mają należeć do cechu Krakow.
kiego i tamże swe tytuły magistrów okazywać. Poisłszy złotników na Kle-
parzu i na Stradomiu stanowi król aby się z nich żaden nie wazył potajemnie
w klasztorach lub domach szlacheckich prowadzić rzemiosła: rajcy miasta
Kleparza i Kazimierza mają takich pastazów złotników za oprowadzeniem
złotników Krakowskich zmuszać do przyjęcia cechu w Krakowie

nr 9

#

(Orig. na pergam. - 3 podpisem pod Kanclerzego-
pieczęcią brak. - nr. ant. 15. nr. ant. 22. nr. IX
nr. 9)

Sigismundus III rex Polon. (Cracoviae fer. 5ª ante Dominicam Invoavit
proxima 1588) w sprawie pomiędzy cechem złotników Krakowskich a Janus:
sius Calaj Hungarus autifaber któremu król Zygmunt III dał przywilej na pro-
wadzenie złotnictwa w Krakowie przez 5 lat - wyrokuje iż ponieważ złotnicy
mają przywilej moca którego nie należą do cechu nie wolno prowadzić
rzemiosła: więc tej owemu Kalajowi wolno będzie tylko przez rok nie należeć
do cechu prowadzić rzemiosła stając się w wyrobach do próby i wagi Krakowskiej
po roku zaś ma przyjąć miejsce prawo i starać się oprzyjszeć do cechu.

nr 12

(Orig. na pergam. - 2 podpisem pod Kanclerz. Koron.
pieczęcią brak. nr. ant. 16. nr. ant. 310 - nr. 12)

Cech złotników.

1464 Uchwalono aby żaden mistrz nie miał więcej czeladzi tylko 2 i chłop;
coś 2.

1466 Uchwalono aby wieś nauki dla chłopca był najmniej 3 lat.

1496 Uchwalono aby było 8 przyśięgłych starzych dożywotnich których wybierali starzi z pomiędzy młodszych mistrzów.

1506 Uchwalono z pieniędzy cechowych trzymać księdza który by co tydzień z mpsze czytał i uchwalono mu dawać ^{złotnicy} co kwartał 24 grosz.

1489 matyske Kloss i Mathis Swolbe ^{złotnicy} (budowali kute złotnicy za co wzięli 28 gold. guld. a razem 57 gold.

1537 Sprawiono knyżę frebrny do Kaplicy wsiącej 3 grzywny

1539 Sprawiono cechową pieczęć.

odr. 1463. po r. 1558 prowadzono cechowe księgi w niemieckim języku

1562 posiadają złotnicy dom w tafny na ulicy brackiej który im Gnegon Bygbyto były cechmistrz darował.

1563 die S. Trinitatis uchwalono w cechu: aby żaden brat nie miał więcej jak 2 towarzyszy i 2 uczniów pod wing kamienia wosku. Uchwalę to podpisali starzi i młodzi mistrzowie 30. w tafny ręką jako to:
Jozef Jelen starzy, rajca Krak. Andrej Marstella starzy, rajca Krak.
Jakob Schwagerer starzy, Stanisław Czymmermann starzy, Stanisław Woił (starzy), Jan Czich (czyli Zasanski), Mikołaj Łazowski, Bartoż Jelen, Stanisław Lubart, Olbrycht Rafkowski, Sobeſtian Jędrowski, Jan Czimmerman, i młodzi mistrzowie: Urban Slabik, Bartoż Feter, Sobeſtian Craus, Jan Labotek, Jakob Lys, Piotr Ler-czynski, Georgius Ungarus, Stanisław Fetter, Jan Berk, Piotr N., Jędrzej N., Jan Kukenny, Martjanus N. Gerg Hauderawch, Peter Remy, Mikel Lanuz, Gregor Scharffenberg, Jan Samson.

30 mistrzów

1517 uchwalono na świętę po S. Łucy aby czeladnikowi nie dawano większego myta tylko 1 zł. na 3 tygodnie pod wing i kamienia wosku. aby chłopca nie brano na naukę mniej niż 4 lat

1478 Ulrich Lang Seydenhafter (mitbruder) i tem Florian Seydenhafter

1478 Fuzens moler (mitbruder) umarł ten malarz przed r. 1478

1510 należał Jęfusa do cechu Hafiarsze (Hefter)

1544 Czeladnik Herman Schipperssohn von Hamburg który robił
u wdowy po złotniku Jakobie Zetter za to iż zrobił pierścion
(sygnet) cynowy takowy blacha srebrną opłaterował i za srebrny
za 18 gr. sprzedał gościa od roboty z Krakowa oddalony i trybowany.

(Księga zapisów cechu złotniczego Krakow.
w języku niemieckim pisaną od r. 1464 po r.
1563. in 88 półfol. — tak zwana Dutka.

R. 1553 byli za dług trybowani towarzysze złotniczego cechu: Peter
Briff von Straßburg, Andrich von Hamburg, Hans von Weizilman
von Nürnberg, Andris Koik, Janek ditwinck, Sobek ditwinck.

R. 1733 prowadzili proces złotnicy ze szpadnikami.

- (166) Senioresz magistři: Lucasz Bochoroyski, Donat Knipper, Jan Zasaniński,
Stanisł. Wacławowicz, Jan Lewinek, Florian Loganek, Daniel Labęcki, Piotr
(11) Dygawski, Samuel Ziaskowski, Jakub Zygmuntowicz, Benjamin Lania.
- (166) Junioresz magistři: Jan Chufz, Simon Wagowicz, Abram Lopart, Nicolaus
vhm, Albrecht Walderz, Gabriel Wojak, Jakub Skokowski, Henrich
Ditmeger, Wincenty Rzewuski, Hansz Charblin, Sobeſtian Choroyski,
Jachim Niklausz, Jeremiaſz Woncheberbach, Benedykt Onulowicz, Dżiano
Barbir, Stanisł. Kwafowski, Jakub ~~Pogon~~ Hoffyc, Daniel Vhm, Mauciej
(32) Matiaszowie, Malcher Matiaszowie, Bartoſz Janaszowski, Jakub Zyg-
muntowicz młody, Samuel Terlor, Kriſtian Dorthman, Wojciech Xin,
Matyſz Borek, Nikołaj Janaszowski, Gabriel Chechelski, Ludolph Ko-
sterman, Jan Sydelowicz, Jachim Litz, Korneliusz Buis, Bartoſz Litz,
Jakub Groſzick, Stanisł. Ruzick, Wojciech Godorowski, Bartoſz Grodzicki,
Jan Ruzicki, Nikołaj Szwarc, Piotr Jaslikowski, Wojciech Gótkowicz,
Bartoſz Makukowicz, Kasper Berisz, Jan Lopart, Simon Roynowski,
Zygmunt Knipper, Jerry Ber, Stanisław Niedzielski, Stanisław
Skarſzinski, Adam Glierowicz, Matyſz Szwandrowicz, Jan Młodzia-
nowski, Kasper Giling, Marcin Kotomowski, Jerry Slichtenhardt,
Lukaſz Rzewiński, Kilian Perwin
(Później dopisani:) Francisz Rabi, Marcin Fox, Florian Shak, Dawid
Paczoska, Stanisław Knipper, Marcin Rajfel, Jakub Zasaniński, Michał Kalai
Dominik Potkiet, Janusz Polmacy, Ludwik Szota, Wojciech Dixon, Jędrzej
Swender, Marcin Szota, Dominik Szwajfer, Janusz Koy, Simon Słowackowicz, Sobia
Wutawowicz, Erdys Skatexon, Daniel Ledublo, Jan Klis, Jan Dugiet, Noe Rabi.

Cech złotników.

Księga zapisów cechu złotniczego w języku niemieckim od
r. 1464 po r. 1563 prowadzona (not fol. oblog) mfr.

Meistrowie:

Hannus Unger 1469
Niclos Conradi 1464 Cechmeister
Hanzel Dryepyorka 1466
Mathys Kochendorffer 1467
Hannes Zimmermann 1476 Cechmeister
Niclos Krügler 1476 " ^{1499 1503} _{obeyten} _{Rechts} ₁₅₁₅
Hegypaul 1474
Paul Wönschelberg
Sweynolt 1483
Hanzel Wylkowski 1483
Paul Selzer 1490 - 1504
Jorge Segdenkafftyr. 1491
Jorge Brenner 1493 Cechmeister
Hanusch Pregos 1493 "
Mates Schwob 1497
Merten Marzynek "
Henzel Strosz 1495
Merten Krol 1498 vel Konig
Henzel Byeron 1499 vel Peron
Jorge Satogki 1499 - 1508
Erasmus Rafzek 1500
Gabriel Zimmerman 1502
Henzel Eyzler 1505 Cechmeister 1515
Niklas Laut 1508
Valentin Schwob 1509
Niklos Nonhart 1513
Sergny Salomon 1515
Henzel Rolla 1515
Henzel Grzibek 1516
Sergny Heyberger 1518
Andres merstella 1519 - 1558

Uczniowie zapisani:

Hannus Palfman aus Käsmarg 1462
Nuckel Krongk von Melbynk 1467
Valentinus Zowse von Forum 1468
Jorge von Großeglogau 1468
Wolfgang von Blomurz 1472
Niclos von Elwyng 1472
Michno vom Saleze 1474
Lucas Kynoff von Breslau 1476
Henricus von Kroja 1476
Paul Weynhelm von Thoren 1487
Jacob dythfa von Lwow 1485
Jorg Eysstan von Elblynk 1487
Michel von Kasse 1492
Erasmus Witold 1493
Jacob von Sembo 1499
Maliker aus Lembing 1510
Hans aus dythafen vom Horn Gastolt 1511
Merten Brand von Elbyng 1512
Janek von Warfhe "
Lorenz Panzermachersohn "
Endris Barcz von Marmaros 1513
Henzel Kanygersohn "
Jakob des Jakob Cromers von von Lublin 1516
Hannel von Nürnberg 1517
Hanus Schwertfegersohn von Lublin 1518
Hansel Rot von Breslau 1519
Jakob von Dolen 1520
Marus von Augsburg 1524
Jan bognerosohn von Tarnow 1528
Clement Nycles Orgelmachersohn
aus der Laycz 1529 (u fregona Drybyty)

Majstrowie:

Caspar Cypser (rodem z Bandyowa) 1545
 Lorenz Romatowski 1545
 Hans Cymmermann 1545
 Morathys Kurey 1545
 Bartol Hufsch 1545
 Hans Bechem 1545
 Michal Laney 1547
 Hans Reys " "
 Casper de Castello (Castillianus) ^(Sufki) 1547
 Nicolaus Zratka 1548
~~Sebastián Leporeto~~
 Lorenz Dlugosz 1549
 Martin Platner 1550
 Hennich Noxet 1550
 Thomas Giemz 1553
 Daniel Paterek (albo Patrowicz) "
 Stanisław Cieszyński 1554
 Sebastian Bondzowski " "
 Matys Szaerman 1556
 Piotr Lefurynski (= Lefura) 1556
 Jan Czech 1557
 Lukasz Sufki "
 Bartol Zetter "
 Jan ~~de~~ Zabethek "
 Matys Lawr 1558
 Tomasz Lang " + pader. 1571
 Jozef Sarsenberg 1560
 Jan Samson 1561
 Jolym Bwintski 1566 (Walenty)
 Rihaly Costan. 1567
 Piotr Remi (francuz) "
 Hanns Seydenbrecht "
 Jan Kuchenny 1569
 Antoni Pazofka "
 Kasper Swienty 1570
 Stanisław Bzdowski "
 Cesar de Leronis " - 1578
 Stanisław Gutowski 1573

Ucznie zapisani:

Konstanty de Mybeiry von Wenedig des
 Wygonczy des Buchmachers Sohn 1545
 Jorg Munyngski 1545
 Hans Zachernus von Krommegg aus den
 Bergsteten 1545
 Janek syn Zandrycha Wamusa zlotnika
 z Leczy 1546 (u Gregora Przybyty)
 Aleay Kowala Zygmunt z Łocka syn 1547
 Kasper syn Jurepnego wojta rawskiego "
 Petrus Benegthberg de Colonia 1548
 Erhard von Bremen des Hans Sydemans
 Sohn 1549
 Sebastian Wolgemuth 1551
 Reynold von Danzyke 1552
 Caspar Valentini Cromer de Pohnania 1553
 Jacobus Francis Aurisius de Bresla " "
 Benedictus Nicolai Wolunski de Torunia 1554
 Albertus Joannis Aurisius de Olkusz " "
 Constantinus Constantini Laur adrisius
 de Warsovia 1554
 Adam Melczel von Lybenenthal 1559
 Erasmus Wragetodowicz z Poznania
 1555 (u Jozefa Zelen)
 Krzysztof Graf z Wroclawia 1556
 Krzysztof Faret syn aptekarza 1558
 Szymon Knoch ze Lwowa "
 Matys Gunglo z Łocka "
 Marek Ferynger z Wroclawia "
 Bartel des Hans Bechem Goldschmid Sohn
 von Krakau 1558 (Czech?)
 Jodreij syn Matysa Konwisana z Lublina 1562
 Endris syn Bartolza Hlebichta rajcy z Kra:
 kowa 1562
 Krzysztof Deller z Norimberku 1563
 Wilhelm syn Alessandra mecz z Aberdyn z
 Łokkiej ziemi 1565
 Carolus Matheken z Hamburka 1566
 Waleryan Fyol syn Jana Fyola malanga
 1566 (u Jurka Scharfemberga)

Magistrowie:

Hanus Moiten 1573
Mikotaj Smolka "
marin Lapiel "
Daniel Chrobercki (rajca Krak.) "
Szymon Zagrebski 1576
Gregor Olanki 1576
Jan Haidenbrecher 1577
Stanisław Stift 1578
—

Jan Ceypler Hlaszy 1698 + przed 1709
Józef Altos 1701.
Jakub Glinicki 1721

R. 1736 Złotnicy mieli Krany

Wyniońowie zapisani:

Sebastian Romatowski z Romatowa 1567
Dziano de Rose 1567 (u Andryja Morkury)
Egidiusz Hietwichow syn z miasta
Stade w Westfalii "
Szymon syn Jakuba Haspenbergera,
Krakowa 1570
Jachim syn Mikotaja Acidy z Wipniza
poddany (Kopstom z tego Jednoga
Brzega) 1571.
Daniel syn Hanusa Wina z Lubeki 1573
Józef syn Andrzeja Wymarsch dziedzic
nika u drzew na Pryttanin 1573
Tomasz Heynoon syn Jorka Haynson
z miasta Sant Andrej w Szykockiej
ziemi. 1574
Matys syn Jara Złotnika z Oporzna 1575
Dawid Grayberger z Wroclawia "
Jan syn Stanisława Kobiejskiego Złotni-
ka z Lublina 1575
Hefan syn Matysa malana z Wiednia 1576
Carolus Olanki z miasta Levia z Bur-
gundyi 1576
Gregor syn Artasieja z Wilna 1578
Gerard syn Gerarda Von derhelle szklana
Krakow. 1578
Fryderyk syn Piotra Menches z miasta
Cleven 1578
Jakob syn Mikotaja Wilkowskiego z Wol-
kinek z Litwy 1578.

Książka zapisu wynioń cechu złotniczego od 1545 - 1578
i wpisów magistrów od 1694 - 1741. in 4to

Magistrowie juniorzy w XVII wieku: Piotr Jeltens, Franciszek Bronau, Wojciech
Abbary, Korneliusz Jansen, Wojciech Dixen, Jakub Cyrus, Zygmunt Dzięcieli,
Jakub Jeltens, Stefan Fejersbery, Jakub Lanier, Wojciech Bzem, Adam D'Fu-
gosi + 1694, Jan Krupier, Wincenty Krupier + 1694, Jan Ceypler (przed 1690), Jan
Krupier od 1687, Kazimierz Krupier od 1689, Józef Altos od 1698, Franciszek Bra-
nion od 1701, Alexander Głagierski od 1709, Józef Ceypler od 1708

Inwentarz srebra pp. złotników krakowskich który zostaje w depozy-
cie u pp. starzych Kazimierza Barcińskiego prymasa i Wawrzynca
Andlikowicza podprymasiego: r. 1692 d. 30 Januarii:

Miednica biała trybowana z nalewką próby 11^{ej} wazy 5 grzyw 5 1/2 lot.

Pacyfikat złoty futo próby 14^{ej} wazy 4 grzyw. 7 lot.

Kielich futo złoty próby 14^{ej} wazy 3 " 8 1/2 "

Kielich trybowany " 11^{ej} " 2 " 13 "

Lampa z woskiem odoszczędzają " 11^{ej} " 4 " 15 "

Obraz sztychowany w ramie czarnej na którym jest sztychowany S. Eligiusz
i po ramie sztyki srebrne miejscami woskiem wazy 2 grzyw. 12 lot.

Sztyki fantelebrne które należą do pokazowania młodemu mistrzom " 1 " 6 "

Fragmenty różne które to są pozatrymowane próby 11^{ej} wazy " 3 " 11 "

Zygłowa alias pierześci 15 wazy " 1 " 4 "

Grot srebrny do chorągwi piersi złoty próby 11^{ej} " " 11 "

Kartka od kielicha pozłocistej która była zatrzymana na p. Kazimierza Barcińskiego próby 11^{ej} " " 10 " (wymierzana)

Buzdygan cechowy mosiądzowy futo złoty we środku barwory srebrny biały.

Wotum które oddali pp. Kazimierscy złotnicy próby 11^{ej} wazy 1 grzyw 7 1/2 lot.

Krucyfix mosiądzowy wyfrezowany który stawa przed paną starżem
na stole

Chorągiew i pas do niej azamitny czerwony na którym jest srebro pozłociste.

Pas juktowy do hełma na którym jest srebro i hak srebrny na którym nie
dostaje punkta jednego.

Dzwonek miedziany.

Pierze srebrna z gatką drewnianą do pierzeowania na której jest wyrzeźbiony
S. Eligiusz

Pierzeń mosiądzowy wielki do obchodzenia pp. braci na którym jest effigies
srebrne S. Eligiusza.

Kiggi białe w które de krete wpuszczają.

Rusznica starżowa

Stresnadle złote ze srebrem wazy 3 loty bez uweri

Stresnadle od srebra które wazy 2 lotów 1 1/2

Streysim wielki podługowaty który był zatrzymany od pana Moysze
sztykacz z alchymij zrobiony, który był zatrzymany od pana Moysze
kupca krak.

Obrazyki różne i w kiernarkach świeżo zatrzymane za uweru p. Angli:

Kiewica Wawrzynca wazy srebrne wazy 2 lotów 3 1/4

Wotum siedmiu od wypisu chłopów wazy 11 lotów (oddane do kaplice

Inwentarz cehowych munimentów: 7 miejsi srebrnych cehowych -
2 rumizmatów srebrnych - 3 sztuk srebrnych od kędziaka - 4 guziczków
złotych - 3 pierścionków złotych magister sztuk - Maurek srebrny do pasa -
Strachnadle na srebrnych kawałkach złote - Magister sztuk cehowe srebrne -
Buzdygan cehowy z srebrnymi sztukami - Buzdygan drugi żelazny
z Wota srebrne - Strachnadle srebrne z kamieniem do probowania.
(z drugiej połowy XVIII wieku)

Inwentarz skarbu zgromadzenia złotników krak. d. 13 marca 1796
Magister sztuk wielkie - sygnet złoty z gryzoletem - i sygnet złoty z rubinem
- i diwonek srebrny maly - i Pieczęć zgromadzenia srebrna mala - 5 Wotów
- 3 Pieczęcie srebrne okrągłe - sygnet mosiężny z S. Eligim - 1. Buzdygan
mosiężny bajet rozodkiem - 1. Miary na perły sztuk 5 w okładzinach
kościanych - 1 Synt farski - 2 Portrety na drewnie rznięte Fundatorów
(Gregora Przybyły i jego żony? za których konig p. Westfaluiny złotnik
wziął od p. Katarz. Złoteckiej 3000 zł. !!!) 258 - 2 1/2 Probek złotych -
Probek 1 grzyw. lut 1 1/4. - i skarb drewniany.

(Zob. tego mieli złotnicy porządku w wstefnej Kaplicy S. Eligijusza i Fran-
cyzkanów: ^{z kamienia} cehowy na Włocławskiej Carowany w XVI w. przez star-
zego Gregora Przybyły - na której reparacyja ukończono 1710 d. 23 marca
aby każdy z braci zостаł skarby dożywotnim dawał 60 zł. z obgami.)

Inwentarz przywilejów cehowych 1734 d. 12 maja: Priv:
^{Pr.} Stephani r. 1533. 2. ^{Pr.} Sigismundi r. 1503 - 3. Refisio horti Casimiriae 1469. 4. Sigis-
mundi 1520 - 5. Resignatio horti in Casimiria 1435 - 6. Commisariorum 1438. - 7.
Da. Sigismundi Crac. 1590 - 8. Decr. civile 1478 - 9. Resignatio horti Casimiriae
1582. 10. Pr. Stephani de praepeditor. 1533 - 11. Pr. Sigismundi 1531 - ^{Pr.} Decr. Sigis-
mundi de locis 1544 - 12. Oblata decreti Sigismundi Aug. 1550. 13. ^{Pr.} Magistra-
tus rat. diuenditionis 1539 - 15. Decr. Magistrat. ratione exhibendi calcali
1540 - 16. Pr. Stephani rat. praepeditor. 1538. - 17. Decr. Sigismundi rat. lapideae
1593 - 18. Decr. Stephani contra Leopolden. 1538 - 19. Decr. Sigismundi cum
ordinatione 1608 - 20. Decr. Sigismundi contra Varsaw. 1618 - 21. Confirm.
Vladislai 1633. - 22. Confis. Vladislai 1643 - 23. Confis. Joannis Casimiri
1640 (?) - 24. Priv. Michaelis 1669 - 25. Priv. Joannis III 1670 - ^{Pr.} Priv. Augusti
II 1697 - 26. Ordinatio magistratus po niemieccku 1489 (na pergamin) - Dekla-
racya ratione proby Mikala Król. 1669 - ^{Pr.} Uniwersał Jana III ratione złotni-
ków 1680 - 20. Decr. Augusti II contra Judaeos 1726 - 31. Priv. Stephani ratio;
ne pastazow 1533.

(Estrakty przywilejów pp. Złotników z Tainiekiego na polskie
pretumacyone - i inwentarz skarbu) Księga in 4to uenka)

Jan Kazmierz Król Polski (w Krakowie d. 3 Lutego 1649) obwieszcza wszystkim iż lubo na Komisji przed kilku laty warszawskiej ustanowiono aby złotnicy nie robili tylko ze złota karatów 20, a z srebra tylko 13ej próby najpodlejsze roboty pod konfiskatą - jednak gdy w Niemczech tylko 18 karatowe złoto robią i z srebra podlejszego, preto mając polowanie nad złotnikami cechowemi uchylamy uchwałę Komisji pomienionej, pozwalając robot z 18^{ty} karatowego złota, a z 14ej próby srebra byle podlejszych robot nie robiono.

(Acta Consul. Cracov. Tom. 39 p. 438)

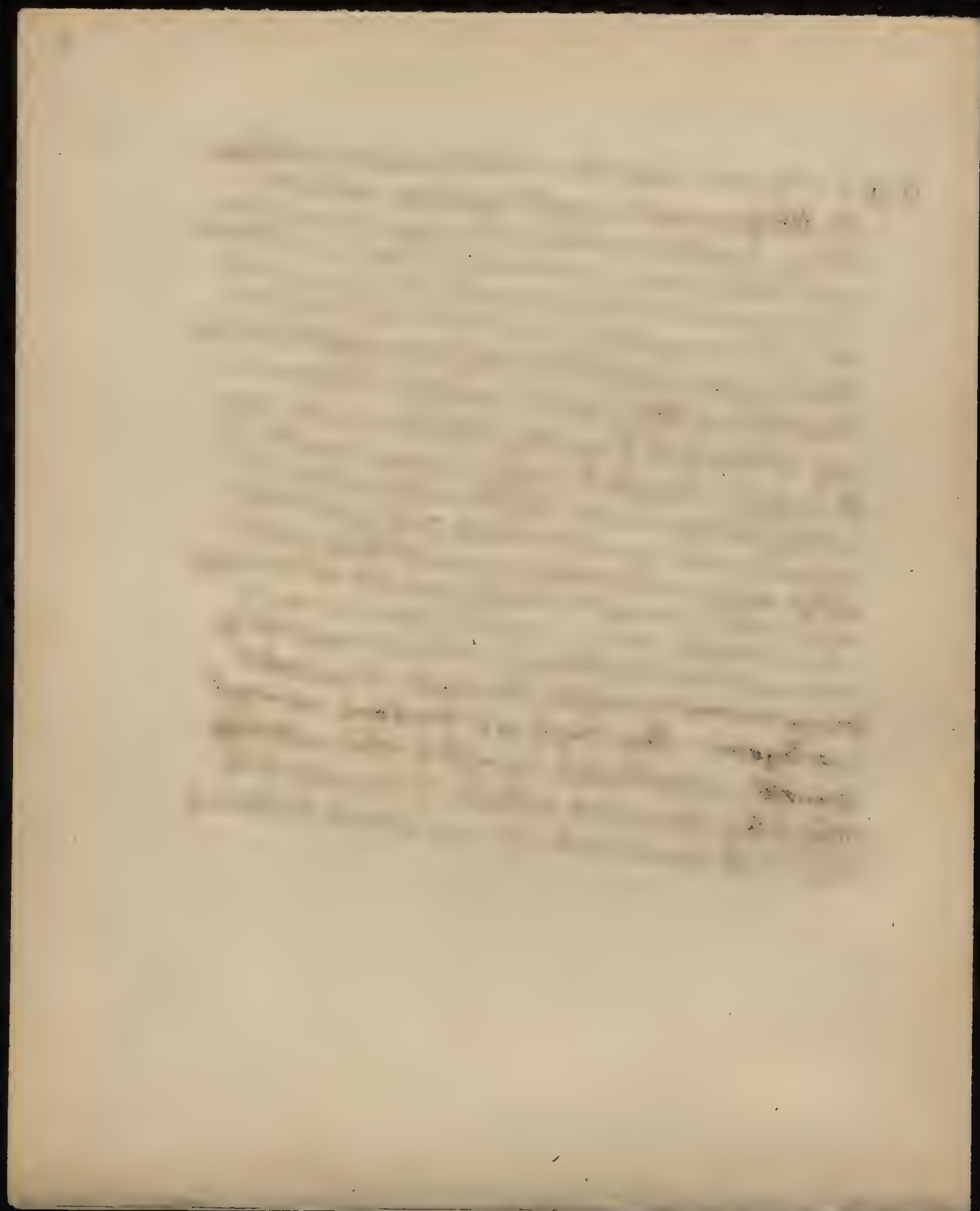
Jan III (w Krakowie d. 19 Lutego 1684) poleca aby Złotnicy krak. nie mieli przeszkody od mincарza w kupowaniu złota i srebra, aby tenże nie za kazdywał żydom albo kupcom prze-
dawać takowe złotnikom. Ormianie kupcy Białogłowcy^(?) i inni którzy szable, obuchy, nożeniki oprawne z wielkim ofizykarstwem w probach sprzedają, aby nie sprzedawali onych - że w Krakowie bez pozwolenia i ofizacowania złotników krakow. Aby żydzi w lenach zlewane go złota i srebra nie sprzedawali, w Póliczkach zaś aby Janosilber tylko ostrożnie wytrybowany sprzedawać mogą. Aby Urzęda partaczcy dopływały

(Acta Consul. Cracov. Tom. 46 p. 39-41)

Komplanacya pomiędzy Złotnikami Krakowskimi a Kazimierskimi (w ratuszu Krakowsk. d. 12 czerwca 1698 zawarta) z powodu dyferencji jakie zachodziły, iż Złotnicy Krakowscy niechcieli czeladzi na Kazmierza wyzwo-
lonej do roboty w Krakowie przypuszczać z powodu iż mistrzowie Kazimierscy niechcieli sztuk na pokazanie doskonałej umiejętności kunsztu prezentować Starszym Krakowskim: 1) Do robienia sztuk i prezentowania ich Starszym Krakowskim, niebada Złotnicy ~~niechcieli~~ Kazi-
mierscy od Krakowskich powiągani; lecz mistrze, Towarzy-
sze i Uczniowie Kazimierscy mają w Krakowie za-
równie doskonałych być uważani. 2) Jeden lech nie ma
drugiemu towarzyszowi i uczniowi odmawiać. 3) Do robie-
nia i prezentowania sztuk wtedy tylko Kazimierscy
mistrzowie od Krakowskich powiągani będą, jeżeli nie bę-
dzie więcej tylko 1 albo 2 Złotników na Kazmierzu. 4)
Złotnik z innego miasta bez dostatecznych dokumentów
nie powinien być do Rechu Kazimierskiego przyjmowany
5) Uczeń poddany szlachecki dotąd nie ma być do zapisani-
nia przyjęty, dopóki nie pokaże uwolnienia od poddani-
stwa. 6) W poszwarkach między czeladzią, Kazimierscy
nie powinni Krakowskich powiągać do Urzędu Kazi-
mierskiego i przeciwnie.

(Acta consul. crac. Tom 46 p. 1205-1209)

1348 d. 10 Aprilis. Cracoviae. — Sad Komisarski Królewski
dla dobrego porządku miasta Krakowa, oświadcza iż
Złotnicy propter eminentiam artis rewsze na pierwszym
miejscu między innemi rzemieślnikami stoją. Jan Piotrowski
i Andrzej Łowinowski starci rzemiosła złotniczego, produk-
wali następnie przywileje cechowe: Dekret Ludwika Króla pol.
1370, Przywileje Zygmunta I z r. 1507, 1531, 1544, Ordynacja
Magistratu z r. 1489, Przywileje aprobujące: Stefana z r.
1527, Władysława IV z r. 1647, Michała z r. 1669, Jana
III z r. 1676 i Augusta II z r. 1697. — Znosząc wszelkie de-
taktacje cechowe, uchwała Komisaria opłaty cechowej: Od
zapisania ucznia i wyzwolenia 30 złp., Kiedy czeladnikiem
zostaje 70 złp., od podwyższenia na magistera zamiast
robienia sztuk i za wygotanie fraktamenta albo refekcy 200 złp.
— Wprawach które złotnicy przeciwko osobom wywołującym
srebro z granic (co konstytuycjami zakazano) magistrat ma
koniecznie summario procesować, też samo i w sprawach
z partaczami. — Osoby któreby się w Krakowie nie uczyły
rzemiosła, z cudzych krajów, ma sztukę robić z własnego
srebra która się przy nim zostanie i tylko połowę opłaty
to jest 100 złp. do cechu zapłacić, bez przymusu do fraktowania.

Cech złotników?

nr 18

Joannes III rex Polon. (Cracoviae d. 6 Aprilis 1676) confirmat privilegia
contubernii aurificum Cracovienfium:
a) Michael rex Poloniae (Cracoviae in comitijs Coronationis d. 23 Octobr. 1669) ad
supplicationem Alberti Sanocki, Jacobi Zeltens seniorum, Alberti Gnie-
wiz et Gregorii Gotthardt syndicorum contubernii aurificum Cracov. confir-
mat contubernio aurificum Cracov. privilegia pergamenea videlicet: 1) Vladislai
II Cracovia d. 11 Martii 1633. 2) Vladislai II Varsaviae d. 30 Junii 1647. 3) Joann-
is Casimiri Cracoviae d. 13 Febr. 1649. confirmat. omn. privil. 4) Joannis
Casimiri Varsaviae d. 13 Febr. 1659 quatenus exactores injustam accisae con-
tributionem a contubernio aurificum Cracov. extorquere non praesumant.
papyrae d. 5) Joannis Casimiri Varsaviae d. 28 Januarii 1659 ne a contubernio
aurificum aequales contributiones cum negotiatoribus non solum sed seor-
sive exigantur; papyrae d. 6) Joannis Casimiri Varsaviae Sabbato intra
Octavam Corporis Christi 1662 decretum libertatis contubernii aurificum
Cracov. ab exactione donativi - et insuper 7) Articulos nuper porrectos (latine:)
Towarzyz który mistrzowski pojmie oraz mistrzowski wolni będa od potowry szuki
i opłat przy wstępie
Kupcy niemają wyrobów złotniczych sprzedawać ani towaryzory złotniczych
u siebie trzymać
Towarzyz cechu złotniczego mają się zachowywać według ordynacyi.
Złotnikom Krakowskich wolno jest wyroby złote i srebrne przez Ormian i
Żydów sprzedawać ^{zabierać} i przy mają należytość płać.
b) Artykuly cechu złotniczego Krakow. (podane Janowi III do potwierdzenia):
Partawow remiasta złotniczego wolno zabierać i z nich exekucy czynić
za wiadomości urzędu grodzkiego i miejskiego.
Żydzi i inni Allegrówie niemają się zastaniać i innemi protekcjami
Towarzyz któryby się wazyl robić u partawu, nie może być przyistny od innego
mistrza na robót pod wing kamienia wosku.
Ktoby za obeftaniem nie przyzedł bez szustyniej przyezyny do cechu ma być
karany wing pot kamienia wosku.
Ponieważ mistrzowie złotnicy Kazimierscy cneladzi i chłopców od mawiają i tako.
wychleko im się podobą wygrypić: tedy żaden w cechu złotniczym Kazimiers-
kim wyzwolony nie może mieć roboty u mistrza Krakowskiego: albowiem
mistrzowie Kazimierscy sztuk nie robili zostając mistrzami: a które to
sztuki według przywileju cechowi złotnicemu Kazimierskiemu nadanego
powinni robić przy widzach cechu Krakowskiego.
Jeżeli się komu tak kupcom jako i innym trafi kupić jaka zżuba: niema
ją kupować wprzód aż będzie miał na to pozwolenie od starszych cechu złotniczego;

Cech Kazimierski złotniczy

12
który to starzy będą prowadzić rejestra takowych zgub.
Starzyjny żadnej nęma się towaruż podęjmować naprawiać, poki jej
mistrz z ręki swojej nie odda pod winę 5 grzywien.

(Orygin. na pergam. — z podpisem Król. — i pieczęcią
misyjonu wielkij Koronny na wstędze niebieskiej;
w pusce blaszanej. Nr. ant. 4° Nr. ant. 2do — Nr. 18)

L. Nr. 19.

August wtóry Król polski (w Warszawie d. 9 Octobris 1697) potwierdza-
jąc wogóle (po polsku bez wypisania całego) dwa przywileje cechu złotni-
czego Krakowskiego: a) Jana III pergaminowy w Krakowie d. 6 Kwiećtnia 1676
potwierdzający przywilej Króla Michała z r. 1669 d. 23 października oraz
nadania pewnych artykułów do dobrego rzędu cechowego na leżących —

b) Jana III list papierowy w Krakowie d. 19 lutego 1684 zawieszający w
sobie uniwersał do wielk. korządów i urzędów przez który m. in. carzowi na-
kazano aby w kupowaniu srebra i złota złotnikom Krakowskim nie przes-
kazał ani cemu jęgo nie podwyższał — oraz kupcom ormianom i biatogłowom
aby roboty złotnicze skąd inąd przywiezionej sjaawnie i potajemnie nie pro-
dawali bez poprzedniego wyprobowania od starzych cechowych złotniczych.
Wydzi także ażeby złota i srebra zlewane go w Lonach (?) nie pre-
dawali, feingelber zaś w blizkach (?) aby dobrze wytrybowany bez zdrady
i oszukania przedawali; — na ostatek żeby w przyszłości nastąpię do cechu gęra-
lis robotę złotniczą robicę.

Król August potwierdza jęgo wszelkie przywileje które tu są wpisane m. in.
chce jako też prawa, wilkierze, reskrypta, mandata, dyplomata, artykuły,
ordynance, lauda, statuta, plebiszita, Janata plebiszita zwyczajne cechowe
dekreta i listy — dodaje następnęce objaśnienia:

Cóż tycęcy zydów który pospolnie podtę probę Feinsolbru wydają i rze-
kradzione ofoblwne kofielne zakupują i nę Feinsolbris pretepiąją
stanowis aby i z ydzy nie wlięh się starego srebra tamanego i wbytu-
kach niestopionych będącego odpalac gęnie indziej tylko u samych starzych
złotników Krakowskich pod winę 10 grzywien srebra litęgo. To zaś srebro
odpalone i dobre wytrybowane powinni starzy złotnicy probować i pieczę-
cechowy nań wybie

Wklada się też obowięzek na złotników Krakowskich aby gędy do nich
jaka ofoba nnię podobna se srebrem do przedania trafi; takowe srebro
pozaż zatrzymali poki się owi ofoba przytożnie nie wywiadzie.

Gędy zaś cechy złotnicze po innych miastach będące roboty złotników Krakowskich
z kłóreni na jarmarki i sejmy wyjeżdżają probować i takowaci usi-
pod preteatem wilkierzów swoich: stosując się do dawniejszych dekretów Król:

Fmianowicie szable,
obuwki, nożenki

lewskich, podług których złotnikom cechu krakowskiego po wsięstkich
 miastach koronnych próba freber złotniczej roboty czynić i one cechować
 należy, stanowi się aby żaden cech roboty złotników krakowskich na jarmar-
 ki sejmy lub inne zjazdy publiczne do sprzedawania przywiezionych
 nieważyt się próbować i takować, przyczem tej roboty złotników krakow-
 kich na inne miejsca przywiezione od cet i myt wszęła kich uwalniamy.
 Przechylając się do rekrzyptu Jana Kazimierza w Warszawie d. 24 kwietnia
 1662 z powodu zażęconej swawoli czeladzi złotniczej stanowi się aby
 każdy meistersz jego wyjątkowego towarzysza na refoji cechowej donosił
 gdzie karani być mają. Czelaź zaś i towarzysze aby zostawali pod pew-
 nemi prawami i artykułami.
 Nakazuje się oraz arendom aby brali i imali preefkoników rzemiośta
 złotniczego.

(Orygin. na pergam. - z ~~pał~~ podpisem królew. -
 zpieczęcią koronną wiskłą pokrzyżowaną w piśmie błęsk-
 nej na faszynku jedwabnym złotym - Nr. ant. 34 - Nr. 19)

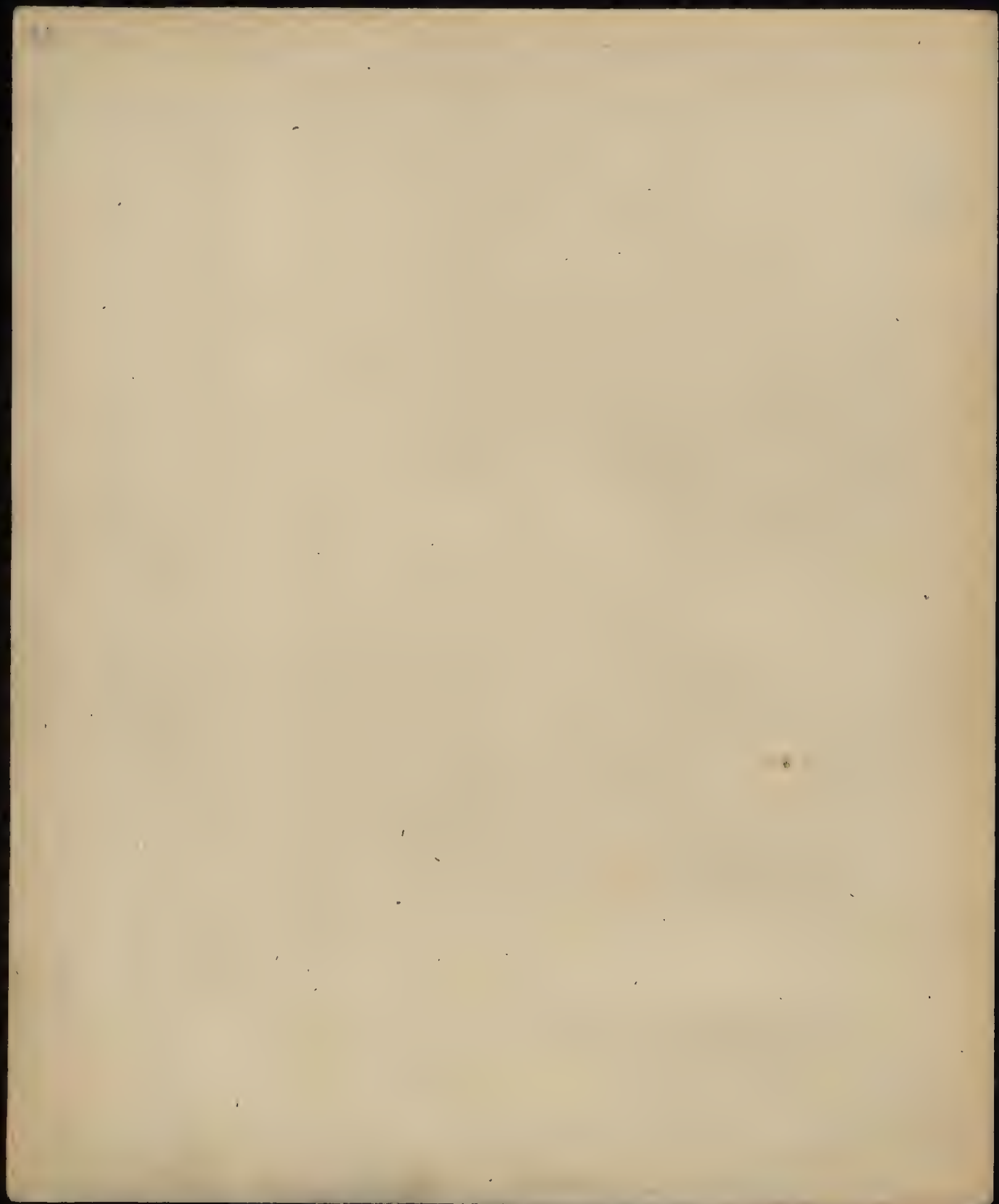
Proconsul et Consules civitatis Cracov. (in praetorio feria 29 post festum
 N. Trinum regum proxima d. 10 Januarii 1661) ad petitionem Andree Sanoeki
 Simonis Stowakowicz, Stephani Poleniecki, Alberti Sanoeki, Jacobi Jeltens,
 Joannis Kniper seniorum et juniorum contubernii aurificum Cracov. appro-
 bant sequentes articulos ad bonum regimen sociorum aurificum polnice conscriptos:
 Towarysza mają za każdym obeftaniem tak w suchedni jako też na inne sędzi-
 cehowe podlegając sążdeniu i karaniu pp. starzych, oraz na mże ziatobne
 czyli rekwiarne chodzić
 którzyby się zelżywemi słowami mistrza lub mistrzową obrazili, lub lekomyślnie
 roboty odstąpił, na być karany najprzód więzieniem potem 4 kamieniami wof-
 ku do kaplicy złotniczej.
 Towarysze zuchwali którzyby drugich od roboty odwodzili mają być karani
 więzieniem i oddaleniem od rzemiośta, a towarysze niewzdrowni leż dopiero wy-
 pisanym tym furawej karani być mają.
 mistrz któryby od drugiego towarysza odmawiał na być karon 5 kamieniami wofka.
 Towarysz któryby robotę pokatnie na swoją stronę ma być zabierany i robotę swoją
 utraci.
 Towarysz wyjątkowy luboby się pod chorągwią na war albo pod protekcją stanu
 szlacheckiego udał, na być za pokazaniem przywileju Króla wydany i karaniu
 podlegać.
 Towaryszom tylko pilnym i statecznym mają być dozwolone trynkielty
 to jest przyjmowanie starzyzny.

noszenie oręża i rozmaitej broni ma być zakazane i surowo karane.
Joannes Cafimirus rex Poloniae (Cracoviae d. 22 Januarii 1661)
confirmat supra expressos articulos contubernii aurificum cracov.

(Oryg. na papierze - z podpisem Król - ^{wyłożona} 2 przyklepiona
pieczęcią wielką Koronną papierową fol. Kart 3.)

Stephanus rex Polon. (Gnarienburgi d. 5 Decembris
1577) poleca rajcom Krakowskim aby złotników nienale-
żących do cechu złotników i wyrabiających rzeczy z fał-
szowanego złota, srebra i kamieni drogich imali i ka-
nali

1
1870

Pech złotników.

Consules civitatis Cracov. (seria 5^a in crastino diei Linperum 1624)
confirmant articulos ad bonum ordinem sociorum contubernii Aurifab-
rorum Cracoviensium polonice per magistros conscriptos

Któryby towarzysz będąc obestany na porządkach i zwyczajach starodaw-
nych na izałomkach w kaplicy, na pogrzebach ~~był~~ nie bywał będzie
karany winą 3 gr. a któryby się na świątkę uchował na suchodni nie stawiał
dawiny bgr.

Któryby się wazył u żydów robić, po napomnieniu gdyby nie stuchał będzie
odcechu oddalony.

Któryby towarzysz robił u pastarzów lub pnieżykodników będzie karany
winą potkamenia wosku.

Któryby towarzysz był w auzotostwie dotąd miejsca u mistrza mieć nie
będzie, aż tego pnieftanie.

Któryby w dzień powszedni nie chciał robić za każdy dzień utraci poto-
wz myta tygodniowego.

Któryby na swawolę drugich towarzyszy od kramu odwabiał lub zwa-
dzał i bunt pniewko mistrzom wzniesiał ma być pp. Rejsem pod karanie oddany.

Towarzysz ma niedzielę z u mistrza spróbować pnieftać na takim mycie
jakie mu mistrz ustanowi: a jeżeliby się nie kontentował ma mistrz jego
fastryg pokazać, który jego myto oceni.

Towarzysz nie ma od mistrza odchodzić póki roboty rozprawy nie ukończy
i ma na 2 niedziele przedoprawę swą mistrzowi pniewiedzić.

Któryby towarzysz bądź jawnie bądź pokryjomu u swego mistrza dla febie
coś robił lub fastrygę kamyczki nasadzał a za dobre udawał ma być karany.

Któryby towarzysz z uczniem na ztą rzecz porozumienie miał lub wiedząc
na ucznia co złego mistrza w tym nie pnieftregt ma być karan potkamenie:
niem wosku.

Zaden towarzysz będąc u mistrzowskiej roboty nie ma w kramie złota frib-
ra ani żadnych kamieni kupować także ani blażerów sobie odformo-
wać.

Zaden towarzysz tutejszy i obcy z uduych ziem pnieusadowawczy niema
nowych wzorów postonnych, cudzoziemskich niebywających tu wngści ani
mistrza swego na wzory niezwozyczne wyciągać; ~~ani~~ tudzież nie ma stanom
wielkim w fribach kosztownych kondycij rzemieślniczej nienależących się pnieciwioć.
Zaden z mistrzów nie ma towarzysiom potkajać ani ukastykutów naganiać pod karę
z kamieni wosku.

Original na pergam. z pięcioma czerwonymi niejskimi
wielkimi: 3 wieże pod koroną z brami otwartą rymyng - wifzycy
w pnie dawać. na friburku czerwono, zotto białym nr 23: nr XXIII. nr 22)

Conoules civitatis Cracov. (Cracoviae die ultima Octobris 1646) ad peti-
tionem Jacobi Borkowski jurati artificis et senioris contubernii aurificum
cracov. confirmat articulos laudatos per totum contubernium aurificum
ad bonum contubernii ordinem spectantes. - in lingua polonica.

Miy starzi i miodzi złotnicy Krakowscy w cechowej Kamienicy w zagajonym
cechu zgromadzeni umarzając kłopoty nasze od p. Jakuba Borkowskiego
starzszego o niektóre w cechu naszym exorbitanycie w urzędzie Radziel Kra-
kowskich zadane zgodnie takielaudum postanawiamy (d. 24 lutego 1639)

1. Elekcyja prymasa i starzszego od miodzich ma się dziać przez napisane kartki
skręcone lub zapieczętowane i być wotowana
2. Starzi mają sprawę cehowe i rachunki rozne w Kamienicy ceho-
wej odprawiać gdzie się panowie starzi obestani schodzą mają pod winą 12 gr.
3. Ponieważ się najduje sator i ofykantie ludzi w robotach które sądzi Krakow-
scy nawożą i roznożą, to jest w robocie srebrnej która próby jedenaśtótowa nie
trzymają; w robocie zaś złotej złota koronnego która osm naśtógrowej; złota
zaś węgierskiego mianowicie w bindach tancuszkach pancernych która próby
takiej jako czerwony złoty nie wynożą (a takowa próba jedenaśtótowa srebrna
i złota do ordynacyi króla jtm trwać ma): tedy przychylając się do przywileju
króla Stefana uchwalamy aby starzi cehu złotniczego Krakowskiego w Kra-
kowie i w innych miastach i miasteczkach w Koronie Polskiej doglądali robot zło-
tych i srebrnych i takowe któreby próby wyżej mianowanej nie miały zabierali
także roboty od prefektych Allegerów nazwanych i od rzędów Krakowskich
sprzedawane i roznożone z urzędem zabierali.
4. Od miodzich mistrzów co szuki robia niemają starzi i adnej konsolacyi wyga-
gać lecz się na ich dyskretyj nusiżać
5. Kolacya mistrza nowego także i konsolacya nie u prymasa ma być lecz gdzie
starzi sągac.
6. Szacować roboty nowej i starej nie ma nikt tylko pp. starzi: jednak ten co sre-
bem robi nie ma szacować klejnotów i robot złotych (z kamieniami) lecz ma przy-
wać takiego któryby się znał na ich walorze. Aby jeden drugiego roboty nie zło-
cił, nie ganił i w robocie nie podchodził pod winą Kamienia wosku.
7. Oby pozwolenia pp. przyślednich niemają pp. starzi przy aktach publicznych winadawać.
8. Starzi niemają nikomu szuk mistrzowskich do robienia pozwalać póki by 3 lat,
sioch nie odprawili u mistrza pod winą 14 gnywien, niemają też chłopców zapisywać
i wypisywać przed czaśem.
9. Starzi mają zapisywać was tym który się tu będą stanowić, a któryby się pod
ten was zapisany weigł udrować lub zastarżem bawić ma mu być was wymagany.
Synom złotniczym zaś, tym co córki złotnicze pojmują i ugniom Krakowskim ma
być dyskretyj pokazana.
10. Starzi mają mieć pisana, który gdyby się spsobny miodzi nie znalazł
ma być z obuch obrang.
11. Starzi mają mieć dwa jakie księgi: jedne na pencepte i dystrybute a drugie na
wryftkie akta cehowe.

12. Percepty i dystrybucy mają tylko za wiadomością drugich starzych być przyjmowane.
 13. Przystadni dwaj przełożeni mają być przy odprawowaniu różnych rachunków.
 14. Starzy i młodzi mają być na wotywie w dzień. Doiego patrona cechu, na mszy kwartalnej za umarłe i na pogrzebach.
 15. Aby od tego czasu wszelkie swary kłopoty i zniewagi między starzemi u stółu średzemi ustaly pod winą 14 grzywien (potowa rajcom a potowa do skrynki)
 16. Któryby się tym ustawą sprzeciwiał na być karany 20 grzywienami.
- Kraków d. 24 lutego 1639 (Stanisław Knipper starzy, Bartoś Bopiołek starzy, Wojciech Wojtowicz przysadni, Jan Kłis przysadni - podpisani)

(Oryginał na papierze in fol. Kart 4, pięćce przylepiona odleciła nr 26 ant. nr 28) (Oblat. in Actis Consul. Cracov. anni 1648 Tom 39 pag. 61)

Vladislaus IV rex Polon. (Varsaviae d. 30 Junii 1647) confirmat literas papyras Contubernii Aurificum Cracoviensium continentes in se articulos boni ordinis in lingua polonica conscriptos (nr 28 powyższy) per consules civit. Cracov. d. ultima Octobr. 1646 approbatos

[nr 20]

(Orygin. na pergamin fol. Kart 4; z podpisem Król. - pięćce koron. na fymunku różowy ^{biały} jednobarwny. wpuszcz. błyszcz. nr 21 ant. - nr 20)

Consules civitatis Cracov. (Cracoviae feria 6a proxima ante Viti 1540) ad petitionem magistrorum juniorum contubernii aurificum qui quae sunt sunt contra magistros seniores pro eo quod illi rationem perceptorum etc. apens. rum coram toto contubernio facere detractarent - stanowią aby starzy mistrze nie przed całym cechem ale tylko przed starzemi w przytomności tylko 2 młodych mistrzów rachunki przedstawiali.

[nr 25]

~~na pergaminie~~ (Orygin. na pergamin. - pięćce miejska z rycerzem na wosku czerwonym wpuszcz. woskowej zółtej; na tafmiej pergamin. nr ant 8 nr ant. 12. - nr 25 - nr 25)

Sigismundus III rex Polon. (Cracoviae fer. 5a post festum S. Luciae 1599) rozstrzygając spór pomiędzy cechem złotników Krakowskich a złotnikami ^{Kazimierskimi} ponieważ magistrat Kazimierski pozwolił złotnikom których jest dostateczna ilość i którzy wyrobione przez siebie sztućki w magistracie o Kazimierzawie rozpocząć w cechu: przeciwko temu to postanowieniu cech złotników Krakowskich do urzędu wielkomarszałku Krakow. skargę zaniósł: Król wydał dekret aby złotnicy Kazimierscy ponieważ pomiędzy rajcami Kazimierskimi mało jest coby się znali na robocie złotniczej znali, ~~wybrać~~ ^{wybrać} jeżeli chcą mieć cech osobny dwóch z pomiędzy siebie których mają sztućki w cechu Krakowskim zrobić dopiero ci dwóch skoro ich sztućki przyjęte będą, mają na Kazimierzę rzucić sztućki resztę złotników i dopiero potem wach się zawiązać.

zawiązanie cechu.

(Oryg. na pergamin - pięćce ciemne. nr ant. 19. nr ant. 15. nr 88V - nr 13)

Nr 21

Wladislaus IV rex Poloniae (Cracovia d. 12 Martii 1633) confirmat omnia privilegia contubernii aurificum cracov. et decreta. 1) Stephani reg. Mariaeburgi d. 6 Decembr. 1577 quo privilegium Sigismundi I a. 1507 et duo decreta ejusdem regis inter contubernium cracov. et aurifices ca; siminierse latos confirmat. 2) Stephani reg. Mariaeburgi d. 18 Septembr. 1577 aby każdy kto chce mistrzem zostac, 3 lata robot u magistra i fizyki okazat. 3) Stephani regis Mariaeburgi d. 7 Decembr. 1577 aby podzas jarmarkow w miastach roznych zlotnicy Krakowscy mogli wolno sprzedawac swe wyroby. 4) Sigismundi III potwierdzaicy ustawy cechu zlotniczego Krak. przez rajcow Krak. aprobowane i nastepne de: Kreta 1) Zygmunta I Cracoviae 1521 sabbat ante dominicam Pauli w sprawie miedzy zlotnikami Krakow. a rajcami Kazmierzkimi 2) Stephani regis: Cracovia 1578 feria 4a in Vigilia presentationis V. Mariae w sprawie miedzy zlotnikami Krakowsk. a Klemenszkimi 3) Stepha: ni regis Leopoli 1578 feria 5a ante fest. S. Margarethae w sprawie pomiedzy zlotnikami Krakowskimi a rajcami Lwowskimi 4) Sigismundi III 1594 fer. 4a post fest. S. Lucis w sprawie miedzy zlotnikami Krakowsk. a Kazmierzk. 5) Sigismundi III 1602 fer. 6a ante fest. Transfigurationis Domini w sprawie pomiedzy magistratem Krakow. a zlotnikami Krakow. 6) Sigismundi III. Cracovia 1608 fer. 4a post fest. S. Catharinae pomiedzy samemi zlotnikami cechu Krakow. o nieporozumieniu. — 7) Diplom pergaminy rajcow Krak. 1624 feria 5a in Crastino diei Linorum super certos articulos ad bonum regimen contubernii aurificum Cracov. (bez transumptow tylko Krotka tresc.)

(Orig. na pergam. — z podpisem Krol. — niegdy brak Nr ant. 16. Nr 21)

(nota na odwrocie dodaje iz ta konfirmacyja wyjad: nat Jakub Borkowski brat cechowy)

Nr 17.

Joannes Casimirus rex Polon. (Cracovia d. 13 Februar. 1649) na proslby Jakuba Borkowskiego i Gabriela Lojkowicza starzych cechu zlotniczego Krak. potwierdza wszelkie przywileje cechu zlotnikow Krakow. prae: septim articulos et ordinationes: Cracovia d. 12 Martii 1633 et Varss: viae d. 30 Junii 1642 expressas.

Org. na pergam. — z podpisem Krola — z pisemnym ryzunkiem Minierwy (piorem) — z pieczęcią Krola wpisane na fymanku bialo-niebiesko-zoltym. — Nr ant. 28. Nr 17)

Cech złotników.

Joannes II rex Pol. Varsoviae in Comitibus regni 2 (jest w zbiorze p. 665)
 14 Martii 1677 egregium Laurentium Haniłkiewicz auri:
 fabrum ob singularem in arte aurifabrilis peritiam in
 numerum servitorum Curialium reg. ascribit pozwała:
 jąc mu robic w kaizdem mieyscu swe remioſto trzymać
 czeladz i ktopicow i roboty swe sprzedawac bez przes.
 kody cechow, uwalniając go od jurysdykcji Urzędow
 i cechow

(Oryginał z Lejpcia krol. na pergam. w Cechu
 napiskow)

Marcus tit. S. Marci presbiter cardinalis patriarcha aquile:
 giensis sedis apost. legatus (Cracoviae VIII Idus Augusti 1472)
 nadaje wpyszkim kłony kaplicz S. Eligii in ecclesia monasterii
 S. Francisci Cracoviae wdzien Nativitatis, Resurrectionis Christi
 et Dedicationis praefatae capellae zwiedzac' będą lub też kłony
 na jej reparacyja kofsta lozyc' będą 100 dni odpustu. - Contrasigna:
 tum: C. de Amelia.

nr 23

(Oryg. na pergam. pieczęć urwana. (nr III nr 23))

Sigismundus I rex Polon. (Cracoviae per. 5a post fest. S. Floriani
 proxima 1507) wskutek skargi złotników Krakowskich (aurifices)
 stanowi aby wpyscy złotnicy z innych miejsc jeżeli chcą w Krakowie
 lub przedmieściach exercere artem aurifabrillem, margaritarum,
 argentariam lapidum preciosorum aut sigillorum sculpturam
 przysięgli cech złotników Krakowskich i aby złotnicy luboby mieli
 prawo miejskie na Kazimierzu, Kleparzu wpisali się do cechu Kra:
 kowskiego i aby złotnicy Krakowskie mieli prawo z pomocą urzadu
 imać wpyszkich parlatary obuych niacechowych wyiqwory tych, quos
 „aliquando pro necessitate et usu nostris habere voluerimus” i nakazuje
 aby nad wykonaniem tego dekretu w mieście czynwał starosta Krakowski
 (Nicolaus de Kamieniec palat. et capit. cracov.) a na Kazimierzu i Kleparzu
 burgrabi Krakowski (procurator castri cracov. Johannes Jordan de Zakliczyn.)
 (Oryg. na perg. pieczęć korn. niepełna w porcie wpyskow. zółtej na
 tynku biało-zielonym)

nr 4

(nr 4to)

(nr VII) (nr 4)

Sigismundus I rex Poloniae (Cracoviae Sabbato ante dominicam
Oculi 1521) wskutek skargi złotników Krakowskich iż jeden z to-
waryszów niebędąc majstrem złotnikiem smie na Kazmierzu robic
złotnictwo potajemnie i wygrabia srebro o kilka gradów nizsze w wartosci
i taniejszy oraz przesilenie z mosiądzu pozłaca i niemi ludzi oszukuje;
w sprawie tej pomiędzy złotnikami Krakowskimi a Magistratem
Kazimierskim który bronił owego pastarza stanowił ^{dekret} złotnicy Kra-
kowskiej mają prawo prześladować owego pastarza za to iż do cechu ich
nie wpisany, bo przywileje Kazimierskie opiewają iż tam wolno
wtedy osobne od Krakowskiego niezależne cechy stanowić gdy
jednego rzemiosła będzie więcej niż 3 towarzyszy, czego dotąd w
złotnictwie nie ma na Kazmierzu — nakazuje aby ów pastarz przysięgł
cech Krakowski i pójść do cechu.

Nr 3.

(Oryg. na perg. pieczęć Kor. czerw. w pusze
woskow. na tafm. perg. — Nr XI. nov. VIII.

Nr 3.)

Sigismundus I rex Poloniae (Cracoviae Sabbato ante domi-
nicam Oculi 1531) dekret między złotnikami Krakowskimi
a magistratem Kazimierskim w sprawie o protekcję pastarza
ten sam co wyżej z r. 1521 i temi samemi słowy.

Nr 2.

(Oryg. na perg. pieczęć Kor. czerw. w pusze
woskow. na tafm. perg. — Nr 6. Nr VII

Nr 2.)

Consules civitatis Cracov. (Cracoviae fer. 29 die S. Egidii 1539)
nakazują aby żaden tandetnik (tendlarus) ani tandetiarka
(tendlaria) nie wzięli się kupować pasów (cingulos) srebrnych
lub ^{wyrobione} nowych i starych ze srebra i sprzedawać bez popro-
szenia ich starzym cechu złotniczego, pod karą zabrania.

Nr 15.

(Oryg. na perg. pieczęć miejska czerwona z ry-
cem w pusze zółtej wosk. na tafm. perg. —
Nr 7. Nr XXII. Nr 15)

Sigismundus Augustus rex Polon. (Cracoviae fer. 6 post linum
1550) w sprawie pomiędzy Janem Kisiolcem a starzym cechu złotniczego
Krakow. Janem Lzimerman i Mathiam Karoz wydał dekrét appellacyjny
którym dom murowany na ulicy brackiej zapisany cechowi złotników Krak.
przez zmarłego Gregorza Przibilo złotnika Krakow. przysądza złotni-
kom a roszczenia Kisiolka oddala zwłastą iż Małwej i Jan Przyby-
towie synowie brata zmarłego Gregorza Przybyto zreklifis prawa. Z
transumptem tego papiesowego król. dekrétu przez rajców Krakowskich
(Cracoviae fer. 29 post dominicam Reminiscere 1550)

Nr 24

original transumptu na perg. pieczęć miejska czerwona
z rysem w pusze zółtej wosk. na tafm. perg. Nr XVI ant.
Nr 17. Nr 24)

№ 1

(Oryg. na pergaminie, niezachowany Kor. czw. w rękopisach
wskazów. na ^{tytułach} ~~kopie~~ ^{zobacz białym} ~~pergamencie~~ nr 9 = nr XIII.
nr 1.)

August II (Grodnae sub tempus comitiorum d. 2 Octobris 1726)
 protwiedza wyrok swój pierwszy wydany w Warszawie d. 12 czerwca
 1724 na żydów Kazimierskich Salomona Kochman, Aaron Wolos,
 Aaron Markowicz, Herszele Abramczyk i innych skazując ich
 na bannicę ponieważ ich Franciszek Kamiński, Jan Serebij
 i Józef Ceypler starścichu złotnickiego Krakow. zaskarżyli
 iż sprzedają złoto i srebro topione i ranięcy szereg gniaz oraz
 innemi kruszycami.

(Oczywiście na napięcie i prędkościach krytycznych:
bita - bez km)

Rajcy Krakowscy jako to Krzysztof Szedel proconsul, Jerzy Lipan,
Lewet Hipolit, Stanisław Konrad, Małej Grufungiski, Jan Kotliki,
Jerzy Kromes, Andrej Betza consules cracov. (Cracoviae d. 11 Julii
1632) iwalniają podarować unowocowanie od podatku rwanego Szos
Michała Domziat, Marjana Fesła, Jakuba Oborkowskiego, Francisz-
ka Corlantz rothmagistros quatuor quartaliū civitatis Cracov.
za trudy (pro fidelibus servitiis dictorum Roth magistrorum)
tęże jedwabna różowa

(Oryg. na pergam, wstęga jedwabna różowa,
pieczęć utwona. nr 25to nr 26

nr 26

Nr 10

(prymaj)

(Fornigordum?)

Sigismundus III rex Poloniae (Cracoviae feria 4ª post festum
S. Catharinae Vig. 1608) wydał dekret appellacyjny od wyroku
Rady miasta Krakowa w sprawie pomiędzy Janem Zasanołkim i Samu-
elem Diałkowskim starstwą cechu złotników krakowskich zażkarżonemi
o bezprawia cechowe a Ignacym Freikerem i Bartłomiejem Janaszow-
skim młodszy mistrzami złotnikami krakow. w którym dekreście
przechylając się do wyroku Rady miasta król w następujący sposób punkta
skarży rozwiązuje: 1) Co do nieustupnego obierania starstwach i przy-
sadnych (afidentibus vulgo przysadnych) stanowi się aby równie
do ordynacji urzędu radzieckiego krakow. z roku 1489 starstwach czyli
przysadnych było tylko 12 wiecznych i przysięgłych którzy co roku 2
pomędzy siebie jednego starstwego (seniorem ordinarium et prima-
rium) obierali mają, a mistrze młodzi zaś co roku jednego starstwego
przysadnego obierali będą tak aby było zawsze 12 starstwach to jest
10 przysadnych jednastu przedni z przysadnych obrany, a dwunastu
przedni z młodych obrany, na miejsce zmarłego przysadnego mają
innego obrać. 2) Jeśli który Benjamin a Lania złotnika krakowskiego
którego starstwa po okazaniu sztuks wbrew protektacji młodych mistrzów
mistrzem uczynili, król potwiera obior starstwach jako wstawiwy.
3) Starci mają tylko sztuksne winy od młodych wybierać wolno jed-
nak appellować do urzędu radzieckiego. 4) Rachunki expenoy i parcep-
ty cechowej mają co roku przed przysadnymi z dodaniem 2 młodych mistrzów
być czynione, stosownie do dekretu radcow z r. 1540. 5) Klucza (serma-
torium vulgo luta) cechowa ma być z pieniędzy cechowych naprawiona.
6) Od zapisu uczniow mają starci wybierać od tych którzy do roboty
srebrnej przyjmowani będą 15 gr. od wyzwolenia (manumissione) 1 złoty
od tych zaś którzy do złota będą przyjmowani mają wybierać od zapisu
czyli przyjęcia 1 zł. od wyzwolenia czyli wypisania 2 zł. 7) Skrzynka
cechowa u przedniego starstwego ma zostawać a klucze u drugiego star-
stwego którego młodzi obiorą. 8) Pisanie cechowy ma być z młodych obier-
any a jeśli by się nie znalazł godny ma być oby sztuksany. 9) Wolno
każdemu z mistrzów czytać przywileje cechowe crego starci nie
mogą wybierać.

(Oryginał na pergam. pięćset koron. cewr. na sznur.
ku żółto- różowo- niebiesko- zielonym.) Nr dawny 21^{ty}
Nr X Nr 10)

(Stomaczenie polskie w Księdze przywilei in 4to)

1545 fer. 5ª poſt feſt. Nativit. Mariae — Starsi cechu
złotniczego w Krakowie, ſkarżę w Kazmierzu
Kaspra złotnika tamtejszego, iż na obſtalunek żyda
zrobił duży medalion złoty z uszkiem wielkości
10 grzyw. zł. z miedzi obłożony wierzchu tylko dwó-
ma błęskami złotemi, na ſprzedax oszukana. Kasper
tłomaczył się iż nie miał na celu oszustwa, iż miedź
w rodku dał dla mocy, i na znak tego zrobił z
otwoary (dziury) w błęskach złotych.

1727 d. 8 Marca — Józef Łęppler i Jan Seredy ſtarsi cechu złotni-
czego Krakow. robią komplanaucję z Herſzlą ſtarym, Bronem
Wolſem i Jachimem albo Herſzlą młodym Żydami i Szejdanza-
mi Kazimierskimi; dubo dekret Zygmunta III z r. 1619 zaKa-
zuje Żydom handlować złotem, srebrem i klejnotami; wszela-
koż Iłotnicy Krakowsy pozwalają, aby się powyżſi Żydzi
trudnili się kupowaniem i palem złotą i srebra na Faynzil-
ber którego grzywnę dobrze wytrybowaną i wyprobowaną
ſprzedawac mają złotnikom po 46 tyńſow. — Komplanaucję tę
dla tego robią zagroziło się złe srebro nie mające prawdziwej
proby koronnej, tak iż w niektórym niemaż proby 9ej a nawet
i 8mej.

55
1562 d. 10 Novembr. Lomzac. — Sigismundus Augustus
officialibus civitatis Cracov. Casimir. Clepard. Stradom.
et suburbiorum. mandat quatenus animadvertant ne
aurifices artis aurifabrorum extra contubernium auri-
ficium Crac. labores conficiant et labore adulterino
noceant, quia hoc privilegio Sigismundi I est vetitum
sub poena 1000 aureor. hung.

1654 d. 6 Sierpnia w Warszawie. — Jan Kazmierz og Krol ogłosa,
lubo na Komisryj warszawskiej pned kilku laty postanowiono,
aby zlotnicy w Lofse nie robili tylko Karatow 20 a srebra
tylko 13^{ej} proby: jedna K bazyge, iz w Niemiec Kuch krajach
tylko 18^{ej} Karatowe ztoto robią, i poniewaz zydomi par-
tazom następcza jiz pneto sposobnosc wyrabiania z srebra
podlejszego; pozwalamy pnetoj zlotnikom cechowym
wyrabiac z podlejszego ztota 18to Karatowego i z srebra
11^{ej} proby, byle podlejszych nie robiono

1628 d. 28 Kwietnia w Warszawie — Zygmunt III poleca naj-
com Krakow. poniewaz zlotnicy Krakowscy robota
złote i srebrne podle i niewarowne za dobro i prawni-
wej proby wyrabiaja i sprzedaja, aby inkwizycya cy-
wili robot zlotniczych i winnych Karali.

1628 d. 2 martii. — Rewizya roboty złotników Krakow:
 skich odbyta w obec rąciów i podwojewodzkiego Woj:
 ciecha Miroznowskiego, przyczem każdy z złotników
 musiał złożyć przysięgę iż na przedaż nie wygrabił srebra i
 złota podlegszego, ani w złoto nie osadzał dubletów (i z podlegszego złota
 nad 13 gradów nie robił) a srebra podlegszego
 nakładł kamieni dobrych, iż do roboty złotej szmel = nad jedenastołotowe)
 cu więcej nad to co przywilej kaze nie dawał. (t.j. iż nie dawał szmelu więcej nad
 31)

A) Złotnicy wygrabiający srebro i złoto.

1. Mikołaj Szware (aurifex argenti) pokazał: Duszka
 miejscami złocistą, nogę srebrną od kielicha kielichowego
 z galką, Garnuszek z przykrywadłem z Tyżką srebrną
 — trzymają ii łotów.

(Srebro podle nie
 warowane zwato 13
 10łowe)

2. Mathias Borkowicz (aurifex argenti): Cyarka, Ty-
 zeczka, Włowska do szable i szlifierz złotowy ponie-
 waz rura jego trzyma ii łutów, a Korpus łame
 10 łutów, zostawiono przy uniesieniu. — Kopylnia kazała antabla
 łotów 9 ani 10 łotów 13 zostawiono przy uniesieniu.

3. Benjamin Lanier (aurifex auri): Klejnot złoty ru-
 binami szadzony, Peliikan szmelcu białego próby złota
 gradów 13 — Guzików złotych 6 próba grad. 16 — Szuka do tan-
 cubka próby grad. 16. — Zausznice 2 parę rubinowe i dyamen-
 towe (18 gr.) — Klejnot diamentowy (18 grad.) — Kanał
 albo Taniuch dyamentowy (13 1/2 gr.) — Pierśwień (20 gr.)
 — Fereuk szmelcu biały z rubinkiem (15 gr.) — Fereuk do
 kapelusza bez szmelcu (16 gr.) — Fereuk z peretkami z rubin-
 kiem — Eosik do kapelusza z peretkami (próba gradów matowo
 nad 16)

4. Bartholomeas Janaszowski roboty srebrne: Lichtarz, Czarka, Łyżka (Łot. ii)
5. Jakób Soszga roboty srebrne (Łot. ii.) Łyżki srebrne.
6. Krzysztof Jaroszewicz roboty srebrne: Krzyż do Kofciota miejscami złocisty, Łyżka do Sakramentu, Konec Ka półkwartnia (ii Łot.)
7. Benedykt Bulowicz roboty srebrne (ii Łotowe, od 22 lat w celi: pnie, 8 lat robot, 14 Łotowe, 12 latow, a ostatni 11 Łotowe.)
8. Jan Dufzkowski: roboty złote: Lierfionki (19 gr.) Rubiny klejnoty amburski roboty (18 gr.) Manele (19 gr.) Krzyż, Łańcuch. - niedawno z drutową robotą.
9. Dominik Szawyer: Kielich fuzerzłoty z węgierskiego złota (23 gr.), Flaszka srebrna (ii Łot.) - robi na ungd.
10. Andrzej Sutkowski: Oprawa srebrna szabli (ii Łot.)
11. Zygmunt Zygmuntowicz: Krzyż wielki z Krucyfikem z nogą, z garkami srebrny, Kielich z patyną, Dżban (ii Łot.)
12. Stanisław Kwasniewski: Sztuka na potmiesek i talerz (ii Łot.)
13. Piotr Kwischowicz: Obręcz białogłowska fuzerka, Garnek miejscami złocisty, Lichtarz kofielny, Guz (ii Łotowej próby) - robił ostowe (ale na ungd.)
14. Jan Młodzianowski: Nalewka, Lampa, Kielich złocisty, Flaszka (ii Łot.) - robi na ungd.
15. Szymon Roznowski: Kufel, Pasek w ogniewka, Łańcuch, Amputki (ii Łot.) - robi na przedaj
16. Benedykt Bulowicz: Czarki, Kielichy złociste (ii Łot.)
17. Bartłomiej Popirotek: Lichtarz złociste, Obręczyki złociste, Czapraki i Łańcuchy srebrne, Lierfionki srebrne, Hantabki do czarek (ii Łot.)
18. Albert Klauzowicz: Czarka, Rynka, Kruczyk, Łukle do szabli, Obręczka białogłowska (ii Łot.)

19. Andreas Markenson: Salwator grigwien (14
lot.) dla p. Lubomirskiego podczaszego na Wiskaz.
20. Marcin Fejta: Kielich, Wkowska do szabli, Wkowska
do fiekierki na toporzątko, Oprawa na szable (11 lot.)
21. Tobiasz Wactawowicz: Srebro (11 lot.) robi na urząd.
23. Jakub Groszyk od złota: Guzy złote (grad. 18 1/2)
Kanał złoty, Guzyków srebrnych przylotowanych z papie-
ry (11 lot.) - Szko farbowane tylko na urząd osadzet.
24. Mikołaj Pradkiewicz: Srebro (11 lot.)
25. Marcin Liszkowski młody: Srebro imp. Habsb. (13 lot.)
26. Franciszek Rabbi od złota: Para zaufanie (16 grad.)
Lanuch w baryły (20 grad.) Para mannelików z
kami (18 grad.), Łubek złoty (18 grad.) Pierścienki złote
(20 gr.) manele z węgierskiego złota dobrego (23 grad.)
maneliki panierzowe z tabliczkami (17 grad.) Lan-
czek lokniący (16 1/2 grad.), Manele z kamyczkami od zdro-
wia (20 grad.), Pierścien z diamentem i drugi z duble-
tem zielonym (18 grad.) Kieraczek diamentowy (17 grad.)
Zawieszanie diamentowe (18 grad.), Guzy złote (18 gr.) nie-
wiedziatko 50 grady albo karaty złota.
27. Stanisław Knipper od złota: Guzy wielkie turkusowe
i drugie rubinowe (20 grad.), Czaprastki rubinowa i tur-
kusowa (18 gr.) Pierścien szafirowy (20 gr.), Guzyki z
rubinkami i Eosiki (17 gr.) - Robi odciośnięte robotę.
28. Szymon Stowakowicz: Rządzik srebrny (11 lot.)
29. Piotr Jaslikowski od złota: Guzy turkusowe, rubinowe,
diamentowe, Guzy turkusowe na kształt tureckiej roboty
(20 grad.), Manelle kłoteczkowe (20 grad.) Guzy rubinowe
z symetrem (18 grad.) Lanuchek kłoteczkowy (20 grad.) Cza-
praska turkusowa (17 grad.) Punktaty ze symetrem (18 grad.)
Zapinka za kapełusz (20 grad.) Kniżyk (18 grad.) Zaufanie
rubinowe (17 grad.) Pierścien kawalerski (20 grad.) Symetrem
nie robi.

30. Stanisław Witkowski: Roza diamentowa (18 grad.) Klej-
not rubinowy (13 grad.) - ~~robi~~ jakiego mu złoto dać i takiego
robił bo straszał nie zażywając
31. Zygmunt Knypper od złota: Roza rubinowa
(18 gr.) Złoto drutowe 18 grad. - ~~robił~~
32. Endrich Rittmayer od złota: Figurka Kółka (18
grad.) Drot złoty: Od lat 30 w cieniu nie ma co grać i Karaty.
32. Dominik Borykiet od złota: Roza diamentowa
(18 grad.) - robi tylko na urząd a nie na sprzedaż
i niekiedy widać szmela nad 31
33. Dixon od złota (19 grad.)
34. Hieronim Stefan Kowicz od złota: Łańcuch z
rubinami (18 grad.) Dublety jadzą, ale ich nie sprzedawał za
drogie kamienie.
35. Stanisław Miedziński sztuczki z kasytami (18 grad.)
36. Jakub Borkowski od złota: Liedzionki umiennie (18 gr.)
Dublety jadzą, tylko na urząd a pozostawiał szorstki.
37. Albert Wojtowicz od złota (18 gr.)
38. Jan Szydłowicz alias Krapka: Krzyż srebrny
wielki (14 lot.) do którego sztuczki złote (20 grad.)
noga srebrna porzuciła, na niej sztuczki złote z
dubletami: do których złota tedy przystąpił do niedźwiedzi a potem
na żółto szarym Krapka nie stała, tak się do niej a nie dozwalał.
39. Dawid Strachon: Sztuczka z roboty drutu (18 grad.)
40. Bartłomiej Groicki: Sztuczki (18 grad.)
robił na urząd.
41. Samuel Węziorowski: Cypryjski; Guzikowy:
dwa albo tancerzki; fańzylbrowe - Robił z
złota: srebra tylko na urząd a nie na sprzedaż.
42. Jan Koy: Cypryjski z złota z węgierskiego złota,
sztuczka złota do rzędu (20 grad.) Rządzik srebrny
(11 lot.) Rząd złoty szmelowany (20 grad.) Rząd
z szkarłatnym szmelmem 21 grad.
43. Jan Fotmacy: Rządzik srebrny porzucił (20 lot.)
włókna do szabl i rzkojęcia od nożów srebrny (12 lot.)
Guziki do blackmalu (22 grad.) nie robił alniejszej roboty
44. Mariannus Stary: noga od Krzyża (11 lot.) Łańcuch drutowy
fańzylbrowy (14 lot.)

45. Gaspar Gilling: Trzy tabliczki do manelli z rubinkami i perłami (próbny 20 g. rad.) - Szrociak złota od roboty (18 g. rad.)
Robił dublety i szmelce tylko na urząd.
46. Florian Jag: Manele złote z węgierskiego złota -
 Drot koronnego złota (18 g. rad.)
47. Christian Dortman: Seretów srebrnych 4 i par srebrny drotowy z fajnzglobec. - Złote szmelce i dublety tylko na urząd robot
48. Ludovicus Legota: Kielichy z srebrne i patyna (pro-
 by lotów ii)
49. Łukasz Rzezyński: Aquisek srebrny (14 lotowy)
 12 Guzów złotych (20 g. rad.) - Pierścionki (20 g. rad.) -
 Klauzurski do kfiżek (20 g. rad.) - Dział złota węg-
 ierskiego - Zapraiek 5 par srebrnych z szmelcem
 (14 lotowe) - Krzyżki z srebrne (14 lot.) - Guzikki srebrne
 male pozłociste (ii lot.) - Łubki srebrne pozłociste
 (ii lot.) - Dawniej robił z lichszego srebra, lecz
 usprawiedliwiając się pokazał złotą robotę pod-
 tą którą robił Daniel Leduble przy nieboszczyce
 Marcinowej Rayszelowej wdowce.
50. Krzysztof Jaroszowicz robił srebrzem (ii lot.)
51. Albert Godorowski robił z srebra na urząd.
52. Stanisław Skarżyński robił z złota.
53. Michał Katay robił z złota.

(Wszyscy musieli robotę pokazać i przysięść iż
 od czasu Jaxy nie robili z podlegszego srebra jak
 próbny jedenaściotowej i z podlegszego złota
 jak 17 g. radowego czyli Karatowego i że Duble-
 tów fklannych nie sprzedawali za drogie
 Kamienie.)

(Acta consul. crac. 1628 p. 895)

1627. Taxa wyrobów złotniczych po Symonie Kło-
 rowskim złotniku Krak. (+ 1627): Koronka
 perłowa na niej peret lotów 4 (lot po 8 złp.) 32 fl.
 - Łańcuchki dwie 14 fl. - Szranka perłowa z czer-
 wonym dnem 40 fl. - Łańcuch srebrny w pancerz
 wielki złoty i drugi mały (z grzyw. i kłojem)
 62 fl. - Pasek w kota młyński fajny i białawy (skoj-
 cy 13) 11 fl. - Łańcuchki z mosiądzuowe jeden w
 ogniu, drugi w pancerz 15 fl. - Złoto węgierskie:
 Marele pancerzowe waga czerw. zł. 26 bez potora;
 taxa złoto za złoto. - Łańcuchek w ogniu 15 czerw. zł.
 - Złoto Koronne: Łańcuchek kręcony z podłego
 Koronnego złota wagi 11 czerw. zł. (czerwony złoty
 po 3 fl.) - Szutki do Kapelusza złote z kamyczkami
 - Kłój z kamyczkami - Pierścionki (czerwony
 złoty po 4 fl.) - Srebrna dwójka - Łańcuchka z
 orzełkiem 4 fl. 15 gr. - Winda na Kapelusz 30 fl.
 Mareliczki - Srebro: Kubek złoty wagi 4 grzyw.
 12 skojcy (po 26 fl.) - Konewka pstra z podłego srebra
 (grzywa po 10 fl.) - Flaszeczka pstra - Paski, opa-
 Jania z srebra białego. - Pierścienie z diamentem, roboty
 francuskiej z czarnym smalcem. - Pierścienie z diamentem, roboty
 1628. Łyżek 12 z planetami waga 6 grzyw. 9 skoj.
 cy (grzywa po 16 zł.) - Pierścionek na pazur-
 kach diamentowy - Nożenisko do ucha: Cupido
 4 zł. - Składany pierścionek 2 1/4 czerw. zł.
 1628 Przez ofyustwo sprzedawano dublety i za dobre rubiny.
 " " Guzikki durchbrechowane złote srebrne grzywo-
 wate z czaparką.
 " " Wójciech Godorowski waznik i probierz Krakowski.
 " " Dawniej starszy cechu złotniczego obchodził z drugimi
 starszymi złotnikami doglądając czy się proba złota podłego
 nie znajdowała która nie trzymała 20 gradów. Srebrny 12 grzyw.

w kasytkach
 na pazurkach } opisy
 kasytki były przyfrobowane

1630. Roza rubinowa złota w których rubinów większych
i mniejszych 35. (300 złp) - Kanarek większy diamentu-
towy w którym 55 diamentów (300 złp) - Załusnice
diamentowe w których 36 diamentów (300 złp) - Ochylza
diamentowa - Załusnice rubinowe z szmelcem bia-
łym - Krzyżek rubinowy - Para marelli rubinowych
w których 42 rubinów (250 złp) - Rubinów gotych
nieoprawnych, każdy po 1½ zł. małych tuzin po 8 złp.
- Rubineków białych (tuzin po 3 zł) - Diament-
ki mniejsze, małe, - Diamentki nalożone - Rubi-
nów 3 skazytych za 2 złp - Szmaragdów 2 i opale
2 (6 złp) - Szafirow 3 (24 złp) - Furkusów fran-
cuskich 16 (6 złp) - Peretki 3 (3 gr.) - Pierścienie
kawalerskie cum nomine Jeru - Guzików srebrnych
pożłoŹtych 5 kart (15 złp) - Guziki drutowe ze
szmelcem - Czarnaśka do ferezy - Haftka do
Kopaniaka - narzędzia: Litki, Raybostyn, Giszou-
ba, Cycaq, Młot, Szrubcaq, Flagaq, nożycki,
Cayzynek, Drahell, Bezczgzek, Koperzalaka,
Mutyralaka kamienna z tłuŹką i droga żelaz-
na, Lingwosztyn, Karszbiersty, Alboctinow 4½,
Smelcburki 2, Szlayfoztynów par 48, Goldfarby
pożłklenie, Blaybery rozmaite, Flaszki do
olewania.

(po Zygmuncie Knipperze złot-
niku Krak.)

Cayz złot-
nik.

Cech złotników.

Gajenie cechu złotniczego (1606)

Ja gaję Cech mocz i władzę P. Boga wszechmogącego w Trojcy jedynego, któremu władzę Króla JM. Polskiego Pana naszego także imieniem JM. P. Burmistrza i wszytkiej rady, do tego imieniem wszytkiej braci tak pp. Starzych jako i pp. młodszych. Prosię jeżeli kto jaką kragę miał, niechaj każdy taki użyciwe nowstawszy dolegliwości swej prosię, a my z urzędu swego jesteśmy gotowi każdemu sprawiedliwości użyć: nie według swej możności.

Przysięga młodego mistrza Kiedy miejsce zasiada (1606)

Ponieważ się powinności cechu naszego złotniczego dosyć użyczyli jako z nas każdy, to jest reszcie szuki zrobili: kubek, Lieróień i Liergo, i powinności pieniężną oddali, jako Złot. pol. 40 a od miesiąca Zł. 4 także pothak z olstrem i z prochownicą, bez którego dosyć użyczenia żaden miesiąc swego zasieci nie może; Ponieważ tedy już porządnie użyt: kiemu dosyć się stało, podnieść i dwa zł. palca a mówić za mną:

Ja N. przysięgam P. Bogu wszechmogącemu w Trojcy jedynemu, także Królowi JM. Terazniejszemu polskiemu, także JM. P. burmistrzowi i wszytkiej radzie, także i cechowi temu złotniczemu, porządek ich zachować prawom i przywilegiom dosyć czynić według uchwaty i postanowienia naszego to jest według powinności w cechach bywać pod winą, na szukę towarów nie dać robić, towarów swoich chwycić więcej jeno 3, chłopów także jeno 3, srebro według potrzeby robić, miejsce przysięgi, do roku się ożenić, w hucie kreść płótki, w najmie jeden drugiego nie podnajmować, na tandetę nie dać przedawać nowej roboty, pastaków nie chować, które artykuły wyżej wymienione powyższe będą zachować, które są opisane wedle przywilegiu, który bywa na każde sukienki w cechach użytany.

Temu tedy wszytkiemu abyście dosyć użyczyli, ponieważ się na to przysięgli, tak wam ~~P. B.~~ Panie Boże dopomóż w Trojcy jedyny. Dajcież wszytkim na to rękę tak panom starzym jako i panom młodszym. Do tego abyście wiedzieli reszcie powinni Kotaryę oddać panom starzym według możności zaraz.

Sposób chłopca zapisowania (zostanowiwszy na wiele lat): (1606)

Naprzód pytam cię jakoc' imis, a ktemu jesliś był na probie u Pana
twojego do tego jesliś masz chęć i wolę na to rzemiosło jesliś ci się podoba,
teraz powiedz potym się zgodzi rozmyślać. Ponieważ się widzę że chce być
z ciebie dobry człowiek tedy przepowiem jako ci się mają zachować. Naprzód
abyś się P. Boga bał, Pana i Pani twojej szukał, bez ich woli z domu niewy-
chodził, powołania twojego pilnie był, a co najprzódniejsza abyś wiernym
i zyczliwym był panu twemu i gdziebyś widział w domu tak pooglądał jako
i po kim innym, aby pana twojego szkodlił, tak w kramie jako i w domu,
tedyś to powinien opowiedzieć Panu swemu na szronie, a gdziebyś tego nie
uczynił tedy sam w tym zostaniesz winien. Ktemu w niedzielę abyś się pilnie
mówił, gdyż to tobie być ma. Przytym masz też to wiedzieć iż każdy szuga
albo chłopiec za występki albo za nieposłuszeństwo karany być musi oby-
czajnie (ile młody) to jest przemoc albo biczem: a przetoż gdzieby też pan
twoj jako frogs i nieobyczajnie chciał się z tobą obchodzić, żeby cię bić miał,
tak żebyś na zdrowiu zgodzić miał: tedyś powinien przysięść do pa-
now szaszych i to im opowiedzieć, a oni będą wiedzieć jako sobie z panem
twoim postępować o krzywdę twoją mówiąc. Przetoż szaszy tego pilnie
abyś nie uciekał, ale czas swój cnotliwie wytwarzał, bo gdziebyś swą wolę
odszedł przyczyną panom szaszym nieopowiedział, byś się też miał
i tydzień żeno douczać tedy twoj użytek czas tracił. A gdzieby też
Pan Bóg pana twojego przez śmierć z tego świata powołał razyle, tedy
powinieneś się u Pani twojej douczać; a gdzieby wice ona rzemiosła
robić nie chciała, tedyś powinien przysięść do panów szaszych i opo-
wiedzieć im to, a oni cię powinni innym panem opatrzyć. Obiecujeś
że temu dosyć uczynić (mów obiecujeś). Takci Panie Boże pomóż
w Trojcy jedyny; dajże nam na to rękę a od zapisu masz zaraz ...
potoczyć.

Sposób chłopca wypisać i wolnym uczynić: (1606)

Ponieważ iż dać abymy wam chłopca tego wypisali: my jesteśmy go-
towi do tego. Przetoż z powinności Urzędu naszego pytamy jako ci się wam
zachował i jesli swoje lata cnotliwie i uczciwie wytwarzał, ktemu jesliś
mu za wyuczone dajecie a jesliś go wolnym czynicie? — Szukajcie
tedy; Ponieważ że już Pan twoj ciebie wolnym czyni i o twoich uczciwych
i cnotliwych sprawach i postępach świadectwo daje: że to p. Bogu dzię-
kuj i panu twemu; abowiem cnotliwie twoje postępy więcej cię adobig

nisi najwiſtſza majſtnoſci. A iſeſ' już na ten czas wolny, tedy ciſ
upominamy: Naprzód abyſ' ſię p. Boga bał, a przytym kędy kolwiek
będzieſz abyſ' ſię cnotliwie i wiernie zachował jakoſ' pod ten czas czynił.
A oſobliwie ciſ upominamy, abyſ' w cudze kraje wędrował, bo z takich
ludziſ' bywają. Z tego towaruſtwa abyſ' ſię ſtrzeż, gdyż z tego nic do-
brego nie przychodzi; Ktemu pijanſtwem i graniem abyſ' ſię nie bawił,
jeno abyſ' ſię tym pilnieſz ibował i wiczył, bo to twoje być ma, a u
partacza żadnego abyſ' nie robisz. — Pretoż ciſ pytamy jeſli takie na-
pominanie wdzięcznie od nas przyjmujesz i jeſli temu wſzytkie-
mu chieſz dooſci uczynić? Tak ci panie Boże dopomóż w Trójcy
jedyny; daj ſie nam na to rękę. A od wypieru że ciſ wolnym czynimy,
maſz dać zaraz dwa złote polſkie.

(Porządek ſpraw cechu złotniczego r. p. 1606. —
Książka in 8° oblong. na pergaminie i papierze piſana
obejmująca formuły zegajania i t. p. i imię na miſtrów)

Q. 1680 Złotnicy: Wincenty Knyper prymas, Adam Długosz, Wojciech Gnie-
wiſz, Adam Trelewic, Jozef Bzewoſki, Jakub Mozdziński,
Kazmierz Barcinſki, Jan Lapocki, Jan Cejpler.

Q. 1777: Dominik Chetpiniſki ſtaſz, Marcin Lekſzycki, Jan
Lekſzycki podſtaſz, Walenty Lekſzycki, Jaſtyniſki, Sebeſtian
Konorſki, Miikołaj ſzymaniſki, Tomek Ruſzkowski, Apelmajer

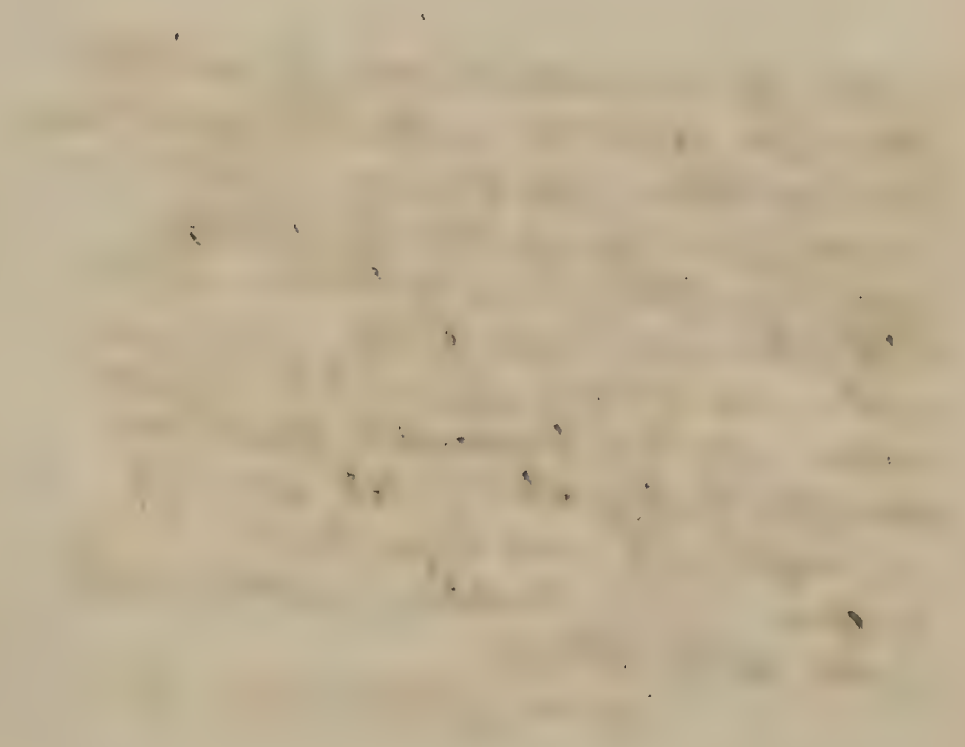
Q. 1710 Michat Karambecki prymas, Kazmierz Szufłowski podpry-
mas, Auguſtyn Łowiniſki, Kazm. Mielniowski, Staſt. Chetpiniſki,
Kazmierz Sołtyſkiewicz, Łukasz Cerkiewicz, Jan Łogocki, Józef
Cejpler, Michat Mielczykowski, Walenty Łowiniſki, Franciszek
Kamieniſki, Krzyſtof Echinger ſtaſz dożywotni.

The first of these is the fact that the
 the second is the fact that the
 the third is the fact that the
 the fourth is the fact that the
 the fifth is the fact that the
 the sixth is the fact that the
 the seventh is the fact that the
 the eighth is the fact that the
 the ninth is the fact that the
 the tenth is the fact that the

THE
 END

The first of these is the fact that the
 the second is the fact that the
 the third is the fact that the
 the fourth is the fact that the
 the fifth is the fact that the
 the sixth is the fact that the
 the seventh is the fact that the
 the eighth is the fact that the
 the ninth is the fact that the
 the tenth is the fact that the

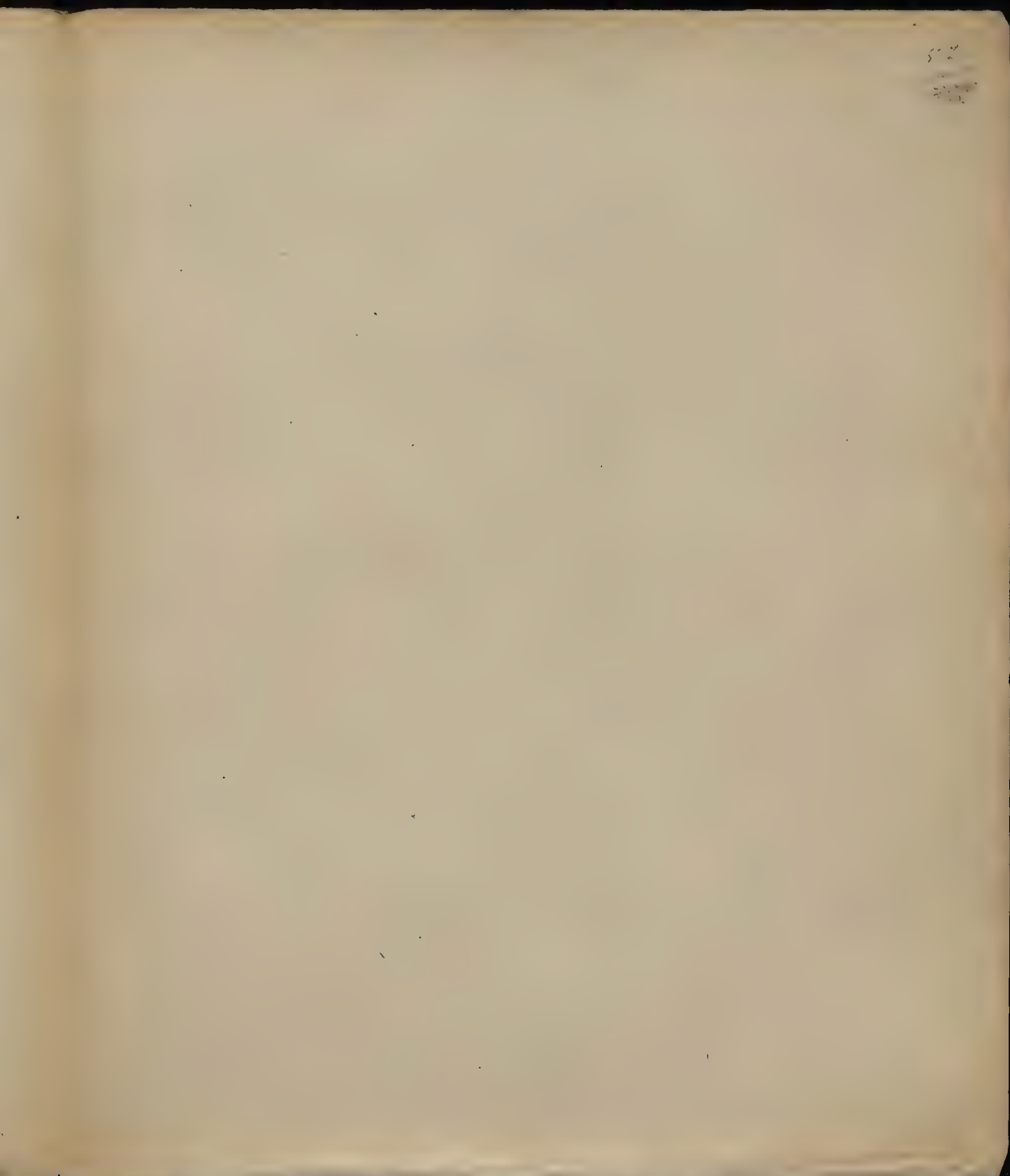
51
R. 1541 Cech złotników krakowskich izda aby Jakub Vetter
złotnik mistrz zapisał od przetopienia ^{obużył} tygłow kupionych
(transfuris testarum alias hiczarum) w spółnej hucie
cechowej (fusoria casa) po i kopie od jednej hiczy. —
Consules cracov. statuerunt quod quilibet ex magistris
debet saltem unam hizam ^(hizy - paluro?) suam
semel in anno habere in communi huta et gratis
conficere — ab externis hiczis emptitijs debent i sexa:
genam solvi. Aurifices debent civitati ad cremato:
rium argenti civile unam hizam semel in anno
concedere. (Widac' ze Conflatorium miejskie przeniośto
się wtedy do huty złotniczej)
(Ser. 4^a post Reminiscere 1541)

55
- 7/10

1611. Czasy złotniczy: 2 Szabierangi - 6 Nożyczek
do złota - i Abizang - 2 Flachczangi - i Big-
rang - 3 Laygynki - i Materalka żelazna -
1 Stemptuyn otwierany naszy 3 funty stowiu -
4 Młotki wielkie - 3 Smelczbruchy mosiężne
- i Szlayfel. - 4 Kamienie grube do ostrzenia
czajgów - 2 Saguzy - 30 par flaszek do odle-
wania które się nie składają - 6 Kamieni, - 1 Luit
do ostrzenia - 3 Speragi małe - 8 małych młotków
goldarbeterfkieh - i Straichsten - 5 Fuzinów
Bredlow - i Wziet bindrotu cienkiego - i Frejb-
cayg, - 2 Fuziny Litex małych - 6 Fuzinów
Laygow - i Lybang - i Ambusz niewielki -
3 Szlorblenki - i Kluffta - i Olmarzyska z
blajerami rozmaitemi - Wałki i gwicht do
złota - 6 Lichtarzyków miedzianych do roboty
- 2 Sufelle. - Towar złotniczy: 12 Kąsytów
gotowych z dyjamentkami (po 4 złp.) - 51 Diament-
ików (po 1½ złp.) - 40 Fuzinów rubinków
drobniuchnych (fuzin po i kopie) - 4½ Fuzina
Smarażków drugich (fuzin po 40 gr.) - 4 Perły
stare i szpetne (i kopa) - Peretek 12 rozmaitych
(1½ złp.) - Smelzu różnych farb 9/8 funta (funt
po 15 gr.) - Pierścień (6 złp.)

(po v.p. Hermanie Prunecz złotnika krak.)

Proconsul et Consules Civitatis Kazimiriensis ad
Cracoviam (Kazimiriae Sabbato pridie dominicae Re-
miniscae 1612) ad petitionem Seniorum Magistrorum
et aliorum juniorum Contubernii Clarifabrorum Casimi-
riensium approbant sequentes oblatos articulos sigillo
contubernii sigillatos:

Janusz Bajot, Jerzy Ojstrzowski, Mathias Igorsels-
ki, Jan Malekrowicz starsi Złotnicy Stawnego miasta
Kazimierza przy Krakowie za pozwoleniem wozystkiej
braci rzemiosła złotniczego w zupełnem zgromadzeniu
uchwalają trymaci następnę spisane artykuły (W Ka-
zimierzu w zupełnem zgromadzeniu w dzień Ś. Matgo-
rzaty 1611.)

„Ktoby chciał rzemiosło złotnicze w mieście Kazimierzu i
na Stradomiu robić ma najprzód ukazać list od urzęd-
nia, jeśli ie on jest w stanie matzénfkim uczciwie grodz-
ny, a to dla tego, abyśmy tego niepochovalali i nie potwier-
dzali, czego sam P. Bóg w przykazaniu swoim za kazać
raczył.“ Powinien też mieć list urzędowy dozwolny wyguczenia
rzemiosła swego, iż wytrwał lata swoje i 4 lata wzdrował.
Powinien też mieć listy z owych miast gdzie wzdrował, o wie-
nem i uczciwem zachowaniu. Powinien też tu w tym mieście u
ktorego mistrza rok robić, a u drugiego drugie rok i od
nich mieć dostateczny świadectwo, jako jest godny do sztuk
przyjęcia, a to dla tego, aby na się bractwo jakich przynawek
„romotnych dla takiego nieroztropnego przynawania młodych
„mistrzów nie dobre umiejętnych nie zainagato i nie werniało.“

60
Powinien także mieć prawo przysięgi bez niepotrzebnej
mierziwości od pp. radziec. Towarysz któryby robił przedtem
robotę, albo nie uświadczował, albo się przedtem ożenił, albo się
nieodborne zachował, ma wprzód winę wyznaczoną oddać
do skrynki. Towarysz ^{sam} chętny mistrzem zostać ma u starszego
naznaczonego (robić te sztuki: Dwa Trynkszery to jest 2
kubki jeden w drugi, Pierzeć z hełmem i szczytem i Pierścień
złoty. Przy okazowaniu sztuk ma dać do skrynki brackiej
40 złp. (na poratowanie ubogich braci lub wstarośi aby nie zer-
wali, lub wdów lub chorych towarzyszy, na potrzeby ku chwale
bożej i ku miłości bliźniego) puszkę i kamień prochu ku
ozdobie Rzeczypospolitej.

2) Co roku wybierani będą dwaj mistrze starsi; u jednego
z nich ma być skrynka w której chowają się do wpisywania
mistrzów i uczniów oraz Regestra. Skrynka ta mieć zamek
i kłótkę od których drugi starszy ma mieć klucz jeden a
drugi zaś który z braci młodziej. Starsi raz w rok powinni
czynić liczbę.

3) Mistrzowski syn lub rodzic z Kazimierza albo Stra-
domia ma też same co wyżej sztuki robić i dać tylko 20
złp. do skrynki brackiej.

4) Każdy mistrz ma robić z frebra według próby, jaka
na ten czas wynosi; a któryby wydawał z swego kramu
robotę z frebra fałszywego nie noszącego próby, lub pierścień
nie, fałszywe miedziane posztacać, ma winę 4 złote do skryn-
ki brackiej zapłacić, a robotę jego taką, mają mistrzowie star-
si złuc. Gdyby się zaś do trzeciego razu tego dopuścił, mają
mu kram zamknąć, dotąd, dopóki winę pp. rajcom i drugą cełowi
do skrynki nie zapłaci; za czwartą raz, ma być podany do
Urzędu i jako fałszywy od rzemiosła odpadać. Co mistrzowie
którzy oglądają robotę, pilnie przestrzegać powinni.

5) Żaden mistrz nie ma drugiemu przekazywać w robo-
cie lub drugiego chętnością podchodzić, pod winę 4 złp.

6) Żaden mistrz nie ma więcej ueladzi chować, jeno z towarzy-
szów i szklarzy; a jeżeliby więcej roboty miał ma ją z miłością

51
70
drugiemu mistrzowi puszc'ć; chyba gdyby mu przypadła ro-
bota Krolewska albo Ktorego Pana z Rady Krolewskiej; tedy
mu maja pozwolić czeladzi więcej.

7) Każdy mistrz gdy będzie uzna swego zmauriał, ma go
ujednać i wiecek wpiśać. Chłopiec przy wpiśaniu ma dać do
skrynki 15 gr. a od wypisu 1 zł. to jest ten co od srebra; a ten
co od złota od wypisu 1 zł. a od wypisu 2 złp. Gdy się uczeń dowiży
swych lat, ma mu mistrz dać świadectwo o jego zachowaniu
i wolno mu będzie już za męto robić. A tak rozstawszy się
dobrze z owym mistrzem u Ktorego robot powinien dać do
skrynki 1 złp.

8) Towarysz Który będzie tu robot ma na każdy kwartał
dawać do skrynki 1 gr. jeżeli zaś jakąd inąd towarzyszy przy-
wiedzie, ma się starżemu opowiedzieć i ma być dany do Kto-
regu mistrza na 2 niedziele na robotę albo maja go z skrynki
zatożyć dopokąd mu się robota nie trafi.

9) Mistrzowie i towarzysze maja co ciwierć lata do starżego
go się schodzić pod winę 6 gr; a tam każdy ma dać do skrynki
1 gr. A gdyby z pospólstwa będąc obwieśczeni do starżego nie
przyjeżdż, ma dać 12 gr. winy.

10) Towarzni też mistrzowie przestrzegac, aby przeskod-
nikow partaczow nie gotdrowali i robot im nie dopuszczali;
nikom partaczow nie gotdrowali i robot im nie dopuszczali;
ciwsem im nawet z Urzędem zabierali: aby się między ludźmi
luzem nie działy fałszy w frebze i złocie ku przkodzie
Rzeczypospolitej i miastu oraz ku fromocie cehowi złotnizem.

11) Każdy mistrz i towarzyszy ma przyjąć na potrzeb brata,
jego żony, dzieci lub czeladzi i być na zatomczy pod winę
6 gr.

Porządek te opisanie, maja przy każdej schadzce być czytane
aby ich dobrze pamietano ku wiecznej czei i chwale P. Progu wspan-
nogocemu, a wielkiej sławie temu sławnemu miastu, także i
cehowi ubogiemu.

(Oblat. sabbat, pridie dominicae Reminiscere 1612
in Actis Consular. Casimis. Fom 781)

This image shows a blank, aged, cream-colored page, likely an endpaper or flyleaf of a book. The paper has a textured appearance with numerous small dark spots, possibly foxing or dirt, scattered across its surface. There are also faint, illegible markings and smudges, particularly towards the bottom and right edges, which may be remnants of text or ink from another page. The overall tone is a warm, off-white or light beige.

This image shows a blank, aged, cream-colored page, likely an endpaper or flyleaf of a book. The paper has a slightly textured appearance with some minor discoloration and small dark spots, possibly due to age or handling. There is no text or other markings on the page.

Złotnicy warszawscy. - Rząd miasta Starej Warszawy
w Warszawie 1516 (Jenia 6° ante festum S. Viti proxima) potwierdził
li ustawę cechu złotników (fraternitatem aurifabrorum)
do których szmuklerzy (aurifectores) malarzy (pictores) i
aptekarzy dołączyli. Ustawa ta nakazywała aby: Chęć zostać
majstrem ma pracować przez 2 lat w Warszawie, aby zasięgnąć
wiadomości o jego rodowitości (parentela). Na majstersztyk
(magistralitates sztukar vulgariter nuncupatas) ^{stuckweiser} ma robić u
cehmistrza (archimagister) 1. Srebro szmelcowane (Argentum nicea:
num) 2. Pierścień na kłórej ma być wyryty herb z hełmem, ozdobami
i literami; 3) Oprawić kamień w złotym pierścieniu. - Srebro
z którego złotnicy wygrabiają tace (scutellas) muchary (cantharos)
kubki (cyphos) narypnia (vasa) kielichy (calices) tyzki (cochleoria)
noszenia (monilia knaphliki vocata) i t.p. ma w sobie w jednej
grzywnie najmniej 15 tultów czystego srebra obejmować; W wyro-
bach mieszanych jakimi są pały, czantki (? taniuski?), jańtkle
(agraty ? spinki ?) każda grzywna ma mieć 15 tultów mniej o 1/4 czysto-
srebra czystego. Kto przyniesie wtafne srebro do złotnika bez ślepu
miasta Warszawy, złotnik powinien go złocić ^{złocić} aby dostać próbkę
wymagając. Każda robota przed oddaniem obślachującemu, ma być po-
kazana cechmistrzowi, który gdy ukaże na niej próbkę powinien
liwa wyznaczyć na wyrobie ~~100~~ Warszawy miasta pierścień (stafiniet) za-
za próbkę i ślepek złoty opłate (cf. dnnu gawm). Co 2 tygodnie mają się
odbywać rewizyje warsztatów my nie robią z srebra fałszywego nęma:
jego próbkę przepisanej. Wyróbni mający próbki należy przyniesiony
do złotnika ma być mto tem zbita na kowadło. Wyroby złote mają mieć
na 1 stopień 8 gradusów złoto (in sedecem, octo gradus grad simpli:
iterdiolos continet), czystego. Jakiego gradusu kto złoto do roboty przynie-
sie takie ma mu być oddane. Od pozostały ~~200~~ srebra ma się rachować
tylko podług ceny i kursu ¹ / 1 tunc (mercurius) i orebichstein (2 1/2 bo groszy
na każdej grzywnie. Złotnik robiący niebłogosł wpisanym do cechu ptau
Kary po 6 groszy za kłórniki cechowej, nagrodę za robotę utracą a złoto i srebro

64
zwraca się wstąpieli; za czwartym razem ma mu być pracownia
zamknięta. Nieprawidłowa waga lub grzechy przez radców mają być
karane. Za odmawianie czeładnika drugiemu majstrowi płać się Kary
Kamień wosku = Teustawę potwierdził Zygmunt III w Warszawie (Seria 2a
pośt Dominicae Judica) 1589 z dotarciem ustawy Zygmunta Augusta
w Warszawie (Sabbato pośt Dominicae Reminiscere) 1571 aby żaden mieś-
czanin warszawski nie przechowywał obcego złotnika u siebie pod karą
100 czerw. zł. węg. i. z wyjątkiem jezuit i jarmarków rocznych podras-
k którym wolno i obcym złotnikom wyroby swe w Warszawie sprzedawać.
Tylko mają wtedy majstrowie złotnicy przy pomocy władzy magistratowskiej
lub starostowskiej rewidować co do próby owe wyroby zagraniczne
i gdyby były fałszywe na kupiec zapłacić potwor wartości srebra za
karę. Malarze warszawscy mają się rządzić podług ustaw cechu kra-
kowskiego.

Skłarzy warszawscy. — D. 13 sierpnia 1551 skłarzy (vitreato-
res vel communi vocabulo vocati membranistae) przygotowaniu do cechu
szolarzy (membratorum) w Warszawie następującą uchwałę wydali: majster:
sztuk (magisterium alias sthuka) miał być robiony podług zwojca:
ju w Krakowie, Poznaniu, Gdańsku używanego. Zwozaj ten wyma-
gał aby każdy odmalował piórkami kolorami takimi na taflę z fioletu
pruskiego lub na okręgu (circulus) z klanym i wypalili: L. Jezusa na
krzyżu z L. Marią i S. Janem po bokach stojącymi; powtórnie: L. Maryję
trzymającą dzieciętko Jezusa; Gdyby zaś tego nie odmalował ma do
funkcyj cechowej natomiast złożyć 20 lub 16 złp. Leż skłarzy
warszawscy to sztukę malowania i wypalania na fioletu jako
nieprzystającą i nadto się przytrafiającą wypuszczać z ustaw
zostawiając ją malarzom oraz obcym niemiej kim i wstępnym
skłarzom; natomiast zaś inny majstersztuk wyznaczają i porządek
cechowy odmienny: młodziemiec ma się uczyć na kofcyce majstra
płata; na swoim kofcyce zaś lub z powinności odległej Ruwi, Litwy
Lzech, albo gdy się obowiązku nie robić w Warszawie; skłarzy mo-
że się uczyć tylko 2 lat; po wyzwoleniu ma każdy ~~z~~ prawo
wzięcia (collationem) majstrom lub zapłacić do funkcji i złoty
a majster sprawi wzięcie kłowej kofcy mu z płacą zarobionej
jako czeładnikowi potrąca. Po wyzwoleniu ma uczeń przez rok i 6 niedziel
wędrować dla wyuczenia się lepszemu inabrania obyczajów; U podej rane:
go majstra (alias u parciaza) czeładnikowi tylko 2 tygodnie pracować wolno.
Chciał zostać majstrom po 2 latach czeładnictwa musiał dać w kupne
(introitus) rajom miasta za męszczyństwo wykazać się metryką praw-
go urodzenia (literae legitimi ortus) zrobić majstersztuk. Sprawie Kolacji
i dać kupne do cechu szolarzy i okazać swe narzędzia rzemieślnicze:

Kotowrót (alemanice winda) na kłowej się wyrabia stów do okien do ryb.
Na majstersztyk robót: ^{rota} ~~z~~ ^{stella} ~~z~~ tokac (cubitum) feroćkie i długie
jedną z fyka francuskiego lub angielskiego, ~~dego~~ ~~dego~~ ~~dego~~
~~dego~~ albo pruskiego po niemiecku zwanego Rothfferkova
(Rothfark?); drugą rybę okrągłą ze fyka weneckiego; trzecią
rybę (membranam) ze fyka weneckiego lub krakowskiego okrągłą
(Rufzerga trudnił się kłaja i mnichy) Obu ueladnik przed majsters-
ztwem winien okazać swiadectwo nauki. Majstersztyk składa się 1)
gwiazda o 6 promieniach połączonych między sobą i ugnę (plumbo-
stannum alias luterizena) wprowadzona w rybę tokac feroćką i
długą, gwiazda ta na ~~6~~ miec w pnieściu i szerokości po pół tokia
i ma być umieszczona między 6 kłami zwanymi Rothfark kł-
re kłota leżące między promieniami gwiazdy zwaty się po niemiecku
Langeorthy. Ryba takowa ma być robiona na wasztaie (cięż
alemanice na Varktafflu) 2) na rybce tokac feroćką i długą
ma wyrobić 4 kłota i w środku jedno duże ze fyka weneckiego
(rybi raczej darsi takiciej ryby). 3) Na rybce okrągłej ze fyka
ma zrobić $\frac{1}{2}$ okrągłe kłota (Murfark) złożone z 4 kłami równych
z fyka pruskiego i mające w środku kłota koloru czerwonego lub
niebieskiego, aby nie było w tej rybce błędu (rybi ugrzechy albo wilka)
Jeżeli w rybie winien okolicę pobielaną ugnę i okazać bez kłonięć (bez
kłonięć - ramy?) jeżeli kto 2 razy zle zrobi majstersztyk płaci
kary od 10 - 20 zł. Majster zapraszany do cechu o zdą robotę ulegnie
karze 30 gr. do 100 gr. Wytwórę ~~z~~ fyka w wasztaie
złożył po tajemnie 1551 Grzegorz Gychosowicz obywatel wasztański
majster fykański

Ustawy dla Złotników i Szklarzy druk. w Alex. Wejnert: Kt.
rozprawy Warszawskie Tom **IV** Warszawa 1856. 8°
Złotników ft. 354-368 Szklarzy ft. 369-400.

Cieśle

Ustawa cechowa dla cieśli krakowskich przez magistrat wydana r. 1512.
 Robotę wczas rano zaczynać mają wypoczywając pod czas śniadania (jentam-
 lum) pół godziny, pod czas objadu (prandium) godzinę i pod czas podwieczorka
 (merenda) pół godziny, robić mają do wieczora. Czeladnicy mają odziny do pół-
 lata najmniej u jednego majstra bawic, majstrom wolno tylko po 2 uczniów
 trzymać; czeladzi odmawiać ani odeztych od majstra przyjmować nie wolno,
 pod czas pożaru mają śpisać majstrom z czeladzic i uczniami na ratunek.
 Zupełnie podobna ustawa dla cechu murarzy r. 1512.

Strzelcy

Bractwo i Zgromadzenie Strzelców?

Burmistrz i rade miasta Krakowa uważając bractwo i zgromadzenie strzel-
 ców także stanu kupieckiego jako też z wszelkich rzemieślniczych cechów miasta
 Krakowa bardzo potrzebne między innymi cechów Bractwo pnieło ku
 wszelkiej potrzebie tak strzelby jako też ozdoby nadają wyroze z
 kramików i jatek nowo przybudowanych: naprzeciw gan ku ratuszowego idąc
 do jatek garbarskich z kramiki, we wtórym rzędzie tamże 4 kramiki, naprzód
 „naroziny klory jest uczniwym jadwidze niebofurka sławnego Jana
 „Hłozę wice, tudzież też Annie wice Jana Hłozimira brata rodzzonego
 „też to jadwigi sabato pnie jest. S. Martini port. 1536 zapisany)
 item 2 jacie śledziowe, item 2 jacie masłne, item i jatkę owsiang
 narozinę pny kurniczych jatek — Datum Cracoviae 1537 co potwier-
 dził Zygmunt III. 1593.

